

SUMMA
SANCTI THOMÆ

HODIERNIS ACADEMIARUM MORIBUS ACCOMMODATA

SIVE

CURSUS THEOLOGIÆ

JUXTA MENTEM DIVI THOMÆ

INSERTIS PRO RE NATA DIGRESSIONIBUS IN HISTORIAM ECCLESIASTICAM

OPERA ET STUDIO

F. CAROLI RENATI BILLUART

RKVINIKN818, ORDINIS FF. PRÆDICATORUM S. THEOLOGIÆ DOCTORIS, ETC.

EDITIO NOVA, ACCURATE EMENDATA

*Accedunt index testimoniorum ex bibliis desumptorum indexque generalis et alphabeticu
rerum atque verborum.*

TOMUS I

PROLEGOMENA ET TRACTATUS DE DEO

PARISIIS

APUD VICTOREM LECOFFRE, BIBLIOPOLAM

90, VIA DICTA BONAPARTE, 90

1886

EDITORES LECTORI STUDIOSO.

Anctorem jam suis operibus apud omnes theologos probatissimum laudibus celebrare supervacaneum foret; neque haud difficile hoc opus hic aggredimur. Sed vivi undequaqueclari elucubrationes purgatas et emendatas, præclaris additionibus auctas, novis adhuc explanationibus ac compendiis ditare et adornare, castigatori prelo subjicere, meliori forma et ordine disponere, et, pretii potissimum tenuitate, omnibus obvias reddere[^] quanlæ sit utilitatis nemo non videt. Porro hic noster scopus est in hac nova, quam in lucem proferimus, Patris Billuart Theologiae editione, hic finis nobis est, hoc propositum, cui si probe satisfecerimus, bene nos putabimus meritos apud aequos litterarum judices, gratumque fecisse theologicarum rerum amatoribus.

Prodiit prima hujusce operis editio Leodii apud Batavos (Liège), ab anno 1746 ad annum 1751. Nihil huic defuisse visum est. Curis namque diligentioribus peracta, illustrium virorum fota patrocínio, characteribus et chartis elegantioribus adornata, ab omnibus avido pariter et gratulatorio oculo excepta fuit, ac æquali celeritate rapta et edita. Plura nihilominus in eam irrepserant menda quæ scrupulosiorem ipsiusmet Auctoris lustrationem non effugerunt. Quapropter secundam oditinnom proprio calamo emendatam prelo parabat, cum e vivis excessit Duæ inierim alia? prodierant editiones Wirceburgenses; sed ambæ innumeris scatentes mendis, et non nisi inuignanundis oculis legendae, prae chartarum characterumque deformitate.

Nova igitur in lucem prodiit editio Trajecti ad Mosam (Maêstricht), annis 1769 et 1770, curante D. Deodato Labye, conventus Reviniensis, ordinis FF. Prædicatorum religioso. Hunc P. Billuart, per annos triginta, itinerum suorum habuerat atque laborumcomitemetsocium, etomnium elucubralionum etmanuscriptorum suorum pridie mortis suae, depositarium instituerat. In hac porro editione Auctor, ut ipsemet testatur, *tomos debito ordine* (id est juxta ordinem Summae theologiae D. Thomae), *distribuit, multa consideratione digna addidit, plura minus utilia resecauit, pauca non sat attentata revocavit, quaedam leviter perstricta accuratiori calamo retractavit, tres tractatus DE OPERE SEX DIERUM, DE STATU RELIGIOSO et DE MYSTERIIS CHRISTI, absque tomorummultiplicatione inseruit, ac tandem nihil nonegitquo Opus suum perfectum, professoribusque ac discipulis utilius redderet.* Dolendum tamen habuerunt divinarum scientiarum periti, quod votis nondum responderet exitus, nec paucis mendis deformaretur adhuc novus hic theologiae cursus.

Feliciorem sane, non diffitemur, successum habuit editio quae prodiit Parisiis anno 1827-1830, apud bibliopolam Mequignon, virum certe in re libraria versatissimum et de scientia ecclesiastica bene meritum. Huic editioni operam dedere viri scientia pariter ac ingenii laude commendabiles, qui sive novum instituendo inter tractatus ordinem magis accommodatum methodo apud recentes theologiae magistros usitatoe, sive annotationes et appendices Operi annectando, praecedentes editores longe intervallo superarunt.

Nobis tamen visum est perfectius aliquid adhuc desiderari et perfici posse; et

in talis operis inceptu, hoc potissimum nobis fuit in votis, ita nempe omnia exequi ut Theologia P. Billuarl quæ est, inter omnes, maxime completa, justaque et maxima fruitur apud omnes existimatione, possit pro pretii quod statuimus tenuitate, a quolibet etiam pauperrimo seminarii alumno facile comparari. Hactenus enim adeo altum fuit illius pretium, ut non nisi a professoribus et paucis quibusdam, inter cæteros, ditioribus alumnis emi potuerit, de quo frequentes conquestus audivimus. Hoc igitur onus nobis imposuimus, ut simul et perfecta?, pro viribus, operis exeeutioni consuleremus et illius apud omnes rerum theologicarum studiosos diffusioni. Quod ut assequeremur, quidquid in præcedentibus editionibus bonum et utile excerptimus, ordinem faciliorem sequendo in tractatum divisione, moralia a dogmaticis segregando, et nullas addendo annotationes, quibus præsertim jus recens Gallicum cum veteri conciliaretur, quasque annotationes, in forma appendicis, ad calcem voluminum remisimus, ut illæsa et intacta servantur P. Billuarl opera. Sic ad calcem torn, vi, reperietur *Appendix* in tractatum de *Jure et justitia.*; ad calcem torn, vu, *Appendix* in tractatum *de contractibus*; ad calcem tom. IX, *Appendix* in tractatum *de matrimonio*. Insuper indicem alphabeticum et universalem rerum, ordine analytico et compendioso, juxta seriem voluminum nec non indicem textuum e sacris Bibliis desumptorum summa cura et opera exegimus, quibus lector, prompto facilique oculo totam quæstionis alicujus seriem perspiciat et per tanti hujus ædiûcii ambages dirigatur.

Uno verbo, nec curis nec impensis pepercimus ut hanc editionem nostram, præ omnibus aliis redderemus et materia copiosiore, et doctrina accuratiore, et forma commodiore et arte typographica elegantiore, et chartis cl characteribus nitidioribus et denique omnibus emptu faciliorem. Illam igitur talibus et aliis etiam commodis probatissimam grato vultu, erudite Lector, suscipe; illafruere et vale.

VITA AUCTORIS

A. F. Deodato Labye, Conventus Reviniensis Ord. FF. Prædicator. Religioso,
S. Theol. Licentiate ac Collegii S. Thomæ Duaci Regente Primano, scripta.

Viri nemini suoævo secundi vitam describere suscipio, non verbositate floribus eloquenti® fucata, ementitis enim encorniis non indiget Vir potens opere et sermone et quem tot præclara merita universo orbi celebrem fecerunt; sed stylo simpliciori ea quæ vidi, audiui et quæ manibus contrectavi sincere referendo : Ego enim qui hæc scribo a triginta annis socius fui itinerum et laborum ejus, secretiores cordis sui motus mihi non celavit, omniumque elucubrallonum ac manuscriptorum suorum pridie mortis me depositarium constituit. Hoc depositum tanquam novissimum ejus amicitia· argumentum cl in Eruditorum obsequium fideliter asservo, neminemque latere volo. Quamvis profundam ejus eruditionem sat alte proclament tot volumina edita; quia tamen in omnibus humilitas ipsi præibal, dextera plura operata est quæ ignoravit sinistra. Hæc ergo ut manifestarem mihi mandavit Reverendissimus P Joannes-Thornas de Boxadors, Magister Generalis noster, quod et præstare intendo ad gloriam auctoris ac largitoris omnium bonorum, in perpetuum mei Consanguinei ac intimi Amici memoriam , et ad exemplum ac solatium Lectoris.

Patriam habuit Revinium Civitatem ad Ripam Mosæ, Campaniæ finitimam , Dioecesis J.eodiensis, Ditioni supremæ Domini Abbatiss Prumiensis nunc Electoris Trevlrensis, et Domini Comitiss de Brias, subditam, Galliæ Regnicolam, Christianissimique Regis protectione ac defensione stipatam.

Natus est dic decima octava Januarii anno 1685, ex honestis ac piis Parentibus Domino Joanne-Francisco Billuarl et Dom. Elisabeth Jadot, Sorore in tertio OrdineS. Dominici, Conjugibus ac Conventus nostri Benefactoribus, et eodem die baplizatus , suscipientibus desacro Fonte Domino Carolo de Rouville et Dom. Maria de Monnin , nomine Domini Renati d’Epinoy, Toparchæ de Loni, et Dom. Ludovic® Boutiez , Conjiigiim.

Egregia corporis structura el facies decora prandia ominabantur; nec spem fefellit eventus. Vix evacuatis infantilibus, pii Parentes amanlissimi filii sui educationi et instructioni providere volentes ipsum miserunt Carolopolim ut in Collegio Jesuitarum humaniorum litterarum stadium decurreret; Puer autem crescebat et proliciebat œtalc et sapientia. Solitudinis amator, pueiilium ludorum contemptor, studiis unice intentus suos con-

discipulos longe superavit, seque eis potius mirandum quam imitandum exhibuit.

Vix attigerat decimum sextum ælatis annum,cum jam meditaretur mundo renuntiare, seque Religioni mancipare ut Deo et studiis liberius litaret ; mentem ejus explorat Professor Jesuita, et post plurima tentamina tandem cordis secreto delecto, nihil non molitur ut discipulum ad ingressum Societatis inducat, nec frustra ; annuit enim optimus juvenis : sed obstant Parentes vocationem filii sui probare intendentes, nec frustra : Providentia enim, quæ in suis dispositionibus non fallitur, ad meliora ipsum præelegerat, et parentum voluntatibus obsecundans, ipsum a præconcepto proposito deterret, suavique gratiæ victricis spiritu raptus, motu proprio ad pedes prioris Conventus Reviniensis provolutus enixe postulat cooptari inter filios Sancti Dominici.

Anno 1701, ingreditur Ordinem FF. Prædicatorum, mitlilurque Insulas ut Tyrocinia Religionis ponat, et persoluto anno probationis, professionem emittit in dicto Conventu nostro Reviniensi die septima Novembris anno 1702.

Quo pede inceperat eodem semper incesit. Emenso Revinii Philosophi® et Theologiæ curriculo, prævia dispensatione Pap® super defectum ælatis, Sacerdos consecratur ab Episcopo Namurccnsi prima Januarii anno 1708.

Eodem anno Lcodium proficiscitur ad propugnandam Theologiam, sub Patre Poelman , Professore Conventus Gandensis. Quibus peractis Lector Philosophiæ instituitur in Collegio nostro Duaceno anno 1710. Anno 1711 , ad instantiam Patrum sui Conventus a Magistro Generali Cloche instituitur Lector cursus Philosophiæ Revinii inchoandi anno sequenti , cum dispensatione supra secundum cursum Duacenum. Deinde ibidem legit Theologiam usque ad annum 1715 , quo Magister Studentium in Collegio nostro S. Thomæ Duaci renuntiatur.

Tunc temporis Typis edidit Opusculum continens 160 paginas in 12», cui titulus : *De mente Ecclesia: Catholicar circa accidentia Eucharistiæ , adversus Dom. Antonium ΓEngrand, S. TA. Licentialum et Philosophia· Cartesianam: Professore in Academia Duacensi. Leodii Typis U. Ancion.* Opus universo applausu exceptum et cui non voluitau non valuit respondere Adversarius.

Anno 1717, creatur Baccalaureus, et anno 1718, recipit Litteras patentes Officii Regentis Secundarii in Collegio noslro Duaceno sequenti, anno inchoandi. Annis 1718 ct 1719. LeodiC.ises Conciones ejus per Adventum ct Quadragesimam attoniti audiunt ct mirantur. Fama ejus longe laicque vulgata, a prænobili et pientissimo Comite de TyIII, Equitatus Provinciarum confœderatarum Generalissimo, ac Civitatis Trajcctcnsis Gubernatore, rogatur ut ibidem concionem habcrel in Festo Vcn. Sacramenti ei præsenliam realem Christi in Eucharistia contra Calvinistes forti argumento vindicaret. Omnes et Catholici ct Haeretici aderant : IIIi Oratoris eloquentia rapti, novo igne amoris erga Augustissimum Sacramentum inflammabantur, dum alii dentibus frendentes præ invidia disrumpebanlur ; et vi rationum ejus succumbentes , dicebant ipsum esse bonum malæcausæ Patronum. Sed nondum sat. A Prælorc et præcipuis hærticæsectæ stipitibus in Aulam Civicam advocatur ac concertatio supra didam materiam proponitur ct acceptatur. A primario inimicorum Ministro textus Augustini truncatus subdole profertur, coque sensum figuralem asserere contendit. Ast dolum statim subodoralur Doctor noster, fraudemque delegit recurrendo ad fontem ct ostendendo Calvinistam Sacramento attribuere quod Augustinus de Sacrificio affirmat. Tunc ministri obmutescentes, abierunt pudore suffusi ; et Primores nostrum Oratorem honoribus ac gratiarum actionibus cumulatum dimiserunt. Hinc nostrorum applausus, illinc inimicorum cordis cruciatus. Hoc anno tendit Parisios el ab Eruditis honoratur.

Anno 1720. Typis mandat Opusculum gallice scriptum continens 97 paginas in 12. cui titulus : *Le Thomisme vengé de sa prétendue condamnation par la Constitution Unigenitus, adressé en forme de Lettre à un Abbé, par un Religieux de l'Ordre de S. Dominique. A Bruxelles, de l'imprimerie de Jean Léonard.* Hoc opus a nemine fuit impugnatum, sed ab omnibus laudatum ac rapida distributione sublatum ; nec immerito ; nemo enim huc usque systemata Thomistlcum, Janscianum et Jesuilicum inclariori luce exposuit.

Anno 1721, eligitur Prior sui Conventus, ct in boc officio continuatur usque ad annum 1725 quo Licentialus factus est ct ad Officium Regentis Primarii in Collegio noslro Duaceno assumptus. Quantæ fuerit prudentiae ct dexterritatis in agendo et regendo, vix dici potest. Optimus Paler, Benefactor munificus, forma sui gregis patiens ad omnes, intus et cxlus dilectus, zelo cultus Dei maxime ardens, Templum præcipuis ornamentiisdccoravit, organa, cratem ferream, pavementum Ecclesia, Altaria, Sedes Confessionales, Cathedram concionatoriam , Campanas , Pavimentum Chori marmoreum, plures tabellas, alta candelabra, Tabernaculum, crucem . etc. argen-

tea, magnifica linteamina sacrario procuravit. Sed bæc minora sunt.

Non obstantibus sollicitudinibus ab Officio Prioratus inseparabilibus et suis continuis infirmitatibus, diu noctuque a studiis non cessavit. Anno 1723. elucubravît opus gallice scriptum in > 42 paginas continens, cui titulus: *Lettre du R. P. Charles René Billuart, etc. A Messieurs les Docteurs de la Faculté de Théologie de l'Université de Douai, avec des Deflexions sur les Notes calomnieuses qu'ils ont attachées rt leur censure du 22 d'Août 1722 contre les PR. Pires Massouillé et Contenson de. l'Ordre des FF. Prêcheurs.* Huic Epistolæ responsum non dederunt præfati Doclores; nec mirum , nullum dari poterat; turpiter enim erraverant et eorum censura merito damnata fuit Romæ per Decretum Apostolicum datum 18 Julii 1729. Et dictæ Facultati motiva condemnationis per suum Procuratorem quaerenti corrcclioncmque spondenti, responsum est : *Deleantur parallelum contentum in monito ad Lectorem ac in Praajalione, ct Scripta contra PP. Massouillé et Contenson et contra S. Thomam, hisque correctis, censura Romam remittatur ut approbetur vel reprobetur.* Id constat ex Epistola apud me extante R. Patris Goolzat qui ex orc Secretarii Indicis acceperat. Hæc Epistola refertur in One Apologiæ Tbomismi Triumphantis.

Anno 1724. Die 19 Novembris in lucem prodiit Breve *Demissas preces* BENEDICTI Papæ XIII, ad universos Fratres Ordinis Prædicatorum Professores, adversus calumnias Doctrinæ SS. Augustini et Thomæ intentatas. Et hoc fuit seminarium discordiarum ct querelarum Jcsuitas inter et Thomistes. Quidam, tacito nomine, scripsit gallice Reflexiones supra prædictum Breve, insinuans quod non ad Jcsuitas, sed solum ad Qucsnclistas tanquam calumniatores nostræ scholæ dirigatur , ct quod tantum declaret Thomistes posse suas opiniones libere docere sicut ante, nostramque Doctrinam nullam aliam inde prærogativam obtinuisse. His reflexionibus Paler Billuart opposuit Opusculum gallice scriptum in 4° continens 21 paginas, cui titulus : *Examen critique des Refcxions sut le Bref de notre S. Pire le Pape Benoit XIII, du 6 de Novembre 1724, adressé aux Dominicains* , quo probat Papam calumniæ reatum inurere non solum Qucsnclistis, sed ct Molinistis, hosque reputare inter calumniatores Doctrinæ Thomistarum ; msuper quod hæc Doctrina a Summo Pontifice commendetur el præferatur opinionibus Molinistarum solum negative toleratis ; concluditque non amplius licere Janscnistis et Qucsnclistis ex una parte deridere gratiam sutlicientcm Thomistarum eorum systema indigestam farraginem (*galimatias*) vocando : Ex altera parte Molinistas non posse absque rebellionc erga Summum Pontificem, ultra suis dictitare nostram Doctrinam de Gralia ab intrinseco efficaci, scu de

VITA AUCTORIS.

PrædctermInalionc physica non esse a S. Thoma traditam, nocere, libertati, esse injuriosam justitia! et sanctitati Dei, esse contrariam S. ScripturiserConcilio Trident, essesimilem motioni Calvinis sicut ovum ovo : quod tamen iisdem fere verbis asseruit P. Fontaine, Professor Jesuita Duaci in Thesi anno 1725 post dictum Breve propugnata.

Sed hic advertendum quod Pater Billuart uni c suis amicis (cujus nomini parco) suum Manuscriptum tradiderat, ut illud fideliter prelo subjiceret : Hic, inscio Auctore , plura submitit spectantia Congregationes de Auxiliis et Ritus Sinenses. Nam qu® in exemplaribus impressis ab ultima linea paginat tertiat usque ad 28 lineam paginat 5 et quæ ab undecima linea pag. 12, usque ad 15, pagine decimat quartæ leguntur, non rcperiunlur in originali Manuscripto apud me citante. Merito ergo illud opus sic deformatum repudiavit et ut supposititium reputavit, imo mandavit ut exemplaria supprimerentur, sed tardius, multa enim erant jam sparsa.

Hinc Anonymus contra Auctorem prædicii Examinis critici debacchatur, Litlerasque ad ipsum dirigit probris ac convitiis atrocibus refertas. His Litteris Pater Billuaht opposuit opus gallice scriptum in 4°, continens 114 , paginas, cui titulus : *Le Thomisme triomphant par le Bref*DEMISSAS PRECES de BENOITXIII, eu justification de l'Examen critique des Réflexions sur ce Bref, contre une Lettre anonyme adressée à l'Auteur de l'Examen par un Théologien de l'Ordre de S. Dominique. Auctor quamvis Examine critico adjecta tanquam supposilltia reputet, ea tamen ut vera probare contendit, suumque opus in duas partes dividit ac variis argumentis duo momenta in Examine critico asserta corroborat et demonstrat, Apologiamque Historiæ Patris Sorry contra calumnias ab Anonymo illiberaliter impactas suscipit.

Occasione hujus operis novum sibi suscitât Adversarium. Alter amicus textum primæ Epistola; Domini de Fcnclon ad Quesnellum, adulteratum subministrat. Noster Auctor in fide sui amici ætate cl eruditione venerandi textum allegat pag. 8. (*) Tunc anno 1726, insurgit D. Slicvenard Canonicus Camcracensis, Opus excudit in quo Patrem Billuart tanquam fallacem et calumniatorem traducit, reparationemque injuris memoris Archiepiscopi irrogatæ apud Superiores nostros urget. Jam indiget Auctor noster armis a dextris cl a sinistris ut more ambidexteriorum confœdcratos dissolvere et dissipare valeat; quod et præstitit respondendo Domino

Sticvcnard per Opusculum In 4°, continens 8, paginas, cui titulus. *Réponse de l'Auteur du Thomisme Triomphant à Monsieur Stievenard, Chanoine de Cambrai, au sujet de son Apologie pour feu Monseigneur de Fénelon , Archevêque de Cambrai,* in quo fatetur se infideli commentario deceptum quo ad hoc verbum de la Grace des Thomistes , jdqua revocat, sed sensum suæ propositionis remanere, ac Dominum de Fcnelon Tbomislas cum Jansenistis confudisse probat, eo quod bic Præsul contra Quesnellum et alios eadem allegantes expresse non reclamaverit.

Sed necdum finis Controversiarum. Eodem anno Dom. Slicvenard secundam adoruât Apologiarn pro D. de Fenelon, qua redarguit Patrem Billuart, eo quod sua motiva a Jansenisllis Domino de Fcnclon infensis mutuât, et præfalum Patrem mordaci stylo insequitur. Huic Apologi® replicat Pater Billuart per opusculum in 4°, continens 21, paginas, cui titulus : 4i's d'un Ecclésiastique de Paris h Monsiew Stievenard, Chanoine de Cambrai, sur la seconde Apologie, pour feu Monsieur de Fénelon, Archevêque de Cambrai, additque supplementum. In hoc monito multis aliis momentis et quinque demonstrationibus coniiirm.xl Auctor id quod in præcedenti opere allegaverat.

His non acquiescens Dominus Stievenard tertiam elucubrat Apologiam; cui Pater Billuart opponit aliud opusculum in 4°, continens 21 paginas, cui titulus <*sl Justification de l'Aiis d un Ecclésiastique de Paris, etc. In quo præiermissis repetitionibus , puerilitatibus , invectivis ab Apologista prolatis ac præcipuo puncto insistens Adversarium mire stringit illiusque contradictiones et calumnias in claialucc exponit.

Anno 1728, 15 Octobris, cum inchoaret tertium annum officii Regentis primarii in Collegio nostro Duaceno, assumptus est in Priorem Provinciam Provincic® nostræ S. Ros® in Belgio. Felix Provincia sub tali Duce! Exemplis lucet, Verbis instruit, Charitale incendit, Comitâte demulcet, Studia promovet, O.dinationes pro observantia regulari et administralione temporalinm sapienter condii, jugum Christi suave efficit et onus ejus leve , non tamen emollit omnibusque omnia factas, omnium non solum subditorum , sed et exterorum præcipuo Episcoporum et Magnatum animos sibi devincit. Anno subsequenti! laurea doclorali insignitur.

Interea inimicus homo non dormiebat, sed scholis nostris sub auspiciis BENEDICTI Papæ XIII, triumphantibus, invidus novas struxerat insidias spargendo novem litteras anonymas dicteriis et probris plenas , adversus defensorem Thomismi triumphantis. Pater Billuart qui suis Officiis alio distractus certamen suspenderat, Anonymo iterum occurrit, et una manu Regiminis habenas tenens, altera opponit opus in 4®, continens 19G, paginas, cui titulus : *Apologie du Tho-*

(*) Oui il faut que ce loft, uniquement ce tyilème de la Cr&te de» Tkamiilei 9 que l'Eglia** a voulu condamner dan» Jftfflieniua. ou bian celle Églifte n'a voulu condamner lien de Urieuxi si ce n'eil p»» là précisément ce qu'elle y con-t'amn-, ellr agit comme un homme en délire, ou bien *.Tp m jour et de la foi, et de *a propre autorité, et de la croyance de Enfantâ ; cette Églitc imagine un ami chimérique « l lidicrjla j «ur servir do phantoma sur lequel tombent tous ms Auithéaiei.

miimi *Triomphant, contre les neuf Lettres Anonymes qui ont paru depuis peu. On justifie aussipar occasion THistoire des Congrégations de Auxiliis du P. Serry contre les effieanesde ses Adversaires. A Liège, chez J. P. Gramme 1731,,* Non mirum quod istud opus manserit inconcussum quia veritate demonstrata nixum.

Anno 1752. Conciones per Quadragesimam iterato habet Leodiicoram innumerabili concursu populorum.

Anno 1753, mense Novembri eligitur Prior sui Conventus Rcviniensis et continuatur usque ad annum 1741. Anno 1754. Opusculum in 4° dedit continens 63, paginas cui titulus : *Réponse à l'Auteur d'un Libelle imprimé cette année 1754 à Rotterdam, intitulé : La Créance des Églises réformées touchant la Sle Vierge, oit l'on fait voir les impostures grossières et les calomnies atroces, les paralogismes et les inepties dont cet Ouvrage est rempli. Avec permission des Supérieurs.* Ad hoc opusculum obmutuit hærelicus.

Anno 1736. Serenissimus Princeps Ludovicus Dux Aurclianensis, vir qualem nec tulit nec longa feret ælas, Dominium civitatis Rcviniensis oblinebat. Cum ad aures ejus fama Patris Billuart pervenisset, desideravit pius Princeps faciem illius videre; quo audito, dictus Pater profectus est Parisios, me comite qui mense præccdenle præfueram Thesibus isti Principi dicatis. Slatim ac advenit, a sapiente ac affabili Principe sub auspiciis Comitiss d'Argenson, humanissime excipitur, ore ad os cum alloquitur et de inultis familiari colloquio erudite disserunt. Quantis honoris et benevolentia; signis ac beneficiis cumulatus recesserit, ego qui vidi et audivi testari possum.

Annis 1757 et 1758. Ope dicti Principis adjutus inchoavit et ad culmen erexit præclarum et amplum ædiicium infirmorum, Bibliotheca! et Hospitum, Convnculumque suum amplificavit, ornavit et illustravit.

Tunc temporis prodiit pseudohistoria Balanismi a Palrc Duchesne Jesuita edita, hanc impugnavit Pater Billuart opusculo in 12», continens 242. paginas, cui titulus : *Apolo-gie du R, P, Pierre Soto, Dominicain, et des anciennes censures de Louvain et de Douai, contre l'Histoire du Botanisme, composée par le Père Duchesne, Jésuite, et condamnée à Rome le 17 de Mars 1754, par Louis de Romanise. A Avignon, chez MarcChave en 1758.*

Anno 1741. Iterato ad Provincialatum provehitur : cumdem constanter serval regendi modum : hortatur, arguit, obsecrat, increl-ai in omni patientia et doctrina. Sed Provincialalus munia, tanti ingenii capacitatem non explent; ideu antiquum intentum resumit. In Comitiss Provincialibus anno 1753. celebratis Duac! sub ipsomet Patre Billuart Vicario Generali, ad instantiam RR. PP. Moderatorum Collegii nostri S. Thomæ Duact commissum fuerat R. Patri Provinciali electo

ut provideret de mediis disponendi per eruditum Theologum Ordinis nostri, Typisque edendi, ad communem usum Provincial nostræ, Cursum Theologicum juxta mentem, et in quantum liceret, juxta Litteram nostri Doctoris Angelici D. Thoinæ Aquinatis, insertis pro re nata Quæstionibus Historiam Ecclesiasticam spectantibus t»Hoc consilium placuit Reverendissimo P. Magistro Generali, hujusque Operis exccutionem commisit Patri Magistro Billuart, et jure merito, quippe Viro consummate eruditionis ac summe Religionis qui orationem studio præmittere solebat, et saepius dum alii confabularentur, coram altari prostratus divina contemplantur. Sed variis distractus inuniis, tanti moliminis consilio manum adhibere aliquantum distulit.

Ab anno 1746, usque adannuin 1751, melcuris sub prelo sudavit istud grande ac mirabile Opus continens novemdecim tomos in 8° cui titulus. *Summa S. Thomæ hodiernis Academiæ moribus accommodata, sive cursus Theologicæ juxta mentem, et in quantum licuit f juxta Ordinem et Litteram Divi Thomæ, in sna Summa, insertis pro re nata Digressionibus in Historiam Ecclesiasticam. Ad usum Scholarum Thomisticarunt. Leodii apud Everardum Kints, S. S. E. Typographumcum Privilegio S. Cæsareæ Majest.* Octo tomos de Virtutibus Cardinalibus, de Deo et Angelis annis 1746 et 1747, excusos Serenissimo Ludovico Duci Aurclianensi primo Regii Sanguinis Principi dedicavit; hos ego obtuli Thomos dicto Principi qui antequam prelo subjicerentur manuscriptum legere voluerat. Quanta benignitate et affabilitate me exceperit. Quantis encomiis opus celebraverit; quot benevolentia; signa erga Auctorem exhibuerit, exprimere non valeo. Unum dicam quod me honore et beneficiis cumulatim dimiserit, et in postcrum cum Auctore nostro commercium habuerit Litterarum gratissimarum quas asservo. Anno 1748, prodire 1res tomi in primam secundæ S. Thomæ sub auspiciis Illustriss. ac Rcvcrndiss. I). Guilclmi Delvaux, Iprensium Episcopi, qui Litteris et factis suum erga opus et Auctorem affectum sæpius comprobavit. Anno 1749 eligitur Prior sui Conventus, sed se excusat Eodem anno et sequenti Typis edidit sex tomos in tertiam Pariem S. Thomæ quorum 1res primi dedicati fuerunt Illustriss. ac Reverendiss. D. Maximiliano Vandernootc, Gandensium Episcopo, et alii 1res Rcvcrndiss. D. Vigori de Briois antiquissimi et celeberrimi Monasterii S. Vcdasli Alrcbati Abbati meritissimo. Illud Opus nullum placuisse illis Præsulibus, sed præcipue Abbati et suo sodalitie solus ignorare potest qui peranti-quam Scholarum confoederationem inter Vcdaslinos et Dominicanos ignorat. Anno 1751, tandem prodeunt duo ultimi tomi de Virtutibus theologicis, Illustriss. ac Rcvcrndiss. i D. Dominico dc Gentis Anlvcrpicnsium Epis-

copo, nuncupati, qui et ho» et integrum opus singularibus præconiis celebravit ac suis Clericis commendavit.

Nemo non miratur hujus Operis profundam Eruditionem, Styli venustatem ac brevitatem, Doctrinæ tam in Moralibus quam in Speculativis puritatem et soliditatem, a nullo non laudatur et suscipitur tanquam iidclcS. Thomæ Commentarium ; et ut verum dicam, nullus nostro ævo Scholæ Thomisticæ tot præstilit obsequia.

Anno 1752 unanimi Electorum Suffragio Provincialis tertio proclamatur. Onus certe grave Viro annoso et præ infirmitatibus ac assiduo labore viribus hausto; illud tamen generose usque ad finem sustinuit et laudabiliter adimplevit. Interea suum majus Opus perlustrat, ipsumque mendis ex incuria Typographorum refertum repérions, accuratiorum et auctiorem editionem parat; sed eam morte prævenlus, suo Conventui excquendum reliquit.

Anno 1754. Typis mandat Compendium sui majoris Operis in sex tomos distributum et nuncupatum Rcvcrndiss. P. Magistro Generali Antonino Bremond , suo Amico intimo. Hic illum sæpc Romam advocaverat, imo Doctorem Cassanatcnscm nominaverat, sed Fratrum et Conventus sui Arnor semper prævaluil. In hoc Opere monitum dat Auctori Theologiæ Christianæ, a quo imprudenter accusatus fuerat de laxitate super Qussiones de Bonis superfluis Clericorum et de Simonia. Pari vigore iteratas vindicias suæ Quæstionis *De Delatione Operum in Deum*; dirigit ad Doctorem Lovanienscm , primos in sine primi tomi Compendii, alios anno elapso sub nomine *Ludovici Franci*.

Tandem duobus extremis vitæ annis, cum vix respiraret præ continuis doloribus et debilitate pectoris, ad solatium et tædii vitandi causa, scripsit Tractatus *de Opere sex Dierum, de Statu Religioso et de Mysteriis Christi*, in Supplementum sui majoris Operis. Sed dolendum quod morte præoccupalus Tractatum *de Novissimis Hominis* imperfectum reliquerit , ac solam primam Dissertationem adumbraverit.

Mense ante mortem, cum non valeret legere Sacrum, quotidie celebrare faciebat et sæpc SS. Eucharistiam accipiebat ; sed jam sentiens imminere dissolutionem sui corporis, iudicium tamen sanum servans usque ad extremam vitæ periodum, Sacramenta extrema sibi dari, ac Indulgentiam Rosarii impertiri petit.

Die vigesima Januarii anno 1757 , cum

apud ipsum pernoctassem, de Deo colloquentes , medio octavæ matutinæ, /Elatis annum septuagesimum tertium inchoans, vitam meritorem pleniorum quam dierum placida morte mutavit, et sepullus est sequenti die sub marmore albo in medio Sanctuarii, super quod sequens Epitaphium in perpetuum gratitudinis ac antiquæ Viri amicitie argumentum, maerens apposui.

Illo Jacet R. ac Eximius Pater
Carolus-Renatus Billuart,
Revinienſis, hujus conventus alumnus
ac quinquies Prior,
collegii S. Thomæ Duaci Regens,
S. theologiæ: Doctor,
NECNON provinciae Gallo-Belgicæ
ter Provincialis,
vir scriptis et virtutibus clarus,
RELIGIONI ET ORBI COMMENDATISSIMUS.
Sed eheu!
odiit 20 Januarii 1757,
ÆTATIS 73 , PROFESSIONIS 55 ,
SACERDOTII 49.
Prebare, moriture, ut requiescat in pace.

Videte quoniam non sibi soli laboravit, sed omnibus exquirentibus veritatem et quod non minus vere de eo dicitur ac de filio Oniæ, Sacerdos qui adeptus est gloriam in conversatione Geniis et ingressum dumus et atrii amplificavit. Hic vir omni laude major ac immortalitate dignus jugum Domini ab adolescentia sua portavit, omnesque adunavit doctes Virum, Religiosum, Prælalum et Doctorem rein perficientes. Judicii acconsili soliditatem cum immatura ætate, Orationem et Studium in solitudine, Prudentiam et Zelum in Regimine, altam Scientiam et profundam humilitatem in Catbcedrismo fœdere sociavit. Gratus ac beneficus, qui publice obligavit omnes, privatiin singulos . Concordiæ amator, salutis animarum Zelator, ac Verbi divini facundus Prædicator; bonus Pastor, virtutum exemplar ac Doctorum Doctor : Patri et exteris charus , Conventui munificus, Religioni commendatissimus ac in Scholis celeberrimus. Ergo Vir, Religiosus, Prælalus et Ductor Posteris æinulandus. Ikvc dum iegis et obstupescis , luge decus orbi ereptum , lauda virtutis prodigium , ælernam ei precare requiem, qui ut Ecclesia, Religio et Patria quiescerent nunquam quievit.

Parce, Lector, tenuitati styli et brevitati dictionis, clegantiorem et fusioem calamum meruisset talis ac tantus Vir; sed elegantia miuus quam veritati studui.

FACULTAS REVERENDISSIMI P. GENERALIS.

Nos frater Thomas Rîpoll, S. Theologiæ professor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magister Generalis et servus.

Tenore prasentium, nostrique auctoritate Officii, potestatem facimus Reverendo admodum Patri Fratri Carolo Renato Billuart S. Theologiæ Magistro, ac Provinciæ nostra S. Rosæ Priore Provinciali, Typis mandandi Cursum Theologiæ, modo prius censorio iudicio fuerit approbatus a duobus S. Theologiæ Professoribus Ordinis nostri, servatisque cæteris de jure servandis. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen. In quorum fidem his Officii nostri Sigillo munhis subscripsimus Romæ in Conventu nostro S. Mariæ supra Minervam die vigesima quinta Octobris 1743.

Locus (f) Sigilli.

Frater Thomas Rîpoll, *Magister Ordinis Registr. pag. 240.*

Frater Antoninus Bremond, S. Th. *magister Provincialis Daciæ, Theologus Collegii Casanatensis et Pro-socius.*

APPROBATIO THEOLOGORUM ORDINIS.

N« infra scripti Ordinis FF. Prædicatorum legimus Tractatus Theologicos in primam Partem Stimmæ S. Thomæ Aquinatis, *Opera et studio Reverendi Adm. ac Eximii Patris Caroli Renati Billuart Ordinis FF. Prædicatorum, Sacræ Theologia Doctloris, nec non iterato Provincialis* : In quibus vere Eximius Auctor nihil Catholic® Fidei contrarium docet, quin illam ab Hæreticorum calumniis egregie vindicat, in quibus etiam veridicam S. Thomæ Doctrinam dilucide tradit, atque eam adversus Scholæ Thomisticæ /Emulos prævalide tuetur : Una manu ædificat, altera pugnat. Hos itaque Tractatus luce dignissimos esse, et omnibus veris Docturis Angelici Discipulis perutiles fore censemus. Datum Revinii 13. Augusti 1747.

F. Deodatus Labye <S. Theol. Baccalaureus ac Prof, necnon in Collegio S. Thomæ Aquin. Duaci Slud. Magister.

F. Antonius Fontinelle S. Theol. Profess.

APPROBATIO CENSORIS ORDINARI.

Legi Tractatus Theologicos de Deo Uno, Trino et Angelis in Primam Partem S. Thomæ a R Patre Billuart 5. Theologice Doct. Ordinis FF. Prædicatorum Concinne elaboratos, in quibus nihil Fidei et Moribus contrarium reperi, quin potius omnes materias Eruditus Auctor singulari methodo distribuit, Doctrinamque m Speculativis sicut in Moralibus sanam tradit ac menti et litteræ S. Thomæ consonam forti argumento asserit. Hoc ergo Opus prelo dignum censeo, et omnibus Theologis præcipite Professoribus perutile ac gratum fore existimo. Datum Leodii 6. Decembris 746.

Λ. Medard 5. T. L. *Canonicus Leodiensis, Seminarii Præses et Professor ac ad Examen Librorum specialiter deputatus, etc., etc.*

Reliquum Operis pari laude celebrarunt præfati Theologi et Censor.

PRÆFATIO AUCTORIS

Integrum consilium nostrum aperit ipse operis titulus. Non enim novam theologiam condere intendimus, nec id operis genus in quo sub specioso theologiæ Thomisticæ titulo auctor proprias opinationes tradit: mens est ipsam puram Summæ Angelicæ doctrinam exponere, ejus conclusiones asserere, ejus principiis inhærere, ejus distinctionibus objectiones solvere, servato quæslionum ordine, et adhibitis, in quantum licebit, propriis S. Doctoris verbis: omnia hodierna methodo ad usum scholæ.

Id non semel aegre tuli, inter tot lucubrationes theologicas, omnes quidem sua laude dignas, quosdam S. Thomæ nomen obtendere, cum ab ejus mente longissime recedant, et in quibus auctores non tam opinionem suas S. Thomæ dogmatibusquam S. Thomæ dogmata suis opinionibus aptare nituntur, quique citatis hinc et inde quibusdam S. Doctoris fragmentis, theologiæ Thomisticæ titulo gloriantur: unde et errores in speculabilibus et impuritas in moralibus sub hoc quasi umbone erecta cervice prodeunt. Id aliud animadversione dignum est S. Doctoris gloriæ detractum: marbilior, quæcumque pulchra, quæcumque solida quæ in variis operibus theologicis lectoris admirationem movent, plerumque ab ipso S. Doctore esse mutuata, et tamen tacito ejus nomine ab auctoribus tanquam fœtus proprios propalari.

Sunt equidem non pauci, præsertim ex nostris, qui et mentem S. Doctoris assensu secuti, et ipsi referunt accepta quæcumque habent pretiosa; sed eorum opera ut plurimum non satis scholæ accommodata; vel enim fusiora sunt, vel breviora, vel solis speculativis insudant, vel solis moralibus hærent, et inter hæc quædam sola principia discutunt, neglectis particularibus casibus; alia, omissa principiorum discussione solos casus resolvunt: unde lit vix ullum haberi Cursum theologicum Thomisticum scholarum usibus accommodatum, inde-

que et professores et discipulos cogi codicibus conscribendis gravem laborem impendere, multumque temporis terere.

His itaque, quantum in me est, occurrere volens, ecce, benevole lector, ipsum S. Thomam tibi ubique loquentem, te constanter docentem, alia solum methodo diversum exhibeo, quandoque fusius ubi ille brevius, quandoque brevius ubi ille fusius pro variis temporum congruentiis et dum expendimus quæ omnino tacuit sive in Summa, sive in aliis operibus, ad hæc enim etiam non raro confugimus, ea a primariis ejus discipulis mutuamus. Quia vero frequentiores ejus citationes (omnia enim ipsi accepta fideliter referimus) quamdam textui confusionem parere possent, eas ad marginem remittimus; sicque omnia attemperamus, ut opus speculabilia simul et moralia complectens, neque productius, neque contractius, sed loco codicum haberi possit, atque intra paucos annos tradiri valeat in scholis ab iis quibus opus non displicebit. Et quia usus invaluit ut historiæ ecclesiasticæ notitia magnifiât, et revera sit theologo apprime utilis; etenim, inquit Cano lit». xi de Loc. Theolog., c. 2: *Viri omnes docti consentiunt rudes omnino theologos illos esse in quorum lucubrationibus historia muta est*; digressiones in illam pro re nata inseruimus. Et hæc omnia conformiter menti ac dispositioni capituli nostri provincialis anni 1733, in cujus actis hæc leguntur:

« Ad instantiam RR. PP. moderatorum collegii nostri Duaceni, et ut his caliginosis temporibus omnis innovandi præeludatur aditus, rodimaturque tempus quod tam infertilibusquam a studentibus in insentendis codicibus minus utiliter impenditur, committimus revocando admodum ac dignissimo Provinciali electo, ipsumque rogamus ut inquirat et statuatur de mediis disponendi per eruditum theologum ordinis nostri, typisque publicis edendi, ad omnium

» usum provinciae nostrae, Cursum theologicum juxta mentem, et in quantum licebit, juxta litteram nostri Doctoris Anglici D. Thomae Aquinatis, insertis pro re nata quaestionibus historiam ecclesiasticam spectantibus. »

Est ergo hujus operis doctrina vere Thomistica, et ideo ex hac parte ab omni errore pura, non declinans neque ad dexteram neque ad sinistram, sed media via, eaque regia et tuta inter intrinque syrtis incedens. S. Thomae namque doctrinam summum pene securitatis gradum attingere probant scholae, clamant pulpita, predicant S. pontificum oracula, concinunt conciliorum plausus et sanctiones, et, quod his omnibus majus est, evincit hoc Christi e cunctis pendens elogium: *Bene scripsisti de me, Thoma*.

Tractatum de Virtutibus Cardinalibus quasi totius operis prodromum premisi in prior editione, quod sciebam a pluribus desiderari et esse inter alios apprime utilem, quamvis magna ex parte in scholis neglectum; ea est enim multorum animis insita perversa opinio, quod hujusmodi moralia sola lectione indigeant, et nuda ratione absque magisterio et disciplina facile innotescant. Porro quantum hi a vero aberrant, probabit presens opus scholasticum elaboratum, ex quo discant non minus moralibus quam speculabilibus suis inesse difficultates, casque intricatissimas atque menti humanae nativis propensionibus et aliis praejudiciis vitatae vix pervias, nec nisi acris studio, longa principiorum meditatione et collatione, contentiosa canonum et decretorum discussione superabiles: quae qui negligunt, licet aliunde docti, in casibus conscientiae resolvendis saepe cespitant aut errant, dicentes bonum malum, et malum bonum, in animarum perniciem. *In aliis tractatibus, praesertim in hoc de Deo*, D. Honoratum Tournely doct. Sorbonicum, virum aliunde pluribus titulis compositum, labilem, *impugno*, Non queror quod iste summus scriptor, scholarum Societatis praefata amplexatus fuerit; id cuique liberum est; sed quod

se quasi medium inter utramque scholam simulans, provinciam quam sibi assumit, expendendi aequa lance utriusque partis momenta, infidelissime et in gravissimum scholae nostrae injuriam prosecutus fuerit, passim principia nostra solidiora aut tacens, aut dissimulans, aut contemptui et ludibrio habens; opposita vero, qua parte placent, propalans et laudans; qua parte vitio laborant, occultans aut pigmentis obliniens, ut patebit ex dicendis. Qua arte plus scholae nostrae nocuit quam tot insignium virorum ex Societate lucubrationes, quantumvis doctissimae; dum enim creditur, ut ipse asserit, nulli scholae addictus, sed semoto partium studio utriusque momenta sincere expositurus, illi tanquam integro judicio tuto fidem adhibent incauti, et secundum ejus dicta quasi veridica, sensus suos et affectus componunt. Hunc ergo theologum pro tenuitate mea pressis vestigiis insequor, non homini invidens aut succensens, sed ejus dicta, aberrationes, dissimulationes et tergiversationes jure defensionis et sine dispendio charitatis culpans et arguens; quod aequus lector mihi vitio non vertet, cum nulli unquam, etiam mortalium vilissimo, denegatum fuerit aut denegetur jus defensionis.

Tandem sententias D. Thomae et nostras sic defendimus, sic contraria impugnamus, ut nemini bilem movere aut invidiam creare velimus; neque enim contentionis zelo, sed veritatis amore, non verhorum aculeis, sed auctoritatis ac rationum pondere atque secundum leges charitatis, ut Christianos decet, in arenam descendimus. Unicuique ergo sit sua laus, non invidemus; quisque suo sensu abundet, non reluctamur, modo extra limites a Sede apostolica statutos non excurrat; hujus enim S. Sedis judicium pro lydio lapide in re theologica habemus. Et ideo quae huc, usque scripsi, et quae deinceps scribere contingeret, ejus correctioni humiliter ac devote subijcio; ita quod si quaedam improbet, ex nunc pro non dictis haberi velim. Ilis fruere, lector, et bene mihi precare.

DISSERTATIO PROOEMIALIS

DE SACRA DOCTRINA SEU THEOLOGIA.

ARTICULUS I.

Quid et quotuplex sit theologia?

Nomen *theologicæ* desumptum est a duplici voce græca, Θεός et λόγος, hoc est latine, sermo seu consideratio de Deo. Unde quilibet sermo seu consideratio de Deo, sive solo lumine naturali, sive supernaturali nitatur, sive simplici assensu, sive discursu habeatur, secundum nominis etymologiam, potest dici theologia. Secundum vero nominis significationem, theologia importat considerationem discursivam, quæ si principiis solo lumine naturali notis nitatur, dicitur theologia naturalis, seu metaphysica; si principiis lumine supernaturali fidei notis, dicitur theologia supernaturalis de qua hic agimus, et describi potest; *Doctrina rerum divinarum, ex principiis fidei immediate revelatis conclusiones deducens.*

Dividi solet ex parte subjecti, ex parte objecti et ex parte modi. Ex parte subjecti, dividitur in theologiam beatorum et theologiam viatorum. Prima innititur lumine supernaturali gloriæ, et est duplex: tina, quæ a S. Augustino vocatur *cognitio matutina*, est ipsa visio beatifica, qua beati clare vident in Verbo omnia divina mysteria; est intuitiva, et discursiva tantum eminenter seu virtualiter. Altera quæ vocatur a S. Augustino *cognitio vespertina*, est, qua beati ex principiis lumine gloriæ cognitis, deducunt vi luminis naturalis conclusiones circa divina mysteria, quæ cognoscunt vel per species a Deo infusas, vel proprio labore partas in via: est discursiva formaliter, nec essentialiter differt a nostra.

Ex parte objecti dividitur in speculativam et practicam seu moralem; quidam addunt polemicam. Speculativa est, quæ listil in sola consideratione rerum divinarum, ut mysteriorum Trinitatis, Incarna-

tionis, divinorum attributorum. Praefica seu moralis est, quæ tradat de rebus ad directionem morum pertinentibus, ut de actibus humanis, de peccatis et virtutibus, de legibus, de sacramentis, etc. Polemica est, quæ agit de rebus controversis: coincide cum speculativa vel practice, secundum quod materia controversa est speculabilis vel moralis.

Ex parte modi dividitur in positivam et scholasticam. Positiva est, quæ versatur circa S. Scripturas, traditiones, concilia, canones, SS. pontificum decreta, SS. Patrum opera, antiquitatis facta historica et praxim, ea expendendo, penetrando, vera a falsis discernendo, sensum legitimum explicando, mysteria fidei et veritates revelatas ex eis eruendo, et ex veritatibus revelatis alias deducendo; et hæc omnia stylo fusiori, elegantiori et quasi oratorio, atque regulis dialectices minus accommodato. Dicitur positiva, tum quia principia fidei ponit et supponit tanquam theses et positiones, non probat; tum quia S. Scripturæ, traditiones, concilia, canones, etc., ex quibus procedit, sunt juris positivi.

Scholastica eadem omnino præstat, sed diversa methodo, nempe dicendi genere magis conciso, subtiliori et accuratiori, juxta regulas dialectices, terminos exponendo, statum questionis aperiendo, definiendo, dividendo, syllogizando, objecta solvendo; sicque pariter posset dici positiva, cum et principia fidei supponat, non probet, et ex S. Scripturis, traditionibus conciliis, etc., pariter proceat; sed dicta est scholastica, eo quod ejus methodus usurpetur in scholis et academiciis.

Non differunt ergo inter se positiva et scholastica essentialiter et penes objectum, idem enim habent, sed accidentaliter tantum penes diversam methodum, iique allicinantur qui reponunt theologiam positivam in notitia veritatum revelatarum con-

DISSERT. PROOEM. ART. IT.

tentarum in S. Scriptura, traditionibus, etc., scholastica in deductione discursiva conclusionum ex veritatibus revelatis; sic enim positiva non distingueretur a fide, nec esset theologia, *ut patet ex definitione theologia*. Vere ergo discurret positiva et ex revelatis alias veritates infert et deducit, sed non ita accurate sicut scholastica, et in eo tantum differunt. Hæc autem accuratior methodus primum usurpari coepit octavo sæculo a S. Joanne Damasceno; incrementum habuit duodecimo sæculo a Petro Lombardo episcopo Parisiensi, qui ideo dictus est *Magister Sententiarum*, et tandem complementum decimo tertio sæculo a S. Thoma.

His communiter additur mystica seu affectiva, quæ non tam rationis discursu quam simplici mentis intuitu in oratione potissimum res divinas sapit et contemplatur.

De variis ergo theologiæ dotibus in hac dissertatione prævia agendum suscipimus; breviter quidem, ne diutius in limine hæreamus, dum graviora nos expectant.

ARTICULUS II.

Utrum præter philosophicas seu naturales disciplinas, theologia sit necessaria?

Sanctus Thomas quæstionem proponit sub nomine *sacra doctrina*, seu doctrinae quæ per revelationem habetur. Hinc controversia est inter ejus interpretes, quid per sacram doctrinam intelligat, an fidem, an theologiam, an doctrinam sacram in communi, prout abstrahit a fide et theologia.

Hoc ultimum amplectitur Cajetanus, et post ipsum Serra et alii; quia S. Doctor de necessitate fidei agit alibi, nempe 2.2. Et doctrinam de qua hic agit probat esse necessariam ad salutem, quod de theologia intelligi non potest, cum cognitio rerum divinarum per fidem sufficiat ad salutem. Nec obstat quod in sequentibus articulis S. Doctor agat de theologia; quia ordo doctrinae postulat ut a communioribus incipiatur, deinde descendatur ad particularia. Hæc sententia est probabilis.

Joannes a S. Thoma, Sylvius et plures alii e contra contendunt S. Thomam per sacram doctrinam in hoc primo articulo intelligere theologiam proprie sumptam; «piatam in prooemio hujus quæstionis» m

in sequentibus articulis de ea ipsa doctrina quam in hoc primo articulo docet esse necessariam, quærit an sit scientia, an sit sapientia, an sit argumentativa, etc., quod non potest intelligi de fide, neque de doctrina in abstracto prout est communis lidci et theologiæ. Neque obstat quod S. Doctor articulo 9 et 10, quærat an eadem doctrina sacra debeat uti metaphoris, an sub una littera habeat plures sensus; quod non videtur posse intelligi de theologia, sed de Scriptura sacra: etenim Scriptura sacra est bona pars theologiæ, sicque rite quæri potest an theologia, prout continet Scripturam sacram, utatur metaphoris et sub una littera habeat plures sensus. Ad rationem oppositam Cajetani respondebitur modo. Juxta hanc ergo interpretationem.

Q. 1. a. 1. 0. — *Dico* 1°. De lege Dei ordinaria, præter philosophicas disciplinas, necessarium fuit ad salutem esse in Ecclesia doctrinam quamdam secundum revelationem divinam, hoc est, theologiam spectatam quoad substantiam, prout abstrahit a positiva et scholastica. Non tamen est necesse quod quilibet homo sit theologus.

ibid. — *Probat*ur prima pars. 10. Homo ordinatur ad Deum sicut ad quemdam finem qui comprehensionem rationis excedit, secundum illud Isai. 64: *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparas li expectantibus* <?.*atqui finem oportet esse præcognitum hominibus, quippe qui, cum cognitione ducantur secus ac cætera animalia, suas intentiones et actiones debent ordinare in finem: ergo præter naturales disciplinas, necessarium fuit ad salutem esse doctrinam secundum revelationem divinam seu theologiam.

Dices finem hunc supernaturalem cognosci per fidem: ergo superfluit theologia.

II. et simul confirmatur conclusio. Equidem finis supernaturalis cognoscitur per fidem dum habetur; sed secundum communem divinæ providentis cursum, fides haberi, propagari, conservari et defendi non potest absque theologia, per quam, inquit S. Augustinus lib. 14 de Trin. cap., 1, « Fides saluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, defenditur, roboratur. » Etenim fides, quæ juxta Apost. Rom. 10, est ex auditu, et auditus per Verbum Dei gignitur, nutritur, defenditur, non per simplicem mysteriorum narratio-

nem, sed per discursus, congruentias, exempla et varia alia momenta quibus S. Scripturarum obscuritas elucidatur, traditio probatur, mysteriorum credibililas demonstratur, humana inconstantia sistitur, hæreticorum impugnantium cavillationes, astutiæ et sophismata deteguntur et refelluntur, quod totum est proprium theologia: ergo theologia gignit, nutrit, defendit fidem, non directe quidem quasi eam produceret, sed indirecte removendo prohibentia.

Hæc confirmant verba Apostoli Ephes. J : *ipse dedit quosdam apostolos, alios pastores et doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi... ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, et in astutia ad circumventionem erroris. Et Tit. 1 : Oportet episcopum esse.... amplectentem cum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem : ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere...; sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores.... quos oportet redargui : qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet.*

ibid.—*Probatur 2º. Quamvis homines ad finem supernaturalcm non ordinarentur nec indigerent instrui de misteriis quæ naturalem intelligentiam superant, nihilominus foret ipsis necessaria doctrina per revelationem procedens seu theologia, ad ea quæ de Deo ratione humana investigari possunt. Ergo. Probatur antecedens. Si veritates de Deo naturaliter cognoscibiles soli rationi absque revelatione investigandæ relinquerentur, a paucis et per longum tempus et cum admixtione multorum errorum perciperentur : a paucis, propter multorum vel ineptitudinem vel pigritiam, vel alias vilæ civilis occupationes necessarias: ad longum tempus, tum quia scientia de Deo supponit alias scientias naturales; unde metaphysica, quæ est de Deo, ponitur ultimo loco; tum quia juvenus passionibus implicata non est tanto studio idonea, sicut nec plurium ælas provectior aliis negotiis detenta : cum admixtione multorum errorum, propter ingenii humani debilitatem, phantasmatum et præjudiciorum permixtionem, diversas doctorum opinio-*

nes et sophistarum argutiones; unde ipsi philosophorum gentilium duces et coryphæi in varios et turpissimos circa Deum errores prolapsi sunt. Ergo.

Nec obstat quod S. Thomas ex hac ratione concludat tantum quod theologia sit necessarian/ *salus hominibus convenientius et certius proveniat*, quod utilitatem duntaxat, non necessitatem simplicem significat. Non obstat, inquam, quia *convenientius et certius* non sumuntur ibi comparative sed positive, ut patet ex tribus inconvenientibus quæ, juxta S. Thomam, sequerentur sine theologia. Vel si sumantur comparative, comparatio non refertur ad modum salutis consequendæ, quasi sine theologia sit verus licet minus conveniens et minus certus, sed ad ipsam cognitionem; ita ut sensus sit salutem provenire cum cognitione convenientiore, quatenus ad plures extenditur, brevius comparatur et ab errore est immunis.

Dixi in conclusione, *de lege Dei ordinaria*; quia certum est quod per absolutam Dei potentiam, fides rerumque divinarum cognitio alia via quam theologiæ auxilio haberi potest et salvari.

Secunda pars patet; quia quilibet homo non debet esse theologus ut salvetur, sed sufficit ei fides qua simpliciter profiteatur ea quæ omnibus sunt necessario credenda: unde S. Augustinus loco citato ait : « Ille » scientia plurimi non pollent fideles, licet » fide polleant, quæ sola sufficit. »

Si dicas neminem posse servare fidem nisi judicet ipsius mysteria esse credibilia saltem ex aliquo motivo generali, puta, quia Ecclesia ita jubet et tenet; hoc autem judicium esse actum theologiæ : A. esse quidem aliqualem actum theologiæ, sicut est etiam in parentibus rusticis suos filios instruuntibus; sed imperfect®, a quo non potest diei simpliciter theologus, quia absoluta denominatione desumitur a forma quæ perfecte inest.

ARTICULUS III.

De antiquitate, utilitate et necessitate theologiæ scholasticæ.

Hunc articulum propono adversus hæreticos nostri temporis, qui atrocibus injuriis et calumniis theologiam scholasticam impetunt, et contra nonnullos catholicos qui eam plus æquo deprimunt.

Ut autem tollatur æquivocatio, observandum est theologiam scholasticam posse considerari dupliciter : 1° secundum se, prout abstrahit a methodo magis vel minus accurata; 2° quoad statum seu secundum perfectiorem methodum qua nunc traditur in scholis, a quibus dicta est scholastica. Hujus ortum in primo art. assignavimus octavo sæculo t incrementum duodecimo, complementum decimo tertio. De antiquitate ergo duntaxat theologiæ scholasticæ secundum se, de utilitate vero et necessitate utriusque hic est dicendum.

Dico 1°. Theologia scholastica secundum se semper viguit in Ecclesia, eaque est et semper fuit necessaria.

Probatur utraque pars. Theologia scholastica secundum se nihil est aliud quam theologia secundum substantiam, de qua superiori articulo : atqui theologia quoad substantiam de qua superiori articulo, semper viguit in Ecclesia, est et fuit semper necessaria, *ut probatum est* : ergo. *Probatur major.* Theologia scholastica secundum se nihil est aliud quam scientia ex principiis revelatis conclusiones methodice deducens, abstrahendo a magis vel minus accurata methodo : atqui hæc est ipsissima theologia quoad substantiam de qua articulo superiori, «t *patet ex definitione theologicæ* quoad substantiam, data art. 4.

Q. 5. α. 8. o.—*Confirmatur.* Theologia scholasticæ secundum se nihil est aliud quam theologia argumentativa : atqui theologia quoad substantiam est argumentativa : ergo. *Prob. min.* Theologia quoad substantiam est scientia, *ut probabitur infra* : atqui omnis scientia est argumentativa et discursiva : ergo.

In confirmationem totius assertionis facit quod Christus, Apostoli et Patres priorum sæculorum theologiam secundum se. seu aliqualem usum theologiæ scholasticæ adhibuerint ad instructionem fidelium, ad conversionem Judæorum et gentilium, et ad impugnationem hæresum.

Sic Chnstus, Matth. 22, probat Judæis suam divinitatem ex illo Davidis Psal. 109 : *Dixit Dominus Domino meo*; sic concludens: Si *ergo David vocat cum Dominum, quomodo filius ejus est* ? Et Matlb. 19, inferi indissolubilitatem matrimonii ex illo Genes. 2 : *Propter hoc dimittet homo patrem et matrem, et adha-rebit uxori*

suæ ; sic concludens : *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.*

Ibid.— Paulus 1 Cor. 15, ex resurrectione Christi argumentatur ad resurrectionem communem probandam; et Rom. 11, gratiam non dari ex operibus, ex eo quod si daretur ex operibus, jam non esset gratia.

Patres priorum sæculorum, SS. Justinum, Clementem Alexandrinum, Alhanasium, Hieronymum, Augustinum et alios, theologiam scholasticam secundum se, seu aliqualem usum theologiæ scholasticæ, ad instructionem fidelium, gentilium conversionem et hæresum impugnationem feliciter adhibuisse, evincunt passim eorum scripta.

Dico 2°. Theologia scholastica quoad statum, seu secundum accuratiorem methodum, prout nunc traditur in scholis, non est necessaria Ecclesiæ, est tamen valde utilis.

Prima pars patet ; quia pluribus sæculis Ecclesia stetit et floruit sine auxilio hujus accuratioris methodi scholasticæ, prout nunc traditur in scholis; cum, ut dictum est, ortum habeat a S. Joanne Damasceno octavo sæculo.

Secunda pars etiam patet. 1° Qma per hanc accuratam dialecticam egregie fides et religio gignitur, nutritur, defenditur, ut constat tum experientia tot insignium virorum qui eam feliciter adhibuerunt contra profanas hæreticorum novitates, tum ex ipsa natura accuratæ dialecticæ; etenim «l cere stylo conciso, simplici et aperio, resei ala verborum prolixitate, terminorum. æquihucationes tollere, statum quæslionis aperire et figere, definire, dividere, syllogizare, objecta solvere; hæc, inquam, quæ sunt propria theologiæ scholasticæ secundum accuratam dialecticam, multum juvare ad veritatem suadendam et defendendam, nemo non videt. 2° Quia eam probant et laudant SS. pontifices et concilia : Sixtus V in bulla qua S. Bonaventurain intereximios Ecclesiæ doctores recenset, nullis cncomiis celebrat theologiam scholasticam in scholis tradi solitam, et inter cætera eam vfl-eat *invictum fidei propugnaculum*; eam pariter celebrarunt concilium Lateranense IV circa Petrum Lombard., et λ iennense.

Dices 1°. Apostolus Coloss. 2, et SS. Patres passim improbant philosophiam et modum ejus disputative procedendi. Ergo.

In cap. 2. ad Colloss. Icct. 2. — A. Phi-

losophiam et ejus methodum improbari ab Apostolo et SS. Patribus duplici ratione. 1^o Quatenus ea abutuntur homines in deceptionem aliorum et in fidei detrimentum, non vero secundum se et in quantum adhiberi potest in ipsum fidei adjutorium : unde ipsemet Apostolus ad Titum, vult episcopum esse potentem *exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt arguere*, quod facilius iit ministerio philosophi® et ejus methodi. — ibid., et hic a. JL in arg. sed c. et ad 2. — 2^o . Improbatur philosophia in quantum vult dominari fidei, metiendo ejus mysteria rationi human®, secundum elementa hujus mundi, non autem in quantum vult ei inservire ; ea enim utitur theologia non tanquam superiore, sed tanquam inferiore et ancilla, id est. instrumento, juxta illud Proverb. 9 : *Misit ancillas suas vocare ad arcem*.

Dices 2^o. Multi sunt abusus in theologia scholastica, item multæ frivol® et inutiles quæsliones, item stylus incultus et barbarus. Ergo.

R. *ad primum*, quosdam irrepsisse abusus non ex ipsius theologiæ natura et conditione, sed ex ipso hominum vitio ; unde corrigendi sunt abusus, non vero damnanda ipsa scientia. *Ad secundum pariter*. Si quædam inutilia inserantur, resecanda sunt tanquam luxuriantes rami, ipsa tamen arbor servanda. Cæterum plures quæsliones in theologia sunt quidem mulierculis et indoctis inutiles, quæ tamen provectionibus sunt utilissimæ. Insuper ad plures quæ videntur mere philosophiæ® nos coegit hæreticorum ipsorum pervicacia. *Ad tertium*. Scholastici usurpant stylum simplicem, ne verborum difficultatem superaddant rerum percipiendarum difficultati, quæ maxima est. Quod si quandoque usurpant terminos minus cultos et aliquam barbariem redolentes ad clarius et brevius mentem suam aperiendam, neminem movere debet, cum id sit commune omnium artium, inquit Tullius l. 1 Acad. Unde S. Aug. lib. 4 de Doct. Christiana cap. 81 : « Bonorum ingeniorum, inquit, insignis est » indoles in verbis verum amare, non verum ha. Quid enim prodesl clavis aurea, si aperire quod volumus non potest? Aut quid » obesi lignea, si hoc potest? quando nihil » quætimus, nisi patere quod clausum est. » Lege D. Greg, in præfatione su® moralis.

Dices 5^o. Apostoli et Patres priorum sæculorum non adhibuerunt theologiam scholasticam, qui tamen egregie fidem et religionem propagarunt et propugnaverunt. ergo est inutilis, imo reprobanda tanquam novitas pernicioosa in Ecclesia.

B. 1^o semper viguisse in Ecclesia aliquem usum theologi® scholastic®, *ut probavimus conclusione prima*, eumque interdum accuratius adhibitum fuisse prout occasio requirebat, præsertim dum erat cum hæreticis decertandum, ut patet ex scriptis S. Hieronymi adversus Helvidium, Jovinianum et Vigilantium, et S. Augustini contra Academicos, Manichæos, Donatistas et Pclagianos, ita ut ipsi S. Augustino Cresconius dialecticam et peritiam disputandi exprobraret, cui S. Augustinus lib. 1 contra ipsum cap. 13, respondet. *Si noxia sunt, quare hoc facis? si non sunt, quare arguis?* Hinc S. doctor lib. de Doct. Christiana cap. 13, ait : « Disputationis disciplina ad omnia genera quæstionum, quæ » in Litteris sanctis sunt, penetranda et » dissolvenda plurimuii valet; tantum ibi » cavenda est libido rixandi et puerilis quædam ostentatio decipiendi adversarium. » Et D. Rasilius in cap. 2 Isaïæ : « Dialectica, inquit, instar muri est dogmatibus, » quod ea non sinit facile decipi et quorumlibet incursioni patere. » Et Clemens Alexand. lib. 1 Stromatum : « Opem fert » dialectica, ne prosternamur ab hæresibus quæ faciunt incursiones. »

Opusc. 70. q. 2. a. 5. ad 1. — B. 2^o. Ut totum quod est fidei, totiusque mundi mirabilis conversio, non human® potenti® aut sapienti® tribueretur, sed Deo, voluit Deus ut primitiva apostolorum eorumque discipulorum prædicatio nascente Ecclesia esset saltem regulariter in infirmitate et simplicitate ; sed, sicut plantata et firmata fide per solani virtutem divinam, mundi-que conversione facta, voluit quod potentia sæcularis ad religionis hujus conservationem inserviret; ita voluit quod sapientia sæcularis ad eundem finem ancillaretur, ut ostenderet per victoriam fidei mundum esse Deo subjectum et quantum ad potentiam et quantum ad sapientiam : *unde neganda est consequentia argumenti*. Dato enim quod methodus scholastica sit nova, non ideo est reprobando tanquam pernicioosa; tum quia luce uvita-

tem exigebat mutatus rerum status; tum quia est novitas methodi tantum et non dogmatis quæ sola cavetur in Ecclesia.

Dices 4°. Studium theologiæ scholasticæ évacuai devotionem, quatenus propter vehementem mentis applicationem exhaurit omnes spiritus, ita ut homo post studium innaneat aridus et quasi insensibilis ad omnia pietatis motiva : unde S. Th.—2.2. q.85,a5, ad 5.—notat quod iu simplicibus mulieribus devotio magis abundet quam in aliis. Ergo.

B. i° hoc argumentum æque militare contra alias scientias ac contra theologiam scholasticam; ideoque nimis probare. 2° *Concedo ani.* de devotione sensibili, quia oritur naturaliter ex humiditate complexionis, qualis est in mulieribus, et quæ per studiū exsiccatur. Nego de devotione solida; — 2. 2. q. 188. a. o.o.—quinimo hanc maxime juvat studium theologiæ scholasticæ : uno modo directe illuminando intellectum circa mysteria fidei et præcepta tam divina quam ecclesiastica, illa magis ac magis penetrando, illorum credibilitatem exponendo, istorum vero sanctitatem, necessitatem, utilitatem examinando, probando; unde lit quod voluntas quæ est polenliacæcasequens ductum intellectus, tenacius divinis inliæreal et præcepta diligentius adimpleat, in pio sila est solida devotio: alio modo indirecte, in quantum studium theologiæ removet impedimenta solidæ devotionis. Et lu impedit errores in (pios devoti indocti sæpe labuntur : sic legitur in Collationibus Panum, Collât. 40, cap. 4, quod abbas Serapion propter simplicitatem incidit in errorem Anropomorphitarum, id est, eorum qui Deum habere formam humanam arbitrantur. 2° Valet ad vitandam carnis lasciviam, quatenus animum avertit a cogitatione lascivi» et carnem macerat propter studii laborem. Unde S. Hieronymus dicit ad Rusticum monachum lib. de Vivendi forma circa medium : *Ama scientiam Scripturarum, et carnis vitia non amabis.*

Ex dictis colliges quam immerito, quam insulse nostrates hæretici theologiam scholasticam et doctores scholasticos probris et injuriis omnigenis affecerint. Wiclclfus vocat academias catholicas *castra Cainitica*; Luthe.rus, *Antichrist lupana via* : Calvinus vocat doctores scholasticos, *asinus cornutos, bestias bipedes*, etc.

imo ipse Jansenius infausto sane eventu, in libro proœmiali, eos continuo inculpat negligentiæ, oscitantia, temeritatis, effrenata.*
licenti», etc. Hæc illi et plura ab a, pessime quid in, suis tamen rebus provide, cum probe viderent invictissimis omnis generis telis et argumentis ex theologia scholastica depromptis sua falsa dogmata everti et profligari : unde illud celebre Bucerii : *Tolle 7 homam, et dissipabo Ecclesiam.*

ARTICULUS IV.

Utrum theologia sil vere scientia, eacjue siibalternata scienlice Dei et beatorum?

Q. 1. a. 2. a. in i. d. 1. q. 1. a. 3. q. 2., et opuscul. 70. q. 2. a. 2. — *DiCO* 4°. Theologia nostra est vere et proprie scientia quoad substantiam, sed imperfecta quoad statum, defectu evidenti» actualis.

ibid. — *Probatur* 1° evertendo fundamentum adversariorum. Si theologia nostra non esset vere scientia quoad substantiam, ideo esset quia caret evidentiâ actuali: atqui hæc ratio nulla est : ergo. *Major* est adversariorum, *cl patet* quia habet alias condiciones requisitas ad scientiam, nimirum quod conclusio deducatur ex præmissis certis et immutabilibus. *Prob. min.* Ad rationem scientia' suballicrnaUc non requiritur evidentiâ actualis, sed suiheil rail talis : atqui theologia nostra est suballernata theologia Dei et beatorum, ut dicam modo : ergo. *Prob. maj.* Scientia suballernata in absentia subalternantis est vera scientia (pioad substantiam : atqui scientia subalternata in absentia subalternantis non habet evidentiâ actuali m sed radicalem tantum, in hoc sitam, quod, cum procedat ex principiis manifestatis in scientia subalternanle, petat ex se illi conjungi. et in illa conjunctione habere evidentiâ actualem suorum principiorum : ergo. *Prob. maj.* Scientia suballernata in absentia subalternantis, cum procedat ex principiis manifestatis in suballeinante, ex natura sui petit et inclinatur illi conjungi nl habeat evidentiâ actualem suorum prit eipiormn, sicut jam dictum est, quia unumquodque inclinatur ad perfectionem sibi debitamcl naturalem : atqui si non foret scientia in absentia subalternantis, non inclinaretur huic conjungi : ergo. *Prob. min.* Si scientia suballernata in absentia subaltcriiaulis

nun esset scientia, dum suballernanli con- tionem adducit exemplum de scientiis, et pingeretur, foret scientia, sicquedcstruere-'dicil quod si essetaliqua scientia quæ non tur : atqui mbil inclinatur ad sui destrue- procederet ex principiis lumine naturali lienem : ergo. 'nolis sed supernatural!, differret specie a

Confirmatur hæc ratio. Ad veram de-Jscientiis naturalibusjex quosequitur dun- nionslrationem qua· est actus scicntilicus, Jaxatquod nostra theologia non sil ejusdem sufficit si constet præniissis radicaliter peqspeciei cum scientiis naturalibus, ne·: con- seuQtis, id est, <|uæpossint resolviu prin- tineatur sub eodem genere proximo, non cipia actualiter per se nota et immediata; autem quod non sit vera scientia; sicut ex alias vix ulla daretur demonstratio, cum hocquodvirlusiufusadistinguaturspecie a vix ullus sil syllogismus cujus præmis>æ vii tute acquisita, non sequitur quod non sit non sunt probandæ per alias notiores: ergo vera virtus . et certe de menleD. Th. nulla- similiter scientia. tenusesl dubitandum, siquidem tribus Jo-

Igitur theologia nostra, sicut omnes aliæ cis supra citatis constanter resolvat theo- subaltrnalæ, de se petit resolvi in princi- logiam esse scientiam, et solvat præcipuum pia evidentia : quod si de facto non resol- argumentum adversariorum petitum ab vat, ideoque evidentiam actualem non ha- evidentia.

beat, id non accidit per se et defectu sui, *Dices 2o.* Juxta Aristotelem et omnes sed per accidens et ratione status viæ seu philosophos, de ratione scientiæ est quod subjecti in quo est quod caret suballer- sit evidens. Ergo.

nanle; et ideo dicimus esse imperfectam *Hic ibid, ad 1. et opusc. cit. ad 5. —* quoad statum, quod est secunda pars con- *R. D. ant.* De ratione scientiæ est quod sit clusionis, veram tamen quoad substantiam. *evidens evidentia radicali vel-actuali, C.* Sic infans est verus homo quoad substan- *evidentia actuali, Subd.* De ratione scien- tiam, imperfectus quoad statum. Sic gra- tiæquoad statum, *C. de ratione scientiæ* tialiabilualisinpœnitentequi relabitur, est quoad substantiam, *IV. Solutio patet cx dictis.*

proindeque verus habitus quoad substan- *Repones.* Juxta D. Th. et Thomistas, fi- tiam ;est autem ratione subjecti facile mo- des et scientia non possunt esse in eodem intellectu de eodem objecto : atqui si evi-

Prob. 2º. Theologia est unus ex habiti- dentia radicalis sufficiat ad veram scien- tiam, poterit esse cum fide in eodem intel- lectu de eodem objecto: ideo enim non se est ars aut prudentia, cum non versetur compatiuntur quia una est obscura, altera evidens: ergo.

optimus theologus qui sil pessimus artifex *Respondent* multi Thomiste, *majorem* esse intelligendam de scientia clara et ac- aut homo valde imprudens ; neque est ha- tualiter evidenti, sicque theologiam nos- bitus primorum principiorum, cum verse- tram, quæ est tantum evidens radicaliter, posse stare cum tide in eodem intellectu de eodem objecto. *Respondent alii, con-*

Dices 1º. S. Th. q. 14 de veritate art. 9 *cessa maj. negando min.,* quia, inquiunt, dicit quod *omnis scientia in visione rei non solum fides et scientia se excludunt, présentis perficitur.* Et in 3. dist. 33, q. quia fides est obscura et scientia evidens 1. a. 2, quæsiunc. -1, quod *si esset aliqua sed etiam quia fides facit assentire verita-* scientia qux non posset reduci ad princi- tibus mediate revelatis, propter solam tiam *naturaliter cognita, non esset ejus-* auctoritatem dicentis. Theologia vero facit dem speciei cum aliis, neque univoce di- assentire veritatibus mediate revelatis ceretur scientia. propter rationem deductam ex principiis.

II. ad primum, S. Thomam loqui de Implicat autem quodquis assenliatur veri- scientia perfecta quoad statum, ut patet ex tati propter solam auctoritatem dicentis hoc termino *perficitur.* *Ad secundum,* S. et simul propter rationem deductam ex Thomas loco citato probat virtutes inlusas principiis, cumly *sola auctoritas* excludat differre specie ab acquisitis, in cujus proba- omne aliud motivum. Unde si sitproposi-

tio immediate revelata, quam etiam aliquis ex aKS immediate revelatis per discursum deducat, habebit theologiam de illa non fidem, quia illi non assentietur propter solam auctoritatem dicentis, sed etiam pñq>-ter medium demonstrativum. Utraque solutio est probabilis.

Dices 5°. Non datur scientia proprie dicta de singularibus : atqui theologia versatur circa singularia, v. g. circa Christum, ejus incarnationem, passionem, B. Virginem, etc. Ergo.

Responderi posset 1° theologiam non versari circa singularia formaliter ut singularia sunt, sed circa eorum quidditatem quæ quidem in uno tantum individuo reperitur, sicut philosophia tractat de sole, non ut est singularis, sed de ejus quidditate quæ est in hoc uno individuo. — Hic ibid, ad 2. — De aliquibus autem singularibus, ut de gestis Abraham, Isaac et Jacob et similibus agit ut singularia sunt, non tanquam de objecto principali, sed introducuntur tum in exemplum vitæ, sicut in scientiis moralibus, tum ad declarandam auctoritatem illorum per quos ad nos divina revelatio processit, super quam fundatur sacra doctrina.

/i.2°. *D.ant.* Non datur scientia proprie dicta de singularibus precise quia sunt singularia, .V. quia sunt contingentia et mutabilia, *C.* Scientia enim debet esse certa et infallibilis. Theologia autem non agit de singularibus prout sunt incerta et mutabilia, sed prout subsunt divinis revelationi, sub qua ratione sunt certa et immutabilia.

Dices .i°. In qualibet scientia oportet de objecto supponere quid est : atqui de Deo qui est objectum theologiæ, non possumus scire quid est : ergo. *Prob min.* quia juxta S. Th. 1 contra Gent., cap. 25 et rei veritatem, Deus definiri non potest. Ergo.

Opusc. cit. ad 2. et hie a. 7. ad 1 — *R. D. min* De Deo non possumus scire quid est a priori, *C. min.* per effectus ante revelationem, *N. min.* Posita autem notitia quidditatis Dei per effectus seu per revelationem, demonstramus a priori ejus proprietates quæ ex ejus natura tanquam a ratione a priori et causa virtuali dimanant. Undequando S. Th. lococitato cont. Gent, addit quod non possit fieri demonstratio de Deo nisi per effectus, intelligit de demonstratione quæ ad perfectam Dei

definitionem et quidditatis notitiam reducatur, non autem de demonstratione proprietatum illius, *ut patet ex utroque loco supra citato.*

Q. 1. a. 2. o. — *Dico.* 2°. Theologia viatorum est proprie subalternativa scientis Dei et beatorum quæ dicitur matutina. Est communis Thonnstarum cum S. Th. contra plures alios.

Aofa. Subalternatio scientiarum est dependentia unius ab alia. Multipliciter autem una scientia potest ab alia dependere; sed hic attendimus dependentiam unius ab altera in manifestatione veritatis, hæc est enim proprie dicta subalternatio scientiarum.

Dixi in conclusione, *scientia beatorum quæ dicitur matutina*; quia, ut art. 1 observavi, duplex est cognitio in beatis : una qua clare vident mysteria in Verbo non discurrendo formaliter, sed eminenter tantum; et dicitur ab Augustino *matutina*: altera qua ex principiis lumine supernaturali notis varias conclusiones deducunt discurrendo formaliter; et dicitur *vespertina*. Conclusio igitur est intelligenda de prima scientia beatorum, non de secunda quæ est substantialiter ipsa nostra theologia in statu perfecto et connaturali.

ibid.—*Prob.* Tunc est scientiarum proprie dicta subordinalio, quando una pendet ab alia quoad evidentiam et manifestationem veritatis seu suorum principiorum, ut dictum est et patet in musica quæ proprie subordinatur arithmetice, quia sua principia supponit probata et nota in arithmetica; similiter perspectiva respectu geometriæ : atqui theologia nostra pendet a scientia Dei et beatorum quoad manifestationem suorum principiorum, sicut inusitata ab arithmetica et perspectiva a geometria: ergo. *Prob. min.* Sicut musica procedit ex principiis notis in arithmetica, et perspectiva ex principiis notis in geometria, sic theologia nostra procedit ex principiis notis in scientia Dei et beatorum; principia enim theologiæ nostræ sunt articuli fulci qui sunt notis et manifestati in patria. Ergo.

Dices 1°. Ad propriam scientiarum subalternationem, requiritur quod subalternativa contrahat objectum subalternantis per aliquam differentiam accidentalem, quæ sit radix novæ scibilitatis seu novarum conclusionum; alias non forent scientiæ

di. tñclæ, cum idem haberent objectum :|priori, remanet subalternatio propriè dicta. atqui theologia nostra non contrahit objectum theologiæ patriæ, scilicet Deum, per beatorum quæ dicitur cognitio vespertina, aliquam differentiam accidentalem quæ sil! non de ea quæ dicitur cognitio matutina et radix novæ scibilitalis seu novarum conclusionum, siquidem utraque pro objecto enim beati vident immediate et absque discursu formalis, primario quæ pertinent ad

II. *maiores esse duntaxat veram* de Deum secundum se, secundario quæ perscientiis naturalibus quæ habent objecta continent ad mysteria quæ procedunt a Deo, in illata, secus de scientiis ordinis supernaturalis quæ habent objectum infinitum et illimitatum, ratione suæ infinitatis sine additione differentie accidentalis, potest habere plures modos scibilitalis, ratione quorum potest terminare plures et distinctas scientias. Adde neque hanc conditionem omnino deesse theologiæ nostræ respectu theologiæ beatorum, huic enim addit revelationem vidualem seu discursum formalem ex principiis immediate revelatis ad conclusiones mediate revelatas, tanquam differentiam accidentalem fundantem diversum modum scibilitalis; cum e contra beati quæcumque vident in Verbo cognitione matutina, videant ut immediate revelata, nec discurrant formaliter, sed emineuter tantum, quatenus vident unum esse causam et rationem alterius.

Dices 2º. Tunc una scientia propriè alteri subalternatur, quando conclusiones certæ subalternantis supponit et eas assumit in sua principia : unde communiter dicitur, *Ibi incipit medicus ubi desinit philosophus* : atqui conclusiones scientiæ beatorum non sunt principia nostræ theologiæ, sed beati illi bene quam nos ex principiis deducunt conclusiones circa easdem res et veritates quas nos ex principiis deducimus : ergo, Ita Daelman.

II. 1º *ut ante, maiores esse veram* tantum de scientiis naturalibus ; quia si iuxta illa principia conclusiones subalternantis et subalternatæ, cum si per species in hac vita proprio labore parahuntur in utraque idem modus procedendi, per lumen naturale, nulla foret inter eadem distinctio. At licet eadem forent principia conclusiones theologiæ beatorum et viatorum, sufficienter distinguuntur ex diverso modo procedendi, una per lumen supernaturale, altera per lumen naturale; et cum hujus principia sint manifestata in

Dices 3º. Non est propria subalternatio inter scientiam et habitum primorum principiorum, ut docent philosophi : atqui scientia beata est habitus primorum principiorum respectu theologiæ nostræ : ergo,

R. scientiam beatam habere simul rationem habitus primorum principiorum essentiali. Habet rationem habitus primorum principiorum, quatenus uno et simplici intuitu fertur in essentiam divinam et in omnia alia quæ ipsam spectant. Habet rationem scientis quatenus ita videt divinam essentiam et ejus attributa, ut tamen cognoscatur unum esse causam vidualem alterius, sic enim est eminenter discursiva.

Ex his inferes theologiam nostram, quam hic magno labore comparamus, remansuram in patria; quia cum subalternata theologiæ beatorum, petit naturaliter illi conjungi : unde illud tritum S. Hieronymi Epist. ad Paulin. *Discamus in tuis*

quorum *scientia nobis perseveret in cælis*. Ex quo ulterius inferes eos, qui fuerunt in terra theologici, cæteris paribus, plura cognoscere in patria extra Verbum las, quam illi qui non fuerunt theologici, *Dices contra hoc consecretarium*. Fides non remanet in patria: ergo nec theologia, Pro6. cons. Fides non remanet in patria quia est obscura, in patria autem non est evidentialia: atqui theologia est etiam obscura : ergo.

R. A. *causer*. Ad prob. D. mûi. Theologia nostra est etiam obscura essentialiter cl

DISSERT. PROOEM. ART. V.

ratione sui, 2V. accidentaliter cl ratione status seu subjecti, C. unde perficitur in patria et erit in suo statu naturali, sicut cum infans evadit vir.

In hunc loc. lect. 3. — Cum ergo Apostolus 1. Cor. 13 dicit : *Charitas nunquam excutit..... sive linguae casabunt, sice scientia destruetur*, non debet intelligi de destructione scientiae quoad substantiam, sed vel quoad modum cognoscendi per conversionem ad phantasmata, vel quoad modum obscuri talis quam habet ratione status et subjecti. — In hunc loc. — sicut cum dicitur Matth. 24, *cæli et terra transibunt*, non est sensus quod destruentur quoad substantiam, sed quod innovabuntur quoad statum.

Si dicas, juxta hanc solutionem, non subsistere discrimen ab Apostolo positum inter charitatem et scientiam, siquidem etiam charitas quantum ad modum imperfectum operandi per fidem excidet.

71. nihilominus stare discrimen positum; quia isle modus operandi per fidem non est essentialis neque habitui neque actu charitatis. Cum enim operetur per amorem et in eo situs sit ejus modus operandi, exigit essentialiter dumtaxat ut objectum sit cognitum; per accidens est autem quod si cognitum per fidem vel per visionem: unde in patria evacuatur tantum imperfectio charitatis, non modus ejus operandi qui est in amore. At vero cum modus operandi in scientia sit cognitio, et essentialiter cognitio in via fiat per conversionem ad phantasmata, cessante conversione ad phantasmata cessat modus operandi in scientia viae; sicque scientia quoad actum destruitur, non iam ejus quoad habitum, cui indifferens est ut applicetur per conversionem ad phantasmata. vel sine illa.

ARTICULUS V.

Quodnam sit objectum theologiae?

Objectum seu, ut loquitur S. Thomas, considerationis scilicet et inhæSIONIS, duplex distinguitur in omni potentia vel habitu, nimirum materiale objectum materiale est id a potentia vel habitu attingitur quod non tamen ratione sui sed ratione vel aliter. Objecti uni formale est id quod a potentia vel habitu attingitur ratione sui et rationi cuius caetera attinguntur. In objecto

formali duplex ratio debet distinguere: ratio quæ, et est ipsa res quæ attingitur, et dicitur objectum formale quod; et ratio in qua, et est id quo mediante ratio quæ attingitur, et dicitur objectum formale quod sen sub quo: ita ut ex hac duplici ratione quæ et qua integretur objectum formale, quod est specificativum potentiae vel habitus. Sit exemplum in potentia visiva: objectum ejus materiale est corpus; formale quod, color; formale quo, lux; formale specificativum, coloratum lucidum.

Q. 1. a. 7. o. — /hco I® Objectum formale quod theologiae est Deus sub ratione deitatis.

Ibid. — Prob. 10. Objectum formale quod alicujus scientiae est id quod principaliter et ratione sui quæritur et attingitur a scientia, et ratione cujus caetera attinguntur: atqui Deus ut Deus, est id quod principaliter et ratione sui attingitur a theologia; est enim, ut dictum est, sermo seu consideratio de Deo; et ratione illius caetera inequaeruntur et tractantur; quæ enim tractantur in theologia, vel sunt ipse Deus, vel dicuntur ordinem ad Deum, sive ut proprietates ad essentiam, sive ut effectus ad causam, sive ut media ad finem, ut sunt actus humani, virtutes, Incarnatio, sacramenta, etc.

Ibid. Prob. 2°. Idem est objectum formale quod principiorum et totius scientiae, cum tota scientia virtute contineatur in principiis: atqui objectum formale quod principiorum theologiae est Deus ut Deus; sunt enim articuli fidei, quæ cum sit virtus theologica, habet pro objecto formali quod Deum ut Deum, sive ut verum in essendo, quod idem est, verum enim in essendo et ens idem sunt.

Dico 2°. Objectum formale quo theologiae est divini revelatio virtualis et mediata.

Antequam probetur, nota dupliciter aliquid dici revelatum: 1° formaliter et immediate, ut Deum esse trinum, esse incarnatum, etc. 2° virtualiter et mediate, quantum continetur in aliquo formaliter et immediate revelato, vel ut effectus in causa, vel ut proprietas in essentia, vel aliter; ex quo per discursum vi luminis naturalis deducitur Sic risibilitas in Christo est virtualiter et mediate revelata; quia per discursum naturalem deducitur ex hoc immediate revelato, *Christus est homo*. In quantum pro-

prietas ex essentia : dicimus ergo hanc vir' abstractum ab omni materia, est objectum tualemet mediatam revelationem, seu vimiejus formale *quod*. Sic quia lux est objec- hminis naturalis deducendis conclusiones tum formale *quo* potentiaēvisivæ, non ali- ex principiis immediate revelatis, esse ob-jquod particulare coloratum, sed omne co- jectum formale sub f/uo theologiae; quiasubjloratum ut subest luci, est objectum for- illa ratione et ea medianteatlingitquæcum- male *quod* polentiaē visivæ. Ergo.

que tractai de Deo, sicut mediante luce *R. D. maj.* Omne quod subest objecto visus attingit quodvis corpus coloratum. | formali *quo* alicujus scientiæ, pertinet ad

Prob. Theologia distinguitur a fide et ejus objectum formale *quod*, si attingatur metaphysica, et est quasi mediainter illas: ab illa scientia principaliter et rationesui, atqui non distingueretur ab illis, nec inter C. *maj.* si minus principaliter et ratione illas medieret si non haberet pro objecto'alterius, N. *maj.* Theologia autem, quæ, formali *sub quo* revelationem virtualcm : | ut nomen importat, est consideratio de ergo. *Prob. min.* Si ejus ratio formalis *sub* Deo, ut fides, Deum principaliter et ra- qua esset revelatio immediata, nondistin- tionesui attingit ; cætera vero revelatara- gueretur a fide, si solum lumen naturale tione Dei et in ordine ad illum: unde independenter a quacumque revelatione, quamvis substent rationi ejus formali *sub* non distingueretur a metaphysica. Ergo.'qua, non pertinent nisi ad objectum ejus

Dico3°. Objectum materialeadæquatumisecundarium et materiale, seu, ut alii di- theologiaest omne quod cadit sub divina! eunt, ad objectum extensionis nonattribu- revelatione victuali et mediata.

Prob. Objectum materiale adæquatum positis : in metaphysica enim et in poten- alicujus scientiæ est illud omne quod po- tia visiva, non est aliquid principale quod testattingere ratione objecti formalis *quod*, perse et ratione sui attingitur, et ratione et ulsubest objecto, seu rationi formali sub cujus cætera attinguntur, sed omne ens *qua*: atqui theologia potest attingere et con- abstractum a materia perse etindependen- templari omne ens ratione Dei, quatenus ter ab alio attingitur a metaphysica, sicut substrevelationi victuali etme liatæ : ergo, omne coloratum lucidum a potentia visiva.

Dices 1° *contra primam conclusionem.* E contra, in medicina, v. g. quia corpus sub S. Th. in Prologo sententiarum q. 1, a. 4, ratione sanitatis attingitur principaliter dicit ens divinum per revelationem co- et rationesui.cæteravero ut pulsus, urina, gnoscibile esse objectum theologiae Ergo medicamenta, etc. attinguntur minus prin-

Respnulent quidam S. Thomam loeu- cipaliter et ratione corporis sanandi, ideo tum fuisse de objecto materiali et exten- haec quamvis substent eidem rationi tor- sionis. *Respondent alii* posuisse ens divi- mali *sub qua* medicinæ, sunt tamen tan- num prout est analogum, et supponere tum ejus objectum secundarium et exten- pro principali analogato quod est Deus ; sivum solum autem corpus utsanabile ob- idque patet ab exemplo *sani* quod adhi- jectum formale *quod*.

bel ibidem S. Doctor. Sed quidquid tenue- *Repones.* Si Deus de se nihil revelasset, ritS. Thomas junior, saltem eerto constat sed de aliis tantum, remaneret fides et seniore sententiam nostram tenuisse in theologia : sicut si per impossibile Deus non esset, remaneret metaphysica. Ergo.

Dices 2° *et simul instabis.* Omne quod su- *R. D. ant.* Fides et theologia ejusdem hest objecto formali *quo* alicujus scientiæ rationis ac eæquæ nunc sunt, iY. *ant.* non vel potenti®, pertinet ad objectum ejus enim tunc theologia foret consideratio de formale *quod*: atqui omne ens divinum su- Deo, nec fides foret virtus theologica : di- besl aut subesso potest objecto formali quo versae rationis, C. *ant.* Remaneret autem lieologiae, nempe virtuali revelationi : eadem metaphysica, quia metaphysica, ut rgo non solum Deus ut Deus, sed ens di- lictum est, non considerat Deum ut quid principale rationesui, et alia ratione illius, sed oraneens ut abstractum ab omni materia. *Diets* 3°. Juxta philosophos, nulla scien- tia piabat suum objectum, sed supponit: sic, v. g., quiaabstractio ab omni ma- tatqui ttheologia probat esse Deum : ergo. teria est objectum formale *quo* melaphy- sicæ, nun solum Deus, sed omne ens prou

R. *D. maj.* Nulla scientia probat suum objectum a priori et ex principiis intrinsicis. C. a posteriori per effectus et ex principiis aliunde mutuatis, N. Theologia autem probat esse Deum a posteriori per effectus et ex principiis mutuatis a metaphysica. Adde Deum ut auctorem supernaturalem, esse objectum theologiæ; sic vero non probatur, sed creditur.

Dices 4°. Objectum formale specificativum alicujus scientiæ debet prædicari de omnibus partibus illius.: sic v.g. quia ens mobile est objectum physici, verum est dicere de omni de quo agit physica quod sit ens mobile. Item debet esse radix omnium proprietatum quæ in ea demonstrantur: atqui Deus ut Deus non prædicatur de omnibus de quibus agit theologia, v. g. de angelis, homine, peccatis, etc. neque ut talis est radix omnium proprietatum quæ in ea demonstrantur, v.g. non est radix innascibilitatis quæ est in Patre, alioquin conveniret etiam aliis personis: ergo.

R. *D. primam partem maj.* Objectum formale et specificativum alicujus scientiæ debet prædicari de omnibus partibus illius semper in recto, N. in recto vel in obliquo. C. Et sic prædicatur Deus de omni quod tractat theologia; quia omnia de quibus tractat sunt vel ipse Deus, vel aliquid Dei, nimirum vel ejus proprietates vel effectus; vel media ad ipsum ducentia et præmianda, aut ab ipso prohibita, avocantia et puniendae, ut peccata.

Ad secundam partem maj. D. etiam. Objectum formale debet esse radix omnium proprietatum, vel secundum se, vel quatenus est determinatum in particularibus speciebus, C. secundum se semper, iY. Sic ens mobile quod est objectum physici, non secundum se, sed ut est determinatum ad celestia vel elementaria, est causa diversarum proprietatum quæ in physica demonstrantur. *Ad hunc sensum D. min.* Deus sub ratione deitatis secundum se non est radix innascibilitatis, C. ut est determinata ad personam Patris, et paternitatis relatione modificata, iY. Unde non sequitur quod innascibilitas conveniat aliis personis.

Dices So. Christus videtur esse objectum formale et adæquatum theologiæ, juxta illud Apost. 1. Cor. 2: *Non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum.* Ergo.

R. Apostolum non agere ibi de objecto theologiæ seu fidei, sed de modo quo Corinthiis Evangelium annuntiavit; quatenus primum illis prædicavit quæ spectant humanitatem et passionem Christi, ut "trahæc manuduceret ad mysteria divinitatis: unde non dixit simpliciter, *non judicavi me scire aliquid nisi Jesum Christum*; sed, *non judicavi me scire aliquid inter vos, nisi*, etc.

Ex his inferes theologiam hæreticorum non esse veram theologiam, seu saltem non esse ejusdem rationis cum nostra; quia non habet idem objectum formale *quo*, scilicet virtuales et mediatas revelationes; non enim hæreticus elicit conclusiones ex principiis fidei divina creditis;— 2. 2. q. 5. a. 3. o. — quia hæreticus circa unum articulum, non habet fidem de aliis articulis, sed opinionem quamdam secundum propriam voluntatem.

Neque refert quod theologia hæreticorum habeat idem objectum formale *quod*, scilicet Deum; quia objectum iormaler/Mod non specificat nisi prout subest objecto formali *sub quo*. Non etiam refert quod hæreticus videatur habere certitudinem sicuti nos de principiis et conclusionibus; quia illa certitudo non provenit ex motivo divinæ revelationis quæ est necessaria ad veram theologiam, sed vel ex pertinacia propriæ voluntatis, vel ex eorum proprio iudicio, quo judicant hunc vel illum articulum fidei esse acceptandum, non alios; si enim procederent ex motivo divinæ revelationis, omne acceptarent.

ARTICULUS VI.

Utrum theologia sit habitus entitativus supernaturalis?

Ad resolutionem hujus quæstionis plura sunt prænotanda. 1° *Nota*, id dici supernaturalis quod neque est a natura neque naturæ proportionatum, sed supra naturam. Theologiæ habitum esse aliquo sensu supernaturalem, hoc est, ut communiter dicitur, radicaliter et objective, ultro conceditur, quia ejus principia quæ sunt articuli fidei, et ejus objectum quod est Deus, sunt secundum se supernaturalia, licet formaliter et reduplicative, quatenus sunt principia et objectum, non sunt supernaturalia, ut modo dicam.

Nola 2°, ad effectum supernaturalem re-

quiri quod causa sit supernaturalis, quia causa naturalis non potest dare supernaturalitatem quam non habet : item et maxime requiri quod causa hæc supernaturalis sit proxima, non remota; quia de qualitate effectus judicandum est secundum qualitatem causæ proximæ et immediate non remota, eo quod influxus causæ remotæ modificetur per influxum causæ proximæ, ut patet in sole qui, juxta diversas qualitates causarum proximarum, producit diversos effectus, hic cerasa, illic poma : unde si causa remota sit naturalis et causa proxima sit supernaturalis, effectus erit supernaturalis; et e contra si causa remota sit supernaturalis et proxima sit naturalis, effectus erit naturalis : sic actus fidei, v. g. est supernaturalis, quia causa ejus proxima, scilicet fides, est supernaturalis, licet causa remota, nempe intellectus, sit naturalis ; similiter actus charitatis est supernaturalis, quia causa ejus proxima, scilicet habitus charitatis, est supernaturalis, licet causa remota, nempe voluntas, sit naturalis.

Nota 5°, principia et conclusionem suo modo concurrere ad producendum habitum scientiæ. Principia concurrunt efficienter *ut quo*, quatenus assensus principiorum seu præmissarum determinat intellectum ad assensum conclusionis, ut docemus in logica ; qui assensus conclusionis, cum sit scientificus, sæpe repetitus generat habitum scientificum. Conclusio vero, ut illata ex præmissis, est objectum scientiæ et consequenter ejus specificativum et constitutivum formale.

Nola 4° principia theologiæ quæ sunt articuli fidei posse dupliciter considerari, primo enlitative in seipsis, seu ut sunt in se absolute vera et dicunt ordinem ad primam veritatem revelantem; et sic quidem sunt supernaturalia, ulpote immediate revelata : sed sic non sunt principia theologiæ formaliter, sed materialiter tantum et specificative ; quia sic non exercent rationem principii, cum sic nihil influant in conclusionem theologiæ : unde sic sumpta, non sunt nisi mysteria fidei quæ ad fidem et non ad theologiam proprie pertinent. Alio modo possunt considerari, quatenus dicunt ordinem ad conclusiones quas virtualiter continent, et quæ ex ipsis mediante discursu naturali deducuntur; seu, ut alii loquuntur, prout dicunt illationem activam :

et sic quidem sunt formaliter principia theologiæ, sed sic non sunt formaliter revelata, sed virtualiter tantum, seu potius revelantia; nec sic attinguntur a fide sed a theologia; proindeque sic non sunt formaliter supernaturalia, cum ista illatio activa seu influxus sit naturalis, nihil enim est aliud quam discursus luminis naturalis inferentis unum ex alio : idem dic de objecto, *ut patebit ex secunda probatione et ex solutione primi argumenti*. His notatis,

Dico. Theologia est habitus entitativus naturalis. Est communis inter Thomistas contra Contensonum et quosdam extraneos.

Prob. 1°. Habitus humano studio, vel per actus naturales acquisitus, non est entitativus supernaturalis : atqui theologia est habitus humano studio seu per actus naturales acquisitus : ergo. *Maj. constat*; quia effectus entitativus supernaturalis petit causam supernaturalem excedentem vires naturales, nemo enim dat quod non habet. *Minor* 1° est D. Th. hic a. 6, ad 5, in Prologo sententiarum q. unica, a. 5, quæstione. 5, et 2.2, q. 54, a. 1, ad 2. 2° Experientia constat, cum videamus eos solos evadere theologos qui studiose incumbunt lectionibus, speculationibus, discursibus et aliis litterarum exercitiis, non eos qui otio indulgent. 5° Quia per laborem et exercitium studii theologici, speculando nimirum principia fidei et ex eis lumine atque discursu naturali varias conclusiones deducendo, acquiritur in intellectu nostro aliquid quo percipimus et cognoscimus ea quæ antea non cognoscebamur : atqui hoc ipsum est scientia theologica : ergo.

Despondent quidam, theologiam non esse acquisitam, sed infusam; nihilominus actus nostros requiri non per modum causæ efficientis, sed dispositivæ duntaxat. Sicut, inquiunt, licet charitas sit infusa, prærequiruntur tamen plures actus voluntatis tanquam dispositiones.

Sed contra. 1° Hæc responsio aperte contradicit S. Th. 2° est falsa, quia dispositio ad aliquam formam debet esse ejusdem ordinis cum illa, alias nulla foret commensuratio et proportio dispositionis ad formam : unde docent theologi nullum ex actibus nostris posse esse dispositionem ad gratiam, quia sunt diversi ordinis. Quantum ad charitatem, B. actus qui ad illam

disponunt esse supernaturales. utpote ex auxilio supernatural! procedentes.

Prob. 2°. Ille habitus non est supernaturalis, cujus principia et objectum specificativum formaliter ut talia non sunt supernaturalia : atqui principia et objectum specificativum theologiæ formaliter ut talia non sunt supernaturalia : ergo. *Min.* quantum ad principia, *patet ex ultimo notamine* : *probatur* quantum ad objectum specificativum. Objectum formale *quod*, non specificativum nisi prout substat objecto seu rationi formali *sub qua* : atqui objectum formale *sub quo* theologiæ, est naturale, scilicet intellectus creati, deducens per discursum naturalem conclusiones ex principiis immediate revelatis : ergo.

Dices 1°. Ille habitus est enlitative supernaturalis, cujus principia et objectum sunt supernaturalia : atqui principia et objectum theologiæ sunt supernaturalia ; principia enim sunt articuli fidei, objectum est Deus : ergo. Ita Contensonus.

II. *solutionem hujus præcipui argumenti fluere ex dictis.* Et 1° principia quæ sunt articuli fidei non influunt in conclusionem nisi remote et mediante discursu naturali; effectus autem, ut dictum est, magis sapientiam naturam causa* proximam quam remotam. Insuper ostendimus ea quatenus sunt formaliter et reduplicative principia, non esse supernaturalia nisi materialiter. Similiter Deus non est objectum specificativum theologiæ, ut diximus, nisi prout substat revelationi virtuali, et sic ut est formaliter specificativum, esse quid naturale; est enim conclusio de Deo lumine naturali deducenda ex principiis fidei.

Inst. Lumen naturale deducens conclusiones ex principiis, sive discursus naturalis, non est causa conclusionis, sed mera conditio applicans principia revelata conclusionibus theologicis : ergo ex illo repeti non potest tanquam ex causa naturalitas habitus theologici. *Prob. ani.* Sic se habet discursus naturalis ad theologiam, sicut præmissa naturalis in syllogismo theologico atqui præmissa naturalis est tantum conditio applicans principia conclusioni: ergo.

It. S. ant. Ad prob. N. ani. et paritatem. Disparitas est, quod præmissa naturalis — q. I.a5, — requiratur in discursu theologico per accidens et propter defectum intellectus nostri, qui indiget in-

strui de continentia conclusionis in præmissa revelata : unde non est necessaria in angelis et beatis; discursus autem essentialis quicumque scientiæ, cum per illum constituatur in ratione scientiæ et distinguatur ab habitu primorum principiorum, et specialiter theologia a fide. Insuper id est essenziale alicui rei, sine quo res nec esse nec concipi potest : atqui sine discursu formali vel virtuali theologia nec esse nec concipi potest, potest autem esso et concipi sine præmissa naturali.

Repones. Dato discursum esse essentialis scientiæ, attamen scientia non specificatur ab illo, sed a medio quod in tali discursu assumitur: patet in habitibus opinionis et scientiæ, qui, quamvis producantur per discursum, sunt tamen diversæ speciei propter diversum medium assumptum, unum scilicet probabile, aliud demonstrativum : atqui medium in discursu theologiæ est supernaturale.

R. quod medium nihil aliud sit quam principia seu præmissæ conjunctim sumptæ, sicque de illo dicendum est quod in prima solutione diximus de principiis, scilicet, quod quatenus formaliter influens, non sit supernaturale, sed naturale,

Dices 2° cum eodem Contenson. Theologia insignitur dolibus quæ non nisi sapientia supernatural! competere possunt, 1° Subalternata scientiæ supernaturali Dei et beatorum, subalternata autem debet esse ejusdem ordinis cum subalternant. 2° Certitudo ejus est major omni certitudine naturali. 3° Adunat differentias scientiarum naturalium divisas, nimirum rationem speculationis et praxeos : unde etiam S. Th. hic art. 1, dicit eam esse revelatam et divinitus inspiratam. Ergo.

R. ad primum, N. min. Cum enim scientia subalternata sit inferior subalternante et ab ipsa dependeat, non requiritur quod sit ejusdem ordinis cum illa.

Si instes. Quod est ordinis naturalis non potest dicere habitudinem positivam ad id quod est supernaturale, alias non esset ratio cur non possemus per actus naturales nos disponere positive ad primam gratiam aut eam mereri, quod est hæresis Pelagiana: atqui scientia subalternata dicit habitudinem positivam ad subalternantem supernaturalem et petit illi conjungi. Ergo.

R. D. mai. Quod est ordinis naturalis

non potest dicere haliitudinem positivam pclul noil est siipeinaturale, si ab illo superna mali aliunde non dependeat, C. si de endeat, V. hie v. g. in illoquidiuexcr- ciiit actus rhantatis, amissa charitate per peccatum, remanet quæddin naturalis dis- poseio ad eliciendos similes actus charita- lis ex quibus resultavit. Porro theologia nostra dependet a scientia beatorum in evi- dentia suorum principiorum, unde dicit ha- bitudinem ad illam; sed actus naturales non dependent a gratia, nec aliunde ullam con- nexionem habent cum illa, et ideo non pos- sunt dicere habitudinem positivam ad illam.

Ad secundum, fateor certitudinem theo- logiæ esse majorem omni certitudine natu- rali, non quia est supernaturalis formaliter, sed radicaliter tantum, in quantum mediante discursu naturali resolvit suas conclusiones in principia fidei a quibus me- diante simili discursu deduxerat; de quo modo fusius.

Ad tertium, Ii. eadem solutione, ad hoc ut theologia sit simul speculativa et practice, non requiri quod sit formaliter su- icrnaturalis, sed sufficere quod sit radica- liter et objective supernaturalis. Quatenus nempe radicatur in fide quæ est simul spe- culativa et practica et habet pro objecto Deum, qui, cum sit prima veritas et ulti- mus linis, est prima regula speculationis et praxis; de quo etiam infra. *Ad D. Tho- mam, Ii.* theologiam ab ipso dici revela- tam et inspiratam, quia radicaliter est talis.

ARTICULUS VI^f.

Utrum theologia sit dignior aliis scien- tiis? ubi de ejus certitudine.

Ç. 1. n. s. o. — *Suppono* 1^o theolo- giamessedigniozem aliis scientiis praeficis; mna inter scientias practices illa est dig- nior. quæ ad ulteriorem finem non or- dinatur, dignitas enim sciential praclicæ sumitur ex line ad quem lendit : linis vero tlwologiæ in quantum est practica, est bea- titiido æterna, ad quam sicut ail ultimum finem ordinantur omnes alii fines scientia- rum praeficarum.

ibid. — *Suppono* 2^o theologiam ex parte materi® esse digniozem aliis scientiis spe- culativis, quia est principaliter de iis quæ nia altitudine rationem transcendunt, nem ptdeDcorehiisqnedivinis. Vce obstat quod ; melaphysica agat etiam de Deo, quia agit j

de Deo ut auctore naturali et lumine natu- rali cognoscibili, theologia vero dc Deo ut auctore supernatural) et lumine supernatu- ral! cognoscibili.

Verum, quia certitudo maxime confertad dignitatem scientiæ, quæslío hic prxeipue vertitur utrum theologia sit certior aliis scientiis, etiam habitu primorum princi- piorum. Pro quo

Ao/n. Theologi communiter distinguunt duplicem certitudinem, unam objectivam, aliam subjectivam. Objectiva est firma et invariabilisobjecli determinatio in suo esse; illud enim objectum est certum et firmum in se, quod habet causas finnas et invaria- biles suæ cntilatis et veritatis, et penes rausas majoris vel minoris invariabilitatis est major vel minor certitudo objectiva : de hac non agitur. — In 5. d. 26. q. 2. a 4.0.—Certitudo subjectiva est/îrmiicraui/- hæsionis virtutis cognoscitivæ ad suum cognoscibile. Potest autem hæc firmitas oriri vel ex sola motione voluntatis deter- minantis intellectum ad inbærendum seu assentiendnm alicui ohjeclo independen- ter ab alio legitimo inotivo, ut contingit in haereticis, qui quandoque firmitus adliærent suis erroribus quam catholici veritatibus fidei; et hæc est impropria certitudo, quæ magis debet dici pertinacia quam certitudo. Vel oritur hæc firmitas ex efficacia medii seu motivi determinantis intellectum ad as- sentiendum veritati ; et hæc est propria cer- titudo de qua quæritur

Hic q. 1. «. 5. ad 1. — *Notandum in- super* aliquid posse esse altero certius du- pliciter : uno modo quoad se, quando nem- pe ex se et ex natura sua habet firmiores causas suæ certitudinis : alio modo quoad nos, (piando ejus certitudo est magis con- nati.alis et proporlionata intellectui nos- tro, illumque satiat cl quietat ; quod con- tingit (piando certitudo oriturex evidentia, quia evidentia est ultimum in quo quiescit intellectus noster.

Tandem opera* pretium est pro hac et aliis quæstionibus, haberi accuratam notio- nem conclusionis theologica', atque ejus distinctionis a propositione fidei. Proposi- tio fidei est quæ in verbo Dei scripto vel tradito formaliteret immediate revelatur, et ah Ecclesia catholica ut revelata propo- nitur : si enim luce secunda conditio desit, quamvis prima adsit, erit quidem fidei

quoad se, non tam*ⁿ quoad nos ; quia sola Ecclesia est regula infallibilis in discernendis revelatis a non revelatis, ut alibi fusi^{us} explicatur. Conclusio theologica est quæ per discursum naturalem deducitur vel ex duabus præmissis de fide, vel ex una de fide et altera naturali certa, in quibus virtualiter continetur, unde est tantum mediate revelata. Dico, *et ex naturali certa* ; quia si promissa naturalis foret tantum probabilis, sic etiam esset conclusio, eo quod ejus extrema unirentur tantum probabiliter uni medio in præmissis, ut si dicas ; *Omnis discipulus diligit magistrum : atqui Judas fuit discipulus Christi: ergo dilexit Christum*; hæc conclusio est tantum probabilis, imo falsa, consequenter non est conclusio theologica, quæ debet esse certo vera.

Porro conclusio potest virtualiter contineri in præmissis dupliciter, 1^o ratione connexionis naturalis, hoc est, vel ut proprietas in essentia, vel ut effectus in causa : ut si dicas : *Omnis homo est risibilis: atqui Christus est homo : ergo Christus est risibilis*, hæc conclusio continetur in præmissis tanquam proprietas in essentia, seu ratione connexionis naturalis quam risibilitas habet cum homine. 2^o Potest contineri virtualiter conclusio in præmissis ratione significationis, hoc est, vel ut pars in toto, vel ut singulare in universali, vel ut implicitum in explicito, terminis æquivalentibus expressum : si dicas : *Christus pro omnibus mortuus est : ergo pro me mortuus est* ; conclusio continetur in *antecedente* , non ratione connexionis naturalis , sed ratione significationis, seu ut pars in toto, aut singulare in universali; qui enim dicit explicitè totum aut universale, dicit implicitè partem aut quodlibet singulare. Similiter si dicas : *Christus est unus substantia cum Patre : ergo est Patri consubstantialis* ; quia esse unus substantia et esse consubstantialis, idem significant diversis terminis. Hujusmodi autem conclusio non est proprie et stricte conclusio, quæ a notioribus ad minus nota debet procedere ; sed est potius explicatio significationis promissarum, estque immediate revelata, et ideo certa certitudine fidei et ad fidem pertinet : igitur quæstio nostra est tantum de conclusione stricte dicta seu contenta virtualiter in præmissis ratione

connexionis. His notatis et suppositis,

Ibîd. et o. — *Dico* 1^o : Theologia sive quoad habitum, sive quoad actum seu conclusionem , est certior quoad se omnibus aliis scientiis naturalibus etiam habitu primorum principiorum, non tamen quoad nos.

ibîd. — *Prob, prima pars.* Theologia certitudinem habet ex lumine divinæ scientiæ seu ex revelatione divina, in quam ultimate resolvitur et quæ falli non potest : aliæ autem scientiæ naturales certitudinem habent ex naturali lumine rationis humanæ, quæ (quamvis objectum circa quod versatur sit quandoque certissimum) est tamen tenebris per peccatum obvoluta et errori obnoxia. Ergo.

Ibid, ad 1. et 2. 2 q. 4. a. 8. o. — *Prob. secunda pars.* Illud est magis certum quoad nos, quod plenius consequitur intellectus, quod est illi magis connaturale et proportionatum, quodque ipsum magis saliat et quietat : atqui conclusiones scientiarum naturalium sunt magis connaturales et proportionate intellectui humano, magis ab ipso penetrantur, magis ipsum satiant et quietant, propter earum evidentiam, in qua , ut dixi, ultimo quiescit intellectus humanus, quam conclusio theologica quæ est obscura et inevidens, utpote innixa fidei. Imo fides ipsa, quæ ex parte motivi est certissima, patitur quandoque motus dubitationis indeliberatos, propter debilitatem ingenii nondum videntis veritatem. Ergo.

Dico 2^o. Quamvis conclusio proprie theologica sit certior aliis scientiis naturalibus, non est tamen formaliter qua conclusio, certa certitudine supernatural! fidei, nec pertinet ad fidem.

Sequitur ex dictis ; implicat enim essentiae naturalis esse proprietatem supernaturalem : theologia autem est habitus entitative naturalis, ut dictum est, cujus proprietas est certitudo. Ergo. Sed insuper

Probat. Conclusio theologica reduplicative quæ talis, non est immediate revelata, nec solo fidei motivo nititur, sed est tantum virtualiter et mediate revelata in suis præmissis, ex quibus per discursum humanum deducitur : unde illi assentimur, non præcisè propter revelationem, sed quia lumine naturali percipimus esse connexam cum veritate revelata : atqui fides seu cer-

lîtudo snpematuralis fidei innititur soli el
immediata revelationi : ergo.

Dixi, *conclusio theologica formaliter
ct reduplicative qua talis*, id est, redii-
plicative ut illataexpræinissisperdiscur-
sum;qmaspecificativectmatri.dilersump-
ta potest esse de tide, si nempe aliunde sit
immediate revelata et ab Ecclesia definita,
nt patet in hoc syllogismo : *Duplicis na-
tura duplex est voluntas; atqui in Chris-
to est duplex natura · ergo duplex vo-
luntas*. Hæc conclusio quamvis formaliter
ntconclusio non sit de fide, materialiter
tamen sumpta est de fide , quia est ab Ec-
clesia definita contra Monothelitas.

Obj. 1° *contra primam parlcnsfprimæ
conclusionis.* Dato quod conclusio theo-
logica illata ex duabus præmissis de fide
sit certior quavis scientia naturali, saltem
illa quæ deducitur ex una promissa de fide
ct ex altera naturali, non videtur certior.
3rgo. *Prob. ant.* Præmissa naturalis est
causa certitudinis conclusionis : atqui quod
est causa certitudinis alicujus conclusionis
est certius illa, ex hoc vulgari axiome ,
*propter quod unumquodque tale ct illud
magis : ergo.*

P. V. ant. Ad prob. D. maj. Præmissa
naturalis est causa adæquata certitudinis
conclusionis, *N. maj.* causa inadæquata, *C.
maj. Et ad hunc sensum distincta min.
N.consequentiam.* Axioma autem allatum
intelligitur potissimum de causa formali ;
ct *esto* intelligerctur de causa efficiente,
deberet intclligi de causa adæquata, non
inadæquata, ut patet in generatione muli.

Subsumes. Atqui clfectus in præsentī
materia debet conformari causæ inadæqua-
tæ. Ergo. *Prob. ant.* ex hoc altero com-
muni principio : *Conclusio sequitur de-
biliorem partem.* Ergo.

P. 1° N. ant. Ad prob. Tf.non unam esse
hujus axiomatis intelligentiam. Quidam il-
lud restringunt ad quantitatem et qualita-
tem promissarum, ita ut si præmissarum
una sit universalis, altera particularis, una
affirmativa, altera negativa, conclusio sit
particularis aut negativa. Alii ct benein-
telligunt de præmissa debiliori secundum
sc et solitarie sumpta, non vero ut con-
juncta et subordinata propositioni de fide,
ex cujus nempe consortio elevatur et cer-
tior evadit si non intrinsece, saltem extrin-
co, in quantum deservit formaliter pro"

positioni fidei tanquam instrumentum ejus
ad inferendam conclusionem; certius enim
assentimur veritati demonstrat® si eam no-
verimus approbari a aravi et maxime ab
infallibili auctoritate. Neque tamen inde
sequiturpromissam tantum opinativam seu
probabilem posse etiam sic elevari, quia
propositio opinativa non est capax certitu-
dinis; si enim lieret certa, destrueretur
ut opinativa.

Cæterum quidquid sit de istis solutioni-
bus , *P. 2°* etiam in præsentī casu axioma ve-
riificari, et conclusionem eatenus sequi de-
biliorem partem, quatenus est minus certa
quam præmissa de fide, et quam si inferre-
lur ex duabus præmissis de fide, licet ta-
men sit certior quam ipsa præmissa natura-
lis , aut quam si inferretur ex duabus pro-
missis naturalibus.

Objicies 2°. Conclusio theologica non
est certior saltem habitu primorum princi-
piorum , qualia sunt : Quodlibet est vel non
est ; Totum est majus sua parte, et similia.
Ergo. *Prob. ant.* 1« Prima principia sunt
certissime , certissimo autem nihil est cer-
tius. 2° In assensu primorum principiorum
intellectus operatur per modum naturo, in
assensu autem conclusionis operatur libe-
re : atqui intellectus agenslicecessario et per
modum naturo immobilius operatur quam
dum agit libere : ergo. 5° Primorum prin-
cipiorum notitu .labetur sine discursu ex
sola apprehensione terminorum , unde est
ceria ex se. Notitia vero conclusionis habita
per discursum est certa ab alio et per parti-
cipationem principiorum : atqui quod est
ex se certum, certius est eo quod est cer-
tum per aliud : ergo. 4° Circa prima prin-
cipia nulla unquam dubitatio oritur: circa
vero conclusiones theologicas multa oriun-
tur dubia, multæ controversi®, ut expe-
rientia constat. Ergo.

*P. N. ant. Ad primam probationem,
D. maj.* Prima principia sunt certissima
certitudine objectiva de qua non agitur, *C.*
certitudine subjectiva et ex parte motivi,
de qua agitur, *Ar. Ad secundam, D. min.*
Intellectus agens naturaliter immobilius
operatur quam (him agit libere in eodem
ordine, *C.* in diverso et superiori ordine)
N. Sic intellectus assentiens libere rebus
supernaturalibus fidei ex motione graliæ ,
firmius operatur quam dum necessario as-
sentitur primis principiis ; quia gratia quan-

tum ex se firmiter et magis indefectibiliter, licet libere, movet ad actus supernaturales quam natura impellens necessario ad actus naturales. Conclusio autem theologica quamvis sit entitative naturalis, est tamen originative supernaturalis, utpote innixa fidei et reducibilis ad principia supernaturalia; cui non potest subesse falsum. Neque refert quod lumen rationis quo veritatem primorum principiorum percipimus, sit etiam a Deo sicut lumen fidei; est enim in hoc disparitas, quod lumen rationis sit a Deo ut causa exemplari et officiente, equidem in ortu suo purum et lucidum, sed per peccatum obscuratum et variis erroribus obnoxium. Lumen autem fidei est a Deo, ut a prima veritate in dicendo, quæ proinde nec fallere nec falli potest.

Ad tertiam, potest minori alterutra solutio præcedens adhiberi. 1° *Sic distinguendo*: quod est ex se certum, certius est objective eo quod est certum per aliud, C. Certius esi subjective, X. Vel sic: quod est ex se certum, certius est eo quod est certum per aliud in eodem ordine, C. in diverso et superiore ordine. N.

Ad quartam, D. ant. Circa conclusiones theologicas multa oriuntur dubia, multo controversi, ex defectu molivi, Ar. ex defectu intellectus qui non quiescit nisi in evidenti, C. Ex quo sequitur quod licet theologia sit certior quoad se, non tamen quoad nos, ut dictum est in conclusione. Insuper advertendum quod multo controversi moveantur in theologia circa conclusiones quæ non sunt vere theologica, quia non sunt deductæ ex duabus præmissis de fide, aut ex una de fide et altera naturali certa. Et quantum ad eas quæ moventur circa conclusiones mere theologicas, sæpe contingunt non ex animo dubitante, sed gratia veritatis magis elueidandæ et ingenii exercendi.

Petes utrum propositio deducta ex duabus propositionibus mediate tantum revelatis, debeat adhuc censeri theologica?

It. affirmative, etsi forte non ita stride. Quia adhuc deducuntur sub revelatione virtuali, licet non immediate, et potest redin saltem mediate in formaliter revelata. Sicut in scientiis naturalibus est vera demonstratio, quamvis procedat ex principiis mediate tantum perse notis, alioquin paucissimarent veræ demonstrationes.

Objicies 5° *contra secundam conclusionem.* In hoc syllogismo: *Omnis homo est risibilis: atqui Christus est homo: ergo Christus est risibilis*, conclusio perlinet ad fidem. Ergo. *Prob. ant.* Hæc conclusio pertinet ad fidem quam qui negat est hærelicus: atqui qui negaret hanc conclusionem, *Christus est risibilis*, foret hæreticus: ergo.

7°. *V. ant. Idprob. D. min.* Qui negaret hanc conclusionem foret hæreticus formaliter, V. non est enim fidei; præsumptive seu illative, C. Quia qui negat aliquam conclusionem, ideo negat vel quia non percipit connexionem inter illam et præmissas, vel quia negat præmissas; et cum in hoc syllogismo connexio inter præmissas et conclusionem sit necessaria et evidens, qui negaret conclusionem præsumeretur negare non connexionem, sed hanc præmissam, *Christus est homo*; et ideo dico quod foret præsumptive seu illative hæreticus.

Inst. Qui in hoc discursu: *Christus est mortuus pro omnibus: ergo est mortuus pro me*, negaret conclusionem, foret formalité! hæreticus præciscquia negaret hanc conclusionem: atqui hæc conclusio est theologica: ergo. *Prob.* Est deducta ex immediate revelatis. Ergo.

It. N. min. Ad prob. D. ant. Est deducta ex immediate revelatis ratione connexionis et per veram illationem ex notioribus, V. ratione significationis et per nudam explicationem præmissæ, C. Qui enim dicit Christum esse mortuum pro omnibus, dicit, sinon quoad verba, saltem quoad sensum, esse mortuum pro illo et illo et singulis. Unde hæc propositio: *Christus est mortuus pro me*, est immediate revelata quoad sensum, ut dictum est in notioribus.

ARTICULUS VIII.

resolviores difficultates quæ supersunt ex questione D. Thomæ breviter resolvuntur.

Quaritur 1° utrum theologia sit una specie scientia?

Q. 1. a. 3. o. — *It. affirmative.*

ibid. — *Prob.* Scientiæ desumunt suam unitatem specificam ab objecto non materiali, sed formali: atqui theologi est unicuique objectum formale quod et quo: ergo.

Prob. min. Objectum formale quod et quo: Uideo.

logiæ est Deus sub ratione deitatis, in ordine ad quem cætera attingit. Objectum formale *quo*, seu *sub quo*, est revelatio divina mediata scilicet el virtualis, ita ut nihil attingat nisi sub hac ratione formali : *patet ex antecedentibus*. Sicut ergo potentia visiva est unica, quia licet plura materialiter diversa, puta hominem, lapidem, equum, etc., respiciat, omnia tamen respicit sub una ratione colorati lucidi : sic theologia est specie una; quia licet nulla materialiter diversa respiciat, omnia tamen respicit sub una ratione formali virtualis et mediata revelationis.

Dices. In syllogismo theologico, cujus ima praemissa est naturalis et altera supernaturalis, sunt duo lumina, unum supernaturale, scilicet fides, aliud naturale: in syllogismo autem cujus duæ præmissæ sunt supernaturales, est unicum lumen, scilicet supernaturale fidei: atqui lumina præmissarum influunt in conclusionem : ergo conclusio illata ex duabus præmissis quarum una est naturalis, altera supernaturalis, est diversa ab ea quæ infertur ex duabus promissis supernaturalibus.

It. ista duo lumina esse sibi subordinata, scilicet naturale supernatural!, tanquam habitui primorum principiorum; et ideo non influere in conclusionem nisi sub eadem ratione formalis et mediata revelationis, non secus ac si duæ præmissæ essent supernaturales.

Quæritur 2° utrum theologia sit simul speculativa et practica ?

ib. a. 8. o. — *B.* esse simul speculativam et practicam ; quia attingit speculabilia et practica sub una et eadem ratione divinas revelationis. Est tamen magis speculativa quam practica, quia principalius agit de rebus divinis quam de actibus humanis.

Hic sistit S. Doctor: verum quidam ex ejus discipulis ulterius quærunt an utramque dotem possideat simpliciter formaliter, an tantum unam simpliciter et aliam secundum quid. Et respondent ut plurimum quod utramque habeat simpliciter, sed formaliter eminenter. Et cum objicitur practician et speculativum esse differentias essentialiter oppositas quæ uni scientiæ non possunt competere, *quidam negant ant.* et dicunt esse tantum accidentales : *alii respondent* esse differentias scientiarum naturalium tantum divisivas ; non vero

scientiæ cujus objectum est infinitum, et ea quæ in inferioribus dispersa sunt in superioribus adunari.

Equidem si consideretur theologia prout respicit diversa objecta particularia, continetque diversos tractatus speculationis et praxeos, indubium est quod sit simpliciter speculativa et practica. Sed si consideretur prout est unus et simplex habitus, videtur nobis probabilius et S. Thomæ conformius quod sit simpliciter speculativa et secundum quid practica. *Batio est* ; quia hæc scientia est simpliciter speculativa et secundum quid practica, cujus finis intrinsecus ultimus et primarius est speculatio, et si quid circa praxim tractet, ad speculationem ordinat: atqui talis est theologia : ergo. *Prob. min.* Finis intrinsecus theologiæ ultimus et primarius est æterna beatitudo, seu possessio Dei quæ juxta D. Thornam et Thomistas consistit in visione et contemplatione Dei, et omnia practicabilia de quibus agit ad hunc finem refert. « Principalius, inquit » S. Doctor hic o, agit de rebus divinis » quam de actibus humanis, de quibus agit » secundum quod per eos ordinatur homo » ad perfectam Dei cognitionem, in qua » æterna beatitudo consistit. « Ergo.

Quæritur 5° utrum theologia nostra sit sapientia ?

xbid. q. 6. o. — *£. affirmative.* Quia sapientia est scientia considerans causas altissimas; hoc enim unum duntaxat addit sapientia scientiæ communiter sumptæ unde ille sapiens dicitur in unoquoque genere, qui considerat causam altissimam istius generis, ut in genere aedificii artifex qui disponit formam domus, dicitur sapiens, et architectus respectu inferiorum artificum qui dolant ligna vel parant lapides : atqui theologia considerat causam altissimam in omni genere, nempe Deum, et sub ratione altissima, scilicet divina revelatione : ergo.

Quæritur 4° utrum theologia sit argumentativa

Q. 1. a. 8. o. — *B. affirmative. Sequitur ex præcedentibus.* Etenim omnis scientia est argumentativa, quia omnis scientia deducit conclusiones ex principiis, quod est argumentari : atqui theologia est scientia, *ut probatum est*: ergo. Confer art. 5 hujus dissertationis.

Quæritur utrum theologia argumen* telur ad probanda sua principia ?

Ibid. — *R.* quod sicut aliæ scientiæ non argumentantur ad sua principia probanda, sed ex principijs argumentantur ad ostendendum alia : ita theologia non argumentatur ad probanda sua principia, quæ sunt articuli fidei, sed ex eis procedit ad aliquid ostendendum.

Et quamvis scientiæ naturales possint probare sua principia a posteriori seu per effectus, id tamen non potest theologia. Ratio disparitalis est, quod proportio inter effectus et causas naturales cognoscatur lumine naturali, non autem inter supernaturales. Potest tamen theologia sua principia explicare similitudinibus et exemplis. Sic Apost. i Cor. 15, explicat futuram resurrectionem exemplo grani quod seminatur et reviviscit in alia forma. Sic SS. Patres explicuerunt mysterium sanctissimæ Trinitatis exemplo solis emittentis lucem, integritatem B. Virginis exemplo radii trans-euntis per crystallum. Item probat evidenter suorum principiorum credibilitatem per varia motiva credibilitatis, de quibus alibi.

ibid. — *Insuper advertendum est* quod, quamvis in scientiis naturalibus scientiæ inferiores nec probent sua principia, nec contra negantem principia disputent, sed hoc relinquunt superiori scientiæ : suprema tamen inter eas, scilicet metaphysica, disputat contra negantem sua principia si adversarius aliquid concedit ; si autem nihil concedat, non potest contra eum disputare probando, potest tamen solvere rationes ipsius. Similiter theologia, cum non habeat superiorem, disputat cum negante sua principia, argumentando quidem et probando unum negatum per aliud concessum si adversarius aliquid concedat, ut faciunt hæretici et Judæi ; si autem adversarius nihil concedat, ut sunt infideles, non restat amplius via ad probandum positive sua principia seu articulos fidei per rationes, sed negative scilicet ad solvendum rationes, si quas adducit contra illa : cum enim fides infallibili veritati nitatur, impossibile autem sit de vero manifestari contrarium, manifestum est probationes quæ contra fidem inducuntur non esse demonstrationes, sed solubilia argumenta.

Id tamen sic intellige, non quod theologus possit evidenter ostendere falsitatem argumenti quod proponitur contra fidem, «videntia, ut dicunt, intrinseca; alioquin

deberet ostendere evidenter veritatem oppositam, quod fieri non potest, cum talis veritas ad fidem pertineat ; sed quod per bonas rationes et manifesta motiva credibilitatis possit, prudenter sibi et aliis persuadere argumentum quod proponitur contra fidem non esse admittendum ut verum, quod est solvere argumenta contra fidem evidenter, evidentia, ut vocant, extrinseca.

Quæritur 6° ex quibus locis theologia depromat sua argumenta, seu quot et qui sunt loci theologici ?

R. communiter assignari decem. Præsumitur est Scriptura sacra ; secundus, traditio apostolica ; tertius, Ecclesiæ catholicæ consuetudo et auctoritas ; quartus, definitio concilii œcumenici ; quintus, Sedis apostolicæ seu Romani pontificis auctoritas ; sextus, alicujus Patris aut Ecclesiæ doctoris auctoritas ; septimus, sententia doctorum graviorum ; octavus, ratio naturalis ; nonus, auctoritas philosophorum ; decimus, historia humana. Neque refert S. Thomam hic ad 2, quatuor tantum enumerare locos theologicos, scilicet Scripturam sacram, doctores, philosophos et rationem naturalem ; non enim fuit S. Doctoris propositum ibi recensere omnes locos theologiæ, sed solum ostendere theologiam esse argumentalivam.

Ibid, ad 2.— *Duo tantum hic notanda sunt* ; primum, ex quinque primis duntaxat locis argumenta infallibilia deduci ; ex quinque ultimis solum probabilia, nisi forte ex sexto et septimo, quando nempe vel omnes Patres vel omnes Doctores in aliqua veritate asserenda unanimiter conveniunt ; tunc enim regulariter loquendo, est certum et infallibile argumentum inde deductum, cum unanimis consensus Patrum aut Doctorum videatur ipsius Ecclesiæ sensus.

ibid. — *Aliud notandum*, non omnes locos assignatos esse proprie theologicos, sed duntaxat septem primos. Tribus ultimis autem utitur theologia tanquam extraneis et probabilibus argumentis. Etenim generatim loquendo, in quacumque scientia sunt duo loci arguendi, scilicet auctoritas et ratio ; quia mens humana alicui rei assensum non præbet nisi vel auctoritate dicentis, vel evidentia objecti inducatur ; cum ergo in rebus theologicis quæ fidei innituntur evidentia objecti desit, sola auctoritas Dei revelantis est proprius locus in

ea argumentandi. Utitur tamen ratione humana tanquam ancilla ut fidei deserviat, non ut dominetur autæquo pede incedat; cum enim gratia non tollat naturam, sed subjiciat et perficiat, ita oportet quod naturalis ratio fidei subserviat et obtemperet, sicut naturalis inclinatio voluntatis charitati obsequitur: unde Apost. 2 Cor. 10 dicit: *In captivitatem redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi*. Tres autem ultimi loci pertinent ad rationem humanam; septem primi ad auctoritatem divinam.

Quidam instituunt hic tractahim de Locis Theologicis; sed nos remittimus ad tractatum de Fide. De his fuse scripsit noster Cano, cujus opus, tam propter styli elegantiam quam propter doctrinam praestantiam, omnium eruditorum plausibus comprobatur, et omnibus theologis assidue volvendum jure commendatur. Qnærit S. Th. a. 9, utrum Scriptura sacra debeat uti metaphoris; et art. 10, utrum sub una littera habeat plures sensus. utrumque ad locum citatum de Fide etiam remittimus.

TRACTATUS DE DEO ET DIVINIS ATTRIBUTIS.

Hic q. 2. in Prooem. — Quia igitur principalis intentio hujus sacrae doctrinae est Dei cognitionem tradere, non solum secundum quod est in se, sed etiam secundum quod est principium rerum et finis earum, et specialiter rationalis creatura?; ad hujus doctrinae expositionem intendentes, 1° tractabimus de Deo; 2° de motu rationalis creatura in Deum; 3° de Christo qui, secundum quod homo, via est nobis tendendi in Deum. Et hæc est partitio totius operis seu Summae in tres partes. Sed cum secunda nimium excresceret, divisa est in duas partes quarum prima vocatur, *Prima Secundæ*, id est, prima pars secundæ partis; secunda dicitur *Secunda Secundæ*, id est, secunda pars secundæ partis.

DISSERTATIO I.

DE DEI EXISTENTIA.

D. Th. Q. 2.

ARTICULUS I.

Utrum Deum esse sit perse notum, vel demonstrabile?

Sola 1°. Propositio per se nota dicitur, cujus veritas per se et sine medio a se distincto innotescit. sic sol dicitur per se visibilis, quia seipso et non per medium magis lucidum videtur.

Hic q. 2. a. 1. o. — Duplex distinguitur: per se nota quoad se, et per se nota quoad nos. Propositio per se nota quoad se tantum et non quoad nos, est, quæ caret medio probativo a priori et dicitur immediata, ut quando prædicatum includitur in ratione subjecti, tanquam ejus de-

finitio seu pars definitionis; sed quidditas subjecti ex prima et communi terminorum apprehensione nobis non innotescit, sed indiget per aliquid nobis notius discurrendo demonstrari. Propositio per se nota quoad nos, est, cujus veritas ex prima et communi terminorum apprehensione absque ullo discursu, sive a priori sive a posteriori; nobis innotescit, «piales sunt quæ exprimuntur terminis notissimis et communissimis, ut: *Quodlibet est, cel non est: Totum est majus sua parte*; nemo est enim, quantumvis stupidus, qui ex prima apprehensione non habeat notionem entis et non entis, totius et partis, proindeque qui non concipiat quodlibet esse vel non esse, totum esse majus sua parte. Quæstio est itaque utrum hæc propositio, *Deus est*, sit per se nota et quomodo. An quoad se tantum, an etiam quoad nos?

Nota 2P, quosdam hic ulterioremquæ

tionem in magno apparatu movere, utrum sit nobis ingenita, seu innata Dei notio. Sed cum per hanc innatam Dei notionem nihil aliud intelligant quam quod sine discursu, tametsi facili, ex sola ipsa terminorum apprehensione, mens sana et attenta intelligat Deum esse sicut ex sola terminorum apprehensione sine discursu intelliguntur prima principia: *Quodlibet est, vel non est: Totum est majus sua parte*, ut explicat ipse Honoratus Tournely, hujus notionis innatæ assertor hic art. 1: quæstio hæc tanto æstu ventilata, coincidit cum hac nostra, an hæc propositio, *Deus est*, sit per se nota quoad nos. Pro cuius resolutione,

Ibid.—*Dico* 1°: Hæc propositio, *Deus est*, est per se nota quoad se, non quoad nos: consequenter non est nobis innata Dei notio.

Ibid. — *Prob, prima pars.* Illa propositio est per se nota quoad se, cuius prædicatum includitur in ratione subjecti, tanquam ejus definitio aut pars definitionis; ut hæc, *Homo est animal*; hoc ipso enim est immediata et caret medio probativo a priori: atqui existentia Dei sic includitur in ratione Dei; Deus enim est essentialiter suum esse, seu est necessario et essentialiter ens existens, *ut probabimus infra*: ergo.

Si dicas ex hac ratione sequi has propositiones, *Deus est bonus: Deus est justus*, et similes, etiam esse per se notas, quia bonitas, justitia et alia attributa includuntur eliasi in ratione Dei. *II.* hæc et alia attributa includi in ratione Dei, hoc sensu quod a deitate neque realiter neque formaliter distinguantur, attamen non sunt de primario conceptu Dei, sicut ipsum esse; Deus enim, prout differt a creaturis, delinitur ens per se existens: unde esse per se constituit essentiam entis increati ut ultima ejus actualitas, non bonitas, sapientia aut alia attributa.

Ibid.—*Prob, secunda pars.* Illa propositio non est per se nota quoad nos, in qua quidditas subjecti ex prima et communi apprehensione terminorum nobis non innotescit, sed indiget discursu ut nobis innotescat; quia tunc non potest sibi nobis innotescere an prædicatum conveniat sub-

terminorum apprehensione non innotescit nobis, sed per discursum: ergo *Patet min.* Quia quid sit Deus non intelligimus statim ac audimus banc vocem, *Deus*; sicut ex prolatione horum terminorum, *totum* et *pars*, *ens* et *non ens*, sibi intelligimus quid sit totum, quid pars, quid ens, quid non ens; sed quid sit Deus per discursum et a se imperfecte intelligunt ipsi sapientes. Ergo

Ibid, in arg. s. c. — *Confirmatur.* Illud est per se notum quoad nos, cuius oppositum nullus sanæ mentis cogitare potest, aut saltem de quo nemo serio dubitare potest, ut patet in primis principiis, *Impossibile est idem esse et non esse; Discreta sunt secula; Totum est majus sua parte*; quorum oppositum nemo unquam sanæ mentis cogitavit aut de quo serio dubitas it: atqui cogitari potest oppositum ejus quod est Deum esse, juxta illud Psalm. 52. *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus*; imo ipsi sapientes et probi quandoque motus dubitationis iudeliberatos de eo patiuntur: ergo.

q. 2. a 2. o.—*Dico* 2°. Deum esse est demonstrabile, non a priori seu per causas, sed a posteriori seu per effectus. Prima demonstratio dicitur demonstratio *propter quid*; secunda, demonstratio *quia*. *Prima pars patet*; quia Dei nullæ sunt cause.

Ibid, in arg. s. c.—*Secunda pars prob.* 1° ex Scripturis. Psalm. 18: *Calamitates enarrant gloriam Dei.* Sap. 15: *A magnitudine speciei et creaturæ cognoscitur potest Creator horum videri.* Et Rom. 1. *Invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtutis, et divinitas: Haec ut sint inexcusabiles,* etc.

Ibid. o. — 2° *Datione*; quia existentia causæ optime demonstrari potest per effectum ab ea necessario dependentem, sicut per fumum demonstratur existentia ignis: atqui omnes creaturæ sunt effectus Dei, necessario ab ipso dependentes in esse et conservari: ergo.

Si dicas effectus finitos, quales sunt creaturæ, non exigere causam infinitam id concedo de causa secundaria, non de causa primaria, quæ sit omnium causa a nullo causata; hanc enim esse infinitam accessum est. *Ad hanc autem esse deveniendum patebit ex sequenti articulo*, in quo etiam

*solventur alien abjectiones huc perli-
nentes.*

Solvuntur objectiones contra secundam partem primae conclusionis.

Obj. 1° evertendo rationem fundamentalem D.Th. Hæc propositio, *Densest vel non est*, est per se nota : atqui tamen quidditas subjecti in hac propositione non innotescit nobis nisi per discursum , sicut in hac, *Deus est* : ergo ruit fundamentum D. Thomæ.

11. *D. min.* Atqui quidditas subjecti in hac propositione quoad rationem particularem et determinatam, non innotescit nobis nisi per discursum. *C. min.* quoad rationem communem proportionatam suo prædicato, *N. min. et consequentiam* Antendimus ergo cum S. Doctore quod , ut aliqua propositio sit per se nota, quidditas subjecti debeat sine discursu cognosci, saltem secundum eam rationem qua proportionatur suo prædicato, ita ut proportio talis subjecti ad prædicatum et prædicati ad subjectum ex solis terminis statim innotescat; quod si hoc habeatur per discursum , tunc illa propositio non erit per se nota absolute, sed tantum sapientibus et discurrentibus. Porro in hac propositione, *Deus esi vel non est*, quidditas subjecti prout proportionata prædicato statim innotescit, quia sufficit illud cognoscere sub ratione communissima entis aut nihili; de utraque enimæque velificatur, *est vel non est*. At in hac propositione, *Densest*, quidditas subjecti ut proportionata prædicato non statim nobis innotescit, quia ipsi proportionatur sub ratione entis particularis et determinati.

Obj. 2°. Illa dicuntur per se nota quoad nos, quorum cognitio naturaliter nobis inest : atqui ex Damasceno lib. 1 Orlhod. Gd.c. 2 et 5, et aliis Patribus, quos magno numero congerunt 1)D. Vitasse elTourneyly, cognitio Dei naturaliter nobis est inserta : ergo.

ibid.—*Huic argumento multiplex solutio adhiberi potest ex S. Th. Prima.* SS. Patres posse intelligere cognitione Dei in aliquo communi, et sub quadam confusa ratione boni ut sic seu beatitudinis; homo enim naturaliter desiderat salutem, et quod naturaliter desideratur!) hominem naturaliter cognoscitur ab illo : sed hoc non est simpliciter cognoscere Deum esse,

sed secundum quid tantum; sicut cognoscere venientem non est simpliciter cognoscere Petrum, quamvis Petrus sii veniens. Unde etiam nulli perfectum hominis bonum, quod est beatitudo, existimant divitias, quidam voluptates, quidam autem aliquid aliud.

Opusc. 70. q. 1. a. 5. ad 6 et q. 10 da
verit. a. 12. ad 1. In 1. d. 5. q. 1. a. 2. ad 1.
— *Secunda*. SS. Patres asserere notionem
Dei esse nobis innatam, qmtenus per prin-
cipia nobis innata discursu facili et omni-
bus obvio possumus cognoscere Deum es-
se. Hæc est communior solutio quam ipse
Tournely, oppositæ sententiæ patronus,
fatetur non esse improbandam.

Tertia. Intelligi possunt SS. Patres de cognitione Dei per participationem seu similitudinem, in quantum quacumque veritate cognita, Deus (cujus quicumque veritas est participatio et similitudo aliqua) aliquo modo cognoscitur.

Ex his inferes Vitasse a vero longo aberrasse dum dixit universos theologos, tum antiquos cum modernos, tum catholicos cum heterodoxos , exceptis Socinianis, notionem Dei nobis ingenitam admisisse ; cum ipse S. Thomas theologorum princeps et alii communius cum ipso ipsam rejiciant.

Instabis multipliciter a ratione cum Vitasse pro notione Dei innata. 1° Antio Dei est communis omnibus gentibus et hominibus, sicut ipsa anima et natura : ergo censenda est anima* ingenita ab ipsa natura. 2° Si non sit congenita animæ et Leï notio, eam anima elformavit ex sensibus; idea vero ex sensibilibus, cupi sit finita, non potest repræsentare Deum infinitum. 3° Deus est ens summe bonum perfectum : atqui in nobis est a natura idea summi boni: ergo. 4° Iusta est in omnium hominum animis ad religionem productio : ergo et notio Numinis colendi . . .-«».

∴ ad primum, posset negati ad. in
 ipsis laudati theologi prinemiis <n i li in
 'olutione primi argumenti, adm fbl v.-n
 nominis atheos essepossp, et i ii <h i l
 remisolim fuisse. *Sed dato ant.* \. c ■/»..
 (juentiam. Ideo enim Dei imh<» e)! o. : i-
 iiii' coinnmnis, non qttiact-l :pg. . . l

lia facillime haberi potest, si de-
 \sentia non possit dari ignorari
 ibilis, ut probabimus infra. *Id sicu-*
dum, concedo ideam limitam non posse re-

præsentare infinitum quoad quid est, bene tamen quoad an est; et quomodo potest esse laudatus auctor ex sensibilibus posse haberi notitiam existentiae Dei, cum id et Scripture et Patres ubique clament? *Ad tertiam D. min.* Est nobis a natura idea summi boni ut existentis in mente nostra, *transeat*; ut existentis a parte rei, *N.* *Ad quartum, N.* esse in animis omnium hominum innatam ad religionem propensionem, sed eam oriri ex supposita cognitione Dei.

Obijcies 5°. Illa propositio est per se nota quoad nos, cujus veritas ex prima apprehensione terminorum absque discursu innotescit : atqui talis est hæc propositio, *Deus est* : ergo. *Prob. min.* Nomine Dei statim intelligitur ex prima illius apprehensione et sine discursu id quo majus et melius excogitari non potest : atqui id quo majus et melius cogitari non potest, intelligitur statim ex prima apprehensione terminorum existere a parte rei : ergo. *Prob. min.* Majus et melius est existere a parte rei et in intellectu quam in intellectu tantum. Ergo. Hoc argumento utitur S. Anselm, cap. 2 Prosologii.

Q. 2 a. 1. ad 2. — *B. N. min. Adprob.* primum *posset negari major*; forte enim ille qui audit hoc nomen *Deus*, non statim intelligit significari aliquid quo majus et melius cogitari non possit; id enim non est per se notum quoad nos, sed indiget demonstrari per discursum : unde fuerunt qui crediderunt Deum esse corpus, scilicet Antropomorphitæ, quo tamen majus et melius cogitari potest.

ilj. — *Sed data majori*, nempe quod quilibet, audito hoc nomine *Deus*, statim intelligat significari id quo majus cogitari non potest, *Ar. min.* Ex hoc enim non sequitur quod intelligat id quod significatur per hoc nomen, esse in rerum natura, seu, ut dicunt, existere in actu exercito, sed existere duntaxat in apprehensione intellectus, seu, ut dicunt, in actu signato; nec potest argui quod s* in re nisi supponatur id (pio majus cogitari non potest, esse ens reale seu possibile in rerum natura, quod non est per se notum nec admissum a ponentibus Deum non esse; potest enim cogitari nihil hujusmodi esse quo majus cogitari non potest, sed esse <pii> chimæ. rii- cuin cl ens rationis sibi illud gratis fingi.

lis. Finge enim tibi chimæram necessario existentem, quid inde inferes? Existenliani esse de conceptu objectivo hujus chimæraj, seu existere in tua apprehensione et in actu signato, non vero existere a parte rei cl in actu exercito — ita in nostro casu. Unde *quidam sic distinguunt min.* Id quo majus cogitari non potest, intelligitur statim ex prima apprehensione terminorum existere a parte rei, si supponatur ut per se notum tale ens esse reale seu possibile in rerum natura, *C. min.* si non supponatur ut per se notum tale ens esse reale, sed indigeat probari aliunde, *N. min.* Id autem indigere probari constat, si quidem in eo probando desudant S. Thomas et omnes theologi.

Ad S. Anselmum. S. Thomas q. 12 de veritate art. 12, ingenue fatetur cum fuisse in opposita sententia, a qua, salva ejus reverentia, recedit : ita et nos, nisi forte dicatur cum quibusdam S. Anselmum probasse hoc argumento existentiam Dei esse per se notam, non absolute, sed supposita ejus realitate.

Inferes. Ergo ente perfectissimo et quo melius cogitari non potest, cogitari potest perfectius et melius, nempe ens realiter existens; perfectius est enim existere realiter in intellectu (piam in intellectu tantum, ut jam dictum est : atqui hoc implicat; esset enim cogitare ens perfectissimum et non perfectissimum : ergo.

B. 1). illatum. Ergo ente perfectissimo potest cogitari perfectius in actu signato, seu secundum conceptum essentialem, *A.* quia in conceptu objectivo entis perfectissimi involvitur existentia; potest cogitari perfectius in actu exercito seu secundum realitatem, *C.* Neque hoc implicat, sicut non implicat quod concipiam chimæram a se necessario existentem in actu signato, seu in apprehensione, et quod concipiam atque affirmem non existere in actu exercito seu a parte rei. Non ergo valet consequentia a statu ideali ad statum realem, nec sequitur absolute : existentia est de conceptu essentiali talis entis : ergo tale ens necessario realiter existit, sed conditionate tantum; sic : Existentia est de conceptu essentiali talis entis; ergo si existat seu si sit ens reale, necessario et essentialiter existit : sicut ex hoc quod concipiam sensitivum esse de conceptu essentiali equi, dico, Aido,

Equus est sensitivus, non sequitur absolute quod equus existât sensibilis, sed conditionaliter, si existât, necessario et essentialiter existit sensibilis.

Totum hoc, argumentum, cui maxime confidunt adversarii, fusius clarescit in forma solitajam propositum, ut efficacius et clarius solvatur, summalim sic propono. Per se notum est Deum esse ens perfectissimum, quo perfectius cogitari non potest : atqui per se notum est ens perfectissimum existere in re : ergo. *Prob. min.* Existere est perfectio. Ergo.

R. 1°. Posse negari maj. palet ex dictis. R. 2°. N. min. Tum quia iudicatur probatione, ut patet ex ipso argumento in quo probatur; tum quia id non apprehendunt doctores perspicacissimi, S. Thomas et major pars theologorum; tum tandem quia non est per se notum ens perfectissimum esse ens reale, sed dubitari potest an non sit ens fictum a ratione. Et cum dicitur in probatione quod existentia in re sit perfectio, etiam concedimus quod ens perfectissimum concipiatur ut existens in re; sed ex hoc quod concipiatur ul existens in re, non sequitur quod revera existat in re, quia forte non est ens reale, sed fictum : sicut ex hoc quod concipiam chimæram existentem in re, non sequitur quod revera existât; et hoc est quod dicebamus supra, conceptum entis perfectissimi importare existentiam in actu signato, non in actu exercito.

Objicies 4°. Hæc propositio, *Densest colendus*, est per se nota quoad nos : ergo *in fortiori* ista, *Deus est*, quæ supponitur ad primam; prius enim est esse quam coli.

R. 1°. D. ant. Hæc propositio, *Deus est colendus*, est per se nota quoad nos absolute, *N. conditionaliter*, si nempe Deus existât, *C. ant.* sicut hæc, *Parentes sunt honorandi*, est per se nota quoad nos, non absolute, sed conditionaliter, si existant parentes : unde negatur consequentia. *2° Dato ant. N. consequentiam;* quia ul aliquod principium practicum sit per se notum quoad nos, non est uccessus quod principium speculativum in quo fundatur sit etiam per se notum quoad nos, sed sufficit quod sit nobis notum sive per se, sive per disemsum : sic quamvis hoc principium practicum, *Parentes sunt colendi*, sit per se notum quoad nos, non est tamen nobis

per se notum, qui sint et an sint parentes nostri; sed id per discursum aut abler cognoscimus.

Obj. 3°. Veritatem esse est per se notum ; atqui Deus est veritas : ergo.

Ibid. a. 3.—Jl. D. ant. Veritatem esse in communi est per se notum, *C. ant.* primam veritatem, *N* Deus autem est prima veritas.

Obj. 6°. In principiis D. Thomæ, puer perveniens ad usum rationis, tenetur in illo primo instanti se convertere ad Deum : atqui in illo primo instanti non potest Dei notitiam assequi per discursum, tum quia tunc est incapax discursus, tum quia discursus exigit moram temporis : ergo hæc Dei notitia per se immediate illi a natura inest.

7l. 1° ad maj. puerum pervenientem ad usum rationis teneri duntaxat se convertere ad Deum eo modo quo illum cognoscit, ita ut si cognoscat illum confuse tantum sub ratione boni ul sic, seu boni honesti, ita clarescit non aliter teneatur ad illum converti.

Data maj. potest negari min. Quia puer tunc solum censetur pervenire ad usum rationis, quando est capax discursus; nec obstat quod discursus requirat aliquam morulam temporis, quia primum instans rationis in puero, non intelligitur instans physicum sed morale. Insuper non desunt alia media quibus Deus omnibus etiam pueris innotescit, puta per inspirationem, per parentes aut magistros, vel aliter, ul infra dicam.

Obj. 7°. Lex naturalis quoad prima principia, qualia sunt, bonum est faciendum : malum est fugiendum, est per se nota quoad nos : ergo et ejus Auctor.

A. D. consequens. Ergo clarescit ejus Anchor in communi, *C.* in particulari, *A.* Itaque per se notum est legem naturalem esse ab aliquo in communi. At a quo ? an a natura ipsa, an a ratione, an ab aliquo ente distincto ? et quid sit illud, non est nobis per se notum, sed aliquo discursu tametsi facili probatur.

ARTICULUS II.

Utrum sit Deus, et quibus rationibus demonstretur ?

§. 2. a. 5. o. —*Dico.* Quinque potissimum rationibus probatur contra atheos Deum existere.

Antequam næ rationes proponantur, ad faciliorem illarum intelligentiam,

Nota 1°, nomine Dei intelligi, etiam apud ipsos atheos, ens quo majus et melius cogitari non potest; hoc esi, substantiam intelligentem, creatis omnibus .superiorem, omnium opifex et directrix, independentem, immutabilem, æternam, infinitam, immensam, purissime actualem, uno verbo, summe et infinite in omni genere perfectam. Hanc autem dicunt athei esse in re impossibilem ac pure chimæricam, maxime ob illam in ea collectionem plurium perfectionum, quæ videntur inter se oppositæ. Idem duntur veri nominis athei, perpendemus infra.

Nota 2°. moventia et agentia dupliciter inter se subordinari, per accidens scilicet et per se. Tunc est subordinatio per accidens, quando unum accipit esse seu virtutem activam ab altero, non tamen accipit actualem influxum, nec eo indiget dum actu operatur: sic filius subordinatus patri, accipit enim virtutem agendi et movendi a patre, agit tamen et movet independentem ab actuali influxu patris, et dicitur subordinatio per accidens; quia est omnino per accidens respectu actionis (pater, v. g. producit filium, quod iste filius alium filium generet, vel aliud faciat. Subordinatio per se est, quando unum movens aut agens indiget actuali influxu superioris ut actualiter agat, ita ut superius actu influat in inferius, dum agit: sic causæ secundæ subordinantur Deo. Porro licet in moventibus et agentibus per accidens subordinatis possit admitti processus in infinitum, secus tamen in per se subordinatis; quia cum in moventibus et agentibus per se subordinatis ultimum non agat nec moveat, nisi motum et applicatum a priori et istud ab alio, et sic semper, ita ut ultimum non moveat aut agat, nisi ab omnium primo mediale saltem moveatur, posito processu in infinitum, nullus esset motus aut actio. quia infinitum est impertransibile nec in eo potest deveniri ad primum: sicut si in horologio forent infinitæ rotæ, quorum ultima dependeret in suo motu a motu prima?, nunquam moveretur, cum non posset unquam deveniri ad primam rotarum quæ supponuntur infinitæ. His notatis,

Ibid.— *Prima ratio sic proponitur*, prius tamen supposito quædam moveri in

hoc mundo, quod ipsis sensibus constat

Datur primus motor omnino immobilis: atqui ille est Deus: ergo datur Deus. *Major et minor sunt probandæ*

Prob. min. 1° Primus motor omnino immobilis est actus purissimus carens omni potentialitate; in tantum enim aliquid est mobile, in quantum est in potentia ad id quod movetur: unde quod est omnino immobile caret omni potentialitate et actus purissimus: atqui actus purissimus est Deus: ergo, etc. *Probatur hæc min.* Actus purissimus continet omnem perfectionem imaginabilem; si enim aliqua careret, esset in potentia ad illam, sicque non esset actus purissimus, adeoque est id quo majus aut melius cogitari non potest; est, immensam, substantia spiritualis, intelligens, omnium opifex et directrix, independentem, immutabilis, æterna, immensa, infinita, unica, etc. Ergo Deus. Putet *consequentia ex primo notamine*.

Probatur 2° prima minor. Primus motor omnino immobilis debet esse ens a se et independentem, alias esset mobile ab alio, ens substantiale, spirituale, intelligens, omnium opifex et director; movet enim omnia et substantialia et spiritualia, nec movere posset nisi cognosceret; ens increatum, necessarium et immutabile, alias non foret immobile, nec primus motor; ens æternum, quia immutabilitas est radix æternitatis: unico verbo, ens continens omnes perfectiones, alias esset mobilis et in potentia ad illas, ut jam dicebamus in prima probatione.

Probatur prima major. Omne quod movetur, ab alio movetur: atqui in moventibus per se subordinatis non potest dari processus in infinitum: ergo datur primus motor qui non moveatur, sed sit omnino immobilis. *Minor patet ex 2° notamine.* *Prob. maj.* Idem non potest esse movens et motum secundum idem: ergo omne quod movetur, ab alio movetur. *Prob. ant.* Idem non potest esse in potentia et in actu respectu ejusdem; esse enim in potentia respectu alicujus, est tendere ad illud, adeoque illo carere: esse vero in actu respectu alicujus, est illud jam habere: non potest autem aliquid haberi simul et non haberi ab eodem: atqui si idem secundum idem se moveret, esset in actu et in potentia respectu ejusdem: ergo. *Prob min.* In

tantum aliquid movetur in quantum est in potentia, moveri enim est reduci de potentia ad actum ; et in tantum aliquid movet in quantum est in actu, movere enim est actum efficere : ergo si idem , etc.

Respondent quidam recentiores quibus non placet hoc communiter receptum axioma, quod videant ipsum maxime favere promotionibus physicis, idem posse esse in potentia simul et actu virtuali quo possit seipsuin movere ad actum formalem, variaque exempla in hujus rei probationem congerunt : sic, inquiunt, viventia ex actu virtuali se movent ad formalem, gravia se movent ad centrum, aqua calida seipsa se restituit ad primam frigiditatem, uvæ contusi seipsis incalescunt, similiter calx aqua diluta, etc.

Sed contra 1°. Actus virtualis, seu, quod idem est, potentia activa creaturarum, non est simplex activitas, expers omnis potentialitatis, eo quod sit potentia creata et imperfecta : sed est pars activa, in quantum elicere potest actum ; pars passiva, in quantum indiget ad id etiam ab alio moveri. Unde quantumvis supponatur in actu virtuali, ut tamen sit et ponatur in actu formali, semper indiget ab alio moveri. Dicitur igitur actus virtualis seu potentia activa, in quantum potest elicere actum aut motu ab alio, per quod sufficienter distinguitur a potentia pure passiva.

Contra 2°. Quod aliquid sit in actu virtuali, hinc dicitur potens se movere, non actu se movens, ad hoc enim debet esse in actu formali : atqui ille actus virtualis seu potentia activa non potest se sola se reducere ad actum formalem, alias recurrit nostrum principium quod foret simul in actu et in potentia respectu ejusdem.

Contra 5°. Quod movetur est minus perfectum se solo quam conjunctum cum eo ad quod movetur, alias frustra moveretur ad illud ; adeoque quod est in actu virtuali est minus perfectum se solo quam cum actu formali ad quem movetur : atqui quod est minus perfectum non potest se solo dare sibi vel alteri quod sit perfectius ; nemo enim dat se solo quod non habet : ergo.

Et si dicas, ipsum plus perfectionis habere virtualiter : *insto in dictis*. I. y /rabere *virtualité*)' est quid minus perfectum quam habere formaliter : ergo idem quod

Quantum ad exempla in contrarium, *B. ad primum*, viventia se movere secundum diversas partes quarum aliæ sunt motæ, aliæ moventes : prima pars movens est cor, motus autem cordis, licet sit elicitive a corde, est tamen efficienter a generante tanquam propria passio entis vitalis, in quantum generans dando fœtui vitam participatam, ultimate determinat cor ad motum, quo mediante alias partes movet. *Ad secundum*. Similiter impetus quo gravia moventur deorsum, est a generante tanquam proprietas consequens naturam, sicut calor sequitur ignem. *Ad tertium*. Idem dicendum, frigiditatem esse aquæ proprietatem quæ remoto obstaculo ab ipsa dimanat, sicque esse a generante, nec obstat quod sæpe in his et similibus non extet amplius generans, si non extet supposito, extat semper virtute in ipsa rei natura, quam dedit determinatam ad tales proprietates. *Ad quartum*, *B.* per motum contusionis uvarum partes spirituosiores cum impetu e massa erumpere, et hoc motu incalescere, calidas vero alias calefacere. Idem dic de calce aqua diluta. Sed de his fusius in Physica lib. 7 de conditionibus motus ; vide si lubet.

p. 2. n. 5. o. — *Secunda ratio sic proponitur*, prius tamen supposito quaedam fieri seu facta esse in hoc mundo, quod ipsis sensibus et experientia ipsius mundi constat.

Datur prima causa omnium efficiens, omnino infecta : atqui hæc est Deus : ergo datur Deus. *Minor patet iisdem momentis ac prima minor præcedentis rationis*.

Prob. maj. Omne quod fit. ab alio fit et causatur ; nihil enim potest efficere seipsutn, alias esset antequam esset : atqui in causis efficientibus per se subordinatis non potest dari processus in infinitum ; nec etiam in causis per accidens subordinatis, si non est Deus : ergo.

Major patet. Minor quoad primam pariem etiam patet e. v dictis ; et de hac subordinatione per se videtur procedere ratio D Thomæ, ut hic notat Sylvius. hoc sensu scilicet, quod causa prima sit causa mediæ et mediæ causa ultimæ, non tantum quia dedit illi virtutem activam, id enim facit solum subordinationem per accidens sed etiam in quantum actualiter influit in illam ut actu operetur et efficiat ; ethoesensu

hæc ratio maxime est affinis procedenti.

Prob, secunda pars min. Licet non repugnet processus in infinitum in causis per accidens subordinatis, quando datur primum agens extra totam collectionem causarum infinitarum, cl de facto datus fuisset si generationes fuissent ab æterno, repugnat tamen si non ponatur primum agens extra totam collectionem : atqui si non est Deus, non est primum agens extra totam collectionem causarum infinitarum : ergo, etc. *Prob. maj.* Sicut quælibet causa non est a se sed ab alia, ita etiam tota collectio non est a se sed ab alio : atqui, ut supponitur, non datur aliud causans extra totam collectionem : ergo, etc. *Major patet*, quia id omnibus prædicatis, exceptis quantitatibus, aut quæ quantitatem sapiunt, valet argumentum a singulis ad totum, *ut patebit discurrenti* et mododiceamus. Ergo, etc.

Tertia ratio sic proponitur. Datur ens necessarium, hoc est, cui necessario et ex natura sua competit existere : atqui tale ens est Deus : ergo datur Deus. *Patet min.* 1° Quia ens necessarium est ens a se, ens improducibile, independens, immutabile. æternum, ens a quo contingentia participant esse ; quod est enim per se tale, est causa cælerorum quæ per accidens sunt talia, adeoque ens substantiale, spirituale, intelligens, omnium opifex : ergo Deus. 2° Ens necessarium nullis in perfectione limitibus circumscribi potest : ergo est infinite perfectum : ergo Deus. *Prob. ani.* \ quo enim posset limitari in perfectione ? Non a se, non est enim causa sui ; et si esset, omnem possibilem perfectionem sibi conferret. Aliunde quod est necessarium, tantum est quantum esse potest. Non ab alio, nullum enim agnoscit superius. Ergo.

Prob. maj. Si non daretur aliquod ens necessarium, sed omnia forent contingentia etabilia in rerum natura, nullum de facto daretur ens a parte rei : atqui *[alsum consequens]* : ergo. *Probatursiquela maj.* Ea quæ duntaxat dicunt possibilitatem et contingendam ad actum, ad cum non possunt reduci nisi per causam, quæ ipsamachin necessario contineat : sic quia aqua est in potentia ad calorem seu calidam, acriter, nunquam posset calefieri nisi daretur aliud ens ex natura sua calidum, a quo mediata, directa vel immediata calor in aquam promanaret ; ergo si non

datur aliquod ens necessarium cui ex natura sua et necessarie competat existere, nullum de facto daretur ens a parte rei.

Confirmatur. Pone de facto nulla entia esse, ut potest fieri si omnia sint contingentia, nam contingens potest esse et non esse ; aut saltem finge nulla esse . a quo habebunt esse, si nullum sit ens necessario existens ? Non a se, quod enim non est non potest sibi dare ut sit ; non ab alio, nihil enim aliud existit, ut supponitur : ergo esse non possent : ergo forent et non forentabilia ; forent, ut supponitur, et non forent quia nihil esset a quo possint habere esse : ergo admittendum est ens necessarium a quo cætera omnia habeant esse.

Respondent athei quod, quannisi singula sint contingentia, tamen tota entium collectio dici potest infinitam, non est contingens, sed necessaria, quia non valet consequentia a singulis ad totum, a sensu distributive ad collectivum. Sic ex eo quod quilibet civis non sit populus, non sequitur quod omnes cives non sint populus ; ex eo quod singulae partes lineæ infinitæ, si daretur, sint finitæ, non scijtur quod lineæ sit finita ; ex eo quod extensio possit esse sine hac, vel illa figura, non sequitur quod possit esse sine omni figura.

Sed contra 1° Hæc responsio admittit infinitam multitudinem actu quam ut impossibilem rejiciunt philosophi. 2° Juxta hanc responsionem datur ens necessarium, nempe tota ista collectio entium : ergo ens in omni genere perfectum, ut supra arguebamus. Quomodo autem lingi potest collectionem entium creatorum et imperfectorum esse infinite perfectam, cum tota collectio partium nihil aliud sit quam partes simul sumptæ ? Ergo hæc infinita entium perfectio erit et non erit Deus.

5° Quamvis a singularibus ad totum non valeat consequentia in prædicatis quantitativis aut alii-accidentalibus, quæ vel solis singulis seorsim, vel soli collectioni, ut collectio est, conveniunt ; valet tamen in prædicatis essentialibus quæ rei secundum se conveniunt. Porro prædicata in exemplis prolatis, vel solis singulis seorsim, vel soli collectioni, ut collectio est, conveniunt : sic esse populus, non convenit uni vel singulis seorsim, sed omnibus collectivè. Similiter infinitum, si possibile esset, non convenit naribus, sed toti.

UTRUM SIT DEUS, ET QUIBUS, et c.

ratione partis est quod sit finita; sed omnibus collective. Insuper ex impossibili seu absurdo sequitur aliud impossibile: impossibile autem est dari lineam infinitam, ea potissimum ratione quod constet panibus finitis. Item cujuslibet figuræ scorsim est posse abesse ab extensione, non omnis figuræ collective, quia extensum non potest esse sine omni figura. Et hoc maxime currit de prædicatis quæ spectant quantitatem, quia tota collectio importat in genere quantitatis aliquid supra quodlibet singulare, nimirum majorem quantitatem: at vero in prædicatis essentialibus quæ rei secundum se competunt, legitima est consequentia a sensu distributive ad collectivum; sic valet: Quilibet homo est rationalis: ergo omnes homines sunt rationales, etiam si forent infiniti. Porro contingentia seu possibilitas ad esse vel non esse, est quid essenziale cuilibet enti singulari, ut fatentur ipsi athei: ergo et omnibus seu toti collectioni entium.

Si dicas. Esse producibile, est prædicatum essenziale omni creaturæ possibili: atqui tamen non valet hæc consequentia: quælibet creatura possibilis est producibilis: ergo tota collectio creaturarum possibile est producibilis: ergo.

II. N. min. Quo modo singulæ creaturæ possibles sunt producibiles, sic tota earum collectio est producibilis: singulæ vero creaturæ possibles sunt producibiles, non collective, sed distributive tantum; hoc est, non tot quin plures, ita tota earum collectio est producibilis distributive et non collective.

Verum quid moramur in solvendis atheorum argumentis contra existentiam entis necessarii, cum illud ultro admittant? admittunt enim nedum ipsam collectionem entium de qua modo, sed ipsam materiam quam dicunt necessariam, æternam, increatam, infinitam, ex cujus particulis aut atomis duplici motu recto et obliquo velocissime discurrentibus, fortuito exurgit mundus iste aspectabilis.

Id ergo solum nobis contra ipsos intumbit probandum, quod, si consequenter loqui velint, debeant admittere Deum, iique cos in immensum ac stolidissimo errare, dum vilissimæ rei, nimirum materiæ aut ejus corpusculis, perfectiones divinitatis tribuunt.

Primum segutur ex didis. Quirunv-qcxe enim agnoscit ens necessarium, æternum, increatum, infinitum, a se, consequenter in omni genere infinite perfectum, *ut patet ex argumento*, agnoscit Deum, cum nihil aliud intelligamus et intelligant athei nomine Dei quam ens infinite perfectum; ideoque negent dari Deum, quia non concipiunt posse dari ens infinite perfectum, cum tamen ipsam materiam talem agnoscant: ergo, velint nolint, agnoscunt esse Deum, in hocque palam sibi contradicunt, cum asserunt non posse concipi ens infinite perfectum, et tamen admittunt materiam infinite perfectam: quasi facilius concipi possit materia infinite perfecta quam ens spirituale infinite perfectum, sioque incurrunt eadem inconvenientia quæ volunt declinare.

Sed, ut dixi, in immensum et stolidissime errant, dum divinitatis attributa materiæ ascribunt. Omnibus enim penium est materiam ex se esse inertem, ex se nullam habere formam substantialem, sed esse meram omnium formarum capacitatem, ex se non habere motum nec moveri, nisi ab alio vel corpore vel spiritu moveatur, esse omnis sensus, cogitationis, intelligentiæ, consilii incapacem; finge enim quam volueris materiæ aut atomorum dispositionem, nunquam ex illa vim cogitandi elicies: ergo in immensum et stolidissime errant athei, dum huic rei omnium vilissimæ perfectiones divinitatis tribuunt. Asserere vero mundum hunc spectabilem ex fortuito atomorum seu corpusculorum hujus materiæ concursu esse formatum, non minoris est stoliditatis et dementiae, uttinfra ostendam.

9. 2. a 5. o. — *Quarta ratio sic proponitur.* Datur aliquod ens summo perfectum, summe nobile, summe ens, quod est causa omnis perfectionis aliorum: atqui illud est Deus: ergo datur Deus. *Minor patet ex dictis, maxime ex primo notamine. Prob. maj.* Videmus inter entia quædam esse magis vel minus entia, magis vel minus perfecta: atqui magis et minus dicuntur de diversis, secundum quod appropinquant magis vel minus ad aliquid quod est magis talo et de illo diversimode participant; sicut magis calidum est quod magis appropinquat maxime calido et do eo magis participat; ergo datur

iu rerum natura ali piod ens summe perfectum, summe nodi le, summe ens, et quidem quoi) sit causa aliorum perfectorum, vel efficiens, *ve**« saltem exemplaris, utpote ex cuius accessu vel recessu, majori vel minori participatione, imitatione vel defectione ascendat aut mensuretur aliorum perfectio. Etenim, juxta commune axioma, primum in unoquoque genere est causa cæterorum quæ sunt illius generis, efficiens scilicet vel exemplaris.

Dico, *vel exemplaris*; quia si primum in unoquoque genere non sit semper causa efficiens cæterorum illius generis, sicut, v. g. ignis est causa efficiens omnium calidorum, est saltem causa exemplaris; perfectiora enim alicujus generis sunt ad minus juxta exempla imperfectiorum illius generis.

Quinta ratio sic proponitur. Datur summus provisor et gubernator: atqui talis est Deus: ergo datur Deus. *Minor pallet*; quia Deum nihil aliud intelligimus quam supremum Numen, omnia regens et gubernans. *Prob. maj.* Videmus quod aliqua quæ cognitione carent, operantur non temere et fortuito, sed propter finem; quod apparet ex hoc quod semper aut frequentius eodem modo operantur: cœli, v. g. eodem modo semper moventur; gravia deorsum, leviasursum semper feruntur, etc. atqui quæ non habent cognitionem, non tendunt in finem, nisi directa ab aliquo cognoscente et intelligente; sicut sagitta non pertingeret ad scopum nisi dirigeretur a sagittante: ergo datur sapientissimus gubernator et suprema quædam intelligentia, omnia in suos fines dirigens quæ Deus est.

Dicunt athei illos actus causarum naturalium non procedere a directione alicujus intelligentis, sed ex necessitate et inclinatione naturæ agentis. *Sed contra. Hoc dato*, non excludenda tamen est ideo, sed e contra admittenda est intelligentia dirigens, quæ harum causarum naturalium partes, fabricam, dispositionem, inclinationem ad hos motus et lines effecerit: sic licet domus proportionate sit ad habitationem hominum, id tamen habet dependenter a directione alicujus intelligentiæ.

additur sexta ratio præcedenti allinis, a contemplatione hujus mundi, *quæ sic breviter proponitur.* Omnia quæ in hoc mundo elucescunt mirabilia, sive in calo,

sive in terra, sive in mari, sive in ipso solo homine, secundum fabricam, ordinem, situm, motum, dispositionem, pulchritudinem, varietatem, consensum in ordine ad suos fines, non possunt absque dementia refundi in fortuitum atomorum concursum, sed necessario ascribi debent intelligentiæ cuidam supremæ horum omnium operifici et directrici: atqui hæc est Deus, cum per Deum intelligent omnes supremum mundi conditorem et rectorem: ergo datur Deus. *Prob. ant.* Opus exquisite elaboratum, v. g. domus regia, horologium, elegans statua, vel pictura, non posset absque dementia ascribi casui vel fortunæ et non peritissimo artifici: ergo *a fortiori* ordinata et mirabilis totius mundi, imo solius corporis humani d'Sposilio, in qua longe plus artificii et industriæ elucet quam in exquisitissimis operibus arte humana factis, non potest absque dementia fortuito atomorum concursui et non supremæ intelligentiæ ascribi. Et sane si mundus iste tanta partium varietate tamque apta omnium in suos fines dispositione mirabilis, fortuito atomorum concursu sit factus: dicant velim cur eodem hoc fortuito atomorum concursu non sit aliquando effectum horologium vel regale palatium, statua vel pictura, et alia quæ videmus arte humana fieri? vel, ut ait Tullius lib. 2 de Natura Deorum, quare poemata Homeri non fiunt similiter ex concursu fortuito characterum, vel regia domus ex fortuita lignorum et lapidum congerie, vel talis pictura ex fortuito colorum in eas delapsu? Hanc rationem fusius expositam videbis apud auctores.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1° Nulla scientia probat suum objectum: atqui Deus est objectum theologiæ: ergo.

Il. 1° *D. maj.* Nulla scientia probat suum objectum ex propriis principiis, *Iranseat*; ex aliunde mutuatis, V. Nos licet autem rationes mutuatae sunt ex scientiis naturalibus, ut jam antea diximus.

Dixi, *transeat*; quia nihil vetat theologiam probare existentiam Dei ex propriis principiis, scilicet fidei, ut fecit D. Thomas, hic in arg. sed contra, exilio Exod. *Ego sum qui sum.* Unde.

Il. 2° *Il.* eadem *maj.* Nulla scientia naturalis probat suum objectum. *C. maj.* *ad sensum prioris solutionis*; nulla

scientia supernatural!*, *N. maj.* Hæc disparitatis est, quia scientiæ naturales in hoc consistunt, quod ex principiis lumine naturali notis probant proprietates de suo objecto, adeoque illud supponunt. Theologia vero versatur ad probanda ea omnia quæ ex immediate revelatis deduci possunt; attingit enim omnia quæ cadunt sub revelatione divina virtuali : et cum hujusmodi possit esse et de facto sit existentia Dei, etiam ex propriis principiis illam probare potest.

Obj. 2°. Existentia Dei est articulus fidei : atqui quæ sunt fidei non demonstrantur : ergo,

Q. 2. a. 2. ad 1. — 7°. 1° quod existentia Dei et alia hujusmodi quæ per naturalem rationem sciri possunt, non sint articuli fidei, sed præambula ad articulos fidei; fides enim præsupponit cognitionem naturalem, sicut gratia naturam, et ut perfectio perfectibile : nihil tamen prohibet illud quod secundum se est demonstrabile et scibile, ab aliquo accipi ut credibile, qui demonstrationem non capit.

Hinc fluit secunda responsio distinguendo maj. Existentia Dei est fidei respectu illorum qui per demonstrationem naturalem illam non sciunt, *C.* respectu eorum qui illam sciunt, *N. maj.*

Inst. Existentia Dei est simpliciter articulus fidei, et pro omnibus. Ergo. *Prob. ani.* ex Apost. Heb. 11 dicente : *Accedentem ad Deum oportet credere quia est* : atqui nemo est quantumvis doctus qui non debeat accedere ad Deum : ergo

B. Apostolum loqui de Deo ut auctore supernaturali, qui ut talis per solam fidem noscitur. Hunc sensum indicant verba sequentia, dicit enim Apostolus : *Accedentem ad Deum oportet credere quia est, et inquirentibus se remunerator sit*; id est, quia est auctor gratiæ et remunerator gloriæ. Potest etiam intelligi Apostolus non de iis qui demonstrationem habent de existentia Dei, sed de illis qui illa carent.

Inferes. Ergo pejoris est conditionis theologus seu philosophus christianus quam rusticus. *Prob. illatio.* 1° Quia iste theologus non habet meritum fidei quod habet rusticus. 2° Quia major est certitudo fidei quam habet rusticus de existentia Dei, quam

tionem, N. ant. Quamvis enim theologus seu philosophus Christianus non habeat fidem formalem actualem de existentia Dei, eam tamen habet in præparatione animi, ita ut illam crederet si non sciret, unde non amittit meritum fidei. — 2. 2. q. 4 a. 8. ad 2. — *Ad secundam probationem, D. ani.* Major est certitudo fidei quam certitudo demonstrationis solitarie sumptæ, *C. ani.* quam demonstrationis firmalæ testimonio divino, *N. uni.* Philosophus autem Christianus qui scit demonstrare esse Deum, novit etiam per iudicium reflexum hanc veritatem firmatam esse divino testimonio et posse esse objectum fidei infallibilis, imo eam includi in his propositionibus : Deus est Auctor supernaturalis ; Deus est trinus, quas divina fide credit, Hinc maxime firmatur circa illam veritatem, intelligens eam esse infallibilem, quæ etiam ab ipso Deo proponitur et revelatur ut vera, et quæ includitur in iis quas fide divina credit, sicque in eo remanet saltem virtualiter certitudo fidei. Sicut qui faceret aliquam demonstrationem quam videret a suo magistro vel altero doctissimo viro approbari ut veram, absque dubio maxime firmaretur in sua demonstratione, intelligens eam esse a deceptione immunem quam doctissimus vir approbat ut veram.

Despondent quidam non implicare quod philosophus Christianus assentiatur huic propositioni, *Deus est*, et propter evidentiam et propter revelationem, tanquam propter motivum certius ipsa evidentia. Hujusmodi tamen assensus, cum non sit de re obscura, non erit proprie et stricte fidei, quæ est, juxta Apostolum, argumentum non apparentium, sed large «anlum et improprie.

Q. 2. a. 2. ad 5. — *Obj.* 5°. Non potest demonstrari Deum esse nisi per effectus : atqui effectus non sunt proportionali ei, ulpote finiti infinito : ergo.

A. D. min. Effectus non sunt proportionali ut per eos sciamus quid sit Deus. *transeat min.* ut per eos sciamus quod sit, *xv. min.* Posito enim effectu qualicumque, necesse est et ponere causam, cuius habeat necessariam connexionem cum illa. Dixi, *transeat*; quia ex natura effectus etiam unproportional!, aliquis saltem et imperfecta notio naturæ causæ haberi potest per analogiam.

A. A. *illationem. Ad primam proba*

1HLL. T. I,

Inst. Non potest cognosci Deus quoad an est nisi cognoscatur quoad quid est : atqui per effectus ex transire permissis non potest cognosci quoad quid est : ergo nec quoad an est. *Prob. maj.* Existencia est de quidditate Dei. Ergo.

B. D. min. Per effectus non potest haberi notio Dei quoad quid est directe et perse, *transeat ut supra*; indirecte et per accidens, *N. min.* Eo igitur quod sit effectus, directe probatur quod sit causa : sed quia aliunde existencia est praedicatum essentiale causæ, indirecte probatur quid sit, valde tamen imperfecte, cum longe alias plures perfectiones involvat Deus.

Obj. 1° Si esset Deus summe sapiens, mundi rector, non permetteret tot monstra et mala, tam in moralibus quam in naturalibus. 2° Non sineret bonos opprimi et affligi dum mali prosperant. Ergo.

Hic a. 5. ad 1. — *B. ad primum* ex S. Aug. in *Enchirid.* quod, cum Deus sit summe bonus, nullo modo sineret aliquid mali esse in operibus suis, nisi esset adeo omnipotens et bonus, ut bene faceret etiam de malo : hoc ergo ad infinitam Dei bonitatem pertinet ut esse permittat mala, et ex eis eliciat bona.

Ad secundum, B. inde potius probari existentiam et alterius vitæ; si enim naturale et justum sit virtutem praemiari et peccatum puniri, et in hac vita sæpius contrarium accadat : ergo datur alia vita in qua a supremo iudice, et virtuti merces, et vitio pœna tribuitur.

Insuper multæ sunt rationes, de quibus forte dum de Providentia, propter quas Deus sinat malos temporaliter prosperare, bonos e contra affligi, et maxime ut inde discamus hæc peritura et caduca spernere mundi commoda, quæ tam malis quam bonis sunt communia.

Init. contra primam solutionem. Contrarium perfectum necessario et ex natura sua habet quod destruat totale suum contrarium » ergo si detur summum et infinitum bonum, silicet Deus, nullum potest dari malum etiam sub prælexu ex eo eliciendi bonum.

B. D. maj. Contrarium perfectum ex natura sua habet quod destruat totaliter suum contrarium formaliter et in proprio subjecto, *C.* effective et in aliis subjectis, *eubdislinguo.* Si sit causa univoca et agat

necessario, *C.* si sit causa æquivoca aut agat libere, 2V. Igitur ratio infinitæ bonitati quæ est in Deo ut in proprio subjecto, excludit prorsus ab eo omnem rationem mali, ita ut sit in seipso summe, bonus et nullatenus malus. Sed dum effective communicat suam bonitatem creaturis, ab illis non expellit omnem rationem mali; tum quia cum sit causa altioris ordinis adeoque æquivoca, non potest illis totam suam bonitatem communicare; tum quia cum in illis agat libere, talem et tantum ipsis bonitatis gradum communicat prout ipsi placuerit

Obj. & Nulla ratio ex allatis, neque omnes simul efficaciter probant esse Deum. Ergo. *Prob. ant.* Prima probat dari primum motorem; secunda, primam causam; tertia, ens necessarium; quarta, ens maxime perfectum; quinta, supremum gubernatorem; sexta, mundi conditorem : atqui hoc non sufficit ut probetur dari Deum : ergo. *Prob. min.* Ultra hæc omnia, Deus est unus, æternus, immutabilis, immensus, omnipotens, infinitus, etc. atqui ens tale existere non probatur per assignatas rationes : ergo.

A. N. ant. Ad prob. N. min. Ad prob. D. min. Atqui ens tale existere non probant immediate rationes assignatæ, *C. min.* non probant saltem mediale, *N. min. ut patet ex ipsis rationibus supra explicatis* : sic posito et probato quod sit primus motor, statim sequitur quod sit actus purissimus et omnimode perfectus, adeoque quod sit æternus, immensus, immaterialis, omnipotens, infinitus, etiam unus; quia non possunt esse duo summe perfecta, ut dicemus dum de unitate Dei. Idem dicendum est de aliis probationibus, ut videre est.

B. 2° quod, licet nostræ rationes hæc omnia attributa non evincerent distincte, hinc tantum sequitur illas non sufficienter demonstrare Deum quoad quid est, non tamen quoad an est; hæc enim omnia et distincta attributa pertinent ad quaestionem quid est. Ut autem satisfiat quaestioni an sit Deus, sufficit ut demonstretur existere tale ens quod correspondet conceptui imperfecto et confuso quem solemus formare dum nomen Dei audimus; alias confunderetur quaestio quoad quid est et quaestio quoad an est.

UTRUM DEMONSTRATIONES CARTESII, et c.

Inst. Athei admittunt ens necessarium, independens, improductum, perfectissimum, scilicet ipsam materiam seu mundum, et tamen negant dari Deum : ergo nostræ rationes sunt insufficientes.

li, D. ant. Athei, etc. et loquuntur consequenter ad sua principia, *N. ant.* et non loquuntur consequenter ad sua principia, *C. ant.* Posito enim materiam, seu mundum esse necessarium, æternum, independentem, infinite perfectum, sequitur esse Deum, *ut patet ex dictis.*

Illas objectiones quæ militant contra quamlibet demonstrationem in particulari *prævenimus in corpore articuli.*

Ex his colliges quam immerito recentior Scotista has D. Thomæ rationes, quas semper et feliciter adhibuit venerabilis antiquitas, quasque passim usurpant theologi, floccifaciat tanquam nullius momenti et quæ nihil præbent, sed supponant probandum.

ARTICULUS III.

Utrum demonstrationes Cartesii de Dei existentia sint admittendæ?

Cartesius duas commentus est demonstrationes de Dei existentia, quas ineluctabiles jactitat, quasque usurpant non pauci recentes tam philosophi quam theologi.

Prima demonstratio Cartesii 5 Medit. Metaphys. hæc est

Exstat in nobis idea entis infiniti et summe perfecti ; atqui hæc non nisi ab ente etiam infinito et summe perfecto haberi potest : ergo existit ens infinitum et summe perfectum : ergo Deus. *Patet maj.* Non enim alia ratione meliora deterioribus anteponimus, quam quia ad ideam entis summe perfecti nobis insitam propius accedere videmus. *Prob. min.* Hæc idea neque a nobis ipsis, neque a parentibus aut magistris neque a rebus sensibilibus ortum habere potuit : ergo a solo Deo. *Prob. ant.* Summa perfectio quam exhibet idea ista neque in nobis, aut parentibus, aut magistris, aliisve rebus sensibilibus inest : atqui si idea ista summæ perfectionis a præfatis proficisceretur, in eis deberet esse summa perfectio repræsentata per illam : ergo. *Prob. min.* quia quidquid perfectionis est in effectu, debet contineri in causa vel formalité! vel saltem eminenter.

Secunda demonstratio Cartesii 5 Medit. metaphys. hæc est.

Quidquid in idea clara et distincta alieni rei comprehenditur, id de ea re verum est, seu vere affirmari potest : atqui in idea clara et distincta Dei, existentia actualis comprehenditur : ergo de eo affirmari potest. *Major est certa ex supra dictis. Prob. min.* Deus est ens summe perfectum : atqui in idea clara et distincta entis summe perfecti comprehenditur existentia actualis : ergo. *Prob. min.* In idea clara et distincta entis summe perfecti comprehenditur omnis perfectio : atqui existentia actualis est quxdam perfectio : ergo.

Quæritur ergo utrum hæc duæ rationes tanquam veræ demonstrationes existentiae Dei sint admittendæ? *Et B. negative pro utraque.*

§ I.—*De prima demonstratione Cartesii.*

Dico 1° primam ejus minorem, nempe ideam entis infiniti et summe perfecti, non posse esse nisi ab ente summe perfecto et infinito, *esse falsam.*

Prob. 1° Res finita et imperfecta non exigit causam infinitam et summe perfectam : atqui idea Dei quæ est in nobis, est finita et imperfecta : ergo non necessario a Deo proficisci debet, sed ab aliis rebus creatis ortum habere potest. *Prob. min.* Duo in idea distinguenda sunt juxta ipsum Cartesium, quorum unum habetur ab intellectu, aliud ab objecto ; idea enim 1° est accidens menti inhærens vel saltem modus ejus, aut certe perceptio actualis, et hæc est ab intellectu ; 2° est repræsentatio hujus potius quam illius objecti, et hoc, inquit, habetur ab objecto. Primum vocari potest realitas aut perfectio entitativa ideæ. Secundum vocatur a Cartesio realitas seu perfectio objectiva ideæ : atqui utrumque est quid finitum et imperfectum : ergo. *Minor pro prima parte patet* et admittitur a Cartesio. *Prob. secunda pars.* Hæc idea Dei quæ nobis inest, non représentât nisi aliquid finitum : ergo realitas seu perfectio ejus objectiva est finita et imperfecta. *Patet consequentia* ex Cartesio, qui totam perfectionem ideæ desumit ex perfectione rei infinitæ repræsentatæ. *Prob. ant.* Hæc idea, juxta ipsum Cartesium et rei veritatem, repræsentat tantum negative infinitam ipsam et ipsam rem infinitam positive quidem sed inadæquate (duo enim in ente infinito distinguenda sunt, scilicet res

ipsa quæ est infinita , et ipsa infinitio qua infinita est, ex ipso Cartesio) : atqui repræsentare infinitionem negative et repræsentare positive sed inadæquate rem infinitam, est repræsentare aliquid finitum: ergo. *Prob. prima pars min.* Repræsentare aliquid negative, est repræsentare, ut loquuntur theologi posid. Dionysium, per excessum seu per remotionem, id est, est repræsentare non quid res sit, sed quid non sit; adeoque repræsentare infinitionem negative, non est repræsentare quid sit infinitio, sed quid non sit : atqui id quod non est infinitio finitum est : ergo repræsentare infinitionem negative , est repræsentare aliquid finitum. *Prob. secunda pars min.* Repræsentare rem infinitam positive sed inadæquate, est positive exhibere rem quæ est infinita , sed non omne quod in ea latet, adeoque est repræsentare rem cui, prout repræsentatur, potest aliquid adjici, scilicet id quod in ea latet et per ideam non repræsentatur : atqui id cui, prout repræsentatur, potest aliquid adjici, est finitum sub hac ratione, id est, quatenus repræsentatur : ergo repræsentare rem infinitam positive sed inadæquate, est repræsentare aliquid finitum, seu, ut magis proprie loquamur, est repræsentare ens infinitum sub ratione finiti, seu saltem non finiti.

Confirmatur 1°. Ideæ repræsentanti inadæquate tantum ens infinitum deest perfectio qua adæquate repræsentet, foretque perfectior si ipsum adæquate repræsentaret : atqui idea cui deest aliqua perfectio et qua potest dari alia perfectior, non est infinita et summe perfecta : ergo.

Confirmatur 2°. Perfectio ideæ non desumitur ex perfectione rei repræsentatæ, sed ex modo repræsentandi ; perfectiones enim rei repræsentatæ non sunt perfectiones ideæ, sed perfectio ideæ est ipsa rei repræsentatio : atqui hæc idea Deum infinitum modo imperfectissimo repræsentat utpote inadæquate : ergo est idea imperfecta et finita, adeoque non exigit causam sui infinitam et summe perfectam.

Confirmatur 5°. Si realitas objectiva ideæ Dei foret infinita et summe perfecta, vel foret ipse Deus, vel aliquid aliud a Deo : atqui neutrum dici potest : ergo. *Prob. min.* Non primum, ut fateri videtur Cartesius, renitentibus tamen quibusdam ejus

discipulis, quia alias daretur in hac vita naturalibus viribus intuitiva visio Dei, quod juxta saniores theologiam proprium est beatis, et quod etiam videtur damnatum in concilio Viennensi contra Begardosel Beguinæ sub Clemente V, ut refertur in Clementina *std nostrum* , de Hæreticu. *Deus enim lucem inhabitat inaccessibilem*, 1 Timoth. 6; et *videmus nunc* (eum) *per speculum in æniymate, tunc autem facie ad faciem*, 1 Cor. cap. 15. Non etiam secundum quod intendit Cartesius, quia ipsa idea foret alter Deus; nihil enim nomine Dei aliud intelligitur quam ens infinitum et summe perfectum. Ergo.

Dicendum igitur omnem ideam, omnem notitiam quam habemus de Deo , a rebus sensibilibus, ortum habere triplici via: 1° per additionem , quatenus perfectiones quas in creatis videmus dispersas, in una superiori ratione colligimus et omni mentis conatu amplificamus, et ultra quæ fingimus, longe plura superesse adhuc putamus; 2° per remotionem, in quantum imperfectiones quas in visibilibus deprehendimus , ab illo ente superiori et summe perfecto removemus; 5° per analogiam seu translationem, quatenus ex cognitione entis creati ducimur in cognitionem entis increati, quod sit causa et principium omnium creaturarum : unde Apost. *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur*, etc.

Prob. 2°. Omnis realitas sive entitativa, sive, ut, vult Cartesius, objectiva idearum nostrarum efficitur totaliter a mente nostra et non ab objecto. Ergo *Prob. ant.* Si effingam in animo meo ideam entis non existentis, sed tantum possibilis, puta Antichristi!, mundi alterius ab isto , etc. hæc idea habebit realitatem etiam objectivam, cum sit idea entis possibilis : atqui tamen ista realitas etiam objectiva non habebitur ab Antichristo seu mundo altero, si quidem non existant actu ut possint aliquid causare ; sed a sola mente, hanc speciem ab libito componente.

Dico 2° majorem syllogismi Cartesii *non esse ita certam et evidentem* , quin cani possit negare atheus. Dicet enim se non habere ideam entis finiti et summe perfecti, sed tantum rerum sensibilium et creaturarum : quod autem meliora deterioribus præponat, inde fieri quia priora magis

Ipsius appetitui et rationi consentanea esse experitur. Quid ad hæc Cartesius ?

§ II. *De secunda demonstratione Cartesii.*

Quantum ad secundam demonstrationem, omitto nunc Cartesium committere circulum vitiosum in suo syllogismo. Probat enim existentiam Dei per hoc principium : Quidquid in idea clara, etc., et veritatem hujus principii probat per existentiam Dei; docet enim omnem certitudinem cognitionum nostrarum repeti debere ex hoc principio, *Deus est verax et bonus*. Illoc, inquam, nunc omisso,

Dico 1° lotum syllogismum Cartesii in sua secunda demonstratione niti supposito quod negatur ab atheis, nec est evidens, et quod debuisset prius a Cartesio probari, scilicet, ideam claram et distinctam entis infiniti et summe perfecti quam mente gero, esse ideam entis realis seu possibilis, et non entis alicujus chimærici quod tantum in intellectu possit existere. Duplicis generis enintunt entia, ut omnibus obvium est : alia sunt quæ existant vel existere possunt a parte rei, et dicuntur realia; aliaquæ in intellectu tantum, nusquam a parte rei existere possunt, et vocantur entia rationis. Ex hoc itaque quod in idea clara et distincta alicujus entis quod mente concipio, video includi existentiam, sequitur quod illud existat, sed eo modo tantum quo est ens, adeo ut si sit ens reale, existât a parte rei ; si vero sit ens rationis, in intellectu tantum. Ut ergo illud ens in cujus idea comprehenditur existentia, probetur existere a parte rei, debet antea probari seu supponi ut evidens tale ens esse reale, seu possibile a parte rei. Jam autem cum non probet Cartesius ideam entis infiniti et summe perfecti esse ideam entis realis et possibilis, nec id aliunde sit per se evidens (hoc enim ipsum est quod quæriur, hoc est quod athei pernegant ; quiniino quod et intellectui, nondum per alias demonstrationes convicto, chimæricum et omnino impossibile videtur, utpole continens perfectiones incomprehensibiles, puta infinitatem, aseitatem, independentiam, omnipotentiam, etc., et etiam quædam alia quæ videntur sese destruere, v. g. libertatem et immutabilitatem, immensitatem et indivisibilitatem, proprietatem et duritatem, etc.) cum, inquam, Cartesius nec probet hanc ideam

entis realis et possibilis, nec id aliunde evidens sit : *contra ipsam informam* » *ic arguo*:

Vel supponit Cartesius ideam entis infiniti et summe perfecti esse ideam entis realis et possibilis, vel non, sed tantum esse ideam entis chimærici et ab intellectu suo conficti : atqui si primum dicatur, supponit id de quo est quæstio et quod debet probare ; hoc enim ipsum est quod quæritur, nec quod ab atheis negatur et ab ipsis impossibile et chimæricum omnino, propter contradictiones in ipso apparentes, ut jam diximus, reputatur. Si secundum, nihil aliud probat quam quod illud ens existât in intellectu, non vero a parte rei. Quo posito, *sic iterum in forma distinguo illius paralogismum*.

Quidquid in idea clara et distincta alicujus entis comprehenditur, id de ea re verum est seu vere affirmari potest, *transeat major*. Atqui in idea clara et distincta entis infiniti et summe perfecti includitur existentia, *Distinguo min.* cum atheis ; et hæc idea entis infiniti et summe perfecti est idea entis rationis tantum, a parte rei impossibilis, *C. min.* est idea entis realis et possibilis a parte rei, *N. min.* *Ad hunc sensum distinguo consequens*. Ergo vere existit ens infinitum et summe perfectum, vere existit in intellectu, *C. consequentiam*; vere existit a parte rei, *N. consequentiam*. Fateor ergo me non posse concipere ens summe perfectum nisi concipiam ut existens, ita ut idea existentiae necessario committetur ideam entis infiniti; sed nihil est necesse illud ens infinitum illiusque existentiam de quibus cogito, extra intellectum extare a parte rei, ex hoc quod extant in intellectu meo cogitante de illis. *Non enim valet consequentia* a statu ideali ad statum realem, cum multa entia rationis in mente existant quæ nec sunt nec existere possunt a parte rei : ante omnia igitur Cartesio incumbebat probare contra atheos ens infinitum et summe perfectum non esse chimæricum nec impossibile a parte rei, ut ex illius idea clara et distincta demonstraret a tualem ejus existentiam a parte rei. Hæc fundamentalis ratio insinuat a D. Th. 1, p. q. 2, a. 1, ad arg. 2, quod non multam diilerl a demonstratione Cartesii. Confert, art. 1 hujus dissert, obj. 5,

Dico 2° *falsum esse suppositum min.*, scilicet, dari in hoc statu claram et dislin-

tam ideam Dei, seu entis infiniti et summe perfecti.

Prob. 1°. Idea rei alicujus ipsi ut plurimum dissimilis, non est clara : sed idea quam habemus de Deo in hac vita est ipsi ut plurimum dissimilis. Ergo. *Palet min.* Est enim finita et inadæquata, ut dictum est: atqui nulla est similitudo inter finitum et infinitum, nec etiam inter summe perfectum et ideam ejus imperfectam seu inadæquatam.

Prob. maj. Idea est imago rei : atqui imago dissimilis rei quam debet repræsentare, licet in se possit esse clara, respectu tamen rei repræsentandæ non potest dici clara, sed potius obscura et confusa : v. g. imago Cæsaris eleganter depicta, sed parum ipsi similis, in se quidem erit clara, sed respectu Cæsaris obscura. Ergo, item, ut exemplo Cartesii utar.

Confirmatur 1°. Si quis tractum aliquem maris prospiciat, exemplum est Cartesii, idea maris quam habebit erit quidem clara respectu istius portiunculæ maris quam videt, obscuravero et confusa respectu totius maris : ergo similiter idea finita et inadæquata quam nunc habemus de Deo, erit quidem clara respectu illius quod explicite et expresse repræsentat, scilicet finiti, sed obscura et confusa respectu infiniti.

Confirmatur 2°. Ut sciam ideam infiniti quam habeo esse claram et distinctam, debeo ipsum infinitum clare et distincte cognoscere ; sed id non cognosco in hac vita nec cognoscere possum : ergo saltem non certo scio ideam illius esse claram vel distinctam. *Prob. maj.* Idea est imago rei, ut jam dixi : atqui ut cognoscam imaginem alicujus rei, v. g. Cæsaris, esse respectu illius claram et distinctam, ipsum Cæsarem debeo prænoscere ; ergo.

Prob. 2°. Idea clara, juxta Cartesium 1 part. Principiorum et ejus sequaces, ea est quæ sola mentis attentione innotescit : atqui idea Dei prout nunc habetur, sola mentis attentione non innotescit, sed per discursum ex sensibilibus, ut dictum est, analogice et per remotionem imperfectionum acquiritur subobscura semper et caliginosa : ergo. *Prob. min.* Quis enim tam acris ingenii qui, solo mentis intuitu, sine ope ullius discursus aut superioris auxilii, cognoscat ens infinitum, æternum, immensum, omnipotens, liberum simul et immu-

tabile, immensum nec divisibile et alia hujusmodi quæ impossibilia videntur* maxime cum, juxta Scripturas, *vere Dem sit absconditus*, Isa. 43, v. 15; qui *posuit tenebras latibulum suum*, Psal 17; et *in cujus circuitu nubes et caligo*, Psal. 96.

ARTICULUS IV.

Utrum possit dari ignorantia invincibilis de existentia Dei

Nota. Ignorantia invincibilis dicitur, quæ morali diligentia vinci non potest, et ideo est involuntaria atque inculpabilis. Ignorantia vincibilis est quæ morali diligentia vinci potest ; sicquæ est voluntaria in causa, nempe in negligentia addiscendi, estque culpabilis.

Item ignorantia alia est negativa, quæ nihil aliud est quam mera nescientia seu incogitantia; alia positiva, quæ est judicium erroneum quo quis jmlrat positive esse quod non est, aut non esse quod est, v. g. non esse Deum.

Dico. Non potest dari ignorantia invincibilis sive positiva sive negativa de existentia Dei ut auctoris naturalis. Est communior. Dico, *ut auctoris naturalis*; etenim existentiam Dei ut auctoris supernaturalis posse invincibiliter ignorari, extra controversiam est, datur enim infidelitas negativa.

De ignorantia positiva satis constat ; quia non videtur possibile quod homo judicet Deum non esse, aut ad id judicandum mentem applicet quin occurrant ipsi rationes dubitandi de opposito, cum omnes creaturæ clament Deum ; quas rationes si expenderet, procul dubio cognosceret esse Deum : ergo si non expendat nec ullcriuinquirat, error ejus erit vincibilis. Quantum autem ad ignorantiam negativam, quidam eam admittunt, saltem ad breve tempus et maxime in diluculo rationis. Ita Molina et quidam ejusdem societatis. Gæterum

Prob. conclusio pro utraque parte. 1° Ex Scriptura. Sap. 15 dicitur : *A magnitudine speciei et creaturæ poterat cognoscibiliter Creator horum videri*; et ibid, infra : *Si tantum potuerunt scire ut possent æstimare sæculum, quomodo hujus Dominum non facilius invenerunt* Rom. 1, dicuntur indiscriminatim inexcus-

whiles qui Deum ignoraverunt : ergo vincibiliter et culpabiliter ignoraverunt. Psalm. 78 dicitur t *Effunde iram in gentes quæ te non cognoverunt, et in regna quæ nomen tuum non invocaverunt* : atqui id non diceret Propheta divinitus inspiratus, nisi ignorantia eorum foret vincibilis et culpabilis : ergo.

Prob. 2° ex Patribus. Aug. in Psalm. 74 dicit : « Deus ubique secretus, ubique publicus, quem nulli licet ut est cognoscere, et quem nemo permittitur ignorare. » Chrysost. Horn. 9 ad popul. Antioch. in hæc verba : *Cadi enarrant gloriam Dei*, dicit ! « Scytha et barbarus, et hidxus, et /Egyptius, et omnis homo super terram vadens, hanc vocem audit... in hunc pariter librum et idiota et sapiens intueri poterunt. » Greg. Magnus lib. 27 Moral, c. 5 : ■ Omnis homo eo ipso quod rationalis est conditus, debet ex ratione colligere eum qui se condidit, Deum esse. »

Prob. 5° ratione triplici. Prima, quæ etiam satisficit fundamento adversæ sententiæ. Quamvis existentia Dei non sit per se nota quoad nos, ut diximus supra, sed sit ex creaturis demonstrabilis, hæc tamen demonstratio est tam facilis, tam obvia, ut nullus sit mentis compos, quantumvis rusticus aut barbans, qui illius non sit capax, aut saltem cui ex inspectione mundi aut sui ipsius, non incidat aliqua suspicio aut conjecturalis opinio alicujus supremi Numinis aut rectoris, *ut patet ex Scripturis et Patribus citatis*, quæ posita teneatur inquirere quis sit; quod si negligat, vincibiliter ignorat. Ergo.

Secunda ratio. Non possunt ignorari invincibiliter primo præcepta legis naturæ : ergo nec illorum auctor, qui est Deus. *Antecedens communiter admittitur et patebit ex alibi dicendis. Consequentia etiam putet*; qui enim novit quædam esse præcepta aut prohibita, statim et absque difficultate infert ea esse præcepta vel prohibita ab aliquo superiore. Ergo.

Tertia ratio. Si homo posset invincibiliter ignorare Deum, quantumvis scelestus; fore!, nullum peccatum mortale committeret : *absurdum consequens* : ergo et *antadens* *probat sequela*. Peccatum mortale est offensa et injuria Dei : atqui non potest oriendi aut injuria allici qui invin-

cibiliter non cognoscitur; sicut ille qui occideret regem, invincibiliter ignorans esse regem, non foret reus criminis læsæ majestatis : ergo.

Hic notanda est hæc propositio damnata ab Alexandro VIII : « Peccatum philosophicum seu morale, est actus humanus in disconveniensi naturæ rationali et recti rationi. Theologicum vero et mortale, est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum, quantumvis grave in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum; sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna poena dignum. »

Dices. Saltem ad breve tempus, in prioribus instantibus rationis, videtur admittenda ignorantia negativa invincibilis de Dei existentia. *Prob.* Notitia Dei, ex dictis, non habetur nisi per discursum : atqui puer in primis instantibus rationis non videtur capax hujus discursus : ergo.

fi. N. assumptum; quia Scripturæ et Patres nullam faciunt personarum aut temporum exceptionem, et rationes nostræ currunt pro quocumque tempore et qualibet persona. *Unde ad prob. N. min.* Quia puer non censetur pervenisse ad usum rationis nisi in quantum est capax discursus saltem facilis, qualis est hic; hoc enim est ut», ratione. Insuper puer non pervenit ad usum rationis in uno instanti physico, sed morali, quod complectitur aliquam moram temporis; ita ut antequam usum rationis completum obtineat, primum per rationem illucescere incipientem, mundum, creaturas, parentes, seipsum noscat; deinde eadem ratione se magis evolvente, cognoscit hæc non esse a se, sed ab aliquo, sicque jam illorum auctoris imperfectam aliquam notitiam habet, indeque facile percipit se teneri ulterius inquirere quis sit ille auctor. Quod si hæc forte non sufficiant, non abnuimus admittere cum quibusdam recentioribus, præter creaturarum inspectum, non deesse Deo alia media quibus omnibus, in primo instanti rationis, non solum se possit revelare, sed et de facto se revellet, puta per inspirationem, per parentes et magistros, vel per aliquem alium, juxta conditionem et capacitatem personarum; quia cum Deus sit ab homine necessario colendus ut omnium auctor et

Dominus, atque possidendus ut ultimus finis, ad suavem ejus providentiam perlinere videtur ut, cum usu rationis cuilibet homini ingerat sui notitiam, quovis modo tandem id faciat.

Inferes. Ergo nullus unquam potuit, potest. aut poterit ignorare Deum etiam vincibiliter, proindeque nullus unquam fuit, est, aut erit atheus : atqui *falsum videtur consequens*, cum plures antiqui et probati auctores non paucos referant atheos, imo narrent liistoriæ integras nationes Americæ nullum agnovisse Deum : ergo.

It. atheos multiplicis generis distingui. Athens dicitur quasi sine Deo. Quidam ergo dicuntur athei speculative et proprie, quales sunt, sisint, qui mente seu judicio interno negant dari Deum. Alii dicuntur athei practice qui, quamvis mente Deum agnoscant, vivunt tamen quasi non esset Deus, (piem vellent non esse suorum criminum vindicem, de quibus dicit Apostolus Tit. i : *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Item dicuntur athei indirecte, qui nempe tribuunt creaturis et idolis quod soli Deo proprium est, seu qui ipsi Deo denegant quod ipsi convenit, puta providentiam ; aut tribuunt quod non convenit, puta corpus humanum. Hi enim quamvis Deum non omnino negent, tamen verum non agnoscunt. Tandem dicti sunt athei qui vulgares deos suæ patriæ coranique simulacra non venerabantur : sic Socrates ea de causa tanquam alheus a suis civibus morti est addictus; sic Judæi a Græcis et Romanis, imo ipsimet Christiani passim a gentilibus vocabantur athei. Esse etiam atheos practice et indirecte plus quam notum est in tot sceleratis hominibus qui vivunt ac si non esset Deus, et innumeris idololatriis qui fakos deos colunt. At dari veri nominis atheos, speculative scilicet et proprie, non unus est theologorum sensus. *Quidam negant* et probationes in contrarium intelligunt de atheis indirecte vel practice. *Alii affirmant*, idque nobis non videtur improbabile, cum tales fuisse Protagoram, Diagoram, Theodorum, Cyrenaicum, Evcmerum, Hypponem Melicum et alios, testentur plures antiqui auctores quos longa serie citat Agitasse hic q. 2 art. i. Ejusdem furfuris fuisse videtur Vanninus, Tolosæ vivus ob hanc impietatem combustus anuo 1619, qui, cum supplicioproxi-

mus adigeretur ad petendam veniam a Deo, a rege, a justitia, fertur respondisse : *Von agnosco Deum, regem nunquam offendi, justitiam devoveo diabolo.* Quantum vero ad integras nationes, non arbitramur eas omnino ignorasse Deum, sed tantum non novisse distincte sicut nos, cognovisse tamen sub aliqua ratione communi alicujm regentis supremi ; nam et ipsæ barbari nationes insularum Americanarum diabolum sub nomine *Mahoya* venerantur ut omnium malorum auctorem ; et supremum Numen invocant ut diaboli malitiam coerceat, prout referunt historici.

Supponendo itaque fuisse aut esse veri nominis atheos, *B. ad argumentum distinguendo illatum.* Ergo nullus poterit etiam vincibiliter ignorare Deum si prudenter ac sapienter procedat, primisque illustrationibus, sive acquisitis sive immisicis, assentiat et obsecundet, *C. illationem* ; si imprudenter et insipienter procedat primisque illustrationibus reluctetur, atque lumen rationis extinguat aut obnubilet, *A', illationem.* Tunc enim poterit vincibiliter ignorare Deum, imo et ipsum negare; sicque *Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus,* Psal. 32.

Petes utrum ii omnes qui admittunt posse dari ignorantiam invincibilem de Dei existentia ad breve tempus, necessario impingant in superiorem propositionem damnatam de peccato philosophico?

B. negative. Sunt enim inter illos qui, licet admittant ignorantiam invincibilem Dei in speculatione, negant tamen in praxi. instante peccato; quia, inquit, si spe, illative ignorans Deum in primo instanti, faceret totum quod in se est, Deus vel ipsum illuminaret, vel occasionem peccandi removeret : unde ignorantia illius quæ esset invincibilis speculative, foret vincibilis practice, neque peccaret peccato mere philosophico. Eos vero qui admittunt etiam ignorantiam invincibilem practice pro illo primo instanti, et consequenter peccatuin philosophicum, quidam etiam a damnatione excusant; quia propositi ovidetur dam. nata ob suam generalitatem, nimirum quod admittat peccatum philosophicum, non pro aliquo brevi instanti, sed indistincte pro toto vitæ decursu. Item quod admittat in quocumque ignorante etiam vincibiliter; non enim distinguit. Item quod admittat

in eo qui, licet sciat dari Deum . de eo, dum peccat, actu non cogitat : unde sequeretur omnia fere crimina esse peccata mere philosophica et ei* Deum non offendi. Hæc autem non dicunt qui admittunt ignorantiam Dei invincibilem et peccatum philosophicum in diluculo rationis aut ad breve tempus Cxteruin, dato hos posse declinare invidiam damnationis, non declinant saltem hoc absurdum , quod quis possit plene, voluntarie et libere committere immane Ilagitiuin et Deum non offendere.

DISSERTATIO II.

DE NATURA SEU QUIDDITATE T»EI ET
EJUS ATTRIBUTIS IN COMMUNI.

ARTICULUS I.

*Quodnam sil constitutivum divinæ
naturæ?*

J I.—*Exponitur status quaestionis cum variis
theologorum sententiis.*

Hic. q. 5. in Procem. — Cognito de Deo quod sit, inquirendum restat quid sit. At de Deo perfecte scire non possumus quid sit; quia est ens infinitum. Unde erroris et dementix SS. Patres arguerunt Actiam et ejus discipulum Eunomium, qui jactitabant se xque perfecte cognoscere Deum ac Deus ipse se cognoscit. Triplici tamen via, ut antea notavimus, vel brevius et clarius duplici via aliqualem ejus cognitionem acquirere possumus. 1° Per viam negationis, removendo ab eo imperfectionem; et hoc est potius scire quid non sit, quam quid sit. « Deus ineffabilis est, in- » quit Aug. in Psalm. 85, facilius dicimus » quid non sil quam quid sit. Terram cogitas? non est hoc Deus. Mare cogitas? » non est hoc Deus. » 2° Per viam affirmationis, tribuendo ei perfectiones creaturarum, semotis imperfectionibus, et longe excellentiori modo. Sic cum eodem Aug. lib. 5 de Trinilat c. i : « Intelligimus Deum • sine qualitate bonum, sine quantitate • magnum, sine indigentia creatorem, sine • situ prxsentem.....sine ulla sui inutatione mutabilia facientem et nihil patientem. » Et Serm. i de verbis Apo^oli : « Omnem creaturam suam excedit..... Si » enim quxras magnitudinem, major esi ; • ii pulchritudinem, pulchrior, » etc. Sed antequam de his omnibus perfectionibus sigillatim cum S. Doctore agamus, instituimus hic pro inore scholx quxslionein,

quid in hoc immenso perfectionum pelago verisimilius et cum fundamento in re concipi possit quod sii constitutivum nature divinæ, seu differentia ejus essentialis, unde aliæ perfectiones profluunt.

Non est ergo quxstio de constitutione physica divinæ naturæ secundum quod est realiter in se ; sic enim certum est quod omnes perfectiones, sive absolutæ sive realivæ, Deumrealiter constituent, cum omnes identificentur in ipsa Dei natura quæ in se est simplicissima.

Neque etiam quxstio est de natura divina large et in ampla quadam significatione sumpta, pro ente increato quo distinguitur a creaturis, et quod se habet per modum transcendentis, repe itorque in omnibus attributis, eo proportionali modo quo ratio entis creati imbibitur in omnibus differentiis et modis creaturarum.

Sed quxstio est de natura seu essentia stricte sumpta pro eo quod primum in Deo concipitur, tanquam fons et origo exterarum proprietatum, a quibus proinde virtualiter distinguitur, et in quibus sub hac ratione non concipitur transcendentaliter inclusum : hoc est, de constitutivo metaphysico, seu essentiali differentia natui . divinæ, prout a nobis viatoribus imperfectis in hoc statu concipitur ad modum natui r creatæ, in qua semper reperitur aliqua perfectioquæ primo in illo concipitur tanquam differentia ejus essentialis et origo exterarum perfectionum, ut in homine rationalitas.

In hujus quxstionis non minus difficilis quam celebris resolutione, in varias scinduntur sententias theologi. Magis vulgatas ad capita sequentia reducimus.

Prima. Quidam distinguunt inter essentiam et naturam, in eo quod essentia sit principium essendi, et natura principium operandi; voluntque essentiam constitui per aseitatem, et naturam per intellectionem. Negant alii essentiam et naturam in Deo distingui virtualiter seu ratione ratiocinata; quia illæ solæ perfectiones in Deo virtualiter cum fundamento in re distinguuntur, quæ in creaturis distinguuntur formaliter, vel virtualiter, non ex mera potentialitate, ut intellectus et intellectio, sed ex objecto suo formali, et ideo ad diversas lineas pertinent, ut intellectus et voluntas. Quia ad distinctionem virtualem in Deo re-

quūilur æquivalentia plurium ut plurium, quæ non habetur nisi dum habetur æquivalentia plurium ex ratione sua formali distinctorum et ad diversas lineas perlinentium, nam æquivalentia plurium ex sola potentialitate distinctorum et eadem rationem formalem habentium, non est æquivalentia plurium ut plurium, sed plurium per modum unius ; ut patet in æquivalentia qua intellectus divinus æquivaleret intellectui humano et intellectioni, quæ non sufficit ad constituendam distinctionem virtutalem et fundatam inter intellectum divinum et ejus intellectionem. Jam autem essentia et natura in creatis non distinguuntur ex objecto formali, sed ex potentialitate essentiali creatæ, quæ non est actus purus et sua operatio ; unde licet sit actuata per esse, est tamen adhuc in potentia ad operari : si igitur essentia creata esset tantæ actualitatis ut esset semper operans, et non posset, dum existit, esse aut concipi in potentia ad operandum, essentia in illa non distingueretur a natura. *Neque dicas* lineam essendi et lineam operandi esse diversas lineas; sunt enim diversæ, non ex sua ratione seu objecto formali, ut sunt, v. g. intellectus et voluntas, sed ex sola potentialitate et imperfectione naturæ seu essentiae, quæ non est in summo actualitatis, et consequenter non identificat suum ultimum actum qui est operatio; esse enim est propter operari. Cum igitur Deus sit in summo actualitatis in omni ordine, non potest concipi cum fundamento in re in potentia sive ad esse sive ad operari; sed utrumque sibi identificat : consequenter essentia in eo non distinguitur virtualiter, neque a natura, neque a potentia operandi, neque ab actuali operatione, ea scilicet quæ prima in eo concipitur et est nobilissima, nimirum intelligere, ut dicemus modo.

Verum quidquid sit de hac difficultate, ea omissa, nos hic sumimus pro eodem essentiam et naturam; tum quia essentia, ut modo dictum est, non solum est principium essendi, sed et operandi, cum ex ea profluant proprietates operativæ : sic rationalitas in homine non solum dat esse specificum, sed et insuper est radix potentialitatis operativarum, ideoque principium radicale operandi ; tum quia inusitatum est tam in theologia quam in philosophia assignare duas differentias rerum substantiales, al-

teram pro essentia, alteram pro natura. Unde concilia, Patres, theologi et philosophi passim usurpant essentiam et naturam pro eodem : sic in sexta synodo act. 5, personæ divinæ dicuntur *unius naturæ vel essentiae*. In concilio Lateran. sub Innocentio III, paulo post cap. *Damnamus*, dicitur *substantia, essentia sive natura*: quibus in locis confunditur essentia cum natura.

Secundæ sententiæ constituitur naturam divinam in collectione omnium perfectionum : unde juxta illam poterit definiri Deus, *ens summe perfectum*. Verum non attingit punctum difficultatis. Vera quidem est de constitutione physica divinæ naturæ, at de ea non agitur, ut prænotatum est : agitur de constitutione metaphysica, in qua non attenditur id omne quod res a parte rei continet, sed aliquid primum quod sit fons et origo cælerorum. Hoc autem primum non est collectio omnium.

Tertia sententia reponit naturam divinam in infinitate, et juxta illam Deus definitur, *ens omnimode infinitum*. Ita Sectus cum suis. Hæc sententia affinis est præcedenti, etenim ens omnimode infinitum perinde est ac ens summe perfectum : unde eadem ratione impugnatur. Insuper infinitas non est nisi modus naturæ, nempe modus habendi perfectiones sine fine, sicut finitas in creaturis est modus naturæ; atqui modus naturæ non est natura, nec eam constituit, sed constitutam supponit. Adde quod infinitas sit prædicatum transcendens omnia attributa, nec ab eis virtualiter distinctum, ut dicam modo de aseitate.

Illis igitur sententiis omissis, vertitur difficultas circa duas celebriores sententias, quarum prima reponit essentiam divinam in aseitate, seu in existentia a se per se ; et hæc sententia arridet nullis proserliin extra scholam D. Thomæ. Ex Thomistis autem pro ea citantur Capreolus, Bannes, Ledesma, quibus novissime subest ibit Contensonus. Altera, quæ est communior inter Thomistas, censet essentiam divinam constitui per gradum intellectivum; cujus patroni iterum inter se dividuntur, aliis opinantibus pro intellectu radicali, quibusdam pro remoto, quibusdam pro proximo, nimirum pro ipsa potentia intellectiva; aliis opinantibus pro intellectu actuali, non sub ratione opera-

QUODNAM SIT CONSTITUTIVUM, et c.

tionis, sed sui) ratione ultimæ actualitalis perse subsistentis. Potest enim actuale intelligere dupliciter accipi : 1° prout est formaliter egrediens a principio et sub conceptu *ab*; 2° prout est ultima hujus principii actualitas. Haec distinctio, quamvis eam obscuram et implicatam dicat D. Tournely, nobis tamen videtur perspicua et evidens; quis enim neget operationem esse ultimum actum potentiae operativae? habetque fundamentum in D. Th. infra q. IS, a 2, ad i, ubi dicit : « Sentire et intelligere » gereet hujusmodi quandoque accipiuntur » pro quibusdam operationibus, quandoque pro ipso esse sic operantium. » His notatis et praesuppositis,

II. — *Difficultas resolvitur.*

Dico 1°. Natura seu essentia Dei non constituitur metaphysice per aseitatem.

Prob. 1° ex D. Th. qui infra q. 13, a. 11 o, dicit quod *Hoc nomen, Qui est, nullum modum essendi determinat, sed se habet indeterminate ad omnes; et ideo nominat pelagus substantial in/initum*. Ergo juxta D. Th. conceptus ipsius esse a se, non importat determinate naturam divinam, sed quid indeterminatum et transcendens in ordine increato. Item ibidem ad 1, dicit quod hoc nomen, *Deus*, quod dicitur ab intelligendo, sil quoad rem significatam magis proprium Deo quam nomen *Qui est*; atqui hoc falsum foret si exislenlia a se seu aseitas foret formale constitutivum divinæ naturæ : ergo. *Confer responsionem ad primam objectionem infra.*

Prob. 2° *ratione fundamentali*. Illud est formale constitutivum divinæ naturæ, quod distinguit illam, non a creaturis tantum, sed etiam ab attributis, personis, cæterisque formalitatibus divinis : atqui ratio enlisa se id non præstat : ergo, etc. *Major patet*; quia hic, ut dictum est, non agitur de natura divina large sumpta pro entitate increata, sub qua ratione distinguitur a creatis, sed de ea stricte sumpta prout est radix attributorum divinorum, adeoque virtualité! ab illis distincta. *Prob. min.* Ratio entis a se, ex sua ratione formali, est prædicatum transcendens omnes formalitates seu penecliones divinas in eisque formaliter imbibita : atqui tale prædicatum non distinguit naturam ab attributis : ergo. *Patet maior*. Omne enim quod est in Deo

est ens a se; *palet etiam minor*, quia per illud non distinguuntur natura et proprietates per quod conveniunt et quod in illis omnibus formaliter repetitur. Hæc ratio militat etiam contra sententiam Scoti, quod in infinitas est etiam prædicatum transcendens.

Huic rationi / andamentali respondent 1° et communiter adversarii, esse a se, posse tripliciter sumi, 1° pro negatione essendi ab alio tanquam a causa reali cum dependentia; et sic, inquiunt, quidquid est in Deo, est ens a se : 2° pro negatione essendi ab alio tanquam a principio formali sine dependentia; et sic Pater æternus est ens a se, non tamen Filius et Spiritus sanctus : 3° pro negatione essendi ab alio tanquam a causa virtuali, seu radice, et hoc soli essentiae divinæ competit. Fatentur itaque aseitatem primo modo non constituere naturam divinam, quia sic est transcendens omnia attributa; nec etiam secundo modo sumpta, quia alias Filius et Spiritus sanctus quia tales non haberent naturam divinam, cum habeant esse a Patre tanquam a principio. Sola aseitas ergo tertio modo sumpta, est constitutivum naturæ divinæ, cum illa ut sic non sit transcendens attributa, sed radix eorum.

Sed contra. Hæc responsio manifeste petit principium et supponit, aut non attingit quod est in quaestione : ergo nulla. *Prob. ant.* Aseitas tertio modo sumpta, hoc est, non esse ab alio tanquam a radice, sed esse potius radix aliorum, constituit naturam divinam, inquiunt : atqui non hoc est quod quæritur, id enim omnes fatentur; sed quæritur cui formalitati seu rationi in Deo id conveniat, quod non sit ab alio tanquam a radice, sed potius sit radix exterorum; quod hæc responsio adversariorum nullo modo probat aut ostendit, cum fateantur non esse aseitatem primo aut secundo modo : Ergo.

Confirmatur et magis explicatur hæc ratio. Dicere quod non esse ab alio tanquam a radice, sed esse radix exterorum constituat naturam, et c contra quod esse ab alio tanquam a radice constituat proprietates, est probare quid sil natura et quid sint proprietates in communi, non autem quid sint in hac re particulari, scilicet in Deo, vel cui ejus formalitati conveniant; quod tamen hic quæritur : ergo idem quod ante. *Prob. maj.* Non esse ab alio

tanquam a radice, sed esse radix cæterorum, item esse ab alio. Inquam a radice, sunt definitiones natura et proprietatum in coinmunicæ non conveniunt magis Deo quam homini aut aliis creaturis : pariter enim dico de natura hominis quod sit quod non est ab alio lanqnatn a radice, sed quod sit potius radix cælerorum, et de ejus proprietate quod sit ab alio tanquam a radice. Sed si quærat quid sit in homine quod non est ab alio tanquam a radice, sed quod est radix aliorum : respondebo quod sit rationalitas. Et hoc est quod quærilur nunc in Deo et quod in ipso debent assignare adversarii. Non est, ut jam diximus et fatentur, ascitas primo et secundo modo; nec, *ut patet*, ascitas tertio modo : ergo nul. a ex assignatis ab adversariis ; et hæc ratio, cujus nondum solu ionem audivi aut vidi, me fluctuantem in hanc inflexit sententiam.

Fundamento nostro aliter iterum respondet Contensonus, dicendo quod aseitas, seu ratio en isa se, reperiatur in omni attributo implicite tantmn, non vero explicite, putatque hac distinctione sufficienter nobis esse satisfactum, cum ipsi fateamur inquit, quod essentia seu natura divina reperiatur implicite in omni attributo, quo tamen non obstante remanet natura.

Sed contra. Ludit verbis Conlensonus. *Ascitas*, inquit, *reperitur in omni attributo implicite tantum.* Quæro quæ ascitas? An ascitas, prout dicit negationem existendi ab alio tanquam a causa? Sed hæc ascitas, fatente laudato theologo ibidem, non est propria natura divinæ, sed est communis omnibus attributis hoc ipso quo divina sunt, consequenter naturam non constituit nec distinguit. An ascitas, prout dicit negationem radicis virtualis? Sed hæc ascitas est notio natura in communi duntaxat, *ut patet exprmcedenti responsione.* unde restat explicandum quid sit in Deo cui hæc communis natura notio competat.

Quod autem addit, nos fateri essentiam seu naturam divinam reperiri implicite in omni attributo, quo tamen non obstante remanet natura : iterum æquivocum est, quod indiget explicatione. Equidem natura divina, seu gradus constituens naturam divinam, si specietur ut est in re, reperiuntur implicite in omni attributo, quia Deus est ens simplicissimum omnes perfectione* sibi idenlilicans absque ulla reali

distinctione. Et hoc non quærilur. At si spectetur ut est in intellectu nostro, concipiente naturam tanquam radicem attributorum (quod quæritur), dicimus quod sub ista ratione formali non reperiatur etiam implicite in attributis, quia sub ea ratione ab illis virtualiter distinguitur. Dico *etiam implicite*, quia per tales conceptus radicis et radicati exercetur formaliter distinctio rationis ratiocinatae. Vel, quod idem est, dicimus quod talis conceptus natura non sit conceptus transccndentaliter communis omnibus attributis, sed ratione ratiocinata ab illis distinctus; e contra vero ratio entis a se seu increati est conceptus transccndentaliter communis omnibus attributis, per quem consequenter non possunt a natura distingui i unde verum est dicere in sensu formali, seu secundum conceptum : Relatio in divinis est ens a se, voluntas est ens a se ; sicut in creatis verum est dicere : Relatio est ens ab alio, voluntas est ens ab alio ; falsum autem foret dicere in sensu formali, seu secundum conceptum : Relatio in divinis est natura divina; sicut in creatis esset falsum dicere: Voluntas seu risibilitas in sensu formali est natura seu essentia hominis.

Prob. 5º. Gradus constitutivus divinæ essentiæ debet esse quid reale et positivum; ens eni in reale et positivum, qualis est Deus, non potest constitui per aliquid negativum, *ut per se patet* : atqui ascitas est quid negativum, non enim Deus dicitur a se quod sit causa sui, sed quod non sit ab alio : ergo.

Bespondet D. Tourne!y aseitatem ratione nominis esse quidem quid negativum, ratione autem rei significatæ esse quid positivum. Res quippe significata per aseitatem in est entis necessitas, plenitudo, localitas, universalitas, uno verbo ens perfectissimum. *Et si inferas* : ergo ascitas non amplius consideratur a nobis ut specialis aliqua et prima in Deo perfectio, sed ut omnis perfectio quod reincident in secundam sententiam prius reprobata. *Bespondet*, aseitatem non dicere explicite plenitudinem entis, seu omnem perfectionem, sed implicite tantum et in radice, *z/i contra.* Vel ascitas constituit naturam divinam secundum id quod explicat, vel secundum id quod implicat. Si primum, ergo constituitur natura divina per aliquid negativuui. Si secundum, ergo constituitur

per omnem perfectionem ; quod non secus ac nos improbat laudatus Tournely.

Prob. 4°. Deus debet constitui per gradum intelligendi : ergo non per rationem essendi seu entis a se. *Prob. ant. 1°* Deus, cum sit ens perfectissimum, debet constitui per gradum perfectissimum : atqui ex quatuor gradibus natura constitutivis, essendi scilicet, vivendi, sentiendi et intelligendi, perfectissimus est gradus intelligendi : ergo. *Major et minor per se patent. Prob. 2° idem ant.* ex doctrina D. Th. infra q. 95, a. 5. Inter creaturas, angeli tantum et homines facti sunt ad imaginem Dei, id est, aliquid participant et imitantur de natura Dei, eo quod sint intellectuales : ergo natura Dei constituitur per gradum intelligendi et non per gradum essendi. *Int.* est D. Th. *Prob. consequentia.* Si natura Dei constitueretur per gradum essendi, non solum creatura intellectuales, sed omnes quaecumque sint, factæ essent ad imaginem Dei : atqui hoc est falsum et contra S. Doctorem loco citato : ergo. *Palet sequela;* quia omnes participant de natura Dei, scilicet de gradu essendi.

Dices. Omnes creaturæ non sunt factæ ad imaginem Dei, quia licet cum eo conveniant in ratione habendi esse, non tamen in modo habendi esse a se.

Sed contra. Atqui nec homines nec angeli etiam cum eo conveniunt in modo habendi esse a se : ergo vel illi etiam non sunt facti ad imaginem Dei, vel omnes creatura etiam hac dote decorantur.

Dico 2°. Intelligere divinum non radicale sed actuale sub ratione ultimæ actualitatis per se subsistentis constituit metaphysice divinam naturam : unde Dei descriptio erit hæc, ens summe et actualissime intelligens.

Prob. 1°. Juxta quæ modo diximus in quarta probatione procedentis conclusionis, natura divina metaphysice constituitur per gradum intellectivum, et cum sit actus purissimus expers omnis potentialitatis, debet constitui per id quod in illo gradu est actualissimum, nec habet umbram potentialitatis : atqui tale est intelligere actuale et non radicale ; ergo. *Prob. min.* Vel sermo est de intelligere radicali remoto, quod est ipsa substantia immaterialis; vel de proximo, quod est potentia in-

tellectiva : atqui utrumque, modo nostro concipiendi, se habet ad intelligere actuale per modum potentis ad actum, seu actus primi ad secundum : ergo.

Dices. Nihil obstat quominus natura divina uno conceptu concipiatur per modum potentiae intellectivæ, et alio conceptu per modum actualis intellectionis, quia in his conceptionibus nihil imperfectum Deo tribuitur, sed solum imperfecte intelligitur; quæ imperfectio non refunditur in rem intellectam, sed tenet se ex parte intelligentis. Ita doctissimus Sylvius q. 14, a. 4 sub fine.

Sed contra. Hoc ipso quo concipis naturam per modum potentiae, non concipis ut actum purum, consequenter neque ut quid divinum ; item concipis ut perfectibilem per actum, consequenter ex se imperfectam : quod utrumque repugnat. Sed *dato* posse aliquid concipi in Deo per modum potentiae, id non posset concipi ut constitutivum naturo seu essentiae; quia constitutivum naturo debet concipi ut quid actualius et perfectius, ex cujus perfectione dimanant cæteræ proprietates attributales. Hinc

Prob. 2° conclusio. Illud est constitutivum natura cujuslibet, non quod in ea quovis modo primum concipitur, alioquin ratio substantiæ in homine foret constitutivum natura humanæ ; sed quod in ea primum concipitur ut quid actualius et perfectius, unde fit quod sit radix et origo cæterarum perfectionum : atqui inter omnes Dei perfectiones, prima quæ concipitur ut actualior et perfectior, non est intelligere radicale seu potentia intelligendi, sed ipsum intelligere actualissimum et perfectissimum : ergo.

§ III. — Solvuntur objectiones contra primam conclusionem.

Obj. 1° ab auctoritate Scriptura et SS. Patrum. Exod. 5, interroganti Moysi quod esset nomen Dei respondit Deus -. *Ego sum qui sum ; et, Sic dices filiis Israel : (jui esi, misit me ad vos.* Similiter SS. Patres, Gregorius Nanzianz. Orat. 56, Hilarius initio libri 1 de Trinit. Aug. lib. 5 de Trinit. cap. 2, Hieron. Episi. 1 ad Damas. S. Th. hic q. 5, a. 4, q. 7, a. 1, q. 15, a. 11, scribunt quod esse Dei sit ejus essentia, et quod nomen *qui est* maxime proprium Deo. Ergo,

B. Scriptorum et Patres loqui de natura seu essentia Dei large sumpta, prout dicitur ens increatum et divinum, distinctum ab omnibus creaturis; non vero de natura Dei metaphysice sumpta qualiter consideratur a theologis, et prout dicitur quid primum in Deo quod sit radix cælerorum : nam esse a se, ut docet S. Th. q. citata 15, a. 11, et vidimus in probatione conclusionis, non significat aliquid determinatum in Deo, consequenter non essentiam metaphysice consideratam, sed se habet indeterminate ad omnia quæ sunt in Deo, et ideo nominatur pelagus substantia? infinitum. Similiter in 1, d. 8, q. 1, a. 1, ad 4, respondens huic auctoritati Damasceni lib. 1 Fid. orthod. c. 12 : Qui est, non significat quid est Deus, sed quoddam pelagus substantia? infinitum, dicit: «Quod hoc nomen, Qui est, dicitur esse absolutum et indeterminatum per aliquid additum ; et ideo dicitur Damascenus quod non significat quid est Deus, sed significat quoddam pelagus substantie infinitum, quasi non determinatum. » Et in corpore articuli dixerat : « Quod Qui est » significat esse indeterminate et non quid est, et quia in statu viæ hoc tantum cognoscimus de ipso, quia est, et non quid est, nisi per negationem, et non possumus nominare nisi secundum quod cognoscimus ; ideo propriissime «eminatur a nobis, Qui est. »

Obj. 2°. Illud est constitutivum naturæ divinæ, quod primum in ea concipitur: unde S. Dionysius de Divinis Nominibus dicit : Ipsum esse per se est antiquius ipsa per se vita. Ergo.

B. D. maj. Illud est constitutivum naturæ divinæ, quod primum in ea concipitur per modum predicati actualis determinati virtualiter ab attributis distincti et radicis eonim, C. maj. quod primum in ea concipitur per modum predicati communis et omnia attributa seu proprietates transcendentis, Ar. maj. Alias ratio entis, aut substantiæ, aut corporis, in homine, esset ejus formale constitutivum, cum illa prius in eo concipiatur quam rationalitas : porro ratio entis a se se habet ad modum predicati communis et transcendentis, ut probatum est.

Instnbi . Ratio entis a se in Deo se habet per modum predicati actualis dcler-

minati, omnes proprietates divinas ex profundis. Ergo. Prob. ant. Illud in Deo se habet per modum predicati actualis determinati omnes proprietates dirius ex se profundis, quod naturam divinam distinguit ; idem enim est constitutivum et distinctivum . atqui ratio entis a se distinctivum naturæ divinæ, ex supra concessis : ergo.

B. N. ant. Ad prob. D. maj. Illud in Deo, etc. quod naturam divinam distinguit ab aliquibus tantum, N. maj. alias corpus posset dici constitutivum hominis, cum etiam per ipsum ab angelis distinguatur; quod divinam naturam distinguit ab omnibus scilicet et creaturis et divinis proprietatibus , C. maj. Id enim requiritur ad rationem naturæ stricte sumptæ, cum sit radix proprietatum, adeoque ab illis saltem virtualiter distincta : jam autem ratio entis a se, licet distinguat naturam divinam a creatis, non tamen distinguit illam a proprietatibus divinis, cum illis non sit minus propria quam natura.

§ IV. — Solvuntur objectiones contra secundam conclusionem.

Obj. 1° ab auctoritate D. Thomæ. S. Doctor infra q. 26, a. 2, dicit in Deo esse seu essentiam et intelligere, esse idem secundum rem, sed non secundum intelligentiam rationem : ergo secundum modum nostrum concipiendi, intelligere in Deo non est formaliter ejus essentia. Ibidem ad 1, docet similitudinem non competere Deo secundum rationem essentia?, sed magis secundum rationem intellectus : ergo alia est ratio essentiæ, alia intellectus. Et 1 ad Annibald. d. 55, q. 1, a. 2, ad 5, dicit quod, sicut intelligere est idem re cum essentia, sed differens ratione, ita et velle: atqui velle distinguitur virtualiter ab essentia nec eam constituit : ergo et intelligere. Tandem hic in prooemio q. 14, ubi agit de scientia Dei, dicit se huc usque egisse de substantia Dei, nunc autem incipere de operatione ; et inter operationes reponit intelligere : ergo prius supponit constitutam Dei essentiam quam concipiamus in ea intelligere.

B. His et similibus D. Th. textibus duplex adhiberi potest solutio generalis ex principiis positissimis -prima, quod S. Doctor loquatur de essentia Dei large sumpta pro

QUOD NAM SIT CONSTITUTIVUM, et c.

ente increato, vel de intelligere actuali sub ratione operationis aut attri buti ; *secunda*, quod ponat inter essentiam et intelligere distinctionem rationis ratiocinante tantum, quæ fundatur in modo nostro concipiendi res divinas per analogiam ad res creatas, in quibus esse et intelligere realiter distinguuntur ; non vero de distinctione rationis ratiocinate quæ habeat fundamentum in Deo.

Insuper ad locum exi ad Annibald. 71. specialiter, hoc opus esse falso ascriptum D. Thomæ. Pro quo vide Echard. Aliunde in verbis citatis fit comparatio inter intelligere et velle respective ad essentiam quantum ad genus distinctionis tantum, in quantum utcumque non distinguitur realiter ab essentia, sed ratione tantum, non vero quantum ad inodum distinctionis rationis. Et ad locum ex prooemio q. 14, ulterius advertendum cum Joanne a S. Th. S. Doctorem non dixisse se huc usque egisse de natura Dei, sed de his quæ pertinent ad substantiam Dei, neque dixisse se modo considerare de operationibus divinis, sed de his quæ pertinent ad operationem Dei : porro ad operationem perinet natura, quippe quæ est radix et principium operandi. Quare agendo de intelligere Dei, agit de ipsius natura.

Instabis ex eodem 5. Th. qui Q. citata 14, a. 1^o, docet immaterialitatem esse radicem vis intellectivæ seu intellectionis divinæ, ex quo sequitur divinam intellectionem non posse esse constitutivam divinæ naturæ. 1^o Quia intellectio non est id quod prius in Deo concipitur, sed ipsa immaterialitas. 2^o Quia implicat constitutivum naturæ demonstrari a priori per aliquid aliud, cum ipsum potius debeat esse ratio a priori probandi cætera. Ergo.

A. S. Thomam non dixisse immaterialitatem esse radicem seu rationem a priori vis intellectualis et intellectionis divinæ, sed esse rationem duntaxat: unde nihil cogit intelligere de radice in rigore ; constat enim quod immaterialitas non sit proprie radix gradus intellectivi, sicut natura est radix passionum, cum in ipsis creaturis intelligentibus natura constituatur per ipsum gradum intellectivum, et non per ipsam immaterialitatem ex qua sequatur gradus intellectivus, ut passio. Est ergo radix late et improprie, scilicet, est ratio quasi con-

comitans seu conditio necessario requirita et essentialiter imbibita in omni graducognoscitivo, ut magis patebit ex (licendis super citatam Q. 14 : sicut si dicerem humanitatem esse rationem rationalitatis, seu vim se movendi esse rationem vite. Hinc non sequitur quod immaterialitas sit id quod prius concipitur in Deo; et *dato* sic esse, saltem non conciperetur ut quid prius actualius et perfectius, sed ut quid potentiate et commune omnibus attributis. Item non sequitur quod gradus intellectivus probeatur per immaterialitatem tanquam per rationem a priori.

Respondent alii immaterialitatem esse gradus intellectivi rationem a priori quoad nos, non quoad se, quia cum immaterialitas intellectualitatis et intellectio non distinguantur in creatis ex genere suo seu ex sua ratione formali, sed ex potentialitate, quia nimirum creatura non est actus purus idemilicans suam ultimam actualitatem ; hinc fit, ut observavimus supra, hæc in Deo non distingui distinctione virtuali et fundata in re, sed distinctione fundata in diverso modo concipiendi et rationis ratiocinantis tantum, desumpta scilicet ex analogia ad creaturas, in quibus cum vitemus immaterialitatem esse radicem intellectionis et inter se distingui, colligimus quod etiam ita fieret in Deo, si non foret actus purissimus. *Ista responsio est etiam probabilis.*

Obj. 2^o. Intelligere actuale, est essentia, liter operatio: atqui operatio non constituit naturam operantem, sed constitutam supponit : ergo.

Hoc præcipuum adversæ sententiæ* argumentum sibi proponit S. Th. infra Q. sepe citata 14, a. 4, argumento primo, et sic solvit. *Ad primum ergo descendendum quod intelligere non est operatio exiens, sed manens in ipso.* Idque uberius explicans infra q. 41, a. 4. ad. 5. sic ait : « Intelligere et velle, non sunt tales actus qui designent processionem alicujus rei a Deo distincta*, *el essentialiter, vel personaliter : unde respectu horum actuum, non potest salvari ratio potentis in Deo, nisi secundum modum intelligendi et significandi tantum, prout diversimode significatur in Deo intellectus et intelligere quod importat moram distinctionem rationis ratiocinante), cum tamen ipsum

> intelligere Dei sit ejus essentia non li-
» bens principium. » Quæ verba et conclu-
sionem nostram confirmant et solutionem
argumenti indicant.

Unde conformiter ad mentem S. Docto-
ris, *in forma distinguo minorem*. Ope-
ratio finita quæ est accidens non constituit
naturam operantem, sed constitutam sup-
ponit, *C. min.* operatio infinita perse sub-
sistens, *N. min.* Disparitas est, quod sit de
ratione operationis quæ est finita et acci-
dens superadditum operanti, quod egre-
diatur ab ipso operante, ideoque supponat
ipsum constitutum. At vero de ratione ope-
rationis infinitæ et per se subsistentis non
est quod egrediatur ab operante, sed tan-
tum quod sit ejus ultimus actus cum ipso
identificatus absque virtuali distinctione.
Quia in ente infinito nihil potest concipi,
nisi maneat actus purus in conceptu nostro :
non maneret autem actus purus natura
operaris, si conciperetur ut distincta ab ul-
timo suo actu ab ipsa egrediente et sub ra-
tione actus primi ad illum. Operatio igitur
ut emanans a principio et sub conceptu *ab*,
non est formaliter in Deo, *quod bene nota*,
sed eminenter virtualiter tantum, in quan-
tum eadem entitas in Deo eminenter facit
totum quod in rebus creatis facit operatio
egrediens, et principium a quo egreditur.
Et ideo diximus naturam divinam consti-
tui per intellectionem, non sub ratione
operationis ut emanantis, vel sub conceptu
ab; sed sub ratione ultima actualitatis per
se subsistentis.

Obj. S0 et simul instabis. Intelligere di-
vinum debet præsupponere aliquod objec-
tum, saltem virtualiter a se distinctum, a
quospecificetur, atqui illud non potest esse
aliud quam ipsa divina natura, neque enim
ab aliquo extra se specificatur, ut patebit
ex alibi dicendis : ergo. *Prob. maj.* Si in-
telligere divinum non supponeret aliquod
objectum saltem virtualiter a se distinctum,
haberetur seipsum pro objecto, et sic non
esset actus directus, sed reflexus, esset enim
intelligere sui ipsius. Ergo.

//. N. maj. Quia objectum in omni intel-
lectione petit uniri intellectui, et quo perfec-
tior est intellectio eo perfectior est unio : un-
de intellectio divina ratione suæ infinitatis
summe n. - tn ditaii* in » ictum devenit gra-
dum perfectionis, emine l'iaet simplicita-
tis, ut identificetur cum suo objecto, sine

virtuali distinctione fundata in re. Ita ex-
presse S. Doctor infra q, 14, a. 2 o, ubi di-
cit quod, *Cum Deus nihil potentialitatis
habeat, sed sit actus purus, oportet quod
in eo intellectus et intellectum sint om-
nibus modis idem* : ergo nec virtualiter
distincta. *Et ad prob. ant.* Gonetus res-
pondet quod intelligere divinum sit actus,
eminentissime modo directus simul et re-
flexus : reflexus, quia est sui ipsius intelli-
gere; directus, quia non habet aliud ob-
jectum ad quod per se primo et connatu-
raliter tendat. Joannes a S. Th. aflinnat
simpliciter esse directum, quia est primus
et unicus; actus autem reflexus supponit
priorem directum. Utrumque dici potest.

Inst. 1º. Nihil actu intelligitur nisi prius
supponatur intelligibile : ergo intellectio
divina prius supponit in Deo naturam in-
telligibilem.

II. D. ant. Nihil actu intelligitur nisi
prius supponatur intelligibile in creatis po-
tentialitate permixtis, *C. ant.* in Deo actu
purissimo, *subdistinguo*. Nisi prius sup-
ponatur intelligibile prioritatem fundatam in
modo nostro concipiendi per analogiam ad
creaturas, *C. prioritatem fundatam in re con-
copta, N.* De ratione enim actus puri est,
non tantum quod sit actu intelligens, sed
etiam quod sit actu intellectus : unde com-
muniter docent Thomistæ Deum in visione
beatifica supplere non tantum rationem spe-
cifici impressi®, sed etiam expressi® seu actu
intellecti®.

Inst. 2º. Volitio divina non est primum
volibile : ergo nec intellectio divina pri-
mum intelligibile ; proindeque supponit
objectum prius intelligibile.

II. N. consequentiam. Disparitas est
quod, cum volitio divina sit inclinatio na-
turam consequens, illam non constituit,
sed supponit et in illius bonum primario
tendit : at vero intellectio actualis, cum sit
primus et perfectissimus actus naturæ di-
vinæ®, illam constituit, non supponit.

*Obj. i** Natura divina debet proportio-
naliter constitui sicut aliæ naturæ intellec-
tuales : atqui aliæ naturæ intellectuales,
nempe angelus et homo, non constituuntur
per actuale intellectionem, sed per
potentiam intelligendi : unde communiter
dicitur : Verba in definitionibus non di-
cunt actum, sed potentiam : ergo.

ii. A. mu/. Disparitas est quod natura

divina, nrm sit actus purissimus, non possit constitui per id quod importat vel umbram potentialitatis, sicut est potentia intelligendi. Hoc ipso enim quo quid potentia concipis, non concipis aliquid divinum, cum omne quod est in Deo sit actus purissimus et perfectissimus. Secus naturæ treat® ratione imperfectionis et potentialitatis.

/wl. Vel natura divina constituitur per potentiam intelligendi, vel non salvatur in Deo conceptus naturæ. Secundum non admittitur: ergo primum. *Prob. maj.* Natura communiter delinitur, *principium moins et quietis ejus in quo est* : ergo non salvatur in Deo conceptus naturæ si non constituitur per potentiam intelligendi»

Λ. xV. *maj. Ad prob. D. ant.* Natura communiter delinitur principium motus, etc. ita ut το *principium* dicat solum et semper potentiam ad actum, *N. ant.* ita ut dicat etiam fontem et radicem a qua dimanant potentiæ operativæ, *C. ant. et N. consequentiam.* Dupliciter igitur το *principium* in definitione naturæ potest intelligi : 1° pro eo quod est fons et radix proprietatum et potentiarum operativarum ; sic enim recte dicitur principium motus : 2° pro potentia ad actum. Utroque sensu salvatur in creaturis, quia ipsis non repugnat potentialitas perfectibilis per suum actum. At in Deo non salvatur secundo sensu, quia est actus purissimus in quo implicat concipi aliquid imperfectum et in potentia ad suum actum. Bene tamen salvatur primo sensu, quia esse radix et causa virtualis proprietatum divinarum nullam involvit imperfectionem, quin potius perfectionem. *Hinc inferes*, conceptum nature ut sic, convenire analogice tantum Deo et creaturis.

Obj. et simul instabis. Illud est constitutivum naturæ divinæ, quod participatur a gratia sanctificante; gratia enim sanctificans, ut communiter tradunt theologi, est divinæ naturæ participatio : atqui gratia sanctificans non participat divinum intelligere, sed tantum intellectualitatem divinam : ergo. *Prob. min.* tum quia divinum intelligere participatur a visione beatifica qua beati constituuntur actu videntes et intelligentes Deum; tum quia gratia sanctificans non dat actu agere, sed posse tantum agere. Ergo.

mu. i. 1.

II. D. min. Gratia sanctificans non participat divinum intelligere, prout est eminenter operatio, *C. min.* sic enim participatur a visione beata ; prout est ultima actualitas per se subsistens gradus nobilioris in Deo et ea ratione radix divinarum attributorum, *N. min.* Igitur divinum intelligere ratione suæ eminentiæ et infinitudinis diversa munia gerit, ratione quorum potest diversimode a creaturi* inadæquate participari ; prout eminenter gerit vices virtutis intellectivæ participatur a lumine gloriæ, prout eminenter gerit vices operationis participatur a visione beata, et prout est radix divinarum attributorum participatur a gratia sanctificante : etenim gratia sanctificans est radix virtutum infusarum quæ sunt principia operationum, et hoc sensu dicitur quod det posse operari.

Obj. 6° et subsumes. Atqui divinum intelligere non est radix omnium divinarum perfectionum ; quæ enim est ista consecutio? inquit Tournely, Deus actu intelligit perfectissima intellectione : ergo est bonus, justus, æternus, immensus, etc., ergo divinum intelligere non est constitutivum divinæ naturæ.

II. D. subsumptum Divinum intelligere non est radix omnium divinarum perfectionum immediate, *C. subsumptum* i mediale vel immediate, *V. subsumptum et consequentiam.* Igitur divinum intelligere est radix omnium divinarum attributorum, sed diversimode. Illorum que pertinent ad operationes deductas ex intelligere, ut sunt sapientia, scientia, voluntas, amor, justitia, omnipotentia, etc., est radix immediate perse. Aliorum autem quæ pertinent ad esse et sunt veluti modi divinæ esseirite atque proprietates ejus transcendentales, ut sunt ælernilas, infinitas, veritas, bonitas, etc., est radix non immediate per se et sub conceptu intellectionis, sed mediante ratione entis increali et actus puri in illa imbibili. Sic in homine differentia ejus specifica, scilicet rationalitas, est per se immediate radix proprietatum quæ illi conveniunt ut homo est, ut esse risibilis, admirativus, etc. Proprietatum vero quæ sunt generic® seu magis communes, ut esse dormitivus, esse per se subsistens, vel quæ sunt transcendentales, ut esse unus, verus, etc., est radix mediante gradu generico animalis aut substanti®,

vel ratione entis transcendentalis in ea inclusi. Unde qualis est ista consecutio : Homo est rationalis : ergo est dormitivus, potest subsistens, unus, verus; talis est hæc : Deus est actu actu intelligens : ergo est sternus, infinitus, immutabilis, immensus, etc., ita quod in utroque antecedens sit causa consequentis, non immediate ratione sui, sed mediate et ratione alterius in eo inclusi.

Obj. ultimo. Intellectio personalis generativa Verbi non constituit personam Patris : ergo nec intellectio naturalis constituit naturam divinam.

/». \illationem. Disparitas est, 1° quod persona dicat incommunicabilitatem quam confert relatio non intellectio qua talis. 2° Quia cum persona importet concretum ex natura et subsistentia, concipitur compleri et constitui per subsistentiam. At vero natura est quod prius et perfectius in re concipitur, adeoque constitui debet per id quod in ea prius et perfectius concipitur. Hæc ad tract. de Trinil. Insuper plura de intellectu divino ad q. 14 ; confer.

ARTICULUS II.

De divinis attributis in communi.

Quid et in quod duplex sit attributum.

Dico 1°. Attributum proprie sumptum, communiter definitur, *Perfectio absoluta simpliciter simplex, necessario et formaliter in Deo existens, et ad essentiam constitutam modo nostro concipiendi consequens.*

Dixi, *attributum proprie sumptum*; quia cum secundum etymologiam nominis, dicatur attributum ex eo quod Deo attribuitur, quandoque sumitur improprie pro omni eo quod de Deo prædicatur, sive essentialiter sive accidentaliter, sive absolute sive relative.

Explicatur. Dicitur *perfectio absoluta*, non ut excludantur perfectiones quæ dicunt respectum transcendentalem ad creaturas, ut providentia, misericordia, justitia, sed ut excludantur relationes divinæ, quæ, cum non sint communes tribus personis, non habent rationem attributi ; attributum enim est proprietas naturæ, euni in quocumque sit consequens.

Dicitur *perfectio simpliciter simplex*, ut excludatur perfectio simplex seu secundum 'P' d. Intellectio simpliciter simp' ex

est quæ nullam in conceptu sui involvit imperfectionem, seu, ut alii dicunt, quæ melior est ipsa quam non ipsa, huc est, quam habere melius est cuilibet enti, quatenus est ens, quam non habere, ut bonitas, justitia, etc. Perfectio simplex seu secundum quid est quæ involvit aliquam imperfectionem, seu quæ non est melior ipsa quam non ipsa, idque non ratione subjecti, sed ratione sui formaliter, ut esse extensum, figuratum, vegetativum. Dicitur *necessario in Deo existens*, ut excludantur actus liberi, ut creatio. Dicitur *formaliter in Deo existens*. ut iterum excludantur perfectiones secundum quid, quæ existunt in Deo eminenter tantum, hoc est, semotis imperfectionibus ; attributa autem quæ sunt perfectiones simpliciter simplices existunt in Deo formaliter; ita ut essentia Dei, si sumatur physice, et prout est a parte rei, contineat omnia attributa formaliter explicitè; si autem sumatur metaphysice pro constitutivo essentiali, contineat illa etiam formaliter, sed implicite tantum et confuse, ut patebit ex articulo sequenti. Dicitur *ad esse vii constitutam consequens*, ut excludantur prædicata essentialia et significetur attributa naturam divinam noti constituere, sed constitutam supponere et ad eam sequi per modum proprietatis.

Verum quamvis dicamus attributa in plurali, observandum est tamen non esse plura realiter, propter summam Dei simplicitatem et unitatem, sed esse plura virtualiter tantum, quatenus entitas Dei simplicissima æquivaleret pluribus perfectionibus creatis realiter distinctis. Hinc

Dico 2°. Attributa qua virtualiter plura multifariam dividuntur. Quædam pertinent ad esse divinum, ut simplicitas, immensitas, ascitas, etc., et hæc dicuntur etiam absoluta, de quibus agit S. Th. in questionibus immediate sequentibus. Quædam pertinent ad operationes, ut scientia, providentia, omnipotentia, et hæc dicuntur respectivæ, de quibus agit quæst. 14 et sequentibus. Item quædam sunt negativa, quæ remouent a Deo imperfectiones, ut esse infinitum, immensum, immutabilem: qua via, ut jam innuimus, melius et facilius cognoscitur Deus; facilius enim est dicere quid non sit Deus, quam quid sit. Et inter illa quædam sunt quæ quamvis terminis positivis, enuntientur, negationem

tamen involvunt, ut simplicitas quæ involvit negationem compositionis. Alia sunt affirmativa, quæ de Deo affirmative enuntiantur, ut justitia, bonitas.

ARTICULUS III.

Quomodo attributa divina a se invicem et ab essentia distinguuntur.

§ I. — *Quid et quoluplex sit distinctio?*

Nota. Quamvis hæ voces, distinctio, pluralitas, divisio, diversitas, differentia, quandoque promiscue pro eodem usurpentur, non tamen sub eadem formalitate significant. Distinctio opponitur identitati, pluralitas unitati, divisio unioni; diversitas importat distinctionem sine convenientiam aliquo genere univoco; differentia contra importat distinctionem cum convenientia in aliquo genere univoco: sic prædicamenta inter se sunt diversa; ea vero quæ sunt ejusdem prædicamenti distinguuntur.

Distinctio igitur nihil est aliud quam carentia identitatis, ea enim dicuntur distinguui quæ non sunt idem. Dividitur in distinctionem realem et distinctionem rationis.

Distinctio realis est identitatis carentia que datur a parte rei independenter ab intellectu. Est duplex: una realis simpliciter, quæ dicitur major; altera realis modalis, quæ dicitur minor. Realis major est inter entia perfecta quæ ab invicem separantur vel separari possunt, ut inter Petrum et Paulum, inter corpus et animam. Realis minor est inter rem et ejus modum, ut inter Petrum et ejus sessionem; vel inter duos modos, ut inter sessionem et stationem: dicuntur modi, quia sunt minutæ entiales quæ quamvis sine subjecto esse non possunt, subjectum tamen potest esse sine illis, unde ab eo dicuntur modaliter distinguui. Dari vero tales entitates ipso sensu constat et probatur in metaphysica.

Distinctio rationis est identitatis carentia sub conceptu tantum inter ea quæ a parte rei non sunt distincta, sed unum et idem. Est etiam duplex: una rationis ratiocinande; altera rationis ratiocinatæ. Prima est quæ fit sine fundamento in re, ut si distinguas inter Tullium et Ciceronem, licet si concipias idem prædicari de scipso, dicendo v. g. Cicero est Cicero; tunc, cum in

idem suppositum enuntiatum per modum subjecti et prædicati concipio quasi duplicatum, unde resultat in mente quædam distinctio. Secunda est quæ fit cum fundamento in re, ut si distinguas, v. g. inter justitiam et misericordiam in Deo; quamvis enim justitia et misericordia identificentur realiter in eadem essentia divina et sint unum et idem re cum illa, quia tamen hæc simplex essentia æquivalet justitiæ et misericordiæ distinctis realiter in creaturis, sicque est virtualiter multiplex, præbet intellectui nostro fundamentum eas distinguendi in Deo. Hujus ergo distinctionis duplex assignari potest fundamentum. Primum est dicta eminentia rei sibi identicantiphores perfectiones realiter distinctas in inferioribus. Secundum est imperfectio intellectus nostri, qui cum has omnes perfectiones una simul attingere non possit, illas distinctis actibus, ac si forent distincta, concipit: unde resultat distinctio in intellectu. Hæc distinctio, quæ, dum spectatur in intellectu, dicitur rationis ratiocinatæ cum fundamento in re, dum spectatur in re dicitur virtualis; quia prostat quod prostaret distinctio realis et ipse quoque valet ad verificationem contradictoriorum de eadem re.

Scotiis cum suis hanc distinctionem rationis ratiocinato seu virtualem rejicit, aliamque astruit quam dicit actualem formalem ex natura rei: *actualement*, quia est a parte rei ante omnem mentis conceptum; *formalem*, quia non est inter res quæ propria gaudent existentia, sed inter formalitates seu modos ejusdem rei; *ex natura rei*, quia resultat ex eo quod unum non sit de conceptu formali alterius. Dano distinctionem dicit non esse realem, quia non est inter res, quamvis fateatur hoc sensu esse realem quod sit a parte rei independentius ab intellectu. Neque est rationis; quia, ut dictum est, antecedit omnem actum intellectus: unde juxta illum est media inter distinctionem ipsam et distinctionem rationis.

Quæstio est igitur qua distinctione attributa divina a se invicem et ab essentia distinguuntur. Eadem est difficultas de relationibus divinis respectu essentia, quamvis pertineat ad tractatum de Trinitate, pariter hic resolvetur.

<<

DISSERT. II. ART. HI.

à Π. — *Varia' tum hæreticorum cum catholicorum tententice circa propoiitam difficultatem exponuntur.*

I. Aetius et Eunomius quarto sæculo, i. ullam attributorum a se invicem et ab essentia distinctionem agnoverunt; cum enim jactitarent se tam perfectam habere de Deo notitiam quantam ipse de se habet, linxerunt ad hunc errorem tuendum, nullatenus distingui attributa a se invicem et ab essentia quam in ingenito reponebant: unde cum Deum ingenitum se cognoscere profiterentur, consequenter se plene Deum cognoscere jactitabant. Et rursum, cum Filius sil genitus, et, ut dixi, in ingenito reponerent essentiam Dei, negabant Filium esse Deum.

Ab Eunomianis non multum discrepant Nominales, qui non nisi distinctionem rationis raliocinantis, el nominum varietatem inter attributa absoluta inter se et inter essentiam admittunt; quam ob causam, ut referi Vitasse ex Balusio torn. 4 Miscell. ejecti sunt ex academia Parisiensi et aliis.

II. Ex opposito, quidam Gualterus, ut communiter referunt theologi ex Augustino Nipho 12 Metaph. disp. 13, a. 5, posuit distinctionem absolute et simpliciter realem attributorum a se invicem et ab essentia, nec tamen negavit simplicitatem in Deo; quia ad veram compositionem existimabat requiri partes totius per modum actus et potentiae » hoc idem dixit Scotus, ut salvaret simplicitatem Dei cum sua distinctione formali.

Huc proxime accedit error quorundam Græcorum sæculo decimo quarto, qui dicti sunt Palamitæ a principali suo defensore Gregorio Palamo, primum monacho, postea episcopo Thessalonicensi. Ili enim distinguebant etiam secundum rem inter essentiam divinam et ejus operationes. Operationum autem nomine intelligebant non solum eas quas dicimus transeuntes, ut sunt creatio, gubernatio, etc., sed etiam ipsa attributa, ut bonitatem, sapientiam, justitiam; quæ asserebant re ipsa ab essentia divina distingui et esse minora, licet coæterna: sicut, inquiebant, splendor solis non est substantia solis, licet ipsi coævus.

His annumerandi sunt Sociniani, qui, ut ostendant Spiritum sanctum, qm in Scrip-

turis dicitur virtus Dei, non esse Deum, dicunt Dei virtutem et attributa ab ipso distingui.

Abbas Joachim, sub finem duodecimi sæculi, videtur pariter admisisse distinctionem realem inter essentiam divinam et personas, siquidem traducebat ut hæreticum Petrum Lombardum eo quod dixisset summam quamdam rem esse Patrem, Filium el Spiritum sanctum, quæ neque est generans, neque genita, neque procedens: ergo juxta præfatum abbatem, Pater, Filius et Spiritus sanctus non sunt res illa summa, id est divina essentia. Ne tamen a lide Nicæna devia- ret, admittebat Patrem, Filium el Spiritum sanctum esse unam essentiam; sed unitatem intelligebat, non realem et simplicem, sed moralem et collectivam, sicut nulli homines sunt unus populus. Hæc constant ex Concilio Laterali. IV sub Innocentio III, anno 1215, ii/ quo libellus hujus abbatis luit damnatus. Is tamen non est censendus hæreticus, quia omnia sua scripta subjecit Ecclesiæ judicio in protestatione præiixa suis operibus.

III. Gilbertus Porretanus episcopus Piclaviensis sæculo duodecimo, dicebat *divinitatem non esse Deum, sed formam qua Deus est*; sicut humanitas non est homo, sed forma qua homo est. Et cum in concilio Parisiensi anno 1147, contra ipsum coacto, primum negasset se unquam dixisse divinitatem non esse Deum, postea tamen variis interrogationibus pulsatus, subjunxit: *Audaciter confiteor Patrem alio esse Patrem, alio Deum, nec tamen e se hoc et hoc*; plura insuper obscur subtilia protulit; quamobrem Eugenius III summus pontifex, tunc in Galliis degens, ejus causam accuratius discutiendam remisit ad concilium Remense, quod anno sequenti 1148 fuit coactum ex episcopis decem provinciarum, et cui aderant plures theologi et plures abbates, inter quos eminebat S. Bernardus. Eo ergo in concilio cum Gilbertus iterum negasset divinitatem esse Deum, Patres concilii ediderunt contra ipsum symbolum quo definiunt divinitatem et omnes relationes ac proprietates quæ sunt ab æterno, esse Deum.

Verum quidem c-t quod SS. pontifex noluerit hoc symbolum esse regulam fidei, non quod aliquid contineret contrarium veritati, sed quia episcopi illud ediderant

'7'

H

◆....

r

f

absque cardinalibus, hac de re graviter CUIUS. *..

Ipse tamen pontifex postea cum toto concilio, cardinalibus scilicet et episcopis, definivit : · Ne aliqua ratio in theologia inter » naturam et personam divideret; neve Deus ■ divina essentia diceretur ex sensu ablativi » tantum, sed etiam nominativi. » Hoc est, non solum diceretur, est Deus deitate, sed etiam Deus est ipsa deitas ; quod est ipsa doctrina symboli, et quo palmaris error Gilberti damnatur.

Nec te moveat quod SS. pontifex prohibeat ne aliqua ratio in theologia inter naturam et personam distinguat, quasi reprobaret etiam distinctionem rationis ratiocinate; hæc enim definita sunt ad sensum Gilberti. Is autem admittebat duplicem rationem, unam mathematicam quæ distinguit ea quæ non sunt in re distincta; aliam theologiam quæ distinguit ea quæ sunt in re distincta : dicebatque relationes in Deo ab essentia distingui ratione non solum mathematica sed etiam theologica ; quia contendebat eas esse extrinsecus Deo affixas aut saltem ab eo realiter distinctas. Concilium igitur Gilberti errorem ipsis ejus terminis proscribens, dicit quod in theologia ratio scilicet theologica non distinguat inter essentiam et personam, hoc est, quod ratio non admittat essentiam et personam esse in re distinctas, ut erronee opinabatur Gilbertus.

Ilæc usque dicta de Gilberto ex S. Bernardo præcipuo ejus adversario, Serm. 80 in Cant, et lib. 5 de Considerat, ad Eug. c. 7, ex Gaufrido monacho Clarevall. in Epist. ad cardinalem Albanensem qui et ipse aderat concilio Remensi; et ex Ottone Frisingensi coætaneolib. 1 de gestis Frederici primi, cap. 50 et sequentibus. Is paulo plus æquo favit Gilberto, et S. Bernardo nonnihil derogavit, sed morti proximus revocavit, et censuræ Ecclesiæ subiecit, teste Radevico lib. 2, cap. 11 apud Labbeum, ad annum 1147. Gilbertus quoque subscripsit definitioni concilii Remensis, et errorem suum revocavit, teste eodem Ottone : unde non est dicendus hæreticus.

Ex dictis liquet Gilbertum distinxisse inter abstracta et concreta, ita quod divinitas non esset Deus, sed forma qua Deus est. Sed incertum est an pariter distinxerit

abstracta inter se, ita ut non posset dici, *Justitia est divinitas, sapientia est bonitas*. Incertum est pariter an, sicut distinxit relationes ab essentia, ita attributa absoluta ab eadem essentia et a se invicem distinxerit. Tandem disputant theologicalem distinctionem realem sustinuerit Gilbertus inter divinitatem et Deum, inter relationes et essentiam divinam, an absolute et simpliciter realem; an solum actualem et formalem.

Hanc ultimam opinionem tuentur Petavius tom. 1 Theol. Dogmat. lib. 1, c. 8, num. 8, Vasques disp. 120, in 1 part, cap. 2, et quidam alii : idque probant 1° ex eo quod Gilbertus dixit in concilio Parisiensi, *Patrem quidem alio esse Patrem, alio Deum, nec tamen esse hoc et hoc*, sicque relationes et essentiam divinam esse unam entitatem non plures ; 2° quia pluries declaravit tres personas esse unum Deum; 5° quia si sustinuisset distinctionem simpliciter realem, error ejus fuisset cuique obvius, et Patres utriusque concilii Parisiensis et Remensis non indignissent tot interrogationibus et explicationibus ut ipsum attingerent. Nec obstat quod S. Thomas infra q. 28, a. 2, dicat Gilbertum docuisse *relationes indicinis esse assistentes sive extrinsecus affixas*. Hoc enim non dixit S. Doctor ex propria sententia, sed ex aliorum relatione. « Circa hoc, *inquit*, dicitur Gilbertus Porretanus *er- rasse*, dixit enim (nimirum prout dicitur) » quod relationes in divinis sint assistentes » sive extrinsecus affixæ ; » vel arguendo id ipsi tribuit tanquam consequens ex ejus principiis. Hinc inferunt laudati theologi sententiam Scoti vix aut ne vix differre a sententia Gilberti. Ex altera parte reclamant Scotistæ et alii quidam cum ipsis, contenduntque Gilbertum astruxisse distinctionem absolute et simpliciter realem ; quia juxta Mat hæum Parisiensem ad annum 1199, et codicem manuscriptum Gilberti apud Vasquesium disp. 120, c. 2, ipse Gilbertus sic docuit relationes distinguere a personis, quod essent diversæ numero, et essent tres res æternæ, et ab invicem et a divina substantia in numero differentes. Qua parte stet veritas non judicamus, judicent alii.

Scotus ergo cum suis inter attributa comparata inter se et inter essentiam divinam,

item inter relationes divinas et essentiam ponit suam distinctionem actualem formalem, de qua supra S. Th. cum suis, et cum omnibus ferine aliis theologis agnoscit inter præfata distinctionem virtualem seu rationis ratiocinâti. Quæ sententia sit vera quærîtur. Unde sit

§ III. *Quæstio resolvitur.*

Suppono 1° contra Gualternm, abbatem Joachim, Palamitas et Gilbertum, neque attributa a se invicem et ab essentia, neque relationes ab essentia in Deo distingui realiter entilave; quia opposita sententia est definita in conciliis Lateranensi et Remensi, et patebit ex confutatione distinctionis Scotisticæ. Si enim hæc non distinguantur actualiter formaliter, *a fortiori* non distinguuntur actualiter realiter.

Suppono 2° contra Aetianos et Nominales; hæc præfata distingui plusquam distinctione rationis ratiocinande: patebit ex assertionem distinctionis virtualis. Igitur

Dicoi°. Divina attributa non distinguuntur a se invicem et ab essentia, neque relationes ab essentia distinctione actuali formali, vulgo Scotistica.

Prob. 1° *argumento deducto ex Scripturis.* Quæ actualiter formaliter in re ab aliquo distinguuntur, non possunt de illo prædicari in abstracto, sed potius negari; quia cum abstractum nihil ex se aliud includat quam quod explicat, si prædicaretur de eo a quo formaliter actualiter in re distinguitur, non foret identitas prædicati et subjecti, ut patet in his prædicationibus, Petrus est humanitas, est justitia, est bonitas: atqui juxta Scripturas, attributa prædicantur de Deo in abstracto: sic Joan. 14 Christus dixit de se ipso, *Ego sum via, veritas et vita*: unde S. Bernardus in concilio Remensi requisitus ut scripto proferret quid sentiret contra Gilbertum: *«* Scribatur, *inquit*, stylo ferreo, in ungue adamantino, et sculpatur in silice, quod divina essentia, forma, natura, deitas, bonitas, sapientia, virtus, potentia, magnitudo, vere Deus est. *»* Ergo.

Prob. 2° *ex conciliis.* 1° Ex Remensi, in quo definitum est rationem theologiam non debere distinguere inter naturam et personam, id est, ut explicuimus, naturam et personam re non distingui, et Deum esse divinitatem, quod dici innuere solet, «i

divinitas formaliter in re a Deo distingueretur, *id patet expræcedenti probatione*,

2° Ex concilio Lateran, sub Innocentio III, ubi in capitulis fidei tit. 2, sic legitur: « Nos autem, sacro «t universali concilio » approbante, credimus et confitemur cum » Petro, quod una quædam summa res est » incomprehensibilis quidem et ineffabilis, » quæ veraciter est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, tres simul personæ ac singulatim quælibet earundem: et ideo in » Deo trinitas est solummodo, non quaternitas... Licet igitur alius sit Pater, » alius Filius, alius Spiritus sanctus, non » tamen aliud, sed id quod est Pater, est » Filius, et Spiritus sanctus, idem omnino. » Porro si *omnino idem* in re: ergo nullo modo in re distinguuntur. Item si formaliter realiter distinguuntur: ergo erit formaliter realiter in Deo quaternitas, imo centenas, ut ita dicam.

5° Ex concilio Florentino sub Eugenio IV, anno 1459. Eo in concilio Joannes Theologus, ordinis FF. Prædicatorum, provincialis Lombardiæ, disputans pro Latinis contra Græcos, sic loquitur sess. 48: « Vos quærilis an idem sit in divinis Personis substantia et persona, sive hypostasis; nos vero dicimus substantiam et personam, sive hypostasim, esse idem re, » differre autem nostro modo intelligendi. » Respondet Marcus Ephesius episcopus ex parte Græcorum: « Fortasse hæc » in parte nulla est inter nos discrepantia. » Et sess. seq. 19, Andreas Rhodiensis archiepiscopus, id absque ulla hæsilatione concedens, dixit: « In communi doctorum, » tam Græcorum quam Latinorum, theologia differt, divinam substantiam dicere » et substantiam (id est subsistentiam^ ut se » explicat statim) Patris et Filii: ne tamen » re differre hoc putetis, sed apprehensione » tantum et intelligentia. »

Respondent Scotista: 1° his verbis non contineri definitionem concilii, sed patrum colloquutiones; 2° non fuisse intentionem concilii proscribere opinionem Scoti, de qua non erat controversia, sed errorem distinctionis realis.

Ad primum, fateor his verbis non contineri definitionem, alias opinio Scotistarum foret hæresis, et veritas scholæ Thomisticæ, veritas fidei: nihilominus maxima hæc verius inest auctoritas, iisque validis-

simo firmatur nostra sententia, siquidem coiniminlsensu ulriusque Ecclesiæ Græciæ et Latina: recipiatur ut vera, caque adhibeatur ad referendum dictum errorem distinctionis realis.

Ad secundum, pariter fateor non fuisse mentem concilii damnare opinionem Scoti, sed liæresim distinctionis realis inter essentiam el relationes. Verum hæresim refellere non potuerunt patres nisi per doctrinam quam existimabant veram; etenim error errore non refellitur: cum ergo nostra sententia usi sint in hunc finem, procul dubio eam tenuerunt ut veram, et contrariam Scoti falsam, eo maxime quod dixerint relationes ab essentia distingui tantum per intellectum. Et sane fortasse mirum videbitur Scotistas, inter eos praesertim P. Franciscum Henno, nolle suam distinctionem his apertissimis verbis concilii improbari; quia, inquit, non erat de illa controversia; cum tamen laudatus theologus, ex aliis ejusdem concilii locis, minime perlinentibus, eam eruere praetendat.

Confirmatur conclusio argumento ex his conciliis deducto. Præfata concilia reprobaverunt et damnaverunt distinctionem vere el proprie realem; id in confesso est apud omnes etiam Scotistas: atqui distinctio actualis formalis ante omnem mentis conceptum est vere et proprie realis: ergo. *Prob. min.* Id est vere et proprie reale, quodeumque sit, sive substantia, sive accidens, sive modus, sive identitas, sive distinctio, sive actio, quod est vel esse potest a parte rei independenter ab intellectu; hæc est enim definitio entis vere et stricte realis: atqui distinctio actualis formalis Scoti est a parte rei independenter ab intellectu: ergo.

Scio Scotistas respondere cam tantum esse distinctionem proprie et stricte realem, quæ versatur, vel inter extrema separabilia, vel inter producents et productum, vel inter ea quæ immediate subjectantur in subjectis separatis aut separabilibus.

S d contra. 1° Hæc mere gratis finguntur, el prorsus invertunt definitionem communem entis realis seu rcalitaiis. 2° Gilbertos, juxta Scotistas, posuit in divinis distinctionem stricte realem: atqui tamen non existimavit divinitatem et Deum esse separabiles, nec esse producentem el pro-

ductum, nec subjectari in subjectis separatis aut separabilibus: ergo.

Neque dicas Gilbertum distinxisse divinitatem a Deo tanquam res, Scotum vero tanquam realitates tantum et fonnalitates. Quid enim, quæso, sunt illæ realitates, quid fonnalitates, si non sint res et entia? Dabitur forte medium inter ens et nihil? numquid ens, seu res dicitur quod est, vel esse potest a parte rei independenter ab intellectu? Hæc igitur videntur mera verba et subtilitates infundatæ rationis ratiocinantis.

Dices forte. Res dicuntur quæ propria gaudent existentia; realitates, seu formalliatæ quæ existunt existentia essentia. Sed iterum 1° hæc gratis dicuntur. 2° Est explicare ignotum per ignotius, ignotum quippe est quibus competant plures existentia. 5« Materia probabilius non erit res, quia in probabiliori sententia existit existentia formæ. 4° Tandem Gilbertus, juxta Scotistas, distinxit inter divinitatem et Deum, inter relationes et essentiam tanquam inter res, et tamen ipse non expendit an una vel plures existentia Deo competere. Cæteruin hæc non dicta sint ad invidiam, asserendo, sed arguendo ad inquisitionem veritatis. Saltem negari non potest quin hæc distinctio Scoti multum faveat erroribus damnatis Gilberti Porretani, Palamitarum et Socinianorum. *Si dicas*, vice versa per eam melius et facilius explicari mysterium SS. Trinitatis, quomodo scilicet natura Patris communicatur Filio et non persona; item mysterium incarnationi*, quomodo nempe Filius sit incarnatus el non Pater. *Ilespondco* et hanc fuisse Gilberto rationem sui erroris; item hæc optime explicari per distinctionem victualem, *ut patebit ex dicendis alibi.*

Prop. 3° conclusio ex Patribus. S. Aug. lib. 7 de Trinit. cap. 6, dicit: *Non aliud est esse Deo, aliud personam esse, sed omnino idem.* Ergo sine ulla distinctione reali etiam formali, alioquin non foret omnino idem. In eundem sensum citantur S. Damascenus lib. 1 Orthod. Fid. cap. ii, S. Fulgentius in Resp. ad Ferrandnm interrogat. 2, S. Anselmus in Monologio cap. 17, S. Bernardus Senn. 80 in Cant, et lib. 5 de Considerat, cap. 6 el sequentibus; el alii.

Refert hic D. Tournely quod inter arti-

culos a Stepbano episcopo Parisiens! damnatos, de consilio theologorum Parisiensium anno 1286, iste legatur: *Quod aliquid sit Deus realiter, quod non sit Deus secundum suum esse formale*; et quod inter articulos a Ludovico revocatos anno 1562, iste reprehendatur: *Quod aliquid sit Deus secundum suum esse reale, et tamen non sit Deus secundum suum esse formale*. In cujus rei testem adducit Gersonem tom. 1 Operum nov. edit. pag. 101 ct 118: atqui secundum Scotistas, aliquid est Deus realiter quod non est Deus formaliter, puta justitia; distinguitur enim juxta illos a divinitate formaliter et non realiter.

Prob. 4° conclusio rationibus. Prima, quæ est D. Bernardi lib. 3 de Considerat, c. 7, et cui præiverat S. Aug. lib. 3 de Trinit. c. 3, petitur ex summa Dei perfectione. Deus est ex se ens perfectissimum quo perfectius cogitari non potest: atqui ens quod ex se ita sibi identificat omnes omnino perfectiones, utnullatenus ab eo distinguantur nisi per conceptus magis vel minus explicitas, est perfectius quam si ab eo realiter formaliter distinguerentur, nec in ejus essentiali conceptu inciderentur, ut per se patet: ergo. *Confirmatur*. Istæ perfectiones realiter formaliter ab essentia distinctæ, non possent concipi nisi ut perfectiones in essentia divina tanquam in subjecto receptæ: ergo essentia divina conciperetur in potentia ad illas ut perfectibile ad perfectivum, quod repugnat Deo actui perfectissimo et purissimo: ergo.

Secunda ratio petitur ex summa Dei simplicitate ct sic proponitur: Deus est summe simplex: atqui non potest stare summa simplicitas cum distinctione reali formali: ergo. *Major est certa de fide. Prob. min.* Distinctio realis formalis in Deo importat compositionem realcm formalem in Deo, eo modo scilicet quo est distinctio: atqui non potest stare summa simplicitas cum compositione formali reali: ergo. *Minor patet et admittitur. Prob. maj. 1°* Compositio est distinctorum unio: atqui distincta formaliter realiter in Deo, si sint, sunt divinitati et inter se unita: ergo distinctio realis formalis in Deo importat compositionem realcm in Deo. *Prob. & eadem maj.* Ex distinctione realis formalis in Deo, si daretur, infertur et iule-

rebant Patres adversus Gualterum et Gilbertum compositionem realcm entitativam in Deo: ergo ex distinctione reali foiiuli in Deo, legitime infertur compositio realit formalis in Deo.

His non obstantibus quæ videntur demonstrativa, negant Scotistæ attributa, quamvis a se invicem et ab essentia formaliter realiter distincta, facere in Deo compositionem. 1° Quia non uniuntur in essentia, sed identificantur cum illa. 2° Quia ad compositionem rcouiritur quod unum se habeat per modum actus et aliud per modum potentiæ. 5° Quia est pluralitas attributorum, relationum et essentiæ; nbi autem est pluralitas, non est necesse quod ibi sit compositio, cum pluralitas et compositio distinguantur; pluralitassiquidem opponatur unitati, et compositio simplicitati. 4° Quia distinctio realis personarum inter se, non officit divinæ simplicitati: ergo nec distinctio realis attributorum a se invicem et ab essentia, el relationum ab essentia. Ita R. P. Henno hicdisp. 2, q. 2 in sol. object. 4.

Sed contra. Ad primum, vel attributa identificantur cum essentia et inter se realiter formaliter, vel non. *Si primum*: ergo non distinguuntur formaliter realiter. *Si secundum*: ergo uniuntur et componunt formaliter realiter.

Ad secundum, R. 1° quod hæc responsio sit mere gratuita; tum quia compositio nihil aliud est quam distinctorum, quovis modo sint distincta, unio; tum qui revera dantur compositiones in quibus non reperitur ista conditio actus et potentiæ, qualis est compositio integratis, compositio mixtionis, ut in elementis; compositio ordinis, ut in exercitu; compositio per aggregationem, ut in acervo lapidum. 2° Quamvis Gualterus et Gilbertus non distinguerent in Deo per modum actus et potentiæ, attamen patres et theologi inferunt ex eorum distinctione compositionem in Deo. 3° Dato quod ad compositionem requiratur quod unum se habeat per modum actus ct aliud per modum potentiæ, id etiam reperitur in Deo juxta sententiam Scoti. 1°-rito enim quod essentia distinguatur realiter formaliter ab attribue, seu divinis perfectionibus, hoc ipso ponitur essentia tanquam subjectum receptivum: l-

larum, consequenter in potentia ad illas ut perfectibilis et actuabilis ab illis.

Ad tertium, B. 1° quod illa pluralitas aperte destruat summam Dei unitatem, ut modo dicam, sicque P. Henno incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim. Insuper contradicite concil. Lateran. cap. *Firmiter*, in quoadmittitur in Deo trinitas, non quaternitas, aut quivis numerus. 2° Vel illa plura sunt separata ab invicem, vel unita, vel identificata realiter formaliter. Z'n'mum dici non potest. *Si secundum* : ergo componunt formaliter realiter. *Si tertium* : ergo non sunt plura, sed unum et idem formaliter realiter.

Ad quartum, N. paritatem. Disparitas est, quod in nostra sententia relationes non component neque cum essentia, quia idcirco cantur realiter formaliter cum illa; neque inter se, tum quia respectu sui ad invicem non se habent ut compactes, sed ut tota, sicut individua in hominibus et angelis; — q. 7. de pot. a. 1. ad. 10. — tum quia comparantur ad invicem ut distincta et opposita, non ut unita. Juxta vero sententiam Scoti, cum et ipsae relationes et ipsa attributa non identificantur formaliter realiter cum essentia, sed ab ipsa formaliter realiter distinguantur et aliunde non sint separata, sequitur quod uniantur ipsi et cum ea component.

Tertia ratio petitur a summa Dei unitate et sic formatur. Sicut Deus est summe simplex, sic est summe unus, imo unissimus, si id dici posset, inquit D. Bernardus : atqui distinctio formalis realis opponitur huic summae unitati; tum quia fatente ipso P. Henno, importat pluralitatem realem formalem, pluralitas autem diametraliter opponitur unitati; tum quia se habet distinctio ad unitatem sicut compositio ad simplicitatem : atqui compositio realis formalis evertit summam simplicitatem, fatentibus adversariis : ergo distinctio formalis realis destruit summam unitatem.

Dico Attributa divina a se invicem et ab essentia, item relationes ab essentia distinguuntur distinctione virtuali, seu rationis ratiocinatae, non quidem majori quæ sit per modum excludentis et exclusi, sed minori quæ est per modum impliciti et expliciti.

Prob. prima pars. Ea dicuntur distincti virtualité! quæ 5 quamvis sint in se res

simplicissima, æquivalent tamen pluribus realiter distinctis et diversos producunt effectus, unde præbent intellectui nostro fundamentum formandi distinctos conceptus inadæquales quasi rerum re ipsa distinctarum, ex quo resultat in mente distinctio quæ datur, quæ dicitur rationis ratiocinatae seu cum fundamento in re : atqui in Deo attributa, relationes et essentia sunt una res simplicissima, ut constat ex dictis, xquivalens tamen pluribus realiter distinctis in creaturis diversos producens effectus, indeque præbens intellectui nostro fundamentum diversos de ea conceptus inadæquales formandi, ex quo resultat in intellectu distinctio rationis cum fundamento in re : ergo.

Hæc itaque distinctio, ut jam observavi, prout spectatur in re, dicitur virtualis, quia virtute est realis et illi æquivalet; prout spectatur in mente, dicitur rationis ratiocinatae seu cum fundamento in re. — in 1. d. 2. q. 1. o. 5.0. — Et illud fundamentum, ut etiam observavimus, est duplex : primum ex parte rei concepte, scilicet eminentia illius seu æquivalentia plurium in creaturis distinctorum, quæ dicitur multiplicitas virtualis; alterum ex parte intellectus nostri, illius nempe infirmitas qua fit quod cum non possit hanc Dei eminentiam unico actu adæquate attingere, debet id assequi pluribus iteratis conceptibus inadæquatis, unde exurgit in mente distinctio quæ dicitur cum fundamento in re. Audiatur S. Thomas loco citato: « Quod » Deus excedat intellectum nostrum, est » ex parte ipsius Dei propter plenitudinem » perfectionis ejus, et ex parte intellectus » nostri qui deficienter se habet ad eam » comprehendendam : unde patet quod » pluralitas istarum rationum non tantum » est ex parte intellectus nostri, sed etiam » ex parte ipsius Dei, in quantum sua perfectio superat unamquamque conceptionem nostri intellectus; et ideo pluralitas fati istarum rationum respondet aliquid » in re, quæ Densest, non quidem pluralitas rei, sed plena perfectio, ex qua contingit ut omnes iste conceptiones ei appetuntur. » *Quibus verbis non solum explicatur et probatur conclusio nostra*, sed et dissipantur quæ ex eodem S. Doctore partira truncate, partira diminute profert P. Henno in line suæ præsentis dispu-

ffS

DISSERT. II. ART. III.

talionis de distinctione attributorum. Est sane paradoxum, forte hue usque inauditur in scholis; S. Thomam stare pro distinctione formali Scotistica, rejecta virtuali, quæ ab ipso tanquam a suo principali defenit, vulgo dicitur Thomistica.

Prob, secundapa>'s. Distinctio rationis rationis major, seu quæ se habet per modum excludentis et exclusi, ea est quæ unum cum fundamento in re ita ab alio præscinditur, ut nullo modo etiam implicite illud in conceptu includat, sed ad illud in potentia remaneat ut quid contrahibile et per se habile per illud tanquam per aliquid extraneum : atqui talis distinctio in Deo concipi non potest: ergo. Vofr. mfn. Quidquid divinum seu quidquid in Deo concipitur, concipi debet ut actus purissimus et ens in genere entis infinitum : atqui repugnat concipere cum fundamento in re actum purissimum et ens infinitum in potentia contrahibile et perfectibile per aliud tanquam per aliquid extraneum ; hoc enim esset destruere conceptum actus purissimi, de cujus ratione est excludere omnem potentialitatem et imperfectionem, et conceptum entis infiniti, de cujus ratione est includere saltem implicite omnem rationem entis. Ergo.

Confirmatur. Deus est ens perfectissimum quo perfectius cogitari non potest : atqui perfectius est si omnia quæ sunt in Deo sese mutuo formaliter includant saltem implicite, quam si unum excluderetur a conceptu formali alterius : ergo.

Ex hac ultima conclusione colliges attributa, relationes et essentiam in Deo non omnino eodem modo differre quo differunt gradus metaphysici, puta animalitas < rationalitas; hi enim distinguuntur distinctione majori seu præcisione exclusiva, illa vero distinctione minori seu præcisione inclusive. *Ex quo ulterius inferes* Deum non componi ex genere et differentia, eo quod hæc compositio fundetur in distinctione majori, et tandem quod non ponatur in aliquo prædicamento.

§ IV. — Solvuntur objectiones.

Nola præcipuas objectiones Scotistarum, si quid probent, nedum distinctionem realem formalem, sed realem entitativam probare, tunc patebit ex sequentibus; quod cum salva fido admitti non possit,

consequantur rationes illorum admitti non possunt, ut pollicentur nimium et contra fidem probantes.

Obj. 1°. S. Aug. lib. 5 cont. Maximum cap. 10, probat trinitatem personarum non obstare divinæ simplicitati, quia perfectionum pluralitas ipsi non obstat : atqui argumentum non concluderet, si pluralitas perfectionum foret tantum per intellectum et non formaliter ex natura rei ; ex eo enim quod possit stare pluralitas per intellectum cum re simplici, non sequitur quod possit stare pluralitas a parte rei.

7°. 1° hoc argumento concludi, si quid concludat, nedum distinctionem formalem inter attributa, sed realem entitativam, siquidem personæ distinguantur inter se realiter entitative : nimis ergo probat, consequenter nihil, probat.

7°. 1° mentem S. Augustini non esse probare relationes reales quæ in Deo differunt realiter stare cum divina simplicitate, ex eo quod perfectiones re vel ratione differunt in Deo et tamen stant cum divina simplicitate; sed probare relationes quæ realiter differunt stare cum divina simplicitate, ex eo quod perfectiones, puta sapientia et magnitudo, differunt in creatura realiter, et tamen ut sunt in Deo divinam simplicitatem non dirimunt. Quæ probatio est legitima; si enim quæ in creatis differunt, etiam quandoque secundum diversa genera, ut sapientia et magnitudo, prout sunt in Deo, divinam ejus simplicitatem non destruunt ; a fortiori ea quæ in creatis intra idem genus tantum differunt, quales sunt relationes, hanc divinam simplicitatem non dirimunt.

Inst. Juxta S. Aug. lib. 7 de Trinitate. cap. 7, major est distinctio inter relationem et essentiam quam inter sapientiam et essentiam; dicit enim, *non eo Verbum quo sapientia, sapientia vero quo essentia.* atqui juxta Thomistas, sapientia distinguitur ab essentia virtualiter : ergo saltem relatio distinguitur ab illa actualiter formaliter.

7°. 7). *maj.* Major est distinctio fundamentalis, etc. *C. maj.* actualis formalis, *Ar. maj.* Seu potius *IV. supp.* quia nulla datur in Deo distinctio actualis formalis. Est autem major distinctio fundamentalis, quia Verbum explicat esse relativum et ad aliud, sapientia esse absolutum et ad se similiter essentia. Relativum et absolute

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

■

^ B

■

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

^ B

K I

^ B

^ B

I M

^ B

^ B

M M

^ B

^ B

■ I

■

^ B

3I ^ B

M

M

M

B L.

B |

^ B

^ B

B B

i*

in creatis toto genere differunt, non sic sapientis et essentia, quæ cum sint ad se, sunt ejusdem generis. Et sic majus est fundamentum distinguendi in Deo inter relativum et absolutum quam inter duo absoluta.

Pepones iterum ex S. Augustino et simul ex pluribus Patribus, præsertim iis qui quarto et quinto sæculo scripserunt adversus Actium et Eunomium, qui omnem a Deo distinctionem removebant. Aug. lib. 7 citato de Trinit. dicit quod *aliud esse Uro, aliud Patrem esse.... quod enim est, ad se dicitur, pater ad filium*. Basilius lib. 1 contra Eunomium, Gregorius Nissenus Orat. 12 contra eundem, Gregorius Nazianzenus Orat. 53 et alii passim dicunt præscientiam, bonitatem, justitiam et alia attributa non esse Dei substantiam; item per attributum quodlibet, non omnes Dei perfectiones designari, sed aliquas tantum, alias omnia forent synonyma. Et Damascenus lib. 1 de Fide, can. 4 ait: « Si bonum, si justum, si quid tale dixeris, non naturam Dei dices, sed quæ sunt circa eam. » Ergo.

7. lise Patrum dicta, sola virtuali distinctione, absque ope distinctionis actualis formalis verificari. Sic 1° juxta S. Augustinum, *aliud est esse Deo, aliud esse Patrem*, virtualiter nimirum, non realiter formaliter. *Quod est, ad se dicitur, pater ad filium*; quia paternitas est terminus relativus, et esse, absolutus: unde est diversitas in modo significandi eandem rem virtualiter multiplicem. 2° Præscientia, bonitas, justitia et alia attributa non sunt substantia Dei in sensu virtuali et explicito, seu secundum terminorum significationem; secus in sensu reali formali. Est enim eadem omnino res diversis nominibus significata et diversis conceptibus inadæquatis apprehensa, quorum unus alium non explicat quamvis implied; et hinc patet quomodo per attributum quodlibet, non omnes Dei perfectiones designentur, sed aliqua tantum, nec omnia esse synonyma, quia unum attributum voce expressum se solum explicat. 5° Tandem qui dicit bonum, justum et quid tale, non dicit Dei naturam, sed quæ sunt circa naturam. Id verum est explicite et in sensu virtuali, secus implicite et in sensu reali formali. Et si quid amidi? ex l a m m (lictis scci.dmn corticem

intellectis eruere tentent Scotistæ, non tantum formalem, sed stricte realem distinctionem probabunt.

Obj. 1°, Talis est distinctio) qualis est contradictio: atqui ante omnem mentis operationem, de essentia, attributis et relationibus divinis affirmatur quædam contradictio, seu potius velificantur contradictoria: ergo. *Major est certa. Prob. min.* Sic ante omnem mentis operationem vere dicitur: Deus est formaliter Deus, deitate, non justitia; Intellectu.; generat, voluntas non generat; Essentia communicatur Filio, paternitas non communicatur. Ergo. Ita Franciscus Henno.

P. 1° *retorquendo argumentum.* Talis est distinctio qualis est contradictio: atqui inter essentiam divinam et relationes non solum est contradictio formalis seu quoad formalitates, sed realis entitativa seu quoad entitates; vere enim essentia non solum formaliter, sed realiter enlilative communicatur Filio, non paternitas; alioquin Pater distingueretur a Filio formaliter et non realiter enlilative, quod admitti non potest: ergo.

1°. 2° *directe, ad argumentum* quod ex omni parte nutat; et 1° *potest negari maj.* quamvis certam dicat P. Henno. Etenim de re simpliciter et formaliter una, sed virtualiter distincta et multiplex, potest idem affirmari et negari, sicque velificari quæ videntur contradictoria; quia vere et proprie non sunt contradictoria nisi quæ affirmantur et negantur de eodem sub eadem ratione: ubi autem res est virtualiter distincta et multiplex, quæ videntur contradictoria non enuntiantur de eodem -ub eadem ratione, sed sub diversa. Sic essentia divina prout æquivalet intollet, tui creato generat, prout æquivalet voluntati non generat. Essentia divina prout est absoluta communicatur, prout æquivalet relativo non communicatur. *Nota enim bene* quod, quæ in creatis realiter distinguuntur, identificantur in Deo salvis suis naturis. Consequenter ad hæc, *debet etiam negari min.* nimirum de essentia divina, attributis et relationibus velificari contradictoria proprie dicta.

Sed claritatis majoris gratia, D. maj. Talis est distinctio formaliter vel virtualiter qualis est contradictio, (1. *maj.* talis est distinctio semper formaliter qualis est

contradictio, xV. *maj.* Sufficit enim, ut dictum est, distinctio virtualis quæ actuali reali æquivalet, qualis est eminentia seu virtualis multiplicitas divinæ entitatis. Eo enim tilufo dicitur distinctio virtualis, quia ratione infinite entitatis præstat eminenter quod præstaret formaliter distinctio realis. *Hinc inferes* ipsam distinctionem formalem quam tantopere jactitant Scotistæ, non sufficere ad verificandam contradictionem stricte reale in divinis : cum enim ad hoc requiratur distinctio stricte realis, vel stricte reali æquivalens; talis enim, inquiunt, debet esse distinctio qualis contradictio ; nec eorum distinctio formalis sit stricte realis, nec ipsi æquivalet, sequitur quod non sit sufficiens ad hunc effectum, sicut nostra virtualis, quæ æquivalet stricte reali.

Inst. 1° *cum eodem P. Henno.* Vel ista distinctio virtualis seu illa æquivalentia multis, relinquit a parte rei independentem ab intellectu omnimodam identitatem inter essentiam, attributa et relationes in Deo de quibus verificantur contradictoria, vel non relinquit. Si non : ergo inter illa datur aliqua distinctio, et habemus intentum, si relinquat : ergo sequitur 1°, quod a parte rei paternitas non minus sit communicabilis quam essentia, cum sint omnino idem ; 2° quod a parte rei non minus essentia generet quam Pater ; 5° quod Filius non minus procedat a parte rei per voluntatem quam per intellectum : quæ omnia et similia sine hæresi, vel saltem sine errore admitti non possunt. Ergo.

A. 1° *ut supra retorsione argumenti*, hanc instantiam, si quid probet, nedum formalem sed entitativam probare distinctionem, cum non solum formaliter, sed etiam entitative essentia divina communicetur Filio, et paternitas entitative non communicetur.

B. 2° *directe. Concesso ant. pro prima parte*, scilicet distinctionem virtualement relinquare a parte rei omnimodam identitatem inter essentiam, relationes et attributa, *nego sequelas.* Quia, ut jam non semel dictum est, hoc ipso quo res una et eadem a parte rei differt ratione, seu est virtualiter distincta et multiplex, potest in re communicari sub una ratione et non sub altera, generare sub una ratione et non sub altera, non secus ac si esset realiter

distincta et multiplex ; quia rationes realiter distinctæ in inferioribus, identificantur in superiori, salvis earum naturis et proprietatibus : unde præstat hæc virtualis multiplicitas quod præstaret realis, et ideo dicitur virtualis, sicut virtualis calor solis præstat quod præstaret formalis calorignis. Sic ergo in Deo eadem omnino entitas ratione suæ eminentiæ virtualiter multiplex communicatur in re sub ratione absoluti, non communicatur sub ratione relativi; generat ut relativa, non generat ut absoluta; generat ut intellectiva, non generat ut volitiva. Verum loquatur ipse Doctor Angelicus infra q. 59, a. 1, ad 2, sed et maxime q. 7 de pot. a. 1, ad 5, ubi sic discurrit : « Dicendum quod de eo quod » est idem re et differens ratione, nihil » prohibet contradictoria prædicari, ut dicitur Philosophus 5 Phys. sicut patet quod » idem punctum re, differens ratione, est » principium et finis, et secundum quod » est principium non est finis, et e contrario : unde cum essentia et proprietas » sint idem re, differant ratione, nihil prohibet quin unum sit communicabile et » aliud incommunicabile. » Ita S. Th. Vis aliud exemplum ? Anima rationalis in homine est unica, eminenter tamen vegetativa et sensitiva, et ratione hujus eminentiæ seu virtualis multiplicis, communicatur et non communicatur sub diversa ratione. Communicatur quibusdam partibus ut vegetativa, non communicatur ut sensitiva; communicatur aliis partibus ut sensitiva, non communicatur ut rationalis.

Inst. 2°. Effectus actualis petit causam actualem : atqui contradictio est actualis : ergo distinctio debet esse actualis.

B. *D. maj.* Effectus actualis petit causam actualem formalem vel virtualement, C. actualem formalem semper, N. Non enim ad effectum actu requiritur causa quæ sit actu formalis seu univoca, id est, formaliter actu continens effectum, sicut est ignis, v. g., respectu caloris producendi sed sufficit quod sit actu causa virtualis et æquivoca, sicut calor actualis virtualis solis est sufficiens causa caloris actualis formalis. Nostra autem distinctio virtualis est actu in Deo, nempe eminentia divina identificans perfectiones in inferioribus realiter distinctas, a qua tanquam a causa æquivoca procedit contradictio actualis realis.

Obj. 5°. Quæ. habent distinctas definitiones formaliter distinguuntur : atqui essentialia et attributa in Deo habent distinctas definitiones : ergo.

Λ. *D. maj.* Quæ*, habent distinctas definitiones traditas de re prout est in se a parte rei, formaliter distinguuntur, *C. maj.* quæ habent distinctas definitiones traditas de re prout inadæquate concipitur, *subdistinguo* : sunt formaliter distincta in re, A. sub conceptu inadæquate definiente, *C. Ad hunc sensum D. min.* Essentiam enim et attributa distinctis definitionibus explicamus, non prout sunt in re identificata, sed prout ea distinctis conceptibus inadæquatis attingimus.

Inferes. Ergo definitiones quas de illis tradimus sunt vitiosæ. *Prob. illatio.* Bona definitio debet explicare quid sit res a parte rei, et non sub conceptu nostro tantum. Ergo.

H. N. Hiatioem. Ad prob. D. ant. Bona definitio debet explicare quid sit res a parte rei adæquate vel inadæquate, *C. ani.* adæquate, *subdistinguo*. Definitio adæquata, *C.* inadæquata, *N.* Definitio autem non est vitiosa ex eo quod sit inadæquata, sed tunc solum (piando rei tribuit quod ipsi non convenit, vel negat quod convenit ; quod hic non fit, sed tantum rem secundum aliquam sui partem explicat, non secundum omnes : in quo nullum est vitium ; ut enim communiter dicitur, abstrahentium non est mendacium.

Obj. -(°. Intellectus formans hanc propositionem, *Sapientia divina non est formaliter bonitas divina*, non causât veritatem illius, sed eam invenit in re ; ex eo enim quod res est, vel non est in re, propositio dicitur vera vel falsa : ergo in re sapientia divina distinguitur formaliter a bonitate divina.

Λ. hanc propositionem habere duplicem sensum ratione particulæ *formaliter*, quæ dupliciter sumi potest : primo absolute pro quidditate rei ut est in se, ita ut sensus propositionis sit : Sapientia divina non est formaliter in se et a parte rei bonitas divina ; et hoc sensu falsa est, cum omnia attributa absolute prout sunt in se a parte rei, sint formaliter identificata. Secundo sumitur *τo formaliter*, relative pro quidditate rei ut substat nostris conceptibus

et ab illis denominatur extrinsece distincta : hoc sensu vera est præfata propositio ; sed ex ea tantum concluditur sapientiam et bonitatem formaliter distingui sub conceptu. *Unde in forma D. ant.* Intellectus formans hanc propositionem, *Sapientia divina non est formaliter bonitas divina*, non causât veritatem illius, sed eam invenit in re, si ly *formaliter* sumatur absolute, *N. suppositum ant.* non est enim tunc vera propositio, sed falsa ; si ly *formaliter* sumatur relative, *N. ant.* Ad id vero quod additur, propositionem dici veram vel falsam ex eo quod res est vel non est in re, id verum est quando in propositione non fit reduplicatio sub conceptu, sicut fit in præsentī propositione per *τo formaliter* sumptum relative.

Inst. Si falsa sit hæc propositio, *Sapientia divina formaliter absolute in re, non est bonitas divina*, vera erit hæc ipsi contradictoria, *Sapientia divina formaliter absolute in re, est bonitas divina* : atqui *falsum consequens* : ergo *et ant. Prob. min.* Falsa est hæc propositio, *Attributum sapientiæ est formaliter absolute in re attributum bonitatis* : ergo et procedens, *Sapientia divina*, etc.

R. N. min. Ad prob. N. conseq. Ratio est, quia non eodem modo sumuntur, nec idem omnino significant attributum sapientiæ divini et sapientia divina, attributum bonitatis divini et bonitas divina. Quando enim dico, *attributum sapientiæ*, importatur status rationis, cum non sint in Deo varia attributa nisi per rationem, et reduplicatur conceptus explicilis, quo virtualiter distinguitur in re a bonitate, ita ut ibi exerceatur ipsa distinctio virtualis : nihil horum accidit dum dicitur *sapientia divina, bonitas divina*. Unde falsum est suppositum hujus propositionis, *Attributum sapientiæ divinat est formaliter absolute in re attributum bonitatis divini* : non secus ac si dicerem, *Hircus cervus est formaliter absolute in re chimæra*. Sicut enim non datur absolute in re hircus-cervus, quod supponit hæc propositio : ita nec dantur in Deo absolute in re attributa, hoc est, proprietates consequentes essentiam, quod supponit tamen prior propositio ; attributa enim duntaxat fiunt et dicuntur per rationem

concupientem quasdam in Deo perfectiones per analogiam ex creaturis, tanquam proprietates consequentes essentiam; quod in re tamen non est, cum nihil in Deo sit prius aut posterius, sed una simplicissima entitas.

Beplicabis. Si sapientia in re formaliter sit bonitas, misericordia sit justitia, voluntas sit intellectus, etc. ergo saltem erit verum dicere quod absolute formaliter in re misericordia puniat, justitia parcat, quod intellectus velit, voluntas intelligat; atqui hæc falsa sunt et absurda : ergo, etc.

B. 1°. N. maj. Quia cum prædicatur operatio propria alicujus attributi, tunc importatur explicite per modum consignificati ratio propter quam unum attributum virtualiter distinguitur ab altero, ita ut ibi exerceatur distinctio virtualis, ideoque operatio unius attributi non possit de altero formaliter prædicari.

B. 2°. N. min. si ly *formaliter* in minori sumatur absolute pro essentia seu quidditate ut est a parte rei : quia hoc sensu verum est quod eadem entitas simplicissima quæ essentialiter in re est misericordia, puniat; quod eadem entitas quæ essentialiter in re est voluntas, intelligat : licet tamen non puniat reduplicative sub ratione misericordis, id est, prout æquivalet virtuti miserendi in creatis; nec intelligat, prout æquivalet virtuti volendi creaturæ.

Ex quo sequitur, et quod non intercedat distinctio formalis Scoti, cum sit simplicissima entitas quæ hæc omnia præstat; et quod admittenda sit distinctio nostra virtualis, cum hæc omnia præstat prout æquivalet pluribus realiter distinctis in creaturis.

Contra secundam conclusionem posset objici definitum esse in concilio Remensi, ne ratio in theologia distinguat inter essentiam et personam. Sed hoc præoccupavimus supra § 2, n. 5; require ibi.

Obj. insuper contra eandem. Non possunt formari distincti conceptus formales de Deo, nisi ex parte Dei respondeant distincti conceptus objectivi : atqui exprima conclusione non sursum in Deo distincti conceptus objectivi : ergo.

B. 11. maj. Ad formandos enim distinctos conceptus formales iuadæquatius de Deo, sufficit infinita ejus perfectio; quæ

cum æquivalet pluribus realiter distinctis, præbet intellectui meo fundamentum eum concipiendi inadæquate sub una ratione et non sub alia.

Obj. iterum contra eandem. Deo repugnat compositio rationis : ergo et distinctio rationis. *Patet consequentia;* quia Deus non est minus unus quam simplex, et distinctio opponitur unitati sicut compositio simplicitati.

B. N. consequ. quia ad compositionem etiam rationis requiritur duplex pars sese excludens, quarum una se habeat in potentia ad alterum, vel utraque ad totum; compositio enim stricte sumpta est unio partium : de ratione autem partis est quod compartem excludat. Unde fundamentum compositionis rationis deberet esse distinctio virtualis major seu per modum excludentis et exclusi, quæ, ut probavimus, repugnat Deo. At vero fundamentum distinctionis rationis non repugnat Deo; est enim, ut diximus, eminentia illius entitatis ex una parte, et ex altera imperfectio et limitatio nostri intellectus.

APPENDIX.

Petes 1. an omnia attributa in Deo sint æqualia ?

B. 1°, si sermo sit de attributis prout sunt a parte rei, esse æqualia, non æqualitate positiva quæ peteret realem distinctionem, sed æqualitate negativa quæ consistit in negatione excessus; sunt enim in re unum et idem.

B. 2°, si sermo sit de illis prout a nobis concipiuntur, *sub distinctione*. Vel considerantur sub ratione entis increati et infiniti «piam transcendentaliter includunt, et sic sunt æqualia, quia hæc ratio, utpote indivisibilis et unica, omnibus æqualiter imbibitur. Vel considerantur sub ratione explicita et per analogiam ad similes perfectiones in creatis, et sic sunt inæqualia secundum quid, quia intellectus, v. g., explicat majores perfectiones quam voluntas; et sic de cæteris.

Pe. 2° an Deus et beati faciant etiam distinctionem rationis inter essentiam et attributa ?

B. probabilius negative; quia fundamenta distinctionis ratiocinatae sunt partim eminentia rei, partim imperfectio intellectus diversis conceptibus inadæquatis rem

attingentis; Dei saniem unico intuitu suam licet cininenlissimam essentiam attingit, item et beati saltem visione beatifica, quia Deum cognoscunt unica et simplicissima specie, nimirum divina essentia gerente vi-ces speciei tam impressa; quam expressæ, ut (licemus infra.

Dixi, *saltem visione beatifica*; quia non videtur repugnare quod beati per cognitionem aliam quam habent extra verbum, possint formare diversos conceptus de essentia Dei, et sic formare distinctionem rationis.

DISSERTATIO III.

DE ATTRIBUTIS IN PARTICULARI QUÆ
PERTINENT AD DIVINUM ESSE.

D. Th. a Q. 2 ad n.

Attributorum quæ in Deo concipimus, quædam, ut jam notavi, spectant ad ejus esse seu substantiam, quædam ad operationem; et cum secundum nos prius sit esse quam operari, hinc cum D. Th. prius agimus de iis quæ spectant ad esse divinum, deinde de iis quæ spectant ad ejus operationem, ut de scientia, providentia, etc. Et cum perfectius cognoscamus Deum per negationem, removendo scilicet ab ipso imperfectiones creaturarum quas penetrare possumus quam per affirmationem, affirmando de ipso divinas perfectiones (pias salis capere non valemus; hinc iterum cum S. Doelore a negativis incipimus, et 1^o de simplicitate Dei seu non compositione agimus. Unde sit

ARTICULUS I.

De simplicitate Dei. D. Th. Q. 5.

¶ *¶* duplicem esse simplicitatem: una est quæ provenit ex potentialitate et defectu; altera est quæ procedit ex forma et actu. Prima paupertatem et imperfectionem n secum affert, et convenit materiæ primæ, qui est prope nihil. Secunda summam denotat perfectionem et actualitalem, et de ea est quæslio

Quaritur» utrum Deus sit corpus?

Idolola/ras corpus Deo tribuisse ce turn est, «i quidem aut idola sua, aut solem, wtluiui, aut cofluui, aut plantas, aut

bruta, aut homines, Jovem, Saturnum, etc. pro diishabercnl; qui error inde fluxit, inquit S. Aug. lib. de Utilitate credendi, quod *Ili nimis in hccc corporalia progressi atque lapsi, nihil aliud putant esse* (Deum) *tpiam quod istis quinque corporis nuntiis sentiunt.* Idem error tribuitur Sadducæis inter Judæos.

Inter Christianos vero, quosdam Ægypti monachos ex Audianorum secta, sustinuisse Deum esse corpus, referunt Socrates lib. 6 Hist. cap. 7, et Zozomcnus lib. 8, cap. 11. An ipse Audæus sect® luclo rin hunc errorem impegert? *Quidam affirmant, alii negant*, ea potissimum ratione, quod S. Epiphanius ipsi coævus, HæresiTO, ubi de Audianis agit, laudat Audæum tanquam virum sanctitate conspicuum, in eo-que duntaxat duo reprehendit: primum, quod pascha cum Judæis celebraret luna decima quarta: secundum quod ex imperitia et cum nimia perinacia contenderet hominem secundum corpus esse factum ad imaginem Dei. Quem errorem refellens ibidem S. Epiphanius, ostendit ex eo sequi quod Deus sit corporeus, hujus tamen erroris non insimulat Audæum; imo ipsum S. Epiphanius argumentum satis innuit Audæum r.on expresse docuisse Deum esse corpus, alioquin frustra hoc grave inconveniens ex ejus doctrina arguendo deduxisset: sed probabile est id fuisse causam erroris posterioribus Audæi discipulis, qui diserte affirmabant Deum esse corpus; unde dicti sunt Anthropomorphize. An vero Tertullianus ipse Deum esse corporeum consuerit, gravior est inter eruditos concertatio; de qua in digressionem speciali ad calcem hujus articuli.

Q. 5. n. 1. — *ii igitur ad quæslioncm negative.* Est de fide.

ib. 1^a a. s. c. — *Prob.* 1^o ex Scripturis. Joan. 4 dicitur: *Spiritus est Deus*; 2Cor. 5: *Dominus autem spiritus est*; 1 Timolh. 1, Deus dicitur invisibilis; 5 Keg. 8, immensus; 7. Ialachiæ 5, immutabilis. Quæ omnia nullatenus convenire possunt corpori, sed soli spiritui. Unde in concil. Lateran IV, cap. *Firmiter*, dicitur: *Una est Dei essentia, substantia seu natura simplex omnino.* Omitto Patres, quorum doctrina eat aperta pro hoc dogmate catholico.

Ibid. o. — *Prob. ratione triplici.* <.

Deus est primum movens immobile, *ut patet ex supra dictis* : atqui omne corpus moveri potest, vel motu locali transeundo ab uno loco ad alium, vel motu alteralio- nis recipiendo de novo aliquod accidens : ergo. 2° Deus est primum ens, *ut ex ante dictis constat* corpus non potest esse primum ens : ergo. *Prob. min.* Primum ens est actus : licet enim in uno et eodem quod exit de potentia in actum, potentia sit prius tempore quam actus, actus tamen simpliciter est prior potentia, quia quod est in potentia non reducitur ad actum nisi per ens actu: atqui omne corpus est in potentia, quia continuum in quantum hujus- modi est divisibile in partes in infinitum : ergo. 5° Deus est id quod est nobilissi- mum in entibus, ut jam sæpe dictum est : atqui impossibile est aliquod corpus esse nobilissimum in entibus: ergo. *Prob. min.* Corpus aut est vivum aut non vivum : si non vivum, manifestum est quod vivum sit eo nobilius saltem substantialiter; si vi- vum, non vivit in quantum corpus, alias omne corpus viveret, sed vivit per aliquid aliud, sicut corpus nostrum vivit per ani- mam : atqui illud per quod vivit corpus est nobilius quam corpus : ergo.

Dices. In Scripturis tribuuntur Deo ea quæ non nisi corpori conveniunt. 1° Tri- buitur Deo trina extensio; dicitur enim Job 11 : *Excelsior cælo est, quid facies? Profundior inferno, et unde cognosces? Longior terra mensura ejus et latior mari.* 2° Tribuuntur Deo membra ; Job 41, brachium ; Ps. 53 , oculi, 3° Tribuitur si- tus, Isai. 6 : *Eidi Dominum sedentem;* et ibid. 5 : *Stat ad judicandum Domi- nus.* 4° Tribuuntur allectiones animi con- juncti corpori, ut pœnilcre et irasci, Ge- nes. 6 : *Pœnilet me fecisse hominem.* Item : *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo,* inquit, *hominem quem creavi.* Psal. 6: *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.* Ergo.

Ibid. ad 1. 3. 4. et a. 2. ad 2. — *It. haec et similia intelligenda esse, non in sensu proprio ac litterali, sed improprio et meta- phorico ; «olet enim Scriptura tradere no- bis spiritualia et divina sub similitudine corporalium, ut sese modo nostro cogi- tandi et loquendi aptet.* Igitur 1° cum tri- nam dimensionem Deo attribuit, sub si- militudine quantitatis corporeæ, quanlita-

tem virtuale in ipsius designat, nōpote per profunditatem, virtutem ad cognoscendum occulta; per altitudinem, excellentiam vir- tutis super omnia; per longitudinem, du- rationem sui esse; per latitudinem, affec- tum dilectionis ad omnia. 2° Per brachium, intelligitur ejus potentia operative ad ex- tra ; per oculum, ejus scientia et providen- tia. 5° Per sessionem , ejus immobilitas et auctoritas ; per stationem, ejus fortitudo ad debellandum omne quod adversatur. 4° Per pœnitentiam et iram, intelligitur non affectus animi sed effectus quem inter ho- mines solent producere pœnitentia et ira, scilicet retractatio operis patrati et offense vindicta.

Quæritur 2° utrum in Deo sit composi- tio materiæ et formæ ?

Nota. Licet secundum rei veritatem om- ne et solum corpus sit compositum ex ma- teria et forma, quia tamen id ab omnibus non conceditur, ideo quærit S. Doctor an Deus, quamvis non sit corpus, sit nihilo- minus compositus ex materia et forma.

Il. negative.

Q. 3. a. 2. o. — *Prob. triplici ratione.*

1° Quia Deus est actus purus—atqui in actu puro nulla est materia quæ essentialiter in- volvit potentialitatem : ergo. 2° Deus est bonus et perfectus per suam essentiam, non per participationem : atqui quod com- ponitur ex materia et forma, est bonum per formam, adeoque per participationem: ergo. 5° Deus est primum agens simplici- ter : atqui quod est primum agens simpli- citer, debet esse primo et per se forma: ergo Deus est primo per se forma, non compositus ex materia et forma. *Prob. min.* Unumquodque agit per suam formam : er- go quod est primum agens simpliciter de- bet , etc.

Quæritur 3° utrum sit idem Deus quod sua essentia vel natura ; id est, utrum Deus careat compositione substantiali ex natura et supposito?

Ante responsionem, nota 1° quod S. Doctor per hoc nomen Deus quod impor- tat suppositum, intelligat id quod habet veram deitatem , sive sit individuum dei- tatis ut indivisum et præintellectum tribus personis, sive sit persona incommunicabi- lis, Pater, vel Filius, vel Spiritus sanctus.

Nota 2° , suppositum duo naturæ seu essenliæ superaddere. [Son enim solum

complectitur id quod per definitionem importatur, ulpote principia speciei ; sed natum superaddit, 1° principia individuantia, ut sunt in humanitate, v. g. hęc carnes, hęc ossa, hęc quantitas, hęc accidentia materiam signantia ; licet enim hęc non includantur in humanitate, includuntur tamen in hoc supposito quod est homo. ¶ Superaddit subsistentiam seu existentiam per se quę est terminus et complementum naturę ex ea resultans. Juxta hanc exceptionem, proprie est suppositum ; juxta primam, minus proprie. Quęstio D. Th. videtur procedere de supposito improprie et primo modo sumpto, non de secundo modo et proprie sumpto, ut indicat eius probatio. Ille notatis,

B. ad quęstionem affirmative.

Ibid, in a. s. C.—*Prob. 1° CX* illo J03H-nis 11 : *Ego sum via, veritas et vita* : atqui vita in Deo est ipsa ejus deitas, seu natura : ergo idem est Deus quod sua natura. Et ita videtur definitum in concilio Remensi contra Gilbertum Porretanum, qui nolebat abstracta posse prædicari de Deo in concreto, ut vidimus dissertatione superiori ; et quem hoc validissimo argumento urgebat S. Bernardus : Si deitas non est Deus, vel est nihil, vel aliquid quod non est Deus. Nihil dici non potest, cum sit natura divina qua Deus est Deus. Neque est aliquid quod non est Deus, quia vel esset minus aut majus Deo, vel ipsi squale : non minus, tum quia est id quo Deus est, id autem quo Deus est Deus est infinitum, nec potest esse minus eo quod constituit ; non majus, quia id et non Deus licet summum bonum ; non æquale, quia tunc essent duo summa bona, quod est impossibile. Ergo.

ibid. — *Prob. insuper.* In corporeis natura non distinguitur a supposito : atqui Deus est incorporeus, *ut probatum est* : ergo. *Prob. maj.* Ideo in rebus corporeis natura distinguitur a supposito, quia natura dicit tantum ea quę ingrediuntur definitionem speciei, seu id (pro tale est tale, v. g. natura hominis id quo homo est homo : suppositum autem ultra hoc includit naturam individuatam et varia accidentia quibus individuantur ; individuantur enim natural corpore.e per materiam signatam certis accidentibus ergo in eis quę se ipsas individuantur et non per materiam, ut sunt

Bil 1. t. I.

incorporea, nihil aliud includit -uppositum quod in on includat natura, adeoque sum unum et in em. *rides*, ut dixi prius, hanc rationem procedere de supposito sumptu improprie pro individuo ; ipse enim S. Doctor alibi pluries docet subsistentiam distinguere in angelis ab essentia ; nec tamen inde sequitur D. Thomam diminute locutum fuisse, siquidem infra a. 7, omnem omnino compositionem a Deo removeat.

Cæterum nec in Deo esse compositionem ex natura et subsistentia, hac generali ratione probatur, quod sit actus purissimus, ens summe perfectum, identificans essentialiter omnem perfectionem adeoque et subsistentiam, ex qua proinde et natura non componitur.

Quæritur 4° utrum in Deo sit idem essentia et esse, id est, utrum Deus sit ita simplex ut careat compositione substantiali ex essentia et existentia ? sumit enim hic S. Th. esse pro existentia.

Q. 5. a. 4. 0. — *B. affirmative.*

Prob. triplici ratione. 1° Si existentia non esset de essentia Dei, vel causaretur ab illa tanquam proprietas, vel ab aliquo principio extrinseco. Non primum, quia quod non est, non potest sibi dare existentiam : in hoc casu autem supponitur Deum non existere. Non etiam secundum, alias Deus non esset prima causa efficiens. 2° Quia alias essentia esset in potentia ad existentiam, tanquam ad suum actum : atqui hoc repugnat actui purissimo qualis est Deus : ergo. 5° Illud quod habet esse et non est esse, est ens per participationem : sicut quod habet ignem et non est ignis, est ignitum per participationem : atqui Deus non est ens per participationem, sed a se et per essentiam ; ergo.

Quæritur 5° utrum Deus sit in aliquo genere seu prædicamento ?

ibid. a. a. 0. — *B. negative.*

Prob. Quod ponitur in aliquo genere vel prædicamento, ponitur directe seu proprio ut species, vel reductive ut principia et privationes : sic, v. g. punctum reducitur ad prædicamentum quantitatis. Atqui neutro modo Deus potest poni in prædicamento : non directe ut species, quia omnis species constat genere et differentia ; in Deo autem non potest concipi genus et differentia, cum genus importet potentialitatem : non etiam reductive, quia id quod

ponitur reductive in aliquo praedicamento, non se extendit ultra istud praedicamentum ; sic punctum non est principium, nisi quantitatis continuae. Atqui Deus est principium lotius esse pervadens omnia genera : ergo. De hac quaestione fusius in Logica.

Quæritur. 6° utrum in Deo sint aliqua accidentia, sive utrum sil in eo compositio accidentalis ?

ibid. a. 6. 0. — *P. negative.* Quia subjectum comparatur ad accidens sicut potentia ad actum, subjectum enim per accidens est aliquo modo in actu : atqui esse in potentia omnino removetur a Deo, utpote actu purissimo : ergo.

Quæritur. 7° utrum Deus sit ita simplex, ut nullam omnino admittat in se compositionem?

ibid. a. 7. 0. — *II. affirmative.* Est de fidedecisa in concilio Lateran. supra citato.

Prob. ratione quintuplici. 1° Ab enumeratione compositionum quas huc usque a Deo rejecimus. Etenim in Deo non est compositio, neque quantitativarum partium, quia corpus non est; neque compositio formæ et materiæ; neque compositio ex natura et supposito; neque ex essentia et existentia; neque compositio generis et differentiae, neque subjecti et accidentis : ergo nullo modo est compositus, sed omnino simplex. 2° Omne compositum est posterius suis componentibus et dependens ab ipsis : atqui Deus est primum ens simpliciter a nullo dependens : ergo. 3° Omne compositum causatur ab aliquo partes diversas uniente : atqui Deus a nullo causatur, cum sit prima causa efficiens : ergo. 4° In omni composito reperitur potentia et actus; vel enim una pars est in potentia ad aliam, vel omnes partes ad totum : atqui Deus est actus purissimus expers omnis potentialitatis : ergo. 5° In omni composito est aliquid, scilicet pars, quod non est ipsum : atqui omne quod est in Deo, Deus est : ergo.

Dices. Mystrium SS. Trinitatis non videtur cobærere cum summa simplicitate. Ergo. *Prob. ant.* Summa et indivisa simplicitas non compatitur pluralitatem : atqui in Deo est Trinitas personarum : ergo.

It. N. ant. ad prob. D. maj. Summa et indivisa simplicitas non compatitur pluralitatem in eo in quo est simplicitas, C. in abo in quo non est simplicitas, A. In Deo

autem est simplicitas in natura, pluralitas vero in personis.

Pepones. Illæ personæ sunt in natura : ergo est pluralitas in eo, in quo dicimus esse simplicitatem.

In d. 8. q. 1. a. 1. ad 4. — *P. D. ant.* Iuxta personæ sunt in natura ut identificata in illa, C. sunt in natura ut distinctæ ab illa, N. Unde non componunt cum illa, sed sunt idem ; quia compositio est distinctorum unio ; neque etiam componunt comparatæ ad invicem, quia ul sic non uniuntur, sed opponuntur.

Si quæras utrum saltem in Deo possit admitti compositio rationis : *respondimus negative in fine articuli* de distinctione attributorum, dissertatione præcedenti.

Quæritur 8° utrum Deus in compositionem aliorum veniat tanquam pars vel formalis, vel materialis, seu alio quovis modo,

Hic a. 8. 0. — *P. negative.* Est 1° contra Marcum Varronem, qui teste S. Aug. lib. 7 de Civit, cap. 6, posuit quod Deus esset anima mundi ; 2° contra Almarianos, qui posuerunt Deum esse principium formale omnium rerum ; 3° contra Davidem de Dinando, qui stultissime posuit Deum esse materiam primam.

ibid. — *Prob.* 1° Deus est prima causa efficiens omnium : atqui causa efficiens non coincidit secundum numerum cum forma rei factæ, sed tantum secundum speciem ; sic homo generat hominem non scipsum ; cum materia autem rei faciæ, neque secundum speciem coindicit ; nam materia est in potentia et efficiens in actu : ergo Deus non est forma aut materia rerum a se factarum. 2° Cum Deus sil prima causa efficiens, ejus est primo et per se agere : atqui id quod venit in compositionem alicujus, non est primo et per se agens, sed magis compositum ; non enim manus agit, sed homo per manum ; et ignis calefacit per calorem.

Confirmatur. Quod componit tanquam pars est minus perfectum, quam totum quod ex illa et altera parte exurgit : atqui repugnat Deum esse minus perfectum quam ulla res : ergo.

Dices 1°. In mysterio Incarnationis Verbum divinum componit Christum cum natura humana : ergo Deus potest venire in compositionem alterius.

P. D. ant. Verbum divinum componit Christum cum natura humana per modum

partis materialis aut formalis inhærenlis, *N. an!*. per modum termini complentis, acluanlis et perficientis naturam humanam, *C. ant*, Primam compositionem utpote imperfectione permixtam rejicit hic S. Doctor; non secundam, quæ maximam importat perfectionem et quam admittit in tertia parte : imo potest dici quod duæ nature in Christo nullo modo habeant rationem partis et comparlis; de ratione enim comparlis est quod cum alia parte constituat totum quod sit perfectius qualibet parte seorsim, quod hic non accidit. De hoc fusius in tractatu de Incarnatione.

Dices 2°. Quæcumque sunt et nullo modo differunt, sunt idem : atqui Deus et materia prima sunt et nullo modo differunt : ergo penitus sunt idem ; et cum materia prima intret compositionem rerum, ita et Deus. *Prob. min.* Quæcumque differunt, aliquibus differentiis differunt, et ita oportet ea esse composita : atqui Deus et materia prima sunt omnino simplicia : ergo nullo modo differunt. Ita David de Dinando.

Ibid, ad 5. et 1. cont. Gent. c. 17. — *Λ. D. maj.* Quæcumque sunt et nullo modo differunt differentia proprie vel improprie sumpta, sunt idem, *C. maj.* quæcumque sunt et nullo modo differunt differentia proprie sumpta, differunt tamen differentia improprie sumpta pro diversitate, sunt idem, *N. maj.* *Et ad hunc sensum distincta min. N. conseq.* Dicendum igitur quod simplicia non differunt aliquibus aliis differentiis, hoc enim compositorum est : sic homo et equus differunt rationali et irrationali differentiis, bæ autem differentia non differunt amplius ab invicem aliis differentiis, sed seipsis. Unde si fiat vis in verbo, non proprie dicuntur differre, sed diversa esse ; nam secundum philosophum 10 Metaphysicorum, diversum absolute dicitur ex hoc quod non est idem, sed omne differens aliquo differt. Differentia igitur in his quærenda est quæ in aliquo genere uni, loco conveniunt; oportet enim aliquid in eis assignari secundum quod differant : in his autem quæ in nullo univoco conveniunt, non est quaerendum quo differant, sed seipsis diversa sunt. Unde si fiat vis in verbo, materia prima et Deus non differunt, sed sunt diversa seipsis, quatenus unum est actus purus, aliud po-

tentia pura in nullo univoco convenientiam habentes. Vide S. Th. loco citato contra Gentes, cum commentariis Feriariensis.

APPENDIX.

De systemate Benedicti Spinoza.

Errori Davidis de Dinando affine est impium ac insanum systema Benedicti Spinosæ, qui ex Judæo Amstelodamiensi atheus sæculo proxime præterito in suis Ethicis, opere posthumo, prioris figmentum certa methodo instauravit. David posuit materiam primam esse Deum. Spinoza ponit unicam esse mundi substantiam et nique esse Deum, hoc innixus fundamento : quod ut rerum natura non possint esse duæ vel plures substantiæ unius naturæ vel attributi : quod probat hoc argumento non multum dissimilia sophismate Davidis de Dinando : « Si darentur plures distinctæ substantiæ, deberent inter se distinctæ lingui, vel ex diversitate attributorum seu naturæ, vel ex distinctione affectionum. Si tantum ex diversitate attributorum, conceditur ergo non dari, nisi unum nam ejusdem attributi seu naturæ. At si ex distinctione affectionum, cum substantia sit prior natura suis affectionibus et in se considerata, hoc est, vere considerata, non poterit concipi ab alia distincta, hoc est, non poterunt dari plures, sed una tantum. »

Verum hoc sophisma unico flatu diluitur, sic distinguendo ultimas particulas : ergo *non poterunt dari plures, sed tantum una specie, transeat, sed tantum una numero*, *Λ*. Sic Petrus et Paulus sunt ejusdem naturæ, distinguuntur autem numero per varias affectiones seu accidentia. Insuper quoad primam partem argumenti : ex hoc quod non possint dari plures substantiæ ejusdem naturæ, non sequitur quod non possint dari plures diversæ naturæ seu attributi; consequenter inde inferri non potest esse unicam totius mundi substantiam quæ sit Deus. Insuper CT quam sit falsum istud assertum mox plote ostendam.

Sed figmenta figmentis addit insanus auctor. Fingit namque 1° unam substantiam ab alia produci non posse 2° nullam præter Deum concipi posse substantiam ; 3° hujus unius substantiæ esse tres modos ab illa indistinctos, extensionem scilicet et intelligentiam, sicque omnia mundana cor*

pōra pssc modos illius qua csl extensa, omnes intelligentias modos illius qua est intclhgens; 4° hanc esse aeternam, infinitam, immensam, immutabilem, perfectissimam, quia est necessaria ; 5° banc seu Deum omnia formaliter continere; 6° omnia quæ sunt in mundo, aut sub intellectum cadere possunt, ex cæca divinæ naturæ necessitate sequi, sicut radius cx sole, fructus ex arbore , ita ut in mundo nihil sit contingens ; 7° consequenter Deum nihil operatum fuisse propter aliquem finem, libere tamen operari; sed libertatem intelligit a coactione, non a necessitate. Ilæc et alia plura deliramenta effutit Spinoza, quæ retulisse refutasse est.

Ut tamen tantisper redeamus ad caput erroris , nimirum esse unicam totius mundi substantiam quæ. est Deus, 1° ipsis sensibus constat esse plures in mundo substantias, cum partes ejus nedum ab invicem separari possint, sed sint de facto separatæ. 2° In mundo est substantia extensa, est et cogitans ; lapis est extensus ; homo cogitat : atqui hæ sunt distinct® substantiæ : ergo. *Prob. min.* ex ipso Spinoza in Ethic, n. 5, ubi dicit quod substantia sit quod in se est et per se concipitur, hoc est, id quod non indiget conceptu alterius rei a quo formari debeat : atqui res cogitans potest concipi sine re extensa, et vice versa res extensa sine re cogitante : ergo. 5« Cogitatio hominis non est Deus neque modus Dei tergo quia distinctum. *Proliant.* Deus, ex Spinoza, est ens in omni genere perfectionis infinitum : atqui cogitatio hominis est finita et imperfecta. Item modus concipi non potest sine re cujus est modus ; sic sessio Petri non potest concipi sine Petro : at cogitatio hominis concipi potest non concepto Deo. 4« Ilæc unica mundi substantia, cujus sunt duo modi, scilicet extensio et intelligentia precise secundum se considerata, quid csl? materia, an spiritus? Si materia, *infero* 1° -ergo vilis potentia, non ens actu perfectissimum quæis est Deus. *Infero* 2° : ergo est cæca et non intelligens ; qualicumque enim motu, modificatione, extensione aut figura donaveris matériaux, nunquam cx illa cogitationem aut intellectionem elicies. *Infero* 3° : ergo csl iners sine motu et sine forma. Unde ergo lot modi, lot form®, tot affectiones? Exited necessitate nature, in-

quit Spinoza. Sed quid ista necessitas et unde? verba sunt et nihil aliud. Insuper impossibile est aliquid ex alio necessaria sequi, nisi in eo contineatur; nemo enim quantumvis necessario agens, dat quod non habet. Item si ex necessitate naturæ omnia entia quæ sunt in mundo sequantur, a quo habebunt quod sint finita et limitata? quod enim est a se et necessario agit, a nullo limitari potest, cum nihil aliud prius a quo sit vel dependeat supponatur. Hem non minus est impossibile quod tam mira et ordinata mundi dispositio ad proprios fines, sequatur ex cæca naturæ® necessitate, quam ex fortuito atomorum Epicuri concursu. Si vero hæc unica mundi substantia secundum se considerata sit spiritus, sequitur 1° quod non identificat sibi extensionem et intelligentiam tanquam duos modos a se indistinctos; tum quia hi duo modi non minus opponuntur inter se quam stare simul et sedere, proindeque non possunt uni et eidem convenire; tum etiam quia sicut intelligentia repugnat materi®, ita extensio repugnat spiritui. Sequitur 2° omnia quæ sunt in mundo non ex cæca necessitate naturæ hujus substantiæ® sequi, ut vult Spinoza, sed e contra hujus spiritus intelligentia producente et dirigente prodire. 5° Tandem si Deus sil unica et universalis mundi substantia, sequitur quod quidquid existit in mundo sit vel formaliter Deus, vel formaliter in Deo, utpote ejus modus ab eo indistinctus, secundum Spinosam. *Infero.* Ergo Deus est formaliter lapis, planta , equus, canis, simia , vermis, etc. cum omnibus suis imperfectionibus. *Item infero.* Ergo est simul calidus et frigidus, rotundus et quadratus; talia sunt enim plura entia in mundo. Item est simul sanctus et scelestus, hujusmodi enim sunt natures homines. Item ergo , dum homo hominem odit, execratur, vulnerat, occidit, deprecatur, etc. Deus ipse se odit, exerratur, vulnerat, occidit, deprecatur, etc. Quibus nihil insanius fingi potest. Alia et longe plura opponi possunt et opponunt quidam theologi contra istud systema, sed ab eis superse-demus , quia piget nos tot et tam absurdis figmentis serio refutandis diutius immorari.

DIGRESSIO HISTORICA

Aü QUÆSTIONEM PRIMAM PRÆCEDENTIS
ARTICULI :

*Virum Tertullianus senserit Deum esse
corporeum ?*

Dico. Probabile est Tertullianum non sensisse Deum esse corporeum , aut saltem cum hunc errorem revocasse.

Prob. prima pars. Error de Dei corporeitate conciliari non potest cum principiis doctrinæ Tertulliani. Ergo. *Prob. ant.* 1° Principium Tertullian® doctrin® est, quod omm corporale sit passibile, lib. de Anima cap. 7 : docet autem libro contra Praxeam c -p. 29, Deum esse impassibilem. 2° Lib. de Rap. cap. 11, asserit Demn esse simplicem : « Proh ! misera incredulitas , «inquit, qu® denegat Deo proprietates » suas, simplicitatem et potestatem » Si autem Deus esset corporeus, non esset simplex. 5° Apolog. cap. 17, docet Deum esse immensum, neque ullo loco posse circumscribi , quod non convenit corpori, 4° Lib. Adversus Hermogenem, docet Deum non esse divisibilem in partes, qualis tamen foret si esset -corporeus. 5° Apolog. c. 21, docet lres personas Trinitatis esse unum spiritum, unum Demn, unius substanti®, quod non cohaeret cum sententia deDeicorporeitate. 6° Diserte docet Deum esso spiritum; hæc sunt ejus verba Anolog. 20 : *Nam et Deus spiritus.*

Contra hancultimam probationem opponunt aliqui, Tertullianum pariter dicere animam esse spiritum, quamvis ex professo doceat esse corpoream. Verum alio et alio sensu attribuit Deo et anim® spiritum ; etenim dicit Deum esse spiritum substantia et natura, seu prout spiritus opponitur moli corpore® ut exteris® : *palet ex locis citatis* n. 1 et 5. Dicit autem animam esse spiritum non natura et substantia , seu prout spiritus opponitur moli exiens®; sed prout significat vitam et respirationem : *patet ex lib. de mima, cap H.* « Animam, inquit, spiritum necesse • est certa conditione dicamus, non status nomine, sed actus; nec substanti® « titulo, sed opor® ; quia spirat, non quia » spiritus proprie est. »

Prob. secunda pars ex S. Aug. lib. 10 de Genesi ad Litteram cap. 2.",uln sic discerni : « Tertullianus , quia corpus esse

I » animam credidit, non ob aliud nisi quod » eam incorpoream cogitare non potuit; et » ideo timuit ne nihil esset, si corpus non » esset, nec de Deo valuit aliter sapere, qui » «sane quoniam acutus est, interdum contra opinionem suam visa veritate superatur. Quid enim verius dicere potuit quam » id quod ait quodam loco , omne corporeale passibile esse? Debuit ergo mutare » sententiam, qua paulo superius dixerat » etiam Deum corpus esse. Neque enim arbitrorum desipuisse ut etiam Dei naturam passibilem crederet. »

Dices 1°. Tertullianus disertis verbis asserit Deum esse corpus. Sic lib. de Carne Christi cap. 11, dic. : « Omne quod est, » corpus est sui generis ; nihil est incorporeale, nisi quod non est. » El lib. contra Praxeam cap. 7 : « Onis enim negabit » Demn corpus esse, ?tsi Deus spiritus » «est? spiritus enim corpus sui generis in » «sua effigie : sed et invisibilia illa, quæ » cumque sunt, habent apud Deum et » suum corpus et suam formam , per quæ » soli Deo visibilia sunt. » Ergo.

¶ *D. ant.* Tertullianus disertis verbis asserit Deum esse corpus, lato et improprio sensu, C. stricto et proprio sensu, .V. *Explicatur.* Corpus a quibusdam antiquis, præsertim a Tertulliano, duplici sensu usurpatur : 1° improprie pro omni eo quod esi reale ac subsistit, et opponitur nihilo, inani et vacuo; 2° proprie pro mole materiali extensa et prout opponitur substanti® immateriali. Quand igitur Tertullianus dicit Deum esse corpus, intelligit de corpore improprie prout est aliquid subsistens et opponitur nihilo. *Quod patet cx primo loco citato,* ubi dicit : *Omne quod est, corpus est sui generis ;* 2° ex his particulis, *sui (/eneris,* in utroque loco adhibitis , quibus significat se non intelligere corpus simpliciter et proprie, sed certo modo; 5° ex scopo quem intendebat agens adversus Praxeam; is enim contendebat Filium Dei non esse quid reale subsistens, a Patre dimanans, sed inanem ac vacuum vocis sonum et aerem offensum; quem ut refelleret Tertullianus, non erat necesse quod astrueret Verbum esse proprie corpus, sed sufficiebat ipsi astruere Verbum esse quid reale subsistens et non merum ac inanem vocis sonum : unde statim subjungit : *Quanto magis quod ex ipsius sub-*

I p'

, ■

jJ, '·
' « '

. (, -

r /

;

i I
Γ i

· I

L '<
,

II
. * ' ■ ■

,
Λ

r
r

I ' i» I

?.
\\

- *
' '·

· I

[I μ

. H
Kn

,

stantia missum est, sine substantia non erit; et ante dixerat : .it ego nihil dico de Deo inane ct vacuum prodire potuisse.... ncccarcre substantia quod dc tanta substantia processit et tantas substantias fecit. 4° Quia eo loci adversus Praxeam dum dicit Deum esse corpus, simul addit esse spiritum. Hæc autem conciliari non possunt, si intelligeret dc corpore proprie sumpto. 3° S. Phæbadius Agencensis episcopus Id), contra Arianos torn. 4 Biblioth. Patrum Lugd. loquitur de Verbo Dei eodem prorsus modo ac Tertullianus; nemo tamen ideo cum accusavit erroris contra immaterialitatem Dei. 6° Tandem quia S. Augustinus licet loco supra citato dc Genesi, item Epist. 157 et lib. 2 de Anima cap. 5, videatur sentire Tertullianum aliquando corpus proprium Deo affinxisse; tamen lib. de Hæresibus qui præcedentibus est posterior, hæresi 86, fatetur Tertullianum posse intelligi et excusari eo sensu quem ipsi tribuimus. « Tertullianus, » inquit, animam dicit immortalem quidem, « sed eam corpus esse contendit; neque » hoc tantum, sed ipsum etiam Demn : non « tamen hæreticus dicitur factus. Posset « enim quoquo modo putari ipsam natu- « ram substantiamque divinam corpus vo- « care; non tale corpus cujus partes aliæ « majores, aliæ minores valeant vel debeant « cogitari, qualia sunt omnia quæ proprie « dicimus corpora, quamvis de anima tale « aliquid sentiat; sed potuit, ut dixi, prop- « terea putari corpus Deum dicere, quia « non est nihil, non est inanitas, non est « corporis vel animæ qualitas, sed ubique « totus, etc. »

Dices 2° et simul instabis. Tertullianus lib. 2 contra Marcion. cap. 16, tribuit Deo membra humana et humanos allectus atque passiones : ergo corpus vere et proprie dictum illi affinxit.

B. D. ant, Tertullianus tribuit Deo membra humana et humanos allectus atque passiones proprio et naturali sensu, N. ant. improprio et metaphorico sensu, C. ant. eo scilicet sensu quo ipsa Scriptura illa Deo tribuit, ut vidimus supra.

Depones. Tertullianus videtur admisisse in Deo aliquas passiones proprie dictas, Ergo. Prob. ant. Loco citato contra Marcion. dicit Deum habere « iram propter * scelestos, cl bilem propter ingratos, et

» aemulationem propter superbos, et quid- » quid non expedit malis; sic et miseri- » cordiam propter errantes, et patientiam » propter resipiscentes, et præslantiam » propter merentes, et quidquid bonis » opus est. » Et lib. 1 contra eundem cap. 26, loquens de Deo : « Stupidissimus ergo, » inquit, qui non offenditur facto quod » non amat fieri, quando offensa comes fit » frustratae voluntatis. Aut si offenditur, » debet irasci; si irascitur, debet ulcisci : » nam et ultio fructus est iræ, et ira debi- » tum offensæ, et offensa, ut dixi, comes » frustratae voluntatis. » Ergo.

B. D. ant. Tertullianus videtur admis- sisse in Deo aliquas passiones proprie dic- tas corporeas, alterantes et corruptorias, quales tribuit animæ, N. ant. incorrupto- rias, perfectas, felices et cum summa Dei immutabilitate et impassibilitate cohæren- tes, C. ant. Ita se explicat 1.2 citato cont. Mareion. « Stultissimi, inquit, qui de liu- » manis divina præjudicant, ut quoniam in » homine corruptoriæ conditionis habent » hujusmodi passiones, idcirco et in » Deo ejusdem status existimentur. Dis- » cerne substantias et suos eis tribue sen- » sus tam diversos quam substantiæ exi- » gunt, licet vocabulis communicare vi- » deantur.... tam corruptorios efficit in » homine corruptibilitas substantiæ huma- » næ, quam incorruptorios in Deo efficit » incorruptibilitas substantiæ divinæ. » Ex hoc autem quod Tertullianus hujusmodi passiones in Deo admiserit, colligere non possumus quod corpus illi affinxerit.

Dices 5°. S. Th. d contra Gentes cap. 20, Tertullianum accenset iis qui Deo corpus affinxerunt. Ergo.

Bespondet Natalis Alexander S. Tho- mam spectasse duntaxat verba Tertulliani et primam ideam quam ingerunt; recon- ditioem autem illorum sensum, facta cum ejus doctrinæ principiis collatione, penitus perscrutatum non fuisse, quia id institu- tum ejus non postulabat, nihilque pertine- bat ad gentium conversionem expendere illam controversiam.

C elerum nihil vetat agnoscere S. Tho- mam innixum variis auctoritatibus D. Aug. ut vidimus antea, tenuisse sententiam op- positam ut probabilem; nec enim noscamus certo Tertullianum nunquam Deo

corpus affinxisse, sed probabiliter tantum et sub disjunctione, esse scilicet probabile ipsum in hunc errorem non impegisse, aut si impegit, eum revocasse. *Neque dicas*, S. Augustinum in opere posteriori de Hærcs. priorem sententiam certo revocasse et Tertullianum excusasse. Non enim illic S. Augustinus omnino assertive loquitur, sed quasi dubitando et inquirendo : *Posset, inquit, quoquo modo putari*, etc. Quæ verba non sunt certo asserentis, sed favorabiliter ex indulgentia opinantis et excusationis causas inquirentis. Non ergo S. Augustinus absolute revocavit priorem sententiam, nec Tertullianum assertive excusavit.

ARTICULUS II.

De perfectione Dei. I). '1 h. Q. 4.

Quæritur 1° utrum Deus sit perfectus?

Hic a. 1. et ad 1. Perfectum secundum id a quo nomen imponitur, idem est ac totaliter factum, seu quod a potentia totaliter est reductum ad actum : secundum vero id ad quod significandum nomen est translatum, perfectum est cui nihil deest secundum modum sue perfectionis. De perfecto hoc secundo sensu accepto hic agitur. Unde.

ibid. 0. B. *ad quæstionem affirmative.*

Prob. Densest primum principium omnium rerum non materiale sed efficiens : atqui hoc oportet esse perfectissimum : ergo. *Prob. min.* Sicut materia in quantum hujusmodi est in potentia, ita agens in quantum hujusmodi est in actu : ergo quod est omnium rerum principium non materiale sed efficiens, nullo modo est in potentia, sed in actu : atqui quod nullo modo est in potentia sed in actu, est summe perfectum, quia sicut potentia importat imperfectionem, ita actus importat perfectionem : ergo. *Id adhuc magis constabit ea sequenti resolutione* et exdicendis de infinitate Dei.

Quæritur 2° utrum omnium rerum perfectiones sint in Deo?

* ibid. n. 2. o. — B. *affirmative.*

Prob. 1° c. r. *Scriptura.* Psal. 95 dicitur : *Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat?* Eccli. 24 : *In me gratia omnis via et veritatis. In me omnis spes vita et virtutis.*

Rom. 11 : *Ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia.* Et alibi.

ibid.—*Prob.* 2° *ratione.* Quidquid perfectionis est in effectu, debet esse in causa effectiva ejus, vel secundum eandem rationem si sit causa univoca, ut homo hominem generat; vel eminentiori modo, si sit causa æquivoca et superioris ordinis : sic calor formalis productus a sole est eminenter virtualiter in sole, nemo enim dat quod non habet vel formaliter vel eminenter : atqui Deus est causa prima effectiva omnium rerum : ergo.

Ibid. — *Prob.* 5°. Deus habet omnem essendi plenitudinem : ergo habet omnium rerum perfectiones. *Patet consequentia*; quia omnis perfectio est perfectio essendi, seu omnis perfectio attenditur penes aliquod esse : sic justitia dat esse justum, bonitas esse bonum; sicque qui habet essendi plenitudinem, habet omnium perfectiones. *Prob. ant.* Deus est ipsum esse per se subsistens essentialiter et a se : atqui quod est ipsum esse per se subsistens essentialiter et a se, habet omnem essendi plenitudinem, cum nihil sit a quo possit limitari : ergo.

Quæritur 5° quomodo omnium perfectiones sunt in Deo?

Ante responsionem, notandum est quod jam prælibavimus art. primo præcedentis dissertationis, duplicis generis esse perfectiones. Quædam dicuntur simpliciter simplices, aliæ simplices tantum seu secundum quid. Perfectio simpliciter simplex communiter definitur a theologis post S. Anselmum cap. 14 Monologii, *quæ est melior ipsa quam non ipsa*; id est, quam habere melius est cuilibet enti quam illi carere, ut sunt vita, bonitas, sapientia, justitia, etc. Dixi *qua enti*, et non quatenus est hoc vel illud ens; licet enim, v. g. lapidi qua lapidi non sit melius vivere, quia per hoc destrueretur ejus essentia, illi tamen qua enti melius est : duplex ergo requiritur conditio ad perfectionem simpliciter simplicem : prima, quod nullam in conceptu suo formali involvat imperfectionem; secunda, quod ab eodem subjecto non excludat aliam perfectionem majorem vel ivqualem, alioquin non esset melius illam habere quam illa carere. Perfectio simplex tantum seu secundum quid, est quæ non est melior ipsa (piam non ipsa, proindeque cui deest alterutra assignata conditio, sci-

licet, ant in conceptu suo formali involvit aliquam imperfectionem, ut moveri, discurrere, esse corpus, esse sensitivum, esse quantum v esse coloratum, etc., aut 'non compatitor m eodem subjecto aliam perfectionem majorem, vol æqualem, quo fit ut non sit melius illam habere quam illa carere. Ilac ultima ratione relatio in divinis non dicitur perfectio simpliciter simplex, non quod ullam involvat imperfectionem, sed quia non compatitur in eadem persona aliam relationem æqualis perfectionis, v. g. paternitas filiationem, quo iit quod non sit melius habere paternitatem quam illa carere, cum filius qui illa caret sil æqualis dignitatis et perfectionis cum patre.

Notandum insuper aliquid in alio posse contineri multipliciter. 1° Formaliter seu quoad rationem suam formalem; sic calor continetur in igne, anima in homine. 2° Virtualiter, quando unum habet virtute quidquid perfectionis est in re contenta: tunc autem censetur in habere virtute, vel quando rem quæ contineri dicitur potest producere; sic planta continetur in semine, effectus in causa t vel quando se solo præstare potest omnia quæ præstare potest res contenta; sic calor formalis ignis continetur virtualiter in sole. 5° Eminenter, quando unum continetur in alio perfectiori modo quam sil in seipso: et hoc vel eminenter formaliter, ut sensitivum in anima rationali; vel eminenter virtualiter, ut calor in sole. *His notatis,*

Ji. ad quæstionem. i° Omnes perfectiones creaturarum simpliciter simplices sunt in Deo formaliter eminenter.

Prob. prima pars. Deus est summe et infinite perfectus: ergo continere debet omnes perfectiones quæ nullam secundum se involvunt imperfectionem, quales sunt perfectiones simpliciter simplices; si enim una deesset, non esset summe et infinite perfectus. *Confirmatur.* Perfectiones simpliciter simplices prædicantur formaliter de Deo, dicitur enim in sensu formali, Deus est sapiens, Deus est bonus, sicut dicitur, homo est sensitivus: ergo eas continet formaliter.

E.rplicatur secunda pars. Perfectio simpliciter simplex in creaturis, puta sapien- tin, potest considerari dupliciter: 1° ut c-t cicit i in l oc individuo; 2° secundum *, in communi, prout abstrahit a creata et

increata. Primo modo considerata, limitatur ad certum genus et speciem, est enim accidens et qualitas talis vel talis speciei, et sic non est perfectio simpliciter simplex, neque formaliter est in Deo, sed virtualiter tantum, ad sensum sequentis responsionis, Secundo autem modo considerata, abstrahit a limitatione generis) et speciei, importatque tantum cognitionem paraltissimam causam, et sic est perfectio simpliciter simplex, estqnc formaliter in Deo. Quando ergo dicimus perfectiones creaturarum simpliciter simplices formaliter contineri i in Deo, non est sensus quod habeant in Deo illud ipsum esse creatum et individuale quod habent in creaturis, quasi Deus foret sapiens, v. g. sapientia creata hominis; sed quod in eo sint secundum rationem suam formalem in communi apprehensam, seclusa limitatione generis elspeciei, atque nobiliori et altiori modo: ergo formaliter eminenter; et hinc dicebamt b supra ex S. Aug. lib. 5 de Trin. et cap. 1, Deum sine qualitate bonum, sine situ presentem, etc.

Ji. 2°. Perfectiones secundum quid, quæ sunt tales ratione imperfectionis, non sunt in Deo formaliter, sed tantum eminenter virtualiter.

Prob. Impossibile est aliquam imperfectionem esse formaliter in Deo, iitpole eiilf perfectissimo: atqui perfeclioncssecundiitii quid, de quibus agimus, involvunt in suo conceptu formali imperfectionem iinprascindibilem: sic, v. g. si præscindas a ratiocinativo seu discursivo imperfectione i quam involvit, non remanet ratiocinativis, nec homo remanet homo. Ergo hujusmodi perfectiones non sunt formaliter in Deo. Adde quod si essent formaliter in Deo, posset de Deo prædicari, et sic posset vere dici: Dens est rationalis, est sensitivus, leo, lapis, etc.

Sunt autem in Deo eminenter virtualiter: 1° quia Deus se solo præstare potest et modo perfectiori omnia quæ potest per illas; 2° quia est causa illarum, quoad omnes earum differentias non snlum genericas, sicut sol est causa subiunarium in quæ influit, sed etiam numericas et atomas, quia est causa universalissima totius entis, quæ ratio entis transcendentaliter i bibitur in omnibus differentiis: qiiiflq iid autem v-l in effectum, necessario præexistit vir-

tute in causa, ut dictum esi, et quidem perfectiori modo, si sit causa æquivoca et superioris ordinis qualis est Deus : ergo perfectiones secundum quid creaturarum continentur virtualiter eminenter in Deo. Hinc S. Aug. Serin. 1 de verbis Apost. « O ω- » nem, *inquit*, creaturam suam excedi, ?... » si enim quaeras magnitudinem, major est; si pulchritudinem, pulchrior; si dulcedinem, dulcior...; nulla enim ratio patitur » ut vel factura factori suo æquctnr, vel » opus artificis comparetur. Sicut legitur in » Propheta (Sap. 15) : *Qui facit fortia, fortior est, et qui fecit pulchra, pulchrior illis est.* »

Dices contra primum partem. S. Thomas infra q. 14, a. 6 o, dicit quod Deus se habeat ad omnes creaturas in se contentas, sicut homo ad animal, et sicut numerus senarius ad numeros imperfectos sub se contentos : atqui homo formaliter continet animal, et numerus senarius alios numeros inferiores : ergo.

II. D. maj. I. y sicut dicente aliqualem paritatem, C. dicente omnimodam paritatem, -V. Non ergo S. Doctor facit in hoc paritatem quod, sicut homo continet formaliter animal et numerus senarius alios inferiores, ita Deus continet formaliter omnes creaturas; alioquin omnis creatura posset prædicari de Deo, dicendo, Deus est animal, sicut dicimus, Homo est animal : quod nunquam somniavit S. Thomas, imo quod diserto asserit esse impossibile, infra q. 15, a. 5 o, ubi dicit et probat, quod *sit impossibile aliquid prædicari de Deo et creaturis univoce*. Sed in hoc facit paritatem quod, sicut homo continet animal et aliquid amplius, sicut numerus senarius continet inferiores et aliquid amplius; sic Deus continet omnes creaturas et infinitum amplius, abstrahendo a modo continendi : et id sufficiebat ejus intento ; probat enim illic Deum cognoscere omnes perfectiones numericas creaturarum. Ad id autem non requiritur quod illas formaliter contineat, sed sufficit quod contineat eas virtualiter eminenter.

Dixi in responsione, *perfectiones secundum quid, quæ sunt tales ratione imperfectionis*; quia quæ sunt tale[^] ex hoc quod non compatiuntur aliam æqualem vel majorem, ut relationes, sunt formaliter in Deo.

Queritur 4° utrum Deus et omnes creator® simul, sint aliquid perfectius et melius quam Deus solus? °

In 5. cl. 6. q. 2. a. 5. ad. 1. 2. de mnlo a. 1. ad -i. 1.2. q. 54. a. 5. — *It. ne- e/aticc.* Sequitur ex dictis. Si enim Deus contineat omnes omnino perfectiones creaturarum, idque modo excellentiori : ergo æque ut minus perfectus est ipse solus ac cum illis. *Confirmatur.* Infinitum additione finiti non fit majus; sed perfectio Dei est infinita, perfectiones creaturarum sunt finiti®. Unde S. Aug. Tract. 11 in Joannem : « Si fueris sine Deo, minor » eris ; si fueris cum Deo, major Deus » non erit ; non ex te ille major ; sed tu » sine illo minor. »

In 5. d. 24. q. 1. n. 1. ad 4. — Nihilominus Deus et creaturæ sunt plures res et plures perfectionem habentes. Qua de causa quidam existimant posse dici quod Deus et creaturæ sint quid perfectius *extensive* (piam Deus solus, sed improprie ; το *perfectius* enim proprie significat intensiorem et non extensionem.

Quæritur 5° utrum aliqua creatura possit esse similis Deo ?

Hic a. 5. 0.—A. Omnis creatura est aliquo modo, hoc est, imperfecte similis Deo.

Probat. Similitudo attenditur secundum convenientiam, seu communicationem in forma, ac proinde talis est similitudo qualis est form® communicatio seu convenientia : atqui omnes creaturæ in quantum sunt entia, in aliquo communicant Deo, non quidem secundum rationem univocam speciei aut generis, juxta quod foret perfectior similitudo, sed secundum rationem analogicam entis; sicut enim Deus est ens suo modo, scilicet per essentiam, ita etiam proportionaliter creaturæ sunt entia suo modo, scilicet per participationem et imitationem Dei. Hinc fit quod res illæ, quæ perfectiores sunt in suo esse, aut in pluribus gradibus, ut sunt creaturæ intellectuales, sint Deo magis similes. De hac ergo similitudine imperfecta intelligenda est Scriptura, quando dicit hominem esse facium ad similitudinem Dei, Genes. 1 et 5, et Jacob 5. De similitudine autem perfecta intelligenda est, (piando negat ullam creaturam esse similem Deo, ut Psal. 54, 59 et 70.

Ibid, ad 4. et q. 25. de verit

11. —Utrum vero vicissim Deus possit dici similis creaturæ? *B. negative*; quia tunc solum est relatio mutua et æquiparientiæ in similitudine, quando duo habent formam ejusdem rationis et ipsa sunt ejusdem ordinis : at vero quando id non obtinent, sed imum duntaxat dicitur simile alteri, quia illud aliquo modo imitatur, sicut effectus can am æquivocam, aut imago prototypum ; tunc non est correlatio similitudinis : sic v. g. licet dicatur hæc imago similis Cæsari, male tamen diceretur quod Cæsar sit similis huic imagini ; vel, ut dicit S. Aug. lib. 2 Soliloq. cap. 6 : *Quis in speculum attendat, et recte dicat se esse illi imagini similem, ac non potius illam sibi?* Atqui ita res se habet in Deo. Ergo.

ARTICULUS III.

Pe bono in communi. D. Th. Q. 5.

Quæritur 1° in quo precise consistat ratio boni formalis ?

Quidam eam reponunt in perfectione, alii in appetibilitate, utrumque dicit S. Thomas. Hic a. 10 et alibi, reponit in appetibilitate. *Ratio boni*, inquit, *in hoc consistit, quod aliquid sit appetibile.* E contra ibidem ad 1, et infra a 50 : *Ratio boni*, inquit, *consistit in perfectione.* Sunt etiam rationes pro et contra. Ex una parte 1° si alicui rei desit aliquid quod ad ejus integritatem seu perfectionem requiritur, dicitur mala : ergo bonitas in perfectione seu integritate consistit, bonum enim dicitur per oppositionem ad malum. 2° Hæc causalis est vera : Ideo aliquid est appetibile quia est bonum : ergo ratio boni prior est ratione appetibilis. 5° Appetibilitas est denominatio extrinseca petita ab appetitu, sicut visibilitas a visu : ergo ante denominationem debet presupponi ratio boni, quæ non potest esse aliud quam perfectio rei in suo esse. Ex altera parte, si bonitas esset formaliter perfectio, S. Thomas, postquam de perfectione Dei egit, frustra addidisset hanc et sequentem questionem de bonitate Dei. 4° Perfectio entis in suo esse est ejus constitutiva. Bonum autem quod est proprietas entis, sicut verum et unum, non constituit ens, sed supponit constitutum. Hinc augetur utriusque difficultas; quia bonitas, ut dixi, est proprietas entis, proprietas debet addere

aliquid essentialis cujus est proprietas. Non videtur autem quid bonitas possit addere enti : nam non potest addere aliquid reale, quia omne reale continetur sub ente, neque aliquid rationis, alias ens esset bonum fictum et non reale.

Si dicas, pro prima sententia, addam relationem appetibilitatis. *Contra*: illa relatio, vel est realis vel rationis : quodeumque dixeris, recurrit alterutrum inconueniens. Insuper si sit realis, vel est prædicamentalis, vel transcendentalis. Non prædicamentalis, alioquin esset inferior ens, cum sit unum ex prædicamentis, et sic non posset esse proprietas entis universaliter sumpti. Adde quod ipsa si quidam res bona : ergo non formalis bonitas qua omnes res sunt bonæ. Neque potest esse relatio realis transcendentalis. 1° Quia relatio realis transcendentalis non distinguitur a re, sed est ipsa res ordinata. — Q. 21. de Ver. a. 1.— 2° Quia nihil refertur transcendentaliter ad aliud nisi quod dependet ab ipso, ipsa enim relatio est dependentia quædam : sic Deus non refertur realiter ad creaturas, sed per rationem tantum quia non dependet ab illi, bene tamen creaturæ ad ipsum quia dependent ab illo. Similiter scibile respectu scientiæ, sensibile respectu sensus; et in omnibus quæ se habent, ut mensura et mensuratum, perfectivum et imperfectivum, atqui bonum ut finis appetibilis est mensura et perfectivum appetitus, sicut scibile est mensura scientiæ, ei sensibile sensus, non e contra : unde non dependet ab appetitu, sed appetitus ab ipso, consequenter non refertur realiter ad appetitum, sed per rationem tantum, quæ, quia appetita realiter refertur ad appetibile, concipit appetibile ac si pariter referretur ad appetitum : unde resultat relatio rationis duntaxat.

Pro conciliatione utriusque sententiae et harum difficultatum solutione, observandum est quod perfectio possit dupliciter considerari : 1° in genere causæ formalis; constat enim quod perfectio formaliter constituat rem perfectam in suo esse, quia unumquodque constituitur per actualitatem aliquam, et actualitas est perfectio : 2° in genere causæ finalis, movens et allicientis; constat enim pariter quod perfectio moveat et alliciat appetitum tau-

DE PONO TN COMMUNI.

quam quid illi conveniens et illius perfectivum, omnia enim appetunt suam perfectionem. Hoc jrænolato, *ad quæstionem*.

R. Ratio, iVinalis boni consistit in perfect one, non ut constitutiva entis, sed ut conveniente appetitui et illius perfectiva (ulnimque dicit S. Thomas — *ibid*, et q. «le Vcrit. η. 1.)— per modum appetibilis cl linalizanlis. Et sic ratio boni formaliter consistit et in perfectione et in apelibililate. Ista autem appctibililas, licet explicetur per rationem relationis ad appetitum, nec possit a nobis concipi sine illa, quia se habet ut illius perfectio, et ille refertur ad illam, non tamen in ista relatione formaliter consistit, sed in eo quod est hujus fundamentum et dicitur appetibilitas radicalis, quif re non distinguitur ab ipsa perfectione, sed tantum per diversos conceptus et respectus; sicut licet omnipotentia Dei, v. g. non concipiatur a nobis sine respectu rationis ad creaturas, non tamen in eo respectu consistit, sed in eo quod est ejus fundamentum.

Ratio responsionis est; quia in bono debet salvari quod sit proprietas entis, et quod illi conveniat, quatenus est perfectum : utrumque autem salvatur, illud formaliter constituendo in perfectione, non ut constitutiva entis, sed ut perfectiva appetitus per modum appetibilis finalizantis; per hoc enim salvatur ratio perfecti, *ut patet* : item et ratio proprietatis ; quia ratio perfecti ut perfecti et terminativi appetitus concipitur sequi ad rationem perfecti ut constituentis.

.Sĭdiefli quod proprietas debeat distinguere realiter ab essentia cujus est proprietas, perfectio vero ut perfectiva non distinguatur realiter a perfectione ui constituyente, sed ratione tantum.

R. quod major distinctio non requiratur nec sil possibilis in passionibus metaphysicis et transcendentlalibus entis; non enim possunt distinguere realiter ab ente universaliter sumpto, cum, ut jam dixi, ipsæ sint entia; et ideo non sunt proprietates in eo rigore el cum illa distinctione qua proprietates physics entis particularis ab illo distinguuntur, puta risibilitas ab homine; sicqnc non addunt enti neque quid reale, neque quid rationis, sed sunt ipsum ens diversimode conceptum, et fundans divers conceptus rationis, sicut resolvit S.

Thomas in primo art. hujus quæst. atque per hæc satisfit instantiis ex utraque parte propositis.

Hic a. 2.0.— *Fr diclis coiliges*, l"quod ens sit prius secundum rationem quam bonum, quia prius concipimus ens quam proprietatem ex eo sequentem; bonum autem se habet ad ens ut proprietatem ab eo virtualiter distinctam et ex eo sequentem.

Ibid, «d 5. — *Colliges* 2° contra Manichæos, omne ens in quantum ens, esse bonum, quia omne ens in quantum ens est in actu et consequenter quodam modo perfectum, quia omnis actus perfectio quædam est : atqui perfectum habet rationem boni, ut dictum est : ergo. Unde Genes. 1 : *Fidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona*. Et 1 Timoth. 4 : *Omnis creatura Dei bona est*. Ex quo ulterius sequitur quod quæ sunt tantum entia in potentia, ut res possibles et materia prima, sint etiam tantum bona in potentia; ei quod mathematica prout abstracta ab esse, motu et materia sensibili, non sint bona. Quade re vide latius Cajetanum hic § -4d *primum dubium*, et Joannem aS. Thoma hic disp. 6, a. 2.

ibid, *i.* ad 1. — *Notandum* tamen quod, quamvis omne ens sit bonum, sintque idem secundum rem , quia tamen secundum rationem differunt, non eodem modo dicatur ens simpliciter et bonum simpliciter. Dicitur ens simpliciter secundum primum esse quod est substantiale; dicitur bonum simpliciter secundum ultimum esse. *Jiatio est;* quia cum ens dicat aliquid proprie esse in actu , actus autem proprie dicat ordinem ad potentiam; secundum hoc simpliciter aliquid dicitur ens, secundum quod 1° discernitur ab eo quod est in potentia, quod est esse substantiale; per actus autem superadditos, dicitur aliquid esse secundum quid : sic esse album significat esse secundum quid ; non enim esse album aufert esse in potentia simpliciter, cum adveniat rei jam præexistènti in actu.

Ut vero bonum dicit rationem perfecti per modum appetibilis, et per consequens dicit rationem ultimi : unde quod est ultimo perfectum dicitur bonum simpliciter; quod autem non habet ultimam perfectionem quam debet habere, quamvis habeat aliquam, in quantum est in actu, non dicitur perfectum simpliciter, nec buuum simpli-

citer, sed secundum quid. Si ergo secundum primum esse quod est substantiale, dicitur aliquid ens simpliciter et bonum secundum quid, id est, in quantum est ens. Secundum vero ultimum actum, dicitur aliquid ens secundum quid et bonum simpliciter.

ibid. a. 4. 0. *Colliges* 5° bonum habere rationem causæ finalis quia habet rationem appetibilis; est enim bonum, ut jam dictum est, quod omnia appetunt, finis vero est id quod appetitur.

Hic q. 6. n. 2. ad 2. — *Nota* quod, Cum dicimus bonum esse id quod omnia appetunt, non sic intelligatur quasi unumquodque bonum ab omnibus appetatur, sed quod quidquid appetitur habeat rationem boni, et sub ratione boni appetatur. — Hic q. 5. a. 4. ad 2. — *Nota iterum* quod, cum communiter dicitur bonum esse sui diffusivum et communicativum, hoc non intelligatur secundum proprietatem vocabuli *diffundere*, seu *communicare*, quod importat operationem causæ efficientis, sed prout importat rationem causæ finalis, ita ut bonum dicatur sui diffusivum seu communicativum, quia natum est diffundere seu communicare sui desiderium, et movere appetitum per modum causæ finalis ad sui assecutionem.

ibid. α. δ. v. — *Colliges* 4°, rationem boni secundum quod consistit in perfectione, etiam consistere in modo, specie et ordine, juxta illud Sap. 11 : *Deus omnia in mensura, et numero, et pondere disposuit*. Ratio est quia, ut diximus, unumquodque dicitur bonum in quantum est perfectum, et perfectum dicitur cui nihil deest secundum modum suæ perfectionis; unumquodque autem est id quod est per suam formam : atqui forma præsupponit quædam, et quædam ad ipsam ex necessitate sequuntur : ergo ad hoc quod aliquid sit perfectum et bonum, necesse est quod et formam habeat, et ea quæ præexistunt, et ea quæ sequuntur ad ipsam. *Subsumo*. Atqui præcigitur ad formam determinatio seu commensuratio principiorum, sive materialium, sive efficientium ipsam; et hoc significatur per modum, unde dicitur quod modum mensura perficit. Ipsa vero forma significatur per speciem, quia per formam unum quodlibet in specie constituitur : et propter hoc dicitur quod iume-

rus speciem præbet, quia definitiones significantes speciem sunt sicut numeri sicut enim unitas addita vel subtracta determinat speciem numeri, ita in definitionibus differentia appositae vel subtractae. Tandem ad formam consequitur inclinatio ad finem aut ad actionem, aut ad aliquid in finem, quia unumquodque in quantum movetur actu, agit et tendit in id quod sibi conueniens est secundum suam formam, et hoc patet; nec ad pondus et ordinem : ergo ratio boni secundum quod consistit in perfectione consistit etiam in modo, specie et ordine.

Ibid. a. G. o. — *Colliges* 5°, bonum convenienter dividi in honestum, utile et delectabile; quia, ut dictum est, bonum est aliquid in quantum est appetibile terminus motus appetitus : sicut autem motus localis terminatur simpliciter ad id quod ultimum, quod est vel res in qua tenditur, puta locus, vel quies in re illa et secundum quid ad medium per quod iterum ad ultimum (id enim dicitur etiam terminus motus, in quantum aliquam parte motus terminatur); ita similiter in bono appetitus. Id igitur quod est appetibile, terminans motum secundum quid ut medium per quod iterum ad aliud, vocatur *utile*. Id autem quod appetitur ut ultimum terminans totaliter motum appetitus, si sit in in quam per se tendit appetitus, vocatur *honestum*, sicut autem honestum dicitur quod per se desideratur; si sit quies in re desiderata, est *delectabile*. Ergo. — Ibid, ad 1. — Vides hanc divisionem esse boni, reduplicative qua boni, non (pia entis, sic enim dividitur in decem prædicamenta. — Hic q. ad 3. — Bonum esse divisionem analogiæ, etenim bonum honestum principaliter bonum, alia vero sunt bona ratione illius.

ARTICULUS IV.

De bonitate Dei. D. Th. Q. 6.

Queritur 1. utrum esse bonum Deo conveniat?

Q. 6. α. 1. o. — *Il*. Esse bonum præcipue Deo convenit. *Patet ex Scripturis*. Psal. 117 : *Confitemini Domino, quoniam bonus*, et alibi. *Patet est*. Illud est bonum quod est perfectum appetibile : atqui Deus est perfectus maxime appetibilis : ergo. *Prob. min.* Deus est causa omnium perfectionum quæ sunt in creaturis ; atqui

omnia appetunt suam perfectionem : ergo.

Si petas utrum reipsa omnes creaturæ appellant Deum ? *B.* appetere saltem implicite ; quia quidquid appetunt ex creaturis est participatio Dei. — Q. 22. de Verit. q. 2. ad 2. — Unde qui videntur ex una parte et quoad aliquid Deum fugere aut odio prosequi, ex alia parte et quoad aliud ipsum implicite appetunt, quia appetunt aliquid quod est participatio Dei, puta esse, aut melius esse, a miseriis liberari, vel aliquid aliud.

Quæritur 2º utrum Deus sit summum bonum ?

nic n. 2. o. — *B. affirmative. Probat.* Omnes omnium rerum perfectiones et bonitates profluunt a Deo tanquam a causa æquivoca : atqui effectus est excellentius in causa æquivoca quam in seipso ; causæ enim æquivocæ produciunt effectus sibi inferiores : ergo bonum est in Deo excellentissimo modo, et propter hoc dicitur summum bonum.

Quæritur 5º utrum esse bonum per essentiam sit proprium Dei ?

ibid. a. 5. o. — *B. affirmative. Probat.* Unumquodque dicitur bonum secundum quod est perfectum* *wf palet ex dictis*: atqui nulli enti creato, sed soli Deo, competit esse perfectum per essentiam : ergo. *Prob. min.* Perfectio alicujus rei triplex est : prima, secundum quod in suo esse constituitur actu ; secunda, prout ei aliqua accidentia superadduntur ad suam perfectam operationem necessaria; tertia, per hoc quod attingit suum finem. Sic, r. g. prima perfectio ignis consistit in esse quod habet per suam formam substantialem actu existentem; secunda consistit in caliditate, levitate, siccitate et hujusmodi ; tertia est secundum quod in suo loco naturali quiescit. Atqui luce, triplex perfectio, nimirum actualis existentia, qua itales superaddito cl consecutio finis, nulli creato competit secundum suam essentiam, sed soli Deo, cujus solius essentia est suum e-esse e.xistere, et cui non adveniunt aliqua accidentia ; sed quæ de aliis dicuntur accidentaliter, sibi conveniunt essentialiter, nt esse potentem, sapientem et hujusmodi; cl qui ad nihil aliud ordinatur sicut ad finem.-v l ipse est ultimus finis omnium rerum: etgo. Lnde Lue. 18 dicitur; *Aemo*

bonus, scilicet per essentiam, *nisi udus Deus*.

Hicq. 3. n. 1. o. — *Confirmatur.* Unumquodque est bonum secundum quod est perfectum; in tantum autem est perfectum in quantum est actu : atqui esse actu nulli creaturæ convenit essentialiter, sed soli Deo : ergo.

Dices. Essentia rei creato secundum se considerata est bona bonitate propria, distincta a bonitate existent*!® : ergo est bona secundum essentiam. *Prob. ani.* 1º Quia essentia sic considerata est ens, non enim est nihil : ergo est bona. 2º Quia sic considerata est appetibilis, non enim appetimus nudam existentiam sanitatis, v. g. sed etiam ipsam sanitatem. 5º Quia alias natura humana in Christo non haberet bonitatem propriam et creatam, sicut non habet propriam et creatam existentiam. 4º Inter essentias creatas, una est secundum se melior et perfectior altera : sic dicimus hominem esse essentialiter perfectiorem equo: ergo est secundum se et essentialiter bona.

B. Concesso ant. D. conseq. Ergo est bona secundum essentiam, ly *secundum* dicente rationem bonitatis sufficientem, independenter a quovis alio, .V. *conseq.* ly *secundum* dicente rationem bonitatis quidem, sed insufficientem, independenter a quovis alio, *C. conseq.* Non nego igitur essentiam creatam habere bonitatem propriam, sed illam non habet nisi dependenter ab existentia : *quod sic evidenter probatur.* Res eo modo est bona quo est ens; bonum enim est passio entis : atqui res quandiu non habet esse in rerum natura, nec est, nec dicitur ens simpliciter, sed secundum quid tantum, scilicet in potentia; etenim simpliciter nihil est, et quando creatur, dicitur simpliciter ex nihilo produci : ergo nec est nec dicitur bona -impliciter, sed solum secundum quid et in potentia : ergo ad hoc ut dicatur bona actu et simpliciter, requiritur existentia saltem ut conditio : existentia autem nulli creaturæ est essentialis, sed soli Deo.

i/inc palet solutio instantiarum, id primum enim *B.* creaturam olens ut actualiter per existentiam, esse bonum simpliciter, seclusa vero existentia, sicut est ens in potentia, ita esse bonum in potentia. *Similiter ad secundam*, non appetimus nudam existentiam, sed rem, actualiter

DISSERT. III. ART. IV.

tam tamen per existentiam. *Ad tertiam.* Natura humana in Christo habet propriam henitalem, quatenus acruatam, si non per humanam existentiam, saltorn per divinam. *Ad quartam,* una essentia est melior altera essentialiter artu el simpliciter, quatenus acluatur perexislentiam ; secus est melior secundum quid tantum et in potentia.

Inst. Omnis essentia antequam existât, intelligitur integra, et eam ut talem diligit Deus amore complacntiæ : ergo independenter ab existentia est bona.

B. D. ant. Essentia antequam existât, intelligitur integra objective et possibiliter. *C. ant.* intelligitur integra enlitative et simpliciter, :*V. ant.* *Ad hunc sensum D.conseq.* Ergoindepcdentcr ab existentia est bona objective et possibiliter, *C. consequentiam;esi* bonaenlitative et simpliciter, *IV. conseq.* Utrum autem diligatur a Deo amore complacntiæ in statu possibilitatis , dicemus infra.

Quccritur 4° utrum omnia sint bona bonitate divina?

Hic q. 6. α 4. o. — *B.* unumquodque esse bonum bonitate divina cxtrinsecc cl causaliter, quatenus bonitas divina est causa efficiens, exemplaris et finalis totius bonitatis. Nihilominus fonnaliter et intrinsece, unumquodque est bonum similitudine divinæ bonitatis sibi inhærentc, quæ est fonnaliter sua bonitas denominans ipsum. Et sic est bonitas una omnium, et etiam multæ bonitates.

ARTICULUS V.

De infinitate Dei. D. Th. Q. 7.

Quarilur utrum Deus sit infinitus secundum essentiam et rationem entis ?

Nota 1°. Infinitum dicitur quod caret fine, seu termino Unde si careat terminis essentialibus, erit infinitum in essentia; si careat terminis in certo genere attributi, puta quantitatis aut qualitatis, erit infinitum in isto genere : hic agit D. Thomas de infinitate Dei quantum ad essentiam, seu rationem entis.

Nota 2°. Termini limitativi essentiæ sunt vel extrinseci, vel intrinseci. Terminus liinitadvus extrinsecus est causa efficiens , quæ *dato* quod posset producere effectum infinitum, si sit infinita, potest etiam ipsum producere limitatum. Termini limitativi intrinseci suul vel melaphy-

sici, scilicet genus cl differentia quibusri constituitur in certa et finita specie, vtl physici scilicet forma et materia, sive subjectum receptivum se habens per modum materiæ. Quod ultimum cum ouid..m impugnent,— 1. cont. Gent. cap. 43.— *probatur* 1". Omnis actus alteri inhærenster minationem recipit ex eo in quo est, quii id quod est in ultero est in eo ad modum recipientis, sicut liquor in vase ad ejus mensuram aptatur, et unum accidens est perfectius in uno subjecto quam in altero: actus ergo receptus in aliquo subjectocoarctatursecundum subjecti potentialitatcmin explicando plus vel minus suam perfectionem cl virtutem ; similiter forma terminat potentialilatcm materiæ vel subjecti ad determinatam perfectionem vel speciem. 2» Materia seusubjectum receptivum et forma dependent ab invicem in modo causanditl essendi, sibique ad invicem suas conditiones communicant et miscent : ergo se limitant, cum non relinquant se in sua puritate ; sed mixtum et limitatum cum alio. 5' Omne receptivum est in potentia ad actum cujus est receptivum, consequenter non infinitum in ratione entis perfecti et puri, de qua infinitate hic est quæstio. Similiter actus receptus in potentia recipientis non est purus, quia conjungitur polcntialitati, sioque minor actu puro, ergo limitatus. *His notatis etproba'is, ad quæslioncm.*

Hic q. 7. a. 1.o. — *B.* Deus est infinitus secundum essentiam et rationem entis.

Ibid, et 1. cont. Gent. c. 42. — *Prob.* Deus quantum ad essentiam et rationem entis caret omni limitativo. Ergo. *Prob. ant.* Limitari non potest cxtrinsecc per causam efficientem, quiaest a se, neque intrinsece per genus et differentiam, aut materiam et formam; quia, ut probavimus supra , est ens simplicissimum expers omnis compositionis, sive cx genere et differentia , sive cx materia et forma, sive cx essentia et existentia; quia, ut diximus, est essentialiter suum esse, ita ut esse seu existere in Deo cum sil ipsa ejus essentia, non sit in ea receptum, neque ulterioris actus receptivum; cum existentia sit omnium actualitatuin ultima. Ergo.

Hic q. 7. n. 2. o. — *Hinc inferes* Is, nihil aliud præter Deum esse infinitum per essentiam, quia vel componitur ex materia cl forma, vel ex genere et differentia qui-

bus limitatur ad cerium | rædicanienluin . quod si sit forma quædam transcendens omniapradicaincna (juâlis est existentia, cum nihil aliud præter Deum sit essentialiter suum esse seu existere, talis existentia iu creatis est receptibilis in essentia et componit cum illa, sicqueper illam limitatur; sicut pariter essentia, ut receptiva existential limitatur per illam, seu saltem per ordinem ad illam.

Ibid. q. 3. et -4. o. — *Inferes* 2°, nullum creatum esse infinitum actu secundum quantitatem aliudve accidens; quia accidens infinitum peteret essentiam et subiectum infinitum. De infinito actu in creaturis, vide plura in Physica.

ARTICULUS VI.

Pe *immensitate Dei*. D. Th. Q. 8.

§ I.—*Praenotanda*.

Nola 1°. Immensum dicitur quasi sine mensura: unde si spectetur quantum ad divinum esse, est infinitas ; si quoad ducationem, est æternitas; si quoad locum, est incircumscribilitas ; et de immensitate hoc ultimo sensu sumpta hic agitur.

Nota 2°. Immensitas et ubiquitas, licet quandoque pro eodem sumantur, non sunt tamen omnino i lem. Immensitas dicit actum primum ; ubiquitas actum secundum. Est ergo immensitas aptitudo, seu capacitas existendi in omnibus rebus et locis etiam infinitis si darentur. Ubiquitas vero est actualis existentia in omnibus rebus et locis quæ sunt. Quapropter immensitas est Dei attributum, quia naturaliter et necessario illi convenit ; ubiquitas autem non est Dei attributum, quia illi convenit libere et in tempore.

Hic q. 8. a. 5. o. — *Nola* 5°. Triplici modo generali Deus dicitur communiter ex Glossa super caput b' Canlic. esse in omnibus, scilicet per potentiam, per præsentiam et per essentiam, ad modum quo aliquid dicitur esse in rebus humanis. Sic rex dicitur c-sc in toto regno per potentiam e' imperium; quia licet non sit ubique præsens, ubique tamen imperare potest et omnia dirigere per suos ministros. Per præsentiam dicitur aliquis esse in omnibus quæ in prospectu ejus sunt, sicut omnia quæ Mint in aliqua domo dicuntur esse præsentia aliqui existent! in domo, qui tamen non ut secundum suam substantiam in quali-

bet parte domus. Secundum vero substantiam vel essentiam dicitur aliquis esse in loco in quo ejus substantia habetur. Hoc, inquam, triplici modo gen rail Deus dicitur esse in omnibus . 1° per potentiam, quia omnia subduntur ejus potestati et imperio , omniaque gubernat et dirigit; 2° per præsentiam, quia *Omnia nuda et aperta sunt oculis ejus*, Hebr.4. Per essentiam seu substantiam, in quantum adest omnibus ut causa essendi, ut fusius modo probabimus.

Nota 4°. Præter hos communes et generales modos quibus Deus existit in omnibus rebus, sunt alii speciales modi quibus dicitur existere in certis rebus.— ibid. — Sic speciali modo dicitur existere per gratiam in justis et sanctis, qui diligunt illum actu vel habitu; est enim iu illis ut amatum in amante, et consequenter ner modum amici inhabitantis et conviventis, atque finis inchoate possessi et fruibilis . de quo late vide Joannem a S. Th. hic a. 6. Item speciali modo Deus est in coelo per gloriæ manifestationem , et in Christo per unionem hypostaticam, et in variis aliis in quibus specialiter operatur, ut in sacramentis , etc.

Ibid. — *Nota* 5°. Manichæiapud Epiph. Hæres. 66, negarunt existentiam generalem Dei in omnibus rebus per potentiam, quatenus dicebant spiritualia et incorporalia tantum esse subjecta divinæ potestati, visibilia vero et corporalia esse subjecta potestati contrarii principii. Fuerunt alii qui negarunt existentiam Dei generalem in omnibus per præsentiam , quatenus dicebant providentiam divinam se usque ad hæc inferiora corpora non extendere, ex quorum persona dicitur Job.22:*Circa cardines cadi perambulat, nec nostra consider it.*

Existentiam autem generalem Dei in omnibus per essentiam seu substantiam negarunt, teste S. Hieronymo ad cap. 66 Isaïæ, ii inter Judæos qui Deum templo Jerusalem concludebant ; item ex gentilibus , quotquot Deum corporeum finxerunt. Eam quoque negant Sociniani et quidam Calvinistæ, quibus ex Catholicis annumerandus est Augustinus Eugubinus in Psal. 15S ; hi enim docent Deum esse quidem ubique per potentiam et operationem , at secundum substantiam esso dunlaxat in cado eo modo quo sol in orbe suo substantialiter exis-

tens, influit in sublunaria. De hoc solo modo (⁹) generali quo Deus est in omnibus secundum substantialitatem, ..une est difficultas. Unde sit

5II. — *Utrum Deus sit secundum substantiam in omnibus rebus?*

Hic a. 4.0. — Dico. Deus secundum substantiam est intime in omnibus rebus.

Prob. 1. ex Scriptura. Deuteron. 4 dicitur : *Deus in cado sursum, et in terra deorsum.* Psal. 458 : *Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? si ascendero in coetum, tu illic es; si descendero in infernum, ades.* Jerem. 25: *Vnumquid non caelum et terram impleo? dicit Dominus.* Job. 11 -. *Excelsior cado est.... profundior inferno, longior terra mensura ejus et latior mari.* Ili porro textus et plures alii similes in sensu naturali et obvio, *ut consideranti patet*, non nudam praesentiam cognitionis aut potentiae important, ut volunt Sociniani, sed veram praesentiam substantiae. Adde quod iis Deus dicatur esse in inferno et in terra eo modo quo dicitur esse in caelo; in caelo autem esse substantialiter concedunt Sociniani. Confirmando dogmati catholico astipulantur passim SS. Patres, quorum textus referre longius foret.

Prob. 2. ratione. 1° Immensitas est perfectio simpliciter simplex : ergo non est Deo deneganda. — 5. cont. Gent. c. 68. — 2° Sic se habet res incorporea ad hoc quod sit in loco per quantitatem virtutis, sicut res corporea ad hoc quod sit in loco per quantitatem dimensionem : atqui si esset aliquod corpus habens quantitatem dimensionem infinitam, oporteret illud esse ubique : ergo si sit aliqua res incorporata habens virtutem infinitam, oportet quod sit ubique; ostensum est autem Deum esse infinitum virtutis, est igitur ubique. — ibid. et hic a. 4. 0. et a. 5. 0. — 5° Et praecipue. Deus operatur in omnibus per virtutem suae substantiae identificatam : atqui omne agens est praesens passo saltem virtute tergo. Verum luce fundamentalis ratio quam impugnant Scotistae, *magis explicabitur sequenti.*

Objectiones ex Scriptura. Isaia 66: *litte dicit Dominus : Cadum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum.* L. Psal. IU; *Dominus in templo suo, Domi-*

nus in cado sedes ejus : ergo Deus est tantum in caelo ut in propria sede.

11. D. conseq. Ergo Deus est tantum in cado per apertam revelationem gloriae suae. *C. conseq.* per essentiam, *IV.* Ille ergo et similia verba Scripturae non significant quod Deus non sit per essentiam alibi quam in caelo, sed quod sit in caelo speciali modo, ut jam dixi, scilicet per maiestatem et gloriae suae manifestationem in beatis, sicut speciali modo est in inferno per iustitiam vindictivam et iniustis per gratiam.

Inst. Psal. 145 dicitur : *Cadum cali Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Ergo sic videtur esse in caelo, ut non sit in terra, sed eam reliquerit hominibus.

11. juxta communem doctorum interpretationem, eundem esse horum verborum sensum ac procedentium, hunc scilicet : supremum caelorum destinatum esse Domino in thronum et aulam regiam, in qui glorificat sanctos ; terram autem dedit in usum hominum, quod non excludit praesentiam Dei generalem in ea per essentiam. Quidam haec verba intelligunt respectu ad divisionem terrae promissionis; ita ut sensus sit : Deus sibi reservavit distributionem bonorum caelestium, distributionem autem terrae concessit filiis hominum, scilicet Moysi et Josue.

Bepones. Deus in Scriptura dicitur ascendere, descendere, ambulare : atqui qui est ubique, incapax est motus localis : ergo.

It. D. 1. maj. Deus dicitur ascendere, descendere, etc. in sensu proprio, *V. maj.* in sensu metaphorico, *C.* Sic, enim saepe loquitur Scriptura ut se aptet captui nostro, et significet Deum in se immotum tales effectus edere quales nos edimus dum movemur, dum ascendimus, descendimus, etc. Sic dicitur Deus ad nos accedere, dum beneficia largitur, a nobis recedere dum gratias subtrahit, descendere, ambulare dum necessitatibus nostris invigilat. Dicitur etiam quandoque ambulare in specie humana, sicut apparuit Adamo in Paradiso terrestri.

Obj. 2. ex Patribus. Clemens Alexandrinus I. 4 Stromatum, sic ait : « Illi qui » dem dicunt Deum universam pervadere » substantiam, nos autem solum (iicimii » effectorem. » S. Aug. lib. 85 Quaestionum, dicit Deum nullibi esse. Idem S. Aug. lib. 2 de Diversis Quaestionibus ad

Simplician. quæst. 1 ; cl Joannes Damas-
cen. lib. 1 Orthodoxa Fide, cap. 16, dicunt
esse duntaxat in loco per operationem, et
non nisi abusive dici cum esse in loco. Lac-
tantius lib. de Opificio Dei cap. 17, (licit
Deum esse in illo in cœlo, eo modo quo
anima est in corpore in cerebro.

A. *ad primum*. Clemens Alexandr. ne-
gat Deum pervadere universam substan-
tiam ad sensum Stoicorum contra (pios il-
lie agit; hi autem dicebant Deum perva-
dere omnem substantiam et omnibus rebus
immineri, tanquam partem et animam
mundi : non autem negat Deum esse se-
cundum unitatem in omnibus sensu ca-
tholico. *id secundum et tertium*. SS. Da-
mas dicunt Deum nullibi esse, non esse in
loco nisi abusive, non ut excludant præ-
sentiam Dei spiritualementem et substantialementem
in omnibus (piam variis in locis astruunt,
sed ut removeant omnem sensum materia-
lis et corporalis præsentiae, quia Deus non
est in loco ad modum corporis per varias
sui partes correspondentes variis partibus
loci, et circumscriptive quasi inclusus et
contentus in illo, sed potius illum conti-
nens; et ideo abusive dicitur esse in loco,
cum potius deberet dici totum esse in illo.
Id quartum. Deus est in cœlo speciali
modo, sicut anima est in cerebro speciali
modo; id autem non impedit quin sit ge-
nerali modo in omnibus, sicut anima esi
generaliter in toto corpore. Si quid aliud
pretendat Lactantius, deserendus est; in
nullis enim, ut advertunt auctores, parum
theologicæ, imo erronee locutus est, et ideo
ejus opera inter apocrypha a Gelasio papa
sunt amandata.

Obj. 5°. Si Deus esset ubique, foret ex-
tensus : atqui extensio repugnat Deo, cum
spiritus : ergo.

li. 1). *maj*. Si Deus esset ubique modo
corporeo per contactum quantitatis dimen-
sivæ, foret extensus, *C. maj*. si foret ubi-
que modo spirituali per contactum viri-
tutis, ut amplius dicemus
modo : unde præsentia ejus in rebus non
est eliminanda ad instar præsentis alicu-
jus corporis; sed corrigenda est imagina-
tio et mens est avocanda a sensibus.

Obj. 4° *ab inconvenientibus*. Si Deus
esset in omnibus rebus, esset in rebus sor-
dibus et in rebus infimis, quinimo in rebus
immonibus : atqui

hoc videtur indecens et absonum : ergo.

B. N. *min*. Cum enim Deus sit spiritus,
rerum corporearum sordibus non macula-
tur; sicut non maculatur anima sordibus
corporis leprosi cui unitur, nec lux solis
luto in quo diffunditur.

Q. 8 a. 1. ad 4.— Quantum ad dæmo-
nes; cum in eis importetur et natura quæ
est a Deo, et deformitas culpæ quæ non est
ab ipso, non est absolute concedendum
quod Deus sit in daemonibus; sed cum hac
additione, in quantum sunt quædam.
Idem dic de peccatoribus. In rebus autem
quæ nominant naturam, non deformitatem,
absolute dicendum est Deum esse.

§ III. — *Utrum existentia substantialis Dei
in rebus efficaciter demonstretur ex ejus
operatione virtualiter transeunte; et quo
genere demonstrationis?*

Hoc est, utrum operatio Dei virtualiter
transiens sit non tantum ratio per quam
cognoscimus eum esse secundum substan-
tiam in rebus, sed etiam sit ratio formalis
per quam existit in rebus, sicut quantitas
materialis est ratio formalis per quam cor-
pus est in loco; consequenter an demons-
tratio existentie Dei in rebus ex ejus opé-
ratione sit a priori et per locum intrinse-
cum? Utrumque affirmant Thomistæ cum
S. Thoma; utrumque negant Scotistæ cum
Scoto. Extra utramque scholam nulli ad-
hærent Thomistæ quantum ad primum, non
ita multi quantum ad secundum.

Dico 1°. Existentia Dei secundum sub-
stantiam in omnibus rebus probatur effica-
citer ex ejus operatione in illis.

Prob. 1° ex illo Apostoli Act. 17 : *Von
longe est ab unoquoque nostrum; in
ipso enim* (id est per ipsum, ut vertunt
alii) *vivimus, movemur et sumus* : ubi
Apostolus ex operatione Dei in nobis pro-
bat cum in nobis existere. Nam de Dei
præsentia enlialiva, Apostolum loqui, et
non tantum de præsentia ejus objectiva seu
cognitione (ut interpretatur erudit. P.
Llennus post quosdam alios, quasi Aposto-
lus inferret tantum Deum esse nobis cog-
nitum quia operatur in nobis) patet 1° w
aliis versionibus in quibus legitur sic :
*quamvis non longe ab unoquoque nos-
trum subsistentem*. 2» Ex S. Aug. lib. 1
de Genes, ad Lilt. cap. 12, n. 25, ex S. Hi-
lario in Psalm. 118 et aliis qui hunc l. cum
Apostoli intelligunt de præsentia Dei sub-

stanuali. 5. Quia constat Deum a multis nostrum abesse quantum ad cognitionem, cum multi non cognoscant Deum.

Prob. 2° ex Patribus. S. Aug. loco citato dicit s « Cum aliud sumus quam ipse » Deus, non ob aliud in illo sumus, nisi u quia id operatur. » S. Anselmus in Monolog. cap. 22 : « Quoniam nihil sine Deo » potest esse aut conservari, dicere cogimur Deum ubique et semper esse. » Hugo Victorius lib. 7 Erudit. Theolog. cap. 19 apud Gonet. « Cum divinæ virtutis effectus nusquam deesse cernimus, cur eadem Dei virtutem omnibus inesse rebus u dubitamus ? » Si autem Dei virtus ubique est, cum alia non sit Dei virtus quam Deus, constat quod nusquam Deus deest.

Pespondet laudatus P. Henno, in his et similibus Patrum locutionibus non esse consequentias formales, quasi ex operatione Dei inferrent necessario ejus præsentiam substantialem; sed esse tantum consequentias materiales, quasi dicerent : Non est potior ratio cur Deus ubique operetur quam quod sit ubique ; sed operatur ubique : ergo est ubique.

Sed contra. Hæc responsio non solum est ficta absque ullo fundamento, sed aperte contraria textibus citatis, ut legenti patet. Insuper multum derogat, auctoritati Patrum, si dicamus eos de rebus religionis discurrere per consequentias tantum materiales.

Ante probationem a ratione, præmitto ex Joanne a S. Th. quod duo in existentia possint considerari : primum, ratio ultimæ actualitatis secundum quam esse seu existentia respondet enti ut ens est, et secundum quod est quid commune omni enti creato et ereabili ; secundum, ipsa specificatio et limitatio existentia secundum quam pertinet ad talem vel talem naturam, puta, quod sit existentia equi aut lapidis, ratione cujus una existentia distinguitur ab alia. Esse secundum rationem ultimæ actualitatis et universalitatem qua corresponde! enti ut ens est, est proprius effectus Dei ; tum quia effectus universalissimus debet reduci per se primo in causam universalissimam ; — h. c. a. 7. IV* — tum quia sicut ignire est effectus proprius ignis / eo quod ignis sit per essentiam ignis, ita quia Deus est ens per essentiam, proprius ejus effectus est dare esse simpliciter. Secundum vero quod exis-

tentia habet de restrictione et specificatione ex parte talis vel talis naturas cujus est esse, sic corresponde! etiam agenti creato, in quantum producendo formam, seu naturam creatam, producit etiam esse ut restrictum ad talem formam. Nec est inconveniens quod aliquis effectus secundum diversas considerationes correspondent diversis causis. Et sic existentia secundum rationem actualitatis universalis et communis omni enti, corresponde! primo enti; secundum vero specificationem suam et restrictionem quam habet ex eo quod sit existentia talis entis, corresponde! causa secundæ productivæ talis entis. His præmissis,

Hic a. 1. 0. et 3. 0. cont. Gent. cap. 68. — *Prob. 3° conclusio ratione fundamentalis* D. Thomæ. Agens quod operatur intime in omnibus, non per virtutem a se diffusam, sed per virtutem a se indistinctam et sibi identificatam, est intime in omnibus secundum substantiam : aliquid Deus operatur intime in omnibus non per virtutem a se diffusam, sed per virtutem a se indistinctam : ergo. *Major* supponitur ex physica; sed quia negatur a quibusdam, *probatur* breviter. Omne agens debet conjungi passo et effectui saltem conjunctione virtutis. 1° Quia agens et passum se habent ut actus et potentia, ut perfectivum et perfectibile ; actus autem et potentia, perfectivum et perfectibile debent esse simul. 2° Quia effectus immediate procedens ab aliqua causa, petit immediate illi seu ejus virtuti in sua egressione conjungi, res aliter non est conceptibilis. 3° Quia si agens non est saltem virtute præsens passo et effectui, non est ratio assignabilis cur potius illud subjectum sibi subjiciat et in illud agat quam in aliud, neque cur illum effectum producat potius quam alium. Si ergo virtus qua agens conjungitur passo et effectui non sit distincta ab ejus substantia, sed sit ipsa in se agens, ut contingit in Deo, hoc ipso quo in omnibus intime operatur, sequitur quod sit secundum substantiam intime in omnibus.

Prob. ergo min. primi syllogismi.

in omnibus operatur et conservat esse non qualitercumque, non solum esse tale vel tale, seu ut restrictum ad talem vel talem speciem, sed universalissimo modo et absolute, prout corresponde! enti ut ens est, et est commune omni enti creato et crea-

bili; sic enim est proprius effectus Dei, ut explicuimus : atqui esse absolute est intimum unicuique rei, non quidem constituendo, id enim est proprium formæ, sed actuando, quia quidquid est rei, si per existentiam non actuetur, est nihil ; et illud Deus producit et conservat in omnibus non per virtutem creatam a se emissam, sed per virtutem infinitam a se indistinctam : ergo. *Prob. ista secunda pars min.* Virtus productiva esse absolute prout corresponde! enti ut sic, est virtus productiva totius entis creabilis, est enim ejusdem rationis in omnibus, consequenter virtus creativa

Infra q. 43. a. 5. O.— *Producere esse absolute*, inquit S. Th. *non in quantum est hoc vel tale, perlinet ad rationem creationis*; idque inde magis evincitur, eo quod per suspensionem influxus divinæ virtutis, totum esse annihilatur : ergo signum est quod pendebat a Deo quantum ad totum esse, non minus quam res quæ simpliciter creantur : porro si sit virtus creativa, ergo infinita, ergo divinæ substantialis identica : ergo Deus.

in 2. d. 15. q. 1. a. 2. *Confirmatur ista min.* Hæc est differentia inter Deum et causam creatam quantum ad modum agendi, quod Deus sit causa pure efficiens, independens a subjecto transmutando ; causa creata autem non est pure efficiens, sed efficit transmutando : atqui esse absolute posse loquendo, non est producibile per transmutationem, sed solani efficientiam ; ergo non est producibile per virtutem creatam. *Prob. min.* Illa forma est producibilis per transmutationem quæ habet formam contrariam, vel privationem in materia, per cujus mutationem materia transeat de potentia ad actum : atqui per se loquendo esse absolute non habet formam contrariam aut privationem in materia; quia existentia ut sic non opponitur aliud «piam nihil : ergo esse absolute non est producibile per transmutationem, sed per influxum Dei, per cujus suspensionem res reducitur in nihil. Ipsum autem esse tale quod consequitur productionem formæ, potest per transmutationem attingi sicut forma ad quam sequitur, semper tamen dependentior ab influxu Dei.

Ex his præoccupantur præcipuæ objectiones quas Scolis et quidam alii faciunt contra hanc D. Thomæ rationem, ob-

jiciunt enim 1° ideo agens creatum non posse agere in distans, quia est finitæ virtutis, quæ ratio non currit in Deo. *Objiciunt* 2° nihil repugnare Deum operari in rebus per virtutem a se diffusam, et uti creaturis ut instrumentis. *Objiciunt* 3° causas creatas etiam producere esse suorum effectuum, consequenter ad producendum esse non requiri virtutem infinitam.

Hæc, inquam, præoccupatasunt. *Ad primum* enim, *N. ant.* Non enim agens creatum non potest agere in distans, precise quia est finitum, sed propter rationes quas deduximus in probatione conclusionis. *Ad secundum*, *Jl.* virtutem a Deo diffusam esse virtutem creatam; per virtutem autem creatam Deus potest operari effectus determinatos seu esse specificatum et restrictum ad talem vel talem speciem et transmutando, sed non esse absolute prout corresponde! enti ut sic, sive simpliciter efficiendo : *patet ex dictis.* *Ad tertium similiter D. ant.* Causæ creatæ producunt esse simpliciter et absolute prout corresponde! enti ut ens est, *N. ant.* esse hoc vel illud, seu esse specificatum et restrictum ad talem formam, *C. ant.* *Et ad hunc sensum D. conscq. Patet etiam ex dictis.*

Instat P. Henno. Si per impossibile Deus esset tantum præsens in cælo per essentiam, posset in aliis universi partibus operari ; ergo ex ejus operatione ubique, non sequitur consequentia formali illum esse substantialiter et essentialiter ubique. e. *Prob. ant.* Velle et facere sunt idem in Deo, nam *Omnia quarumque voluit fecit*, Psal. 115. Sed si Deus per impossibile tantum esset in cælo per essentiam, posset velle ut aliquid fieret in terra, cum nulla hujus assignari possit repugnantia : ergo et facere.

Jl. N. ant. supponendo scilicet quod operando in terra, maneret tantum in cælo. *Ad prob. D. min.* Atqui si Deus per impossibile tantum esset in cælo per essentiam, posset velle ut aliquid fieret in terra eo modo quo est factibile, *C. min.* modo quo non est factibile, *N. min.* Porro esse absolutum, prout corresponde! enti utens est, non est factibile nisi per virtutem infinitam quæ est ipse Deus, *ut probavimus*: at virtus per quam ageret in terra manens in cælo, esset creata et finita; et hæc est repugnantia quam quærit theologus Franciscanus.

Dico 2°. Operatio Dei virtualité!* transie»⁵ est ratio formalis per quam exislit intime in rebus.

Prob. 1° e-r *verbis dpostoli* in priori conclusione citatis. Videtur enim Apostolus probare Deum esse in nobis per hoc quod per ipsum vivamus et simus, tanquam per rationem a priori ; quia si esset probatio a posteriori, esset per effectum nobis notio-rem, quod tamen non est ; quamvis enim nobis notum sit quod simus et vivamus, non est tamen nobis notius quod per Deum simus et vivamus, quam quod ipse sit in nobis. Eadem ratione potest dici quod Patres laudati in prima conclusione probent existential» Dei in rebus ex ejus operatione, tanquam ratione a priori.

5. Cont.Gcnt. cap. 68.—*Prob* *CONcll-sio rationibus* D. Thomae. 1° Res corporea est in loco non immediate per suam substantiam, sed per contactum quantitatis dimensionis : ergo res incorporea est in alio non immediate per suam substantiam, sed per aliquem contactum ; omne enim quod est in loco vel in quacumque re, tangit ipsam, et si non tangat non est in ipsa, sed ad summum ipsi propinqua : non potest autem concipi in substantia incorporea alter contactus quam virtutis ; non enim tangit immediate per seipsam, ut jam dixi ex paritate substanti® corpore®, *et patet*, quia secundum se est absoluta ab aliis rebus, ut modo dicam ; neque per immensitatem, quia immensitas est solum apliludo ad existendum in omnibus, non ratio formalis existendi : unde Deus ab æterno est immensus, non autem ab æterno existit in rebus, sed in tempore tantum. *Subsumo*. Atqui contactus virtutis est per operationem, quia virtus activa non unitur, aut tangit alterum nisi agendo in illud seu seipsam applicando illi : ergo.

Sicut ergo substantia corporea per quantitatem molis est apta ad existendum in loco, et per hujus quantitatis contactum ad superficiem locantis formaliter existi! in loco, et mdc in illa resultat ubi, seu relatio coexistent!® et præsentia : ita substantia incorporea per quantitatem virtutis est apta existere in rebus, et hæc vocatur in Deo immensitas ; quia virtus ejus ad omnia -e puie>l extendere, et per confactum liujus virtutis ad re-, < as producendo formahier in eis exislit, et inde resultat rela-

tio coexistent!® seu præsentia, quæ in Deo est rationis tantum et denominatio extritisea, quia non dependet a rebus, sed facit eas dependere a se, nec proprie se illis applicat, sed illas sibi.

Est tamen differentia inter Deum et alias substantias incorporeas, puta angelos et animam rationalem, quantum ad hujusmodi contactum virtutis, quod, cum operatio angeli non sit creative, sed eductiva, non facit subjectum in quo operatur, sed supponit, eique sc reddit præsentem per operationem productivam effectus superadditi ; similiter anima supponit entitalem materiae : unde quamvis angelus sit in illo subjecto intime quantum ad terminos loci et quantitatis, non est tamen intra terminos essenli® seu substanti®, quia non producit esse subjecti, sed supponit. Similiter anima, quamvis intimius penetret materiam (pam angelus quam ita em, quia eam informat in esse substantiali ; quia tamen supponit entitatem potentia em mater® cui superaddit esse substantiale, non totaliter Hiabitur entitati materi®. At vero Deus, cum operatio ejus sil crealiva totius esse, nihilque omnino supponat prius productum, sed lotum efficit, ideo intime illabitur intra terminos essentia. Unde illud S. Thom® : — In 2. d. 8. q. 1. a. 1°. ad 5. — *In essentiam non intrat nisi ille qui dat esse, scilicet Deus creator*.

In 1. d. 57. q. a. 1. 2. o. — 2° EsSCIlth divina secundum se est omnino absokra ab omnibus creaturis : ergo non connotat illas, aut quovis modo comparatur ad illas ; consequenter in illis non exislit, nisi quatenus facit illas dependere a se : atqui id præstat per operationem in illis : ergo. *Confirmatur*. Deus denominatur in tempore existens in creaturis : atqui hæc nova denominatio non advenit illi per sut mutationem ; ergo per mutationem creatur®. *Subsumo*. Atqui Deus immutat creaturas per suam operationem virtualiter transeuntem : ergo.

Solvuntur objectiones.

Objicies 1° *cum D. Tournclly*. Operatio Dei, juxta modum nostrum intelligent!, sequitur et supponit præsentiam Dei in rebus : ergo operatio Dei non esi ratio formalis per quam Deus exislit in rebus, seu non probatur exislenlia Dei in rebus per <pt r.i . Hiem, tanquam per rationem a priori. /» «/il *consequentia*, sicut enim operari

DE HIMENSITA'E DEI.

sequitur esse, ila operari in loco sequitur | esse in loco.

η. D. ant. Operatio Dei i se piitur et supponit praesentiam Dei in rebus in ordine essendi, *C. ani.* in ordine locandi, *A. ani.* Jiitur esse et operari in loco, sunt simul in Deo simultate temporis : at in ordine locandi, operari cum sit ratio formalis essendi in loco, prius concipitur quam essentia. Sicut in substantiis corporeis, licet substantia in ordine essendi concipiatur prior quantitate, quantitas tamen, seu conceptus quaiitalis in ordine locandi, prius concipitur quam substantia, quia est ratio formalis per quam substantia est in loco.

Obj. 2° cum eodem. Quod est in Deo necessarium et intrinsecum, non pendet neque probatur a priori ex eo quod est liberum et externum : atqui praesentia Dei in rebus (supposita earum existentia) necessaria est et interna; quandoquidem fieri non potest ut ab illis rebus absens sit; operatio vero Dei transiens libera est et externa : ergo praesentia Dei in rebus a priori non probatur ex operatione transeunte.

Tl. 1). maj. Quod est in Deo necessarium et intrinsecum, non pendet neque probatur a priori ex eo quod est liberum et extrinsecum, si sit necessarium independenter ab eo quod est liberum, *C. maj.* si sit necessarium tantum ex hypothesi et dependenter ab eo quod est liberum, *N. maj.* Ad hunc sensum *D. min.* Atqui praesentia Dei in rebus (supposita eorum existentia) necessaria est, et non est rerum existentia independenter ab operatione Dei, *C. min.* id est rerum existentia independenter ab operatione Dei, *Ar. min. cl. conseq.* Ad id autem quod dicitur praesentiam Dei esse intrinsecam et operationem transeuntem esse extrinsecam, *patebit responsio ex solutione sexta; objectionis.*

Obj. 5° cum eodem. Si per impossibile aliquid esset in quo Deus non ageret per virtutem, adhuc, foret ipsi praesens per suam naturam; quæ cum infinita sit et immensa, a nulla re distans concipi potest, alias aliquo circumscripta et finita conciperetur, quod implicat.

II. In retorquendo argumentum. Si Deus per impossibile non esset immensus et produceret aliquam creaturam, esset in illa : ergo non ratione immensitatis, sed ratione operationis esset in rebus.

/E 2. V. ant. Dato enim hoc impossibili, quod aliquid esset in quo Deus non ageret, non esset praesens positive huic rei, sed negative tantum : sicut substantia corporea, ablata quantitate, non esset praesens loco positive, sed negative tantum : sic v. g. aqua in vase, sublata quantitate, non esset amplius positive in vase ut in loco, quia non contingeret amplius superficiem vasis ambientis, qua ratione dicitur positive esse in vase seu in loco; sed diceretur tantum praesens vasi, praesentia seu indistantia negativa, quia minus di sua essentia ab illo non esset neque distans neque praesens. Similiter Deus in hypothesifacta, non esset in illa re positive, cum in ea non possit sic esse nisi per operationem, sed esset negative, quia existens in semetipso, ab illa non esset neque distans neque praesens. Ex uno autem impossibili sequi aliud impossibile, non est mirum, neque implicat; *cl. sic patet responsio ad probationes ant.*

Obj. 4° cum eodem. Sicut Deus per aeternitatem immediate omni tempore coexistit. ita per immensitatem immediate ac formaliter rebus omnibus intime praesens est,

B. N. ant. Disparitas est, quod aeternitas sit actualis et tota simul duratiorei immutabilis : at vero immensitas non est actualis existentia in rebus, sed aptitudo tantum ad existendum in illis ; actu autem existit per operationem.

Obj. 5° cum eodem. Diversa est omnipotentiae et immensitatis divinae ratio : atqui si Deus formaliter et immediate constitueretur praesens in loco per operationem, eadem loci notio immensitatis quæ est omnipotentis : ergo.

B. Quidam, inter quos novissime noster Rabaudi, censent omnipotentiam et immensitatem non esse in Deo attributa virtualiter distincta, quia actus secundus utriusque est idem absque virtuali differentia, scilicet operatio; eadem enim operatione Deus agit, et formaliter tangit creaturas, nec tangit nisi quia elicit. Hæc sententia non videtur improbabilis, *et juxta illam neganda foret major propositio argumenti.* Communior tamen sententia intra et extra scholam S. Thomae est, ea attributa virtualiter distinguere; quia quamvis operatio sit actus secundus utriusque, non tamen sub eadem ratione; est enim actus secundus omnipotentia, quatenus agit,

seu éfRcit; est actus secundus iinmnsita-
lis, quatenus tangit et extendit Deum in
ordine ad spatium : hæ autem duæ ratio-
nes uebent in Deo virlualiler distingui.
quia ea virtualiter distinguuntur iu De
quæ ita distinguuntur in creaturis, ut ad
diversas lineas pertineant, ut diximus in
precedentibus; immensitas vero perlinet
ad ordinem enlitalivum, et importat lati-
tudinem extensionis; et omnipotentia per-
tinet ad ordinem operatisum, et importat lati-
tudinem virtutis agendi : unde S. Tho-
mas recenset immensitatem inter attributa
quæ pertinent ad ordinem entitalivum, et
infra q. 25, omnipotentiam inter attributa
quæ pertinent ad ordinem operatum. In
hac ergo sententia *distinguenda est min.*
Si Deus formaliter et immediate constitue-
retur in loco præsens per operationem cflie-
cientem, eadem foret notio immensitatis et
omnipotentiae, C. per operationem ut tan-
gentem et extendentem Deum in ordine ad
spatium, N. *Solutio patet cx dictis.*

Inst. Juxta ea quæ diximus in primo \$
cx articulo 5 D, Th. Deus est ubique tri-
bus modis distinctis scilicet, per prosen-
tiam, per potentiam et per essentiam: at-
qui est ubique per potentiam mediante
operatione : ergo non est ubique per es-
sentiam mediante operatione, alioquinisti
duo modi non distinguerentur.

7?. N. *min.* Ratio enim per quam Deus
est in rebus per potentiam, non est opera-
tio, sed ipsamet potentia; non ut exe-
quens aut agens, sed ut gubimans et re-
gens : unde quamvis Deus non operare-
tur esse in creaturis, foret tamen in omni-
bus per potentiam, quatenus posset illas
gubernare et regere per angelos et homi-
nes : sicut rex sedens in solio est toti reg-
no præsens per potentiam, quatenus lotum
regnum per ministros regit et gubernat.
Quodl. It. q. 1. a. d. ad i. Unde dixit S. Th.
« Et tamen si Deus non cs-et ubique, ni-
» hilominus gubernaret omnia providen-
v tin sua. »

Pepones, Deus mediante cognitione
existit in omnibus per præsentiam : atqui
cognitio in Deo est operatio : ergo non
existit in rebus per essentiam mediante
operatione; alias, ut ante, isti duo modi
non distinguerentur.

/i. D. *maj.* Deus mediante cognitione
ut formaliter immanente, est in rebus per

præsentiam, C. *maj.* mediante cognitioni
ut virlualiler transeunto, /N. *maj.* *Jdhuw*
sensum J).min. Cognitio in Deo est ope-
ratio formaliler immanens et virlualiler
transiens, C. *min.* formaliler immanem
tantum, zV. *min.* Igitur cognitio in Deo quj
est operatio formaliter immanens, faci'
omnia Deo prxsentia objective, et sic ei
mediante Deus est in omnibus per præ-
sentiam. Qua est vero virtualiter transiens
dans esse creaturis, facit Deum esse in il-
lis per essentiam.

Obj. 6°. Vel operatio secundum quod
se tenet cx parte Dei et est ejus substan-
tia, est iu illo formalis ratio existendi in re-
bus, vel secundum quod se tenet ex parte
creaturo quam immutat. Si primum, ergo
antcccdenter ad rem creatam et immuta-
tam, Deus est præsens per suam substan-
tiam, quia operatio ut est substantia Dei,
antecedit rem creatam ; si secundum, ergo
Deus est in rebus per aliquid creatum,
quod non potest dici.

P. quod neque operatio præcise ut se
tenet ex parte Dei, neque præcise ut se te-
net ex parte creaturæ, sit ratio formalis Dm
existendi in rebus; sed operatio secun-
dum quod se tenet ex parte Dei et simul
connotât immutationem passivam creatu-
ro quam facit et tangendo sibi applicat;
sicque importat in recto aliquid divinum,
in obliquo autem et de connotate aliqui!
creatum. Unde, ut *jam nutavi*, resultat in
Dcodenominatioexlrinsccapræsentisetre-
latio rationis præsentiae seu coexistenq̃i. r.

Obj. 7°. Verbum existit in humanitate
Christi per subsistentiam : ergo datur in
Deo alia ratio formalis existendi quam p«
operationem.

P. hunc existendi modum esse specia-
lem; nos autem loquimur de modo gene-
rali quo Deus est in omnibus rebus. Insu-
per Verbum non existit in humanitate
Christi, nisi in quantum illam producit et
conservat, seque illi unit hypostatice, con-
sequenter operando.

Petes 1º utrum Deus sit non solum in
omnibus rebus, sed etiam in omnibus lo-
cis, ut sunt loca formaliler?

Q. 8. a. 2. 0.—. *inte responsionem, nota.*
Aliud est esse in loco materialiter ut res
est. aliud esse in loco ut locus est forma-
liter. Sic v. g. <i es«et vas pictum liquor»
plenum, liquor esset iu vase formaliler ut

locus est, pictura autem esset in vase ut res est. Deum esse in omnibus locis, quatenus loca sunt res quaedam, huc usque probavimus ex ejus operatione in rebus. Utrum vero sit etiam in omnibus locis formaliter ut loca sunt?'

ibid.—B. Deus est secundum quid in omnibus locis, quatenus sunt loca formaliter; quia locata dicuntur esse in loco formaliter in quantum replent locum: Deus autem omnem locum replet, non quidem sicut corpus, quod dicitur replere locum in quantum non patitur secum aliud corpus; sed quia dat esse omnibus locatis, et facit quod unumquodque suum repleat locum.

Petes 2° utrum esse ubique sit proprium Dei?

ibid. α. 4. 0. It. Esse primo per se ubique est proprium Dei.

ibid. *Explicatur et probatur.* Id dicitur esse ubique primo, quod secundum se totum et non secundum diversas partes est ubique; quod enim convenit alicui ratione partis, non convenit ei primo: sic si homo est albus dente tantum, ut Æthiops, albedo non convenit primo homini, sed denti. Dicitur esse ubique per se id cui convenit esse ubique, non per accidens et ex aliqua suppositione facta, quia sic granum milii esset ubique, supposito quod nullum aliud corpus esset; sed cui convenit esse ubique, qualibet suppositione facta rerum et locorum etiam infinitorum. His autem modis esse ubique patet soli Deo convenire; quia ipse solus, secundum se totum et non secundum partem, est in omnibus rebus et locis, quantumvis supponantur multiplicata etiam in infinitum.

JIV. — *Utrum Deus sit actu in spatiis imaginariis?*

Nota Ie. Spatia imaginaria dicimus vacua et inania intervalla quæ concipimus extra mundum, aut in spatio quod nunc occupat mundus antequam crearetur.

Nota 2°. Aliquid esse actu in spatio potest dupliciter intelligi: uno modo comparative ad terminum cui coexistit et præsens est; alio modo absolute in ordine ad se, quatenus est in se existens et designabilis indemni parte spatii, licet nulli termino coexistat aut præsens sit. Primo modo Deum non existere actu in spatiis imaginariis est manifestum; cum enim ipsa

spatia imaginaria nihil sint, sed figmenta mentis nostræ, non potest Deus sic in illis existere, ut coexistat et præsens sit alicui termino suæ præsentiæ, sicut existit in locis positivis et realibus. De secundo modo ergo est difficultas.

Deum existere actu in spatiis imaginariis præsentiæ absoluta et designabili in quacumque parte spatii, tenent plures ex Societate, licet differant in modo explicandi hanc præsentiæ. Ab hac sententia, quam aliunde impugnant, videntur non recedere ii qui dicunt Deum existere actu in spatiis imaginariis, non tanquam in rebus aut locis, sed in semetipso. Ita Bancel, qui eandem sententiam tribuit Bannes et Serra; de isto tamen non ita clare constat. Ceterum cum communiori sententia

Dico. Deus non est actu positive in spatiis imaginariis, sed virtute tantum et potentia. Ita communiter Thomiste cum S. Th. S. Bonavent. Scolo, Scotistis et pluribus aliis.

Prob. 1° auctoritate Patrum. S. Aug. super Psal. 122 ait: « Antequam faceret » Deus cælum et terram, ubi habitabat?.... » In se habitabat, apud se habitabat, et » apud se est Deus. » S. Bernardus lib. a de Considerat, c. 6: « Ubi erat Deus antequam mundus fieret?.... Non est quod » quæras ultra ubi erat; præter ipsum nihil erat: » erga in se ipso erat; S. Tb. super cap. 2 Joan. lee. 1, ad illa verba, *Et verbum erat apud Deum*, respondens objectioni quorundam hæreticorum, qui dicebant quod si ante omnia nihil erat, nihil fuisse in quod esset Verbum, dicit: « Hæc objectio procedit secundum imaginationem eorum qui ponunt omne quod » est esse alicubi et in loco, quæ quidem » excluditur a Joanne cum dicitur apud » Deum. » Est autem eadem ratio de spatiis imaginariis nunc extra mundum, quæ de spatiis imaginariis ante mundum. Item S. Aug. lib. de Natura Boni cap. 3, dicit Deum esse supra mundum, non *spatiis locorum, sed ineffabili et singulari potentia.*

Prob. ratione. 1° Ex principiis D. Th. supra positis. In tantum Deus est alicubi, in quantum ibi operatur, ut probavimus: atqui Deus non operatur in spatiis imaginariis cum nihil sint: ergo.

In i.d. 57. q. 2. a. 5. innrg. a. c. — 2

Dens non est in nihilo, nam in nihilo, inquit S. Th. *nihil omnino est* : imo, *Stultum est*, inquit S. Bonavent. in 1, d. 57 apud Henno, *dicere Deum esse in eo quod est nihil* ; sicut stultum foret dicere Deum esse in chimæra quam imaginamur, aut in rebus possibilibus : atqui spatia imaginaria sunt omnino nihil ac merx figmenta rationis nostræ, non secus ac chimæra : ergo.

Despondent adversarii, spatium imaginarium non esse nihil sicut chimæra aut res possibilis, sed esse nihil, cui non repugnat repleri, consequenter Deum posse in eo existere, non existenlia relativa per habitudinem ad aliquid quod tangitur, sed existenlia absoluta et designabili in quacunque parte spatii. Sic prima sphæra, inquit, existit in spatiis imaginariis; sic etiam Christus, qui, juxta Scripturam, ascendit super omnes coelos.

Sed contra, clhæc responsio directe impetit sententiam adversariorum. Non potest intelligi aliquid adesse spatio inani, nisi quia vel replet illud formaliter per extensionem suam quantitativam, sicut contingit in prima sphæra et forte in corpore Christi, vel effective aliquid efficiendo quod sit in illo spatio, et mediante quo efficiens illi spatio adsit; quia esse in spatio non potest intelligi sine correspondentia ad ipsum, et sine aliqua proportionem repletiva vacui, alias non remanet præsencia absoluta in spatio, sed sola existenlia rei in seipsa. Non potest autem aliquid intelligi habere correspondentiam et proportionem ad spatium vacuum, nisi hoc duplici modo, vel quia formaliter replet illud, vel quia efficit aliquid in illo mediante quo illi præsens est. Non enim, *quod bene advertas*, virtus effective respicit immediate vacuum spatium; quia cum sit nihil, ipsum non facit virtus, nec in ipso recipi potest; sed mediale, quatenus potest aliquid in ipso facere, mediante quod ipsi adest : atqui Deus non replet formaliter vacuum inane per extensionem quantitativam qua caret, neque effective, quia nihil efficit in illo mediante quo illi vacuo adsit : ergo.

Dixi, *et forte in corpore Christi*; qui t quod Christus dicatur ascendisse super omnes cœlos, potest intelligi vel quod supra convexum cadi ascenderit, vel quod sublimiorem et digniorem cadi locum obtineat; sicut enim cum dicimus quod quis

ascenderit super turrim aut super arborem, potest esse sensus quod supra summitatem ultimam turris aut arboris ascenderit, vel quod superiorem partem turnæ aut superiores ramos arboris attigent. Utramque explicationem admittit S. Thomas : primam 5 p. q. 57, a. 4 ; secundam, in 5, d. 22, q. 3, a. 5.

Restat ergo, *et est secunda pars conclusionis*, quod Deussit in spatiis imaginariis virtute tantum et potentia ; quia potest in illis alium mundum aut quodvis aliud creare, mediante quo illis aderit. Nec plus exigit illius immensitas; quia, ut jam non semel observavi, immensitas in eo sita est, quod possit existere in omnibus rebus et locis quæ sunt, non autem quod existât actu in rebus et locis quæ non sunt, sed quod possit in eis existere, quia potest illa producere. Non ergo coarctatur Deus, in nostra sententia, intra ambitum hujus universi, cum possit extra illum existere creando et operando quidquid ipsi placuerit; *et per hæc praeoccupantur praeipue objectiones.*

Solvuntur objectiones,

Obj. 1°. Juxta Scripturam et Patres. Deus non continetur in hoc mundo, sed est extra illum, SReg. 8 dicitur: *Cadi calor te capere non possunt.* Job. 11, Deus dicitur *excelsior cado, profundior inferno.* In concil. Ephes, cap. G, apud Serra, dicitur, *Divinam naturam omni termino et loco etiam imaginario superiorem esse.* Ipse S. Th. Quodlibet. 12, a. 1, dicit *Deum esse non solum in his quæ sunt, sed etiam in imaginatis et in præteritis et in futuris.* Et i ad Hannibald. d. 37, q. 2, a. 2 : *Hoc adverbium ubique*, inquit, *refertur ad omnem imaginabilem locum.* Ergo.

B. generaliter hæc et similia testimonia intellegendæ, vel juxta id quod dicit S. Aug. Deum esse extra et supra mundum, non spatiis locorum, sed ineffabili et singulari potentia, ut dicimus in secunda parte conclusionis, quatenus potest operari extra mundum, et illic operatione existere ; — Q. 8. a. 1. ad 1. et 5. — vel juxta id quod dicit D. Th. Deum esse supra omnia per excellentiam suæ naturæ, non per distinctionem localem. Priora autem verba D. Thomæ esse intelligenda in primo sensu,

patet ex hoc quod dicat Deum esse in imaginalem, sicut in praeteritis et futuris, sed potentia tantum, quatenus et hæc potest producere et illa reproducere. Quantum ad posteriora verba, jam alibi animadverti hoc opus ad Hannibald. non esse 1). Thomi*. Ceterum horum verborum sensus est, quod non possit cogitari dari locum verum in quo non sit Deus; *patet*, quia addit Auctor : *neque esse possibile imaginari locum aliquem ubi ipse non esset, illo loco posito*; *n. r.* quam ultimam particulam, significat se loqui de loco vero et posito.

Inst. S. Aug. lib. 11 de Civit, cap. 5, disputans contra quosdam qui dicebant mundum fuisse ab æterno, quia alioquin Deus infinitis temporibus fuisset otiosus, dicit : « An substantiam Dei a tantis locorum extra mundum spatiis absentem esse dicturi sunt, et uno tantum, atque in comparatione illius infinitatis, tam exiguo loco in quo mundus est, occupatum ? » Ergo.

11. S. Augustinum illic loqui non asserendo, sed arguendo in sententia eorum qui ponebant mundum esse ab æterno ; quia alioquin Deus infinitis temporibus quæ cogitabant præcessisse mundum debuisset otio torpere. Dicit itaque S. Aug. *Similiter ergo cogitent extra mundum infinita spatia locorum*, et idem inconueniens inde sequi. Vel enim illa spatia sunt realia sicut lingunt tempora realia ante mundum, et sicut inconueniens reputant Deum illis temporibus cessasse ab operatione, sic inconueniens est Deum in illis spatiis cessare ab operatione, et hoc est quod intendit in verbis argumenti : si vero illa et tempora et spatia sunt fictilia et imaginaria, sicut non est inconueniens in spatiis imaginariis non operari, ita nec in temporibus imaginariis : unde concludit : « Quod si dicunt inanes esse hominum cogitationes quibus infinita imaginantur loca, cum locus nullus sit præter mundum ; respondetur » cis isto modo, inaniter homines cogitare præterita tempora vacationis Dei, cum » nullum tempus sit ante mundum. »

Obj. 2° a ratione. Deus ab æterno et necessario est immensus et infinitus in ratione immensitatis : ergo est in omnibus et infinitis spatiis imaginabilibus, nec ad hoc pendet a libera sua operatione.

/l. N. conseq. Quia immensitas non importat actualem existentiam in omnibus lo-

cis, sed tantum potentiam in eis existendi, *ul putei ex didis' in secunda parte conclus onis et alibi.*

Inst. Æternitas ratione suæ infinitatis ambit omnia tempora, præterita, præsentia et futura : ergo pariter immensitas ratione suæ infinitatis ambit omnia loca præterita, præsentia et futura, consequenter imaginaria.

11. 1° hoc argumentum nimium probaro ; ex eo enim sequitur quod Deus actu existat in omnibus quæ fuerunt et non sunt amplius, ut in arca Noe, in templo Jerusalem, et in omnibus quæ erunt et nondum sunt, ut in Antichristo : quod non est admodum inueniendum.

It. 2° *N. conseq.* Disparitas est 1°, quod æternitas, ul dicemus modo, sit actualis duratio rei ab æterno et in æternum immutabilis, independens a contactu et operatione ; consequenter ambire debet omnes ducationes non solum præsentis, sed præteritis et futuras. Immensitas autem non est actualis existentia in infinitis locis, sed potentia existendi in rebus dependenter ab operatione et contactu qui fieri non potest in spatio imaginario, nisi producendo aliquid in illo. Altera disparitas est, quod æternitas sit infinita in ratione duralionis, sicque debet ambire omnia tempora et omnes differentias ducationum, quales sunt non solum tempus præsens, sed etiam præteritum et futurum. Immensitas autem est infinita in ratione locandi, sicque debet ambire omnes differentias locorum : locus autem sive præteritus, sive futurus, consequenter imaginarius, neque locus est, neque aliqua loci differentia, sed perlinet potius ad lineam duralionis.—In 5. d. 57. q. 2. a. 5.—Tertia disparitas est, quod per æternitatem res dicantur esse in Deo, et per immensitatem Deus dicatur esse in rebus ; quidquid autem est in altero ad modum illius est : cum ergo Deus sit ab æterno et in æternum, omnes duraliones continet ; at vero eum locus non sit nisi in tempore, Deus non est in illo nisi in tempore et quando existit.

obj. 5°. Deus non minus potest ratione suæ immensitatis et quantitatis virtutis, quam posset corpus infinitum, si daretur, ratione suæ quantitatis extensæ ; atqui si daretur corpus infinitum actu, repleret omnia spatia imaginaria : ergo.

/i. 1). *maj.* Deus non minus potest in genere causæ efficienlis quam corpus infi-

nitum, si daretur, *C. maj.* in genere cans® formalis, *.V. maj.* Porro si daretur corpus infinitum, repleret formaliter spatia imaginaria per suam extensionem materialem, ratione cujus haberet proportionem et correspondentiam pleni ad vacuum, ut diximus; quod non potest Deus, quia non est extensus materialiter et hoc involvit imperfectionem : at potest efficere quæcunque voluerit corpora in spatiis imaginariis, et his corporibus mediaribus esse in illis spatiis.

Obj. 4^a ab inconvenientibus. Si Dens actu non existeret in spatiis imaginariis, sequeretur 1° quod posset mutari, casu nempe quo crearet aliquod corpus in spatiis imaginariis; tunc enim inciperet esse de novo, ubi antea secundum nos non erat. 2° Sequeretur quod posset moveri per accidens, hoc est, ad motum alterius eo modo quo nauta movetur ad motum navis, quia posset movere istud corpus in spatiis, sicque inciperet esse ubi esset corpus, et desineret esse ubi desineret esse corpus. 3° Sequeretur quod posset esse a se divisus, si nempe crearat duo corpora a se distantia in his spatiis; esset enim in utroque et non esset in medio secundum nos, quia est spatium imaginarium : ergo divisus.

B. ad primum, N. sequelam. Ut enim aliquid mutetur, debet se habere passive et aliquid in se recipere quod antea non habebat ; Deus autem non est de novo præsens in illo corpore per præsentiam aliquam in se receptam, sed per actionem in illud corpus quod creat aut movet extra mundum : unde tota mutatio se tenet ex parte corporis producti aut moti. Sicut cum Deus creavit hunc mundum, in eo extitit in quo antea non existeret, nec tamen ideo fuit mutatus, quia non in eo de novo extitit per aliquid receptum in se, sed per ipsam mundi productionem ; productio autem mundi est in Deo ab æterno, sed virtualiter transiens in tempore, ut dicam infra. *Et hinc patet responsio ad secundum*, quia moveri est mutari; est enim motus actus entis in potentia ad aliquid recipiendum; dum enim movetur corpus, Deus in illo non movetur, licet desinat esse ubi desinit esse corpus, et incipiat esse ubi corpus incipit esse; quia non incipit esse de novo per aliquam præsentiam in se receptam, sed per hoc quod producit aut

conservat illud corpus, ubi antea non conservabat.

Si dicas, Deus secundum substantiam et non solum secundum connotationem denominationem antea non erat præ-eu, in hoc loco, et nunc producto corpore ibi præsens secundum substantiam. *A. ui ante, I). ant.* Et modo est ibi præsens secundum substantiam ut producentem et immutantem creaturam, *C. ant.* secundas substantiam in se recipientem præsentiam *ZV. ant.* Neque enim Deus existit in rebus per applicationem passivam suæ substantiæ ad illas, sed faciendo eas sibi præsentibus per activam mutationem illarum. quod sufficit quod sit in seipso cum virtute efficiendi et immutandi illas, et per hoc existendi in illis.

z/z tertium, II. cum Joanne a S. Thoma, objectum inconveniens fundari in falsâ imaginatione apprehendente spiritualia ad modum corporalium, quasi substantia spiritualis dividatur si non continuatim ponitur in spatio ; ita quod operetur in extremis et non in medio. Id quidem sufficere ad divisionem rei quantum quod commensuralur spatio, at non sufficit ad divisionem rei spiritualis quod non commensuratur spatio seu loco, sed est independens ab illo, et potius illum continet quam contineatur ab illo : unde ex hoc quod operetur in extremis et non in medio, non sequitur quod dividatur in se, sed quod dividatur effectus et quod assistat illis sic divisus sine divisione sui. In quo, inquit laudatus theologus, oportet transcendere imaginationem et illam corrigere ex eminentia rei spiritualis et independent! illius ab omni commensuratione medii spatii vel loci.

ARTICULUS VII.

De immutabilitate Dei. D. Th. Q. 9.

Hic q. 9. a. 1. o. — *Quæritur* 1^o utrum Deus sit omnino immutabilis ?

H. affirmative.

Ib. in arg. s. c. — *Proib.* 1° *CX Scriptura.* Malach. S dicitur : *Ego Deus, et non mutor.* Jacob. 5 : *Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obprobrium.*

ibid. o. *Prob.* 2° *ratione* quod est virtualiter triplex. Ad naturam mutationis requiritur 1° potentialitas cum privatione, ut terminus *a quo*; 2° forma de novo ac-

quirenda,' ut terminus *ad quem*; 5° subjectum susceptivum successive plurium formarum : atqui primum excluditur in Deo ratione actus puri, secundum ratione infinitæ perfectionis, tertium ratione summæ simplicitatis : ergo.

Confirmatur. Si Deus posset mutari, mutaretur vel in melius, vel in pejus, vel in aquale; vel amitteret quod habet, vel acquireret quod non habet : hæc autem omnia importare imperfectionem manifestum est.

Dices i°. Deus factus est et fit quotidie de non operante operans, ut patet in creatione mundi quæ facta est in tempore, et in quotidiana productione novorum effectuum : ergo mutatur.

/i. A. ant. Deus enim ab æterno operatur quod lit in tempore, quia ejus operatio formaliter immanens et virtualiter transiens non distinguitur ab ipso; nihil enim est aliud quam ipsa ejus voluntas qua vult ab æterno aliquid fieri in tempore; unde tota mutatio se tenet ex parte creaturæ. Non tamen denominatur ab æterno creans aut operans, quia denominatio extrinseca creatoris aut operantis pendet ab effectu in tempore producto.

Inst. Si Deus operaretur ab æterno, effectus foret æternus; quid enim impediret? (*alsum consequens* : ergo.

A. D. maj. Si Deus operaretur ab æterno pro æterno, effectus foret æternus, *C.* sic filius ejus est ab æterno genitus : si operaretur ab æterno pro tempore, effectus foret æternus, *N.* — q. 5. de pot. a. 17. ad 12. — Effectus enim sequitur ab actione secundum considerationem formæ quæ est principium actionis; forma autem quæ est principium actionis divinæ est ejus voluntas, cujus conditio est quod ponatur clleclus quando vult ipsum poni. Causa ergo impediens quin effectus (piem Deus ab æterno operatur sil æternus, est ipsa divina voluntas.

Dices 2° el S'inul instabis. De Deo dicitur Psal. 17 : *Cum sancio saucius eris, cl cum p< reel so perverteris.* Item Deus eundem hominem modo odit, modo diligit; item dicitur irasci et pœnitere : hæc autem omnia absque mutatione intelligi non possunt. Ergo.

k'. ex jam alibi dictis, hæc omnia dici de Deo non proprie sed metaphorice, seu

non ratione diversarum affectionum, sed ratione diversorum effectuum qui correspondent similibus affectionibus in creaturis. Sic dum exercet erga justos opera benignitatis et misericordia, maxime conferendo gratias, dicitur bonus cum ipsis et eos diligere; dum exercet erga peccatores opera severitatis, maxime removendo gratias, dicitur perversus cum illis et eos odisse; dum punit, dicitur irasci; dum opus factum destruit, dicitur pœnitere: quia qui 'alia agunt inter homines, amore, odio, ira, poenitentia et hujusmodi passionibus alliciuntur. Quantum autem ad affectum internum, eo modo quo potest esse in Deo, scilicet eminenter, est æternus cum sit ipse Deus : unde quos affectu interno diligit, ab æterno diligit; quos odit, ab æterno odit, secundum diversam conditionem personarum, ita ut tota mutatio se ex illarum parte teneat : sic immotus in se manens, ab æterno dilexit et odio habuit Petrum pro diverso statu peccati et pœnitentiæ; sicut idem sol, pro diversitate subjecti, emollit ceram et indurat lutum, oculos sanos recreat, lippos cruciat : quo exemplo utitur S. Aug. in Psal. 72.

Si opponas Lactantium qui lib. 2 Divin. Inst. cap. 17, et lib. de Ira Dei c. 22, dicit vere Deum passione iræ allici. Jam monui Lactantium, alias egregium religionis nostræ defensorem, in multis errasse et cante esse legendum, quamvis hic posset explicari et intelligi de ira quoad effectum; quia agit contra cos qui negabant Deum peccata punire. Non attingimus hic gravem difficultatem petilam ex libertate Dei; de hac infra.

Dices 5°. Quod generatur, mutatur : atqui de fide csl Verbum esse genitum a Patre : ergo.

/s'. 7°. *maj.* Quod generatur, incipiendo esse mutatur. *C. maj.* quod generatur non incipiendo esse, sed existendo ab æterno, mutatur, *A. maj.* Ad mutationem enim requiritur quod aliquid incipiat esse quod antea non erat, vel quod desinat esse quod antea erat : Verbum ab æterno est quod nunc csl, nec amittere potest quod nunc habet.

Subsumes. Atqui Verbum incipit esse quod antea non erat. Ergo. *Prob. ant.* Incoqui esse homo per inc; nationem : atqui antea non erat homo : ergo.

Λ. V. *ant Ad prob. D. maj.* Incœpit esse homo per incarnationem passive et ad modum subjecti, recipiendo humanitatem in se, V. *maj.* eam terminando et ipsi suam personalitatem tribuendo, C. *Et omissa min. N. conscq.* Ad hoc igitur ut aliquid vere mutetur per adventum alicujus novi, requiritur quod ipsi adveniat per modum formæ informantis, aut saltem quod illud recipiat per potentiam passivam : jam autem humanitas non advenit Verbo per modum formæ informantis, nec eam recipit per potentiam passivam, sed potius agendo in illam, eam scilicet terminando et communicando illi suam subsistentiam. Est enim sine illa actus purissimus, integerrimus et perfectissimus, cui adeo repugnat recipere aliquid passive, et per modum informantis. De hoc argumento fusius dum de Incarnatione. *Omissa minorem*, quia licet Verbum ante incarnationem non esset formaliter homo, continebat tamen eminenter humanitatem.

Dices 4°. Sap. 7, sapientia dicitur *mobiliior omnibus mobilibus* : sed Deus est sapientia : ergo.

Q. 9. a 1 ad 2. — Λ. sapientiam dici mobilem simililudinarie, quatenus suam similitudinem citissime diffundit a supremis entibus usque ad infima; omnia enim sunt a sapientia divina tanquam a principio effectivo et formali, sicut artificialia sunt a sapientia artificis.

Quæriturvs» utrum esse immutabile sit proprium Dei?

ibid. a. 2. o. — B. *affirmative.*

Ibid. o. — *Prob.* Omnis creatura est mutabilis, vel secundum esse substantiale, sicut corpora sublunaria; vel secundum esse locale tantum, sicut corpora coelestia; vel secundum ordinem ad finem et applicationem virtutis ad diversa, sicut in angelis; vel secundum varias perfectiones accidentales, ut sunt omnia entia creata finita et imperfecta; vel tandem secundum esse et non esse, ut iterum universaliter omnes creaturæ quæ sunt in potentia creantis et conservantis quoad esse et non esse : atqui Deus nullo ex his modis est mutabilis, *ut per singulos discurrenti patebit, et patet ea dictis prima quæstione* : ergo.

.ARTICULUS VIH.

De aemitate Dei. D. Th. Q. 10. n. 1. o. et in 1. d. 8, q. 2, a. 1 o. — *Quærilur* t» quid sit sternitis?

B. Æternitas definitur a Boetio, *indeficientia vilæ lota simul et perficit possessio*. Hæc definitio communiter recipitur.

Hic a. 1 o. ad 2. — *E. TpUctttur.* Dicitur *possessio*, et non duratio, non quod aeternitas non sit duratio, ut infra dicam, sed quia duratio vi nominis dicit quamdam distinctionem partium quæ in divino esse non debet intelligi; dixit ergo Boetius *possessionem*, metaphorice loquens, al designandam immutabilitatem et indeficientiam aeternitatis; illud enim quod possidelur, firmiter et quiete habetur.

Hic a. 1. ad 2. — Dicitur *possessio titæ* potius quam esse. 1° Quia quod est æternum, non solum est ens, sed vivens. 2° Quia ipsum vivere se extendit quodam modo ad operationem, non esse; aeternitas autem est permanentia rei invariabilis in esse et operari. — Ibid. o. — Dicitur *vilæ interminabilis*, ut designetur aeternitatem neque habere neque posse habere initium et finem.

Ibid, ad ii. et in loc. cit. ad 4. — Dicitur *possessio tota simul*, ad significandum quod aeternitas careat divisione et successione secundum prius et posterius, quibus reperitur in tempore, de cujus ratione est quod sit successivum, cum sit mensuratus. Æternitas autem consistit in unico nunc, quod nunquam est præteritum neque futurum, sed semper *nunc*. — Hic a. I. ad 5. Dicitur *perfecta*, ad excludendum *nunc* temporis, quod licet sit totum simul, nec habeat partes, non est tamen quid perfectum in ratione ductionis, cum statim evanescat; neque in illo aliquid perfecte possidetur.

Sensus ergo definitionis Boetii est, quod aeternitas sit duratio tota simul et indeficiens rei viventis, carens successione, principio et fine. 7

Dices. Æternitas videtur admittere successione. Ergo. *Prob.* 1° Admittit plus et minus; nunc enim plus aeternitas ripiam ante mille annos. 2° Æternitas continet omnes res creatas, (parum plures successivæ; imo ipsam successione tu et tuipus. Ergo.

Tl. V. *ant. Ad primam prob. N. ant.* À *prcbaiioncm*, dico quod æternitas du. ravcril quidem diuturniori tempore nunc quam ante mille annos ; sed sive ipsa, sive Deus, non est ideo diuturnior, senior aut major, quia est indivisibilis et tota simul. Nos quidem per imaginationem apprehendimus ælernitatem esse majorem quæ majori tempori c«v»i&lit, sed fallimur : similes illis navigantibus quibus terra videtur moveri, cum ipsi soli moveantur, terra manente immota.

Ad secundam prob. Res successivas et ipsam successionem seu tempus contineri in æternitate, non formaliter, sed eminenter; ita ut omnibus successivis successio- nibus el temporibus coexistât immota el invariabilis manens; eo ferme modo quo centrum circuli, quod est indivisibile, corresponde! omnibus et singulis partibus circumferentiae, et manet immotum, quamvis circum us circumagatur. Accipe aliam siiniliul nem. Finge arborem extensam super limium ab origine ad ostium fluvii ; contineret omnes partes aquæ sub se fluentes el ips s coexisteret, ipsa non fluens sed immota manens. Ita æternitas omnia tempora praterita, præsentia, futura continens, ipsis (luentibus coexist'd non fluens, sed immota manens.

Ex dictis colliges 1°, æternitatem duo importare : primum quasi perlinens ad extensionem illius, nempe quod careat termino durationis, principio et fine, quod est habere infinitatem in ipsa duralione; secundum spectans modum durationis, quod careat omni successione et mutabilitate.

Hic a. 4. et 5. 0. — *Colliges* 2°, æternitalem differre ab ævo et tempore, non precise quia ælernitas caret principio et fine, el ævuni Imbel principium, tempus principium et finem : hæc enim diflerentia est tantum per accidens; si enim ævum non haberet principium, el tempus neque principium neque finem, nihilominus distingueretur adhuc ab æternitate. Vera ergo eorum diflerentia in hoc sita esi, quod ævuinsit duratio rei immutabilis secundum esse substantiale, sed mutabilis accidenlilicr, puta penes locum aut operationem, ut in angelis : unde ex hac parte non esi totum .simul; el tempus sil duralio rei variabilis secundum esse et operari, est enim mensura motus secundum prius el posie-

rius, unde *ex* milia parte est totum simul, sed per paries fluentes. At vero æternitas « st duralio tota simul rei invariabilis in esse et operari.

Quærilur 2° utrum Deus et ipse solus sit æternus?

Hic a. 2. et 5. 0. — */?.* affirmative.

Prob. 1° auctoritate. Psal. y dicitur : />o-*minus in æternum permanet.* Psal. 110 : *Tu idem ipse es, et anni tui non deficient.* Deuteron. 25 : *Pico ego in æternum,* 2 Machab. 1: *Deus creator.... solus præslans, solus justus, solus omnipotens et æternus.* Hinc Ecclesia in concil. Lateran. sub Innocentio **II**, cap. *Firmiter*, de Summa Trinitate : « Firmiter cre- » dimus et simpliciter confitemur, quod » unus solus est verus Deus, ælernus, im- » mensus, etc. »

Ibid. — */latio est;* quia æternitas sequitur immutabilitatem, sicut tempus sequitur motum : atqui Deus, et ipse solus, est essentialiter immutabilis : ergo Deus, et ipse solus, est essentialiter æternus.

q. 10 q. 2. 0. — Neque solum est ælernus, sed est realiter sua æternitas, sicut est sua bonitas el sua sapientia ; quia est suum esse, quod nulli creaturæ competit : æternitas autem nihil est aliud quam duratio divini esse, seu ipsum esse divinum durans; est tamen ab esse divino virtualité!* distincta sicut alia attributa, quia duralio et esse in creatis pertinent ad diversa genera ; ef quamvis duratio in creatis non distinguatur enlilalive a re durante, est enim ipsa res durans, distinguitur tamen modaliler; est enim modus rei : ita ut quamvis non possit esse duratio sine existentiarei, potest tamen esse existentia sine duralione proprie dicta, ut si res stalim ac coeperit esse desinat.

Quando ergo quædain verba temporis præleriti, præsentisaut futuri dicuntur de Deo, ut Apoc. 1, *Qui est, qui erat, et qui venturus est*, non sic accipienda sunt, quasi Deus successive varietur per præsens, præteritum et futurum, sed quia ejus æternitas omnes temporum differentias includit. Similiter cum designantur operationes Dei successiva', successio non debet accipi ex parte principii, sed ex parte effectuum.

Quando vero quædair. prater Deum dicuntur æterna, intelligenda sunt, vel de

æternitate improprie sumpta, pro longissima duratione, ut Psal. 77 : *Illuminans tu mirabiliter a montibus æternis* ; et Gen. 49 : *Donec veniret desiderium collium alternorum*. —ibîd. ad 2.—Vel participative seu propter interminabilitatem tantum, quam habent non ex se, sed ex beneplacito Dei, ut dicitur de igne inferni Malth. 25 : *Ibunt hi in supplicium alternum*.

Quæritur 3» utrum æternitas habeat rationem veræ duralionis respectu Dei?

Ibid. 0. et in 1. d. 19. q. 2. a. 2. — *B. affirmative.* ¹⁰ Quia æternitas se habet respectu Dei, sicut ævum et tempus respectu creaturarum ; sunt enim tres species sub eodem genere : atqui ævum et tempus sunt veræ durationes respectu creaturarum : ergo et æternitas respectu Dei.

2° Si æternitas non haberet veram durationem respectu Dei, ideo esset quia duratio importat successionem : atqui *falsum consequens* : ergo. *Major est adversariorum. Prob. min.* Licet, ut jam dixi, duratio secundum etymologiam nominis dicat quamdam extensionem successivam partium, quantum tamen ad rem significatam et vi proprii conceptus, non importat successionem; quinimo successio minuit perfectionem durationis, quia duratio quoad rem significatam nihil est aliud quam permanentia rei in esse : unde tanto aliquid perfectius durat quanto minus amittit de esse; in successione autem includitur aliqua amissio essendi, quatenus successivum non eodem modo permanet, sed transit de potentia ad actum: ergo successio non est de conceptu durationis, sed potius eam imperfectam efficit.

Quæritur 4° utrum æternitas habeat rationem mensura respectu Dei et creaturarum? *Multi affirmant, multi negant:* ulrisque videtur favere D. Thomas.

Ante responsionem, nota duplicem esso mensuram, extrinsecam et intrinsecam. Extrinseca est quæ mensurat aliquid extra se, et ideo per applicationem ad mensuratum : sic duratio motus primi mobilis, quæ est tempus, collecta et replicata per numeros, puta per horas, et applicata per intellectum motibus inferioribus, illos mensurat. Unquam duratio uniformior et regularior, quia perfectissimum in unoquoque genere est mensura cælorum; sic etiam una

mensurat pannum, libra pondus. Ifæc mensura, *ut patet*, distinguitur a mensurata et terminat ejus relationem.

Mensura intrinseca est quæ inest rei mensurata; et ideo non mensurat per applicationem, sed per informationem vel identitatem : unde non distinguitur realiter a mensurato, nec terminat ejus relationem. Sic tempus, quod est mensura extrinseca respectu nostri, est intrinseca refectu motus primi mobilis; non enim habet aliud tempus superius quo mensuretur, et quod est in aliquo genere perfectissimum est mensura sui et cæterorum, intrinseca sui, extrinseca cæterorum. Unde duratio motus primi mobilis est secundum diversos respectus mensuratum et mensura : quatenus dicit extensionem successivam, est mensuratum ; quatenus dicit perfectionem unitimitatem et regularitatem, est mensura.

Insuper mensura debet notificare quantitatem mensurati; ideo enim assumitur mensura, ut dignoscatur quanta sit res aliqua. Non debet tamen notificare a posteriori et per effectus notiores quoad nos, sed a priori in quantum est perfectissimum sui generis, et ea ratione mensura cæterorum; eo ipso enim quantum est de se, est notificativa quantitatis mensurati. *Ilis notatis,*

B. Probabilius est æternitatem habere rationem mensura respectu Dei et ejus durationis; ita ut duratio Dei, quatenus explicat virtualement ejus extensionem infinite durativam, sit mensuratum; quatenus vero explicat summam uniformitatem et immutabilitatem in durando, sit mensura. Videtur esse D. Thomæ, qui hic a 5.0, bis repetit æternitatem esse mensuram rei permanentis, et in 1, d. 19, q. 2, a. 2. ad 1, dicit Deum esse in nunc æternitatis tamen quodam in mensura propria; alia vero tamen quodam in mensura excedente.

Prob. Ratio mensura secundum se, semotis imperfectionibus quas accidentaliter involvit, convenit Deo : atqui æternitas continet conditiones mensura semotis imperfectionibus : ergo. *Major et minores sunt probandæ. Prob. maj.* Ratio mensura secundum se nullam involvit imperfectionem, sicque est perfectio simpliciter simplex; nihil enim assumitur in mensuram quod, non sit perfectissimum in suo genere, et e» ratione mensura manifestatu a quantitatis cælorum : quod autem distinguatur rea»

jiter a mei/surato, et quod inde mensuratum pendeat a mensura, sitque imperfectum perfectibile per illam, hæc non includit mensura secundum se, sed quatenus est exlrinseca; secundum se autem petit conjungi mensurato, aliter enim non mensurat : unde quanto perfectior est mensura, tanto perfectius conjungitur mensurato : ila ut si sit mensura perfectissima et infinita, identificetur cum illo, sioque reddit illud perfecte sibi conjunctum, et consequenter perfecte mensuratum : ergo mensura non dicit de se distinctionem realem a mensurato. In Deo autem ponimus mensuram intrinsecam et identificatam cum mensurato.

Prob. min. Æternitas importat summam uniformitatem durationis simplicissimæ, ratione cujus dignoscitur quanta sit hæc duratio : ergo habet rationem mensuræ ; ideo enim tempus, quod est duratio motus primi mobilis, est mensura sui et cæterorum, quia inter creata est maxime uniforme et regulare, et ea ratione ostendit quantum ipsa sui et cæterorum duratio sit extensa. Insuper æternitas est intrinseca et identilicata Deo, Deique duration!, proiiideque indistincta realiter, nec terminans relationem dependentia mensurati.

Dices 1°. Non potest concipi mensura nisi ut perfectio : ergo nec mensuratum nisi ut imperfectum, perfectibile per illam; consequenter realiter distinctum et dependens ab illa, quæ omnia repugnant Deo : aliunde nihil est mensura sui ipsius.

A. Concesso ani. N. conscq. ubi agitur de mensura intrinseca, identificata cum mensurato. Equidem non potest concipi mensura intrinseca nisi ut perfectio, at non ideo debet concipi mensuratum ut imperfectum potentiare et perfectibile per illam quasi per aliquid extraneum, siquidem illam perfectionem habeat sibi identificatam; sed sequitur tantum quod non explicet illam sicut eam explicat mensura, implicat tamen illam ut suam. Sic objectum intelligibile concipitur in Deo ut perfectivum intellectus, quia specificativum ; non quod perficiat intellectum quasi quid imperfectum et potentiare, sed quia per suum conceptum explicat perfectionem quam non explicat intellectus, quam tamen sibi identificat et implicat ut suam.

Ad id quod additur, verum est iiii esse

mensuram sui ipsius sub eadem ratione, bene tamen sub diversa, *ut explicui in conclusione.* Habemus exemplum in tempore : quatenus enim dicit extensionem motus primi mobilis, est mensuratum; quatenus dicit uniformitatem et regularitatem talis motus, est mensura, et sic est mensura sui ipsius sub diversa ratione.

Dices 2°. S. Thomas hic a 5 dicit : « Æternitas non est aliud quam ipse Deus. » Unde non dicitur Deus æternus, quasi aliquo modo mensuratus; sed accipitur ibi ratio mensuræ secundum apprehensionem nostram tantum. » Et in 1, d. 19, q. 1, a. 1, ad 4 : « Divina magnitudo nullo modo est mensurabilis vel mensurata, » nec ab alio, nec a se : primo, quia numeratio ponit terminationem, et divina magnitudo non habet terminum intra et extra...secundo, quia commensuratio non est unius qualitatis ad se sed duarum. »

Quidam, ut se expediant ab his textibus, intelligunt æternitatem esse mensuram Dei non formalem sed virtualem, et dicunt S. Th. in objectione negare æternitati rationem mensuræ formalis, non virtualis; ita Gonet. Quamvis hæc sententia non sit improbabilis, non videtur tamen necesse illuc confugere. Unde

Il. S. Thomam locis objectis intelligendi esse de mensura exlrinseca, realiter distincta, per applicationem mensurante et excedente. Et quantum ad primum, *patet*; ideo enim negat S. Doctor Deum mensurari æternitate, quia, inquit, ipse est sua æternitas : intelligit ergo non mensurari æternitate tamquam mensura a se distincta. Addit : *Sed ibi accipitur ratio mensuræ*, scilicet actu distincta», qualis solet adhiberi in humanis, *secundum apprehensionem nostram tantum*; quia esse et æternitas in Deo non distinguuntur actu, nisi secundum apprehensionem mentis nostræ. Quantum ad secundum, *evidentius adhuc patet.* 1° Quia ibi loquitur de mensura quæ *ponit terminationem*, consequenter excedente. 2° Quia dicit commensurationem non esse unius quantitatis ad se, sed duarum : ergo loquitur de commensuratione quæ fit per aliquid extrinsecum et distinctum : unde ibidem solutionem concludit, dicendo *quod divinæ magnitudini nihil diversum ab ipsa*

commensuralur. Ergo quando mensuram negat Deo, loquitur de mensura quæ sit diversa et extrinseca.

Quærilur 5° utrum æternitas habeat rationem mensura respectu creaturarum?

/?æternitalem esse mensuram creaturarum, sed inadæquatam et excedentem. Ita S. Th. 1 loco citato in superiori respons.

Patio est; quia æternitas est mensura actionis divinæ, qua Deus creaturas producit et conservat in suo esse : ergo est etiam mensura terminorum hujus actionis.

Est autem mensura inadæquata et excedens quantum ad duo : 1° quantum ad ens rationem, quia omnes durationes comprehenduntur a principio et fine; 2° quantum ad modum mensurationis, quia modo immutabili mensurat, nec per numerationem, sed per summam unitatem et indivisibilitatem.

Plura circa has difficultates possent dici, sed quia sunt minus necessaria, omitimus : videri potest Joannes a S. Th. in hanc quæstionem ; celebriorem vero difficultatem de præsentia reali rerum etiam futurarum in æternitate remittimus ad quæst, de scientia Dei.

ARTICULUS IX.

Utrum Deus sit unus/ D. Th. Q. 11.

Q. 11. a. 1. 0. — *Nola* 1°. Ad intelligentiam unitatis Dei, S. Doctor expendit unitatem entis incommuni, et docet unum transcendentale non addere supra ens rem aliquam, sed tantum negationem divisionis ; ita ut si unum sumatur prout distinguitur ab ente, dicat formaliter negationem tantum; si autem sumatur in tota sua significatione, dicit formaliter perfectionem, nimirum entitatem indivisam ; unum enim formaliter nihil est aliud quam ens indivisum. Unde hanc indivisionem seu negationem divisionis addit enti non ut formam unius constitutivam, sed ut modum intrinsece connotatum : unum itaque non est entitas precise, neque indivisio precise, sed entitas connotans indivisionem, seu ut substat negationi divisionis. Et quia entitas ut sic et entitas ut substans indivisions realiter sunt idem, ita unum et ens sum idem realiter, et sola ratione distinguntur ; quia tamen prius concipimus rationi in entis quam rationem in divisione, ideo unum concipimus ut passionem entis.

ibid. n. 2.0. — Hoc autem unum transcendentale opponitur privative multitudini, quia significat privationem divisionis. Sed unum quantitativum, quod est principium numeri, opponitur multitudini relative, quia unitas quantitative se habet ad multitudinem sicut mensura ad mensurabilem; multitudo enim mensuratur per unitatem replicatam.

Nola 2°. Dum quaerimus utrum Deus sit unus, non est quæstio de unitate positiva et specifica, qua aliquid est ens indivisum in se et divisum a quolibet alio ejusdem speciei, quo sensu quilibet homo est unus; sed de unitate numerica et exclusiva, qua aliquid ita est unum ut excludat quodeumque aliud ejusdem naturæ et sit in ea unicum, quo sensu dicimus solem esse unum. Quærimus ergo utrum Deus sit solus et unicus Deus, ita ut præter ipsum nullus sit alius Deus.

Nola 5°. Polytheismum seu deorum pluralitatem eo usque protendit cæca et insana gentilitas, idololatriæ penitus addicta, ut, teste Eusebio lib. 8 Præparat. Evang. c. 15, Hesiodus triginta millia deorum numeraverit. Causas et originem idololatriæ expendimus cum Auctore in tract, de Religione, dissert. 7, a. 2, § 5, et varias ejus species exposuimus ibidem § 1. Require ibi.

Inter Christianos autem hæretici non pauci unitatem Dei impugnaverunt, præsertim qui duo principia admittebant: unum bonum rerum invisibilium auctorem, alterum malum rerum visibilium causam. Tales fuerunt Gnoslici, duce Carpocrate, sæculo secundo; Marcionitæ, sic dicti a Marcione, eodem sæculo; Valentiniani, a Valentiniano, eodem sæculo. Is ita astruebat duo principia, ut unum vocaret *profundum*, alterum *silentium*, marem cœlestem; ex quorum combinatione prodierunt triginta *æonas*, hoc est, triginta sæcula. Manichæi tertio sæculo, sic dicti a Manichæo eorum duce, qui fuit servus cujusdam viduæ Persæ, primo dictus *Curbicus*, postea *Manes*, demum Manichæus. Ili sectatores posterioribus sæculis habuerunt Albigenses et alios. Trinitariæ alii unitatis Dei hostes, sub finem sexti sæculi, tres personas divinas dicebant esse tres deos. Contra hos omnes

Ibid. a. 5. 0. — *Dico*. Deus est unus.

Contra illos qui admittunt vetus Testamentum, quales fuerunt plures Judæi apud Annalum in Apparatu hb. 7, a. 1, *prob.* ex illo Deuter. 6: *Audi, Israel: Dominus Deus noster unus est*; et cap. 51: *Tide quod ego sim solus, et non sit alius Deus præter me*. Et alibi.

Contra haereticos qui admittunt novum Testamentum, *prob.* ex illo Marci 12: *bene, magister, in veritate dixisti quia unus est Deus, et non est alius præter eum*. Joan. 17: *Hæc est vita æterna. ut cognoscant te solum Deum verum*. 1 Cor. 8: *Scimus quia nihil est idolum in mundo, illud quod nullus est Deus nisi unus*. His et aliis similibus accedunt professiones fidei in Symbolo Nicæno, Constantino, Athanasii, et omnium Patrum consensus in suis scriptis.

ibid. — *Contra gentiles* et quosdamque alios, *prob. ratione triplici*. *Prima* petitur ex summa Dei simplicitate. Singularitas est de essentia seu natura Dei: atqui enti essentialiter singulari repugnat esse multiplex: ergo. *Min. patet*; quia singularitas est immultiplicabilis, alioquin si esset multiplicabilis, foret communis multis, et jam non singularis: sic si singularitas seu hæcitas, qua *Sortes* cœt hic homo, foret de essentia naturæ humanæ, sicut rationalitas, esset unicus homo in inundo. *Prob. maj.* Per id Deus est singularis seu hic Deus, per quod est Deus: atqui essentialiter est Deus: ergo essentialiter est hic Deus, seu singularitas est de ejus essentia. *Prob. maj.* Quia si per aliud esset Deus, et per aliud hic Deus, natura divina deberet contrahi per hæcitalitatem, seu differentiam individualement, sicque esset in Deo quædam compositio, et non summa simplicitas. Ergo.

Si dicas. Natura angelica est essentialiter singularis secundum Thomistas, et tamen sunt plures angeli saltem specie: ergo hæc D. Thomæ ratio inefficax est.

A. V. *conseq.* Hæc est enim disparitas inter Deum et angelos, quod natura angelica, licet specificè sumpta, sit essentialiter singularis, quia caret principio multiplicationis numericæ, scilicet materia, et ideo non possunt esse plures numero angeli in eadem specie; attamen genericè sumpta non est essentialiter determinata ad unam speciem, unde possunt esse plu-

biLL. T. L

res species angelorum: at in Deo non datur neque genus neque species, sed esi. ex omni parte simplicissimus et summe singularis; unde neque quoad speciem neque quoad numerum potest multiplicari.

Secunda ratio petitur ex infinita Dei perfectione. Deus est ens infinite perfectum: atqui non possunt esse duo vel plura entia infinite perfecta: ergo. *Prob. min.* Si essent duo entia infinite perfecta, oporteret ea inter se differre: illud autem quo differrent esset vel imperfectio, et hoc dici non potest, quia ens infinite perfectum nullam admittit imperfectionem; vel esset perfectio, neque id dici potest, alias uni deesset perfectio quam alter haberet, sicque istud primum non esset infinite perfectum. Ergo. Huic affinis est hæc altera ratio. Deus est summum ens, summum bonum: atqui quod est sumum, nec majus nec par habet, alias non foret summum: ergo unum,

ibid. — *Tertia ratio* petitur ex unitate et ordine universi. Nomine Dei intelligimus supremum mundi rectorem et gubernatorem: atqui unicus est mundi gubernator: ergo unicus Deus. *Prob. min.* Diversa et inæqualia mundi entia, alia superiora, alia inferiora, ita ordinata sunt, ut alia aliis firma lege deserviant et coordinentur: atqui sic in unum ordinem convenire non possunt, nisi ab uno ordinentur, quia per se unius unum est causa, et multa non sunt causa unius nisi per accidens, in quantum scilicet sunt aliquo modo unum.

Instauratur magis hæc ratio. Si essent duo vel plures dii, vel unus sufficeret ad gubernationem totius universi, ita ut idem omnino et omni modo faceret quod alter; vel non sufficeret, sed alterius ope indigeret, ita quod unus aliquid aut aliquo modo, et alter aliud aut alio modo faceret. Si primum: ergo iste alter est superfluum, nihil est autem absurdius quam ponere Deum superfluum. Si secundum: ergo neuter est Deus, quia neuter est omnipotens, neuter factor omnium, et ordinatio rerum, quæ est quid perfectissimum in toto universo, est effectus per accidens, scilicet a pluribus causis fortuito in unum concurrentibus.

Item vel unus conveniret necessario cum alio in regimine universi, ita ut ab illo dissentire non posset; vel esset liber

ct posset ab illo dissentire. Si primum : ergo non est Deus utpote dependens ab altero et illi subjectus. Si secundum : casu quo dissentiret et alio modo de rebus universi vellet disponere, aut unus in hoc bello prævaleret, et omnes creaturas sibi subjiceret ; ct sic alter imbellis et vicius, non esset Dens; aut neuter prævaleret, sed quisque sibi certam portionem creaturarum subjiceret ; ct sic neuter esset Deus : quia neuter esset omnipotens, neuter sibi subjiceret omnes creaturas, atque ordo universi dissolveretur : ergo manifeste necessum est ponere unicum mundi gubernatorem. Quod autem posset objici de tribus personis divinis non obstat, quia per unam et eandem naturam, unam voluntatem, unam et eandem omnipotentiam gubernant.

Dices 1°. In Scripturis multi appellantur dii. Psal. 81 : *Ego dixi : Dii estis et [dii Excelsi omnes. Ibid. Deus stetit in synagoga deorum. Exod. 7 dixit Dominus ad Moyseu : Ecce constitui te deum Pharaonis. 1 Cor. 8 : Sunt qui dicuntur dii sive in calo, sive in terra. (Siquidem sunt dii multi et domini multi,) nobis tamen unus est Deus. Ergo.*

Ji. cum Catechismo Rom. parte prima n. 9 : « Quod sacræ Litteræ Prophetas et • Judices deos appellarunt, non gentium p more factum est, quæ sibi plures deos » stulte et impie finxerunt; sed quadam » loquendi consuetudine significare voluerunt excellentem aliquam virtutem vel » functionem quæ Dei munere illis concessa est. » Sic dii appellantur Prophète, propter revelationem futurorum illis factam; judices, propter auctoritatem vite el necis illis concessam ; justî, propter inhabitantem Spiritum sanctum ; et sic de cæteris. — *ibid.* ad. 1. — Quantum ad Apostolum, dum dicit, *siquidem sunt dii inulti*, non loquitur ex propria sententia, sed juxta sententiam et errorem eorum qui ponebant plures deos, ut palet ex verbis subjunctis i quasi diceret: Sunt quidem juxta gentes errantes dii nulli, nobis autem per Christum illuminatis unus est Deus.

Dices 2°. S. Basilius Epist. 141, negat Deum esse unum numero. Ergo.

J/. cum Svlvio, S. Racilium hoc non negare quasi velit esse plures deus, hanc

enim a se propulsat calumniam Epist. 80. « Tresdeos, inquit, prædicaria nobis eausantur, istoque figmento inultorum aures res circumsonant, nec cessant donec » hanc calumniam credibilem facrant. » Sed unum accipit pro eo quod non est simplex, sed constat partibus quæ numerari possunt; dicit enim *ibidem*. « Quidquid » numero dicitur unum, unum reversant » simplex natura non est; Deum autem » simplicem et incompositum confitentur » omnes : non est itaque Deus numero » unus. » Negat ergo Deum esse numero unum, quasi constaret partibus quæ numerari possint, aut sit divisibilis in plura singularia; quamvis sit unus exclusive, hoc est sic unus ut non plures.

Dices 3°. Multa in historiis leguntur miracula a diis gentium perpetrata, multa futura prænuntiata, multi morbi qui videbantur insanabiles, sanati, etc. Ergo.

D. hæc ut plurimum esse ficta, el si quædam ex parte sint vera, ascribenda sunt industriæ et perspicaci® dæmonum; hi enim ingenio acutissimo prædili, longe melius quam nos ex circumstantiis præsentibus, quæ futura sunt conjecturaliter noscere possunt, et cum rerum naturalium virtutem apprime calleant, eam variis applicando videntur patrare miracula, dum non nisi cictus mere naturales edunt.

DISSERTATIO IV.

DE COGNOSCIBILITATE ET VISIONE DEI A NOBIS, NECNON DE EJUS NOMINIBUS.

D. Th. Q. 12 et 13.

2. 12. >n procem.—In superioribus consideravimus qualiter Deus sit secundum seipsum, nunc considerandum est qualiter sit in cognitione nostra, id est, quomodo cognoscatur a nobis.

Multipliciter Deus potest a nobis cognosci. 1° Abstractive per effectus : sic per creaturas cognoscimus naturaliter Deum ut auctorem naturæ, juxta illud Apostoli. Rom. 1 : *Invisibilia Dei per ea qua facta sunt, intellecta, conspiciuntur.* 2° Supernaturaliter clare et intuitive, ut esi in se, quomodo beati in cœlo eum videiit. Hæc Dei cognitio dicitur visio, quia acul

(f)clmur rem corpoream videre quando eam praseiitem clare et intuitive oculo corporeo attingimus, ita dicimur rem spiritualem videre, quando intellectus, qui est oculus mentis, clare et intuitive fertur in eam ut realiter sibi in se praesentem.

De cognitione Dei per fidem agit S. Doctor in Secunda Secundæ; de cognitione naturali e^abstractiva per clfectus, agit in duobus ultimis articulis hujus quaestionis; in cæteris undecim, de cognitione Dei per visionem intuitivam. De eadem visione Dei sub diverso respectu tractat in variis locis : in Prima Secundæ, tractat de illa ut est beatifica et ultimus finis; in Supplemento, tradat de illa ut pertinet ad statum cloriæ ad «piem ducimur per Christum ; hic de illa agit praecise ut perlinet ad cognosciliililalein Dei.

ARTICULUS I.

Utrum essentia divina videri possit oculo corporeo?

Deum posse videri oculis corporeis censuerunt quotquot inter gentiles et haereticos illum finxerunt corporeum. Inter catholicos vero, qui Deum purum spiritum agnoscunt, sunt nihilominus qui contendunt ipsum posse videri et de facto videndum oculo corporeo, non crasso et materiali, ut nunc est, sed glorificato ; non per visionem corpoream, sed per visionem spiritualem ipsi unitam. Ita plures de schola Carmelitarmn calceatorum cum magistro suo Bonæspci. Valentia autem probabile reputat posse creari oculum corporeum, qui vel natura sua, vel dono aliquo superaddito, possit videre Deum. Contra quos omnes cum Auctore et communi sententia.

ibid. a. 5. 0. — *Dico* 1°. Essentia divina non potest absolute videri ut est in se, oculo corporeo etiamsi glorificato.

Prob. 1° *exscriptura*. ITimoth. 1 dicitur s *Regi sæculorum immortalis et invisibili*; et cap. 6 : *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest* ; atqui iste auctoritates debent intelligi de visione per oculum corporeum. 1° Quia sic communiter interpretantur SS. Patres et theologi : non licet autem interpretari Scripturam contra contraunem sensum SS. Patrum et theologorum. 2° Quia non potest intelligi de visione per mentem, siquidem in pluribus aliis Scripturas locis declaratur i

Deum c»se visibilem oculis mentis, ut 1 Joan. 5 : *Scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus; quoniam ridebimus eum siculi est*. Et alibi similiter, ut videbimus art. sequenti.

Prob. 2° *em Patiibus*. Origenes contra Celsum dicit : « Falso igitur nobis κηπο- nit Celsus, dicens nos sperare oculis corporeis Deum esse visuros; » et addit quod sola mens Deum videat. S. Cyrillus Jerosol. Catech. 9 : « Carnis quidem oculis » cerni Deus non potest ; nam incorporeum » sub corporeos oculos cadere nequit. » S. Athanas. apud S. Aug. Epist. 111, dicit Deum, « secundum deitatis suæ proprietatem, omnino Deum esse invisibilem... » nisi in quantum mente ac spiritu nosci » potest. » S. Ambros. apud eumdein ibid, ut infra citabitur. S. Ilieron. apud eundem ibid, idem asserit et probat, quia *Res incorporalis corporalibus oculis non videtur*.

Quantum ad S. Attguslinum, de quo potissimum est difficultas, eum constanter tenuisse nostram sententiam, mid is e incline. 1° Epist. 6 ad Italicam dicit : « Hoc » (nempe Deum) oculus videre corpori », » neque nunc potest neque tunc poterit ; » quod multis argumentis probat, et oppositam opinionem insipientiam et dementiam vocat. Epist. 1 (2, seu lib. de Videndo Deo), postquam eandem sententiam confirmavi in priori, et in hac Epistola ex Scripturis exSS. Ambros. Ilieron. Athanasio cita ', concludit sic verbis Ambrosii : « Nec in » loco Deus videtur, nec corporalibus oculis quæritur; » et addit : « Hanc autem » etiam meam esse sententiam confiteor. (In Psal. XI post initium : « Non quidem videri Deus nisi animo potest ; » et alibi pluries. Tandem S. Fulgentius ejus discipulus, cui S. Ductoris mens melius perspecta erat «piam sit quibusdam recentionibus, ad Q. tertiam Feriandi, testatur hanc esse sententiam sui magistri, eique subscribit his verbis : « Oculis corporalibus » Deus spiritus non videtur. » Et, « Non » corporis, sed animas oculis Deus suam visionem promittit. »

Si dicas laudatos Patres intelligendos esse de oculo corporeo crasso et materiali, prout est in hoc statu, non qua glorificato, ac in virtutem mentis quodam modo con-

verso.

Contra. 1^o Laudati Patres loquuntur de visione Dei quæ erit in altera vita post resurrectionem; tunc autem erit oculus glorificatus. 2^o Sic excludunt oculum corporeum a visione Dei, ut illam soli menti adscribant. 5^o Plerique ex citatis Patribus ideo negant oculum corporeum posse videre Deum, quia corpus non potest videre spiritum; atqui hæc ratio currit etiam pro oculo glorificato, nisi forte dicas per glorificationem evadere spiritum; sed hac hypothesis cessat quæstio et tota difficultas.

Q. 1-2. a. 5. o.—*Prob.* 5^o *ratione.* Deus est spiritus: atqui absolute est impossibile spiritum videri oculo corporeo: ergo. *Major est de fide. Prob. min.* Impossibile est potentiam aliquam ferri extra latitudinem sui objecti adæquati seu extensivi; in hoc enim dii rerum objectum adæquatum seu extensivum ab objecto proportionate, quod sub proportionate comprehendantur tantum ea quæ potentia naturaliter et absque elevatione attingere potest. Adæquatum autem et extensivum comprehendit omnia ad quæ potentia etiam supernaturaliter et ut elevata ferri potest; sicque impossibile est potentiam aliquam ferri ultra latitudinem sui objecti adæquati et extensivi; alioquin foret adæquatum et extensivum, ut supponitur, et non foret; quia ultra illud potentia supernaturaliter se extenderet: atqui spiritus non continetur intra latitudinem objecti extensivi et adæquati oculi corporei: ergo. *Prob. min.* Objectum adæquatum oculi corporei, sicut et omnis potentia materialis, est quid corporeum et materiale, nimirum oculi color, auris sonus, odoratus odor, etc. ergo, *Prob. ant.* 1^o ex sensu communi hominum et definitione harum potentiarum communiter recepta; visus enim communiter definitur, *potentia perceptiva coloris lucidi*; auditus, *potentia perceptiva soni*, et sic de cæteris. 2^o Ex illo Christi ad discipulos Luc. 24: *Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.* Porro si spiritus contineretur intra objectum adæquatum oculi corporei, alteriusve sensus materialis, ita quod oculus posset supernaturaliter illum videre, Christus inefficaciter probaret veritatem suæ carnis ex hoc quod possit tangi et videri, siquidem in hac sententia etiam spiritus virtute divina possit tangi et videri. 5^o C)b-

jectum adæquatum oculi corporei, alteriusve sensus materialis, minus late patet quam objectum intellectus: id primum experientia testatur et etiam ratione confirmatur; quia eo minus aliqua potentia extenditur quo magis est materialis; per materiam enim limitantur potentia activæ: unde videmus quod objectum sensus externi sit magis restrictum quam objectum sensus interni, et hujus quam intellectus; quia sensus externus est magis materialis quam internus, et hic quam intellectus; imo intellectus, licet pro hoc statu dependeat a phantasmatibus, et ideo limitetur ad quidditatem rei materialis; tamen, quia secundum communem rationem intellectus non habet limitantem materiam, est illimitatus et fertur in quodeumque ens et in rationes communes entis a materia præcisas: ergo objectum adæquatum sensus materialis debet esse materiale, neque enim possumus alium limitem ipsi præfigere; et si se posset supernaturaliter extendere ad spiritualia et ad Deum, foret illimitatus sicut intellectus; imo foret intellectus siipernaliter, quia esset supernaturaliter potentia perceptiva veri et entis ut sic.

Confirmatur. Deus magis distat in ratione objecti ab objectis sensibilibus quam unum sensibile ab altero sensibili, v. g. quam color a sono: atqui absolute fieri non potest quod oculus audiat sonum, et auris videat colorem; alioquin jam non forent duo sensus distincti; sed oculus foret auris et auris oculus: ergo *a fortiori* fieri non potest ut Deus videatur oculo corporeo.

Si dicas. Aqua materialis in baptismo, ut elevata, agit in animam; similiter ignis materialis in inferno: quidni pariter oculus corporeus, ut elevatus, posset attingere spiritum?

11. dispantatem esse, quod tam aqua in baptismo quam ignis in inferno agant mere efficienter, ut causæ instrumentales Dei: de ratione autem causæ instrumentalis est, quod attingat effectum sua virtute superiorem, quia agit virtute principalis agentis: at vero potentia visiva est causa vitalis et principalis visionis; qua vitalis, visio debet ab illa egredi, ut ipsi proportionata; qua principalis, cum agat virtute propria, non potest agere extra latitudinem sui objecti adæquati.

Prob. 4^o, Visio Dei est immaterialis, ut

pote ipsi Deo immateriali proportionata : atqui implicat actum immaterialem elici vitaliter et principaliter a potentia materiali, quantumvis elevata.

Prob. 5° ab inconvenienti. Si Deus posset supernaturaliter videri oculo corporeo hominis, posset pariter videri supernaturaliter oculo bruti, puta bovis aut canis; potentiæ enim sensitivæ brutorum sunt ejusdem, imo quandoque majoris perfectionis quam potentiæ sensitivæ hominis : atqui absurdum videtur consequens, ut magis infra declarabitur : ergo.

Respondent discipuli Bonæ spei cum suo magistro, hæc omnia probare oculum corporeum non posse videre Deum visione corporea, at non visione spirituali ipsi unita. Sed contra

Dico 1°. Fieri non potest, etiam de potentia Dei absoluta, ut oculus corporeus videat divinam essentiam visione spirituali ipsi unita.

Prob. 1°. Quia Patres in prima conclusione laudati dicunt Deum non posse videri nisi sola mente. 2° Quia in hac sententia, argumentum quo Christus probat veritatem suæ carnis etiam esset inefficax. 5° Quia visio est actio vitalis : atqui, ut actio, debet necessario esse ab agente, conceptus enim actionis est formaliter conceptus egressionis.—Inf. q. 18. a. 10. o. et ad 5. ct l.c. Gent. 97.—Ut vitalis, debet esse necessario ab intrinseco se movente ; per id enim distinguimus viventia a non viventibus, quod viventia se moveant ab intrinseco, secus mortua : sic dicimus primo animal vivere, quando incipit ex se motum habere, et tandiu judicatur animal vivere quandiu talis motus in eo apparet; quando vero ex se jam non habet aliquem motum, sed tantum movetur ab alio, tunc dicitur animal mortuum propter defectum vitæ, unde ea quæ videntur se movere et quorum motores vulgus ignorat, dicimus similitudinarie vivere, ut argentum vivum, iqua scaturiens, etc. Ergo impossibile est quod oculus corporeus videat Deum visione spirituali sibi unita. 4° Visio spiritualis est intellectio : atqui fieri non potest absolute, quod oculus corporeus intelligat, quia quod non est intellectivum in actu primo, non potest magis intelligi in actu secundo quam lapis aut lignum

Dices contra notionem actus vitalis. Motus gravium deorsum, emanationes proprietatum in corporibus inanimatis sunt ab intrinseco, et tamen non sent actus vitales, neque per eos gravia aut alia inanimata dicuntur vivere : ergo male assignatur notio actus vitalis per hoc quod sit ab intrinseco se movente.

B. tam motus gravium quam alias emanationes seu resultantias requisitas ad complementum generationis proprie esse a generante et non a genito, nisi ut moto, et non ut se movente, juxta illud : *Qui dat esse, dat consequentia ad esse.* Neque tamen generans per illos motus dicitur vivens ; quia per illos non se movet, sed movet aliud : vivere autem est ab intrinseco se movere, ita ut motus sit a vivente et in vivente; quia actio vitalis qua talis est actio immanens.

Probat ultimo ab inconvenienti ut supra. Quia inde etiam sequeretur oculum bruti posse videre Deum visione spirituali sibi unita, sicque esse beatum.

Ad hoc inconveniens magister Bonæ spei apud Henricum a S. Ignatio discipulum suum, distinet. 7, a. 6. J 7. n. 224, dupliciter respondet. 1° Negat ex sua sententia sequi hoc absurdum; quia, inquit, oculus hominis vivit in actu primo vita spirituali animæ rationalis, unde est capax vitæ spiritualis in actu secundo; non sic oculus bruti. 2° Dicit non esse magis absurdum aut impossibile quod bos visione spirituali sibi unita videat Deum, quam quod sit Deus per unionem cum persona Verbi.

Sed contra, id primum, R. 1° oculum corporis vivere quidem vita spirituali animæ, nedum in actu primo, sed etiam in secundo; nihilominus non esse ideo spirituale, seu intellectivum in actu primo, quia non informatur anima qua spiritualis est, sed qua sensitiva tantum : sicut licet ossa vivant actu vita quæ est spiritualis et sensitiva, non sunt tamen sensitiva et intellectiva in actu primo, quia non informantur anima qua spiritualis est et sensitiva, sed qua vegetativa tantum : quod autem non est spirituale, seu intellectivum in actu primo, non potest absolute intelligere in actu secundo; et ideo adversarius concedit lapidem non posse videre Deum, aut vivere in actu secundo, quia non est videns aut vivens in actu primo.

2° Si sensus corporeus esset intellectivus in actu primo, quia animatur naturaliter vita spiritali, posset naturaliter intelligere in actu secundo; quia esse intellectivum in actu primo, nihil est aliud quam posse in se producere et recipere intellectionem. Item si oculus esset intellectivus in actu primo, quia informatur anima intellectiva, sequeretur quod etiam esset auditivus, olfactivus, gustativus, etc., in actu primo, quia informatur anima auditiva, olfactiva, etc., quæ omnia sunt absurda.

Ad secundum, N. assumptum et paritatem, Disparitas est, quod si persona Verbi uniretur bruto, brutum non diceretur Deus, nisi per communicationem idiomatum, quatenus prædicatum *Deus* prædiearetur de supposito habente naturam bruti, sed ipsa natura bruti non foret Deus aut divinitas. At si brutum videret Deum per visionem spiritualem, non solum brutum diceretur videns Deum et beatum per communicationem idiomatum, sed ipsa natura bruti esset videns Deum et beata, quo nihil potest cogitari absurdius. Insuper brutum unitum personæ Verbi non est capax denominationis personæ : ergo *a fortiori*, nec visionis intellectualis quæ petit principium intrinsecum proportionatum, scilicet intellectivum in actu primo.

Ex dictis colliges contra Valentiam et Ariagam, non esse creabilem oculum corporeum, qui possit supernaturaliter elevari ad visionem Dei; quia hoc ipso quo est corporeus, militant contra omnes rationes quas huc usque protulimus.

Solvuntur objectiones.

Objicies 1° *ex Scriptura*. Job. 19 : *In carne mea videbo Deum Salvatorem meum*. Ergo.

2 12. a 5. ad 1. — *R.* quod cum dicitur, *in carne mea videbo Deum Salvatorem meum*, non intelligitur quod oculo carnis Deum sit visurus, sed quod in carne existens post resurrectionem Deum sit visurus. Hoc est, videbo Deum in carne, sed non per carnem.

Instabis 1°. Debet intelligi quod Job videbit et viderit Deum in carne per carnem. Ergo. *Prob. ant.* Paulo post subjungitur : *Quem visurus sum ipse et oculi mei conspecturi sunt*. Et cap. 42 : *Auditur auris*

audivi te, nunc autem oculus meus videt te.

In comm, nd lib. Job. — *R. N. ant. là prob. R. Ad primum locum*, quod sensus sit : Ego existens in carne videbo oculis mentis Deum, et oculis corporalibus Deum hominem factum. Eadem huic loco interpretationem adhibet S. Aug. lib. 2 de Civit. Dei cap. 29 his verbis : « Illud enim » quod ait supra memoratus Job..... *et tu » carne mea videbo Deum*, resurrectionem quidem carnis sine dubio prophetavit, non tamen dixit per carnem meam » (hoc, secundum primam nostram explanationem); « quod quidem si dixisset, posset » Deus Christus intelligi, qui per carnem » in carne videbitur. »

Q. 12 a. 5 ad 1. — *Ad secundum, fi.* 1° quod intelligit de oculo mentis, juxta illud Apost. Ephes. 1 : *Det vobis Spiritum sapientiæ in agnitione ejus, illuminatos oculos cordis vestri*. *R.* 2° secundum communio-rem interpretationem, quod in hoc loco non agatur de visione Dei secundum essentiam, sed secundum providentiam; unde sensus illius est : Prius nulla audiveram de tua providentia, nunc autem video manifesta ejus indicia in me ipso. Ve! ut S. Greg. Mag. exponit : « Nunc multo » melius quam antea te agnosco, quia per » flagella profeci. »

Inst. 2°. In multis aliis locis Scriptura, Genes. 52, de Jacob dicitur : *Pidi Deum /acie ad faciem*. Idem de Moyse, Exod. 5. Idem de Isaia cap. 6 et alibi pluries. Ergo.

R. has et similes Scripturæ auctoritates, juxta communem Patrum interpretationem, debere intelligi de Deo apparente sub corporali specie; aut certe de visione Dei per oculum mentis : nec est ullus Patrum qui has unquam intellexerit de visione Dei ut est in se per oculum corporeum etiam clarificatione : ita ut ipsemet S. Aug. de cujus mente litigant adversarii 22 de Civit, cap. 29, expresse dicit : « Ul- » lis exemplis sive Scripturarum testimo- » niis divinarum, vel difficile, vel impos- » sibile est ostendere, ■ scilicet, quod per oculum corporeum etiam glorificationem incorporea Dei natura posset videri. Maxima autem foret temeritas Scripturam interpretari contra communem sensum Patrum.

Obj. 2°. S. Aug. 22 de Civitate Dei c. 29, dicit : « Vis itaque præpollentior ocu-

« iorum erit illorum, scilicet glorificato-
«nun, non ut vi leant acutius., sed ut
«videant et incorporea. » Ergo.

Hic a. S. ad 2. — // quod S. Aug. lo-
quatur ibi inquirendo tantum et sub con-
ditione, quod patet ex hoc quod promit-
lur : *Longe Hague alterius erunt po-*
ttinliæ scilicet oculi glorificati, *si* (nota i
conditionem) *per eos videbitur incorpo-*
rea illa natura.

Inst. 1°. S. Aug. loquitur assertive,
non inquirendo tantum et sub conditione:
ergo. *Prob. ant.* Ibidem superius S. Doc-
tor deridet philosophorum sententiam qui
certo tradunt nec corpus per spiritum, nec
spiritum per corpus posse videri. Ergo.

Λ. N. *ant.* *Ad prob. D. ant.* Deridet
hanc sententiam quoad primum membrum
tantum, C. *ant.* quoad utrumque, N. *ant.*
Patet legenti textum, et etiam ex aliis lo-
cis ubi approbat hinc rationem quoad se-
cundum membrum, et maxime Epist. 112,
cap. 25, his verbis : « Nam sicut alibi idem
» Hieronymus breviter ac veraciter defi-
» nit, res incorporealis corporalibus ocu-
» lis non videtur. » Alias enim non de-
rideret sententiam philosophorum tantum,
sed etiam aliorum Patrum qui ea usi sunt,
ut vidimus; quod non est dicendum de
S. Aug.

Inst. 2°. S. Aug. damnat hanc senten-
tiam etiam quoad secundum membrum.
Ergo. *Prob. ant.* Paulo infra dicit : « Fieri
» potest valdeque credibile est sic nos visu-
» ros mundana corpora cœli novi et terræ
» novæ, ut Deum ubique prosentem... per
» corpora quæ gestabimus clarissima per-
» spicuitate videbimus : non sicut nunc in-
» visibilia Dei per ea quæ facta sunt intel-
» lecta conspiciuntur... sed sicut homines
» inter quos viventes motusque vitales
» exercentes vivimus, mox ut aspicimus,
» non credimus vivere, sed videmus.... »
Ergo.

ibtd. — *ft.* quod S. Aug. his verbis in-
telligat oculos glorificatos Deum visuros
per accidens in aliquo ejus effectum, sicut
oculi nostri nunc dicuntur videre vitam
alicujus, quando vident motus sensibiles et
corporeos ab eo procedere. Vita autem
non videtur oculo corporeo sicut per se vi-
sibile, sed sicut sensibile per accidens,
quod quidem a sensu non cognoscitur, sed
Malim cum sensu ab aliqua aha virtute cog-

noscitiva. Quod autem statim viris fills cor-
poribus divina prosentia ex eis cognosca-
tur per intellectus, ex duobus contingit,
scilicet ex perspicacitate intellectum, et ex
refulgentia divinis claritatis in corporibus
innovatis.

Inst. Z. Secundum illam D. Thomæ ex-
plicationem, sequitur quod Deus non vi-
deretur formaliter oculo corporeo, sed per
accidens tantum seu per aliud ; formaliter
autem tantum intellectu : atqui hoc non
potest dici juxta mentem S. Augustini :
ergo. *Prob. min.* S. Aug. ibi asserit Deum
videri eo modo de quo non assertive sed
dubitanter ibidem dicit : *Fieri potest, cre-*
dibile est. etc. atqui S. Aug. nunquam du-
bitavit Deum videri formaliter intellectu
et per accidens oculo corporeo : ergo.

7°. N. *min.* *Ad prob. D. min.* Atqui S.
Aug. nunquam dubitavit Deum videri for-
maliter intellectu, nec de modo speciali
quo videretur per intellectum beatorum,
N. *min.* nunquam dubitavit Deum videri
formaliter per intellectum, bene tamen de
modo speciali quo videretur intellectu bea-
torum, C. *min.* Non dubitavit ergo S. Au-
gustinus Deum videri formaliter intellectu
et sensu per accidens, sicut nunc invisibi-
lia Dei per ea quæ facta sunt intellecta
conspiciuntur : sed dubitavit de modo pe-
culiari, an scilicet oculi glorificati viderint
Deum per accidens, eo excellentiori modo
quo dicimur videre vitam proximi dum
movetur in conspectu nostro. Et de hoc
modo videndi Deum dubitanter dixit »
Fieri potest, valde credibile est; quia id
non est undequaque certum.

Inst. 4°. Saltem negari non potest S.
Augustinum continuo dubitasse an Deum
post resurrectionem non esset videndus
oculo corporeo, et modo in unam, modo
in alteram sententiam propensum fuisse -
atqui tanti doctoris dubium praesertim con-
tinuum debet censeretur rationabile et proba-
bile : ergo saltem probabile est Deum post
resurrectionem esse videndum oculo cor-
poreo.

Λ. Λ. *ant.* Certo enim nobis constat S.
Augustinum constanter tenuisse Deum non
esse videndum post resurrectionem, nec
posse videri oculo corporeo, -v Epist. 6,
4 11, 112 et ex aliis pluribus locis; item ex
S. Fulgentio ejus discipulo, qui S. docto-
rem huius nostræ sententiæ assertorem fa-

cit. Verum aha duo dubia fuerunt S. Augustino in hac materia : primum, an Deus in patria sit videndus eo speciali modo quo videmus alicujus vitam per motus ejus corporis: de quo in responsione ad secundam instantiam : secundum, utrum et quomodo corpus post resurrectionem sit convertendum in spiritum , prout quidam apud ipsum Epist. 112, asseruerant ex illo 1 Cor. 15 : *Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale*, quod est extra statum quæstionis nostra, ut jam advertimus. Porro hanc quorundam opinionem de transmutatione corporis in spiritum, licet expresse non damnet in præfata Epist. 212, tum propter auctoritatem cujusdam episcopi id asserentis, quem prioribus suis litteris offenderat et sibi reconciliari volebat; tum quia res forte ipsi nondum satis erat explorata ; sic tamen eam expendit, ut a sententia nostra nullatenus deflectat : unde cap. 21 dicbe Epist. sic loquitur : « Postremo quia id quod ego in illa Epistola mea dixi de istis nostra carnis oculis, quia neque nunc possunt neque tunc poterunt Deum videre, etiam sic verum est. Non enim dictum est nisi de oculis corporalibus, quod tunc non erunt, si corpus ipsum spiritus erit, ac per hoc corporei oculi nunquam Deum videbunt, quia cum videbitur, spiritus eum, non corpus, videbit. Tota ergo quæstio jam remansit de corpore spirituali... quatenus ex animali in spirituale mutetur, quæ diligentius sollicitiusque tractanda est maxime propter corpus Christi. Diligentius autem nane difficultatem discutit lib. 22 de Civit, cap. 29, nec eam plane evacuat ; dicit enim ibi : « Spirituale corpus nescimus quantos habebit accessus, de re quippe inexperta loquimur. » Sed eam tandem resolvit lib. 1 Retract, cap. 17 .et delinit corpus non esse convertendum in spiritum : « Quisquis, inquit, ea sic accipit ut existimet ita corpus terrenum, quale nunc habemus , in corpus cœleste resurrectione mutari, ut nec membra ista, nec carnis Tutura sit substantia; procul dubio corrigendus est, commonitus de corpore Domini qui post resurrectionem in iisdem membris non solum conspiciendus oculis, verum etiam manibus tangendus apparuit, carnemque se habere etiam sermone firmavit dicens *Palpate et videte*,

» *quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere.* »

Obi. 5° aratione. In quolibet datur potentia obedientialis ad quodlibet, ex Cujus productione non sequitur contradictio : ergo oculus corporeus potest elevari ut videat Deum visione spirituali, cum in hoc nulla appareat contradictio.

Ji. 1°. *N. conseq. el ejus prob.* Multiplex enim inde sequeretur contradictio. 1° Talis visio foret vitalis, ut supponitur, et non foret, quia non esset ab intrinseco. 2° Oculus corporeus intelligeret ut supponitur, et non intelligeret, quia non est intellectivus in actu primo. 5° Ferretur extra objectum suum athequatum, quod proinde foret et non foret adæquatum. Adde absurdum, quod canis posset videre Deum et esse beatus.

P. D. ant. In quolibet datur potentia obedientialis ad quodlibet instrumentaliter et mere efficienter, *C. ant.* principaliter fit vitaliter, *N. ant.* Quia causa principalis agit virtute propria; si ergo elevetur ultra propriam virtutem ; hoc ipso desinit agere ut causa principalis. Similiter actio vitalis qua talis petit esse a principio intrinseco sibi proportionate; sicut enim actio vitalis in genere debet esse a principio vitali in genere, et ideo actio vitalis qua talis non potest esse a lapide, ita actio vitalis in tali specie debet necessario esse a principiori tali in tali specie. Unde sicut visio qua vitalis non potest esse ab aure, nec auditio ab oculo; ita nec visio spiritualis qua vitalis potest esse a principio vitali corporeo. Oculus autem corporeus est causa principalis et vitalis suæ visionis, qua dicitur formaliter et vitaliter videns, ut per se notum est. Si ergo instrumentaliter et mere efficienter produceret aut acciperet visionem spiritualem, non esset per eam formaliter videns, sed ad illam se haberet mortuo quodam modo; sicut aqua in baptismo se habet ad productionem gratiæ, antequam sicut se habet ad lapidem si elevaretur ad producendum instrumentaliter visionem Dei, per quam nec viveret nec videret Deum.

Inst. I., Anima spiritualis potest sensatione materiali attingere corporea etiam principaliter vitaliter : ergo oculus corporeus potest visione spirituali attingere spiritum principaliter vitaliter.

Ji. 1° hoc argumento probari Deum oculi-

lo corporeo videri naturaliter sicut anima naturaliter attingit corporea, consequenter nimis probat, adcoque nihil. —infra q. 77. a. 5. in a. s. c. — 2° *N. ant.* Sentire enim non est proprium animæ solius, neque corporis solius, sed conjuncti, hoc est lotius compositi ; quia potentia formaliter sensitiva non idenliiieatur soli animæ, neque soli corpori, sed utrique ; secus potentia intellectiva. 5° *Dato ant. N. conseq.* Disparitas est, quod anima spiritualis sil eminenter sensitiva, oculus autem corporeus non est eminenter spiritualis.

Inst. 2°. Magis distat angelus a Deo quam oculus corporeus ab angelo : atqui angelus potest videre Deum: ergo oculus corporeus angelum, si angelum, quidni Deum?

Il. D. maj. Magis distat angelus a Deo quam oculus corporeus ab angelo entitalive, C. objective, *N.* Quia cum Deus sit ens verum et inlelligibile, cadit sub objecto intellectus angelici et humani : at vero angelus, cum non sit materialis, non potest cadere sub objecto sensus materialis. Confer articulum subsequentem præsertim in ultima objectione.

Obj. ultimo. Juxta S. Th. 5 p. q. 76 a. 7, ad. 1, oculus Christi videt seipsum sub sacramento subsistentem : atqui inter corpus Christi in sacramento et oculum corporeum non est major proportio quam inter oculum corporeum et spiritum ; cum corpus Christi in eucharistia existât indivisibiliter ad modum spiritus : ergo.

Il. N. min. Abstrahendo enim nunc a modo quo Christus seipsum videt in eucharistia, de epto in 5 p. loco citato, sufficit quod ejus corpus sil verum et materiale, habens omnia sua accidentia absoluta, quantitatem, qualitatem proindeque colorem, licet non modo quantitative in ordine ad locum t unde inter ipsum et oculum corporeum est quædam proportio, quæ nulla est inter oculum corporeum et spiritum.

ARTICULUS II.

Utrum intellectus creatus possit per solas naturæ vires videre Deum ut est in se ?

Eunomius et Actius, et ab his dicti Anomæi, quarto sæculo, non solum Dei visionem intuitivam, sed et comprehensivam tribuebant solis naturæ viribus, *ut magis patebit ex infra dicendis*; contra quos

acerrime pugnarunt SS. Patres Cbrysostomus, Rasilius, uterque Gregorius, Ambrosius, Epiphanius et alii, florum errorem ex parte, nimirum quantum ad visionem, suscitavit sæculo decimo quarto Beguardi et Beguinæ, quos damnavit concilium Viennense. Contra hos et illos

Dico. Nullus intellectus creatus potest per solas naturæ vires videre Deum intuitive, seu ut est in se. Est de fide.

Prob. 1° ex laudato concilio Viennensi sub Clemente A' anno 1511, in quo damnati sunt Beguardi et Beguinæ, inter (piorum errores articulus quintus hic erat : *Quælibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata „ct anima non indiget lumine gloriæ, ipsam elevante ad Deum videndum et eo beate [ruendum.* Ita refertur Clementina *Jd nostrum*, de Ilærcticis lib. 5, tit. 5.

Prob. 2° ex *Scriptura*, Matth. 11 : *Nemo novit Filium nisi Pater; neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare.* 1 Cor. 2: *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Rom. 6 : *Gratia Dei vita æterna.* Atqui vita æterna est ipsa Dei visio, juxta illud Joannis 17 : *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum.* Ergo.

Prob. 5° argumento fundato in principiis fidei. In Scripturis legitur, et in variis conciliis adversus Pelagianos definitum est, hominem solis naturæ viribus non posse mereri gloriam, quæ est ipsa Dei visit : ergo nec potest solis naturæ viribus illam operationem elicere. *Confirmatur.* Ide definitum est nos non posse solis natura viribus elicere actus fidei, spei et charitatis quibus meremur gloriam, quia sunt supernaturales, seu excedentes vires nostras naturales : atqui visio Dei ut est in se, est adhuc magis supernaturalis, cum hæc sit finis, illa media : ergo.

Quantum ad rationem a priori, cur nempe hæc visio sit supernaturalis, seu excedat vires naturæ, monet Tournely non esse operosius inquirenda ; cum nulla, inquit, proferri possit quæ gravissimis difficultatibus non pateat. Attamen plures profert S. Thomas hic et alibi. Et ideo

ibid. — *Prob. 4°* *ratione a priori.* οἱ > ~ η < jectum cujus modus essendi excedit modum

essendi naturæ cognoscentis, non potest ab ea naturaliter, seu solis ejus viribus cognosci quidditative, seu ut est in se : atqui modus essendi in Deo, in infinitum excedit modum essendi cujusvis intellectus creati sive humani sive angelici: ergo. *Minor patet* Him ex sc, aim inductione; sunt enim modi essendi triplicis generis :/quædam sunt quorum natura habet esse in materia, ut sunt corporalia ffyaëdam sunt sine materia, non tamen sunt suum esse, sed sunt in potentia ad illud, sicque habent aliquid quod est in eis per modum materiæ, quales sunt substantiæ incorpore® quas vocamus angelosr'Solius autem Dei proprius modus essendi est ut sit suum esse subsistens, ideoque actus purissimus ab omni materia, et a quovis alio se habente per modum materiæ.

Prob. maj. Cognitio contingit secundum quod cognitum est in cognoscente : atqui cognitum est in cognoscente secundum modum cognoscentis; quoti enim est in aliquo, est in eo ad modum ipsius, ita ut si natura cognoscens habeat esse in materia, qualis_csl anima rationalis, naturaliter cognoscat omnia, ad modum quidditatis materialis per species abstractas a sensibilibus; si non habeat esse in materia, sed habeat esse potentiate ad existentiam, ut angelusj cognoscit alia ad modum sui, hoc esi, ad modum naturæ potentialis ad esse : Deus autemcognitus ad modum quidditalis materialis vel potentialis, non est cognitus quidditative ut est in se; cum ipse sil suum esse et actus purissimus. Ergo objectum cujus modus essendi excedit modum essendi naturæ cognoscentis non potest ad ea naturaliter cognosci quidditative et ut est in se.

Occurrit Tournely : « Tlæc ratio, inquit, » videtur exigere in cognoscente eamdem « naturam scu eamdem immaterialitatem » quæ est in objecto cognito : atqui id non » videtur verum; namque angelus inferior » naturaliter superiorem cognoscit, nec » tamen cinndem cum ipso habet gradum » essentiæ. Intellectus etiam creatus auxilio » luminis gloriæ roboratus, Deum intuitive » cognoscit, nec tamen per lumen gloriæ » constituitur in eodem gradu essentiæ et » immaterialitatis cum Deo. « Hæc ille.

Sed contra N. maj. Si quidem Deus infinite distans in natura et iiiimateialilat

a creaturis, cas quidditative et perrectissime cognoscit : non ergo exigit hæc ratio aequalitatem inter cognoscentem et cognitum ; sed exigit ut objectum quiddi'alin et ut in se est cognoscibile, non excedat in genere essendi naturam cognoscenti. Dico *in genere* et non in specie, seu perfectione essendi intra idem genus ; quia hic est sermo de modo essendi generice spectato, secundum quod res est materialised immaterialis, quia est sermo de modo essendi ex cujus diversitate sequitur diversitas cognitionis ; cognitio autem fit per modum immaterialitatis et immaterialitas sequitur modum genericum essendi, *ut paid c.vdiclis*. Dicimus ergo quod hoc ipso quo objectum est superi oris generis in modo essendi, natura cognoscens non potest naturalibus viribus illud cognoscere ut est in se; quia quæcumque naturaliter intelligit, ea ad modum suigeneris intelligit sic, v.g. quia anima rationalis est in intimo genere immaterialitatis seu modi essendi (licet enim secundum se sit spiritualis, est tamen forma corporis et concreta materi®), ideo quæcumque cognoscit naturaliter et ex propriis viribus, cognoscit ad modum sui per species abstractas a sensibilibus, quo pacto ens omnino purum, ut est Deus, non potest cognosci ut est in se; *et hinc paid responsio ud ulramque pariem min.*

Ad primam, licet angelus superior differat ab inferiori in specie et perfectione essendi, conveniunt tamen in genere, quatenus omnes sunt per se subsistentes et a materia independentes, sicque eodem modo cognoscunt per species infusas et non abstractas a phantasmatibus: unde nihil obstat quominus inferior possit naturaliter cognoscere quidditative superiorem.

Ad secundam. Intellectus creatus lumine gloriæ roboratus cognoscit equidem intuitive Deum, non tamen naturaliter et ex propriis viribus, de quo procedit quæstio, sed supcrnaluraliler, quatenus per lumen supernaturalc elevatur supra ordinem suum, ut amplius non cognoscat ad modum sui generis per species abstractas a phantasmatibus.

Notandum itaque diligenter, hic esse quæstionem 1° non de quacumque cognitione, sed de cognitione rei ut est in se; 2° non de cognitione supernatural*!, sen per vires auxilii superadditi, sed de cogni-

tionem naturalem juxta exigentiam et vires nature cognoscentis ; 5^o non de modo essendi quicquid, seu de majori vel minori nobilitate et perfectione in eodem genere essendi, sed de ipso genere essendi, ex quo sequitur diversitas immaterialitatis et consequenter cognitionis.

Lib. 5. contra Gentes o. 32. — *Prob.*
5°. Quod est connaturale alicui naturæ su-
periori non potest competere naturaliter
naturæ inferiori, sed tantum per actionem
et elevationem superioris : atqui videre
Deum ut est in se, est connaturale Deo :
ujo. *Prob. min.* Agere per formam pro-
priam est connaturale cujusiibet operantis :
atqui videre Deum ut est in se, est agere
per formam propriam Dei, scilicet per ejus
essentiam : ergo. *Patet min.* quia ad vi-
sionem Dei est impossibilis aut saltem inu-
ii is species aliqua , sed ejus vices supplet
divina essentia, ut dicemus infra. Ergo.

& *X dictis*, præserlim in quarta probatione, facile *solvantur præcipua quæ obijci possunt*, et partim recurrent articulo sequenti.

Utrum vero de potentia Dei absoluta sit creabilis aliquis intellectus, qui per propria Deum intuitive videre possit; seu, ut alii dicunt, utrum possit creari substantia siipernaturalis cui connaturale sit lumen gloriæ et consequenter connaturalis Dei visio, resolvemus negative infra dum de lumine gloriæ.

ARTICULUS ITT.

*Utrum intellectus supernaturaliter ad-
jutus possit videre Deum ut est in se?*

Visionis beat® possibilitatem negarunt olim quidam bæretici apud S. Greg. lib. is Moral, cap. 28. In einndem errorem, teste Turrecremata lib. 4 de Ecclesia cap. 55, impegit Almaricus, contra quem pugnavit S. Dominicus in magno concilio Lateranensi sub Innocentio 111 ; sed is error fuit prapicue Palamitarum sæculo decimo quarto, a quibus eum hauserunt Armeni.

Palainilæ ergo, de quibus jam mentionem fecimus in superioribus, contendebant naturam divinam, prout est in se, non •josse etiam supernaturaliter videri ab intellectu creato; sed admittebant quamdam lucem increalam a Deo manantem oculis corporalibus visibilem, qualem, inquietant, viderant Apostoli in monte Thabor,

et ea sanctos in cœlo frui et beari · imo
jactabant se, capite in umbilicum inclinato
et compresso, atque oculis contortis, hanc
lucem videre, et inde mirabili voluptate af-
fici. Illoc Palamitarum deliramentum Græci
in quatuor pseudo-synodis acceptarunt et
firmarunt : contra quos

Q. 12. a. 1.0.— *Dico*. Intellectus creatus, supernaturaliter adjutus, potest videre Deum ut est in se.

Est de fide decisa a concilio Florentino
irredecreto Unionis Armenis dato, ubi de-
finitur animas purgatas *in colum mox re-
cipi, et intueri clare ipsum Deum tri-
num et unum sicuti est*. Idem definierat
Benedictus XII in Extravag *Benedictus
Deus*.

Prob. ex Scriptura. 1 Joan. 15 dicitur: *Cum apparuerit simile ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Ergo non in effectibus, non in aliquo extrinseco, sed ipsam Dei substantiam in se. Psal. 16 : *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* In nullo autem extra Deum possumus satiari, quia in omnibus invenimus limitationem. 1 Cor. 15 : *Idem nunc per speculum in ænigmate, tunc autem jadede ad faciem; nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum.* Si non per ænigma et per speculum, ergo non per effectus, ergo intuitive in se, quod significat *facie ad faciem*. Item si cognoscam ut sum cognitus : ergo intuitive, sum enim intuitive cognitus.

Prob. ex Patribus. Ex multis unus aut alter sufficiat. S. Aug. Epist. 112: « Si » quæris utrum etiam sicuti est possit ali- » quando videri? » (nempe Dens.) « Res- » pondeo fidelibus hoc esse promissum. » S. Chrysost. de quo est difficultas Horn. 69 ad Pop. dicit beatos regem ipsum intueri, *non per introitum, non per fidem, sed facie ad faciem.* Idem in Epist. 5 ad Theodorum Lapsum cap. 7, exponens dia S. Petri verba Alatth. 17 : *Bonum est nos hic esse,* dicit : « Quid dicetur quando ipsa » rerum veritas aderit? quando apertis re- » giis aëdibus ipsum regem conspiceret » cebit, non ultra in ænigmate, neque » spiritui facie ad faciem. 4tema! hi.

Ibid. — *Prob. ratione.* 1» Homo potest superiaturaliter assequi suam beatiudinem ad quam ex gratia Dei est elevatus* atqui intuitiva Dei visio constituit essen-

tiam beatitudinis secundum Thomistas, aut saltem ad eam necessario requiritur secundum omnes, juxta illud Joannis 17 : *Hæc est cita aterna ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum.* Ergo.

ibid. — 2° Inest homini naturale desiderium cognoscendi causam dum intuetur effectus, et ex hoc admiratio in hominibus consurgit : atqui Deus est omnium rerum naturalium et supernaturalium causa, non qualiscumque, sed prima et universalissima, totum esse in eis profundens et conservans : ergo inest homini naturale desiderium videndi Deum, videndo ejus effectus. *Subsumo.* Atqui non est verisimile tam universale desiderium semper et in omnibus frustrari : ergo.

5° Quamvis Deus clare visus non contineatur intra objectum connaturale et proportionatum intellectus creati, continetur tamen intra objectum ejus adæquatum et extensivum, quatenus est ens verum et intelligibile; intellectus enim creatus est capax omnis intelligibilis : atqui intellectus supernaturaliter adjutus potest attingere quod est intra latitudinem sui objecti adæquati : ergo. *Consule responsionem ad ultimam objectionem. Confirmatur.* Intellectus noster in hac vita Deum imperfecte cognoscit : ergo potest a Deo compleri ut perfecte cognoscat, cum in hoc nulla sit repugnantia. Quam autem vim istæ rationes habeant, dicemus in appendice ad calcem articuli.

Solvuntur objectiones.

Obj. 2o ex Scriptura. In multis Scripturæ locis, Deus dicitur inaccessibilis et invisibilis. Sic. 1 Timoth. 5: *Regi saeculorum immortalis et invisibili.* Ibidem cap. 9 : *Quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.* Joan. 1 : *Deum nemo vidit unquam.* Et alibi similiter. Ergo.

II. has et similes Scripturæ auctoritates debere intelligi, vel de visione Dei corporæ, vel intellectuali per vires naturales, vel de comprehensiva, non vero de visione quidditativa per auxilium supernaturale. Hinc Glossa in hæc verba I ad Timoth. 6, *Lucem habitat inaccessibilem;* dicit : *Inaccessibilis est viribus nostris, accessibilis muneribus suis.*

Repones. Ex eo quod dicatur in Scrip-

tura quod Deus sit incomprehensibilis, recte colligitur quod absolute et simpliciter sit incomprehensibilis: ergo a pari, cum dicitur invisibilis, recte colligitur quod sit absolute et simpliciter talis.

B. N. conseq. Disparitas est, quod nulli in Scriptura legatur quod Deus sit comprehensibilis; pluries autem quod sit visibilis. Undent omnia concilientur, debet admitti quod sit invisibilis viribus nostris et comprehensive; visibilis vero muneribus ejus et quidditative.

Inst. Si ex aliquibus Scriptura locis colligeretur Deum posse intuitive videri, maxime ex his ubi dicitur Deum fuisse visum aut esse videndum facie ad faciem : atqui ex his nihil potest probari pro visione intuitiva : ergo. *Pro& min.* Ex eo quod Genes. 52 dicat Jacob : *Eidi Dominum [acie ad faciem];* et de Moyse dicatur similiter Exod. 55, quod viderit Deum facie ad faciem, non sequitur quod viderint Deum ut est in se : ergo pariter.

Q. 12. a. 11. nd 1. — B. N. min. Ad prob. N. conseq. Disparitas est, quod in locis objectis dignoscatur ex adjunctis Scripturam non loqui de visione Dei intuitive, sed de cognitione quadam Dei eminenti per quasdam figuras, sive sensibiles, sive imaginarias, aliquid divinum representantes. De Jacob enim ibi dicitur : *Ecce vir luctabatur cum eo;* quod indicat non agi ibi de visione Dei in seipso, sed in angelo. Et de Moyse etiam ibidem dicitur quod petierit a Deo : *Ostende mihi [aciem tuam];* quod est signum eum tunc non vidisse. Nihil vero tale reperitur in locis citatis pro conclusione tali, sed e contra ex adjunctis probatur intelligenda esse visione intuitiva, ut patet exprima probatione.

Urgebis. Quando aliquid de Deo in Scriptura affirmatur et negatur, affirmatio sumitur in sensu metaphorico, et negatio in sensu proprio : v. g. quando de Deo affirmatur prenitentia aut mutatio, ut Genes. 6, sumitur in sensu metaphorico; quando vero de Deo negatur prenitentia aut mutatio, ut Rom. 11 et Malach. 1, sumitur in proprio sensu : ergo quando Scriptura affirmat esse visum aut videndum ut est in se, seu facie ad faciem, sumi debet in sensu metaphorico et improprio; et quando in negat, intelligenda est in sensu proprio.

P. D. ant. Si quod absolute ailirmatur, absolute et eodem modo negetur, *transeat anl.* si quod absolute ailirmatur, non absolute nec eodem modo negetur. *N. anl.* Forto visio Dei intuitiva absolute affirmatur, ut palet excitatis; non vero absolute et eodem modo negatur in objectis. Sic juin dicitur 1 Timoth. 6 et Joan. 1, quod *nemo vidit Deum nec videre potest*; non dicitur quod ex gratia Dei non viderit aut videre possit. Item cum dicitur Exod. 55, *Non videbit me homo el vivet*, non dicitur quod si non vivat non videbit.

Obj. 2^o ex Patribus. S. Chrysost. Horn. 14 in hæc verba Joan. 1, *Deum nemo vidit unquam*, sic ait: « Ipsum quod est » Deus, non solum Prophet®, sed nec angeli viderunt, nec archangeli; quod » enim creabilis est natur® qualiter videre » poterit quod est increabile? » Similiter alibi. Ita ut Vasques in 1 p. D. Th. disp. 56, c. 2, 5 et 4, existimet S. doctorem vix posse in bonum sensum intelligi. Ejusdem erroris insinuat Theodoretum, Basilium, ultimumque Cyrilhim, Gregorium Nyss. Hieronymum et alios.

Ibid, ad 3. — /». 5. Chrysost. hic et alibi loqui de visione comprehensiva: quod patet 1^o quia agebat contra Anomæos, qui asserebant Deum posse ab intellectu creato comprehendere. 2^o Quia quinque Homilias quas contra illos edidit, inscripsit de *incomprehensibili Dei natura*. 5^o Quia in illis continuo et sexcenties usurpat verba *comprehensionis* et *incomprehensibilis*. 4^o Quia in ipsis Homiliis sæpius expresse significat se per visionem intelligere comprehensionem. Sic paulo post verba relata subjungit, « visionem hic dici » certissimam Patris considerationem et » comprehensionem, tantam quantam Patris habet de Filio. » 5^o Tandem quia in pluribus locis admittit visionem Dei quiddilativam, *ut vidimus in probatione conclusionis*.

Dicescum Basques, Anomæos non ita fuisse stolidos ut sibi arrogarent visionem Dei comprehensivam: ergo dum S. Chrysostomus impugnat eorum sententiam, visionem Dei non comprehensivam, sed quiddilativam rejicit.

Ilie jure mirantur theologi scriptorem catholicum malle hærclicos pessimos a stoliditate absolvere, quam pi«clarissimum

Ecclesiæ doctorem ab errore vindicare, Cæterum.

II. falsum omnino esse assumptum Basquesii. Certo namque certius est Anomæos cum Eunomio ita stolidos fuisse, ut visionem Dei comprehensivam sibi arrogarent. Id constat 1^o ex Epiph. Iferes. 76, ubi ipsos vocat non tantum insanos, sed et furiosos et deliros; 2^o ex Theodoro lib. 4 Ilæretic. Fab. ubi refert Eunomium dicere, « Scipsam Dei substantiam exacte scire, camdeinque de Deo habere cognitionem quam ipse Deus de seipso habet; » 5^o ex S. Hieronymo in c. 11 Malth. tandem ex ipso S. Chrysost. qui passim ipsos stolidos, amentes et insanos vocat. « Id » genus hominum, inquit Horn. 5, non se » eus quam deliros et insanos despiciere » aspernarique debemus. » « Ipsi se ita » Deum nosse, inquit Horn. 2, quemadmodum Deus se ipse novit, asserunt... Hæc » eorum opinio orta est ex stoliditate et » inflatione mentis vehementissima. »

Inst. S. Chrysost. loco citato subjungi! « Si eos (angelos) percontaberis, nihil ab » his de Dei substantia audies, sed tantum referentes: Gloria in altissimis Deo, » et in terra pax hominibus bonæ voluntatis: » atqui si viderent Dei substantiam ut est in se, possent de ea enarrare: ergo.

Jl. 1^o minorem posse negari. Quamvis enim angeli videant essentiam Dei, non sequitur quod possint illam nobis enarrare, quia nos hujus enarrationis sumus incapaces; sunt enim, juxta Apostolum, ineffabilia verba quæ non licet homini loqui.

Jl. 2^o sensum S. Chrysostomi esse, angelos non posse enarrare de substantia Dei perfecte et pro sua dignitate, sicut Unigenitus qui est in sinu Patris.

Jiepones. S. Chrysostomus Horn. 5 *De incomprehensibili Dei natura*, loquens de Seraphim velantibus faciem suam, dicit: « Quanquam non ipsam meram videant » lucem, nec ipsam sinceram substantiam » (Dei), sed quæ videbant, condescensus » erant et indulgentia. » Quid autem intelligat per condescensum et indulgentiam, stalim explicat: « Cum Deus, inquit, » non ut est se ostendit, sed quoad videre » is potest (pii aspectum hujusmodi meruit, » catenus firmitate vident lissuam rcpri. i -entalionem metitur ac temperat, condescendere illum tantisper dicimus, et ejus-

» modi rem condensationem nominamus et
 » indulgentiam. » Ergo juxta S. Chrysos-
 tomum, angeli non vident substantiam Dei,
 nec Deum ut est in se, sed condensum
 tantum, qui cum non sit Deus, non est ni-
 si aliquid creatum.

B. N. conseq. et dico ut ante, S. Chry-
 sost. his verbis velle tantum quod angeli
 non videant essentiam Dei et Deum ut est,
 eo modo quo Deus se videt, scilicet com-
 prehensive, ut volebant Anomæi, contra
 quos expresse agit Homilia citata; sed quod
 videant inferiori modo, quem vocat con-
 densum: quatenus nempe essentia di-
 vina in ratione speciei uiuitur intellectui
 divino in supremo gradu unionis et iden-
 tificationis, ac proinde tota et totaliter ac in
 ordine ad comprehensionem; intellectui
 autem creato unitur in gradu inferiori et
 ab illo supremo condenscente, ita ut li-
 cet tota uniatur, non tamen totaliter. Ita
 seipsum explicat S. Chrysostomus sequenti
 Homilia 4, his verbis: « Nullum vidisse
 » Deum Joannes inquit, ut exquisitam il-
 » lam comprehensionem et expressam cog-
 » nitionem in nullo contigisse intelligas. »
 Et paulo post: « Cum itaque dicat Deum,
 » quamvis condenscentem, minime fer-
 » re illas virtutes (angelos) potuisse, nihil
 » aliud docet nisi ejus cognitionem expres-
 » sam, amplam, integram, non potuisse
 » recipere... neque ipsis virtutibus superis
 » Deum esse comprehensibilem. » Unde
 nego, in mente S. Chrysostomi, condens-
 cense esse quid creatum.

Beapplicabis. Eadem Homilia 5, dicit
 ipsum condenscense visum fuisse a Pro-
 phetis: atqui constat Isaiam, de quo loqui-
 tur, non vidisse divinam essentiam: ergo.

B. S. Chrysost. dicere Isaiam *obscurius*
vidisse condenscense *quam virtutes su-*
peræ (scilicet angeli) *videant*: sunt ejus
 verba loco citato; quia nempe angeli, licet
 non videant Deum comprehensive, vident
 tamen per condenscense intuitive: Isaias
 autem tantum abstractive per lumen pro-
 pheticum, seu in persona angeli; S. Chry-
 sostomus enim vocat condenscense, om-
 nem Dei cognitionem quam Deus commu-
 nicat creaturis, sive in hac vita, sive in
 beata. quia est inferior cognitione com-
 prehensiva qua seipsum videt, et sic in illo
 tonlotcensu sunt gradus.

Urysbiscum Suare, S. Chrysost. Horn.

14 in Joan, dicit *Angelos vidisse quidnam*
Deum in natura assumpta, nam antea
non videbant. Ergo.

B. S. doctorem manifeste loqui ibi de
 visione Dei, non ut est in se, sed ut est in
 natura assumpta, quem angeli sic antea
 non videbant, et quem postea non solum
 viderunt, sed et comprehenderunt.

Alii vero Patres qui objici possunt, eo-
 dem sensu ac S. Chrysost. intelligi debent.
 Quidam tamen excipiunt Theodorem
 S. Chrysostomi discipulum; is enim in
 Dialogo 1, quem inscripsit, *Immutabilis*,
 agens contra Eutychianos qui volebant na-
 turam in Christo absorptam esse a divini-
 tate, probat Christum habuisse verum cor-
 pus, quia visus est ab omnibus in terris.
 Objicienti vero Eutychiano Deum in ve-
 teri Testamento visum fuisse a Prophetis
 et etiamnum videri ab angelis, et tamen
 Deum non esse corpus: respondet Theo-
 doretus, Prophetas in veteri Testamento
non vidisse divinam naturam, sed visio-
 nes quasdam ipsorum captui accommoda-
 tas. « Sic ergo, inquit, de angelis intelli-
 » gamus, audientes quod semper vident
 » faciem Patris nostri; non enim vident
 » divinam substantiam, quæ nec circum-
 » scribi, nec comprehendi, nec mente per-
 » cipi potest, et quæ universa comprehen-
 » dit; sed speciem quamdam ipsorum na-
 » turæ accommodatam.... Post Incarna-
 » tionem vero visus est etiam angelis, se-
 » eundem divum Apostolum, non in si-
 » militudine gloriæ sed vero ac vivo utens,
 » quasi velamine, carnis tegumento. » Ne-
 que responderi potest ipsum loqui de vi-
 sione comprehensiva Anomæorum, quia
 ibi non agit contra ipsos, sed contra Eu-
 tychianos.

Propter hæc et similia, doctus Petavius
 qui lib. 7 Theolog. dogm. catholice inter-
 pretatur S. Chrysostomum et alios Patres,
 deserit Theodorem cum Greets et Ar-
 menia.

Non pauci tamen ipsum in bono sensu
 explicant. Quidam dicunt esse intelligen-
 dum ad sensum sui magistri S. Chrysosto-
 mi de visione comprehensiva, quod pro-
 bant ex his ejus verbis: *Non vident divi-*
nam essentiam quæ nec circumscribi,
nec comprehendi, seu, ut fert alia versio,
cogitatione seipsum periri potest. Ergo,
 inquit, solam visionem comprehensivam

exciiKlit. Nogant autem quod assumitur, Hieodoretum agere tantum contra Euthychianos, el dicunt ipsum etiam occasione data agere contra Anomæos tunc gravantes per Syriam.

Alii existimant Theodorelum excludere tantum visionem Dei per oculos corporis. Probat enim contra Eutychianos Christum habere verum corpus, hoc argumento : *Ille habet verum corpus, qui videtur oculis corporeis ; sed Christus visus est oculis corporeis : ergo habet verum corpus.* Eleum sibi objecisset in persona Eutychiani, Prophetas vidisse Deum, et angelos eum videre, cum tamen Deus non habeat corpus : respondet quod neque Prophet® viderint essentiam Dei, neque angeli eam videant, utique oculis corporeis, de quibus procedit argumentum, sed quod angeli tantum eum sic videant in carne post Incarnationem.

Aliunde constat Theodorelum alibi expresse asserere visionem Dei intuitu am. Sic in Commentario in Episl. ad Ephesios dicit sic ; « Fideles nunc per fidem ambulant, non per speciem; tunc autem videbunt facie ad faciem. » Item in vita S. Jacobi anachorctæ.

Cæleruin dato Theodorelum cum paucis dissensisse a sensu communi cæterorum Palrum circa præsens dogma, non ideo solvitur series traditionis.

Obj. 5° a ratione. Plus Deus distat ab intellectu creato quam angelus ab oculo corporeo : atqui oculus corporeus etiam supernaturaliter non potest videre angelum : ergo nec intellectus creatus Deum.

Il. D. maj. Plus distat Deus ab intellectu creato quam angelus ab oculo corporeo in ratione entis, C. in ratione objecti et habitudinis, At. Quia Deus, ut pole intelligibilis, continetur intra objectum adæquatum intellectus creati ; non vero angelus, ut pole purus spiritus, intra objectum sensus corporei, *ut modo latius explicabo.*

Pepones. Potentia linita non potest attingere infinitum : atqui intellectus creatus est finitus et Deus est infinitus : ergo.

Il. D. maj. Potentia linita non potest attingere infinitum infinite, C. *maj.* finite, N. *maj.*

Inst. Obiectum supcernalurale non notest attingere infinitum : atqui intellectus creatus est linitus et Deus est infinitus; ergo.

H. N. consequen/û/m. Disparitas est, quod objectum supcernalurale attingatur ut supcernalurale, consequenter modo supernatural!; infinitum autem non attingitur ul infinitum, et sic potest attingi finito modo.

Obj. 4°. Nulla potentia potest etiam supernaturaliler elevari ultra latitudinem sui objecti specificativi : atqui Deus clare visus non continetur intra latitudinem objecti specificativi intellectus creati, sive angelici, sive humani. *Palet major;* quia si potentia elevaretur ultra suum specificativum, transiret limites suæ essentiæ, et consequenter non remaneret eadem, siquidem ejus specifica et essentialis constitutio totaliter sumitur ab objecto specificativo. Unde potentia visiva, v. g. eadem manens, non jiotest elevari etiam supernaturaliter ad sonum, nec audita ad coloratum; quia sonus est specificativum auditus, sicut coloratum lucidum visus, ut dixi supra. Ergo.

Prob. min. i° Potentia creata et naturalis non potest specificari ab objecto increato et supernatural), qualis est Deus in se visus. 2° Duo sunt intellectus creati specie differentes sicut et natura quarum sunt potentiæ, angelicus scilicet et humanus : atqui non potest esse unum et idem specificativum duplicis potentiæ specie distinct®. Unde communiter dicitur quod objectum specificativum intellectus humani pro statu conjunctionis sit quidditas rei sensibilis, et quidquid per connotationein ad illam et ad illius modum est cognoscibile, pro statu separationis quidditas spiritalis animæ ad cujus modum intelligit alias substantias spirituales. In unoquoque autem angelo, proprium specificativum est ipsa substantia spiritalis propria, ad cujus modum reliquas cognoscit.

Hespondetur communiter quod licet Deus clare visus in se non contineatur intra objectum proporlionalui elconnaturali intellectus creati, continetur tamen intra objectum ejus tenninativum et extensivum seu adæquatum, quod est ens in tota sua latitudine, adeoque quod supernaturaliter adjutus possit illud attingere, sicut lux solis licet sil improporlionala oculis nocluæ; quia tamen non est extra latitudinem potentiæ ejus visivæ, esi enim eiusdem speciei cum nostra, si corroboietur potentia visiva nocluæ potent v'dere solem.

IU

SERT. IV. ART. IU.

Verum ista solutio, quæ est D. Thoin. 5 cont. Gent. cap. 5, quantumvis vera, non tamen evacuat difficultatem nisi magis explicetur. Etenim 1° sequitur quod Deus clare visus in se, solum excedat facultatem intellectus nostri, sicut sensibile excellens excedit sensum infirmum, et consequenter quod attingatur ab illo sub ratione formali sui specificativi, sicut lux solis respectu noctux; sub eadem enim ratione formali specificativa a noctua respicitur sicut lux lunæ: id autem est falsum, cum Deus nullatenus sub ratione quidditatis sensibilis aut per connotationem ad illam (quæ est ratio formalis objecti specificativi intellectus nostri) videatur clare in se. 2° Etsi ens in tota sua latitudine sit objectum adæquatum et terminativum intellectus creati, respicitur tamen a diversis intellectibus angelico et humano sub diversa ratione formali specificante, ut dictum est: unde manet integra difficultas cur possit intellectus elevari ultra suum objectum specificativum, quo ab alio intellectu distinguitur, et non possit potentia sensitiva, ut, v. g. oculus, elevari ultra suum specificativum ad attingendum sonum, cum sonus contineatur intra latitudinem objecti sensibilis, sicut Deus intra latitudinem objecti intelligibilis. *Ad solutionem hujus difficultatis,*

Adverte 1°, in quolibet intellectu creato distinguendam esse rationem genericam potentix spiritualis, et rationem specificam talis intellectus seu potentix: ex parte rationis genericæ attenditur tantum capacitas passiva actuabilis ab intelligibili; ex parte rationis specificæ attenditur virtus activa intelligendi, penes quam itaque, et non penes capacitatem ex ratione generica, petitur distinctio specifica intellectuum, secundum quod magis vel minus accedunt ad rationem actus puri. Unde

Adverte 2° quod capacitas passiva intellectus creati major sit quam virtus ejus activa, quia in ratione potentix spiritualis, ut sic, habet immaterialitatem absolutam et completam segregatam ab omni materia, adeoque receptivam seu actuabilem ab omni intelligibili, etsi perfectissimo (modo tamen finito), quia modus informandi et immutandi potentiam intellectivam ex parte objecti intelligibilis, quantumcumque sit perfectissimus, non est

alius quantum modus spiritualis excludem in materia corpoream. Ergo in ipso quo aliqua potentia est immaterialis, et capax cujuscumque intelligibilis, quia est capax ut actuetur spirituali modo, qui in omnibus unus est: unde fit quod virtus ejus activa ratione talis capacitatis possit elevari ultra suum objectum specificativum et connaturali?.

At vero in potentia sensitiva, cum ipsa ratio generica sensibilitatis dicat materialitatem et corporeitatem, et in tantum sit immaterialis in quantum est activa supra conditiones materix, unico verbo, quia ipsa immaterialitas in potentia sensitiva non provenit ex ratione generica potentis sensitivæ, sed ex ejus specifica ratione: hinc fit quod capacitas ejus passiva non sit major quam activa (omnis enim potentia cognoscitiva fundatur in immaterialitate), et consequenter quod virtus ejus activa non possit elevari supra objectum suum specificativum; alias extenderetur ultra suum objectum adæquatum, quod implicat. Et hæc est ratio cur visus non possit elevari ad audiendum, quia non solum ejus virtus activa, sed et capacitas passiva limitatur ad solum visibile, eo quod non habeat immaterialitatem ex ipsa ratione genericæ sensibilitatis, sed tantum ex virtute activa que est limitata ad solum visibile; cum tamen intellectus propter rationem oppositam possit extendi ultra suum specificativum, qui non est ejus objectum adæquatum ratione capacitatis passivæ, quæ propter immaterialitatem absolutam quam habet ex ratione generica potentix intellectiva?, est actuabilis ab omni intelligibili, uno et eodem modo, scilicet spirituali, excludente omnem materiam unde:

R. ad arumentum, I. maj. Nulla potentia potest etiam supernaturaliter elevari ultra latitudinem sui objecti specificativum, si simul et semel sit adæquatum. *C. secus, N. et ad hunc sensum distincta min. N. conscq.* Nec inde sequitur intellectum creatum transire limites sua; essentiae et non remanere eundem, unde remanet semper idem ejus specificativum connaturali et proportionatum a quo haurit speciem, nec aliud attingit ut specificativum, qui non sub eadem ratione formali motiva, sed ut elevatus supernaturaliter ratione capacitatis passivæ.

APPENDIX.

Utrum possibilitas visionis beata possit solo lumine naturali demonstrari aut cognosci?

Resp. probabilius negative. Ratio est; quia visio Dei intuitiva est omnino supernaturalis non solum in ratione entis, sed etiam in ratione veri et cognoscibilis, cum neque a priori per causam naturalem, neque a posteriori per effectum naturalem cognosci aut demonstrari possit; nullam enim labet connexionem cum causa aut effectu naturali, ex cujus cognitione mens ascendat ad illam indagandam aut demonstrandam, ita ut si non existeret, aut non foret possibilis ista visio, res omnes naturales orent nihilominus eodem prorsus modo quo nunc sunt.

Quantum ad rationes quibus eam probavimus, prima non est mere naturalis, sed theologica, cujus una præfesa est de fide. Aliæ suadent tantum probabiliter et moraliter possibilitatem hujus mysterii, supposita fide, sine qua nullam ejus cognitionem haberemus.

Quantum enim ad secundam, cum dicimus inesse homini naturale desiderium videndi Deum visis ejus effectibus, non intelligimus de desiderio seu appetitu innato qui sequitur naturam absque cognitione; talis enim appetitus fertur ad bonum sibi connaturaliter debitum, ut patet in appetitu innato gravis in centrum; sic autem non est debita homini visio beata, *ut patet ex dictis.* — *q. 12. a. 1. o.* — Intelligimus ergo de appetitu elicito ex prævia cognitive, non quidem absoluto et efficaci, iste enim fertur in bonum naturalibus viribus assequibile, qualis non est visio beata, sed conditionato et inefficaci, *si fieri potest, in quantum possibile est.* Ex tali autem desiderio visionis beatæ, cum absolute loquendo possit frustrari, non potest demonstrative probari ejus possibilitas, sed probabiliter tantum et moraliter suaderi, in quantum, cum iste appetitus ita sit universalis, ut in omnibus etiam sapientibus et prudentibus reperiatur, non est verisimile illud ita frustrari, ut omnes et semper fallantur.

In tertia ratione probatur quod in intellectu nostro esse capacitatem, seu non repugnantiam ad intuitivam Dei visionem, quia continetur intra objectum adæquatum

intellectus nostri: at cum hæc visio sit quædam omnino supernaturale, non possumus solo lumine naturali cognoscere nullam ex alto capite involvere repugnantiam. Equidem novimus naturaliter Deum esse omnipotentem, et in communi posse omne quod non implicat contradictionem: utrum vero in particulari hic vel ille effectus, præsertim si sit supernaturalis, implicet necne, naturaliter non novimus.

Igitur supposita veritate hujus mysterii cognita per fidem, solvimus objectiones et repugnantias quæ contra ipsum opponuntur, quod est ostendere ipsum non probari impossibile seu falsum (quod est enim verum non potest probari falsum); sed an non lateant aliæ repugnantiae in ente supernaturali, naturaliter nobis est imperium, sicque naturaliter non possumus demonstrare positive ipsum esse possibile, illæc paulo explicatius discutiemus in tractatu de Trinitate et de Incarnatione, ubi quaeremus an possibilitas istorum mysteriorum possit naturaliter cognosci.

ARTICULUS IV.

Utrum aliquis in hac vita viderit, possit videre Deum ut est in se?

Hic a. ii. o. — *Dico* 1°. Homo purus de lege ordinaria non potest in hac mortali vita videre Deum ut est in se.

Dixi 1° de lege seu potentia Dei ordinaria; quia id fieri [posse absolute, imo et factum fuisse, infra demonstrabitur]. Dixi 2° homo purus; quia nemo negat quin id concessum fuerit homini Deo, hoc est, Christo, qui simul fuit viator et comprehensor.

Prob. 1ª ex Scriptura. Exod. 55 dicitur: *Aon videbit me homo et vivet.* Ergo. — *ibid.* — 2° *Ratione.* Cognitionis naturalis hominis viatoris non est nisi rerum sensibilium seu materialium, seu saltem per species a rebus sensibilibus deductas: atqui tali cognitione Deus non potest videri ut est in se, cum nec sit materialis aut sensibilis, nec per speciem videatur, ut dicemus: ergo. *Prob. maj.* T* Experientia, pia nobis conscia sumit nos nihil in corpore nisi ad modum rerum corporearum et materialium. 2° Quia modus cognitioni, naturalis debet esse consemaneus modo naturæ cognoscentis, alias non foret naturalis: atqui anima nostra quandiu in hac vita vivit, habet esse in materia corpore

rali : ergo nihil coimoscit nisi quod habet formam in materia , hoc est materiale et sensibile, vel quæ per hujusmodi cognosci possunt.

ibid. — *Confirmatur*. Tanto aliquis est magis dispositus ad percipienda divina quanto est magis solutus a corpore : ergo quandiu homo mortalem vitam ducit in corpore, non potest videre divinissimam Dei naturam. *Patet ant.* a posteriori : sic in somno moderato et alienationibus a sensibus, magis divinæ revelationes percipiuntur et prævisiones futurorum.

Ibid, ad 2. et 2. 2. q. 174. a. 4. o. et q. 176. a. 2. o. — *Dico* 2° Homo viator in hac carne vivens, sed sensibus carnis non utens, per potentiam Dei extraordinariam et præter communem rerum ordinem, potest elevari ad claram ejus essentiæ visionem; idque Moysi et Paulo fuisse concessum probabile est. Prima pars est communis, non ita secunda.

2. 2. q. 175. a. 4. o. — Dixi, *sed sensibus carnis non utens*; quia cum intellectus hominis elevatur ad altissimam essentiæ Dei visionem, oportet ut tota mentis intentio illuc advocetur, ita quod nihil intelligat aliud ex phantasmatibus, sed totaliter feratur in Deum.

Prob. Deus potest miraculose et supernaturaliter aliquid operari in rebus corporeis, producendo nimirum aliquos effectus supra modum, communem essendi et operandi : ergo similiter potest supernaturaliter, et de potentia sua extraordinaria, præter communem ordinem, aliquorum mentes in hac carne viventium usque ad visionem suæ essentiæ elevare.

Confirmatur 1°. Licet intellectus pro hoc statu dependeat a sensibus in sua cognitione , ista tamen dependentia non est ita ipsi necessaria, ut ab ipsa absolvi non possit de potentia Dei extraordinaria, cum ejusdem sit virtutis intrinsecæ in corpore quam separatus a corpore; in quo statu non dependet a sensibus. Ergo.

Confirmatur 2°. Anima Christi in hac mortali vita degens habuit hoc privilegium : ergo id absolute non repugnat.

Secunda pars conclusionis maxime controversa inter SS. PP. Stant contra S. Dionysius Cœle-l. Hierar. c. 4, S. Iren. lib. 4 c. 57 S. Greg. Naz. ianz. Orat. 54, S. I. eo Serai, do Trails. S. Chrysost. Horn. 14 in

Joan. S. Greg. lib. 48 Moral, c. 57, Cyrilus Alexand. Hilarius, Beda, Prudentii), etc. Tantorum virorum salva reverentia, antesignanis nostris SS. Aug. et Thomæ, quibus annumerantur SS. Ambrosius, Basibus et alii, adhaeremus.

Prob. ex Scriptura. i° De Moyse. Num. 12, cum Maria et Aaron locuti contra Dominum dicerent : *Num per solum Moyse locutus est Dominus? Nonne et similiter nobis locutus est?* Deus autem volens ostendere Moysen præ cæteris privilegio singulari suæ visionis esse donatum, dicit eis: *Audite sermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum. At non talis servus meus Moyses..... ore enim ad os loquar ei et palam, et non per ænigmata et figuras Dominum videt.*

Huic ergo loeo cum SS. Aug. et Thoma potissimum insistimus et non aliis, v. g. Exod. 53, ubi dicitur quod Moyses viderit Deum facie ad faciem , quia scimus hos tñ similes passus de Moyse sicut et de aliis Prophetis, de quibus idem narratur, a Patribus intelligi de quadam eminenti cognitione Dei et cum ipso familiaritate. Iste vero locus laudatus nusquam sic, aut alio quovis sensu alieno a nostro intelligi potest; nisi enim intelligas declara visione, jam per ænigmata et figuras Moyses Deum viderit; adeoque sensum Scripturæ non salvas, quæ dicit Moysen vidisse Deum, non per ænigmata et figuras.

2° De S. Paulo. Ipsemet Apostolus 9 Cor. 12, de seipso sic ait : *Scio hominem in Christo, ante annos quatuordecim (sive in corpore nescio, sive extra corpus, nescio, Deus scit), raptum hujusmodi usque ad tertium coelum. Et scio hujusmodi hominem, quoniam raptus est in paradisu m, et audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.*

2. 2. q. 175. a. 5. o. — Hæc ineffabilia, inquit S. Th. sunt ea quæ pertinent ad visionem beatorum, quæ excedit statum riar. juxta illud Isaïæ Gl : *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti ex putantibus te.* Et certe si S. Paulus non vidisset essentiam divinam et io ea divini mysteria Trinitatis et Incarnationis, tantum per fidem cognovisset, potuu*«i jj]a eloqui.

Ex Ids igitur sic argumentor.

Illa quæ pendent ex libera Dei voluntate aliunde nobis innotescere non possunt quam ex sacra Scriptura, per quam divina voluntas nobis manifestatur : atqui sacra Scriptura, *ut patet*, naturali et litterali sensu accepta, aperte tradunt Moysen et Paulum Deum vidisse, idque nullam involvit repugnantiam aut incongruentiam, cum id esse possibile omnes concedant : ergo.

Q. 12. a. 11 ad 2. — *Confirmatur ratione* congruenti SS. Aug. et Th. Sicut Moyses fuit primus doctor Judæorum, ita Paulus fuit primus doctor gentium : ergo congruum erat ut viderent divinam essentiam, mysteriorumque essent testes oculati, quo melius et solidius illa Judæos et gentes docerent.

Prob. ex SS. Patribus. S. Augustinus Epist. 112 ad Paulinam de videndo Deo, c. 15, sic ait : « Deinde potest movere quomodo jam ipsa Dei substantia videri potuerit a quibusdam in hac vita positis, propter illud quod dictum est ad Moysen, *« Nemo potest videre faciem meam et videre; nisi quia potest humana mens divini nilus rapi ex hac vita ad angelicam vitam, antequam per istam communem mortem carne solvatur; sic enim raptus est qui audivit illic ineffabilia verba quæ non licet homini loqui. »* Et infra in line ejusdem capituli : « Quod autem dicere institueram, desiderio ejus (Moysis) etiam illud quod petierat fuisse concessum in lib. Numerorum, postea demonstratum est..... Quid ergo est quod eum sic fecit exceptum, nisi forte quia illa contemplatione dignum etiam tunc habuit populi sui talem rectorem et ministrum in tota domo sua fidelem, ut quemadmodum concupiverat, videret Deum si eum est, quæ contemplatio cunctis filiis in fine promittitur. »

El lib. 12 in Genes, ad Lift, cap. 27, dicit : « Concupiverat enim (Moyses), ut in Exodo legimus, videre Deum, non ulique sicut viderat in monte..... sed in ea substantia qua Deus est..... Nisi tamen concupitam et desideratam Dei claritatem Moyses videre meruisset, non in libro Numerorum dicitur rei Deus ad Aaron et Mariam : Audite verba mea, si fuerit propheta intervos Domini, in visione illi cognoscar, et in somnio loquar illi, non ita

quomodo famulus meus Moyses in tota domo mea fidelis est, os ad os loquar ad illum in specie, et non per ænigmata, et claritatem Domini vidit. Neque hoc secundum eundem substantiam corporeas, quæ carnis sensibus præsentatur, intelligendum est. »

Respondet ad primum locum Sylvius, et posuit ipsum Tournely, S. Aug. nihil asserere, sed sub dubio rem proponere : *forte*, inquit, illa contemplatione dignus fuit Moyses, qui loquendi modus non fixam sed dubiam exprimit S. dactoris mentem.

Sed contra. Debuissent advertere doctores laudati, aliunde oculatissimi, *forte*, in phrasi S. Augustini, non allicere factum, sed rationem facti. Diserte asserit S. Augustinus Moysis desiderio videndi Deum fuisse satisfactum, et postea hujus singularis prærogativæ rationem quærens, *forte*, inquit, quia Moyses erat rector populi.

Respondent Udem ad secundum, S. Augustinum quidem eo loci magis assertive loqui; sed, inquiunt, notum est quid S. Augustinus de iis libris in Genesim dixerit lib. 2. *Retract*, cap. 24, scilicet, in eo opere *plura quæcquid quam inventa sunt, et eorum quæ inventa sunt, pauciora firmata; cetera vero ita posita relinquit adhuc requirenda sint.* Ergo, *inferunt*, rem penitus hic non expendit, quam aliis in locis sedulo discussam definivit.

Sed contra, inter illa *pauciora firmata*, merito reponi debet id de quo agitur. Illud enim debet censeri *firmatum* quod probatur ex Scripturis, et adversus oppugnationes munitur. Id autem præstat eo loci S. Aug. circa visionem intuitivam Dei concessam Moysi. *Id* Probat illam ex desiderio Moysis, Exod. 55; deinde ex verbis Dei ad Aaron et Mariam, quæ retulimus in probatione conclusionis. El quia objici polecat neminem posse videre Deum et vivere, distinguit ibidem duplicem mortem, alteram communem et veram quæ posita est in separatione animæ a corpore, alteram specialem et improprie dictam quæ consistit in alienatione a sensibus, qualem, inquit, passus est Apostolus in raptu : et alteram dicit sufficere ad visionem Dei intuitivam. *Insuper dato* gratis hoc facium non esse firmatum in illo loco, sed inter *adhuc requirenda* annumerandum; illud postea requisivit et sedulo discussit, atque juxta

sententiam nostram decretorie definivit, nimirum Epist. 112, quam post libros de Genesi scripsit.

S. Augustino Doctorem nostrum subscribere locis citatis in secunda conclusione, in confesso est apud omnes, etiam adversarios.

Solvuntur objectiones contra secundam partem secundae conclusionis.

Obj. 1^a Exod. 55, Moysi petenti a Domino ut ostenderet faciem et gloriam suam, respondet Dominus : *Non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo et vivet.* Et infra : *ridebis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.* Ergo.

R. quod cum immediate post petitionem Moysis Deus subjungat, *ostendam tibi omne bonum*, id est incipsum, ut interpretatur S. August, lib. de Genes, citato, (quid enim est omne bonum nisi Deus?) ut concilietur Scriptura dicendum est quod per verba argumenti, Deus denegaverit suam visionem Moysi pro tunc, et quod ipsi promiserit pro sequenti tempore; cujus promissionis fidem fecit, Num. 12.

Inst. 1^o Deus dicit : *Non videbit me homo et vivet*; id est, non poterit me videre et vivere.

R. 1^o cum S. Aug. utroque loco citato, per illa verba non significari quod homo debeat absolute communi morte interire ut possit videre Deum, sed tantum quod non debeat vivere hac vita sensuali, id est uli sensibus, quin potius omnino ab illis quasi mortuus abstrahi, ut contingit in raptu vel mentis excessu; « Et ita fit (concludit S. » doctor ad Paulinam) ut et illud verum sit » quod dictum est, *Nemo potest videre faciem ineam et vivere.* » Videatur S. doctor in utroque loco egregie circa hanc rem discurrens. *Responderi potest* 2^o id luisse dictum secundum legem ordinariam, *ad sensum primae conclusionis.*

Inst. 2^a. Joan. 1 dicitur; *Lex per Moysen data est, gratia et veritas per Jesum Christum facta est. Deum nemo vidit unquam : Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Quo loco omnes Prophetæ et specialiter Moyses ab hoc visionis privilegio videntur exclusi, quod soli Unigenito concessum est, ut ipse enarraict veritates quas ipse manifeste videbat. -Erso.

B. per hunc locum nullatenus excludi Moyseu a visione Dei quid dilalivd, alias etiam ab ea excluderentur angeli et beati qui tunc erant in cœlo cum hæc scriberet 5. Joannes. *Nemo enim, vd sicut habetur grace, nullus*, omnes et homines et angelos excludit. Intelligitur ergo ille locus tantum de visione comprehensiva, sciide visione tanta quanta pollebat Unigenitus, qui longe clarius et perfectius quam quilibet sanctus, aut angelus, aut Moyses ridet divina mysteria et secreta coelestia, quæ nobis enarravit in lege grati® : cum cig» dicitur, *Deum nemo vidit unquam* ^cus est, quod nullus, nec etiam Moyses viderit essentiam Dei comprehend<c m: tam perfecte quam videret Verbu n Domini quod est in sinu Patris; eodem niob inlellige quod opponitur ex cap. 6 : Λ'o/i *quia Patrem vidit quisquam*, nisi is qui est a Deo.

Inst. 5^o. Ipsemet Apostolus i Tiinoth. 6, dicit quod Deus *Imbitet lucem inaccessibilem*, quem nullus hominum rich?, sed nec videre potest. Ergo.

R. hanc auctoritatem et alias simile, si afferantur, debere intelligi de visione comprehensiva, aut de lege ordinaria. secluso speciali privilegio paucis concessu : alioquinsi iste locus generaliter et absolute de visione quidditativa sumatur, probabit etiam beatos in patria Deum non videre.

Obj. 2^o cum Sylvio el Tourneyy, mill. ex S. Augustino, quibus S. doctor videtur asserere denegatam fuisse Moysi visionem Dei quam i onciipicrat, et neminem posse videre Deum et vivere : itaS. Dort. I. 2 de Trinit. c. 16, Tract. 5 in Joan. n. 17, Epist. 112 ad Paulinam cap. 5, q. tJn in Exod. n. 5, et alibi.

R. quod cum mens S. Augustini pro sententia nostra, in iis quæ protulimus in probationibus conclusionis, sit ita aporia ut nullum patiatur effugium, *ut palet er dictis*, neque eam in libris Retract, ulla-tenus revocaverit, necessario dicendum est ea quæ opponuntur, non eo sensu dicta esse a S. Augustino quem ipsi tribuunt adversarii, nisi velint ipsum aperte contradictoria etiam in eodem opere, scilicet Epist. 112, docuisse. Dico itaque quod S. Augustinus, dum dicit visionem Dei inlivain denegatam fuisse Moysi, «jn mdwque I loquatur de visione per oculos corpori-

quandoque intelhgat fuisse denegatam pro tempore quo petebat Moyses, Exod. 55; licet postea fuerit ipsi concessa, Numer. 12; dum vero dicit neminem posse Deum videiecl vivere, intelligil de vita sensuali, ut ipse se explicat,

Obj. 3°. Visio Dei facit hominem beatum : atqui neque Paulus, neque Moyses per illas visiones quas habuerunt, fuerunt beati : ergo. *Prob. min.* Si tunc fuissent beati, nunquam ad vitæ hujus miseriam retinssent, sed corpora eorum fuissent per redundantiam ab anima glorificata, sicut erunt in sanctis post resurrectionem : atqui falsum consequens : ergo.

2.2. q. 175. a. 5. ad 2. — *B. D. maj.* Visio Dei permanens facit hominem beatum, *C. maj.* visio transiens, *subdistinguo* : facit hominem beatum permanente! et absolute, *N.* secundum quid, *C. Et distincta min. ad sensum maj. N. conseq* Igitur divina essentia videri non potest nisi per lumen gloriæ, quod dupliciter participari potest : uno modo per modum formæ immanentis, et sic beatos facit sanctos in patria; alio modo per modum cujusdam passionis transeuntis, sicut dicitur de lumine prophetiæ ; et hoc modo lumen illud fuit in Paulo quando raptus fuit (idem dic de Moyse), et ideo ex tali visione non fuit simpliciter beatus, ut fieret redundantia ad corpus, sed solum secundum quid.

Pepones. Fides et spes non possunt esso simul cum visione divinæ essentiae : atqui Paulus et Moyses in illo statu habuerunt fidem et spem : ergo.

Ibîd. ad 3. — *B. D. maj.* Fides et spes quoad actum non possunt esse simul cum visione divinæ essentiae, *C. maj.* quoad habitum, *rV.* Habitus enim et actus non opponuntur, et stare potest habitualis inclinatio ad unum cum actuali tendentia ad oppositum , ut patet in lapide sursum propulso; idque maxime quando actus non generat habitum , ut accidit in Moyse et Paulo : *unde ad sensum maj. distincta min. N. conseq.*

Beplicabis. Unicus actus scientiæ* parit habitum oppositum fidei habitu li ; item et unicus actus visionis, ut patet in eo qui cum semel vidit Romam, non potest amplius de illius existentia habere fidem etiam habitualement : ergo similiter actus visionis

divinæ essentiae in Paulo et Moyse expulit fidem etiam habitualement.

B. ,V. conseq. Disparitas est, quod evidentia habita per actum demonstrationis, aut per visionem actualement , v. g. Romæ , remaneat habitualiter in eo qui Romam vidit; quia vidit per speciem remanentem : at vero evidentia quam habuerant Paulus et Moyses ex visione divinæ essentiae non remansit in eis habitualiter, sed sub obscura tantum et caliginosa cognitione rememoraliva; tum quia non viderunt per speciem; tum quia lumen gloriæ fuit in eis transeunter et per modum passionis communicatum ; tum ex dispensatione divina, quod ille status habitualis evidentis divinorum mysteriorum non esset proprius viatoribus.

Urgebis cum Estio et Sylvio. Si Paulus vidisset Dei essentiam, non fuisset usus metaphora a sensu inferiori, dicendo se audivisse; minus est enim audire quam videre ; nec de Deo diceret pluraliter *verba*, quia in Deo est tantum unum Verbum. Ergo.

In cap. 12. Cor. 1. 2. — *B.* quod dicat Apostolus *audicit* pro *vidit*, quia illa consideratio fuit secundum interiorem actum animæ in quo idem est auditus et visus, secundum quod dicitur Num. 12 : *Ore ad os loquitur ei et palam*; iterum quia percepit intima cognitione secreta de Dei essentia quasi per verba : secreta enim ordinarie per verba communicantur ; et ideo dixit bene Apostolus se audivisse verba.

Addi potest quod dixerit verba pluraliter, quia licet unicum sit Verbum in Deo, plura tamen mysteria novit in ipso.

Petes utrum hoc privilegium videndi Deum in hac mortali vita fuerit concessura alicui alteri a Moyse et Paulo?

B. Pium est existimare hanc prærogativam beatissima: Virgini non fuisse denegatam. — 5. p. q. 27. a. 1. — Etenim rationabiliter creditur quod illa quæ genuit Unigenitum a Patre, plenum gratiæ et veritatis, præ omnibus aliis majora privilegia gratiæ acceperit. Quo vero momento ipsi acciderit? ipse scit qui hac gratia illam decoravit.

Quantum ad alios aut Prophetas aut sanctos, nihil ex Scriptura constat, et communiter a Patribus et theologis illud singulare privilegium ipsis denegatur.

ARTICULUS V.

De lumine gloriæ.

Duplex distinguitur principium visioni beatific® : unum se tenens ex parte potential illam elevans et perficiens ad hanc visionem; et dicitur lumen gloriæ : aliud se tenens ex parte objecti illud représentons intellectui; et dicitur species. De primo in hoc articulo, de secundo in sequenti agemus.

§ I.— *11 um intellectus creatus indigeat lumine gloriæ ad videndam Dei essentiam?*

Resolvimus supra intellectum creatum non posse naturaliter videre Deum, posse autem supernaturaliter utrum : nunequærimus de illo supernaturali adjutorio quod dicitur lumen gloriæ, et primo utrum intellectus eo indigeat ad videndum intuitive Deum. Quid sit autem istud lumen, dicam in sequenti.

q. 12. a, 5. — *Dico.* Intellectus creatus indiget lumine gloriæ ad vivendum Deum intuitive.

Est de fide decisa in conc. Viennensi contra Beguardos et Beguinas, qui contendebant *animam non indigere lumine gloriæ ipsam elevante ad videndum Deum et co beate fruendum.* « Nos, inquit Clemens V, sacro approbante concilio, se. » tam istam (Beguardorum et Beguinarum) » cum præmissis erroribus damnamus et » reprobamus omnino. » Refertur Clement. *Jdnoslrurn Jit. 5 de Ilæreticis, lib. 5, c. 5.*

Prob. 1^a ratione. Potentia quæ de se et intrinsece est impotens ad aliquem actum, ut eliciat hunc actum indiget intrinsece elevari, corroborari et perfici per aliquam virtutem in se receptam : atqui intellectus creatus, ex dictis, art. 2, est de se intrinsece impotens ad videndum Deum : ergo ad eliciendam hanc visionem indiget elevari, corroborari et perfici per aliquam virtutem in se receptam. Hæc autem virtus vocatur a theologis lumen gloriæ, quia aliquo modo se habet ad intellectum respectu visionis beate. sicut lumen corporale ad oculum respectu sui objecti. Confer § subsequentem.

Ibid. — *Prob. 2^o.* Omne quod elevatur ad aliquam formam excedentem suam naturam, debet ad illam disponi per aliquid quod excedat suam naturam, et similiter eadem ordini» cum illa forma : sic si aer debet a-

licipere formam ignis, oportet quod disponatur aliqua dispositione igni conveniente: atqui essentia divina est superioris ordinis ad intellectum creatum, et dum ab illo videtur, ei unitur ut forma intelligibilis: ergo intellectus creatus debet ad illam disponi per aliquam virtutem supernaturalem, quæ dicitur lumen gloriæ. Ilæc ratio Nallinis præcedenti.

A' *dicas* ipsum lumen gloriæ esse esse aliquam formam supernaturalem, et tamen non requiri aliam formam in intellectu tanquam dispositionem præviam ad illud: contra non stat ratio D. Thomæ.

B. IV. consequ. Quia ratio D. Thomæ præcedit de formis quæ sunt perfect®, complet® et principaks, ut patet in exemplo quod adducit de forma ignis in aere; non vero de formis vialibus et ad alias ordinatis; ad eas enim non requiritur alia dispositio ejusdem ordinis, alias daretur processus in infinitum, sed sufficit potentia obediens passiva. Porro lumen gloriæ est quidem forma supernaturalis, sed vitalis et ordinata ad divinam essentiam ut formam intelligibilem, ultimam et principalem; et ideo ad hanc requiritur dispositio supernaturalis, non ad illud.

Solvuntur objectiones,

Obj. 1^o. Illud quod est per se lucidum non indiget alio lumine ut videatur, ut patet in sensibilibus: atqui Dens est per se lucidus; est enim ipsa lux intelligibilis : ergo.

Ibid, ad 1. — 7^o. D. maj. Illud quod est per se lucidum non indiget alio lumine ut videatur ex parte sui, seu in quantum est ex se, C. ex parte potentiae videntis quæ cum sit debilis confortari debet, N.

Inst. Si Deus videatur per lumen gloriæ creatum, non videbitur immediate : atqui *[alsum consequens :* ergo. *Prob. sequela* Lumen gloriæ erit medium per quod videbitur Deus: atqui quod videtur per medium, non videtur immediate : ergo.

ibid, ad 2. et ad 3. — It. N. sequelam. *Jd prob. D. maj.* Lumen gloriæ erit medium per quod videbitur Deus tanquam per similitudinem, N. tanquam per virtutem confortantem intellectum ad visionem Dei immediatam, C. Et ideo potest dici, quod non sit medium in quo Deus videatur, sed sub quo videtur; et hoc non tollit immediatam Dei visionem.

>n

III

.b»

Obj 2«. Essentia divina supplet vices I speciei intelligibilis: ergo et luminis gloriæ.

A. V. *conseq.* Disparilas est, quod species se teneat ex parte objecti; et cum Deus sit objectum visionis, nil mirum si per se soli præsens id totum quod ex parte objecti potest desiderari: at vero lumen gloriæ se tenet ex parte potentiae, illam elevans et corroborans ut virtus in ea intrinsece recepta, quod Deo non competit.

Insl. 1° Lumen gloriæ requiritur ut determinet intellectum ad videndum Deum: atqui ad id sufficienter determinatur per divinam essentiam, quæ. ut jam dictum est et dicitur, gerit vices speciei intelligibilis: ergo.

R. D. *maj.* Lumen gloriæ requiritur ut determinet intellectum ad videndum Deum, ut determinet ex parte objecti, A. *maj.* ad id enim fatemur sufficere essentiam divinam in forma intelligibili; ut determinet ex parte potentiae, eam scilicet elevando, et proportionando objecto videndo, C. id autem essentia divina non facit, ut jam dictum est.

Insl. 2° *et subsumes.* Atqui nec lumen gloriæ creatum potest proportionare intellectum Deo videndo. ergo. Pro&. Quantumvis sit perfectum istud lumen, cum sit finitæ virtutis utpote creatum, relinquit semper infinitam distantiam inter intellectum et Deum. Ergo.

A. D. *subsumptum.* Atqui lumen gloriæ non potest proportionatum reddere intellectum Deo videndo in ratione entis, C. in ratione potentiae, *subdistinguo.* Non potest reddere intellectum proportionatum Deo videndo infinite et comprehensive, C. Deo videndo finite et quidditative, V. Quia inter intellectum et Deum finito modo videndum, sicut eum vident beati, non est infinita distantia, sed finita quam tollere potest lumen gloriæ creatum,—5. cont. Gent, c. 54,—propter virtutem quam a Deo sortitur ad talem effectum, licet secundum suum esse in infinitum distet a Deo.

lust. 5° Lumen gloriæ non potest reddere intellectum aptum et proportionatum ad videndum Deum etiam finito modo. Ergo. *lr>b.* Virtus perficiens potentiam vitalem ad actum vitalem debet esse vitalis. atqui Im.ien gloriæ non est vitale cum proveniat ab extrinseco: ergo.

li. A. *Ant.* Ad prob. D. *maj.* Virtus

perficiens potentiam vitalem ad actum vitalem debet esse vitalis *ut quod* vel »/ *quo*, C. *ut quod* semper, V. Si Müen es principium vitæ, licet non sit vitale *ut quod*, sed *ut quo*; similiter habitus, v. g. clarialis, justitiæ, scientiæ perficiunt potentias ad actus vitales, quia licet non sint vitales *ut quod*, sunt tamen *ut quo*. Unde ad minorem, p. hunc sensum dico quod, licet lumen gloriæ non sit vitale *ut quod*, est tamen *ut quo*, quia est vis quædam ordinata ad elevandum intellectum ad altioram vitam scilicet beatam; et cum dicitur in minori quod illa proveniat ab extrinseco, respondeo quod illud extrinseco sit Deus, qui est primus auctor vitæ.

Obj. 5°. Istud lumen gloriæ confortaret intellectum, vel intendendo ejus vires naturales, vel concurrente partialiter cum illo ad visionem beatam: atqui neutrum dici potest. Non primum, quia talis visio foret naturalis; visio autem Dei per essentiam est alterius rationis quam visio naturalis. Non secundum, quia intellectus quando non est intrinsece confortatus, nec partialiter nec totaliter concurrere potest ad visionem Dei. Ergo.

B. neque per intentionem virium naturalium, neque per concursum partialem, intellectum confortari ad visionem Dei, sed per ademptionem novæ et supernaturalis dispositionis (pia elevatur ad superiorem ordinem).

Insl. Potentia intellectiva lumine gloriæ roborata foret proportionata visioni beatificæ: ergo foret naturalis, sicut visio c. v. supernaturaliter et miraculose illuminati est nihilominus naturalis.

B. V. *conseq.* Ilæc enim visio procedit a principio supernaturali, scilicet a lumine gloriæ, vel potius ab intellectu ut elevato supernaturaliter per lumen gloriæ, et tendit ad objectum supernaturale: consequenter non potest dici naturalis. Ad paritatem, disparilas est, quod potentia visiva miraculose restituta sit supernaturalis tantum quoad modum, naturalis vero quoad entitatem et naturaliter proportionalis suæ visioni. Alia objectiones diluentur in sequentibus.

§ II. — Quid sit lumen gloriæ?

Dico 1° Lumen gloriæ non est ipse Deus, non ejus concursus simultaneus aut asst-

tentia extrinseca, non concursus actualis prævius, non ipsa visio beatifica, non species impressa, non habitus charitabilis, non tandem qualitas per modum potentiae completis totaliter visionem eliciens. Hæ sunt variae theologorum sententiae.

Prob. prima pars. 1° Quia lumen gloriæ debet intrinsece recipi in intellectu ipsum informando et ipsi inhaerendo, eo quod eum intrinsece debeat reddere potentem et proportionatum; nihil enim ex impotente et improportionato redditur intrinsece potens et proportionatum, nisi per aliquid intrinsece receptum: atqui hoc modo Deus non potest recipi in intellectu: ergo. 2° Quia concilium Viennense decernens contra Beguardos requiri lumen gloriæ ad visionem beatificam, quod negabant, non intelligebat de Deo quem ipsi admittebant in illa visione.

Prob. secunda pars. Vel ex illo concursu Dei simultaneo, aut assistentia ejus extrinsecaderivalui in intellectu aliqua virtui» intrinseca, vel nulla. Si primum dicatur, non est pure concursus simultaneus, qui causam non attingit, sed tantum electum; nec, *ut patet*, pura assistentia extrinseca, sicque habemus intentum; illud enim superadditum intrinsece erit lumen gloriæ eo modo quo infra definiemus. Si secundum, ergo intellectus non fiet intrinsece potens et proportionatus ad videndum Deum. *Probat hęc illatio.* Impossibile est quod id quod est ex se et ex natura sua impotens et improportionatum ad aliquid, fiat intrinsece potens et proportionatum nisi intrinsece mutetur, adeoque nisi aliquid in se recipiat. Ergo.

Prob. tertia pars. Concursus actualis prævius non reddit potentiam potentem et proportionatam, sed eam supponit: atqui datur lumen gloriæ ut intellectus eleuet, perficiat et proportionatum reddat visioni beatificæ: ergo.

Prob. quarta pars. Quia lumen est id quod requiritur ad visionem, non ipsa visio; et cum concilium Viennense definiit necessarium esse lumen ad visionem Dei, manifestum est quod distinguât illud a visione. Ergo.

Prob. quinta pars. 1° Quia non datur species nec potest dari, ut dicemus. 2° Quia illa se tenet ex parte objecti, non ex parte potentiae, adeoque nec illam perficere po-

test, sed perfectam et sibi proportionant supponit, sicut species objecti lucidi, v.g. oculum alias debilem et impotentem non perficiunt aut elevant ad visionem objecti, sed aliunde corroboratum supponunt.

Prob. sexta pars. Habitus charitabilis tantum voluntate, et datur ad amandum Deum, lumen gloriæ vero est in intellectu, et datur ad videndum,

Prob. septima pars. Quia ipse intellectus elicit visionem beatificam, ut dicemus infra, cum sit actus vitalis: ergo lumen gloriæ non est qualitas per modum potentiae completis elicientis visionem.

Dices contra secundam partem. Impotens ad trahendam navim fit potens per concursum alterius: ergo similiter intellectus, etc.

Il. V. consequentiam. Disparitas est, quod impotentia ad trahendam navim oritur ex excessu intensive effectus in eodem ordine: unde modo multiplicetur virtus sive ab intrinseco sive ab extrinseco in eodem ordine, ponitur potentia suaiciens ad talem effectum. At vero impotentia ad visionem Dei in intellectu creato oritur ex eo quod illa visio sit inferioris ordinis: unde semper intellectus erit impotens, nisi accipiat formam supernaturalem ad hunc ordinem elevatur. Adde quod duo trahentes navim sint causæ partiales, non sic intellectus et lumen gloriæ respectu visionis beatificæ. Unde dicam infra.

Dico 2°. Lumen gloriæ in beatis est qualitas permanens, seu habitus supernaturalis infusus, inhaerens intellectui ipsum elevans et perficiens ad videndum Deum.

Colligitur ex hoc Auctore qui hic a. 5, ad 1, dicit « lumen gloriæ esse necessarium ad hoc quod intellectus fiat potens ad intelligendum, per modum quo potentia fit potentior ad operandum per modum habitus. »

Prob. ratione. 1° Ex refutatione aliarum sententiarum *ut in præcedenti conclusionem.* 2° Ipsa visio est permanens: ergo connaturaliter exigit lumen permanens quo elicitur. 3° Potentia connaturalius et facilius agit per formam permanentem quam per auxilium transiens; id enim magis accedit ad modum agendi naturalem: unde sicut datur charitas habitualis in patria ad amandum Deum, ita datur lumen habitualis ad videndum illum.

Cæterum circa datam definitionem duo sunt observanda : primum, quod, quamvis dixerimus articulo præcedenti, esse de fide ex concilio \ iennensi, requiri lumen gloriæ ad visionem Dei, non tamen si de fide istud lumen esse habitum prout cum modo definivimus ; quia licet concilium dixerit requiri lumen gloriæ, non tamen expresse determinavit istud lumen esse habitum.

Alterum observandum est quod, juxta theologos in tractatu de Gratia, habitus supernaturales in hoc distinguantur a naturalibus, quod supernaturales non supponant potentiam proximam, scilicet ad agendum, sicut habitus naturales, nec dent tantum bene vel male aut facilius agere, sed posse agere simpliciter, et ideo habent modum quemdam potentiae; et ideo lumen gloriæ in beatis, quamvis si habitus, habet tamen modum potentiae.

Ex dictis in hoc et præcedenti § *colleges*, primum et præcipuum munus luminis gloriæ esse corroborare et elevare intellectum ad eliciendam visionem beatificam ; secundum, disponere intellectum ad receptionem divinæ essentiae in ratione formæ intelligibilis, *ut patet ex probatione sententia conclusionis § præcedentis*; tertium, eum deinde intellectum disponere ad receptionem ipsius visionis beatificæ; quia cum visio beatifica sit actio immanens, quæ recipitur in subjecto a quo elicitur, hoc ipso quo lumen gloriæ disponit intellectum ad hanc visionem eliciendam, disponit etiam ad illam recipiendam.

§ III. *Utrum de potentia Dei absoluta, intellectus creatus possit videre Deum absque lumine gloriæ?*

2, 2. q. 175. a. 3. ad 2. — Aliter resolutionem, nota lumen gloriæ dupliciter communicari posse : uno modo per modum formæ permanentis seu habitus; et sic beatos facit sanctos in patria : alio modo per modum dispositionis seu passionis transeuntis, sicut dicitur de lumine prophetiæ; et hoc modo lumen illud fuit in Paulo quando raptus est. Insuper potest dari aliquod auxilium supernaturale quod non sit lumen gloriæ, neque secundum habitum, neque secundum dispositionem, et tamen ejus vices suppleat; sicut datur auxilium supernaturale supplens vices habituum fidei, spei

et poenitentiae, ad eliciendos actus fulci, spei et poenitentiae in catechumenis et poenitentibus nondum justificatis. Iloc notato.

Dico. Intellectus creatus non potest de potentia Dei absoluta videre Deum absque lumine gloriæ, vel permanentior per modum habitus, vel transeunter per modum dispositionis communicato, aut saltem absque aliquo auxilio supernaturali, luminis gloriæ vices supplente.

Probatur ratione jam proposita ' primo. Intellectus de se et intrinsece impotens ad videndum Deum, ut est intellectus creatus, ex dictis, non potest absolute fieri intrinsece potens, nisi intrinsece mutetur et perficiatur per aliquid intrinsece receptum atque illud intrinsece receptum, per quod perficitur et mutatur, atque fit de non potente potens, est quod dicimus lumen gloriæ, seu saltem aliquod auxilium supernaturale vices ejus supplens : ergo.

Si dicas cum Molina, intellectum reddi potentem per Deum specialiter assistentem et concursum simultaneum : *contra*; cum illa virtus se teneat ex parte potentiae illam intrinsece et formaliter perficiens in genere physico, debet illi inherere eamque formaliter afficere, quod repugnat Deo. *Confer probationem primam et secundam prima conclusionis § præcedenti.*

Si dicas cum Suarez, in omni agente creato congenitam esse potentiam obedientialem immediate activam quorumcumque effectuum supernaturalium, mediante solo concursu supernaturali.

Contra 1°. Hæc potentia obedientialis activa implicat contradictionem, foret enim naturalis et supernaturalis simul: naturalis, quia omnibus agentibus naturalibus esse congenita, et eorum naturam sequens ut proprietas; supernaturalis, quia immediate ordinaretur ad effectus supernaturales. Item foret finita quia creata, et simul infinita quia esset productiva effectus perfectioris et perfectioris in infinitum. 2° Hæc potentia destrueret totum ordinem gratiæ; hac enim posita, superflua foret gratia, cum omne effectus supernaturales qui tribuuntur gratiæ aliis quæ habentur a supernaturalibus, fieri possint per ipsam potentiam obedientialem activam. Merito igitur hujusmodi potentia rejicitur ut chimærica a cordatioribus theologis, qui cum S. Thoma agnoscunt duntaxat in creaturis potentiam obedien-

tialem passivam respectu eorum quæ naturalium facultatem excedunt, quatenus a natura habent aptitudinem ad recipiendas formas quibus elewantur et perficiuntur ad illos effectus supernaturalales. — In qq. disp. q. unie, de viri, in coin. art. 10. ad. 2.

Dixi in conclusione, *aut saltem absque aliquo auxilio supernaturali, supplente vices luminis gloriæ*. Ita cum Sylvio et Serra; quia posito huiusmodi auxilio, nulla videtur implicantia quod intellectus videat Deum, cum per illud intrinsece mutetur et perficiatur, atque de non potente fiat potens ad visionem supernaturalem : sicut ad actus supernaturalales fidei, spei et poenitentiae, ut contingit in catechumenis et poenitentibus nondum justificatis. Nec in le sequitur, inquit Sylvius, lumen gloriæ non esse necessarium ; quia quod requiritur ad aliquid de potentia Dei ordinaria, recte dicitur necessarium, quamvis non implied rem posse fieri sine illo. Sic habitus fidei et spei sunt necessarii ad salutem, licet non implied Deum conferre salutem alicui (pii non habuerit istos habitus, sed tantum actualiter crediderit et speraverit. Ita laudatus theologus. Adde illud recte dici necessarium, sine quo aut alio vices ejus supplente res non fit.

Insuper, hac modificatione adhibita, facilius explicantur plura loca in quibus. S. Thomas videtur docere intellectum posse absolute videre Deum absque lumine gloriæ. Sic q. 10 de verit. art. 11, dicit quod « Deus possit mentem hominis ad hoc perducere, ut divinae essentiae uniatur in statu viæ, modo quo sibi unitur in patria, » sine hoc quod a lumine gloriæ perfundatur; » sicut fecit Petrus ambulare super aquas, « sine hoc quod ei dolem agilitatis » tribuerit. » Et in 4, d. 49, q. 2, a. 7, dicit : « Potest miraculose fieri quod divina virtute aliquis intellectus creatus, non » habens nisi dispositionem viæ, elevetur ad videndum Deum per essentiam. » Et quamvis non me lateat S. Thomam intelligi a pluribus Thomistis de lumine gloriæ non per modum habitus, sed per modum dispositionis transeunter communicato; (pio sensu, inquiunt, potest dici dispositio viæ, non quidem positive quasi oriatur ex statu viæ, sed permissive iu quantum non est impossibile cum statu viatoris, nec ponat hominem extra statum viæ; quamvis, impiam,

hæc solutio plurium Thomistarum, liceam improbem, forte tamen erit simplicior et planior, atque a variis instantiis magis expedita, si dicamus juxta litteram S. Doctoris, Deum posse miraculose elevare hominem ad visionem sui absque lumine gloriæ, non tamen absque aliquo auxilio supernaturali quod ejus vices suppleat.

\$ IV. *Utrum de potentia Dei absoluta, possit creari intellectus cui lumen gloriæ sit connaturale, consequenter connaturalis Dei tuio*

2 12. a. S. ad 5. — *Dico*. De potentia Dei absoluta, non est creabilis intellectus cui connaturale sit lumen gloriæ.

Ibid. — *Prob.* 1° Ultima dispositio ad aliquam formam non potest esse connaturalis nisi habenti formam ipsam; sicut ultima dispositio ad formam ignis, v. g. non potest esse naturalis nisi habenti formam ignis; quia ultima dispositio ad formam, necessario et connaturaliter secum trahit illam, quod verificatur nedum in formis physice informantibus, sed etiam in formis mentaliter intentionaliter unitis: atqui lumen gloriæ est ultima dispositio ad naturam divinam uniendam intellectui in ratione forme intelligibilis; per hoc enim lumen, creatura rationalis sit deiformis : ergo lumen gloriæ non potest esse naturale nisi habenti naturam divinam.

Confirmatur. Nulla dispositio ad aliquam formam potest esse naturalis, nisi ipsi forma sit naturalis, quia dispositio contraformam debent esse ejusdem ordinis; alias quomodo dispositio disponderet ad formam? atqui forma ad quam disponit lumen gloriæ, non potest esse naturalis; est enim ipsa divina essentia unienda per se et sine specie, ut dicemus, intellectui in ratione formæ intelligibilis : ergo.

Prob. 2°. Intellectus cui foret connaturale lumen gloriæ, esset supernaturalis; intellectus supernaturalis supponeret substantiam supernaturalem cujus esset potentia: atqui implicat dari substantiam creatam supernaturalem : ergo. *Idcirco* ultro concedunt adversarii. Imo ideo ponunt lumen gloriæ posse esse connaturale, quia dicunt posse dari substantiam creatam supernaturalem, ex qua naturaliter emanarent accidentia, quæ nunc quidem sunt supernaturalia, sed tali substantiæ forent connaturalia. *Prob.* ergo *min.* Supernaturalitas con-

est in se et elevatus super totam naturam, tanquam ad objectum specificativum. el finem connaturalem, ut probatur in tract. de Gratia; pro quo vide Gonct. ibid. disp. 2, art.5, consequenter ens supernaturalis constituitur essentialiter per ordinem ad aliquid extrinsecum, scilicet ad Deum ut transcendit omnem creaturam : atqui implicat dari substantiam creatam, maxime si sit completa, qualis deberet esse ea de causa agitur, quæ constituatur essentialiter per ordinem ad extrinsecum, quia substantia maxime completa est ens in se et ad se, sicque habet suum constitutivum intra propriam lineam, ita ut non possit suam speciem emendicare ab aliquo extrinseco : ergo.

Neque dicas substantiam excludere quidem ordinem ad subjectum inhiæsionis, non lamen ordinem ad aliquid extrinsecum tanquam ad objectum specificativum : nam substantia non solum est in se, sed etiam ad se, ut dictum est; et ideo quia est ens in se, excludit ordinem ad subjectum inhiæsionis, ita quia est ens ad se excludit ordinem ad aliquid extrinsecum specificativum.

Hinc habes discrimen inter substantiam et accidens quantum ad supernaturalitatem, et quare cum repugnet dari substantiam supernaturalem, non repugnat dari accidens supernaturale; quia accidens cum non sit ens in se et ad se, sed ens entis et affectio substantiæ, potest essentialiter constitui per ordinem ad aliud extrinsecum: sic relatio constituitur per ordinem ad terminum, potentia per ordinem ad actum, actus per ordinem ad potentiam ; substantia vero cum sit ens in se et ad se, debet constitui intra propriam lineam, independentem a quovis extrinseco ut constitutivo et specificativo.

Confirmatur. Supernaturale simpliciter et absolute tale, dicitur id quod est super omnem naturam creatam et creabilem; quia si sit tantum super aliquam naturam, ut intelligere, quod est supra naturam sensitivam; volare, quod est supra naturam hominis, dicitur lumen naturale respectu et secundum quid, non simpliciter et absolute : atqui implicat dari substantiam creatam supra omnem naturam creatam : ergo. *Prob. min.* Per naturam, intelligitur principium radicale motus et quietis, consequenter natura substantialis,

hæc enim sola est principium motus et quietis : atqui implicat dari substantiam creatam supra omnem naturam substantialem, esset enim supra seipsam : ergo.

Et hinc iterum habes cur non implicet dari accidens supernaturale; quia quod accidens sit supra omnem naturam substantialem creatam, non sequitur quod sit supra seipsum; sicut si daretur substantia creata supra omnem substantiam creatam, deberet esse supra seipsam.

Prob. 5^o in cono. eni. Si alicui creatura foret connaturale lumen gloriæ, hæc creatura foret ex se et naturaliter impeccabilis et beata, quod soli Deo proprium est, cum omnis creatura, hoc ipso quo est ex nihilo; sit peccabilis et defecibilis: *sequela patet*, quia cum lumen gloriæ sit ultima dispositio ad visionem Dei, hæc illi creaturæ naturaliter debita foret; visio autem Dei non compatitur ullum peccatum ullamve miseriam. Ergo.

Neque dicas Deum de potentia sua absoluta posse hanc creaturam privare hoc lumine, aut denegare suum concursum ad elicendam hanc visionem; id enim non obstat quin semper hæc visio illi debita foret connaturaliter seu ex natura sua, neque quod ex natura sua exigeret esse impeccabilis et beata. Alia plura inconvenientia vide si bibet apud Gonetum hic disput. 1, art. 1, § 4.

Obj. 1^o Intellectus lumine gloriæ perfusus non est infinite virtutis: ergo nihil vetat talem a Deo creari ; si autem crearetur, foret illi connaturalis visio Dei.

Ad. D. ant. Intellectus lumine gloriæ perfusus non est infinite virtutis, el lumen est elevatus ad ordinem superiorem, scilicet supernaturalem, *C. ant.* el remanet in ordine naturali, *V. ant. et conseq.* Impossibile est enim quod res quantumcumque in suo ordine augeatur, unquam pertingat ad perfectionem ordinis superioris : sic quantumcumque perficiatur corpus in suo ordine, nunquam attingit perfectionem spiritus : quamvis ergo perficiatur virtus intellectus naturalis, nunquam attingit perfectionem intellectus elevati ad ordinem supernaturalem.

Obj. 2^o. Non implicat a Deo creari substantiam supernaturalem : atqui huic foret connaturale lumen gloriæ : ergo. *Prob. maj.* Substantia Dei non est minus participabilis in ordine supernaturali quam ejus

DISSERT. IV. ART. V.

attributa, sed Dei attributa participantur in ordine naturali : sic amor divinus participatur a charitate, sapientia divina a sapientia supernaturali infusa ; et sic de cæteris. Ergo.

Th. V. *maj.*, ex dictis. *Adprob. D. maj.* Substantia divina non est minus participabilis quam ejus attributa participatione accidentali, seu sub modo essendi accidentis, *C. maj.* participatione substantiali, seu sub modo essendi substantiæ, *iv. maj.* *Id enim quod est substantialiter in Deo*, inquit S. Doctor, *accidentaliter fit in natura.* q. 110. a. 2. ad 2.— Sicut licet gratia sanctificans sit participio substantiæ divinæ, non tamen participat modum ejus essendi substantialiter, cum ipsa sit accidens.

Inst. Substantia divina participatur in ordine naturali participatione substantiali: ergo id etiam potest in ordine supernaturali.

P. N. Conseq. Disparitas est, quod substantia in ordine naturali dicat tantum ordinem transcendentalem ad Deum tanquam ad causam efficientem sicut omnia alia entia; non vero sicut ad objectum specificativum, sicut diceret substantia supernaturalis si daretur, ut probatum est. Habes iterum in probationibus conclusionis alias disparitates et alia inconvenientia quæ sequerentur ex substantia supernaturali, et quæ non sequuntur ex substantia naturali.

depones. Dantur de facto accidentia supernaturalia : ergo saltem possibilis est substantia supernaturalis quæ sit eorum subjectum connaturale. *Prob. conseq.* Omne accidens dicit ordinem ad aliquod subjectum connaturale : atqui non potest assignari aliud subjectum connaturale accidentium supernaturalium, quam substantia supernaturalis : ergo.

Th. *iv. conseq.* *Adprob. N. maj.* Quamvis enim omne accidens dicat ordinem ad aliquod subjectum, non est tamen necesse quod respiciat subjectum sibi connaturale, ut patet in accidentibus quæ educuntur de potentia violenta subjecti. Unde in philosophia distinguitur triplex subjectum, seu triplex potentia receptiva accidentium : prima naturalis, ut aquæ respectu frigoris; secunda violenta, ut aquæ respectu caloris : tertia obedientialis, qua quodlibet subditur Deo ad recipiendas formas accidentales ;

et sic accidentia supernaturalia respiciunt substantiam naturalem, non qua naturali est, sed qua obedientialis et subdita Deo agenti supernaturaliter.

Th. V. — *Quomodo lumen gloriæ et intellectus concurrunt ad visionem beatificam?*

Dico 1° utrumque concurrere active.

Prob. 1° pro lumine gloriæ. Sic se habet et lumen gloriæ ad visionem beatificam, sicut charitas ad amorem beatificum, aliique Inbitus supernaturales ad actus supernaturales: atqui charitas cæterique habitus supernaturales concurrunt active ad actus supernaturales, in quantum scilicet disponunt, perficiunt, elevant et complent potentias ad illos eliciendos : ergo similiter lumen gloriæ respectu visionis beatificæ.

Prob. 2° pro intellectu. Visio beatifica est actus vitalis beati, quinimo ipsius vita beata : ergo effective procedere debet a potentia vitali ipsi intrinseca et ab intrinseco se movente, utpote illius intellectu.

Dico 1° intellectum non producere visionem beatificam instrumentaliter, sed principaliter.

Prob. 1°. Sic se habet intellectus lumine gloriæ perfusus ad visionem beatam, sicut voluntas informata charitate ad amorem Dei : atqui voluntas informata charitate est causa principalis amoris Dei et non instrumentalis tantum : ergo.

Prob. 2° De ratione instrumenti proprie elevetur extra latitudinem sui objecti adiquati, ut patet in aqua baptismali, quæ elevatur ad gratiam producendam : atqui Deus visus non est extra objectum adaequatum intellectus creati, sed extra proportionalem tantum, ut patet ex dictis : ergo.

Prob. 5° De ratione instrumenti proprie dicti est ut moveatur motione transeunti, non se movens ab intrinseco, ut patet in serra, securi, etc. atqui intellectus videns Deum non ita movetur a Deo motione transeunti, quin seipsum etiam moveat vitaliter, ut modo dicebamus : ergo.

Dico. 5° Intellectus et lumen gloriæ concurrunt ut duæ causae totales sub diversa ratione : lumen gloriæ, ut totalis ratio formalis proxima qua intellectus elevatur et proportionatur visionis actui; intellectus, ut totale principium, eliciens visionem sicut voluntas est habitus charitatis respectu amoris.

ARTICULUS VI.

Vtnitn essentia divina videatur aut videri possit per aliquam similitudinem vel speciem ?

Nota 1° cognitionem nostram fieri quatenus potentia cognoscens trahit res ad se, illas sibi conjungendo; et quia res propter suam inaterialilalein non possunt entitative ingredi potentiam, indigent specie quæ sit illorum representatio elsimililudo formalis perquam uniuntur potentiae: species ergo est in esse intelligibili et representative idem omnino quod est objectum in esse enilativo, nec ponit in numero cum illo; sicut imago Cæsaris est idem omnino in esse imaginis, quod est Caesar in esse naturali, ita quod species equi, v. g. contineat in se formam et naturam equi eamdem omnino cum illa quæ est in equo, non sub modo naturali, sed sub modo intelligibili, et species hujus numero hominis est hic numero homo in esse intelligibili; alias species non repraesentaret objectum ut est, et per illam non posset cognosci. Unde illud dictum Aristotelis 3 de Anima textu 37, *animam esse quodam modo omnia*, quia ratione specierum continet in se omnium rerum naturas, non in esse naturali, sed intentionali; item et illud commentatoris : *Ex intellectu et re intellecta fit magis unum quam ex materia et forma*; quia materia non transit in formam nec forma in materiam, sed ex utriusque unione resultat tertium compositum : at vero ex specie et intellectu non resultat unum tertium, seil intellectus potius transit in rem intellectam media specie, saltem secundum (dures, de quo paulo latius infra.

Nola 2° duplicem distingui speciem, impressam el expressam. Impressa procedit cognitionem tanquam vicaria objecti, et est ejus formalis similitudo qua voluti semine intellectus fœcundaliir ad eliciendam cognitionem et producendum foetum qui est species expressa, alio nomine verbum mentis. Unde illud commune effatum desumptum ex S. Augustino : *Ex objecto el potentia paritur notitia*. Dicitur *impressa*, quia ab intellectu agente qui illam edicit, imprimitur intellectui patienti qui cognitionem elicit. Expressa est terminus cognitionis, ut jam dixi, el vitalis representatio objecti producta ab intellectu.

Dicitur *expressa*, quia per eam intellectus exprimit objectum; habet enim plerumque duo munia cognitio : percipit objectum, et sub hac ratione dicitur *intellectio*; et producit verbum seu vitalem repraesentationem objecti, sub qua ratione dicitur *dictio*. In hoc ergo differunt species impressa et expressa : impressa repraesentat objectum ut cognoscibile, expressa ut cognitum ; impressa movet ad cognitionem, expressa illam terminat. Hæc est doctrina communis non solum Aristoteli* et antiquorum philosophorum, sed et SS. Augustini et Thomæ, et post illos omnium theologorum, quam immerito sugillant quidam recentiores philosophi. De hac ergo utraque specie quæstio est utrum detur, darive possit in visione Dei.

q. 12 a. 2 o. — *Dico* 1°. Non datur nec dari potest species impressa in visione beatifica. Prima pars est communis. Secunda est Thomistarum et plurium aliorum.

Probatur prima pars. Species impressa in visione beatifica est superflua : ergo non datur. *Prob. ant.* Tunc requiritur species impressa, quando vel objectum non existit, vel non est perse præsens intellectui, vel non est sufficienter intelligibile propter suam materialitatem : atqui objectum visionis beatificæ, nempe Deus, essentialiter existit, est intime per se præsens cuilibet intellectui beato, et est summe intelligibilis, quia est summe immaterialis : ergo.

ibid. — *Prob. secunda pars.* 1° Species impressa debet convenire cum objecto in eodem gradu immaterialitatis, alias non repraesentabit illud ut est in se, quia in tantum est reprasentativa in quantum intelligibilis, et in tantum est intelligibilis, in quantum immaterialis est : unde per species materiales non possumus cognoscere spiritum ; atqui nulla species creata vel creabilis pertingere potest ad gradum immaterialitatis qui Deo competit : ergo.

Ibid. — *Prob. 2°.* Species impressa est ipsa objecti quidditas in esse intelligibili, ut dictip.n est ; atqui implicat quod species creata sit quidditas Dei in esse intelligibili : ergo. *Prob. min.* Quidditas Dei est suum esse etiam in esse intelligibili : atqui implicat speciem creatam esse suum esso etiam in esse intelligibili et representative . ergo

Ibid. — *Prob.* 5°. Omnia créaiura quantumvis inu^{er}ialis el perfecta est circumscripta, et <iil aliquam speciem determinata, non ianlmn in ratione entis, sed etiam in ratione speciei. quia sub illa et alia quavis ratione est creatura : atqui divina essentia e^{er}i incircumscripta, el ad nullam speciem determinata, sed omnem omnino speciem et perfectionem el omnia quæ possunt intelligi superemincnler comprehendi' : ergo quidquid ponatur creatum in intellectu, non representabitl' lenti) ut est in se.

(*'on/irmatur.* Plus distat Deus a qualibet specie creata vel creabili etiam in ratione speciei, quam substantia angeli a specie abstracta a phantasmatibus : atqui c-senlia angeli non potest cognosci ut in se per speciem abstractam a phantasmatibus : ergo.

Dico. 2'. Non datur nec dari potest species expressa in visione beatifica. Est quoad iitramque partem communior inter Thomistas.

Probatur prima pars. 1°. Ad hoc datur species expressa, ut dbjeclum quod est inlelbgibile per speciem impressam liat intellectum actu per expressam, sistatque intra intellectum ut terminus ejus : — Hic ad 5. — atqui divina essentia unitur intellectui creato ut intellectum in actu per seipsam faciens intellectum in actu : ergo. *Minor est D. Thomæ, et patet,* quia divina essentia est actus purissimus in esse intelligibili, sicut in aliis generibus, adeoque intellectus actu et ut sic intime præsens intellectui. Ergo.

Prob. 2° *evertendo fundamentum adversariorum.* Ideo juxta illos datur species expressa in visione beatifica, quia debet assignari terminus illius actionis ab ipsa productus : atqui hæc ratio nulla est : ergo. *Prob. min.* Non est de ratione actionis immanentis producere effectum, quamvis id ipsi sæpe contingat : atqui visio beatifica est actio immanens : ergo. *Prob. maj.* 1° In hoc distinguitur actio immanens a transcunte, quod hæc sit propter ellectum, illa vero sil propter perfectionem subjecti in quo manet. 2° Quia Verbum divinum videt et intelligit, nec tamen producit aliud verbum seu speciem expressam. 5° Quando nos contemplamur pure speculando verbum jam in mente formatum, nullum aliud fingimus, et tunc

cognitio est simpliciter intellectio et non dictio. Ergo.

Probatur secunda pars iis fundamentis quibus probata est secunda pars primæ conclusionis. Si enim non possit dari species impressa tanta perfectionis el immaterialitatis, quæ Deum ut est in se repræsentet : ergo nec *a fortiori* species expressa, cum ista debeat esse perfodior aut saltem æque perfecta ac impressa; ejus enim est repræsentare objectum ut intellectum in actu secundo, speciei impresse repræsentare ut intelligibile tantum in actu primo. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Objicies contra primam conclusionem. Connaturalius est, tam ex parte Dei quam ex parte intellectus nostri, Deum videri per speciem creatam : ergo sic videtur. *Prob. ant.* Ex parte Dei connaturalius est Deum agere, mediis formis creatis quam immediate per seipsum; ex parte intellectus, connaturalius est intellectum cognoscere objectum per speciem sibi inherenter et subordinatam, ut ordinarie fit. Ergo.

It. N. ant. Ad prob. D. ant. pro utraque parte. Pro prima sic : connaturalius est Deum agere mediis formis creatis, quando sunt virtutes per se activæ el propriæ rei crealæ, *C. min.* quando sunt tantum alterius repræsentativæ et vices ejus gerentes ut sunt species, A'. Tunc enim quando objectum est præsens, superfluum. Pro secunda parte similiter, /). Connaturalius est intellectui cognoscere objectum per speciem quando objectum non est perse præsefts, ut fit in objectis creatis, C. «quando est per se præsens, ut fit in visione beatifica, N.

Adde, *utrumque hoc ant. esse utcumque verum,* si formæ creatæ sint possibles : porro in nostra sententia, spectes essentialiæ divinæ in visione ejus sunt impossibiles.

Objicies 2° contra eandem. Si non posset dari species impressa in visione beatifica, esset quia deberet esse ejusdem immaterialitatis cum essentia divina : atqui *falsum consequens*: ergo. *Prob. min. multipliciter.* De facto datur lumen gloriæ quo intellectus creatus videt Deum, quod tamen non est ejusdem ordinis cum Deo

UTRUM ESSENTIA DIVINA VIDEATUR, etc.

2» Substantia cognoscitur per speciem quæ est accidens. Ergo. 3° Angelus inferior cognoscit quiddilative superiorem : atqui species qua inferior cognoscit superiorem non est ejusdem immaterialitatis cum superiore:ergo. 4° Similiter anima separata cognoscit angelos per species ipsis inferiores. Ergo.

*B. N. min. z/d primam prob. N. con-
ttq.* Disparitas est, quod lumen gloriæ se-
tineat ex parte potenti» quam elevat ad
ordinem supernaturalem, et hoc sufficit ut
sit proportionata attingendo Deo linito
modo. At species sc tenet ex parte objecti
ut ejus formalis similitudo, ipsum repræ-
sentans ut est in se.; nihil autem potest re-
præsentare Deum ut est in se, nisi sit im-
materiale et infinitum sicut ipse Deus.

zid secundam, N. pariter conseq. Quia
licet species repræsentans substantiam sit
accidens in esse entis, est tamen substantia
in esse repræsentativo et ejusdem immate-
rialitatis cum substantia quam repræsentat;
alias illam ut est in se non repræsentaret.

Ad tertiam, respondent Joannes a S.
Thoma, Gonet. et plures alii quod, licet
angelus superior et inferior non conveniant
in eadem specie immaterialitatis, conve-
niunt tamen in eodem genere, et eodem
modo intelligunt, nempe per species infu-
sas et non abstractas a phantasmatibus : non
repugnat autem quod species quæ est ejus-
dem ordinis et generis cum objecto, licet
in specie differât, illud repræsentet ut est
in se, quamvis non cum omni adæquatione,
et bine sequitur tantum quod angelus in-
ferior non attingat superiorem ita perfecte
sicut ipse se attingit, non tamen quod non
atingat ut est in se, quia in attingendo rem
quiddilative, citra comprehensionem, da-
tur latitudo; diversitas autem ordinis to-
taliter tollit proportionem intra speciem et
objectum. Idem dicunt de anima separata,
quæ vel ipsa separatione, vel speciali gra-
tia quodam modo elevatur ad gradum es-
sendi angelorum.

Hæc so'ut io est probabitur; forte tamen
posset quibusdam videri verius et D. Tho-
mæ conformius, omnem speciem debere
esse ejusdem immaterialitatis, non solum
genericæ, sed etiam specificæ cum objecto
quod repræsentat; a quo cum illud non
representat nisi in quantum est intelli-
gibile, et in quantum est intelligibile in quan-

tum est immaterialis, si conveniat tantum
objecto in genere et non in specie. Pri-
mæ immaterialitatis, illud repræsentabit tantum
quoad rationem genericam, et non quoad
rationem specificam, steque non cognosce-
tur quiddilative nec ut est in se. — Q. 8.
de ver. a. 1. o. — « Si similitudo, inquit
» sanctus Doctor, deficiat a repræsen-
» tatione speciei, non autem a repræsen-
» tatione generis, cognoscetur res illa secun-
» dum rationem generis, non secundum
» rationem speciei. »

Igitur in hac sententia neganda est mi-
nor argumenti; quamvis enim species per
quam angelus inferior cognoscit quiddita-
live superiorem, sit in esse entitativo, et
ut est accidens, inferior angelo superiori,
quia ut sic est proportionata substantiæ in-
ferioris angeli in quo est tanquam in sub-
jecto; in esse tamen repræsentativo, et ut
species, est ejusdem omnino immateriali-
tatis cum angelo superiori, quia ut sic non
proportionalur objecto in quo est, sed ob-
jecto cujus est similitudo. Et idem dicen-
dum videtur de anima separata.

Si dicas species angelorum esse eorum
proprietates, consequenter non posse esse
majoris immaterialitatis quam natura quo-
ru sunt proprietates.

H. species angelorum non esse proprie-
tates in rigore proprietates ab eorum natura
emanantes, sed esse a Deo infusas, ut do-
cent ipsi Joannes a S. Th. Gonet. et
alii in tractatu de Angelis ad q. 54 D. Th.
Dicuntur tamen aliquo se invicem connaturi
les, et ea ratione proprietates quatenus
connaturaliter debent angelis secundum
perfectionem sui status, et eas acceperunt
a Deo infusas cum sua natura in instanti
creationis. Hinc S. Th. dicit:—infra
q. Si, a. 5. o. — « Anima separata inle-
» ligit per species quas recipit ex influen-
» tia divini luminis, sicut et angeli. »

obj. 3°. Ad visionem Dei non requiri-
tur species infinita : ergo est possibilis.
Prob. ant. Visio beata ad quam datur non
est infinita : ergo nec ipsa species.

//. .V. ant. Ad prob. D. ant. et ideo beata
ad quam datur entitativo sumpta, non est
limitata. C. ant. objective sumpta, .V. ant.
Attingit enim immediate obiectum infinitum.
Unde D. conseq. Ergo nec ipsa species debet
esse infinita ex mentis effectus, C. ex meritis
objecti, A Cum enim sit si-

multitudo objecti non est in se, debet esse in ordine intelligibili quod est ipsum objectum in ordine naturæ.

Obj. 4° contra secundam conclusionem. Joan. S. dicitur : *Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.* Et S. Aug. 9 de Trinit. cap. 11 dicit : « Cum Deum novimus, ea » notitia.... verbum est, fitque aliqua Dei » similitudo illa notitia. » Atqui species expressa nihil aliud est quam Dei similitudo, quæ dicitur verbum : ergo.

Q. 12. a. 2. nd 1. — *B. ad Primum*, quod auctoritas illa loquatur de similitudine quæ est per participationem luminis gloriæ. Est enim lumen gloriæ participatio divini luminis quo intellectus Deo videndo proportionatus, eadem cum ipso felicitate fruitur, et idem objectum cum ipso habet, et in his lumen gloriæ nos Deo similes efficit.

Ibid, ad 2. — *z/d secundum*, S. Augustinum loqui de cognitione Dei quæ habetur in via; eam autem dicit esse verbum et similitudinem, non formaliter sed causaliter, quia producit verbum et similitudinem.

Inst. S. Aug. lib. 14 de Civitate, cap. 17, loquens de visione beata, dicit : « In » hac imagine tunc perfecta erit similitudo, » quando Dei erit perfecta visio. » Ergo.

B. sensum S. Augustini esse, quod in mente nostra, quæ est naturalis Dei imago, erit perfecta Dei similitudo, quando erit perfecta ejus visio ; non quia tunc erit in mente nostra aliqua species quæ sit ejus formalis similitudo, sed quia mens ipsa erit tunc Deo simillima, et quasi deificata ; tum propter intimam cum divina essentia unionem; tum quia, ut jam dicebam, eadem felicitate cum Deo fruatur, et idem cum ipso suæ intellectionis objectum habebit.

•Si dicas nos non posse esse Deo similes sine similitudine, sicut aliquid non potest esse album sine albedine : fateor nos equidem non fore similes Deo sine similitudine, quæ sit relatio similium, non autem quæ sit species Deum repræsentans. Si reponas hanc relationem similitudinis debere habere fundamentum quod non videtur esse aliud quam species : *nego subsumptum*; fundamentum enim hujus relationis est ipsa corporis et animæ glorificatio per intimam cum divina essentia unionem.

last. iterum ex S. Aug. qui lib. IS de

Trinit. cap. 16 ait : « Cum similes ei erimus, quando videbimus eum sicuti est, » tunc quidem verbum nostrum non erit falsum, neque mentiemur, neque fellemur.»

Bespondent plures, S. Augustinum per verbum, non intelligere speciem a visione beata expressam, sed omne quod rem exhibet, sive sit species, sive res ipsa vices speciei gerens, qualis est in visione beata essentia divina, quam ideo vocat *verbum nostrum*, quia intellectui nostro unitur per modum verbi ipsum actuantis et terminantis. Hæc responsio est omnino probabilis. Tamen juxta Sylvium, S. Augustinus intelligit generaliter verbum, quod dicitur cogitantibus et intelligentibus, quod tunc non erit falsum : quasi diceret quod tunc nulla nostra cogitatio vel intellectio erit falsa, quia intelligemus omnia, secundum quod sunt in re ; unde addit : *Neque nuntiemur, neque fallemur.* Ita laudatus theologus.

Obj. 5° contra eandem. D. Th. infra q. 27, a. 1, dicit : « Quicumque intelligit, ex » hoc ipso quod intelligit, procedit aliquid » intra ipsum quod est conceptio rei intellectæ ex vi intellectiva proveniens : » atqui loquitur S. Doctor de omni intellectione etiam beatifica, alias male inde probaret contra Arianos et Sabellianos dari in Deo verbum : ergo.

B. D. min. Atqui loquitur S. Doctor de omni intellectione distributione accommodata pro generibus singulorum, C. distributione absoluta pro singulis generum, A *min.* Sensus igitur S. Doctoris est, quod in quocumque genere intelligentium, sive in quacumque natura intelligente, sive humana, sive angelica, sive divina, datu processio verbi; licet tamen id non verum sit de omni individuo intelligente, sive si tem de omni ejus intellectione. Ex quo legitime infert contra Arianos et Sabellianos quod, cum Deus sit naturæ intelligenti debeat producere verbum. *Bespondit quidam* probationem D. Th. esse quamdam tantum congruentiam (mysteria enim fidei non probantur), petitam ex hoc quod communius contingit in nobis.

Bepones. S. Th. q. 4 de verit. a. 2, dicit : « Verbum est aliquid realiter progressus ab altero; » et subjungit : « Quum » universaliter verum est de omni eo quod » a nobis intelligitur, sive per essentiam

Im»
iiii

l i.1

r

» videatur, sive per similitudinem. » Ergo.

desponsio communis est, S. Thomam loqui de cognitione rei per essentiam quæ non est actus purus, adeoque nec ex se intellecta in actu, qualis est angelus et anima separata, qui quamvis se intelligant per suam substantiam gerentem vices speciei àpressæ, producant tamen verbum.

Verum, salvo meliori iudicio, sensus S. Thomæ mihi videtur esse hic. Omne verbum in nobis est aliquid realiter progrediens ab altero, et hoc universaliter verum est (scilicet omne verbum esse aliquid realiter progrediens ex altero) de omni eo quod intelligimus producendo verbum ; ita ut S. Doctor non velit quod in omni eo quod intelligimus, producamus verbum, sed quod omne verbum quod producimus quando intelligimus, sit realiter progrediens ab altero: et hoc manifestum fit ex ratione immediate subiecta; addit quippe S. Thomas : *Ipsa enim cognitio* (hoc est in phrasi S. Thomæ ipsum verbum) *est effectus actus intelligendi* : quæ ratio probat omne verbum esse realiter progrediens ab altero, quia omnis effectus realiter procedit a causa, non autem omnem intellectionem producere verbum. Idque lit adhuc manifestius ex scopo S. Thomæ ; intendit enim illic probare verbum dici personaliter in divinis, quia verbum secundum adæquatum suum conceptum importat non solum esse intellectum actu, sed esse ab alio expressum. Ex quo evidens est S. Thomam non aliud intendere quam quod omne verbum importet realem progressionem ab altero, non vero quod in omni intellectione producat.

Obj. 6°. Visio beatifica est actio : atqui de ratione actionis est quod producat effectum seu terminum : ergo.

li. D. maj. Visio beatifica est actio immanens, (*l. maj.* actio transiens. *2V. maj.* *Et ad hunc sensum distincta min. N. tonseq.* *Solutio patet ex secunda probatione conclusionis.*

•*inst.* 1». Si visio beatifica non produceret verbum, ioe esset quia Deus est intime præsens intellectui beati : atqui hæc ratio nulla est ; angelus enim est intime præsens suo intellectui, et tamen in cognitione sui producit verbum : ergo.

Ad rationem adæquatam cur visio beatifica non producat verbum, esse, quia essen-

tia divina intellectui beati est intime præsens, non solum ut intelligibilis, sed ut intellecta actu, quia est actus purissimus in omni genere : angelus autem proprio intellectui est intime præsens ut intelligibilis tantum, non ut actu intellectus, quia non est actus purissimus.

Inst. 2° *contra datam solutionem ex duplici capite.* 1° Pater æternus seipsum intelligendo producit Verbum : atqui tamen est actus purissimus : ergo. 2° Essentia divina non unitur intellectui beato ut intellecta actu. Ergo. *Prob. ant.* Essentia divina non est actu intellecta respectu intellectus beati, nisi quando ab ipso intelligitur; alioquin ab æterno esset intellecta ab intellectu beato, quod est absurdum.

7°. *ad primum* Patrem æternum seipsum intelligendo producere Verbum, non ex indigentia, quasi id foret necessarium ut esset intellectus actu, sed ex summa fecunditate, cujus non est capax intellectus creatus. *Ad secundum, N. ant. Ad prob. D. ant.* Essentia divina non est actu intellecta denominative extrinsece respectu intellectus creati, nisi quando ab ipso intelligitur, *C. denominative intrinsece, N.* Equidem essentia divina non denominatur extrinsece intellecta ab intellectu creato nisi cum ab illo intelligitur, habet tamen ab æterno tantam actualitatem in esse intelligibili quantum sufficit ad actualem intellectionem intellectus creati absque auxilio speciei expressæ : unde ut denominetur actu intellecta ab intellectu creato, sufficit quod ipsi in ea actualitate obversetur absque eo quod producat species. Sic quamvis persona divina ab æterno non terminet humanitatem, tamen quia est actus purus, terminat in tempore immediate absque nexu medio.

Inst. 5°. Non est minus de ratione intellectionis producere verbum quam de ratione amoris producere impulsus : atqui amor beatus quantumvis sit circa objectum infinite perfectum, tamen producit impulsus : ergo.

B. N. maj. Disparitas est, quod impulsus nec sit ultima actualitas objecti amati, nec perfecta ejus similitudo ; sed ponatur tantum in voluntate ut perfecte diam compleas et inclinet circa objectum amatum. Unde quantumvis sit perfectum objectum, nihil repugnat ipsum produci. At vero verbum seu species expressa ponitur ut ultima

actualités objecti in esse intelligibili, et debet esse ejusdem immaterialitatis cum objecto, utpote ejus expressa similitudo. Et autem produci ab intellectu creato repugnat circa objectum divinum; tum quia est ex se sua ultima actualitas etiam in esse intelligibili; tum quia repugnat dari aliquam creaturam quæ sit perfecta Dei similitudo et ejusdem naturæ, seu immaterialitatis cum illo.

Obj. 7°. D. Paulus in raptu formavit speciem expressam. Ergo. Prob. ant. Postea recordatus est eorum quæ viderat: *Audivi enim, inquit, arcana quæ non licet homini loqui.* Ergo. *Prob. conseq.* Recordatio habetur perspicue relictas in memoria, et prius expressas per cognitionem qua res primo cognita est. Ergo.

Hic a. 9 ad 2.—*It.* quod recordatio quæ in D. Paulo remansit, non fuerit Dei clare visi per speciem ipsum perfecte repræsentantem, alias semper fuisset beatus: sed fuit recordatio ipsius visionis et rerum quarundam quas in verbo viderat, sed quarum repræsentationes formavit in proprio genere extra verbum, sicut faciunt modo beati.

Obj. 8°. Beati vident Deum pervisionem creatam: ergo et per speciem expressam creatam. Prob. conseq. Visio est ipsa species expressa.

Ii. N. conseq. Ad prob. N. ant. In principiis enim D. Th. et Thomaistarum species expressa distinguitur a visione seu cognitione, sicut terminus actionis ab actione.

ARTICULUS VII.

Utrum in visione beatifica divina essentia gerat vices speciei impressæ et expressæ?

Dico. Essentia divina in visione beata gerit vices speciei impressæ et expressæ: hujus tamen secundum quid et incomplete.

Est communis inter Thomistas cum Auctore in variis locis hic a. 10: « Cum intellectus creatus videt Deum per essentiam, ipsa essentia divina est forma intelligibilis intellectus. » Et 5 cont. Gent, cap. 55: « Oportet quod divina essentia concipietur intellectui ut intelligibilis species: » en pro specie impressa. Hic a 2, ad 5: « Divina essentia unitur intellectui creato ut intellectum in actu per seipsum faciens intellectum in actu: » en pro specie expressa. Pro utraque tandem supple-

q. 92, a. 1, ad 2: « Visio illa qua Deus per essentiam videbimus, est eadem cum visione qua Deus se videt ex parte ejus quo videtur, quia sicut ipse se videt per essentiam suam, ita et nos videbimus eum. »

Q. 8. de verit. n. 10. — *Sequitur ex dictis.* Etenim in omni intellectione requiritur quod res vel per se, vel per suam similitudinem uniatur intellectui: 1° ut forma intelligibilis ante cognitionem; 2° ut intellecta per cognitionem, quia ex intelligibili et intelligente oportet aliquo modo fieri unum in intelligendo; of, ut fert commune axioma, *ex objecto et potentia paritur notitia*: atqui in visione Dei essentia divina non potest uniri intellectui beato per speciem sive impressam, sive expressam, ut probatum est: ergo unitur per seipsam gerentem vices utriusque.

Confirmatur. Nihil deest divinæ essentiae, ut gerat vices speciei impressæ et secundum quid expressæ, ut modo explicabo. 1° Namque ratione suæ infinite immaterialitatis, est non solum intelligibilis, sed actu intellecta. 2° Ratione luminis gloriæ communicati intellectui beato, est illi proportionata. 5° Tandem ratione suæ immensitatis, est illi intime præsens. Adde quod species sive impressa, sive expressa incomplete sumpta, nullam in conceptu suo formali involvat imperfectionem, cum ut sic sit præcise similitudo objecti, *ut patebit magis ex solutione objectionum*

¶ 4. de verit. a. 2. 0. — Dixi, de specie expressa quod essentia divina gerat ejus vices *secundum quid et incomplete* tantum; quia si quid eorum quæ sunt de ratione alicujus, auferatur, jam non erit propria et completa acceptio, sed secundum quid est incompleta: atqui species expressa, seu verbum, duo habet de sua ratione scilicet, quod sit intellectum actu, et quod sit ab alio expressum, seu realiter progrediens: essentia autem divina unitur intellectui beato quidem ut intellecta actu, non vero ut ab ipso expressa, seu realiter progrediens: ergo vices speciei expressæ, seu verbi, non gerit simpliciter et complete, sed secundum quid tantum et incomplete.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. S. Thomas, Quodlib. 7. a. 10, dicit; « Lumen gloriæ facit hoc respectu di-

•vñ.τ essentiae in intellectu, quod facit res-
»pcctualiorum intelligibilium, quæ non sunt
«lux tantum, sed species rei intellect® simul
«et lumen.» Ergo essentia divina non uni-
tur intellectui in ratione speciei impressæ.

II. sensum D. Thomæ esse, quod lumen
gloriæ in visione beatifica faciat quod fa-
ciunt in aliis nostris intellectionibus lumen
et species, qua parte species est accidens
inliicrens intellectui; ponit enim ibi discri-
men inter visionem Dei et alias nostras in-
tellectiones, quod in Iris requiratur duplex
principium inhærens intellectui, scilicet
lumen et species, in visione autem beata
Illum tantum requiratur principium inhæ-
rens intellectui, scilicet lumen gloriæ.

Obj. 2°. Species impressa involvit in con-
ceptu suo formali imperfectionem : ergo
divina essentia non potest ejus vices gerere.
Prob. ant. 1° De ratione speciei impressæ
est quod inhæreat intellectui ; 2° quod sit
forma intellectus, cumque informando fa-
ciat unum tertium, et consequenter quod
componat ut pars dependens a comparte ;
5° quod concurrat active seu efficienter ad
intellectionem, ut principium quo subor-
dinatum intellectui, et constituendo intel-
lectum in actu primo, seu in potentia ad
intelligendum ; quæ omnia involvunt im-
perfectionem. Ergo.

A. N. ant. Ad primam prob, D. ant.
Est de ratione speciei ut est accidens phy-
sicum quod inhæreat. C. ant. ut est præ-
cise species, N. ant. Species enim formali-
terqua talis, cum se teneat ex parte ob-
jecti, vices ejus gerens in esse intelligibili,
nihil aliud ex sua ratione formali importat
quam quod sit ipsius objecti similitudo ; est
autem per accidens quod sit substantia vel
accidens, adeoque quod per se subsistat
vel inhæreat. Sic ipsa essentia divina est
loco speciei intellectui divino, substantia
angeli intellectui angelico; neutra tamen
est accidens, neutra inhæret.

Ad secundam prob. /i. eadem disunc-
tione, nimirum, esse veram de specie qua-
tenus est accidens creatum et incomple-
tum, non de specie præcise ut est species
et similitudo objecti, de cujus ratione dum-
taxat est repræsentare objectum intellectui,
hac repræsentatione movere ad in-
telligendum et determinare ad hanc in-
tellectionem. Unde si species aut ejus vi-
ces gerens, puta ipsum objectum, sit sub-

stantia completa et actus purus, qualis est
essentia divina, hæc omnia præstat, scili-
cet seipsam repræsentat intellectui, et hac
repræsentatione intellectum movet ad ui-
telligendum absque eo quod sit pars depen-
dens a comparte, et componens totum ipsa
perfectius; quin e contra, cum sit actus pu-
rus et infinita perfectio, intellectum facit a
se dependere independens, et totum quod
inde resultat, si resultet, non sit ipsa per-
fectius, sed totam suam perfectionem a tali
forma emendicet.

Utrum vero ex unione divinæ essentiae
cum intellectu resultet aliquod tertium ab
extremis distinctum? Quidam negant cum
Cajetano, et volunt quod intellectus tran-
seat in rem intellectam, fiatque unum cum
illo per identitatem, juxta illud Philoso-
phi : *Intellectus intelligendo fit omnia;*
et istud commentatoris : *Ex intellectu et*
objecto fit magis unum quam ex mate-
ria et forma; ita ut juxta illam sententiam,
intellectus beati sit in esse intelligibili
Deus, infinitus, actus purus, etc, quod alii
difficile concipiunt. Unde

Admittunt cum Ferrariensi, ex unione
speciei seu objecti cum intellectu, resultare
unum tertium, scilicet unum principium to-
tale intellectionis ; neque in hoc agnoscunt
ullam imperfectionem ex parte divinæ es-
sentiae unitæ intellectui, quia cum intel-
lectu non componit ut pars imperfecta et
incompleta ab ipso dependens in compo-
nendo, sed ipsum e contra perficit et acluat
ut actus purissimus et completus ; neque ter-
tium quod exurgit est perfectius ipsa, sed to-
tam suam perfectionem ab ipsa mutuatur.
Quando autem dicitur quod Deus non possit
venire in compositionem alterius, iutelligi-
tur decompositione in qua esset pars mate-
rialis vel formalis incompleta et dependens,
cuius in qua totum esset perfectius qualibet par-
te seorsim ; secus si componat ut actus pu-
rus, completus, perficiens et actuans absque
ulla potencialitate et dependentia, et totum
non sit perfectius qualibet parte seorsim.
Sic, inquit, subsistentia Verbi componit
Christum cum humanitate. Ad principium
vero Aristotelis, responderi potest quod
intellectus intelligendo fiat omnia, quia
habet formas omnium ouæ intelligit; et ad
dictum commentatoris, *quod ex intellectu*
et objecto fiat magis unum quam ex ma-
teria et forma, quia intellectus in unum

com re intellecta, absque eo quod propriam formam amittat, quod non contingit in compositione ex materia et forma. Utraque sententia est probabilis; prima est communior.

Quantum ad tertiam probationem, iterum de ea lis est inter thilicofos. Quamvis enim omnes fateantur speciem, quatenos est accidens physicum in intellectu subjectatum, concurrere cum eo efficienter ad intellectionem, quia ab eo habet operari a quo habet esse; quidam tamen id negant de specie formaliter qua species est et similitudo objecti, quia, inquiunt, si species qua species concurreret efficienter ad intellectionem, se teneret ex parte potenti®, sicque currerent inconvenientia deducta in instantia. Ita Bannes, quod etiam probabile reputat Serra. Alii communius tenent speciem etiam qua speciem concurrere efficienter ad intellectionem; tum quia a philosophis comparatur semini, semen autem concurrit efficienter ad productionem factus, tum quia species movet et determinat intellectum ad intelligendum; movere autem et determinare potentiam ad agendum est efficienter concurrere ad actionem; consequenter contendunt essentiam divinam in ratione speciei impress®, concurrere efficienter ad visionem beatam.

At forte est quæstio de nomine tantum. Omnes enim conveniunt speciem qua speciem non se tenere ex parte potentiæ, sed ex parte objecti tantum cujus est precise similitudo. Rem conveniunt omnes speciem repræsentare intellectui objectum intelligibile, et ea repræsentatione ipsum movere ad intelligendum. Quidam autem vocant hanc motionem efficientiam, alii negant. Igitur ad conciliationem utriusque sententiæ, dicatur non esse efficientiam stricte dictam quæ se teneat ex parte potentiæ efficientis, esse tamen aliqualem efficientiam quatenus movet potentiam ad efficiendum; sicque essentia divina gerens vicem speciei impress®, non se habet ut principium *per se* subordinatum intellectui, quia efficientia speciei qua talis non se tenet ex parte potentiæ; et quamvis constituat intellectum in potentia ad intelligendum, id tamen non præstat per actum imperfectum ex parte sui, sed se representando simpliciter intellectui unde manet *soluta instantia*.

Ai *ulterius urgeas*, substantiam angeli

esse loco speciei proprio intellectui, et tamen non concurrere efficienter ad intellectionem angeli, quia iuxta Thomam substantia non est immediate operative. Item si relationes divinæ haberent rationem speciei, non concurrerent efficienter ad intellectionem, quia non sunt activæ. *II. ad primum, N. assumptum.* Ad ejus probationem fateor substantiam in ordine naturali non esse immediate operativam, quia cum in eo ordine immediate respiciat esse, non potest immediate respicere operari: at vero in esse intelligibili sub ratione speciei, non respicit primo esse, sed operari, quatenus nempe respicit primo repræsentare et repræsentando movere ad operandum, ut diximus. *Ad secundum, respondetur communiter* relationes divinas non posse immediate uniri intellectui in ratione speciei; quia licet sint aliquid intelligibile, non sunt tamen activæ, sicque illis repugnat conceptus speciei. Verum cum efficientia quam tribuimus speciei non se teneat ex parte potentiæ, sicque non videatur stride dicta efficientia, sed in tantum dicatur efficere in quantum repræsentando objectum determinat intellectum ad ejus intellectionem, non video cur talis efficientia denegetur divinis relationibus, si seipsa unirentur intellectui; sic enim unifæse repræsentarent intellectui, et ea repræsentatione determinarent intellectum ad eas intelligendas.

Obj. 5º. Si essentia divina esset loco speciei impress®, efficeret intellectum Deo similem, et aliquo modo Deum, scilicet in ordine intelligibili: atqui id est impossibile: ergo. *Major Datur ex dictis. Prob. min.* Secundum nos, impossibilis est species impressa quæ sit Dei similitudo: ergo et impossibilis intellectus creatus Deo similis et Deus.

//. Data majore, N. min. Ad prob. N. consequ. Disparitas est, quod, si daretur species Dei ut est in se, deberet quantum est ex se, esse illi mitata et infinita sicut ipse Deus, ut dixi in articulo præcedenti; quia species qua talis, cum sit naturalis similitudo objecti; non habet unde limitetur nisi ex limitatione objecti; sicque, quantum est ex se, Deum adæquaret, et illum repræsentaret lotum et totaliter adeoque indefinitum, quod nulli creaturæ competere potest. At vero dum essentia divina unitur in ratione

speciei intellectui creato, non unitur illi totaliter et infinito modo, sed juxta proportionem lumini' gloriæ, sicque licet intellectum Deo similem el quodam modo Deum cUlciat, non tamen infinito, sed finito modo, quod intellectui creato non repugnat.

Quaeritur hic utrum, sicut beati vident Deum per ejus essentiam gerentem vicem speciei, ita ipsum videant aut videre possint visione ejus increata ipsis communicata?

Ea fuit quorundam veterum opinio, beatos videre Deum visione ejus increata ipsis communicata, quam opinionem jamdiu antiquatam, aliquot abhinc annis resuscitavit Magister Bonæ spei, contra quem lato calamo dimicat ejus discipulus Henricus a S. Ignatio. Verum quia hæc opinio non multum profecit, sed sistat intra scholas quasdam patrum Carmelitarum calceatorum, et de ea redibit sermo dum de beatitudine in 1 2; ideo nunc breviter ad quæstionem

A. *negative*. Quia visio beatifica est actio vitalis, imo el vita beatorum, juxta illud Joan. 17 : *Hæc est vita æterna ut cognoscant te Deum verum* : atqui omnis actus vitalis est essentialiter a principio intrinseco viventis : ergo. *Major videtur de fide; minor certa certitudine naturali*.

Dices. Visio beata est summum hominis bonum : atqui nihil creatum potest esse summum hominis bonum : ergo.

R. *D. maj.* Visio beata objective sumpta est summum hominis bonum, *C. maj.* formaliter et entitalive sumpta, *A'. maj.* Dicitur ergo visio beata summum hominis bonum, quia per illam possidet Deum qui est suminum bonum ct quo possesso beatur. Fusius in 1 2, dum de beatitudine.

ARTICULUS V in .

Utrum beati inæqualiter videant Deum, et unde oriatur ista inæqualitas?

Ç. 12. a. 6. o. — *Dico* 1°. Beati inæqualiter vident Deum, unus scilicet allero perfectius.

Est de fide contra Jovimanum, qui, cum vellet cum Stoicis hominum merita et peccata esse æqualia, ita et præmia ac supplicia æqualia. Hunc debellavit S. Hieronymus duobus libris adversus illum editis. Item est contra Lutherum, qui, cum contenderet homines justificari non per propriam justitiam, sed per justitiam Christi imputatam, et hæc sil omnibus æqualis,

consequenter dicebat omnes homines case æqualiter beatos.

Prob. 1° auctoritate Scriptura. 1 Cor. 15. *Stella differt a stella*; quibus verbis licet apostolus loquatur de inæqurli gloria corporum, consequenter tamen loquitur de inæquali gloria essentiali animarum a qua profluit inæqualilas gloriæ accidentalis corporum. 2° Joan. 14, Christus dicit: *In domo Patris mei mansiones mullæ sunt*; quod debet intelligide regno cœlorum, ctnon de Ecclesia, ut interpretabatur Jovinianus, quia Christus subjungit : *Irado vobis parare locum, ut ubi sum ego et vos sitis*.

Prob. 2° auctoritate conciliorum. Concil. Florentinum sess. ultima definit, *Meatos intueri Deum sicuti est, pro meritorum tamen diversitate, alium alio perfectius*. El Tridentinum sess. 6, cap. 16, can. 52, anathemate ferit qui dixerit homines justificados per bona opera non mereri *augmentum glorial*.

Prob. ratione fundata in Scripturis. Visio Dei in quasitacsl gloria et béatitude, proponitur sanctis ut merces bonorum, di—tribuenda secundum leges juslitia et proportionem meritorum , juxta illud Matlh. 5 ; *Merces vestra copiosa est incalis*; et 2 Timoth. 4 : *Reposita est mihi corona justitia, quam reddet mih i Dominus justus judex*. Item Rom. 2 : *Reddet unicuique secundum opera ejus...* Atqui merita sanctorum non sunt æqualia; pluris enim laciendum est martyrium aut perpetua virginitas quam simplex observantia mandatorum , pluris opus ferventissima charitate quam remissa facium : ergo.

Prob. alia ratione. Facultas videndi Deum non competit intellectui creato secundum suam naturam, sed per lumen gloriæ : atqui plus participat de lumine gloriæ, qui plus habet de charitate : ergo. *Prob. min.* Ubi major est charilas, ibi majus est desiderium videndi Deum : atqui ubi est majus desiderium, ibi est majus lumen gloriæ : ergo. *Prob. min.* Desiderium facit desiderantem aptum ct paratum ad susceptionem desideraii; et ideo ubi est majus desiderium, ibi est major aptitude et præparatio ad susceptionem desiderati; lumen gloriæ autem est forma elevans et disponens ad susceptionem Dei : atqui forma correspondons debet aptitudini et præparalioni : ergo ubi est majus deside num

videndi Deum, est majus lumen gloriæ.

Obj ciebat Jovinianus parabolam vincas, Matlh. 20, in qua primi et ultimi operarii aequale denarium receperunt. *Responsio* communis Patrum et interpretum est, per illam æqualitatem denarii significari parem beatitudinem quoad substantiam, quia omnes sancti Deum videbunt, non vero parem hujus visionis seu beatitudinis gradum. Potest etiam optime significari per hanc parabolam, mercedemæternæ vitæ non tempori quo quis laboravit, sed charitatis affectui quo laboravit, esse tribuendam; ita enim fit quod duo, quorum unus decem annis Deo militavit remissa charilale, alter uno tantum anno ferventiore charitate, æquali gloria donentur : quia Deus non quantum, sed ex quanto non censum, sed allectum pensat.

Ex his jam habes, causam moralem inæqualitatis in visione Dei, esse inæqualitatem meritorum. At difficultas est de causa physica hujus inæqualitatis. Pro quo

Ibid. o. et ad 3. et a. 7. o. — *DlCO* 2°. Tota inæqualitas visionis beatificæ provenit physice ex inæqualitate solius luminis gloriæ et non intellectus, ita ut duo beati quorum unus est altero perspicacior, si a'quali lumine gloriæ donentur, tequaliter Deum videbunt. Est communis contra Scotistas et paucos alios.

Quamvis hæc conclusio sit certo S. Thomæ locis citatis supra quidam tamen ejus mentem in dubium revocant. At legenti obvia est; en ejus verba a. 6 o : « Facultas videndi Deum non competit intellectui creato secundum suam naturam, » sed per lumen gloriæ. » Ex quo infert : « Unde intellectus plus participans de lumine gloriæ, perfectius Deum videbit. » Ad 3 : « Diversitas videndi Deum erit per diversam facultatem non naturalem sed glorificalem. » Ad 7 o : « In tantum intellectus creatus divinam essentiam perfectius vel minus perfecte cognoscit, in quantum majori vel minori lumine perfunditur. » Quid clarius, quid expressius?

At, inquit Franciscus Ilcno, « Scio per illa verba nihil aliud posse intelligi, nisi quod intellectus secundum se nihil possit circa visionem illam, sed tantum ut glorificatus, sen ut elevatus per lumen gloriæ; quod ultro concedimus : unde Cajetanus, egregius Thomista, sic D. Thomam intellexit. * Verum unde id

scia!, R. pater debuisset nobis edicere; alioquin cum aliud legamus, aliud intelligimus. Et *esto* S. Thomam id solum dixisse quod intendit theologus Franciscanus, id sufficeret ad evertendam ejus sententiam et astruendam nostram, *ut mox probabo*

Quantum ad Cajetanum, ne vel unum verbum hic habet indicans hunc esse sensum textuum laudatorum. Verum quidem est quod in tertia parte q. 10, a 4, ad 2, ex his verbis D. Th. *Gradus in visione secundum perfectionem, magis attenditur secundum ordinem gratiæ quam secundum ordinem naturæ*, existimet etiam attendi secundum ordinem naturæ, quia comparative supponit positivum. Sed in hoc Cajetanum aliunde egregium Thomistam deservit omnes alii Thomistæ, et docent *magis*, in phrasi S. Thomæ, non sumi comparative sed adversative, seu exclusive; ita ut idem sit ac *potius*; quo sensu dixit Apostolus Heb. 11 de Moyse : *Magis eligens affligi eum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem*. Et hunc esse sensum S. Doctoris patet ex ipso contextu, ibi enim repetit quod visio divinæ essentiæ excedat *naturalem potentiam cujuslibet creaturæ*, et se remittit ad ea quæ dixit in hac questione in qua verisimur, ubi diserte hunc sensum exprimit, ut vidimus. Itaque nunc

Prob. conclusio ex principiis positissimismet S. Thomæ. Facultas videndi Deum non competit intellectui creato secundum suam naturam, sed per lumen gloriæ : ergo facultas perfectius videndi Deum non competit intellectui creato secundum suam perfectiorem naturam, sed per lumen perfectius gloriæ ; ergo ubi non est perfectius lumen gloriæ, non potest videri Deus perfectius : ergo tota inæqualiter visionis beatificæ provenit ex inæqualitate solius luminis gloriæ. *Ant. est de fide et constat ex dictis, nec negatur ab adversariis. Prob. conscq.* Ideo facultas videndi Deum non competit intellectui creato secundum suam naturam, quia hæc visio est supernaturalis et excedens omnes naturæ vires : atqui perfectior visio non est minus, imo magis est supernaturalis et excedens omnes naturæ vires : ergo si facultas videndi Deum non sit secundum naturam, sed per solum lumen gloriæ, *a fortiori* facultas videndi perfectius,

Confirmatur. Tota diversitas visionis beatificæ reduci debet in virtutem non radicalem remotam, sed proximam et immediatam. quia virtus remota non agit nisi secundum proportionem virtutis proximæ a qua elevatur et modificatur : atqui virtus proxima et immediata influens in visionem beatificam, non est intellectus creatus, sed lumen gloriæ ; ergo. *Prob. min.* Lumen gloriæ est habitus supernaturalis : atqui in hoc differunt habitus supernaturales a naturalibus, quod supernaturales, licet supponant principium radicale in natura, dant tamen totam vim proximam operandi actus supernaturales et simpliciter posse. Habitibus autem naturales adjuvant tantum potentiam naturalem proximam, clauduntque facilius posse : ergo lumen gloriæ est tota virtus proxima influens in visionem beatificam; intellectus vero remote laudatur et radicaliter influit, mediante scilicet elevatione per lumen gloriæ.

Prob. 2º ab inconvenientibus. Si inæqualitas visionis beatificæ proveniret partim ex majori vel minori perspicacia intellectus creati. ut volunt adversarii, *sequeretur* 1º quod stantibus paribus meritis, unus alterio perfectius videret Deum, ille nempe cujus intellectus esset perspicacior : atqui *[ahum consequens]*, utpote contra rationem mercedis justitiæ, imo contra ipsos adversarios qui admittunt nobiscum inæqualitatem visionis beatificæ provenire moraliter ex inæqualitate meritorum.

Respondet R. P. Henno, « visionem Dei, » ut est a Deo præmiante et respicit meritum, esse mercedem et premium ; non autem in precise quatenus respicit intellectum a quo procedit, ut sic enim habet » tantum rationem effectus. »

Scii contra. Hæc responsio fucum facit, sed nihil dicit; vel enim visio Dei prout est ab intellectu addit aliquid eidem visioni prout est a Deo præmiante, vel non : si primum, ergo inæqualitas visionis non provenit ab inæqualitate meritorum contra ipsum adversarium et rei veritatem ; si secundum, ergo quod hæc visio sit ab intellectu nihil facit ad ejus inæqualitatem. Immo visio Dei etiam prout est ab intellectu, est gloria et beatitudo; impossibile est enim hominem videre Deum, unde cumque proveniat ista visio, et non esse beatum ; atqui omnis gloria et beatitudo »

secundum fidem merces et premium : ergo iterum inutilis est data distinctio, quæ adhuc magis retunditur ex absurdo sequenti. Unde

Sequeretur 2º aliquem gradum gloriæ non correspondere gratiæ, sed nature, et hominem per naturalia se discernere in spiritualibus; activitas enim et perspicacia major intellectus creati, cum sit ordinis naturalis, est beneficium nature et non gratiæ : atqui hoc est contra illud Scriptura : *Gratia Dei vita æterna* ; et illud : *Quis te discernit* / imo, ut advertunt theologi, est plus quam Pelagianum; pejus est enim dicere gloriam dari juxta vires natura, et in ea hominem per naturalia se discernere, quam gratiam conferri ex meritis liberi arbitrii.

Ita respondet laudatus theologus hunc gradum supernaturalem in gratiæ non correspondere nature sibi relicte, sed ut elevatur per lumen gloriæ.

Sed contra. Vel illa elevatio per lumen gloriæ est totalis causa hujus gradus supernaturalis, vel non : si primum, habemus intentum ; si secundum, ergo aliquis gradus supernaturalis, aut saltem aliquod ejus supernaturalitatis (est enim totus et omnino supernaturalis) correspondet nature ut natura.

aliter Molina respondet toti argumento, scilicet, quod in casu paritatis meriti et inæqualis intellectus, vel Deus dabit minus lumen gloriæ intellectui perspicaciori; vel si det æquale, denegabit concursum suum ad perfectiorem visionem.

Sed contra. In utroque casu beatus cujus intellectus esset perspicacior, privaretur aliquo sibi debito et foret pejoris conditionis in supernaturalibus quam alter. Et enim lumen gloriæ, sicut et ipsa gloria, debetur et datur juxta merita; plus enim, inquit S. Th. supra citatus, participabit de lumine gloriæ qui plus habet de charitate: ergo habenti par meritum debetur etiam de condigno par lumen gloriæ. Ubi autem est par lumen gloriæ, debetur par auxilium; ita ut sine miraculo Deus illud denegare non posset, sicut non posset sine miraculo aliquid sui concursus subtrahere ne ignis calefaceret secundum totam suam virtutem : ergo in utroque casu beatus privaretur aliquo sibi debito.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1^o cum P. Henno. Ibi perfectior est visio beatifica, ubi perfectius lumen gloriæ concurrit, ut fatentur adversarii : ergo similiter csl perfectior visio beatifica, ubi perfectior concurrit intellectus. *Prob. conseq.* Ideo perfectior est visio beatifica ubi perfectius est lumen gloriæ, quia procedit a causa perfectiori : atqui ubi est intellectus perfectior, etiam procedit a causa perfectiori : ergo.

B. N. conseq. Ad prob. D. maj. Ideo perfectior est visio beatifica ubi est perfectius lumen gloriæ, quia procedit a causa perfectiori proxima et immediata, C. a causa radicati et remota, A. *El ad hunc sensum distincta min. N. conseq. Solutio patet ex probationibus conclusionis.* Item ad maiorem explicationem, *Aliter distinguo camdcm maj.* Ideo perfectior est visio beatifica ubi est perfectius lumen gloriæ, quia procedit a causa perfectiori agente ut perfectior est, C. maj. secus, A. maj. Similiter D. min. Atqui visio procedens ab intellectu perfectiori procedit a causa perfectiori, et illa causa agit ut perfectior est naturaliter, N. min. et agit ut elevata et secundum mensuram elevationis tantum, C. min. et N. iwise/y. Igitur major aut minor perspicacia naturalis intellectus, respectu visionis hujus supernaturalis, se habet materialiter tantum et per accidens, cum totam vim et proportionem eliciendi hunc actum habeat a lumine gloriæ.

Obj. 2^o cum eodem. Quo magis crescit causa totalis in perfectione, eo perfectiorem producit effectum : sed causa totalis visionis beatificæ sunt intellectus et lumen gloriæ : ergo ubi est perfectior intellectus, perfectior debet esse visio.

Besponderipotest solutione jam data distinguendo maj. Quo magis crescit causa totalis in virtute proxima, eo perfectiorem producit effectum, C. si crescat tantum in virtute remota, N. *et ad hunc sensum distincta min. At. conseq.* Sed melius dicendum est intellectum et lumen gloriæ, inque esse unam causam totalem visionis beatificæ, neque duas partiales, sed duas totales sub diversa ratione, ut jam ante diximus. Lumen gloriæ est causa totalis elevans et proportionalis intellectum ad visionem supernaluralem, intellectus est causa totalis eliciens vitaliter me-

(liante elevatione visionem supernatum, lem : unde quantumvis crescat vis naturalis intellectus, nihil confert ad perfectionem visionis, <jiia non influit in illam secundum perfectionem naturalem, sed secundum perfectionem luminis gloriæ et illo mediante.

Obj. 5^o cum eodem. Potentia habens perfectiorem activitatem producit effectum perfectiorem, ut patet in potentia visiva et in aliis : atqui intellectus perfectior habet perfectiorem activitatem : ergo.

B. D. maj. Si agat juxta mensuram suam activitatis naturalis, C. maj. si agat juxta mensuram suam elevationis, N. maj. *Et ad hunc sensum distincta min. N. conseq. Solutio patet ex dictis.*

Inst. Oculus perfectior cum æqualis specie aut lumine videt perfectius objectum : ergo et perfectior intellectus cum æquali lumine gloriæ.

B. N. conseq. Disparitas est, quod oculus habet ex se et naturaliter virtutem proximam ex parte potentie requisitam ad videndum coloratum : at intellectus creatus eam non habet ad videndum Deum nisi per lumen gloriæ.

Inferes. Ergo intellectus est instrumentum luminis gloriæ respectu visionis beatificæ

B. N. Hiationem; quia de ratione instrumenti est quod moveatur a causa principali, motione transeunte ultra sphaeram atque aequatam suæ activitatis, nec assimile sibi effectum. A vero intellectus in visione beata non agit ut motum a lumine gloriæ motione transeunte, sed ut elevatum forma permanente, quæ fit sua et per quam agit tanquam per formam propriam assimilando sibi effectum intra sphaeram adæquatam activitatis suæ. Confer quæ dixi a. 1, l. 5.

Obj. 4^o. Intellectus perspicacior cum æquali habitu fidei elicit actum fidei perfectiorem, perfectius enim mysteria fidei penetrat. ergo similiter respectu visionis beatificæ.

B. N. ant. et ejus prob. Actus enim fidei est assensus supernaturalis mysteriis fidei, cujus proinde perfectio mensuratur penes habitum supernaluralem fidei. Facit autem intellectus perfectior quod melius percipiantur motiva credibilitatis ; nec mirum, quia ista perceptio est naturalis.

obj. K^o. Intellectus in visione Dei agit ut

folentia vitalis; est enim hæc visio actus vitalis : ergo per vires sibi intrinsecas, quia vitalitas est a principio intrinseco se movente.

H. D. ani. Intellectus in visione Dei agit ut potentia vitalis naturalis, *N. ant.* ut potentia vitalis elevata et supernaturalis, *C. ant.* Est enim ista visio vitalis vitalitate, ut ita dicam, supernaturalizata. *Unde ad consequens pariter D.* Ergo agit per vires sibi intrinsecas naturales, *N.* supernaturales, *C.* Quamvis igitur ad vitalitatem actus requiratur quod procedat a principio intrinseco se movente, non est tamen necesse quod hoc principium constituatur proportionatum, et proxime activum per virtutem ab intrinseco proveniente, sed potest hæc virtus provenire ab extrinseco et elevare ac proportionare principium vitale, modo non tollat a tali principio quod possit esse se movens.

Obj. 6°. Intellectus perspicacior cum æquali lumine gloriæ potest magis conari ad videndum Deum : atqui ubi est major conatus, ibi est perfectior visio, quia debet proportionari conatui : ergo.

Il. hoc argumentum procedere ex præpostera intelligentia *conatus*: non est enim conatus, ut forte lingitur, aliquid præcedens actum quasi applicans potentiam ad dium, sed est ipsemet actus ut emanans a suo principio; eodem igitur modo censendum est de conatu ad visionem ac de ipsa visione; et cum intellectus non possit elicere visionem hanc supernaturalem nisi mediante lumine gloriæ, ut causa proxima et juxta illius mensuram, ita nec ad illam conari : *undeneganda est major argumenti.* Cum igitur audis beatum toto conatu ferri ad Deum videndum, intellige de conatu qui sit ex majori lumine gloriæ, non ex majori perfectione naturæ; agere enim secundum totam mensuram potentiae proximæ, est agere toto conatu. Sic qui habet charitatem ad quatuor et elicit actum amoris ad quatuor, agit toto conatu, quantumvis aliunde ejus voluntas sit naturaliter perfectior.

Et dictis colliges omnes visiones beatificas, sive hominum sive angelorum, esse ejusdem speciei essentialis, quia habent idem objectum formale, scilicet essentiam divinam, eundem modum tendendi in illud, nempe sine specie, et idem principium proximum, nimirum lumen gloriæ. Neque ille intellectus angelicus et humanum

specie differre; non enim influunt secundum rationem suam specificam, seu prout specie differunt, sed prout conveniunt in illa potentia obedientialis elevabilis per lumen gloriæ.

Petes an non, saltem in gradu seu perfectione visionis beatilicæ, omnes beati non sint inæquales?

Il. quosdam sentire esse omnes inæquales; quia, inquiunt, homines assumuntur ad replendas sedes angelorum apostatarum : angeli autem omnes sunt inæquales in gloria. Oppositum tamen videtur probabilius * quod maxime patet in pueris post baptismum decedentibus ante usum rationis; item quia sicut non repugnat aliquos esse meritis pares, ita et gloria.

ARTICULUS IX.

Utrum beati videntes Deum ipsum comprehendant aut comprehendere possint, saltem de potentia Dei absoluta?

A nonnulli comprehensionem Dei etiam in hac vita sibi arrogasse, et acriter contra eos insurrexisse SS. Patres, Chrysostomus, Basilium, utrumque Gregorium et alios, jam diximus art. 2 hujus dissertationis. Beatos itaque Deum de facto non comprehendere tenet fides catholica ; eos autem nec posse absolute comprehendere communis est theologorum sententia contra Vasquensium : sed dissentiunt in assignanda ratione hujus comprehensionis, quia non unam habent comprehensionis notionem : pro cuius difficultatis elucidatione

Q. 12. a. 7. ad 1. *Nota* comprehensionem spiritualem (quæ a comprehensione corporea dicitur) dupliciter sumi : primo large prout opponitur insecutioni, est idem ac assecutio et obtentio rei quæ desideratur, licet per totum seu adæquate non capiatur : sic v. g. corporaliter dicitur quis latronem comprehendere dum capit, et si non totum teneat sed partem. Hoc modo de fide est Deum esse comprehensibilem et de facto comprehendendi a beatis, juxta illud 1 Cor. 9 : *Sic currite, ut comprehendatis,* et Philipp. 5 : *Sequor autem si quomodo comprehendam.* Ratio est, quia beati Deum per Verbum beatam assequuntur et possident - ergo eum comprehendunt comprehensione large sumpta ; ideoque *coinprehensores* vocantur.

ibid. — Secundo modo sumitur coinpre*

hensio stricte, secundum quod aliquid includitur in comprehendente : unde comprehensio stricta, de qua hic loquimur, est *Cognitio objecti adaquans, non in ratione naturæ seu entis, sed in ratione cognitionis, objecti cognoscibilitatem intrinsicam; ita ut per eam objectum cognoscatur quantum est cognoscibile naturaliter et a propriis meritis, non solum extensive, sed etiam intensive.*

Explicatur. Dixi 1^o *cognitio adaquans, non in ratione natura seu entis, sed in ratione cognitionis objecti cognoscibilitatem;* quia impertinens est ad comprehensionem spiritualem, adæquatio cognitionis et cogniti in ratione entis, modo adæquentur in ratione cognoscibilis et cognitivi; alias nulla cognitione creata quantumvis perfecta posset substantia imperfectissima comprehendere, quia cognitio creata est accidens : sicut impertinens est ad comprehensionem corpoream quod vas includens aurum sit aureum aut ferreum, modo illud totum includat, seu conveniat in ratione comprehensionis seu capacitatis.

Dixi 2^o, *cognitio adaquans objecti cognoscibilitatem intrinsicam et naturalem;* quia duplex distinguitur cognoscibilitas objecti : una intrinseca quæ commensuratur perfectioni entitativæ objecti cognoscendi, ut ejus proprietas; omne ens enim in quantum ens, est cognoscibile, et hæc cognoscibilitas tam perfecta est quam perfecta est intrinseca rei entitas ad quam sequitur. Neque solum attenditur secundum ea quæ rem constituunt aut sunt in ipsa, sed etiam secundum extrinseca quæ ad ipsam pertinent, quatenus vel ea potest facere vel recipere ex et in ordine suæ naturæ; hoc est, non solum secundum ea quæ formaliter habet, sed etiam secundum ea quæ eminenter aut virtualiter continet. Cognoscibilitas extrinseca est quæ non commensuratur perfectioni objecti cognoscibilis, secundum ea quæ tam formaliter quam eminenter aut virtualiter continet, sed virtuti potentie cognoscentis, seu variis respectibus ad extrinseca quæ per illam rem fieri possunt aut in ea recipi, non ex et in ordine suæ naturæ, sed obedientialiter peragens extrinsecum.

Notio itaque comprehensionis quantum ad has particulas, unum negat, aliud asserit. Negat ad comprehensionem requiri quod res cognoscatur quantum est cog-

noscibilis cognoscibilitate extrinseca ; et bene, quia si comprehensio importaret adæquationem cum cognoscibilitate extrinseca objecti, profecto nec musca nec atomus posset comprehendere ab intellectu creato etiam angelico, quia ab illo non posset tam perfecte cognosci quin infinite perfectius a Deo cognoscatur secundum cognoscibilitatem extrinsecam, nempe quoad varios et infinitos effectus quos per potentiam obedientialem talis creaturæ facere potest ; et sic prærogativa incomprehensibilitatis quam Scriptura, Patres et theologi soli Deo tribuunt, competeret omnibus civilissimis rebus, quod est absurdum et intolerabile. Aliud quod asserit hæc comprehensionis notio, est, quod cognoscibilitas intrinseca quam adæquare debet cognitio comprehensiva, attendatur non solum secundum ea quæ formaliter habet, sed etiam secundum ea quæ eminenter aut virtualiter continet ; alioquin si cognosceretur tantum secundum ea quæ formaliter habet, non cognosceretur quantum est ex se et ex propriis meritis cognoscibilis, siquidem foret adhuc quantum est ex se et ex propriis cognoscibilis secundum ea quæ eminenter aut virtualiter continet. Cum ergo dicimus comprehensionem esse cognitionem adæquantem cognoscibilitatem objecti, intelligimus, non de cognoscibilitate extrinsecæ sed intrinsecæ; ita scilicet quod cognoscatur objectum ex perfecta et adæquata cogitatione ut perfectiorem ex se non exposcat, nec ad adæquationem ex propriis meritis natum potest objective movere. Et hoc utrumque docet S. Thomas, —ibid. 0. — dum dicit illud comprehendere quod perfecte cognoscitur, et illud perfecte cognosci quod tantum cognoscitur quantum est cognoscibile : unum quodque autem est cognoscibile secundum quod est in actu. Porro ens est in actu secundum ea quæ tam formaliter quam eminenter aut virtualiter continet, non vere secundum ea quæ per agens extrinsecum in eo aut per illud fieri possunt secundum potentiam ejus obedientialem : unde immerito sapientissimus magister Toumely hanc comprehensionis notionem dei egit D. Thomas et Thomistis. Verum neque in his tantum particulis vim facimus pro notione adæquata comprehensionis, sed maxime in sequentibus. Unde

5^o ita ut objectum per cam cop

noscat in quantum est cognoscibile naturaliter, non solum extensive, sed etiam intensive; id est, non solum cognoscantur quoad numerum omnes perfectiones quæ in eo continentur, sive formaliter, sive eminenter aut virtualiter, sed etiam cognoscantur tam clare, tam distincte, tam perfecte quantum objectum istud ex natura sua et intrinseca perfectione est cognoscibile. — 5. p. q. 10. a. 2. ad. 3. — Quia quantitas scientiæ seu cognitionis non solum attenditur secundum numerum scibilem, sed etiam secundum claritatem cognitionis : — Hic a. 7. ad. 2. — unde cum aliqua demonstrabilis propositio, v. g. per aliquam probabilem rationem cognoscitur, non est aliquid ejus quod non cognoscatur, nec subjectum, nec prædicatum, nec compositio, tota enim cognoscitur; sed tota non ita perfecte cognoscitur sicut cognoscibilis est, quia est adhuc cognoscibilis per demonstrationem, et ideo non comprehenditur. Unde S. Augustinus Epist. 112 ad Paulin, cap. 9, definiendo comprehensionem, dicit : « Totum comprehendere videndo, quod ita videtur, ut nihil lateat » videntem, ant cujus fines circumspici possunt. » Tunc enim fines alicujus circumspiciuntur, quando ad finem, in modo cognoscendi illam rem, pervenitur. In his ergo ultimis particulis potissimum reponimus comprehensionem. Ilis præmissis,

q. 12. a. 7. o. — *Dico.* Beati videntes Deum ipsum non comprehendunt comprehensione proprie dicta, nec ipsum possunt absolute comprehendere.

Prob. utraque pars simul auctoritate Scripturarum, Patrum et conciliorum. Jerem. 52, Deus dicitur *magnus consilio et incomprehensibilis cogitatu.* Rom. 11. *Quam incomprehensibilia sunt judicia tui et investigabiles viæ ejus?* 1 Tiimoth. 6: *Lucem habitat inaccessibilem,* non visione, ut probatum est supra, ergo comprehensione. S. Chrysost. Homiliis contra Anomæos et alii inter quos S. Aug. Semi. 58 de Verbis Domini c. 5 : « Attingere aliquantulum mente Deum magna beatitudo » est, comprehendere autem omnino impossibile. » Concil. Lateranense sub Innocent. III, anno 1204: « Firmiter credimus et simpliciter confitemur quod » unus « solus est verus Deus, æternus, immensus, incommutabilis et incompre-

hensibilis. » Refertur, c. *Firmiter*, de SS. Trinit. et cap. *Damnamus* sequenti, ex eodem concilio : « Nos autem, sacro » approbante concilio, credimus et confitemur cum Petro Lombardo, quod una » quædam res est incomprehensibilis. » Petrus autem seu Magister Sententiarum tenet cum cæteris theologis Deum esse omnino et absolute incomprehensibilem. Concil. Basilicense sess. 22, antequam dissolveretur ab Eugenio IV, damnavit hanc propositionem Augustini de Roma: « Anima Christi videt Deum tam clare et intense quantum clare et intense Deus videt seipsum. » Quam censuram Nicolaus IV, Eugenii successor, approbavit.

Respondet Vasques hæc testimonia esse intelligenda de incomprehensibilitate Dei per vires naturæ.

Scii contra. 1º Sic intelligi non posunt SS. Patres contra Anomæos, ut patet ex eorum scriptis; neque S. Augustinus, neque concil. Lateran. ut patet ex textibus citatis. 2º Juxta hanc Vasquesii interpretationem, Deus non foret magis incomprehensibilis quam invisibilis, est enim etiam invisibilis naturaliter et visibilis supernaturaliter: atqui juxta Scripturam, Patres et Concilia, incomprehensibilitas dicit aliquam specialem prerogativam supra invisibilitatem; et dum Deum esse naturaliter invisibilem asserunt, simul admittunt esse supernaturaliter visibilem, quod nunquam dicunt de incomprehensibilitate.

ibid. — Prob. ratione. Comprehendere Deum, est ipsum tantum cognoscere extensive et intensive quantum est cognoscibilis ex propriis meritis, seu cognoscibile intrinseca: atqui beati Deum nec cognoscunt, nec absolute cognoscere possunt: ergo. *Major patet ex prænotatis. Prob. min.* Deus ex propriis meritis est infinite cognoscibilis: atqui nullus intellectus creatus, neque per se, neque per lumen gloriæ potest Deum infinite cognoscere: ergo. *Prob. maj. et min. simul.* Radix tam cognoscibilitatis quam virtutis cognoscitivæ est immaterialitas et actus, ut jam diximus, et dicemus, et supponitur ex philosophia: atqui Deus est summe immaterialis et actus purissimus; nullus autem intellectus creatus, sive per se, sive per lumen gloriæ est summe immaterialis et actus purissimus, alioquin ipse aut lumen gloriæ foret Deus; ergo.

Solvuntur objectiones.

Quæ objici possunt ex Apost. Philipp. 5 et 1 Cor. 9. præoccupata sunt in notaminibus. Insuper *objicies* ex eodem 1 Cor. 15 : *7'unc cognoscam sicut cognitus sum* erat autem cognitus Apostolus a Deo comprehensive. Item multi Patres, Origenes, Clemens Alexand. et alii dicunt Deum a beatis comprehendi. Et Isidorus cap. 1 in Exod. *Sola sibi integre est nota divinitas et humanitati suscepæ.* Ergo.

B. ad primum, τὸ sicut, in verbis Apostoli, non significare omnimodam paritatem, sed aliqualem tantum, sicut in hoc, quod, sicut Deus cognoscebat Apostolum immediate in se sine medio, ita Apostolus cognoscet Deum immediate et in se, et non amplius per speculum et in ænigmate. *Ad secundum*, SS. Patres intelligendos esse de comprehensione late sumpta, ut explicuimus in prænotaminibus — 5. p. q. 10. η. 1. α<1. 1. — *Ad tertium*, Isidorum non intelligere per τὸ *integre* comprehensionem, sed cognitionem excellentissimam et maximam inter quidditalivas de lege Statuta. Oppositum enim est damnatum in concilio Basiliensi. ut vidimus. De hoc argumento fusius in tractatu de Incarnatione.

Obj. 2º. Illud comprehenditur quod ita lotum videtur ut nihil ejus lateat videntem, ut ait S. Augustinus antea citatus : atqui si Deus videtur per essentiam, totus videtur et nihil ejus latet videntem, cum Deus sit simplicissimus : ergo.

Q. 12. a. 7. ad 2. — *B. D. maj.* Illud comprehenditur quod ita lotum videtur ut nihil ejus lateat videntem, tam quoad numerum scibilium quam quoad modum et perfectionem visibilitatis eorum, *C.* quoad numerum scibilium tantum, *N.* Aliter : quod totum videtur tam extensive quam intensive, *C.* quod totum videtur extensive tantum, *zV.* Iterum aliter : quod lotum videtur et totaliter, *C.* quod totum videtur et non totaliter, *N.* In idem redeunt et parent ex prænotatis sub finem.

Inst. Beati vident Deum totum et totaliter. Ergo. *Prob. ant.* Et quidem quod lotum videant, concessum est. Probatur quod etiam totaliter : vel totaliter dicit modum videntis, vel modum rei visæ : si hoc secundum, qui videt Deum per essentiam, videt eum totaliter, quia videt sicuti est; si

primum, etiam videt totaliter. quia ridet tota sua virtute et lote conatu. Ergo.

ibici, «d 5. — // . ;V. *ant. Ad prob.* dico quod totaliter importet utrumque modum videntis et rei visæ, non absolute sed comparative ad invicem ; id est, importat modum videntis per comparisonem ad rem visam cujus cognoscibilitatem adæquatur quod tunc aliquid dicatur videri totaliter quando modus visionis videntis est tam perfectus quam modus visibilitatis rei visi. Et hoc modo intellectus creatus non videt Deum totaliter, quia Deus est infinite visibilis, et intellectus creatus ipsum videt tantum finito modo.

Respondes. Deus ut comprehensive cognoscibilis continetur intra objectum adæquationis intellectus creati. Ergo.

ibid. — *B. I). ant.* Deus ut comprehensive cognoscibilis ab intellectu divino, continetur intra objectum adæquatum intellectus creati, *C. ant.* ut comprehensio cognoscibilis ab intellectu creato, *zV. ant.* Potest ergo intellectus creatus cognoscere Deum esse a se infinite et comprehensive cognoscibilem, item elipsam ejus comprehensionem, sicut potest cognoscere alias ejus perfectiones : aliter non potest ipse eum infinite et comprehensive cognoscere, sicut aliquis potest scire probabiliter aliquam propositionem esse demonstrabilem, licet eam demonstrative non cognoscat.

Quidam respondent ad principale argumentum, ideo beatos Deum non comprehendere, quia licet ipsum totum videant quoad ea quæ formaliter continent, non tamen quoad ea omnia quæ eminenter aut virtualiter continent, quia non vident omnes creaturas possibles quæ in eo tanquam in causa continentur. *Hanc solutionem non improbamus,* sed quia patitur plures et graves instantias, et nostra quæ est D. Thomæ sufficiat, illi insistimus et eo libentius quod, quamvis ad comprehensionem non requireretur cognitio Dei quantum ad ea quæ virtualiter continent, et sufficeret cognitio quantum ad ea quæ formaliter continent, adhuc jure negaremus, juxta datam solutionem, beatos ipsum comprehendere aut comprehendere posse; quia licet totum extensive cognoscerent, non tamen totaliter et intensive, hoc est, ea clara et perfecta cognitione intensiva qua est cognoscibilis, quoad ea quæ formaliter continent.

Ex dictis maxime innotaminibus solvuntur quadam alia objectiones, quas ideo hic omittimus.

ARTICULUS X.

De objecto visionis beatifica.

Duplex distinguitur objectum visionis beatificæ : unum primarium et formale, quod ratione sui videtur, et est ipse Deus; alterum secundarium et materiale, quod ratione primarii videtur, elsunt creaturæ: de utroque dicemus per varios (§ §.

§ I. — *Quid de Deo videant beati?*

Q. 12. a. 7. ad 2. — *Dico* 1°. Beati vident omnia quæ in Deo continentur formaliter et necessario, nimirum, essentiam, attributa et personas. Est communis contra Nominales.

Dixi, qua necessario in Deo continentur; quia quantum ad decreta libera, licet ea videant quoad realitatem quam habent in Deo, non tamen semper quoad terminationem liberam ad creaturas, de quo infra.

Prob. 1° ex illo 1 Joan. 5 · *Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est;* Deus autem est in se unus, trinus, justus, sapiens, omnipotens, etc. item ex concilio Florentino in litteris S. Unionis, ubi dicitur quod *Deus unus et trinus videatur a beatis.* Ergo.

Prob. 2°. Visio beatifica corresponde! fidei tanquam ejus merces; consequenter beati vident in patria quæ crediderunt in via: atqui fides in via versatur circa ea quæ spectant essentiam, attributa et personas: ergo altera ratio fundamentalis petita ex prerogativis hujus visionis, proponitur conclusione sequenti.

Dices cum Nominalibus. Attributa quæ dicunt respectum ad creaturas, ut sunt omnipotentia, scientia, idea, etc. non possunt cognosci quidditative, nisi cognoscantur eorum termini: atqui eorum termini non cognoscuntur a beatis: ergo. *Prob. min.* Termini eorum sunt infiniti, nimirum omnes creaturæ possibiles. Ergo.

II. D. maj. Attributa quæ dicunt respectum ad creaturas non possunt qualitative cognosci, nisi cognoscantur eorum termini formales et primarii, *C. maj.* termini materiales et secundarii, *N. maj.* *Et ad hunc irniurn distincta min. IV. corseq.* Ut igitur cognoscantur quiddilativr hujusmodi

attributa, non est necesse quod cognoscantur eorum termini materiales et secundarii, qui sunt omnes creaturæ possibiles in particulari; sed sufficit quod cognoscantur eorum termini formales et primarii, ut est respectu omnipotentis ratio entis creabilis ut sic, respectu scientiæ ratio entis scibilis ut sic, etc. sicut, v. g. ad cognitionem quidditativam materiæ, non est necesse quod cognoscantur omnes formæ in particulari, quas recipere potest, sed sufficit cognoscere rationem formæ informativæ ut sic.

Insl. Attributa seu saltem ideæ in Deo sunt infinitæ. Ergo.

/I. neque ideas, neque attributa in Deo esse realiter plura, sed simplicissimam Dei entitatem: ideæ quidem dicuntur pluies non re, sed ratione duntaxat; nihil enim aliud sunt quam divina natura cognita a Deo, ut diversimode et infinite participabilis.

Utrum vero de potentia Dei absoluta fieri possit ut beati videant Dei essentiam, non visis attributis aut personis, celebrior est quæslio inter theologos majori æstu quam fructu agitata, et quam tamen pro more scholæ discutiendam suscipio. Pro quo

Dico 2°. Implicat essentiam divinam videri a beatis sine attributis et personis, attributa aut personas sine essentia, unum attributum sine altero et unam personam sine altera.

Est communis contra Scotistas, quorum fundamentum est distinctio formalis quam comminiscuntur inter essentiam divinam, attributa et personas. Scolistis pauci assentiunt.

Esse D. Thomæ colligitur ex 2, 2, q. 2, a. 8, ad 5, ubi dicit: «Summa bonitas Dei, » secundum quod intelligitur in seipsa, » prout videtur a beatis, non potest intelligi sine trinitate personarum. » Et 5 p. q. 5, a. 50. « Intellectus dupliciter se habet ad divina: uno modo ut cognoscat » Deum sicuti est, et sic impossibile est quod circumscribatur per intellectum ali- » quid a Deo, et quod aliud remaneat, quia » totum quod est in Deo est unum salva » distinctione personarum. » Quæ verba præhænt fundamentum probationibus sequentibus. Igitur

/italio fundamentalis quam adhibere solent theologo, petitur ex triplici prerogative hujusmodi visionis, et sic *proponitur*:

Cognitio Dei in beatis est intuitive, quidditaliva et beatifica : atqui ex hoc triplici capite repugnat essentiam divinam videri a beatis sine attributis, personis, etc. Ergo. *Major est certa.*

Prob. prima pars min. De ratione cognitionis intuitivæ est quod videat rem sicut est in se subsistens, et existens a parte rei secundum omne quod potest cadere sub objecto talis cognitionis; ideo enim dicitur intuitiva et per hoc differt ab abstractiva ; atqui Deus est in se a parte rei unus, trinus, justus, misericors, sapiens; et hæc omnia cadunt sub objecto cognitionis intellectivæ : ergo. *Prob. secunda pars min.* De ratione cognitionis quidditaliva: est quod attingat omnia quæ pertinent ad essentiam rei : atqui attributa et personæ pertinent ad essentiam Dei ut est in se ; Deus enim est essentialiter justus, misericors, etc. Item est essentialiter Pater, Filius, etc. cum tam attributa quam relationes essentialiter identificentur in essentia divina, ut vidimus supra dum de distinctione Scoti. Ergo.

Prob. tertia pars min. 1° Quia cognitio quatenus beatifica debet esse intuitiva, ut omnes fatentur : atqui, *ut probatum est*, de ratione visionis Dei intuitivæ est quod videat essentiam Dei, attributa et personas: ergo. 2° De ratione visionis quatenus beatificæ est quod perfecte saliet et quietet appetitum rationalem beati : atqui beatus videns divinam essentiam rationaliter appetit videre attributa et personas : ergo. *Prob. min.* Qui videt essentiam aliquam, naturaliter desiderat videre ejus proprietates, et modum quo subsistit et existit: atqui attributa sunt veluti Dei proprietates et existit in tribus personis. 3° Quia si visa Dei essentia, aliquid quod est in Deo formaliter lateret beatum, lateret et non lateret summum bonum : non lateret, quia videret divinam essentiam; lateret, quia illud quod non videret est etiam summum bonum indistinctum ab essentia, utpote actus purus, ac proinde continens actu formaliter omnem perfectionem.

Confirmatur conclusio. Deus est actus purus, carens omni compositione et parte : ergo implicat clare et intuitive videri ab eo aliquid quod non videri potest quod est in Deo. *Proo. cuti . 7.* Illud aliquid quod videretur, vel esset actus purus, vel pule-

tialitatem habens : si habens potentialitern, erit ens creatum et non Deus nec perfectio divina ; si sit actus purus, ergo videtur ut ens a se et omnem continens perfectionem , sicque totum quod in Deo est videtur, quia actus purus ad nihil est in potentia, sed omnem perfectionem actu continet. Et sic idem est clare et intuitive videre unam personam aut unum attributum ut est in se, id est, ut actum purum, et videre totum quod est in Deo.

Vides, ut monui, has rationes fundari in his paucis verbis D. Thomæ, quod *beati videant Deum sicuti est, et quod totum quod est in Deo sit unum.* Vides insuper nostram conclusionem procedere de visione clara et intuitiva Dei sicut est in se et in re. Alioquin intelligendo generaliter de visione seu intellectione , nihil repugnat Deum videri seu intelligi obscure et imperfecte secundum aliquid, et non secundum totum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Visio divinæ essentiæ in beatis, non visis attributis aut personis, non implicat, neque quia est beatifica, neque quia est intuitiva, neque quia est quidditaliva: ergo ex nullo capite implicat. *Prob. prima pars ant.* Essentia divina sine personis remanet adhuc summum bonum et finis ultimus, adeoque objectum beatificans : ergo non implicat quia est beatifica. *Prob. ant.* Essentia divina non habet a relationibus quod sit summum bonum et finis ultimus, sed ex hoc quod sit actus purus et ens per essentiam, quod totum est ab essentia absoluta. Ergo. *Prob. secunda pars primi ant.* Potest videri intuitive color aliquis et non videri omnia prædicata generica, puta ratio communis qualitatis, intensivæ, etc. qui tamen ipsi colori identificantur : ergo non implicat quia est intuitiva. *Prob. tertia pars primi ant.* Ut sit visio quidditaliva alicujus essentiæ, non debent necessario cognosci ejus proprietates, cum non sint de ejus formali conceptu : ergo non implicat quia est quidditaliva. Ita P. Henno cum aliis Scolis.

A. N. ant. Ad primam prob. Jy. ant. cum Joanne a S. Thoma. Essentia divini non habet a relationibus quod sit summum bonum, et hoc habet sine illis, *N. ant.* ei hoc non habet sine illis, *ant.* Ex eodem modo incipio ex quo est summum bonum

(quia scilicet est ens a se et actus purus), ex eo est infinite foecundus et communicabilis ad intra, consequenter trinus in personis; et cum sil de ratione visionis quia est beatifica ut videat Deum ut est in se, *ut probavimus*, implicat quod videat Deum sine personis.

/Idsecundamprob. N. conscq. Disparity est, quod ratio communis qualitatis aut inhærentiæ et similes, non sint objectum visus corporei : unde non est mirum si illas non attingat ; at vero attributa Dei et relationes non sunt minus objectum intellectus beati quam essentia, cum sint ens et actus purus, non secus ac essentia. Alia disparity est, quod objectum visus corporei sit quid compositum et potentiare. Unde potest videri secundum aliquid absque eo quod totum videatur ; at Deus est actus purus carens omni potentialitate et compositione, unde repugnat aliquid Dei clare et intuitive videri et non totum quod est in Deo, ut dictum est.

Ad tertiam prob. R. attributa divina secundum quod sunt in re, non esse Dei proprietates, sed ejus prædicata essentialia et constitutiva ; omnia enim in Deo sunt actus purus, unus et simplex; dicuntur autem proprietates juxta modum nostrum concipiendi duntaxat. Quantum ad relationes, *dato* non esse prædicata constitutiva divinæ essentiæ, sunt saltem ejus termini et modi essentielles; perlinentes ad infinitam ejus eminentiam et foecunditatem; de Deo enim prædicantur essentialiter et in ipsa ejus essentia identificantur, ut dixi alibi; consequenter implicat Deum videri quidditative, ut est in se et in re, et hæc omnia non videri.

Inst. 1° contra primam solutionem. In illo signo priori quo concipimus Patrem antequam generet Filium, concipimus beatum : atqui pro tunc nondum concipitur esse Filius aut Spiritus sanctus : ergo essentia divina est sola objectum beatitudinis.

R. solutione communi, D. min. Atqui pro tunc non concipitur esse Filius et tamen est. *C. min.* non concipitur nec est Filius, *N. min.* Eodem enim instanti in quo est Pater, est Filius et Spiritus sanctus, cum sint si æterno cum Patre et eamdem cum illo habeant essentiam. Quod autem dos concipiamus primam personam esse antequam concipiamus generantem, idpro-

venit ex eo quod non possumus perfecte assequi modum divinæ generationis. Unde illud instans non est instans *in quo* et durationis, sed instans *a quo* et originis, siveque a parte rei Pater non est beatus absque Filio et Spiritu sancto.

R. 2°. Cum Joanne a S. Thoma, *D. eadem min.* Atqui pro tunc non concipitur esse Filius ut terminus dictus et productus, per cognitionem notionalem, *C. min.* non concipitur esse Filius ut objectum cognitionis per cognitionem essentialem, *N. min.* Hæc enim cognitio Patris est virtualiter duplex : ad beatitudinem sufficit cognitio essentialis Verbi, non requiritur notionalis seu generaliva, siquidem Filius et Spiritus sanctus sint beati, et tamen non cognoscunt Patrem cognitione notionali et generative.

Inst. 2°. Si essentia divina non possit beatificare præcise a personis, non esset summum bonum. Ergo. *Prob. ant.* De ratione summi boni est beatificare. Ergo.

R. N. sequelam. Ad prob. D. ant. De ratione summi boni est beatificare eo modo quo est a parte rei, *C. ant.* aliter quam sit a parte rei, *N. ant.* Quia visio beatificans est intuitiva rei ut est a parte rei et satiativa appetitus, ut dictum est ; quod non esset si non videret Deum ut est in se et existit a parte rei. Quod ergo essentia divina sine personis non possit beatificare, non provenit ex imperfectione, sed ex summa ejus simplicitate et puritate, qua personas essentialiter in re sibi identificat.

Inst. 5°. Deus creat ut unus et non ut trinus: ergo beatificat ut unus et non ut trinus.

R. N. conseq. Dispariles est, quod actio creative pertineat ad divinam potentiam, quæ Deo convenit ratione essentiæ, et hoc titulo est communis tribus personis : unde ratio persona: nihil confert ad influentiam activam, sed se habet tantum concomitanter : at visio beatifica respicit Deum ut est in se et in re, Deus autem in se et in re est unus et trinus.

Obj. 2°. Sufficit distinctio virtualis ut essentia divina communicetur Filio et non paternitas; item ut persona Filii communicetur humanitati et non persona Patris; item ut humanitas immediate uniatur personæ Verbi et non naturæ: ergo *a fortiori* i, ut videatur essentia sine personis, aut una persona sine altera, quia solet lien major

DISSERT. IV. ART. X.

præcisio per intellectum quam per communicationem,

R. N. conseq. Disparitas est, quod visio Dei in beatis cum sit intuitive, quidditativa et beatifica, ut dictum est, debeat videre Deum ut est in se secundum omnia quæ sibi identificat : Deus autem est in se et in re irinus in personis. At vero communicatio non fit necessario de re secundum omnia quæ sibi essentialiter identifient, sed secundum capacitatem vel exigentiam termini, cui communicatur. Porro Filius quamvis sit capax essentiæ divinæ, non est tamen capax paternitatis, quia ut sic ipsi relative opponitur. Humanitas autem Christi non exigit subsistere per tres subsistentias: unde non est mirum si persona Filii illi communicatur, non communicatis aliis personis. Tandem eadem humanitas unitur Verbo ut per illud subsistat; ad quod non requiritur quod immediate uniatur naturæ, sed sufficit quod immediate uniatur persona. Igitur essentia divina, ut virtualiter distincta a paternitate, communicatur Filio, qui aliunde incapax est paternitatis; persona Filii, ut realiter distincta a persona Patris, communicatur humanitati; et persona Filii iterum ut distincta virtualiter a natura, communicatur immediate humanitati. At vero tam essentia divina quam personæ videntur a beatis, non ut virtualiter aut realiter distinctæ, sed sicut sunt in se et in re.

Inst. Essentia divina potest perfecte intelligi non intellecto Patre aut Filio. Ergo. *Prob. ant.* Essentia divina habet suam intelligibilitatem formaliter distinctam a paternitate vel filiatione. Ergo.

R. N. ant. ad prob. N. ant. Quia tam essentia quam personæ sunt intelligibiles et visibiles a beatis, per unam essentiam divinam gerentem vices speciei intelligibilis respectu omnium quæ sunt in Deo.

Urgebis. Non implicat quod essentia divina se solam repræsentet intellectui beatorum, non repræsentatis personis. Ergo.

R. D. ant. Non implicat, etc. in visione obscura et imperfecta, *transeat ant.* in visione intuitiva, quidditativa et beatifica «pietatem habent beati, *N. ant. Patet ex dictis.*

Pepones. Personæ et attributa sunt tantum objectum secundarium visionis beatificæ: atqui non implicat videri obiectum primum non viso secundario i ergo.

Respondent Cajetanus, Sylvius et alii quidam *negando maj.* Contendunt namque ex essentia et personis integrari unum objectum primum visionis beatæ, neque obstare quod deitas sit id «pio Deus intelligitur seu videtur; non enim, inquit, *quo* et *quod* sunt duo objecta quorum unum sit primum alterum secundarium, sed ex utroque quasi integratur unum: sic v. g. objectum primum cognitionis angelicæ, non est sola ejus essentia, sed ipsemet angelus. Sic si Deus existeret in una tantum persona seu supposito, objectum primum visionis beate non esset sola deitas, sed etiam hic Deus seu illud suppositum in quo existeret; ita similiter objectum primum visionis beati non solum est deitas, sed deitas subsistens in tribus personis.

Respondent alii data maj. distinguendo min. Non implicat videri objectum primum sine secundario, si secundarium non sit necessario connexum cum primario, *C. min. secus, N. min.* Porro in subiecta materia essentia divina cum essentialiter sibi identificat personas et attributa, habet cum eis necessariam connexionem, unde non potest videri ut est in se sine illis. *Utraque solutio est bona.*

Replicabis. Essentia est quid absolutum, persona quid relativum: atqui absolutum potest cognosci sine relativo, cum ab ipso non dependeat: ergo.

R. D. min. Absolutum potest cognosci sine relativo in creatis, *C. min.* in divinis, *N. min.* intelligendo de cognitione intuitiva et quidditativa. Disparitas est, quod in divinis absolutum et relativum realiter et essentialiter identificentur sine ulla distinctione ex natura rei, secus in creatis. Nec inde sequitur quod essentia dependeat a personis, sed tantum quod intrinsece connectatur cum illis.

§ II. — *Virum videntes Deum videant omnia quæ Deus facit et facere potest?*

Nota creaturas dupliciter in Verbo posse videri, formaliter et causaliter: formaliter, quando videntur eadem visione et eodem lumine quibus verbum ipsum videtur, ita tamen quod verbum sit proxima ratio creaturas videndi, atque in se visum tanquam medium ducat in cognitionem creaturarum. Causaliter creaturæ dicuntur

tnr videri in verbo, quando non videntur ipsa visione nec ipso lumine quibus verbum videtur, sed per revelationem specialem, seu species infusas extra verbum, communicatas tamen vi status beatitudinis, seu intuitu et ratione visionis beatificae; unde dicitur hæc visio causalis in verbo, improprie quidem in verbo; siquidem sit proprie extra verbum. Priorem cognitionem S. Augustinus vocat *matutinam*, posteriorem *vespertinam*.

Quæstio est igitur 1° quid de creaturis beati videant; 2° quomodo eas videant, an formaliter in verbo, an causaliter. Primam quaestionem hæc resolvemus, secundam tñ sequenti.

Q. 12. q. 8. o. — *Dico* 1°. Beati non vident omnia quæ Deus facit et facere potest. Est communis.

Prob. 1° ex Scriptura. Nemo sive angelus sive beatus scit diem iudicii, Malth. 2». Angelus Persarum et angelus Judæorum ignorabant voluntatem Dei circa liberationem Judæorum, Daniel 10. Ergo.

Partim. ibid. — *Prob.* 2°. Si beati viderent omnia quæ Deus facit et facere potest, vel ea viderent in verbo, vel extra verbum: non primum, quia comprehenderent Deum, *ut probabimus infra; non* secundum, quia nulla est ratio ob quam Deus omnia præterita, præsentia, futura et possibilia revelet beatis, cum horum omnium cognitio non requiratur ad eorum beatitudinem. Adde quod, juxta probabilem sententiam, ad id requireretur lumen creatum infinitum, ut dicemus infra.

5. p. 10. a. 2. o. — *Dico* 2°. Beati vident de creaturis præteritis, præsentibus et futuris quidquid specialiter et præcipue eos spectat. Ita communiter cum Auctore.

Prob. 1°. Concilium vulgo dictum Scnonense, sed dicendum potius Parisiense, a loco ubi fuit celebratum anno 1528, in decretis fidei cap. 13, dicit « beatis per » vium esse.....omniforme illud divinitatis speculum, in quo quidquid eorum intersit illucescat. » Astipulantur SS. Patres, ut patebit ex sequentibus.

Prob. 2°. Beatitudo debet perfecte satiare omne desiderium justum et honestum beatorum: atqui beati juste et honeste desiderant scire quæ illos specialiter spectant: ergo.

Quæ vero beatos specialiter spectant las-

signare in particulari non est facile: pro quo observant communiter theologi, beatum posse tripliciter considerari, 1° ut est elevatus ad ordinem gratiæ; 2° ut est pars universi; 5° ut est (alis persona publica vel privata, puta papa, rex, fundator religionis, paterfamilias, etc. censentque ea omnia videri quæ juxta exigentiam istius triplicis status eum specialiter spectant. Hinc

Ex 1° capite, quatenus scilicet est elevatus ad ordinem gratiæ, videt mysteria fidei quæ credidit in via, scilicet incarnationis, resurrectionis, redemptionis, luminis gloriæ, gratiæ, prædestinationis, etc. et eo maxime quod visio beatifica succedat fidei, et sit ejus merces juxta illud Psal. 47: *Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum*; et illud S. Aug. lib. 20 de Civit. Dei, cap. 21: « Ibi viderimus Deum et omnia illa quæ nunc non videmus, credentes autem.... eogitamus. » Adde quod quilibet videre desiderat quæ credit.

Non est tamen necesse ut videant illa mysteria quoad omnes circumstantias loci et temporis, ut patet de die iudicii quem nec angeli norunt, — Hic q. 57. a. 5. ad 1. — et de tempore ac variis aliis circumstantiis Incarnationis quas angeli non nisi successu temporis noverunt, licet illud quoad substantiam statim noverint.

Neque etiam necesse est quod videant omnia individua in quibus complentur illa mysteria et ordo gratiæ, si plura sint, id enim non videtur requiri ad beatitudinem; secus si esset unicum aut plura specialia, ut humanitas Christi, beata Virgo respectu Incarnationis: unde quamvis cognoscant mysterium eucharistiæ, non tamen vident omnes hostias consecratas: licet cognoscant mysterium resurrectionis, non tamen vident aut videbunt omnes resurrecturos maxime damnatos; nam quoad beatos verosimilius est quod omnes se et suas invicem cogitationes videant, seseque diligant tanquam consortes ejusdem beatitudinis.

2. 12 a. 8. ad 4. — Ex 2° Capite, quatenus scilicet Beatus est pars universi, videt omnia genera et species rerum, consequenter omnes angelos, quia omnes, secundum S. Thomam, specie differunt; item et præcipuas universi partes, coelum, elementa, stellas et alia similia quæ per se et principaliter perlinent ad universalium creaturarum ordinem.

gritalem mundi. Unde S. Bernardus Serm. de triplici genere bonorum η. 7, exclamat: « O sapientia ! qua tunc omnia quæ in cœlo et quæ in terra sunt perfectissime cognoscemus, in ipso fonte sapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes. » Quantum vero ad individua et singularia quæ apud nos facta sunt, fiunt aut lient, item et secreta cordium, quaedam videt, ea scilicet quæ necessaria sunt ad cognitionem specierum, aut quæ ipsum spectant, ut modo dicam; non tamen omnia, quia cum non aint præcipuæ partes universi, nec per se intendantur, sed propter conservationem speciei, nec alio titulo speciali, ut suppono, ipsum spectant, curiositatis potius foret quam rationis illorum visionem desiderare.

Ex 5° capite, beati vident omnia aut saltem præcipua quæ pertinent ad suum statum, sive sint actus liberi, sive necessarii, sive sint naturales, sive supernatural[^], sive contingant in hac vita, sive in altera. Sic S. Petrus et probabilius etiam papa vident quæ perlinent ad totam Ecclesiam, rex ad regnum, patriarcha religionis ad religionem, paterfamilias ad suam familiam, etc. Item vident omnes preces quæ ad ipsos diriguntur, cum hæc specialiter ipsos ut intercessores spectent. Hinc fit quod beatissima Virgo longe plura cognoscat ipiam cæteri sancti, præsertim quoad preces et cogitationes hominum; quia cum sit specialis eorum advocata, debet in pluribus statum illorum cognoscere ut possit opportune eis opitulari. Non videtur tamen quod cognoscat omnes sive cogitationes, sive actus liberos hominum, cum ista ad eam specialiter non spectent, — 5. p. q. 10. a. 2. o. — idque sit privilegium Christi, qui cum sit constitutus iudex omnium hominum, debet cognoscere omnes iudicandos, omnes et singulos eorum actus ac cogitationes cum omnibus circumstantiis.

Quantum ad decreta Dei libera secundum terminationem defectibilem quam habent ad creaturas, quædam cognoscunt beati, non omnia, quia quædam tantum et non omnia spectant specialiter eorum statum et consolationem rationabilem. Dixi, *decreta Dei libera secundum terminationem quam habent ad creaturas*; quia si spectentur secundum realitatem quam habent in Deo, cum sic sint ipse Deus, certum est beatos ea omnia cognoscere sicut cognos-

cunt alia quæ sunt in Deo formaliter ut jam superius notavimus, Quantum ad res possibles dicam modo.

Dices 1°. Ex dictis sequitur quod minui sanctus possit esse bealior alio sanctiore, si nempe plura ad ejus statum pertineant quam ad statum sanctioris : *consequent videtur absurdum* : ergo. *Prob. sequela.* Eo perfectior est visio beatifica quo plures creaturæ videntur in verbo. Ergo.

B. N. sequelam. Ad prob. D. ant. Eo perfectior est visio beatifica quo plures creaturæ videntur in verbo, vi luminis gloriæ ut penetrantis essentiam divinam, *C. ant.* vi luminis gloriæ ut habentis vim manifestandi per revelationem ad instar luminis prophetici, vel per species infusas extra verbum, *N. ant.* Hoc autem alterutro modo beati possunt videre plures creaturas, et ista plurium visio non arguit majorem beatitudinem essentialem. Adde quod Deus ista plura visa a minori sancto possit compensare in majori per plurium aliorum visionem.

Dices 2°. Angelus Persarum et angelus Judæorum, Dan. 10, ignorabant spectantia ad ipsos, nimirum dispositionem futuram populorum ipsis commissorum : ergo beati non vident quidquid ipsos specialiter spectat.

B. N. consequentiam in sensu conclusionis ; est enim intelligenda de spectantibus beatos præcipue seu quoad substantiam et non de omnibus omnino singularibus circumstantiis, præsertim de omnibus rationibus divini consilii circa illa.

Q. 12. a. S. 0. — *Dico* 5°. Beati vident creaturas possibles, non omnes, sed aliquas et tanto plures quanto perfectior est visio beatifica. Est communis cum Auctore.

Prima pars, quod non videant omnes creaturas possibles, *patet ex prima conclusione. Prob. secunda pars.* Deus videndo se comprehensive, videt in se omnes creaturas possibles : ergo beati videndo Deum quidditative, vident in eo aliquas creaturas possibles. — *Ibid.* — *Prob. tertia pars.* Quanto perfectius penetratur causa, tanto plures ex ea noscuntur effectus possibles; sicut qui perfectius novit aliquod principium, eo plures ex eo noscit conclusiones deducibiles : erge quanto perfectior est visio Dei qui est causa omnium, eo plures in eo noscuntur effectus

possibdes.ITæ rationes, ut vides, supponunt, creaturas videri in Deo formaliter ut in causa, de quo § sequenti.

§ III. — *Quomodo beati videant creaturas in Deo*

Bpco Ip duplicem visionem in verbo, formalem ei causalem, de qua in capite procedentis §.

Aoia insuper, duplex medium cognitionis distinguere : unum quod prius cognitum, *ut quod*, ducit in cognitionem alterius, et dicitur medium *in quo* : sic sunt præinissæ respçctil conclusionis, causa respectu effectus, effectus respectu causæ, signum respectu signati. Aliud est quod facit cognoscere absque eo quod prius cognoscatur *ut quod*, sed solum repraesentando objectum : sic est species impressa quæ non debet prius cognosci *ut quod*, sed est tantum ratio repraesentandi objectum : dicitur medium incognitum, seu medium *quo*.

Nota iterum distinguere duplex esse creaturarum : unum in Deo quod est eminentiale, et illud est ipse Deus prout eminenter continet creaturas; aliud proprium et formale quod habent creaturæ in seipsis si existant, vel habere possunt si sint possibiles.

Quwrifur itaque an creaturas quas vident beati, videant in verbo formaliter, an tantum causaliter; item si in verbo formaliter, an in illo tanquam in medio *quo* incognito, vel tanquam in medio *quod* prius cognito tanquam effectus in causa el quoad proprium el formale esse? Pro quo

Dico 1°. Beati vident aliquas creaturas in verbo formaliter, aliquas causaliter seu extra verbum vi status bealitudinis, omnes quoad proprium et formale esse. Est Auctoris in pluribus locis infra designandis.

Prima et secunda pars est S. Augustini lib. I de Genes, ad Litt. cap. 23, ubi distinguit in angelis duplicem cognitionem : unam *matutinam*, qua cognoscunt creaturas in verbo; alteram *vespertinam*, qua eas cognoscunt extra verbum.

Infra q. 58. a. 70. — *Prob. prima et tertia pars*. Cognitione beatorum est exemplata a cognitione qua Deus seipsum cognoscit; est enim ejus participatio et imitatio qua sumus illi similes, juxta Scripturam Jo m; "I atqui, Deus seipsum cognoscendo, loquitur in seipso creaturas secundum esse il

earum forinale, ulfusi u3 probabimus p<...v-a; ergo beati, videndo Deum, vident in illo creaturas secundum esse earum formale, non quidem omnes quia ipsum non comprehendunt, sicut ipse se comprehendit, et plures vel pauciores juxta mensuram luminis gloriæ et dispositionem divins voluntatis, ut dicam infra. *Jddc, pro tertia parte* quod, si beati non viderent creaturas nisi secundum esse eminentiale quod habent in Deo, eas proprie non viderent, cum istud esse eminentiale nihil sit aliud quam ipse Deus. Longa series testimoniorum ex S. Th. videri potest apud Sylvium hic a. 9.

Q. 12. a. 10. O.— *Prob. secunda pars*. Ea quæ beati cognoscunt in verbo formaliter simul ab initio cognoscunt et non successive, utpote unico intuitu et unica specie, ut dicam infra : atqui beati quædam non cognoverunt simul ab initio, sed successive : sic Daniel. 10, angelus Persarum et angelus Judæorum ignorabant liberationem Judæorum, qua de causa litigabant, non quidem contrarietate voluntatum, inquit S. Th. sed rerum. Sic nullus beatorum nunc cognoscit diem judicii quem postea noscet, ut jam dixi. — infra q. 57. a. 5. ad 1. — Sic angeli non sciverunt ab initio quasdam circumstantias passionis Christi quas postea cognoverunt. Ergo.

Dico 2°. Beati vident creaturas in verbo, non tanquam in medio *quo* seu specie illas immediate repraesentante, sed tanquam in medio *in quo* prius cognito, seu tanquam in causa efficiente et exemplari : ita ut Deus cognitus sub ratione causæ sit medium ducens in creaturarum cognitionem, eo modo quo nunc per causam cognoscimus effectum, cum hac differentia quod causæ et effectus notio in cœlis habeatur unico intuitu seu actu, propter perfectionem luminis gloriæ et unitatem speciei.

Prob. utraque pars simul. XL modo creaturæ cognoscuntur in essentia divina, quo modo in ea repraesentantur : atqui essentia divina ut gerens vices speciei respectu intellectus beatorum, non repræsentat immediate creaturas sed seipsam, et in se ut in causa efficiente et exemplari seu ideali creaturas : ergo. *Prob. min.* 1° Si essentia divina repræsentaret ex æquo et æque primario se et creaturas, non esset {rotins Deus in esse intelligibili quam creatura, quod est absurdum. 2°. Itæ præsentatio immediata

unitis per aliud fit ratione vel similitudinis vel identitatis : atqui essentia divina est in infinitum dissimilis creaturis, neque est identificata cum illis, sed continet illas eminentiater tanquam causa : ergo.

Infra, q. 88. a. 7, o. — *Prob. 2°*. Cognitio beatorum, ut modo dicebam, est exemplata a cognitione qua Deus seipsum cognoscit : atqui Deus cognoscendo seipsum, cognoscit in se creaturas, non tanquam in specie illas immediate repraesentante, sed tanquam in causa eas virtualiter eminentiater continente, ut infra fusius dicemus : ergo.

Suffragatur S. Aug. Lib. II de Civit, cap. 7 dicit : « Cognitio creatura in seipsa » decoloratior est, ut ita dicam, quam cum » in Dei sapientia cognoscitur, velut in • arte per quam facta est. n

Dices 1°. Si beati viderent aliquas creaturas in verbo, omnes viderent : atqui *falsum consequens* : ergo. *Prob. sequela*. Non est ratio cur una potius videatur quam altera, cum omnes æqualiter contineantur in essentia divina ut in causa. Ergo.

R. N. sequelam. Ad prob. N. et assigno rationes ob quas aliquæ creatura videantur in verbo et non aliæ neque omnes. Prima est ex parte potentiae, scilicet luminis gloria*, quod cum sit finitum, non confert vim videndi omnia, sed plura vel pauciora secundum quod est magis vel minus intensum. Altera est ex parte objecti, scilicet essentiae divinæ ut est species intelligibilis, quæ quamvis sit omnium repraesentativa, actu tamen non repræsentat nisi tot quot intellectus habet vim cognoscendi juxta mensuram luminis gloriæ. Ratio autem cur hæc potius quam illa repræsentet, est beneplacitum divinæ voluntatis. Non enim divina essentia est necessario repraesentativa creaturarum in se ut in causa efficiente et exemplari, sed libere et pro sua voluntate repræsentat quas vult et quibus vult : unde sicut libere et pro beneplacito utitur sua omnipotentia ad hæc potius quam illa producenda, ita libere et pro beneplacito utitur sua essentia ut specie intelligibili ad liæ potius quam illa, his potius quam illis repi. Tscntanda, sic tamen ut non excedant virtutem luminis gloriæ. Jure autem præsumimus velle repræsentare unicuique quod specialiter elpracipue ipsum spectat, ut diximus.

Dices 2°. Essentia divina est omnino absoluta et independens a creaturis, nec ad ullam ex se refertur : ergo non potest esse medium in quo cognito creatura cognoscuntur.

R. D. ant. Essentia divina est absoluta a creaturis, et tamen continet illas eminenter ut causa, ('. *ani.* et non continet illas eminenter, *N. ant. el conseq.* Ut enim aliquid sit ratio cognoscendi aliud, non est necesse quod habeat proprie dictam relationem ad illud, nec enim unum relativum est ratio cognoscendi correlativum, cum sint simul natura et cognitione; sed sufficit quod unum contineat aliud, sicque inter ea sit connexio producentis et producti.

Subsumes. Atqui essentia divina non continet totum quod est in creaturis. Ergo. *Prob. subsumptum.* Non continet id quo creatura distinguuntur a Deo. Ergo.

R. N. subsumptum. Ad prob. D. ant. Essentia divina non continet formaliter id quo creatura distinguuntur a Deo, *C ant.* non continet eminenter, *subdistlnquo.* Non continet quoad negativum, *C.* quoad positivum, *N.* Totum enim positivum quod importat id quo creatura distinguuntur a Deo, est in illo virtualiter et eminenter. Et, *ut prceoccupetur instantia*, ad hoc ut creatura cognoscantur in Deo secundum suum esse formale, non est necesse quod contineantur in Deo formaliter; quia cognitio non sistit in modo essendi quam habent in Deo, sed extenditur ad eum quem in seipsis habent aut habere possunt. Unde quamvis ex parte medii cognoscantur in alio, ex parte tamen objecti cognoscuntur ut sunt in seipsis, ut latius dicemus infra de scientia Dei.

Dices 5°. Beati non vident in verbo decreta Dei libera ; ergo nec creaturas quarum Deus non est causa nisi mediantibus suis decretis liberis. *Prob. ant. 1°* Quia actus liberi voluntatis nostra non cognoscuntur ex cognitione quidditativa, imo nec comprehensiva voluntatis nostræ : unde angeli qui illam comprehendunt, non cognoscunt cogitationes nostras, juxta illud I Cor. 2 : *Quis enim hominum scit* (idem dic de angelis) *quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est?* 2° Quia libera Dei decreta non habent necessariam culti essentia divina connexionem, polerani enim non esse : quando autem prædicatum non

babet necessariam connexionem cum sub-
jecto, prædicatum n< n potest cognosci ex
cognitione subjecti. Ergo.

II. decreta Dei libera quantum ad ter-
minationem defectibilem ad creaturas, de
quo estquæstio, eo modo cognosci a beatis
in verbo, quomodo cognoscuntur ips® crea-
tura quæ sunt illorum termini, scilicet, vi
lumini gloriæ et ipsa visione beatifica,
non absolute et necessario, sed supposita
tanquam conditione, lege et voluntate Dei,
qua vult ea beato manifestare, *ut dixi in
solutione primi argumenti*; qu® mani-
festatio est revelatio quædam, non extra
verbum, sed in ipso verbo facta : — infra
q. 107. a. 1. o. — sicut angelus A eadem
cognitione qua cognoscit substantiam an-
geli B, etiam cognoscit conceptus ejus li-
beros, iiocipso quo angelus B illos ordi-
nat et vult esse manifestos angelo A, eaque
ratione tollit occultationem moralem quam
habet cogitatio interna ex eo quod libera
est. Non ergo cognoscuntur a beatis in
verbo decreta Dei libera, quia habent ne-
cessariam connexionem cum essentia di-
vina; sed quia sunt in Deo et ex ejus vo-
mitate manifestata habentibus vi luminis
gloriæ sufficientem virtutem ad ea videnda.
Et sic patet responsio ad instantias.
Hanc materiam cum variis aliis objectioni-
bus accuratius tractabimus ad q. 14 de
scientia Dei et in tractatu de Incarnatione,
ubi de scientia beata Christi.

§ IV. — *Utrum implicet omnia quæ Deus facit
et facere potest, cognosci a beatis?*

Q. 12. a. 8. o. — *Dico* 1°. — Implicat
omnia qu® Deus facit et facere potest cog-
nosci a beatis formaliter in verbo ut in
causa, secundum omnes habitudines, mo-
dos et rationes eorum possibles.

ibid. — *Prob.* Cognoscere in causa om-
nes effectus possibles, secundum omnes
suos modos et rationes vi cognitionis cau-
sa, est ipsam causam comprehendere; at-
qui implicat Deum comprehendere a beatis,
probatum est: ergo. *Prob. maj.* Cog-
noscere omnes effectus possibles vi cog-
nitionis et penetrationis cans®, est cognos-
cere quousque causa potest et non ultra :
ergo est eam adæquate cognoscere quan-
tum cognoscibilis est, adeoque compre-
hendere.

Illic 1° inde sequi tantum solam com-

prehensionem Dei extensivam, quæ non
repugnat, non vero intensivam.

II. ;V. *assumptum*, implicat enim om-
nia possible, quoad omnes modos et ra-
tiones illorum (hæc enim sunt etiam possi-
bilia), cognosci in essentia divina, ita ut
ipsa sit ratio illa cognoscendi, quin ipsa
penitus penetretur et cognoscatur quan-
tum est penetrabilis et cognoscibilis inten-
sive, ita ut nec a Deo intensius et melius
penetretur et cognoscatur, alioquin falsa
esset ejus cognitio, cum ultra omnia pos-
sibilia non restet nisi impossibile. Sicut
implicat omnes omnino conclusiones in ali-
quo principio virtualiter contentas, in ea
cognosci et illud non cognosci quantum
est intensive cognoscibile.

Inst. Beati cognoscunt Filium et Spiri-
tum sanctum, qui sunt terminus adæqua-
tus potenti® generativ® Patris, et tamen
illam non comprehendunt. Item anima
Christi videt in verbo omnia qu® Deus cog-
noscit per scientiam visionis, et tamen il-
lam non comprehendit : ergo similiter.

B. N. consequentiam. *Ad primam*, dis-
paritas est, quod beati non cognoscant om-
nes modos et eminentias Filii et Spiritus
sancti, sicut beatus cognosceret omnes mo-
dos et perfectiones omnium possible :
unde beati videndo Filium et Spiritum sanc-
tum, non vident terminum adæquatum po-
tenti® generativ®; cognoscendo autem om-
nia possible, cognoscerent terminum adæ-
quatum omnipotenti®. *Ad secundam*, dis-
paritas est, quod omnia existentia et futura
non sint terminus adæquatus scienti® vi-
sionis, quia Deus posset plura producere et
videre; omnia autem possible sunt termi-
nus adæquatus omnipotenti®.

Dices 2°. S. Greg. lib. 4 Dialog, cap. 53:
*Quid est quod non videant, qui videntem
omnia vident?* Ergo.

ibid., ad 1. — A. quod S. Gregorius lo-
quitur quantum ad sufficientiam objecti,
scilicet Dei, quod quantum in se est suffi-
cienter continet omnia; non sequitur tamen
quod videns Deum omnia cognoscat, quia
ipsum non perfecte comprehendit.

Dices 5°. Qui intelligit id quod est ma-
jus, intelligere potest id quod est minus :
sed omnia qu® Deus facit et facere potest
sunt minus quam ejus essenli i : ergo.

ibid., ad 5. — A. quod licet sit majus vi-
dere Deum quam omnia alia, tamen majus

est sic videre Deum, quod omnia in eo cognoscantur, quam videre sic ipsum, quod non omnia, sed pauciora vel plura cognoscantur in eo; ostensum est enim quod multitudo cognitorum in Deo consequitur modum videndi ipsum magis vel minus perfectum

Dico 2°. Probabile est non implicare omnia possibilia cognosci a beatis extra verbum.

Prob. Si implicaret, ideo esset quia vel comprehenderetur essentia Dei, vel infinita foret cognitio : atqui ex neutro capite implicat : ergo. *Probatur minor pro prima parte.* Ex eo quod omnia possibilia cognoscerentur extra essentiam divinam, non sequeretur ejus comprehensio, quia divina essentia est cognoscibilis ul causa omnium non sic autem cognosceretur : ergo non cognosceretur quantum est cognoscibilis, adeoque non comprehenderetur, sed tunc tantum cognosceretur ut omnium causa a posteriori per effectus et non in se ipsa.

Probatur minor pro secunda parte. Cognitio dicitur infinita ex infinitate sui objecti primarii : primum autem objectum cognitionis est essentia seu quidditas : si ergo objectum non sit infinitum in essentia, sed in alio genere, puta quantitate, non ideo cognitio erit infinita. Omnia autem possibilia, etsi forent infinita in multitudine, essent tamen finita in essentia seu quidditate, clauderent enim sub certo genere et differentia; et *dato* quod aliquid esset infinitum secundum essentiam, cognosceretur finito modo sicut Deus, quod non arguit infinitam cognitionem.

Potes utrum sit absolute impossibile Deum videri ut est in se, nulla visa in eo creatura.

R. Impossibile est absolute Deum videri ut est in se, non visis in eo creaturis secundum rationem communem entis creabilis ; quia Deus non potest videri ut est in se, quin videatur ejus omnipotentia et eminentialis continentia creaturarum, quam implicat cognosci, non visa ratione entis creabilis.

Non videtur tamen absolute impossibile Deum ul in se est cognosci, nulla visa in eo creatura in particulari ; quia essentia Dei est omnino absoluta et independens a qualibet creatura in particulari, potuit enim nullam creare ; ergo nec implicat

quod videatur, nulla visa creatura in particulari, modo videatur ratio entis creabilis in communi ; sicut non implicat quidditative cognoscere potentiam creatam, puta potentiam visivam, absque eo quod ullum coloratum in particulari cognoscam, modo cognoscam in communi rationem colorati. Adde quod creaturæ non sint nisi objectum secundarium visionis beatificæ ; non implicat autem objectum primum videri sine secundo. — *ibid.* ad 4. — Et ideo dixit S. Thomas quod, si solus Deus videretur qui est fons et principium totius esse et veritatis, ita repletur naturale desiderium sciendi, quod nihil aliud quæretur, et videns Deum esset beatus. Unde cum q. 8 de verit. a. 4, ad 15, videtur supponere id esse *impossibile*, censet Sylvius S. Doctorem esse intelligendum de impossibili secundum legem ordinariam et praesentem statum, non de impossibili secundum potentiam absolutam, siquidem hic eadem repetat absolute absque dicta clausula.

Si dicas beatum se saltem in Deo visurum, cum illum videret et possideret ul suum ultimum finem. *Respondet laudatus Sylvius*, resolutionem esse intelligendam sub exceptione videntis et ejus visionis, hoc sensu scilicet quod non sit impossibile Deum videri nulla visa creatura, quæ non sit ipse videns aut ejus visio. Censet tamen Serra hanc exceptionem non esse necessariam, et posse beatum videre Deum absque eo quod ipsa visione videat in particulari Deum esse suum ultimum finem, sed sufficere ad cum quietandum, quod ipsa visione videat Deum esse finem omnis creaturæ, cl alia visione extra verbum cognoscat Deum esse suum finem ultimum in particulari.

ARTICULUS XI.

Resolvuntur quasdam leviores difficultates ad complementum questionis S. Thomas.

9. 12. a. 9. o. — *Quæritur* 1° utrum ea quæ beati vident, videant per aliquas similitudines ?

R. sub distinctione. Quæ videntur in verbo formaliter, non videntur per similitudines seu species proprias, sed per ipsam Dei essentiam per quam Deus videtur, quia non videntur in propriis naturis, sed in Deo in quo praeexistit eorum similitudo

exemplaris scu idealis et efficiens. Quæ vero videntur in verbo causaliter seu potius extra verbum, videntur per proprias species aut similitudines, propter oppositam rationem.

Quæritur 2° utrum ea quæ beati vident in Deo, simul ab initio videantur?

Ibid. a. 10. o. ct ad 2. et q. 8. de verit. a. 4. ad 14 et alibi.—*R. sub eadem distinctione.* Quæ videntur in verbo formaliter, videntur simul; quia omnia videntur unico actu per unicam speciem omnino invariabilem tam inrepræsentando quam in essendo, scilicet per Dei essentiam: unde S. Aug. ultimo de Trinit. cap. 16 in fine dicit, « Volubiles non erunt cogitationes nostræ, » ab aliis in alias euntes atque redeuntes: » sed omnem scientiam nostram uno simul » conspectu videbimus. » Quæ vero videntur in verbo causaliter per species proprias et diversas, non videntur simul ab initio, sed successive, propter oppositam rationem. Et hoc ultimo modo verisimile est beatos cognoscere preces ad se fusas; quia si simul ab initio omnes omnium preces ad se fundendas viderent in verbo formaliter, jam cognoscerent diem iudicii; quia noscerent qui sint futuri ultimi hominum qui ipsos invocabunt, quæ ultimæ eorum preces, quam ardentes in ipso conflagrationis mundi tempore, etc.

Quæritur 3° quæ sit mensura visionis beatificæ?

A. Visio beatifica mensuratur æternitate participata.

Hic q. 10. q. 5. ad 1. a. 5. ad 1. et 5. cont. Gent. c. 61. —*Prob.* Visio beatifica non mensuratur neque tempore, neque aeternitate essentiali: ergo æternitate participata. *Patet consequentia*, quia non sunt aliæ mense duralionis rerum. *Prob. ant.* Tempus est mensura duralionis rei successivæ et variabilis secundum esse et operari; æternitas est mensura rei invariabilis secundum esse, variabilis secundum operari; æternitas essentialis est mensura rei invariabilis secundum esse et operari tam ab intrinseco quam ab extrinseco: atqui visio beata non est ullo modo successiva aut variabilis ex intrinsecis; tum quia est tota simul; tum quia ejus principia, scilicet lumen gloriæ et divina essentia gerens vices speciei, non subjacent successioni aut variationi; est tamen variabi-

lis ab extrinseco, sicut enim Incœpit esse, ita potest desinere, Deo suum concursum suspendente; imo sicut est diversa in diversis, sic nihil repugnat quin de præsentia Dei absoluta in eodem subjecto minuat vel augeatur: ergo.

Quæritur 4° utrum creaturas videantur in Deo tanquam in speculo?

Idem quandoque aflinnari a D. Thoma; sed intelligendus est de speculo metaphoricè et secundum quid, quatenus nempe essentia divina repræsentat creaturas, quod facit speculum; non vero de speculo simpliciter et proprie dicto; quia speculum proprie dictum recipit species a rebus, non sic Dens.

Quæritur 5° utrum per rationem naturalem possimus in hac vita Deum cognoscere?

Q. 12. a. 18. o. — 7°. nos non posse per rationem naturalem, cujus cognitio oritur ex sensibilibus, noscere Dei essentiam, seu quoad quid est; posse tamen cognoscere quoad an est et quod sit prima omnium causa. *Patet ex dictis hic et alibi de existentia Dei.*

Quæritur 6° utrum cognitio quæ habetur de Deo per gratiam perfectior sit et aliorum quam ea quæ habetur per rationem naturalem?

ibid. n. 13. — 1°. affirmative. Quia lumen naturale intellectus confortatur per infusionem luminis gratuiti, et aliquando phantasmata formantur divinitus in imaginatione hominis magis exprimentibus res divinas.

De tempore quo sancti donantur visione beata, dicemus in 1, 2, dum de ultimo fine.

ARTICULUS XII

De nominibus Dei. D. Th. Q. 13.

Cum ea quæ docet S. Thomas in 12 articulis quaestionis 15, parce tractentur in scholis, precipua per quasdam quaestiunculas breviter resolvemus. Unde

Quæritur 1° utrum possit imponi aliquod nomen Deo quod ipsum vel eius significet?

R. A nulla creatura possibili potest Deo imponi nomen quod ipsum adæquale et comprehensive significet; potest tamen ab angelis et beatis, non a viatoribus imponi nomen quod ipsum quantitative significet: possunt tandem a viatoribus plura in uo-

mina imponi quæ diversas ejus perfectiones imperfecte significant.

Q. 15. a. 1. o. — *Tota hæc responsio probatur hac ratione* (undata in philosophia, 1 Perhier. c. 1, quod nomina non significant res nisi mediante conceptu imponentis seu loquentis, sunt enim ejus conceptuum signa et expressiones, et ideo mentitur qui contra mentem loquitur : ergo nomina dicta vel imposita ab aliquo, tantum et non magis quidditatem rei significant quam eam concipit. *Subsumo*. Atqui nulla creatura possibilis potest adæquate et comprehensive Deum cognoscere : angeli et beati, non tamen viatores, ipsum quidditative cognoscunt ; viatores tandem ipsum et varias ejus perfectiones ex creaturis imperfecte cognoscunt : ergo.

Hinc colliges, 1° Deum dici ineffabilem, non quod de illo nullus sermo haberi possit, aut nullum nomen ipsi imponi queat a creaturis; sed quod a nulla creatura possit imponi nomen ejus naturæ comprensivum, nec a viatoribus ullum quod perfecte ejus quidditatem significet, ad sensum primæ et secundæ partis responsionis.

Colliges 2° quod, cum triplici via Deus a nobis cognosci possit, 1° per viam remotionis dum ab eo removemus imperfectiones creaturarum; 2° perviam collectionis, dum omnes perfectiones dispersas in effectibus in eo tanquam in omnium causa colligimus; 3° per viam excessus dum omnes perfectiones creaturarum ipsi modo eminentiori tribuimus : juxta hunc triplicem modum cognoscendi Deum, tria nominum genera ei attribuimus. Juxta primum modum, vocamus ipsum infinitum, incorporeum, immaterialem, immutabilem, impeccabilem, incomprehensibilem, etc. Juxta secundum modum, nominamus ipsum omnipotentem, primam causam, provisorem, gubernatorem generalem, etc. Juxta tertium modum, vocamus ipsum supersubstantialem, superexcellentein, superpulchrum, superbonum, etc.

Quæritur 2° quæ sint præcipua Dei nomina ?

Ibid. a. S. ct 11. — *R.* esse tria, scilicet : *Deus*, *Qui est*, *Jchoza* seu *Jcheva*. Quia ista tria nomina magis proprie quam cætera divinam naturam significant, non la-

Qui est, ut subsistentem ; *Jch ova*, ut incommunicabilem ; *l* singularem, quasi istum Deum.

Porro hoc nomen */chova*, dictum tetragrammaton, seu quadrilitterum, quod constet quatuor litteris, *Jod, he, vau, he*, ita sacrum ac venerabile erat apud Hebræos, eo quod existimarent illud esse proprium et essenziale, ut nunquam vel raro illud pronuntiarent; sed cum inter legendum occurreret, loco illius, ex consuetudine recepta a majoribus, ordinarie usurpabant *Adonai*, quod significat Dominum. Præter autem hæc tria assignata nominalia, sunt alia plura minoris notæ nomina de Deo imposita apud Hebræos, quæ referunt SS. Dionys. Hieronym. et alii.

Id notatu dignum observat Gonet. apud omnes ferme gentes Dei nomen esse tetragrammaton, seu quatuor litteris constans : sic apud Hebræos *Jehova*, apud Græcos *Theos*, apud Latinos *Deus*, apud Gallos *Diei*, apud Italos *hldio*, apud Hispanos *Dios*, apud Germanos, Anglos et Flandros *Goth* seu *Go'èt*, apud Egyptios *Theu*, apud Persas *Syre*, apud Magos *Orsi*, apud Armenos *Hors*, apud Arabes et Turcas *Allah*.

Quæritur 3° utrum omnia nomina dicta de Deo sint synonyma?

ibid. a. 4. o. — *l*? *negative*.

ibid. — *Prob.* 1°. Nomina synonyma sunt quæ eandem rem et sub eadem ratione, seu eodem conceptu significant, ut ensis, gladius, vestis, indumentum. Cum enim nomina rem significant mediante conceptu, primum significatum est conceptus, ultimum res ipsa ; consequenter quando plura nomina significant eandem rem sui diversis conceptibus seu rationibus, non habent idem significatum, saltem primum et immediatum : atqui licet plura Dei nomina eandem rem significant, eam tamen significant sub diversis rationibus et conceptibus; bonitas enim in Deo non significat eandem rationem cumdemque conceptum <piem justitia, etiamsi in Deo bonitas et justitia sint idem : ergo.

ib. in arg. s. c. — *Confirmatur*. Plura synonyma sibi invicem adjuncta nugationem faciunt, sicut si dicatur, vestis indumentum, ensis gladius : atqui admitti non debet quod Scriptura nugatur, cum Jerem. 55 dicit: *Fortissime, l* *je, potens, Do-*

minus exercituum, nomen libi. Similiter alibi. Ergo.

DISSERTATIO V.

Be scientia DEI.

D. Th. Q. 14.

Q. 14. in proœm. — Post considerationem eorum quæ pertinent ad divinam substantiam, restat considerandum de his quæ perlinent ad operationem ipsius, et primo de his quæ perlinent ad operationes immanentes, quæ sunt intelligere et velle. Nec te moveat quod dixerimus supra, intelligere divinum esse constitutivum divinæ naturæ, sicque pertinere ad divinam substantiam. Hoc ipso enim quo natura est, etiam pertinet ad operationem, quia natura est principium radicale operationis. Insuper sic constituit naturam divinam, quod sit etiam operatio sub diversa ratione, *ut explicuimus* loco citato *et patebit ex dicendis*. Igitur in hac dissertatione dicemus de his quæ perlinent ad divinam intellectionem, in sequentibus de his quæ pertinent ad divinam voluntatem.

ARTICULUS I.

Utrum in Deo sit scientia?

Scientia dupliciter sumitur : 1° late pro omni cognitione intellectiva, certa et evidenti ; 2° proprie pro cognitione certa et evidenti rerum per causas. De utraque quærilur utrum sit in Deo

§1. *Utrum sit in Deo cognitio intellectiva, caque sit virtualiter distincta ab intellectu?*

Q. 14, a. 1. o. et 1. cont. Gent. c. 44.— Dico io. Est in Deo perfectissima cognitio intellectiva.

Est de fide tradita in Scripturis. Esther 14: *Domine, qui habes omnium scientiam.* Psalm. 52 : *Intelligit omnia opera torum.* Roni. 11 : *O altitudo divitiarum lapientia. et scientia.* Z)et/etalibi passim.

Cont. Gent. cit. — Imo hæc veritas ita ipso naturæ lumine clarescit, atque in tantum apud gentes invaluit, ut ab intelligendo nomen Deo imponerent : nam, ut dicit Damascenus lib. 1 de Fide cap. 11, *Theos*, quod secundum Græcos Deum significat, dicitur a *Thcaste*, quod est considerare vel videre.

ibid.—Jurequidein ; Deum namque om-

nes intelligunt ens summe perfectum, primum motorem ordinatissimum, sapientissimum mundi rectorem et primam omnium causam; verum absque intelligentia non esset ens summe perfectum, cum hæc sit maxima perfectio ; foret cæcus molor et rector imprudentissimus, nec esset omnium causa ; cum non conferret nobis intelligentiam qua careret.

Præter hæc, unam aliam et profundiorum rationem proponit hic S. Doctor : quæ cum late pateat et a pluribus impugnetur, operæ pretium est eam, in quantum fassent, in bona luce collocare. Probat ergo S. Thomas vim cognoscendi et intelligendi in Deo ex ejus immaterialitate : quod ut facilius intelligas,

Hic q. 14 cit. et cont. Gent. cit.— *Prænotandum est*, quod cognitio fiat quatenus cognitum est in cognoscente, non secundum entitatem, id enim est impossibile, sed secundum suam similitudinem seu representationem; ita quod species rei cognitæ sit idem Prorsus in esse intelligibili, quod est res cognita in esse entitativo; alioquin ipsam non representaret perfecte et adæquate : consequenter species remanet forma rei cognitæ, nec fit forma cognoscentis, sed potius cognoscens retinendo propriam formam, fit ipsa res cognita in esse intelligibili : unde dixit philosophus animam intelligentem fieri omnia. Et in hoc differunt cognoscentia a non cognoscentibus; non cognoscentia enim recipiunt formas alias entitative et corruptibiliter. non tanquam formas aliarum rerum, sed tanquam suas amittendo proprias: sic v. g. dum aqua recipit calorem ab igne, iste calor non est idem calor qui est in igne, sed fit proprius aquæ, quæ simul amittit propriam formam, scilicet frigus. Sic dum materia ligni recipit formam ignis, amittit propriam, et ista forma ignis, ab igne producte distincta, fit illi propria : at non sic cognoscentia. Hæc enim modo elevationi, incorruptibili et magis immateriali recipiunt formas, non dico alias, sed aliarum rerum, quia eas recipiunt non amittendo proprias, nec ut suas, sicut ut aliarum rerum : sic, v. g. dum cognosco lapidem, forma lapidis est in meo intellectu, et remanet forma Lapidis in esse intelligibili; nec ego amitto meam, sed cuius mea fio lapis intelligibiliter. Quod totum his paucis

verbis comolexus est S. Thomas hic a. i citato : « Cognoscentia a non cognoscentibus ni hoc distinguuntur, quia non cognoscentia nihil habent nisi formam suam tantum; sed cognoscens natum est habere formam etiam rei alterius: nam species cogniti est in cognoscente. »

ibid. — *Hisprænotatis*, sic proponitur ratio D. Thomæ. In tantum ens est cognoscitivum, in quantum est immateriale seu elevatum supra conditiones materiæ : atqui Deus est in summo immaterialitatis utpote actus purus : ergo est summe cognoscitivus, consequenter intelligens, quia inter genera cognoscitivorum primum est intelligens.

ibid. — *Prob, maj.* 1° Cognitio fit in quantum cognoscens habet in se formam cogniti relinendo propriam, ut explicatum est in prænotamine : atqui quod aliquid habeat in se formam alterius retinendo propriam, provenit ex immaterialitate et elevatione supra conditiones materiæ : ergo. *Prob. min.* Quod aliquid in se habeat propriam et aliorum formas, provenit ex ejus amplitudine et illimitatione ; quo quid enim plura complectitur, eo magis est amplum et illimitatum : atqui illa amplitudo et illimitatio provenit ab immaterialitate, est enim materia quæ formam limitat et impedit ne communicetur ad aliud subjectum in eadem ratione individuali, quod est facere suam tantum : ergo.

ibid.—*Prob 2° prima maj.* Major vel minor facultas cognoscendi distribuitur secundum majorem vel minorem immaterialitatem, majorem vel minorem elevationem supra conditiones materiæ : sic quia formæ elementorum et vegetantium sunt omnino immersæ materiæ, et tam in agendo quam in recipiendo sequuntur conditiones materiæ*, scilicet frigus, calorem, siccitatem et humiditatem, nullo modo cognoscunt : sensitiva licet entitative materialia, quia tamen aliquo modo elevantur supra materiam eique dominantur, eam enim movent ad nutum et illa utuntur ut instrumento, imperfecti cognoscunt, et inter sensus qui minus elevantur, minus cognoscunt, ut tactus; qui magis elevantur, magis cognoscunt, ut visus, et præsertim imaginatio : anima ratioi*.dis, quia est immaterialior, perfectius eo. noscit; angelus adhuc perfectius, quia est adhuc minus immaterialis. Ergo.

Obj. 1°. Multa sunt immaterialia que non sunt cognoscitiva, ut voluntas, gratia, charitas et alii habitus infusi. E contra sunt materialia cognoscitiva, ut anima sensitiva. Ergo.

7°. *ad primum*, rationem D. Th. maxime procedere de substantiis spiritualibus, quia operari est subsistentium. Accidentia vero immaterialia, quamvis non sint cognoscitiva formaliter et elicitive, pertinent tamen ad ordinem cognoscitivum, sive ut proprietas cognoscentis, sive ut aliquid consecutum, aut requisitum ad cognitionem : sic voluntas est inclinatio consequens intellectum, virtutes morales infusi sunt habitus hanc inclinationem perficientes, gratia est radix cognitionis supernaturalis, et sic de cæteris ; et hoc sufficit ad veritatem principii D. Thomæ. Illud enim non probat omnia quæ sunt in substantia immateriali esse formaliter et elicitive cognoscitiva, sed quod ipsa cognoscat et quod cætera quæ ad illam pertinent, sint de ordine cognoscitivo.

z/d secundum, jam diximus animam sensitivam eatenus esse cognoscitivam quatenus est aliquo modo elevata supra conditiones materiæ, non quod non sit entitative materialis, sed quia incipit dominari materiæ eam movens ut instrumentum, et non recipit formas aliarum rerum entitative et corruptibiliter, ut potentia merematerialis, sed elevatori modo sine sui corruptione seu allevatione et quatenus remanent rerum aliarum formæ.—Q. dē sp. creat, a. 2.0. et 2. cont. Gent. c. (58. ad finem,—Tripliciter enim polest sumi immaterialitas: 1° pro exclusionem informationis materiæ, et sic angelus est immaterialis; 2° pro independentia a materia, et sic anima rationalis est immaterialis; 3° pro excessu supra conditiones materiæ in agendo et recipiendo, et sic anima sensitiva est immaterialis; recipit enim species intentionales modo representativo absque sui allevatione, et operatur independentem a conditionibus materiæ : sic visio, v. g. non elicitur medio calore vel frigore, humiditate vel siccitate, quæ sunt dispositiones materiæ. Ad hunc autem modum agendi et recipiendi, eo magis res sunt aptæ quo magis sunt a materia puræ.

Inst. Aer recipit species intentionales

absque sui alteralione, similiter speculum, et tamen non sunt cognoscitiva. Ergo.

Respondet Joannes a S. Th. species non recipi in aere et in speculo ut intentionales et repræsentativæ, sed tantum ut inhærentes et informativæ, non secus ac alia accidentia materialia. Respondent Salmanlicus apud Gonet. aerem et speculum non recipere formas aliorum per identitatem cum illis sicut recipiunt cognoscitiva. In idem forme redit cum præcedenti responsione. Respondeo cum Goudin, species visibilium non recipi formaliter in aere aut in speculo ut recipiuntur in facultate visiva, sed solum virtus, qua objectum imprimit speciem, defertur per aerem ut per medium, et a speculo reflectitur ad potentiam visivam, in qua sola ut in propria sede formatur et residet species visibilis.

Obj. 2°. Si immaterialitas esset ratio cognoscendi, ubi æqualis foret immaterialitas, æqualis foret virtus cognoscendi : atqui *falsum consequens* : ergo. *Prob. min.* Omnes angeli sunt æque immateriales, omnes enim dicunt æqualiter negationem materiæ et independentiam ab illa : atqui tamen non pollent æqua vi cognoscendi.

Il. N. min. Ad prob. D. maj. Omnes angeli sunt æque immateriales ex parte termini a quo, *C. maj.* ex parte termini ad quem, *N. maj.* Etenim immaterialitas non dicit tantum negationem materiæ, sed aliquid positivum, nempe maiorem vel minorem participationem actus puri » quamvis « item omnes angeli æqualiter sint independentes a materia, non tamen æqualiter participant de actu puro.

Obj. 5°. Non implicat a Deo creari substantiam immaterialem quæ non sit cognoscitiva : ergo immaterialitas non est ratio cognoscendi.

A. D. ant. Non implicat a Deo creari substantiam immaterialem quæ non sit cognoscitiva proxime, *C. ant.* quia potest absolute proprietas separari ab essentia ; quæ non sit cognoscitiva radicaliter, *N. ant.* Propria enim eius operatio est cognoscere, dent propria operatio animalis est sentire : inde sicut implicat creari animal quod non sit sensitivum saltem radicaliter, ita et substantiam spiritualem quæ pro gradu sua immaterialitatis non sit cognoscitiva saltem radicaliter. Confer dissert. 2, art. 1, obj. i, in solutione instantie.

Dico 2°. Intellectio et intellectus in Deo sunt unum et idem absque virtuali distinctione. Est plurimum Thomistarum.

Prob. I» ex dictis dissert. 2, art. 1 de constitutivo Dei, ubi ostendimus ea tantum distingui in Deo virtualiter, quæ æquivalent pluribus creatis, ex objecto formali distinctis et ad diversas lineas pertinentibus : atqui intellectus et actualis intellectio pertinent ad eandem lineam et versantur circa idem objectum formale : ergo.

Prob. 2°. Intellectus virtualiter distinctus ab intellectione conciperetur cum fundamento in re ut potentialis ad illam, atque ab ea determinabilis et perfectibilis : atqui id non potest concipi in Deo actu purissimo : ergo.

Obi. 1° contra primam rationem. Intelligentia seu intellectus primorum principiorum, sapientia, scientia, prudentia et ars virtualiter distinguuntur in Deo : atqui tamen perlinent ad eandem lineam, scilicet intelligendi : ergo.

P. D. min. Perlinent ad eandem lineam generice sumptam, *C. min.* specificè sumptam, *N. min.* Idem enim genus lineæ partibile est in diversas species seu modos, ex diversitate objecti formalis. Porro idem est objectum formale intellectus et intellectionis, scilicet essentia divina, ut habet rationem veri et primi intelligibilis. Diversa sunt autem objecta formalia intelligentiæ, scientiæ, prudentiæ et artis. Objectum formale intelligentiæ est divina essentia ut absolute in se cognoscibilis. Objectum formale scientiæ est essentia divina ut causa; prudentiæ, ut ratio agibilium; artis, ut ratio facibilium. Quantum ad sapientiam, non videtur distingui a scientia in Deo, quia scientia divina est per altissimam causam, et consequenter sapientia : quamvis autem non omnis scientia sit sapientia, potest tamen aliqua scientia esse sapientia.

Obj. 2° contra secundam rationem. Salvatur in Deo ratio potentiae, tam ad actus notionales quam ad productionem creaturarum, ut docet D. Thomas infra q. 41, a. 4, et q. 23, a. 1. Ergo.

Infra q. 25. a. 1. ad 5.—/f. *D. ant.* Salvatur in Deo ratio potentiae ad actus notionales et ad productionem creaturarum, in ordine ad terminos procedentes aut productos, (*C. ant.* in ordine ad ipsos actus, *N. ant.* Id est, salvatur in Deo ratio po-

tontine quantum ad hoc quod est principium effectus, non quantum ad hoc quod est principium actionis; quia potentia ad actum se habet ut perfectibilis et actuabilis per illum; ad effectum autem se habet ut actuans et perficiens illum.

Obj. 3°. Quæ differunt definitione, distinguuntur saltem virtualiter : atqui intellectus et intellectio differunt definitione : irgo.

// *D. maj.* Quæ differunt definitione, tradita de re ut est a parte rei, differunt virtualiter, *C. maj.* definitione tradita secundum diversum modum concipiendi, *N. maj.* Sic autem intellectus et intellectio in Deo definitione differunt.

§11. — *Utrum in Deo sit scientia proprie dicta, caque sit ejus attributum?*

Dico 1°. Datur in Deo scientia proprie dicta. Est communis contra Vasques.

Prob. 1° ex Scriptura. Psal. 158: *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* Rom. 11 : *O altitudo sapientia et scientia Dei!* Et alibi pluries. *Neque dicas* hæc intelligenda esse de scientia improprie dicta; quia juxta regulam S. Aug. lib. 2 de Doct. Christiana cap. 10, verba Scriptura sunt intelligenda in proprio sensu, quando inde nihil sequitur absurdi : nihil autem sequi absurdi si hæc verba intelligantur in proprio sensu, *palet ex sequentibus probationibus.* Unde

Ç. 2. de verît. a. I. ad 4. et 5. — *Prob.* 2° *ratione.* Scientia proprie dicta nihil aliud est quam cognitio certa et evidens rerum per causas : atqui Deus cognoscit certo et evidenter res per causas ; cognoscit enim eas omni modo quo sunt cognoscibiles: sunt autem cognoscibiles per suas causas : ergo.

Ibid. — *Prob.* 5° evertendo fundamentum Vasquesii, Scientia proprie dicta est perfectio simpliciter simplex, nullam in conceptu suo formali involvens imperfectionem : ergo est Deo tribuenda. *Prob. ant.* Si quan. involveret imperfectionem, esset discursus formalis : atqui hunc scientia ex se non impedit, sed tantum per accidens ratione statu quem habet in hominibus sicut eadem ratione importat quod sit qualitas et habitus : ergo. *Prob. inin.* Potest in nobis infundi scientia proprie dicta sine distinctione formali ; item in ange-

lis est scientia proprie dicta, quæ tamen non est discursiva formaliter : sufficit ergo ad scientiam proprie dictam virtualis discursus, quo nempe cognoscitur causa et effectus, et effectus per causam, non successive procedendo a cognitione causæ ad cognitionem effectus, sed simul unico actu.

Dices. De ratione scientiæ est quod cognoscat minus notum per aliquid notius : atqui omnia sunt Deo æqualiter nota : ergo.

7°. *D. maj.* De ratione scientiæ est quod cognoscat minus notum per aliquid notius ex parte rei cognitæ, *C. maj.* ex parte cognoscentis, *N. maj.* *Ad hunc sensum D. min.* Atqui omnia sunt æqualiter nota Deo ex parte sui, *C. min.* ex parte, rerum cognitarum, *N. min.* Quamvis enim Deus omnia unico intuitu æqualiter videat, videt tamen quædam esse in seipsis magis cognoscibilia, quædam minus; quædam esse causas, quædam esse effectus : et hoc est quod dicimus discursum virtualem.

Dico 2°. Certum est cognitionem Dei non habere rationem scientiæ respectusve essentiæ, quia nulla est ejus causa : unde respectu illius habet tantum rationem intelligentiæ; certum est pariter habere rationem scientiæ respectu creaturarum, quia habent causas, et Deus per causas illas cognoscit. An vero habeat rationem scientiæ respectu attributorum, non est æque certum. *Quidam negant* cum Ferrariensi, quia nulla est reipsa causa attributorum, cum sint reipsa Dei essentia. *Alii tamen contrarium probabilius et communius tenent;* quia ad rationem scientiæ non videtur requiri quod procedat per causam actualem, sed sufficit quod procedat per causam virtualem : attributa autem et si non habeant causam realiter influentem, habent tamen virtualem, quia sic inter se comparantur, ut si esset realis distinctio inter essentiam et attributa, realis foret causalitas essentiæ in attributa, itant intellectus dimanaret ab essentia, voluntas ab intellectu, etc. hoc est enim quod videntur causam virtualem, ad quam sufficit distinctio virtualis ; et banc causam virtualem sufficere ad scientiam, patet in metaphysica quæ est vera scientia, quamvis proprietas entis non demonstret per causam actualem, sed virtualem tantum ; nam verum et bonum non distinguimini realiter ab ente, sed virtualiter tantum. Idem dic

de theologia nostra quæ habet rationem scientiæ, hæc attributa quæ de Deo demonstrat non habeant nisi causam virtutalem.

Alī *dicas* quod cognitio scientifica debeat distinguere inter causam et effectum, et in hoc per illam cognoscere, Deus autem non distinguit sicut nos inter essentiam et attributa.

II. Quamvis Deus non distinguat inter essentiam et attributa, cognoscit tamen eminentiam suæ naturæ, et eam præbere intellectui humano fundamentum distinguendi inter essentiam et attributa, quod sufficit ut cognoscat essentiam suam ut causam virtutalem attributorum.

Dico 5°. Scientia in Deo est ejus attributum.

I'rob. Attributum est ratio absoluta formaliter in Deo existens, et ad naturam divinam jam constitutam consequens, eamque ad diversam lineam trahens, *ut patet ex dictis de attributis:* atqui talis est scientia in Deo. Et 1° *constat exprima conclusione* quod sit ratio absoluta formaliter in Deo existens. *Probat quoad reliquas particulas.* Intelligere divinum ut constitutum Dei, respicit essentiam divinam absolute et præcise ut intelligibilem : intelligere ut scientiæ, respicit essentiam divinam determinato modo, scilicet sub ratione causæ ; ergo sequitur ad naturam jam constitutam, et ratione diversi objecti trahit ad diversam lineam.

Dices. Intelligere divinum ut constitutum naturæ divinæ, est scientiæ : ergo scientia non est Dei attributum, sed ipsa divina, essentia. *Prob. ant.* Intelligere divinum ut constitutum naturæ divinæ, attingit illam ut rationem attributorum et causam creaturarum ; cum enim sit infinitum et comprehensivum, cognoscit naturam divinam omni modo quo est cognoscibilis. Ergo.

respondet Goudin, intelligere divinum ut constitutum naturæ divinæ, respicere quidem implicite naturam divinam ut rationem attributorum, non tamen explicite. *Sed contra:* respicit explicite naturam divinam, ergo explicite ut rationem attributorum; in hoc enim situs est conceptus natura. Unde.

II. partim cum Salmanlicensibus apud Gonet. *N. ant. Ad prob. D. ant.* Intelli-

gere divinum ut constitutum naturæ divinæ ; respicit illam ut radicem attributorum tanquam rationem *quæ* attingitur, *C. ant.* tanquam rationem *sub qua* ipsa attributa attinguntur, *N. ant.* Sic enim attingitur a scientia, et hoc sufficit ut intelligere constitutum et intelligere scientiæ virtualiter distinguantur. Sic scientia in Deo attingit rationem agibilem et factibilem ut rationem *quæ* ; sed quia prudentia attingit rationem agibilem et ars rationem factibilem, ut rationem *sub qua*, ideo prudentia et ars a scientia virtualiter distinguuntur.

Inferes. Ergo intelligere divinum ut constitutum divinæ naturæ, non intelligit divinam essentiam omni modo quo est intelligibilis, sicque non est infinitum, nec comprehensivum.

D. D. primum illatum. Non intelligit divinam essentiam omni modo quo est intelligibilis in linea naturæ, *N.* *illationem*; in alia linea, *C. illationem et nego sequentes illationes.* Ad cognitionem enim infinitam et comprehensivam sufficit ut objectum cognoscatur omni modo quo est cognoscibile in linea in qua est infinita talis cognitio ; unde cum intelligere divinum constitutum naturæ non sit infinitum omnibus modis, sed in linea naturæ duntaxat, cognoscit tantum ea quæ pertinent ad lineam naturæ, ut est ratio *quæ* attingibilis; ratio autem *sub qua* pertinet ad rationem scientiæ.

ARTICULUS II.

De objecto et divisione scientiæ Dei.

Nota in hoc articulo et sequentibus non esse amplius quæstionem de scientia Dei stricte sumpta, sed de ejus cognitione ut sic, sive sit scientifica sive non. El tria quæriuntur hic : primum, quousque se extendat divina scientia ; secundum, quid sit inter cognita objectum ejus primum ; tertium, quotuplex sit : quæ per totidem §§ expendemus.

§ I. — *Quousque se extendat Dei scientia!*

Q. 14. a. 2. et 3. 0. — *DICO* 1°. Deus se per seipsum cognoscit, imo et comprehendit.

ibid. a. 2. — *Patio primæ partis est;* quia Deus sicut est summe intelligens, ita est summe intelligibilis atque sibi præsentissimus et unitus ; imo ut Intelligens et

intelligibilis omnibus modis unus et idem: ergo se cognoscit per seipsum, et non per epcciem a se distinctam.

ibid. a. 5.—*Ratio secundæ partis est; quia Deus se cognoscit quantum est cognoscibilis; sicut enim est infinite cognoscibilis, ita est infinite cognoscilivus, cum ex utraque parte sit actus purus et infinitus. Ergo. Hinc Apost. 1 Cor. 2: Quid? Dei sunt nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. Et ibid. Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei.*

Dices 1°. S. Aug. lib. 85 QQ. q. 14, dicit quod id quod comprehendit se, finitum est sibi; idem repetit lib. 12 de Civit, cap. 18: atqui nullo sensu Deus potest dici finitus: ergo.

ibid. a. 1. — R. quod comprehendere, si proprie accipiatur, significat aliquid habens et includens alterum; et sic oportet quod omne comprehensum sit finitum, sicut omne inclusum. Non sic autem comprehenditur Deus a seipso, ut intellectus suus sit aliud quam ipse et capiat ipsum et includat; sed huiusmodi locutiones per negationem sunt exponendæ: sicut enim Deus dicitur esse in seipso, quia a nullo exteriori continetur; ita dicitur comprehendere a seipso, quia nihil est sui quod lateat ipsum.

Dices 2°. Deus se comprehendendo cognoscit omnes suas perfectiones, consequenter ipsam cognitionem sui comprehensivam, quæ est magna ejus perfectio: rursus cum cognitio qua cognosceret sui comprehensionem sit etiam perfectio, deberet illam pariter cognoscere, et sic procedendo in infinitum, quod admitti non potest. Ergo.

R. Deum suam cognitionem comprehensivam cognoscere, non per aliam cognitionem, sed per ipsammet, quæ cum sit infinita, omnia quæ sunt in Deo et ipsam repræsentat, sicque esse supra se reflexam.

Hic a. 5. G. 9. 11. 15. 0. — Dico 2ª. Deus cognoscit omnia alia a se, sive possibilia, sive præsentia, sive præterita, sive futura etiam minima, non solum secundum communem rationem entis, sed etiam a se esse proprium et singulare usque ad ultimas differentias.

Est contra Epicureos, qui contendebant Deum, sui cognitione contentum, cætera non curare nec videre quibus præiverant » i qui, Job 22, referuntur dicentes. Quid

novit Deus? Quasi per caliginem judicat nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, et circa cardines coeli perambulat.

His succinit Averroes, qui, ut refert S. Th. in 1, d. 55, q. 1, a. 5, dicebat omnia quidem Deum cognoscere in communi, non in particulari.

Est de fide ubique in Scripturis tradita. Illebr. 4: Non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus, omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus. Psal. 158: intellexisti cogitationes meas de longe... omnes vias meas providisti... cognovisti omnia novissima et antiqua; et toto Psalmo. Psalm. 52: Qui finxit sigillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Sap. 5: Signa et monstra scit antequam fiant, et eventus temporum et sæculorum. Psal. 68: Delicta mea a te non sunt abscondita. Et alibi passim.

ibid. a. 5. 0. — Probatur tota simul conclusio ratione. Deus perfecte se suamque virtutem cognoscit: virtus autem non potest perfecte cognosci nisi cognoscantur omnia ad quæ se extendit: atqui virtus divina se extendit ad omnia alia a Deo, non solum quoad rationem communem entis, sed quoad esse eorum formale et singulare usque ad ultimas differentias; est enim plenitudo essendi et causa effectiva atque exemplaris omnium entium et omnis differentie ac perfectionis eorum: ergo.

ibid. — Et hoc etiam evidentius fit, si adjungatur quod ipsum esse causæ primæ, sit ejus intelligere: unde quæcumque sunt in Deo, sicut in causa prima, necesse est quod sint in ipso ejuo intelligere, et consequenter quod ab eo intelligantur.

ibid. a. 6. 0. — Confirmatur. Propria uniuscujusque natura consistit secundum quod per aliquem modum divinam perfectionem participat: atqui Deus perfecte seipsum non cognosceret, nisi cognosceret quomodocumque participabitis est ab aliis sua perfectio; nec etiam ipsam naturam essendi perfecte sciret, nisi cognosceret omnes modos essendi: ergo cognoscit res omnes secundum proprias eorum naturas et differentias.

Dices 1°. S. Hieron. in cap. III abac ait: Absurdum est ad hoc deducere Dei inajestatem, ut sciat per momenta singula quot na cantur culices, quolve moriantur. » Ergo.

R. relidis variis solutionibus, S. I Heron. negare duntaxat in Deo scientiam quæ (undet specialem providentiam circa res hujusmodi viles et homine inferiores, (pialem habet erga homines ; non vero scientiam simpliciter et quæ fundet providentiam generalem. *Patet ex antecedentibus d sequentibus.* Immediate namque dicit :

• Sicut igitur in hominibus, etiam per singulos, Dei currit providentia : sic in cæteris animalibus generalem quidem dispositionem et ordinem cursumque rerum intelligere possumus, v. g. quomodo nascatur piscium multitudo et vivat in aquis... « *Cæterum absurdum est, etc.* ut in objectione. Et postea immediate subdit: «Non simus tam fatui adulatores Dei, » ut dum potentiam ejus ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eadem rationabilium quam irrationabilium providentiam esse dicentes.)» Hanc ergo solam scientiam de vilibus entibus S. I Heron, denegat Deo, quæ sit cum speciali providentia qualem habet de hominibus, quorum singulis inter cætera concedit angelum custodem. Eodem sensu S. Thomas infra q. 22, a. 2, ad 5, explicat illud Apostoli 1 Cor. 9 : *Numquid de bobus cura est Deo?* Insuper S. Ilieron. diserte agnovisse in Deo etiam minimorum scientiam, palet ex ejus Commentariis in cap. 52 Jerem. et in cap. 10 Matlh. quo ultimo loco dicit quod « Parva animalia et vilia absque Deo auctore non decident, et in omnibus sit providentia, et quæ in his peritura sunt, sine Dei voluntate non pereant. »

Dices 2°. Tam possibilia quam futura per totam æternitatem sunt infinita : atqui infinitum cognosci non potest, est enim impertransibile : ergo.

Q. 14. a 12. ad 1. — *B. D. min.* Infinitum cognosci non potest numerando successive pariem post partem, seu unum post diud, *C. min.* quia, ut dicitur in objectione, sic est impertransibile; uno intuitu omnia simul comprehendendo, sicut facit Deus, *N. min.*

Dices 5°. Sic Deus alia a se cognoscit sicut sunt in ipso : atqui non sunt in Deo fonnaliter et distincte secundum suas species et differentias ; non enim Deus est tomo, lapis, etc. sed virtualiter tantum Unquam in causa communi : ergo.

Hic a. 6. ad 1.— *B. D. maj.* Dens alia a se cognoscit sicut sunt in ipso ex parte cognoscentis, *maj.* ex parte rei cognitæ, *N. maj. Explicatur.* Sic cognoscere aliquid sicut est in cognoscente. potest dupliciter intelligi : uno modo secundum quod hoc adverbium, *sicut*, importat modum cognitionis ex parte rei cognitæ, ita ut sit sensus quod in rebus cognitis cognoscatur tantum illud esse quod habent in cognoscente; et hoc falsum est, nam intellectus non cognoscit lapidem secundum esse quod habet in oculo, sed per speciem lapidis quam habet in se cognoscit lapidem secundum esse quod habet extra oculum; et intellectus cognoscit quidem lapidem secundum esse intelligibile quod habet in intellectu, quia cognoscit se intelligere; sed insuper cognoscit esse lapidis in propria natura : secundo modo, secundum quod hoc adverbium, *sicut*, importat modum ex parte cognoscentis, ita ut sensus sit quod cognoscens non cognoscat res nisi quatenus sunt in ipso per suas species et similitudines; et hoc est verum. Quanto enim perfectius et intelligibilius cognitum est in cognoscente per suam speciem, tanto perfectior est cognitio. Sic igitur dicendum quod Deus non solum cognoscit res in seipso ; sed per id quod in seipso continet res, cognoscit eas in propria natura , et tanto perfectius quanto perfectius est unumquodque in ipso.

Inst. Distinctio singularium materialium est a materia : sed materia non est in Deo cum sit mera potentialitas : ergo.

Hic a. 11. ad 5. — *B.* materiam quantum ad realitatem quam habet sub forma, esse in Deo creante et conservante, et sic illam ab eo cognosci.

Dices 4°. Saltem Deus non cognoscit entia rationis, neque privationes, neque peccata, cum hæc omnia neque a Deo causantur, neque in eo contineantur. Ergo.

B. Deum cognoscere entia rationis, non quod ea faciat, sed quia facit et cognoscit cogitationes et fictiones nostras quibus fiunt entia rationis. — Hic a. 10. o. — Privationes autem cognoscit per formas oppositas : similiter mala sive physica, sive moralia seu peccata, per bona opposita; unumquodque enim est cognoscibile secundum quod est : unde cum hoc sit e-sa mali, quod est privatio boni, per hoc u>-

Bum quod Deus cognoscit bona, cognoscit etiam mala, sicut per lucem cognoscuntur tenebrae. Sic v. g. cognoscendo actum furti et rectitudinem justitiae, eamque dcesse fur o, cognoscit hujus actus malitiam. Plura circa hanc conclusionem recurrent articulo subsequenti!, ubi de medio in quo Deus alia a se cognoscit. Confer art. 2 de providentia et art. 2 dissert, seq.

5 II. — *Quodnam sit objectum formale et primarium scientia: divina*

Constat ex § præcedenti Deum se et alia a se cognoscere. Quaeritur nunc quid inter hæc sit ejus cognitionis objectum formale et primarium? Durandus tenet esse ens ut sic, ut commune analogice creato et increato. Caeteri tenent quod sit quid increatum, scilicet ipse Deus. Verum hi in duas partes scinduntur: quidam assignant pro objecto formali et primario divinæ cognitionis essentiam divinam ut præeisam ab attributis et relationibus; alii essentiam divinam cum attributis et relationibus.

1. cont. Gent. c. 48. — *Dico* 1°. Objectum formale et primarium cognitionis divinæ non est ens creatum, neque ens ut sic, abstrahens a creato et increato; sed ens duntaxat increatum, scilicet ipse Deus.

ibid. — *Prob.* 1°. Illud est objectum formale et primarium cognitionis divinæ, quod per se primo et ratione sui attingit: atqui id quod per se primo et ratione sui attingit cognitio divina non est ens creatum, nec ens ut sic, abstrahens a creato et increato, sed solus Deus: ergo. *Prob. min.* 1° Quia nihil est aut concipi potest prius Deo. 2° Quia Deus se cognoscit ut causam, et in se ut causa cognoscit creaturas ut effectus: ergo primo per se et ratione sui se cognoscit, secundario et dependenter a 5C, creaturas. 5° Quia essentia divina primo perse repræsentatur intellectui divino, creaturæ secundario et ratione illius: ergo per se primo essentia divina attingitur a cognitione divina. *Patet consequentia*: quia intellectus fertur in objecta eo ordine quo ipsi repræsentantur. *Prob. ant.* Specit' qua intellectus divinus utitur est ipsa essentia divina: atqui essentia divina primo si it présentât, deinde in se creaturas; per se ex æquo se et creaturas repræsentaret, non esset potius Deus in esse intel-

ligibili quam creatura, ut jam alibi notavimus? ergo.

Ibid. — *Prob.* 2°. Operatio intellectualis speciem et nobilitatem habet, secundum id quod est per se et primo intellectum, seu secundum objectum ejus formale et primarium: atqui impossibile est quod intellectio divina speciem et nobilitatem habeat, secundum id quod est aliud a Deo, cum ejus intellectio sit ipsa ejus essenlii: ergo est impossibile quod intellectum a Deo primo et per se, sit aliud a Deo. Intellige hic speciem non stricte sumptam (in Deo enim non est genus, neque species proprie sumpta), sed quasi speciem sumptam pro ratione propria et essentiali acvehiti specifica. Idem dicdespecificativo.

Dices cum Durando. Quo aliqua potentia est perfectior, eo universalius debet esse ejus objectum: atqui ens ut sic, abstrahens a creato et increato, est universalius quam ens increatum: ergo.

B. D. maj. Quo aliqua potentia est perfectior, eo universalius debet esse ejus objectum universalitate prædicationis. *SjV. nMj* universalitate causalisatis et continentiæ, *C. maj.* Quia universale prædicationis est tantum universale, secundum nostrum modum concipiendi; universale vero continentiæ est universale, secundum rei veritatem. *Ad hunc sensum D. min.* Ens ut sic est universalius universalitate prædicationis ente increato, *C. min.* universalitate continentiæ. *At. min.* Deus enim est tota essendi plenitudo, eminenter continens omne creatum.

Bcpones. Deus cognoscit ens ut sic, non ut objectum secundarium: ergo ut primum.

B. Deum non cognoscere ens ut sic, quasi abstractivè et ut præcisum a suis differentiis, sicuti nos cognoscimus; sic enim cognoscere rationem entis est imperfecte et confuse cognoscere; sed eam cognoscit quasi in concreto prout est in Deo et in creaturis: prout est in Deo, est objectum primum; prout est in creaturis, est objectum secundarium.

Dico 2°. Si attendatur modus quo Deum imperfecte cognoscimus, per analogiam a res creatas secundum quem distinguitur essentia ab attributis, ut ratio primaria» secundaria, objectum formale et primum cognitionis divinæ est essentia divina ul

virtualiter distincta ab attributis et relationibus : ita tamen quod attributa et relationes non sint objecta secundaria et materialia, sed modi intrinseci objecti primarii. Si vero attendatur modus quo Deus seipsum revera cognoscit, objectum formale et primarium divinæ cognitionis est ens divinum, complectens essentiam, attributa et relationes. Et sic forte conciliantur opposito: Thomistarum sententiæ.

Prob. prima pars. Quod est virtualiter posterius divino intelligere, non potest esse ejus objectum formale et primarium ; quia objectum formale et primarium est specificans : specificans autem non est posterius, sed prius, aut saltem simul cum specificato : atqui juxta modum nostrum concipiendi, attributa et relationes sunt quid virtualiter posterius divino intelligere : ergo. *Prob. min.* Intelligere divinum in nostra sententia, est ipsa Dei essentia : atqui attributa et relationes sunt virtualiter posteriora essentia : ergo.

Dixi tamen attributa et relationes non esse objectum materiale et secundarium , ut sunt creaturæ, sed modos intrinsecos objecti primarii ; quia non sunt mere extrinseca divinæ essentiae sicut creaturæ, sed transcendentaliter in ea imbibila, nec habent aliam intelligibilitatem seu immaterialitatem ab illa, sed eandem, utpote intelligibilitatem increatam et actus puri.

Prob. secunda pars. Objectum formale et primarium divinæ cognitionis, loquendo de ea ut est in re, non est conceptus illius essentiae qualem nos habemus, imperfecte dicens quid sit Deus, atque ita præscindens ab attributis, seu ea non exprimens explicite ; sed est quidditas Dei ut est in se et in re perfecte cognita : atqui quidditas Dei ut est in se perfecte cognita, importat non solum implicite et radicaliter, sed formaliter et explicite attributa et relationes : ergo. *Maj. patet* ; quia Deus non cognoscit imperfecte suam essentiam sicuti nos, sed eam cognoscit prout est in se et in re, secundum omnia sua essentialia. *Min. etiam patet* ; quia essentia divina ut est in se, est actus purissimus , omnia divina formaliter actu importans , ita-ut attributa et relationes sint in Deo una simplex perfectio, quæ est formaliter bonitas, sapientia, Pater, Filius, etc. Hac ratione probavimus supra essentiam Dei ut est in

se , non posse videri a beatis sine attributis et relationibus.

Neque obstat attributa et relationes cognosci per intelligibilitatem essentiae ; quia cum non habeant aliam quidditatem ab essentia, intelligibilitas eadem quæ est propria essentiae est etiam propria attributis et relationibus. Verum hæc difficultas quam fuse admodum tractant quidam Thomistæ, non videtur nobis tanti momenti ut diutius illi hærcamus.

§ III. — De divisione scientiæ Dei.

Quamvis scientia divina ex parte Dei sit unica, simplex et illimitata, omnia unico actu perfectissime comprehendens ; ex parte tamen objectorum, et secundum modum nostrum concipiendi, varie dividitur,

1° In intelligere primarium et intelligere attributale, seu scientificum, de quo supra;

Q. 14. a. 16. o. — 2° Inscientiam speculativam et practicam. Speculativa est quæ res solum contemplatur, sed non efficit ; qualis est illa quæ versatur circa ipsum Deum aut res possibles. Practica est quæ non solum cognoscit, sed etiam efficit suum objectum. Mala vero , licet non sint operabilia a Deo, tamen sub cognitione ejus practica cadunt, sicut et bona, in quantum ea vel permittit, vel impedit, vel corrigit, vel ordinat ; sicut ægrotudines cadunt sub practica scientia medici, in quantum per artem suam curat eas ;

5° In scientiam necessariam et liberam. Necessaria est quæ præcedit liberam Dei determinationem, et versatur tantum circa objecta necessaria, ut circa quidditates rerum quæ aliter se habere non possunt. Libera est quæ supponit decretum, et versatur circa objecta a libera Dei voluntate pendencia , ut sunt res existentes aut futurs ;

IL., a. 2. o. q. 5. de verit. a. 5. ad S. et 1. cont. Gent. c. 60. et 69. — 4° In scientiam simplicis intelligentiæ et visionis ; et hæc est divisio omnium celeberrima. Scientia simplicis intelligentiæ est quæ versatur circa ea quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt ; hoc est, circa quidditates rerum in statu meræ possibilitatis et coincidit cum speculativa et necessaria. — loc. cit. de verit. — Dicitur autem simplicis intelligentiæ, non ad excludendum respectum scientiæ ad scitum, qui inseparabiliter omnem scientiam comitatur ; sed ad exclu-

dendum admixtionem ejus, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum quam addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad n^os scitas quam addit scientia approbationis. Scientia visionis igitur est quæ fertur ad ea quæ sunt, vel fuerunt, vel erunt : unde addit, ut mox dicebam, supra scientiam simplicis intelligenti[®] ordinem ad existentiam physicam objecti, ut præsentem in æternitate, modo infra explicando. Dicitur visionis, metaphora desumpta ab oculo corporeo qui dicitur res videre quando eas sibi præsentis attingit. Utrum vero hæc divisio sit adæquata, an e contra detur altera scientia medians inter illas, quæ dicitur scientia media, quæstio est in tota theologia celeberrima, quam infra suis omnibus momentis expendere conabimur adversus Molinam et patres Societatis, hujus scientiæ medi[®] assertores.

Scientia visionis subdividitur in scientiam approbationis et improbationis. Scientia approbationis est quæ versatur circa bona, et supponit decretum approbativum divinæ voluntatis circa illa. Scientia improbationis est quæ versatur circa peccata, et supponit decretum divinæ voluntatis circa illa, non approbativum, sed permissivum tantum. Et juxta hanc divisionem, Deus aliquando dicitur in Scriptura scire et nescire mala seu peccata, nescire scientia approbationis, scire scientia improbationis.

ARTICULUS III.

An et quæ scientia in Deo sit causa rerum?

Dupliciter scientia potest dici causa rerum : 1^o directive, quatenus proponendo modos quibus res fieri debeat aut possit, dirigit potentias effectrices ; 2^o effective, sic ut ipsa efficiat exterius quod interius concipit.

q. *II. a. 8. o.* — *Dico* 1^o. Scientia in Deo est causa rerum, non solum directive, sed etiam effective, non formaliter et præter ut est scientia, sed ut habet adjunctam voluntatem, et consuevit dici approbationis.

Prima pars est de fide Psal. 105 : *Omnia in sapientia fecisti* Psal. 155 : *Qui fecit coelos in intellectu*; et alibi pluries, ut mox dicam. — *Ibid.* — *Batone etiam constat.* Nefas est enim existimare agens intellectuale et perfectissimum agere cato et ignorantia modo, cumque in suis opera-

tionibus scientia et sapientia non dirigi. — *Ibid.* — Insuper sic se habet scientia in Deo respectu creaturarum, sicut scientia artis in artifice respectu artefacti : atqui scientia artis est causa saltem directive artefacti : ergo.

Secunda pars, prout proponitur abstrahendo a scientia simplicis intelligentia! et scientia visionis, *a paucis forte negatur*; saltem Honoratus Tournely, hac in materia ut in pluribus nobis adversarius, disertè asserit tanquam certum, *scientiam simplicis intelligenti(e, si adjunctum habeat voluntatis decretum, esse causam rerum, non tantum directivam, sed efficientem*; additque *circa hoc summam esse scholæ concordiam*. Ergo juxta concordem scholæ opinionem, aliqua scientia in Deo, adjuncto decreto, est causa rerum effective, nec plus dicit conclusio nostra, neque referi quod addiderim cum S. Thoma, quæ *consuevit dici approbationis*, quia contendunt adversarii cum ipso Tournely, scientiam simplicis intelligentiæ posse dici approbationis

Prob. itaque 1^o *ex S. Scriptura*. Proverb. 5 : *Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit coelos prudentia*. Ioan. 1 : *Omnia per ipsum facta sunt*. Sap. 8 : *Quis horum quæ sunt, magis quam illa (Sapientia) artifex?* Gen. : *Dixit Deus; Fiat lux, et facta est lux*. Psal. 52 : *Fecit Dominus coeli firmati sunt*. Ileb. : *Portans omnia verbo virtutis sue*. Et alibi similiter : atqui hi termini fundare, stabilire, esse artifex magis quam cætera, facere et firmare mandato et verbo, expriment plus quam simplicem directionem : ergo.

Prob. 2^o ex Patribus. S. Aug. lib. 15 de Trinit. cap. 15 : « Universas creaturas, ei » spirituales, et corporales, non quia sunt » ideo novit Deus, sed ideo sunt quia novit. » Idem 11 de Civil, cap. 10 : « Is » mundus nobis notus esse non posset, nisi » esset; Deo autem nisi notus esset, esse » non posset, » S. Greg. lib. 20 Moral, cap. 25 : « Quæque sunt, non ab æternitate ejus » ideo videntur quia sunt ; sed ideo » quia videntur. » Et lib. 52, cap. 6 : « Non » existentia videndo creat, existentia video » do continet. » Plura adhuc in sequenti conclusione.

ibid. — *Prob. 3^o ratione*. 1^o Deus est agens intellectivum, atqui agens intel-

tivum ut talc operatur effective per intellectum ; ergo Deus qui est causa omnium effectiva, illa efficit per intellectum, consequenter per cognitionem seu scientiam. *Maj. est certa. Prob. min.* Omne agens operatur effective per formam sibi propriam : sic ignis operatur per calorem ; sic artifex, qui est agens intellectivum, operatur per intellectum, et per suam scientiam efficit arlefactum. Ergo.

Ibid, et in 1. d. 58. q. 1. α. 1. o. —2" Scientia Dei est causa rerum, sicut scientia artificis est causa artelactorum : atqui scientia artificis est causa rerum non solum directive, sed etiam effectiva : ergo. *Prob. min.* Tum quia ars proprie loquendo csl habitus operativus, inquit D. Thomas I. 2. q. 37. a. 5. o. neque solum perficit potentias in ordine ad operationem, sed et ponit formam conceptam in artefacto, ut dicit etiam S. Doctor loco citato in 1. Placet ejus verba referre, quia huic ctsequenti conclusioni lucem afferunt. « Si- » cut, inquit, cslcausalitas artificis per ar- » tem suam, ita consideranda est causali- » tasdivinæscientiæ: est ergo iste processus » in productione artificiali. 1° Scientia ar- » tificis ostendit finem. 2° Voluntas ejus » intendit finem illum. 5° Voluntas imperat » actum (scilicet radicaliter ut modo di- » cam) per quem educatur opus : circa » quod opus scientia artificis ponit formam » conceptam. » Ergo scientia artificis non solum ostendit et dirigit; sed etiam inducit formam artificialem in materiam, quod est vere efficere.

Si dicas scientiam et artem in Deo distinguui, quæ tamen hic videntur confundi. II. quosdam probabiliter negare scientiam et artem in Deo distinguui, quia ideo distinguuntur in nobis, 1° quod scientia sit de universalibus, ars de particularibus; 2° quod scientia procedat per causam et ars per usum : in Deo vero et scientia est de particularibus, ct ars procedit non per usum, sed per causam. Sed *dato* virtualiter distinguui, non distinguuntur adæquate ut duo attributa, sed ut duæ formalitates ejusdem attributi, quod quatenus terminatur ad res artificioso quodam modo producendas, dicitur ars; quatenus autem terminatur ad res quoad substantiam producendas, dicitur scientia : et hoc salvatur m nostra sententia.

5° Deus res efficit per actum imperii formaliter immanentem et virtualiter transeuntem : atqui actus imperii, quamvis sit radicaliter et præsuppositiva voluntate, el ideo dicatur quandoquequod voluntas imperet, est tamen formaliter et elicitive ab intellectu : ergo. *Major patet exS. Scri|>-* turis jam citatis. Genes. 1 : *Dixit Deus* : *Fiat lux, et (acta est lux.* Psal. 14.8 : *Ipse dixit, et facta sunt ; ipse mandavit, el creata sunt.* Magis adhuc patebit ex dicendis in sequenti conclusione. *Minor* est D. Thomæ 1, 2, q. 17, et *probatur nunc breviter.* Imperare csl intimare seu dicere, csl ordinare et præcipere : atqui intimare seu dicere el loqui spirilualiter, perlinet ad intellectum, qui est quasi os substantiæ spiritualis : unde illud Psal. 5G : *Os justii meditabitur sapientiam.* Itē i ordinare unum ad aliud, est intellectus practici ct prudentiæ. Tandem præcipere, cum sit superioris, pertinet ad superiorem el nobiliorem potentiam, quæ est intclleotus. Ergo. Confer quæ dicam 1, 2, ad q. 17.

Q. 2. de verit a. 14.—*Prob. tertia pars conclusionis.* 1° Scienliain quantumsiencia, non dicit causam activam, sed est nuda objecti notitia; unde actusscientiæ ut talis non est producere, sed cognoscere : et ideo multa scit Deus quorum non est causa, ut sunt peccata et mere possibilia quæ nunquam erunt.

Q. 14. a. 8. o.—2° Forma tam naturalis quam intelligibilis non nominat principium actuale agendi ad extra precise, quatenus est forma manens in eo cujus csl forma, seu quatenus dat ei esse in actu, sed quatenus habet ordinem el inclinationem ad effectum, quod maxime verum est de forma inlelligibili; quia cum se habeat ad opposita (est enim eadem oppositorum scientia), hunc potius quam alterum effectum non produceret, nisi per inclinationem seu appetitum determinaretur : atqui in Deo hæc inclinatio est ejus voluntas : ergo forma intelligibilis in Deo seu ejus cognitio non est causa rerum, nisi habeat adjunctam voluntatem : unde ad Ephes. I dicitur : *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.*

3« Ut jam dixi et modo adhuc dicam, Deus non causal res ad extra nisi per actum imperii. atqui actus imperii supponit

decretum voluntatis a quo habet efficaciam: ergo.

Non te tædeat, lector, si paulo diutius immoremur conclusioni circa quam, juxta adversarios, est summa scholæ concordia. Quæ huc usque diximus, ut plurimum prouderunt sequentibus.

Remanet ergo magis controversa difficultas, quæ scientia in Deo sit causa rerum, an scientia simplicis intelligentiæ, an scientia visionis. Sedulo revocandum est quod supra diximus, hujus duplicis scientiæ distinctionem non se tenere ex parte Dei, sed ex parte objecti materialis. Ita ut eadem scientia prout respicit res in statu possibilitatis, dicatur simplicis intelligentiæ; prout respicit res sub statu existentiae aut futuritionis, dicatur visionis; unde est potius explicatio diversarum terminationum ejusdem scientiæ quam distincta scientia.

Dico 2º. Scientia simplicis intelligentiæ est causa actu dirigens res in ordine intentionis et effectiva in actu primo. Scientia visionis est causa dirigens et efficiens in actu secundo in ordine executionis; non precise ut visionis, sed ut approbationis, ut explicuimus in prima conclusione; ita ut verum sit dicere in sensu causali: Ideo res existant aut futura sunt, quia Deus illas videt, id est *quia*, appellando supra visionem ut habet adjunctam voluntatem; non e contra sit verum dicere: Ideo Deus res videt, quia existant aut futura sunt, nisi forte aliquo sensu subtiliori, de quo in solutione objectionum; et intelligenda est conclusio generaliter de omnibus rebus quas Deus facit, etiam libere futuris.

Pro intelligentia conclusionis, observandum est, in agentibus intellectivis duplicem distingui ordinem: unum intentionis, qui incipit a cognitione et intentione finis, et terminatur inclusive ad electionem et volitionem mediorum; alterum executionis, qui incipit ab actu imperii, et terminatur ad executionem operis seu acquisitionem finis. Quod ut breviter exponamus, id enim perlinet ad tractatum de Actibus humanis, primum intellectus apprehendit finem, et eum proponit voluntati; voluntas acquiescit et intendit hunc finem; vi hujus intentionis intellectus inquit de mediis, et discernit inter magis et minus apta, voluntas vult et seligit aptiora, et sic sistit ordo intentionis. Deinde sequi-

tur ordo executionis; vicinim electionis voluntatis, intellectus imperat executionem mediorum volitorum; vi imperii, voluntas applicat potentias executivas, quæ applicatio dicitur usus activus, quem sequitur usus passivus potentiarum executionis, et tandem perfectio operis, seu executio finis.

Sic igitur in proposito (et est explicatio et probatio conclusionis) intellectus divinus, secundum modum nostrum concipiendi, apprehendit manifestationem suæ gloriæ ut bonum, eamque proponit voluntati. Voluntas divina annuit et intendit hunc finem, vi hujus intentionis intellectus, seu scientia divina inquit de mediis, et inter innumera quæ potest aptiora discernit, et ea ut in sua arte possibilea voluntati proponit, voluntas ea vult et seligit, et hic sistit ordo intentionis. *Et hinc patet 1º* quod scientia huc usque dirigens proponendo finem et media, sit simplicis intelligentiæ; quia huc usque et dum dirigeret ante electionem voluntatis, omnia adhuc erant in statu mere possibilitatis, et quamvis per electionem secutam facta sint inchoative et quoad effectum futura, non tamen complete et quoad affectum, neque ad hanc inchoatam futuritionem aliter cooperata est scientia quam dirigendo. *Patet &* quod cum proponat media ut sibi possibilea et ut contenta in virtute suæ artis, sit effectiva in actu primo, seu habeat virtutem ea efficiendi; *et sic manet probata prima pars conclusionis.*

Jamvero posita electione efficaci mediorum, vi illius, intellectus imperat eorum executionem, et cum imperium Dei sit efficacissimum, nec indigeat distinctis potentiis executricibus, ut dicam in calce articuli, sed eodem instanti quo imperat res fiant, et aliunde sit, *ut probamus*, actus intellectus, sequitur quod efficiendo videat et videndo efficiat, sicque quod scientia quæ est causa effectiva rerum in actu secundo sit scientia visionis, utpote attingens res ut existentes aut complete futuras, non precise qua visionis, ut dictum est, sed ut habet adjunctam voluntatem. Et consuevit dici approbationis. *Unde in forma sic argumentor.* Deus est causa effectiva rerum in actu secundo per imperium: atqui imperium est actus intellectus pertinens ad scientiam visionis et non simplicis intellectu-

gentiæ · ergo. *Minor pro prima parte patet et dictis in prima conclusione. Prob. pro secunda* Iste actus imperii supponit decretum efficax et iu eo Fundatur, et terminatur ad res ut existentes, siquidem per ipsum efficiantur. Ergo.

despondet 1° Tournely ipsam Dei voluntatem esse causam immediate effectivam rerum, eo quod ex sesit efficacissime et ideo superfluum esse imperium.

Sed contra.. Hæc responsio 1° est contra S. Scripturam, passim tribuentem rerum effectum divino imperio, ut vidimus in prima conclusione. 2° Est contra Ü. Th. cp.ii hic a. 8 0, dicit: « Forma intelligibilis est principium operationis, sicut calor est principium calefactionis; » adjuncta tamen voluntate, ut ibidem subdit. Et in 1, d. 58 cit. in secunda ratione primæ conclusionis, dicit quod *voluntas imperat actum*, seu movet ad actum, *per quem educatur opus*. Ergo non ipsa voluntas immediate educit opus, sed actus ad quem movet, nimirum actus imperii. 5° Est contra rationem; quia non solum requiritur intellectus dirigens et movens voluntatem in ordine intentionis et ad volendum, sed etiam in ordine executionis et ad faciendum; linn quia in executione graviores occurrunt difficultates; tum quia aliqui qui sapienter voluit, imprudenter et cæco modo exequeretur; et ideo præcipuus actus prudentiæ circa agibilia est imperium, et ars quæ est habitus dirigens circa executionem factibilium ponitur in intellectu et non in voluntate. In Deo igitur præter voluntatem efficacem operis, debet, secundum modum nostrum concipiendi, distinguere imperium ad executionem; non quod Deus patiatur difficultatem in excipiendi, sed propter distinctionem objectorum, objectum enim executioni mandandum addit aliquid objecto simpliciter volito et quia sicut assignamus intellectum dirigentem in ordine intentionis, ne voluntas imprudenter et cæco modo eligat, ita debemus assignare dirigentem in ordine executionis, ne imprudenter et cæco modo exequatur.

despondet 2° Tournely, actum imperii, supposito quod datur in Deo, non respicere rem existentem, sed voluntatem Dei antecedentem quam intimat; seu, ut alii dicunt, non respicere rem existentem ut objectum, ut deseffectuari.

Sed contra. Implicat in terminis, intellectus actum vi voluntatis intimare rem faciendam eamque facere, et eam existentem non respicere. Pariter implicat actum intellectus terminari ad aliquid, et illud non intelligere ut objectum, sicut implicat voluntatem terminari ad aliquid et istud non esse volitum; quia sicut actus voluntatis est velle, sic actus intellectus est intelligere. Imperium autem est actus intellectus, ut dictum est. Insuper sequeretur quod intellectus ageret nesciens quid ageret.

Q. 14. a. 8. ad 5. et q. 16. a. 1. 0. et 1, a. q. 93. a. 1. ad 5. — *Prob. 2° Conclusio.* Si Deus res videret quia sunt, et eas videndo non faceret, scientia ejus mensuraretur a rebus, atque ab illis dependeret quoad veritatem et certitudinem sicut scientia nostra, ut palet: atqui repugnat Deo quod ejus scientia mensuretur a rebus atque ab illis pendeat quoad veritatem et certitudinem, cum potius ipsa sit mensura rerum: ergo. *Neque dicas* Deum cognoscere peccata quæ non facit, et tamen ejus scientiam non pendere a peccatis, quia peccatum cum sit privatio non cognoscitur in se, sed in forma opposita.

Prob. 5° auctoritatibus S. Aug. et S. Greg. quas attulimus in probationem primæ conclusionis; sed quia doctor Tournely dicit eas posse intelligi de illa scientia qua Deus solus res aliquas operatur, ut sunt ea quæ educuntur ex nihilo, et infusio donorum supernaturalium, ut explicuit in prænotaminibus, quæ, inquit, merito earum causa dici potest (quamvis tamen hæ auctoritates *ut legenti patet*, generaliter loquantur de universis et quibuscumque creaturis), alias adjungimus quæ specialiter loquuntur de actibus liberis quos Deus cum causis secundis operatur, et quos solos Tournely excipit a causalitate efectiva scientiæ visionis.

S. Augustinus 5 de Civit. cap. 9, loquens de voluntatibus nostris, dicit: « Ideo quid » quid valent certissime valent, et quod » factura sunt ipsæ omnino factura sunt, » quia valituras atque facturas ille præscivit, cujus præscientia falli non potest, »

Boetius lib. 5 de Consol. philosoph. prosa tertia apud Sylvium, agens de concordia divinæ præscientiæ cum libero arbitrio, dicit: « Neque probo illam rationem qua se » quidam credunt hunc quæstionis nodum

» posse dissolvere. Aiunt enim quid non
» esse ideo eventurum, quoniam id provi-
u dentia futurum esse prospexerit ; sed e
» contrario potius, quoniam quid futurum
u est, id divinam providentiam latere non
» possit. »

Insuper consentiente Tournely, Patres dicunt res quæ a solo Deo producuntur esse futuras quia Deus eas videt : atqui actus liberi quos causis secundis concurrentibus producit, non minus essentialiter ab ejus scientia pendent : ergo.

Solvuntur objectione Honorati Tournely et aliorum.*

Objicit 1° Tournely longam seriem Patrum, Origenis, Justini, Chrysostomi, Theodori, Eusebii, Damasceni, Hieronymi, Augustini, Boetii, qui dicunt res non ideo esse futuras quia cognoscuntur a Deo, sed potius a Deo cognosci quia futura» sunt. Ergo.

1° Nos etiam producimus Patres, imo eosdem qui oppositum docent : quo ergo jure nostros explicat, nos eodem jure quos objicit explicamus. 2° Forte non meminit laudatus theologus se paulo ante dixisse certum esse, juxta omnes theologos, scientiam simplicis intelligentiæ, si adjunctum habeat voluntatis decretum, esse causam rerum non tantum d»rectivam, sed efficientem : ergo juxta ipsum et omnes theologos, res sunt futurs quia Deus eas cognoscit sicque ipsi et aliis theologis non secus ac nobis ex integro sunt solvendæ auctoritates quas nobis objicit. Si *dicat* Patres non esse intelligendos de scientia simplicis intelligent»® sed visionis, ego pari jure dicam non esse intelligendos de scientia visionis, sed de scientia simplicis intelligentiæ, absolute enim et sine distinctione Patres loquuntur de scientia Dei; imo potior» jure dicam intelligendos esse de scientia simplicis intelligentiæ, et non de scientia visionis; quia, ut apposite advertit noslerGonet.SS. Patres in his locis contendunt probare contra Manichæos scientiam Dei non nocere libertati nostri. : majus autem est periculum ne lædatur libertas nostra ex scientia naturali et necessaria, qualis est scientia simplicis intelligentiæ, quam ex scientia libera, qualis est scientia visionis, utpote fundata in decreto libero divinæ voluntatis. Inierim directe

B. 1° SS. Patres plerumque loqui de

peccatis quorum, quatenus sunt formaliter peccata, scientia visionis non est causa; quia, »l dictum est, scientia visionis non est causa rerum ut visionis est, sed ut habet adjunctam voluntatem, seu ut est approbationis; Deus autem non approbat peccata, sed permittit duntaxat. — ç. 2. de verit. a. 14. ad 1. — Quod si quandoque SS. Patres loquantur de actibus non peccammosis, intendunt tantum (piodscii n-tia non sit causa inducens necessitatem in scito, ut ex hoc cogatur aliquid evenire quia Deus illud scit, et ea ratione (ut preoccupetur instantia) interdum SS. Patres utuntur exemplo scientiæ noslræ, non in hoc facientes paritatem, quod, sicut scientia nostra non causât res scitas, ita nec scientia Dei; sed in hoc quod, sicut scientia nostra non inducit necessitatem in rebus scitis, ita nec scientia Dei.

Ad hæc : « Fatemur, inquit doctor Sorbonicus, scientiam Dei non inducere necessitatem in rebus » citis : at unde id probant Thomistæ ? Ex eo nimirum quod » scientia res futuras supponit et non » cit. » Minime gentium; et in hoc vir aliunde doctissimus se probat peregrinum in principiis scholæ Thomisticæ. Probant ergo Thomistæ scientiam visionis, quamvis sit causa rerum, non inferre necessitatem in rebus scitis, quia habet suam efficaciam a decreto in quo fundatur; hoc autem decretum non solum decernit ens, sed omnes modos entis, de quorum numero est libertas, et contingentia : unde scientia visionis quæ vi hujus decreti agit, efficit ens et modos entis, consequenter libertatem, ac proinde illam non destruit.

Sed pace doctissimi viri, liceat milii vicissim inquirere mule ipse probat scientiam simplicis intelligentiæ adjuncto decreto non inferre necessitatem rebus? Respondere non potest, quia res supponit et non facit, siquidem juxta ipsum scientia simplicis intelligent»# adjuncto decreto -it causa rerum efficiens. Confugiet dubio procul ad decretum indifferens, ut ex ipso eliciat effectum determinatum, quod suo loco pio meritis confutabimur ; sed interim inde palam fit nihil referre ad libertatem rerum astruendam vel tollendam, eas causari a scientia visionis aut simplicis intelligentiæ, sed lotum hoc pendere ex decreto quod il-lain præcedit, istam sequitur ct domum.

A. 23 SS. Patres sic locutos fuis-
c uen dentés tantum rationem scientia;
ciii non competit ratio eausalilatis,
ni-i adjuncta voluntate, hoc est,
loculos fuisse de scientia s
onis qua visionis non qua approbationis.

q. 14. a. 8. ad 1. — *Si instes* eos ad-
dere, ideo res a Deo sciri quia futura sunt.
— *ibid.* /i. id intelligendu in esse in sensu
illativo et non causali — hoc est, sequitur
quod si aliqua sint futura, Deus ea præ-
cierit, non lamen res futura*, sunt causa
i uod Deus sciat. Imo potest etiam absque
ræjudicio senlentiæ noslræ, hoc dictum
Patrum veriftcari in sensu causali. Cum
enim scientia visionis habeat duo munia;
etenim simul tempore efficit et videt; et cum
prius natura concipiatur effici seu esse quam
videri, secundum hanc præcisionem verifi-
calur in sensu causali quod res ideo videan-
tur quia sunt. Hoc etiam modo intelligi po-
test illud Genes. 1 : *Fidit Deus cuncta quæ
fecerat: et erant valde bona*; communius
tamen intelligitur de visione conservatis a
el non factiva.

Obj. 2° *Tournely.* Scientia visionis non
est causa rerum precise qua visionis, quia
scientia visionis sub hac formali ratione di-
cit tantum respectum ad res futuras; neque
ut approbationis, quia Deus certo cognoscit
peccata, quæ tamen non approbat : ergo
scientia Dei non est causa rerum, neque ut
est visionis, neque ut est approbationis.

Confirmatur. Non magis pertinet ad
scientiam suum objectum efficere, quam
ad potentiam effectivam suum opus intelli-
gere: sed potentia effectiva suum opus non
intelligit : ergo.

H. argumentum objicienli « pccc » recon-
tra primas regulas dialectices; quia pro-
cedit a non distributo ad distributum; ex
co enim quod scientia approbationis non
sit causa alicujus futuri nempe peccati, in-
feri nullius futuri esse causam, perinde ac
si arguerem : Aliquod animal non est ho-
mo : ergo nullum animal est homo : debuis-
set itaque inferre : ergo est aliquod futu-
rum cujus scientia approbationis non est
causa; et hoc verissimum est, quia scientia
approbationis non est causa nisi eorum quæ
Deus ipse causal et approbat; Deus autem
non causal nec approbat peccatum quan-
tum ad formale. Inde tamen non sequitur
quod eorum quæ Deus causal et approbat
scientia approbationis non sit causa.

.id confirmationem, D. ant. Non magis
pertinet ad scientiam mere speculativam
'Uii in objectum efficere, quam ad poten-
tiam activam Miui in opus intelligere, *C. ant.*
ad scientiam quæ simul est speculativa f.
practice, *iV. ant.* Patet in nobis; noster in-
tellectus intelligendo producit verbum, et
producendo intelligit. Scientia autem visio-
nis in Deo est simul speculativa et practical
ut patet ex dictis. Insuper, *dato ant. in-
fero contra objicientem.* Ergo scientia sim-
plicis intelligent!® non est causa rerum.

Obj. 50° *Tournely.* Libertas creata stare
non potest cum ea scientia quæ virtute de-
creti absoluti et antecedentis est causa fu-
turæ actionis: atqui scientia visionis virtute
decreti absoluti et antecedentis est causa
rerum : ergo.

II. 1° retorquendo argumentum. Liber-
tas creata stare non potest cum ea scientia
quæ virtute decreti absoluti et antecedenti-
est causa futura actionis : atqui scientia
simplicis intelligentiæ est causa rerum vir-
tute decreti absoluti et antecedentis scilicet
ipsas res : ergo libertas creata stare non
potest cum scientia simplicis intelligentiæ.
Despondebit indubie *Tournely* decretum
non esse absolutum sed indifferens ; con-
tendet Thomiste esse absolutum et deter-
minans. Impertinens est ergo, ad assertio-
nem autem versionem libertatis actionum mi-
strarum, quod causentur precise a scientia
simplicis intelligentiæ vel visionis, siquidem
neutra causet nisi virtute decreti; sed hoc
repetendum esse ex ipso decreto.

II. 2°. Libertas creata stare non potest
cum ea scientia quæ virtute decreti absoluti
et antecedentis est causa rerum, si de re-
turn sit duntaxat de substantia rei;*, *C. maj.*
si sit de substantia et modis rerum,
consequenter de ipsa libertate, quale est
decretum Dei, *.V. maj.* Sed hæc non sunt
præsentis controversiæ, fuse infra discutien-
tur.

Obj. <° Visio intuitiva supponit suum ob-
jectum : ergo non facit.

II. D. ant. ut supra. Visio pure specu-
lativa supponit suum objectum, *C. ant.* vi-
sio eminenter speculativa et practica, qua-
lis est visio Dei, *A'. ant.* Sic in supernali-
bus, Pater videndo Filium illum relie-
rai, et generando videt. Sic in naturalibus,
noster intellectus rebus cognoscendo producit
verbum, et illud produciendo * ita

ergo requiritur necessario ad visionem objecti quod illud procedat visionem, sed sufficit quod comitetur.

Inst. 1°. Scientia visionis in Deo supponit res futuras. Ergo. *Prob. ant.* Scientia visionis supponit decretum efficax de futuritione : atqui vi decreti efficacis res sunt future, alias non foret efficax : ergo.

B. N. ant. Ad prob. D. min. Atqui vi decreti efficacis res sunt future inchoative et quoad affectum seu intentionem, *C. min.* complete et quoad effectum seu executionem, *V. min.* Quando ergo dicitur voluntas efficax antecedens ad actum imperii seu scientiam visionis, hoc intelligitur in ordine intentionis et secundum affectum tantum; nondum enim intelligitur plene efficax in ordine executionis, nisi interveniant aliqui actus requisiti ad executionem; quia quamvis voluntas efficaciter velit, non tamen efficaciter operatur nisi per potentias executivas, quibus tanquam instrumentis utitur ad operationem ad extra, quarum in Deo praecipua et unica, ut dicam infra, est intellectus imperans.

Inst. 2°. Istud decretum efficax non abstrahit a rerum existentia : ergo per illud sunt complete futura.

B. D. ant. Istud decretum non abstrahit a rerum existentia ut volita, *C. ant.* ut executiva, *N. ant.* Non sequitur ergo : est efficaciter volita, ergo est efficaciter executiva pro suo tempore; quia voluntas non mandat executionem nisi mediante imperio.

Inst. 5°. Sic se habet scientia in Deo sicut scientia in artifice, ut saepe dicit S. Thomas : atqui scientia artificis non fertur intuitive in artefactum nisi postquam factum est : ergo.

B. D. maj. Sic se habet, etc. quoad aliquid, *C. maj.* quoad omnia, *Ar. maj.* Disparitas est enim, quod artifex non operetur in instanti, nec solo et nudo imperio, sed cum mora temporis et per potentias executivas quæ non sunt cognoscitivæ : unde non producit artefactum ipsa visione, sed supponit factum antequam videat. At Deus operatur in instanti ac nudo et solo imperio ut modo dicam .quod imperium perlinet ad scientiam visionis; hoc ipso enim instanti quo voluntas vult et intellectus imperat, res sunt pro eo tempore quo vult esse, et æternitassua amplitudine illas jam praesentes præbabet.

Obj. 0» ex S. Th. Juxta S. Doctorem hic

a 8 o, scientia quæ est causa rerum, causa quæ *habet adjunctam voluntatem* .-atqui scientiæ simplicis intelligentiæ adjungitur voluntas : ergo. Item S. Doct. ibid. et a. 9, dicit quod illa scientia sit causa rerum quæ, cum sit indifferens ad opposita, determinatur per voluntatem : atqui hæc est scientia simplicis intelligentiæ : ergo.

B. juxta S. Thomam, scientiam cui adjungitur decretum et quæ per illud determinatur, hoc ipso fieri scientiam visionis. Dicitur enim scientia simplicis intelligentiæ, inquit S. Doctor q. 5 de verit. a. 5, ad 8, quatenus *excludit ordinem voluntatis ad res scitas producendas* : hoc ipso ergo quo ei adjungitur ordo voluntatis ad res producendas, desinit esse simplicis intelligentiæ et fit visionis. Pro cujus ampliori intelligentia, recolendum est quod ante conclusionem jam observavimus, scientiam simplicis intelligentiæ et scientiam visionis non esse duas scientias, sed unam eandem ex parte Dei, distinguere autem duntaxat secundum diversam terminationem; quatenus versatur circa res in statu mera possibilitatis, dicitur simplicis intelligentiæ; quatenus versatur circa res in statu existentiae aut futuritionis, dicitur visionis. Hoc ipso ergo quo concipitur decretum quo scientia quæ erat de possibilibus et indifferens, determinatur ad existentiam seu futuritionem alicujus effectus, ipsa transit in scientiam visionis. Sed quia vi solius decreti res sunt tantum inchoate future et quoad affectum, ut dixi prius, fiunt autem complete futura et quoad effectum per actum imperii sequentis decretum, dicimus quod ille actus imperii, qui est actus intellectus, simul res videat et faciat : unde scientia quæ prius erat simplicis intelligentiæ et indifferens, non est vi adjuncti decreti causa rerum in actu secundo, nisi transeundo in scientiam visionis.

Occurrit iterum ex mente D. Th. Tournely, conlenditque juxta S. Doctorem, scientiam approbationis non esse scientiam visionis; quia S. Doctor q. 5 de Verit. cit. in superiori solutione dicit : « Simplicem » notitiam dici... ad excludendum admixtionem ejus quod est extra genus nolitiæ; » sicut est existentia rerum quam addit » scientia visionis, vel ordo voluntatis ad » res scitas producendas, quam addit scientia approbationis. » « Quibus verbis, iu.

» quit Tournely, aperte distinguit S. Doctor scientiam visionis a scientia approbationis, quam tamen Thomiste cum scientia visionis gratis omnino et absque ratione confundunt. »

A. Ar. juxta S. Thomam, scientiam approbationis non esse scientiam visionis, idque unquam posse erui ex verbis citatis. Neque tamen ideo confundimus utramque scientiam, ut nobis dure et infundate exprobrat Tournely ; sed inter utramque distinguimus cum S. Thoma, sicut inter magis et minus extensum , ita quod scientia visionis magis late pateat quam scientia approbationis : et quamvis omnis scientia approbationis sit scientia visionis, non tamen omnis scientia visionis est scientia approbationis , quia est scientia visionis de peccatis quæ non est scientia approbationis ; et ideo accurate distinxit S. Thomas quod scientia visionis addat scientiæ simplicis intelligentiæ existentiæ rerum, et scientia approbationis addat ordinem voluntatis ad eas producendas. At nunquam dixit aut somniavit S. Thomas scientiam approbationis non esse visionis. Quinimo ex ipsis verbis objectis breviter et clarissime evinco contra Tournely, juxta S. Thomam , et scientiam approbationis esse scientiam visionis , et scientiam simplicis intelligentiæ non esse causam rerum. *Quantum ad hoc ultimum, sic arguo.* Scientia approbationis, seu quæ habet adjunctam voluntatem, est causa rerum, ita docet Tournely : atqui S. Thomas diserte asserit in verbis citatis scientiam simplicis intelligentiæ non esse scientiam approbationis, sed eam excludere : ergo secundum S. Thomam, scientia simplicis intelligentiæ non est causa rerum. *Argumentum, ni fallor, est demonstrativum. Quantum ad alterum, pariter sic arguo.* 1° Secundum S. Th. in verbis citatis scientia approbationis non est scientia simplicis intelligentiæ : ergo visionis. *Pallet consequentia* ; quia scientia Dei adæquate dividitur in scientiam simplicis intelligentiæ et scientiam visionis ; saltem mediam hic non audet ex professo asserere Tournely. 2° Secundum S. Th. loco cit. et omnes theologos, scientia simplicis intelligentiæ dicitur quatenus respicit præcise essentias rerum et in statu morte possibilitatis ; scientia visionis dicitur quatenus respicit res in ordine ad existentiam :

atqui scientia approbationis non respicit, juxta S. Th. cit. præcise essentias rerum et in statu meræ possibilitatis, sed in ordine ad existentiam, nimirum ut a se causatas, est enim ipsa, secundum Tournely et omnes, causa rerum : ergo scientia approbationis est scientia visionis. Jugulum ergo sibi ipse petiit Tournely, dum hæc ex S. Thoma nobis objecit : insuper quæ vel per umbram ratio subesse potest dubitandi de mente S. Doctoris, cum rationes conclusionis nostra sint ex ipso ; et argumentum desumptum ab auctoritate Patrum, quod tanti facit Tournely cum suis, ipse S. D. hic a. 8, ad 1, q. 2 de verit. a. 14, ad 1, sibi objiciat et solvat eo modo quo nos solvimus?

Obj. 6°. Ea scientia est causa rerum in actu secundo, quæ est causa earum in actu primo ; quia effectus non potest in actu secundo produci nisi a causa habente virtutem illum producendi, quod est esse effectivum in actu primo : atqui scientia simplicis intelligentiæ secundum nos causa effectiva rerum in actu primo : ergo.

Il. Ex dictis D. maj. Ea scientia est causa rerum in actu secundo, quæ est causa earum in actu primo, et eodem modo se habet, *.V. maj.* et diverso modo se habet, *C. maj.* Est ergo eadem entitative scientia quæ res in actu primo et secundo efficit ; quia ex parte Dei est unica scientia : sed hoc ipso quo res e statu possibilitatis ad statum existentis seu futuritionis transferuntur, scientia quæ dicebatur scientia simplicis intelligentiæ, dicitur scientia visionis, ut explicuimus prius.

Pro solutione plurium aliarum objectionum, præ oculis semper habe : primum, scientiam simplicis intelligentiæ esse causam directivam rerum in ordine intentionis et effectivam in actu primo ; secundum, scientiam visionis habere duo munia, videre et efficere, et non efficere quatenus est visionis, sed quatenus approbationis et ut applicata per decretum divinæ voluntatis ; cætera enim argumenta quæ congerunt adversarii, alterutrum duntaxat probant, et nihil aliud.

APPENDIX.

Utrum detur in Deo potentia exeeutiva virtutis distincta ab intellectu et voluntate/

Quamvis huc usque probaverimus intel-

» <

A 1



lectum divinum adjuncta voluntate esse causam effectivam rerum, non tamen inde absolute et necessario sequitur quod immediate et sine concursu alterius potentiae efficiat; potest enim stare quod vere et quidem in initanti efficiat, mediante tamen distincta potentiâ executiva. Pro quo

Dico. Potentia executiva in Deo non distinguitur virtualiter ab intellectu et voluntate tanquam potentia diversa seu tanquam attributum adæquate distinctum ab illis; sed est eadem potentia cum illis sub aliqua tamen distinctione inlra explicanda.

Probatur prima pars. 1° Quia in natura pure intellectuali nulla admitti debet potentia nisi pertineat ad gradum intellectivum : atqui ad gradum intellectivum non pertinent aliæ potentia*. prater intellectum et voluntatem ; potentia enim mere executiva est potentia bruta, nullam ex se supponens cognitionem. — Opusc. 11. ad 5. — Et ideo S. Th. docet quod in angelis non sit potentia executiva, distincta ab intellectu et voluntate, et quod moveant cœlos conceptu efficaci sui intellectus, hoc est actu imperii virtualiter transeuntis. 2° Quia potentia executiva, distincta a potentia movente et imperante, importat imperfectionem tam ex parte imperantis quam ex parte sui. Ex parte potentiae imperantis dicit inefficaciam; ideo enim requiritur potentia executiva distincta a potentia movente et imperante, quia hæc ex se non est sufficienter efficax ut res sibi subjiciat et execution! mandet : sic artifex indiget potentiis executivis distinctis, v. g. facultate motrice, manu, malleo, etc. propter inefficaciam sui imperii. Ex parte sui, quia potentia executiva, distincta ab alio movente, non se habet ut movens, sed ut pure mota per modum instrumenti.

Secunda pars explicatur. Potentia executiva in Deo potest dupliciter intelligi, distincta ab intellectu et voluntate. 1° Distinguitur per modum includentis et inclusi, quatenus potentia executiva non est intellectus precise, neque voluntas precise, sed utcumque importat, intellectum in re, voluntatem in obliquo, et sic distinguitur eo ferine modo quo compositum distinguitur a materia et forma. 2° Distinguitur inadæquate secundum diversas formalitates et connotationes inlra eamdem potentiam. Etenim eadem potentia attingens

res ut intelligibiles, dicitur intellectus; attingens res dando illis esse, dicitur omni, potentia, seu potentia executiva; sicut idem actus intellectus est simul intellectio et dictio sub diversa ratione. Et sic conciliari possunt varii textus D. Thomæ qui sibi videntur contrarii, atque argumenta solvi.

Hinc inferes potentiam immediate effectivam rerum esse intellectum, non voluntatem, quia voluntas efficit media: imperio quod est actus elicited ab intellectu. Neque obstat quod S. Th. q. 2 de verit. a. 14 o, dicat quod *Inter scientiam Dei quæ est causa rerum, et ipsam rem causatam, datur medium, scilicet divina voluntas.* Quia sensus est quod scientia non causet res nisi interveniente et adjuncta voluntate, non tamen quod ipsa scientia immediate non causet; sicut dum dicit ibidem S. Doctor quod inter scientiam Dei quæ est causa rerum et rem creatam mediet causa secunda, sensus est quod scientia Dei non causet nisi concurrente causa secunda, non tamen quod ipsa scientia rem creatam immediate non attingat.

ARTICULUS IV.

In quo medio Deus cognoscat alia a seipso.

2. 14. o. S. o. — zVoiii aliquid dupliciter cognosci : uno modo in seipso ; alio modo in allero. In seipso cognoscitur aliquid, quando cognoscitur per speciem propriam adæquatam ipsi cognoscibili, sicut cum oculus videt hominem per speciem hominis : et talis species dicitur medium *quo et incognitum ut quod*, quia facit cognoscere absque eo quod cognoscatur prius *ut quod, sed* solum repræsentande objectum. In alio autem videtur, quod videtur per speciem alterius in quo continetur, sicut cum pars videtur in toto per speciem totius, ut paries in domo per speciem domus; numerus ternarius in senario per speciem senarii; vel cum effectus videtur in causa per speciem causæ, vel quocumque alio modo contingat aliquid in alio videri. Et hoc medium vocatur medium *in quo*, quod prius debet cognosci ut ducat in cognitionem alterius. Confer disseri. 2, a. 10, t. 5, in initio.

Deum seipsum non alio quam seipso cognoscere, hoc est, essentiam divinam habere simul rationem objecti et speciei seipsum immediate repræsentantis constat ei

dicta. 2, 5^a I. Unde mine est solum difficultas de medio in quo Deus alia a se cognoscit. Et procedit quæstio de creaturis ut sic, abstrahendo a statu existentiae præteritæ, præsentis aut futura; de futuris ailent sunt graviores difficultates, de quibus specialiter dicemus infra. Cæterum præsentis difficultatis resolutio proludit positioni cliversioni famosæ scientiæ mediæ; sa enim Deus non cognoscat alia a se nisi in se ut in causa, corrumpit scientia media. E contra si Deus cognoscat alia a se immediate in seipsis, locus erit scientiæ mediæ.

Circa præsenlem difficultatem tres sunt præcipuæ sententiæ : prima, quæ est commis inter patres Societatis, tenet Deum alia a se utroque modo cognoscere, et mediate in se ut in causa, et immediate in seipsis. Secunda, quæ est Vasquesii, stat ro sola cognitione immediata. Tertia, quæ ist Thomistarum, e contra negat cognitionem immediatam, et solum mediatam admittit. Omitto aliam sententiam, quæ communiter tribuitur Scoto, secundum (piam Dens cognoscit creaturas in aliquo esse diminuto et objective quod ab æterno produxit. Nam præterquam quod hæc sententia jam sit antiquata, videtur minus con-Oiia rationi et fidei : rationi, quia illud his diminutum quod ab æterno creatum gratis lingitur, indigeret alio medio in quo cognosceretur, sicut alia creata et de ipso subsisteret difficultas in quo medio cognosceretur; fidei, quia juxta fidem, duplicem tantum in Deo productionem agnoscimus, alteram æternam personarum ad intra, alteram temporalem creaturarum ad extra.

Dico. Deus alia a se cognoscit mediate in se ut in causa præcognita, non immediate in seipsis.

Ibid, et n. 6. o. — *Probatur prima pars.* Non potest perfecte comprehendere causa adæquala nisi in ea cognoscantur effectus : atqui Deus perfecte comprehendit «nam essentiam quæ est causa omnium adæquala : ergo. *Prob. maj.* Non potest perfecte comprehendere causa nisi cognoscatur quantum est exsecognoscibilis atqui causa continens eminenter et adæquate effectus, esi cognoscibilis ut ratio cognitionis illorum : ergo nisi sic cognoscatur non cognoscitur quantum est cognoscibilis, adeoque nec comprehenditur.

Prob. utraque pars ab auctoritate Patrum. S. Dionysius aut quisquis antiquus auctor libri de Divinis Nominibus cap. 7, dicit : « Neque enim ea quæ sunt ex iis quæ sunt discens novit divina mens, sed » ex se et in se per causam, rerum omnium cognitionem, scientiam essentiamque anticipatam et ante comprehensam habet, » non quod per speciem singula consideret, sed quod uno causæ complexu omnia sciat et contineat... Igitur Deus res cognoscens, non scientia rerum, sed » scientia sui ipsius, ipsas novit. » — q. 14, a. 8. ad 1^o. — S. Aug. lib. 85 QQ. q. 46, ait sacrilegum esse asserere quod Deus exeat extra se ad aliquid cognoscendum. Quæ verba S. Thomas expendens hic, ait sic intelligenda esse, non quasi Deus nihil quod sit extra se intueatur; sed quia id quod est extra ipsum non intuitur nisi in seipso. Insuper S. Aug. cognitionem et perlinam qua res cognoscuntur immediate in seipsis nullibi Deo tribuit, sed solam cognitionem *matutinam* qua res in Verbo videantur. Quantum ad D. Thomam, is voluntarie cæcutit qui hanc ipsi sententiam lenegat ; et ut plura omittam quæ legi possunt apud Sylvium art. 5 hujus q. 1^æ. s. sola ejus interpretatio verborum S. Augustini id evincit; item dum eundem articulum sic concludit : « Sic igitur dicendum » quod Deus seipsum videt per essentiam » suam; alia autem a se videt non in ipsis. • sed in seipso, in quantum essentia sua » continet similitudinem aliorum ab ipso. » — Q. 2. de verit. n. 5. ad 9. — Illtelhge similitudinem non secundum convenientiam in natura, sed secundum repræsentationem effectuum in causa; — Icont. Gent. c. 46. — similitudo enim effectus in sua causa præexistit, cum omne agens agat sibi simile. Et I cont. Gent, supra eit. dum dicit, *Deum cognoscere seipsum quasi primo et per se notum, alia vero sicut in essentia sua visa.* Id iterum manifestius fiet ex sequentibus probationibus ab ipso S. Doctore desumptis.

Despondent adversarii, SS. Patres his et similibus verbis denegare Deo scientiam rerum quæ ab ipsis rebus per earum species sil accepta; non vero scientiam quæ immediate res cognoscat, sive per essentiam ipsas immediate repræsentantem, si aliter. _____

Scd contra. Si Deus cognoscat res immediate in ipsis, quamvis non per species ab ipsis haustas, ergo singula considerat, et non solum sui sed rerum notitia eas nescit, quod est contra S. Dionysium : ergo aliquid extra seipsum intuetur et cognitionem *vespertinam* habet, quod est contra S. Aug. et S. Th. Ergo Deus non solum cognoscit res in seipso, sed in ipsis, quod est iterum manifeste contra S. Th. Insuper essentiam divinam non posse res immediate repræsentare, *evidens fit ex sequenti probatione.*

Ç. 14. a. 5. 0. — *Prob. iterum utraque pars ratione.* 1° Cognoscere rem immediate in seipsa, est illam cognoscere per propriam ejus speciem seu quæ illam immediate repræsentet : cognoscere vero rem immediate in altero, est illam cognoscere per speciem alterius, id est, per speciem quæ repræsentet alterum in quo res illa continetur. *Patet tum ex prænotamine,* quod est D. Thornæ ; tum quia res eo modo et ordine cognoscuntur quo per speciem repræsentantur : atqui Deus non cognoscit alia a se per species illis proprias, sed per speciem sibi propriam illum immediate repræsentantein et alia a se mediate, quatenus sunt in illo ut in causa. Ergo *Prob. min.* Non est in Deo alia species quam ipsa ejus essentia, *ut constat ex ante dictis* : atqui essentia Dei ut species non repræsentat immediate creaturas, sed seipsum et in se creaturas ut effectus in causa contentos : ergo. *Prob. min.* 1° Essentia Dei est in esse intelligibili per se primo Deus ; *patet ex terminis* ; atqui si immediate repræsentaret creaturas, foret in esse intelligibili ex æquo Deus et creatura : ergo. 2° Repræsentatio immediata per speciem sit ratione similitudinis in natura, vel identitatis cum objecto repræsentato : atqui essentia Dei neque similis est in natura, neque eadem cum creaturis : ergo. 3° Deus in ratione objecti adæquat suam essentiam in ratione speciei, non enim est minus infinitus in ratione, objecti quam in ratione speciei : ergo ut species, nihil aliud potest immediate repræsentare quam Deum ipsum, cætera non nisi quatenus in Deo continentur. *Patet consequentia* ; quia alias excederet in repræsentando objectum suum adæquatum, quod implicat in terminis.

Vasques, ut ab hoc invincibili argumento

se expediat, nodum non solvit, sed scindit : negat quippe Deum cognoscere creatura per speciem.

Sed contra. Hæc responsio 1° est contra S. Augustinum et omnes theologos qui ex S. Augustino recipiunt hoc principium : *Ex objecto et potentia paritur notitia.* 2° Est manifeste contra S. Thomam qui hic a. 5. 0, et ad 5 et alibi, diserte, asserit essentiam esse speciem intelligibilem qua Deus se et creaturas cognoscit. 3° Contra rationem, quia cognitio procedit a potentia ut ejus actus vitalis cum assimilatione objecti : atqui si potentia intellectiva specie objecti non actuelur, non erit ratio cur potius huic objecto quam alteri assimiletur cur potius hoc objectum cognoscat quam aliud : sicut si volitio procederet a voluntate sine apprehensione objecti, non esset ratio cur hoc objectum vellet potius quam aliud : sicut ergo implicat voluntatem esse principium volitionis alicujus objecti, nisi media illius apprehensione, ita implicat intellectum esse principium intellectionis alicujus objecti sine concursu illius aut vices ejus gerentis. Et ideo cæteri, relicta hac singulari opinione Vasquesii, respondent essentiam divinam repræsentare immediate creaturas, quod esse falsum demonstravimus.

1. cont. Gent. c. 48. — *Prob. 2° utroque pars conclusionis altera ratione.* Si Deus attingeret creaturas immediate in ipsis, independenter ab essentia prius visa, creaturæ essent simul cum essentia divina objectum formale et specificativum intellectus divini, quod admitti non potest, cum specificari ab aliquo nisi ab ipso accipere speciem et perfectionem. Ergo. *Prob. sequela.* Illud est objectum formale specificativum, quod per se primo, ratione sui et non ratione alterius attingitur. Ergo.

Solvuntur objectiones contra primam partem conclusionis.*

Obj. 1° cum Vasques. Inter medium cognoscendi et rem cognitam debet esse necessaria connexio, alias non erit medium cognoscendi certo : atqui inter Deum et creaturas non est necessaria connexio : ergo. *Prob. min.* Si inter Deum et creatum esset necessaria connexio, sequeretur 1° quod inter Deum et creaturas esset mutua dependencia ; in hoc enim sita est necessaria

ria connexio, ut unum sine altero esse non possit, quod arguit mutuam dependentiam. Sequeretur 2° quod sublata possibilitate creaturarum, v. g. si una musca fieret impossibilis, tolleretur Deus. Sequeretur 5° quod possibilitas creaturarum esset æque necessaria ac omnipotentia Dei : atqui hæc sunt absurda : ergo.

B. At. min. Illoc ipso enim quo Dens est (onset causa necessaria totius entis, ita ut implied esse aliquod ens quod non sit a Deo, necessario connecclitur cum omnibus entibus : unde ad primam probationem, nego sequelam ; ad necessariam enim connexionem inter duo non requiritur mutua dependentia, sed sufficit quod unum sic contineat aliud, ut essentialiter et necessario petat istud aliud a se dependere ; sic enim intelligitur necessario connexum cum illo, et sine illo esse non posse : Deus autem ut causa omnium sic continet creaturas, ut essentialiter et necessario petat eas a se dependere, consequenter necessario connecclitur cum illis, absque eo quod dependeat ab illis. Sic inter essentiam et proprietates est necessaria connexio, quamvis essentia non dependeat a proprietatibus, sed proprietates duntaxat ab essentia.

z/d secundam probationem, D. sequelam. Sequeretur quod, sublata possibilitate creaturarum, tolleretur Deus a priori, hoc est, quod destructio possibilitatis creaturarum causaret destructionem Dei, N. sequelam. A posteriori, hoc sensu quod sublata possibilitate creaturarum legitime inferretur destructio Dei seu ejus omnipotentia®, C. cum enim res sint possibles, quia Dens est omnipotens, si forent impossibiles, sequeretur quod Deus non esset omnipotens, consequenter nec Deus. Verum quidem est quod res etiam denominentur possibles ex non repugnantia terminorum ; sed cum ista non repugnantia non sit aliquid actu in re possibili, non potest destrui, nisi ex destructione causæ.

Ad tertiam probationem, N. sequelam. Potest enim tien quod duo sint inter se necessario connexa, et tamen unum sit magis necessarium quam aliud, quia firmiori nititur fundamento : sic præmissæ sunt magis necessariae quam conclusio, essentia quam proprietates, et tamen hæc sunt inter Knecessario connexa ; non enim fieri potest quod consequent! falsum, manente

antecedente vero, in consequenti i necessaria ; neque quod proprietates non sint nJ® sequi ex tali essentia, ea manente.

Inst. Inter causam demonstrativam et effectum demonstratum debet intercedere saltem tum mutua relatio, tum perfecta assimilatio, dissimile enim non cognoscitur in dissimili ut in medio : atqui neutra intercedit inter Deum et creaturas ergo.

Λ. ad primam partem maj. ea probari, si quid probet, nedum creaturas non esse cognoscibiles in Deo ut in causa, sed nequidem Deum esse illarum causam, cum inter causam et effectum, etiam abstrahendo ab hoc quod effectus cognoscatur in causa, intercedat mutua relatio : dicendum itaque id duntaxat esse verum, quando causa et effectus sunt ejusdem ordinis, secus si sint diversi ordinis ; tunc namque sufficit ut id quod est inferioris ordinis dicat relationem ad id quod est superioris ordinis. Sic beata Virgo dicit relationem ad Christum, Christus autem propter suppositum divinum non dicit relationem ad beatam Virginem.

Ad secundam partem maj. B. esse veram de cognitione immediata per speciem, (pria species est ipsa res cognita in esse intelligibili. Quantum autem ad cognitionem mediatam in causa, potest dissimile cognosci in dissimili, modo dissimilitudo proveniat non ex defectu sed ex excessu ; ita quod medium cognitionis contineat omnes perfectiones rei cognitæ et alias plures : sic cognoscimus numerum ternarium in senario, animal in homine ; Deus autem est dissimilis creaturæ, non quod careat perfectionibus quæ sunt in creaturis, sed quia illas habet et infinite plures.

Obj. 2°. Deus est causa creaturarum quatenus est omnipotens : atqui scientia in Deo, modo nostro concipiendi, procedit omnipotentiam, est enim omnipotentia® directiva : ergo Deus prius cognoscit creaturas quam cognoscat eas in se ut in causa.

B. D. maj. Deus est causa creaturarum quatenus est omnipotens radicaliter, C maj. hoc autem habet per essentiam ; quatenus est omnipotens formaliter, subdistinguo. Est causa proxima, C. maj. radicals, N. maj. Porro dato quod scientia procedat omnipotentiam formalem, quia hæc est attributum consequens ad intelligere, seu potius ipsum intelligere ut prae-

licum, ut dixi art. præced. non tamen radicalem. Hoc ipso ergo quo Deus essentiam suam cognoscit, creaturas cognoscit in se ut in causa radicali. Insuper quando dicimus Deum videre creaturas in essentia sua tanquam in causa, causa comprehendit omnia attributa radicalia quæ concurrunt vel concurrere possunt ad allectionem creaturarum, ut sunt ideæ, ars, intellectus dirigens, voluntas movens, potentia exequens, que, ut dixi prius, nihil est aliud quam ipsa scientia practice practica : unde scientia speculativa res cognoscit in scientia ut est practice practica et executive.

obj. 5°. Cognoscere aliquid in causa est cognoscere discursive : atqui Deus non discurrit ergo.

Q. 2. de verit. a. 5. ad. 5. — *B. D. maj.* Cognoscere aliquid in causa pluribus actibus est cognoscere discursive, *C. maj.* unico actu, *A. maj.* Tunc enim solum dicitur intellectus discurrere de uno ad aliud, quando diversa apprehensione unum et aliud apprehendit, secus dum causam et effectum, et effectum in causa uno simplici actu attingit, ut facit Deus. Et ideo non dicimus proprie Deum cognoscere alia a se per causam, sed in causa. Et dum dicimus quod cognoscat alia a se in se ut in causa prius cognita, *pro prius* non dicit prioritatem temporis, sed ordinis et rationis.

Obj. 4°. Angelus comprehendit suam essentiam, et tamen non cognoscit omnes intellectiones quas formare potest: ergo nec Deus omnes creaturas quas formare potest.

B. N. » conseq. Disparitas est, quod essentia angeli non sit causa adæquata et completa omnium intellectionum quas formare potest, sed indiget ad hoc compleri per species omnium intellectionum possibilium ; Deus autem est causa adæquata et completa omnium entium.

Inst. Deus non est causa adæquata actuum vitalium. Ergo.

B. N. ant. Quamvis enim Deus non sit causa formalis actus vitalis, sub formalitate vitalitatis, hoc est, quatenus est a principio intrinseco se movente, non enim dum video Deus videt per visionem meam; quidquid tamen est entitatis et pellectionis in actu vitali, est a Deo et in ipso eminenter continetur.

Reponcs. Deus non est causa adæquata possibilitatis rerum. Ergo. *Prob. ent. Pos-*

sibilitas rerum non solum repetitur ex omnipotentia Dei, sed ex habitudine seu non repugnantia terminorum. Ergo.

B. D. ant. Deus non est causa adæquata possibilitatis rerum catasalilafe exercibili ad earum possibilitatem, *C. aut.* catasalitate exercibili ad earum existentiam ad quam sunt possibles, *A. ant.* Possibilitas enim, seu non repugnantia rerum non est ad existendum a se, sed a Deo.

Urgebis. Deus non est causa entium rationis, neque privationum, neque peccatorum : atqui tamen ea cognoscit : ergo.

B. quantum ad entia rationis, Deum esse illorum causam mediatam, quatenus esse causa intellectionum nostrarum, quibus entia rationis fingimus : cum ergo intellectiones in se ut in causa cognoscat, cognoscit etiam earum objecta quæ sunt entia rationis.

Q. a. 40. 0. et cd 2. — Quantum ad privationes, item et mala sive physica, sive moralia, scilicet peccata, quæ sunt etiam privationes, Deus ea cognoscit in foris oppositis; formas autem oppositas, cum sit earum causa, cognoscit in se ut in causa : et sic verum manet quod Deus alia a se cognoscat in se ut in causa, sive mediate sive immediate. Confer art. 2 hujus dissert. § 1, *dices* 4°. Require etiam in collem § quædam alia argumenta huc spectantia.

Solvuntur objectiones contra secundam pariet conclusionis.

Obj. 1°. Deus cognoscit veritates creatas omni modo quo sunt cognoscibiles atqui non solum sunt cognoscibiles mediate in causa, sed immediate in seipsis ; sic enim angeli, sic nos eas cognoscimus : ergo. Hæc est præcipua ratio adversariorum.

B. D. maj. Deus cognoscit veritates creatas omni modo quo sunt cognoscibiles ex parte objecti cogniti. *C. maj. es* parte cognoscentis, *Ar. maj.* Nulla est ergo cognoscibilitas in creaturis quæ subterfugiat scientiam Dei, sed non est necesse quod illas cognoscat omnibus modis quibus alii cognoscentes eas cognoscere possunt; alioquin deberet illas cognoscere discursive et abstrahendo a materia, cum sic nos eas cognoscamus. Sicut ergo Deus non cognoscit creaturas discursive et abstrahendo a materia, quia tales modi cognoscendi important imperfectionem; ita non cognoscit eas

immediate in ipsis, quia hujusmodi cognitio importat communicationem. 1° Namque intellectus divinus deberet informari specie creata, creaturas immediate repraesentante, cum essentia divina illas immediate repraesentare non possit, *ut probavimus*. Deberet specificari ab ipsis creaturis, *ut etiam probavimus*.

Inst. 1°. Cognitio rei in seipsa est perfectior quam cognitio ejus in alio : ergo licet non debet Deo denegari. *Prob. ant.* (ex D. Th. hic a. 11), ad 4, dicente quod, *Cognosce realiquid per aliud, tantum est imperfecta; cognitionis, si illud sit cognoscibile per se.* 2° Ab exemplo : perfectius est videre hominem in seipso quam in speculo. 5° *Rationes*; quia cognitio rei in alio est abstractiva, cognitio vero rei in se est intuitiva.

/t. D. ant. Cognitio rei in seipsa est perfectior quam cognitio ejus in alio, si res minus perfecte contineatur in alio quam sit in seipsa, *C. ant.* si res æque perfecte et perfectius contineatur in alio quam sit in seipsa, *A. ant.* Res autem in Deo, utpote prima et universalis causa effectiva et exemplari, perfectius continentur quoad omnes suas differentias et perfectiones quam sint in seipsis; et ideo perfectius et clarius videntur in Deo quam in se. Unde S. Aug. finem cognitionem in Deo vocat *matutinam*, id est clariorem, et rerum cognitionem in ipsis vocat *vesperinam*, id est obscuriorem. *Ethinc patet responsio ad propositiones ant.* Igitur ad *primam*, *B. S.* Thomam intelligendum esse ad sensum distinctionis datæ, nimirum quod cognitio unius in alio sit imperfecta, si imperfecte in alio contineatur. *Ad secundam*, patet disparitas; quia homo minus perfecte continetur in speculo quam sit in seipso. *Ad tertiam*, *B.* cognitionem non dici abstractam ex eo quod immediate aut mediate rem cognoscat; sed abstractiva dicitur, quæ rei essentiam et non existentiam attingit; intuitiva, quæ attingit rei existentiam et modum quo est in se : sic autem attingi potest cum medio si in illo res repræsentetur quoad existentiam et modum quo est in se, ut ille repræsentatur in Deo. Unde cognitio quam Deus habet de rebus tantum possibilibus est abstractiva; quam autem habet de rebus præteritis, præsentibus aut futuris, est intuitiva.

Inst. Res in Deo non sunt formaliter, Deus enim non est formaliter homo : ergo non æque perfecte eas cognoscit in se quam in ipsis.

/L in. N. conseq. Licet enim res non sunt in Deo formaliter, sunt tamen in eo causaliter et eminenter et sic perfectius quam in seipsis. Unde *B. 2. J. ant.* Non sunt in Deo formaliter in esse entitativo, *C. ant.* in esse representative, *N. ant.* Hoc ipso enim quo essentia divina est causa tum effectiva tum exemplaris et artificialis rerum, eas ut sunt a parte rei in se repræsentat.

Respondens a contrario sensu. Res sunt a parte rei variis defectibus obnoxie : atqui in Deo sunt ab omni defectu pure, nullus enim in Deo reperitur : ergo Deus non potest eas cognoscere ut sunt a parte rei per id quod sunt in eo. Vide art. 2 hujus dissertationis. § 1, præsertim *dices* 5°.

B. D. min. Res ut sunt in Deo entitative sunt ab omni defectu pure. *C. min.* ut sunt in Deo representative, *V. mûi.* Cum enim, ut antea diximus, defectus cognoscantur per perfectiones oppositas, ut repræsententur defectus cognoscenti, non est necesse quod sint in medio in quo cognoscuntur, sed potius quod sint perfectiones oppositæ. Sic v. g. in numero senario cognosco ternarium cum imperfectione qua deficit a senario, et tamen senarius non continet hanc imperfectionem, sed potius appositam perfectionem.

Urgebis. Qui videt ideam domus perfectam et non videt domum in seipsa, non videt hujus defectus, quia nulli sunt in tali idea, sed domui accidunt ut est a parte rei : ergo similiter Deus.

/i. A. conseq. Disparitas est, quod Deus sit causa omnium quæ sunt in re; et ideo nullus defectus ei ut est in re accidere potest, nisi Deus ipsum permittat et ordinet ad fines suos, consequenter nisi eum cognoscat. At non sic artifex aut idea; cum enim non sint causa omnium quæ concurrunt ad constructionem domus, possunt illi accidere defectus ex aliquo quod in idea non continetur.

Obj. 2° quædam testimonia D. Th. quæ videntur militare contra utramque partem conclusionis. 1° S. Th. 1 cont. Gent. cap. 57, dicit *quod essentia divina se habet ad alia, non sicut principium ad conclusiones, sed sicut species ad res cognititas.* Ergo

juxta S. Thomam, Dons non cognoscit res in se ut in causa, sed immediate in ipsis. 2° S. Doctor hic a. 7, ad 2, dicit quod *Dcus non cognoscat per causam prius cognitam effectus incognitos, sed eos cognoscit in causa*. Ergo idem quod prius. 5” Infra q. 20, a. 2, ad 2, dicit quod *Deus ab atemo cognovit res in propriis naturis... sicut et nos per similitudines rerum quæ in nobis sunt, cognoscimus res in seipsis existentes*. Ergo idem.

B. ad primum, sensum D. Th. esse, quod essentia divina non se habeat ut principium ad conclusiones respectu creaturarum, quantum ad modum discursus, quia non manifestat modo illativo, sed unica et simplici repræsentatione causæ et eiectus, et sic magis habet modum speciei, quamvis tamen non repræsentet immediate creaturas, sed essentiam divinam et illa mediante creaturas. Eodem sensu est intelligenda secunda auctoritas; etenim *to per causam* importat discursum, non *to in causa*: unde ibidem concludit S. Doctor quod *Dei cognitio sit sine discursu*. Quapropter *D.consequens*. Ergo juxta S. Thomam, Deus non cognoscit creaturas in sua essentia tanquam in causa ex parte modi cognoscendi, nempe per discursum, *C. conseq.* ex parte rei cognitæ, *N. conseq.* Essentia divina enim est ratio ad quam ut ad rem cognitam reducitur cognitio creaturarum. *Ad tertium*, *B. S. Thomam* in hoc tantum facere comparisonem, quod, sicut nos per species cognoscimus res in propriis naturis, ita Deus ab æterno cognoscit res in propriis naturis et non solum quoad esse eininentiale quod habent in Deo: *putet ex argumento quod sibi objicit, et cui respondet S. Doctor*, quod nihil aliud exigit; cum hoc autem stat quod eas videat ut se ut in causa. Confer art. 2, § 1, conclus. 2 et in sol. obj.

DISSERTATIO VI.

DE VBÆSCIENTIA FUTUROBLM.

À scientia Dei secundum se et scientia simplicis intelligentiæ seu possibilium progredimur ad scientiam futurorum, de qua sunt graviores difficultates. Et 1° de scientia futurorum absolutorum, postea de scientia futurorum condilionatorum, conscquen-

ter de scientia media, quæ in tota theologia est quaestio celeberrima inter patres Societatis ex una parte cum paucis extraneis, et omnes alios theologos, maxime Thomistas, ex altera. Quærimus itaque in hac dissertatione: 1° in communi quid et quotuplex sit futurum; 2° de futuris absolutis, utrum Deus ea et omnia certo et infallibiliter cognoscat; 3° quomodo sunt ei præsentia in æternitate; 4° in quo medio ea cognoscat. Circa futura conditionata, quærimus 1° utrum Deus ea cognoscat; 2° in quo medio ea cognoscat, et an detur scientia media ad sensum patrum Societatis.

ARTICULUS I.

Quid et quotuplex sit futurum?

Dico 1°. Futurum recte definitur, Quod *est delcrminatum in suis causis ad habendam existentiam in tempore sequenti*. Hanc definitionem non admittunt, quin potius tolis viribus impugnant defensores scientiæ mediæ, quod videant ea everti suum systema. Tamen

Prob. 1° auctoritate. S. Aug. lib. fi de Genes, ad Litt. cap. 17, dicit: Deum futura facere, nihil aliud est quam eorum causas præparare. Et Tract. 68 in Joan. *Deus futura facit ea prædestinando*. S. Th. q. 2 de verit. a. 12, ad 7: « Cum dicitur, » hoc est futurum, designatur ordo qui est » in causis illius rei ad productionem ejus. » In hac parte q. 16, a. 7, ad 5: « Dume » quod est ex eo futurum fuit ante quæmeset, quia in causa sua erat ut fieret; » non in causa ut potenti præcise, hæc enim denominat tantum possibile; non in causa ut actu innuente, hæc denominat actu existens: ergo in causa ut determinata ad producendum in tempore sequenti. Et hinc desumitur fundamentalis ratio. Igitur

Prob. 2° ratione. Esse futurum est denominatio realis non intrinseca, hæc enim rei non existent! non competit, sed extrinseca, adeoque petita ab aliqua forma reali extrinseca: atqui hæc non potest esse alia quam ejus causa ut determinata ad dandum illi esse in tempore sequenti, non enim potest esse causa ut potens præcise producere, quia hæc denominat possibile tantum, neque ut actu produciens, quia hæc denominat existens: ergo.

Confirmatur. Futurum debet constitui per id per quod extrahitur a massa pessi-

inhiatis, et distinguitur a possibili et existent) : atqui nihil aliud est assignabile per quod id obtineat, quam determinatio illius causæ : ergo. *Prob, min.* Possibile continetur quidem in causa potenti sed indeterminata ad illud producendum, existens est extra causas : ergo futurum quod mediat inter utrumque constituitur medio modo, non per causam mere potentem et indifferentem, non per causam actu producentem, sed per causam determinatam ad dandum illi esse pro tempore sequenti.

Respondent adversarii futurum constitui per habitudinem ad esse pro tempore sequenti, seu ex eo quod erit.

Sed contra. Quæro unde futurum contingens, de quo est maxime quaestio, habeat habitudinem ad esse, seu habeat quod erit potius quam non erit? a se vel a causa? Nona se, alioquin non foret futurum contingens sed necessarium, et esset futurum in omni signo rationis antequam conciperetur possibile aut Deus existens. Si a causa, non a causa præcise potenti illud producere; cum enim hæc sit indifferens ad producendum vel non producendum, non dat habitudinem ad esse potius quam ad non esse, sed constituit duntaxat possibile, ut dictum est; neque a causa ut actu producente, quia, ut etiam dixi, hæc facit, actu existens : ergo a causa determinata ad dandum esse.

Instant. Juxta sententiam nostram, posset contingere quod aliquid de lacto existet quod nunquam fuisset futurum, nempe si priusquam fieret, causa non fuisset determinata ad illud producendum; et e contra quod aliquid esset futurum quod nunquam fieret, si nempe causa determinata impediretur producere : hæc autem duo videntur absurda : ergo.

R. hæc duo posse contingere respectu causarum secundarum, et id non esse inconveniens; non vero respectu causa prima, quia nihil in tempore existit quod non fuit ab æterno a Deo determinatum; et quod est a Deo determinatum, infallibiliter consequitur esse in tempore.

Ex dictis sponte Huit nullum esse futurum contingens impendentem a determinatione prima? causæ, quia prima causa manente indeterminata, nulla causa secunda est determinata, alimpii non foret causa secunda eed prima, i. t. hinc funditus ever-

titur systema scientiæ mediæ, ut patebit ex sequentibus.

Dico 2º. Futurum aliud necessarium, aliud contingens : necessarium est, quod ex natura sua petit aliquando esse, nec est naturaliter impedibile, ut crastinus ortus solis. Contingens, si late sumatur, est quidem quod ex natura sua petit aliquando esse, sed ex concursu aliarum causarum est naturaliter impedibile, ut vita longæva ex temperamento robusto. Contingens proprie et stricte sumptum est, quod ex natura sua est indifferens ad esse et non esse, ut sunt quæ pendent ex libero arbitrio.

Futurum proprie contingens, aliud absolutum, aliud conditionatum. Absolutum est, quod non dependet ab aliqua conditione, nisi forte a conditione ponenda; quia si conditio sit ponenda, licet apparenter et quoad modum sit futurum conditionatum, revera tamen est absolutum, ut conversio Petri, si Christus ipsum respiciat. Conditionatum est, quod pendet a conditione non ponenda, ut conversio Tyrionum et Sidoniorum si annuntietur ipsis evangelium.

Rursus futurum conditionatum, aliud pertinens, aliud impenitens, seu disparatum. Pertinens est quod connexionem quamdam sive moralem sive physicam habet cum conditione, ut conversio Tyrionum si prædicetur ipsis evangelium, salus Judæ si poenitentiam agat. Disparatum est quod nullam habet connexionem cum conditione, ut si capra saltet, arbor florebit, vel illud Elisæi ad regem Joas, 4 Reg. 15: *Λ' percussisses quinquies, aut sexies, sive septies, percussisses Syriam usque ad consumptionem.*

ARTICULUS II.

Utrum Deus certo et infallibiliter cognoscat omnia futura absoluta, contingentia et libera?

Quamvis in superioribus probaverimus Deum omnia, nullo excepto, cognoscere; quia tamen, est specialis difficultas de futuris quæ a nostro pendent arbitrio, ratione libertatis salvanda, ideo de his specialem instituimus quæstionem.

(icero lib. 2 de Divinat, cum non posset conciliare praescientiam futurorum iu Deorum nostra libertate, ut hanc servaret, illam negavit. Ex eodem principio e contra Stoici, et post ipsos Hussitæ apud cone. Constant, sess. 15, ut salvarent in Deo

præscientiam futurorum, negaverunt liberum arbitrum. Marcion negavit in Deo præscientiam futurorum, quia passus est Adamum peccasse, quod si scivisset non debuisset eum creare; Sociniani tenent futura libera a Deo cognosci conjecturaliter tantum, arbitantes ea non habere veritatem objectivant, et ita non esse in genere scibilium. Contra hos omnes

Dico. Deus certo et infallibiliter cognoscit omnia futura absoluta, contingentia el libera, illæsa libertate. Est de fide.

Prob. prima pars ex S. Script. Psal. 158: Intellexisti cogitationes meas de longe, et omnes vias meas prævidisti Asai. ^ü : Scio quia prævaricans prævaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te. Joan. 6: Sciebat ab initio Jesus qui essent non credentes, et quis traditurus esse eum,- et alibi passim. In his, ut patet, agitur de futuris liberis. Neque dicas cum Socinianis, his significari cognitionem conjecturalem tantum; hæc enim repugnat enti perfectissimo, primæ veritati et summæ intelligentiæ, aut ea quidem sciri a Deo sed non omnia; non est enim ratio cur ex multis futuris unum potius cognoscat quam aliud, ut patebit ex rationibus sequentibus; ergo vel nullum, vel omnia cognoscit.

Insuper multa Deus in S. Scripturis per Prophetas revelavit circa futura contingentia: unde Tertul. lib. 2 cont. Marcion. cap. S, dicit præscientiam Dei *tantos habere testes quantos fecit Prophetas*. Imo futurorum præscienlia assignatur in S. Scripturis ut certissima divinitatis tessera. Isai. 41: *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, et sciemus quia dii estis vos*. El ideo communi hominum sensu, qui futura prædicunt dicuntur *divini*, et eorum prædictiones *divinatio*, ut per hoc significetur esse aliquid Deo proprium. Hinc Tertul. in Apolog. c. 20: *Idoneum*, inquit, *testimonium divinitatis, veritas divinationis*. Et S. Aug. 5 de Civit, cap. 1» cont. Ciceronem, *Confiteri esse Deum in gare præscientiam futurorum, aper-t -s ma est insania*. A citandis pluribus I airibussupersedeo, quia ubique sunt ob vii. *Prob 2' ratione multiplici*. 1° Scientia Dei ut habet adjuici l'in voluntatem facit futura, ut dixi sup : ergo ea cognoscit. Et dato M-iemi i D* i futura non fieri, certum usi saltem ea non heu ni&i vultente aut per-

mittente Deo: ergo ea cognoscit in sua luntate tanquam in causa 2° Futurum contingens, v. g. istud, *.inlichrittus erit*, habet determinatam veritatem: ergo a Deo infinite intelligent! cognoscitur. *Prob. ani.* Hæc propositio, *Antichristus erit*, habet suam de in esse veram, et aliquando ita erit sicut significatur per illam: ergo est determinate vera, non minus quam propositio de præterito quæ habuit suam de m esse veram, ut hæc, *Petrus peccavit*, ô-Deus cognoscit res dum eas actu producit ad extra: ergo cognoscebat antea, alioquin variabilis esset ejus scientia.—Q. 14. a. Iô. —4° Quamvis contingentia prout considerantur in causis secundis non possint certo sciri, quia sic sunt indeterminata, cum tamen sunt præsentia, possunt certo sciri: atqui quæ sunt nobis futura sunt Deo præsentia, quatenus ejus scientia, cum mensuretur æternitate sicut suum esse, simul ambit omnes differentias temporum, sicque ejus intuitus fertur in omnia quæ sunt in quacumque differentia temporis tanquam sibi præsentia: ergo. His omniliib adde supremæ et perfectissimæ intelligentiæ tribuendam esse cognitionem perfectissimam, qualis est cognitio certa et infallibilis omnium futurorum.

Neque obstat prædictiones libere futurorum quandoque efferri in S. Scripturis sub particula *forte* aut *forsitan*. Hæc enim particula non adhibetur ut significet aliquam incertitudinem in Deo; sed quia loquitur S. Scriptura more humano, et significat id quod prædicatur esse semper incertum respectu nostri atque libere a nobis ponendum: quandoque etiam adhibetur ad significandam rei difficultatem.

Non obstat etiam quod quædam leguntur in S. Scripturis vaticinia quæ non fuerunt adimpleta, ut subversio Ninive, .Ion. 5: mors regis Ezechia, Isai. 58. — 2. q. 174. a. 1. — Hæc enim vaticinia non erant absoluta, sed condilionata, qualia simt ordinarie comminatoria et promissoria. Sic prædicta fuit subversio Ninivitarum si non convertantur, mors Ezechia si permaneat cursus ordinarius causarum secundarum, quem Deus immutari voluit.

Cum autem audis quosdam Patres denegare Deo præscientiam, intellige pr.i>t ienliam quoad nomen; quia cum qua n"hi< sunt futura, smt Deo præsentia> ut remle

QUOMODO FUTURA SUNT DEO , et c .

dicam, non habet de illis præscientiam proprie et in rigore, sed scientiam.

Secunda pars est etiam de fide, ut alibi probabimus : unde quamvis mens nostra limitata utriusque conciliationem apprehendere non posset, neutram tamen liceret negare. Sed et probatur et simul explicantur in oiliquibus libertas nostra stare potest cum divina præscientia. 1° Ex principio jam posito I). Th — Ibid. — Deus videt futura non solum secundum statum quem habent in causis contingentibus antequam liant, sed ea videt in nunc aeternitatis secundum statum quem habent in sua præsentia : atqui cognitio rei præsentis est certa et infallibilis, nec ejus contingentis quidquam officit ; cum enim video *sortem* sedere, infallibilis et certa est mea cognitio, nulla tamen ex hoc *sorti* necessitas sedendi imponitur: ergo Deus omnia quæ sunt nobis præterita, vel futura, vel præsentia, quasi præsentia inspiciens, infallibiliter et certitudinaliter cognoscit, ita tamen quod contingentibus nulla necessitas imponatur existendi.

2° Deus prævidet et providet res futuras, non solum quoad earum substantiam, sed etiam quoad earum modum necessitatis et contingentiam®, ut sæpe inculcat S. Thomas : ergo ex hoc quod certo et infallibiliter futura contingentia cognoscat, non solum non sequitur quod necessario evenient, quin potius sequitur certo quod contingententer et libere evenient, alioquin falleretur ejus præscientia : ergo nihil nocet hæc præscientia rerum contingentiam®.

5° Præscientia futurorum certa et infallibilis, sumpta precise sub munere prescience, nihil immutat in rebus futuris aut earum causis, sed habet tantum nosse <ui> sit eventurum et quomodo : ergo ea non obstante, quæ sunt contingentia evenient contingententer, et quæ sunt necessaria necessario, suilicetque ad istam certam et infallibilem cognitionem quod habeat medium certum et infallibile, in quo quæ futura sunt ei represententur; alius enim est status rerum in mente cognoscentis, alius in cipsis et sicut quæ sunt perse necessaria possunt contingententer cognoscit ita quæ sunt contingentia in suis causis possunt non cognosci, si nempe medium cognitio iussit certum. Necessitas aut contingentia in rebus et ex rebus, certitudo autem

vel incertitudo cognitionis est in mente ratione medii. Ergo.

Ex his solvitur decantatum argumentum quod tandiu fatigavit antiquos, et eo in oppositos errores impulit, hoc nempe : .Si *Deus certo et infallibiliter præsciat futura contingentia et libera, jam non sunt contingentia et libera, sed necessaria, - et si sint contingentia libera, præscientia non est certa et infallibilis; quia præscientia certa et infallibilis falli non potest, et ea quæ præscit aliter evenire non possunt*. Patet, inquam, ex dictis, negandum esse utramque partem assumpti, et ad probationem petitam ex certitudine et infallibilitate prescientiam®, patet pariter neutram partem ea probari. 1° Quia juxta secundam rationem, præscientia non est tantum de re, sed de modo contingentiam®, sicque cum sit certa et infallibilis, res certo eveniet contingententer. 2° Quia juxta tertiam rationem, certitudo præscientiæ petitur ex medio cognitionis, necessitas autem vel contingentia rerum ex ipsis rebus, et sic non implicat rem contingentem certo presciri. 5° Quia juxta primam rationem, visio rei præsentis, qualem habet Deus de futuro, importat prorsus se habet ad ejus necessitatem vel contingendam. — in i. a. 38. q. 1. n. 5. ad 5. et ad 5. — Verum est quidem quod dum Deus videt rem præsentem, necesse sit eam esse, prout subest tali visioni; sicut dum video *sortem* sedentem, necesse est *sortem* sedere; prout ejus sessio subest me® visioni; quia quod est, quando est, necesse est esse; sed talis necessitas, *ut patet*, est hypothetica tantum et consequentiam®, non absoluta et consequentis. Hoc est, si videam *sortem* sedentem, sequitur necessario quod sedeat, sed non sequitur quod sedeat necessario. Unde cum additur in argumento, certo præscita aliter non posse evenire, verum est in sensu composito et potentia consequente, quia simul stare non potest quod videam *sortem* sedere et non sedeat, alioquin simul sederet et non sederet; falsum autem in sensu diviso et potentia antecedente, quia dum video *sortem* sedere, ipse sic libere sedet quod poscit non sedere. De hoc iterum alibi.

ARTICULUS III.

Quomodo futura sunt Deo præsentia in æternitate?

Nota. Futura esse Deo præsentia inster-

nitale dupliciter potest intelligi, objective scilicet sen intencionaliter, et physice sen realiter : objective, quatenus divina cognitioni repraesentantur ut praesentia secundum illud esse reale quod habebunt quando producentur; physice, quatenus realiter existant in aeternitate. Aeternitas enim quamvis sit in se indivisibilis et tota simul, habet tamen quamdam extensionem virtualem, seu paries virtualiter distinctas, correspondentes per analogiam ad diversas partes temporis praeteriti, praesentis et futuri; sicut esse divinum, licet sit simplicissimum, aequivalet tamen pluribus perfectionibus dispersis et distinctis in creaturis.

Quaeritur itaque utrum futura sint Deo praesentia non solum objective et intencionaliter) sed physice et realiter in aeternitate, non secundum se totam, sed prout correspondet virtualiter illi differenti temporis in qua futura producentur et existent? Non est ergo quaestio utrum futura sint realiter Deo praesentia per anticipatam illorum productionem in aeternitate, distinctam ab illa qua producuntur in tempore; est enim haec intelligentia crassa et fidei contraria, cum sit de fide certum nihil esse ab aeterno produci, sed omnia in tempore; sed, ut dixi, utrum sint Deo realiter praesentia per coextensionem virtualem ipsius aeternitatis ad illam differentiam temporis in qua aliquando existent.

Futura esse Deo in aeternitate praesentia objective et intencionaliter non est dubium, cum enim Deus in se contineat omnes ideas et rationes quas res future habitare sunt in tempore, eas in se cognoscit secundum illud esse reale quod habebunt dum producentur; quod est eas habere praesentes objective et intencionaliter.

IIco. Futura sunt Deo in aeternitate praesentia, non solum objective et intencionaliter, sed physice et realiter. Est communis inter Thomistas, quibus junguntur exsiccitate, Molina, Fonseca, Tiphanius et alii.

Prob. 1° auctoritate. S. Augustinus lib. 2 ad Simplic. q. 2, S. Gregorius papa lib. 20 Moral, cap. 25 et phires alii, negant 1° in Deo praescientiam in rigore; 2° negant aliquid esse Deo futurum; 5° tandem negant tanquam quid absurdissimum Deum scire aliquid de novo in tempore quod prius non noverat : atqui si futura essent Deo pre-

sentia objective tantum et intencionaliter, non physice et realiter, 1° haberet respectu illorum praescientiam in rigore, ut patet in Prophetis, qui non obstante praesentia objectiva quam habent de futuris, habent tamen respecta illorum praescientiam in rigore; 2° futura essent Deo absolute futura, cum, non praesentia objectiva, sed sola realis tollat rationem vera futuritionis; 5° tandem aliquid sciret de novo in tempore quod prius non noverat, nempe res physice existentes. Ergo.

Quantum ad D. Thomam, totus videtur pro hac sententia, quamvis quidam antiqui et plures recentiores illum aliter intelligant. Imprimis hic a. 45 O, dicit: « Aeternitas simul existens ambit totum tempus : » unde omnia quae sunt in tempore, sunt » Deo ab aeterno praesentia, non solum ei » ratione qua habet rationes rerum apud » se praesentes, ut quidam dicunt; » en praesentiam objectivam; *sed quia ejus intuitus fertur ab aeterno super omnia prout sunt in sua praesentia latitate*, absque dubio reali, cum non detur media inter objectivam et realem; et eo praesertim quod paulo ante ibidem dixerat, quod i » « Deus cognoscat omnia contingentia, non i » solum prout sunt in suis causis, sed etiam » prout unumquodque eorum est actu in » semetipso; » praesentia enim objectiva non est qua unumquodque est actu in semetipso, sed qua est in intellectu. In 1, 58, q. 1, a. 5 O: « Cum ergo Deus mu » » aeterno intuitu non successis o omnia lem- i » pora videat, omnia contingentia in tem- » poribus diversis ab aeterno praesentialiter » videt, non tantum ut habentia esse in » cognitione sua : » ergo ut habentia esse in seipsis. Videatur totus articulus.

Insuper S. Doctor locis citatis et q. 2 de Veritate a. 12, 1 cont. Gent. cap. 6G, G7, et alibi centies, recurrit ad Sterilitatem quae totum tempus ambiat et qua mensuretur ejus cognitio, ut probet res esse Deo praesentes : atqui si intelligeret de praesentia objectiva tantam, non opus eecet recurrere ad aeternitatem in qua mensuretur ejus cognitio, siquidem res realiter absens possit esse objective praesens cognitioni tempore mensuratae. Item in iisdem locis proinde res Deo videri intuitive, quia sunt illi praesentes in aeternitate : atqui si intelligenti praesentia objectiva tantum, idem

per idem probaret, nempe, ideo res a Deo videri quia videntur : ergo.

p. 14. a. 13. 0. et alibi.— *Prob. 2° ratione.* 1° Æternitas est duratio in ratione durationis infinita, indivisibilis et tota simul, ut patet ex ejus definitione communiter recepta ex Boetio : atqui ratione infinitatis continet omnes durationes, presentem, praesens et futurum ; ratione indivisibilitatis et simul continet illa, quamvis successive fluentia, modo indivisibili in eodem nunc, sine ulla successione : ergo omnia tempora et tempore mensurata sunt Deo realiter praesentia ratione aeternitatis. Hinc D. Bernardus Serui. 80 in Cantic. n Tempora sub ea (aeternitate) transeunt, » non ei : futura non exspectat, praeterita » non recogitat, praesentia non experitur, » experientia scilicet transeunto.

Respondent adversarii, aeternitatem carere quidem successione intrinseca et entitativa, at non extrinseca petita ex rebus inter se succedentibus, et ipsi aeternali successive coexistentibus. Unde comparant aeternitatem arbori plantatae in ripa fluminis cui partes aquae fluentes successive fiunt praesentes absque mutatione aut successione ex parte sui.

Sed contra ex hac responsione sequetur 1° quod aeternitas non esset infinita in ratione durationis, sicut immensitas non foret infinita in ratione immensitatis, si non posset simul coexistere omnibus differentiis locorum imaginabilium. *Sequitur* 2° quod non esset tota simul et perfecta possessio, ut communiter definitur; ex quo cumque enim capite proveniat defectus possessionis actualis, sive ab intrinseco possidentis, sive ex parte rei possidendae, non est simul et perfecta possessio, ut patet in illo qui non possidet divitias earum defectu. Unde melius compararetur aeternitas arbori plantatae in medio fluminis tantae extensionis ut totum flumen contineret, simul et semel absque successione coexistens omnibus partibus aquae fluentibus, nec deberet exspectare earum transitum ut illas possideret ac. mensuraret : illa aeternitas. Vel cum D. Thoma, — Hic n. 15. ad 5. et q. 2. de verit. a. 12. — comparatur Deus in aeternitate homini existent! in alta specula ex qua videt totam viam et minus transeuntes per illam; quamvis enim unus incedat post alium, et prior

non videat posteriorem, illo tamen qui est in specula omnes simul videt et habet sibi praesentes. Similiter Deus habet ibi praesentes in specula aeternitatis res omnes etiam praeteritas et futuras, quamvis inter se succedant et non possint simul existere in propria duratione.

in 1. d. 58. q. 1. a. ». 0. — 2° Scientia Dei cum sit perfectissima, debet esse invariabilis : atqui non esset invariabilis si res futuras non videret realiter praesentes in sua aeternitate : ergo. *Prob. min.* Si res non essent Deo realiter praesentes in aeternitate, inciperet de novo illas videre realiter praesentes in tempore, eo scilicet quo producerentur : ergo, ut arguebat superius S. Aug. illas bis cognosceret, nunc futuras, postea realiter praesentes, et aliquid de novo in tempore illius scientiae accideret, sicque mutaretur, sicut mutaretur Dei voluntas si inciperet aliquid velle nunc quod prius non voluit. Ergo.

Obj. Inintelligibile est aliquid existere in aeternitate quod non existit in se, prius est enim existere in se quam in alio : atqui futura non existant in se nunc et ab aeterno, v. g. Antichristus non existit in se nunc : ergo non existant in aeternitate. *Confirmatur.* Implicat aliquem locum coexistere divinae immensitati, nisi prius existat in semetipso ; ergo a pari.

Bespondetur communiter distinguendo min. Futura non existant in se nunc in propria duratione, C. non existant in se nunc in superiori duratione aeternitatis, V. Aeternitas enim secundum virtutalem extensionem, continet differentiam temporis in qua Antichristus, v. g. erit in propria duratione. Verum, *ut id magis explicetur et tollatur æquivocatio,*

Observandum est cum nostro Joanne a S. Thoma disput. 9. a. 5, quod aeternitas non mensurat res creatas immediate et supponendo illas jam in se passive immutatas et productas, sed precise prout continentur in actione divina a qua attinguntur et respiciuntur res creatae ut ejus terminus. Itaque esse creatum hic non debet considerari, neque prout est virtualiter intra Deum et est ipse Deus, neque precise prout est in omnipotentia et in causis creatis ut possibile, neque prout est involuntate producendi ut futurum; sed prout attingitur per actionem Dei. Actio autem Dei est aeterna.

na. et tamen habet effectum in tempore, juxta illud S. Th. q. 1 de pot. a. 1, ad 5 : « Potentia Dei semper est conjuncta operationi, sed effectus sequuntur secundum imperium voluntatis. Unde non oportet * quod semper sit conjuncta effectui, sicut » nec quod creaturæ fuerint ab æterno. Et 1 p. q. 46, a. 1, ad 10 : « In actione Dei » æternan non sequitur effectus æternus, sed » qualem Deus voluit. In aliis autem causis posita actione statim sequitur effectus. Est ergo id speciale in actione Dei, quod sit æterna et effectus ejus immutetur passive in tempore. Quapropter (et hic est summa observationis) effectus actionis Dei potest dupliciter considerari : uno modo ut immutatus passive et productus, et sic fundat propriam durationem et non est ab æterno ; alio modo ut præcise est terminus connotatus et respectus ab actione æterna, et sub hac ratione trahitur ad altiore mensuram et est ab æterno, quia mensuratur eadem mensura qua mensuratur actio cujus est terminus, non ut immutatus ab illa, sed ut connotatus ab illa. Ita profundissimus theologus, paucis additis.

Igitur juxta hanc explicationem, *D. min. argumenti*. Futura non existant in se nunc et ab æterno, ut effectus immutati passive et producti, *C. min.* ut termini connotati actionis actualis æternæ, *N. min. Et hinc etiam patet responsio ad confirmationem*. Disparitas est enim quod, ut immensitas occupet locum aliquem, debet illum tangere contactu virtutis operando in illum, ut alibi diximus; in locis vero quæ non sunt, non operatur. At ut futura coexistent sterilitati, sufficit quod sint aliquando futura, quia ex hoc ipso fiunt termini connotati actionis æternæ, et ideo mensurati æternitate sicut ipsa actio æterna. Adde quod immensitas sit infinita in ratione locandi tantum, ex quo sequitur quod debeat replere omnes differentias locorum præsentium, sursum, deorsum, dextrorsum, sinistrorsum, etc. Locus vero ut futurus aut præcriter sub hac ratione non est de linea immensitatis, sed æternitatis.

Oi *instes*. Effectus præcise ut terminus connotatus actionis æternæ, nihil est reale extra causas. Ergo.

B. D. Nihil est reale extra causas hoc sensu quod non sit passive immutatus, *C.* 'loc' iciis quod sit tantum possibilis aut

futurus respectu Dei, Ar. Quia ut sic non consideratur amplius intra divinam essentiam, ut mere potentem aut volentem producere, sed ut actu nroductentem, ex quo intelligitur habere esse creatum extra causas, non quidem ut passive immutatum, neque tamen ut in actu primo possibile aut futurum tantum, sed in actu secundo ut connotatmn ab actione actu existente (aliquam ejus terminus ; et sic dicimus esse realiter præsens in æternitate. Secundum hanc intelligentiam quam etiam sequitur Contensonus, videtur evanescere difficultas et reduci ad quæstionem de nomine, d simul praeoccupantur plures et difficilis instantiae, quas ideo omittimus.

Ex dictis colliges, 1° possible non esse Deo in æternitate præsentia, quia io» sunt termini actionis æternæ. 2° Quodcn i dicimus Deum videre futura ut præsen!* in sua æternitate, non est sensus quod illi, immediate in seipsis videat independent ; ab essentia seu attributis prius visis, siquidem, *ut patet ex sol. obj.* in tantum illa videat in quantum sunt termini connotati suæ actionis, adeoque illa mediante: cognoscit ergo illa ut præsentia in essentia sua ut actu agente, quamvis non immutentur passive nisi in tempore secundum beneplacitum divinæ voluntatis.

Petes 1° utrum hæc rerum præsentia in æternitate sit necessaria ad certitudinem et infallibilitatem divinæ scientiæ, sicut diximus esse necessariam ad ejus insatiabilitatem ?

B. Præsentiam realem rerum in æternitate maxime conducere ad certitudinem divinæ scientiæ non est dubium ; quia inde res contrahunt quamdam necessitatem, scilicet hypotheticam ; *Quod est enim, gaudiu esl, necesse est esse, ut* fert axioma commune. Supposito tamen quod per impossibile res non forent realiter præsentia in æternitate, et nihilominus maneret decretum divinum æternitate mensuratum, probabilius salvaretur, ratione istius decreti, certitudo et infallibilitas divinæ scientiæ ; quia cum sit æternitate mensuratum, efficax et inimpedibile, connectitur infallibiliter cum futuro definito ; sicque erit certa et infallibilis scientia de illo, si non ratione objecti, saltem ratione medii. Ita Joannes a S. Th. Gonet. et plures alii Thomiste contra Saluiduticenses et alios.

Petes 2° utrum realis rerum praesentia in aeternitate sit necessaria, ut earum cognitio divina sit intuitiva?

B. affirmative. Ita communiter Thomista>. *Italo esi* ; quia in hoc solo differt cognitio intuitiva ab abstractiva, quod haec aliter (at) existit ut exercita in objecto quod respicit ; intuitiva vero essentialiter exigit terminari ad objectum realiter exercite existens : unde S. Th. dicit — Q. 5. de verit. a. 5. ad 8. — quod « Visio » addit supra simplicem cognitionem aliam quid extra genus notitiae, quod est existens ; » non equidem existit objectiva et intentionalis, cum haec sit in intellectu intelligente, consequenter non extra genus notitiae : ergo physica et realis. Item (lit it : — Q. 2. de verit. a. 9 ad 2. — « Dicitur » tur scientia visionis in Deo ad similitudinem visus corporei qui res extra se posita intuetur. »

Confirmatur. Praesentia objectiva et intentionalis ost communis omni cognitioni. Um abstractiva quam intuitiva, cum nullo objectum possit cognosci ab intellectu nisi sit illi praesens per speciem intentionalem : ergo non per praesentiam intentionalem sed realem cognitio intuitiva distinguitur ab abstractiva.

A' dicas cognitionem intuitivam distinguere ab abstractiva : 1° quod intuitiva sit clarior, abstractiva obscurior ; 2° quod intuitiva sit per speciem propriam, abstractiva per speciem alterius. *Contra primum*, Deus clarissime videt res possibles, et tamen haec ejus cognitio non est intuitiva. *Contra secundum*, Deus cognoscit intuitive futura, praesentia et praeterita non per proprias illorum species, sed per suam essentiam ut gerentem vices speciei. Item res per propriam essentiam possunt aequè cognosci sub statu futuro aut praeterito quam sub actuali exercitio existentiae : ergo per propriam speciem possunt cognosci abstractiva.

Dices. Cognitio infusa Petro Parisiis de Joanne existente Roinae, attingens Joannem ut existentem cum omnibus suis accidentibus individualibus, est intuitiva, et tamen Joannes non esset localiter praesens Petro : ergo ad cognitionem intuitivam non requiritur praesentia realis.

B. Forte posset negari ant. Sed eo dato, D. conseq. Ergo ad cognitionem intuitivam non requiritur praesentia realis localis, *transeat conseq.* non requiritur praesentia realis in aliqua dicatione, V. *conseq.*

Ratio disparitatis est, quia absque coexistentia locali cognitio potest terminari a l objectum ut extra causas exercite existens, quod requiritur ad cognitionem intuitivam ; non potest autem absque coexistentia in aliqua dicatione.

ARTICULUS IV.

*In quo medio Deus cognoscat futura absoluta, contingentia et libera**

Quamvis dixerimus articulo praecedenti, futura absoluta esse Deo praesentia in aeternitate ; quia tamen non existunt in propria duratione, sed in se futura sunt, et aliunde secundum nos, res non cognoscantur a Deo immediate in seipsis, praesentia autem rei in aeternitate non sit medium in quo cognoscatur, ut quidam falso existimant, sed modus objecti cogniti ; quaerimus modo in quo medio Deus futura absoluta et praesertim contingentia et libera cognoscat : de conditionatis disseri, seq. Haec quaestio est summi momenti a qua plures aliae dependent. Nos quidem ex principiis positis haud difficile illam resolvimus ; si enim, ut dictum est in anterioribus, Deus non cognoscat alia a se in ipsis, sed in seipso ut in causa, rerum autem sit causa in actu primo per essentiam qua omnia potest, et in actu secundo per voluntatem qua haec de facto potius quam alia vult esse, palam est quod, sicut possibilia in essentia sua praecisespectata cognoscit, sic futura in essentia sua per voluntatem determinata, seu in decreto suae voluntatis cognoscat.

Verum quia haec doctrina viam praemunit assertioni gratiae per se efficacis et ever- sioni scientiae mediae, illam toto et unanimi conatu impugnant patres Societatis et eorum gregales : at cum urgentur assignare aliud medium in quo Deus futura cognoscat, reducuntur ad angustias et inter se dissidentes in varias eunt ad inventiones. Molina assignat causarum secundarum supereomprehensionem ; Shares decretum futurum ; Theophmi. Raynaudus causam secundam sibi relictam. Inter recentiores, quidam veritatem formalem propositionum, alii objectivam : nuperus scriptor Molinianus, Honoratus Gotti 1644, q. 16 de scientia Dei art. 5, conci. 3 et 4,

assignat essentiam divinam tanquam speciem intelligibilem in repræsenlando infinitam. Altera est antiquior opinio huic vicina quæ tribuitur Ægidio Romano, secundum quam Deus futura cognoscit in suis ideis. Ias ergo varias opinionationes primum impugnabimus, deinde veram sententiam stabiliemus. Unde sit

6 I. — *Opiniones minus veræ rejiciuntur.*

Dico 1°. Deus non cognoscit futura absoluta libera in essentia sua ut habet rationem ideæ aut speciei intelligibilis ante decretum. Prima pars est contra Ægidium Romanum, si tamen intellexerit de ideis secluso decreto, quod non constat. Secunda contra Tournely.

Probat utraque pars. In causa indifferenti ad futuritionem et non futuritionem, non potest cognosci effectus futurus potius quam non futurus : *patet ex terminis* : atqui essentia Dei ut habet rationem ideæ aut speciei ante decretum est indifferens ad effectum futurum vel non futurum; est namque causa rerum in actu secundo libera et per suam voluntatem, ita ut non sint futura nisi quia vult, et ideo ante decretum eas quidem repræsentat ut possibiles, sed non ut futuras : ergo.

Neque refert quod essentia divina sit in repræsentando infinita; non enim ideo potest repræsentare quod non est repræsentabile : ante decretum autem nihil est repræsentabile ut futurum, quia non est futurum.

Dico 2°. Deus non cognoscit futura contingentia in supercomprehensione causarum secundarum ante decretum. Est contra Molinam, qui in hoc paucos habuit sectatores.

JProô. eadem ratione. Quia neque comprehensio, neque supercomprehensio aliquid causæ potest in ea apprehendere quod in ea non continetur : atqui in causa secunda ante decretum divinæ voluntatis effectus non continetur ut determinate futurus, sed indifferentur ad esse vel non esse; non enim potest causa secunda esse determinata ad futuritionem potius quam non futuritionem ante decretum seu determinationem causæ primæ : ergo. *Hæc patent ex dictis art. 1 hujus dissert., et adhuc magis patebunt ex dicendis.*

Obj. S.Th. 1 cont. Gent. cap. 67, di-

cit quod, sicut ex causa necessaria certo cognoscitur effectus necessarius, ita ex causa contingenti non impedita certo cognoscitur effectus contingens. Ergo.

/f.S. Thomam loqui de causa contingenti late sumpta seu non libera, quæ quamvis necessario agat, potest tamen naturaliter impediri ex concursu aliarum causarum, ut v. g. combustio ignis ; et in hujusmodi causa non impedita potest certo cognosci effectus. Verum nec potest cognosci hujusmodi causam non fore impeditam nisi in decreto.

Inst. Juxta Thomistas, Deus cognoscit certo futura in causis secundis per decretum seu præmotionem determinatis : atqui tamen causæ secundæ etiam sub decreto seu præmotione sunt indifferentes : ergo.

B. D. min. Causæ secundæ sub decreto seu præmotione sunt indifferentes indifferentia potential! et passiva quæ importat suspensionem actus, *N. min.* indifferentia activa in ipso actu contenta, qua nempe causa secunda sic agit ut possit non agere, *C. min.* Ipso enim instanti quo intelligitur voluntas præmota ad agendum, intelligitur agens, sic tamen ut possit non agere : unde qui prævidet motionem, prævidet certo actum, libere tamen ponendum.

Dico 5°. Deus non cognoscit futura contingentia in causa secunda sibi relictæ in his vel illis circumstantiis. Est contra Theophilum Raynaudum. *Prob.* Ponere Deum futura contingentia cognoscere in causa secunda sibi relictæ in his vel illis circumstantiis absque ullo Dei concursu, est supponere causam secundam esse Deum, est enim proprium Dei agere independentem a quovis alio. Insuper si futura contingentia non possint cognosci in causis secundis concursu simultaneo adjutis, ut probavimus contra Molinam, *a fortiori* nec in ipsis sibi relictis.

Dico 4°. Deus non cognoscit futura contingentia in suo decreto præviso ut futuro. Est contra Suarcs.

Prob. 1°. Decretum Dei utpote sternum non potest concipi cum fundamento in re seu virtualiter futurum. Ergo. *Prob. ant.* 1° Quia æternitas, cum sit tota et indivisibilis, non novit præteritum et futurum. 2° Quia sicut ad futurum reale requiritur realis prioritas existentiae et *in quo*, et non sufficit prioritas dependentiae et *a quo*, et

patet in proprietatibus quæ, quamvis dependeant ab essentia, tamen non sunt ipsi future : sic ad futurum virtuale requiritur virtualis prioritas existentiae et *in quo* : atqui in Deo non potest concipi cum fundamento in re prioritas existentiae seu *in quo*, cum omnia in Deo existant per unicam et indivisibilem existentiam, seseque mutuo transcendunt : ergo.

Prob. 2º. Dato gratis decretum posse concipi futurum, saltem ut in eo Deus futura cognosceret, deberet dari medium in quo hoc decretum ut futurum repræsentaretur; cum enim in illo priori non intelligatur existens, non potest in seipso cognosci : atqui ante decretum non est medium quod illud repræsentet ut futurum : ergo. *Prob. min.* In illo priori Deus est indifferens ad illud decretum ponendum vel non ponendum, cum decretum sit id quo se determinat. Ergo. Confugit Suares ad veritatem objectivant futuritionis decreti ; verum hoc est ad aliud medium recurrere de quo jam : unde

Dico 3º. Deus non cognoscit certo futura contingentia et libera ante decretum in eorum veritate sive formali sive objectiva. Est contra recentiores professores Societatis.

Cum patres Jesuitæ probe nunc sentiant omnia inedia cognoscendi futura a suis excogitata, esse inepta et insufficientia, confugerunt ad aliud novum, eo usque in scholis inauditum, nempe ad veritatem propositionum de futuro : *unde sic arguunt.* Deus est omniscius, et nulla veritas ipsum latet : atqui ante decretum una ex duabus propositionibus contradictoriis est determinate vera, altera falsa : ergo hanc veritatem ante decretum ab aeterno cognoscit Deus. Duplicem autem distinguunt veritatem : alteram formalem propositionum, alteram objectivant rerum; si enim, ut contendunt, verum fuit ab aeterno quod nunc est, ita vera fuit propositio quæ affirmabat futurum : hanc veritatem vocant formalem; primam objectivant, quia est objectum huius secundæ. Quidam ergo dicunt futura a Deo præsciri in veritate formali, quidam in objectiva ; sed uterque dicendi modus in eundem ferme reincident. Item ergo confitero, si probem et nullam esse veritatem sive formalem sive objectivam futurorum ante decretum, et esset, non esse medium in quo futura possint cognosci. Itaque.

Prob. conclusio. 1º Ante Dei decretum nihil est determinate futurum : ergo nulla futuri veritas sive formalis sive objectiva. *Patet consequentia* ; quia veritas sequitur ad ens tanquam ejus proprietas. *Prob. ant. iº* ab auctoritate. S. Augustinus Trac. 68 in Joan, dicit : *Deus facit futura et prædeslinando.* Et Iºb. 26 cont. Faust, reddens rationem cur nesciat an aliquid sit futurum, ait : « Ideo nescio, quia quod habet de hac re voluntas Dei me latet ; » illud tamen me non latet sine dubio futurum, si hoc Dei voluntas habet. » S. Ambros. lib. 5º de Fide cap. 8 : « Fecit » Deus quæ futura sunt..... Quia.....futura » sunt quæ esse præcepit. » S. Th. hicq. 16, a. 7, objiciens sibi 5º loco adversariorum principium, hoc scilicet : *Id quod est verum in præterito semper fuit verum esse futurum*, respondet : « Ad tertium, dicendum quod illud quod nunc est, ex eo » futurum fuit antequam esset, quia in causa sua erat ut fieret, unde sublata causa » non esset futurum illud fieri : sola autem » causa primo est æterna. Unde ex hoc non » sequitur quod ea quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura, nisi quatenus in » causa sempiterna fuit ut essent futura ; » quæ quidem causa solus Deus est. « Deus autem non est causa rerum nisi per voluntatem. Ergo.

Prob. idem ant. ratione. 1º Futurum est quod est determinatum in suis causis ad habendam existentiam in tempore sequenti : *patet ex dictis art. 1 hujus dissert.* atqui ante determinationem causæ primæ, nulla causa secunda est determinata, alioquin prima foret secunda, et secunda prima.

2º Si ante Dei decretum aliquid fore determinate futurum, vel hoc haberet a se, vel ab aliqua causa : non a se, quod enim non est non potest sibi dare ut sit, nec *a fortiori*, ut futurum sit; adde quod si esset a se futurum, non foret futurum contingens, de quo est maxime quæstio, sed necessarium, ita ut oppositum Deus decernere non posset. Non ab aliqua causa, quia ante determinationem primæ causæ, omnes causæ secundæ sunt indifferentes et indeterminate ad futuritionem vel non futuritionem.

5º Illud est causa futuritionis et reuivum quod Iº determinat principium possibilitatis

tis earum atque divinum est primum determinans principium possibilitatis rerum : ergo. *Prob. min.* Principium possibilitatis rerum est omnipotentia Dei : atque primum determinans omnipotentiam Dei est suæ voluntatis decretum, Deus enim est agens liberum ad extra, consequenter non agit nisi prout vult : ergo.

Prob. 2^o conclusio. Dato gratis inesse propositionibus de futuro contingenti veritatem formalem independentem a Dei decreto, hæc tamen non foret medium in quo Deus quæ futura sunt posset cognoscere. Ergo. *Prob. ant.* Quod pendet ab alio in sua veritate, eamque ab illo mutuatur, non potest esse medium ad illud aliud cognoscendum, medium enim cognoscendi aliud, debet prius isto alio cognosci; implicat autem id quod ab alio dependet in sua veritate, et eam ab illo mutuatur, prius isto alio cognosci, eo modo enim est cognoscibile <jiiio est verum : atque veritas propositionis de futuro, si detur, pendet ab eventu futuro atque ab illo mutuatur : ergo non potest esse medium in quo Deus eventum futurum cognoscat. *Prob. min.* Non ideo eventus est vere futurus quia propositio enuntians illum futurum est vera; sed e contra propositio est vera quia eventus est vere futurus; ab eo enim quod res est vel non est, propositio dicitur vera vel falsa, ut fert commune principium : ergo veritas propositionis de futuro, si detur, pendet ab eventu futuro atque ab illo mutuatur.

Propter hoc argumentum quod nobis videtur invincibile, plerique adversariorum, relicta veritate formali, confugiunt ad veritatem objectivam, et dicunt ex eo quod eventus sit nunc in tempore, vere fuisse futurum ab æterno, et in illa veritate futuritionis seu in illo esse futuro, Deum cognoscere esse præsens quod aliquando habebit.

Verum contra veritatem objectivam pariter urget argumentum factum : quod pendet ab alio in sua veritate et eam ab illo mutuatur, non potest esse medium ad istud aliud cognoscendum : atque juxta ipsam adversariorum doctrinam, veritas objectiva futuritionis pendet a veritate esse proenitens, non minus quam veritas formalis propositionis pendet a veritate objectiva futuritionis : ergo sicut veritas formalis propositionis non potest esse medium in quo Deus

cognoscat veritatem objectivam futuritionis, sic veritas objectiva futuritionis non potest esse medium in quo Deus cognoscat esse præsens quod habebit in tempore. *Prob. min.* Dicunt adversarii eventum fuisse ab æterno vere futurum, quia nunc est, seu quia aliquando erit in tempore; hoc est, ex illo esse præsentem quod habet quando est, aut habebit in tempore quando erit, vere fuisse futurum tota duratione procedente : ergo secundum doctrinam adversariorum, veritas objectiva futuritionis pendet ex veritate esse proenitens, sicut veritas formalis propositionis pendet ex veritate objectiva futuritionis. Videatur Goudin in opere posthumo de Scientia Dei, ubi late et erudite versatur hoc argumentum.

Addo, *in confirmationem conclusionis*, hoc medium esse novum, nullumque illius sive in Scripturis, sive in Patribus, sive in antiquis theologis extare vestigium. Unde ipse Vasques in p. disp. 65, cap. 4, ingenue fatetur se hujus medii nullam in antiquis mentionem reperisse, uno excepto Scoto, cujus tamen nullum testimonium profert.

Solvuntur objectiones.

Objectiones adversariorum leviter perstringam, quia cum omnes ferme eo tendant ut probent veritatem propositionum de futuro contingentem ante decretum, solent proponi et solvi in Logica; et quamvis evincerent quoti protendunt adversarii, nihil obtinerent contra nostram conclusionem, *ut patet ex secunda probatione.*

Obj. 1^o. Illa propositio de futuro est determinate vera quæ enuntiat rem ut erit, seu quæ est conformis suo objecto : atque propositio de futuro prolata in signo priori ad decretum, v. g. hæc, *Antichristus erit*, enuntiat rem sicuti erit : ergo. *Patet minor*, quia revera Antichristus erit aliquando, ut fide constat.

Jl. N. min. Ad prob. D. ant. Revera Antichristus erit aliquando, vi decreti positi in signo sequenti. *C. ant.* vi dispositionis factæ in illo signo priori ad decretum, *N. ant.* Tunc enim Antichristus est adhuc pendulus et indifferens ad esse et non esse, consequenter propositio enuntians quod erit, neque vera est neque f.iki determinate. Et ut pateat quam imbecille sit istud argumentum cui tam confidunt adversarii, sic illud in ipsos retorqueo : in

tantum vera est propositio enuntians id quod erit, in quantum erit id quod enuntiat : atqui ante Dei decretum de futuro Antichristo, crit-ne aut non erit Antichristus, incertum est : ergo et incertum est an enuntiatio de illo futuro sit vera.

Insl. 1°. Ea est natura propositionis de præsenti, ut suam veritatem in duas alias refundat, antequam in propositionem de futuro, posterius in propositionem de proterito : ergo sicut ex eo quod res est nunc, erit verum dicere in tota duratione sequenti quod fuerit; ita ex eo quod res sit nunc, luit verum dicere in tota duratione procedente, *res erit*.

Ii. D. ant. Ea est natura propositionis de præsenti, ut suam veritatem refundat in propositionem de futuro et propositionem de proterito, eas verificando dependentor a determinatione rei in se, *C. ant.* ostendendo illas fore vel fuisse veras independentera determinatione rei in se vel in sua causa, *N. ant.* Igitur ex veritate propositionis de præsenti propositio de futuro dicitur vera, non veritate quam in se haberet ante eventum positum seu determinatum in sua causa, sed veritate quo in illam refunditur ab eventu præsenti, vel ejus determinatione ; seu, quod idem est, propositio vera de præsenti non ostendit propositionem de futuro fuisse veram, sed vi effectus præsens illam velificat : eo ferme modo, inquit recens Thomista, quo subsequens matrimonium prolem antea natam, non quidem ostendit fuisse legitimam, erat enim illegitima; sed sic legitimât, ut secundum jura intelligatur semper fuisse legitima.

Ad consequentiam, N. paritatem. Disparitas ex didis est, quod propositio de præsenti supponat objectum suum invariabiliter determinatum ; quod enim semel est aut fuit, impossibile est non fuisse. At propositio de futuro non supponit objectum suum sed ex pccclal : unde si supponatur indeterminatum ad esse vel non esse, quale est ante Dei decretum, propositio de illo erit pariter indeterminata et indifferens ad veritatem et falsitatem.

Inst. 2°. Ilæc propositio, *Antichristus erit*, non affirmat Antiehrstum esse determinatum in se vel in sua causa, alias foret de præsenti; sed simpliciter quod erit, quovis modo suo tempore existat : ergo ad

veritatem hujus propositionis, *Antichristus erit*, non requiritur determinatio Antichrist! in se vel in sua causa.

Ii. D. consequens. Non requiritur determinatio Antichristi ut objectum enuntiatum, *C. conseq.* ut fundamentum vera enuntiationis, *N. conseq.* Ut enim propositio de futuro sit vera, non sufficit quod res sit aliquando habitura existentiam, quia id potest verificari de re mere possibili, sed requiritur tanquam conditio sine qua non, quod habitura sit existentiam vi dispositionis factæ in eo signo in quo enuntiatur futura.

Inst. 5°. Ex dictis sequitur quod omnis propositio affirmativa de futuro contingenti ante Dei decretum sit falsa, et omnis negativa vera. *Prob. sequela.* Propositio affirmativa, v. g. hæc, *Antichristus erit*, affirmat Antiehrstum esse futurum ; negativa, non esse futurum : atqui secundum nos, ante decretum Antichristus non est futurus : ergo.

Ii. N. sequelam. Ad orob. D. maj. Ilæc propositio, *Antichristus erit*, affirmat Antiehrstum esse futurum, id est, dari nunc determinatam futurationem Antichrist!. *V. maj.* hoc enim sensu non foret de futuro, sed de præsenti impossibili; id est, quod Antichristus aliquando habebit existentiam, *C. maj. Ad hunc sensum D. nun.* Atqui secundum nos, ante decretum Antichristus non est futurus, id est, non est determinata futurity Antichrist!, *C. min.* id est, Antichristus non habebit aliquando existentiam, *IV. min.* Hoc enim est incertum et pendulum, consequenter propositio id enuntians est incerta et indeterminata ad veritatem vel falsitatem.

Obj. 2°. Lex contradictoriarum est, quod una sit determinate vera, altera determinate falsa: atqui hæc propositiones, *Antichristus erit*, *Antichristus non erit*, prolatae ante Dei decretum, sunt contradictoriæ : ergo. *Confirmatur.* Ilæc propositio disjunctiva, *Antichristus erit, vel non erit*, est determinate vera ante Dei decretum : atqui ad veritatem disjunctivæ iequiritur quod una pal's sit vera : ergo.

7i Ar. maj. universaliter sumptam; sed lex contradictoriarum in communi est quod pugnent in veritate et falsitate, seu quod non possint esse simul vera et simul falsæ, ex hoc principio in quo fundatur

Impossibile est idem esse et non esse, ad quod sufficit quod alterutra indeterminate sit vera, alterutra indeterminate falsa; non autem requiritur quod una determinate sit vera, altera determinate falsa. Et, quæso, ex his duabus propositionibus, *Petrus convertetur*, *Petrus non convertetur*, cur natura contradictionis affirmativæ potius ascriberet veritatem quam negativæ, aut e contra, cum sint pares in contradicendo?

Insuper si veritas determinata futurorum contingentium et propositionum de illis oriretur ex vi et natura contradictionis, sequeretur 1° quod esset veritas necessaria et non contingens, utpote fundata in hoc principio necessario et immutabili, *Impossibile est idem esse et non esse*. Sequeretur 2° quod propositiones de futuro essent veræ, non solum pro priori ad decretum, sed pro omni priori imaginabili, ita ut posset concipi aliquid futurum antequam conciperetur possibile, imo antequam conciperetur Deus existens, quia istud principium, *impossibile est idem esse et non esse*, in quo fundatur lex contradictionis, verificatur pro omni instanti imaginabili.

Ad confirmationem, similiter D. min. Ad veritatem disjunctivæ requiritur quod una pars sit vera indeterminate, *C. min.* determinate, *V. min.* Sicut enim hæc disjunctiva est necessaria et æternæ veritatis, et tamen neutra pars est necessaria; ita ad veritatem determinatam illius, non requiritur quod una sit determinate vera potius quam altera, sed quod ambæ non possint esse simul falsæ, ad quod sufficit quod alterutra indeterminate sit vera. Adde quod si ex veritate disjunctivæ sequeretur veritas alicujus partis determinate, recurrent absurda quæ deduximus in priori solutione.

Plura omitto, tum quia, ut dixi, usus invaluit ut tractentur in Philosophia dum de propositionibus de futuro contingenti, ubi videri possunt; tum quia *dato gratis* propositiones de futuro contingenti esse veras ante Dei decretum, probavimus eas nihilominus non posse esse medium in quo Deus futura cognoscat.

§ II.— *Vera sententia asseritur.*

Dico. Deus cognoscit futura absoluta contingentia et libera in suo decreto, eorum futuritionem determinante, sive in es-

sentia sua hujusmodi decreto determinata.

Prob 1° auctoritate Scripturarum et Patrum. Isai. 14, Deus prædicens per Prophetam bella quæ Assyrii illaturi erant Israelitis, consequenter futura libera, ei priorum deletionem, subjungit: *Juravit Dominus exercituum dicens: Si non ut putavi ita erit, et quomodo mente tractavi, sic eveniet: ut conteram Assyrium in terra mea..... Hoc consilium quod cogitavi..... Dominus exercituum decrevit, et quis poterit infirmare?* Quibus verbis Deus aperte fundat horum futurorum certam prænotionem in decreto suæ voluntatis. Item Apostolus Rom. 11, discurrens de præscientia Dei circa conversionem gentium et infidelitatem Judæorum, proinde circa actus liberos, postquam exclamavit: *O altitudo divitiarum sapientiae et scientiæ Dei!* addit pro ratione istius incomprehensibilis scientiæ: *Quoniam eripso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*, quasi diceret, quoniam ordinat et facit

S. Hilarius lib. 5 de Trinit. « Quæ Deus » facere decrevit, in sua voluntate cugivit. » S. Augustinus, lib. de Prædest. Saur cap. 10: « Prædestinatione Deus ea præsens » vil quæ fuerat ipse factururus. » Et infra: « Quando promisit Deus Abraham fidem » gentium, non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit; promisit enim quod ipse factururus » fuerat: » ubi sermo est, ut patet de futuris liberis, nimirum de conversione gentium.

Expenditur mens S. Thomæ.

S. Thomas ubique statuit duo principia ex quibus conficitur nostra conclusio. Primum, quod Deus extra se nihil videat, sed omnia in essentia sua tanquam in causa. Hic q. 14, a 8, 4 cont. Gent. cap. 68, quod sic incipit: « Oportet ostendere quod Deus » cogitationes mentium et voluntates cordium cognoscat in virtute causæ, cum » ipse sit universale essendi principium; » quod postquam probavit quinque rationibus, totum caput sic concludit: « Dominum quod habet voluntas supra suos ar- » tus, per quod in ejus est potestate velle » et non velle, excludit determinationem » virtutis ad unum et violentiam causæ extrinsecus agentis, non autem excludit influentiam superioris causæ a qua est ei » esse et operari; et sic remanet causaliter

-in prima causa qua· est Deus, respectu l
 ■ motuum voluntatis·) ut sic Deus seipsum
 • cognoscendo, hujusmodi cognoscere pos-
 «sit. » Confer art. 4 præced. disseri. Se-
 cundum principium , quod sit causa rerum
 per suam voluntatem hic q. 14, a. 8, infra
 q. 19, a. 4 et alibi. Ex quibus, inquam ,
 duobus principiis conficitur quod Deus fu-
 tura quæcumque etiam contingentia et li-
 bera cognoscat in sua voluntate, quod est
 conclusio nostra. Insuper in 1, d. 59, q.
 1, a. 1, ad 5 dicitur : « Licet esse et scire in
 » Deo sint idem secundum rem , tamen
 scire sequitur voluntatem ut imperatum
 • ab ipso, esse autem non ; et ideo esse
 • suum non subjacet libertati voluntatis,
 - sicut scire operativum creaturæ. » Plura
 alia, ne longiores simus, omittimus.

Verum duo opponunt adversarii ex D.
 I li. primum, quod S. Doctor agens ex pro-
 fesso hic a. 15, et in 1, d. 58, q. 1, a. S, de
 cognitione futurorum contingentium, nul-
 lam faciat mentionem decreti, sed recur-
 rat ad eorum præsentiam in æternitate;
 secundum , quod hic a. 15 O, doceat futu-
 rum contingens non posse certo cognosci
 in sua causa.

.idprim um, non semel miratus sum hoc
 argumentum a quibusdam reputari alicu-
 jus momenti ; quasi S. Thomas fundando
 tertiam præscientiam futurorum in eorum
 præsentia in æternitate, excluderet decre-
 tum, et non potius supponeret et assereret.
 Enimvero futura non sunt in æternitate
 præsentia nisi quia sunt futura in propria
 duratione, non sunt autem futura in pro-
 pria duratione secundum D. Th. nisi per
 Dei voluntatem; seu, ut dicebamus art.
 præcedenti, non sunt præsentia in æterni-
 tate nisi quatenus sunt termini divinæ vo-
 luntatis ea determinantis et simul actu
 producentis : consequenter videre futura
 præsentia in æternitate, est, in via S. Tho-
 ma, ea videre in divina voluntate. Idque
 eo verius est, quod, juxta S. Doctorem,
 Deus res non videat immediate in ipsis, sed
 in se ut in causa ; est autem causa rerum
 per voluntatem. Non ergo decretum et re-
 rum præsentia in æternitate sunt duo me-
 dia in quibus l) deus futura cognoscit, ul qui-
 dair* falso imaginantur; sed solum decre-
 tum divinæ voluntatis seu ipsa divina vo-
 luntas ut volens simul et actu produ-
 cens, cl medium in quo Deus futura cognoscit :

renim autem præsentia non est mediam,
 sed ipsum objectum seu modus objecti
 prout repræsentatur in voluntate, actu pro-
 ducente, sicque est ratio sub qua non in
 qua res cognoscitur.

Insuper falsum est S. Thomam locis ci-
 tatis non meminisse expresse decreti ; hic
 enim art. 15, dicit « omnia quæ sunt in
 » tempore, esse Deo ab æterno præsentia,
 » non solum ea ratione qua habet rationes
 » rerum apud se præsentis, ut quidam di-
 « cunt: » rationes autem rerum practicæ.
 sunt ideæ per decretum voluntatis deter-
 minatæ. Et posteriori loco in 1 : « Deus ab
 » æterno non solum videt ordinem sui ad
 » rem, ex cujus potestate reseratur futura; »
 ecce decretum : « sed ipsum esse rei in-
 » iituebatur; » ecce rerum præsentiam in
 æternitate.

Insistes. Si verum sit scientiam futuro-
 rum totam inniti soli decreto ut medio in
 quo cognoscantur, quare ergo S. Th. agens
 locis citatis ex professo de scientia futuro-
 rum, tam parce attigerit decretum, et totus
 sit in astruenda rerum præsentia in æter-
 nitate tanquam illius scientiæ fundamento?
 In hoc certe videtur fuisse diminutus, præ-
 serlim cum ipsi Thomistæ e contra parce
 tractent præsentiam rerum in æternitate et
 totis viribus adnitantur in astruendo de-
 creto.

B. S. Thomam locis citatis non agere de
 medio in quo Deus futura contingentia
 cognoscat; id præstiterat art. 5, docens ge-
 neraliter Deum videre alia a se, in se ut
 in causa ; el art. 8, esse causam rerum per
 voluntatem : sed agit de certitudine divinæ
 præscientiæ concilianda eum rerum con-
 tingentia. Et quamvis certitudo divinæ præ-
 scientiæ, salva rerum contingentia, possit
 probari el ex parte medii et ex parte ob-
 jecti, magis tamen sollicitus fuit S. Th.
 eam illic probare ex parte objecti quam ex
 parte medii. 1° Quia, ut monui, de medio
 jam satis dixerat. 2° Quia certitudo scien-
 tiæ, salva rei scilicet contingentia, clarius
 probatur ex præsentia rei scita; quam ex ejus
 determinatione in suis causis. Dum enim
 coram Deo video Petrum currere, clare
 percipitur meam visionem esse certam, ne-
 que lamen inde tolli contingendam cursus
 Petri, cum e contra difficilius conciperetur
 me certo præscire Petrum cursurum, et ni-
 hilominus hunc cursum remanere futurum

contingentem. Insuper scientia divina ex se habet quod mensuretur æternitate, non autem ex se habet quod sit causa rerum, sed a voluntate : *r* ergo S. Doctor ex propriis procederet, probat hic certitudinem divinæ scientiæ ex præsentia rerum in æternitate magis (piam ex divina voluntate, quod reservatad q. 19, ubi agit de decretis.

Quare vero nos Thomistæ operosius insistamus probando decreto quam probandæ presentiae rerum in æternitate? Responsio in promptu est : quia adversarii nostri operosius et pertinacius negant decretum quam rerum præsentiam in æternitate; eo quod ex positione decreti probe sentiant funditus everti suum systema de scientia media et gratia versatili. Cæterum, ut ut sit, non te excidat, quod supra monui, Deum videre res præsentem in æternitate, esse, in via S. Thomæ, illas videre in sua voluntate, ab æterno eas volente et producente.

z/d secundum, B. quod, cum S. Th. dicit futurum contingens non posse certo cognosci in sua causa, loquatur de causa creata secundum se spectata, respectu cuius effectus est contingens et futurus, non de voluntate sua, cui nihil est futurum et contingens, sed omnia sunt in æternitate præsentia et infallibilia.

Inst. S. Th. in 1, d. 58, q. 1, a. 5 jam citato, ponit hoc discrimen inter effectus futuros necesarios et contingentes, quod necessarii possint certo cognosci in suis causis, non vero contingentes : atqui hoc discrimen stare non potest, si futurorum præscientia nitatur decreto. Nam vel S. Thomas loquitur de causis secundum se, abstrahendo a decreto, vel non. Primum dici non potest in sententia Thomistarum, rpii ad effectus etiam necesarios requirunt decretum et predeterminationem physicam. Non etiam secundum, quia secundum Thomistes, effectus potest certo cognosci in causis secundis, ut subsunt divino decreto.

B. N. min. Ad prob. dico quod S. Th. loquatur de causis secundis secundum se, præscindendo a decreto; et quantum ad id quod objicitur de effectibus necessariis, dico duo i primum, quod, quamvis secundum Thomistes effectus necessari, v. g. ortus solis, non ponantur in esse independentem a concursu Dei prævio, quia tamen

illis debetur naturaliter, nec possit eis denegari nisi per miraculum et de potentia Dei extraordinaria, possunt <?ci absolute futuri et in causis suis certi» cognosci præscindendo a decreto, non qmdem illud negando, sed ad illud non attendendo ; quia quod certo futurum est secundum potentiam Dei ordinariam, potest dici absolute futurum et ut tale certo cognosci. Secundum dico, juxta plurium interpretationem, S. Thomam in hoc constituere discrimen inter effectus necesarios et contingentes[^], quod necessarii sint determinati saltem quantum ad speciem in suis causis, non vero contingentes ; consequenter quod necessarii possint certo cognosci in suis causis saltem quantum ad speciem, etiam abstrahendo a decreto, non vero contingentes ; quia decretum seu prædelenninalio physica requiritur, et ad speciem el ad individuum effectus contingentis, non vero ad speciem, sed solum ad individuum effectus necessari, eo quod causæ necessariae sunt ex natura sua determinat® ad speciem.

Probatur conclusio ratione.

Ratio fundamentalis conclusionis nostra non est alia quam quæ supra ex S. Th. proposita est ; hæc nimirum : Deus cognoscit alia a se in se ut in causa : atqui est causa futurorum contingentium per decretum suæ voluntatis : ergo. *Major constat c.t dictis art. 4 præced. dissert. Minor c.r art. 5 ejusdem dissert.* estque communis et passim tradita in S. Scripturis. Ephes, i : *Operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Sap. 11 . *Quomodo aliquid permanere posset nisi tu voluisses?* Apoc. 4 : *Tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt.*

Probatur 2° ex impugnatione aliarum sententiarum. Deus non cognoscit futura absoluta contingentia ante decretum in sua essentia ut habet rationem ideæ, aut speciei intelligibilis, non in supercomprehensione causarum secundarum, non in causis secundis sibi relictis, non in decreto futuro, non demum in veritate formali aut objectiva futurorum : ergo in suo decreto *Consequentia patet* a sufficienti enumeratione.

Confirmatur. Decretum divin® voluntatis habet omnes conditiones requisitas ul sii medium in quo Deus futura contingeu-

ta cognoscat. Ergo. *Prob. ant.* Medium in quo Deus futura contingentia cognoscit debet esse æternuin, quia Deus non incipit in tempore cognoscere quæ prius nesciebat; debet esse efficaxet infallibile, alioquin eo certo non cognosceret, sic tamen quod potuerit non esse, quia Deus potuit futura non cognoscere, si ea facere non voluisset : atqui decretum divinæ voluntatis est æternum, cum Deus non incipiat in tempore velle aliquid quod prius non volebat; est efficax, quia est omnipotens, et nemo, ut dicit S. Scriptura, voluntati divinæ resistit; potuit tamen non esse, quia Deus libere voluit quæcurnque voluit ad extra, ita quod potuisset non velle quæcurnque fuerunt, sunt, aut erunt in mundo. Ergo.

Ad hæc omnia dupliciter respondent adversarii : 1° his probari Deum in suo decreto cognoscere futura quæ ab ipso solo dependent, non vero libera quæ dependent ab humano arbitrio. 2° Et *esto* etiam ea cognosceret Deus in decreto, non tamen inde sequitur hoc decretum esse prædelenninans; idque eo verius videtur, quod Scotislæ, qui admittunt Deum futura libera in suis decretis cognoscere, rejiciant tamen decreta prædeterminantia.

.id primum, P. 1° S. Scripturam et S. Augustinum loqui de futuris iiberis, ut patet ex textibus citatis. Quantum ad D. Th. tic dicit Deum omnia in seipso cognoscere, ut nihil excipiat. « Alia a se, inquit hic a. » 5 o, videt non in ipsis, sed in seipso. » Et ad 1 : « Id quod est extra seipsum non "intuetur nisi in seipso,»» et nominalim actus liberos, Icont. Gent, require in probatione conclusionis. 2° Actus nostri liberi non minus causantur a Deo quam quæfimique alia, est enim causa totius entis, *omnia opera in nobis operans*, Isai. 26; et nominalim actus nostros liberos, *operatur enini in nobis velle et perficere*, Philipp. 2.

Ad . ecundum. Per decretum prædctermm.uis nihil aliud intelligimus quam decretum divinæ voluntatis efficaciter et infallibiliter determinans rei futuritionem, suaviter tamen, quia modum ejus liberum fti.un determinat. Unde duplici titulo diritnr prædcterminans : 1° quia causai futiinim; 2° quia certo el infallibiliter, libere tamen, causal : atqui istud solum et non aliud indifferens aut concomitans potest

esse medium in quo Deus futura certo et infallibiliter cognoscat : ergo. *Prob. min.* Si sit indifferens ad futuritionem aut non futuritionem, ad consensum ponendum vel non ponendum, non poterit, *ut patet*, certo et infallibiliter ducere ad cognitionem consensus potius quam non consensus; si vero sit concomitans tantum, non erit causa futurorum, causa enim natura saltem præceditsuum effectum, et sic recurrunt omnia quibus supra probavimus nihil esse futurum nisi per Dei decretum. Insuper istud decretum concomitans non erit potius medium cognoscendi futurum, quam futurum erit medium cognoscendi tale decretum. Quod objicitur de Scotistis, an hi consequenter loquantur ad sua principia : non nos, sed ipsi viderint.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1° cum Honorato Tournely. Decretum illud non potest esse medium prius cognitum in quo futura libera cognoscuntur, quod prius concipi et cognosci non potest quam ipsæ creaturæ ad quas terminatur : tale est decretum Dei liberum, implicat enim prius cognosci decretum liberum quam cognoscantur ea per quai constituitur ut distinctum ab actu necessario ; sed non potest cognosci ut distinctum ab actu necessario, priusquam cognoscantur creaturæ ad quas terminatur, siquidem distinguitur ab actu necessario per illam solam connotationem ad creaturas : ergo creaturæ non cognoscuntur in decreto tanquam in medio prius cognito.

P. i° Molinistas concedere Deum cognoscere certo futura quæ ab ipso solo dependent, ut est creatio mundi, in suo decreto, ut supra vidimus; item (quandoque saltem) et futura libera in decreto absoluto concurrendi, supponente prævisionem conditionate futurorum. Exerat ergo Tournely gladium in amicos, et probet ipsis sua decreta non esse media in quibus Deus futura cognoscat; quia non possunt cognosci priusquam creaturæ ad quas terminantur; eorum defensio erit nostra. Interim

P. 2°. *D. maj.* Illud non potest esse medium prius cognitum in quo futurj libera cognoscuntur, quod prius rationed natura concipi et cognosci non potest quam ipsæ creaturæ ad quas terminatur, *C. maj.* quod prius tempore cognosci non potest quam creaturæ, *A. maj.* Porro decretum Dei li-

herum, licet sit simul tempore cum creaturis ad quas terminatur, prius tamen ratione et natura concipitur; quia, fatenle ipso obijciente, est creaturarum causa, causa autem prius ratione et natura cognoscitur quam effectus.

Inst. 1°. Decretum Dei Uberum duo dicit, substantiam divinam et relationem rationis ad creaturas : ut substantia, non repræsentât futurum potius quam non futurum; ut relatio rationis, nihil potest realiter repræsentare, quia ens rationis nullum effectum realem habere potest. Ergo.

Ii. 1° *ut ante, hoc argumentum* pariter *esset solvendum ab adversariis; de* decreto enim creandi mundum, item de decreto concurrenti ad actus liberos, supponente prævisionem futuri conditional!, in quo, juxta ipsos, Deus hæc futura cognoscit, potest pariter objici quod non posset futurum repræsentare neque ut est substantia Dei, neque ut est relatio rationis ad creaturas.

Ii. 2° decretum divinum non representare futura, neque præcise ut est substantia Dei, neque ut est formaliter relatio rationis in nostro intellectu, sed ut est fundamentaliter respectus ad creaturas; est autem fundamentaliter respectus ad creaturas, quatenus potest eminenter facere sine respectu reali quidquid actus de novo elicitus faceret, quod nos explicamus per respectum rationis.

5° Cæterum quidquid sit decretum Dei liberum, et in quo consistat, quod in omni sententia difficillimum est definiri, ut videbimus infra; certum est saltem apud omnes theologos esse aliquid sufficiens ad productionem omnium creaturarum; *a fortiori*, ad cognitionem earum.

Inst. 2°. In causa universali et remota non potest certo et infallibiliter cognosci effectus, quia virtus causæ universalis modificatur per causam particularem, atque ab ea potest impediri : sic in virtute solis non potest certo cognosci floritio arboris, quia ex defectu virtutis generativæ in arbore potest impediri virtus solis : atqui Dei decretum est causa universalis et remota cujus influxus modificatur et determinatur a causis secundis. Lude S. Th. in 1, d. 58, q. 1, a. 5, comparat influxum Dei motui solis, et inde probat quod Deus mediantibus canis secundis necessariis producit effectus necessarios, et mediantibus causis se-

eundis contingentibus, effectus confingentes. Ergo.

Hic q. 19. a. 6. ad 5. — *R. D. maj.* In causa universali remota, qua: non est universaliter prima, non potest certo cognosci effectus, *C. maj.* quia potest ab aliis impediri; in causa quæ est universaliter prima, qualis est Deus, *ñ. maj.* Hujusmodi enim causa, cum sit infinitæ et universalis virtutis, sic accommodatur aliis causis, ut etiam illas sibi accommodet et subijciat, ita ut ab illis impediri non possit. Quantum ad 1). Th. non in hoc comparat influxum Dei cum influxu solis, quod, sicut efficacia influxus solis potest impediri per defectum causæ particularis, sic efficacia divini influxus possit impediri per defectum causarum secundarum. Id enim diserte negat S. Doctor q. superius citata a. 80, sed intendit tantum probare quod infallibilitas divinæ scientiæ non noceat rerum Contingentis; quia quamvis si causa invariabilis rerum per voluntatem, sic tamen attemperat suum concursum causis secundis, ut necessarias per modum naturæ moveat, liberas per modum liberi relinquendo potentiam ad oppositum; et hoc sensu dicitur concursus et causalitatem Dei modificari et determinari a causis secundis, materialiter scilicet et objective.

Dices. Juxta hanc doctrinam, scientia visionis erit attributum distinctum a scientia simplicis intelligent!® (quod non admittitur communiter), quia utriusque erit diversum virtualiter medium seu motuum, erit namque medium scientiæ simplicis intelligentiæ, omnipotentia; scientiæ visionis, decretum : scientiæ autem distinguuntur penes diversa media seu motiva.

Ii. N. sequelam. Ad prob. Dico quod decretum non sit medium formale seu molivum proprie loquendo, sed conditio duntaxat applicans medium, medium autem est essentia divina seu omnipotentia. Est ergo omnipotentia utriusque scientiæ medium sub diversa ratione : secundum se considerata, est medium scientiæ simplicis intelligentiæ; ut determinata et applicata per decretum, est medium scientiæ visionis; Et ideo dixi in conclusione, Deum videre futura in suo decreto, seu in sua essentia, decreto determinata.

Obj. 2°. Si Deus certo et infallibiliter futura libera cognoscat in suo decreto, is-

tnd decretum debet esse efficax et infallibile : at/jui iede perimitur libertas et futura desinunt esse libera : ergo.

Ib. n. 8. 0. ctad 2. — *Λ. N. min.* Quin potius inde astruitur libertas , quia decretum non est solum ad substantiam rei, sed etiam ad ejus modum, scilicet libertatem : unde ex hoc quod sit efficax et infallibile nihilq̄tie divinæ voluntati resistat, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod liant contingenter vel necessario, quia sic Deus vult fieri. Similiter S. Ansehnus, cujus auctoritate hac in parte abutuntur Molinistæ in Concord, prædest. cap. 1 ail : « Quoniam quod Deus vult non » potest non esse, si Deus vult voluntatem » humanam nulla cogi vel prohiberi necessitale ad volendum, tunc necesse est » voluntatem esse liberam et esse quod » vult. » Verum de hoc argumento late in Philosophia dum de promotionibus physicis, et infra dum de efficacia divinorum decretorum.

bj. 5°. Peccata saltem Deus non cognoscit in suo decreto, cum ea neque velit neque decernat, quin e contra maxime detestetur et prohibeat.

R. equidem Deum non velle peccata fieri, vult tamen ea permittere; nihil enim futurum est nisi volente vel permittente Deo, juxta illud S. August, in Enchirid. cap. 95 : « Non fit aliquid nisi Omnipotentis fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel » ipse faciendo. » Et illud S. Th. hic. a. 9, ad 5 : « Illa solum sunt futura quæ Deus » permittit esse, vel vult esse. » Cognoscit ergo Deus peccata futura in suo decreto permissive, hoc est, in decreto suspendendi seu denegandi auxilium ad vitandum peccatum.

Inst. Istud decretum denegandi auxilium ad vitandum peccata, non habet infallibilem connexionem cum peccato : ergo in eo non potest certo cognosci peccatum. *Prob. ant.* Si haberet infallibilem connexionem cum peccato, voluntas hujusmodi auxilio destituta deberet semper peccare, quod est falsum. 1° Quia alioquin esse determinata ad malum, et consequenter ex sua natura mala; quod est hæresis Manichæorum. 2° Quia juxta ipsos Thomistas in tract, de Gratia, voluntas creata absque speciali auxilio cum solo concursu generali ipsi collato, secundum communes

Bill. t. I.

Providentiæ leges, quandoque bene agit. Ergo.

//. IV. ant. Ad prob. D. Si haberet, etc. voluntas destituta hujusmodi auxilio deberet semper peccare in iis casibus in quibus propter malas dispositiones exigit ut, juxta communes Providentiæ leges, moveatur ad actum conjunctum cum defectu, *C.* in casibus in quibus id non exigit, *jV.* Dico itaque quod in iis casibus in quibus Deus decernit non opitulari speciali auxilio voluntati creatæ, et tamen eam movere, prout secundum præsentis dispositiones exigit, ad actum conjunctum cum defectu, certo peccabit; et in hoc decreto, ex parte permissive et ex parte positivo, Deus peccatum futurum certo cognoscit. Quomodo autem et quando voluntas creata exigit moveri ad actum defcclusum, dicemus dum de divinis decretis.

Repones. Juxta datam solutionem, peccatum non est infallibiliter connexum cum decreto permissivo nisi adjungatur decretum positivum ad entitatem peccati : atqui in hac hypothesi inutile est decretum permissivum, ut Deus cognoscat peccatum futurum: ergo. *Prob. min.* Posito decreto positivo ad entitatem peccati cui est inseparabiliter annexa malitia, puta ad actum odii Dei, certo erit peccatum odii Dei : ergo est inutile decretum permissivum, etc. « Fucum faciunt Thomiste, inquit Tour- » nely, dum illud obtendunt ad declinandum invidiam opinionis tam duræ. »

R. N. min. Ad prob. D. ant. Posito decreto positivo ad entitatem peccati, certo erit peccatum, vi istius decreti, *N. ant.* vi voluntatis creatæ deficientis, sibi permissas per suspensionem auxilii specialis, *C. ant.* Deus ergo decernendo entitatem peccati, malitiam ejus non decernit neque causai, sed tolerat duntaxat et permittit, et in ea permissione quæ semper supponitur ad decretum effectivum. eo juncto Deus certo cognoscit peccatum. Confer quæ dicam dissert. 7, a. 5 sub finem.

Replicabis. Qui applicaret ignem stop®, inepte diceretur permittere combustionem stupæ : ergo similiter.

R. N. conseq. Disparitas est, 1» quod combustio stupæ sequatur ad applicationem ignis ut est ab homine applicante, malitia autem peccati non sequitur ad entitatem peccati ut est a Deo, sed ut est a vo-

hintate creati, et ideo Dens dicitur illam permittere et non velle ; sicut anima movens tibiam' cunam, dicitur permittere duntaxat et non velle claudicationem, quia claudicatio non conjungitur motui tibiae prout est ab anima, sed prout est a curvitate tibiae. 2° Disparitas est, quod in igne applicato stupæ non remaneat potentia antecedens ad non comburendum, in homine autem moto ad actum peccati remanet potentia antecedens ad illum non ponendum, *a fortiori* ad non ponendam malitiam; et hoc sufficit ut Deus censeatur permittere malitiam cujus actum decernit : sicut in sententia Molinistarum, Deus constituens hominem in iis circumstantiis in quibus praevidit per scientiam mediam eum peccatum, quamvis non possit non peccare potentia consequente et in sensu composito, alias enim falleretur Dei scientia, quia tamen potest non peccare potentia antecedente et in sensu diviso, Deus censetur permittere tantum et non velle malitiam peccati. 5° Nihil est in stupa quod moveat hominem quasi provisorem generalem, ut stupæ permissae suae pravæ dispositioni applicet ignem, sicut voluntas creata indebite disposita, obiective movet Deum tanquam provisorem generalem, ut eam sibi relictam et permissam moveat ad actum peccati, quod, *ut patet*, includit decretum permissivum. Ex quibus patet Thomistas non facere fucum, neque istud decretum permissivum obtinere ad declinandam invidiam suae opinionis quasi durioris, proinde corrigendum esse Tournely dum id Thomistis inconsulto exprobrat. At de his latius dum de decretis.

ARTICULUS V.

De scientia futurorum conditionatorum.

Utrum Deus ea certo cognoscat?

Nota 1°. Futurum conditionatum, ut jam antea observavimus, est quod reipsa non erit, esset tamen si aliquid aliud poneretur. Potest accipi dupliciter : 1° in sensu illativo; ita ut *si* sit idem acerbo, explicans connexionem antecedentis cum consequente. 2° In sensu enuntiativo, ita ut si importet tantum, coexistentiam extremorum. Propositio conditionatis accepta in sensu illativo est necessario vera, vel necessario falsa, quia veritas ejus consistit in bona consequentia ; impossibile est autem

in bona consequentia antecedens esse verum consequente falso. Unde omnes propositiones conditionales contingentes sumptæ in sensu illativo, ut hæc : *Si silva mater, diligit filium ; si Petrus introeat priorum, peccabit ; si Judas teneat loculos, tradet Christum*, sunt falsæ; quia quamvis utrumque extremum sit verum, consequens tamen non bene infertur ex antecedente vi formæ, sed tantum ratione inateriae : et e contra hæc impossibiles : *Si homo est equus, est hinnibilis ; si homo volat, habet alas*, sunt necessario versæ; quia licet utrumque extremum sit falsum, consequens tamen bene infertur ex antecedente vi formæ. Futura conditionata hoc sensu illativo accepta certo a Deo cognosci, et quidem per scientiam simplicis intelligentiæ, non est dubium, cum, ut dixi, sint necessario vera, vel necessario falsa. Quæstio est igitur de futuris conditionatis sensu enuntiativo acceptis, prout *si* importat tantum coexistentiam extremorum ; et possunt distinguere triplicis generis. Quædam habent necessariam connexionem cum conditione, ut : *Si Petrus peccet, amittet gratiam ; si ignis applicetur stupæ, comburet*. Quædam habent cum conditione connexionem tantum contingentem, ut : *Si evangelium prædicetur Tyriis, convertentur*. Quædam tandem nullam habent cum conditione connexionem, sed sunt omnino disparata, ut : *Sirex Joas percussisset septies terram, destruxisset Syriam*. Fvdwn conditionata necessaria a Deo certo cognosci nullus etiam dubitat, cum hæc a nobis cognoscantur. Restat ergo difficultas de futuris conditionatis contingentibus et disparatis.

Nota 2°. Hujusmodi futurorum conditionatorum certam cognitionem quosdam antiquiores Thomistas Deo denegasse et conjecturalem tantum concessisse, venditant assertores scientiæ mediæ, seque in famosis congregationibus *de Auxiliis*, coegisse tandem patres Dominicanos repugnantem, ut eam admitterent, sicque se palmam ex hac parte retulisse. Venim antiquiores Thomistas ab hac calumnia vindicat noster Joannes a S. Thoma hic disp. 20, a 1, probans eos revera admisisse in Deo certam cognitionem futurorum conditionatorum de quibus fit mentio in Scripturis et quæ sunt necessaria ad gubernationem hu-

pis universi, non famen circaomnes combinationes possibles, quia existimabant Deum nihil (le illis decernere; cum tamen ù) soïn decreto Deus illas ut futuras possit cognoscere; et hoc ultimum esse communem sententiam Thomistarum vere dixit Ledesma in verbis quæ ex illo referi Tourneley, in hoc sicut in aliis concinens Molinistis. Conjecturalem autem cognitionem quam admittunt circa has combinationes possibles, seclusis decretis, non se tenet ex parte Dei cognoscentis, sed ex parte objecti cogniti; hoc est, Deus cognoscit futuritioncin harum combinationalum, attento ordine causarum secundarum, esse conjecturalem et probabilem ; at hoc certo Deus cognoscit et non conjecturaliter : sicut cum videt me opinari et objectum opinabile, non ipse opinatur, sed certo videt ineam opinionem et objecti opinahilitatem.

Sed et *dato gratis* unum vel alterum ex antiquioribus Thomistis fuisse hujus sententia, falsum est saltem et quam maxime patres Dominicanos hanc sententiam sustinuisse in congregationibus *de duxiliis*; imo falsum est ullam de illa sententia fuisse controversiam in his congregationibus. Hæc constant ex Rescripto Clementis VIII, proponendo congregationi, quod est tenoris sequentis : « An sit sententia S. Augustini quod, ante decretum absolutum » divinæ voluntatis, detur in Deo cognitio » certa et infallibilis contingibilium dependentium a causa libera, qualem Molina » per scientiam mediam Deo tribuit. « Vides non esse quæstionem an Deus certo cognoscat futura conditionata, sed an cognoscat ante decretum. Et cum P. Bastida disputans pro patribus Societatis in congregatione 53, morosius hæreret in astruenda hac futurorum conditionatorum cognitione in Deo; reposuit P. Thomas Leinos, Dominicanorum causam agens, patrem Bastida difficultatem summitate laborum non attigisse: punctum difficultatis in hoc silum esse, utrum scientia futurorum conditionatorum in Deo sit ante decretum absolutum voluntatis divinæ, qualem Molina Deo tribuit, quod et dixerunt cardinalis de Monopoli et archiepiscopus Annacanus. Perperam ergo ex hac parte eloriantur Molinislæ, et fictilium canunt triumphum. Vide Joan, a S. Th. loco cit. et P. Graveson torn. 5 Epist. p. 87.

Dico. Deus certo cognoscit futura conditionata contingentia et disparata. Est contra Cornejo. Curiel, Thyphanium ex Societate, etc. qui admittunt tantum in Deo circa hæc cognitionem conjecturalem.

Prob. 1°. Deus multa in Scripturis prædixit certo futura conditionata quæ nullam aut contingentem tantum ex se habent connexionem : atqui nefas est dicere Deum aliquid certo futurum affirmasse, quod non sciebat certo futurum : ergo. *Prob. maj.* 1 Reg. 25, Davidi interroganti Dominum an Ceilitæ traderent eum Saüli, si apud ipsos remaneret, respondit Dominus: *Tradent*, scilicet si remaneas. 5 Reg. 11 : *Dixit Dominus filiis Israel : Non ingrediemini ad cas* (filias gentium).....*certissime enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum.* 4 Reg. 15, regi Israel dixit Elisæus : *Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies terram, percussisses Syriam usque ad consumptionem.* Mat h. 11, dixit Christus : *Pæ tibi, Corosain,- vx tibi, Bethsaida, quia si in Tyro et Sidone factx fuissent virtutes quæ in vobis factæ sunt, olim in cinere et cilicio pamentiam egissent.* Adde promissiones quas fecit Deus de transmittenda justitia originali in posteros Adæ, si ipse non violaret pactum ; de firmando regno in domo David, si ejus posterii servarent legem, et plura alia. Ergo.

Confirmatur. Negari non potest quin Deus aliquam cognitionem habuerit de istis futuris : atqui non conjecturalem aut probabilem, hæc enim incerta est et obnoxia errori, proindeque Deum dedecens: ergo certam.

Prob. 2° ex S. Aug. lib. de Dono Perseverantiæ cap. 9, ubi dicit : « Numquid » possumus dicere etiam Tyrios et Sidonios apud se virtutibus factis credere non » luisse, aut credituros non fuisse, si » rent? cum eis ipse Dominus attestetur » quod acturi essent magnæ humilitatis » pamentiam, si in eis facta essent illa » signa virtutum.» Ergo agnoscit S. Aug. Christum certo novisse Tyriorum conversionem, si facta fuissent apud ipsos signa et miracula.

Prob. 3° *ratione.* Nulla sunt futura conditionata in sententia Thomistarum, nisi per decretum Dei absolutum ex parte sub-

(jecti et conditionatum ex parte objecti, ut

infra explicabimus : atqui tale decretum est certum et infallibile t ergo Deus in illo certo et non conjecturaliter cognoscit hæc futura.

Solvuntur objectiones,

Obj. 1°. Dum S. Scriptura agit de futuris conditionatis, sæpe usurpat has aut similes particulas, *forte, forsitan, ut* Matth. 11 : *Si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, forte mansissent usque ad hanc diem.* Similiter alibi : atqui hæc cl similes particula non denotant cognitionem certam, sed conjecturalem tantum : ergo.

A. 1° *ad maj.* in pluribus has particulas non usurpari, imo quandoque contrarias, ut *certissime avertent corda vestra.* 2° *N. min.* Hæ enim particula in his casibus non denotant dubitationem, sed vel Deum more nostro loqui, vel liberi arbitrii mutabilitatem, aut causarum secundarum contingendam, vel rei magnitudinem aut difficultatem, vel increpationem. Ita docent S. Hieronymus super cap. 26 Isat. et S. Aug. Tract. 57 in Joan. Sic cum Deus Exod. 24, dixisset Moysi, quasi dubitando : *Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant et filios tuos in deos suos:* idem repetens 3 Reg. citato, ut certissimum asserit; *Certissime,* inquit, *avertent corda vestra :* ex quo patet particulas quæ littéraliter dubitationem important, non sic semper accipi in Scripturis. Confer art. 2 hujus dissert.

Inst. Futura condilionata quæ enuntiantur in S. Scripturis, possunt censeri dicta tropice et per exaggerationem; sic cum Christus dixit, Matth. 11 : *F® tibi Corozflîn, væ tibi Bethzdida,* etc. ut supra, non voluit certo asserere hituram conversionem Tyrriorum et Sidoniorum, si prædicatum fuisset illis evamgelium; sed voluit tantum per exaggerationem increpare duritiem Judæorum comparate ad Tyrrios et Sidonios qui minus illis fuissent obdurati : sicut si condonator diceret Christianis auditoribus, *St prædicarem apud Tureas, diclis meis moverentur,* et sicut ipsemet Christus, Luc 10, dixit : *Si hi (discipuli) tacuerint, lapides clamabunt;* non enim his verbis prædixit futurum clamorem lapidum, sed voluit per quamdam exaggerationem, objurgare Pharisæos quasi lapidi-

bus duriores quod i visis tot signis et virtutibus, nondum commoverentur ad celebrandas Dei laudes, sicut discipuli celebrabant : in hujusmodi autem exaggerationibus non est mendacium, sed tropus et dictionis lepor. Ergo nihil nos cogit ut aliter intelligamus futura condilionata quæ enuntiantur in S. Scripturis

B. 1° hanc interpretationem quoad locum Matth. de Tyriis et Sidoniis, esse contrariam S. Augustino, qui loco citato dicit Tyrrios et Sidonios revera fuisse convertendos, si ipsis fuisset annuntiatum evangelium, et id Christum attestari : ergo ut certo verum et non ut dictum per exaggerationem.

2° Quamvis non sit negandum Deum in S. Scripturis more hominum sæpe uti metaphoris, attamen quantum ad futura condilionata, quædam tanquam certa prodicuntur, ut perversio Judæorum, si ad filias gentium ingrediantur. Insuper multa sunt in quibus non est locus tropis et metaphoris : v. g. quæ figura fingi potest, cum Deus dixit Davidi, quod Ceilitæ traderent eum Saiili, si apud ipsos maneret?

Beplicabis. Quædam in S. Scripturis per Prophetas prædicta sunt ut futura, quæ revera non erant futura, sed prædicta sunt ut futura duntaxat ad declarandam disjunctionem causarum secundarum, vel ad indicandum aliquod periculum aut quid simile. Sic 4 Reg. 20, Isaias dixit Ezechie regi aegrotanti : *Præcipc domui tuæ, morieris enim tu et non vives.* Et tamen vixit adhuc Ezechias quindecim annis. Sic Jonæ 5, dixit Jonas : *Adhuc quadraginta dies, et Ninive subvertetur ;* quæ tamen non est subvorsa. Ilis, inquam, nihil futurum designatur, sed tantum quod morbus regis esset lethalis, et quod demerita Ninivitarum exigerent subversionem suæ urbis : ergo similiter de futuris aliis revelatis in quibus facimus vira. Sic v. g. dum 1 Reg. 25, Davidi interroganti utrum viri Ceilitæ ipsum traderent Saüli; si maneret apud ipsos, respondit Dominus, *tradent,* noluit significare futuram Davidis proditionem in quæ nulla fuit, sed duntaxat præsenlem civium dispositionem et voluntatem, quippe qui Davidis proditionem meditabantur.

B. D. *ant.* Quædam in S. Scripturis per Prophetas prodicla sunt comminalorie ut

futura, quæ revera non erant futura, *C. ant.* quædam simpliciter prædicta sunt ut futura quæ revera non erant futura, *N. ant. Explicatur ex D. Thoma. — 2.2.q. 171. n. 6. ad 2. —* Prophetia est participatio divinæ præscientiæ. impressa intellectui Prophets per revelationem; divina autem præscientia respicit futura secundum duo, scilicet, secundum quod sunt inseipsis, in quantum ipsa præsentia liter intuetur, et secundum quod sunt in causis, quatenus videt ordinem causarum ad effectus; futura autem contingentia prout sunt in seipsis et Deo præsentia in æternitate, sunt determinata ad unum, sed prout sunt in suis causis non sunt sic determinata, quin possint aliter evenire : et quamvis ista duplex cognitio semper in intellectu divino jungatur, non tamen semper conjungitur in revelatione prophetica, quia impressio agentis liberi non semper adequat ejus virtutem. Unde quandoque revelatio prophetica est impressa quædam similitudo divinæ præscientiæ prout respicit futura contingentia in seipsum, et talia sic eveniunt sicut prophetantur, sicut illud Isaïæ 7 *s Ecce Kirgo concipiet.* Quandoque vero prophetica revelatio est impressa similitudo divinæ præscientiæ, prout scilicet cognoscit ordinem causarum ad effectus: et tunc quandoque aliter evenit quam prophetatur, nec tamen prophetiæ subest falsum *s* nam sensus prophetiæ est, quod inferiorum causarum dispositio sive naturalium sive humanorum actuum, hoc habet, ut talis effectus eveniat, et hujusmodi sunt prophetiæ comminatoriæ, quales sunt illiæ de quibus in instantia. Sic ergo intelligitur verbum Isaïæ dicentis : *Morieris et non vives;* id est, dispositio corporis tui ad mortem ordinatur; et quod dicitur *Jonæ 5 : Adhuc quadraginta dies, et M-nive subvertetur;* id est, hoc merita ejus exigunt ut subvertatur. Porro prædictiones futurorum in quibus facimus vim non sunt sic comminatoriæ; et ad exemplum objectum, quando Dominus dixit Davidi quod eum traderent Ceilitæ, non erat comminatio, sed responsio ad interrogationem Davidis; et David non interrogaverat an Ceilitæ meditarentur aut vellent eum tradere, sed an reipsa traderent : & *' tradent me viri Ccily?*

Obj. 2°. S. Aug. lib. de Prædest. Sanet.

cap. 14, explicans hæc verba : *Ilaptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus,* dicit : « *Hoc dictum est secundum pericula* » hujus vita, non secundum præscientiam » Dei, qui hoc præscivit quod futurum erat, » non quod futurum non erat. » Et lib. 1 de Anima et ejus Orig. cap. 12 . " Exinanitur omnino præscientia, si quod præscitur non erit » Et S. Prosper in Epist. ad S. Aug. loquens de Semi-Pelagianis : « *Futura quæ non sunt futura confingunt,* » novoque apud illos absurditatis genere, » et non agenda præscita sunt, et præscita » non acta sunt. » Ergo.

A. SS. Aug. et Prosperum non negare simpliciter præscientiam futurorum conditionatorum, sed duntaxat ad sensum Semi-Pelagianorum. Volebant Semi-Pelagiani Deum cognoscere quid parvuli immatura morte rapti boni vel mali fecissent si diu vixissent, et inde eum moveri ut his potius quam illis gratiam baptismi conferret. Id tanquam absurdum reputant SS. Aug. et Prosper, et dicunt Deum non punire aut præmiare merita vel demerita, quæ nec sunt nec unquam erunt, qualia sunt merita vel demerita præscita in parvulis premature morientibus, si diutius vixissent ; sed quod præscientia ad puniendum vel præmiandum, debeat esse absoluta seu futurorum absolutorum. Hoc ergo sensu negant dictum esse, *Raptus est, ne malitia mutaret* infc/Zec/um, secundum præscientiam scilicet absolutam, qualis requiritur ad præmiandum vel puniendum. Item eodem sensu dicunt exinaniri præscientiam scilicet absolutam, si id quod præscitur non erit, et esse absurdum non agenda esse præscita, hac semper præscientia absoluta quæ sit ad præmiandum vel puniendum. Cæteroquin S. Augustinum agnoscere simpliciter in Deo præscientiam futurorum conditionatorum, *patet ex probatione conclusionis.*

Inst. S. Aug. non solum dicit hoc, Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus, non esse dictum secundum præscientiam absolutam ut intelligimus, sed addit esse dictum secundum pericula hujus vita; : cognoscebat ergo Deus secundum pericula hujus vitæ, quod malitia mutasset intellectum illius qui raptus est, si non fuisset raptus : atqui id cognoscere secundum pericula hujus vitæ, non est certo

cognoscere, sed conjecturaliter tantum; non enim omnis qui est in periculo peccandi peccat : ergo saltem S- Aug. non agnoscit in Deo nisi conjecturalem cognitionem futurorum contingentium.

Ji. D. min. Id cognoscere secundum pericula hujus vitæ præcise et abstrahendo ab omni decreto divino, non est cognoscere certo sed conjecturaliter tantum. *C. min.* secundum pericula vitæ ut subsunt decreto divino ordinante vel permittente. *N. min.* Quod autem in rebus humanis sint pericula et ex illis varia sequantur mala, hoc non fit nec præscitur nisi ex dispositione divina illa pericula ordinante vel permittente; neque id negat co loci S. Augustinus, quamvis non explicet quia totus est in refutanda absurditate Semi-Pelagianorum, qua volebant quod Deus judicaret merita vel demerita, quæ quis habuissetsi vixisset.

Obj. 5°. Non potest dici per quam scientiam Deus hæc futura conditionata cognoscat. Non cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ, quia hæc versatur tantum circa mere possibilia et necessaria; neque per scientiam visionis, quia hæc versatur tantum circa ea quæ sunt, fuerunt aut erunt, et sunt actu præsentia in æternitate, quod futuris conditionatis non competit : atqui juxta SS. Patres et omnes theologos, exceptis Molinistis, non datur alia scientia in Deo, nisi simplicis intelligentiæ et visionis : ergo.

/f. In hoc divisos esse Thomistas. Quidam dicunt futura conditionata a Deo cognosci per scientiam visionis; *et ad probationem* in contrarium *distinguunt*. Scientia visionis versatur tantum circa ea quæ erunt et sunt actu præsentia in æternitate, quatenus visionis est formaliter, *C.* quatenus libera est et approbationis, *N.* Ut sic enim fertur circa omnia objecta libera et contingentia quæcumque sint.

Alii dicunt ea cognosci per scientiam simplicis intelligentiæ, quia sicut in Deo datur duplex scientia visionis, una naturalis et necessaria, nimirum visio divinæ essentiæ, et altera libera, scilicet visio intuitiva creaturarum, ita datur duplex scientia «implicis intelligentiæ : una naturalis et necessaria quæ circa mere possibilia versatur, et libera quæ versatur circa futura conditpnata. Et quando objicitur scientiam simplicis intelligentiæ a D. Th. et

theologis dici necessariam, respondent hoc ideo dici, quia præcipue occupatur circa mere possibilia, quæ Deus naturaliter et necessario cognoscit.

Ex his duabus sententiis, elige quam malueris, est quæstio de nomine; sive enim dixeris esse simplicis intelligentiæ, sive visionis, perinde est, modo non dixeris independentem a decreto Dei actuali, qualem mediam fingunt Molinistæ.

Petes an Deus certo cognoscat omnia omnino futura conditionata?

Ji. Quantum ad futura conditionata In S. Scripturis revelata, constat ex dictis Deum illa certo cognoscere. Quantum ad alia non revelata, sed quæ spectant gubernationem hujus mundi et habent ordinem ad ea quæ de facto futura sunt, ut hæc, v. g. Si Petrus non introivisset prætorium, non peccasset; si Judas non habuisset loculos, Christum non tradidisset; aut etiam hæc disparata : Si Petrus currat, Joannes sedebit; si capra saltet, arbor florebit: censeant communiter theologi ea etiam a Deo certo sciri; quia cum providentia ejus sit perfectissima, debet prospicere quæ aliquo modo conducunt ad ejus perfectionem et habent connexionem vel ordinem cum his quæ provisa sunt. Adde quod, hoc ipso quo supponuntur aliquo modo futura, sint a Deo decreta; nihil enim est futurum etiam conditionate in sententia nostra nisi per decretum ; in decreto autem ea certo cognoscit.

Restat ergo difficultas de futuris conditionatis secundum combiuationes possibiles in altero rerum ordine, v. g. si in mundo possibili animal esuriret, hoc cibo uteretur; si in alio mundo arbor floresceret, tot fructus proferret. Verum, nostro saltem judicio, non deberet proponi quæsiio de futuris conditionatis secundum combinationes possibiles, sed de ipsis combinationibus possibilibus; quia, ut jam observavi, hoc ipso quo supponuntur futura, supponuntur decreta et in decreto cognosci. Unde potius deberet quæri an Deus decernat omnes combiuationes possibiles in altero rerum ordine : quod spectat materiam de decretis. Quidam negant, existimantes sufficere Deum statuuisse nihil de diis determinare, sed sub sola possibilitate concludere, utramque contingentis partem æslimans probabilem. Ila Joannes

nS. Thtdisp. 20 de scientia Dei art. 2 in sol.secundi arg. Alii putant Deum de singulis combinationibus possibilibus determinasse, quia alioquin voluntas Dei maneret suspensa, et scientia ejus quæ a suo decreto pendet, non foret satis plena. Ita Ant. Goudin Tract. 2 de voluntate Dei, q. 2, a. i, conci. 5, de quo forte suo loco.

ARTICULUS VI.

De scientia media.§ I. — *Status quæstionis exponitur.*

Nota 1°. Articulo procedenti, diximus excommuni theologorum sensu, Deum certo cognoscere futura conditionata libera : superest quæstio, eaque in scholis inter omnes celeberrima, in quo medio Deus ea cognoscat. Thomistæ consentanee ad sua principia, ea dicunt a Deo cognosci in suo decreto subjective absoluto, et objective conditionato, quod sic exprimitur : Volo quod id fiat, si talis conditio ponatur ; v. g. volo quod Tyrri convertantur, si prodicetur ipsis evangelium. Sicut enim nullum est futurum absolutum nisi ex decreto Dei simpliciter absoluto, ita nec ullum futurum conditionatum nisi ex decreto Dei objective conditionato ; et sicut futura absoluta in suo decreto absoluto Deus cognoscit, ita et futura conditionata in suo decreto conditionato : dari autem hujusmodi decreta ex parte objecti conditionata et ex parte subjecti absoluta, nunc supponimus et infra probabimus.

Id patres Societatis tanquam monstrum horrendum, ingens, libertatis eversivum et sanctitati divinæ injuriosum abhorrent : at si urgeas ut assignent aliud medium, vix cui credas reperiens ; ita inter se digladiantur, aliis pro supercomprehensione causarum secundarum, aliis pro decreto futuro, aliis pro voluntate creata sibi relicta, aliis pro veritate formali, aliis pro objectiva contendentibus, ita ut verilicetur quod notavit noster Gonet. ex S. Thoma I cet. 4 in cap. 4 D. Dionysii de Div. Nom. quo | « Illi qui cognoscunt veritatem, con- » veniunt in una sententia ; sed illi qui » ignorant, dividuntur per varios errores ; » imelige opiniones minus veras, nec enim adversariorum opiniones volumus censura | notare.

In hoc ergo patres Societatis a tempori-

bus Ludovici Molinæ unanimiter conveniunt, Deum non cognoscere futura conditionata libera in aliquo decreto absoluto actuali, sed ante illud ; eamque scientiam inde vocant mediam, vel quia, ut ipsi dicunt, mediat inter scientiam simplicis intelligentiæ et visionis ac de utraque participat ; est enim necessaria ex parte Dei, cum præcedat ejus decretum, sicut scientia simplicis intelligentiæ est libera ex parte objecti, quia est circa futura contingentia, ut scientia visionis : vel quia fertur in futura conditionata quæ medium locum tenent inter mereabilia et futura absoluta ; vel tandem, si Superis placet, quia est medium divinitus inventum ad profligandas hæreses Lutheranorum et Calvinistarum, ut quidam jactitant.

Nota 2°. Est ergo scientia inedia, juxta suos assertores, cognitio qua Deus ante decretum actuale determinans futuritionem in conditionatam actuum liberorum, explorat et certo prævidet quid voluntas creata ex innata libertate ageret si poneretur in talibus vel talibus circumstantiis cum oblato auxilio indifferenti, an illi consentiret et bene ageret, an illi dissentiret et male ageret : quo proviso, si velit eam consentire et bene agere, decernit illam in talibus circumstantiis ponere in quibus providit consensuram, et offerre illi concursum indifferenter ; sin minus, decernit in aliis circumstantiis ponere : et in tali decreto absoluto, inquit, Deus certo cognoscit consensum absolute futurum ; sed ista certitudo, *ut patet*, non provenit ex ipsa efficacia decreti, sed ex ipsa pravia scientia conditionata.

Dixi, *ante actual decretum determinans futuritionem conditionatorum* ; quia isti theologi non refugiunt admittere decretum generale in Deo concurrenti cum causis liberis, si velint aut quando voluerint se determinare ad agendum. Non enim, inquit, Deus providet consensum futurum posita conditione, nisi mediante concursu. Quamvis autem superius dixerimus futurum conditionatum esse illud cujus conditio non esset adimplenda ; hæc tamen « scientia media, secundum mentem suorum auctorum, abstrahit ab hoc quod purificetur vel non purificetur conditio, siquidem, juxta illos, Deus per eam de beat dirigere in formandis suis decretis abso-

lutis, quæ sunt de futuris quorum conditio est purificanda.

Nota 5°. De ortu et origine scientiæ mediæ iterum inter se litigant ejus patroni. Quidam volunt esse felicem nec satis laudandum Molinæ fœtum eo usque in scholis inauditum. Alii cautiores, ne ipsa novitate improbetur contendunt eam esse per antiquam et ex ipsis Patribus haustam : ita moderni cum Suares. Quod vero spectat rei veritatem, dicimus nec esse Molinæ fœtum, nec ex Patribus haustam : sed ex ipsis Semi-Pelagianis, ut constat ex litteris SS. Prosperi et Hilarii ad S. Aug. quorum plura fragmenta referemus infra, et maxime ex illo principio Fausti Regiensis, Semi-Pelagianorum ducis : *Nisi prændentia exploraverit, prxdestinatio nihil decernit*, quod astruit lib. 2 de Nat. el Lib. Arbit. c. 3, et alibi continuo repetit.

Nota 4°. Abutebantur autem Semi-Pelagiani scientia media, quatenus dicebant Deum per eam prascire in voluntate humana id unde moveretur ad conferendam his potius quam illis gratiam; existimabant enim Deum non posse absque injusta personarum acceptione uni præ allero gratiam decernere, ni esset aliquod saltem initium fidei ex parte voluntatis humanæ, quo ad id moveretur : an autem istud initium fidei reponerent in natura nuda, an in natura aliquo auxilio interiori adjuta, non disputo modo; de hoc alibi. Et cum urgerentur exemplo parvulorum qui immatura morte rapiuntur, quorum his gratia baptismi confertur, non illis; dicebant Deum præsciisse quid boni vel mali aduri fuissent si ad adultam ætatem pervenissent, et inde pariter moveri ut his potius quam illis baptismi gratiam conferret. Hunc porro usum seu potius abusum scientiæ mediæ rejiciunt moderni ejus assertores; non enim volunt præscientiam boni operis conditionate provisi, esse Deo causam motivantem cur his potius quam illis conferat gratiam, *ut patet*, inquiunt in Tyriis et Sidoniis, quos Deus providit convertendos sicis predicaretur evangelium, et tamen noluit prædicari.

Verum in hoc cum Semi-Pelagianis conveniunt, quod eam admittant ad conciliandam humanam libertatem cum infallibilitate divinorum decretorum; cum enim non secus ac Semi Pelagiani existiment perimi

libertatem humanam, si Deus infallibiliter prodefiniat voluntates nostras, et tamen negari non possit quin Deus sua æterna et infallibili providentia disponat omnia, etiam actus nostros liberos, dicunt Deum priusquam quidquam absolute decernat, providisse quid voluntas creata in his vel illis circumstantiis posita boni vel mali ageret, ex innata libertate sub oblato concursu indifferenti; quo proviso, absolute et infallibiliter decernit qui bene qui male sint acturi; quia eos (pios vult bene agere ponit in his circumstantiis in quibus prævidet ex innata libertate bene acturos; sin minus, in aliis, sicque de omnibus infallibiliter disponit prout vult absque præjudicio libertatis. Scientiam mediam hoc sensu explicatam a Molina suscitata, Societas Jesu fecit suam ab anno 1598, quo nostri eam Semi-Pelagianismi accusarunt in famosis congregationibus *de duxiliis*, coram Clemente VII, et postea coram Paulo V.

Nota 5°. Extra scholas Societatis, pauci sunt qui hanc scientiam mediam defendunt. Inter hos paucos novissime prodiit Honoratus Tournely, doctor Parisiensis, in suis Protectionibus de Deoq. 16, art. 5. Primum se exhibet quasi nulli parti addictum. « Nos, » inquit, deposito omni partium studio, rem » in utramque pariem versabimus, ulrumque systema oculis subjiciemus; quid » unumquodque ferat, quid habeat dilicite, quid objici, quid responderi ex utraque parte soliturn sit, paucis acsummalim » attingemus. Ha fiet ut eorum declinemus » vitium qui, cum unam pro alia opinionem » defendendam sibi sumunt, oppositam ita » deprimunt ac plerumque deformant, vix » ut a suis defensoribus agnoscatur. »

Quis ad hæc non certo crederet Tournely, juxta fidem datam, deposito revera partium studio, utrumque et Molinistarum et Thomistarum systema, pro suis quodque momentis ex æquo et bono expositurum? At quam longea vero! Nihil non lentat novus miles ut, prostrata schola Thomistica, Molinistice trophæum erigat. Si ipsi credere fas sit, *momenta* Molinistarum coniungunt Thomistas *sunt numero et pondere gravissima*; contra argumenta Thomistarum contra Molinistas *Wni Aasoriunlurplcrumf/uciiut ex præjudiciis præoccupatæ mentis, aut ex ignorantia systematis scientiæ medix : sibi monstra /ingunt hostes scien-*

tiamedia, ut ea facilius debellant ; vana et gratis conficta sunt contra scientiam mediam argumenta ab incommodis : hæc apud... imperitam plebem ad fucum et invidiam venditari ac valere possunt, non apud cordatos theologos. Objectiones adversus scientiam mediam sunt *maligna, inepta*. Modus conciliandi libertatem cum divinis decretis et gratia, quem adhibent Thomistæ, est *implicatus, obscurus, vagus, indeterminatus, nihil afferens lucis menti nostra ; imo rem magis implicat et obscurat, nec idoneus videtur, imo magis noxius explicanda concordia libertatis cum gratia. Falsi redarguitur ac plene confutatur* Historia de Auxiliis patris Serry per alleram amplissimam Historiam patris Meyer. Nosce exungue leonem. Insuper solidiora scholæ nostræ principia caute dissimulat, ea vero quæ refert attenuat, labefactat. Responsiones Molinistarum habet quasi de tripode oracula, responsiones Thomistarum ut jejunas et frigidas exsufflat : palpat ubique Molinistas, laudat, approbat; arguit ubique Thoinistas, contemnit, improbat; et quod suttna calliditatis est, Molinistas ultimo loquentes fere semper inducit, ut obmutescentibus Thomistis, victores appareant. Sic fidem liberat Tournely; sic, *deposito omni partium studio, rem in utramque partem versat.*

Quod ergo iste nuperus scriptor, contra communem et antiquum scholæ suæ sensum, ad Molinianos defecerit, non querimus, ul jam dixit quidam ex nostris; cuique enim liberum est opiniones nondum ab Ecclesia damnatas tueri. Sed quod in hac parte minussincere quam par sit procedere videatur, quod Molinista medullitus fingat se nulli parti addictum, forte ut eo titulo jus sibi putet acquisitum quodlibet impune audendi pro schola Molinistica contra Thoinisticam, et ea arte subdola majorem suis ausibus auctoritatem conciliet, nec fert nec ferre potest cordatus Thoinista. Nemo igitur mihi jure succenscat, si hunc theologum sen purum Molinistam pro viribus aggrediar, et quæcumque nomine Molinistarum profert, tanquam ejus propria insequar.

§ II. — *Aberrationes et dissimulationes Hournely circa notionem scientiæ media: breviter corriguntur.*

Scientiam mediam definit cum cæleris

Tournely, *Scientio conditionatorum, independent ab ontni decreto absoluto* et *efficaci, coque anterior*. Art. 5, *Quid sit scientia media*. Sed hanc communem scientiæ mediæ notionem tot pigmentis illinit, tot æquivocis involvit, tot exceptionibus restringit, ut vix eam agnoscas. Crederes ipsum erubescere causam hanc aperta fronte tueri.

I. Vult itaque doctor Molir.ianus a systemate scientiæ mediæ removenda esse sequentia : 1° quod gratia per liberum arbitrium praveniatur; 2° quod sil aliquid tribuendum voluntati ex solis viribus natura quo se discernat; 5° quod gratia præveniens moveat tantum moraliter et objective voluntatem, et non effective per physicum influxum; 6° quod opus bonum sit parlim a libero arbitrio et partim a gratia ; 5° quod liberum arbitrium prius natura opere ut quam gratia cooperetur. *His, inquit, exclusis et rejectis, et non aliter, scientiam mediam defendi et propugnari non renuimus.* Hoc est, non renuit defendi chimæram quam sibi finxit. Q.16 de Scientia Dei, art. 5,5 *Opinionc sschola*, η. 4.

Igitur quantum ad primum, in systemate scientiæ mediæ gratia prævenit liberum arbitrium quoad oblationem, sed prævenitur a libero arbitrio quoad causam. Etenim, juxta definitionem scientiæ mediæ datam a Tournely, Deus antequam velit de facto hominem consentire gratiæ, videt ipsum ex innata libertate consentire : ergo Dei voluntas seu ejus gratia non est causa cur homo consentiat, sed hominis consensus est causa cur gratia coagitet seu concurrat. *Et hinc ad secundum*, sequitur quod consensus voluntatis a Deo prævisus sil tribuendus solis viribus naturæ, et eo se discernat voluntas humana, ut dicam infra; concursus enim oblatus, *quod bene advertas*, non est ut vi sua certo efficaciter determinet voluntatem ad consensum, sed ul posito consensu concurrat cum voluntate ad effectum : unde licet e rectus sit a Deo concurrente partialiter, ipse tamen voluntatis consensus non est a Deo, sed a natura.

Quantum ad tertium, mera est æquivocatio, ad declinandam invidiam hujus scientiæ. Auxilium gratiæ pervenientis, in systemate scientiæ mediæ, movet physice ad actus indeliberatos illustrationis mentis

et excitationis voluntatis ad bonum; sed quantum ad consensum deliberatum voluntatis divinæ motioni seu excitationi obsequentis, movet tantum moraliter. Ita in Terminis ipse Tournely, tract, de Grat. q. 9. art. 1, quod prudenter hic dissimulavit ad laciendum fucum. *Quantum ad quartum*, altera est æquivocatio. In systemate scientiæ mediæ, bonum opus partim est a libero arbitrio, partim a gratia, non partialitate effectus, sed partialitate causæ: sicut tractio passiva navis partim est a duobus equis partialiter trahentibus, non partialitate effectus, sed partialitate causæ. Ita Molina ipse, ita communiter Molinistæ et novissime Livinus Meyer, vehementissimus scientiæ mediæ defensor, tota dissert. 1 de mente concil. Trid. *Ad quintum, ex dictis palet* liberum arbitrium prius natura operari quam gratia coopcretur, quia gratia non cooperatur nisi liberum arbitrium sese prius natura determinaverit.

II. Ibid, agnoscit Lessium fateri gratiam posse dici efficacem in actu secundo, ex consensu ipso voluntatis. « Verum, inquit, » quia gratia in opere bono supernatural! » præcipuas ac nobiliores partes agit, nostro quidem iudicio, longe aptius et ad vim gratiæ commendandam dignius. Simpliciter et absolute dici debet liberum arbitrium non reddere gratiam efficacem in actu secundo. » Dicat ergo a quo reddatur efficax in actu secundo: non a se, non vi intrinseca: id enim abhorret Tournely cum Molinistis: ergo ab alio. A quo vero alio, nisi ab ipso consensu voluntatis? Et hoc ipsum quod hic negat iste doctor, palam alibi docet. Etenim tract, de Grat. q. 9, a. 2, n. 5, postquam exposuit varios modos congruitatis gratiæ, loquens de congruitate qualem sustinent communiter patres Societatis, dicit: « Si vero externa » dunlaxat est illa gratiæ congruitas, ac » supponit usum scientiæ mediæ, gratia » non videtur ex sese efficax, sed ex ipso » voluntatis consensu, saltem, ut dictum » est, in actu secundo; nec distat illa opinio ab ea quam Molina tuetur. » Dixerat autem prius Molinam docere gratiam esse efficacem in actu secundo, ex consensu seu cooperatione voluntatis. Aides quomodo ludat et illudat suis lectoribus Tournely, unum et idem modo negans, modo affir-

mans, prout suis rebus congruit. An ex Industria? Non iudico.

III. Ibid, contendit esse confictum ad invidiam hoc quod dicitur, in systemate scientiæ mediæ, gratiam esse versatilem et subditam libero arbitrio. Per gratiam versatilem et subditam libero arbitrio, intelligimus concursum divinum indifferentem et indeterminatum, flexibilem in utramque partem per liberum arbitrium. Talis concursus est essentialis scientiæ mediæ, per quam nempe Deus explorat quid voluntas creata sub concursu indifferenti oblato ex innata libertate aget: an bonum, an malum, paratus concurrere ad quod voluerit se determinare; et ea vox est communis defensorum hujus systematis. Dico, inquit P. Annatusdis. 4, cap. 5, §2, « n. 58, » postulare causas liberas si Deus velit earum se libertati accommodare, ut illis exhibeat concursum indifferentem et non determinatum, quasi dicat: Voto concurrere ad alterutrum ex oppositis actibus; vel volo ita concurrere, ut libertati talis causæ tribuatur cur sit actus potius quam non actus. » Imo sunt qui, quod confictum ad invidiam dicit Tournely, terminis formalissimis exprimunt. « Fatendum est, » inquit Lessius tract, apolog. de Grat. c. 4, n. 16. apud Serry schol. Torn. Vind. animadv. 57, Deum certissime præscire ad quam actionem voluntas creata se sit determinatura, et quem concursum habitura ex hypothesi illa generali, sic non CURSUM MEUM IN EJUS POTESTATE POSUERO. » Et cap. 18, n. 1: « Et auxilium dicatur habere efficaciam in actu secundo, expectat consensum voluntatis cujus usui subditur, ita ut hæc efficacia ab usu voluntatis quodam modo pendeat. » P. Chrystophorus Orthege contrav., 5 de Decreto disp. 2, q. 4, certamine suo apud eundem, sic inducit Deum formantem decretum: « Decerno concurrere ad actionem etiam pravam vel ejus oppositam, vel non concurrere ad illam pro libito voluntati creatæ; id est, in eam illi omnipotentiam ad concurrentem vel non concurrentem extrinsecus præparare nunquam, ut ea utitur creata voluntas, non secus atque liberalibus infusis, quos ad actus superiores ipsi inherentes immitto. » Et certam. 4, n. 6: « Deus decreto suo activitatem omnipotentiae suæ applicat ac subdit

» arbitrio voluntatis creatæ.... Et cum eâ
sibi applicata atque arbitrio suo subdita
« activitate omnipotentiae utitur » Et n. 7 :
» Deus omnipotentia» su e activitatem crea-
» tæ voluntatis arbitrio ac libenu deter-
» mixationem subdit. » Quas assertiones
proscripsit Innoc. XI vigesimo tertio No-
vembris 1679.

IV. Ibid. § *Quintum momentum*, dicit
nihil esse falsius, nihil a recta philosophan-
di ratione magis alienum, nihil tandem ab-
surdus quam dicere quod in systemate
scientiae mediae voluntas determinet gra-
tiam, cum ipsa sit determinatio quædam.
Hæc objurganti respondeant ii quos nu-
mero præcedenti citavimus. Respondeant
quotquot admittunt concursum indifferen-
tem; si enim indifferens est, indiget deter-
minari : hunc autem admittunt omnes de-
fensores scientiae mediae. Ex abundanti au-
diatur iterum Annatus ibid. num. 60, in-
ducens Deum sic formantem sibi objectum
scientiae mediae : « Si velim indeterminate
» seu indifferenter concurrere cum volun-
» tate ad actum aut non actum, in his cir-
» euinsantiis, continget pro ejus libertate
» me concurrere determinate ad actum. »
Unde n. 68 : « Si quis inferat in illo Dei
et creatura? ad unum effectum concursu...
» Deum non esse causam cur unum præ
» alio fiat, sed hoc potius essetribuendum
« creatura? voluntati, non resistemus. » Au-
diatur item Platelius, novissimus scriptor
Societ, cap. 4 de voluntate Dei § 2, n. 166 :
« Hoc decretum, inquit, *de exh ibendo cau-*
» *sa is secundis concursu in actu primo...*
« Dei potentiam ad utrumlibet indifferen-
» ter exhibet causæ liberte, ei relinquendo
» plenam potestatem, seipsum et Dei po-
» tentiam jam sibi addictam, in actusecun-
» do ad utramvis partem contrarielatis au-
» " contradictionis pro libitu determini-
» xi. » Quid ergo nobis occentat novus
Molinista? Ast, inquit, ipsa gratia est de-
terminatio quædam. Ita quidem gratia par-
veniens est determinatio quædam, quate-
nus excitat moraliter voluntatem determi-
nate ad bonum : at id non obstat quin
Deus in systemate scientiae mediae se ex-
hibeat paratum concurrere ad quodlibet
voluntas se determinaverit, et hoc indiget
i voluntate determinari. Insuper gratia
proveniens determinat voluntatem, inquit
ipse Tournely ibid, sicut habitus, v. g. :

charitatis. Quis autem nescii habitum cha-
ritatis inclinare qitidemhabitualitervolun-
tatem ad suum objectum, sed debere ab
i a determinari ut hic et nunc cum ea con-
currat ad actum amoris?

V. Ibid, dicit in systemate scientiae me-
diae, fictitiam videri hypothesim in qua,
collata duobus æquali gratia, unus consen-
tiat, non alter. Hanc tamen hypothesim ad-
mittit Molina in Concord, q. 14, a. 15,
disp. 12, § *Ex dictis*; etq. 23, a. 4 et 5,
disp. 1, memb. 11, § *Denique*. Hanc ad-
mittunt Snares, Bellarminus, libor Socie-
tatis de Ratione studiorum apud Lemo-
sium tom. 1, Tract. 6, cap. 2“. Hanc ipse
Tournely non negavit paulo ante § *Primum*
momentum. Et quidem si gratia non sit per
sese efficax sed ab exlrinscco, ex quo ca-
pite implicaret hæc hypothesi? astsubc-
dendor effugium quod paulo post insinu i'.
« In systemate scientiae mediae, inquit, i
» qui consentit, majorem semper a D<
obtinet gratiam iu ratione doni,etsi f«>r l
» non sit major in ratione auxilii; idcii o
» enim consentit quia eam ipsi Deu- e»
» pura misericordia gratiam selegit, «
» prævidit eum consensurum si dar '.
» quod de altero qui non consentit d c
» non potest. » Bene : ergo saltem non est
fictitia hypothesi æqualilatisgra'ia in ra-
tione auxilii et virtutis moventis in duob
quorum unus convertitur, alter non : quod
nobissullicit. Insuper dum Deus pci - ti-
liam mediam videt hunc consensurum gra-
tia», cui alter praevidetur non consensui us,
est tunc ex omni parte æqualis gratia; non
enim tunc adhuc agitur de gratia in ratio-
ne doni, sed id (it solum in signo sequenti
per decretum absolutum: ergo videt Deus
sub æquali omnino gratia unum consensu-
rum, alterum non consensurum: ergo non
est fictitia hæc hypothesi in systemate
scientiae» mediae. Tandem altendedictorum
cohaerentiam : cum arguit contra nos ab in-
crepatione Judæorum præ Tyriis, suppo-
nit omnino æqualem utrinque gratiam;
alioquin, inquit, injusta foret increpatio :
dum vero contra ipsum arguimus ex illa
hypothesi æqualis gratiae, fictitia est hy-
pothesis : expeditam sane methodum se dif-
ficultatibus extricandi. Alias Touruclv fic-
tiones et dissimulationes prout occurrent
corrigemus. Ilis igitur in antecessum præ-

missis, scientiam mediam omni genere argumentorum aggredimur.

§ 111. — *Impugnatur scientia media auctoritate Scripturæ.*

Apostolus i Cor. 4 dicit : *Ne supra quam scriptum est, unus adversus alterum infletur præ alio. Quis enim te discernit? Quid habes quod noti accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ex quo sic argumtor : Juxta Apostolum, discretio unius ab alio repeti debet non ex parte voluntatis humanæ, sed ex parte Dei unum ab alio per suam gratiam discernentis : atqui scientia media supponit unum præ alio, puta Petrum a Juda se discernere ex propria voluntate : ergo. *Prob. min.* Supponatur Petrum et Judam in squalibus circumstantiis æquali gratia præveniri, Deus videt Petrum consentientem illi gratiæ et inde se discernere a Juda non consentiente, non ratione gratiæ, utrique enim est æqualis et indistincte oblata : ergo ratione determinationis propriæ voluntatis ad acceptandam gratiam.

Confirmatur. Quod Petrus præ Juda in æqualibus circumstantiis consentiat gratiæ, hoc habet vel a Deo donante hunc consensum, vel ex propria voluntate. Si consensum habeat a Deo donante : ergo antequam Deus decernat quod velit hunc consensum dare, non est futurus iste consensus, nec illum ut futurum Deus videre potest, sicque perit scientia media. Si autem Petrus hunc consensum habeat ex propria voluntate : ergo habet quod non accepit, et eo seipsum a Juda discernit, contra Apostolum.

In omne latius se vertunt Molinistæ ut ab hoc argumento se expediant. *respondet* 1° *Tournely*. Tametsi æqualis supponatur gratia, qui huic consentit, non propterea debet dici seipsum ab alio discernere, quia non sine gratia consentit, sine qua bene agere non potuisset : atqui discretio cans nobiliori et principali ascribi semper debet.

Contra 1°. Instauratur ratio jam data. Quod est æquale in duobus non discernit unum ab alio : *id per se patet*. In casu vere argumenti supponitur gratia æqualis in Petro consentiente et Juda non consentiente : proprium vero Petri est quod coniectional gratiæ : ergo Petrus a Juda discer-

nitur non per gratiam æqualem, sed per id quod ex seipso adjici», scilicet consensum et usum gratiæ. Sic, v. g. Si rex Petro et Judæ æqualia arma præbeat, et Petrus utendo suis vincat, Judas vero noiendo uti vincatur; quamvis Petrus sine armis non vicisset, non dicetur tamen omnia accepisse a rege, neque dono regis a Juda victo discerni, sed virtutis propriæ conatu. Ita in nostro casu.

Contrat». Si ob id solum Petrus dicatur discerni per gratiam et ab ea accipere omnia, quia sine ea partialiter concurrente non operatur, pari jure dici potest gratiam discerni per Petrum et ab eo accipere, quia et ipsa sine Petro partialiter concurrente non operatur; sicque paria erunt jura Petri et gratiæ, et ut ille per gratiam, sic illa per Petrum discernetur et accipiet; quod est contra Apostolum.

Quod addit Tournely, discretionem esse ascribendam causæ nobiliori et principali : imprimis nego in systemate scientiæ mediæ gratiam esse causam principalem, quasi voluntas sit ejus instrumentum, sed et gratiam et voluntatem creatam esse duas causas partiales, ut dictum est; in causis autem partialibus quarum quælibet confert de suo, unicuique sive nobiliori sive minus nobili, sive plus sive minus conferenti, manet sua laus pro quantitate causalitatis et influxus in effectum. 2° *Dato* discretionem ascribendam esse causæ nobiliori et principaliori, utique nobiliori et principaliori, non ratione dignitatis tantum, sed ratione causalitatis et influxus, inde sequeretur quod voluntas potius discerneret gratiam, quam gratia voluntatem. Cumcnimin eo systemate voluntas determinet gratiam et non gratia voluntatem, discretio autem fiat maxime per determinationem, consequenter non gratia discernit agentem a non agente, sed potius homo ex propriis consentiens discernit gratiam suam a gratia non consentientis, efficiendo ut in se sit fructuosa, quæ in alio manet sterilis.

Hespondent 2° Jesuitæ Duaceni in Dictionis anno 1725, solam gratiam discernere discretionem radicali, non formali. « Non » enim, inquit, habetur sine Titio operante quod consentiat gratia cui resistit » Caius ; et a solo Dei beneplacito fit quod » illum sic Deus vocat quomodo scit con- » gruere, non hunc. »

Contra 1°. Ilac responsio refutata manet ex dictis. Quod enim est æquale in duobus, non discernit, nec etiam radicaliter, unum ab alio. Et quamvis ex solo Dei beneplacito data sit hæc gratia quomodo sciebat congruere ut consentiret, non tamen ideo dedit consensum, sed expectant a creatura, de quo proinde ut de suo gloriatur. Unde

Contra 2°. Hac responsio succumbit argumento et palam contradicit Apostolo, dum admittit hominem consentientem se discernere formaliter per suum consensum. Poterit ergo iste respondere Apostolo interroganti, *Quis te discernit?* Ego me discerno formaliter saltem et maxime; *Quid habes quod non accepisti?* Habeo consensum quem non accepi a gratia, sed a meipso. At praescivit Deus tuum consensum, et vocavit quomodo sciebat congruere ut consentiret? *Esto*, non tamen dedit consensum, nec ob in minus meus est, et in hoc glorior et me discerno.

Insuper si Deus sit aucter consensus et consentientem a non consentiente discernat per hoc quod gratiam illi tribuat in his circumstantiis in quibus prævidit consensurum, pariter potest dici auctor dissensus respectu dissentientis, per hoc quod gratiam illi tribuat in his circumstantiis in quibus prævidit dissensurum; quod dici nequit,

respondet 5° P. innatus quod Apostolus non loquatur ibi de donis supernaturalibus divinæ gratiæ, sed de donis naturalibus sapientis et eloquentiæ in quibus alii præ aliis excellebant in annuntiando evangelium, et inde inflabantur atque alios contemnebant.

Contra nego assumptum patris Annati. Quamvis enim Apostolus hæc dixerit, occasione eorum qui de donis naturalibus gloriabantur, ejus tamen verba non ad hos solum restringuntur, sed generalia sunt, et spectant quæcumque dona sive naturalia sive supernaturalia; nihil enim excipit: *Quid habes, inquit, quod non accepisti?* His ergo voluit totiushumilitatis christianæ jacere fundamentum, et adversus quamcunque inanem gloriam, sive quoad naturalia sive quoad supernaturalia, nos præimmire. Ita intelligunt interpretes, et inter SS. Patres Ambros. Thcodoret. Ansel, apud Tirinum. Imo S. Augustinus lib. de

Prædest. Sanct. cap. 5, et lib. de Spirit, et Litt. c. 54, et cone. Arausic. 11, can. 6. hanc generalem Apostoli sententiam in particulari accipiunt de discretionem per gratiam. Et sane paradoxum foret in religione christiana hominem non posse gloriari de bonis naturalibus et posse de bonis supernaturalibus, quasi supernaturalia haberet a se, et naturalia a Deo.

Consequenter ad hanc auctoritatem Apostoli, S. Cyprianus apud S. Aug. lib. de Prædest. Sanct. cap. 5, dicit; « In nullo » gloriandum est, quando nostrum nihil « est. » Et S. Basilius Horn. 22 de humilitate: « Nihil tibi relictum est, o homo, de » quo possis gloriari; per universum enim » in gratia et dono Dei vivimus. »

Longe plura alia S. Scriptura loca proferri possent adversus scientiam mediam, sed brevitati studentes, hæc duntaxat annotamus. Apostolus Ephes. 1, dicit Deum nos elegisse, non quia futuri eramus sancti, sed *ut essemus sancti*; 1 Cor 12, Deum operari omnia; Philipp. 2, operari velle: atqui si nos elegit ut essemus sancti: ergo priusquam eligeret non scivit nos esse sanctos, etiam sub auxilio gratiæ, ut preoccupetur evasio Tournely. Si operatur omnia et ipsum velle: ergo dat ipsum velle et consentire; si dat, quomodo futurum cognoscere potest, antequam decreverit dare?

respondet Tournely, operari velle, quia sine gratia quam gratis concedit, bonum non volumus. Sed quæro, vel gratia determinat voluntatem meam ad velle et consentire; vel voluntatis consensus determinat gratiam ad mecum concurrendum. Si primum, habemus intentum, et Deus non potest prascire futurum hunc consensum nisi in voluntate dandi gratiam illam determinantem et efficientem; si secundum: ergo consensus gratiæ non est a gratia sed a me.

§ IV.— *Mens SS. Augustini et Thomæ circa scientiam mediam.*

Omissis pluribus Patribus quorum aliquos § præcedenti laudavimus adversus scientiam mediam. S. Augustini mentem potissimum inquirimus, quia ejus doctrina in hac materia, et ea maxime quam tradit in libris de Prædest. Sanctorum et de Dono Perseveranti®, est doctrina Ecclesiae, juxta illud Hormisdæ paj>æ ad Possessorem:

f Ea quæ sentit Romana Ecclesia de gratia » et libero acbi.'rio, ex libris S. Augustini « ad Hilarium el Prosperum cognosci pos- » sunt. » Metiam constat ex hoc quod Cle- mens VIH, in famosis congregationibus *de Auxiliis*, jusserit doctrinam Molinæde scMDtia media expendi ad mentem S. Augustini, ut vidimus art. præccidenti.

Suppono tanquam certum, SS. Hilarium et Pro-perum in suis Epistolis ad S. Augustinum, ei proposuisse scientiam mediam ex parie Semi-Pelagianorum.

S. Prosper in Epist. ad S. Aug. sic habet : « Ilæc ipsorum Semi-Pelagianorum) u définitio ac |rofe-sio est... Qui credi- » turi sun, quive in ea fide quæ deinceps » per Dei gratiam sit juvanda, mansuri » sunt, praesciisse ante mundi constitutio- » nem l eum et eos prédestinasse in reg- » num suum, quos gratis vocatos, dignos l futuro- electione, et de hac vita bono fine » excessuros esse providerit..... Hoc au- » lem propositum vocationis Dei (hoc est » decretum quod admittebat S. Augusti- nus quo vel ante mundi initium, vel in » ipsa conditione generis humani, eligen- » dorum et rejiciendorum dicitur facta dis- » cretio..... Ei lapsis curam resurgendi adi- » mere, ct sanctis occasionem teporis af- » ferre.....Removeri omnem industriam, » tollique virtutes, si Dei constitutio hu- » manas proveniat voluntates; et sub hoc » predestinationis nomine fatalem quam- » dam induci necessitatem. »

Et ne dicas ibi tantum sermonem esse de proscientia absoluta, paulopost sub- jungit S. Prosper : « Cumque inter hæc in- » numerabilium illis multitudo objicitur » parvulorum qui utique, excepto origi- » nati peccato.....nullas adhuc habentes » voluntates, nullas proprias actiones, non » sine Dei judicio secernuntur, ut ante » discretionem boni ac mali, de usu vitæ » istius auferendi, alii per regenerationem » inter coelestis regni assumantur hæredes, » alii sine baptismo inter mortis perpetuæ » transeant debitores : tales aiunt perdi, » talesque salvari, quales futuros illos in » annis majoribus, si ad activam servaren- » tnr .rtaterti, scientia divina provideri . » Item cum urgentur exemplo tol nationum quarum alis csl annuntiatum evàngélium, aliis non annuntiatum : « Proviso*, io- » v quiunt, a Domino credituros, el ad unam, j

» quamque gentem ita dispensata tempora, » ac ministeria magislront t, ut exortura » erat bonarum credulitas voluntatum. » En in his duobus exemplis apertissime præ- scienliafuturorum condiionatorum pravia decreto.

Similiter S. Hilarius in Epist. ad Aug. dicit : « Cum eis (Semi-Pelagianis) dicitur » quare aliis vel alicubi prodicetur vel non » prodicetur..... dicunt, id præscicnlæ » esse divina*, ut eo tempore, et ibi, ct il- » lis veritas annuntiaretur, vel annuntie- » lur, quando et ubi prænoscebatur esse » credenda. » Quod confirmare lentabant testimoniis Patrum et maxime S. Augus- tini : unde immediate subjungit S. Hila- rius : « Et hoc non solum aliorum eatholi- » eorum testimoniis, sed etiam Sanctitatis » tuæ disputatione antiquiore se probare » testantur Ut est illud quod dixitSanc- » tilastua in quæstionecontra Porphyrimn » de tempore chrislianæ religionis, tunc » voluisse hominibus apparere Christum, » ct apud eos prædicari doctrinam suam, » (piando sciebat et ubi sciebat esse qui in » cum fuerant credituri. »

Quapropter S. Prosper sub finem Epis- tola expresse rogat S. Augustinum ut ex- plicet quomodo decretum proveniens nos- tras voluntates (quod nolebant admittciv Semi-Pelagiani) non noceat, libertati; an polias decretum innitatur præscicnlæ; tandem ut respondeat objectioni pelilæex suis et aliorum Patrum testimoniis.

« Obsecro, inquit, ut.....digneris ape- » rire.....quomodo per istam præoper.m- » tem et operantem gratiam liberum mrn » impediatur arbitrium; tum ntrmn præ- » scientia Dei ita secundum propositum (id » est decretum) maneat, ut ea ipsa qu.v » sunt proposita sint accipienda præscita: » an per genera causarum et species per- » sonarum ista varientur; ut quia diverse » sunt vocationes, in his qui nihil opera- » turi salvantur (id est parvulis), quasi » solum Dei propositum videatur cxisterc; » in his autem (pii aliquid boni acturi -unt, » per prascicnliam stare possit proposi- » tum? an vero uniformiter, licet «lividi » proscientia a proposito lemnorali dis- » tinctione non possit, proscientia tamen » quodam ordine sit subnixa proposito.... » Illud etiam qualiter diluatur demonstres » (hic tangit objectionem petitam ex Pa-

» tñim testimoniis) quod retractatis prio-
 * rum de hac rc opinionibus, pene om-
 » niumpar et una invenitur sententia qua
 » propositum et prædestinationem Dei se-
 « eundum praescientiam receperunt, ut ob
 » hoc Deus alios vasa honoris, alios contu-
 ■ meli® fecerit, quia finem uniuscujusque
 • pwviderit, et sub ipso gratiae adjutorio
 » in qua futurus esset voluntate et actione
 • praescierit? »

Ex his omnibus palam est SS. Prospe-
 rum et Hilarium proposuisse S. Augustino
 ex parte Semi-Pelagianorum scientiam me-
 diam, seu scientiam futurorum conditio-
 natorum ante decretum. Nunc nobis in-
 cumbit probandum S. Augustinum eam
 improbasse, non solum quantum ad abu-
 sum, seu quatenus exhibet Deo motivum
 conferendi vel denegandi gratiam, id con-
 cedunt Molinis!®; sed etiam eam impro-
 basse quoad substantiam, hoc est, docuisse
 nullam esse in Deo scientiam futurorum
 contingentium tam absolutorum quam con-
 ditionatorum independentem a decreto ab-
 soluto et actuali, abstrahendo ab abusu
 vel usu ad quem adhiberi potest. Hoc au-
 tem probamus multipliciter ex libris de
 Prædestinatione Sanctorum et de Dono
 Perseveranti®, quibus S. Doctor respon-
 det SS. Prospero et Hilario.

Prob. 1°. S. Aug. lib. de Prædcst. Sanet,
 cap. 9, respondens objectioni Semi-Pela-
 gianorum, petit® ex iis qu® dixerat S.
 Doctor lib. de sex Quaestionibus Pagano-
 rum contra Porphyriuin, seu Epist. 49, q.
 2, ubi videbatur insinuasse scientiam me-
 diam, sic dicit: « Illud autem quod in
 « opusculo meo quod contra Porphyrimn
 » sub titulo de Tempore Christian® Reli-
 gionis, me dixisse recolitis, ita dixi, ut
 » hanc diligentem et operosiorē dis-
 » putationem de gratia praeterirem, non
 » sane omitta significatione, quod eam loco
 « illo explicare noluissem, qu® posset alias
 » vel ab aliis explicari. » Deinde recitatis
 iis qu® dicto opere contra Porphyrimn
 dixerat, subdit: « Cernitis-ne me sine prae-
 » judicio latentis consilii Dei aliarumque
 » causarum, hoc de praescientia Christi di-
 » cere voluisse, quod convincendae paga-
 ■ noram infidelitati qui hanc objecerant
 » quæstionem, sufficere videretur? Quid
 » enim est verius quam praesciisse Chris-
 * tum qui et quando et quibus locis in

» eum fuerant credituri? sed utrum prae-
 » dicato sibi Christo a seipsis habituri es-
 » sent fidem, an Deo donante sumpturi,
 » id est, utrum tantummodo eos praesci-
 » verit, an etiam praedestinaverit Deus,
 » querere ac disserere tunc necessarium
 » non putavi. Proinde quod dixi, tunc vo-
 » luisse hominibus apparere Christum, *et*
 » apud eos praedicari doctrinam suam,
 » quando sciebat et ubi sciebat esse qui
 in eum fuerant credituri; posset etiam
 » sic dici, tunc voluisse hominibus appa-
 » rere Christum, et apud eos praedicari
 » doctrinam suam, quando sciebat et ubi
 » sciebat esse qui electi fuerant in ipso ante
 » mundi constitutionem. Sed quoniam si
 » ita diceretur, lectorem faceret attentum
 » ad ea requirenda qu® nunc ex admoni-
 » tione Pelagiani erroris necesse est co-
 » piosius et laboriosius disputari; visum
 » mihi est quod tunc satis erat breviter
 » esse dicendum, excepta, ut dixi, altitu-
 » dine sapienti® et scienti® Dei, et sine
 » praejudicio aliarum causarum, de quibus
 » non tunc, sed alias opportunius diputan-
 » dum putavi. »

Et lib. de Dono Perseveranti® cap. 9,
 exponens hunc locum Matth. 11, *Alī in*
Tyro et Sidone factae fuissent virtutes,
 etc. quod est praecipuum adversariorum
 fundamentum, et ubi secundum ipsos lit-
 mentio futuri conditionalis, dicit S. Doctor.
 « Hæc certe de Tyro et Sidone non possu-
 » mus dicere » (quod nempe opere cit.
 contra Porphyrimn dixerat de paganis,
 Christum noluisse eis apparere, quia prae-
 sciebat eos non credituros), « et in eiscog-
 » noscimus ad eas causas praedestinationi
 » hæc divina judicia perlinere, sine qua-
 » rum causarum latentium praejudicio,
 » tunc ista respondere me dixi. » Hinc S.
 Thomas 5 p. q. 1, a. 5, ad 2, proponens
 sibi hanc difficultatem, cur Christus prio-
 ribus saeculis non venerit, et referens res-
 ponsionem quam dederat S. Augustinus
 cit. lib. de sex QQ. Pagan, dicit S. Au-
 gustinum reprobasse hanc sententiam hic
 cap. 9 cit. libri de Dono Perseveranti®.

Porro certum est atque evidentissimu
 S. Augustinum in his duobus locis citatis
 loqui de futuris conditionatis: quoad ul-
 timum locum fatentur adversarii, et quoad
 utrumque palet; loquitur enim de futuris
 de quibus oculus fuerat in sæpe cit. lib.

de sex QQ. Pagan, scilicet qui credituri, qui non credituri, si in his vel aliis circumstantiis appareret Christus. Certum est item, vel hic reprobare scientiam conditionatorum qualem admiserat in lib. de «ex QQ. Pagan, ut vult S. Thomas et patet ex his verbis, *De Tyro et Sidone dicere non possumus*, quod scilicet dixerat de paganis in lib. de sex QQ. Pagan, vel saltem eam non admittere nisi quatenus supponit prædestinationem seu decretum; vult enim hoc olim a se fuisse dictum sine præiudicio latentis consilii Dei : atqui pariter certum est S. Augustinum in priore libro de sex QQ. Pagan, non docuisse scientiam mediam quoad abusum seu quæ exhiberet Deo motivum gratiæ conferendæ aut opus bonum sine gratia ; tum quia de ista quæslione non agebatur contra paganos; tum quia id fuisset erroneum et Semi-Pelagianum et tamen non dicit S. Augustinus erroneum fuisse quod ibi dixit, sed tantum non explicasse causas latentiores hujus dicti : ergo certum est atque evidentissimum S. Augustinum in libris de Prædest. Sanet, et de Dono Perseverantiæ, reprobasce scientiam mediam, nedum quoad abusum, sed etiam quoad substantiam.

Bespondet Tournely, S. Augustinum nullibi revocasse quod scripserat in Quæstionibus Paganorum, sed exposuisse duntaxat et declarasse se non docuisse gratiam fidei a Deo illis in tempore concedi quos ab æterno credituros prænovit sive ex gratia, sive ex pio quodam naturali ad credendum affectu ; sed hæc scripsisse absque præiudicio latentis Dei consilii, hoc est, prædestinationis qua statuit fidei gratiam quibus voluerit concedere.

Ad auctoritatem S. Thomæ, respondet S. Thomam referre locum integrum S. Augustini qui duabus partibus constat, in quarum prima S. Doctor ait Christum tunc voluisse hominibus apparere, quando sciebat et ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri; in postrema vero omnes illos ad quos non venerat provisos a Deo incredulos fore si ad eos venisset; quod postquam retulit S. Thomas, addit : Sed hanc responsionem reprobans S. Augustinus in lib. de Perseverantiæ, dicit : « Numquid possumus » dicere Tyrios et Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut

» credituros non fuisse cum ipse Deus at-
» testelureis, quod acturi essent magia
» humilitatis pœnitentiam, si eis facta e-
» sent divinarum illa signa virtutum. † U
manifestum est his S. Augustini verbis quæ
stremam duntaxat partem textus a S. Thoma
citati reprobari, non primam. Ergo,

Sed contra primum aperte militat hæc S. Augustini verba prius citata ex lib. de Prodest. Sanet. « Sed utrum prædicato sibi » Christo a seipsis habituri essent fidem, « an Deo donante sumpturi ; id est, ut nini » tantummodo eos præscierit, an etiam » prædestinaverit Deus? » etc. Quibus verbis significat se non agnoscere præscientiam independentem a decreto ; sumit enim hic et alibi sæpe S. Augustinus nomen *prædestinationis* in latiori significatione pro quovis decreto. Item apertius responsionem Tournely evertunt quæ dicit S. doctor secundo loco cit. de Perseverantiæ, ubi expresse declarat se non posse dicere de Tyro et Sidone quod dixerat de paganis in Quæstionibus Paganorum, scilicet Christum noluisse apparere iis quos præsciebat non esse credituros ; nec tamen dixerat in Quæstionibus Paganorum Deum concedere aut denegare gratiam fidei ex provisione consensus vel dissensus, quod erat abusus scientiæ mediæ apud Semi-Pelagianos ; proindeque expresse reprobatur S. Augustinus quod dixerat in Quæstionibus Paganorum.

Contra secundum. Retractatio S. Augustini afficit etiam primam partem suæ propositionis desumptæ ex lib. de sex QQ. Pagan. Si enim, ut hic agnoscit S. doctor, noluit Christus sui evangelium prædicari Tyriis et Sidoniis quos tamen sciebat credituros : ergo stare non potest quod generaliter dixit in prima parte propositionis, quod eis apparere voluerit quos sciebat credituros, cum sciret Tyrios et Sydonios credituros, quibus tamen noluit apparere.

Prob. 2º S. Aug. in lib. de Dono Perseverantiæ c. 17, respondens quæstioni S. Hilarii, *An ea quæ sunt a Deo præparata, sint etiam ab eo prædestinata, ita ut præscientia sit subnixa decreto?* quæ est ipsissima quæstio scientiæ mediæ quoad substantiam, statuit pro principio et regula generali, quod si opera nostra bona non sint a Deo prædestinata, « nec dantur a Deo, aut eas daturum esse nescivit;

» quod si et dantur, et ea se daturum esse
 • praescivit, profecto praedestinavit. » Et
 de Pradest. Sanet. cap. 10 : « Praedestina-
 B tione, inquit, Deus ea praescivit quaelue-
 » rat ipse facturus. » Hoc autem posito ge-
 nerali principio, stare non potest scientia
 media juxta quam sunt a Deo praescita bona
 et non praedestinata : quod ut manifestius
 5at, *sic argumentor* : Quod Petrus si po-
 natur in his circumstantiis, sit gratiae con-
 sensurus potius quam dissensurus, vel erit
 a Deo donante, vel ex innata arbitrii liber-
 tate : si erit a Deo donante, id juxta S.
 Augustini principium praesciri non potuit
 ante vel extra decretum, sicque nulla est
 scientia media, saltem circa illum consen-
 sum. Si non erit a Deo donante sed ex in-
 nata libertate : ergo quod maxime condu-
 cit ad salutem, nempi gratiae consentire
 potius quam eam rejicere, non erit do-
 num Dei sed fructus liberi arbitrii ; quod
 non est tantum contra S. Aug. sed etiam
 contra fidem.

Prob. 3o S. Aug. eodem lib. de Perse-
 vetantiac. 13, respondens objectioni Semi-
 Pelagianorum petita ex testimoniis alio-
 rum Patrum antiquiorum, quam ipsi propo-
 suerunt SS. Hilarius et Prosper, postquam
 ostendit Patres antiquiores nomine praes-
 cientiae non intellexisse meram praescien-
 tiam decretis Dei praeviam, sed includen-
 tem decretum et ei innixam, concludit ca-
 pite sequenti statuendo hanc alteram re-
 gulam generalem : « Quid ergo nos prohibet
 » quando apud aliquos verbi Dei tracta-
 » tores legimus Dei praescientiam, et agi-
 » tur de vocatione electorum, eamdem
 » praedestinationem intelligere ? » Quo al-
 tero principio palam est pariter everti fun-
 ditus scientiam mediam, juxta quam datur
 praescientia boni perlinentis ad vocationem
 electorum, scilicet consensus gratiae con-
 ditionate futuri, quae non est praedestinatio.

Ilis et aliis bene nullis S. Augustini
 principiis quae brevitatis causa omittimus,
 et quorum quaedam infra recurrent praescri-
 lim ubi de incommodis scientiae mediae,
 varie respondent adversarii.

1°. *Dicunt* S. Augustinum dum rejicit
 praescientiam noni operis decreto antero-
 rem, loqui de praescientia absoluta seu fu-
 tursorum absolutorum, non conditionato-
 rum. Ita Tournely cum suis.

Sed contra. 1° Hae responsio palam
 Bill. t. I.

contradicit textibus S. Augustini in prima
 probatione laudatis, ut ibi ostendimus.
 2° S. Augustinus docendo praescientiam
 futurorum fundari in decreto, sive re-
 ciendo praescientiam anteriorem decreto,
 vel semper locutus est de futuris abso-
 lute, nunquam de conditionatis, vel aliquando
 de conditionatis: si hoc ultimum, habentis
 intentum et ruit praedicta responsio : si
 primum : ergo omisit S. Augustinus re-
 spondere praecipuae difficultati sibi propo-
 sita a S. Prospero sub fine Epistola ex
 parte Semi-Pelagianorum, scilicet, *utrum*
uniformiter, id est, tam in adultis quam
 in parvulis, de quibus erat certo futurum
 conditionatum, *praescientia quodam or-*
dine sit subnixa proposito? 5° Illudum
 Molinistae dum hic distinguunt inter futu-
 ra absoluta et conditionata, siquidem in
 eorum principiis neque futura etiam abso-
 lute Deus cognoscat in suo actuali de-
 creto, sed vel in suo intellectu ipsephensione causa-
 rum, vel in decreto futuro, vel in veritate
 formali seu objectiva, vel in sua essentia
 ut specie intelligibili in repraesentando
 infinita, ut vidimus art. 4 praescientiae dis-
 sert. Et revera in eo systemate neque de-
 cretum concurrenti quod vocant concus-
 sum in actu primo, neque ipse concursus
 in actu secundo potest esse ratio cognos-
 cendi determinate actum liberum sive ab-
 solute sive conditionate futurum, ut inge-
 nue fatetur et probat P. Annatus disp. 4
 de Scientia media cap. 5, §2, n. 62. « Nam,
 » inquit, si sumatur in actu secundo, con-
 » cursus ille est ipsa ratio scita. » (iden-
 » tificatur enim cum concursu creaturae). « Si
 » autem sumatur in actu primo prodecre-
 » to concurrenti, ejus suppositio est qui-
 » dem ratio sine qua nihil sciri potest con-
 » ditionate ac libere futurum; sed non est
 » ratio sciendi futurum hoc potius quam
 » illud, » (quia nempe est decretum con-
 » currenti ad nutum voluntatis creaturae et
 » dependentor ab ejus determinatione).
 « Sed nec est alia ulla talis ratio; hujus-
 » modi enim futura libera sive absoluta si-
 » ve conditionata, nihil habent quod sit
 » ipsis ratio ut determinate videantur;
 » ideoque videri dicuntur in illa sua ratione
 » scientialitate quam aut habent si absoluta
 » sunt, aut haberent si sint conditionata.*
 Et tamen, *quod advertas*, non solum dixi:
 S. Augustinus bona praescita a Deo esse ab

eo prædestinata, sed et Deum ea præscire in sua prædestinatione seu decreto.

Respondent a° S. Augustinum in his et aliis locis rejecisse scientiam mediam in Semi-Pelagianis quoad abusum tantum.

Sed contra i°. Ilæc responsio non secus ac præcedens impugnatur ex dictis in prima probatione, vide ibi. 2° Confutatur ex principiis generalibus S. Augustini relatis in secunda et tertia probatione. Si enim juxta S. Aug. nihil boni possit a Deo præsciri quod non sit ab eo prædestinatum, nec nisi in ipsa prædestinatione evidens est non stare scientiam mediam quoad substantiam, hæc enim est præscientia futurorum independenter a decreto et illo anterior. 5° Constat ex dictis initio hujus scientiam mediam, etiam quoad substantiam et usum legitimum conciliandi per eam libertatem humanam cum divinis decretis, fuisse propositam S. Augustino ex parte Semi-Pelagianorum : unde S. Prosper in fuie Epistolæ petit a S. Augustino ut explicet *quomodo per illam præoperantem gratiam* non lædatur liberum arbitrium, ut conquerebantur Semi-Pelagiani; item *an per præscientiam possit stare propositum?* ane *contrapæscientia subnixa sit proposito?* Quod est in terminis proponere scientiam mediam non quoad abusum sed quoad substantiam. S. Augustinus itaque in suis responsionibus ad SS. Prosperum et Hilarium, scientiam mediam sic propositam et Semi-Pelagianorum querimonias, de læsione libertatis ac fatali necessitate vel approbavit, vel omisit, vel improbavit : si hoc ultimum, habemus intentum. Secundum dici non potest absque injuria tanti doctoris. Si primum, ostendant adversarii ubi et quomodo approbavit. *Perum ut hoc argumentum magis tlucescat*

Prob. 4°. Si S. Augustinus probavit scientiam mediam quantum ad substantiam qualem nunc docent scholæ Molinianæ, quaero cur illam non proposuit Semi-Pelagianis ad compescendas eorum querimonias et ad sedanda scandala orta occasione suæ doctrinæ; videmus enim supra referente S. Prospero, illos conqueri *removeri omnem industriam tollique virtutes, si Dei constitutio*, ut docebat S. Aug. *humanas præveniat voluntates*, et, *sub hoc prædestinationis nomine fatalem necessita-*

tern induci; et paulo ante *propositum illud vocationis Dei et lapsis curam rcturgendi, et sanctis occasionem teporis afferre*. Quare, impiam, his querelis sedandis cl objectionibus solvendis non adhibuit S. Augustinus scientiam mediam? nihil enim erat expeditius ad ea inconvenientia semovenda, cum ad id sit excogitata : eam tamen nullibi in responsionibus ad SS. Hilarium et Prosperum admisisse constat et fatentur Tournely, Gabriel, Daniel cum ahis Molinistis : eam ergo certo certius non probavit S. Aug., aut si probavit, maxime culpandus est quod tam facili ac prompto remedio tot malis ac scandalis mederi omiserit, suam et religionis causam tueri neglexerit et dissensiones in Ecclesia solo litigandi studio foverit; quod sane de tanto doctore nefas est suspicari.

Huic argumento quo non parum urgentur adversarii occurrit Tournely, dicens S. Augustinum ideo non adhibuisse scientiam mediam contra querelas Semi-Pelagianorum, eo quod intelligeret se necquidquam per eam apud illos proficere posse: scientia enim media quoad substantiam, inquit, et qualem defendunt catholici, supponit necessariam esse gratiam quæ voluntatem præveniat; sed illam gratiam idcirco negabant Semi-Pelagiani, quod concipere non possent qua ratione staret libertas voluntatis si opus haberet gratia præveniente.

Sed contra 1°. Tournely falsi redarguit dux ejus Molina, dum in concordia q. 25, a. 4 et 5, disp. 1, membro ultimo, edit. Ulissip. omnes antiquos et ipsum S. Augustinum quasi oscitantiae inculpans, dicit quod si quatuor principia quæ statuit, inter quæ tertio loco scientiam mediam reponit, « data explanataque semper fuisse: t, » forte neque Pelagiana læresis fuisset exorta..... neque ex S. Augustini opinione » concertationibusque cum Pelagianis tot « fideles fuissent turbati, ad Pelagianosque » defecissent, facileque reliquæ illæ Pelagianorum in Gallia, quorum in Epistolis » SS. Prosperi et Hilarii fit mentio, fuissent extinctæ. » Ergo, teste Molina ipso, profecisset S. Augustinus apud Semi-Pelagianos si contra eorum querelas adhibuisset scientiam mediam qualem defendunt catholici.

Contra 2°. Falsum est Semi-Pelagiani

saltem omnes negasse necessitatem gratiæ interioris prævenientis, qualem defendunt Molinistæ. Id alibi probabimus et interim constat ex eo quod docebant omnes esse gratis vocatos : certum est autem non omnes esse vocatos per gratiam exteriorem pnedicationis, exhortationis, etc. Ergo per gratiam interiorem.

Contra 5°. Dato omnes Semi-Pelagianos negasse necessitatem gratiæ interioris prævenientis qualem defendunt Molinistæ, non ideo illam negabant quod crederent per eam tolli libertatem ; quis enim nisi mente captus suspicari potest gratiam omnibus indifferenter datam, libero arbitrio permissam, et voluntatis consensum expectantein qualem defendunt assertores scientiæ mediæ, vel minimum nocere libertati? Id sane nunquam somniarunt Semi-Pelagiani, viri alioquin subtiles et docti : hujusmodi vero gratiam negaverunt (si negaverint), ne Deus diceretur acceptor personarum, si pro suo nutu absque aliquo motive ex parte hominis, unum assumeret, alium relinqueret. « Personarum accepto- » rem Deum, inquit S. Aug. Epist. 105 ad » Sextum , se credere existimant, si credant quod sine ullis procedentibus meritis cujus vult miseretur. » Quapropter si S. Augustinus deciarasset Deum nihil circa salutem hominum absolute decernere nisi prius exploret quid voluntas sit actura sub gratia oblata, et hanc gratiam quam dicebat praevenire voluntates, non esse seipsa efficacem et determinativam infallibiliter, sed indifferentem, omnibus communem et eorum permissam libero arbitrio; certo certius est quod Semi-Pelagiani omnes ad unum ex hac parte acquievissent, nec amplius fuissent conquesti ex sententia S. Augustini, industriam removeri, virtutes tolli, adimi liberum arbitrium, et fatalem induci necessitatem.

Prob. 5°. Catholici defensores scientiæ mediæ objiciunt contra decreta absoluta et antecedentia Thomistarum, quæ Semi-Pelagiani olim objiciebant contra decreta S. Augustini, nimirum per ea tolli libertatem, et fatalem induci necessitatem : ergo S. Doctor sentiebat quod sentiunt Thomiste, et improbabat in Semi-Pelagianis quod Thomistæ improbant in Molinistis.

Respondet Tournely 1° ideo Semi-Pelagianos impugnasse decreta S. Augustini,

quia f.dso existimabant per gratiam provenientem quam requirebat S. Doctor, extinguere libertatem : verum jam diximus nullum fuisse locum huic objectioni, si revera S. Augustinus non requirebat aliam gratiam quam Molinisticam.

Respondet 2° ex hoc argumento dunlaxal sequi Semi-Pelagianos errore facti laborasse circa mentem et doctrinam S. Augustini quam ignorabant ; revera enim nusquam decreta hujus modi admisit S. Augustinus. At non advertit Tournely, nimio tuendæ doctrinæ Molinisticæ zelo abreptus, se hac responsione, dum Semi-Pelagianos excusare tentât, S. Augustinum accusare. Si enim Semi-Pelagiani errore facti laborabant circa mentem et doctrinam S. Augustini; si revera ipse S. Doctor non sentiebat quod illi putabant eum sentire; quare eos non docuit? quare mentem suam non aperuit in responsis datis SS. Hilano et Prospero hac de re ipsum interrogantibus, ut sic sedaret scandala et dissensiones ex falsa suæ doctrinæ intelligentia ortas ? Erit ergo S. Augustinus, juxta Tournely, reus ejusdem criminis quod Apostolus olim exprobrabat philosophis ethnicis, nimirum veritatis per injustitiam delentæ, et ad pacem Ecclesiæ astruendam necessariæ?

Probat ultimo. Tandem utquid tot inutiles conatus adhibet Tournely, ut S. Augustinum vel invitum in suas partes pertrahat? et utquid nos in eo confutando tandiu immoramur, cum habeamus fatentes adversarios? Ipse scilicet princeps Molina ingenue agnoscit scientiam mediam, qualem ipse docet, non fuisse S. Augustino notam, melius dixisset probatam. *Patet ex dictis in quarta probatione.* Item i p. q. 25, a. 4 et 5, cum docuisset prædestinationem non fuisse in Deo absque eo quod præsciret quid faceret liberum arbitrium, dicit : « Interea vero sub ea quasi caligine » Augustinus hoc non attendit. » Vasques 1 p. disp. 97, c. 5, n. 19 et 20 apud Comp. Salmantic. « Fateor sane, inquit, suspecta » mihi esse testimonia SS. Prosperi et Fulgentii (in materia de gratia), quod dihgentissimi et exactissimi Augustini discipuli sint, et oppositam (ei quam tenet » ipse Vasques) videantur sequi sententiam aliam. » id amplius probabitur infra cum impugnabimus scientiam mediam ex ejus novitate.

Quantum ad D. Thomam.

1° Sanctus Doctor nusquam meminit scientiæ mediæ, sed dunlaxat scientiæ simpli's intelligentiæ quæ mere possibilia spectat, et visionis quæ futura supposito decreto intuetur.

2° Quotiescumque S. Doctor sibi proponit argumenta quæ conglomerant adversarii circa concordiam libertatis cum divinis decretis, nunquam confugit ad scientiam mediam exploratricem consensus aut dissensus libertatis humanæ ante decretum, sed cum S. Augustino recurrit ad ipsius divinæ voluntatis efficacissimam potestatem. Ita hic q. 19, a. 5 : « Cum vo- » Juntas divina, inquit, sit eilicacissima, » non solum sequitur quod ea fiant quæ » Deus vult fieri, sed quod eo modo fiant » quo Deus vult fieri; vult autem quædam » fieri necessario, et quædam contingenter » et libere. » Similiter alibi.

3° Ille rejicit scientiam mediam, qui negat ejus objectum : atqui S. Thomas negat objectum scientiæ mediæ : ergo. *Prob. min.* Objectum scientiæ mediæ est futurum conditionatum ante Dei decretum actuale : atqui secundum D. Thomam, nullum est futurum ante Dei decretum actuale : ergo. *Minor est S. Thomæ* hic q. 16, a. 7. Vide locum citatum a. 4 hujus diss. § 1, conci. 5. *Neque valet* si dicas, S. Thomam esse intelligendum de futuris absolutis, non conditionatis; quia eadem est ratio de conditionatis ac de absolutis proportionem servata, *ut patebit § sequenti.*

4° Ille rejicit scientiam mediam, qui docet creaturas non posse cognosci a Deo immediate in seipsis, sed in ipsa ejus essentia; per scientiam mediam enim, si daretur, Deus non videret consensum hominis conditionate futurum, in sua essentia ut potenti illum producere, quia inde nihil dicitur futurum, sed possibile duntaxat, neque in essentia ut determinata per decretum, quia foret illo decreto prior, sed immediate in seipso, et ita esse contendunt adversarii : atqui S. Thomas perpetuo docet creaturas non cognosci a Deo immediate in seipsis, sed in ipsa ejus essentia. Ita hic q. 14, a. 5 et alibi pluries. Vide diss. præcedentem a. 4. Plura alia D. Thomæ principia quibus evertitur scientia media referunt auctores. Consule si lubet Gonclum.

§ V. — *Scientia media varii rationibus impugnatur.*

Prima ratio fundamentalis. Non datur objectum scientiæ mediæ : ergo non datur scientia media. *Prob. ant.* Objectum scientiæ mediæ secundum suos assertores, est futurum liberum conditionatum ante Dei decretum actu exercitum et independens ab illo : atqui ante Dei decretum actu exercitum et independentem ab illo nullum est futurum conditionatum liberum : ergo. *Prob. min.* in qua est difficultas. Si aliquid in contingentibus esset conditionate futurum ante Dei decretum, vel hoc haberet a se, vel ex vi conditionis, vel a concursu indifferenti oblato, vel tandem ab aliqua alia causa : atqui non a se, alioquin non esset futurum contingens, sed necessarium et naturale; et insuper sicut nihil sibi dare potest ut sit, ita nec ut sit conditionate futurum. Non vi conditionis vel enim conditio est disparata, ut in hac propositione : *Si percussisses septies terram, percussisses Syriam usque ad consumptionem;* et tunc plusquam manifestum est quod illa conditio, scilicet septena percussio terræ, vi sua non inferat infallibiliter futuram consumptionem Syriæ : vel conditio est comparata seu pertinens, ut, Si fiat prædicatio erit conversio; et tunc etiam manifestum est talem conditionem non reddere conversionem infallibiliter futuram, cum sæpe fiat prædicatio sine conversione; et aliunde sequeretur quod sola prædicatio sufficeret ad conversionem, quod est damnatum in Pelagio. Non a concursu oblato; quia concursus ille generalis et indifferens non habet nexum infallibilem cum eventu, puta cum consensu, cum stare possit cum consensu vel dissensu, juxta suos auctores. Non tandem ab aliqua alia causa, quia omnes aliæ causæ sunt indifferentes et indeterminatæ ad futuritionem vel non futuritionem pro priori ad decretum Dei determinans alterutram, cum non se determinent independentem a determinatione primæ causæ; alias non forent causæ secundæ, sed primæ, et prima foret secunda: restat ergo solum Dei decretum quo res contingens fiat conditionate futura et ut talis a Deo cognoscatur.

Confirmatur 1° *ista min.* Futurum absolute determinatum est id quod est absolute determinatum in causis ad habendam existentiam

in temp/re sequenti, *ut patet ex supra dictis*: ergo futurum conditionatum est id quod est conditionate determinatum in causis ad habendam existentiam in tempore sequenti. *Subsumo*. Atqui ante decretum scu determinationem Dei, utpote causæ primæ, nulla alia causa est determinata ad futuritionem ullius rei etiam sub conditione : ergo.

Confirmatur 2° eadem min. Bern esse conditionate futuram, non est denominatio intrinseca (hæc enim rei nondum existent! competere non potest), sed extrinseca, consequenter proveniens ab aliqua forma rei futuræ extrinseca : atqui non a causa ut potenti illam producere, hæc enim denominat rem possibilem duntaxat; non a causa ut actu producente, hæc enim denominat rem existentem : ergo a causa ut determinata ad dandam illi existentiam sub conditione. *Subsumo*. Atqui ante Dei decretum nulla causa alia est determinata, ut jam diximus : ergo ante Dei decretum nihil est conditionate futurum.

Confirmatur 5° eadem min. Futuritio condilionata non relinquit rem in statu meræ possibilitatis, sed transfert ad statum aliqualis futuritionis (mediat enim inter possibilitatem et futuritionem absolutam). Item est aliquid reale, aliquid verum et cognoscibile, ac tandem dicit aliquam actualisaiem quam non dicit possibilitas, nimirum ordinem ad existentiam si ponatur conditio : atqui 1° res non potest transire a statu possibilitatis ad statum aliqualis futuritionis per seipsam; neque per voluntatem divinam precise ut potentem, cum hæc relinquat rem in statu possibilitatis : ergo per voluntatem divinam aliter dispositam quam erat in illo priori signo in quo res concipiebatur tantum possibilis; disponitur autem aliter per suum decretum. 2° Ista realitas, ista veritas et actualitas quam dicit futuritio condilionata, non potest subterfugere divinam causalitatem : Deus autem nihil causât extra sc, nisi ad id libere determinatus.

Huic fundamentali rationi varie respondent adversarii. i» Quidam dicunt ideo aliquid esse conditionate futurum, quia erit *si*. At hæc responsio est manifestissima principii petitio; hoc est enim quod qiiirimus, unde res non existons habeat quod erit potius quam non erit si ponatur

conditio non habens ex se cum illa infallibilem connexionem. Nihil est aliud assignabile quam decretum, ut probavimus.

2° *Respondent alii* futuritionem non dicere aliquid positivum, seri meram carentiam existentiae, ad quam non requiritur decretum. *Sed contra*. Si futurum constitueretur per solam carentiam existentiae, non distingueretur a pure possibili ; et multa non existant nunc quæ tamen nullo modo sunt futura. *Replicant*, futurum distingui a possibili per carentiam existentiae cum ordine ad existendum. *Infero* .-ergo jam non est quid pure negativum. Insuper reddit argumentum, et hoc est quod quæritur, a quo res non existons habeat quod dicat ordinem ad existendum potius quam ad non existendum. Aliud assignari non potest quam divinum decretum, ut patet *ex dictis*.

5° *Respondent* et communius, in er futurum conditionatum et absolutum hoc est discrimen, quod absolutum petat quidem decretum actu existons in Deo, conditionatum vero petat decretum non quod sit actu, sed quod esset si poneretur conditio (volunt enim semper importari ex parte conditionis decretum subjective conditionatum quod non est sed quod esset si poneretur conditio : unde in illa propositione, Si Petrus fuerit in illis circumstantiis, poenitentiam agget, semper subintelligitur, inquiunt, et si Deus velit illi praebere suum concursum) : *probant autem suum assumptum hoc argumento*. Causa effectui debet proportionali, ita ut effectui qui est assignetur causa quæ sit, effectui qui erit causa quæ erit, effectui qui esset si poneretur conditio, causa quæ esset si poneretur conditio : atqui futura condilionata nec sunt nec erunt, sed solum essent si poneretur conditio : ergo sufficit si eis assignetur decretum non quod sit actu, sed quod esset si poneretur conditio.

Sed contra. Hæc responsio quam urget Tournely q. G, a. 5 sub finem, et cui potissimum confidunt adversarii, mera est evasio. *Unde N.* discrimen allaium in prima propositione inter futurum absolutum et conditionatum; *et ad ejus prob. distinguo min.* Futura condilionata nec sunt, nec erunt, etc. quoad actuale exercitium existentiae ad quam sunt futura, *C. min.* non sunt, nec erunt, etc. quoad actualem veritatem scu rationem futuritionis condi-

tionate, Ar. win. Et in hoc magna est hallucinatio adversæ sententiæ. *Explicatur tolutio*. Verum est quidem quod futura conditionala non sint artu, id est, non existunt in re ea existenlia ad quam aliquando habendam sunt futura, nec etiam sic existant futura absoluta : alias non forent futura, sed prxsentia. Pro futuris ergo conditionatis sic sumptis debet assignari causa quæ esset si poneretur conditio, sicut pro futuris absolutis sic sumptis debet assignari causa quæ aliquando erit. Attamen sunt actu quoad veritatem seu rationem futuritionis conditional® vel absolute; vere enim sunt actu futura conditionate vel absolute, et pro illa futuritione actuali absoluta vel conditionata, quæ non est ens rationis, nec pura possibilitas, debet assignari causa quæ sit actu; et sicut pro futuritione absoluta ipse! adversarii in objectione assignant decretum absolutum actu existens, ita pro actuali futuritione conditionata debet assignari decretum conditionatum actu existens. *Hinc sic argumentor ad hominem*. Quamvis futura absoluta non existant actu, quia tamen sunt actu futura absolute, pro veritate hujus futuritionis absolute assignatis causam quæ sit actu, scilicet decretum absolutum actu existens : ergo pariter, quamvis futura conditionata non sint actu, quia tamen sunt actu futura conditionate, debet eis assignari causa quæ sit actu, scilicet decretum conditionatum actu existens.

Secunda ratio præcedenti affinis, seu major ejus explicatio. Scientia media est qua Deus independenter a decreto posito videt infallibilem connexionem inter voluntatem humanam et hunc actum potius quam alium positus certis circumstantiis: atqui non est talis connexio ante Dei decretum positum: ergo non est objectum scientiæ medix. *Major patet ex definitione scientiæ media*. *Prob. min.* IXou est infallibilis connexio inter ea quæ nec per se nec per aliud connectuntur: atqui ante Dei decretum positum voluntas non connecclitur infallibiliter neque per se neque per aliud cum hoc actu potiusquam cum alio. ergo. Non per se, voluntas enim est indifferens ad hunc vel illum ; et aliunde si per se connecteretur cum imo actu, esset naturalis et necessaria connexio, sicque futurum necessarium, quod est contra

hypothesim. Non per aliud ; quid enim esset istud aliud? non divina voluntas, quia nullum in ea supponitur decretum quo de facto velit illa connecti; non decretum *si*, seu concursus oblatus *si*, utrumque enim est indifferens ad hunc vel o|>posituin actum; non circumstanti®, ill® enim sunt disparate vel contingentes, proindeque non infallibiliter ex se connexæ cum uno actu. Hanc rationem late prosequitur P. Goudin.

Tertia ratio, qua prxcedentes confirmantur et varii dicendi modi adversariorum exponuntur. Assertores scientiæ medix non omnino negant intervenire aliquod decretum Dei in sua scientia media, ut jam observavimus, sed illud varie explicant. Quidam et frequentius cum Vasques decretum reponunt ex parte antecedentis seu conditionis: sic v.9. *Sivocavcro Petrum in talibus circumstantiis, ct si voluero concurrere cum illo, consentiet*. Ita Honoratus Tournely et communiter recentiores. Alii minus frequenter cum Arrubal illud reponunt ex parte consequentis seu effectus sic v. g. *Si vocavero Pet .un in his circumstantiis, concurram cum illo et consentiet*: sed neuter dicendi modus satisfacit: ergo.

Quoad primum, prob. Vel intellignt concurrum indifferenter oblatum sub conditione ad consensum vel dissensum, vel concurrum determinatum ad consensum; similiter decretum conditionatum concurrendi vel indifferenter ad utramque partem, vel determinate ad unam partem: atqui neutrum dici potest : ergo.

Prob. prima pars min. 1° In concursu indifferenti et indeterminato ad consensum vel dissensum, nulla est connexio magis cum consensu quam cum dissensu: ergo in illo non potest certo videri futurus consensus potius quam dissensus, ut supra arguebamus. 2° Non potest certo videri consensusdeterminate futurus sub conditione, nisi videantur omnes causæ sine quibus in re non esset, posita conditione; siquidem sub statu condilionato ita debet videri determinate futurus, quod solum desit purificatio conditionis, ut transeat in statum absolutum : atqui positus conditionibus, nempe vocatione et concursu indifferenti ad consensum vel dissensum, non esset absolute cl in re consensus nisi per con-

cursum simultaneum determinatum ad consensum : ergo ut in statu conditionato videatur determinate el de facto processurus si purificetur conditio, debet videri ille concursus determinatus sino quo in re non procedit, sicque non sufficit concursus indifferens. *Minor patet*; tum quia concursu* indifferens ad ulrumlibet non est per quem res de facto procedit, sed offertur antecederet ut res libere fiat, et possit opposita procedere; tum quia concursus simultaneus quo res de facto procedit, est identificatus cum operatione causæ secundæ. Unde sicut in objecto scientiæ mediæ*, debet relucere determinatus influxus creaturæ, ita et determinatus concursus Dei videri.

Prob. secunda pars primæ min. scilicet, non posse dici concursum oblatum esse determinatum ad consensum. Posito concursu determinato ad consensum ex parte conditionis, destruitur scientiæ mediæ objectum; fit enim tunc objectum necessarium : scientia autem media secundum suos auctores, est de actibus et objectis contingentibus et liberis : ergo. *Prob. ant.* 1° Hæc propositio seu consequentia, quæ est objectum scientiæ mediæ, *Si voca-vero Petrum et concurrero determinate cum illo ad consensum, consentiet*, reducta ad statum absolutum, v. g. *Poco Petrum et concurro determinate cum illo ad consensum, ergo consentit*, est necessaria; ergo posita in statu conditionato est conditionalis necessaria; sicut si hæc consequentia absoluta, *Sol lucet, ergo dies est*, est necessaria, etiam conditionalis constans iisdem terminis, *Si sol lucet, dies est*, est necessaria. 2° Concursum simultaneus determinatus ad consensum Petri identificatur cum consensu illo, vel saltem est simul cum deo influens; non enim Petrus consentit sine concursu simultaneo, et Deus non concurrat simultané nisi cum Petro consentiente: unde sensus hujus propositionis, *Si concurrero cum Petro determinate ad consensum, consentiet*, est hic, Si ponam concursum meum cum consensu Petri, erit consensus Petri; vel si detur concursus identificatus cum consensu Petri, erit consensus Petri, et tale erit objectum scientiæ mediæ quo, *ut patet* est magis necessarium, quinimo prorsus inutile, cum sit Deo tri-

buere scientiam talem qualem habent pueri simplicem et necessariam.

Quantum ad secundum dicendi modum, probatur etiam non sufficere, dum inducunt Deum dicentem : *Si voca-vero Petrum, concurram cum illo et consentiet*; vel Deus provideat ad collationem sui concursus videt consensum conditionatum Petri, vel non. Si primum, ergo frustra adhibetur concursus ut Deus provideat consensum futurum Petri. Si vero non prius providendo Petri consensum, adhibet suum concursum, seu decernit adhibendum, vel tenebitur sibi subicere voluntatem creatam, eamque determinare ut ipsa infallibiliter velit quod ipse vult; et hoc erit ponere prodefennationem physicam, a qua ita abhorrent adversarii; vel cerie temere et fortuito concurret cum humana voluntate, exponetque se periculo frustrandi et decretum, et concursum, et totam suam scientiam. Quando enim duæ causæ libero sinul concurrunt ad eundem effectum, si una non sibi subicit et subordinat alteram, vel aliunde non præscit quid altera sit factura, casu et fortuito procedit, se illi conjungendo, exponiturque periculo non assequendi effectum, si altera nolit. Ergo.

Quarta ratio. Intellectus divinus nihil cognoscit nisi quod illi repræsentat essentia divina. Neque id negant adversarii; quamvis enim contendat contra nos Deum cognoscere alia a se immediate in seipsis, non tamen sic intelligunt quasi Deus illa cognosceret per species haustas ab ipsis (non enim potest intellectus divinus informari speciebus creatis) sed per essentiam suam illa immediate in seipsis repræsentantem, et non, ut nos dicimus, mediate tantum in se ut in causa prius cognita : constat itaque in utraque schola essentiam divinam esse speciem adxquatam intellectus divini: atqui essentia divina non repræsentat objectum scientiæ mediæ, scilicet hunc actum determinate futurum in bis circumstantiis ante decretum actu positum de ejus futuritione: ergo. *Prob. min.* Quod rei non convenit per se nec per aliud, nullatenus convenit : atqui repræsentare hunc actum potius futurum quam can luturum ante decretum, non convenit essentia divinæ per se nec per aliud. Noh per se, est enim ex se indifferens ut repræsonlel

hunc actum vel ejus oppositum ut futurum, eum perinde uterque possit esse futurus. neque per aliud; quid enim esset istud aliud, quod divinam essentiam ex se indifferentem ad repraesentandum hunc actum futurum potius quam non futurum ex tota æternitate, ante decretum determinaret ad illum potius quam ad alium repraesentationis modum?

Nequid dicere possunt adversarii quod dicere solent de futuritione conditionata, eam non exigere causam quæ sit sed quæ esset *si, eo* quod non dicat aliquid quod sit, sed quod esset si, id, inquam, dicere non possunt hic, quia illa repraesentatio, si quæ sit, actu semper fuit ut aliquid existens in Deo: unde aliquid existens assignari debet ut ratio illius repraesentationis, nempe vel ipsa essentia divina, vel aliquid aliud in ea contentum; et cum nihil tale assignari possit nisi decretum, reliquum est ut hæc determinata repraesentatio non ipsi conveniat nisi per decretum. Ita paucis additis, doctissimus P. Goudin.

Ilas quatuor rationes fundamentales quas passim usurpant Thomistæ alto silentio prætermisit Honoratus Tournely: caute sibi, quia nihil habebat quod responderet: promiserat tamen se, deposito omni partium studio, ultriusque systematis momenta sincere expositurum. Ubi fides?

§ VI. — *Inconvenientia gravissima technicæ mediæ.*

Primum inconveniens. Scientia media tollit a Deo rationem primæ causæ et primi motoris. *Prob.* De ratione primæ causæ et primi motoris est, ut alias causas moveat, et nulla ex eis moveatur nisi mota a prima: atqui in systemate scientiæ mediæ causa secunda se movet non mota a prima, se enim determinat non determinata a Deo: ergo.

Bespondet Tournely salvari in Deo rationem primæ causæ et primi motoris; quia 1° a nulla alia causa vim agendi accipit, cæteræ vero ab ipso vim agendi habent, et jugi influxu vim illam conservat. 2° Quia causa secunda non potest aliquid sine ipso coopérante, cum ipse possit absolute omnia sine causa secunda. 5° Quia concursus ejus est universalis, concursus vero causæ secundæ particularis.

■Sed *contra*. Nihil horum salvat in Deo rationem primæ causæ et primi motoris in

causando et movendo, de quo agitur. Et 1° ex eo quod contulerit causa: secundæ vim agendi et eam conservet, sequitur quod sit prima et immediata causa hujus virtutis, non tamen ejus actionis. 2° Quod causa secunda nihil possit sine Deo coopérante, sequitur quod sit concausa, non prima causa. 5° Quod concursus Dei sit universalior, sequitur quod plura possit quam causa secunda, non vero quod sit prima causa in causando et movendo, de cujus ratione est quod causa secunda non moveatur nisi mota ab ipsa. Sic v.g. quamvis pater contulerit filio virtutem portandi onus, suppose etiam quod illam conservet, quamvis istud onus portet cum filio, quamvis tandem ejus virtus magis late pateat quam virtus filii; nullatenus inde dicetur aut erit prima et immediata causa seu primus motor bajulationis filii, sed tunc demum si ipsum filium moveat et applicet efficaciter oneri.

Secundum inconveniens. Scientia media tollit a Deo rationem causæ universalis, cum in eo systemate aliquod ens, nimirum determinatio creaturæ, ejus causalitatem subterfugiat: non enim causatur a gratia præveniente, hæc siquidem, fatente Tournely et aliis Molinistis, moveat tantum moraliter ad determinationem: non a gratia coopérante seu concursu simultaneo, tum quia jam non foret tantum simultaneus, sed etiam prævius, causa enim est prior, saltem natura, effectu; tum etiam quia concursus simultaneus non agit in voluntatem ut ipsam determinet, sed tantum in effectum; non facit ut velimus, sed facit cum volumus, ut patet in duobus simul trahentibus navim, neuter influit in alterum, sed uterque partialiter in tractionem passivam navis.

Tertium inconveniens. Scientia media decurtat omnipotentiam Dei et supremum dominium quod habet in nostras voluntates. *Prob.* Constans est S. Augustini et omnium, ut puto, catholice sentientium doctrina, Deum voluntates hominum in quibusvis circumstantiis posse in bonum convertere. Quis, inquit, S. doctor in Enchirid. cap. 97, tam impie desipiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere? Quod pluries repetit et ex eo probat quod Deus sit omnipotens: atqui in systemate scientiæ mediæ Deus non potest, salva ii-

berlate, voluntatem inclinare in consensum in iis circumstantiis in quibus prævise est dissensura, nec quidquam certo decernere de actibus nostris liberis, nisi prius exploraverit quid nos ipsi volituri simus : ergo. *Si dicas*, Deum posse voluntatem in aliis circumstantiis ponere in quibus obtinebit consensum : *hoc nunc da to*, de quo modo, saltem in prioribus obtinere non poterit, sicque non poterit voluntatem in bonum convertere quando et ubi voluerit; nec in ipsam voluntatem, sed in circumstantias tantum dominium habebit.

s/ist, inquit Honoratus Tournely post P, Daniel, quomodo fieri potest ut ea scientia quæ repræsentat Deo varios ac multiplices modos quibus uti potest ad flectendas et superandas nostras voluntates quando el ubi voluerit, qualis est scientia media, detrahat divinæ omnipotentiae et supremo ejus dominio in nostras voluntates?

Verum more suo illudit Tournely et gratis fingit ut fucum faciat : falsum quippe est quam maxime, quod supponit, nimirum scientiam mediam repræsentare Deo multiplices modos quibus possit certo et infallibiliter prout et quando voluerit flectere nostras voluntates et determinare ad consensum ; exhibet enim duntaxat, secundum quos auctores, gratias permissas libero arbitrio, seu media quibus Deus moraliter tantum invitat et excitat voluntatem ad consensum quem expectat ab innata libertate sub concursu indifferenti? alioquin juxta ipsum Tournely et omnes Molinistas consensus iste non foret liber, et voluntas se haberet passive ad illum.

Attamen quasi decretoriam solutionem dedisset doctor Molinianus, ex argumento non nihil commotus, sic prosequitur : « Non » enim ex ignorantia aut ex impotentia Deus » utitur illa conditionatorum scientia, ut “præcognoscat quid homo in his vel illis circumstantiis constitutus facturus sit. Quis » tam demens ac impius qui hoc asserat ? »

Equidem demens et impius foret qui hoc assereret; neque dicimus nos Molinistas id positive asserere, sed id, ut nobis videtur, sequi ex eorum sententia. Etenim antequam Deus persciantiam mediam exple-ret quid placuerit voluntati humante ex innata sua libertate, nescit quid sit actura; et postquæ prævicit quid sit ex se actura, non potest aliter decernere salva ejus

libertate : hoc est, non potest decernere ut non consentiat in iis circumstantiis in quibus prævicit consensuram, neque ut consentiat in iis circumstantiis in quibus prævicit dissensuram; alioquin, ut jam dixi, juxta illud systema, consensus non foret liber. Ergo videtur quod Deus utatur hac conditionatorum scientia ex ignorantia et ex impotentia.

Imo non repugnat in eo systemate dari hominem quem Deus etiam de potentia sua absoluta non possit in ulla circumstantia convertere. Namque non repugnat ex natura rei esse hominem qui in nullis circumstantiis velit converti; seu consentire gratiis præviis mora. itcr tantum moventibus, hæ quippe sive conjunctim sive separatim non habent nexum infallibilem cum consensu, nec unquam vi sua superabunt resistantiam voluntatis. Gratiam autem per se efficacem quæ vi sua cor istud pervicax emolliat et invictissime convertat, tanquam excidium libertatis abhorrent defensores hujus systematis. Restat ergo Deum non habere cordium inclinandorum omnipotentissimam potestatem, ut loquitur S. August, seu non posse cor hominis vertere quocumque voluerit, ut dicit Scriptura, uno verbo non esse omnipotentem.

Quantum inconveniens. In systemate scientiæ mediæ Deus non est magis auctor bonorum quam malorum operum, contra illud Trid. sess. 6, can. 6 : « Si quis dixerit, mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie et per se, anathema sit. » *Probat.* In systemate scientiæ mediæ, in tantum Deus est causa bonorum operum, in quantum ponit hominem in iis circumstantiis in quibus prævicit cum bene usum gratia oblata, et cum eo simultané concurrit ad bonum opus : atqui pariter illum qui male agit, ponit in iis circumstantiis in quibus prævicit illum gratia oblata male usum, et concurrit simultané cum illo ad malum opus : ergo.

Neque obstat quod Deus intendat bonum opus et non malum ; quia hic non quaeritur quid intendat Deus, sed quid faciat: aliunde quamvis Deus non intendat malum, saepe tamen intendit illud permittere ut ex eo eliciat bonum. Nec etiam obstat quod per gratias morales excitet ad bonum opus ; non enim ex his Deus potest dici

proprie operari bonum et esse causa ejus proprie dicta, quia cansalitas moralis est impropria et melaphorica. Adde Deuni non raro constituere suos, ut eos probet, inter gravissimas fentationes in quibus sunt minora motiva moralia ad bonum.

Quintum inconveniens. Scientia media tollit præcipua ex parte orationis necessitatem. *Prob.* Id a Deo petimus quod ab ipso dari credimus, et non quod a nobis pendet. «Irrisoria enim est petitio, inquit »S. Aug. cum ab eo petitur quod scitur » ipsum non dare, sed ipso non donante, » esse in potestate hominis. » Atqui quod præcipuum est in negotio salutis, nempe consensus gratiæ omnibus indifferenter oblate, in systemate scientiæ mediæ, non est a Deo, sed a nobis : ergo illum a Deo petere non debemus. Quid ergo petet a Deo Molinista? non gratiam efficacem quæ faciat velle, quæ auferat cor lapideum, quæ rebellem ad se compellat voluntatem, ut orat Ecclesia ; hoc enim totum ipsius est, et poterit Deus illi respondere: Fac tu ipse gratiam efficacem illi consentiendo. Id unum ergo petere poterit, ut Deus ipsum constituat in iis circumstantiis in quibus prævidil ipsum gratiæ consensurum.

liespondet Tournely Molinistas docere gratiam nemini debitam esse, sed gratis a Deo conferri. *Esto*; sed etiam docent omnibus offerri ; et quamvis non offerretur, solum deberent petere gratiam, non vero bonum usum gratiæ qui ab ipsis pendet. *Instat*, bonum usum gratiæ non sic esse in potestate liberi arbitrii, ut auxilio uberiori non indigeat ad bene operandum. Sed et hæc verba sunt et nihil amplius. Numquid enim in eo systemate, si ex me consentiam gratiæ oblate, Deus infallibiliter mecum concurret ad bonum opus ad quod offerretur gratia, idque per scientiam mediam prævidit. Etsi ad uberius opus indigeam uberiori auxilio, numquid et istud etiam offertur? *et dato* non offerri, petam ut offeratur, non autem ut sit efficax, non ut me faciat velle et consentire, id enim meum est. Hinc

Sextum inconveniens. *Ex dictis sequitur* 1° quod in systemate scientiæ mediæ, non debeamus agere gratias Deo pro eo quod est caput in negotio salutis, scilicet, pro nostra determinatione ad bonum, quæ ex peuu nostro elicitur; 2° quod in sola spe ejus gratiæ, ut Ecclesia canit, in-

nili non debeamus, sed præcipue in nostra libertate; 3° quod non sit necesse ita timere pro nostra salute, neque tam anxie, tam sedulo illi invigilare, cum penes nos sit gratiæ omnibus oblate quovis tempore consentire et efficacem reddere; 4° tandem quod concutiatur fundamentum humilitatis christianæ, cum unus per consensum gratiæ ab alio non consentiente se discernat, et præ illo possit gloriari, ut supra arguebamus ex Apostolo.

Septimum inconveniens. Scientia media sternit viam præcipuo errori Semi-Pelagianorum, et argumenta S. Augustini et catholicorum adversus illos incassa reddit. *Prob.* Præcipuus error Semi-Pelagianorum erat dari in nobis initia fidei et bonæ voluntatis (an ita tamen ut non admiserint aliquam gratiam præviam etiam internam, non disputo modo), unde inferebant Deum, ex his initiis boni prævisis, moveri ad dandam nobis gratiam, non quidem tanquam ex merito proprie dicto, sed tanquam ex occasione, ut patet ex Cassiano lib. Collat., cap. 13 et 16. Unde cap. 14 dicit: «Præsto » est Deus ex occasione tantummodo nos » træ voluntatis oblatae, ad hæc omnia referenda. » Ex quibus S. Prosper contra Collatorem cap. 8, infert id esse aliquale meritum : «Née enim, inquit, nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia. » Quod si positive asseruisset Cassianus, arguendo non inferret S. Prosper. Atqui licet defensores scientiæ mediæ negent Deum moveri ex consensu gratiæ præviso, sive ut merito, sive ut ex occasione ad dandam gratiam, negare tamen non possunt nihil esse absurdi, nihil repugnare; quinimo conveniens esse ut Deus his moveatur saltem tanquam ex occasione, ut dicebat Cassianus, ad dandam gratiam his quos prævidet sponte consensuros, potiusquam aliis quos prævidet abusuros. Sicut, v, g. in artifice nemo reputabit absurdum sed maxime conveniens, quod ex instrumentis illud eligat præ aliis, quo novit sub eadem motione sua opus longe perfectius efficiendum; bonus namque usus gratiæ, puta in Petro, offertur conspectui divino, eique non placere non potest hæc Petri docilitas, proindeque est valde conveniens, aut saltem nihil absurdi habet, quod moveat Deum ad dandam gratiam illi quem videt tam tractabi-

liter *ot* tam spontanee cooperaturum : ergo SemiPelagiauruni errorem ut absurdissimum perperam impugnavit S. Augustinus cum aliis catholicis, eorumque argumenta ni eo< vinrata concidunt, admissa semel scientia media.

Octavum inconveniens, praecedenti affine et gravius. Systema scientiæ mediæ non videtur salis recedere ab errore Sejni-Pelagianorum. Hoc dico non asserendo, sed arguendo. *Prob.* S. Aug. de Prædest. Sanet, c. 2, in eo reponit Semi-Pelagianismum, quod quasi cum Deo componat, ita ut pariem homini vindicet et pariem Deo, et quod pejus est, homo primum tollat, Deo posterius det : « Volens, inquit S. Doctor, a » seipso sibi esse quod credit, quasi compo- » nil homo cum Deo ut partem fidei sibi vin- » dicet, atque illi partem relinquat, et quod » est elatius, primam tollit ipse, sequentem » dat illi ; et in eo quod dicit esse amborum, » priorem se facit, posteriorem Deum. Al- » qui defensores scientiæ mediæ videntur idem sentire quoad substantiam, et differre tantum in modo dicendi : ergo.

Prob. min. et 1° quod cum Deo componant, licet paulo aliter quam Semi-Pelagiani. Hi namque sic componebant cum Deo, ut initium et finem boni operis libero arbitrio ascriberent, intermedia vero opera Deo tribuerent. defensores scientiæ mediæ in quolibet bono opere partem Deo, partem homini tribuunt; in quantum Deum et hominem constituunt duas partiales causas partialitate causalitatis, quarum quælibet aliquid de suo fundo erogat, nempe proprium influxum seu concursum, sicut duo trahentes unam navim, ut late probat Livinus de Mayor, acerrimus scientiæ mediæ defensor, dissert, i de mente conc. Trid.

Quod autem hominem priorem faciant in bono opere, posteriorem Deum, *patet*. quia dicunt Deum se exhibere paratum ad concurrendum indifferenter ad hunc actum vel oppositum, hominem vero determinare hanc indifferentiam et esse causam cur Deus ad hunc actum potius quam ad oppositum concurrat : vide supra, § 2, n.5 et 4, plurium Molinistarum textus : atqui causa prior est eo cuius est causa : ergo in hoc quod est hic. et nunc concurrere ad hunc actum potius quam ad oppositum, homo est prior Deo, et si sit opus bonum polior laus debetur homini quam Deo, cum

Deus offerat duntaxat concursum indeterminatum ad bonum vel ad malum, homo sero ipsum determinet ad bonum.

Respondent adversarii, se duplici modo recedere a Semi-Pelagianis : 1° quia admittunt etiam ad initium fidei gratiam concomitantem et physice coopérante»!, quam ipsi non admittebant; 2° quod requirant ulterius gratias morales provenientes et excitantes quas illi non admittebant.

Ad primum, nego Semi-Pelagianos non admisisse gratiam concomitantem seu concursum simultaneum: *patet* ex his verbis S. Prosperi ad S. August. « Nec considerant se gratiam Dei quam comitem non » præviam humanorum volunt esse merit- » rum, etiam his voluntatibus subdere, » quas ab ea secundum suam phantasiam » non nega tes-e proventas, scilicet oblatione, non collatione. Neque ulla erat ratio cur negarent concursum simultaneum, modo concederetur esse a voluntate determinabilem ad hunc actum potius quam ad oppositum ; hoc enim posito slat semper palmare eorum dogma a SS. Aug. Prosp. cl Hilario impugnatum, nempe hominem componere cum Deo, partem sibi vindicare partem Deo relinquere, else priorem facere. Deum posteriorem, ut loquitur S. Aug. vel. ut dicit S. Prosper, « Ideo hominem juven » quia voluit, non ideo quia adjuvatur, vel » le ; « vel, ut loquitur S. Hilarius, « Quale » cumque initium voluntatis esse a nobis. » Cum itaque hæc, non obstante concursu simultaneo, videantur sequi ex modo dicendi adversariorum, non videntur satis recedere ab errore Semi-Pelagianorum.

Ad secundum, /?. longioris esse discussionis quam remittimus ad tract. de Gratia Interim breviter dico 1° Semi-Pelagianos saltem aliquos admisisse aliquas gratias morales provenientes etiam interiores ; docebant enim, teste Hilar, in Epist. ad S. Aug., omnes etiam indignos vocari : certum est autem non omnes vocari vocatione seu predicatione exteriori, ergo interiori. 2° Non erat ratio cur rejicerent gratias morales provenientes etiam interiores; cum enim illae subjaceant determinationi et potestati voluntatis, his non obstantibus, stat capitale eorum dogma, initium scilicet salutis esse a nobis, facileque expediuntur omnes difficultates quas patiebantur ex -ementia S. Augustini, de fatali necessitate, de ex-

inctione liberi arbitrii, orationis inutilitate, etc. 3. *Dato* Semi-Pelagianos non admisisse gratias morales prævenientes interiores quas admittunt Molinistæ, istæ gratiæ morales movent duntaxat voluntatem ad consensum objective et per ostensionem boni; illum autem non efficiunt, sed expectant ab ipsa libera voluntate, sicque non impediunt quin homo componat cum Deo, partem sibi, partem Deo tribuat, et se priorem, Deum posteriorem faciat : consequenter per has gratias non sufficienter discernuntur a Semi-Pelagianis.

Incassum hic opponeretur contra priores solutiones hæc quarta Jansenii propositio damnata : « Semi-Pelagiani admittebant » prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium » fidei; et in hoc erant hæretici, quod vel » lent eam gratiam talem esse cui posset » humana voluntas resistere vel obtemperare. » Hoc ipso enim quod agnoscimus aliquos tantum Semi-Pelagianos gratiam moralem prævenientem interiorem ad initium fidei admisisse, stat hanc propositionem etiam quoad primam partem esse falsam; quia cum sit indefinita, æquivalet universali. Insuper ad falsitatem totius hypotheticæ copulativæ, qualis est hæc, sufficit unam partem esse falsam, ut revera est secunda pars. Plura de hoc alibi.

§ VII. — *Scientia media ipsa sua novitate reprobanda.*

Antiqua est veritas, teste S. Augustino, novitium et temporale mendacium. *O Timothee!* inquit apost. 1 Timoth. 6, *depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* Quod exponens Vincentius Lirin. Commonit. 1, c. 27, dicit : « Quid est depositum? Id est, quod tibi creditum est, non quod a te inventum; quod i accepisti, non quod excogitasti; rem non » ingenii, sed doctrinæ; non usurpationis » privatae, sed publicæ traditionis; rem ad » te perductam, non a te prolatam, in qua » non auctor debes esse, sed custos. » Plura alia adversus novitias opiniones proferunt S. Scriptura, Patres et theologi. Illa ergo doctrina in rebus præsertim theologis merito est rejicienda, quæ novitatis vitio laborat.

Porro scientiam mediam esse novam in scholis catholicis, Patribus et antiquis theo-

logis ignotam, palam profitentur ipsimet icjus assertores, imprimis ipse Molina in Concord, q. 23, a. 4 et 5, disp. 1, membro ultimo, edit. Ulissipon. 1588, se hujus invectorem jactat : « Longior, *inquit*, fui in hac disputatione quam putaram; quia » tamen res est magni momenti et valde » lubrica, et hæc nostra ratio conciliandi » libertatem arbitrii cum divina prædestinatione, a nemine quem viderim huc » usque tradita fuit, ideo satius hæc duxi » paulo fusius explicare. » Item ibid. « Quæ, » nempe quatuor principia conciliandæ libertatis cum divinis decretis, inter quæ tertio loco reponit scientiam mediam, « si data explicataque semper » fuissent, forte neque Pelagianahæresis » fuisset exorta, neque ex S. Augustini » opinione conciliationibusque cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque reliquæ Pelagianorum in Gallia, quorum in » epistolis SS. Prosperi et Hilarii fit mentio, luissent extinctæ.....concertationes » denique inter catholicos fuissent compositæ. »

Singularem hic se exhibet Tournely dum hanc novitatis maculam suo Molinæ abstergere tentât: contendit namque Molinam non dixisse scientiam mediam non fuisse prius datam et explicatam, sed bene suam rationem conciliandi libertatem cum divina prædestinatione; et « *De ea ratione*, » *inquit*, non de scientia media subjungit » Molina, quæ si data explicataque semper fuissent; » sicque, juxta Tournely, erit hæc textus Moliniani constructio ; Quæ RATIO Si DATA FUISSENT. Id est leges grammaticæ. Sed eo trahit impotens tuendæ scientiæ medix zelus. Non ergo de sua ratione conciliandi libertatem, sed de suis quatuor principiis inter quæ, ut dixi, reponit scientiam mediam, dixit Molina : *Quæ si data explicataque semper fuissent*, non ignarus primorum elementorum grammaticæ quam dubio procul docuerat. Neque solum dicit *explicata*, sed et *data* : ergo ante non erat data scientia media; dedit ergo ipse primus et in scholas invexit.

Sed et *dato* Molinam his verbis intellexisse suam rationem conciliandi libertatem cum divina gratia et prædestinatione, eamque agnovisse novam et a se inveniam,

ut revera in prioribus verbis diserte agnoscit, non ideo effugit Tournely nec suum Molinam salvat. Quid enim es? quæso apud Molinam et Molinistas ista ratio conciliandi libertatem cum divina gratia et prædestinatione, nisi scientia media? Hoc et in pulpitis et in plateis clamant Molinistæ, contenduntque sine scientia media aeternum esse de libertate nostra. Ex quo sequitur falsum esse quam maxime quod asserit Tournely, Molinam non innovasse in dogmate, sed in methodo illud exponendi. Est enim scientia media, si detur, verum dogma et fundamentum totius systematis theologiæ circa materias gravissimas scientiæ, voluntatis et gratiæ Dei, atque libertatis humanæ. Et sane haud æquum videtur atque inurbanum, nuperum hunc scriptorem velle suffurari suo Molinæ gloriam quam non solum ipse Molina sibi vindicat, sed etiam quam plurimi ejus socii ipsi tribuunt, ut patebit ex modo citandis.

2° Pater Fonseca, inventæ scientiæ mediæ gloriam Molinæ suo discipulo quasi invidens, in sua Metaph. quam post Concordiam Molinæ edidit, torn. 5, lib. 6, cap. 2. q. 6, sect. 8, declarat scientiam mediam a se fuisse excogitatam ante triginta annos, et curante Molinam discipulum suum eam non vulgaverit, hanc affert rationem : « Unum illud, *inquit*, scrupulum injiciebat, ne hac ratione novum « aliquid fortasse induceretur, quod non « omni ex parte cum communi Patrum doctrina aut diligenti scholasticorum examine et accurata lima conveniret; neque enim quisque erat qui hoc pacto libertatem arbitrii nostri cum divina præscientia aut providentia aperte, et ut dicitur in terminis, conciliasset. »

5° Vasques, celeberrimus ejusdem Societatis scriptor, 1 p. disp. 67, c. 4, sic ait : « Quod antiqui scholastici qui hæc legimus scripserunt, tantum meminerint simplicis scientiæ visionis et simplicis intelligentiæ, parum interest; tum quia illi de hac scientia sub conditione nihil omnino disputarunt aut meminerunt. Quid igitur si nos aliam ponamus cujus ipsi mentionem non fecerunt, nec negarunt?»

4° Granado, alter Societatis theologus, 1 p. tract. 3, disp. 5, sect. 2, Suarem impugnat, quod scientiam mediam testimoniis D. Thomæ et veterum theologorum

confirmet. » Fateor, *inquit*, nullum ex his testimoniis multum urgere; » et addit: « Nec mirum si temporum decursu aliquid a theologis recentioribus excogitatum sit. »

5° P. Valentinus Herice, ejusdem Societatis 1 p. tract. 1, disp. 7, c. 1, n. 7 et 8 s. « Priores mores, *inquit*, scientiæ mediæ patroni et nostra Societate sunt. Inter eos princeps Molina..... deinde P. Petrus Fonseca. » At, quod est maxime lepidum, contendit scientiam mediam, et singulari beneficio Providentiæ suæ Societati fuisse revelatam adversus pestiferum dogma Lutheri de libertate. « In qua ego re, *inquit*, divinus nam veneror submisisse providentiam, et singulare ipsius beneficium in nostræ religionis magistros collatum agnosco..... et doctissimos ejusdem familiæ scriptores.... cœlesti lumine perfuderit, hacque illustraverit scientia qua libertas arbitrii contra Lutherm et Calvinum aliosque sectarios defendi possit..... Itaque ut singulari obedientia venenum inobedientiæ, quod homines imbibebat, sanavit Ignatius, ita hac scientia conditionalis satanicum dogma contra libertatem funditus evertitur. ■

6° Jesuita Tiphanius, universitatis Muscipontanæ cancellarius, in lib. de Ordine deque priori et posteriori, cap. 24, dicit : « Nullum alium theologum ante Molinam, nec per somnium quidem, de scientia media cogitasse, nec eam ullibi vel supposuisse vel adhibuisse, ad ullam sive Scripturam, sive theologiæ scholasticæ difficultatem expediendam. »

7° Pater Henricus Henriques Jesuita, Suaresii magister, in ea censura quam anno 1594 edidit adversus Molinam, sic loquitur : « Contra sanam, firmam et receptissimam doctrinam a multis annis et hoc tempore apud sanctissimos theologos Iovins Hispani, imo totius orbis loquitur (Molina) irreverenter et periculose, blasphemie et inverecunde, more hæreticorum bellicat contra Patres sapientissimos, et eas illorum sententias quas theologi certas et indubitatas asserunt, ait auctor esse periculosas et esse occasionem multorum errorum, et tollere libertatem arbitrii nostri, et neque ab illis neque a conciliis fuisse veritatem de prædestinatione, gratia et libertate arbitrii declaratam aut

» plane intellectam, antequam auctor hunc
» librum conderet. »

8° Tandem Joannes Mariana, niter Jesuita. in libro de Regimine Societatis, quem composuit dum Romæ haberentur congregationes *de Auxiliis*, de Molinæ systemate sic loquitur: « Ab hoc præclaro fonte (novitatis amore) » emanarunt illi turbines et procellae quibus nostra Societas tentavit exagitari sapientissimi nos Dominicanæ familiæ theologos, quos potius venerari debebat ut purioris doctrinæ antistites, quam se qui hesterni Ludovici Molinæ commenta. Cujus viri libellus ab examine theologicis sacrae Inquisitionis delatus fuit Romam, ubi modo liberum arbitrium acerrime contra gratiam pro palma luctatur. Quæ patres Jesuitæ his Henriques et Marianæ testimoniis opponunt, refutata habes apud Hyacinthum Serry, brevius in opere gallice inscripto *le Thomisme triomphant* art. 6, § 5, et in ejus Apologia § 10.

§ VIII.

SCIENTIA MEDIA HISTORICE IMPUGNATA.

Certamen hoc invitatus ingredior, quia placentia non loquar, sed ad id me cogunt falsa et scholæ nostræ injuriosa quæ et in libris editis et in dictatis publicis passim legimus. Jure ergo defensionis utor et vim vi repello, servato moderamine inculpatæ tutelæ.

r

De censoribus Romanis.

Item adversus novitia Molinæ dogmata apud generalem Hispaniarum Inquisitionem a nostris motam, et ferendo judicio maturam Romam advocat Clemens VIII, Societatis precibus laccessitus, congregationes indicit, censores instituit, qui Molinæ opiniones expenderent, quibus præficerent eminentissimos cardinales Ludovicum Mardrutium et Pompeium Arigonium.

Hos censores, uno alterove excepto, constanter scientiam mediam Molinæ damnasse constat ex sequentibus In congregatione habita sexto Mart. 1598, dicunt: « Absurda quæ consequuntur scientiam mediam, esse graviora quam ut catholice possint tolerari, » In congreg. decimo nono Martii 1601 : « Videri eandem cum illa quam Massilienses excogitarunt, ad exterminandam gratiam et tectricem bonæ voluntatis, et adtribuendum libero arbitrio quod gratiæ subtraherent. » illud læde-

rent : unde impugnata sane videtur ab Augustino.... cum Massiliensium errore. » Idem definiunt die vigesimo nono Octobris 1604, et sic concludunt : « Ac propterea maxime oportere ut exterminetur. » Vid. Serry lib. 2, c. 2 et 18, et lib. 5, c. 39. Hæc olim negabant patres Jesuitæ ; nunc veritate coacti, concedunt cum P. de Meyer, sed contendunt hos censores præcipientes fuisse in ferenda censura, a qua semel lata pedem referre pertinaciter recusarunt, rerum et doctrinæ Molinæ ignorantia laborasse, partibus Dominicanorum adversus Jesuitas plus æquo fuisse addictos.

At hæc esse solatia male litigantium, dum causa cadunt, suis iudicibus maledicere nemo non novit. Et sane male structas et illiberaliter impactas calumnias quisque facile deprehendet, si advertat 1° hos censores fuisse viros gravissimos quorum alii erant archiepiscopi, alii episcopi, alii vicarii seu procuratores generales ordinum, alii doctores, et per decem annos continuos eodem functos fuisse officio, mandante Clemente VIII et postea Paulo V; quod sane neque mandassent neque passi fuissent æquissimi pontifices, si cos tales agnovissent quales tam atris coloribus depingunt adversarii : 2° quod easdem calumnias jam tunc temporis objecerit P. Bastida Clementi VIII, a quo repulsam passus; 3° quod Molinistæ non eundem semper loquendi modum tenuerint erga laudatos censores: dum namque minus instructi contenderent eorum *majorem et potius numerum pro scientia media fuisse*, illos prædicabant tanquam *clarissimos et doctissimos viros, probitate, officiis, experientia, doctrina commendatissimos*. Ha Jesuita Sherlogue sub larvato nomine *Pauli Leonardo*, de Scientia media, 1 p. sect. 5, cui concinunt de Coronello congregationum secretario, Petrus a S. Joseph Molinista et Jesuita Ortega : at nunc, cum ipsis certo constet omnes, uno excepto Bovio, in Molinæ damnationem ivisse, iudice Livino de Meyer, omni sua virtute sunt destituti, et in vitia transierunt aliena : ita ut bonus vel malus affectus erga causam Molinianam sit apud aliquos certissima meriti vel demeriti tessera, imo meritum vel demeritum omne conferat. Vide fusius hac de *Thomisme triomph.* a. 6, § 6 et ejus Apolog. art. 19.

De Clemente VIII.

Clementem VIII aliquando alieno fuisse animo adversus doctrinam Molinæ fatetur P. Livinus de Meyer Jesuita, pseudo-historiæ congregationum auctor, ac contendit tandem in ejus partes inclinasse; nos dicimus in eo usque ad mortem constanter perseverasse, fuisseque ipsi in proposito ul eam damnaret, nisi fuisset morte præventus : *quod patebit ex sequentibus.*

1° Examine tertio causæ Molinianæ absoluto, censores obtulerunt censuram Clementi VIII, qui maximam adversus Molinam animi offensionem ostendit, tum ob conculcatam SS. Patrum et veterum theologorum auctoritatem, tum ob invectam summo Ecclesiæ damno novitatem : addiditque, nec sine stomacho, se in sacræ Inquisitionis carceres Molinam conjecturum, si eum forte Romam venire contingeret; et cum, data consultoribus loquendi licentia, Bovius quondam Societatem professus, Molinæ defensionem susciperet, reposuit pontifex : « Pater, omnes istæ rationes nugæ » sunt, et hæc responsa quæ affers eadem » sunt ineptiæ quas jam in Suarcsio observavimus. » Ex quinta relatione Pegnæ 1711 Ser. 1. 2, c. 12.

2° Conquerenlibus Jesuitis multa Molinæ esse afficta, nihilque ab eo assertum quod Pelagianismi notari possit, ad eorum clamores compescendos, utque nihil intentatum relinqueret ad famam Molinæ liberandam, si posset, quartum examen indicit optimus pontifex anno 1601 ineunte, in quo adhuc diligentius inquireretur *quibus in capitibus Molina Pelagianis ac Semi-Pelagianis assentiatur.* Quam consonantiam certo probandam præsentiens Bellarminus, rem alio divertere tentavit, dixitque pontifici, Pelagium multifariam intelligi posse ; reposuit cum offensione Pontifex: *Ergone Pelagium ipsum tueri velis?* Ex actis Coron. et Diario Pegnæ apud Scrp jib. 2, cap. 14.

5° Urgente causæ definitionem duce de Sessa nomine regis Catholici, pontifex vocotum Societatis præpositum die trigesima prima Decembris, de ferendæ damnationis proposito, monuit ut Molinam indefensum relinqueret. Ex Diario Pegnæ apud Serry lib. 2, cap. 24, et lib 5, sect. 5, cap. 2; hanc fuisse mentem summo pontifici testantur etiam ipsi Societatis scriptores Fuligatus

et Petra-Sancta lib. 6 Vifæ Bellarmini cap. 7, ubi referunt ipsum cardinali Monlallio dicenti posse et velle SS. pontificem de hac controversia pronuntiare, reposuisse: *Jo«-se et celle non inficior, pronuntio tamen fore ut non definiat.* Ibid.

4° Cum viderent Jesuitæ Clementem VIII certo statuisset causam definire adversus Molinam, nihil non tentarunt ut a præconcepto proposito detererent. Concilium generale petunt congregari. Litteras commendatitias in favorem Molinæ unde quaque emendicant, thesibus publicis Compluti propugnant non esse de fide Clementem VIII esse SS. pontificem et Petri successorem, et plura alia quæ pacis amore taceo. Ex Pegna et Lemos apud Serry lib, 2, a cap. 25 ad 50.

5° In omnibus congregationibus quinti examinis quibus præses adfuit SS. pontifex usque ad 68, vigesimo secundo Jan. 1605, quo anno moritur mense Martio, ab omnibus consultoribus, uno vel altero excepto, semper aliqua censura inusta fuit doctrina Molinæ, eam sæpius impugnavit ipse SS. pontifex, adversarios aliquando objurgavit maxime Valentiam, quod locum S. Aug. interpolasset, de quo vide *Thom, triumph.* a. 6, § 6 et ejus Apol. art. 20. Magnum scriptum edidit ex doctrina S. Aug. adversus Molinianam, quod suæ de controversis dogmatibus sententiæ testem ad obitum usque esse voluit, siquidem referente Coronello secret, post ultimam sessionem 68, jusserit utrique parti respondere utrum istud scriptum contineret veram doctrinam S. Aug. Cui postea in secunda congreg. sub Paulo V, per omnia assensi sunt fratres Præd.; restiterunt autem Jesuitæ quoad quaedam præcipua capita, maxime quod gratia haberet efficaciam ab omnipotentia Dei.

6° Idem tandem evincunt amane scriptorum Societatis expostulationes adversus Clementem VIII, hunc scilicet malo animo in Societatem fuisse ; ab Hispanis in gratiam Prædicatorum circumventum; minus pro dignitate argumenti peritum; Molinianæ doctrinae ac præsertim scientiæ mediæ mysteria non satis edoctum, et aliæ similes criminationes adversus optimum et eruditiss. pontificem quæ leguntur apud Joannem Martines de Ripalda, Antiatum, Paulum Leonardum. Vide Serry lib. 5. cap. 45, et lib 5, sect. 6, cap. 5. At omnes

longe superat R. P. N. professor Societ. Duaci in cujus dictatis hæc legimus : « Mi. » min videri non debet quod Clemens » VIII privata scientia adhæserit Domini- » canis, cum ex illorum ordine ad pontili- » catum fuerit assumptus. « Ad hæc, me tacente, clamabunt lapides.

De Paulo V et ejus sententia ferenda contra Molinam.

Mortuo Clemente VIII, et Leone XI intra electionis suæ mensem sublato, pontifex eligitur Paulus V, ex Borghesiormn familia. Congregationes instaurat, quibus absolutis, cum duodecim cardinalibus deliberat octavo Martii 1606, de sententia ferenda circa materias controversas.

Dico itaque in hoc concilio habito octava Martii 1606, statutum fuisse sententiam esse ferendam, eamque contra Molinam.

Prob. prima pars. Ie ex mandato quod Uaulus V die sequenti dedit secretariis congregationum, quo jubebat ut consultores separatim tria hæcscriptis mandarent; primum, quid fide in hac materia tenendum esset, quid damnandum, quaveratione; secundum, qua parte ab hæreticis catholici differant in hac materia; tertium, quæ methodus observanda in bulla « quæ insti- » tuenda erit, seu apostolica constitutione : » et peculiariter an in præfatione fieri de- » beat mentio doctorum qui de hoc argu- » mento libros ediderunt, et ulriusque or- » dinis S. Dominici et Societatis. » Ex actis Coronelli. Ergo statutum erat ferre sententiam et bullam edere.

Prob. 2° SS. pontifex acceptis sub finem Augusti consultorum separatis suffragiis, in unum quoad substantiam damnandarum propositionum consentientibus, excepto imo Bovio, die quinto Octobris seq. mandavit ex consilio cardinalium generalium inquisitorum ut DD. consullores jam simul convenirent in ædes archiepiscopi Armachani, ibique una omnes, *Quas ad dirimendam controversiam de auxiliis divinis tandiu agitatam, damnandas censerent propositiones, diligenti studio seligerent : quæ etiam in bulla exprimere, quæve attingere oporteat, accurate observarent, atque ad veram et aptam formam reducerent.* Ibid. Ergo idem quod ante. <*

5® Novies convenerunt consultores us-

que ad decimum nonum Novembris, et Molinæ doctrinæ damnandæ canonibus, ab archiepiscopo Atmachano elaboratis, subscripserunt omnes, excepto uno Bovio Carmelita, Societatem olim professo, qui seorsim suam mentem pontifici per epistolas exhibuit, quibus nihil definiendum circa præcipuum dogma de efficacitate gratiæ indicabat, simul exhibuit edendæ bullæ pontificiæ specimen.

Acceptis his canonibus, pontifex commisit duobus archiepiscopis Armachano et Tranensi ac duobus secretariis, ut eos de novo limarent et distinctiori methodo præ bullæ pontificis conditione disponent, suas tamen lucubrationes cæterorum iudicio committerent.

Pontificii diplomatis exemplar incipiens *Gregis dominici* delineavit Annachanus antistes in tres partes distributum : prima proloquio constabat; secunda novem capita tenendæ doctrinæ continebat; tertia quinquaginta propositiones Molinæ damnandas complectebatur. Porro censores cæteri cum secretariis, intacto bullæ prologo, quoad secundam partem, *cenaucrrntl omnes, doctrinam* contentam in dictis capitibus esse sanam et catholicam, eed obscure traditam et præter mandatum SS. D. Nostri. Nota diligenter, *ex præter mandatum pontificis*, afficere tantum secundam partem delineatæ bullæ, scilicet novem capita doctrinæ tenendæ, non vero bullam ipsam, ut minus sincere contendunt adversariorum quidam; licet enim id jussisset pontifex in primo mandato nono Martii, id tamen in sequentibus non jusserat, sed tantum de propositionibus damnandis significaverat. Insuper tertiam partem de propositionibus damnandis minus exactam judicarunt : quapropter a pontifice mandatum est Armachano ut vel ipse perpoliret opus suum, vel a Gregorio Coronello perpoliri sineret : assensit illis. antistes, et ipse lucubrationem suam secundis curis castigavit, quam etiam seorsim castigavit Coronellus, qui relictis tuendæ doctrinæ capitibus, in unam propositionum damnandarum castigationem insudavit. Ejus lucubratio censoribus probata, a SS. pontifice accepta fuit et lucubrationi Armachani prælata. Unde octavo Julii jussit ut illius exemplaria illustrissimis cardinalibus exhiberentur, quo materiam et formam propu-

DE SCIENTIA MEDIA.

«itionum damnandarum expenderent et rogati sententiam dicerent. Ergo aperte constat decretum fuisse ferre finalem sententiam ac bullam edere; imo consultoribus irandaluni fuisse ut illam delinearent; etenim, independenter a terminis mandatorum pontificis, quorsum et qua auctoritate censores, tam ii qui Molinam dam- (iaudum censebant, quam Bovins qui ipsi favebat, eam bullam delineare et dclinea- (am SS. pontifici offerre ausi fuissent, nisi id ab ipso i. andatum acceperissent? Vide fu- sius *Th. triumph.* a. 6, § 7, et ejus Apo- log. art. 21.

Secunda pars assertionis, eam nempe sententiam fuisse decretam adversus Molinam, *probat*, 1° Constat ex modo dictis statutum fuisse in congregatione cardinalium coram SS. Pontifice octavo Mart. 1606, finalem sententiam esse ferendam super materias eo usque controversas et discussas: atqui non contra 'l homistas, neque enim id dicunt patres Jesuitæ: ergo contra Molinistas; hi enim soli erant cum Thoinistis in causa.

2° Sententia ferenda erat decreta contra illum cujus condemnationem ferebat idea bullæ SS. pontifici oblatae; alioquum reclamasset pontifex cum damnari quem nolebat damnare, neque jussisset hæc scripta iterato limari, sed absolute rejecisset: atqui idea bullæ summo pontifici oblatae, et omnes censorum lucubrationes, excepto Bovio, ferebant condemnationem Molinæ: ergo.

5° Ubi primo vulgari cœpil Rescriptum Pauli V, quo judicii promulgatio suspendebatur in aliud tempus, consternatis Prædicatoribus, triumphum cecinere Jesuitæ Hispani, feri® universis studentibus in triduum concessa, volatilium ignium festivi apparatus, actiones scenicæ, triumphales arcus in quorum fronte litteris aureis incisum, *Molina victor*, atque inter ea solennia sacra in gratiarum actiones offerebantur. Unde, amabo, tanta Prædicatoribus mœstitia, tanta Jesuitis lætitia, ex suspensione promulgationis judicii, nisi quod hi sibi infaustum, illi sibi favens certo ominarentur.

4° Pacis initæ in'»r Dominicanos et Jésuites, ope Philippi 111 regis Hispania, secunda conditio fuit, ul ambæ partes, *con-junctis tolis pro controversies availio- rum dc/initione, summo pontifici sup-*

plicarent. Stetit conditioni Praedicatorum ordo, ut patet ex libello supplici eo fine porrecto Paulo V duodecimo Junii 161*2, a capitulo generali Romæ coact* Obstiterunt e contra Jesuitæ; eaiffilem › epius supplicationem iterarunt Dominicani apud SS pontifices Gregorium XV 1620, Urbanum A 111 1627, Innocentium XI 1681, et novissime apud Benedictum XIII, conlrantibus semper Jesuitis, judicium silentio æterno involvi poscentibus, ut maxime patuit his proxime superioribus annis, regnante Benedicto XIII: quo sane argumento, etsi alia deficerent, palam fit quæ pars fuerit superior jure in controversia, et cui faveat suspensum judicium. Vide T/· om. *triumph.* et ejus Apolog. locis supra cit.

Objiciunt 1° patres Soc. post suum Livinum de .Meyer, in primo Pauli V mandato præceptum fuisse censoribus ul *mentem ad solam veritatem et divini Numinis cutium et honorem traducant, et posthabitis humanis rationibus, scriptis consignent quæ consuerint*: atqui hoc non supponit judicium latum sed ferendum: ergo. 2° Octavo Julii, jussit pontifex ut lucubrationis censorem exemplaria traderentur cardinalibus, ut materiam et tormatn propositionum damnandarum expenderent, de iisque rogati sententiam dicerent: ergo nondum quidquam erat definitum. 5° In ultima omnium congregatione cardinalium vigesimo octavo Augusti 1607, exquisivit pontifex de modo finiendi hanc controversiam, et *an expediret his maxime temporibus ad apostol cam de/initionem devenire*: ergo nihil adhuc erat dc-finitum. 4u Tandem triduo post hanc congregationem, Paulus V dedit Rescriptum quo totam litem terminavit, dimittendo consultores et partes ad propria, quibus dixit, « se opportuno tempore promulgaturum declarationem et determinationem » suam; atque inierim quam serio injunxit » ul in hujusce argumenti traclalione, nullus partem alteram nuta aliqua vel censura notare audeat. » Ex quo constat æquam utriibque partis esse conditionem, imo potiolem Jesuilarum, siquidem a Dominicains accusatus Molina, ill esus c\ asit: ceciderunt ergo causa Domimcr n, non Ju suilæ.

Ad harum objectiuncularum solutionem, nota nos non asserere in bac eon-

gregatione cardinalium octavo Mart. 1606, fuisse statutum quot, et quæ sigillatim Molinæ propositiones, quæve censura forent damnandæ ; sed duntaxat fuisse statutum doctrinam Molinæ in globo esse Qualiter damnandam, consequenter ad deliberationes habitas in procedentibus congregationibus tam sub Clemente VIII quam sub Paulo V, in quibus semper fuerat aliqua censura notata. Unde

Ad primum, D. maj. Paulus V primo suo mandato præcipit consultoribus ut scriptis consignent quæ consuerint circa doctrinam Molinæ, in globo et absolute damnandam, *N.* eam enim in omnibus congregationibus constanter damnaverant; et sic spectatam, damnandam esse decreverat SS. pontifex in congregatione cardinalium habita octavo Mart. 1606 ; ut scriptis consignent quæ consuerint circa tria enuntiata in hoesuo primo mandato, maxime circa primum, *C.* Cmn itaque per decem annos de variis Molinæ propositionibus disputatum esset, nec omnes eadem censura essent dignæ ejusdemve momenti, sed aliæ ad alias tanquam appendices aut consecutaria revocari possint, requirit pontifex a consultoribus ut hæc omnia distincte notent et ad brevem apamque formam redigant ; quapropter eis præcipit ut, seposito omni humano affectu, scriptis consignent quæ consuerint circa hæc tria : 1° quid fide in hac materia tenendum esset, quid damnandum quæve ratione; 2° quæ hæretici a catholicis differant; 5° quæ methodus in bulla edenda servari posset.

Ad secundum, eadem est solutio. Similiter ad primam partem tertiæ et ad secundam partem, dico per ly *definitionem* intelligendum esse solemnem, scilicet per promulgationem ; non enim censetur solemnis et absoluta pontificis definitio, nisi promulgata.

Ad tertium, nego absolute ant. litem scilicet esse terminatam; quinimo ex verbis Rescripti pontificii subjunctis, clarissime constat ejus decisionem esse suspensam *per interim*, usque ad promissam promulgationem \wedge unde nego æquam esse utriusque conditionem, sed quæ in litis processu polior fuit jure, in eodem permanere. Similiter pernego Molinam evasisse absolutum seu illxsum, scilicet ejus damnationem duntaxat in aliud tempus esse dila-

tam : unde omnino falsum est Dominicanos causa cecidisse ; sed iudicium, nondum solemniter latum, promissum tamen, etiam, num præstolantur et exposcunt totis volis; quod et ulinam præstarent patres Societatis, causa in brevi finita foret.

Sipelas quæ causa fuit cur Paulus V sententiæ promulgationem in aliud tempus distulerit. *It.* verisimiliorem causam fuisse exilium quod tunc temporis patiebantur Jesuitæ a senatu Venetiorum, propter observationem interdicti in hunc statum a Paulo V lati. Vide Serry lib. 4, cap. 22.

Objiciunt insuper præcipue. Omnia quæ in hoc § diximus de censoribus Romanis, de Clemente VIII, de Paulo V et de ejus censura ferenda, nituntur actis Pagnæ, Coronelli, Lemos et aliorum prolatorum seu theologorum qui adfuerunt congregationibus *de Auxiliis* : atqui his actis nullam esse fidem adhibendam, nec posse a quoquam allegari, declaravit Innocentius X, in congregatione generali S. Romanæ et universalis Inquisitionis die vigesimo tertio Aprilis 1654. Ergo nullius sunt ponderis quæcunque inde contra scientiam mediam argumenta facti deduci possunt. Ita Honoratus Tournely cum patribus Jesuitis. Hoc præcipuum adversariorum telum, cui potissimum confidunt; ad ultimas usque fibras contusum cum omnibus suis munimentis habes apud Serrium in Præfat. 2. Edit. § 12, et in 5 lib. sect. 1, cap. 5, et novissime in *Thorn, triumph.* a. 5, § 2, et in ejus Apolog. a. 7; ita ut mirum videri possit Tournely, qui hic ipsum Serrium appellat, hoc argumentum quasi intactum nobis objicere. Itaque breviter illud expediam. Unde

It. D. min. Innocentius X declaravit bis actis nullam esse adhibendam fidem juridicam seu legalem, *C.* historicam, *A.* Similiter : non posse a quoquam allegari in iudicio ad faciendam fidem certam el juridicam, *C.* extra iudicium ad veritatem historię, *N.* Hunc esse verum et genuinum sensum decreti Innocentiam, non negabit quisquis stylum et usum curiæ Romanæ in hujusmodi decretis noverit. Sic Urbanus VIII, decreto dato secundo Aug. 1651, edixit declarationibus congregationis concilii l ridemini, « tam impressis el itnprimis mendis quam manuscriptis, nullam es...

K

n

π

c

v

..

. fidem in iudicio et extra a quocumque adhibentur; sed tantum illis quæ in authentica forma, solito sigillo et subscriptione eminent, cardinalis præfecti ac secretarii ejusdem congregationis pro tempore existentis, munitæ fuerint. » Simile decretum edidit die undecimo Aug. 1632, circa declarationes, decreta seu decisiones congregationis Rituum. Illis tamen decretis non obstantibus, etiam strictioribus decreto Innocentii, illustriores juris canonici interpretes, Fagnanus, Barbosa, Jordanus, Lezana, Pignatellus, harum congregationum declarationes seu decisiones, quamvis cardinalis præfecti ac secretarii sigillo chirographoque carerent, et nusquam ex juris præceptis fuerint vulgalæ, insuos ad jus canonicum commentarios inoffenso pede et absque cujusquam reprehensione transfuderunt. Et quod ipsam nostram rem tangit, post decretum Innocentii latum anno 1654, Franciscus Macedo, ordinis Minorum prolixum fragmentum orationis Clementis VIII, habita die vigesima Mart. 1602, ad religiosos disputatores, actis Coronelli insertis, immisit operi quod edidit an. 1667. Ejusdem orationis partem cardinalis de Noris exscripsit an. 1672, in vindictis Augustinianis, et tamen primum opus approbatum fuit a suprema Inquisitione Romana, secundum a Veneta. Imo ipsi patres Jesuits excerpta ex his Actis post decretum Innocentianum, operibus suis inseruerunt : sic P. Annatas laudavit ideam bullam a Bovio delineatam, P. Germont Memoriale Bastidis, Livinus de Meysers disputationes Molinistarum habita in congregationibus, quæ tamen omnia referuntur in actis Coronelli et aliorum sive prælatorum sive theologorum qui congregationibus adfuerunt, quibus actis Innocentius declaravit nullam fidem esse adhibendam; adeo omnibus pervium est, intelligendam esse fidem juridicam, non historicam, seu, ut dicunt Fagnanus congregationis concilii secretarius, et Lezana consultor, *Indicis de decretis Urbani VIII nullam esse fidem adhibendam : intellige certam et indubitatam; ad minus enim probabilem fidem merentur, si a viro fide digno referantur*. Fagnanus in 1º decretum, de consuetudine, cap. *Quoniam*, Lezana in sum. Quæst. Reg. verb. *Sac. Congreg.* Equidem S. pontifices non faciunt veritates, sed

declarant; neque efficere possunt quod id quod factum aut dictum est, non sit factum aut dictum, neque quod transumptum suo originali conforme, sit difforme; imo neque id declarare possunt, nisi transumpta viderint, examinaverint et cum suis originalibus contulerint : quod in præsentī casu non fecit Innocentius, neque ii qui ejus nomine decretum formarunt, cum non loquantur ex visu sed ex auditu. « Cum, inquit, tam Romæ quam alibi circumferantur quædam asserta acta manuscripta, et forsitan typis excusa; » imo nec facere potuerunt, cum loquantur de actis quæ tam foris quam alibi, id est, in quavis parte mundi *circumferuntur*

Si dicas. Ante decretum Innocentii acta congregationum non faciebant fidem juridicam : ergo inutile fuisset istud decretum, si tantum hanc fidem juridicam illis adimere voluisset, relicta veritate historica.

It. N. consequ. Quamvis enim ante decretum Innocentianum acta congregationum fidem juridicam non facerent, quidam tamen ipsis tribuebant aut tribuere dicebantur, ut Molinistas traducerent; quod ut impediret S. pontifex, non quidem ab eis abstulit fidem quam non habebant, sed declaravit quam re ipsa non habebant et quam quidam illis tribuebant, non habere; sicque non fuit inutile ejus decretum. Sicut non fuerunt inutilia decreta Urbani VIII circa decisiones congregationum concilii et Rituum de quibus supra; licet enim hujusmodi decisiones quæ non essent in forma authentica neque munitæ sigillo et subscriptione cardinalis præfecti et secretarii, non possunt facere fidem in iudicio juxta regulas juris, de Fide instrum. cap. *de Scripturam*, et cap. *Scripta*; quia tamen illis quidam aut tribuebant aut tribuere poterant, prudenter declaravit pontifex illas eam non habere. Idque potiori jure fecit Innocentius in nostro casu, quod non solum transumpta facere non possint fidem juridicam defectu authenticitatis, sed nec ipsa originalia defectu promulgationis secundum præscriptam juris. Plura alia circa hoc argumentum vide, si habet, apud auctores citatos.

Relicto jam decreto Innocentii, aliunde insurgunt contra acta laudata Molinists.

Obijciunt itaque iterum, primos buccinatores hujus bullæ et actorum isto-

ruin fuisse Sanctamorcum et alios Janse-
nistas; saltem de illis nullus mussitare au-
sus est dum vixit Paulus V. aut ullus con-
sultorum "vel cardinalium qui adfuerant
postremæ congregationi octavo Mart. 1606,
in qua dicimus decretam fuisse Molinæ dam-
nationem · ergo est par somnio fabula.

77. z/n/. *hujus argumenti esse unde**
quaque *falsum* probaverunt Serrius in Præ-
fat. 2 Edit, suællist. §6 et *Thom. triumph.*
a. 5. § 2 , ex quibus hæc pauca summam
decerpo. Sanctamoreus fuit Romam dele-
gatus a Jansenistis an. 1632; an. 1612,
capitulum generale FF. Præd. obtulit ipsi
Paulo V libellum memorialem pro promul-
gatione hujus tam expectatæ senlentiæ, ct
in eo continuo fit mentio actorum congre-
gationum. Anno 1620 , Fulgentius Gallu-
cc, generalis Augustinianorum, magna ex
parte exscripsit acta Coronelli, quæ repo-
suit in bibliotheca conventus .Montis Geor-
gii, ubi etiam nunc asservantur. An. 1622,
D. Le Goulu, generalis Fulieisium, Roma
in Galliam transtulit Diarium I). Le Bossu,
congregationum consultoris : illud vidit at-
que suppressit Petrus a S. Joseph, Fulien-
sis Molinista; quia, ut ingenue fatetur *in*
suavi Concordia, disp. 4, sect. 4, n. 4,
aperte favet Dominicains. An. 1650, I).
Gibieuf, presbyter Oratorii, præfata acta
laudavit in opere de Ubertate, dicato Ur-
bano VIII. Eodem anno, Carmelite dis-
calceati Salmanticenses ea laudaverunt. Si-
militer Joannes a S. Th. an. 1657. Porro,
omisso ipso Paulo V, apud quem Domini-
cam et ipsam sententiam promulgandam
ct ipsa acta laudaverunt, post annum 1657
vivebat adhuc cardinalis Antonius Zapata
qui adfuerat secretiori congregationi octa-
vo Mart. 1606; obiit enim juxta continua-
tores Ciaconii sexto Maii 165», ætatis oc-
togesimo sexto, el quod maximum est, de-
gebat in Hispania supremæ Inquisitionis
præfectus, ubi Sahnantenses ct Joannes
a S. Thoma palam laudabant præfata acta :
vivebat Mutius Vilellescus, præpositus ge-
neralis Societatis, qui suas partes egerat
in congregationibus, teste AUegainbc; is
enim Societatem regebat an. IGto. Quidni
alii potmssent adhuc vivere? Est ergo fal-
sissimum Sanctamorcum et alios JansenU-
tas fuisse primos bullæ el adorum bucci-
natores, seu sillein nullum de his fuis-
se ausum mussitare dum vixit Paulus λ

I aut ullus consultorum vel cardinalium,
c *Instant.* Natalis Alexander orti. Prati,
ad Sæc. 5, c. 5, a. S, dicit eos qui scica-
tiam mediam accusant Semi-Pelagianisnii,
esse *vel Semi-Pclagianorum' dogmatum*
ignaros, vel studio partium in trans-
versum actos. Atqui talis non erat Paulus
V : ergo

77. Natalem Alexandrum id retractasse
in suis ad P. Danielcm Jesuitam Epistolis,
Epist. 5, asscritque hanc suam propositio-
nem fuisse Romæ improbatam. Vide *Thom.*
triumph. a. 6, § 7, et ejus Apolog. a. 21
sub finem.

/teponunt. Auctor bullæ quæ Paulo V
attribuitur, reprobatur in Molina propositio-
nem quam absolvit pius V. ejus contradic-
toriam damnando in Baio : ergo non est a
pontifice. *Prob. ant.* Reprobat banc Mo-
linæ propositionem in.sua Concordia : "In
» statu natura lapsæ, potest homo cum solo
» concursu generali Dei, efficere opusbo-
» num morale quod in ordine ad finem ho-
» minis naturalem sit vera virtutis opus,
» referendo illud in Deum sicut referri pos-
» set ac deberet in statu naturali. » Pro-
positioautem Baii damnata n. 76 est: «Cum
» Pelagio sentit qui boni aliquid naturalis,
» hoc est, quod ex natura solis viribus or-
» tum ducit, agnoscit. » Ergo.

77.1° has propositiones non esse contra-
dictorias, quia non sunt de eodem omni-
no objecto; Baiana enim loquitur de bono
opere naturali tantum ; Mohniana vero de
bono opere *moralis quod sit verat virtutis*
opus.

B. 2° aliquas propositiones Baianas jux-
ta bullam pontificiam posse aliquo sciimi
sustineri : ita plures eam interpretanto.
maxime primatescSocietate, Snares tom. I
de Grat. prolegomerio 6, c. 2, Vasques in
1 2, dist. 190, cap. 18, apud Sorry lib. t,
c. 20.

Urgent tandem. Ilœc omnia decerpimus
cx Serrio, infideli et fabuloso historico,
cujus liber limatus et castigatus fuit ope
Quesnelli, damnatus ab inquisitione His-
panica, el cui interim non minus fidunt
nonnulli gratiæ prædeterminanlis «t Jan*
seniane vindices quam <uo Ture® Vco-
rano. Ita modeste professor Duacenu-, in
dictatis anni 172'. At miser est non qui
patitur, sc i qui facit injuriam ; missis igi-
tur his'utceptisconviciis, quamvis nihil pro-

b',
li' i

π i

M

H

bel eorum quæ profert, ad singula tamen breviter respondebo.

Ad primum, Serrium nec fabulosum nec infidelem esse historicum, sed e contra infidelem et fabulosam esse Historiam P. Livini Meycr invective probat *Thom. triom.* t. 5, § 1, et Apolog. a. 7, eo potissimum quod Historia P. Hyacinthi Serry firmissimis et omnio fide (Tignis testimoniis nitatur, nimirum, ipsis actis secretariorum congregationum, scriptis cardinalis Madrulii congregationum præfecti, scriptis variis consultorum, Diario D. Le Bossu consultoris, Diario et aliis scriptis clarissimi Pegnæ, qui nomine regis Hispaniæ suas partes egit in hac causa, et aliis pluribus ejusdem fidei momenti de quibus vide. Senium in Præfat. § 6 et sequentibus. Quæ vero effutunt professores Duaceni de odio implacabili quo ardebat Pegna in Societatem, calumniæ revincit opus quod ipse Pegna edidit contra senatus Parisiensis edictum quo ex Gallia exulabant Jesuits in eo quippe opere jura Societatis acerrime lueatur, et eam immodicis laudibus effert : ilanc Societatem extulerit ei. defenderit implacabilis ejus hostis?

Historia vero P. Livini Mover c contra infumis prorsus el caducis fundamentis superstructa est, nimirum litteris commendatitiis principum et episcorum emendicatis, declamationibus et scriptis ipsorum Molinæ defensorum, actis et testimoniis quarundam academiarum Jesuiticarum in quibus dominantur Jesuitæ, et aliis ejusdem farinae momenti; eamquo Serrius quinto libro Apologetico, secundæ editioni suæ Historiæ addito, falsi passim claudum redarguit ac plene confutavit.

Si dicas, huic quinto libro Apologetico ferri Livinum Meycr opposuisse suæ Historiæ vindicias ad quas obmutuit Senius.

B. I». Non hic, sicut inter mulierculas rixantes, is est censendus victor qui ultimo loquitur. in nullis obmutuerunt patres Societatis, neque tamen ideo in hisse victos fatentur.

B. 2°. Vindicias Historiæ Livini Meyer Serrius justissimis de causis non est responso dignatus. 1° Quia P. Meyer non adimplevit conditionem quam jure exposulaverat Serrius : « Si quis, inquit § 12, » præf 2 edit, suæ Historiæ, historiam hanc j meamdeno impugnare velit, per me

lice'. Me .luerit tamen qui >quid id attentabit ex probatis documentis, ac. i tarum præsertim congregationum tabulis, me (um agendum esse. Si scilicet egerit, .entis illum ac fabulis pauci sinam, sed responsionis honore non dignabor, ne sapientis oraculo repugnare videar : *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam*. Stultitiæ quippe genus esse puto, . velle de rebus historicis aliter quam ex illarum documentis pronuntiare ac delinere. » Porro vindiciæ Livini Meyer nituntur iis omnino documentis infidis, infirmis et caducis ac ejus opus vindicatum. 2° Quia præfatæ vindiciæ nihil fenne aliud sunt quam mera repetitio prioris Historiæ, in quibus de Meyer easdem nugas quas radicitus contrivit Serrius, audacter et quandoque syllabam recantat quasi forent intactæ; et quod magis est indignatione vel risu dignum, non raro adjicit hanc mendacem clausulam : *Ad hec nihil hactenus respondit adversarius*. Quod si quandoque aliquid novi, quod rarum est, videatur afferre, id antea scilicet fert solutionem, vel illam præoccupavit Senius in suo quinto libro apologetico et in aliis suis operibus gallice conscriptis. Hæc omnia ad oculum passim exhibet Apologia 7^a *Viom. triom.* et patet cuique utriusque opera conferenti.

Siluit ergo Serrius ad vindicias Livini Meyer, si tamen vindiciæ dici debeant, et non potius prioris operis jam diluti nuda transcriptio; siluit, inquam, non obmutuit, quasi nihil haberet respondendum, ut ad nauseam jactitant Molinistæ; sed siluit, quia prius plus quam sufficienter dixerat, et mutilis atque otiosa fuisset ejus responsio; siluit, quia adversarius nihil protulit quod mereretur ulterius responsum.

Ad secundum, nego librum Serrii limatum et castigatum fuisse ope Quesnelli. de quo vide ipsum Serrium, lib. 2^o, sect. 1, cap. 1, ubi non negat quidem opus suum manuscriptorum, ipso prorsus inconsulto, incidisse in manus Quesnelli, typographo communicante, ut ab ipso resciret, quod moris est, num hujus mercis facile mercatores inveniret; sed nihil quidquam ab ipso fuisse additum probat ex ipso. Quesnelli testimoniis et aliis. Insuper *dato*, quod falsum est, cura Quesnelli hoc opus fuisse typis cusum, ideo rejiciendum? Hollandi **quotidie curant** imprimi libros Jesuitarum

idcone rejiciendi? Inio, *dato* totam hanc Historiam esse opus alicujus Janséniste, ideone damnanda tanquam falsa? An omnia quæ scribunt damnati auctores sunt damnanda? Jansenius catholice scripsit in Pcnlatemum et quatuor Evangelia, Arnaldus pro fide eucharistiae; idque maxime verum est ubi agitur de rebus historicis, quarum fides, non auctoritati dicentis, sed veracibus ac cerlis ab ipso prolatis testimoniis innititur.

Id tertium, dato Historiam Serrii vere esse damnatam ab Inquisitione Hispaniae, ut narrant adversarii, id enim ab ipsis solis accipimus, respondeo damnatam esse non quia falsa continet, sed quia narratione quorundam factorum, licet verorum, visa est injuriosa Sancio Officio et magno inquisitori. Hoc patet ex ipsis verbis censura, quam refert ipse professor Duaccnus, ubi nulla inuritur nota falsitatis, sed, ut ipse ait, damnatur, *ut referta variis propositionibus scandalosis, seditiosis, injuriosis summis pontificibus, S. Officio, magno inquisitori*, etc. Unde efficacissimum eruitur argumentum pro hujus Historiæ sinceritate et voracitate, quod rigoroso Inquisitionis examine discussa, nihil falsum in ea sit deprehensum; id enim si deprehendissent judices, dubio procul falsitatis nota inussissent. Insuper quidquid sit de ista censura inquisitionis Hispanicæ, cui nos non astringimur, per omnes alias Ecclesiæ provincias etiam Romæ currit indemnitas liber, omnium eruditum, exceptis Moisiniis, applausu exceptus De antiquis censuris lovan. et duacensi, *adversus Lessium et Hamclium Jesuitas, doctrinæ Moliniame præassertores Lovanii, et variis aliis præsentem materiam spectantibus*.

Anno 1587, nono Septembris, academia Lovaniensis triginta quatuor propositiones Lessii etllamelii, præsertim de gratia versatili et scientia media aliisque materiis affinibus, gravi censura perstrinxit. Anno sequenti 1588. die vigesima Jan. duriozem in Lessium censuram instruxit academia Duacensis, ab illustrissimis prasulibus Camcracensi, Mechliniensi et Gandensi sententiam rogata.

Has censuras multi episcopi alique viri gravissimi comprobarunt, parumque abfuit quin synodorum decretis Lessiana dogma-

ta damnarentur : missis aliis testibus, hujus rei fidem facit ipsa Societas in Imagine primi saeculi lib. 6, cap. 4, p. 848 : « Ad- » versariis, inquit, nostrum dedecus in- » desinenter urgentibus, major episcopo- » rum pars, et quædam collegia canoni- » eorum geminis duarum acadcmiarum » censuris calculum adjecerant. Mccbli- » niensis vero et Cameracensis metropoli- » tæ synodum parabant episcoporum, qui » dogmata nostra a duabus Facultatibus » damnata discuterent, eademque toto » proscriberent Belgio, tanquam impias » Massilicnsiumaut Pelagii reliquia*, adeo- » que Societati notam inurerent hæreticæ » pravitatis. »

Academia Lovaniensis ad hæc usque tempora firmiter huic censura adhæsit, quod et nuperrime 1725, declaravit occasione recentioris censura Duacensis : declarationem habes in *Thom. triom.p.* 86. Similiter universitas Duacena se adimere priori suæ censura declaravit an. 1648 et 1690 : declarationes habes in Apolog. *Thom. triumph.* p. 79 et 80. Ilis adjunge academiam Salmanlicensem quæ eandem doctrinam damnavit an. 1581, in Prudentio de Monte-Majore, et an. 1595 in Molina : patet ex ejus Censuris. Vide *Thom. triom.* a. 6.54 et ejus Apolog. a. 12, Scerry lib. 5, sect. 5, cap. 1. Quid sentiendum de cæteris acadcmiis, episcopis et theologis, *patebit ex responsione adversariorum*.

Objicit itaque professor Duacensis q. 5 de scientia media § 1, post Theodor. Eleutheruin seu Livinum Meyer. 1° Doctores Lovamenses post editam censuram acriter perstrinxit illustriss. nuntius slalimatque venit in illius cognitionem.

2° Sorbonam adeo non potuit adducere in suas partes facultas Lovaniensis quemadmodum speraverat, ut Sorbonici qui circa hæc tempora præcipua laude floruerunt, Duvallius, Isambertus, Gamacbæus, etc. physicas prædelcrminationes rejecerint.

5° Censuram Lovaniensem improbaverant variæ Germante academte, Trevirensis, Moguntina, Ingolstadiensis

4° Præstantes in Belgio theologi et plures episcopi in censuram illam Lovanensem velut iniquam et abusivam insurrexerunt, inter alios Joannes Strienus episcopus Mildeburgensis, Thom. Stapletonius.

5° Misit Lessius suas illas propositiones

DE SCIENTIA MEDIA.

a facultate Lovaniensi .Dmnlas ad SS. pontificem bixlum V, cum sua apologia : pontifex autem convocato cœtu cardinalium, po?t longam et profundam discussionem, illas omnes propositiones vocavit *same fidei articulos* , suoque nuntio Octavia Calatino episcopo vices mandavit hanc suam sententiam pronuntiandi, et præciendi sub pœna excommunicationis ne quis eosdem articulos damnaret vel censura ulla notaret, ut videre est in litteris Sixti V typis Macii 1588, decimo Julii.

G° Porro censura Duacena iisdem universitatibus et theologorum suffragiis, eodem pontificis rescripto, eadem nuntii apostolici auctoritate suspensa est et improbat quibus Lovaniensis. Accedit quod, novis dissensionibus exortis Duaci an. 1590, novo edicto Duacum misso, nuntius apostolicus an. 1591, pristinam vindicaverit docendi libertatem patribus Societatis prohibuerit sub pœna excommunicationis ne eorum controversa doctrina censura ulla notetur.... Et an. 1722, prædictæ censura non esse adhærendum declaravit eadem facultas Duacena.

7° Tandem Molinæ liber de Concordia, communi fere omnium religiosorum ordinum suffragio et approbatione, receptus est in Hispania, ubi primum publici juris factus est, doctrina scientiæ mediæ et gratis congruæ ibidem in variis academiis fuit propugnata, variæ tum illic academiæ pro libro Concordiæ, nulla pro physicis prædeterminationibus aptum et indubitatum suffragium tulit. Iisdem temporibus facultas theologica Parisiensis doctrinam Societatis probavit, Dominicanorum rejecit ; septem Germaniæ universitates, Mogunlina , Ilerbipolonais, Ingolstadiensis, Delingana, Viennensis, Græcensis, Trevirensis et Mussipontana in Lotharingia, pro eadem doctrina judicia et pro opposita censuras miserunt ad Clementem VIII, eo tempore quo agitabantur disputationes *de Auxiliis*. Bononiensis universitas in Italia pro nostra quoque sententia suffragium tulit.

Hæc, inquam, professores Societatis Duaci simpliciter narrando et asserendo, absque ulla probatione, quasi ad fidem faciendam solius dicentis auctoritas sufficeret. Verum in his quot verba lot ferme esse falsilales aut dissimulationes quibus au-

rite juventutis animos lactam, jarnpridem tot invictis rationibus et tesUmon>i> probarunt Serrius lib. 1 Hist, a cap. 4 ad 12, lib. 5, sect. 2, a cap. 4 ad 41, et sect. 5, a cap. 5 ad 8, et in aliis operibus gallice conscriptis, *Thomisme triumph.* a 6, 5, 4 et 5, ejus Apologia ab art. 10 ad 18 ; et quantum ad censuras Lovan. et Duacn. *Assertio censuræ Lovan. et Duacn.* per Steyarlium, opusc. tom. 1; item recens opus gallice inscriptum, *Apologie du JI. P. Pierre Soto et des anciennes censures de J.ouvain et de Douai* etc. typis Avenionensibus 1758, a pag. 170 usque ad finem, ut mirum sit adversariorum obstinationem in iis refricandis nondum potuisse frangi. Itaque ex his pauca colligam, si non ut sileant adversarii, saltem ut decepti errore leventur, et præmunianlur incauti, quibus laudatorum operum non est copia. Igitur

Ad primum, JR. nuntium tantum significare Lovaniensibus, ut si cum patribus Societatis concordia iniri non possit, definitivam sententiam S. Sedi committerent ; patres Societatis vicissim hortabatur ne adeo cruditæ academiæ theologos temere provocarent. Ita ex narratione nuntii apost. ad cardinalem S. Severinæ transmissa apud Ser. lib. 1, c. 4 et lib. 5, sect. 2, c. 4. Idne est acriter perstringi Lovanienses ?

Ad secundum, JI. falsum esse universitatem Lovaniensem suam censuram ad Parisiensem misisse, ut eam in suas partes traheret, sed ut rerum Lovanii gestarum conscia fieret, quod urbanitatis officium etiam præstitit variis episcopis et universitati Duacenæ. Hæc porro non tacuit, quia ab archiepiscopis Camcracensi, etc. invitata fuit dicere sententiam ; illa vero tacuit, (plia non fuit invitata, et aliunde tunc temports agebantur dies septorum tristissimi (*les Barricades*), quibus ipsi incumberebat magis propria vulnera tractare quam aliena curare. Isaaco Habertio contrarium asserenti in hoc nulla fides, 1° quia erat vir medullitus Molinista; 2° quia sexaginta annis post hoc scripsit; 5° quia apertam falsitalcm profert, dum dicit utramque academiam Lovan. et Duacensem invitasse Parisiensem ut idem faceret : *Elles invitèrent ensemble la faculté de théologie de Paris d'en faire autant, mais elle en fit refus*, (*Défense de la foi*, ch. 14.) Ccr-

tum est enmi solam Lovanicensem suam censuram Parisiensibus direxisse, idque pluribus mensibus antequam Duaceni suam adornarent. Plura apud Serry lib. 1, c. 5 et cap. 11, tom. 1, Gallicæ defensionis. Quod Sorbonici tunc temporis physicas praedeterminationes non rejecerint, *patebit infra*.

Ad tertium, B. has tres academias nihil aliud esse quam collegia Societatis, aut saltem in iis plene dominari Iesuitas. Insuper istæ tres academias non tulerunt sententiam super censuram Lovan. nec super 54 propositiones damnatas Lessii, sed super sex antitheses in quibus suam et censura doctrinam contraxerat Lessius, ut ipsemet narrat apud Elcuthenim. — porro hanc utriusque doctrinæ synopsis artificiose et infideliter conflata conquesta est academia Lovaniensis, datis ad Mogentinos epistolis die decimo Septemb. 1388; Ser. lib. 1, c. 5 et I. S, see. 2, c. 4 et aliis locis ibi cit.

Ad quartum, B. Longe plures et episcopos et theologos subscripsisse censura Lovac. fidem facit ipsa Societ. in Imagine primi sæculi sup. cit. Vide Sorry ib. p. 688, Apolog. *Thom. triumph.* a. 18.

Ad quintum, B. narrationem hanc solius Lessii auctoris et testis in propria causa auctoritate niti, quam nec fideliter refert professor Duacensis, dicit enim Lessius: « Accepit propositiones pontifex, et postea in consistorio iussit illas coram se et cardinalibus legi: quibus lectis, pontifex, ut erat insignis theologus, dixit se idem sentire, et rogavit illustrissimos cardinales quid ipsis videretur. Qui easdem propositiones tanquam sanæ doctrinæ articulos approbarunt. » Vides, Lessium tamen dicere suas propositiones *post longam et profundam discussionem a Sixto* fuisse probatas, ut dicit professor Duacensis; sed illico iis solum lectis: quod sane fabulam sapit tot gravissimas difficultates unico intuitu dirigi.

Sed et maxime falsum est tam pontificem quam nuntium vocasse propositiones Lessianas *βάρη* fidei articulos*. Nescio, inquit lepide Steyartius, *quomodo illis qui ista objiciunt sit sanum caput*. Dixerunt ergo duniacensis *ortas esse controter: sias in, seu super quibusdam sanat doctrina? articulis*. Verba sunt utriusque decreti et pontificis et nuntii*, quibus non significatur ma-

gis doctrina Lessii quam Lovanensium (horum enim censuram cum suis propositionibus Romam miserat Lessius, ut testatur ipse litteris ad Costorum datis decimo tertio Decemb. 1587, et doctrinam Lovaniensium Calvinismi sugillaverant Jeeuila prius), sed significant tantum doctrinam in genere et generalia ejus capita, de Scriptura, de gratia, deprædestinatione: quasi si diceretur, super quibusdam capitibus theologiæ seu Christiana: doctrinæ controversiam fuisse exortam. Ita respondit Rilhovius in Apologetico 1589 Decærio Jesuitæ Duacensi: ita etiam Lemosinsolemni congreg. vigesimo secundo Mart. 1604, Bastidæ eadem pontificis verba objicienti. Adde, hæc verba non fuisse prolata a SS. pontifice ex propria sententia et definiendo, sed recitando tantum et narrando, prout acceperat a nuntio apostolico: *resper se patet*. « Venerabilis frater, » inquit Sixtus V..... ex fraternitatis tuæ » litteris ad nos proxime allatis, controversias inter universitatis Lovaniensis theologos et sacerdotes Soc. Iesu in quibusdam sanæ doctrinæ articulis ortas fuisse » cognovimus. »

Insuper neque pontificem neque nuntium unquam definivisse aut consuisse propositiones Lessianas esse sanas, patet luce clarius ex utriusque verbis. Mandat enim pontifex Basseo nuntio ut omnia utriusque partis scripta et momenta ad se mittat: *Ut, inquit, duce auctoreque Spiritu sancto, ea definiamus, quorum certam doctrinam eos habere oporteat*. Deinde jubet utrique parti, proposita excommunicationis pœna, ut a contentione absterneant. Octavius nuntius Lovanium appulsus vigesimo secundo Junii 1588, pontificis mandatum executioni mandavit, momenta utriusque partis accepit, et omnibus his de rebus silentium indixit sub pœna excommunicationis, *donec auctoritate apostolica mature definitæ fuerint*, in decreto dato Lovanii decimo Julii 1588: ex quibus omnibus palam est neque pontificem neque nuntium, aut censuram Lovan. improbasse, aut Lessii doctrinam approbasse, sed jussisse tantum omnia in suspensio esse, donec ea definiret sancta Sedes. Porro lis eo pacto Hornam ascita, silentio sepulta est: qua ratione? incertum.

Id unum novimus ex ilcnriquesio Jesuits, secretam a pontifice reprehensionem sustinuisse Lessium, sel saltem alium ejusdem scnteniæ. Sic enim ipse lib. 1 de I It. Fine cap. 12, gratuitam pradesfinalionem propugnans, loquitur: « Quidam doctus » (tacito nomine Lessium verisimilius in- » digitans) prædicavil in academia Lova- » niensi oppositum, cum magno scandalo » academiæ : ct re ad Sixtum V papam » delata, sustinuit suæ temeritatis gravem » reprehensionem.» Hoc alterum novimus, PP. Jesuitas ab hoc tempore non amplius ausos fuisse docerc in suis scholis lres primas propositiones Lcssii de Scriptura sacra, a duabus academiis damnatas. Porro siaSS. pontifice et nuntio declaratum sit eas esse sanam doctrinam, quid prohibet etiam nunc defendi? ipsis sane maxime honorificum foret docere doctrinam a S. Sede probatam ut sanam.

Adde ad cumulum, censuram Lovanicn-BcmSS. pontificibus Alexandro VII, Innocentio XII oblatam eorumque judicio permissam, semper evasisse illæsam, nullainque in ea inventam fuisse iniquitatem, ut testatur laud. Steyartius Jansenianomm infensus hostis, tertius inter academiæ Lovan. hac de causa ad Innoc. XI deputatus in assert, prius cit.

Ad tcxltim. De censura Duaccna idem dico aede Lovanicnsi, quantum ad decretum nuntii et suffragia universitatum et theologorum. Quantum vero ad novas dissensiones ortas Duaci ct alterum decretum nuntii, //hoc novum decretum nunquam fuisse secundum juris formulas promulgatum Duaci; neque illo, etiamsi promulgatum fuerit, propositiones Lcssii probari, neque censuram universitatis damnari, sed eo tantum decerni, « ulrius- » que opinionis assertoribus manere suam » sentiendi docendique libertatem..... » donec per Sedem apostolicam quasiio- » nes de ejusmodi materiis exortæ defi- » nianlur ac determinentur. » Vide Serriinii lib. i c. 8, lib. 5, sect. 2, c. 8, el Apologiain Soton. 56. Quod addit P. professor. eadem facultatem Duaccnam, hoc est, quatuor dot tores iu sua recenti censura data an. 1722, declarare non esse adhaerendum antiquae censura t //l. hanc recentem censuram anni 1722, ab episcopo Atlrebalensi pluries jam damnatam,

tandem Vaticano fulmine fuisse contritam decimo octavo Julii an. 1729.

//Id t plimum. In eo multa cumulatim congeruntur (piorum plena refutatio longiorem exigeret discussionem; -cd, cum qu i facilitate as-ci unlin, eadem possint negari breviter // *Dico* 1° De religiosis ordinibus, nullum neque tempore congregationum, neque alio, profe-sum fuisse Molinismum, sed e contra fere omnes profiteri doctrinam Thomisticam, late probat *Thom triumph.* a 4, § 2, et ejus Apolog. a ii. Quod opponi potest ex quibusdam litteris, quæ videntur asserere tempore congregationum Bnedictinos et Augustinianos Molina* assentiri, probatur ibidem ex testimoniis clarissimi Pegnæ et D. Le Bossu consultoris et aliorum, ha* litteras fuisse emendicabas, atque variis titulis nulla fide dignas; item ex litteris D. Cornexo abbatis S. Jacobi in Gallæcia, eas referre duniaxat sensum quorundam privatorum, non ordinis : cæterum hos duos ordines a schola Moliniana nunc longissime distare nemo novit. Vide locis cit. et Serry lib. B, sect, o, cap. 5.

2° De academiis. Jam constat ex dictis, Lovanicnsem, Duacensem et Salmaiticcnsem, quæ inter Christiani obis academias non infimum locum obtinent, censuro notasse opiniones Molinæ : nulla vero alicujus nominis proferri potest qua* illas adoptaverit; quod enim de septem academiis Germanicis narrant, risu potius dignum est (piam seria confutatione, cum bæ septem academiæ nihil sint aliud quam collegia Societatis cum titulo el juribus universitatis; ita ut ex quinquaginta snlscribenlibus numerentur quadraginta Je-uiLæ, ipii tamen, ne fraus appareret, suam professionem tacuerunt. Aliunde ha* septem academiæ cum Mussipontana, qua est etiam, ut omnes norunt, collegium Societatis, doctrinam Calvinisticam, non Thomisticam, scripto male suto expositam, condemnarunt. Vide Serry locis cit. *Thom. triumph.* a 6, § 4, et ejus Apolog. a. 16.

His ocio obscuri nominis universitatibus, alias duas celebei rimas adjungit professor tanquam Molinæ tunc temporis faventes, scilicet Parisiensem el Bononiensem. De Parisiensi, constat contraiium ex bin s li b ri* Dmallii docturis et g<i professoria iu Surboua ad iJD. CreiUiuin cl

Bossutium eliam doctores Sorlonicos, tunc Romæ degentes; in quarum prima data vigesimo Jan. 1602, dicit doctiss. Duvalins: « zEgre fero quempiam Romæ com- » morantem effutiisse academiā nostram » aliquid in Molinæ gratiam decernere » voluisse; hoc enim falsum est... Provi- » debnnus vero per syndicum nostrum, » ne interim ullus ex baccalaurcis nostris » quidquam de Molinæ opinionibus suis » in thesibus defendat. » In secunda, data vigesimo secundo Julii 1602, dicit decanum et syndicum facultatis noluisse subscribere thesibus Molinianis Antonii Rosa, episcopi Syivanectensis. Vide Serry lib. 2, c. 26, et lib. 5, sect. 5, c. 5, 77 iom. /rtompA. a. 6, § 4, et ejus Apolog. a. 17. Quod si secutis deinde temporibus quidam a sententia Thomistica abierint, nihil officit; distinguendæ sunt enim quorundam private opiniones a doctrina totius ordinis. Quæ vero fuerit olim, et quæ nunc sit doctrina hujus academix, habes loc. cit.

De universitate Bononiensi duo luculenter evincit Apolog. *Thom. triumph.* art. 15 : primum, suffragium quod obtruditur non esse ipsius universitatis, sed aliquorum privatorum, quorum chirographa osliatim fuerunt commendata : idque probat tum ex ipsis subscriptionibus quæ non in conventu academix, sed seorsim et privatim fuerunt apposite, atque sigillo non universitatis, sed privatorum munitæ; tum quia in tabulis publicis academix nihil hac de re invenitur: secundum, quod scriptum cui subscripserunt quidam doctores Bononienses, mentiebatur doctrinam Molinæ esse approbatam ab omnibus universitatibus Hispaniæ, Germaniæ et Galliæ, ab omnibus ordinibus religiosis Salmanticæ, Vallisoleti et alibi ; ipsammet universitatem Lovaniensem suam censuram retractasse ; item quod doctrinam Thomisticam et Molinisticam vitiose et adulterine exponeret: *hæc patent ex ejus textu.* Vide locis cit. Idem scriptum PP. Jésuite exhibuerunt aliis universitatibus Italiæ, a quibus repulsam passi sunt.

Addam pro coronide, plures præsules quibus doctrina Molinæ in ortu suo innouit, et præstantissimos tunc temporis theologos, non solum extraneos, sed etiam Societatis, eam improbasse. Imprimis eam improbarunt cardinalis Baronius, tum in

Annalibus ad annum 490, n. 56, cum maxime in epistola ad I), de Villars archiepiscopum Viennensem; cardinalis de Bemile, teste patre Gibicuf, in Epist. dedic. ad Urbanum VIII, cardinalis Quiroga archiepiscopus Toletanus, testibus card. Baronio in suis Commentariis et Jesuita Henriques in sua Censura anni 1394; episcopus Coriaccensis in sua censura 1395; episcopus Novæ Carthaginis ; episcopus Mindoniensis in sua Censura 1596; episcopus Lincinianensis : episcopus Siliensis in Candia, et omnes ferine episcopi Belgici qui censuris Lovaniensi et Duacensi suffragati sunt. Adde inquisitionem Vallisoktanam, imo et generalem Inquisitionem Hispaniæ. Inter theologos, omissis nunc Estio, Gravio et aliis universitatum Lovan. Duæ, et Salmant. doctoribus, hanc quoque nascentem doctrinam improbavere Franciscus Xumel, celebris theologus, generalis ordinis de Mercede, Coqueus, Crellius, Bossutius, doctores Parisienses: quid de aliis hujus primariæ academix doctoribus ? Constat ex Litteris Duvallii mox laudatis. Joannes Carlagene ord. Min., Joannes de Rada procurator generalis Franciscanorum, Michaël Salon Augustinianus, et plures alii. Ex Societate, Mariana lib. de Regimine Societ., cap. 4, Henriques in lib. de ultimo Fine hominis, sed præsertim in duabus censuris, altera 1594, altera 1597, quibus acriter perstringit Molinæ placita, et in quarum ultima subjicit, *eamdem curam, scilicet* sententiam dicendi supra librum Molinæ, « commissam esse viris doctissimis » in Hispania, quibus doctrina fere tota » fibri visa est suscitare antiquos errores » Pelagii et Semi-Pelagianorum de vi naturalis arbitrii. » Et Franciscus Macedo, insignis theologus Franciscanus qui viginti annis Societatem professus fuerat et cujus semper fuit studiosissimus, dicit collât. 10, pag. 568: « Cum Henriques omnes » pene alii Hispaniæ doctores idem sentiebant. » Vide plura in *Thom. triumph.* a. 6, §§ 2, 5 et 5, et in ejus Apolog. art. 9, 10 et 18.

§ IX. — *Convelluntur fundamenta scientia media?*

Obj. 1. « cum Tournely et cæteris Molinistis ex Scriptura, illud celebre Malth. 11 : *Tee tibi, Corozain, vae tibi, Bethsaidu;*

quia si in Tyro et Sidone factic essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio et cinere poenitentiam egissent. Ex quo sic arguunt : Christus increpat Judæos compacte ad Tyrios et Sidonios, quod non egerint poenitentiam in visis ejus miraculis et audita ejus prædicatione, quam egissent Tyrii et Sidonii si eadem Christi miracula vidissent et ejus prædicationem audivissent : atqui hæc increpatio fuisset injusta, si Deus cognovisset poenitentiam futuram Tyrionum in suo decreto absoluto et efficaci, ex hypothesi miraculorum et prædicationis Christi, et non prius decreto per scientiam mediam : ergo. *Prob. min.* Illa increpatio est injusta cui fieri potest justa responsio : atqui in sententia Thoinistarum huic Christi increpationi Judæi potuissent juste respondere dicendo : Domine, si efficaciter decrevisses nostram poenitentiam supposita prædicatione Christi, sicut decreveras poenitentiam Tyrionum sub eadem conditione, poenitentiam egissemus sicut illi egissent : injuste ergo nos præ illis increpas. Hoc argumentum quod tam extollunt Molinistæ, et quo ubique utuntur tanquam gladio et clypeo, ex omni parte nutare probant sequentia. Unde

H. 1° Apostolum Rom. 9, hoc ipsum argumentum sibi objicere ; cum enim ostendisset prædestinationem gratuitam exemplo Jacob et Esau, dixissetque *non esse currentis aut volentis, sed miserentis Dei, qui cujus vult miseretur, et quem vult indurat;* statim sibi objicit : *Dicis itaque mihi : Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis restitit? Quasi* diceret : Ut quid conqueritur et increpat me Deus quod obduratus non convertar? si vellet misereri largiendo gratiam ut aliis, converterer ; nemo enim ejus voluntati resistit. En ipsum adversariorum argumentum. Hoc autem Apostolus non solvit, ut isti, pervelle aut nolle liberi arbitrii, sed ut arrogans castigat : *Ohomo, inquit, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit : Quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus huius eadem mæsa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Ex quo evidens fit Apostolum aliter sapere quam sapiant Molinistæ, cumque non cognovissent scientiam mediam, alioquin potuissent et debuissent per illam occurrere

scandalo et solvere difficultatem, dicendo objicienti : Quid conquereris? si non convertar, sicut alii convertuntur, penitus te ipsum est ; habes sicut alii gratiam sufficientem cujus efficacia pendet a tuo libero arbitrio. At non sic Doctor gentium, gravem hanc difficultatem non aliter solvens quam exclamando et recurrendo ad omnipotentissimam Dei voluntatem.

B. W retorquendo argumentum. Juxta systemata gratiæ congruæ, quod communius sustinent patres Societatis, quod omnes secundum suas leges sustinere tenentur, Judæi potuissent pariter respondere Christo increpanti ipsos comparate ad Tyrios : Domine, si nos posuisses in aliis circumstantiis in quibus per scientiam mediam prævideras nos poenitentiam acturos, eam egissemus, sicut eam acturi fuissent Tyrii quos in opportunis illis circumstantiis collocasses, ex hypothesi quod apud ipsos facte fuissent virtutes quæ facte sunt apud nos; seu brevius, quod idem est. Si dedisses nobis gratiam congruam, sicut decreveras dare Tyriis, non secus ac illi, poenitentiam egissemus.

Deponit Tournely, in sententia assertorum scientiæ mediæ, justam non fore responsionem Judæorum, quandoquidem in iis in quibus erant circumstantiis nihil ipsis deerat eorum quæ ad conversionem sunt necessaria. At fallit aut fallitur doctor Molinianus; deerat namque iis gratia congrua, scilicet, gratia major moraliter et in ratione beneficii : gratia vero congrua non est minus necessaria in hoc systemate adeo conversionem quam gratia per se efficax in systemate Thomistico. Hoc ergo argumentum quod tam magnificant Congruistæ, ipsis peraque ac nobis, ac cuivis catholice de gratia sentienti, est solvendum, cum veritas catholica sit, eos qui convertuntur gratia sive physice, sive moraliter, sive congrue potentiori esse proventus quam qui non convertuntur.

7°. 5° directe ad argumentum, V. min. Id prob. N. iterum, min. et dico in nostra sententia, nullam fuisse Judæis causam juste excusationis comparate ad Tyrios, quod non crediderint et poenitentiam non egerint, ob duplicem rationem. 1° Quia licet non habuerint gratiam efficacem dantem agere, seu decretum ad illam, habuerunt saltem gratias sufficientes dantes pos-

sc; potenti autem facere id ad quod obligatur et non facienti, peccatum est illi. 2. Quia quod non habuerint gratiam efficacem, eorum culpa fuit eo scilicet quod illa sc magis indignos exhibuerint quam exhibuissent Tyrii, propter maiorem cajcilitatem, maiorem duritiem et ingratitude. Hæc ratio est S. Augustini de Dono Persev. cap. 14, ubi ait : « Non erant sic ex- » caecati oculi, nec sic induratum cor Ty- » riorum et Sidoniorum, quoniam credi- » dissent si qualia viderunt isti (Judæi) si- » gna vidissent. » Est etiam S. Thome 5 contra Gent. cap. 159, ubi dicit « quod, » licet aliquis per motum liberi arbitrii » divinam gratiam nec promereri nec ac- » quirere possit, potest tamen seipsum » impedire ne eam recipiat... Et cum hoc » sit in potestate liberi arbitrii impedire » divinæ gratiæ receptionem, vel non im- » pedire; non immerito in culpam impul- » tur ei qui impedimentum præstat gratiæ » receptioni. Deus enim, quantum in se » est, paratus est omnibus gratiam dare ; » vult enim omnes homines salvos fieri .. » Sed illi soli gratia privantur, qui in seip- » sis gratiæ impedimentum præstant : si- » cut sole mundum illuminante, in culpam » imputatur ei qui oculos claudit, si ex » hoc aliquod malum sequatur, licet vide- » re non possit nisi lumine solis præve- » niatur. »

Inst. Ut increpatio comparativa sit justa, debet esse squalitas inter extrema comparisonis : v. g. si Petrus validioribus claptioribus armis munitus vincat, Joannes vero debilioribus aut ineptioribus instructus vincatur, injuste rex increparet Joannem comparate ad Petrum quod non vice-rit : atqui in sententia Thomistarum, non foret squalitas in Judæos et Tyrios, cum hi habuissent gratiam efficacem, illi no. i : ergo.

Pramissa rectorione argumenti de gratia congrua ul supra, *Il. jua ta utramque rationem in precedenti solutione datam.* 1° *D. maj.* Ut increpatio comparativa sit justa, debet esse æqualitas inter extrema comparisonis, quoad debitum et potentiam illud implendi, *C. maj.* quoad actualem implelio..cm. .V. niq/. Time enim nulli increpationi foret locus. Porro in Judæis et Tyriis erat æquale debitum poenitendi, æqualis potentia, cum ulriq. habe-

rent auxilia sufficientia dantia posse i tn exemplo autem allate, arma se tenent ex parte actus primi seu potentiæ. 2° *D. eandem maj.* Debet esset æqualitas inter extrema comparisonis, si defectus æqualitatis non proveniat ex culpa illius extremi cui desunt requisita ad æqualitatem, *transat maj.* si ex ejus culpa proveniat, *N. maj.* Sic Joannes victus juste increparetur, si recusasset arma æqualia illis quibus vicit Petrus. Jam autem quod Judæi non receperint auxilia talia qualia recepissent Tyrii, eorum culpa fuit, propter scilicet majora impedimenta quæ apposuerunt receptioni gratiæ, ut dictum est. Quæ his opponit Tournely partira soluta manent ex dictis, et redibunt infra de decretis.

Ilæ sunt communes inter Thomistas hujus difficilis argumenti solutiones et quidem fundatissimæ. Quartam tamen proponere non pigebit ex nostro sapientissime Alassoulic tom. 2 de Gratia Divina diss. 5, q. 6, quia audio eam non paucis arridere.

/i. 4 nullam fuisse Judæis rationem juslæ excusationis, siquidem non habuerint minora auxilia quam habuissent Tyrii, et quibus isti reipsa fuissent conversi, licet iis illi non sint conversi, ea scilicet ratione, quod major erat illorum resistantia quam eadem auxilia non superarent, quæ tamen superassent minorem Tyriorum resistantiam. Quamvis enim gratia vi sua seu ex voluntate Dei sit efficax et non ex consensu hominis, major tamen visgraliæ requiritur ad vincendam majorem resistantiam et oppositionem quam ad vincendam minorem; sicut licet calor si ex se combustivus, activior tamen requiritur ad comburendum lignum præ nimia huiniditate magis combustioni resistens quam minus huinidum, ea scilicet ratione communiter recepta in philosophia, quod debeat servari propoilio i ter causam et effectum, et quod causa quantumvis sit efficax, diversos tamen gradus effectus majores aut minores producit secundum diversas majores aut minores dispositiones subjecti. Hinc in subjecta materia, communiter censemus et dicimus, quo gravior ingruit tentatio, aut vclimcnlior urget passio, eo potenliori gratia opus esse ut vincatur.

Ille modus explicandi efficaciam divinæ gratiæ facili-videtur et ad enodandis intricalissimas difficultates aptus, eumqu-

fuse ex principiis SS. Aug. et Thornæ as-
truit laudatus Massoulie cit. q. 6 per qua-
tuor articulos. Hunc etiam videtur docere
noster Gonzales quem citat et sequitur
noster Bancel q. *if* de Scientia media a. 4,
J2; suas tamen etiam patitur difficultates,
et contra illum insurgunt utrinque et Mo-
linistæ et Antimolinistæ.

Objiciunt 1° *Antimolinistæ*. Iste mo-
dus explicandi efficaciam divinæ gratiæ vi-
detur coincidere cum modo quo eam ex-
plicant patres Jcsuitæ; reponit enim illam
in quadam congruitate, sicut explicant
laudati patres. Ergo.

/? D. Ant. Iste modus reponit effica-
ciam gratiæ in quadam congruitate, eadem
cum Molinistica, *N.* longe diversa *C.* *Ex-*
plicatur. Congruitas in qua patres Socie-
tatis reponunt efficaciam gratiæ, est, quod
detur accommodata circumstantiis perso-
na?, loci et temporis in quibus prævisa est
habitura effectum ex innata libertate, ex
quo fit quod unus consentiat illi, non con-
sentiente altero æqualiter obdurato et
peccatore, et quod per talem consensum
eam reddat efficacem, quæ vi sua non erat
efficax. Quamvis enim admittant quod gra-
tia sil major in ratione beneficii in eo qui
convertitur quam in alio qui non conver-
titur, quia scilicet datur ex singulari Dei
benevolentia ul congruat, negant tamen
quod sil major physice seu efficacia agendi :
unde efficaciam gratiæ non in ipsius gra-
tiæ vi agendi reponunt, sed magis in ipso
consensu voluntatis quæ se gratiæ subji-
cit. Nec enim gratiæ tribuunt ullam veram
causalitatem physicam quæ ipsum volun-
tatis consensum natura præcedat et physi-
ce causet, neque consequenter volunt es-
se infallibilem connexionem inter gratiam
et voluntatis consensum ex vi et efficacia
ipsius gratiæ; utrumque enim existimant
esse libertatis peremptorium.

At vero congruitas in qua sententia
quam hic exponimus reponit efficaciam
gratia', sita est in hoc, quod magis resis-
tenti et obdurato fortior detur gratia, quæ
ipsum non qualitercumque concutiat, sed
penitus vi sua vincat et consensum efficiat.
Unde sequitur 1° in ista sententia, quod
gratia sil ex se efficax; 2° quod nunquam
eveniat ut ex duobus æqualiter obduratis
cum æquali gratia, unus convertatur, alter
non; 5° quod gratia habeat veram et phy-

sicam causalitatem in consensum volunta-
tis; 4° quod vi et efficacia sua habeat cum
eo infallibilem nexum: quæ omnia repug-
nant systemati gratiæ congruæ Jesuita-
rum.

» *Reponunt*. Saltem iste modus explican-
di efficaciam gratiæ stare non potest sine
scientia media qua Deus voluntatis dispo-
sitionem exploret, ut ipsi majorem vel mi-
norem gratiam conferat; alioquin falli pos-
set dando gratiam minorem voluntati, quæ
majorem pro sua majori obduratione exi-
geret. Ergo.

R. N. ant. Ut enim Dens dirigatur in-
fallibiliter in collatione proportionate suæ
gratiæ, non requiritur quod per scientiam
mediam exploret quid voluntas sit vel non
sit actura ex innata libertate, si confera-
tur illi talis vel talis gratia; sed sufficit
quod ex una parte per scientiam simplicis
intelligentiæ cognoscat varios suæ gratiæ
gradus quos conferre potest; et ex altera
quod per scientiam visionis cognoscat præ-
sentem voluntatis dispositionem, cui seli-
git temperatum motionis gradum qui
ipsam voluntatem vi sua convertere possit
et de facto convertat.

Objiciunt a contrario Molinistæ cum
Tournely q. 5 de grat. sub finem, et qua-
tuor doctoribus Duacensis in sua censura
anni 1722 Sedis apostolicæ judicio pros-
cripta, hunc explicandi modum esse Jan-
senianum, quia juxta illum gratia sufficiens
nihil est aliud quam gratia cupiditate in-
ferior : atqui talem gratiam sufficientem
admisit Jansenius ; ergo.

R. Negato assumpto, D. maf. Juxta
hunc explicandi modum, gratia sufficiens
nihil est aliud quam gratia cupiditate né-
cessitante inferior, *M. maj.* cupiditate non
nécessitante, *C. maj.* *Ad hunc sensum*
distincta min. N. conseq. In hoc ergo er-
ravit Jansenius, quod intellexerit de cupi-
ditate qua necessario abriperetur voluntas,
juxta illud S. Augustini male intellectum:
Secundum id quod magis delectat, ne-
cesse est nos agere. Secundum hoc enim
gratia non est vere sufficiens. Nullus au-
tem videtur error, si intelligatur ut nos
intelligimus de cupiditate cui ex mera ma-
litia et plena libertate servi' voluntas: un-
de exemplum quo utitur Massoulie de igno-
et aliis causis physice agentibus et subjec-
tis passive resistentibus,, non habet omni-

modam paritatem. Licet enim utrinque causa agat plus vel minus, secundum majorem vel minorem resistentiam passi, et in hoc sit paritas; est tamen disparitas, quod causa naturaliter et physice movens aut resistens moveat aut resistat necessario, gratia autem et passio moveant libere : gratia quidem, quia licet physice agat, causât tamen non solum actum, sed et modum actus, scilicet ipsam libertatem ; passio, quia solum moraliter movet, solus enim Deus qua voluntatis nostra auctor, in eam physice agere potest. Unde in eo systemate, gratia est vere sufficiens etiam relative, quia voluntas vere cum illa potest agere, quatenus potest vere non sequi passionem contrariam a qua nullatenus necessitatur. Vide opusculum nostrum gallice inscriptum : *Lettre à messieurs les docteurs de la faculté de théologie de l'université de Douay*. Cæterum hunc explicandi modum proponimus duntaxat ex abundanti ut probabilem, et in quantum nobis videtur salvare jura libertatis et sufficientiam gratiæ, sine quo illum dimittimus; priores enim solutiones omnino sufficiunt, et illis, ut communius receptis in schola Thomistica, potissimum insistimus.

Objicit 2° Tournely ab auctoritate S. Augustini. S. Aug. lib. de Prædest. Sanctorum cap. 10, dicit Deum prascire ea quæ non prædestinat: *Prascire autem potest, inquit, quæ ipse non facit, sicut quacumque peccata*. Scientia ergo illa non est Dei decreto innixa nec illud supponit, sed scientia quæ decretum Dei absolutum et actuale non supponit, vocatur scientia media. Ergo.

/?. verba S. Augustini non integre referri. Dicit enim S. doctor : « Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus: prascire autem potens » est etiam quæ ipse non facit, sicut quæcumque peccata. » Porro verbis prioribus petitur jugulum scientiæ mediæ. *Subsumo enim* : atqui omnia bona nostra facit Deus: ergo omnia bona nostra in suapradestinatione seu decreto prascit : quo posito corrumpitur scientia media. Quæ vero non facit Deus; ut sunt peccata, ea prascit non in decreto effectivo seu approbativo, sed permissivo, juxta illud aliud S. Augustini de Divo Iohanne cap. 6 : *Nihil /it* (nec proinde faciendum sciri potest) *nisi quod*

aut (Deus) *ipse facit, aut fieri permittit*. Vide obj. seq. ex D. Th.

Instat Tournely. S. Aug. lib. 11 de Genes, ad Litt. c. 22, solvens quæstionem istam toties ab ethnicis propositam, cur Deus creavit angelum quem sciebat peccaturum, respondet: « Prasciens cum propria » voluntate malum futurum, fecit tamen, » non abstinens bonitatem suam in præbenda vita atque substantia futura etiam » noxiæ voluntati, simul pravidens quanta » de illo bona esset sua mirabili bonitate » ac potestate factururus. » Eadem quæstionem movet lib. 22. de Civitate, c. 1, de angelo et primo homine, eodemque modo illam dissolvit. Ex quibus sic arguit doctor Sorbonicus : Præscientia illa de qua ibi loquitur S. Aug. ipsa est scientia conditionata per quam Deus prascit angelum male operaturum si crearetur : at hoc non præscivit Deus in ullo decreto efficaci (debuisset dicere absoluto) ex parte sui, et conditionato ex parte objecti : ergo. *Prob. min.* Quia præscientia illa talis est, ut ea stante potuerit Deus angelum non creare : at fieri non potest ut stante scientia absoluta visionis circa malam voluntatem angeli ponendam, Deus angelum non crearet, cum luce scientia præsupponat necessario angeli creationem : ergo non præscivit Deus in ullo decreto absoluto ex parte sui et conditionato ex parte objecti angelum male operaturum si crearetur.

/?. *N. primam min.* et dico Deum prascire peccatum conditionato futurum angeli in hoc decreto subjective absoluto et objective conditionato, *Si creem angelum, volo permittere ejus lapsum*. *Ad prob. N. suppos'dum min.* Non enim nos dicimus Deum scientia visionis prascire peccatum angeli absolute futurum antequam decreverit eum creare, sed conditionate futurum duntaxat, nempe si creetur.

Instat iterum Tournely. S. Aug. lib. i ad Simplic. q. 2 dicit : « Si vellet Deus » etiam eorum misereri (qui nempe vocati » non veniunt), posset ita vocare quomodo » illis aptum esset, ut et moverentur, et » intelligerent, et sequerentur... cujus miseretur sic cum vocat, quomodo scit con- » gruere ut vocantem non respuat. » *Ex quibus scilicet format argumentum*. Deus non posset vocare eos qui non veniunt, (eo modo quo os ei illis aptum ut venirent, iuxta m. certo

cognosceret quomodo vocandi sunt ut veniant. atqui scientia illa non est scientia absoluta visionis, quia non versatur circa eos qui sunt absolute venturi, sed qui venirent, si tali modo vocarentur : ergo est conditionata, et quidem ante omne decretum prædefinens, quia supponitur in Deo non esse voluntatem ita eos vocandi.

II. Concessa maj. et min. N. consequ. el dico quod illa scientia sit scientia simplicis intelligentie, qua Deus cognoscit in thesauris suæ omnipotentiae infinitos modos et gratias quibus, si vellet, rebelles ad se compelleret voluntates.

Hic admodum jejune sistit Tournely ex S. Aug. sed urgent ulterius alii Molinistæ tum ex dicto libro ad Simplicium tum ex aliis operibus S. Aug. et dicunt: S. Aug. ibid, ad Simplicium sic ait : « Quamvis nulli uno » modo vocati sint, tamen quia non omnes » uno modo affecti sunt, illi soli sequuntur » hanc vocationem qui ei capiendae reperiuntur » idonei : illi electi qui congruenter » vocati... cujus miseretur, sic eum vocat » quomodo scit ei congruere ut vocantem » non respuat... cum ergo alius sic, alius » autem sic moveatur ad fidem, eademque » res sæpe alio modo dicta moveat, alio » modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat, quis audeat dicere » Deo defuisse modum vocandi quod » etiam Esaii ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret in qua » Jacob justificatus est? » El lib. de Dono Perseverantiae c. 14, loquens de Tyriis convertendis, si vidissent Christi miracula, ait : « Ex quo apparet habere quosdam in ipso » ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ (per quod moveantur ad fidem, si » congrua suis mentibus vel audiant verba, vel signa conspiciant. » *Ex quibus inferunt* Molinistæ, prædestinationem et vocationem, juxta S. Augustinum, fieri secundum scientiam mediam qua Deus, antequam vocet et prædestinet, præscit et explorat qui modi, quæ circumstantiæ congruant ad obtinendum hominis consensum, quidve ipse homo velit in his circumstantiis, maxime cum, in sententia Thomistarum, fieri non possit ut multi uno modo, id est, æquali gratia vocali, unus convertatur, alter non.

Ji. .v. consequ. Tota enim auctoritates nihil favent scientiæ mediæ; quia si Deus

novit consensum conditionato futurum ex congruitate mediorum, per eam scientiam novit per quam novit quid cuique sit congruum ut consentiat; hoc autem novit, ut jam dixi, per scientiam simplicis intelligentiæ, et non per scientiam mediam, ejus unicum objectum est consensus liber, non in alio prævisus quam in sua futuritione et non in congruitate gratiæ. Non enim defensores scientiæ mediæ dicunt præsciri consensum futurum, quia præscitur gratia congrua ; sed e contra gratiam præsciri congruam, (quia præscitur consensus futurus in sua veritate objectiva. Nihil ergo istæ auctoritates juvant scientiam mediam.

Dices. Juvant saltem gratiam congruam qualem nunc propugnant defensores scientiæ mediæ.

Il. ita videri quibusdam, corticem verborum aspicientibus, at non legitimum sensum attingentibus, quem, priusquam exponam, præmitto id mirum atque præposterum esse, quod Molinistæ in asserenda gratia congrua, tantam imo fere totam vim reponant in his libris S. Augustini ad Simplicianum, quos scripsi» junior secundo scilicet episcopatus anno ante ortam Pelagii et Semi-Pelagianorum hæresim; cum longe satius foret mentem S. doctoris repetere circa hanc materiam ex libris quos scripsit post exortas illas hæreses et directe contra illas, ut sunt de Gratia Christi, de Correctione et Gratia, de Prædestinatione Sanctorum, de Dono Perseverantiæ, Epistola 107 ad Vitalem, Epistola 105 ad Sixtum; maxime cum ipse S. Aug. lib. de Dono Perseverantiae c. 21, dicat se in his libris ad Simplicianum, *proficienter Deo miserante scripsisse, non tamen a perfectione coepisse*; et Bellarminus in signe Societatis decus, lib. 2 de Gratia et Lib. arb. c. 15, fateatur quod S. Augustinus, dum scripsit libros ad Simplicianum, adhuc juvenis erat, neque nulla invenerat in hac difficillima quæstione, quæ* postea majori diligentia investigavit et reperit. Nec obstat quod ipse S. doctor lib. 2. Retract. c. 1, item lib. de Prædest. Sancti, c. 4; et de Dono Perseverantiae c. 21. remittat adversarios ad libros Simpliciano inscriptos, sanam doctrinam illic percepturos; non enim id dicit S. Augustinus universim de omnibus quæ in his libris scripsit, sed tantum de gratuita vocatione ad fidem sine

præviis meritis, et de gratia necessaria ad initium fidei, *ut patet ex ipsius verbis*, « λ ideant, inquit, utrum in libri primi » posterioribus partibus eorum duorum » quos mei episcopatus initio, antequam » Pelag. aia hœresis appareret, ad Simpli- » cianum episcopum Mediolanensem scri- » psi, remanserit aliquid quo vocetur in ■ dubium, gratiam Dei non secundum » merita nostra dari, et utrum ibi non » satis egerim, etiam initium fidei esse » donum Dei. » Quapropter quod spectat difficiliore gratiæ controversias, puta in quo medio Deus futuram hominis conversionem præsciat, <jua vi, quomodo gratia sil efficax, possumus dicere de iis libris inscriptis ad Simplicianum ante hæresim Pelagianorum et Semi-Pelagianorum, quod ipsemet S. Præsul de scriptis veterum Patrum dicit lib. de Prædest. Sancti, c. 14. « Quid igitur opus est ut eorum scrutemur » opuscula, qui priusquam ista hæresis ori- » retur, non habuerunt necessitatem in hac » difficili ad solvendum quæstione versari? » quod procul dubio facerent, si respon- » dere talibus cogerentur. »

His pnemissis, nunc ad intelligentiam textuum obectorum, sedulo advertendum est, S. Augustinum in his non loqui nisi de gratia seu vocatione externa congrua. *Patet tum ex ejus verbis citatis* : - Cum » eadem res sæpe alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat; » et » si congrua suis mentibus vel audiant » verba, vel signa conspicient : » tum ex variis exemplis externæ vocationis quæ ibidem profert, ut quod Nathanaël ad unam sententiam Christi credidit, discipuli miraculo facto in Cana Galileæ crediderunt, de cruce et morte discipuli conterriti titubarunt, latro credidit, nulli Christum miracula facientem contempserunt, qui discipulis talia facientibus crediderunt, etsimilia, in quibus nihil præler signa, miracula et verba memorat S. Augustinus. Porro certo certius est S. doctorem nunquam docuisse aut sensisse vocationem externam ob id unum in electis esse congruam et efficacem, quod illorum genio, propensioni et naturalibus affectibus responderet; alioquin purum putumque Pclatiam docuisset, nempe solam vocationem externam, seclusa gratia interna, sufficere ad fidem. De congruitate

ergo quam facit gratia non natura intelligendus est S. Augustinus.

Docet itaque S. doctor et nos cum ipso, Deum secundum ordinarias suæ providentiæ leges, ut hominem ad gratiæ interioris et efficacis susceptionem disponat, uti quibusdam adminiculis seu gratiis exterioribus, quales sunt prædicationes, exhortationes, increpationes, exempla, miracula, etc. quibus inest vis quædam externa movendi et suadendi moraliter et objective, et quarum quædam quibusdam hominibus commovendis sunt aptiores et magis congruat, secundum certas eorum dispositiones naturales et alias circumstantias; ita ut sæpe contingat, ut ait S. Augustinus et experientia testatur, quod « Eadem res alio » modo dicta moveat, alio modo dicta non, » aliumque moveat, alium non moveat. » At quod hæ gratiæ exteriores ex hoc præcise quod sint genio, affectibus naturalibus aliisve circumstantiis attemperatæ et congruæ, sortiantur effectum et operentur consensum, absque ope gratiæ interioris voluntatem efficaciter inclinantis, nunquam somniavit S. Augustinus; nisi, ut dixi, velis ipsum docuisse putidissimam hæresim, salutem solis gratiis exterioribus ascribendo. Quando ergo dixit ex pluribus uno modo vocatis exterius alios sequi, alios non sequi; item Tyrios credituros visis Christi miraculis, quia non erat in eis extinctum munus intelligentiæ naturalis : id procul dubio dixit absque præjudicio illius interioris gratiæ perquam Deus hanc externam vocationem congruam efficit et consensum operatur, quaque fit in nostra sententia ut ex duobus æqualiter exterius vocatis, unus convertatur, alter non. Ejus itaque verborum sensus est : quamvis multi uno modo exterius sint vocati, quia tamen non omnes uno modo per gratiam sunt affecti, illi soli sequuntur vocationem qui ei capiendæ reperiuntur, id est, efficiuntur per gratiam idonei; et electos suos vocat quomodo scit eis congruere ut sequantur, quatenus perfecte novit vim et efficaciam suæ gratiæ qua fit ut et illis vocatio congruat, et ipsi consentiant. Haec respondit noster Lemos in 2 congreg. coram Paulo V, vigesimo Septembris 1605, Bastidæ objicienti hunc locum. S. Aug. ex lib. 1 ad Simplic. q. 2.

Ilancuuc mentem esse suam phiribux m

locis aperte significat S. Aug. Sic de Prædest. Sanet c. 8 : « Cum evangeliuin prædicatur, inquit, quidam credunt, quidam non credunt; sed qui credunt prædicatore forinsecus insonante, intus a Patre u auditui/ -itque discunt..... Hoc est, illis « datur ut credant. » Et lib. de Corrept. et Grat. c. 14, dicit externam correptionem Geri intus salubrem, quatenus Deus « intus » agit, corda tenet, corda movet, eosque u voluntatibus eorum, quas in illis operatur, trahit. » His conformiter S. Prosper « carmine de Ingratis:

..... Percurrit Apostolus orbem,
Prædicat, hortetur, plantet, riget, increp-
at, instet,
Ut tamen his studiis auditor promoveatur,
Non doctor neque discipulus, sed gratia sola
Efficit...

Sed utquid mentem S. Augustini alio inquiramus, cum in eo ipso loco qui nobis objicitur, scilicet lib. 1 ad Simplic. q. 2, aperte eam declaret, atque diserte asserat vocationem externam habere ab interiori gratia quod sit congrua et efficax ; cum enim in illa quaestione nullum tribuisset huic externæ vocationi, sic ille concludit : « Quis potest credere, nisi aliqua vocatione, hoc est, aliquo rerum testificatione tangatur?... Quis autem animo amplectitur aliquid quod eum non delectat? aut quis habet in potestate ut vel occurrat quod eum delectare possit, vel delectet cum occurrerit? Cum ergo nos ea delectantur quibus perficiamus ad Deum, inspiratur hoc et præbetur gratia Dei, non nutu nostro et industria aut operum meritis comparatur ; quia ut sil nutus vocationis imitatur, ut sit industria studii, ut sint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur: propterea petere jubemur, ut accipiamus. » Dicitur lib. i Retract. cap. 2, loquens de duobus libris ad Simplicianum, fatetur se quidem nullum tribuisse libero arbitrio, sic tamen ut in fine omnia ad gratiam divinam retulerit. « In cujus, » inquit, quaestiones solutione laboratum est quidem pro libero arbitrio voluntatis humanæ, sed vicit gratia Dei. Nec nisi ad illud perveniri potuit, ut liquet dissona ventate dixisse inter hæc Apostolus. *Quis enim se discernit? quid autem habes quod non accepisti?* quod volens etiam martyr Cyprianus ostendit.

Bil l . t . I.

» dere, hoc totum ipso titulo definivit, dicens : *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil est.* » Quæ sane non possunt intelligi de gratia congrua sive externa sive interna, ad sensum Molinisticum, sed de sola gratia sese efficaci, ut alibi probavimus.

« Huic solutioni, quæ est communis inter Thomistas, aliam addit Massoulie, juxta systema in primo argumento propositum, dicens congruitatem de qua loquitur S. Augustinus, sitam esse in hoc quod magis obdurato convertendo potentior gratia sit conferenda, minor minus obdurato. Ex quo fit quod, quamvis multi uno modo sint vocali, non tamen omnes sequantur, quia non omnes sunt eodem modo allecti, sed alii aliis sunt magis obdurati et magis resistunt; item quod Deus sic vocat eum cujus miseretur, quomodo scit ei congruere ut vocantem non respuat, quatenus confert illi gratiam quam novit fortius esse ejus resistentia. Vide latius laudatum theologum q. 6 cit. a 4.

Urgent iterum ex S. Aug. S. Doctor ibidem 1° ad Simplicianum q. 2, dicit : « Ut velimus et suum esse voluit Deus et nostrum, suum vocando, nostrum sequendo. » De Spiritu et Littera cap. 55 : « Visum solum suasionibus agit Deus, sive extrinsecus sive intrinsecus, sed consentire vel dissentire propriæ voluntatis est. » Et 12 de Civitat. cap. 6, respondens quaestioni qua quaeritur de duobus æquali vocatione vocalis, æqualiter corpore et animo allectis et pari lentatione pulsatis, cur contingat alterum stare, alterum cadere, dicit : « Quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse a castitate deficere? » Ergo juxta S. Aug. gratia ex nostro consensu habet quod sit efficax, proinde non ipsa gratia consensus præscitur, sed ex ipso consensu præscitur gratia efficax, consequenter per scientiam mediam.

Ad duo prima loca et similia, B. sanctum Augustinum nihil aliud velle quam quod vocatio sit a solo Deo et non a nobis, consensus vero sit a nobis : at quod sit ita a nobis, ut non sil etiam a Deo illum ipsum in nobis operante, non dicit S. Augustinus, quin potius contrarium affirmat. De Corrept. et Grat. cap. 2 : « Inlelligant, » inquit, si filii Dei sunt, spiritu Dei se agant, ut quod agendum est agant, et cum

» egerint, illi a quo aguntur, gratias agant :
 » aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil
 » agant. » Lib. de Dono Persev. cap. 15 :
 ■ Nos volumus, sed Deus in nobis opera-
 » tur et velle : nos operamur, sed Deus in
 » nobis operatur et operari pro bona vo-
 » Imitate : hoc nobis expedit et credere et
 » dicere, ut sit humilis et submissa confes-
 » sio, et detur totum Deo. » Ita senties.

Ad tertium. Similiter vere dixit S. Augustinus nullam esse exterius apparentem causam cur unus steterit, alter non, nisi propriam ulriusque voluntatem ; sed quod oui steterit, id voluerit, non negat S. Doctor esse ab alia causa latente, scilicet gratia Dei quæ operatur ipsum velle, ut continuo docet cum Apostolo. Tandem mirum cuique videri debet Molinistas modernos tam pertinaciter contendere S. Augustinum scientiam mediam agnovisse et probasse; cum ipse Molina eorum dux et primates Jesuitæ ultro fateantur S. Augustino fuisse ignotam. Vide § 4, probatione 4 et ultima, et § 7.

Obj. 5^o ex aliis Patribus. S. Chrysost. Horn. 12 in Epist. ad Hebræos dicit : « Oportet primo nos eligere quæ bona » sunt, et tunc Deus quæ sua sunt intro-
 » ducit; non enim antecedit voluntates
 » nostras, ne lædatur liberum arbitrium. » Ergo antequam bona sua decernat, explorat voluntates nostras per scientiam mediam. Unde Horn. 51 et 65 in Matth. dicit, « Deum tunc vocasse (Matthæum et
 » Paulum) quando noverat consensuros. » S. Damascenus lib. 2 de Fide cap. ultimo : « Deus virtutes et vilia et ea quæ sunt
 » a nostro arbitrio, præcognoscit quidem,
 » sed non prædeterminat. » Ergo ea non præcognoscit in decreto, sed extra per scientiam mediam. Ergo.

Ad S. Chrysost. B. ipsum solum velle Deum non largiri adultis habitus virtutum nisi se ad illos præparent; quod autem ista præparatio sit etiam a Deo non negat S. doctor, cum enim dicit Deum non antecedere voluntates nostras, non intelligit de omni antecedentia, neque sic intelligit ipsi Molinistæ, foret enim Semi-Pelagianum, sed de antecedentia necessitante; unde addit, *ne lædatur liberum arbitrium.* Cum autem dicit Deum vocasse apostolos quando præscivit obtemperaturos, intelligendus est quando præscivit se

operaturum in illis ut obtemperarent, Juxta regulam S. Augustini de Dono Fewer, cap. 19, de qua supra : « Quid nos pro-
 » hibet, quando apud aliquos verbi Dei
 » tractatores legimus Dei præscientiam, et
 » agitur de vocatione electorum, canitiem
 » prædeterminationem intelligere? » Et « nisi
 » sic intelligas doctrinam Chrysostomi, in-
 » quit card. Toletus Soc. Jesu, Annot. 54
 » in cap. 5 Lucæ, illi non consentio, sed
 » contrariam omnino veram existimo. »

Hic q. 25. a. 1. ad. 1. — *Ad Damascenum*, B. cum S. Th. quod Damascenus nominat prædeterminationem, impositionem necessitatis, sicut est in rebus naturalibus quæ sunt necessario determinate ad unum, quod patet ex eo quod subdit : *Aon enim vult malitiam, neque compellit ad virtutem.* Neque adversarii possunt intelligere de omni prædeterminatione, cum ipsi non negent nos a Deo aliquo modo saltem moraliter prædeterminari.

Inst. ex D. Thoma. S. Doctor de veritate q. 12, a. It), tam in corp, quam ad 1 et 5, docet præscientiam magis patere etiam in bonis quam prædestinationem ; dicit enim prædestinationem esse tantum de his quæ a solo Deo fiunt, et non de his quæ fiunt per causas secundas sive naturales sive voluntarias, sed de istis esse tantum præscientiam. Et 5 p. q. 1, a. 5, ad 4, dicit quod *prædeslinatio supponat præscientiam futurorum.* Ergo.

Ad primum, B. doctrinam quæ hienobis obtruditur tanquam D. Thomæ, si crude intelligatur, esse apertum errorem, nimirum bona quæ a nobis fiunt nullatenus esse a Deo prædestinata et volita. Longe ergo alius est D. Thomæ sensus. S. Doctor ibi explicat quamdam D. Hieronymi divisionem prophetiæ in prophetiam comminationis, prædestinationis et præscientiæ : ita ut secundum Illicron. prophetia comminationis sit prædictio ordinis causarum ad effectum, qui ordo potest impediri, ut patet in prædictione Jonæ de Ninive subversione; prophetia prædestinationis, prædictio eorumquæ a solo Deo fiunt; prophetia præscientiæ, prædictio eorum quæ a causis secundis sive naturalibus sive liberis fiunt. Prædestinationem itaque eo sensu S. Hieronymi usurpatam dicit S. Thomas non esse per se de his quæ a nobis fiunt, sed tantum per accidens et indirecte, quatenus

eunt a Deo, ad i et ad 4. Ex quo constat praedestinationem, si latius sumatur, ut sumimus, esse etiam bonorum quæ a nobis fiunt.

Ad Secundum, S Thomas ibi intendit probare quod Christus non fuisset incarnatus si Adam non peccasset, ideoque praedestinationem Incarnationis supponere praescientiam peccati Adæ. Unde cum dicit quod praedeslinatio supponat praescientiam futurorum, intelligit de futuris quæ per praedestinationem non constituuntur, ut sunt peccata. Ita Cajet, et post ipsum alii. Recte addit Sylvius, hunc D Th. textum, si bene inspiciatur, non plus importare quam quod praedeslinatio supponat eum qui praedesliuat esse praescium futurorum.

Ad solutionem similitudinum instantiarum, sive ex D. Th. sive ex aliis Patribus, nota praedestinationem sumi dupliciter : stricte pro decreto specialiter ordinante creaturam rationalem ad finem supernaturalem ; late pro quocumque decreto effectivo alicujus boni. Cum ergo quandoque Patres dicunt praescientiam latius patere quam praedestinationem, plerumque sumunt praedestinationem primo sensu, juxta quem verum est praescientiam etiam in bonis latius patere quam praedestinationem talem, quia bona ordinis naturalis per illam non fiunt, sed per decreta providentiæ naturalis, in quibus proinde cognoscuntur.

Momenta a ratione quæ objicit Tournely petuntur ex impossibilitate et inutilitate decretorum subjective absolutorum et objective conditionatorum, ex læsione tum libertatis humanæ cum sanctitatis divinæ, ex insufficientia gratiæ sufficientis in nostro systemate. Primum diluamus § seq. cætera diss. seq. de decretis divinæ voluntatis. Quæ supersunt levioris momenti breviter expeditam. Itaque

Obj, 4º a ratione. 1º Deus non cognoscit futura conditionata libera per scientiam simplicis intelligentiæ, quia hæc versatur tantum circa possibilia; neque per scientiam visionis, quia hæc versatur tantum circa existentia : ergo per scientiam mediam. 2º beatitudo Dei in Scripturis et Patribus dicitur mirabilis: atqui nihil est mirabile quod Deus cognoscit in sua voluntate quæ decrevit facere : sic enim Immunes cognoscunt. 5º Deus certo cognoscit

hoc futurum conditionatum. Si decrevero efficaciter consensum Petri, Petrus consentiet : atqui hoc non cognoscit in decreto actuali, cum supponatur nondum e-se positum : ergo ante decretum per scientiam mediam. Similiter Deus cognoscit ante decretum hoc futurum conditionatum, *St Deus precipiat mortem Christo, Christus eam eliget*; hoc enim verum est etiam in signo priori ad decretum : ergo.

Ad primum, P. esse moram quæstionem de nomine, circa quam divisi sunt etiam Thomiste. Quidam futurorum conditionatorum liberorum cognitionem revocant ad scientiam visionis, quia, inquiunt, licet, quatenus est visionis, respiciat solum existentia, tamen quatenus est libera et approbationis, respicit omnia objecta libera quæ dicunt aliquo modo ordinem ad existentiam. Alii revocant ad scientiam simplicis intelligentiæ; quia, inquiunt, sicut datur in Deo duplex scientia visionis, una naturalis et necessaria qua seipsum videt, altera libera qua videt creaturas; ita datur duplex scientia simplicis intelligentiæ, una naturalis et necessaria quæ respicit mere possibilia, altera libera quæ respicit futura conditionata : quod autem dicatur communiter a D. Thoma et theologis necessaria, ideo est quia præcipue occupatur circa possibilia. Ex his duabus sententiis elige quam volueris, et hanc scientiam quo volueris nomine appelles, perinde est, nec quidquam refert ad præsentent controversiam, modo non dicas hanc praescientiam antecedere decretum, de hoc enim solo quæstio agitur.

Ad secundum, D. min. Nihil est mirabile quod Deus in sua voluntate cognoscat quæ facere decrevit, ibi sistendo, *transit* ; aliis additis, N. Hoc ergo est mirabile in scientia Dei et illi soli proprium* quod per illam Deus cognoscat omnia in sua essentia tanquam in causa; et cum rerum omnium creaturarum et creabilium sit causa libera, prout vult et in quantum vult, hæc omnia videat in libero ^{bux} voluntatis decreto : unde sequitur quod hæc scientia in decreto fundata, ipsa etiam sit causa rerum, quod sit eminenter speculativa et practica, quod sit intuitiva rerum ^{præ-}entium in æternitate, absque dispendio suæ contingentia* et futuri [%] quod si mensura rerum et non a rebus mensurata, ^{cena}

ct infallibilis, universalis et ad omnia se extendens.

Ad tertium, *B.* hoc futurum conditionatum, *Si decrevero efficaciter Petri consensum, Petrus consentiet*, non esse futurum contingens de quo procedit quæstio; sed futurum necessarium, non necessitate consequentis, sed consequentiæ, proinde cognosci per scientiam simplicis intelligent!® : sicut in his propositionibus : *Si videam Petrum sedentem, Petrus sedet; si Deus præsciat Petrum consensurum, Petrus consentiet*; quamvis extrema sint libera, connexio tamen inter illa est infallibilis et necessaria, proindeque pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ. Idem posset dici de ista altera : *Si Deus præcipiat mortem Christo, Christus illam eliget*, ratione impeccabilitatis Christi. Vel dicendum in ea involvi ex parte conditionis decretum ut suppositum; ex hoc enim quod Christus sit impeccabilis, implicat quod Deus imponat ei præceptum quin simul decernat movere ejus voluntatem ad hujus præcepti impletionem.

Inst. Ex decreto determinante non sequitur necessario consensus voluntatis : ergo connexio inter illud et consensum voluntatis non est infallibilis et necessaria.

B.D. ant. ut ante. Ex decreto determinante non sequitur necessario consensus voluntatis necessitate consequentis, *C.* necessitate consequentiæ, *N.* vel non sequitur necessario consensus, quasi coacte et sine libertate ponatur, *C.* non sequitur necessario eo modo quo est a Deo volitus, *N.* Cmn enim voluntas Dei sit efficacissima, si velit Petrum libere consentire, sequitur necessario quod Petrus libere consentiet : sicut si præsciat Petrum libere consensurum, sequitur necessario quod Petrus libere consentiet; si videam Petrum libere sedentem, sequitur necessario quod Petrus libere sedeat,

Inferes. Ex datasolutione sequitur quod scientia Dei respectu futurorum conditionatorum habeat objectum necessarium, quod est contra hypolhesim et quod negant Thomistæ. *Probatur sequela.* *A.* decreto efficaci ad futurum conditionatum est consequentia necessaria, ex dictis : ergo si illi futurum conditionatum cognoscatur in isto decreto efficaci, objectum illius scientiæ erit necessarium.

B. N. sequelam. Ad prob. D. consequens. Si futurum conditionatum cognoscatur in decreto efficaci, objectum illius scientiæ erit necessarium, si decretum ingrediatur ex parte conditionis seu antecedentis et sit pars objecti, *C.* sic autem nos non disponimus. Si sit tantum medium quo Deus utitur ut in eo cognoscat infallibiliter futurum conditionatum, qualiter nos disponimus, *N.* Igitur secundum nos, objectum scientiæ conditional® est præcise futurum conditionatum contingens, v. g. *Si prædicetur evangelium Mauris, convertentur*, ubi nulla est necessaria connexio consequentis cum antecedente. Decretum autem a nobis statuitur ut medium ex parte subjecti, in quo infallibiliter cognoscat hoc objectum seu hanc connexionem ex se contingentem prædicationisevangelii cum conversione Maurorum; et quia decretum est de conversione futura contingenter et libere, hinc fit quod, quamvis illam infallibiliter inferat, non tollat tamen, sed e contra inferat quod sit futura contingenter et libere sub tali conditione, alioquin non foret efficax.

Quæ opponi possunt de veritate propositionum de futuro independenter a decreto seu de lege contradictoriarum, præocupavimus supra dum de scientia futurorum absolutorum.

§ X. — *Assurunter decreta in Deo subjective absoluta et objective conditionata.*

Cum huc usque probaverimus Deum futura conditionata non cognoscere per scientiam mediam ante decretum, sed in ipso decreto subjective absoluto et objective conditionato, rerum futuritionem conditionatam determinante; hujusmodi vero decreta totis lacertis impugnent adversarii, negentque dari in Deo; superest ad complementum hujus celebris controversis, ut invictis rationibus ostendamus ea esse admittenda. Pro quo

Nota 1°. Decretum in Deo, quod dicitur etiam prædefinitio et prædestinatio (sumendo prædestinationem lato sensu), nihil est aliud quam libera divinæ voluntatis volitio seu determinatio efficax et infallibilis, suavis tamen, circa eventus futuros. Duplex est, absolutum et conditionatum: absolutum, quod a nulla conditione pendet, sive ex parte subjecti, sive ex parte objecti,

et exprimitur absolute per verbum *volo* ; r. g. *volo creare mundum, volo salvare Petrum*: conditionatum, quod pendet a) aliqua conditione, et sub illa exprimitur; et hoc iterum est duplex, conditionatum ex parte subjecti, et ex parte objecti.

Conditionatum ex parte subjecti est, quando persona decernens non habet quidem actualement voluntatem tale quid facienda, haberet tamen, si certa conditio poneretur, ut cum dico : *Pellem venari, si non essem clericus; Pellem ire Jlomam, si non essem podager*. Unde tale decretum est tantum velleitas, qua quidem nihil aciu decernitur, sed remittitur decernendum in futurum si ponatur conditio. Conditionatum ex parte objecti tantum est, quando persona decernens habet actualement volitionem aliquid faciendi, suspenditur tamen executio donec ponatur certa conditio ; ut cum quis dicit : *Polo dare mille florenos Titio, si ducat filiam meam in uxorem ; Dabo equum meum Caio, si me cras convenerit*.

Nota 2°. Dari in Deo decreta absoluta circa eventus futuros, nullus negat; quia Dens nihil facit in tempore quod non voverit ab æterno, cum non ini ipiat in tempore velle aliquid. Sed quoad actus nostros liberos, est disparitas inter nos et Molinistas, quod, secundum nos, decretum absolutum sit certo et infallibiliter determinans et causans eorum futuritionem, consequenter sit aptum medium in quo Deus futura absoluta cei to cognoscat. At secundum Molinistas, non est decretum determinans, sed concurrendi duntaxat ad actum ad quem Deus per scientiam mediam vidit hominem se innata libertate determinaturum, paratus concurrere ad oppositum si ad hunc homo vellet se determinare ; unde certitudo eventus futuri non repolitur ex illo decreto absoluto, sed ex scientia media ; sicque istud decretum non est medium in quo Deus futura absoluta certo cognoscat, sed conditio tantum sine qua nihil sciri potest libere futurum, ut dicit AnnatusT \ ide § 4, probat. 2. Neque Molinistæ illud communiter assignant tanquam medium, ut vidimus a. 4hujusdiss. Quandoque tamen dum urgentur argumentis, ad illud confugiunt ut effugiant. Vide JdL et alibi.

Insuper certo constat non dari in Deo

decreta conditionata ex parte subjecti ; quia cum involvant imperfectionem poentialitatis et suspensionis, Deo repugnant. Est ergo quaestio de solis decretis subjective absolutis et objective conditionalis, determinantibus futuritionem conditionatam rerum.

Dico. Admittenda sunt in Deo decreta subjective absoluta et objective conditionata , futuritionem condilionatam rerum determinantia.

Prob. 1°. ex S. Scriptura. Deus in S. Scripturis promittit se plura facturum , si certa poneretur conditio : v. g. promisit Adæ quod ejus posteri nascerentur in iustitia originali, si ipse non peccaret; promisit filiis Israël quod eos introduceret et conservaret in terra promissionis, si Legem observarent ; promisit Davidi et Salomoni quod filii eorum sederent in ssculum super thronum Israel, si mandatis ejus obtemperarent; item promisit Abrahæ quod parceret Sodomæ, si in ea fuerint decem viri iusti; et alia phira similia. Dum ergo Deus hæc promittebat, vel habebat voluntatem promissum adimplendi, posita conditione, vel non : si primum, habemus intentum, est enim ibi voluntas seu decretum ex parte subjecti absolutum, et ex parte objecti conditionatum; si secundum, ergo mentitus est Deus, promittens se facturum quod facere revera non volebat.

Item plura futura conditionata ut certa revelantur in S. Scripturis, v. g. quod rex Joas percussisset Syriam usque ad consumptionem, si septies percussisset jaculo terram; quod Tyrii et Sidonii converterentur, si annuntiaretur ipsis Christus ; quod vivet rex Sedecias, si exiret ad regem Babylonis; quod Pater æternus mitteret Filio decem legiones angelorum, si ab ipso rogaretur; et alia. Vel ergo voluntas divina erat determinata circa hæc futura, posita conditione, vel non : si primum, iterum habemus intentum; si secundum, ergo hæc futura erant etiam indeterminata et suspensa ; nec poterant dici in S. Scripturis certo futura, si poneretur conditio; siquidem, manente indeterminata et suspensa voluntate divina a qua pendebant, ipsa etiam manent indeterminata et suspensa.

Neque dicas cum Tournely et aliis Molinistis, hæc certo futura sub conditione

affirmari, non ex decreto quod jam esset, sed ex decreto quod fuisset si posita fuisset conditio. Cum enim infer decretum et conditionem ex natura rei nulla esset connexio, non potest dici ponendum fuisse decretum, nisi Deus ipse decrevisset sic ponere decretum, sicque nisi esset decretum decreti; quod est absurdum. Vide tñ 5' præcedentis dissert.

A' dicas insuper, in his omnibus futuris conditionem pendere non a Deo decernente, sed a voluntate humana; adversarius autem non omnino refugere decreta conditionata, modo conditio non pendeat decernente: admittunt enim decretum salvandi omnes homines, si ipsi velint; decretum concurrendi cum homine, si ipse velit.

B. 1°. *Hoc dato*, magna ex parte concidunt argumenta adversariorum: non enim pos-uni amplius opponere decreta subjective absoluta et objective conditionata esse nova et inutilia; ex his nullam sequi in creatura mutationem quæ fundet in Deo relationem rationis, prout importat omne decretum; futurum conditionatum non posse esse objectum voluntatis divinæ, et alia.

B. 2°. *N. assumptum*. Imprimis conditio requisita ad conversionem Tyrriorum, nimirum mittere ipsis prædicatores, edere miracula, a solo Deo pendeat. In aliis conditiones sic pendebant a voluntate creata, ut æque ad minus etiam in sententia adversariorum, penderent a voluntate Dei, cum sine illius concursu saltem nullæ fuissent ponendæ.

Prob. 2° ex SS. dug. et Thoma. S. Augustinus, ut ex præcedentibus constat, dicit Deum facere futura ea prædeslinando, et quod hæc in sua prædestinatione cognoscat: eadem autem est ratio proportionis servata de futuris absolutis et conditionatis: ergo sicut Deus facit futura absoluta ea absolute prædeslinando, ita et conditionata ea conditionata prædeslinando.

S. Thomas in 1, disl. 46, q. 1, a. 1, ad 2, hic q. 19, a. 6, ad 1, et in 1 ad Timoth. 2, agnoscit in Deo voluntatem antecedentem salvandi omnes homines; et q. 23 de verit. a. 3, hanc voluntatem esse sinceram et beneplaciti: atqui juxta S. Th. hæc voluntas antecedens est subjective absoluta et objective conditionata, conditione non pendente a voluntate humana: ergo. *Prob. min.* S. Doctor loco cit. in 1 dicit: «Voluntas

» antecedens potest dici conditionata, nec
» tamen est imperfectio ex parte voluntatis
» divinæ, sed ex parte volili; quod non
« accipitur cum omnibus circumstantiis quæ
» exiguntur ad rectum ordinem iit salutis
» (em. » Idem hic a. 6 cit. ita ut secundum
D. Th. decretum salvandi omnes homines
sic debeat intelligi in Deo: *Polo salvare omnes homines, si hoc non repugnet manifestationi meorum attributorum, ordini providentia? mea? universalis, contingentia? et defectibilitati hominum*. Ergo.

Probat 5° ratione. Certo sunt multa futura conditionata, ut patet ex S. Scriptura, nec negant adversarii: atqui hæc non sunt nisi per decreta subjective absoluta et objective conditionata; ut namque late probavimus § 5 hujus articuli, non sunt futura conditionata a seipsis, alioquin non forent libera sed necessaria, contra hypothesim, et aliunde nihil potest se extrahere e massa possibilitatis et dare sibi aliquam actualitatem, qualis est ordo ad existendum sub conditione. Neque a conditione ponenda, cum inter illam et futurum nulla, aut contingens lanius sit connexio, ut inter prædicationem evangelii et conversionem Tyrriorum, inter percussione[m] terræ et devastationem Syriæ. Neque a causis secundis; secluso enim decreto seu determinatione causæ primæ, causas secundæ sunt indeterminatae et indifferentes ad ponendum vel non ponendum affectum. Neque tandem a decreto quod esset si poneretur conditio, quia futuritionis actualis debet assignari causa quæ sit et non quæ esset; et insuper, ut modo dicebamus, cum inter decretum et conditionem nulla sit ex natura rei connexio, non potest dici ponendum esse decretum si poneretur conditio, nisi in voluntate divina sic esset constitutum. Ergo. Vide plura loco cit.

Item, Deus certo cognoscit futura conditionata: atqui ea non cognoscit nisi in suo decreto subjective absoluto et objective conditionato; non enim ea cognoscit neque in supercomprehensione causarum, neque in decreto ut futuro, neque in veritate formali vel objectiva, ut late probavimus in anterioribus: ergo restat solum decretum in quo ea cognoscat.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Decreta subjective absoluta et

objective conditionata, sensu Thoinistico, 4° sunt nova, quorum nempe neque in S. Scripturis neque in Patribus ulla lit mentio, et quæ ab ineunie duntaxat superiori sæculo sunt inventa.

2° Sunt inutilia ; quid enim confert ad Dei perfectionem orbis regimen, aliquidve aliud, quod Deus decernat futura sub conditione quæ nunquam erit ?

5° Sunt illusoria plane ac nugatoria; siquidem sint de futuris sub conditione quæ tota pendet a decernente , et quam statuit non ponere : an non ille illudere ac nugari censendus esset, inquit Tournely, qui v. g. diceret, Volo dare Petro centum nummos si me crastina die invisat, statuatur tamen ille apud se summo mane e domo discedere, nec Petrum expectare; vel, ut alii arguunt, si dicat, Dabo tibi centum nummos si per astra volaveris ?

4° Sunt implicatoria; per ea enim Deus vult et non vult idem objectum : v. g. vult traditionem Davidis per Ceilitas, et non vult; quia non vult Davidem manere apud ipsos : vult conversionem Tyrionum, et non vult; quia non vult ipsis prædicari evangelium.

A. 1° hæc omnia posse retorqueri in decreta conditionata sensu Molinistico, dependentia scilicet a consensu liberi arbitrii. 1° Sunt nova et ante Molinam inaudita, nisi forte apud Pelagianos ac Seini-Pelagianos. 2° Sunt inutilia, illusoria, nugatoria, implicantia; quia dependent a conditione ab intrinseco et ex natura rei repugnante , quæ nempe non potest impleri absque eo ipso quod promittitur; puni enim Deus juxta illos sic decernit : *Dabo tibi meum concursum, si te determinaveris* ; perinde est ac si diceret : *Dabo tibi lucem, si videas hoc objectum ; dabo tibi eristentiam, si id egeris* : quod est prorsus nugatorium et implicatorium; quia concursus Dei non est minus necessarius homini ad se determinandum quam lux ad videndum, et existentia ad agendum.

A. 2° *ad singula*. 1° Ilæc decreta non sunt nova, sed in S. Scriptura, SS. Augustino et Thoma fundata, *ut patet c.v prima et secunda probatione*. Quod si de iis fusiùs et distinctius dixerimus, rectius loquar. Veteres, ad id illos impulit mota de scientia conditionum quæstio. Imo quæcundam noster Gonet hæc olim probata fuisse il-

historibus Societatis scriptoribus, Suaiesio, Arrubali, Henriquesio et aliis.

2° Non sunt inutilia; quia licet careant suo ultimo effectui, tamen ad plura alia sunt utilia. 1° Conducunt ad perfectionem scientiæ Dei, qui absque illis non sciret certo futura conditionata contingentia , ut satis superque probavimus tum hic, tum in precedentibus. 2° Conducunt ad providentiam supremi et universalis gubernatoris totius universi , ut modo dicam. 5° Per ea ordinantur et inclinantur causa) secundæ ad certoseffecclus, imo quidam quandoque producuntur : sic ex voluntate antecedente et conditionata salvandi omnes homines providentur omnibus auxilia sufficientia ad salutem. 4° Per ea manifestantur libertas arbitrii, defectibilitas et contingentia creaturarum, dispositiones causarum secundarum. Sic per decretum conversionis Tyrionum, si apud ipsos fierent signa quæ facta sunt apud Judæos, cognoscimus Judæos Tyrionum fuisse duriores et obstinatiores. 5° Tandem in iis tudentur divinæ promissiones; nihil enim Deus posset sincere promittere sub conditione, nisi sic vere vellet.

5° Non sunt illusoria et nugatoria. *Patet* 1° ex eo ipso quod sunt utilia. 2° Quia licet nugatorium sit velle aliquid sub conditione ab intrinseco et ex natura rei impossibili, «piale est istud quod fingunt adversarii, *Dabo tibi centum nummos si per astra volaveris*, aut etiam illud quod ipsi defendunt, *Dabo tibi concursum si te determinaveris* » ut vidimus in prima re-n. secus tamen quando conditio est tan u i ab extrinseco et ex suppositione accidentali impossibilis, ut in nostro casu. Pertinet enim ad provisorem universalem totius universi, «pii causas inter se contrarias continet, ut velit quædam sub uno respectu considerata, quæ secundum alteram faciem inspecta non vult, sicque quod quædam velit sub conditione, quam tamen conditionem propter alias rationes quandoque occultas, quandoque manifestas non vult pojii; neque enim supremum Numen moduli» no'tro metiri debemus. Sic, v.g. vult Ninivitas peccatores subvertere, quos penitentes vult salvare; vult parcere Sodom et in ea fuerint decem viri justi, quam, ea conditione non impleta, vult perire. Sic vult omnium salutem, si aliorum finibus

non repugnet; at quia repugnat, vult tantum efficaciter quorundam salutem. Item vult omnes salvare, quosdam per humiliatione*, afflictiones, persecutiones aut martyrium; id sane non potest velle efficaciter, nisi permittat peccata tyrannorum et vexantium, quos ideo juste vult damnare. Sic tandem vult omnes salvare si finaliter perseverent in bono, et tamen non dat omnibus gratiam sive efficacem sive congruam necessariam ad perseverantiam finalem; et sic de aliis. Hæc ergo objectio provenit ex limitata intelligentia montis nostræ quæ supremum Numen ad instar particularis agentis considerat, nec assurgere valet ad universalis provisoris illimitatam providentiam, cujus est multa mala sive physica sive moralia propter altiores et sibi notos fines permittere, atque non solum diversa sed et contraria inter se ordinare, juxta illud Ecclesiastici 55 : *Intuere opera Altissimi, duo et duo, et unum contra unum.*]

4° Non sunt implicatoria. Quia falsum est quod per ea Deus velit et nolit objectum idem formaliter, sed tantum materialiter idem, et hoc adhuc diverso modo, scilicet efficaciter et ineffaciter : in quo nulla est implicantia. Sic vult salutem omnium secundum se consideratam, et hoc ineffaciter; non vult salutem omnium attentis omnibus circumstantiis, et hoc efficaciter. Vult ineffaciter conversionem Tyrionum si prædicatur ipsis evangelium; non vult eam efficaciter, quia propter altiores fines non vult ipsis prædicari evangelium : vult ineffaciter Ninivitas peccatores perdere, vult efficaciter Ninivitas penitentes salvare. Sic v. g. viator habet voluntatem efficacem dandi pecuniam sicario minitanti mortem, et voluntatem ineffacem ac conditionatam non dandi, si nempe non immineret mortis periculum.

Inst. Esto sint tolerabilia decreta conditional.» de rebus hoc universum spectantibus, saltem ridiculum et absurdum est ea astruere circa infinitas combinationes rerum possibilium, ut ista : Si in mundo possibili hoc animal esuriret, volo ut tali esca utatur; si hæc arbor possibilis floret, tot ejus (lores fructiferos efficerem; si a) is cantaret in mundo possibili, capra ibidem saltaret; et infinita alia similia.

II. Dentur necne decreta conditionata circa combinationes rerum possibilium,

non pertinet ad præsentem quæstionem, in qua inquirimus duntaxat de futuris conditionatis, non mundos posibles, sed hunc præsentem spectantibus, consequenter de decretis circa illa, et non circa possibilia. An autem revera dentur decreta conditionata in Deo circa combinationes rerum possibilium, consequenter an illæ sint conditionate futuræ, quidam negant, quidam affirmant, ut jam dixi a. 3 hujus dissert, sub finem. Sed et si darentur, non fore absurda et ridicula ostendit sequens observatio. Itaque

Ad efflaciorem et clariorem harum objectionum solutionem, non abs re erit annotare hic breviter quod latius observat et explicat doctissimus noster Goudin, nempe, decreta conditionata non esse consideranda tanquam omnino disjuncta a decretis absolutis, sed ut in eis contenta. It enim unica simplex in Deo libera determinatio circa totam collectionem creaturarum, quæ nomine providentiæ intelligitur, cujus virtute aliud ordinatur ad esse absolute, aliud ad esse conditionate, aliud ad non esse; sicque prout varie comparatur ad objecta, subit rationem decreti, tum absolute, tum conditional!, tum volitionis, tum nolitionis, et in hac una simplici determinatione totius entis, videt non modo quid absolute futurum sit, sed etiam quid conditionate foret. Res exemplo clarescet. Suppone architectum qui ideam domus construendæ mente concipit et varias materiæ partes variis domus locis destinavit : videt absolute lapidem qui futurus est in tecto, talem figuram habiturum, et qui futurus est in fundamento, talem : videt etiam quod si ille qui futurus est in tecto, fuisset collocandus in fundamento, non illam quam habebit, sed aliam talem figuram habuisset : neque ad id opus est aliqua speciali et sejuncta determinatione qua dicat, Nolo quod iste lapis sit in fundamento, sed volo quod si vellem esse in fundamento, talem habeat figuram, ut fingunt adversarii in Deo; hoc enim videtur otiosum et quodam modo absurdum; sed sufficit quod prudenter et sapienter decreverit tali ratione disponendam lotum domum, ut in hoc decreto videat quali erit unaquæque pars in suo loco, et qualis fuisset si in alio loco fuisset. Sic supremus rerum Artifex certam totius entis dispositio-

nem libere determinavit, quæ tametsi sit in se absoluta, habet tamen rationem conditionatam ad objecta alio modo spectata : unde in ea certo videt non solum quid sit absolute futurum, sed etiam quid in aliqua alia hypothesi fieret. Sic, v. g. Genes. 18, Deus Abrahæ prædixit absolute futuram Sodomæ subversionem ; ille interrogat an delenda foret si saltem viginli aut decem in ea iusti essent? Respondet Deus in hac hypothesi non fore delendam, respiciens scilicet non ad aliquod otiosum conditionalum decretum, quale fingunt et impugnant adversarii, quo sic seorsim stabilivisset : *Nolo parcere Sodomis ; volo tamen ut si essent in ea urbe decem iusti, illa non periret* ; sed respiciens ad illam eminentem suæ providentiæ rationem, secundum quam et illa urbs absolute delenda erat quod in ea nec tam pauci iusti essent, et tamen delenda non erat si reipsa fuissent. Quod idem locum habet in omnibus aliis hypothesibus.

Decreta conditionata sic explicata palam rationalia sunt ac Deo digna. Unde sponte sua concidunt quæ objiciunt adversarii ; non enim sunt inutilia, nugatoria aut implicantia, sed in ipsa perfectione et amplitudine dispositionis divinæ omnia contentis manifeste contenta. Nec itidem nova sunt, sed vetustissima, cum nihil antiquius sit et apud veteres magis celebratum quam Deum in suæ providentiæ rationibus omnia determinasse et nosse. Ilæc, inquam, fusius laudatus theologus tum hic tract. 1, q. 2, a. 1 ; vide si lubet.

Oftj. 2°. Non datur decretum in Deo nisi ex parte creaturæ sequatur aliqua mutatio : atqui ex decreto conditionato nulla sequitur mutatio in creatura, cum sit inefficax, nisi ponatur conditio quæ nunquam erit : ergo. *Prob. maj.* Ex quolibet Dei decreto resultat in ipso nova ratio rationis : atqui hæc non potest resultare ex mutatione facta in Deo : ergo ex mutatione facta in creaturis.

/1. 1° hoc argumentum, quod est Vasquesio proprium et ejus judicio inexpugnabile, suis sociis Suaresio, Granado, Arubali et aliis displicere, et merito, cum illi et ipse admittant in Deo decretum concurrenti cum creatura si velit ; quod decretum non majorem quam nostrum, in creatura nolente, operatur mutationem. 2°

Data gratis maj. ad min. B. ex decreto conditionato sequi in creatura sufficientem mutationem ad fundandam novam relationem rationis in Deo. Nam 1° per illud res transit de statu possibilitatis ad statum aliquis futurationis, quod est quædam mutatio objectiva seu moralis. 2° Sicut ex decreto absoluto sequitur mutatio realis absoluta, ita ex decreto conditionato sequitur mutatio conditionata ; ita quod vi illius mutaretur realiter si poneretur conditio ; et hæc alterutra mutatio sufficit ut Deus alio modo quam ante comparetur ad creaturas, et ut intellectus noster concipiat in eo novam relationem rationis. Addi potest ex observatione præmissa, mutationem etiam realem et absolutam vere sequi ex decreto conditionato, quia comprehenditur reipsa ; imo formaliter est idem cum decreto absoluto quo res in esse producuntur, ut dictum est.

Obj. 5°. Futurum conditionatum cum actu non existât, non est bonum ; ergo non potest esse objectum voluntatis divinæ.

B. neque futurum absolutum actu in re existere, et tamen est objectum voluntatis divinæ : ad id ergo sufficit quod sit bonum bonitate present! vel futura. Neque obstat quod objectum quod non est actu coloratum sed esset tantum, non posset esse objectum potentiæ visivæ. Disparitas est enim, quod potentia visiva propter suam materialitatem non possit attingere nisi objectum actu existens et præsens : at vero voluntas cum sit potentia spiritualis, potest attingere futurum et absens, modo sit objective præsens et aliquo modo futurum, ut patet ex actibus spei et desiderii.

§ ULTIMUS. — *Quid sit sententia de opinionibus aliis a nostra et Motiniana circa prescientiam futurorum conditionatorum in Deo?*

Bcsp. nullam esse quæ ex principiis positae non possit refutari.

Et primum, illam quorundam Scotistarum quæ dicit Deum futura cognoscere in decreto concomitante, intellectam sensu a nostro distincto, explosam habes a. 4 hujus diss. tj 2, immediate ante solutionem argumentorum.

Altera est sententia, quæ docet Deum futura cognoscere in decreto sive absoluto

sive conditionato multiplicandi tot gratias donec creatura consentiat.

At 4° juxta hanc sententiam, Deus non poterit cognoscere neque peccata, neque actus Ix nos naturaliter, neque futura conditionalia quorum conditio nunquam ponitur, sed duntaxat eos actus bonos quibus gratia est necessaria.

2° Nec hos certo et distincte cognoscere poterit; in hac enim pugna voluntatis cum tot gratiis multiplicatis, unde certitudo haberi potest? Incertum plane quis erit exitus, incertum quæ gratia vincet et quando, incerta omnia: unde ergo Deus certo præscire potest an et quando homo consentiet?

Despondebis id certo Deum præscire ex infailibilitate morali quam important tot gratiæ coacenate? sicut infallibile est moraliter justum inter tot peccatorum venialium tentationes. aliquando peccatum venialiter; et eum qui undique telis impetitur, aliquando sauciatum iri.

Sed contra. Deus longe majori certitudine et distinctione cognoscit quæ gratia in singulari sit habitura effectum quam nos cognoscamus justum aliquando peccatum venialiter, telis iis; etiam aliquando esse confodiendum. Alias sequeretur Deum tantum præscire in communi hominem esse convertendum, non vero in singulari a quo et quando. Quod erroneum jure reputat S. Th. hic q. 14, a. 6o, dicens: « Quidam erraverunt, dicentes quod » Deus alia a se non cognoscit nisi in communi. »

3° Illa tandem gratia cui ex tot coactis subcumbit voluntas, vel id obtinebit vi propria, seu quod idem est vi voluntatis divinæ, vel ex innata libertate voluntatis humanæ quæ potius huic quam aliis gratiis volet consentire. Si primum, ergo Deus in hac sua voluntate dandi gratiam perse efficacem cognoscit hunc futurum consensum, et hoc intendimus: si secundum, ergo hunc consensum futurum cognoscit per scientiam mediam, quam rejicimus.

Altera iterum est sententia quorundam recentiorum, qui dicunt Deum futura conditionalia cognoscere in simili. Sed vel in simili Deus præscivit consensum conditionate futurum vi sui decreti, vel illum expectavit voluntate. Si primum, habemus intentum; si secundum, est scientia media.

Insuper in quo simili Deus potuit cogitare bonos angelos et Adami pœnitentem gratiæ consensuros?

Pro coronide tandem nota quod, quicumque huc usque diximus contra Molinistas, pariter sint dicenda contra Jansenistas quantum ad statum innocentias; hi enim pro hoc statu admittunt scientiam mediam, sicut Molinistæ pro utroque statu. El hæc de scientia media nunc sufficiant pro nostro instituto. Quantum ad alia quæ etiam illam spectant, præsertim argumenta potita ex læsione libertatis et sanctitatis divinæ, et ex insufficientia auxiliorum, require infra de decretis.

ARTICULUS VII.

De ideis, veritate et vita Dei.

D. Th. QQ. 13, 16, 18.

Cum omne cognitum sit in cognoscente secundum esse intelligibile, et illud esse vocetur idea; rursus quia scientia est verorum, ac tandem intelligere sit perfectissimus vitæ gradus, post considerationem divinæ scientiæ, S. Thomas de ideis, veritate et vita Dei tractat.

§ I. — *De ideis divinis.*

Hic q. 43. a. 1. o. — Idea græce, latine forma dicitur: unde per ideas, intelliguntur formæ aliarum rerum præter ipsis res existentes, et definiri solet idea: *forma in mente existens, ad quam respiciunt artifex operatur.* Duplex est ejus officium: primum, quod sit exemplar ad cuius normam fit ideatum; secundum, quod sit ratio illud cognoscendi, per ideam enim in mente cognoscimus ideatum in re.

Petens 1° utrum dentur ideæ in mente divina?

ibid. — II. *affirmative.* Quia qui non casu nec cæco modo agit, sed ex intentione, agit secundum formam mente præconceptam; *id ex se patet* — sic artifex qui non casu nec cæco modo sed ex intentione domus construendæ agit, habet formam domus in mente præconceptam ad quam operando respicit: atqui Deus non casu nec cæco modo agit, non enim hoc. universum et omnia in ipso contenta fortuito aut cæco impetu produxit: ergo.

Petens 2° quid sunt idra in Deo?

A. 1° Ideæ in Deo non sunt ipsæ creatura secundum esse diminutum quod ha-

bent ab xtemo extra Deum, per actum divini intellectus productum, ut vult Scotiis; tum dñia nihil est creatum ab aeterno; tum quia quidquid est in Deo Deus est; tum tandem quia idea est causa realis rerum et principium cognitionis et operationis: repugnat autem quod creatura quovis modo sumpta sit causa sui, nec quod sit ratio qua Deus cognoscat et operetur. Ergo.

ibid. a. 2. o. — 2° Neque sunt ipsa divina essentia ut gerit vices speciei impressa; , ut volunt quidam recentiores. Quia idea operati est in mente operantis nt quid intellectum, non ut quo intelligitur; est enim forma ad quam respiciens artifex operatur. Sic forma seu idea domus in mente aëdificatoris est aliquid ab eo intellectum, non aliquid quo ejus intellectus informatur et intelligit: atqui species impressa non est id quod intelligitur, sed quo intelligitur: ergo.

Ibid. — S° Sunt ergo ideæ in mente Dei ipsa essentia divina ut cognita seu ut species expressa, non quidem quatenus exprimit Deum precise secundum quod in se est, sed quatenus exprimit ipsam divinam essentiam secundum quod est paricipabilis et imitabilis secundum aliquem modum similitudinis a creaturis; sic enim Deus est exemplar hujus vel illius creaturæ, quæ niliil est aliud quam imperfecta Dei imitatio et participatio.

Si dicas ideam esse formalem similitudinem ideati; imo esse formaliter ipsum ideatum in esse intelligibili: sic idea domus est ipsa domus in esse intelligibili; essentiam divinam vero neque esse (ormaliter similem creaturis, cum illas longe excedat, neque posse dici esse creaturam etiam in esse intelligibili, aut quovis alio sensu. Ergo.

A. *ad primum*, ideam esse similitudinem formalem ideati, non in esse entitativo, sed in esse intelligibili et representative: sic autem essentia divina potest intelligi formaliter similis creaturæ; — *i* cont. Gcñt. c. 54. — quia licet illas longe excedat, potest tamen considerari, non secundum illam eminentiam, sed secundum quod praei'*. commet hoc particulare, intelligendo in quo illud particulare ipsum imitatur et in quo ab ejus perfectione deficit.

ad secundum, B. quod, quamvis idea

sit ideatum in ordine intelligibili, non tamen in ordine entitativo, respectu cujus idea est duntaxat ratio ideati et non ipsam ideatum; etenim idea domus non est ipsa domus in ordine entitativo; et cum hoc nomen, *creatura*, importet ordinem entitativum, exprimit enim id in quo ideatum distinguitur ab idea, nempe quod sit ab ipsa derivata et participata, hinc est quod non possit dici quod idea sil creatura etiam in esse intelligibili: potest autem dici quod sithomo, quia hoc nomen, *homo*, non exprimit nisi speciem hominis, et non statum quem habet in re: nec tamen dicitur simpliciter homo, sed homo archetypus seu originalis.

Petes 5° utrum sint plures ideæ in Deo?

2- 15 a. 2 o. — B. *affirmative*. Quia Deus operans intendit per se ordinem universi, is enim ordo est quid ultimum et optimum in rebus a Deo effectis; quod autem est ultimum et optimum in effectu, per se intenditur ab agente: atqui ratio alicujus totius haberi non potest nisi habeantur propriae rationes eorum ex quibus totum constituitur, sicut aëdicator speciem domus concipere non posset, nisi apud ipsum esset propria ratio cujuslibet partium ejus: ergo. *Confirmatur*. Deus non unam rem facit, sed plures et diversas: ergo plures et diversas habet ideas ad quarum instar has diversas res producit ad extra.

Dices I>* Idea in Deo, ex dictis, est essentia divina ut cognita seu ut species expressa: atqui essentia divina ut cognita, seu ut species expressa, est una: ergo.

Ibid, ad 1. et in 1. D. 56. q. 2. ad 1. — B. quod idea non nominat essentiam divinam ut cognitam tantum, sed ut cognitam imitabilem: unde secundum quod est multiplex imitabilitas intellecta in essentia divina, propter plenitudinem suæ perfectionis, est pluralitas idearum.

Dices 2°. Sicut idea est principium cognitionis et operationis, ita ars et scientia: sed in Deo non sunt plures artes et plures scientiæ: ergo nec plures ideæ.

Hic. loc. cit. ad 2. — B. *.V. conseq.* Disparitas est, quod ars et scientia sint id quo Deus intelligit, idea vero id quod Deus intelligit; Deus autem uno intellectu plura intelligit, non solum secundum quod sunt in seipsis a parte rei, sed etiam secundum

quod sunt in intellectu, quod est intelligere plures rationes rerum seu ideas : sicut artifex dum intelligit formam domus in materia. dicitur intelligere domum ; dum wtem intelligit formam domus ut se speculatam (ex eo quod intelligit se intelligere eam), intelligit ideam vel rationem domus : Deus autem non solum intelligit multas res per essentiam suam, sed etiam intelligit se intelligere multa per essentiam suam ; et hoc est intelligere plures rationes rerum, vel plures ideas esse in intellectu ejus ut intellectas.

Dices 5° et præcipue. Pluralitas idearum officit simplicitati Dei in quo fides non agnoscit nisi pluralitatem personarum. Ergo.

/i. N. ant. Quia pluralitas idearum in Deo in hoc sita est, quod essentia divina intelligatur diversimode imitabilis a creaturis; ex hoc autem quod intelligatur diversimode imitabilis a creaturis, non sequitur quod ipsa sit realiter multiplex, cum ab una et eadem causa eminenti possint profluere diversi effectus eam imitantes. Non ergo sunt concipienda; plures ideæ in Deo realiter distincte divinam essentiam quasi formaliter afficientes, sicut sunt plures in eo relationes personales, sed dicuntur esse plures in Deo quasi objective et ut ab ipso intellecte,—in 1. cit. ad 2.—ita ut pluralitas idearum sit in intellectu divino et non in natura ipsius; neque enim eodem modo est in Deo idea et perfectio divina, v. g. forma equi et vita : forma seu idea equi non est in Deo nisi ut ratio intellecta; sed ratio vite est in Deo non tantum sicut in intellectu, sed etiam sicut in natura firmata. *Consule sequentem responsionem.*

Petes 4° utrum respectus ideales quibus constituuntur et multiplicantur ideæ (non enim potest concipi idea equi sine ordine ad equum), sint relationes rationis apprehensæ in essentia divina comparata ad creaturas? Ratio dubitandi est auctoritas I. Thomæ qui hic a. 2, ad 5 et alibi, dicit hos respectus ideales non causari a rebus, sed ab intellectu divino comparante essentiam suam ad res.

Il. probabilius negative cum communiori sententia Thomistarum. Ad intelligentiam textus 1). Th. observandum est duobus modis posse intelligi quod intel-

lectus divinus comparet essentiam suam ad res. 1° Apprehendendo in ea relationem ad res, quasi esset cum tamen non sit, quod est facere relationem rationis : hoc autem nunquam S. Thomas dixit, et repugnat Deo, quia apprehendere non ens quasi esset ens importat imperfectionem, ut docent nostri logici. 2° Intelligendo essentiam suam ut principium imitabile a creatura et ut terminum relationis imitabilitatis quam creatura realiter dicit ad illam, absque quod ullam relationem ad creaturam concipiat in sua essentia, cum revera non sit ; et hoc secundo modo juxta S. Thomam, intellectus divinus comparat essentiam suam ad res, et comparando causat respectus ideales, quatenus intelligendo suam essentiam pluribus modis a creatura participabilem, intelligit relationes reales creaturarum ad se, consequenter eas causat, non ut sint in creaturis, sed ut sint in suo intellectu intellecte, sic enim solum sunt ideales. Hanc esse suam mentem aperte declarat S. Doctor q. 5 de verit. a. 2o, ubi dicit: «Essentia divina est idea rationis in » non quidem ut essentia, sed ut est intellecta ; res autem create non perfecte » imitantur divinam essentiam : unde essentia non accipitur absolute ab intellectu divino ut idea rerum, sed cum proportionem creaturæ fiendæ ad ipsam divinam essentiam, secundum quod deficit » ab ea vel imitatur eam : diversæ autem » res diversimode ipsam imitantur... Et » ideo ipsa divina essentia, concipitur » diversis proportionibus rerum ad eam, » est idea unicuique rei : unde cum sint » diversæ rerum proportionem, necesse est » esse plures ideas; et est quidem una omnium ex parte essentiæ, sed pluralitas in » venit ex parte diversarum proportionum creaturarum ad ipsam.» Et in resp. » ad 8 ; « Relatio quæ est inter Deum et » creaturam non est in Deo secundum rem, » est tamen in Deo secundum intellectum » suum, prout scilicet intelligit respectum » rerum ad suam essentiam, et sic respectus illi sunt in Deo ut intellecti ab ipso.» Quo nihil clarius dici potest. Ergo juxta S. Thomam, respectus ideales » sunt in Deo ut intellecti ab ipso, et hoc sensu ab ejus intellectu causati, non quod aliquem respectum suæ essentiæ ad creaturam intelligat aut fingat, sed quia intelligit respectui

.-cales creaturarum ad suam essentiam, et eam illis comparat ut ab illis respectam, ita ut relativum se teneat ex parte creaturae, non vero lingatur vicissim in Deo ad creaturam; licet nos ex imperfectione intellectus nostri aliter non concipiamus.

Petes 5° quarum rerum Deus habeat ideas ? <>

Q. 13 a. 5. o. ct q. 3. de verit. a. 6. — 77. Deus habet propriam ideam omnium quæ actione propria fiunt ab ipso aut fieri possunt, diverso tamen modo. Eorum enim quæ facit aut facturum est habet ideas actu practicas, quia ex decreto voluntatis divinæ sunt determinate ad operandum. Eorum autem quæ tantum facere potest, habet ideas, virtualiter solum et in potentia praelitas, quia non sunt per propositum divinæ voluntatis applicate ad operandum. Unde quando S. Thomas hic o et ad 2, dicit quod respectu possibilium non est idea in Deo secundum quod idea significat exemplar faciendi, sed solum secundum quod significat rationem cognoscendi; intelligendus est de idea actu et non virtute tantum practice, ut ipse se explicat loco cit. de veritate : nihil namque impedit quin artifex possit vere formare ideam non solum de re quam facit aut vult facere, sed etiam de illa quam facere potest, quamvis nolit.

q. 15 a. 5. ad 1. — Dixi, *eorum quæ ab ipso fiunt* quia eorum quæ ipse non facit, ut sunt peccata et privationes, non habet ideam non solum ut est exemplar faciendi cum ipse non faciat, sed nec ut est ratio cognoscendi ; quia hæc non cognoscit per propriam rationem, sed per rationem boni oppositi.

Ibid, ad c. et A. — Dixi etiam, *eorum quæ propria actione fiunt* ; quia quæ non fiunt propria actione, sed ad productionem alterius, ut materia elformaquæ producuntur productione compositi, et proprietates quæ sequuntur ad productionem essentiæ, licet habeant in Deo ideam, non tamen habent propriam et distinctam ab idea illius cum quo aut in quo producuntur.

Si tandem petas quæsit causalitas ideæ? Tū proprie et principaliter esse causalitatem formalem extrinsecam; sicut enim forma naturalis sui ipsius communicatione constituit formaliter intrinsece compositum talis

speciei, sic idea objecta menti artificis determinat formaliter extrinsece per parvam sui imitationem agens ad effectum talis speciei. Potest etiam dici quod habeat aliquo modo et consequenter rationem causæ efficientis, quatenus artifex operatur per illam tanquam per formam actualem ; iterum et causæ finalis, quatenus apprehensione suæ perfectionis movet artificem ad efficiendum simile.

§ II. — *De veritate et vita Dei.*

Hic. q. 16. a. 9. 0. — *Dico* 1°. In Deo est veritas, imo ipse est prima et summa veritas.

Ibid. — *Explicatur et probatur.* Trilplex distingui potest veritas. Prima in essendo, et est proprietas entis secundum quam habet esse ratum, fixum et tale quod sit conforme intellectui divino res cognoscenti prout debent esse : atqui esse divinum non solum est conforme suo intellectui, sed est ipsummet suum intelligere : ergo non solum est in Deo veritas in essendo, sed est ipse veritas. Secunda in cognoscendo, est conformitas cognitionis cum re cognita : atqui cognitio seu intelligere divinum non solum perfectissime attingit omnia ut sunt, sed ipsum etiam est mensura omnium rerum, omnium intellectuum et omnium intellectionum, et ipsius nulla est mensura : ergo non solum est in eo veritas cognitionis, sed ipse est prima et summa veritas. Tertia in dicendo quæ dicitur voracitas, est conformitas dictionis cum cognitione : impossibile est autem Deum mentiri, ut ait Apostolus Hebr. 6, eo quod sit prima et essentialis veritas : ergo.

Hic q. 18 a. 5. 0. — *Dico* 2°. Deo perfecte competit vita ; quia ipsi perfecte competit operari ex seipso et a nullo alio moveri, in quo sita est ratio viventium prout distinguuntur a non viventibus. Imo Deus est essentialiter ipsum suum vivere, quia vivote in Deo est intelligere, cum vivat gradu vitæ perfectissimo; intelligere autem in Deo est essentialiter suum esse, ut alibi dictum est. Hinc Christus Joan. 14 dicit : *Ego sum via, veritas et vita.*

ibid. a. 4. 0. — *Dico* 5°. Omnes creaturæ secundum esse ideale quod habent in Deo sunt vita in ipso. Quia cum vivere Dei sit ejus intelligere, ut dictum est, et in eo sit idem et intellectus, et quod intelligitur, et ipsum intelligere, sequitur quod quid-

quid est in Deo nt intellectum, sit ipsum vivere seu vita ejus : ergo cum omnia quæ facta sunt a Deo, sint in ipso ut intellecta, seu secundum esse suum ideale, sequitur quod omnia secundum esse ideale quod habent in ipso, sint ipsa vita divina. — Ib. in arg. ». c. — Hinc dicitur Joan. 1 : *Quod factum est, in ipso vita erat*. Sic saltem legit S. Thomas cum Patribus Latinis SS. Aug. Hieron. et aliis, quamvis S. Chrysostomus et alii Patres Græci, puncto posito i>ost *to quod factum est*, legant. *sine ipso factum est nihil quod factum est*.

Plura omittimus quæ tractat S. Thomas in his duabus quæstionibus, sicut et totam quæstionem 17, tum brevitatis causa, cum quiafere omnia pertineant ad philosophiam, ad quam remittimus.

DISSERTATIO VII.

DE VOLUNTATE DEI.

D. Th. Q. 19.

¶. 19. in proœm. — Post considerationem eorum quæ pertinent ad divinam scientiam, considerandum est de his quæ pertinent ad divinam voluntatem, ut sit prima consideratio de ipsa Dei voluntate; secunda de his quæ ad voluntatem absolute pertinent, nimirum de variis ejus affectionibus; tertia de his quæ ad intellectum in in ordine ad voluntatem pertinent, scilicet de providentia et prædestinatione. Duo prima considerabimus in hac dissert, tertium in sequenti.

ARTICULUS I.

zfn et quid sit voluntas in Deo?

Ibid. α. 1. 0. — *Dico* 1°. Voluntas est formaliter et proprie in Deo.

Conclusio salvafide *negari non potest*, cum aperte in S. Scriptura tradatur. Sic Rom. 12 : *Ut probetis quæ sit voluntas Dei*, Psalm. 113 : *Omnia quæcumque voluit fecit*. Rom. 9 : *Voluntati ejus quis resistit?* et alibi passim. Hæc autem testimonia SS. Patres et theologi unanimiter intelligunt in sensu proprio.

1. cont. <icnt. c. 72. — *Hanc conclusionem* inultis rationibus *probat* S. Th. 1 contra Gent. cap. 72, quarum hæc una est ordine tertia. Illud quod consequitur omne en», convenit enti in quantum est

ens, et maxime primo enti : et qirt cui-libet enti competit appetere suam perfectionem et conservationem sui esse ; unicuique tamen secundum suum modum, intellectualibus quidem per voluntatem, nam voluntas nihil est aliud quam inclinatio ad bonum per intellectum apprehensum, seu, ut definitur communiter ex Aristotele, *appetitus bonicum ratione*; animalibus, per sensibilem appetitum; carentibus sensu, per appetitum naturalem ; aliter tamen quæ habent et quæ non habent : nam ea quæ non habent tendunt ad acquirendum ; quæ autem habent, complacent et quietantur in ipso. Hoc igitur primo enti, quod Deus est, deesse non potest ; et cum sit ipse intelligens, inest sibi voluntas qua placet sibi suum esse et sua bonitas. Item : finis seu bonum est proprium objectum voluntatis : ergo agens propter finem est volens finem, consequenter habet voluntatem. *Subsumo*. Atqui Deus agit propter finem, non enim ab alio agitur, cum sit primum agens : ergo habet voluntatem. Pluribus aliis omissis, adde voluntatem esse perfectionem simpliciter simplicem, proindeque non esse Deo denegandam.

Hîc. q. 19. a. 1. 0. — Verum est difficultas circa rationem alteram quam unicam hic alfert S. Thomas, eam enim impugnant nonnulli, et sic proponitur. Voluntas sequitur intellectum : atqui in Deo est intellectus : ergo et voluntas. *Minor constat. Prob. maj.* Sicut res naturalis constituitur in actu persuum formam naturalem, sic intellectus constituitur actu intelligens per suam formam intelligibilem seu speciem : atqui ad formam naturalem sequitur hæc inclinatio seu habitudo, ut dum illam habet, inca quiescat et complacet; dum non habet, in illam tendat. Similiter de quavis alia perfectione sibi conveniente ; omnem enim formam sequitur inclinatio qua tendit ad id quod convenit, et refugit quod nocet : sic ad formam ignis sequitur inclinatio ad sursum ; ad formam lapidis, ad deorsum : et hæc inclinatio in rebus sensu seu ratione carentibus dicitur appetitus innatus seu naturalis. Ergo ad formam intelligibilem qua intellectus constituitur ariu intelligens, debet sequi inclinatio ad rem sic apprehensam et per hanc speciem repræsentatam : ut dum habet, in illa complacet; dum non habet, in illam tendat i et

hæc inclinatio vocatur appetitus rationalis qui est voluntas, *ut patet ex dictis* ; ergo ad intellectum sequitur voluntas.

Contra hanc rationem multipliciter instatur. 4^o Falsum est quod res ad formam, per quam in actu constituitur, tendat, quando eam non habet : tum quia si eam non habeat, non est ; tum quia inclinatio sequitur ad formam et forma precedit. 2^o Quia argumentum S. Thomæ transit a forma intelligibili ad rem per eam repræsentatam ; ex eo enim quod ex forma sequatur inclinatio ad illam, debebat inferri quod in intellectu actuato per formam intelligibilem esset inclinatio ad illam, et non ad rem per illam repræsentatam. 5^o Non probatur quod illa inclinatio sit alius appetitus quam innatus seu naturalis, ut in aliis rebus naturalibus.

A. *ad primum*, sensum S. Thomæ non esso, quod ex forma quæ nullo modo habetur, sequatur in re inclinatio ad illam simpliciter habendam, id enim est impossibile, ut bene probat argumentum ; sed sensus est, quod ex forma quæ habetur, sed non cum tota perfectione sibi debita, sequatur in re inclinatio ad illam ut complendam et conjungendam cum perfectione debita ; ut patet in igne vel lapide tendente in centrum. *Si inferas* : ergo frustra subjunxit S. Thomas, *Et idem est de qualibet perfectione naturali quod est bonum naturaliter* ; cum juxta nos priora verba hunc eundem sensum referant : A. N. *illationem* ; quia priora verba intelliguntur de proprietatibus quæ profluunt a forma per emanationem, ut de descensu lapidis deorsum ; sequentia de perfectionibus non emanantibus ab ipsa natura, sed de quacunque alia superveniente illi ex vi alterius actionis.

Ad secundum, N. ant. Quia forma intelligibilis et res per eam repræsentata non ponunt in numero, nec differunt nisi ratione status, cumque res in esse intentionalis sit vicaria rei in esse naturali, hæcque consequenter sit complementum et perfectio illius, voluntas appetens bonum per formam intelligibilem repræsentatam, appetit formam complendam et conjungendam cum sua perfectione ; sicut res naturalis non tam appetit formam sui coexistentem (piam ejus complementum, ut inudo dicebam).

Ad tertium. Appetitus sequens ad intellectum differt a naturali seu innato, 1^o quod naturalis sequatur ad formam naturalem, alter ad formam apprehensam seu cognitam ; 2^o appetitus naturalis est limitatus et determinatus ut lapis ad centrum, appetitus autem sequens intellectum est indifferens et illimitatus ad quodlibet appetibile, sicut ipsa forma intelligibilis ad quam sequitur, proindeque non est naturalis, sed elicited.

Dices contra conclusionem. i^o Objectum voluntatis est bonum et finis : atqui Dei non est assignare finem. 2^o Voluntas est appetitus, appetitus autem est rei non habitus ; quod imperfectionem designat quæ Deo non competit. 5^o Voluntas comparatur ad objectum ut mobile ad movens : Deus autem est primum movens immobile : ergo.

Q. 49. a. 1. o ad 1. — A. *ad primum, D. min.* Dei volentis non est assignare finem, *transeat* ; volitorum a Deo, .V. ipse enim est finis respectu omnium quæ ab ipso fiunt. Dixi, *transeat minor* ; quia licet respectu voluntatis divinæ nihil possit assignari quod sit vere et realiter finis, quia finis sic distinguitur realiter a finalisato, potest tamen assignari quod sit virtualiter finis, nimirum divina bonitas : sicut enim dicimus unum attributum esse causam virtutalem alterius, ut immutabilitatem aeternitatis, quia si haberet causam hæc esset ; ita divina bonitas potest dici virtualiter causa finalis voluntatis divinæ.

ibid. d. α. 2. — *Ad secundum.* Licet voluntas sit appetitus et ab appetendo nominetur, non tamen hunc solum actum habet ut appetat quæ non habet, sed etiam ut amet quod habet et delectetur in illo. Et quantum ad hoc, voluntas in Deo ponitur quæ semper habet bonum quod est ejus objectum a se indistinctum.

ibid, ad 3. — *Ad tertiam.* Major est vera de voluntate creata distincta a suo objecto, non de voluntate divina quæ identificatur cum suo objecto, scilicet divina bonitate ; nihil enim proprie movetur a seipso, sed tantum secundum modum nostrum imperfectum intelligendi.

— *Dico* 2^o. Voluntas divina est formaliter ipsa sua volitio absque virtuali distinctione : ita ut voluntas respectu volitionis non habeat rationem potentiae nisi secundum mo-

dum nostrum concipiendi res divinas per analogiam ad res creatas : habet tamen rationem potentiæ respectu effectus seu termini ab ipsa procedentis aut producti.

Prima pars constat ex dictis diss. 5, a. 4,51, conci. 2, de intellectu et intellectione divina, nimirum ea sola distingui in Deo virtualiter quæ {equivalent pluribus creatis ex objecto formali distinctis, et ad diversas lineas pertinentibus : voluntas autem et volitio in Deo habent idem objectum formale, nec pertinent ad diversas lineas. Item si voluntas virtualiter distingueretur a volitione, et servaret rationem potentiæ ad illam, conciperetur perfectibilis et actualis per illam, consequenter non conciperetur ut actus purus. Argumenta vide loco cit.

2-41. cit. — *Secunda pars etiam patet*; quia salvatur ratio potentiæ et principii respectu illius quod ab ipsa potentia procedit ut distinctum, ita ut sine illo possit potentia integre concipi : atqui effectus seu terminus divinæ voluntatis, tam ad intra ut Spiritus sanctus, quam ad extra ut creaturæ, procedunt a divina voluntate cum aliqua distinctione, ita ut ne illis possit concipi divina voluntas : ergo. Adde quod potentia ad effectum non se habeat ut actualis et perfectibilis per illum, sed contra ut actuans et perficiens illum.

Dico 5°. Voluntas divina est de constitutione physica divinæ naturæ ; quia omnia in Deo sunt realiter identificata in una natura : non est autem de constitutione inenaphysica, quia supponit illam metaphysice constitutam, supponit enim intellectum ad quem sequitur et per quem probatur; natura vero divina metaphysice constituitur per actualissimum intelligere, *ut probavimus in antecedentibus*.

ARTICULUS II.

De objecto divinæ voluntatis.

2. 19. a. 2.0. — *Dico* 1°. Deus non solum se vult, sed etiam alia a se.

Ibid. — *Probatur*. Res naturalis non solum habet naturalem inclinationem respectu proprii boni ut acquirat ipsum cum non habet, vel ut quiescat in illo cum habet, sed etiam ut proprium bonum in alia diffundat secundum quod possibile est : unde videmus quod omne agens, in quantum est in actu et perfectum, facit sibi simile : pertinet itaque ad rationem voluntatis, ut bo-

nutn quod quis habet aliis communicet secundum quod possibile est; et hoc precipue pertinet ad voluntatem divinam, aquaderi vaturomnis perfectio : unde si res naturales in quantum perfectæ sunt suum bonum aliis communicant, multo magis pertinet ad voluntatem divinam ut bonum suum aliis communicet secundum quod possibile est : ergo vult et se esse et alia, sed se ut finem, alia vero ut ad finem, in quantum concedet divinam bonitatem etiam alia ipsa participare. Ilinc S. Scriptura t Thessal.4: *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra*, Psal. 113 : *Quacumque voluit fecit*. fecit autem alia a se.

Dices 1°. Velle divinum est ejus esse, sed Deus non est aliud a se : ergo non vult aliud a se.

ibid, ad 1 — *B. D. maj.* Velle divinum est ejus esse secundum rem, *C.* secundum modum intelligendi et significandi, *V.* in hoc enim quod dico Deum esse, non importatur habitudo ad aliquid, sicut in hoc quod dico Deum velle; et ideo licet non sit aliud a se, vult tamen aliquid aliud a se.

Dices 2°. Volitum movet voluntatem; si igitur Deus velit aliquid aliud a se, movebitur voluntas ejus ab aliquo alio, quod est impossibile.

Ibid, ad 2. — *B. D. ant.* Volitum propter se movet voluntatem, *C. ant.* volitum propter aliud, *N.* In his enim quæ volumus propter finem tota ratio movendi est finis, ut patet in eo qui sumit medicinam amarā propter sanitatem ; sola sanitas movet voluntatem . Deus autem non vult alia a se nisi propter suam bonitatem, ut dicemus modo : unde non sequitur quod aliquid aliud moveat voluntatem ejus nisi sua bonitas.

Dices 5°. Cuicumque voluntati sufficit aliquid volitum, nihil quærit extra illud in atqui Deo sufficit sua bonitas : ergo.

Ibid, ad 5. — *B.* quod CX 110C quod V0- luntati divinæ sufficit sua bonitas, non sequitur quod nihil aliud velit, sed quod nihil aliud velit nisi ratione suæ bonitatis t sicut etiam intellectus divinus licet sit perfectus ex hoc ipso quod divinam essentiam cognoscat, tamen in ea cognoscit alia.

Dices 4°. Actus voluntatis multiplicatur secundum volita . ergo si Deus vult se et alia a se, erit multiplex actus ejus voluntatis.

DE OBJECTO DIVINÆ VOLUNTATIS.

TbM. ad 4. — A. quod sicut intelligere divinum est unum, quia non videt nulla in uno; ita velle divinum est unum et simplex, quia multa non vult nisi per unum quod est sua bonitas.

Ibid, ad 2. 5. et 4. et in 1. d. 45. q. 1. o. 2.0. et ad 1. — *Dico* 2°. Objectum formale tam motivum quam terminativum divinæ voluntatis est sola bonitas divina; creaturæ autem sunt ejus objectum materiale tantum.

Hic cit. ad 2. — *Probatur*. Illud est objectum formale tam motivum quam terminativum alicujus potentiæ, a quo per se et ratione sui movetur, et quod per se et ratione sui attingit: atqui sola bonitas divina est id a quo per se et ratione sui movetur divina voluntas, et id quod per se et ratione sui attingit: ergo. *Major* est notio objecti formalis tam motivi quam terminativi. *Prob. min.* Deus in quolibet volendo est suus sibi finis; *Universa enim propter semel ipsum fecit Dominus*, inquit S. Scriptura: atqui in his quæ volumus propter finem tantum, tota ratio movendi est finis: sic qui vult sumere potionem amaram propter sanitatem, sanitas est id quod solum movet ejus voluntatem; si autem sit tota ratio movendi, est etiam terminandi, cum inter objectum motivum et terminativum debeat esse proportio, ut diximus diss. 5, a. 2, § 2 de objecto intellectus divini, etsæpe doceat S. Th. ex Aristotele, omnem motum appetitus circulo perfici, redeuntem in illud a quo incæpit.

Prob. 2°. Sola bonitas divina est objectum omnino adæquatum voluntatis divinæ: ergo sola bonitas est ejus objectum formale tam motivum quam terminativum. *Patet consequentia*; quia si aliud quam bonitas divina moveret aut terminaret voluntatem divinam, jam ipsa sua bonitas non foret objectum ejus adæquatum. *Patet etiam antecedens*; quia bonitas divina tam late patet in ratione boni quam pateat voluntas divina in ratione potentiæ votitivæ, cum utraque sit in suo ordine infinita. Adde quod voluntas specificetur ab objecto suo formali: voluntas divina autem non potest specificari ab alia bonitate quam divina, quia specificari: est dependere et perfici saltem extrinsece a suo specifico.

eundem apud concisionem patet et dictis. Si enim, ut dictum est in prima con-

Бул. т. I.

clusionem, divina voluntas feratur in creaturas, et, ut modo dicebamus, sola ejus bonitas sit ejus objectum formale, sequitur quod creaturæ sint ejus objectum materiale.

*Obj. 1**». Deus movetur nostris meritis ad nos præmiandum, nostris demeritis ad nos puniendum, nostris miseriis ad nobis subveniendum; et ab his diversis motivis specificantur diversæ virtutes justitiæ et misericordiæ in Deo: non enim in eo sola est charitas, sed justitia, misericordia, liberalitas, etc. Ergo.

/?. *N. ant.* et dico Deum ad hæc moveri sola sua bonitate diversimode considerata; quamvis enim divina bonitas in se sit una, tamen comparata ad creaturas potest sub diversa ratione considerari: sic ut est ratio miseris subveniendi, movet et specificat misericordiam; ut est ratio benefaciendi, specificat liberalitatem; ut est ratio cuique suum tribuendi, movet ad puniendum demerita et ad præmiandum merita, et specificat justitiam; et sic de cæteris. Non ergo ad hæc movetur Deus propter honestatem quamdam particularem quæ in objectis relucet, sicuti nos movemur, sed quia id decet ejus bonitatem.

Obj. 2° Si Deus amaret creaturas propter se seu propter suam bonitatem, sequeretur 1° quod illas amaret amore concupiscentis et non amicitis; quod falsum est saltem de justis, juxta illud Joan. 15: *Jam non dicam vos servos, sed amicos*. Probatur sequela. De ratione amicitiae est quod amicus propter seipsum diligatur et non propter amantem, id enim est amoris concupiscentis. Ergo. Sequeretur 2° quod Deus amaret creaturas tanquam media ad assequendum suum finem, scilicet suam bonitatem: quod est absurdum. Ergo.

R. ad primum, V. sequelam, id prob. D. De ratione amicitiae est quod amicus diligatur propter seipsum, ly *propter* dicente finem cui, *C. ly propter* dicente rationem motivam, Ar. Quando igitur dicitur amicum diligere propter seipsum non propter amantem, sensus est, ut non sit finis cui beneficiorum, ita quod amans non conferat illa ad suam, sed ad amici utilitatem; sed non est sensus quod bonum quod est in amico sit ratio cur amans illum amet et illi conferat beneficia: quin contra tanto generosior et perfectior est amicitia quanto amarus nihil in se amabile habens, ex soi*

gratuita voluntate amici diligitur et ejus beneficiis cumulatur. Ita Dens diligit creaturas ex sola sua bonitate, iisque sua bona communicat, non propter suam utilitatem, sed ut illis bene sit in ipso tanquam in summo bono et suo ultimo fine.

Ad secundum, D, sequelam. Sequeretur quod Deus amaret creaturas ut inedia ad assequendum suum finem, scilicet suam bonitatem ut obtinendam, *N.* ut communicandam, *C.* Et hoc non est absurdum.

Obj. 5°. Ratio volendi est motivum volendi : atqui Deus vult unam creaturam propter aliam ; sic vult herbas propter pecora, pecora propter hominem, omnia propter electos · ergo creatura est objectum inotivum voluntatis divinæ.

R. D. min. Deus vult unam creaturam propter aliam, ro *propter* afficiente objectum precise, hoc sensu quod Deus velit unam creaturam esse propter aliam, *C. min.* tò *propter* afficiente voluntatem, hoc sensu quod una creatura sit motivum inducens Deum ad hanc volitionem. *jv. min.* Neque enim bonitas electorum fuit causa cur Deus sic omnia ad illos ordinaverit, sed hujus volitionis et ordinis proprium motivum fuit summa et immensa ejus bonitas. Id duobus verbis exprimit S. Thomas dum dicit · —Q. 19. a. 3. 0. —Deus vult hoc esse propter hoc, sed non propter hoc vult hoc.

Obj. 4°. Deus amat omne bonum, bonum enim est objectum voluntatis ; atqui creature in seipsis vere sunt bon® ; vidit enim Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde, bona; idque maxime verum est de bono supernaturali, scilicet gratia qua donantur justi : ergo.

/; D. maj. Deus amat omne bonum divinum. *C. maj.* omne bonum creatum, *subdistinguo* : ratione sui, *N.* ratione bonitatis divinæ ad quam ordinatur, *C.* Nulla enim potentia potest ferri extra objectum suum adæquatum, objectum autem adæquatum voluntatis divinæ, ut diximus, est bonitas divina : porro licet creature sint in seipsis bons, non sunt tamen intrinsece borne bonitate divina, et ideo earum bonitas non movet voluntatem divinam nisi quatenus est materia ordinata ad bonitatem divinam. Confer diss. 3 loco prius cit.

Utrum Deus res non solum creatas et creandas, sed etiam mere possibles diligit,

dicam infra ad q. seq. dum de amore Dei

ARTICULUS III.

Utrum quidquid Deus vult, necessario velit, an libere?

Ç. 19. a. 5. (). —*Dico* 1°. Deus vult necessario tam quoad specificationem quàm quoad exercitium suam bonitatem. *Prima pars patet* ex hoc quod in divina bonitate nulla reluceat aut relucere possit ratio mali quam Deus possit odisse.

Probatur secunda pars. Deus est necessario actu volens, non enim est volens in potentia, cum sit actus purus insequenter vult necessario actu aliquod objectum, volitio enim non est circa nihil : atqui illud objectum necessario actu volitum a Deo, est suum proprium et principale objectum quod est sua bonitas, ut diximus : ergo. *Patet min.* Quia quaelibet potentia habet necessariam habitudinem ad suum objectum proprium et principale, ita ut dum est in actu in illud necessario feratur ? sic, v. g. oculus actu videns, videt necessario coloratum. Ergo. *Confirmatur hæc ratio.* In divina bonitate relucet omnis ratio boni absque ullo defectu : ergo supposito quod Deus sit actu volens, non potest non velle suam bonitatem. Porro sic exponenda est ratio hæc D. Thomæ, supponendo quod diximus in majori propositione argumenti) scilicet, Deum esse necessario actum volentem. Non enim quærit hic S. Doctor an Deus velit necessario, sed hoc supposito quærit an omnia quæ vult, necessario velit. Et nisi sic intelligas, ejus ratio non concluderet nisi de necessitate quoad specificationem ; sic autem se explicat 1 contra Gent. cap. 80, η. 1.

1. contr. Gent. o. 80. η. 4. — *Confirm, conclusio.* 1° Omnis perfectio simpliciter simplex quæ est in creaturis, est essentialiter et necessario in Deo : atqui diligere Deum est summa perfectio rationalis creatura, cum per hoc quodam modo uniatur Deo. 2° Deus est necessario beatus : atqui ad beatitudinem necessario requiritur amor divinæ bonitatis. 3° Deus se amando producit Spiritum sanctum » ffit quod necessario producit, est enim essentialiter et necessario Deus j ergo necessario se vult et amat.

Quando ergo SS. Patres et S. Thomas quandoque dicunt Deum se libere amare, intelligendi sunt de libertate a coactione,

quia a nullo extrinseco ad id compellitur, non autem de libertate a necessitate.

Dico 2°. Deus est summe liber, eaque libertate fertur in creaturas. Est de fide contra Aristotelem et quosdam alios antipios qui, cum non possent conciliare Dei immutabilitatem cum ejus libertate, hanc negaverunt, et hinc posuerunt mundum esse necessario et consequenter ab æterno productum.

Prob. 1° ex S. Scriptura et Patribus. Psal. 93 dicitur : *Deus ultionum libere egit.* Rom. 9 : *Cujus vult miseretur, et quem vult indurat.* Eph. 1 : *Omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ.* 1 Cor. 12 : *Spiritus dividens prout vult,* « Hoc est » inquit S. Ambrosius lib. 2 « de Fide cap. 5, pro liberæ voluntatis arbitrio, non pro necessitatis obsequio. » Et S. Aug. 22 de Civit, cap. ult. « Certe » Deus ipse numquid quia peccare non » potest, ideo liberum arbitrium habere » negandus est ? » Ergo.

2. 23. de verit. a. 1. — *Prob. ratione.* 1° Omnis natura intellectualis est liberi arbitrii : atqui Deus est naturæ intellectualis : ergo. *Prob. maj.* Omnis natura intellectualis habet capacitatem recipiendi formas rerum omnium et fieri omnia in esse intelligibili, ex quo sequitur altera capacitas omnia scrutandi et de omnibus judicandi, quæ et qualiter sint bona, quæ et qualiter mala, quæ utilia et convenientia, quæ inutilia et non convenientia, quæ et quomodo amore, quæ et quomodo odio sint digna. Ex cujus judicii capacitate et indifferentia nascitur in voluntate capacitas volendi vel nolendi, eligendi vel non eligendi bona creata particularia quæ sic sub indifferentia ipsi proponuntur ab intellectu, utpote non ex omni parte bona, nec ut habentia cum summo et primario bono necessariam connexionem : et in ista ultima capacitate consistit formaliter libertas arbitrii. *Confirmatur.* Libertas arbitrii est maxima perfectio, nullam ex se involvens imperfectionem ; potentia enim peccandi non est de ratione libertatis, sed ejus nævus, ut alibi dicemus : ergo nefas est illam Deo denegare.

Q. 19. a. 3. O. — 2° Alia a se vult Deus in quantum ordinantur ad suam bonitatem ut in finem : atqui ea quæ sunt ad finem non ex necessitate volumus volentes finem,

nisi talia sint sine quibus finis « se non potest : ergo cum bonitas Dei sit perfecta H possit esse sine aliis, nihil enim perfectionis ex aliis ei accrescit, sequitur quod alia a se eum velle non sit necessarium absolute, sed quod libera et gratuita liberalitate extendatur ad illa, ipsis communicando suam bonitatem, non ut sibi prosit, sed ut illis bene sit. Potest tamen dici necessarium ex suppositione, ut mox explicabo in solut. primi arg.

Confirmatur hac ratio. Voluntas fertur in objectum eo modo quo ipsi proponitur ab intellectu : atqui intellectus divinus non judicat esse necessario bonum quod sint creatura ; tum quia est independent ab illis, ut dictum est ; tum quia cum judicaverit bonum esse quod plures non essent, potuit de existentibus idem judicare, cum hæ non sint meliores possibilibus : ergo.

Solvuntur objectiones contra ultimam conclusionem.

Ibid. ad 1. et q. 23. de verit. a. 4. ad 1. — *Obj. 1°.* Omne æternum est necessarium ; atqui Deus ab æterno vult quidquid vult, alias voluntas ejus esset mutabilis : ergo de necessitate vult quidquid vult.

Ibid. de verit. a. 6. — *B. D. maj.* Omne æternum est necessarium absolute, V. ex suppositione, *C. Explicatur.* Aliquid dicitur necessarium dupliciter : uno modo absolute ; alio modo ex suppositione. Absolute dicitur aliquid necessarium propter necessariam connexionem ad invicem terminorum, scilicet predicati et subjecti qui in aliqua propositione ponuntur, ut hominem esse animal, totum esse majus sua parte, et alia hujusmodi. Necessarium vero ex suppositione est quod non est necessarium ex se, non habens scilicet necessariam connexionem inter prædicatum et subjectum, sed solummodo posito alio, sicut Socratem cucurrisse, v. g. Socrates enim quantum est de se, non se habet magis ad cursum quam ad oppositum ; sed facta suppositione quod cucurrit, impossibile est eum non cucurrisse. Sic igitur dico quod Deum velle aliquid in creaturis, v. g. Petrum salvari, non est necessarium absolute, eo quod voluntas divina non habet necessariam connexionem cum salute Petri ; sed facta suppositione quod Deus illud velit aut voluerit ab æterno.

impossibile cat eum non velle aut voluisse J tamen velle ut nulla prater suam esset, quit
eo quod voluntas ejus est immutabilis, po- i aliis non indiget.
tuit tamen absolute ab æterno non velle /
aut velle oppositum. Hac distinctione sol- /
vuntur plura argumenta quæ opponi pos- l
sunt, eamque perpetuo adhibet S. Thomas l
tum hic, turn 1 cont. Gent. cap. 85, et
præsertim a. 4 cit. de veritate.

Obj. 2n. Est idem Deo esse quod velle :
atqui necesse est Deum esse omne quod
est ; ergo necesse est Deum velle omne
quod vult.

R. I). maj. Deo idem est esse quod velle
secundum rem, C. secundum rationem seu
modum significandi, N. Quia esse signifi-
catur absolute, velle autem significatur per
modum actus qui transit ad creaturas :
quod autem importat comparisonem Dei
ad creaturas producendas non est necessa-
rium, quia Deus est independent ab illis.

Inst. i». Deus vult creaturas in quantum
vult suam bonitatem : atqui vult necessa-
rio suam bonitatem : ergo.

Q. 19. a. 5. ad 2. — *R. D. maj.* Deus
vult creaturas in quantum vult suam boni-
tatem et eo modo quo vult suam bonitatem,
N. diverso modo, C. Vult enim suam bo-
nitatem propter se, et creaturas propter
suam bonitatem : unde vult creaturas eo
modo quo se habent ad suam bonitatem,
ad quam cum se non habeant necessario,
ab illis enim non pendet, ideo etiam eas
non vult necessario.

Inst. 2°. Deus ex dictis vult et amat ne-
cessario suam bonitatem: eruovultetamat
ne essario creaturas. Proba/ur conse^.
Qui Mill et amat necessario aliquid, vult et
amat necessario ea quæ illud participant :
atqui creatura participant Dei bonitatem,
ex illa enim sunt creatura : ergo vult et
amat necessario creaturas.

*R. N. conseq. /id probationem, D. con-
seq.* Ergo vult et amat necessario creatu-
ras dum sunt, C. consequent, ut sint, N.
conseq. Verum est quidem quod, dum
creatura existant ex participa loue divinæ
bonitatis, Deus illas necessario amet; quia
quod existant et participant ejus bonita-
tem, est effectus divinæ voluntatis et amo-
ris : at potuit velle ut non essent, quia ab
illis non dependet. Similiter, ut praeoccu-
petur instanda, Deus necessario vult et
amat virtutem existentem, quia non est
virtus nisi ex ejus bona voluntate; potuit

Obj. 5°. Ab eo quod est indifferens ad
utrumlibet, nihil determinatum sequitur
nisi ab aliquo extrinseco determinetur
ergo voluntas Dei sit libera et mdiffereni
ad volendum vel nolendum creaturas, se-
quitur quod ab aliquo exteriori determine-
tur ad alterutrum, et sic habet aliquam
causam priorem per quam determinetur.

Ibid, nd 5. — R. D. ant. Ab eo quod
est indifferens indifferentia passiva ad di-
versos actus, ut sunt causæ contingentes,
nihil determinatum sequitur nisi ab aliquo
exteriori determinetur, C. ant. quod est
indifferens indifferentia activa ad diversi
objecta duntaxat, ut est voluntas divina.
N. ant. Cum ergo voluntas divina sit sum-
me in actu, imo ipsa sibi suus ultimus ac-
tus, primum determinans et primum mo-
vens immotum, per suam actualitatem
seipsam libere determinat quoad exerci-
tium ad volendas creaturas ad quas non
habet necessariam habitudinem. Determi-
natur autem quoad speciem ad has potius
creaturas quam ad alias a sua sapientia seu
suo intellectu, quatenus divinus intellectus
apprehendit et repræsentat voluntati has
vel illas creaturas potius quam alias ut con-
venientes, seu ut quibus condocens est ac
conveniens, non necessarium, suam boni-
tatem communicari.

Obj. 4°. Quidquid scit Deus, ex necessi-
tate scit : ergo quidquid vult, ex necessi-
tate vult.

*R. imprimis antecedens universaliter
sumptum non esse verum;* scientia enim
rutorum in Deo non est necessaria abso-
lute, sed tantum ex suppositione liberi di-
vini decreti. *Intelligendo autem antece-
dens de scientia possibilium, concedendum
est el neganda consequentia.* — ç. 19.
nd 6. et q. 23. de verit, α. -4, ad 15. — Dîs-
paritas est, quod scientia habetur de rébus
ut sunt in sciente, voluntas autem compa-
ratur ad res ut sunt in seipsis : omnia au-
temabilia habent necessarium esse se-
cundum quod sunt in Deo, quia Deus con-
tinet omnia ut causa ; sed secundum quod
sunt in seipsis non habent ex se e-se ne-
cessarium, et ideo quacumque ille Deus*,
scilicet scientia simplicis intelligentiæ, de
necessitate scit; non cutem quacumque

vult, de necessitate vult. Confer 1 cont. Gent. cap. 81 in fine.

Obj. 5°. Deus est summe in actu et summe bonum : ergo summe sui communicativum, consequenter necessario.

B. D. conseq. Ergo est summe sui communicativum eo modo quo est bonum, *C.* alio modo, >V. Equidem est de ratione boni quod possit se communicare, et quod de facto se communicet eo modo quo est bonum, ita ut si sil bonum naturale, naturaliter et necessario se communicet, ut palet in igne ; si sit bonum liberum ut in natura intelligente, libere prout el quando vult se communicet, ut patet in homine: Deus autem est bonum liberum et nature intelligentis. *Unde neganda, est ultima illatio.*

Obj. 6°. Qui libere vult aut voluit aliquid , potest illud non velle : atqui Deus non potest non velle id quod vult aut voluit : ergo quacumque vult, necessario vult.

Ib. de verit. nd 12.— B. D. min. Deus non potest non velle id quod vult aut voluit ex meritis objecti, quasi foret necessaria connexio inter ipsius velle et objectum, <V. *min.* Potuit enim illud non velle, cum eo non indigeret. Propter immutabilitatem suæ voluntatis, *C. min.* Unde est necessitas ex suppositione tantum, et non absoluta, *ut dixi in solutione primee objectionis.*

Inst. Deus nunquam potuit non velle id quod vult aut voluit : ergo necessario vult necessitate absoluta. *Prob. ant.* Non potuit non velle antequam voluit, quia voluit ab æterno; neque postquam voluit, quia est immutabilis; neque dum voluit, quia non potuit simul non velle et velle. Ergo.

B. 1° posse non velle postquam voluit attentis meritis objecti, ut dictum est; quod autem non possit ratione suæ immutabilitatis, hoc importat duntaxat necessitatem ex suppositione, non absolutam. *B.* 2° potuisse non velle in eodem nunc æternitatis quo voluit, non in sensu composito, quasi potuisset conjungere volitionem cum nollione, sed in sensu diviso, quia ita voluit quod potuisset non velle, cum non diceret habitudinem necessariam, sed convenientem duntaxat et condecens ad volitum.

Hepone<. Neque potuit non velle dum voluit in sensu diviso. Ergo. *Prob. ant.* Quia alias foret variabilis et mutabilis, cum ex volente qualis est nunc, potuerit esse nolens.

B. Deum potuisse non velle quod nunc

vult et voluit ab æterno, absque ulla mutatione ex parte sui, sed sola mutatione se tenente ex parte volitorum. Quod ut explicetur, sit

ARTICULUS IV.

Per quid formaliter constituatur actus liber Dei.

Ille nodus est totius theologiæ intricatissimus, ænigma sacrum, cui plene solvendo impar est humana mens. Ecquis enim salis concipiat quomodo stet libertas Dei cum ejus immutabilitate, salvis utriusque juribus ? Vel enim actus liber potuit abesse a Deo, vel non : si primum, quomodo immutabilis ? si secundum, quomodo liber ? En summa difficultatis quæ et præstantissima theologorum ingenia torquet et in varias opiniones abire cogit; quid probabilius in hujus mysterii caligine dici potest, præeunte luce Doctoris angelici, in quantum tenuitas nostra patitur, exponere conabimur.

Sed ante omnia id semper præ oculis habendum est, libertatem divinam non esse sicut humanam, indifferentiam potentiæ ad diversos actus volendi et nolendi, sed esse indifferentiam unius simplicissimi et purissimi actus ad diversa objecta : confer art. 1 hujus dissert. Ita ut hoc uno et eodem simplicissimo actu inferat esse vel non esse creaturarum, hoc vel illud : et quatenus infert esse, dicitur volitio; quatenus infert non esse, dicitur nolitio. Id, inquam mente tene; hinc enim fluit nodi solutio si tamen solutio dici possit. Igitur

Dico. Actus Dei liber nihil est aliud quam ejus actus necessarius, quatenus dicit habitudinem seu terminationem non necessariam ad creaturas. Conclusio prout jacet est D. Thomæ et omnium ferme Thomistarum quibus adjunguntur plures extranei, novissime Honoratus Tournely, tum hic, tum de immutabilitate Dei.

Probat 1° ex principiis D. Th. S. Doctor 1 cont. Gent. cap. 82, sic dicit : « Voluntas Dei uno et eodem actu vult se et » alia; sed habitudo ejus ad se est necessaria et naturalis, habitudo ejus ad alia est » secundum convenientiam quamdam, non » quidem necessaria et naturalis^ neque » violenta aut innaturalis, sed voluntaria. ■ Similiter alibi. Quibus verbis aperitur discrimen jam assignatum inter libertatem di-

vinam et humanam, in quo fundatur veritas assertionis nostræ; *sic enim argumentor*. Juxta S. Thomam et rei veritatem, libertas divina non consistit in indifferentia putentis ad plures actus sicut humana, sed in indifferentia unius simplicissimi actus ad diversa objecta; qui actus in se simplex est virtualiter multiplex, necessarius et liber sub diversa ratione: quatenus terminatur ad esse divinum, est necessarius; quatenus terminatur ad creaturas et est virtualiter distinctus a seipsa terminato ad esse divinum, est liber; sub qua ratione immotus in se manens potest terminari ad hoc vel illud, ad esse vel non esse creaturarum: et prout terminatur ad esse, dicitur volitio; prout terminatur ad non esse dicitur nolitio: idque totum propter summam actus divini actualitatem, simplicitatem, immutabilitatem et eminentiam: ergo ratio necessarii et liberi in Deo reponi debet in eodem actu secundum diversam ejus terminationes.

Item S. Th. hic a. 50, sic ait: « Cum » bonitas Dei sit perfecta, sequitur quod » alia a se cum velle non sit necessarium. » Et ad 5: « Voluntas divina quæ ex se necessaria habet, determinat seipsam ad » volitum ad quod habet habitudinem non » necessariam. » Quibus verbis, paucis quidem sed alte sapientibus, ostendit S. Doctor Dei necessitatem et immutabilitatem nedum non officere ejus libertati, sed e contra esse ejus principium et radicem; *ex his enim sic arguo*. Quanto magis divina voluntas est independens a creaturis, tanto magis habet dominium et indifferentiam ad illas: atqui ex hoc ipso quod Deus est ens a se et necessarium, est independens a creaturis; ratio enim entis a se et necessarii continet omnem perfectionem possibilem et a quovis independentiam: ergo actus ejus, quantumvis sit necessarius circa suam bonitatem, est tamen liber circa creaturas; consequenter ejus libertas reponi debet in ipso actu necessario, quatenus ad ipsas creaturas non necessario terminatur.

Probatur 2º alia ratione. Ad constitutum actus liberi in Deo duo requiruntur: primum, quod sit quid Deo intrinsecum et divinum, quia actus liber Dei est vitalis et immanens; secundum, quod possit aliquo sensu deficere, de ratione enim actus liberi est quod possit aliquo sensu non esse: al-

qui constituendo actum liberum Dei in actu ejus necessario, non quatenus connotat divinam bonitatem sub qua ratione est necessarius, sed quatenus connotat et terminatur non necessario ad creaturas, hæc duo habentur. 1º Habetur quod sit quid intrinsecum et divinum, est enim actus Dei necessarius eum ipso Deo identificatus et ipse Deus; habetur etiam quod sit quid aliquo sensu defectibile; quia licet iste actus sit entitatively necessarius, reduplicative tamen et formaliter quatenus terminatur ad creaturas non est necessarius, siquidem istæ potuerint non esso, et his deficientibus, deficeret ista connotatio seu terminatio. Ergo.

Prob. 5º ex refutatione aliarum sententiarum. Actus liber Dei non potest constitui per aliquam realitatem intrinsecam Deo defectibilem, superadditam actui necessario, quantumvis diminutam; quia ista realités defectibilis intrinseca Deo, vel realiter cum Deo identificaretur, vel realiter ab ipso distingueretur. Primum dici non potest, quia hoc ipso quo est defectibilis, est separabilis: ergo non identificata realiter, sed distincta; separatio enim est manifesta distinctionis realis probatio. Et insuper si realiter identificaretur cum Deo, Deus esset intrinsece defectibilis et mutabilis. Secundum etiam dici non potest, quia si esset realiter distincta a Deo, Deus non foret summe simplex, essetque in eo aliquid quod non esset Deus; sicque sequeretur aliquid pejus quam ex sententia Gilberti Porretani.

2º Actus liber Dei non potest formaliter constitui per aliquid pure extrinsecum, nempe per creaturas productas seu realem earum ad extra productionem; tum quia Deus ab æterno est liber ante temporalem rerum productionem; tum quia actus liber Dei cum sit vitalis et immanens, debet constitui per aliquid Deo intrinsecum.

5º Neque potest formaliter constitui per respectum rationis ad creaturas, id est Quia actus liber Dei est causa omnis entis realis; quæcumque enim voluit fecit: absurdum est autem quod ens rationis sit causa entis realis. 2º Non est minus absurdum nobilissimam Dei perfectionem constitui per ens fictum. § Actus liber Dei existit antequam possit esse relatio rationis. hæc enim non fit nisi per intellectum creaturo.

PER QUID FORMALITER CONSTITUATUR ACTUS, etc.

El date quod etiam fieret a Deo, vel fieret per actum liberum, vel per necessarium : si per necessarium, ergo non erit libere in Deo, si per liberum, res. ita explicare in quo consistat iste actus liber. ,

Si dicas; In nostra J. Thomæ sententia actus Dei liber constituitur per habitudinem non necessariam actus necessarii ad creaturas : atqui ista habitudo non est relatio realis ; ergo rationis,

R. hanc habitu lineam non esse relationem formalem sive realem sive rationis, sed finalem (Jainenalem) dum laxat seu transcendentalem; nihil enim est aliud quam ipse actus absolutus ut terminatus ad suum objectum, quod nos propter imperfectionem intellectus nostri concipimus ad modum relationis formalis realis, sicque formando relationem rationis : fatemur ergo relationem rationis sequi ad actum liberum Dei, sed non ea constitui. Idem est de omnibus actibus creatis, qui non consistunt in relatione formali, sed in aliquo absoluto ad quod nostro modo concipiendi sequitur relatio rationis.

Enumeratis ergo sufficienter et refutatis sententiis oppositis, restat actus Dei liberum formaliter constitui per aliquid reale intrinsecum Deo, in se indefectibile et terminative defectibile; scilicet, per ipsum actum necessarium divinæ voluntatis, quatenus terminatur non necessario ad volitum creatum.

Verum statim recurrit nodi implicantia, quam non videtur solvere noster dicendi modus : vel enim illa terminatio non necessaria ad creaturas in qua reponimus libertatem Dei, est quid Deo intrinsecum et intrinsece defectibile, vel non. Si primum, ergo Deus est intrinsece defectibilis nec summe simplex, ut arguebamus contra primam sententiam oppositam. Si secundum, «rgo non est intrinsece liber, ut dicebamus contra secundam : et sic manet nodus insolutus.

Huic difficultati, quam fateor esse gravissimam et ferme unicam, non una est Thomistarum responsio. Quidam dicunt hanc terminationem esse Deo intrinsecam *1 intrinsece defectibilem, non tamen sub ratione entitatis seu realitatis, sed sub ratione puræ terminationis, quo posito, existimant facile conciliari immutabilitatem

Dei cum ejus libertate, non dumque propositum solvere.

Posito enim quod illa terminatio sit intrinseca et intrinsece defectibilis, habetur quod Deus sit intrinsece liber; et quia illa terminatio est defectibilis in ratione terminationis tantum, et non in ratione entitatis seu realitatis et perfectionis, habetur quod remaneat intrinsece immutabilis ; quia ad rationem mutationis requiritur adventus vel carentia formæ sub conceptu essendi, id est, sub ratione entitatis et perfectionis: esi enim mutatio transitus de non esse ad esse, vel de esse ad non esse.

Si dicas : Illa terminatio Deo intrinseca, esi ipsa Dei entitas; omne enim quod est in Deo. Deus est: ergo non potest esse defectibilis in ratione terminationis, quum sit defectibilis in ratione entitatis.

R. D. ant. Haec terminatio Deo intrinseca quantum ad id quod implicat, est entitas divina, C. ant. quantum ad id quod explicat, N. ant. Implicat ergo, verum est, hæc terminatio entitatem, sed eam non explicat, et secundum suum conceptum explicilum ab ea entitate virtualiter distinguitur ; quod sufficit ut possit deficere sub ratione terminationis, quamvis non deficiat aut deficere possit sub ratione entitatis : sic beneficio talis distinctionis virtualis communicatur essentia divina, non communicata paternitate.

Repones. Exercitium et actus secundus libertatis divinæ explicat actualitatem et perfectionem. Ergo.

R. D. ant. Exercitium libertatis divinæ ut entitativum explicat actualitatem et perfectionem, C. ant. ut pure terminativum, IV. ant. Sic relatio realis præcise sub conceptu ad, non explicat entitatem aut perfectionem quamvis eam implicite includat, nec possit ab illa perfecte præscindi. Hac distinctione solvuntur plures objectiones in ea sententia. Hanc tenet Illustriss. Godoy et post ipsum P. Gonet. cui subscribit HERNICUS a S. Ignat. Quidam autem eam ut probabilem defendunt. At contra eam insurgunt plures alii Thomistæ, præsertim Contenson et Goudin. Nos quidem non improbabilem reputamus, ei satis explicat divinam libertatem, sed difficile salvat Dei immutabilitatem et simpliciter citatem. Etenim illa terminatio Deo intrinseca et defectibilis, quovis modo intelligatur, etiam secun-

dum quod explicat, vel est aliquid vel nihil : si nihil, ergo per eam non potest constitui actus liber Dei; si aliquid, ergo aliquid Deo intrinsecum est defectibile et separabile, piud admitti non potest salva ejus immutabilitate et simplicitate, *ut patet ex dictis*, nisi forte intelligerent patroni hujus sententia, hanc terminationem intrinsecam deficere potuisse, deficientia seu defectu se tenente ex parte creaturarum, ut dicit sequens sententia, quatenus actus divinus immotus in se manens, nec ulla realitate intrinseca in se deficiente, potuit aliter creaturas immutare et disponere. Hoc sensu salvarent Dei immutabilitatem et simplicitatem, sed peccarent in modo loquendi. Hac igitur sententia in sua probabilitate relictā,

Altera responsio antiquior et communior in schola D. Thomæ atque ejus principiis conformior est, hanc terminationem, intelligendo activam, esse intrinsecam, cum sit ipse actus divinus comparatus et terminatus ad creaturas, et esse defectibilem non quidem intrinsece et ratione sui seu alicujus alterius intrinseci, sed extrinsece ratione voliti defeclibilis; ita quod idem actus in se immotus, ut jam dicebam, nulla realitate intrinseca in se mutata aut defectibili, potuerit producere aut non producere creaturas et eas aliter et aliter ordinare et disponere. Et ideo constitutum divinæ libertatis, secundum id quod importat in recto, est quid intrinsecum in se indefectibile, scilicet ipse actus divinus entitalive necessarius et immutabilis; secundum autem id quod importat in obliquo, est quid extrinsecum defectibile, scilicet creatura! connotate defectibiles.

Neque ut Deus dicatur intrinsece liber, requiritur quod aliquid ipsi intrinsecum possit deficere secundum quod est intrinsecum, sed sufficit ut unus et idem actus in se immotus et indefectibilis potuerit aliter immutare creaturas; quod probatur 1° quia, ut iterum repetam, libertas divina non est indifferentia potentis volitivæ ad diversos actus, sed indifferentia unius actus purissimi et simplicissimi ad diversa objecta : ergo hoc ipso censetur liber quo in se immutatus, ratione suæ eminentiæ et supremi dominii in creaturas, potest illas immutare.

2° Quando ad denominationem intrin-

secam requiritur non sola forma intrinseca, sed etiam connotatum extrinsecum, illa forma denominat per solam positionem connotati extrinseci absque ulla mutatione ex parte sui. Sic Deus in tempore denominatur Creator et Dominus performant «ternam intrinsecam, scilicet suam omnipotentiam, tota mutatione facta in tempore se tenente ex parte creaturarum. Sic essentia divina dicitur in tempore intrinsece terminare intellectum beati, et Verbum divinum humanitatem Christi, dum nec essentia divina, nec verbum in se immutentur, sed soli termini extrinseci. Sic Petrus dum ipsi nascitur secundus filius, dicitur intrinsece pater novi filii, absque aliquo sibi intrinsece superaddito ex sola positione connotati extrinseci. Idque est commune omni comparativo, quod, ut dicatur deficere et aliter se habeat ad aliud, sufficit quod istud aliud mutetur : ergo ut actus Dei sit liber et potuerit aliter se habere ad creaturas, non debuit in se mulari aliquid amittendo vel recipiendo, sed sufficit ut in se immutatus potuerit aliter mutare creaturas.

Et hæc videtur constans et aperta D. Thomæ doctrina non solum locis prius citatis, sed adhuc manifestius et pluries alibi. Sic q. 25 de verit. a. 4 0 : « Divinum » velle, inquit, necessitatem habere ex parte ipsius volentis et actus, indubitabiliter verum est; nam actio Dei <jst ejus essentia quam constat esse «eternam : non de hoc in quæstione non ponitur, sed » utrum velle ipsum necessitatem habeat » per comparisonem ad volitum. » Et hic a. 5, ad 4 ; « Quod Deus non ex necessitate velit aliquid, non accidit ex defectu » voluntatis divinæ, sed ex defectu qui competit volito secundum suam rationem; » quia scilicet est tale, ut sine eo esse possit » perfecta bonitas Dei ; qui quidem defectus consequitur omne bonum creatum.»

Quando igitur hæc et similia opponuntur ; Actus liber Dei potuit non esse; id enim est omni actui libero proprium : atqui entitas actus necessarij in Deum non potuit non esse : ergo per eam non constituitur actus liber Dei ; item . In tantum et eo modo Deus est defeclibilis, in quantum et quo modo est liber; est enim essenziale libertati quod possit deficere : atqui est liber intrinsece : ergo est defeclibilis intrin-

nece Quantumvis *majorpropositio* in his argumentis, si ageretur de libertate creata, *foret vera, potest* tamen absolute *negari* de libertate Dei. Disparitas petitur ex principio inLies inculcato, quod libertas divina non sit indifferentia potentiae ad diversos actus sicut creata, sed indifferentia unius actus purissimi et simplicissimi ad diversa objecta : cum ergo ille actus in Deo sit æternus et ipsemel Deus, absolute loquendo, non est verum quod potuerit non esse aut deficere, sed solum quod potuerit non producere quod produxit, aut aliter disponere quam disposuit; quod si fecisset, objectum esset mutatum, non ipse actus mutatus.

Quia tamen vulgo et generaliter dicitur, quod actus liber potuerit non esse et deficere, claritatis gratia sic est distinguendum. Actus liber Dei potuit non esse in se, *N. maj.* comparative ad creaturas, *C. maj. Et ad hunc sensum D. min. et conseq.* similiter. Eo modo Deus est defectibilis in se quo est liber, *N. maj.* eo modo est defeclibilis comparative ad creaturas quo est liber, *C. maj. Et concessa min. N. conseq.* Quod totum nihil aliud significat quam quod Deus quidem in se non potuerit mutari, sed quod immutatus potuerit aliter mulare objecta, quod sufficit ut intrinsece denominetur liber ut paulo ante ostendimus.

Neque inde inferas, juxta hanc doctrinam libertatem Dei constitui per aliquid pure extrinsecum, nempe per connotata extrinseca defeclibilia; constituitur namque juxta nos per ipsum actum necessarium quatenus potuit aliter se habere ad objecta, non sui, sed objectorum mutatione.

Hæc huc usque dicta si non plene satisfaciant, nec satisfacerent plura alia quæ adderem et quæ late discutiunt auctores; omnia enim in principiis positis rotantur. Cæterum memento mysterium esse cujus clara cognitio reservatur in patria.

Sed petes i° utrum sicut Deus sine intrinseca sui mutatione potuit non velle quod voluit et velle quod non voluit, ita nunc possit incipere velle quod non voluit, et non velle quod voluit, sicque fieri in tempora ex nolente volens, et e contra? Videtur quod sic propter paritatem rationis, et ita quidem sentire videntur alij, qui

actum Dei liberum constituunt per aliquid pure extrinsecum.

Q. 19. a. 7. 0. — Sed diserte negat S. Thomas et cum eo omnes Themistae alique communiter; quia quamvis actus liber Dei non constituatur per aliquid intrinsece defeetibile, habitudo tamen ad res voluntas semel habita mutari non potest, nisi præsupposita mutatione, vel ex parte cognitionis vel circa dispositionem substantiæ ipsius volentis; idque evincit ratio S. Doctoris. Cum enim voluntas sit boni, aliquis de novo dupliciter potest incipere aliquid velle : uno modo sic, quod de novo accipiat sibi illud esse bonum, quod non est absque mutatione ejus, sicut adveniente frigore incipit bonum esse sedere ad ignem, quod prius non erat; alio modo sic, quod de novo cognoscat illud esse sibi bonum cum prius hoc ignorasset, quod non potest esse absque mutatione intelligentis ut talis; sicque fieri non potest quod Deus de novo incipiat velle absque sui vel suæ cognitionis mutatione.

Si *dicas* cum Suare, aliquem posse absque ulla variatione boni aut cognitionis, sed ex mera ratione libertatis, incipere velle quod antea non volebat ; *Ji.* id posse quidem contingere in volente imprudenter ut in nobis; at non in Deo, qui non nisi secundum regulas accuratissimæ prudentiæ volendo operatur.

Confirmatur. Deus non potest fieri in tempore de nolente volens et e contra, nisi contingat aliqua variatio vel in ejus voluntate vel in objecto s neutrum dici potest; de primo constat: de secundo probatur, i° Bonum creatum est objectum divisionis non ut existens in propria mensura, sed ut existens in aeternitate : atqui ut in æternitate nullam patitur variationem, cum æternitas sit invariabilis et tota simul, ut alibi diximus : ergo. 2° Bonum creatum est objectum volitionis divinæ ut cognitum : atqui omne bonum creatum in tempore existens, est ab æterno cognitum a Deo, nec potest in tempore de novo aut aliter cognosci : ergo.

Et hinc solvitur argumentum petilum ex nova denominatione creatoris quæ Deo accidit in tempore absque sui mutatione. Disparitas est enim, quod denominatio creatoris desumatur ab actu voluntatis connotante objectum ut in propria mensura existens.

tens : objectum autem ut in propria mensura existens, incipit in tempore, consequenter absque variatione actus voluntatis denominat in tempore; at denominatio liberi sumitur ab actu voluntatis connotante objectum in mensura æternitatis, ut modo dicebam, in qua nulla potest contingere variatio.

Petes 2° utrum voluntas Dei libera possit manere suspensa ab omni actu circa objectum creatum?

Quidam etiam ex Thomistis, inter quos Gonetus, *affirmant*; quia voluntas divina est libera non solum libertate contrarietatis, sed etiam contradictionis, ideoque potest non solum velle et nolle, sed etiam velle et non velle; sicque suspendi ab omni actu. Neque id, inquiunt, infert imperfectionem in Deo; quia cum actus liber non addat perfectionem actui necessario, ut dictum est, ita ejus negatio non infert imperfectionem.

Alii et communius, tam Thomiste quam extranei, *negant*, eo quod in suspensione ab omni actu importetur imperfectio aut saltem minoratio perfectionis quæ in Deo admitti non debet. *Probat*ur : tum quia per suspensionem ab omni actu voluntas divina neque positive neque ultimo se determinat, sed remanet indifferens ad se determinandum; tum quia non exercet actum vitalem circa suum objectum, sed est quasi dormitans et otiosa, atque se habet ac si non esset : atqui hæc omnia important imperfectionem aut saltem minorationem perfectionis, quia est perfectius et connaturalius voluntati, quæ est inclinatio ab objectum, quod in illud positive, ultimate et per actum vitalem tendat et se determinet.

Quamvis autem actus liber non addat perfectionem actui necessario, arguit tamen et supponit perfectionem, nimirum eminentiam actus purissimi omne objectum volubile positive, ultimate et vitaliter attingentis : unde ejus negatio argueret et inferret imperfectionem, nempe actum purissimum et infinitum non ferri modo convenienti et perfectissimo circa omne volubile debitt propositum. Sicut licet scientia visionis non addat perfectionem scientiæ simplici-intelligenti®, si tamen non attingeret omne futurum scibile, argueret et inferret imperfectionem, nimirum quod

divina scientia non esset certissima, nec infinitum lumen intellectus divini. *Et sic patet responsio ad secundam rationem oppositam.*

Plures alias afferunt hujus sententiæ assertores; sed iis brevitatis causa omissis, hæc una, meo judicio, etsi aliæ deessent, causam illis adjudicat, quod libertas divina, ut pluries dixi, non sit indifferentia potentiae ad diversos actus, sed indifferencia actus purissimi et simplicissimi ad diversa objecta, ita ut sil essentialiter el necessario actus : ergo non potest concipi ut suspensa ab omni actu, El hinc habes quod libertas contradictionis in Deo non sit sita in hoc quod possit velle et non velle seu abstinere ab actu, sed in hoc quod possit velle ponere et non ponere idem objectum; et quatenus vult ponere, dicitur volitio; quatenus vult non ponere, dicitur nolitio, ut jam dictum est : libertas autem contrarietatis sita est in hoc quod possit velle contraria, v. g. misereri el punire. *Et sic patet resp. ad primam rationem oppositam.*

Nec obstat si ulterius opponas potentiam, misericordiam, justitiam in Deo esse etiam actuales et actum purum, posse tamen suspendi ab omni actu et exercitio, ut de facto fuerunt ab æterno ante mundi creationem. Quia vel intelligitur de actu et exercitio exteriori creandi, puniendi, miserendi in tempore, et tunc verum est assumptum; sed in hoc est disparitas, quod isti actus exteriores non concurrant ad perfectionem Dei, sed potius creaturarum; per hoc enim quod suspendat actionem suam exteriori, suspendit tantum communicationem sui ad extra; quamvis autem posse se communicare sii perfectio, de facto tamen se communicare non est perfectio in Deo; neque enim Deus esset minus perfectus si mundum non creasset, quam sit nunc. At vero intelligere et velle, sunt actus immanentes perlinentes ad perfectionem et vitam Dei, unde ab illis abstinere importaret suspensionem perfectionis. Quod si intelligatur assumptum de actu interiori, negandum est. Non enim Deus potuit manere interius suspensus et indeterminatus ad creandum vel non creandum, ad miserendum vel non miserendum; quia cum hæc attributa regulentur interius per voluntatem, eadem illorum ac istius est ratio quantum ad internam determinationem.

ARTICULUS V.

*Utrum voluntas Dei semper impleatur?
Ubi de divisionibus divine voluntatis.*

Quæstio proposita in titulo dirimi non potest nisi explicetur quotuplex sit voluntas in Deo; quamvis enim voluntas ex parte Dei sit unica, cum sit ipsa ejus essentia, ratione tamen obsectorum materialium in quæ fertur, solet a theologis multiplex assignari.

Voluntas beneplaciti et tigni.

Q. 19. a. 11. o. et q. 25. de verit. a. 5. — Primo dividitur in voluntatem beneplaciti et voluntatem signi. Voluntas beneplaciti est ipse actus divinæ voluntatis : unde est proprie et formaliter in Deo. Voluntas signi est aliquid exterius quod solet inter nos esse signum quod volumus aliquid : unde non est in Deo cum sit ejus effectus, nec nisi metaphorice dicitur voluntas, sumpto signo seu effectu voluntatis pro ipsa voluntate. Sicut quia apud nos punitio est signum iræ, cum Deus punit, ista punitio vocatur ira in Deo, sumpta ira metaphorice pro eo quod solet esse signum iræ inter homines : sic igitur quando Deus ponit aliquid exterius quod a nobis volentibus poni solet, puta præceptum (dum enim aliquid præcipimus, signum est quod istud fieri volumus), istud exterius dicitur voluntas signi in Deo, sumpto signo pro ipsa voluntate significata.

Q. 19. a. 12. o. — Assignantur quinque signa voluntatis divinæ, nimirum, præceptum, consilium, prohibitio, permissio et operatio, hoc versu comprehensa :

Præcipit ac prohibet, permittit, consulit, implet.

Quia his quinque modis solemus significare nos aliquid velle interius. Quando enim operamur aliquid, signum est apertum nos velle illud. Item quando præcipimus aut consulimus aliquid alteri, signum est nos velle illud ab illo fieri ; dum autem prohibemus, signum est nos velle illud ab illo non fieri; tandem quando permittimus ut aliquis nobis subditus aliquid faciat, signum est nos velle illud fieri. Hæc ergo quinque nomine voluntatis divinæ interdum appellantur tanquam signa voluntatis. Sic Mattii. 6, præceptum, consilium, prohibitio vocantur voluntas Dei, cum di-

citur : *Fiat voluntas tua sicut in calo et in terra.* Sic a S. Aug. cap. 95 Enchirid. operatio et permissio vocantur voluntas Dei, dum dicit : *Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo.*

Ihid. nd 2. ct q. 25. de verit. a. 5. ad 6. — Voluntas signi tribus modis se habet ad voluntatem beneplaciti. Quædam est enim voluntas signi quæ nunquam incidit in idem cum voluntate beneplaciti, sicut permissio qua permittit mala fieri, nunquam enim vult fieri mala; quædam semper incidit, sicut operatio; quædam vero quandoque incidit; quandoque non, sicut præceptum, prohibitio et consilium : sic præceptum quod fecit Abrahæ occidendi Isaac, non coincidit cum voluntate beneplaciti, siquidem postea jusserit contrarium.

Dices. Si voluntas signi non semper coïncidât cum voluntate beneplaciti, falso igitur dicitur voluntas signi; falsum est enim signum quod non est conforme significato.

Q. 11. ad 2, et q. 25. de verit. a. 5. ad 2. — *R.* quod signa voluntatis dicantur voluntates divinæ, non quia sunt signa quod Deus velit, sed quia ea quæ in nobis solent esse signa volendi, in Deo divinæ voluntates dicuntur : sicut punitio non est signum quod in Deo sit ira ; sed punitio, ex eo ipso quod in nobis est signum iræ. in Deo dicitur ira. Insuper quamvis Deus non velit omne quod præcipit aut permittit, vult tamen aliquid circa hoc; vult enim omnes esse debitores ejus quod præcipit, et in potestate nostra esse id quoti permittit : et hanc voluntatem divinam significat præceptum et permissio.

Voluntas antecedens et coiucyuen».

Altera et celebrior divisio voluntatis divinæ est in antecedentem et consequentem. Hujus divisionis primum meminit S. Chrysost. Hom. 1 in Epist. ad Ephes, sub nomine primariae et secundaris voluntatis; deinde Damascenus lib. 1 de Fide cap. 29, sub nomine proprio voluntatis antecedentis et consequentis; post ipsum S. Thomas hic a. 6, ad 1 et alibi pluries, et omnes theologi. Non omnes tamen eam uno modo explicant.

Defensores scientiæ mediæ voluntint eam dici antecedentem, quia antecedit prævi-

sionem consensus nostri; consequentem, quia illam sequitur. At licet verum sit de aliqua voluntate consequente quod sequatur consensum nostrum, ut de voluntate premiandi vel puniendi, de qua loquitur Damascenus, id tamen verificari non potest de omni voluntate consequente; voluntas enim absoluta dandi aliquibus gratiam efficacem vocationis ad fidem, est voluntas consequens, non tamen supponit consensum nostrum, sed praecedit, cum illum causat. Similiter praedestinatio importat voluntatem consequentem, et tamen non supponit provisionem meritorum, ut dicemus. Et sic de pluribus aliis.

Hic a. 6. ad 1. in 1. d. 46. q. 1. ad 1. q. 25. de verit. a. 2. in 1. ad Tim. 2. Icct. 1. — Melius ergo Thomiste cum suo Ductore sic explicant, ut voluntas dicatur antecedens, quatenus fertur in objectum secundum se consideratum et praeisum a circumstantiis; consequens, quatenus fertur in objectum vestitum omnibus suis circumstantiis. Ad cuius intellectum considerandum est, quod unumquodque secundum quod bonum est, sic est volitum a Deo; aliquid autem potest esse in prima sui consideratione, secundum quod absolute consideratur, bonum vel malum; quod tamen prout cum aliquo adjuncto consideratur, quod est consequens consideratio ejus, c. contrario se habet. Sicut hominem vivere est bonum, et hominem occidi est malum, secundum absolutam considerationem; sed si addatur circa aliquem hominem, quod sit homicida, vel vivens in periculum multitudinis, sic bonum est eum vivere: unde potest dici quod iudex justus anteceden-ter vult omnem hominem vivere, sed consequenter vult homicidam suspendi. Sic iterum mercator considerans suas merces secundum se, vult anteceden-ter eas salvare; considerans vero eas ut inferunt periculum vite imminente tempestate, vult consequenter eas projicere. Similiter ergo Deus considerans homines secundum se, vult anteceden-ter omnes salvare; considerans vero pluribus de causis expedire ul permittat aliquos in peccatum labi, consequenter vult quosdam damnari succidum exigentiam suae justitiae. Uno verbo, res considerata secundum se est prior seip- a vestita omnibus circumstantiis, quia

superinductio circumstantiarum est acci- dens respectu rei secundum se considera- te: ergo volitio rei secundum se consi- derate recte dicitur antecedens, e' molitio rei ut vestite suis omnibus circumstan- tiis recte dicitur consequens.

Dices. Juxta Damascenum loco cit. a quo theologi hanc distinctionem hauserunt, *Voluntas consequens ex nostra causa*, seu, ut alii vertunt, *ex nostro vitio ortum habet*. Et S. Th. in 1 cit. explicans Damascenum, dicit, quod *Voluntas consequens praesupponat praescientiam operum*. Ergo intelligentia Molinistarum conformior est his Patribus quam nostra.

II. S. Damascenum, et consequenter S. Thomam, qui Damascenum loco cit. explicat, loqui de aliqua particulari voluntate consequente, scilicet de voluntate consequente puniendi, quam certo constat ortum habere ex vitio nostro et supponere demerita nostra, sicut voluntas premiandi supponit merita nostra; est enim id poenae proprium quod non infligatur nisi propter culpam, sicut promio quod non conferatur in re nisi propter meritum. Ad inde non sequitur voluntatem consequentem secundum se, seu omnem voluntatem consequentem supponere meritorum vel demeritorum provisionem, ul jam diximus et amplius dicemus. Neccerte fas esldubitare de mente S. Thomae post tam diserta ejus testimonia, nihil enim nisi ex ipso diximus; nec consequenter de mente Damasceni, ipiem, ut agnoscit Vasques, apprime intellexit S. Thomas.

Q. 19. a. 6. ad 1. — *Ex his colliges* { hanc distinctionem voluntatis divinae iu antecedentem et consequentem, non accipi, ut jam observavi, ex parte ipsius voluntatis divinae, quasi sint in ea plures actus, «piorum unus est prior, alter [M]sterior; est enim unus simplex actus; sed ex parte rei volitae considerate sub diversi ratione, nimirum secundum se quod esi prim, et cum circumstantiis quod est posterius.

Colliges 2° voluntatem consequentem esse voluntatem simpliciter, volun-iaicii antecedentem esse voluntatem secundum quid. Quia voluntas comparatur ad rei secundum quod sunt in seipsis a part/; rei; in seipsis autem a parte rei sunt in particulari cum omnibus circumstantiis: ergo

UTRUM VOLUNTAS DEI SEMPER IMPLEATUR? etc.

«impliciter volumus aliquid secundum quod volumus illud, consideratis omnibus circumstantiis particularibus, quod est consequenter velle : unde potest dici : Judex justus simpliciter vult homicidam suspendi, sed secundum quid vult eum vivere, scilicet in quantum est homo; similiter mercator imminente periculo vult simpliciter suas merces projicere, sed secundum quid vult servare, scilicet remoto periculo. Et ideo hæc voluntas secundum quid comparative ad voluntatem simpliciter, juxta S. Th. magis potest dici velle, quam absoluta voluntas.

in 1. cit. ad 2. — *Colliges* 5° voluntatem consequentem esse voluntatem absolutam, antecedentem esse conditionatam, si nempe majus bonum non obstat; conditionatam, inquam, non ex parte subjecti, sed ex parte objecti, ut diximus de decretis conditionatis : unde non est imperfectio ex parte voluntatis divinæ, sed ex parte voliti, quod non accipitur cum omnibus suis circumstantiis.

Colliges 4° hanc divisionem essa adæquatam. Vel enim res consideratur ut vestita omnibus suis circumstantiis cum quibus ultimate in re ponenda est, vel non. Si primum, de ea est voluntas consequens; si secundum, de ea est voluntas antecedens.

Colliges 5° voluntatem antecedentem esse voluntatem non solum signi, sed etiam beneplaciti. Sic eam vocat S. Chrysostom, cit. et est expressa sententia S. Th. quidquid reclament quidam Thomistæ. Etenim S. Doctor q. 25 de verit. a. 5, dicit : « In » venit in Deo proprie ratio voluntatis, » et sic voluntas de Deo proprie dicitur; et » hæc est voluntas beneplaciti quæ per antecedentem et consequentem distinguitur. » Item in 1, d. 47, a. 2 : « Possumus ergo loqui de voluntate vel beneplaciti vel signi, et de voluntate beneplaciti vel consequente vel antecedente. » Id etiam probant exempla quæ profert de judice et de mercatore : vere namque et proprie judex vult hominem secundum se vivere, et mercator suas merces secundum se servare.

Ratio favet. Quia objectum voluntatis antecedentis est bonum conditionale futurum seu in re ponendum si aliquid non obstaret i v. g. aalus hominis secundum

se est bona et in re ponenda si non obsla-
ret majus bonum : ergo est objectum vere
volibile, nec quidquam illi deesi ul terminet
actum voluntatis : ergo datur in Deo vo-
luntas respiciens actu hoc objectum. <'on-
firmatur. Voluntas beneplaciti attenditur
secundum quod res interius in Deo di-q»o-
nuntur, et non tantum secundum exterior-
em significationem : atqui objectum vo-
luntatis antecedentis disponitur interius
in Deo ; nam Deus, v. g. interius ordinat
omnes homines ad salutem et ipsis pro-
videt auxilia ad illam sufficientiam, quam-
vis, attentis circumstantiis, puta splendore
universi, defectibilitate voluntatis huma-
næ, manifestatione attributorum, etc. vo-
luerit permittere ut aliqui ab hoc ordine de-
ficerent, quos ideo vult voluntate conse-
quente non salvare. De hac re ieiunium ari.
seq.

His præsuppositis,

Resolvitur questio,

Q. 19. n. 6. ad 1. et in 1. d. 47. a. 1.
et 2. — *Dico* 1°. Voluntas Dei consequens
semper impletur : voluntas antecedens
non semper impletur, saltem ouoad prin-
cipale votum.

*Probat*ur prima pars. 1 Ex Scripturis.
Tsaïæ 14 dicitur : *Dominus exercituum
decrevit; et quis poterit infirmare?* El
46 : *Consilium meum stabit, et omnis
voluntas mea fiet.* Esther 15 : *Non est qui
possit tuæ resistere voluntati.* Psalm.
115 : *Omnia quacumque voluit, fecit.*
Eccles. 8 : *Omne quod voluerit, faciet.*
Rom. 9 : *Koluntati ejus quis resistit?*
Hæc et similia intelligi debent de ea vo-
luntate Dei quæ sit simpliciter et absolute
voluntas, qualis est consequens.

2° Deus est omnipotens : ergo a nullo
potest impediri quin impleat quod abso-
lute et simpliciter voluerit. Hinc S. Aug.
Enchirid. c. 96 : « Neque veraciter ob aliud
» vocatur omnipotens, nisi quia quidquid
» vult potest ; nec voluntate cujuspiam
» creaturæ, voluntatis omnipotentis impe-
» ditur effectus. »

Hic. a. 6. o.—5° Voluntas Dei absoluta
et consequens est universalis causa om-
nium rerum : atqui implicat aliquem affeo-
tum fugere causalitatem causæ universalis,
alias non foret universalis : ergo implicat
quod Dei voluntas absolut i et consequens
non consequatur suum effectum : unde

quod recedere videtur a divina voluntate secundum unum ordinem, redabitur in ipsam secundum alium ordinem. Sic peccator qui, in quantum in se est, recedit a divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinas voluntatis, dum per ejus justitiam punitur.

Secunda pars etiam indicatur in Scriptura. Warn de voluntate antecedente, quæ, ut dixi, est tantum voluntas secundum quid et conditionata, intelliguntur sequentia. Ezci li. 24 : *Mundare te volui, et non es inundata.* Malth. 25 ; *Jerusalem.... quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti!* Proverb. 1 : *Ppccavi, et renuistis.* Act. 7 : *l'os semper Spiritui sancio resistitis.* 1 Timoth. 2 : *Omnes homines vult salvos fieri,* et tamen non omnes salvantur. Item plura alia similia.

Patet etiam ex dictis. Voluntas enim antecedens versatur circa rem secundum se, ut pransam a circumstantiis; res autem non iit nisi cum omnibus suis circumstantiis. Insuper voluntas antecedens est conditionata, et in pluribus non purificatur conditio.

Dixi 1°, *non semper impleri*; quia quandoque impletur, quando nempe conjungitur voluntati consequenti, ut voluntas Incarnationis, voluntas salvandi prædestinatum; est enim ita antecedens ut sit etiam consequens, et sic adimpletur non vi voluntatis antecedentis, sed consequentis adjunctæ.

Dixi 2°, *saltem quoad principale volitum*; quia potest esse ellicax et adimpleri respectu alicujus adjuncti seu medii: sic voluntas antecedens qua Deus vult omnes homines salvos fieri, de qua modo dicemus, est inefficax quoad principale volitum, quod est salus omnium in re habita; ex illa tamen efficaciter (ita salus futura conditionale, ordinantur omnes homines ad salutem et ipsis saltem praparanlur media sufficientia ad illam assequendam; sed ex illa parte et sub hac ratione est consequens et non tantum antecedens, quia hoc ipso quod voluntas fertur in rem ut execution! absolute mandandum, est consequens. Non enim, ut notavi, distinguuntur illæ voluntates in Deo ex parte Dei, sed ex parte diversorum objectorum seu unius objecti diversimode

considerati; ita ut una et eadem Dei voluntas dum fertur in rem secundum seel sub præcisione, dicatur antecedens; dum fertur in rem ul vestitam circumslai fiu individualibus, dicatur consequens

Dico 2°. Voluntas beneplaciti non seraper impletur, ut patet in voluntate antecedente quam diximus esse voluntatem beneplaciti. Unde cum S. Thomas quandoque dicit voluntatem beneplaciti semper impleri, Intelligendus est non de voluntate beneplaciti generice sumpta, sed specificè et restricta ad voluntatem consequentem. Voluntas vero signi quandoque impletur, quandoque non impletur, prout conjungitur vel non conjungitur voluntati consequenti beneplaciti, ul dixi supra ex S. Thoma.

ARTICULUS VI.

De voluntate Dei circa salutem omnium.

Occasione eorum quæ in articulo precedenti! diximus de voluntate Dei antecedente et consequente, tres hic occurrunt gravissimæ difficultates, quæ sunt inter se connexæ: prima, utrum Deus velit omnes homines salvos fieri; secunda, utrum vi istius voluntatis Christus sit mortuus pro omnibus; tertia, utrum vi ejusdem voluntatis Deus offerat aut conferat omnibus media sufficientia ad salutem: quas libris articulis resolvere conabimur, primam in hoc prxsenti articulo.

§ I. — *Referuntur varia: sententia!*

Semi-Pclagiani circa voluntatem Dei de salute omnium in hoc errarunt, quod posuerint in Deo voluntatem generalem et xqualem salvandi omnes homines si vellet, quod velle ab ipsorum voluntate expectabat, ita ut non vellet specialius salutem prædeslinatorum quatn reproborum: consequenter quod Christus æquali etiam voluntate mortuus sit pro omnibus; ileiK quod omnibus æqualia auxilia conferantur, nempe indifferentia et subdita eorum libero arbitrio. Ita referunt Prosper tum in Epist. ad S. Aug. tum in carmine de In grat. et S. Fulgentius lib. de Incarnat, et grat. c. 2G.

Calvinus lib. 5 Tnstit. cap. 24. num. fil (*l alibi, ex opposito negat in Deo voluntatem salvandi reprobos. Illi pneiveranipauci qui dicti sunt PrædOslnatianiilium videtur secutus Jansenius, qui agnoscit dunalaxal in Deo voluntatem antecedentem sal-

vandi omnes ante peccatum originale, non, *to* supposito. Ha lib. S de Grat. Christi cap. 20, ubi postquam exposuit lres S. Augustini explicationes de voluntate salutis omnium, de quibus infra, quartam Damasceni secundum voluntatem antecedentem exponens, ait i « Talis antecedens voluntas, quandiu res sine accessoriis circumstantiis consideratur, aliquid ad causandam gratiam sufficientem aliaque media necessaria procurandæ. saluti facit, utpote ex qua gratia primorum hominum sufficiens fluxit; sod postquam peccata jam hominibus inducta considerantur, antecedens voluntas in sola præcisione mentis, adeoque nuda quadam velleitate, nihil omnino gratiæ causante, consistere potest : quod ex eo manifestissime patet, quia talem antecedentem voluntatem etiam erga damnatas creaturas sive hominum sive angelorum Deus habet, qua non obstante, sicut potest, consequente voluntate justitiæ angelos omni gratia sufficiente et salute spoliare, excæcare, obdurare, damnare : ita non obstante eadem antecedente voluntate, quibusdam hominibus originali labe damnatis, consequente voluntate justitiæ, gratiam sufficientem, fidem, justitiam, salutem, felicitatemque negare potest, cosque nolle salvos fieri... quam voluntatem propterea ecclesia Lugdunensis... vocat voluntatem bonitatis Creatoris... Nihil omnino igitur doctrina Damasceni de antecedente salutis omnium voluntate recentioribus prodest, ut quæ optime cum negandæ salutis et gratiæ sufficientis voluntate consistit, nisi forte et angelis et hominibus damnatis, antecedente voluntate salutis, gratiam sufficientem aliaque redemptionis instrumenta suppeditari et erogari putent. »

Ex his videtur evidens Jansenium non aliam in Deo post lapsum Adæ cognovisse voluntatem salvandi omnes homines quam daemones, nec eum illis magis quam istis ullam gratiam sufficientem conferre, sed agnovisse duntaxat quamdam velleitatem seu nudam complacentiam, otiosam et sterilem circa illorum naturam sicut circa naturam daemonum et damnatorum, quam vocat voluntatem Creatoris, non Redemptori".

Existimat tamen Honoratus Toumely ex quibusdam aliis textibus Jansenii, eum pau-

lo temperasse quod hic durius scripsit, et agnovisse voluntatem istam antecedentem non esse plane sterilem et otiosam. Verum præterquam quod proprium sit errantium sibi contradicere, quæ profert Toumely ex Jansenio, non cogunt ut aliter de illo sentiamus. Quod enim admittat alicubi Jansenius parvas gratias quæ in nobis velleitatem quamdam seu complacentiam boni excitent, imo et gratias efficaces conversionis quas reprobi interdum recipiunt : hæ non probant in Deo, juxta principia Jansenii, voluntatem antecedentem activam salutis æternæ reproborum (quam hic diserte negat), sed tantum voluntatem quamdam temjiorariæ illorum saluti... sicut cap. 21 sequenti, agnoscit Christum esse mortuum pro salute temporaria, non sterna, reproborum.

Cætenim *dato* Jansenium agnovisse aliquam in Deo voluntatem antecedentem activam salvandi in æternum omnes homines, recte observat Toumely hoc non obstante, stare adhuc capitale ejus dogma, nimirum nullam in suo systemate esse gratiam vere sufficientem ; quia hæ parvæ gratiæ quas agnoscit, sunt relative impares et vere insufficientes majori concupiscentis superandæ.

Catholici scriptores communiter admittunt in Deo voluntatem antecedentem activam salvandi omnes homines ex qua profluunt media sufficientia ad salutem. Excipe Vasquesium et paucos admodum qui id negant de infantibus. At quidam dicunt hanc voluntatem non esse in Deo proprie et formaliter, sed virtualiter tantum et eminenter, hoc est, non esse voluntatem beneplaciti sed signi : pro hac sententia citantur S. Bonav. Scotus, Alexander, Estius, Sylvius, Bannes et quidam alii. Ceteri autem, tam extranei quam domestici, contendunt hanc voluntatem esse beneplaciti, formaliter et proprie in Deo existentem ; eamque dicunt conditionalam ex parte objecti, diverso tamen sensu.

Quidam sic explicant. Deus, inquiunt, quantum est ex se, vult omnes homines salvos fieri, si tamen ipsi velint voluntate quam expectet a voluntate libere consentiente gratiæ moraliter duntaxat excitanti; non autem ipsam volitionem seu consensum vi sua causanti. Ita Tournely cum Molinistis. Thomistæ vero fatentur quidem

Deum nun vêtit* nommes salvos facere nisi volentes, volitione tam non quam ab eis expeclat, sed quam in eis ipsemet vi gratis suæ operatur : unde non volunt voluntatem Dt. sic esse condilionatam quasi pendeat ab ista volitione tanquam a conditione, cum ipse eam quando vult operatur; sed dicunt esse condilionatam hoc sensu, si nempe non obstet rnajus bonum, puta, decor universi, mutabilitas arbitrii, ratio providenti® universalis, manifestatio attrib: torum, etc. sed de hoc modo.

§ II. — *Vera sententia asseritur.*

Dico 1°. Deus etiam post Adæ lapsum vult voluntate antecedente, non otiosa sed activa, omnes omnino homines salvos fieri.

*Probat*ur i° ex illo celebri testimonio A· ostoli i Timolh. 2 : *Obsecro iffitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt...* *Hoc enim bonum est et acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Atqui Apostolus loquitur de hominibus post Adæ lapsum, iisque omnibus distributive sumptis: ergo.

Prob. min. 1° Juxta Apostolum, Deus vult eos omnes salvos facere pro quibus vult fieri obsecrationes et orationes, *ut patet ex textu:* atqui vult fieri obsecrationes et orationes pro omnibus et singulis hominibus, unde Ecclesia die Parasceves orat pro omnibus nullo excepto; et hi erant in statu naturæ laps®, imo erant principes et imperatores non solum peccato originali, sed gravissimis sceleribus implicati, ut Nero, quo imperante martyrium subiit Paulus : ergo. 2° Apostolus dicit Christum esse mediatorem et se dedisse redemptionem pro iis quos Deus vult salvos fieri : atqui mediatio et redemptio Chnsti supponit Adæpeccatum, et dogma fidei est Christum esse Redemptorem omnium et singulorum hominum, *ut probabimus articulo sequenti* : ergo. Tandem Apostolus non dixit, *voluit*, sed, *vult omnes*, quod dénotat voluntatem præscii em de omnibus hominibus actu existentibus.

Verum nedum hanc minorem » t nostram conclusionem asserit Apostolus, sed et probat his verbis : *Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semelipsum pro omnibus* : quasi diceret : i» si plures essent dii, posset cogitari quod unus quosdam, alter alios salvandi curam gereret : sed unus duntaxat est omnium Deus : ergo omnes salvandi curam gerere debet, ne dicatur suos in prxeipua necessitate deserere. 2° Non sunt plures mediatore Dei et hominum, quasi unus sit mediator pro quibusdam, alius pro aliis : sr.] unus tantum est omnium mediator Christus Jesus : ergo omnium vult salutem, alioquin non esset omnium mediator : ergo e' is qui dedit illum pro omnium salute mediatorem, nempe Deus, vult omnium salutem. 50Christussemetipsum dedit redemptionem non pro quibusdam sed pro omnibus : ergo ut ante et ipse Redemptor, el is qui dedit Redemptorem, volunt omnium liberationem. Ergo.

Confirmatur. Genus humanum peccato primi parentis periisse, atque jure ad gratiam et gloriam excidisse, certum est : at non est minus certum Deum per Christum et propter Christum reassumpsisse voluntatem salvandi genus humanum, consequenter omnes homines, juxta illud Coloss. 1 : *Complacuit per eum reconciliare omnia.* Et 2 Cor. 5 : *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum.* Et Joan. 5 : *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.*

Testimonium Apostoli confirmant passim S. Scriptura. Ezech. 55 : *Fivo ego, licit Dominus Deus : nolo mortem impii, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat.* Rom. 2, dicitur reprobis : *An ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit ?* 2 Petri 5 : *Non vult Deus aliquos perire, sed omnes ad pœnitentium reverti.* Apocal. 5 : *Stoad ostium et pulso.* Tsai. Go : *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum ;* et cap. 5 : *Quid est quod d&bui ultra facere vincte meæ, et non feci ci ?* Matlh. 25 : *Quoties volui congregare filios tuis..... et noluisti ?* Proverb, i : *Focavi, ei renuistis ; extendi manum meam, cl non fuit qui aspiceret.* Ræc porro S. Scripiur® testi-

•nonia et plura alia aperte indicant in Deo voluntatem generalem salvandi omnes omnino homines, etiam supposito peccato originali, voluntatem, inquam, non sterilem, non meram complacentiam, ut contendit Jansenius, sed voluntatem activam et beneficam.

Probat 2° ex Patribus. Immensus forem si omnia loca sanctorum Patrum proferre vellem, quibus ex Apostoli testimonio et aliis S. Scripturæ textibus docent Deum velle voluntate generali omnes salvos fieri. Quantum ad Patres Græcos, eos nitro nobis concedit Jansenius; sed dicit cap. 20 cit. quod *Nulli imperfectius de gratia quam Graci locuti sunt.* Ex dictis liquet constantem esse Damasceni et S. Ikomæ sententiam; sed quia in uno ferine 5. Augibino facit vim Jansenius, sufficit illum et fideles ejus discipulos proferre. Igitur

S. Aug. lib. de Spiritu et litt. cap. 33, dicit: «Vult autem Deus omnes homines » salvos fieri et in agnitionem veritatis venire, non sic tamen ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel male » utentes justissime judicentur; quod cum » fit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non » credunt, nec ideo tamen eam vincunt... » vinceretur autem, si non inveniret quid inde contemptoribus faceret aut ullo modo » possent evadere quod de talibus ille » constituit. » Persensit Jansenius his verbis astrui voluntatem generalem in Deo salvandi omnes homines lapsos, et hinc suam opinionem everti; quapropter dicit S. Augustinum his verbis non tradere suam sententiam, sed sententiam Semi-Pelagianorum eorumque objectionem duntaxat referre. Verum in toto hujus et sequentis capitis contextu, nullum apparet vestigium quo significetur S. Augustinum objectionem Semi-Pelagianorum et non proprium sensum proferre; quin potius manifestum est hæc proferre ut modum probabilem explicandi locum Apostoli, nec in dia explicatione quidquam reprehendit.

Item lib. de Catechizandis rudibus cap. 1. §. 1. « A primo interitu, hoc est poenis sempiternis, Deus misericors volens homines liberare, si sibi ipsi non sint iniuncti et non resistant misericordiae Creatoris sui, misit unigenitum Filium

» suum. » Insuper diserte asserit S. Doctor Christum esse mortuum pro omnibus, ut dicam art. sequenti, quod supponit in Deo voluntatem salvandi omnes: et hanc esse Aug. mentem magis adhuc evincit dicenda duobus articulis sequentibus.

S. Prosper, fidelissimus S. Augustini discipulus, respondens pro S. Aug. ad 2 objectionem Vincenlianam, dicit: « Sincerissime credendum atque profitendum » est, Deum velle ut omnes homines salvi » fiant; siquidem Apostolus, cujus ista sententia est, sollicitissime præcipit, quod » in omnibus Ecclesiis piissime custoditur, » ut Deo pro omnibus hominibus supplicetur: ex quibus quod nulli pereunt, » pereuntium est meritum; quod nulli » salvantur, salvantis est donum. » Similiter in resp. ad 8 objectionem Gallorum. Idem aut quisquis alius auctor operis de Vocatione gentium, toto opere probat hanc generalem voluntatem Dei de salute omnium.

5° Eadem veritatem probat communis sensus scholarum et fidelium; omnes enim scholæ principes, omnes illustriores theologi, omnes fideles in ea sunt sententia ac fide, quod Deus velit omnes salvos fieri, et quod ideo Filium suum miserit in mundum. juxta illud Joannis 5: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret:* non dicit aliquos ex mundo, sed mundum ipsum, id est, omnes homines mundi.

4° Sententia Jansenii angustam facit Dei charitatem, cum illam restringit ad paucos, et languescere facit, imo exinanit spem christianam cujus fundamentum est voluntas Dei pro omnium salute; qualem enim spem suæ salutis habere potest, qui non certo credit Deum velle ipsum salvare?

Dico 2°. Voluntas antecedens et generalis Dei de salute omnium non est metaphorice seu mera voluntas signi, sed voluntas beneplaciti sincera, proprie et formaliter in Deo existens.

Prob. 1°. Juxta regulam generaliter receptam, verba Scripturæ intelligenda sunt in sensu proprio, si nihil Deo indecens aut fidei bonisve moribus contrarium sequatur: atqui Scriptura sacra clamat ubique Deum velle omnes homines post lapsum salvos fieri; et si intelligatur de voluntate propria et formali beneplaciti

nihil inde sequitur Deo indecens aul fidei l hnnisve jnoribus contrarium, *ut patebit ex solutionibus objectionum*. Et ut paucis in antecessum dicam, quod opponunt, indecens esse Deum velle proprie aliquid et illud non fieri, respondetur nullam inde indecentiam sequi, quia ista voluntas antcedcn^non est voluntas simpliciter et absolute, sed secundum quid taptum et condilionate; et quod non impleatur id npn fieri nisi Deo permittente, etconsequenter volente, non enim permittit nisi volens: unde stat voluntatem ejus semper impkq i: e contra si intelligatur in sensu improprio et metaphorico, videtur sequi aliquid abhorrcps a sensu -et pietate communi fidelium; nemo est enim qui dum quidit Deum velle ut salvus fiat, non statim concipit hanc voluntatem esse propriam et sinceram, non figurajqm ant metaphpricapi. Insuper, ut supra arguebam contra Jansp-nium, ipde coarctatur Dei charitas, spes languescit seu exinanitur, et amor erga Deum rcipigescit.

Probat 2° ex didis art. præcedente. Salus aeterna hominis viatoris etiam lapsi, secundum se considerata et ab aliis circumstantiis prtvcsa, est bona, nec quidquam illi deesl ut tprminet actum diviuap voluntatis. -ergo datur vera voluntas inDep respiciens actu hoc objectum. *Neque dicas** inde sequi Deum etiam velle voluntate antecedente propria et formali salutem dæmonum et damnatorum, siquidem illorum salus secundum se considerata sit etiam bona; *nego enim sequelam elparitatem*. Ratio est, quia voluntas Dei antepedens non est sterilis et otiosa, sed activa. — in 1. d. 46. q. 1. a. 1. — « Cujus effectus, » inquit S. Thomas*7est ipse ordo nature » in finem salutis, et promoventia in finem > omnibus communiter proposita tam naturalia quam gratuita. » Deus autem nihil operatur circa salutem d.cmonum et damnatorum, quia illius sunt incapaces utpote in termino constituti et ohfirmati in malo unde Deus circa illorum salutem non habet ad summum nisi meram et otiosam complacentiam qualem habet juxta aliquos theologos circa mere possibile; at non sic circa salutem hominis viatoris quantumvis peccatoris, quia quandiu homo est in via, est capax et conversionis et salutis.

confirmatur. Voluntas propria et for-

malisbeneplaciti attenditur secundum quod res interius in Dio ordinantur, et non solum secundum exteriorem significationem, ut arguebam art. precedents: atqui sains hominum viatorum etiam post Ad® lapsum, non tamen damnatorum, interius in Deo disponitur; ex illa enim interiori dispositione dimanant tum ordo natur® in linem salutis, tum promoventia in hunc finem, ut modo dicebat S. Thomas.

De mente S. Ductoris ulterius constat ex dictis ar|. præced. conscct. 4, ubi ostendimus ipsum docere expresse voluntatem antecedentem esse voluntatem beneplaciti, quibus adde ex lect. 1 in 1 Timoth. 2, ubi explicans dictum Apostoli, *Qui vult omnes homines salvos fieri*, dicit: « Pro voltm- » tate beneplaciti sip exponi potest quatuor » modis. . . alio modo secundum Damasee- » num, ut intelligatur de vqluntajfi ante- » cedente, non consequente. » Ergo juxta S. Dolorem, voluntas antecedens est voluntas beneplaciti. *Idem palçt* ab exemplis quæ profert judicis et mercqloris: nam judex vult antecedeqipf proprie et formaliter hominem spcunduin se vivere, licet consequenter velit homicidam suspendi; similiter mercator vult antecederenter proprie et formaliter suas merces salvare, licet velit consequenter imminente periculo vitap eas projipere. Confer quæ dixi cit. consecapio.

Instat Janscnips in exemplo judicis qui nplla medja suppeditat homicidæ ut jxassit evadere mortem. *Insto ego* in exemplo rncfcalpris qui nihil ppp tentât ut servet suas merces. Sed et insuper *nego* assumptum Jansepîi. Justus enim judex ex ea voluptate antecedente qua vult omnes cives vivere, concedit reo ea omnia quibus jus suum, si quod habet, tueri possit, aulinopenljam, si sit oppressa, vindicare, aut atrocitatem criminis, si ultra verum sit aucta, mipuere; concedit, inquam, copiam diluendi accusationem, recusandi testes, consulendi advocatos et omnia alia faciendi quæ çppducunt ad justam sui defensionem. Equidem verum est quod, ubi semel reus est convictus et probatus, nihil amplius judex conferat quo evadat mortem, quia non est provisor universalis sicut Deus, qui ut talis hominibus certo reis; quos vult antecederenter sahare, media ad salutem sulb-cientia debet suppeditare; et in hoc non

stat parita.» : Mat tamen et quoad voluntatem ntrinque sinceram et formalem, cl quoad media suppeditata ante convictionem rei.

Prob. tandem 5°. Deus px voluntate anlecodoplp omnibus préparai elollerl saltem media spflfaitmtia ad salutem : atqui media cligi|nlur px propria et (orma|l intentione atque yolpnlatp linis: ergo Deps habet propriam p|formalem voluntatem sq|vendi omnes A/fn. *est certa. Maj. probabimus* intra eteam admittunt theologi cathqlfai quos /ric impugnamus.

Upde laudati theqjogi, quod vel irp ?pφηo potandum, distant p senlcnfq Janspnii. Quaipvis enim non agnoscant in Deo vp-luntalpm forfpqlemet beneplaciti de solute omnium ip se, agnoscunt tamen volppfa-tem formalem et propriam præparandj çt olTerepdi saltem omnibus etiam POSI Adæ lapsujq media suflirieplfa ad salutem, sfa-que admiltpt in Dep voluntatem propriapi 4formalem salutis omnium, si pop ip se, saltem ut cqnfagtæ ip mediis 5 quod nullatenus admittit Jansenius, quineqpp voluntatem antecedentem salvandi omnes, neqnc ullum auxilium spfifaiens agnpscil pro hoc statu, spd tprtimque ablegat ad statum innocenliæ. Ideoq-ue præfati theqlogi conveniunt nobiscum quantum ad id quod principale est in hpc malpria, nec nuidt|uam præsjdii habent Japspnfatæ cx illorum parte, cpsque perperam adyocant ip sui errpris patrppinium ; yidetur enim inter nos et ipsos quasi questio de nomipo , et eos duntaxat peccare ip eo quod ponconsequenter loquantur; quia, pt dixi, electio mediorum supponit necessario intentionpm fipis, assumunturenimexejus amore: un de sicut electio mediorum eljlcarium dimanat qyera et propria volqnlaiæ linis absoluitapt consequente, ita efactio ipediprum snllicientiipi dimanat a vera et propria voluptate, sed antecedente et inefilcaci.

pico 5°. Voluptas Dei antecedens est conditionata, non hoc sensu quod Urih velit omnes salvos facere si ipsi vplipt volitionequain expeptet ab eorum libera voluntate , ut vplt Tournely cum Moljpianis: hoc est, voluntas antecedens salvandi omnes, non est ita pficax ex parte Dei, ut per solum hominem stet gratiæ coiwp-tiendo reddere illam ex omni parte efficacem ad salutem de facto consequendam; sed dicitur conditionata hoc sensu quod

velit omnes salvos fieri m nnn ohM^nt al-lions lines, v. g. bonum generaleuniversi, ordo Providmlpe , mu'ahilitis arbitrii, splendor misericordiæ, duror jus iu® : *enim amnis homo liberaretur, ultquela-teretfjaidpeualoprriiislitiarpdcbealur*, ipquit S. Aug. Epist. 1<|5 ad Sixitim.

ibit), ad 2. — Hanc conclusionem his veridt exprimit S. Thomas: v \ohmtas » antepcdeps potest dici pondilionau, nec » tamen est upperiectip ex partp volunta-M II? divinæ, sed ex partp yoliti, qpod non s accipitur cum omnibus qrcumslantiis •>qmc exigupipr ad rectum ordinem ad >a- » lutem ; u qirnsi diceret : Voluntas Dei pntepedens (fa salute omnium e>tcondiio-nata, quia vp|| ilfaip si pop obstent varias circimvtaniiap pd qua? attendere debet proviso? uniyersaljs, ad rectum et convenientem ordinepi ad salutem.

Probqlar 1° ext>. Aug. lib. 4 cont. Jul. f, 8, ef Enchirid. c. 97, ufii docet multos salvos pon fieri, pop quia ipsi nolint, sed quia Deys nqn yu|l, quod absque ullacontroversip manifestatur in papulis. Id ube-rius explicat de Ponp Persev.c. 12. Enim-yep qpines theologi, paucissimis exceptis, extendunt voluntatem Dei antecedentem de sqlute omnium ad infantes, quorum t.tmpp ponsenspm po«' expecctat, cum sint illius ipcapaces.

Prop. 2° *rothionc.* Deus ipse est qui operatur vplfa seu poqsppsum hominis, juxta jl|pd Apostqli Philipp. 2 : *operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate*; el ||lud S. Augu?(im de Dono Persev. c, 15 ; ἡρχ eryo ip/mpo.', *sed Deus in Hf)bis Operatur el velle... pro bona vpluulatc.* Ergo implicat eum velle nostram salutem sub conditione vuhtioms ipiam pxpeclct a pobis , spy per nos stare reddere ejus xohuilatrin rlliiacrm.

Prob. S' *ab incani enientibus.* Si voluntas antei edens sahandi omnes homines C'spl cmidilionat.i sensu Uohiuslito, hoc est, ifa ellicax cx parte Dei ut per solum hflijiinem staret reddere illam em< acein , sequeretur l«quo() piædeslmatio quorum-dapi pon fieret secundum pn>|H>situm nec ante pra-visa menta , i u,ih Ciniirarium probabimus infra.2" quod unu> m .ibo se discerneret in opere salutis, ut 'd<i«lale dixi de scieilia uirdi l , 5; 5" <pm<| imn deberemus urare Deum pio salute omnium

quod tamen jubet Apostolus 1 Timoth. 2, sed tantum exhortari homines ut illam Dei voluntatem per suum consensum efficacem redderent. Hanc sequelam vocat *ineptam* Tournely loco cit. inst. 14; quia, inquit, Dens ita vult omnes homines salvos fieri, ut velit eorum salutem mutuis precibus juvari. Certe Deus vult quantum in se est huiusmodi generi suppeditare quæ ad vitam corporalem sunt necessaria; at. propterea fideles non petunt ut fructus terra dare et conservare dignetur? Nonne [anem nostrum quotidianum a Deo postulari jubet Christus? Ita doctor Sorbonicus. /!]. equidem Deum velle salutem nostram mutuis precibus juvari, quia non sic vult eam si velimus, ut nullo alio indigeamus, alioquin sufficeret nos exhortari ad volendum; sed sic vult si velimus ut ad volendum indigeamus gratia huius voluntatis » (Tectrice, quam confert petentibus. Item petimus fructus terra, quia Deus non vult eos dare si velimus, alioquin sufficeret vellet; sed vult dare per media a sua providentia ordinata, inter quæ numeratur præsertim oratio. Inepte ergo theologus Molinianus vocat nostram sequelam *ineptum*.

4° Hæc sententia non videtur satis recedere ab errore Pelagianorum et Semi-Pelagianorum quem tot in locis et tanto zelo impugnât S. Aug. Hi enim pariter dicebant Deum velle omnes homines salvos fieri, *si tamen ipsi vocanti Deo consentire voluerint*, etiam sub adjuvante gratia, quidquid redamet Tournely cum Molinianis, ut videre est apud S. Aug. lib. de Gratia Christi cap. 7 et 10, et in litte*. Is Prosperi ad S. Aug. sub finem; item alibi, quod alias probabimus.

Scio Congruistas hoc aliud protendere discrimen, quod Pelagiani et Semi-Pelagiani dicerent Deum velle omnes et reprobos et electos æquali voluntate salvos fieri; ipsi autem dicant quod magis speciali voluntate velit salutem electorum quam reproborum, cum illis conferat gratias congruas, istis incongruas tantum. Omissis nunc pluribus quæ jam diximus et dicemus d.* istis gratiis congruis, et dato hoc discrimine; imo utiam dato altero discrimine quod protendit Tournely, nempe Pelagianos et Semi-Pelagianos intellexisse Deum omnes velle salvos facere, -i velint

voluntate naturali sine gratia; nondum sufficienter videntur recedere ab eorum falso dogmate. Non enim illi solum errabant in hoc quod dicerent Deum æquali voluntate prosequi salutem omnium, et quod expectaret illorum consensum mere naturalem; sed etiam in hoc quod dicerent Deum ita velle omnes salvos facere ut velint, quod per voluntatem creatam posset frustrari et impediri divina voluntas, ut patet ex S. Aug. in Enchirid. c. 105, ubi postquam exposuit verba Apostoli secundum distributionem accommodam, subdit, « illa quocumque alio modo intelligi posse, » dum tamen credere non cogamur aliquid « omnipotentem Deum voluisse fieri, factumque non esse. » Idem testatur Magister Sententiarum in 1, d. 46, ubi dicit quod, « Occasione verborum Apostoli, » *Deus vult omnes homines salvos fieri*, » multi a veritate deviarunt, dicentes Deum » multa fieri velle quæ non fiunt. » Itera B. Remigius archiepisc. Lugd. lib. de Tribus Epist. et Lupus Servatus de tribus Quæst. q. 2 de Prodest, apud Gonetum. Id autem palam asserunt Moliniani, Deum nempe ita velle omnes homines salvos fieri si velint, quod per voluntatem creatam possit frustrari et impediri hæc voluntas Dei, quantum in ipso est efficax; sicque quotidie accidere in reprobis, qui ideo non salvantur quia nolunt, non obstante voluntate Dei quantum in ipso est efficaci illos salvandi. Non sic. in sententia nostra, quamvis enim juxta nos reprobi non salvantur quia nolunt, non tamen inde frustratur voluntas Dei quantum est in ipso efficax, quia talem voluntatem nunquam habuit salvandi reprobos, sed vult eorum salutem secundum se consideratam, et si non obstat altioribus finibus; quibus si obstat volens permittit aliquos nolle et deficere, eosque nolentes ac deficientes non vult salvare; sicque non frustratur divina voluntas, sed adimpletur.

Nec te moveat quod Tournely agnoscat voluntatem absolutam Dei de salute hominum non posse per voluntatem humanam frustrari; nam juxta principia scientiæ mediæ, quam deperit Socius Sorbonicus, non est in Deo voluntas absoluta salvandi homines nisi in quantum providit per scientiam mediam voluntatem humanam ex innata libertate consensuram divinæ volun-

Uti. Unde quod hæc voluntas absoluta Dei non frastretirr, non provenit ex ejus efficacia seu potentia, sed ex proviso hominis consensi.

§ III. — *Solvuntur objectiones.*

Objiciet i° cum Jansenio contra primam conclusionem. Praecipuum conclusionis nostro fundamentum sunt verba Apostoli, *Deus vult omnes homines salvos fieri* : atqui hæc verba juxta S. Aug. non debent intelligi de omnibus et singulis hominibus: ergo. *Prob. min.* Quoties S. Doctor bæc Apostoli verba versat, illa interpretatur i° in sensu accommo non de omnibus simpliciter, sed de omnibus qui salvantur; sicut ludimagister in civitate dicitur docere omnes adolescentes, non quod omnes impliciter et absolute doceat, sed omnes qui docentur, ita ut nullus doceatur nisi ab ipso. Ita lib. 4 cont. Jul. c. 8. 2° In alio sensu accommo non de singulis generum, sed de generibus singulorum; ita ut sensus sit, Deum velle aliquos ex omnibus statibus salvos fieri : sicut dicitur omne animal fuisse in arca Noë, hoc est, aliquod ex omnibus generibus animalium. Ita in Enchirid. c. 102 et 103. 3° In intelligendo in sensu non formali sed causali, quatenus facit justos velle omnium salutem; sicut cum dicitur Spiritum sanctum postulare pro nobis, sensus est quod faciat nos postulare. Ita de Corrept. et Grat. c. 13. Ergo.

I°. Data maj. <V. min. Interpretationes enim S. Augustini non pugnant cum nostra quæ est SS. Damasceni et Thomae, — In 1. d. 46. q. n. 1 ad 1. — UCC eam includunt ; quia procedunt in diverso sensu : interpretationes S. Augustini procedunt de voluntate consequente, et nostra procedit de voluntate antecedente. Quicumque autem interpretatur verba Apostoli de voluntate consequente, debet cum S. Augustino ea intelligere in sensu accommo: qui autem interpretantur cum SS. Damasceno et Thoma de voluntate antecedente, debent ea intelligere in sensu distributive.

Inst. Dato has interpretationes inter se non pugnare, saltem non possunt ambæ esse legitimæ: sed si nostra sit legitima, certo certius interpretatio S. Augustini est illegitima et contraria Apostoli. *Prob. sequela.* Secundum nos, verba Apostoli necessario important distributionem absolutam, idque probavimus : atqui verba quæ

necessario important distributionem absolutam non possunt legitime intelligi de voluntate consequente restricta ad aliquos: ergo.

II. N. sequelam. Ad prob. D. min. Verba quæ necessario important distributionem absolutam non possunt intelligi de voluntate consequente restricta ad aliquos per se loquendo, *C. min.* ex hypothesi, 2V. Non ergo S. Augustinus interpretatur verba Apostoli de voluntate consequente restricta ad aliquos, quasi velit necessario hunc esse sensum illorum verborum (alium enim secundum distributionem omnimodam agnoscit alibi, ut vidimus); sed cum Semi-Pelagiani contra quos agit S. Augustinus locis in objectione citatis, dicerent sensum verborum Apostoli esse, quod Deus voluntate quantum in ipso est efficaci, et ideo consequente quantum est ex parte Dei. vellet omnes omnino salvos facere, ita ut per ipsos solos staret hanc Dei voluntatem simpliciter efficacem reddere ; in hac, inquam, hypothesi quod \postulus locutus^ fuerit de tali voluntate, in protendebant Semi-Pelagiani, constanti tenet S. Aug. eum non posse intelligi nisi in sensu accommo; ne scilicet, ut dicit loco Enchirid. cit. in obj. cogamur concedere Omnipotentem quantum est ex se et simpliciter voluisse aliquid fieri et factum non esse. Hoc autem salvo, potest, inquit, textus Apostoli quocumque alio modo intelligi, ut ipse revera aliter alibi intelligit. Porro juxta sententiam nostram, quamvis voluntas antecedens non impleatur, non cogimur tamen dicere Deum simpliciter et quantum est ex se, velle aliquid fieri et factum non esse, quia non est hujusmodi voluntas antecedens; et quod homo faciat contra hanc voluntatem antecedentem, hoc non fit nisi quia Deus id fieri volendo permittit : unde per hoc quod permittit fieri contra voluntatem suam antecedentem, implet voluntatem suam consequentem.

Et hæc erronea opinio Pelagianorum et Semi-Pelagianorum de voluntate Dei quantum in ipso est efficaci salvandi omnes omnino homines, quam fundabant in verbis Apostoli, causa fuit cur S. Augustinus agens contra ipsos et loquens in hypothesi voluntatis talis ipsam astruebant in Deo, semper interpretatus fuerit illa de omnibus in aliquo sensu accommo. Alibi vero ab is-

tis hæreticis non cotnpdlsus, sed ex propria sententia agens, ea intelligit in séli«u disiribuiilo, ut videre est in probationibus conclusionis.

Pepones. Dlim Genës. 6 dictiir : *Omnis curo corruerat viam suum*; et Psal. 42 : *Omht s declinaverunt ; τη otiinls et το omnes intelliguntur in sensu dconiodo i ergo similiter textus Apostoli.*

/?. *N. conseq.* Disparitas est, quOd in textu Apostoli reperiantur oircumstahtiæ qua· inferunt sensum distiibitlivum, *ut patet ex probatione conclusionis*; noti Sic In textibus objectis.

Ptplicabis. Jhxta S. Aug. in phiribds locis, Dens non vult salniem ihfantidin in utero materno morietititnn. Ergo.

P. D. ant. Ndtf vult volüntaié Cotiseqitnte, C. voluntate antecedente, 2V. Ad eam enim sufficit quod, quantum ex se, illis mculi aliis omnibus præparavérît media sufficientia ad safiitrirt : sed de hac gravissima difficultate uberius articulo subseq.

Uripbis. Voluntas airecedens respicit naturam hominis secnmdtin se considerata ei abstractam ob omnibus suis circumstantiis: ergo respicit natiiram abstractam a circum-t.uuiia pecfcati originaliS: consequenter supposito læccati origiftali, non est amplius in Deo voluntas salvandi Omnes homines.

//. *A. ant.* Non enim dicimus voluntatem antecedentem respicere naturam secundum se abstractam ab omnibus circumstantiis, sic enim foret ens ratiohis, sed abstractam a circumstantiis quas provisor generalis debet attendere in actuali executione : quo sensu non est nCCesse ut abstrahat a circumstantia peccati originalis, imo nec actualis, cum possit esse bonum divinæ misericordiæ secundum providentiam generalem ut etiam peccato actuali gravati de facto salventur.

Obj. 2° contra eamdem el secundam conclut. S. Th. hic a. 6, ad 1, dicit voluntatem antecedentem potius dicendam esse velleiunem quam absolutam voluntatem. Ergo.

Pespondi jam supra, voluntatem antecedentem nominari a S. Thoma velleilatē, non absolute, sed comparative ad voluntatem consequentem quæ dicitur simpliciter et absolute voluntas. *Patet ex textu.* Sicut fuscum comparative ad album

dicitur nigrum. Quantum ad Id quod quidam opponunt ex Opusculo de pr±«ciénlia et priedestinat. ubi voluntas aiitêCedeiw elicitor voluntas signi : *P.* hoc opuscultra non esse D. Thomæ. *Et dato* qilod esset, posset intelligi voluntatem aitteccdeutem esse toluhiatem signi, quateiius aliqua sig-ht) extetiori manifestaretur.

Inst. S. Chrysost. Horn. 1 in Epist. ad Ephes. Vocat voluntatem aiitecedenteni desidi riiiiri : at desiderium non est fohnalitetf iri Deo. Ergo.

H. S. Chrÿsost. etiam eam Vocare bencplacitiim, iit dixi antea : Utide dum vocat edin *desiderium*, accipit desiderium in latiori sigitificatione, prout idem ést ac fer-«eidissimus amor; dicit enim : *Dêtis valde cupit, vdlde desiderat riostrdm salillébi* : qUO etiamsetisü accipitur desiderium! Petri i : *In quem desiderant angeli prospicere.*

Obj. 56. Omnié volhntas (jtiæ ést formaliter in Deo, est efficax, tit patet ex Scriptura, haï. 4G : *Omtiis voluntas tnèa fiel*, ést alibi pluries; et ex S. Aug.cii.jî/odocndere noii cogamuraliquid Omnipotentem t'oluisse fleri, [actumque non éssè; atqui volumes antecedens est inefficax: ergo.

It. D. maj. Omnis voluntas in Deo simpliciter dicta, qualis est cOhsCquens, est efficax, C. omnis voluntas secundum quid ei condifioiata, qualis est ahtecedens, V. *Patet* ex ilfo Math. 23 : *Quoties volui corrigregdre filios tuos, et noluiisti! et ex pluribus aliis.* Et certe dari in Déo voluntatem propriam ct formalem quæ sit inefficax, negare non possunt doctores orthodoxi contra quos hic disputamus : etenim voluntas qua Deus vult observari sua præcepta, est in ipso proprie et formaliter, tum quia observatio mandatorum est semper illi accepta et bona ; tum quia alias peccator transgrediendo detvina mendata, non ageret contra Dei voluntatem sicque non peccaret, quod est absurdum. Et tamen hæc Dei voluntas non adimpletur in iis qui peccant : sicut ergo Deus vèra, propria el formali voluntate antecedente vult sua mandata observari, ct tamen voluntate consequente permissivavultea ab aliquibus non observari : ita vera et formi. voluntate antecedente vult omnes salvari, et voluntate consequente vult aliquos non salvari; neque in his vincitur ejus voluntas, quia

quod aliqui peccent et non salventur, non lit nisi quia, ut dixi, permittit, volens autem permitti*.

Insuper posset distinguere in inferiori argumenti. Voluntas antecedens est inefficax quantum ad principale volitum, scilicet salutem omnium, *C.* quantum ad omnia, *N.* est enim efficax quantum ad præparationem et oblationem in mediis sufficientibus. Confer primam conclusionem art. præcedentis.

/ziiL Voluntas inefficax respectu voliti sive principalis sive minus principalis, dicit imperfectionem. Ergo.

Il. D. ant. Voluntas inefficax ex imperfectione ex parte vincente ejus virtutem, dicit imperfectionem, *C. ant.* voluntas inefficax ex propria ordinatione volentis, *N. ant.* Porro «ecum nos, voluntas in Deo salvandi omnes homines non est sic inefficax, quasi ejus virtus seu efficacia impediatur ac superetur a voluntate humana; non enim dicimus sicut Multist®, Deum velle omnes salvos fieri si velint, ita ut per ipsos stet huius Dei voluntatem reddere efficacem vel inefficacem; sed est inefficax ex propria ordinatione Dei, qui variis de causis, quandoque occultis quandoque patentibus, volens permittit quod ipsa non sortiat effectum.

Inferes. Ergo hæc voluntas in Deo non est sincera et positiva. *Prob. illatio.* Qui potest efficaciter facere quod dicitur velle et non facit, non vult positive et sincere illud: sic si mercator posset efficaciter salvare suas merces et non salvaret, convinceretur non velle sincere et positive eas servare: atqui Deus potest efficaciter salvare omnes homines, et non salvat: ergo non vult sincere et positive illos salvare.

//. zN. illationem, id prob. /). *mdj.* Qui potest efficaciter facere quod dicitur velle et non facit, non vult illud positive et sincere voluntate consequente, *C. maj.* voluntate antecedente, *A. maj.* Potest namque contingere quod aliquid secundum se consideratum sit bonum, et ita positive et sincere volitum, quod tamen propter supervenientem et adjunctam circumstantiam sit malum et ideo non volitum: unde fit quod hæc secunda voluntas impediatur priorem; et ita est in Deo respectu salutis omnium. Hæc quippe secundum se considerata est bona» et ideo volita a Deo anteceden-

terior; sed considerata ut impeditiva majoris boni, non est bona, et ideo non volita a Deo consequenter: ita quod voluntas eunda impediatur priorem. Sic in mercatore, v. g. si posset efficaciter urvare suas merces et eas non servaret, nulla eveniente causa eas negligendi, censeretur equidem non velle sincere eas servare; sed si superveniat circumstantia qua perniciosa ipsi foret servatio mercium, puta periculum submersionis navis, ex hoc quod merces efficaciter non servaret, male inferretur ipsum non velle sincere conservare illas secundum se consideratas servare. *Quantum ad min.* in qua dicitur Deum posse omnes homines efficaciter salvare: posse equidem absolute et attenta ejus omnipotentia; at non potest attenta presenti dispositione providentis, juxta quam vult et manifestationem suorum attributorum, et agentia contraria in universo continere, et creaturas defectibiles secundum suas naturas regere et movere, et alia plura; his enim et aliis sive occultis sive manifestis attentis, non est bonum nec conveniens omnes salvari; quia per hoc impediretur et manifestatio justitiæ et misericordiæ aliorumque attributorum, et defectibilis creaturarum, et causalitas agentium contrariorum aliaque bene multa, quæ licet sint nobis ignota, videt et attendit Deus in generali dispositione suæ providentiæ.

Repones. Saltem hæc voluntas in Deo videtur inutilis et otiosa, cum non sortiat effectum.

In 1. d. 46. q. 1. n. 1. — *R. N. ant.* Hujus effectus, ut jam dixi ex S. Thoma, est ipse ordo naturæ in finem salutis et promoventia sufficienter in finem omnibus proposita, tam naturalia quam gratuita: unde quamvis non sortiat effectum principalem, sortitur tamen minus principalem. Aliunde ad provisorem generalem pertinet nulla velle et disponere propter certos fines, quæ ob alios et alios fines permittit seu vult non evenire.

Insides. Non est assignabile objectum hujus voluntatis antecedentis in Deo; non enim est salus omnium ut mere possibilis, quia Deus non vult positive et formaliter etiamsi antecedenier, mere possible; neque ut futura, quia nunquam erit. Ergo.

Λ*, objectum hujus voluntatis in Deo esse salutem omnium ut futuram conditional!

si nempe non sit impediliva majoris boni ; vel, nt alii dicunt, est salus omnium ut futura imperfecte, et inchoative, quatenus vi illius voluntatis causæ secundæ præparantur et determinantur ad existentiam illius, liceHmpcriecte et impedibiliter.

Quod opponi posset, non posse conciliari voluntatem sinceram salvandi omnes cum voluntate efficaci excludendi aliquos a gloria tanquam a beneficio indebito, ut docent quidam Thomiste, nos non tangit, quia hanc sententiam non tenemus.

Obj. 4^a cum Molinistis contra tertiam conclus. Honoratus Tournely hic § *Quarta probatio*, textit longam seriem Patrum qui dicunt Deum velle salvare omnes homines si ipsi velint. Sed quid inde? Id et nos aperto ore profiteamur, id omnes catholici agnoscunt; nec ullus unquam somniavit Deum velle salvos facere nolentes et invitos. Vult ergo indubie Deus omnes salvos fieri si velint, at non volitione quam ab ipsis expectet et emendicet, ut dicunt Moliniste, quasi voluntas divina pendent ab humana ut sit efficax, et per solos homines stet ut impleatur; sed vult omnes sa vos fieri si velint volitione quam in eis operatur vi polentissima suæ gratiæ. *Non quia velle non debemust* inquit S. Aug. Epist. 107, *sed quia in nobis velle operatur*. Et lib. 1 ad Bonifac. c. 19 - «Deus » novit intus in ipsis hominum cordibus » operari, non ut homines (quod fieri non » potest) nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant. »

Nec satisfacit Tournely, dum dicit ibidem volitionem hanc hominis, a qua secundum ipsum et Molinistas tanquam a conditione pendet divina voluntas ut sit efficax, a Deo pendere et ab homine : a Deo liberaliter gratiam concedente ; aëra tura libere Deo moventi el excitanti consentiente. Novimus enim, juxta reconditiora scientiæ roedte principia, hanc gratiam omnibus oblatam neque hunc hominis consensum proprie causare, neque voluntatem ad illum efficaciter determinare, cum sit moraliter tantum excitans, sed voluntatem humanam seipsam ex innata libertate ad volendum et consentiendum determinare : consequenter, posita illa voluntate antecedente Moliniana, stat semper voluntatem divinam ut sit efficax simpliciter pendere a voluntate humana , prædeslinalio-

nem non esse gratuitam, hominem «eipso se discernere in opere salutis, nos non debere orare pro salute hominum, sed duntaxat exhortari ut velint, ac tandem hanc sententiam non salis recedere ab errore Semi-Pelagianorum, ut supra arguebamus.

ARTICULUS VII.

Utrum Christus sit mortuus pro omnibus omnino hominibus?

§ I. — *Prænotanda,*

Hæc quæstio consequens est ad præcedentem et movetur pariter contra Iullurum, Calvinum et Jansenium. Hi namque negando Deum velle omnes salvos fieri, negant consequenter Christum, qui venit in mundum ut faceret voluntatem Patris, esse mortuum pro omnibus. Nos c contra qui dicimus Deum velle omnes salvos fieri, consequenter sustinemus Christum esse mortuum pro omnibus.

Notandum itaque 1°, quæstionem non esse utrum mors Christi sit pretium sufficiens omnibus hominibus redimendis et salvandis; id non negant hæretici. Quinimo hoc sensu posset dici mortuus Christus non solum pro omnibus hominibus, sed etiam pro angelis, pro dæmonibus et pro hominibus possibilibus; quiamorsejus fuit sufficientis valons ad hos omnes redimendos et salvandos. Sed quæstio est utrum Christus pro omnibus omnino hominibus Deo mortem suam obtulerit, volueritque voluntate sincera, antecedente tamen, omnibus prodesse pro salute eorum æterna, saltem quoad sufficientiam mediorum.

Dixi, *pro salute æterna omnium* ; non enim negat Jansenius Christum mortuum esse pro aliquibus reprobis, hoc sensu quod mortem Patri obtulerit tantum pro salute spiritali temporaria quorundam reproborum, eorum nempe qui ad tempus justificantur, intuitu meritorum et mortis Christi. In quo differta Calvinistis et Lutherans.

Nota 2°. Error Jansenii refertur his terminis, qui conficiunt quintam ejus propositionem damnatam : « Semi-Pelagianum » est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem fudisse. » Hujus propositionis censura ab Innoc. X facta 1655 die trige-

sima prima Mail sic exprimitur : « Falsam, » temerariam, scandalosam, et intellectam » eu sensu u » Christus pro salute duntaxat » perde--matorum mortuus sit, impiam, » iilasphrinam , contumeliosam , divinæ » pietati derogantem, et hæreticam dcclaramus, et ut talem damnamus. »

Alexander VII, bulla *Ad sacram*, die decima «exta Octobris 1656, declaravithanc et alias quatuor propositiones Jansenii esse damnatas in sensu ab auctore intento, id est, in sensu obvio ejus libri.

Idem Alexander, bulla *Begiminis Apostolici*, proscripsit Formulare ab omnibus subscribendum quod est hujus tenoris : « Ego X. constitutioni Aposlolicæ Innocentii X , datæ die trigesima prima Maii 1655 , et constitutioni Alexandri VII data die decima sexta Octob. 1656, summorum pontificum, me subjeio, et quinque Propositiones ex Cornelii Jansenii libro cui nomen *Augustinus* excerptas, et in sensu ab eodem auctore intento , prout illas per dictas constitutiones Sedes Apostolica damnavit, sincero animo rejicio ac damno: el ita juro, sic me Deus adjuvet, et hæc sancta Dei Evangelia. »

Ilæc omnia confirmavit Clemens XI, bulla *Pineam Domini sabaolh*. Ante hos omnes librum ipsum Jansenii prodamnava Urbanus VIII, anno 1645, vigesima octava Junii, bulla *In eminenti*.

Nota 3°. Duo intelliguntur dicta a Jansenio in propositione damnata : primum , esse errorem Semi-Pelagianorum, dicere Christum esse mortuum pro omnibus; alterum, Christum esse mortuum pro salute duniata prædestinatorum. Primum damnatur ut *falsum, temerarium, scandalosum*. Falsissimum enim est perlinere ad errorem Semi-Pelagianorum, dicere Christum esse mortuum pro omnibus, cum id semper ab Ecclesia et passim a Patribus fuerit assertum. Alterum damnatur ut *impium, blasphemum, hæreticum*, etc.

Ad hæc triplicem evasionem excogitarunt it qui addicuntur partibus Jansenii 1° Fatentur non esse errorem Semi-Pelagianorum, dicere Christum mortuum esse pro omnibus, ut fert prima pars censura: sed ex eo quod non sit error Semi-Pelagianorum non sequitur, inquiunt, quod simpliciter verum et quod non sit error aliorum. 2° Fatentur esse hæreticum et im-

pium, dicere Christum mortuum pro salute duniata prædestinatorum, ut fert secunda pars; inde tamen non sequi mortuum esse pro salute æterna reproborum, sed pro salute tantum vel æterna vel temporaria illorum. Hoc ipso enim quo admititur mortuum esse pro salute temporaria reproborum, verum est quod non sit mortuus pro salute duniata prædestinatorum. 5° Dicunt, etiamsi intelligatur de salute æterna reproborum, ex eo quod verum sit Christum non esse mortuum pro salute duniata prædestinatorum, non sequi eundem mortuum pro salute æterna omnium reproborum, sed sufficit quod mortuus sit pro salute æterna aliquorum reproborum, etsi non omnium ; tunc enim verum est non esse mortuum pro salute duntaxat prædestinatorum. Unde non desunt ex catholicis, inquit Goudin torn, 1 , p. 7-27 (hos vocat auctores eximios Bancel, tom. 2 , pag. 596 qui etiamnum velint Christum non esse proprie mortuum pro salute parvulorum sine baptismo decedentium, uti nec eorum infidelium qui nihil unquam de Christo audierunt, coque in statu moriuntur.

Sed contra primam evasionem B. esse meram vililigationem ; docebant enim Semi-Pelagiani Christum esse mortuum pro omnibus omnino hominibus, hoc omnibus compertum est ; definit autem pontifex eos id asserendo non errasse : ergo nec alii errarunt id asserendo : ergo id simpliciter verum est.

Contra secundam et tertiam evasionem B. S. pontificem definivisse id quod erat controversum inter catholicos doctores et Jansenistas ; alioquin impertinens et ridicula foret definitio : atqui non erat controversum inter Catholicos et Jansenistas an Christus esset mortuus pro salute temporaria aliquorum reproborum, id enim ambæ partes ultro admittebant; sed utrum esset mortuus pro salute æterna reproborum non aliquorum tantum sed et omnium, ut patebit ex dicendis : ergo id definivit pontifex.

Altera responsio ad omnes cavillationes Jansenistarum communis est hæc. Summi pontifices damnarunt hanc Jansenii propositionem in ejus sensu, prout nempe in ejus opere exprimitur: atqui sensus Jansenii apertissimus in suo opere, ut dice-

mus in calce articuli, est, quod Christus mortuus sit pro salute aeterna duntaxat praedestinatorum, et non magis pro salute aeterna reproborum quam pro salute daemionum; ergo Ecclesia damnans hanc propositionem, definivit Christum esse mortuum pro salute aeterna reproborum; et cum non sit potior ratio unius reprobis quam alterius respective ad salutem aeternam, patet sensum Ecclesiae esse, Christum esse mortuum pro salute aeterna omnium reproborum.

Ceterum dato non esse hic definitum Christum esse mortuum pro salute aeterna omnium reproborum, hoc tamen esse dogma catholicum urgentissimis argumentis modo probabimus.

Petes utrum rex era Semi-Pelagiani non erraverint circa mortem Christi pro omnibus?

//eos revera errasse, non quidem in hoc quod assererent simpliciter Christum esse mortuum pro omnibus omnino hominibus in aeternum salvandis, sed in hoc quod velent enim aliquali et indifferenti affectu esse mortuum pro omnibus: ita ut non magis speciali amore et favore prosequeretur praedestinatiis quam reprobo*; sed quod, posita semel generali redemptione, ex uniuscujusque libero arbitrio pendeat credere in Christum vel non credere, sicut dicebam art. praeced. de voluntate salvandi omnes homines. Ita colligimus ex Epist. Prosperi ad S. Aug. ubi referens errores Semi-Pelagianorum, ait eos docere, « universis hominibus, salutem quam est in sanguine Christi isti, sine exceptione propositam; ut quicumque ad talem baptismum accedere voluerint, salvi esse possint. » Et paulo post: « Et qui voluerint, fiant filii Dei, et inextinguibiles sint qui fideles esse noluerint; quia iustitia Dei in eo sit, ut qui non crediderint pereant; bonitas in eo agnoscatur, si neminem repellat a vita, sed indifferenter universos velit salvos fieri et ei in agnitionem veritatis venire. »

Longe aliter sentiunt catholici, qui, licet fateantur Christum esse mortuum pro omnibus sine exceptione, volunt tamen quod specialiori modo et affectu moriens fuerit pro reprobis, illis etiam auxilia, istis sufficientia tantum promerendo. Unde licet etiam Ve-

nun sit juxta catholicam sententiam omnino posse salvari si velint, illud tamen velle non habent nisi per gratiam ex meritis mortis Christi manantem. Hinc communiter dicitur Christum esse mortuum pro omnibus sufficienter, pro solis praedestinatiis efficaciter.

§ II. — Catholica sententia asseritur.

Dico. Christus ita mortuus est pro omnibus omnino hominibus, ut vera et sincera voluntate mortem oppetierit eamque Patri obtulerit pro omnium redemptione et salute aeterna, antecedenter quidem et sufficienter pro reprobis, consequenter et efficaciter pro praedestinatiis.

Probatur 1° auctoritate S. Scripture. Apostolus passim asserit Christum esse mortuum pro omnibus omnino redimendis. Sic. 1 Tim. 2: *Dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Hebr. 2. Pidemus Jesum propter passionem mortis; gloria et honore coronatum; ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem, in* Tim. 4: *Qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium.* Quae restrictio manifeste ostendit esse etiam salvatorem infidelium, licet specialius fidelium. Docet idem Apostolus Christum esse mortuum pro eis qui pravo aliorum exemplo scandalizati pereunt, 1 Cor. 8: *Peribit infirmus in tua scientia frater, propter quod Christus mortuus est?* Id est, ut exponit S. Th. propter quem salvandum Christus mortuus est. Similiter Rom. 14 et 5, delictum Adae confert cum redemptione Christi quoad extensionem, et ostendit quod sicut illius praevicatio omnes inficit, ita et Christi redemptio omnes complectitur, his verbis: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitae.* Idem 2 Cor. 5, infert omnes esse mortuos peccato Adami, quia Christus mortuus est pro omnibus: *Si unus, inquit, pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus moriens est Christus.* Atqui omnes et singuli vere mortui sunt peccato Adami; ergo pro omnibus et singulis vere mortuus est Christus.

Hunc ultimum locum S. Aug. eodem sensu intellexit lib. 6 cont. Jul. c. 4, ubi sic ait » « *Unus, inquit Apostolus, pro*

• *omnibus mortuus est : ergo omnes mor-*
 • *lui sunt:* ostendens fieri non potuisse
 » ui moreretur nisi pro mortuis. Ex hoc
 ■ enim probavit omnes mortuos esse, quia
 » pro omnibus mortuus est unus, impingo,
 • inculto, infercio recusanti. u unus pro
 » omnibus mortuus est : ergo omnes mor
 • tui sunt. Vide quia consequens esse
 • voluit, ut intdligantur omnes esse mor-
 » tui, si pro omnibus mortuus est. » Et
 lib. Operis imperfecti contra Jul. c. 65 :
 « Unus pro omnibus mortuus est: ergo
 • omnes mortui sunt: conclusio tiæc Apos-
 • toli invicta est, ac per hoc quia et pro
 • parvulis mortuus est, profecto etiam
 • parvuli mortui sunt. « Et lib. 2, c. 165:
 « Clamat Apostolus : *Ergo oihnes mortui*
 • *sunt*, et *pro omnibus mortuus*; et vos
 • reclamatis, Non sunt mortui parvuli;
 » clamate el quod sequitur : Ergo non pro
 » ipsis mortuus est. »

Item 1 Joan. 2. *Ipse est propitiatio*
pro peccatis nostris: non pro nostris
autem tantum, sed etiam pro totfas
mundi. Mundum autem inleitigil Evan-
 gelista homines qui sunt in mundo; quando
 ergo dicit *totius mundi*, id est, omnium
 hominum qtii sunt in inundo.

Ilcspondent 1° *Jansenistæ*, his aucto-
 ritatibus significari Christum esse mor-
 tuum pro omnibus accommode, id est,
 pro generibus singulorum, non distribu-
 tive pro singulis generum; vel moriutim
 esse pro omnibus lioc sensu quod natu-
 ram et causam omnibus cOmmuiiem sus-
 ceperit.

Sed contra 1° Verba Scripturæ sunt
 intelligenda in sensu proprio et obvio; ubi
 nihil cogit recurrere ad ihiprbprium; hic
 autem nihil cogit hos universales termi-
 nos, *omnes*, *omnibus* j ad quosdam tan-
 tum restringere. 2° Hæcsositio aperte con-
 tradicit textibus cit. 1 Tim. 4, 1 Cor. 8,
 2 Cor. β, sicut ex textibus S. Aug. citatis
 et aliis infra citandis, quibus aperte signi-
 ficatur Christum ita esse mortuum pro
 omnibus, ut etiam pro reprobis. Insuper
 hæc respdnsto efficaciter destruitur ex his
 quæ modo afferemus ex concilio Trid. ex
 doctrina Ecclesiæ et ex SS. Patribus.

Respondent 2°, his auctoritatibus signi-
 ficari tantum Christum esse mortuum pro
 omnibus sufficienter, hoC sensu quod ejus
 mors sil sufficiens salvandis omnibus h«-

minibus, non tamen hoc sensu quod illam
 ordinaverit et Patri obtulerit pro salute
 omnium.

Sed contra 1° *Mori pro aliqui*, mani-
 feste importat intentionem morientis esse
 ut sua mors ei prosit : *quod pate'*. iu ex i|>-
 som< l .Jansenio locis in digres-mne pi ima
 citandis; 2° q(iia *pro* importat Causam fina-
 lem propter quam aliquid fit; 5° ex com-
 muni usu loquendi. Sic dum dicitur medi-
 cum venisse pro infirmo, significatur quod
 in infirmi commodum et utilitatem, illius-
 que salutis gralia venerit : ergo similiter
 dum dicitur Christus mortuus pro omni-
 bus, significatur mortuus in commodum et
 utilitatem Omnium, eormnque salutis pro-
 curandæ causai Unde, si pater cupis dtio
 filii captivitate delinentur -oheret pre-
 tium sufficiens redefnptmni mr.usque, sed
 tamen vellet tantum natu ma o em redi-
 mere, eique soli pretium solutum applica-
 ri, non posset dici sohis.se pro utroque.

2° Evidentissimum est juxta S. Scriptu-
 ras citatas, Christum esse mortnmn pro
 hominibus alifer quam pro næmoiiibuc at-
 qui id falstim esset <i vera sit .J.ui-citi-la-
 rum responsio; siqhidem, tit am tliximris,
 mors Christi sil etiam sufficiens salvandis
 dxmonibus : ei go.

Prob. 2° concludo auctoritate concilio-
 rum. Concilium Trid. sess. 6, cap. 2, di-
 cit: « Hunc (Christum) propo-uil Deus
 » propliaiozem per fidem in sanguine ip-
 » « sins pro peccatis nostris; non solum au-
 » tem pro nostris, sed etiam pro lotius
 » mundi. » Et immediate subjungit cap. 5
 n Verum, etsi ille pi o omnibus mortuu-
 » est, non omnes tamen morus ejus hem-
 » licium recipiunt, sed ii duntaxat qntb is
 » « meritum passionis ejus commumeum. »
 Quibus verbis aperte tntd tur dogma ca-
 tholicum, scilicet, Christum esse mortuum
 pro omnibus salvandis tam electis quam
 non electis, non tamen omnes salvari, quia
 noh omnibus applicatur per sacramenta fi-
 dei mentum mortis ejus.

Quo etiam testimonio procluduntur om-
 nes evasiones Jansenistararfi; sic cniin ur-
 geo. Tridentinum definivit Christum esse
 mortuum pro omnibus eo sensu nuo Calvi-
 nfis, contra quem agit, i.hid necabat;
 alias inane prorsus et otiosum mret epis
 decretum : atqui Calvinus n<m n abat
 Cfiri-ium esse mortuum pro urnmbus in

sensu accommodo, neque hoc sensu quod naturam et causam omnibus communem suscepisset, neque hoc sensu quod mors ejus esset ex se pretium omnibus salvandis sufficiens; hos enim omnes sensus admittebat prout etiam nunc admittunt hæreligi; sed tantum negabat quod esse mortuus animo et voluntate redimendi et salvandi omnes: ergo id definivit concilium. Unde etiam maluit Jansenius hoc concilii decretum alto silentio premere quam has ineptas solutiones adhibere, prout hodie faciunt ejus sectatores.

Concilium Carisiacum II, ann. 849, cap. 5, sic habet: « Deus omnipotens omnes homines sine exceptione vult salvos fieri, » licet non omnes salventur. » Et cap. 4: « Christus Jesus, Dominus noster, sicut » nullus homo est, fuit, vel erit cujus natura in illo assumpta non fuerit: ita nullus Ius est, fuit, vel erit homo pro quo passus non fuerit; licet non omnes passionis ejus mysterio redimuntur: » scilicet, quoad efficaciam et applicationem. Hæc istud concilium contra Gotleschalcum, quem Jansenius post Usserium Calvinistam vult fuisse catholicum et Patres conventus Carisiaci Semi-Pelagianos, uti et Rabbanum Mogunliæ archiepiscopum, qui primus damnavit Gotleschalcum. De quo infra.

*Probat*ur 3^o conclusio auctoritate Patrum. Missis innumeris Patribus, Clemente Alex. lib. 7 Stromatum, Origene lib. 4 contra Celsum, Cypriano lib. de Opere et eleemosyna sub finem, Basilio in Regulis fusius disputatis interrogat. 2, Nazianzeno Orat. 58 de Reprobis hæreticis, S. Ambrosio lib. 2 de Abel et Cain cap. 5 et alib. S. Chrysost. Ioin. 4 in cap. 2 ad Illebr. his, impiam, et multis aliis missis brevitatis causa, unum propono S. Augustinum, quem sibi totum vindicare contendit Jansenius. Praeter jam dicta, sic habet S. doctor in Psal. 93: « Judicabit orbem » terrarum in aequitate: non partem, quia » non partem emi, totum judicare habet, » quia pro toto pretium dedit. » Serin. 67, Christum in die judicii sic alloquentem reprobos inducit: « Suscepi dolores tuos, ut » tibi gloriam darem; suscepi mortem » tuam, ut in aeternum viveres... Cur quod » pro te pertuli perdidisti? cur, ingratus, » redemptionis tuæ munera renuisti? » Tract. 4 in Joau. « Crucifixerunt Salvato-

rem suum, et fecerunt damnatorem » suum. » Lib. 2 de Symbolo fidei cap. 8, Christum exprobrantem reprobis sic inducit: « Agnoscitis latus quod pupugisti, » quoniam et per vos et propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis. »

Hancesse mentem genuinam D. Augustini confirmatur invictissime ex S. Prospero, fidelissimo ejus interprete et discipulo. S. Prosper in Responsionibus ad capitula Gallorum et ad objectiones Vincentianas, dicit opiniones quas Semi-Pelagiani attribuebant S. Augustino, esse ineptissimas blasphemias, opiniones profanas, impias et diabolicas, falso, maligne ac contumeliose S. doctori impositas, atque prodigiosa mendacia: inter has autem opiniones enumerat in objectione nona Gallorum istam, *Quod non pro totius mundi redemptione Salvator sit crucifixus*; et in prima objectione Vincentiana, *Quod Dominus noster Jesus Christus non pro omnium hominum salute et redemptione sit passus*.

Porro Semi-Pelagiani non objiciebant S. Augustino quod negaret Christi mortis valorem esse sufficientem redimendis omnibus hominibus, de quo nullus unquam dubitavit; neque quod negaret Christum esse mortuum hoesensu pro omnibus, quod naturam et causam omnibus communem suscepit, scilicet naturam infectam peccato originali ad quod delendum venit: nulla enim inter eos de Incarnationis mysterio erat disputatio, sciebantque apprimere S. Augustinum agnoscere peccatum originale pro quo tot libros scripserat etiam contra ipsosmet Semi-Pelagianos; sed exprobrabant S. Augustino quod docuisset Christum non esse mortuum pro omnium salute, animo omnes salvandi seu redimendi. Hæcerat ipsissima eorum objectio, quam Jansenius vult germanam esse S. Augustini doctrinam, et quam D. Prosper vocat ineptam, blasphemam, profanam, perversam, impiam, prodigiosum mendacium, per calumniam S. Augustino affictam.

Dices tamen. S. Prosper nihil aliud videtur intendere quam Christum esse mortuum pro omnibus, hoc sensu quod assumpserit naturam humanam omnibus communem et originali peccato infectam pro quo tollendo venit. Unde in responsione ad objectionem nonam Gallorum, sic ait:

«Cum itaque rectissime dicatur Salvator
 » pro totius mundi redemptione crucifixus,
 » propter veram humana natura susceptio-
 » nem, et propter communem in primo ho-
 » mine omnium perditionem : potest tamen
 » dici pro his tantum crucifixus quibus mors
 » ipsius profuit. » Et in responsione ad obj.
 primam Vincentianam : « Cum itaque prop-
 » ter unam omnium naturam et unam om-
 » nium causam a Domino nostro in veri-
 » tale susceptam, recte omnes dicantur re-
 » dempti, et tamen non omnes a captivi-
 » tate sint eniti, redemptionis proprietas
 » haud dubie penes illos est de quibus prin-
 » ceps mundi missus est foras, et jam non
 » vasa diaboli, sed membra sunt Christi.
 » Cujus mors non ita impensa est humano
 » generi, ut ad redemptionem ejus, etiam
 » qui regenerandi non erant, pertineant. »

Sed contra. Si intelligantur eæ respon-
 siones Prosperi eo sensu quo intelligunt
 opposites, tota remanet accusatio Semi-
 Pelagianorum contra S. Augustinum, et
 nulla est ejus defensio per Prosperum, *ut*
patet : aliter ergo intelligit S. Prosper.
 Itaque cum dicit Christum suscepisse unam
 omnium naturam, et mortuum pro una om-
 nium causa, non excludit ab ipso animum
 omnes redimendi, hæc enim duo non sunt
 impossibilia : imo hoc secundum se-
 quitur ex primo; hoc ipso enim quo unam
 perditionis causam omnibus communem
 auferre contendit, omnes a perditione li-
 berare intendit. Unde in eadem respon-
 sione nona paulo post verba objecta sub-
 jungit : « Dedit pro mundo sanguinem
 » suum, et mundus redimi noluit; quia lu-
 » cem tenebra non receperunt. » Quod
 ergo non redimantur reprobi, (pii per mun-
 dum hic significantur, non est quia Chris-
 tus noluit redimere, *dedit enim pro illis*
sanguinem suum, sed quia redimi nolunt.
 Et in resp. ad object, primam Vincent,
 verbis citatis immediate subjungit : « Sed
 » ita ut quod per unicum exemplum ges-
 » tum est pro universis, per singulare sa-
 » cramentum celebraretur in singulis. Po-
 » culum quippe immortalitatis, quod con-
 » feclum est de infirmitate nostra et vir-
 » tute divina, habet quidem in se ut om-
 » nibus prosit; sed si non bibitur, non me-
 » detur. * Sensus igitur Prosperi apertus
 et genuinus est, quod Christus omnes re-
 demerit, quia omnium causam suscepit, et

pro omnibus passio ejus gesta est; nec ta-
 men propterea omnes liberantur, quia ge-
 nerale beneficium, ut singuli? prosit, de-
 bet illis applicari per fidei sacramentum,
 quod non omnes recipiunt. Et ita Christi
 redemptio sic ad omnes pertinet, ut tamen
 speciali modo ad fideles spectet : et hoc
 tantum vult Prosper, dum dicit proprieta-
 tem redemptionis pertinere tantum ad
 membra Christi, et eos qui non regeneran-
 tur non pertinere ad hanc redemptionem :
 id est, communitas, ut ita dicam, redemp-
 tionis pertinet ad omnes, quia omnes suf-
 ficienter redemit; proprietas ad solos elec-
 to?, quia eos tantum efficaciter redemit.

Prob. 4° ex communi et perpetua fide
 Ecclesiae contenta in Symbolis Nicaeno et
 Athanasii. Hic articulus Symboli Nicaeni :
*Qui propter nos homines et propter nos-
 tram salutem descendit de cælis.... cru-
 cifixus etiam pro nobis*, etc. vel, ut ha-
 betur in Symbolo S. Athanasii : *Qui pas-
 sus est pro salute nostra*; hic, inquam,
 articulus proponitur certa et indubitata
 fide credendus ab omnibus et singulis non
 solum fidelibus sed et infidelibus, juxta il-
 lud Christi præceptum : *Docete omnes
 gentes*, et quidem sub gravi obligatione
 suscipiendus, ut constat ex Symbolo S.
 Athanasii : *Hæc est fides catholica* (con-
 tenta scilicet in articulis procedentibus
 quorum unus est is quem hic urgemus),
*quam nisi quisque fideliter firmiterque
 crediderit} sulcus esse non poterit*, Atqui
 nemo jubetur credere falsum : ergo falsum
 non est Christum mortuum esse pro salute
 infidelium et reproborum, ulpote quibus
 iste fidei articulus credendus proponitur,
 ut dixi. Hinc Ecclesia in suis precibus sic
 loquitur : *Jesu, Redemptor omnium*; et
 S. Bernard. Senn. 2 in Psal. *Qui habitat* :
 « Deo possunt dicere omnia, Creator meus
 » es tu; possunt dicere omnes homines,
 » Redemptor meus es tu. »

Ulterius urgetur hac ratio. Juxta Jan-
 senii doctrinam, ne ab ullo quidem fidei
 potest credi profatus articulus fidei. Ergo.
Prob. ant. Objectum fidei divinæ debet
 esse certum et indubitatum : atqui si juxta
 Jansenium Christus est mortuus pro salute
 duntaxat prædestinatorum, nulli fidei erit
 certum et indubitatum Christum esse mor-
 tuum pro sua salute : ergo. *Patet minor*;
 quia seclusa speciali revelatione, nulli cer-

turn est et indubitatum se esse prædestinatum, ut definit Irid. sess. 6, cap. 15.

Nec dici potest ut fidelis hunc articulum credat, satis esse Christum mortuum esse pro *fide et gratia* seu justificatione temporaria fidelibus obtinenda. Contra est enim quod in eo articulo dicatur Christus descendisse de cœlis non tantum pro fide et gratia, sed propter salutem nostram, salutem, inquam, non secundum quid sed absolute et simpliciter, adeoque æternam, et non temporariam tantum.

Prob. 1° ab inconvenientibus. Doctrina Jansenii 1° mutilat fidem catholicam, evertitque unum ex præcipuis articulis fidei, u dicebam mo Io; 2° spem facit languescere, nlpote maxime fundatam in Christi m./te pro nobis oppetita; 5° ex ea sententia refrigerescit aut evacuatur charitas, cujus præcipuum incentivum est recordatio dilectionis Patris qua pro nobis proprio Filio non pepercit, et dilectionis Filii qua pro nobis morti seipsum tradidit.

Ex his omnibus manifeste patet quam juste sententia Jansenii conhxsa sit a summis pontificibus, plaudente universa Ecclesia.

jj III. — *Solvuntur objectiones Jansenii et Jansenistarum.*

Obj. 1° hæc verba Matth. 26 : *Hic est sanguis meus novi testamenti qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Cap. 20 : *Penitus Filius hominis dare animam suam redemptionem pro vobis.* Heb. 9 : *Christus semel oblatus est ad vultorum exhaustiōem peccata.* Ergo non pro omnibus nec pro omnium peccatis

II. 1° per multos in Scriptura passim intelligi omnes, ipsiando omnes sunt in magno numero, ita ut circa idem modo *omnes*, modo *multos* usurpet : sic v. g. Apost. Rom. 5 dicit : *Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic et per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi : ita et per unius obeditionem justi constituentur multi.* Ubi Apostolus quos *omnes* dixerat in primo membro propositionis, eosdem *multos* dicit in secundo. Similiter Mattheus cap. 4, dicit *Quia istum curasse omnes male habentes ; quos Lucas cap. 7*

appellat multos. Item ATatth. cap. 20 cit. dicit *Cori-t'lii venisef/u/eoi.dirt redemptionem pro vobis ;* \pnft vero Timo h. vix nminata phrrri, dicit *dedisse redemptionem semelipsum pro omnibus.* E Daniel 2 : *Et multi de hi qui dormiunt in terræpuh ere, evigilabunt.* id est *omnes resurgent.* Liqueet ergo per *multos* non excludi *omnes*, sed potius asseri cum emphasi, quia omnes sunt in magno numero. Ita ipsemet Jansenius explicat in Commentariis suis in Matth. ita etiam S. Aug. lib. 20 de Civit. c. 25, intelligetis illud. Rom. 5 : *Per inobedientiam unius hominis per multos constituti sunt multi,* de omnibus.

II. 2° cum S. Th. in locum cit. Matth. Christum esse mortuum pro multis et pro omnibus : pro multis quoad efficaciam et applicatōem ; pro omnibus quoad sufficientiam oblati proximi, *Et hoc ex culpa hominum.* Eodem modo hæc Matth. verba explicat Catéchismus Rom. parte 2, cap. 4, sect. 25.

Inst. 1°. To *omnes* in S. Scripturasæpe usuratur pro aliquibus tantum seu pro militia, ut Joan. 12 : *Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum :* et tamen Christus non omnia trahit ad se. Item 1 Cor. 15 : *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur ;* neque tamen omnes vivificantur, sed ii solum qui sunt vivi Christi membra per charitatem. Ergo cum dicitur Christus mortuus pro omnibus, non sequitur esse pro mortuum omnibus et singulis distributive.

B. N. consequ. Licet enim to *omnes* quandoque sumatur accommode pro aliquibus tantum, inepte infertur semper sic sumi et nunquam distributive : ut autem sciatur quando accommode, quamlibet distributive debeat sumi, iil venandum est ex circumstantiis locorum, subjecti argumenti et aliis : porro ostendimus in probationibus conclusionis ex circumstantiis adjunctis, to *omnes* in hac propositione, *Christus mortuus est pro omnibus*, necessario sumi debere distributive.

Inst. 2°. S. Scriptura in pluribus locis restringit redemptionem modo ad oves Christi, Joan. 10 : *Animam meam pono pro ovibus meis,* modo ad credentes, Joan. 5 : *Exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat,*

tr.odo ad eos qui sunt de Ecclesia, Ephes. S: *Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea.* Ergo.

B. 1°. N, *conseq.* Non enim in his locis ita redemptio restringitur ad electos ut excludantur alii, sed tantum silet Scriptura in his locis de eorum redemptione, de qua loquitur alibi.

/f.2°. Pcztoquod aliquandoS. Scriptura aut Patres restringerent redemptionem ad solos prædestiuatos, hoc intelligibile de redemptione efficaci, vel passive sumpta, pro actuali scilicet liberatione captivi; non vero de redemptione sufficienti, vel active sumpta pro oblatione pretii sufficientis ad liberationem. Hoc enim duplici modo potest sumi redemptio, *quod diligenter ad-eerte* pro solutione plurium objectionum ab auctoritate.

Desumitur hæc regula exD. Thoma pluribus in locis : sic 5 p. q. 1, a. 4 : « Cer- » tum est, inquit, Christum venisse ad de- » lotionem omnium peccatorum; non quod » omnia deleantur (quod est propter de- » fectum hominum), sed quia ipse exhibuit • quod sufficiens fuit ad omnium peccato- » rum deletionem. » Et q. 49, a. 2, ad 5 : « Per passionem Christi paratum est ho- » minibus remedium se luendi contra ne- » quittas dæmopum ; sed si aliqui hoc re- » medio uti negligent, nihil deperit effica- » ciæ passionis Chi isti. » Similiter loco su- pra cit. in Matth. et in 5, d. 17, q. 1, a. 5, quæstiunc.4,ad 2, expresse ponit in Christo voluntatem aliquam, id est, antecedentem salvandi omnes homines, quam exllugonc aS. Victore vocat voluntatem pietatis : ex qua proinde oritur redemptio sufficiens ex parte Christi ; redemptio, inquam, in actu primo seu active : si quæ non sequatur pas- sive in actu secundo et efficaciter, culpa »*st hominum.

Beplicabis. S. August, variis in locis dicit hos solos a Christo esse redemptos qui actu salvantur. Ergo.

B. ut supra, I). ant. Hos solns esse re- demptos redemptione passiva, efficaci et in actu secundo qui, etc. C. activa, ineffi- caci et in actu primo, N.

Urgebis. S. Aug. Epist. 2 ad Evod. di- cit: *Non perit unus ex his pro quibus mortuus est Christus* : atqui tamen nulli pereunt : ergo.

B. D. maj. eademsemperdistinettone.

Pro quibus rnortuus est Christus voluntate consequente et quoad applicationem, C. voluntate antecedente et quoad sufficien- tiam, N. Potest etiam dici neminem perdi a Christo ex impotentia, juxta illud Joan. 10 : *Nemo rapiet oves meas de manu mea*; non autem quod nullus pereat ex propria malitia.

§ IV. — *Solvitur objectio petita ab oratione Christi; ubi de illiberali et damnata censu- ra quorundam doctorum universitatisDua- ccncc adversus S. Thomam.*

Obj. 1°. Eadem est ratio de morte Christi aede ejus oratione: atqui Christus non ora- vit pro omnibus et singulis hominibus : ergo. Prob. min. 1° Ex illo Joan. 17 *Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi.* 2° Quia omnis oratio Christi semper fuit exaudita, juxta illud Joan. 11 : *Pater, sciebam quia semper me audis*; et Heb. 5: *Exauditus est pro sua reverentia*: om- nes autem non salvantur : ergo.

B. 1° quosdam negare majorem; quia, inquiunt, mors Christi est beneficium ge- nerale pro reconciliatione totius generis humani oblatum; oratio autem est quid magis particulare,respiciens applicatiou m meritorum hujus beneficii generalis ad ali- quos etlectus particulares : unde non est eadem ratio mortis Christi et ejus oratio- nis, potuitque mori pro iis pro quibus non oravit; *idque inde patet*, quod Christus mortuus sit pro iis qui ante ipsum in jus- titia defuncti sunt; ex ejus namque meritis futuris sunt salvati, et tamen non oravit pro eis, quia oratio non petit id quod fac- tum est, sed quod est faciendum. *Nihilo- minus, data majori,*

5. p. q. 21. a. 4. in 5. d. 17. q. 1. a. 5. quæstiunc. 4. ad 2. ad Hcb. 5. 1. 1.— B. 2' D. min. Christus non oravit pro omni- bus et singulis hominibus oratione proce- dente a voluntate consequente et simplici- ter dicta, C. min. oratione procedente a voluntate antecedente, condilionata et se- cundum quid dicta, N. min. Cum ergo oratio sit mentis actus manifestativus etin- terpretativus voluntatis, eo modo aliquid oramus quo illud volumus: dupliciter au- tem possumus aliquid velle : 1° anteceden- ter. condit innate et secundum quid ; 2° con- sequenter, absolute et >imphciter, quandn nempe post deliberationem rationis volu-

mus aliquid ut bonum attentis omnibus circumstantiis, *ut patet ex hoc et pcccce. denti articulo*. Christus ergo non secus ac Deus voluit salutem omnium antecederet non consequenter, etsic oravit pro omnium salute oratione procedente a voluntate antecedente, non consequente; sicut antecederet voluit non mori, et ea voluntate oravit ut transiret calix: voluit autem consequenter mon, et ea voluntate oravit ut voluntas Patris fieret. *Hinc ad primam probationem min.* dico Christum non rogasse pro mundo ea speciali oratione quam faciebat Joan. 17, quæ erat oratio procedens ex voluntate consequente; rogavit tamen alibi oratione quæ procedebat a voluntate antecedente. *Ad secundam*, dico similiter orationem Christi quæ procedebat a voluntate consequente semper fuisse exauditam, non tamen orationem quæ procedebat a voluntate antecedente, ut patet in oratione qua petebat transferri a se calicem passionis. Textum D. Thomæ referemus objectione sequenti.

Insl. S. Aug. lib. 21 de Civit, c. 24, dicit sic: «Si de aliquibus ita Ecclesia certa » esset, ut qui sunt illi etiam nosset qui, » licet adhuc in hac vita sint constituti, » tamen prædeslinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo, tam pro iis non oraret quam nec pro ipso. » Atqui Christus certo sciebat quinam essent prædeslinati ad ignem s ergo.

Hic Achilles Jansenii, et, ut verum fatear, argumentum prima fronte difficile: cui respondet noster Bancel t. 2, q. 4, a. S, 5 9, *negando conseq.* Vult enim disparitatem esse inter Christum et Ecclesiam, quod Christus sit provisor universalis, cuius officium est omnibus quæ necessaria sunt providere, adeoque et reprobis auxilia saltem sufficientia orando obtinere: secus Ecclesia quæ est provisor particularis. Hæc responsio est probabilis, sed forte conformius ad mentem S. Augustini.

B. cum doctissimis PP. Goudin et Graveson, S. August, loqui de oratione perfecta ex voluntate absoluta et consequente qua Ecclesia peteret absolute salutem reprobis fonnaliterqua talium. *Palet* ex scopo S. Augustini; disputat enim ibi S. Doctor contra quosdam qui volebant *in iudicio Dei omnibus reis propter sanctorum preces esse parcendum*: est titulus capi-

tis; sicque nullum impium fore finditor et in æternum damnandum. Quem errorem ex eo refellit S. Augustinus, quod si ita esset, Ecclesia etiam nunc oraret pro diabolo et angelis ejus, quod tamen non facit; et addit quod si certo «ciret qui sint reprobi, pro eis non oraret, ea scilicet oratione quæ ex voluntate absoluta et consequente procederet, et qua vellet absolute ut reprobi qua tales salvarentur. Non negat tamen quod oraret pro iis oratione procedente ex voluntate generali et antecedente eorum salutis, quinimo innuit; dicit enim ibidem, Ecclesiam nunc orare pro omnibus non exceptis reprobis, propter duo: primum, quia vita præsens est tempus fructuosæ pœnilentiæ; secundum, quia nescit qui sint reprobi: hac autem secunda ratione deficiente, subsistit prima. Nec obstat quod in hac hypothesi sciret se non esse exaudiendam; constat enim in principiis S. Aug. nos posse orare pro re aliqua secundum se et possibili, licet sciamus non esse concedendam. Sic Christus oravit ut transiret a se calix passionis, licet sciret quod non esset transiturus: vult autem S. Augustinus Epist. 121 ad Probam, hanc Christi orationem esse nobis exemplar orandi. Sic iterum Christus, juxta eundem S. Aug. Serin. 4 de Sanctis, oravit pro omnibus inimicis, licet sciret certo non omnes fore ejus amicos. Sic S. Paulus Rom. 4, orat pro Judæis, licet sciat esse a Deo rejectos. Sic Abraham orat pro Sodomitis, etsi non exaudiendus. Sic tandem Spiritus sanctus inspirat nobis pro omnibus orare, quamvis sciat qui sint reprobi. Nec mirum: oratio procedit ex charitate; charitas autem omnes complectitur, quandiu capaces sunt beatitudinis, eamque illis generaliter vult et petit, abstrahendo ab hoc an illis sit concedenda necne.

Ex his facile -olvcs quæ ulterius objicit Jansen, cap. 20 ejusd. lib. 5. Dicit 1° vanum esse et stultum pro eo irritando vel avertendo, rogare Deum quod immutabili decreto sancitum et prædestinatum esse nosti; vanum etiam pro talibus salvandis seria voluntate pali et mori: noverat autem Christus qui essent immutabili decreto reprobi. 2° Non est admittenda in Christo voluntas superflua et frustranda.

z/dprimum, l). ant. Vanum esi et stultum, etc. si agatur de agente particulari,

transcal; posse enim negari patet ex dictis. Si agatur de prorisore universalis, *N. ant.* Ipsius est enim omnibus providere inedia sufficientia, etiamsi sciat cos illis inediis abusuros et decreto immutabili damnandos. Idque eo magis quod illa decreta nulli necessitatem imponant, potest enim reprobis salvari et prædestinatus damnari. Et sane si hoc argumentum vim aliquam haberet, sequeretur Christum stulte egisse dum oravit ut a se transiret calix passionis. Item sequeretur nos non debere orare vel pro damnatione avertenda, vel pro salute consequenda; hæc enim immutabili decreto sancita sunt.

Ad secundum, II. voluntatem Christi de salute omnium non esse superfluum aut otiosam, quia ex ea ministrantur omnibus auxilia sufficientia. Neque est frustranda saltem ex infirmitate; licet enim reipsa reprobi his auxiliis resistant, id tamen non lit nisi quia Deus volens permittit.

Insuper utrumque argumentum retorqueo in Jansenium. Is auctor docet Deum iincera voluntate voluisse salutem omnium angelorum, caque voluntate iis præstitisse auxilia sufficientia ad salutem, licet certo nosceret plerosque iis abusuros, et ideo incommutabili decreto damnandos: atqui tamen hæc voluntas in Deo non fuit vana aut stulta, neque superna et infirma: ergo.

Addit Jansenius hanc Christi generalem redemptionem fuisse præcipuum fundamentum hæresis Semi-Pelagianæ.

Jam respondi supra ad petitionem in calce § 1, Semi-Pelagianos non errasse in hoc quod dicerent Christum esse mortuum pro omnibus, sed in hoc quod assererent Christum æquali affectu ac voluntate mortuum esse pro omnibus; ita ut distinctio salvandorum a reprobis penderet ex humano arbitrio, et non ex gratia speciali et affectu singulari Dei et Christi erga electos.

Objic. 2º et simul inst. 1º S. Thomas docet Christum nullatenus orasse pro omnibus reprobis: ergo. *Probat ant.* Sylvius in tertiam pariem, nulla adhibita distinctione, restringit orationem Christi pro crucifixoribus ad aliquos: atqui illi quoad hoc pnxiviT S. Thomas. Ita quatuor ductores Facultatis theologicæ Duacenæ, in sua Censura data die vigesima secunda Augusti 1722, in qua pag. 112 et 115 sic

Bil l . t . l .

loquuntur: « Diffiteri non possumus quædam occurrere in operibus Estii et Syvii » quæ duriora sint et corrigenda, ne quid » pejus dicamus. » Et paulo post: « Cum » tamen opera Sylvii fuerint ab ipso edita » ante tragoediam Jansenianam, non est » mirum si quædam etiam occurrant in eis » duriora et emendatione digna.... Quæ- » lia sunt quæ docet in primam..... item » in tertiam partem de oratione Christi » pro crucifixoribus, quam nulla distine- » tione adhibita restringit ad aliquos. Il l i » QUIDEM QUOAD HOC PRÆIVIT S. THOMAS; sed omnes Thomistæ post constitutiones pontificias adversus hæresim Jansenianam, magistrum explicant. »

Igitur juxta censores Flandros, S. Doctor, nulla distinctione adhibita, docuit Christum non orasse pro omnibus crucifixoribus suis; quoad hoc enim præivit Sylvio; *res patet.* Et hæc doctrina, inquiunt, est *durior et emendatione digna.* ne quid pejus dicant. Verissimum sane! vix enim distinguitur a quinta propositione damnata Jansenii de qua impræsentiarum. Cecidit ergo corona capitis nostri, versum est in luctum gaudium nostrum, sol Angelicus obtenebratus est, et qui dicebatur Doctor veritatis, factus est magister erroris.

Verum, inquiunt religiosi Censores, *Omnes Thomistæ post constitutiones pontificias adversus hæresim Jansenianam, magistrum explicant.* Bene, apposite! inde exacerbatur injuria, non emolitur; discipuli magistrum explicant post damnatam hæresim, non ante: explicant ergo ut declinent damnatam hæresim? erat ergo ante damnationem, seclusa explicatione, error quoad se contra fidem? Ecclesia enim non habet novas revelationes, nec novos condit fidei articulos. Explicant, inquam, discipuli, non ipse S. Doctor se explicat; prout ergo a S. Doctore dictum, error est? Ita sane, quia *nulla distinctione adhibita* locus est, et ideo *durius et emendatione dignum;* quoad hoc enim præivit Sylvio.

At forte præbet distinctioni fundamentum S. Doctor? nullum prorsus, si censoribus fides est. Præivit enim Sylvio, qui nulla distinctione adhibita, nec ullo distinctionis fundamento posito, scripsit; siquidem ejus doctrina in hac parte *durior*

sit et *emendatione digna* : non foret autem nec durior nec emendatione digna si distinctioni fundamentinn praeberet.

Sine fundamento igitur Thomiste suum Doctorem explicant? Quidni? Imo certe sine fundamento : alias utquid post damnatam hæresim tantum, et non ante, illum explicassent? Fierine potuit ut fundamentum distinctionis, si quod foret in D. Th. oculatissimos ejus interpretes per quadringentos annos ante Jansenisum latuisset? Mias, impiam, posito a D. Thoma distinctionis fundamento, S. Doctor non præviset Sylvio, nec *durior et emendatione digna* foret ejus doctrina.

Sed id satis ; age modo « apertissimam uxor ac atrocissimam propulsemus injuriam, sancto Doctori tam illiberaliter, tam injuste impacta.

Agitur hic de resp. ad 2 arg. art. 4, q. 21 5 partis, in qua S. Doctor sic scribit : « Ad » secundum, dicendum quod Dominus non » oravit pro omnibus crucifixoribus, neque » etiam pro omnibus qui erant credituri » in eum; sed pro bis solum quierant præ- » destinati, ut per ipsum vitam consequerentur æternam. » Verissima sane responsio juxta sensum : quid dico sensum ? etiam juxta textum D. Thomæ. Argumentum erat : « Christus oravit ut peccatum » crucifixoribus suis ignosceretur, ut patet » Lucæ 23; non tamen omnibus peccatum » illud fuit dimissum..... Ergo videtur » quod non omnis ejus oratio sit exaudita.» Verissime respondet S. Doctor, Christum non orasse pro omnibus crucifixoribus, ea utique oratione quæ semper fuit exaudita, de qua procedit quæstio : oratione qua *peccatum omnibus re ipsa dimitteretur*, ut iert argumentum ; qua de facto *vitam continerentur æternam*, ut fert ipsa responsio : oratione, inquam, proprie et simpliciter dicta, absoluta et efficaci, ab altera oratione impropria et secundum quid distincta, quam formalissimis ac disertissimis 'enninis exprimit et distinguit S. Doctor, nedum in prioribus articulis ejusdem quaestionis, sed et in eod. ipso articulo 4, in responsionibus ad 1 et 4 et in o, cujus titulus est-. *Utrum oratio Christi semper fuerit exaudita?* « Respondeo dicendum, » • *inquit in o*, quod, sicut dictum est, oratio est quodam modo interpretative voluntatis humanæ. Tunc ergo alicuius

» orantis exauditur oratio, quando ejus » Juntas adimpletur. Voluntas autem simpliciter hominis est rationis voluntas; » hoc enim absolute volumus quodsecundum deliberatam rationem volumus. Ick » lud autem quod volumus secundum motum sensualitatis, vel etiam secundum » motum voluntatis simplicis, quæ consideratur ut natura, non simpliciter volumus sed secundum quid, scilicet si aliud » non obsistat quod per deliberationem » rationis invenitur. Unde talis voluntas » magis est dicenda velleitas quam absoluta voluntas; quia scilicet homo hoc vellet si aliud non obsisteret. Stunduniatem voluntatem rationis, Christus nihil » aliud voluit nisi quod scivit Deum velle. » Et ideo omnis voluntas absoluta Christi, » etiam humana, fuit impleta, quia fuit » Deo conformis, et per consequens omnis » ejus oratio (*ab hac nempe voluntate orta*) fuit exaudita. »

Hac ergo oratione proprie et simpliciter dicta quæ a voluntate rationis absoluta et efficaci procedit, quæque fuit semper exaudita, bene, optime negat S. Thomas ad 2, Christum orasse pro omnibus suis crucifixoribus; quo sensu Christus ipse dicebat Joan. 17 : *Non pro mundo rogo, sed pro eis quos dedisti mihi*. Et licet hanc distinctionem distinctamque hujus orationis absolute mentionem in resp. ad 2 subobscurius indicasset (in qua tamen, ut observavi, sufficienter innuitur), sponte profecto, patentissime, oculis ipsis contrectantibus, fluit ex corpore articuli, cujus scilicet naturam sapere debent ac referre responsiones ad argumenta : id enim exigit ordo doctrinæ, ut conformiter ad principia statuta et conclusionem assertam solvantur argumenta.

Quoad vero orationem quæ procedit ex voluntate quam vocat secundum quid, conditionalem, sensualitatis aut nature, quamque negat in resp. ad 1 et 4, semper fuisse exauditam, ne vel leviter unquam insinuat lue aut alibi S. Doctor Christum eam restrinxisse ad aliquos, quum constanter ubique docuit eam fuisse pro omnibus. Sic in cap. 17 Joan. lect. 2 : « Christus » inquit, quantum est de se pro omnibus oravit, quia oratio sua quantum » est de se efficax est ut valeat loti mundo ; sed tamen non in omnibus sortitur

• effectum nisi in sanctis et electis Dei, et
» lioc propter impedimentum mundano-
rum. » In 5, d. 17, a. 5, quæstiunc. 4,
ad 2 : « Oratio Christi quæ fuit secundum
» hanc (*consequentem*) voluntatem, fuit
» exaudita, non autem quæ fuit secundum
» primam (*scilicet antecedentem*); et ideo
• dicit Hieronymus quod Christus exaudi-
» tus est pro prædestinatis, non autem pro
» non prædestinatis. » Similiter alibi plu-
» ries. »

Quod addunt, et quidem ut pluribus vi-
detur, subdole, *omnes Thomistas post constitutiones pontificias adversus hæresim Janscnianam magistrum explicare*; quasi id prius non fecerint, et in eodem errore cum suo magistro versati sint (id enim aperte innuitur hoc simulato lenimento), falsum quam maxime. Ex omnibus enim antiquioribus Thomistis quos legere licuit, ne vel unum reperi qui S. Doctorem eo sensu non intelligat et explicet quo ipse se explicuit et explicant moderni Thomistæ ac nos explicamus. Ita Cajetanus ad hunc art. 4, Nazarius ibid. Didacus Alvares ibid. Bartholomæus Medina ibid. Nugno ibid. Kelisson ibid. Joan, a S. Thoma in art. 5, quæst. 18, 5 part. Wiggers ad art. cit. Nec Thomistæ solum, sed et extranei. Valentia ibid, sic habet : « An omnis Christi oratio fuerit impleta?.. » Respondendum est breviter ad quæstio- » nem propositam per distinctionem cum » sancio Thoma hic. » Vis audire alterum insignem Molinistam, sed recentissimum : « Ex lectione articuli, *inquit Honoratus Tournely de Deo q. 17, a. 9,* » manifestum est S. Thomam eo loci age- » re de voluntate Dei absoluta... Tam aper- » tus el evidens est Angelici Doctoris sen- » sus, ul mirum videri debeat, alium ab » Arnoldo (*dicam ego a theologis Duacenis*) contingi potuisse. »

Quoad Sylvium, *nego* pariter ipsum nulla adhibita distinctione restrinxisse orationem Christi pro crucifixoribus ad aliquos. Etenim præclarissimus auctor ipsis- simam distinctionem aperto ore exprimit in capito ejusdem articuli, quem sic inchoat : « Articulo 4, probat (*S. Thomas*) » omnem Christi orationem proprie dic- » hin. qua; scilicet procedebat a ratione » deliberata, seu qua simpliciter et abso- » lute aliquid petebat, semper fuisse exau-

» ditam. » Sub ea igitur distinctione et restrictione intelligendus est dum dicit infra in eodem articulo, *Christum non orasse pro omnibus crucifixoribus suis*; oratione utique proprie dicta, quæ procedebat a ratione deliberata, seu qua -impliciter et absolute aliquid petebat, ut supra diximus de D. Thom. cujus verba usurpavit et mentem precise exposuit Sylvius.

Quam merito igitur S. pontifex decreto S. Congregationis dato decima sexta die Julii 1726, hanc invisam atque injustam censuram damnavit, donec corrigatur.

§ V. — *Solvitur objectio petita ex his quæ gesta sunt in causa Golteschalci a synodis Valentina tertia, Lingonensi, Taliensi et ecclesia Lugdunensi.*

Objic. Concilium Valentinum III, can. 4, sic definit : « Item de redemptione sanguinis Christi, propter nimium errorem » qui de hac causa exortus est, ita ut quidam, sicut eorum scripta indicant, etiam » pro illis impiis qui a mundi exordio usque ad passionem Domini in sua impietate mortui, æterna damnatione puniti » sunt, effusum eum definiant, contra illud propheticum : *Ero mors tua, o mors!* » *ero morsus tuus, inferne.* Illud nobis » simpliciter et fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Evangelicam et » Apostolicam veritatem, quod pro illis » hoc datum pretium teneamus, de quibus » ipse Dominus noster dicit : *Sicut Moyses* » *exaltavit serpentem in deserto, ita* » *exaltari oportet Filium hominis, ut* » *omnis qui credit in ipsum non pereat,* » *sed habeat vitam æternam...* Porro capitula quatuor quæ a concilio Fratrum nostrorum (*Carisiaci*) minus prospecte » suscepta sunt, propter inutilitatem, vel etiam noxietatem, et errorem contrarium » veritati ; sed et alia decem et novem » syllogismis (*Scoti Erigente*) ineptissime conclusa, et licet jactetur, nulla sæculari litteratura nitentia, in quibus commentum diaboli potius quam argumentum aliquod fidei deprehenditur, a pio » auditu fidelium penitus explodimus, et » ut (alia et similia caveantur, per omnia » auctoritate Spiritus sancti interdicimus. » »

Hoc ergo canone, *ut patet*, 1° rejicitur sententia asserens Christum esse mortuum p i infidelibus in sua impietate mortuis ante passionem Christi; deinde damnando

ft

jti

11

iU
r

* 1

t .1

1

SYNOPSIS HISTORICA.

sylogismos Erigenæ et Capitula Carisiaca non solum ut inutilia sed etiam ut noxia et veritati contraria, quibus asserebatur mors Christi pro omnibus, plane constat hoc concilium negare redemptionem generalem etiam eorum qui post Christum in aua infidelitate mortui aut morituri sunt. Ergo.

Idem censendum de synodo Lingonensi, Tullensi ad Saponarias, et Nicolao I, qui concilii Valentini canones probavere.

Confirmatur auctoritate ecclesiæ Lugdunensis, quæ duobus libris editis fusius antea exposuerat quod postea pressius definivit concilium Valentinum. Hæc igitur Ecclesia in priore opere edito de Tribus Epistolis, loquens de infidelibus qui ante passionem Christi in sua impietate erant mortui, dicit : « Verissime credimus et e- » rissime novimus, quod nunquam Domi- » nus pro talibus passus, nunquam mor- » tuus est, nec ad eos salvandos venit, nec » pro eis pretiosum sanguinem fudit. « Deinde quærens *quid de ista utique mi- nori parte infidelium et impiorum cre- dendum est, qui post passionem ejus us- que ad mundi terminum aut extiterunt, aut existant, aut futuri sunt*, idem ac de prioribus resolvit, eos esse *pariter omni- no extraneos a redemptione Christi*.

Item in posteriori opere de Tenenda veritate S. Scripturæ, sic loquitur : « Catho- • lica fides tenet quod pro omnibus cre- » dentibus et per gratiam baptismi regene- » ratis, Salvator noster sil passus. De in- » fidelibus eadem constantia definit, cesset » hæc nova et inaudita præsumptio, ut nul- » lus impiorum et apud inferas irrevocabi- ■ liter damnatorum fuerit pro quo Chris- » tus passus non fuerit; cum pro illis solis » defunctis passionem sustinuerit, qui eum, » dum in corpore viverent, fideliter ven- • turum et mundum sua passione redemp- » turum crediderunt. » .

Postea de iis qui tempore Christi non- dum erunt damnati, sed deinceps in in- fidelitate et impietate sua morituri, sub- jungit ut in priori opere : « Si de Scripluræ ■ sanctæ auctoritate, quod etiam pro tali- » bus Christus Dominus passus sit, nobis ■ demonstrare potuerint boni viri qui talia » *defnwerun\{scilicet capitula Carisiaca}*, » æquum est ut credamus et nos : si vero • uou potuerint, cessent contendere pro

eo quod non legunt. Pudeat eos defini- re quod nesciunt. «Ergo juxta ecclesiam Lugdun.Christus non est mortuus proiu. fidelibus in sua impietate ante Christum mortuis et post Christum morituris. »

Ad pleniorē facilioremque hujus argu- menti solutionem, clarioremque intelligen- tiam mentis concilii Valentini et ecclesia Lugdunensis, promittendam censeo histo- riæ Gotteschalci synopsis, ratione cujus hæc omnia gesta dictaque sunt. Sit itaque

SYNOPSIS HISTORICA

Eorum quæ gesta sunt in causa Gottes- chalci.

I. Gotteschalcus, genere Germanus, pro- fessione monachus, Benedictinus coenobii Orbacensis diœceseos Sucssionensis, circa medium noni sæculi Romam se contulit, deinde diu divagatus prætexlu Evangelii prædicandi, Prædestinationorum errores spargere quibusdam visus est, scilicet : re- probos incommutabiliter prædestinari ad mortem, ita ut salvari non possint; Deum non velle omnes salvos facere; Christum non esse mortuum pro omnibus. Utrum hæc dogmata catholice ad sensum S. Augustini docuerit Gotteschalcus, an e contra ad sen- sum hærescos, dicemus infra in digressionē historica.

Igitur Gotteschalcus aliquandiu apud comitem Everardimi commoratus, cum No- thingo episcopo Veronensi, vel, ut aliis pla- cet, Vercellensi seu Brixienti collationem de predestinatione habuit. Gotteschalci doctrinam improbens Nolhingus, eum apud Rabanum archiepiscopum Moguntinum hereseos accusavit. Rabanus mox epistola ad Nothingum data, Gotteschalcum confu- tare tentavit; deinde in conventu Moguntiae a Ludovico Germanis rege indicio anno 848, eum damnavit et ad liincmarnm Hhe- mensem métropolitain suum remisit reclu- dendum.

Anno sequenti, ad conventum congrega- tum a Carolo Calvo apud Carisiacum (A'ier- yvillaestregia super Isaram in pago Sues- sionensi), ob negotia regni, adducitur Got- teschalcus, auditur et a duodecim episcopis cum aliquot abbatibus ibi congregatis, damnatur ad poenam depositionis, verbe- rum et caeceris : 1° quia sacerdotium irre- gulariter a chorespicopo Rhemensi sine li- centia proprii episcopi susceperat ; 14 quia

eo in cunctis moribus ac pravis actibus at-
que perversis doctrinis hactenus abusus fue-
rat; 5° quia ecclesiastica et civilia negotia
contra propositum et nomen monachi con-
turbare contemnens, jura ecclesiastica præ-
sumpserat: ita fert ejus sententia: quæexe-
cution! mandata est, Gotteschalco incluso
in cella cœnobii Altivillarensis (*d'Anvil-
liers*, in diœcesi Rhemensi).

Incarcéraius monachus duas edidit fidei
confessiones quæ insufficientes habitæ sunt,
multaque in suos iudices scrip is effutiit.
Contra ejus doctrinam scripsere Iliucma-
rus ipse, et ejus suasu Amalarius et Sco-
tiis Erigena, Caroli Calvi aulicus, vir ali-
qua philosophiæ doctrina pollens, sed sa-
crarum Litterarum ignarus, in cujus opere
nulla erronea ac Pelagiana continentur :
quo factum est ut multi existimarent non
tam doctrinam Gotteschalci quam S. Au-
gusiini impugnari etiam ab ipso Hincmaro
cujus hortatu scripserat Scotus, huncque
Scotmn scriptis impugnantes visi sunt Got-
teschalco favere, maxime Prudentius Tre-
censis episcopus, Florus magister et dia-
conus ecclesiæ Lugdunensis. Paulo ante de
eodem argumento juxta S. Aug. scripserant
Rliatramnns Corbeicensis monachus, Lupus
Servatus abbas Ferrariensis, qui tamen om-
nes ita Gotteschalci personæ favebant, ut
Prædestinarianorum errores, si quos ille
doceret, aversarentur.

Intérim Hincmarus ut ecclesiam Lugdu-
nensein in suas traheret partes, Amoloni
hujus ecclesiæ archiepiscopo tres epistolas
misit, unam suam, alteram Parduli Laudu-
nensis episcopi, tertiam Rabani ad Nothin-
gum, *uf quid Ecclesia Lugdunensis*, in-
quit, *de eadem re sentiret, vereet fideliter
responderet*

Ecclesia Lugdunensis.

II. S. Remigius, Amolonis successor,
discussis his epistolis una cum eruditis ec-
clesiæ suæ viris, qui oh librum Scoti Eri-
genæ jam inclinabant in partes Gotteschal-
ci, librum edidit qui inscribitur de *Tribus
Epistolis*, in quo tria potissimum statuit :
primum, sic Ileus incommutabili decreto
electos ad regnum gratis eligere, ita repro-
bos ad interitum propter prævisa peccata
præde-tinare, non tamen ad ipsa peccata,
nec ita ut ista prædestinatio cuiquam ne-
cessitatem imponat, quasi salvari non pos-

sit ; ideoque non debuisse damnari Gottes-
chalco; quem existimabat nihil aliud do-
cuisse : unde sic istam primam quxst. con-
cludit his verbis : « Etsi illius miserabilis
» monachi improbatur temeritas; culpatur
» loquacitas, non ideo divina neganda est
» veritas. » Et ita refutatur Hincmarus qui
contendebat non esse nisi unicam prædes-
tinationem, ne reprobos debere dici præ-
destinatos ad poenam, sed pcenam ipsis esse
prædestinatam.

Alterum quod statuit in hoc lib. cap. 11
celebris ecclesia, est voluntatem Dei sal-
vandi omnes homines, de qua Apostolus,
posse restringi ad solos electos, eo triplici
sensu quo intellexit et exposuit S. Aug.
Admittit tamen cap. 12 et 15, posse etiam
dici Deum velle omnes omnino homines sal-
vare *bonitate Creatoris et* quantum in ipso
est ; quia nempe duæ istæ expositiones non
sunt sibi contrariæ: prima enim S. Augusti-
ni est secundum voluntatem Dei consequen-
tem; secunda Damasceni et D. Th. secun-
dum voluntatem antecedentem. Unde hanc
quæstionem concludit hortando fratres ne
tam obscura at(ue perplexa, contentione
ventilent; *quia neutrum eorum videtur es-
se falsum vel fidei contrarium*. Et utrum-
que hunc sensum admittit infra cap. 28-

5° Agit ead. ecclesia cap. 14 et seqq. de
morte Christi pro omnibus. Humanum ge-
nus in quatuor ordines partitur : primus
est electorum ; secundus, credentium sed
non perseverantium ; tertius est eorum qui
adhuc sunt infideles, postea tamen credi-
turi sunt; quartus, eorum fidelium qui ante
passionem Christi in sua infidelitate de-
functi sunt.

Prohominibus trium primorum ordinum
statuit ut fidei dogma, Christum esse mor-
tuum. De hominibus vero quarti ordinis,
negat Christum esse mortuum pro iis ex in-
ferno redimendis ; et postea quærens de in-
fidelibus qui post Christi passionem extite-
runt aut existent in sua impietate morituri,
negat etiam Christum esse mortuum pro
illis. Sed id intelligendum est quoad effi-
cacious redemptionis. Agnoscit enim infra
posse dici Christum pro eis esse mortuum
sufficienter sanguinemque Patri obtulisse.
Unde cap. 20 de illa sententia dicit : « Si
» autem placet, sicut et nobis mullum pla-
» cet, ut etiam istorum sententia ex pietate
» veniens propter pacem et venerabilem

» pietatem beahs<flmonim Patrum non re-
 » nuatur : nulla ergo contentione pro aliis
 » adversus aīos litigetur; non una senten-
 » tia pro alia damnetur. »

Et cap. 14, in defensione Gotteschalci, quem existimabat non nisi S. Augustini sensum sapere, ait : « Jam illud de Dominici » sanguinis pretio, quod pro his tantum qui » credere voluerint datum sit, manifestum » est eorum Patrum sententia, quam iste, » ut putamus, et legendo didicerat, et dam- » nare metuebat. Unde et si inventi sunt » alii æque Patres qui illud gloriosum pre- » tium etiam pro nunquam credituris, et » in sua impietate perituris, datum esse non » abnuant, melius, ut credimus, utrique » honorarentur, nec pro aliis alii damna- » rentur; quia et illud manifeste divina » auctoritate firmatum est, et istud, si pie » sentitur, non abnuendum. »

Tandem cap. 28, aperte admittit utramque explicationem loci Apostolici : Deus vult omnes homines salvos fieri, scilicet voluntate antecedente pro omnibus, consequente pro electis ; et utrumque sensum de Christi redemptione, efficaci pro solis fidelibus, sufficienti pro omnibus;; ita ut unus alteri non repugnet : sic enim habet prædicto capite : « Etsi illa verba Apostoli simpliciter intelligantur, quibus de Deo dicitur, Qui vult omnes homines salvos fieri, » duobus modis hoc Deum agere certissimum est : dum alios ita vult salvos ut eos » ipse omnino faciat salvos , sicut omnes » electos ; alios vero ita velit salvos fieri ut » eos omnino non salvet, sed in aeternum » perire permittat.... Ita etsi pro omnibus » etiam in sua impietate perituris Christus » mortuus est, sic eis exhibuit bonitatem » passionis suæ , ut tamen hujusmodi im- » pios in sua impietate permansuros justo » judicio suo condemnaverit. »

Capitula Carisiaca.

III. In duas itaque partes occasione Gotteschalci scindebatur ecclesia Gallicana : Lugdunensibus cum pluribus aliis pro Gotteschalco, quem S. Augustini discipulum credebant ; Hincmaro cum aliis contra Gotteschalcum, quem Prædestinarianum existimabant, decertantibus.

Hinc jussu Caroli Calvi celebratur secundus conventus Carisiacus an. 853 : quidam male referunt ad annum 848, confun-

dentes cum primo conventu in quo ipse ipso persona Gotteschalci fuerat damnata. Illuc conveniunt Hincmarus et alii episcopi et abbates quorum incertus est numerus : quatuorque illa celeberrima Capitula contra Gotteschalcum de quæstionibus alio ipso motis et totam Galliam turbantibus edidit.

Primum Capitulum sic inscribitur : *Quod una tantum sit prædestinatio Dei.*

Secundum Capitulum sic inscribitur : *Quod liberum hominis arbitrium propter gratiam sanetur.*

Tertium Capitulum, de quo et sequenti hic est quæstio, inscriptum : *Quod Deus omnes homines velit salvos fieri*, sic legitur : « Deus omnipotens omnes homines » sine exceptione vult salvos fieri, licet » non omnes salventur. Quod autem qui- » dam salvantur, salvantis est donum; » quod autem quidam pereunt, pereuntium » est meritum. » Quæ postrema verba desumpta sunt ex S. Prospero.

Quartum Capitulum inscriptum : *Quod Christus pro omnibus hominibus passus sit*, sic habet : « Christus Jesus, Dominus » noster, sicut nullus homo est, fuit vel » erit. cujus natura in illo assumpta non fuerit : ita nullus est, fuit vel erit homo pro quo passus non fuerit, licet non omnes » passionis ejus mysterio redimantur. Quod » vero omnes passionis ejus mysterio non » redimuntur, non respicit ad magnitudinem et pretii copiositatem sed ad infirmitatem et ad non credentium ea fide quæ per dilectionem operatur, respicit partem, quia poculum humanæ salutis, quod » confectum est infirmitate nostra et virtute divina, habet quidem in se ut omnibus prosit; sed si non bibitur, non » medetur. » Ilæc iterum ex S. Prospero.

Prudentius Trecensis. Ecclesia Lugdunensis secundo.

IV. Prudentius Tricassinus seu Trecensis, testellincmaro lib. de Prædest. cap. 21, subscripserat Capitulis Carisiacis; sed metuens ne S. Augustini doctrinæ aliquod inde inferretur detrimentum, quatuor alia capitula opposuit, verbis tenus, non sensu. Carisiacis contraria.

Sed et ecclesia Lugdunensis hæc Capitula Carisiaca exacte discussa, alieno tamen sensu intellecta, acriter exagitavit

altero libro edito , de Tenenda veritate Scriptura.

Inter alia reprehendit quod in tertio Capitulo Patres Carisiaci hanc Apostoli sententiam, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, definierint esse intelligendam de omnibus omnino hominibus, non quod id absolute falsum reputet, sed quia cum sint illius loci duæ Patrum expositiones sibi non contradicentes, contendit neutram debuisse definiri, quia id erat alteram tacite damnare. *Id patetfcx toto contextu* cujus hæc pauca refero : « Sit ergo inter nos » etiam de hac re isliusmodi pia cautela et » moderatio, quatenus et sanctis Patribus » debitus servetur honor, et quolibet quis » acquiescat modo cx illis sensibus qui » de hac sententia ab illis positi sunt, non » judicemus hærelicum.... Quam pietatis » moderationem, si etiam isti boni viri qui » hanc novam definitionem statuerunt, servare voluissent, melius hanc rem silentio » prateriissent.... Ecce enim aliquis sentiat et dicat sicut etiam antiquitus et sensum est et dictum. Non dixit Apostolus » universaliter et generaliter, et ut isti addideruntsine exceptione, *Qui vult omnes homines salvos fieri*.... Quid habet » hæc intelligentia inconsequens aut contrarium veritati? Item alius dicat et sentiat, sicut etiam a quibusdam majoribus » dictum et sensum reperitur. Apostolus » cum superius orari jussisset pro omnibus hominibus, pro regibus et his qui in » sublimitate sunt, post illa omnia generaliter de universo genere humano subiunxit : *Qui vult omnes homines salvos fieri*. Quid habet mali aut periculi etiam » ista intelligentia? »

In quarto Capitulo reprehendit hanc propositionem : *Quod nullus hominum fuit, est vel erit, pro quo Christus passus non fuerit*. Quia putat ea significari Christum esse mortuum etiam ut impios jam damnatos ab inferis liberaret, vel esse mortuum æquali voluntate pro omnibus.

Deinde tradit Christum esse mortuum pro omnibus fidelibus, non tamen pro infidelibus qui in sua infidelitate morituri sunt. Quod intelligendum est de efficaci applicatione mortis seu redemptionis per gratiam sanctificantem, quatenus tales nunquam recipiunt hujusmodi effectum. Hanc nim eruditissimam ecclesiam non negare

Christum sufficienter et quantum eat ex se esse mortuum pro omnibus, *patet* tum ex his quæ supra retulimus ex libro de Tribu* Epistolis, ubi dicit banc sententiam sibi placere ; tum ex eo quod hic admittat Deum voluntate antecedentes velle omnes salvos fieri, ut modo dictum est.

Concilium Palentinum.

V. Coacta Valentina synodo ex tribus provinciis Lugdunensi, Viennensi et Autolensi anno 853, in causa Valentini episcopi criminibus diffamati, patres synodici inter quos erat Remigius Lugdunensis, discussa episcopi Valentini causa, tres et viginti canones ediderunt, quorum sex primi quæstiones quas Gotteschalcus et Scotus Erigena moverant attingunt.

Primus canon præscribit vocum novitates in tradendis religionis mysteriis vitandas, contra Erigenam.

Secundus canon docet Dei præscentiam et prædestinationem nulli homini necessitatem imponere, contra errorem damnatum in Gotteschalco a synodis Moguntina et Carisiaca.

Tertius canon assent duplicem prædestinationem, electorum ad vitam, impiorum ad mortem ; Deum equidem prædestinare pœnam impiorum sequentem eorum demerita, eorum vero malitiam non prædestinare sed præscire tantum. Hic errorem iterum in Gotteschalco prædamnatum damnat, nec nisi verbo tenus differt a Carisiacis Capitulis.

Quartus canon continet ea quæ referuntur in objectione.

Quintus canon tradit Christum esse mortuum pro omni multitudine fidelium, licet non omnes salventur, quia irritam faciunt gratiam redemptionis.

Sextus non differt a secundo Capitulo Carisiaco.

Tota difficultas itaque spectat quartum canonem, de qua in sol. obj.

Anno 859, celebratur concilium Lingonense (*de Langres*), in quo decem canones editi sunt, inter quos sex priores concilii Valentini canones repetiti, confirmantur, excepta hac censura quarto canone facta contra Capitula Carisiaca (*Porro Capitula quatuor quæ a concilio Eratrum nostrorum minus prospecte suscepta sunt, et propter inutilitatem vel etiam noxie-*

tatem et errorem eorrrrarium veritati explodimus}, solum retenta censura contra syllogismos Joannis Scoti Erigenæ, ut sequitur : *Porro Capitula decem et novem syllogismis ineptissime ac mendacissime a quodam Scoto conclusa*, etc., fere ut in quarto canone Valentino.

Quindecim diebus post synodum Lingonensem convocatur concilium Tullense apud Saponarias (Tullum, *Toul*, urbs Lotharingiæ ; Saponaria, vulgo *Savoniére*, locus Tullo vicinus) quo, Carolo Calvo et ejus nepote Lothario regibus ad concordiam reductis, conveniunt episcopi duodecim provinciarum. Illic sex canones Valentini cum correctione facta in synodo Lingonensi approbantur, etiam ab iis episcopis qui Carisiaca Capitula ederant, non nihil obmurmurante Hincmaro, sed non ideo perturbata synodo. Et hæc tandem confirmantur a Nicolao I pontifice max. teste S. Prudentio apud Hincmarum in Epist. 24 ad Egilonem, et Annalibus Rer. tinianis ad annum 859.

Gotteschalcus autem, si penes Hincmarum fides est, obiit in carcere, nedum hæreticus, sed et demens.

Solutio argumenti.

VI. His præmissis, facile fluit responsio ad argumentum in capite paragraph! propositum. Unde

P. ad concilium Valentinum, ipsum solum velle Christum non esse mortuum pro impiis ante ipsum defunctis et damnatis, reduplicative in hoc statu damnationis spectatis, id est, pro iis a damnatione liberandis : nullatenus autem negat esse mortuum etiam pro illis, hoc sensu quod dum viverent non potuerint salvari merito ejus mortis futuræ si voluissent, denegataque fuerint eis auxilia sufficientia.

Hanc esse concilii Valentini mentem genuinam clarissime evincunt plurima : 1° ipsa verba textus, si attente legatur; 2° quia silet de infidelibus post Christi mortem in sua infidelitate morituris; 3° quia nullatenus reprehendit tertium Capitulum Carisiacu, quo definiebatur Deum velle omnes omnino homines salvos fieri : unde sequitur Christum pariter voluisse pro omnium salute mori. 4° Constat exemplo quotitur, scilicet aenei serpentis a Moyse in deserto exaltati, ut quicumque illum aspi-

cerent, sanarentur. Non enim ille serpeni pro aliquibus tantum propositus est ex voluntate Moysis, sed pro omnibus, sic tamen ut illi soli sanarentur qui aspicerent, cacteris vero non prodesset noi. defectu remedii aut voluntatis ex parte Moysis, sed eorum culpa : ita similiter Christus pro omnibus in cruce exaltatus fuit, pro omnium salute se remedium proposuit, ita tamen ut iis solis de facto prodesset qui in eum oculis fidei aspicerent. 5° Ex illis verbis : *Ero mors tua, o mors ! ero morsui tuus, inferne!*

Nec refert concilium Val. condemnasse Capitula Carisiaca, quæ non hunc sensum erroneum de impiis jam damnatis et a damnatione liberandis sed generalem duntaxat redemptionem, eo sensu quo eam defendimus, continebant.

Non obstat, inquam, quia Patres Valentini non attigerunt verum sensum Capitulorum Carisiacorum, sed errore facti existimarunt eis asseri errorem eorum qui contendebant Christum omnes omnino qui erant in inferno, cum illuc descendit, liberasse ; vel sensu Pelagiano velle Christum eadem ratione etæquali voluntate mortuum esse pro reprobis ac pro electis; et hunc alterutrum in Capitulis Carieiacensium damnaverunt. Porro hæc mala intelligencia ortum partim habuisse verosimile est ex discordia principum quibus parebant illi episcopi : Carisiaci enim Carolo Calvo, Valentini Lothario inter se dissidentibus subjecti erant, oh idque in diversa studia scindebantur, nec convenire poterant ut suos sensus pacifice conferrent et explicarent, quod factum est postea pace inter reges composita. Alii tamen volunt, nec sine fundamento, hanc Capitulorum Carisiacorum censuram quæ in quarto canone concilii Valentini legitur, non esse ex ingenio et sententia concilii, sed insertam ab Ebdone Gratianopolitano episcopo, nepote alterius Ebbonis qui dejectus fuerat a sede Rhemensi et cui successerat Hincmarus; oh id enim Hincmaro offensus Ebbo Gratianopolitanus avunculi sui dolorem ullurus, liberius Carisiacis Capitulis quorum auctor erat Hincmarus, obtrecebat.

Ut ut sit, alterutram responsionem esse veram eo magis evincitur, quod Valentini patres hanc ('api iulorum Carisiacoriiui censuram e suis canonibus expunxerint in sy-

nodis Lmgonensi et Tullensi, iisque sic conecis subscripserint patres conventus Carisiaci ! quo facto ulterius constat canones Valentinus Cansiacis non esse contrarios, adeoque illos esse intelligendos de impiis damnatis a damnatione liberandis, ul diximus, non de redemptione generali, ut hic defendimus; alias forent contrarii Carisiacis quibus asseritur Christum esse mortuum sufficienter pro omnibus omnino hominibus, nullo excepto.

Quantum ad ecclesiam Lugdunensem, constat ex dictis num. 2 et 4, eam non negare Christum mortem oppetiisse sanguinemque Patri obtulisse pro omnibus, quiniuo id apertissime admittere. Duo ergo intendit ecclesia celebris : primum, Christum nullatenus esse mortuum pro impiis damnatis a damnatione liberandis, quod et postea concilium Valent.; secundum, quod, cum sit duplex expositio locorum S. Scriptura! in quibus Christus dicitur mortuus pro omnibus : altera quam sæpe usurpat 5. Augustinus, intelligendo de solis fidelibus quoad efficaciam scilicet; altera quam aliqui alii Patres usurpant intelligendo de omnibus omnino hominibus quantum ad sufficientiam pretii et oblationis; minus caute Patres Carisiaci hanc ultimam definiunt; (piia per hoc videbantur reprehendere expositionem S. Augustini. Semi-Pelagianisque favere, asserentibus Christum æquali affectu pro omnibus esse mortuum, imo illi antiquo errori asserenti Christum damnatos ab inferis morte sua liberasse. Eodem sensu intelligendi sunt Prudentius Tricensis, Ratramnus, Lupus Senatus et alii qui visi sunt favere causæ Cotelchalci.

Addo hæc duo opera, scilicet de Tribus Epistolis, et De tenenda veritate, quæ tribuuntur ecclesiæ Lugdunensi, nunc multis videri apocrypha et huic ecclesiæ supposita : 1º quia primo prodierunt absque nomine auctoris, teste Hincmaro Epist. nuncupatoria ad Carolum regem, et lib. 1 de Prædestinatione cap. 51, nec nisi anno 1866 post septem circiter sæcula, sub nomine ecclesiæ Lugdunensis, absque ullo fundamento, sunt edita; 2º quia statim ac prodierunt. in ea acriter insurrexit Hincmarus, nullo ex ecclesia Lugdunensi, qui sciatur, contradicente; 3º quia hæc duo scripta discrepant a mente et sensu eccle-

six Lugdunensis circa Gotteschalcum et ejus errores, quem paulo ante exposuerant Amolo illius ecclesiæ archiepiscopus in Epist. ad Gotteschalcum, et Florus ejusdem ecclesiæ diaconus et magister in refutatione libri Scoti Erigenæ; de quibus in digressionem historicam. Ilæc quidam recentiores, quæ hic propono, ul pro meriti» valeant.

ARTICULUS VIII.

Utrum Deus omnibus provideat auxilia sufficientia ad salutem ?

Ut tollatur omnis æquivocalio, paucis hic exponendum est quod alibi fusius discutiemus, quid per auxilium seu gratiam sufficientem intelligamus. Dari gratias sufficientes quæ homini lapso completam et expeditam conferant potentiam ad bene agendum, dogma est catholicum : sed quo sensu explicanda sit hæc gratiæ sufficientia, nondum est ab Ecclesia aperte definitum.

Molina in Concordia q. 14, a. 15, disp. 40, docet gratiam sufficientem esse, quæ homini ita potentiam completam et expeditam bene agendi tribuit, ut penes ipsius voluntatem solam stet consentiendo vel dissentiendo, eam efficacem vel inefficacem reddere, nullo alio requisito ex parte Dei ad ejus efficaciam, præter concursum generalem simultaneum. Hujusmodi gratiam sufficientem a professoribus Societatis sustineri post habitas congregationes de auxiliis, prohibuit prepositus generalis Aquaviva decreto dato 1615; quod decretum confirmavit septima congregatio anno 1616 sub generali Vitellesco, et nona anno 1651 sub generali Piccolominio.

Juxta Suarezem et alios Congruistas, gratia sufficiens est gratia incongrua, confert enim homini potentiam completam et expeditam bene operandi, nunquam tamen actualem operationem. Non differt a congrua seu efficaci in ratione auxilii et virtutis, sed tantum in ratione doni et beneficii; quatenus enim Deus dat gratiam in iis circumstantiis in quibus previdet per scientiam mediam hominem consensurum, dicitur congrua et efficax; quatenus vero eandem aut æqualem gratiam dat in circumstantiis in quibus prævidet hominem non consensurum, dicitur incongrua et sufficiens tantum. Porro hæc sententia, quam laudati prepositi generales suis decretis

voluerunt esse communem folius Societatis, vol non recedit ab opinione Molinae, vel patitur omnes difficultates quæ opponuntur sententiæ Thomistarum absque eo quod gaudeat ejus commodis.

Juxta Jansenium et Jansenistas, in statu natura lapsæ nulla datur gratia mere sufficiens, sed omnis gratia est efficax. Id disertis verbis pluries asserit Jansenius, et aperte sequitur ex ejus capitali principio, juxta quod contendit voluntatem humanam in hoc statu natura lapsæ necessario abripi per alterutram delectationem indeliberatam, vel celestem in qua reponit gratiam, vel terrenam, quatenus altera alteram gradibus superat: *Quod enim amplius nos delectat*, inquit lib. 5 de Gratia Christi cap. 10, *secundum id operemur necesse est*. Vel ergo delectatio coelestis est superior terrena, vel inferior; si superior, est necessario victrix et efficax; si inferior, est insufficiens, quia non potest vincere delectationem terrenam gradibus superiorem, sicut pondus quatuor librarum non potest elevare in balancæ pondus octo librarum. Et quamvis possit dici, et quandoque subdole dicatur a Jansenistis sufficiens, id debet intelligi et revera intelligunt secundum se et absolute, abstrahendo a præsentibus circumstantiis superioris cupiditatis, non autem relative ad præsentibus circumstantias majoris cupiditatis; unde reipsa et in hypothesi est insufficiens.

Tandem juxta Thomistas, auxilium seu gratia sufficiens est, quæ quidem confert potentiam proximam vel remotam, prout est proxime vel remote sufficiens, ad bene operandum; sed nunquam actualem operationem, nisi superveniat alia gratia seu concursus, non solum concomitans, ut volunt Molinistæ, sed natura præveniens, qui vi sua voluntatem ad consensum inclinet et determinet. De gratia sufficienti hoc sensu accepta quærimus, et quæstio duplici sensu proponitur: 1° utrum Deus præparet omnibus hominibus in communi media generalia sufficientia ad salutem; 2° utrum de facto illa olleat seu etiam conferat omnibus in particulari, ita ut nulli denegentur. Resolutio primæ quæstionis sponte fluit ex duobus procedentibus articulis; non ita resolutio secundæ, quæ gravissimas patitur difficultates propter infideles, obduratos et inlantes.

\$1. — *Utrum vi voluntas antecedentis Deum præparet in communi omnibus hominibus auxilia generalia sufficientia ad salutem!*

In c. 12. Heb. I. 5. in d. d. 46. q. 1. . 1. 8. cont. Gent. c. 159. — *Dico*. DeUSYi voluntatis «piam habet salvandi omnes per Christum et propter Christum, præparat in communi omnibus auxilia generalia sufficientia ad salutem.

Hanc conclusionem tenent omnes catholici contra Jansenium, qui, ut vidimus, non agnoscit in Deo pro hoc statu voluntatem salvandi omnes, nisi sterilem et nihil gratiæ causantem. Fluit tamen, ut dixi, et ex voluntate salvandi omnes, et ex morte Christi pro omnibus. Etenim

1° Quamvis homines peccato Adæ meruerint privari gratia et gloria, hoc ipso tamen quod Deus per Christum et propter Christum reassumpsit voluntatem et curam salvandi omnes, *ut probavimus*, vult consequenter et præparat in communi illi omnibus media sufficientia ad salutem; nemo enim vult sincere finem nisi velit media sufficientia ad illum consequendum, cum finis non sit consequibilis sine mediis: et huic principio constanter insistit S. Thomas locis supra citatis. Sic mercator, quo etiam exemplo utitur, non censeretur sincere velle salvare suas merces si non adhiberet sufficientem diligentiam ad illas salvandas.

2° Hoc ipso quo Christus mortuus est pro salute omnium, *ut etiam probavimus*, meruit omnibus media sufficientia ad illam salutem consequendam: ergo omnibus debentur ex meritis Christi: ergo Deus illa vult, præparat et providet in quantum in se est omnibus; neminem enim intendit fraudare jure suo.

Confirmatur. Hoc ipso quo Deus per voluntatem antecedentem ordinat et evahit homines ad finem supernaturalem, obligat illos ad observationem præceptorum supernaturalium: atqui præcepta supernaturalia observari non possunt sine auxiliis sufficientibus: ergo Deus omnibus saltem in communi præparat; nisi dicas crudeliter et hæretice Deum hominibus precipere impossibilia. Responsiones Jansenii ad hoc argumentum diluamus § sequenti.

Probatur insuper conclusio inductionem quam facit auctor libri Vocationis gentium. Deus in origine mundi fidem re-

DTBUM DEUS OMNIBUS PROVIDEAT AUXILIA, et c. 2"9

dcemptori* et veram religionem per quam homines salvantur inspiravit Adæ cum pracepto illam propagandi in posteros, posito remedio peccati originalis in adultis per propriam fidem, in parvulis per fidem parentum. Deinde hanc religionem hominum corruptione obiiteratam, minis, increpationibus, exhortationibus, generali diluvio et statim inito novo foedere cum Noe in magna sua misericordia suscitavit ac innovavit. Postea per Abrahamum eandem fidem ac religionem instauravit, legem adjecit et caeremonias, quibus et immensis prodigiis circa Abrahæ posteros editis, universum orbem commonuit et excitavit ad cognitionem Dei et ad quaerendam viam salutis. His iterum successu temporis oblitis, suscitavit Prophetas per quos (Israelitis per universum orbem dispersis) annuntiaretur omnibussalus. Tandem ipse Christus in terra apparuit, mundum verbo et exemplo, sanctissimis legibus et sacramentis, de necessariis ad salutem instruens, et discipulis in universum mundum missis præcipiens ut ea prædicarent omni creaturæ, et docerent omnes gentes. « Sive igitur novissima contemblemur sxcula seu » prima seu media, *inquit laudatus auctor, sive S. Prosper, sive alius*, ratio- » Habilitet et pie creditur omnes homines » salvos fieri Deum velle; semperque voluisse; et hoc, non aliunde monstratur » ipsam de his beneficiis atque providentia Dei quam universis generationibus » communiter atque indifferenter impendit. »

Dices cum Arnaldo. Voluntas qua Deus hominibus præparat auxilium sufficientia ad salutem, illos in particulari respicit: atqui secundum S. Thomam, voluntas antecedens in Deo respicit naturam secundum se: ergo vi illius voluntatis antecedentis nihil potest inferri pro auxiliis sufficientibus omnibus ad salutem præparatis.

It. D. min. Voluntas antecedens in Deo respicit naturam secundum se, hoc est, naturam in communi, abstractam a singularibus seu metaphysice universalem, *N. min.* sic enim respiceret ens rationis. Despicit naturam secundum se, hoc est, omnes et singulos homines in individuo, quatenus conveniunt in eadem natura ad salutem condita et ordinata etiam post peccatum Adæ, »*. *min. et N. constq.* lura

alia argumenta contra auxilium sufficiens ut distinctum ab efficaci ex cod. Arnaldo sibi objicit et solvit noster Gonet., sed proprie perlinent ad tractatum de Gratia, et facile solvuntur ex principiis Thomisticis.

§ II.— *Utrum non solum præparantur in communi, sed et offerantur, imo et conferantur omnibus et singulis auxilia sufficientia ad salutem.*

Nota 1°. Licet omnes theologi admittant contra Jansenium et Jansenistas, a Deo vi voluntatis antecedentis per Christum præparari et provideri incommuni media sufficientia ad salutem omnium, ut diximus modo; quidam tamen existimant Deum ea de facto quibusdam denegare, non quidem justis, quia id est damnatum in prima propositione Jansenii, sed quibusdam aliis: 1° infidelibus; 2° obduratis et excæcatis; 3° parvulis sine baptismo morientibus, in pœnam præcedentis peccati, vel originalis, vel actualis. Ita ex nostris censere videtur P. Gonet, disp. 5 de reprob. a. 5. Plures quidem refert Thomistas sibi consentientes, quos tamen ab hac opinione vindicant doctissimi Salmanticenses tract. 14, disp. 6 de grat. effic. dub. 4.

Distinguit itaque Gonet, cum quibusdam aliis duplicem sensum in ly *dare*: primum, prout significat tantum offerre in communi et in quantum est ex se, absque intrinseca collatione et receptione; secundum, prout est correlativum ad accipere et denotat intrinsecam receptionem, docetque Deum primo sensu dare omnibus auxilia sufficientia, *quod et probavimus* § precedent! : negat autem dari secundo sensu, quinimo vult de facto quibusdam denegari, in præcedentis peccati pœnam.

Equidem auxilia sufficientia intrinsece recepta esse semper necessaria ad salvandam possibilitatem sive salutis sive mandatorum Dei, non existimamus; modo tamen nulli denegentur in pœnam, ut vult Gonet., sed unicuique ita offerantur et præsto sint, ut si eis careat, non ideo sit quia Deus ipsi denegat, sed quia recipere detrectat; ume enim potentia extrinseci a*quivalet intrinsecæ et currit illud solenne I). Thomæ; *Quod possumus per amicos*, nempe uos juvare volentes, *possumus* per nos ipsos. Si enim, v. g. rex destitutus et pharmaca omnibus civibus alicujus provin-

ciæ peste laborantibus, et quibusdam tamen quos crimine læsæ majestatis reos reperit, deneget; quo pacto hi, non obstante hac præparatione et destinatione in communi, dicantur posse sanari, non concipimus; supposito quod ista phannaca sint omnino necessaria ad sanitatem. Si vero nulli deneget sed omnibus de facto offerat, el quidam recipere nolint, hi sane, etsi de facto non recipiant, concipiuntur tamen optime posse sanari, per eosque stare si non sanentur. Unde S. Doctor q. 24 de verit. a. 14, ad 2, dicit : « Recte corripitur qui præcepta non facit, quia ex ejus negligentia est quod gratiam non habeat » per quam servare potest mandata. »

Nota 2° hanc quæstionem momentosam variis modis proponi : 1° universim, an Deus conferat omnibus auxilia sufficientia ad salutem; 2° an omnibus adultis conferat auxilia sufficientia ad observantiam mandatorum quando hic et nunc urgent; 5° an omnibus adultis infidelibus seu peccatoribus fidelibus obduratis et obcæcatis conferat auxilia sufficientia sive ad fidem, sive ad conversionem; 4° utrum et parvulis non desit. Verum hæ omnes quæstiones videntur contineri sub hac generali in titulo proposita, utrum Deus omnibus conferat seu nulli deneget media seu auxilia sufficientia ad salutem. Etenim satis haberi non potest sine observantia mandatorum, et habetur per illam, juxta illud : *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; neque sine fide pro infidelibus, aut conversione seu poenitentia pro peccatoribus, et tandem sine baptismo pro parvulis. Unde quæstioni propositæ in titulo insistimus, licet de singulis quædam particularia interponemus in confirmationem generalis quæstionis.

Nota 5° auxilium sufficiens non consistere in indivisibili, sed admittere latitudinem, aliudque esse proxime, aliud remote sufficiens. Sic, v. g. auxilium proxime sufficiens ad petendam gratiam vincendæ tentationis, est remote sufficiens ad vincendam ipsam tentationem; sic. auxilium proximo sufficiens ad actum attritionis, puta gratia excitans timorem gehennæ, est remote sufficiens ad actum contritionis; sic tandem generaliter gratia operans actus indeliberatos, est proxime sufficiens ad quosdam actus deliberatos, v. g. voli-

tionem finis et consultationem de mediis quibus mediantibus dicitur remote sufficiens ad ultiores actus, puta, ad executionem mediorum et assecutionem finis; quia si his auxiliis remote sufficientibus homo non resisteret, ulteriora et proxime sufficientia conferrentur.

Nota 4° certo constare apud omnes auxilium sufficiens non æqualiter distribui omnibus. *Patet* ipsa experientia; longe enim plura collata sunt fidelibus quam infidelibus. Id etiam aperte testatur S. Scriptura Psal. 447 : *Non fecit taliter omni nationi*, id est, non sic alios adjuvit sicut Judæos. Ex quo sequitur, non omnes habere auxilium proxime sufficiens sive ad fidem, sive ad conversionem, sive ad observantiam mandatorum. Idque patet in infidelibus quibus denegata est prædicatio Evangelii, quæ tamen juxta legem ordinariam est medium necessarium ad fidem, juxta illud Rom. 10 : *Quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* et ex illo trito S. Aug. et concilii Trid. *Deus jubendo monet facere quod possis, et petere quod non possis*. In quo autem silum sit istud auxilium sufficiens, dicam in solutione primi argumenti. *His notatis et suppositis*,

Dico. Deus nedum in communi præparat, sed etiam in particulari confert omnibus et singulis hominibus moraliter viventibus pro loco et tempore auxilia proxime vel remote sufficientia ad salutem, juxta cujusque conditionem et exigentiam : ita ut si aliqui vel mandata non observent et non observando peccent, vel ad fidem aut ad poenitentiam non convertantur, ac tandem salutem non consequantur, hoc non se teneat ex parte Dei, quasi illa auxilia ulli deneget in poenam præcedentis peccati, sed ex parte hominum qui vel illa oblata respuunt, vel illis receptis non utuntur aut abutuntur.

Hæc conclusio licet non sit omnino certa et a multis etiam Thomistis impugnetur, videtur tamen nobis nedum divinæ bonitati conformior, sed etiam veritati. Hanc tenent, ut jam diximus, doctissimi Salinanticenses et plures alii Thomista quos citant, Ferrariensis, Medina, Nazarius, Arauxo, Nicolai, Alvares, Joannes a S. Th. Zumel, Cabrera, quibus novissime subscribunt Goudin et Bancel : his etiam

innuere videtur de Graveson secunda classe Epist. 8, n. 8 et scqq. Imo oppositam gravibus censuris perstringunt Ledesma q. unica de auxiliis divinæ grat. a. 1, conci. 5 ; Media 1 2, q. 109 , a. 10 ; Nugno in commentario 5 p. q, 86, a. 1, apud Bancel.

Dixi 1°, *pro loco et tempore* ; quia ad divinam providentiam et salutis possibilitatem non requiritur quod ea semper et continuo conferantur, nisi dum urget præcepti adimpletio et peccatum vitandum ; nec enim id justis ipsis conceditur.

Dixi 2°, *proxime vel remote sufficientia* ; quia certum est, ut diximus, proxime sufficientia non omnibus dari, nec etiam requiruntur ad salutis seu mandatorum possibilitatem : qui enim habet remote sufficientia, si eis non resistat, habebit proxime sufficientia et tandem efficacia ; prima enim a Deo dantur ex intentione salutis et consequenter cum ordine ad ullwiora quæ de facto sequerentur, si voluntate et defectu hominis non interciperetur eorum cursus.

Dixi 5°, *juxta cujusque conditionem et exigentiam*, et id occasione parvulorum sine baptismo pereuntium, de quibus est specialis difficultas, ut videbimus.

Dixi 4°, *moraliter viventibus* , ut excludantur perpetuo amentes qui non sunt capaces amplius meriti vel demeriti, desicruntque vivere moraliter et censentur mortui.

Probatur conclusio 1° ex S. Scriptura. Apost. Rom. 1, dicit infideles inexcusabiles esse , quod , cum Deum ut auctorem naturæ cognovissent, non tamen sicut Deum glorificaverunt, id est, ad ipsum non se converterunt, nec pro illo auxilio ipsis collato gratias egerunt. Et cap. 2, ad quemvis sive infidelem sive induratum fidelem ait *Benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit* ; vel, sicut proprie significat textus græcus, ut notat Cornelius a Lapide, *adpœnitentiam agit et impellit* : certum est autem neminem attrahi, agi, impelli ad poenitentiam nisi per auxilia gratiæ intus recepta, vel saltem ita oblata ut per hominem stet ea rejicere, Apocal. 5 : *Ego sto ad ostium, It pulso : si quis aperuerit mihi, intrabo ad illum*. Ex quo loco S. Thomas ad Ileb. cap. 12, lect. 5, infert gratiam milii prorsus deesse, sed omnibus quantum in ipsa est communicari. Matlh.

5 : *Solem oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos*. Quod S. Arnbro. Scnn. 8 in P-alm. 118, exponit de sole justitix et de pluvia gratiæ. Ecclesiastici 15: *Aon dixeris : Per Deum abest* ; id est ne dicas : Ipse mihi vires subtrahit. Sap. 11: *Misereris omnium*. Proverb. 1 : *Eocavi, et renuistis ; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret*. Quæ verba intelliguntur de omnibus, maxime de induratis. Joan. 1 : *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*. Licet enim hæc verba intelligi possunt de lumine rationis, videntur tamen intelligenda de lumine gratiæ quæ est per Christum : loquitur enim Evangelista de illa luce cui Joannes Baptista testimonium perhibuit, quæ est Verbum incarnatum, juxta illud Joan, 8 : *Ego sum lux mundi*. Et sic intelligit S. Aug. lib, 1 contra Manichæos cap. 5 : unde quando alibi negat istud lumen ad omnes oervenire, intelligendus est de illuminatione efficaci ad salutem, non sufficiente.

Prob. 2 ex conciliis. Concilium Arausicanum II, a Sede Apost. approbatum, can. 25, sic habet : « Hoc etiam secundum » fidem catholicam credimus, quod accepta per baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante et coopérante, que » ad salutem animæ pertinent, possint et » debeant, si fideliter laborare voluerint, » adimplere. » Concilium Coloniense "in Enchiridio christianæ institutionis tit. de sacramento Pœnitentiæ, loquens de gratia generali quam reponit in bono motu, bona cogitatione , dicit : « Jam constat Deum » nulli hominum gratia illa generalius accepta deesse, adeo ut nullus sit peccator » tam scelestus cui Deus, quoad in hac » superstes fuerit, hanc gratiam penitus » subtrahat. »

Prob. 5° ex Patribus, maxime ex S. Aug. ad quem provocant adversarii. 5. Doctor tract. 1 in Joan, explicans hæc hujus Evangelistæ verba : *Lux in tenebris lucet, et tenebres eam non comprehenderunt, dicit* : « Ergo quomodo homo positus in » ale cæ » eus, præsens est illi sol, sed ipse soli absens est : sic omnis stultus , omnis iniquus , omnis impius , cæcus est corde. » Præsens est illi sapientia , sed corn cæco » præsens est, oculis ejus absens est : mm » quia ipsa dii absens est, sed quia ipse .b

■ illa absens est. » Enarratione in Psal. 102, super hæc verba : *Miserator et misericors Dominus, longanimis et mulla: misericordia;*, dicit : « Vocat undique ad » correctionem , 'ocat undique ad pœni-
 • tendam, vocat beneficiis creaturæ, vocat » impertiendo tempus vivendi, vocat per » lectorem, vocat per tractorem, vocat » per intimam cogitationem, vocat per flagellum correptionis, vocat per misericordiam consolationis. » S. August, in lib. 1. de Genesi contra Manichæos cap. 5, ait :
 » Dignum lumen pascit pura corda eorum » qui Deo credunt, et... se ad ejus præ-
 » cepta servanda convertunt. Quod omnes » homines possunt si velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum. » Neque dicas cum Jansenistis , S. Aug. hæc scripsisse ante ortam hæresim Pelagianam, quia S. Doctor hæc recensens lib. 1 Retract, cap. 10, adversus Pelagianos iis abutentes, non retractat, sed explicat, ita ut per illa gratiam non excluserit, quatenus scilicet illa est quæ præparat corda eorum qui his sufficientibus auxiliis recte utuntur. Item S. Doctor lib. 5 de Libero Arbitrio c. 19, et lib. de Natura et Gratiae. 67, ait : « Rec-
 » te fortasse quererentur (*peccatores*) si » erroris et libidinis nullus hominum vic-
 » tor existeret; cum vero ubique sit præ-
 » sens (*Deus*), qui multis modis percrea-
 » turam sibi Domino servientem aversum » vocet, doceat credentem , consoletur
 » sperantem, diligentem adhortetur, co-
 » nantem adjuvet, exaudiat deprecantem :
 » non tibi deputatur ad culpam quod in-
 ■ vilus ignoras, sed quod negligis quærere
 » quod ignoras ; neque illud quod vulne-
 » rata membra non colligis, sed quod vo-
 » lentem sanare contemnis. Ista tua pro-
 » pria peccata sunt ; nulli enim homini ab-
 » latum est scire utiliter quærere quod
 » inutiliter ignorat. » Porro si Deus non omnibus et singulis conferret aut saltem sic offerret gratias sensu nostro sufficientes, et per eos non staret illas habere, peccatoribus justa causa suppeteret conquærendi contra Deum quod non bene operentur, quod non abstineant a peccatis, quod scilicet non consequantur, quod tamen hic negat S. Aug.

S. Prosper, sive quisquis alius auctor operis de Vocatione gentium, Augustima-

na doctrinæ tenax, toto lib. 2 his Apostoli verbis, *Deus vult omnes homines salvos fieri, et, Salvator est omnium, sed maxime fidelium*, probat Deum nulli prorsus homini auxilium sufficiens denegare, idque ut verum dogma esse habendum, licet plerumque nos lateat qua ratione Deus nos adjuvet.

S. Thomas , alter fidelis S. Augustini interpres, 1 p. q. 49, a. 2, ad 5: « Deus » non deficit ab agendo quod est necessarium ad salutem. » Q. 14 de veril. a. 11, ad 1 : « Hoc ad divinam Providentiam pertinet, ut cuilibet provideat de necessariis » ad salutem, dummodo ex ejus parte non » impediatur. » In 4, d. 20, q. 1, a. 1, quæst. 10 : « Deus, qui dat omnibus abundanter, nulli gratiam denegat qui quod » in se est facit ut se ad gratiam præparet. » Hæc autem præparatio fit per motum » liberi arbitrii, mediante scilicet gratia: » unde quandiu manet homini usus liberi » arbitrii in hac vita in qua nondum est » confirmatus ad malum, potest se præparare ad gratiam de peccatis dolendo, et » gratiam remissionis peccatorum consequitur. » 5 cont. Gent. c. 159, ex his Apostoli verbis, *ruit omnes salvos fieri*, infert quod Deus quantum in se est paratus est omnibus dare gratiam. « Licet, inquit, aliquis per motum liberi arbitrii » divinam gratiam nec promereri nec acquirere possit, potest tamen seipsum » impedire ne eam recipiat; dicitur enim » de quibusdam Job. 21 : *Dixerunt Deo: •Decede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus*, - et Job. cap. 24 : *Ipsi fuerunt rebelles lumini...* Illi ergo soli » gratia privantur, qui in seipsis gratiam » impedimentum præstant; sicut sole nondum illuminante, in culpam imputatur » ei qui oculos claudit, si ex hoc aliquod » malum sequatur. »

Prob. 4^o ratione fundata in S. Scripturis. Salus cuicunque moraliter viventi est possibilis, etiam supposito non solum peccato originali, sed suppositis quibusvis aliis peccatis actualibus non finalibus: atqui præparatio mediorum ad salutem in communi non redderet illam sufficienter possibilem iis quibus in particulari Deus de facto denegaret illa propter præcedens peccatum originale vel actuale : ergo. *Major videtur certa;* quia, ut dictum est,

Deus post peccatum Adæ propter Christum et per Christum reassumpsit providentiam et voluntatem salutis omnium, nec eam abjicit propter peccata actualia, siquidem vellet omnes homines adeoque et infideles et peccatores salvos fieri : Deus autem non eam vellet nisi esset cuicunque possibilis; *id etiam magis patebit ex dicendis infra* speciliatim de infidelibus et obduratis. *Prob. 2^o* Quovis ex capite denegetur alicui medium sufficiens et necessarium ad aliquem finem consequendum, sive propter, sive præter culpam, revera talis finis non est ipsi possibilis; finis enim non est consequibilis nisi per media : v. g. si quis sua culpa amisit pecuniam necessariam ad emendam vineam, numquid acquisitio vineæ est ipsi æque impossibilis ac illi qui citra culpam pecunia emptioni necessaria privaretur? *Si dicam*: Primus potest accipere pecuniam ab amicis; *dicam*: Id potest et secundus. Insuper quid favet acquisitioni vineæ quod possit accipere pecuniam ab amicis, si amici tamen ante culpam dare destinaverant, post culpam dare nolint? Secus autem si offerrent pecuniam et ille recuset accipere; tunc enim revera censetur posse emere. Vel, ut alio exemplo jam adhibito utamur: si rex qui pharmaca destinavit toti provincie, quibusdam civibus quos crimine læsæ majestatis reos deprehendit, de facto denegat, possetne rex dici, deprehenso illo crimine, velle adhuc illos sanare, et hi possetne revera sanari quandiu denegantur ipsis remedia sanitati necessaria? Similiter in nostro casu.

Probatur 3^o. Deus nemini denegat auxilia proxime vel remote sufficientia ad observantiam mandatorum, quando hic et nunc argent, adeoque ad vitanda omnia peccata : atqui vitando omnia peccata et observando omnia mandata habetur salus, juxta illud: *Ad vis ad vitam ingredi, serva mandata* : ergo. *Prob. major 1^a* ex hoc principio : Deus *impossibilia non jubet*: atqui impossibilia juberet ei cui subtraheret auxilium sufficiens necessarium ad observandam præceptorum, *ut perse patet*: ergo. *Major* est principium communiter receptum, et quoad justos definita est in condemnatione primæ propositionis Jansenii et in concilio Trid. sess. 6, can. IS, et cap. 11, hic verbis : « Nemo temeraria

illa, et a Patribus sub anathemate prohibita voce utatur, De præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. » Et addit rationem generalem, non solum justos sed omnes complectentem: « Nam, inquit,*Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet et facere quod possis, et petere quod non possis, et adjuvat ut possis: » quod deprompsit ex S. Aug. partira ex lib. de Nat. et Grat, cap 45 : « Non igitur Deus impossibilia jubet; sed jubendo admonet et facere quod possis, et petere quod non possis; » partira ex lib. 4 cont. duas Epist. Pelag. cap. ultimo, ubi sic concludit: « Ut petant providenter instruit, et petentes clementer exaudit. » Item idem S. Aug. lib. cit. de Nat. et Grat. cap. 69 : « Firmissime creditur Deum justum et bonum impossibilia non potuisse præcipere : hinc admonemur et in facilibus quid agamus, et in difficilibus quid petamus. » Et hæc est una vox omnium fere Patrum.

Prob. 2^o prima major ex hoc alio principio quod etiam statuitur per se notum in 6 de regulis juris, reg. 6 : *Nemo ad impossibile potest obligari*. Quod etiam tradit S. Th. 2sent. d. 28, q. 1, a. 5, his verbis : « Deus non est magis crudelior quam homo : sed homini imputatur in crudelitatem, si obliget aliquem per præceptum ad in quod implere non posset : ergo hoc de Deo nullo modo est æstimandum. » Ex quo principio infero ergo vel homo habet auxilium sufficienti quo præceptum fit ipsi possibile, vel ad illud non obligatur : hoc secundum dictum non potest : ergo primum.

Prob. 5^o eadem major ex ipsis verbis citatis Trid. *Adjuvat ut possis*; et ex illis S. Aug. *Ut petant providenter instrui et petentes clementer exaudit*, et ex illis de Grat, et Lib. Arb. cap. 4 : *Homo gratia juvatur, ne sine causa voluntati ejus jubeatur*.

Respondent Jansenistæ quod, licet quædam præcepta forent hominibus impossibilia, hæc tamen impotentia non excusat transgressores a peccato, quia oritur ex culpa saltem originali, adeoque transgressio est semper voluntaria in capite.

Sed contra. 1^o Hæc responsio aperte contradicit Doctori Ang. qui in 2, d. 50, q. 1, a. 2, dicit: « Oportet quod secun-

» dam hoc quod aliquid ratiouem culpæ
 » habet, secundum hoc ratio voluntarii in
 » ipso reperiatur... Unde ad culpam per-
 ■ sonæ requiritur voluntas persons : sicut
 » patet in culpa actuali, quæ per actum
 » persons committitur : ad culpam vero
 » naturæ non requiritur nisi voluntas in
 » natura illa. »

2° Sequeretur quod motus primo primi
 innobis, blasphemiae, spurciliæ et alia quæ
 amentes faciunt contra legem Dei, ipsis
 imputarentur ad culpam, quia hæc fluunt
 ex peccato originali et sunt voluntaria in
 capite; similiter quod infidelitas negativa
 esset peccatum, quæ est propositio 65 dam-
 nata in Baio.

5° Sequitur quod Dens possit sine mi-
 raculo præcipere cæcis ut videant, surdis
 ut audiant, hominibus ne senescant neve
 moriantur, quia mors, excitas, surditas,
 etc. sunt pænæ peccati originalis et volun-
 tariæ in capite.

Hæc responsio adhuc magis confutabi-
 tur ex dicendis de impotentia orta ex cul-
 pa propria.

Bcspondet Gonetus disp. 5 de reprob.
 a. 6, § 2, quemlibet posse servare mandata
 et salvari; non potentia intrinseca, sed
 extrinseca, quatenus potest recipere a Deo
 gratiam sufficientem ad observantiam man-
 datorum et ad salutem.

Sed contra. Hæc equidem responsio vera
 foret in hypothesi quod Deus esset para-
 tus et vellet dare hanc gratiam, quia tunc
 currit adagium commune D. Th. Quod
 possumus per amicos juvare volentes, pos-
 sumus per nos ipsos. At in hypothesi Go-
 neti quod Deus decreverit denegare hanc
 gratiam in pœnam præcedentis peccati, a
 ratione et sensu communi prorsus est alie-
 num dicere hunc hominem posse obser-
 vare mandata et salvari. Alioquin pari jure
 dices incarcerationem posse liberari, quia di-
 ves potest ipsi dare pretium liberationis,
 quod tamen denegat; pauperem posse
 emere villam, quia potest accipere pecu-
 niam quam nemo vult illi dare; xgrum pos-
 se saturi, quia rex destinavit pharmaca
 toti provinciae, (pii tamen huic ægro in par-
 ticulari praeberi prohibuit. Petrum fractis
 tibiis posse currere, quia potest sanari a
 chirurgo qui non vult sanare; et ut utar
 exemplis ipsius Gonetii cont. Jans. disp. 4
 de volunt. Dei a. 5, hominem posse volare

et resuscitare mortuos, quia potest a Deo
 recipere alas et facultatem patralivam mi-
 raculorum. Nemo ergo sano sensu dicitur
 vere potens ad aliquid faciendum, nisi vel
 in se habeat virtutem illud faciendi, vel
 eam ad nutum habere possit. Idque mani-
 festum fit ex declaratione Ecclesiæ contra
 Jansenium. Jansenius dixit mandata Dei
 esse impossibilia homini justo, et propu-
 rea damnatus est ab Ecclesia; neque tamen
 negavit Jansenius justum posse accipere
 gratiam sufficientem ad illa observanda,
 sed dixit duntaxat illi deesse: ergo, juxta
 sensum Ecclesiæ, ille non potest obser-
 vare mandata qui non habet ad nutum gra-
 tiam sufficientem ad illa observanda, quam-
 vis possit illam a Deo recipere.

Bespondet iterum Gonetus loco citato
 de reprob. peccatores inexcusabiliter obli-
 gari ad servanda mandata, quamvis careant
 potentia intrinseca ad illorum observatio-
 nem, quia talis defectus et carentia ex eo-
 rum culpa oritur: sic, inquit, servus quia
 Domino missus in civitatem voluntarie se
 projicit in foveam et frangit sibi crura, non
 ideo eximitur ab obligatione præcepti et
 juste punitur; sic ebrius non excusatur!)
 homicidio perpetrato, quamvis sit impo-
 tens illud cavere; sic dæmones et damnati
 non excusantur a peccato, transgrediendo
 mandata, quamvis ipsis denegetur auxi-
 lium gratia, quia in hunc statum sua culpa
 ceciderunt. Ergo.

A. 1° cum eodem Goneto loco cit. de
 volunt. Dei contra Jans. quod, quamvis ex
 hac solutione daretur salvari aliquo modo
 inexcusabilitatem peccatorum, non tamen
 salvatur possibilitas mandatorum quæ juxta
 Trid. et fidem Ecclesiæ debet salvari.

B. 2° cum eodem Goneto ibid, homines
 non semper peccare in eo quod vitare non
 possunt, quamvis talis impotentia ex pec-
 cato præcedenti proveniat, ut docet S. Tho-
 mas 5 cont. Gent. cap. 459, *et patet* in eo
 qui ob suam culpam incidit in morbum ex
 quo fit impotens ad jejunandum vel au-
 diendam missam; tabs enim, ut communi-
 ter docent theologi, non peccat non ju-
 junando vel non audiendo missam, etsi
 factus sit impotens ex culpa præcedenti.
 Ergo similiter si homines essent impoten-
 tes ad implenda præcepta et carerent auxi-
 liis sufficientibus ad illa observanda, non
 peccarent ea transgrediendo, quamvis ta-

lis impotentia et carentia proveniret ex peccato. Ita **laudatus. Gonet.** Ex quibus apparet hunc scriptorem, aliunde doctissimum et insignem Thomistam, non cohærentia in hac parte loqui, cum ipse solvat in uno loco argumenta quæ nobis in alio loco objicit.

Igitur, et hæc est legitima et directa solutio argumenti, peccatum sequens ad actum voluntarium non imputatur operanti, nisi in quantum fuit provisum aut humano modo potuit provideri in causa; alioquin nec in se nec in causa foret voluntarium, ut alibi docuimus et docetur communiter in tract, de Actibus humanis. Porro et servus se voluntarie projiciendo in foveam, et ebrius se inebriando, et damnatus finaliter perseverando in peccato, providerunt aut humano modo providere potuerunt securitatem impotentiam adimplendi præcepta, et ideo eorum transgressio ipsis imputatur. At peccator peccando non potuit providere privationem omnis auxilii, qua redderetur impotens ad observationem mandatorum; quia quandiu est in via, non datur hujusmodi privatio, ut jam dixi et modo dicam : unde argumentum Goneli currit in falso supposito.

Insuper, dato hoc supposito, nempe infideles et peccatores obcæcatos in via privari omni auxilio sufficienti propter procedentem culpam, et inde fieri impotentes ad observationem mandatorum, eaque impotentia, quia est voluntaria in causa, eos non excusari a peccato dum mandata transgrediuntur, saltem hæc peccata sequentia ad quæ neccssitarentur necessitate voluntaria in causa, secundum principia D. Thomæ et saniozem theologiam, non essent secundum se demeritoria, nec novam malitiam a malitia causæ distinctam adderent, sed demeritum, et malitia illorum, tota referretur in causam seu culpam procedentem. — In .i. d. 50. q. 2. a. 1. in fine. — « Necessitas peccandi, inquit S. Thomas, » cujus causa sumus, excusat a culpa, in » quantum est necessitas quædam, quia » omne peccatum oportet esse voluntarium, sed quod non excuset, hoc est in » quantum voluntate procedente præcessit : et sic totum demeritum sequentis » culpæ videtur ad primam culpam pertinere. » Sic, ut sistamus in exemplo Goneti, servus qui, Romam missus a do-

mino, se voluntarie præcipitavit in foveam, huic culpæ neque novum demeritum, neque novam malitiam adjicit per hoc quod confractis cruribus præceptum eundi Romam non impleat, cum id ipsi sit impossibile, neque ob id juste a domino puniretur, foret enim stultus dominus qui id ab eo in hoc statu exigeret, foret crudelis et injustus qui ob id eum puniret; sed peccavit servus se reddendo impotentem servando præcepto, et ob id juste a domino punitur. Patet ergo totum hujus transgressionis demeritum et totam malitiam ad culpam procedentem perlinere, ut dicit S. Thomas. Porro nullus unquam dixit, nec dicunt adversarii peccata infidelium et obduratorum quæ defectu auxiliorum sufficientium (si sit) necessario committunt, secundum se non demereri, et non habere malitiam distinctam a malitia culpæ procedentis; ex quo evidens fit non dari in hoc statu talem peccandi necessitatem ex carentia omnis auxilii sufficientis. Confer objectionem quartam.

Bespondet iterum Jansenius, impotentiam ad observanda præcepta quæ est in homine defectu auxilii sufficientis, non excusare illum a peccato quia non est antecedens seu causa cur peccet, sed concomitans tantum; non enim transgreditur præceptum, quia non potest illud implere, siquidem nesciat se non posse, imo putat se posse, sed quia non vult, et est ita affectus ut, si posset observare, non vellet : sicut si quis ignoraret januam domus esse clausam et se non posse ire ad ecclesiam, et apud se resolvisset non ire instante præcepto audiendi missam, peccaret non audiendo missam; quia licet non possit illam audire, talis impotentia non est causa cur velit illam non audire, sed concomitanter tantum se habet et per accidens ad illam volitionem. Ita similiter in nostro casu.

B. 1° *ut ante,* data hac responsione, salvari inexcusabilitate in peccatorum, non vero salvari possibilitatem mandatorum, quæ tamen debet etiam salvari.

B. 2° cum eodem Goneto loco cit. (k) volunt. Dei, impotentiam servandi mandata defectu auxilii sufficientis, non ita esse concomitantem quin sit etiam antecedens, quia se tenet non solum ex parte potentia executivæ, sed etiam ex parte voluntatis; homo enim privatus omni auxilio sufficienti

ti, non tantum non potest illa observare, sed net potest velle illa observare, quia non minus requiritur gratia Dei ad velle quam ad facere : hoc ipso autem quod homo non potest velle, ex quocumque capite oritur ista impotentia, non est liber, defectus vero libertati* excusat a peccato : at in exemplo posito, impotentia sc tenet tantum ex parte potentiae exculivæ, et non ex parte voluntatis : unde, ea non obstante, homo est adhuc liber ad volendum audire missam si non esset impedimentum : unde talis impotentia non est illi antecedens, nec causa cur non velit, sed concomitans tantum.

Ex his itaque duabus ultimis probationibus habemus, neque infidelibus neque peccatoribus obduratis et excæcatis Deum denegare auxilia sufficientia, illis ad credendum, istis ad pamentiam agendum ; pia, juxta primam rationem, utrisque salus est possibilis, et saluti necessaria est infideli fides, in peccatore poenitentia. Juxta secundam rationem, quia infidelis adultus tenetur infidelitatem deponere, credere in Deum, Deum colere, illumque toto corde diligere eo saltem modo quo ipsum cognoscit : peccator autem tenetur agere poenitentiam. Et hæc præstan non possunt sine gratia, ut traditur in Trid. sess. 6, can. 1, et definitum est contra Pelagianos.

Quia tamen infidelibus et peccatoribus obduratis et excæcatis præcipue est difficultas, præter omnes probationes huc usque allatas, quæ generaliter spectant omnes homines, quædam specialiade illis subnectam.

Quoad infideles .

Prosper seu alius auctor operis de Vocatione Gentium lib. 2, cap. 17, ait : « In » extremis mundi partibus sunt aliquæ nationes quibus nondum gratia Salvatoris » illuxit., quibus tamen illa mensura generalis auxilii, quæ desuper omnibus semper hominibus est credita, non negatur. » Pleraque similia habet toto hoc libro Orosius, S. Augustinocoætancus et amicus, in Apolog. pro arbitrii voluntate contra Pelag. « Ilæcmca est fidelis et indubitata sententia, Deum adiutorium, non tantum Ecclesiae, sed etiam universis gentibus submittitur, cunctis et singulis semper adesse, neminideessc. » S. Aug. ipse in illud Psalmi 18 : *Non est qui se abscondat a calore ejus*, ait « Verbum caro factum....

» non permisit ullum mortalium excusare » sc de umbra mortis, et ipsam e iam peue- » travil verbi calor, v Attende insuper locis cit. supra probat tertia. S. Thomas q, 14 de veril. a. 11, in 2, d. 28, q. 1, a. 4, ad Rom. cap. 10, lect. 8, tradit necessarium esse ad salutem aliquid explicite credere ; et cum sibi objecisset inde sequi infideles saltem negativos non habere auxilium sufficiens ad salutem, quia careniouii auxilio ad fidem, sine qua salus haberi non potest : respondet, quod si facerent quod in se est, çcr.issime tenendum est quod Deus eis provideret circa fidem. Et 1 2, q 109, a. 6, ad 2, et ad Rom. cap. 10, lect. 5, dicit : « Sed tamen hoc ipsum quod alii » qui faciunt quod in se est, convertendo » sc scilicet ad Deum, ex Deo est movente » corda ipsorum ad bonum. » Ergo evidenter supponit hoc auxilium movens cor ad bonum nulli deesse, alias remanet inconveniens et insolutum argumentum.

Quoad peccatores obduratos et excitatos.

Ezcch. 18, v. 25 : *Numquid voluntatis nieæcst mors impii, dicit Dominus Deus, et non ut convertatur a viis suis ?* Mattii. 11, v. 28 : *f'enile ad me omnes qui laboratis et onerati estis.* 2 Petri 5 : *Patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti.* Vide alia loca citata probat, prima. De conciliis vide probat. 2.

S. Aug. in Psal. 6, circa medium : « Jæa » est excitatio mentis in eam quisquis datus fuerit, ab interiore Dei luce sechidetur ; sed nondum penitus cum in hac vita » est. » S. Thomas q. 24 de veril. a. 11, dicit obstinationem, quæ est firmitas in malo ita quod aliquis cooperari non possit ut resurgat a peccato, dupliciter haberi : uno, inquit, modo, ita quod nullo modo » possit cooperari, et hæc est perfecta obstinatio qua dæmones sunt obstinati.... » alio modo, ita quod non de facili possit » cooperari, ad hoc quod exeat de peccato : » et hæc est obstinatio imperfecta, qua aliquis potest esse obstinatus in statu vitæ, dum scilicet habet aliquis ita firmata voluntatem in peccato, quod non surgunt motus ad bonum nisi debiles ; quia tamen aliqui surgunt, ex eis datur via ut » præparenlur ad gratiam. » Rotentur diligenter hæc posteriora verba, et insuper

bene attendatur ad hanc duplicem obstinationem, pro solutione vanarum objectionum ab auctoribus.

Illis conformanti r S. Doct. opusc. 5 de Compendio theol. Jx cap. 145, dicit : « Nou lux li ibel ordo divinæ justitiæ, quod » quādiu aliquis esi in via, sibi detur » quod perlinet ad terminum viæ : immo- » biliter autem se habere vel in bono vel » in malo, pertinet ad terminum viæ; im- » mobilitas enim et quies est terminus mo- » tus. Tota autem præsens vita est status » via, quod demonstrat mutabilitas homi- » nis et quantum ad corpus et quantum ad » animam. Nun igitur hoc habet divinajus- » titia, ut homo non post peccatum immobiliter » maneat in eo. » Et in 1, d. 48, q. 1, a. 5, ad 2 : « In statu viæ nullus est qui men- » tis obstinationem non possit deponere, » et sic divinæ voluntati conformari; sed » damnatis est in poenam indictum, ut ab » obstinatione sua nunquam curentur. » Et tandem 5 p. q. 86, a. 1 : « Dicere quod » aliquod peccatum sit in hac vita de quo » quis poenitere non possit, erroneum est. » Vide 5 prob.

Hic q. 115. a. 4. o. et ad 5. — Tandem, et hoc argumentum iterum est omnibus commune, Deus singulis hominibus etiam infidelibus et obduratis præficit angeios custodes quibus dirigantur in hujus vilæ via ad patriam ; et quamvis præscili et infideles iis non juventur quantum ad hoc quod bonis operibus vitam æternam efficaciter consequantur, juvantur tamen quantum ad hoc quod aliqua bona operentur et quod ab aliquibus malis retrahantur, quibus et sibi ipsis et aliis nocere possent. Si enim angeli custodes nihil juvarent proximos et infideles in ordine ad salutem, frustra iis deputarentur in hunc finem. Imo cum Deus nulli prorsus deneget hoc commune auxilium custodiæ angelorum, colligitur quod etiam alia communia nulli deneget.

Solvuntur objectiones.

Obj. ip. Illa auxilia interiora proxime vel remote sufficientia, sunt per illustrationem intellectus proutque motiones voluntatis ad præcepta implenda aut saltem ad petendam gratiam implendi ; atqui incredibile prorsus est mortalium scelestissimos, execratos, obduratos, gentiles, hæreli-

cos, atheos, quoties præceptum incumbit, quoties peccant, piis illis illustrationibus ac motionibus saltem ad orandum Deum excitari; quis enim gentiles Deum venire ignorantes, atheos numen omne verum negantes, de illo tamen orando sæpius cogitare sibi fingat, dicente Apostolo : *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt* ? Quis philosophos illos qui mundum negabant providentia regi, quique pro virtute neminem unquam Deo supplicasse sentiebant, de orando tamen pro virtute Deo christi die quavis excitatos existimet ? Quis Pelagianos gratiam ad peccata vitanda necessariam negantes, de hac tamen quotidie imploranda cogitasse dicat ? Quis tandem Neronem, Caligulam, Heliogabalum aliaque hujusmodi hominum monstra, tum cum in omnium sordium et flagitiorum cœno se volutarent, sexcenties in die piis ad Deum vel orationem molibus agitados fabuletur ? Ante solutionem,

Nota 1º, circa naturam auxilii sufficientis non unam esse omnium sententiam. Quidam illud reponunt in libero arbitrio semper ad bonum flexibili quādiu homo vivit. Sed hæc opinio generaliter sumpta Pelagiana est, reprobata in pluribus locis a S. Aug. lib. 1 Operis imperfecti num. 95 : « Bene vivendi... potestas non datur nisi » gratia Dei... nec potest homo aliquid vel- » le, nisi adjuvetur ab eo qui malum non potest velle, » et alibi ; et damnata a vobis. Trid. sess. 6, can. 1. 2 et 5, ubi dicitur anathema iis qui dicunt hominem absque divina gratia posse justificari, gratiam esse duntaxat necessariam ad facilius juste vivere, quod simpliciter potest per liberum arbitrium, « sine proximo Spiritus sancti » inspiratione atque ejus adiutorio, homi- » nem credere, sperare, diligere, aut me- » ritare posse sicut oportet, ut ei in multis bonis gratia conferatur. » Quidam reponunt in libero arbitrio non se solo, sed quatenus potest semper adjuvari auxilio Dei, juxta illud tritum D. Thomas : Quod possumus per amicos, possumus per nos ipsos; id et nos sentimus, modo tamen intelligatur de auxilio si non intus recepto, saltem oblato et non denegato, ut diximus supra : sed explicandum remanet quid sit illud auxilium oblatum. Quidam enim promissæ, quos tacito nomine eitis. Si ruis lib. 3 l. 1. cong. cap. ultimum sub finem, re-

ponunt in quadam qualitate habituali quæ facultatem instar prioris dispositionis elevet, bonisque actibus exercendis remote potentem efficiat. Verum *esto* id admitti possit in justis qui gratia habituali et habitibus virtutum instruuntur, quid tamen sit illa habitualis qualitas in infidelibus et peccatoribus, dans illis remotum posse, non concipimus.

Quapropter communior et verior sententia est, hæc auxilia, saltem quatenus requiruntur ad conversionem ad fidem, ad resurgendum a peccato et ad implenda præcepta supernaturalia, ut credere, sperare in Deum cumque diligere, sita esse in piis illustrationibus et motionibus, seu potius in divina motione has illustrationes et pios motus excitante et causante. Dico, *saltem*, etc. quia ad observanda præcepta sic præcise ut vitetur novum peccatum, videtur multis non requiri istam internam inspirationem, sed satis esse si vel vires in adversario minuantur, vel removeatur tentationis occasio, vel terror aliquis injiciatur, vel aliquid magis alliciens offeratur : sed etsi ad omne peccatum vitandum requiratur interna illa excitatio, nihilominus salva manebit conclusio nostra, nec inconvenientia opposita illam infringunt. Pro quo

Nota 2°, pias illas interiores illustrationes et excitationes varie distinguere : quædam enim sunt naturales entitalive et supernaturales tantum quoad modum, quatenus secluso omni debito naturæ dantur gratis per Christum et propter Christum ex intentione salutis. E contra quædam sunt supernaturales entitalive et naturales objective, qualis est, puta, gratia illuminans et excitans ad attritionem propter turpitudinem peccati : aliæ sunt tandem supernaturales absolute et ex omni parte, tam entitalive quam objective et quoad modum. *Ilis notatis*,

Respondent quidam ad argumentum, eos de quibus fit mentio in argumento, iis illustrationibus et excitationibus cœlitus immissis perpetuo perfundi, sed ad eas aliis rebus intentos non attendere.

Sed contra. « Hæc responsio, inquit » *Bellarminus l. 2 de Lib. .-trb. cap. 6,* » cum ipso experimento apertissime pugnat : nam cum vocatio, pulsus, tractus, » excitatio illa Dei, sit actio nostra quain-

[» vis non libera, nimirum bona cogitativa » bonumque desiderium, repente ad dirigitur » nilus immissum, quomodo fieri potest ut » non sentiatur a nobis si sit non solum in » nobis, sed etiam a nobis? » Hæc Bellarm. et vere; fieri enim non potest ut sit excitatio quæ non excitet, cogitatio de qua non cogitetur, pii motus denique qui ab illis ipsis qui moventur nullatenus sentiantur; quasi vero fieri posset ut quis excitetur non excitatus, cogitet incogitans, immotus denique moveatur. Missa igitur hac responsione,

R. 1° hæc inconvenientia non sequi ejus conclusionem nostram, in qua dicimus disjunctive ea auxilia vel in omnibus recipi vel omnibus offerri, ita ut qui ea non recipiunt non ideo sit quia Deus illis denegat in pœnam, sed quia receptioni obstaculum ponunt ; per talem enim oblationem censetur homo potens bene facere, quia quod possumus per amicos juvare volentes, censemur per nos posse, ita ut si non recte agat juste imputetur illi; sicut sole mundum illuminante, imputatur ei qui oculos claudit ne videat, ut ait S. Th. supra citatus. Vide not. primum. *Necrefrt si dicas*, ad tollendum seu ad non ponendum obstaculum requiri gratiam; et enim id verum sit, verum est itidem ad ponendum obstaculum non requiri gratiam, sed id effici propria voluntate et malitia. Insuper dico requiri gratiam ad non ponendum seu ad tollendum omne obstaculum gratiæ, quia hoc est non ponere seu tollere omne peccatum ; non requiri tamen gratiam specialem ad non ponendum seu tollendum aliquod obstaculum, quia potest homo sine gratia speciali vitare quædam peccata contra præcepta facilia, et superare leves tentationes, ut dicemus de gratia.

Sed petes quomodo intelligitur voluntatem creatam respuere auxilium oblatum seu ei obstaculum ponere?

↳. Vel est quæstio de primo, vel de secundo et ulteriori auxilio seu pio motu: si de secundo et ulteriori, facile concipitur quomodo homo primum negligendo et suffocando per voluntarium et liberum motum contrarium, secundum et ulterius quod in primo offerebatur respuat et ei obstaculum ponat : si de primo, quidam existimant non debere distinguere inter oblatum et receptum ; quia, inquiunt, hoc pñ*

mum auxilium est instinctus in Deum movens, qui non potest ab ulla causa externa, sive libera, sive, naturali impediri quin omnibus adultis actu conferatur, quia a Deo immediate imprimitur; nec impediri potest recipientis culpa, quia pracedit primam deliberationem, et se habet ut principia in speculativis, quæ præcedunt conclusiones, et quorum cognitio per nullum errorem circa conclusiones aboletur. Ita doctissimus Goudin; idque nobis omnino probabile videtur. *Sed et dato* quod iste primus instinctus non sit receptus, sed tantum oblatus, intelligitur etiam quomodo respuatur, quatenus nempe Deus qui est motor et provisor universalis et unumquodque movet secundum ejus dispositionem et exigentiam, cum sit paratus pium motum voluntati imprimere, indebite curvatam et male dispositam reperiens, eam juxta ejus præsentem dispositionem movet in contrarium, sicque voluntas creata objective determinat Deum ut cum vellet movere in bonum, moveat in malum materialiter; coque sensu dicitur primam gratiam oblatam respuere, et ei obstaculum apponere.

B.2° objectioni, etsi conclusio nostra intelligeretur de intrinseca receptione auxiliorum sufficientium, nullum inde sequi inconveniens; hæc enim requirimus non perpetuo, sed quando sunt necessaria ad vitanda peccata: porro ista necessitas non est ita frequens, quia autaliquando nullum occurrit præceptum affirmativum, nec ulla tentatio contra negativa, aut illa præcepta sunt facilia et illæ tentationes leves; in quo utroque casu non est necessarium istud auxilium speciale ad vitandum peccatum, ut dicitur de gratia. Unde non sequitur secundum nos, hominum scelestissimos, gentiles, atheos, quoties præceptum incumbit, quoties peccant, piis illis illustrationibus et motionibus excitari. Et quando adsunt, licet revera sentiantur, non tamen semper dignoscuntur ut gratiæ ad peccatum vitandum et ad salutem; quia vel gunt remotæ, vel objective aut entitalive naturales, supematurales tantum quoad modum.

Pepones. Peccator quovis momento potest converti ad Deum: unde S. Scriptura reprehendit eos qui non slatim convertuntur: Ezcch. 35: *Convertimini, con-*

vertimini. Eccles. 5; *Non tardes converti ad Dominum.* Atqui quovis momento non perfunditur illis internis illustrationibus et motionibus: ergo id non est necessarium ad salvandam possibilitatem salutis.

II. peccatorem non posse quovis momento converti ad Deum ni-i improprie, quatenus scilicet potest quovis momento recipere a Deo gratiam conversionis, quam tamen Deus non confert singulis momentis, sed pro loco et tempore juxta leges suæ providenti®, et maxime dum instat præceptum conversionis, aut non potest sine conversione vitari novum peccatum. Ad S. Scripturam, dico cum Bellarmino lib. 2 de Lib. Arb. c. 6 sub finem, eam dum hortatur homines ad conversionem, id mone-re, ut cum a Deo vocantur et excitantur, non resistant Spiritui sancto, juxta illud Psalmista: *Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Probamus enim in materia de pœnilentia cum D. Th. peccatorem non teneri slatim converti.

Obj 2°. In S. Scriptura quidam dicuntur obdurati, excæcali, a Deo derelicti, maledicti, odio habiti, rejecti, etc. Sed id dici non posset si Deus eos salvare volens media sufficientia ad id adhiberet. Ergo.

A. D. min. Id non posset dici si Deus daret illis media ad salutem proxime sufficientia, pro omni loco et tempore seu saltem frequenter, C. si daret illis media ad salutem remote tantum sufficientia, debiliora et rarius, pro certo loco et tempore, V. Hi igitur et similes modi loquendi S. Scriptura non significant absolutam et totalem subtractionem divini auxilii; nemo enim dum vivit totaliter deseritur, sed id perlinet ad statum damnatorum, ut vidimus ex S. Aug. et D. Th. Sed significant insignem auxiliorum diminutionem comparative ad alios qui frequentius et fortius adjuvantur, licet tamen nec illi sive manifestis sive occultis beneficiis omnino priventur. Ita respondet auctor operis Vocat. Gent. lib. 2, cap. 4.

Inst. 1°. Qui sunt ita obdurati et adeo derelicti, ut non possint resurgere, nullum recipiunt auxilium sufficiens: atqui S. Scriptura plures nobis tales exhibet: ergo. *Prob. min.* Joan. 12 dicitur de Judæis: *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: Excæcavit oculos eorum, et induravit cor eorum.* Ecclo.T-

Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit. Unde Isid. lib. 2 Sent. c. 15' : Nonnulli ita despiciuntur a Deo, ut deplorare mala sua non possint, etiamsi velint. Ergo.

Il. 1°. De maj. Qui sunt ita obdurati et derelicti, ut non possint absolute resurgere, nullum, etc. *C.* ut non possint facile et proxime, etc. *N.* *Et ad hunc sensum distincta min. N. conseq.* Iis ergo locis S. Scripturæ quæ afferuntur in probatione, nihil aliud intelligitur quam impossibilitas moralis, hoc est, magna difficultas, seu delectus potentia' proximæ; non autem impossibilitas absoluta et omnimoda, *ut patet ex dictis.*

In cap. 12 Joan. Icct. 7. — *H. 2°* quidam obduratos dici in S. Scriptura non posse bonum agere ex suppositione, non absolute : hoc est, non possunt bonum agere durante obstinatione, possunt tamen deponere obstinationem : sicut qui vehementi odio in hostem incensus dicit, *non possum illum amare*, hoc est durante odio, potest tamen odium deponere; quia quamvis durante obstinatione desit auxilium ad ulteriora bona opera, non tamen deest omnino ad deponendam obstinationem, obstinatio enim oritur ex adhæsione ad aliquod bonum apparens; voluntas autem quantum est in via, nulli bono immobiliter adhæret. Hanc explicationem hausit D. Thomas ex S. Aug. tract. 53 in Joan, ubi explicans ista verba Apostoli, dicit : « Illi non » poterant credere, non quia mutari iuxta » melius homines non possunt, sed quantum » diu talia sapiunt non possunt credere. »

Inst. 2° Pharaon saltem, juxta S. Aug. dum instabat praeceptum obtemperandi, ita erat obduratus, ut omni prorsus auxilio sufficienti etiam ad obstinationem deponendam privaretur, siquidem non peccaverit non obtemperando; sic enim ait D. Aug. in exposit. quarundam propositionum Epist. ad Rom. n. 62 : « Non ergo » hoc illi imputatur quod tunc non obtemperavit, quandoquidem obdurato corde » obtemperare non poterat, sed quia dignum se præbuit cui cor obduraretur » priori infidelitate. » Ergo.

It. S. Aug. non intendere Pharaonem se ipsa non peccasse non obtemperando siquidem ipsa S. Scriptura Exodi 9 dicat : *t' idens Pharaon quod cessasse! pluvia ...*

auxit peccatum. Vult ergo solum S. Ant. peccatum non fuisse ei imputatum attenta impossibilitate, sed attenta mala voluntate pertinaciter in infidelitate maius, unde sequebatur obtemperandi impossibilitas, consequens tamen et voluntaria. Ex quo et contra habemus adversus Jansenistas quod, si quis ex sua culpa incideret in impossibilitatem suam exuere non posset, carens omni... nullo auxilio, novum peccatum non incurreret.

Inst. 5°. Non minus est impossibile obduratum bene facere quam Æthiopi dealbari aut pardus mutare varietates suas, juxta illi Jerem. 15 : 57' *mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas; et vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum.* Atqui absolute est impossibile Æthiopi dealbari, etc. ergo.

It. ut supra, his Prophetæ verbis vel innui magnam difficultatem, quæ moraliter impossibilitas reputatur, vel significari impossibilitatem ex hypothesi quod remaneant pertinaciter in malo quod didicerant : unde paritas est in hoc quod, sicut Æthiops aut pardus, quando pellem relinunt, colorem mutare non possunt, ita obduratus durante obstinatione bonum agere non potest; est autem in hoc disparitas, quod Æthiops et pardus non possint deponere pellem, obduratus vero potest deponere obstinationem.

Obj. 5°. SS. Patres, præsertim SS. Augustinus et Prosper, acriter impugnant adversus Semi-Pelagianos hanc generalem gratiam sufficientem omnibus communem. Hinc S. Prosper carmine de ingratis :

..... Dic unde probes quid gratia Christi
Nullum omnino hominum de cunctis qui
generantur
Præcreatur; cui non regnum ultimumque bea-
tam
Impertiere velit.

It. SS. Patres gratiam sufficientem omnibus communem impugnasse in sensu Semi-Pelagianorum, qui contendebant eam non solum communiter sed æqualiter omnibus dari, et quicquid solo voluntatis consensu eam efficacem reddere posse, ita ut iste initialis assensus non esset gratiæ donum, sed fructus liberi arbitrii : unde hæc objectio fortis posset spectare gratiam sufficientem sensu Molinistico, non autem Thomistico, juxta quam gratia sufficientis

non solum non datur æqualiter omnibus, sed illa datur quod, dum unus præ alio consentit, id semper fit vi ulterioris gratiæ, quæ non omnibus datur.

Inst. 1°. S. Aug. Epist. 107 ad Vitalem Carthag. inter lidci dogmata circa gratiam, istud reponit : *Scimus gratiam non omnibus hominibus dari* : unde Serm. 11 de verbis Apost. cap. 4 : *Communis est*, inquit, *omnibus hominibus natura, non gratia*; et S. Thomas q. 24 de verit. a. 13 : *In nullo inveniuntur omnes homines concinire, nisi in aliquo naturali*. Ergo.

A. ad S. Aug. ipsum ibi loqui non de gratia moro sufficiente seu possibilitatis, sed de gratia efficaci seu voluntatis et operationis; hanc enim solam negabant Semi-Pelagiani contra quos illic disputat S. Augustinus : volebant namque, ut modo observabam, per se non haberi cujusque arbitrium nisi in gratia sufficiente seu potestate communiter omnibus data bene agendi et perveniendi ad gratiam sanctificantem, neque ad id opus posse gratia speciali quæ vellet et consensum daret, sed id esse effectum liberi arbitrii. Unde toto conatu incumbit S. Aug. ut hujus gratiæ necessitatem probet, eamque non esse omnibus communem; alioquin omnes bene agerent, sed quibusdam tantum propriam. Utrum vero præter eam detur omnibus alia mere sufficiens seu quæ det posse, non discutit S. Aug. in iis locis ubi agit contra Senii-Pelagianos, quia illam non negabant; sed alibi admittit, ut vidimus.

Ad S. Th. Constat ex ipso ejus textu ipsum loqui de donis gratiæ habitualibus : « Si autem, inquit, nec ipsa præparatio gratiæ sine aliqua gratia habituali esse potest, autis' a gratia datur omnibus, aut non : si omnibus datur, non videtur aliud esse quam aliquod naturale donum; nam in nullo (*scilicet habituali dono*) inveniuntur omnes homines concinire nisi in aliquo naturali. »

Idem etiam tam S. Th. quam S. Aug. loco secundo citatus, intelligitur de auxiliis habitualibus sufficientibus, nihil contra nos; quia etiam in nostra sententia homines in us non proprie concinunt; juxta nos enim illa gratia sufficiens non uniformiter, ideo semper est in omnibus, sed qualiter claudens quando vult Deus, in aliis plus, in aliis minus.

Inst. 2° et præcipue ex utroque S. Doctore. S. Aug. lib. de Corrept. et Grat. cap. 11, dicit : « Dederat (*Deus*) adjutorium primo homini sine quo non posset permanere si vellet ; » et infra : « Si hoc adjutorium ei defuisset, non utique sua culpa cecidisset : nunc autem quibus deest tale adjutorium, poena peccati est. » Ex quo S. Th. 2 2, q. 2, a. 5, ad 1 ; « Si, inquit, in potestate hominis esse dicatur aliquid, excluso auxilio gratiæ; sic ad multa tenetur homo, ad quæ non potest sine gratia reparante, sicut ad diligendum Deum et proximum, et similiter ad credendum articulos fidei; sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ. Quod quidem auxilium quibuscumque datur, misericorditer datur; quibus autem non datur, ex justitia non datur in poenam præcedentis peccati saltem originalis, ut S. Aug. dicit in lib. de Corrept. et Grat. » Sed uterque S. Doctor loquitur de auxilio sufficienti, *ut patet ex terminis* : ergo.

Il. 1° ad S. Aug. quod, si auctoritas integra referatur, omnino evertat systema Jansenii ; subdit enim S. doctor : *Quibus autem datur, secundum gratiam datur, non secundum debitum*. Ergo juxta S. Aug. datur in hoc statu naturæ lapsæ gratia sufficiens.

A. 2°. omnibus catholice sentientibus explicanda esse hæc S. Aug. verba. Non enim loquitur ibi de auxilio sufficienti peccatoribus necessario ad resurgendum, sed de necessario justis ad perseverandum : porro certum est ex Trid. et pontificibus contra Jans. nulli justo denegari auxilium sufficiens ad perseverandum, dicente ipso S. Aug. de Nat. et Grat. cap. 26, *Deum non deserere hominem, nisi ab eo desertifur*.

A. 5° argumento directe, hæc S. Aug. verba esse intelligenda non de qualicumque auxilio sufficienti, sed de auxilio quo homo possit cum magna facilitate perseverare; quod importat nedum auxilium actuale transiens, sed gratiam sanctificantem et habitus virtutum, quale scilicet habebat Adam in statu innocentiae. Porro si tali auxilio caruisset primus parens, non cecidisset sua culpa; quia eum in statu naturæ integræ non daretur gratia nec non illa, supponitur non habuisse aliud auxilium quo simpliciter posset vitare lapsum: illa

ut in illo idem fuerit posse et facile posse. Tale sane adjutorium ad fam facile posse pluribus denegari in pœnam originalis vel actualis peccati ultro fatemur, qui auxilia tantum remote sufficientia requirimus ex ipso S. Aug. dicente : *Nulli hominum ablatum est scire utiliter quærere quod inutiliter ignorat.* Vide alios textus supra citatos.

Ad S. Th. B. 1° ipsum similiter loqui de auxilio importante gratiam sanctificantem cum habitibus virtutum ; tum quia loquitur in sensu S. Aug. *ut patet* ; tum quia loquitur de gratia non praparante, ut male citant aliqui, sed reparante : porro constat non auxilium actuale sufficiens, sed gratiam habitualement esse naturæ lapsæ reparativam.

B. 2° Dalo S. Th. loqui de auxilio actuali sufficiente, dico ipsum loqui de sufficienti proxime et non de remote sufficienti ; loquitur enim de auxilio requisito ad fidem explicitant quod negat dari omnibus ; sed inde non sequitur non dari auxilium sufficiens ad fidem implicitam, quod est remote sufficiens ad explicitant. Nec enim fas est de mente D. Th. dubitare post tot ejus testimonia a nobis relata.

Bepones. Plures SS. Patres illum Evangelii locum, *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, intelligunt de lumine naturali rationis. Ergo.

B. plures etiam intelligere de lumine supernaturali, et maxime S. Aug., ut vidimus supra. Quod autem aliqui intelligant de lumine naturali, id nobis non officit ; 'dem enim locus S. Scriptura potest habere diversos sensus etiam litterales.

Insistes. Ipse S. Aug. in Enchirid. cap. 103, hunc locum intellectum de lumine gratiæ interpretatur de generibus singulorum. Ergo.

B. S. doctorem ibi intelligere hunc locum de illuminatione efficaci ; in locis vero citatis pro conclusione, intelligere de illuminatione sufficienti : idque necessario dicendum est, ni velis S. Aug. sibi contradicere.

Urgebis. S. Aug. negat ipsis justis dari auxilia sufficientia. Ergo. *Patet ant.* ex his quæ dicit de S. Petro tract. 60 in Joan.

• Quid festinas, inquit, Petre? Nondum
■ te suo spiritu solidavit petra. Noli extolli
» prxsumendo, non potes modo; noli de-

» jici desperando, sequeris postea. » Et Serm. 106 : « Secutus est Dominum passurum; sed tunc non potuit sequi passurum.....Plus promiserat quam poterat.» Ergo.

B. S. Aug. loqui de potentia immediata, non de mediata ; vel de potentia consequente seu positionis quæ actum inferat, non de potentia antecedente seu possibilitatis quæ rem simpliciter possibilem efficit. *Batio solutionis est* ; quia scopus S. Augustini erat, ubicumque se offerebat occasio, impugnare Pelagianos, qui dicebant nos posse facere opera bona sicut oportet ad salutem, nedum potentia possibilitatis, sed etiam positionis per solum liberum arbitrium sine ullo gratiæ Dei auxilio efficaci vel sufficienti ; quod ut evertat S. Augustinus, dicit Deum voluisse toti mundo contrarium manifestare exemplo Petri qui non potuit, potentia scilicet positionis, sequi Christum, quia defuit ipsi gratia, nempe efficax. Hac solutione poteris plura et S. Aug. et aliorum Patrum testimonia explicare, *ut jam notavi.*

Obj. 4°. Si omnibus et singulis darentur auxilia sufficientia, ideo maxime esset quia alias pracepta forent impossibilia, eia peccato excusarentur qui illa transgredierentur, ut dictum est in quinta probatione : atqui hæc ratio nulla est : ergo. *Prob. min.* Impotentia adimplendi praceplum, orta saltem ex propria culpa, non excusat : atqui quod aliqui priventur auxiliis sufficientibus, id contingit juxta oppositam sententiam in pœnam propriæ culpæ præcedentis : ergo. *Prob. maj.* dissertissimis SS. Aug. et Th. testimoniis et exemplis. S. Aug. lib. de Perfectione justitiæ resp. 15 : « Peccatum est..... sive hoc voluntate vitari » possit, sive non possit : quia si potest, » præsens voluntas hoc facit; si non potest, » praterita voluntas hoc facit. ■ Et lib. 1 Retract, cap. 15 : » Qui cogenti cupiditati bona voluntate resistere non potest, jam hoc ita peccatum est, ut sit » etiam pœna peccati. » Juxta S. Th. in 4, d. 50, a 1, et theologos communiter, damnati a peccato non excusantur, licet bene agere non possint, subtracto sibi omni auxilio, quia subtractionem illam et impotentiam sua culpa sibi promeruerunt. Similiter juxta eundem S. doct. et alios, ebrius sua culpa non excusatur a peccato pravis quod

committit oh impotentiam ebrietate con-
tradam. Ergo.

E. data maj. non enim hæc est unica ratio conclusionis nostræ, *N. min.* *Ad prob. IV. maj.* *Ad prob.* ex S. Aug. dico S.doctorem in utroque loco intelligendum esse de posse et auxilio proximo, non remoto; vel de necessitate non absoluta sed ex hypothesi et durante dominatu cupiditatis, quæ tamen non necessario hæret, sed potest per gratiam exui : sicut qui odio habet aliquem, non potest ex animo ipsi benefacere durante odio, potest tamen absolute, quia potest audium deponere. Sic intelligitur illud Evang. *Quomodo vos potestis credere. qui (id est dum) gloriam deb invicem accipitis ?* Sic etiam se explicat ipsemet S. Augustinus primo loco objecto dum subjungit : « Et tamen vitari potest non quando superba voluntas laudatur, sed quando humilis adjuvatur. »

Quantum ad alia objiciuntur ex D. Th. soluta habes in refutatione secundæ resp. Gonet ad 3 prob. concii. Vide ibi.

Inst. Juxta doctrinam traditam in dicto prob. 5, sequeretur gratiam sufficientem esse necessariam ad peccandum et ad imputandum peccatum, consequenter magis expedire homini non habere quam habere talem gratiam, quippe qua præsentem peccat, et qua absente non peccat : atqui hæc sequelæ sunt absurdissimæ : ergo. *Prob. prima sequela.* Illud est necessarium ad peccandum, sine quo homo non peccaret : atqui ex dictis in cit. prob. 5, homo non peccaret sine gratia : ergo.

It. V. sequelam. *Ad prob. D. maj.* Illud est necessarium ad peccandum, sine quo ut causa homo non peccaret, *C. maj.* fine quo ut conditione, *IV. maj.* Similiter *P. min.* Homo non peccaret sine gratia quæ sit tantum conditio, *C. min.* quæ sit causa influens in peccatum. *N. min. et conseq.* quia, ut ait doctissimus Suessoniensis nunc Senonensis præsul, hæc vocabula, *necessarium est, opus est*, non efferuntur nisi de vera et propria causa peccati, et non de conditione requisita : sic licet absque lege quadragesima : non peccaretur violando jejunium, nemo tamen dicit legem nunc esse necessariam ad peccandum; sic licet Christus ipse dicat de Judæis Jo m. 1: *5: non venissem et locutus fuisset eis, peccatum non haberent,*

nemo tamen dicit incarnationem Verbi, aut Evangelii prædicationem fuisse Judæi necessariam ad peccandum. Unde hæc aut similis elocutio, inquit idem illustriss., caret rectitudine, decentia et veritate; quia, ut dictum est, hoc vocabulum, *necessarium est*, non dicitur nisi de vera causa peccati ; gratia autem sufficiens longe abest quod sit causa peccati, quin e contra a peccato removet et inducit ad bonum : quapropter a contrario sic est arguendum. Illud est necessarium ad non peccandum, sine quo homo vitare peccatum non potest : atqui sine gratia homo peccatum vitare non potest ; ergo gratia est necessaria ad non peccandum ; si sit necessaria ad non peccandum, quomodo potest dici necessaria ad peccandum? Et hinc sequitur non magis expedire homini carere illa gratia quam illam habere, cum sit ipsi data ut possit vitare peccatum, bene operari et vitam æternam acquirere.

Obj. 5° de infidelibus. Sine fide salus obtineri nequit; imo Trid. sess. 6, c. 8, ex Apostolo et perpetuo sensu Ecclesiæ, declarat *fidem esse humanæ salutis initium, fundamentum et radicem omnis justificationis* : atqui nulli infideles carent auxilio sufficienti ad fidem : ergo. *Prob. min.* 1° Quia pluribus non annuntiatur Evangelium, cujus tamen prædicatione ex lege Dei ordinaria est medium quo fides seritur et diffunditur, juxta illud Rom. 10 : *Quomodo credent ei quem non audierunt ? quomodo autem audient sine predicante ?* 2° Quia si omnibus infidelibus daretur auxilium sufficiens ad fidem, nulli essent infideles negativi seu inculpabiles, contra expressam doctrinam D. Thomæ et decisiones Ecclesiæ in condemnatione Baii; eorum enim culpa foret quod, neglecto hoc auxilio sufficienti, non haberent fidem. Ergo.

Ad D. min. Multi infideles carent auxilio sufficienti ad fidem proximo qualis est prædicatione Evangelii, *C. min.* remoto, *V. min.* Nullus est enim adultus etiam infidelis cui subtrahatur omne auxilium sufficiens ad aliqualem cognitionem Dei et ad se convertendum ad illum, juxta modum quo illum cognoscit: si ergo se converteret ad Deum eo modo quo potest, « Certissime tenendum est, inquit S. Th. q. 14 » de verit. a. 11, ad 1 et alibi, quod et

» Deus vel per internam inspirationem re-
 » velaret ea quæ sunt ad credendum neces-
 » saria, vel aliquem fidei prædicatorem ad
 » cum dirigeret, sicut misit Petrum ad
 » Cornelium.» Neque tamen inde sequi-
 tur nullum esse infidelem negative; quia
 quamvis habeat aliqualem et imperfectam
 cognitionem Dei, puta, quod sit et habeat
 providentiam salutis hominum, juxta illud
 Illeb. 11 : *Accedentem ad Deum oportet
 credere quia est, et inquirentibus se re-
 munerator sit*; et quamvis peccet non se
 convertendo ad Deum eo modo quo illum
 cognoscit, non peccat tamen non credendo
 explicite aliis articulis fidei scitu necessa-
 riis, puta mysteriis Trinitatis et Incarna-
 tionis; quia vi istius aliqualis cognitionis
 seu auxilii nondum ipsi proponuntur cum
 intimatione præcepti credendi explicite il-
 los tanquam revelatos a Deo : unde quam-
 vis respectu primorum credibilium non sit
 infidelis negative, est tamen respectu is-
 torum.

Bepones. Hæc infidelitas est voluntaria
 in causa : ergo non est negativa nec incul-
 pabilis. *Prob. ant.* Sequitur ex causa vo-
 luntaria, nempe ex culpa qua non est usus
 auxilio sufficienti ad se convertendum ad
 Deum, secundum quid et implicite cogni-
 tum, et quo si usus fuisset, obtinuisset fi-
 dem explicitant ex dictis. Ergo.

Λ Λ. *ant. Ad prob. D. ant.* Sequitur
 ex causa voluntaria et in ea fuit prævisa aut
 potuit humano modo provideri, *N. ant.* et
 in ea nec fuit nec potuit humano modo esse
 prævisa, *C. ant.* Cum ergo nihil sit volitum
 quin præcognitum, ut aliquid sit volunta-
 rium in causa, debuit cognosci sequi ex illa
 causa : porro infideles minime cognoscunt
 aut cognoscere possunt quod si uterentur
 illis auxiliis remote sufficientibus, perve-
 nirent ad fidem explicitant, de qua nequi-
 dem cogitant; neque quod si illis non ute-
 rentur, fide illa sint privandi : adeoque
 hæc infidelitas seu ignorantia non est eis
 voluntaria, neque propter illam punientur,
 sed propter peccata quæ in infidelitate com-
 mittunt contra legem naturæ.

Ex dictis colliges quod, dum Trid. di-
 cit fidem esse salutis initium, fundamen-
 tum et radicem omnis justificationis, non
 involvat de fide explicita et perfecta, sed
 de fide imperfecta et implicita; imo neque
 præse de fide imperfecta formaliter sump-

ta pro assensu intellectus primis credibili-
 bus, sed de fide sumpta tam pro illo assensu
 quam proprio voluntatis motu prerequisite
 ad illum assensum, *ut patet* ex cap. -Gejus-
 dem sess. 6, ubi declarat piæ voluntatis
 depositionem ad justificationem esse piæ voluntatis
 motum divina gratia excitatum ad libere cre-
 dendum divinitus revelatis. Hæc sunt ejus
 verba : « Disponuntur ad ipsam justitiam,
 » dum excitati divina gratia et ad uti, 0-
 » dem ex auditu concipientes, libere nio-
 » ventur in Deum, erodentes vera esse quæ
 » divinitus revelata et promissa sunt. » Vel
 si Trid. loquatur de fide perfecta et expli-
 cita, sensus est quod illa sit humanæ salu-
 tis initium, fundamentum et radix justifica-
 tionis immediate obtinendæ, quatenus est
 proxima et immediata dispositio ad justifi-
 cationem quæ pervenit ad vitam æternam.

Inst. 1°. S. Aug. lib. de Prædest. sanet,
 c. 8, diserte asserit fidem et inchoatam et
 perfectam donum Dei esse, et hoc donum
 quibusdam dari, quibusdam non dari. Ergo.

B. Neque nos dicimus fidem etiam in-
 choatam omnibus dari, sed auxilium suffi-
 ciens quo possint ad illam pervenire; huic
 autem auxilio non omnes obsecundant et
 assensum probent, sicque non habent fi-
 dem quoad actum, sed tantum quoad posse.

Inst. 2°. Auxilium istud infidelibus col-
 latum, vel est naturale, vel supernaturale:
 si sit naturale, ergo homo per naturalia
 potest se præparare ad fidem et ad gratiam,
 quod est enon Pelagii; si sit supernaturale,
 ergo in eis est fides, ante eam enim nihil
 est supernaturale in homine, sicque non
 erunt infideles negative.

B. Inter varias theologorum opiniones
 circa naturam hujus auxilii duæ mihi vi-
 dentur probabiliores, et quarum alterutra
 solvit objectionem.

Quidam igitur censent istud auxilium
 esse entitative naturale, sed supernaturale
 quoad modum, quatenus naturæ lapsus in-
 debitum, homini gratis conceditur a Deo
 per Christum et propter Christum ex in-
 tentione salutis; est enim pia quædam mo-
 tio ad Deum, ad quam sicut ad gloriam jui
 omne amamus per peccatum originale,
 ut pote per quod omnes mortui sumus. Et
 hoc sollicit ut occurratur duplici inconve-
 ; ientia obiecti onis. 1° Namque nesciuntur
 quod homo possit per naturalia se præpa-
 rare ad fidem* juxta sensum Pelagii, qui

UTRUM DEUS OMNIBUS PROVIDEAT AUXILIA, etc.

volebat hominem posse se disponere ad fidem, eamque assequi per solum motum liberi arbitrii, independenter a quavis gratia Christi. 2° Non sequitur quod in eo sit fides, cum istud auxilium non sit entitative supernaturalale.

Alii existimant istud auxilium esse entitative supernaturalale; neque tamen inde sequi esse in homine fidem explicitam et stricte dictam, sed tantum implicitam et secundum quid, sicque remanere infidelem negative; quia cum aliqua illuminatione supernaturali circa prima credibilia, puta circa existentiam Dei et ejus providentiam generalem de salute hominum, in quibus duobus, inquit S. Th. — 2.2.q. 1. α.7.0. — implicite continentur omnes articuli fidei, potest stare ignorantia invincibilis tam revelationis istorum aliorum articulorum quam obligationis eis credendi, si nempe non proponantur explicitae ut revelata, vel si sic proponantur, non tamen cum sufficienti manifestatione credibilitatis, qua homo statim ad assensum obligetur.

Et juxta hunc utrumque dicendi modum, homo justificabitur, vel statim ac primo huic auxilio consenserit, si nempe tunc Deus per intermedium revelationem ipsum instruat explicitae de necessario credendis, et gratias perfectae conversionis efficaces conferat, quod innuere videtur S. Th. 1.2, q. 9, a. 6 o; vel postea quando et quomodo Deo visum fuerit huic homini provideri de ista fide explicita et gratis efficacibus; et hoc indicat S. Th. q. cit. de verit. et lect. 5 in cap. 10 ad Rom. *Si objicias* hunc infidelem in isto secundo casu posse interim mori antequam a labe originali mundetur, aut posse peccare : *respondebitur* quod, cum ipse satisfecerit praecepto se convertendo ad Deum, ad divinam providentiam pertineat haec praecavere, et ad eum qui opus salutis incœpit, illud perficere, non vi alicujus meriti aut connexionis inter cooperationem hujus auxilii et fidem atque gratiam sanctificantem, sed ex vi promissionis factae, quod facienti quod in se est ex viribus gratiae Deus non deneget gratiam.

Urgebis. Si omnibus infidelibus daretur auxilium internum sufficiens ad fidem, aliqui saltem ex illis omnibus converterentur; is est enim ordo divinae providentiae ut ex multis quibus dat posse, det aliquibus agere, ne posse videatur inutile si in omnibus

maneant infructuosam : atqui non videram ex iis qui fidem non audierunt, de facto converti ad fidem; imo id asserere temerarium foret : ergo.

A. Omissa majore, N. min. Habemus namque ex S. Scriptura quod JoL » t ejus amici ex solo interiori instinctu, absque externa praedicatione, ad verum Dei cultum pervenerint; quod etiam dici potest de Cornelio antequam ad ipsum Petrus mitteretur, juxta illud Petri de ipso : *In veritate comperi quod in omni gente qui timet Deum et operatur justitiam, acceptus est illi.* Quo innuitur et Cornelium et alios plures gentiles id praestitisse, quamvis qui fuerint nos lateat; sed sufficit, inquit S. August. lib. 18 de Civ. cap. 47, S. Scripturam aliquos nominasse, ut sciremus id in pluribus aliis potuisse contingere. *Omissa majorem,* - quia dato quod is sit ordo providentiae ut in toto genere humano auxilium sufficiens non maneat infructuosum, non constat tamen ita esse in aliqua gente etsi numerosa; imo contrarium innuit parabola seminis, cujus pars non exigua quae cecidit secus viam, carui omni prorsus germine.

Obj. 6°. S. Aug. lib. de Correpi, c. Grat. cap. 6, refellens quosdam qui dicebant se immerito corripi, quia nullam acceperant gratiam qua potuissent vitare quae in eis corripiebantur, distinguit inter fideles regeneratos et infideles. Quantum ad fideles regeneratos, dicit eos merito corripi, quia ab accepta justitia sua culpa exciderunt; quantum ad infideles qui nihil de Christo audierunt, dicit merito corripi hac unica ratione, quia in Adam peccaverunt : si autem supposuisset S. Augustinus iis dari gratias sufficientes, procul dubio eas objecisset, ostendissetque eos merito corripi, quod hujusmodi gratias neglexissent aut respuissent. Ergo.

D. N. ant. Non enim S. Aug. dicit culpam originalem esse unicam causam cur infideles merito corripiantur, sed esse *primam*. « Nec attendunt, inquit, si nondum » regenerati sint, primam esse causam cur » objurgati quod sint inobedientes Deo, » sibi debeant displicere, quia fecit Deus » hominem rectum ab initio humanae creaturae,.. ac per hoc prima pravitas qua Deo » non obeditur, aliunde est, etc. ¶ Porro si sit prima, ergo supponit esse alias; nique manifestius fit ex his quae subjungit i

« Corripiatur ergo, inquit, origo damnabilis, ut ex dolore correptionis voluntas » regenerationis oriatur. « Omnibus autem notum est in via S. Augustini voluntatem regenerationis non posse oriri nisi ex gratia.

Obj. 7° de parvulis. Deus pluribus infantibus denegat auxilia sufficientia ad salutem, iis nempe qui vel in maternis uteris, vel apud infideles ante usum rationis moriuntur; medium enim his ad salutem sufficiens unum est, nempe baptismus re collatus, quo tamen privantur. Ergo.

Huic difficultati, quam fateor gravissimam, responderunt quidam, tales infantes sine baptismo per fidem et orationem parentum posse salvari. Sed Hæc opinio non videtur niti sufficienti fundamento, nec conformis traditioni Ecclesiæ, quæ censet baptismum aquæ vel sanguinis omnino necessarium esse parvulis ad salutem: unde cum hanc opinionem retulisset Cajelanus in suis commentariis, eam expungi jussit Pius V in editione Romana. Igitur

II. Deum saluti parvulorum, attenta eorum conditione, ut explicabo objectione sequenti, sufficienter providisse per institutionem baptismi, quatenus est institutus pro omnibus et omnibus potest conferri, quamvis actualis collatio quandoque impediat a variis causis tam naturalibus quam liberis, quas Deus ut provisor universalis non tenetur impedire, sed e contra debet permittere propter altiores fines. Hæc est communis solutio, juxta quam parvuli non omnino deseruntur, nec privantur gratia baptismi in pœnam originalis peccati, ut vult opposita sententia, sed quia Deus secundum leges suæ generalis providentiæ non sistit causas secundas, quibus collatio actualis baptismi impeditur.

Huic communi solutioni addunt plures recentiores, quibus subscribunt ex nostris Goudin et Bancel, ita Deum per institutionem baptismi providisse saluti parvulorum, ut penes ipsorum parentes sit si eis non conferatur; quatenus parentes si magis sobrie viverent, a tali vel tali cibo, loco aut occasione abstinerent, maxime si debite orarent aliorumque preces adhiberent, cæferisque auxiliis sufficientibus ad hunc finem collatis bene uterentur, efficerent apud Deum ut parvulus qui secundum cursum naturalem moriturus erat, superviveret

quousque baptismum precipiat. Idquæ putant necesse ut dicatur Deus sufficienter providisse saluti parvulorum. Sicut enim, inquiunt pauper non dicitur habere suilicentiam ad vitæ sustentationem, per hoc quod Deus in causis secundis illi prosilierit de cibo, si cibus nulla humana diligentia possit illi comparari: ita nec parvulus dicitur habere mediasufficientia ad salutem, per hoc quod Deus instituerit baptismum vi cujus posset a peccato liberari, si tamen baptismus nulla humana diligentia possit applicari.

Unde Vega in suis Commentariis ad cone. Trid. lib. 15, cap. 16, dicit consulendum esse parentibus ut pro filiis adhuc in uteris maternis inclusis jugiter orent, et sanctis ac viris piis ob idipsum commendent. Eandem doctrinam tradere videtur S. Prosper, seu alius auctor operis de Vocat. gent. lib. 2, cap. 25, ubi hæc habet: « Non » irreligiose arbitror credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dicuntur homines ad illam pertineant gratiæ partem quæ semper universis est impensa nationibus, qua utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per ipsos juvantur... Sub arbitrio cuncti jacent voluntatis alienæ, nec ullo modo eis nisi per alios consuli potest. » Hæc sententia pia est ac probabilis, faciliusque quam quævis alia conciliatur cum voluntate salvandi omnes et morte Christi pro omnibus.

Inst. contra utramque solutionem ex SS. August. et Prospero, S. Aug. lib. de Prædest. Sanct. cap. 12: « Parvulus aliquando antequam illi per ministerium baptizantis succurri possit, expirat. Plurumque enim festinantibus parentibus et paratis ministris baptismus parvulo datur; Deo tamen nolente, non datur, qui eum in hac vita non tenuit ut daretur. » Et Epi-t. 107: « Multi non salvantur, non quia ipsi nolunt, sed quia Deus non vult, quod sine ulla caligine manifestatur in parvulis. » Et lib. de Nat. et Grat. contra Pelag. de parvulo monente sine baptismo dicit: *Esse aliud non potuit, et infra: Christianus nonsolum non fuit, sed nec esse potuit.* Accedit S. Prosper carmine de Ingratis cap. 51:

Cum videas multos sanctis genitoribus ortos.

Nullò salvari studio potuisse suorum.

B. 1° Dum S. Aug. dicit Deum nolle baptismum conferri parvulis, loquitur de voluntate consequente non antecedente. 2° Dum dicit, *festinantibus parentibus*, et S. Prosper, *nullo studio parentum* telligunt de diligentia ex viribus natura, non ex viribus gratiæ : unde dicit festinantibus parentibus, quod denotat diligentiam humanam; ctnon dicit orantibus auxilium Dei, quod denotaret diligentiam supernaturalem : vel loquuntur de diligentia quæ quidem nunc adsit, sed quam pracesit negligentia utendi auxiliis ad id sibi datis. Tandem dum dicunt parvulos non potuisse salvari aut baptizari, intelligunt de potentia consequente et positionis cum effectu conjuncta, non de potentia antecedente et possibilitatis quæ caret effectu. Hanc esse mentem utriusque S. Docloris *patet* ex hoc quod agant contra Semi-Pclagianos, qui contendebant Deumæquali amore prosequi reprobos et electos, eisque omnibus generalem gratiam dare quam quisque cx propriis viribus reddere efficacem poterat ac salvari, ita ut in discretione electorum a reprobis nihil agerent divina judicia; et ideo præmiserat S. Aug. primo lococit. « Aut parentum negligentia sic tribucn- » dum est quod parvuli sine baptismo mo- » riuntur, ut nihil ibi agant superna judi- » cia. » Intendunt igitur duntaxathi Paires quod, licet Deus voluntate generali velit omnium etiam parvulorum salutem, omnibusqueinedia generalia sufficientia ad eam provideat, hæc tamen omnia incassa manebunt, nec ulla ope vel diligentia humana effectum salutis consequens, nisi Deus ex voluntate et amore speciali ulteriorem gratiam efficacem largiatur. Hanc autem solis electis tribuit ex misericordia, reprobis autem ex justitia denegat. Et ita agunt inscrutabilia Dei judicia : quod totum verificatus in nostra sententia. Ideo namque parvuli non baptizantur nec salvantur, quia deus non vult, ea scilicet voluntate speciali et propria electis; imo non potuerunt baptizari, potentia scilicet conjuncta cum actu, etiam festinantibus parentibus, dominiorum studio humane icet adhibito, seclusa speciali gralhquam negabant Pclag. et Semi-Pclag. et quamSS. Aug. et Prosper astruebant, contra ipsos. Et hæc iit regula generalis pro conciliandis et ex-

plicandis variis testimoniis S. Augustini.

Bepones. Juxta hanc doctrinam, parvuli qui non baptizantur damnabuntur propter culpam parentum, quod videtur absurdum.

B. N. sequelam. Damnabuntur enim pueri non baptizati propter culpam originalem, quæ quidem ex culpa parentum non fuit deleta.

Obj. 8° Juxta præcedentes solutiones, Deus sufficienter providet saluti parvulorum absque eo quod ulla auxilia intrinseca recipiant, aut iis immediate offerantur : ergo idem dicendum est de adultis. *Prob. conscq.* Quia, ut dicit S. Aug. lib. 4 contra Julian, cap. 8 : « Deus non est bene- » volentior sceleratissimis et impiis homi- » nibus propria voluntate repugnantibus, » quam innocentissimis parvulis qui pro- » pria voluntate non repugnant saluti, et » sola originali culpa sunt inquinati. » Ergo.

/? N. conscq. Ratio disparitatis est, quod Deus provideat unicuique secundum ejus capacitatem et exigentiam. Porro adulti possunt salvari per seipsos et capaces sunt interni auxilii ad actus salutis eliciendos. At vero infantes non sunt capaces salvari per seipsos, nec interni auxilii ad actus salutis eliciendos, sed tantum auxilii externi, nempe baptismi, cujus actualis collatio, cum pendeat a causis externis tam naturalibus quam liberis, potest per eas impedire : neque ad providentiam Dei generalem pertinet cursum secundarum causarum intercipere, quinimo ut provisor generalis debet juxta leges a se positas sinere causas agere motus suos, juxta uniuscujusque exigentiam et dispositionem, et cum eis concurrere in bonum commune totius universi. Neque inde sequitur quod in hoc saltem Deus sit benevolentior adultis sceleratis quam infantibus, sed tantum quod unicuique provideat secundum suam capacitatem ; quod et manifestius erit si addamus cum pluribus, Deum contulisse parentibus auxilia sufficientia, quibus si non restitissent, eorum proles supervixissent quousque baptismum recepissent, ut supra dictum est. *Si dicas.* Poterat Deus dare parentibus auxilia efficacia et non solum sufficientia. *B.* cum S. Aug. poterat quidem, sed noluit; quare autem noluit, penes ipsum est, qui dona sua pure gratuita largitur quibus vult.

Cæterum Deum aliunde esse quandoque benevolentio- rem erga adultos scelestos quam erga infantes nemo negare potest, cum quandoque Deus impiissimos adultos efficaciter convertat et salvet, pluribus panulis dimissis absque baptismo; neque id negat S. Aug. sed intendit probare contra Julianum hoc dictum Apostoli, *ruit omnes homines saltos fieri*, non posse intelligi hoc sensu, si velint, quasi ex solo eorum arbitrio pendeat salvari vel non salvari, ul dixi supra; idque probat S. Aug. exemplo parvulorum, quos dici non potest fieri vel non fieri salvos quia volunt vel nolunt, cum propria voluntate careant; « Nisi forte dicas, inquit S. Aug. » parvulos non in eorum numero deputandos quod Deus omnes vult salvos fieri, quia ea salute quæ hic intelligent!.*! » est salvi sunt ipsi, nihil trahentes omnino peccati. » Dicebat namque Julianus parvulos non inquinari peccato originali, et ideo aliqua naturali bealiitudine perfrui; non posse tamen absque baptismo intrare in regnum cælonum. In qua liypothesi infert S. Aug. contra Julianum: « Ipsum » facere Deum benevolentio- rem impiissi- mis et sceleratissimis hominibus quam innocentissimis et purissimis ab omni » labe peccati, quandoquidem ii *ossceles-* » *lissimos* quia vult omnes salvos fieri, » vult etiam intrare in regnum suum: im- » mensum autem numerum parvulorum » qui sine baptismo moriuntur, suo regno » adjici non vult, quos nulla peccata, se- » eundum Julianum, impediunt. » Quod equidem intolerabilis est absurditas in hypothesi Juliani, sed nostro casui impertinens.

Obj. 9°. Auxilium sufficiens ad salutem est vera gratia Christi: atqui non datur omnibus vera Christi gratia: ergo. *Prob. min.* 1° Supposito peccato sive originali sive actuali mortali, homo amisit jus ad gratiam; amisso enim jure ad finem, scilicet gloriam, prout amittitur per peccatum sive originale sive actuale mortale, non remanet jus ad media. 2° Per peccatum originale vel actuale mortale homo moritur spiritualiter: atqui homo mortuus non habet jus ad aliquod principium quo possit recuperare vitam: ergo.

B. N. min. et concessis ejus probationibus, N, conscy. Quamvis enim homo

per peccatum sive originale sive actuale mortale amiserit jus ad omnem gratiam sicut et ad gloriam et hoc ipso tamen quod, non obstante peccato, Deus per Christum et propter Christum reassumpsit voluntatem salvandi omnes, atqui? eos obligavi ad præcepta supernaturalia, decet suavem ejus providentiam conferre ipsis media sufficientia, quibus tum salus, tum observantia mandatorum fiant ipsis possibles. Dor. ipsum ipse Gonet. cujus est hoc argumentum, admittit de oblatione auxiliorum sufficientium; quod autem dicit de oblatione, nos dicimus de collatione, aut de tali oblatione qua si non conferantur de facto, non sit quia denegantur in pœnam, sed quia respuuntur; oblatio enim, non secus ac collatio, est gratia; et sicut pro peccato amittitur jus ad collationem, ita et ad oblationem. Non ergo existimandum est Deum, supposita voluntate salvandi omnes et morte Christi pro omnibus, summo jure uti erga peccatores, et in eos agere quidquid justissime potest; sic enim omnes vel damnaret vel annihilaret. ¶

Inst. cum eodem. Peccatum mortale non minus meretur privationem auxiliorum sufficientium quam privationem usus rationis: atqui quandoque privat homines usu rationis in pœnam peccati, ut accidit Nahuchodonosor: ergo.

B. argumentum eadem semper chorda errare. Non enim negamus quin Deus possit justissime privare peccatorem elusu rationis et auxiliis sufficientibus, imo ipsum et damnare et annihilare; sed dicimus quoti non semper summo jure agat erga peccatores. Quando ergo peccatorem in pœnam peccati privat usu rationis, sicut et quando eum damnat, justissime agit; et de illo quem privat usu rationis dicendum est quod dicimus de infantibus aut potius de mortuis, quibus quia non sunt amplius in statu operandi salutem, non conferuntur auxilia sufficientia. At hoc ipso quo patitur peccatorem vivere et uti ratione, vult misericorditer ipsum esse in statu assequendæ salutis, alias non differret a damnato; consequenter confert ipsi auxilia sufficientia ad salutem.

Obj. tandem ulli mo pluras simul. 1° Angeli custodes aliquando deserunt peccatores, juxta illud Jerem. 51: *Curatimus Babylonem, et non est sanata: declin-*

quamuteam. Quod non facerent si viderent eos posse salvari. 2° Blasphemia in Spiritum sanctum saltem dicitur, Malthæi 12, irremissibilis in hoc et in futuro sæculo. 5° S. Aug. de Senn. Dorn, in monte dicil de invidia gratiæ : « Tanta labes » est illius peccati, ut deprecandi humili-
« talem subire non possit, etiamsi peccatum suum agnoscere et annuntiare cogatur. » 4° Hebr. 12, de Esati dicitur : Aon invenit panitentiae locum quamquam cum lacrimis inquisisset eam. Et de Antiocho 2 Machab. 9 : Orabat scelestus Deum, a quo non erat misericordiam consecuturus. 5° S. August, lib. de Grat, et Lib. Arb. cap. 10 : « Jubet, inquit, aliqua quæ non possumus, ut novimus quid ab illo petere debeamus : » et lib. 1 Retract, cap. 18, innuit impios carere auxilio orandi, dum dicit : « Quid valet voluntas, nisi forte, si pia est, oret » auxilium ? » Ergo.

B. ad primum, D. Angeli custodes aliquando deserunt peccatores in morte, C. invita, *subdistinguo* : absolute, 2V. secundum quid, sicut ipsemet Deus, C. Solutio est D.Th. in 2, d, 11, q. 1, a. 4. ad 1. Si dicas, S. Thomam 1 p. q. 115, a. 4, ad 5, Jocere reprobos non juvari ab angelis ut vitam sternam acquirant : /Lcum Salmanlicensibus, ex eod. S. Doctorca. scq. ad I, non juvari efficaciter, bene tamen sufficienter.

Ad secundum, p. cum D. Th. 5 p. q. 86, a. 1, ad 5, per blasphemiam in Spiritum sanctum intelligi impenitentiam finalem ; vel si aliud intelligatur, « Dicitur non » remitti, scilicet de facili, vel quia tale » peccatum non habet in se causam excusationis, vel quia pro tali peccato puniatur aliquis in hoc sæculo et in futuro. »

Ad tertium, B. ibid. S. Thomas ad 2. quod illud verbum S. Aug. sic intelligendum est, *ul de facili sanari non possit.*

Ad quartum, B. Esau et Antiochum non nisi falsam poenitentiam egisse prava suavitate, licet potuissent veram agere.

Ad quintum. Fatemur Deum quædam precipere quæ non possumus viribus naturæ, possumus tamen viribus gratiæ, quam petenti vel non resistenti non denegat. Et licet voluntas quæ non est pia orare non possit, potest tamen fieri pia si gratiæ praevenienti non resistat

DIGRESSIO I HISTORICO-DOGMATICA.

Utrum Jansenius propositionem Udamnatam eo sensu quo damnata est, revera docuerit ?

Ad art. 1 dissert, præctd.

Non quærimus utrum hæc propositio iisdem et totidem verbis habeatur in opere Jansemi cui titulus est, *Augustinus*, fate-mur enim quod non; sed utrum idem sensus iisdem vel aliis terminis exprimatur.

Dico Jansenium revera docuisse Christum esse mortuum pro salute æterna duntaxat prædeslinatorum, et nullatenus pro salute æterna reproborum.

Non urgeo modo rationem a Constitutionibus Apostolicis, quibus definitum est hanc Jansenii propositionem esse damnatam in sensu ab auctore intento, haneque Ecclesiæ definitionem in facto dogmatico esse infallibilem. De hoc alibi. Probo tantum nunc responsionem ex ipsismet Jansenii textibus, quibus etiam lippis veritas nota fiet. Hi habentur lib, 5 de Grat. Salvatoris cap. 21 et ultimo, cujus synopsim hic subjicio. In hoc igitur capite, cum sibi opposuisset argumentum quo probatur auxilia sufficientia omnibus conferri, nimirum quod Christus mortuus sit pro omnibus, « Respondetur, inquit, et hoc argumentum sicut omnia præcedentia, jam » olim ad nauseam usque a Pelagianis, « i r i -erlimque Massiliensibus inculcatum » fuit. »

Deinde explicat quo sensu dictum sit ab Apostolo 1 Timoth. 2, Christum *redemptionem seipsum dedisse pro omnibus*. Et imprimis dicit hunc locum, « ab aliquibus » intelligi quod se dederit redemptionem » seu anililiron, id est, pretium, pro omnibus omnino sufficienter, quia pretium » sufficiens obtulit ; non tamen pro omnibus omnino efficienter, quia non omnibus applicatur ista redemptio. » Hanc explicationem mutuatur a S. Prospero repe, ad object, primi » Vincent, et ad cap. 9 Gallorum, cujus textibus relatis subdit: *Cui conformiter dicere scholastici solent Christum omnes redemisse sufficienter, non e/Jiciter.*

Hic si stetisset Jansenius, catholicos om-

nes assentientes habuisset. Verum hæc cum retulit, satis ostendit se ea catholice non retulisse, et se nihil cum catholicis et cum S. Prospero velle habere commune; statim enim subjicit: « Sed quia in istis » verbis aperte profitetur Prosper redemptionis proprietatem haud dubie penes illos esse qui sanctificantur in sanguine Christi, et quia ipsa phrasis qua quis dicitur se pro aliquo redemptionem dare, præ se ferre videatur redemptionem ex redimentis animo, in usum ac liberationem captivorum offerri ac dirigi, quæ oblatio ac directio Christi inanis esse non potest..... Ac denique quia Prospero antiquior ac doctior Augustinus nunquam in scriptis suis fatetur Christum pro omnibus nullo excepto se dedisse redemptionem, vel crucifixum esse vel mortuum, sed tantummodo pro illis quibus mors ejus profuit, qui certo modo multi et omnes sunt; hinc genuinius veriusque respondemus Christum dici se dedisse redemptionem pro omnibus, hoc est, pro universa sua Ecclesia toto orbe dispersa, et consequenter pro omnibus hominum generibus... item pro omnibus, hoc est, pro hominibus omnium nationum, linguarum et gentium. « Quod cum conatus fuit probare testimoniis S. Augustini, ecclesiæ Lugdunensis et concilii Valentini, subdit: « Nec enim juxta doctrinam antiquorum, pro omnibus omnino Christus passus aut mortuus est, » aut pro omnibus omnino tam generaliter sanguinem fudit, cum hoc potius tanquam erroneum a fide catholica abhorrentem doceant esse respuendum. Omnibus vero illis pro quibus sanguinem fudit et quantum pro eis fudit, etiam sufficiens auxilium donat, quo non solum possint, sed etiam re ipsa velint et faciant, id quod ab eis volendum et faciendum esse decrevit.... Pro primi generis hominibus (scilicet prædestinatis) tanquam veris ovibus suis, vero populo suo tanquam absolute « salvando, semel ipsum dedit ac tradidit... Pro ista iam æterni in vivificandis mortuus est; pro istis ab omni malo liberandis rogavit Patrem suum, non pro cæteris qui, a fide et charitate deficiente, in iniquitate moriuntur. Pro his enim in tantum mortuus est, et in tantum propitiatio peccatorum est, et in

» tantum rogavit Patrem, in quantum temporalibus quibusdam divinæ gratiæ beneficium tibiis exornandi sunt. « Rationem subdit; quia *Non potest esse inanis oblatio mortis, propitiationis et orationis Christi.*

Postea, adductis variis S. Augustini testimoniis quibus existimat ipse Jansenius mortem et orationem Christi ad solos prædestinatos restringi, tandem sic caput concludit:

« Quæ sane cum in Augustini doctrina » perspicuacertaque sint, nullo modo propin- » cipiis ejus consentaneum est ut Christus » Dominus vel pro infidelium in infidelitate moriendum, vel pro justorum non » perseverantium æterna salute mortuus » esse, sanguinem fudisse, semetipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sententiatur..... Ex quo factum est ut, juxta » sanctissimum Doctorem, non magis Patrem pro æternaliberatione ipsorum quam » pro diaboli deprecatus sit. » Ex quibus verbis simul cum his quæ habet initio capituli, ut retulimus, confecta est quinta propositio damnata.

Ex his itaque quæ summa fide referimus, aperte constat quæ fuerit ejus mens et in quo situs sit ejus error, in eo scilicet, quod existimaverit Christum nullatenus esse mortuum animo redimendi omnes et æternam salutem omnibus conferendi, sed solum prædestinatis, prout continetur in quinta propositione damnata. Unde mirum est Jansenistas tanta pertinacia usque in hodiernum diem negare hunc errorem reperiri in opere Jansenii.

Nec obstat quod dixerit cum catholicis, Christum obtulisse pretium sufficiens pro omnibus; id enim ut vidimus, non intellexit catholice, Christum scilicet obtulisse pretium sufficiens pro omnibus animo redimendi omnes, seu ea voluntate ut omnibus prodesset; quinimo hunc loquendi modum S. Prosperi et scholasticorum communem statim rejicit et improbat, *ut patet ex dictis.* Sed hoc sensu, quod obtulerit pro redemptione tantum prædestinatorum mortem suam, quæ aliunde est clamsufficiens pretium redeinendis reprobis, imo et demonibus, sicut si pater haberet duos filios captivos, et unum tantum liberare vellet, alio in pœnam scelerum neglecto, proque isto uno liberando ope-

rat «ummam qua: utriusque liberationi sufficeret, sed quam tamen uni duniat vellet prodesse, diceretur quidem offerre pretium sufficiens pro utroque, non tamen offerre pro utroque.

DIGRESSIO II HISTORICA.

Utrum Gotteschalcus errores sibi imputatos revera docuerit ?

Ad cumd. art. 7 dissert, præcedentis.

Illi errores versantur potissimum circa prædestinationem et reprobationem, circa voluntatem Dei de salute hominum, mortem Christi et liberum arbitrium. Quidam, inter quos maxime Gilbertus Maguinus in curia monacharum præses, contendunt Gotteschalcum in his omnibus non nisi doctrinam et sensum S. Augustini catholice defendisse. Alii communius tenent ipsum circa hæc capita errasse, et hæresim Prædestinationis suscitasse; cum quibus

Dico 1°. Probabilius est Gotteschalcum errores sibi imputatos revera docuisse.

*Probat*ur 1° ex synodo Moguntina anno 348, cui præerat Rabanus, ejusdem urbis archiepiscopus; aderant alii celeberrimi iræles, Hecti Trevirensis, Hildeboldus Coloniensis, Alfridus Hildesemiensis, Haymo Halberstadiensis, Ludericus Bremensis et alii. In ea ergo synodo ipse Gotteschalcus fuit præsens et auditus, a Rabano convictus, ejus prava dogmata damnata, et ipse in errore paritax, ad Hincmarum archiepiscopum Rhemenscm métropolitain suum remissus. Hæc habemus ex ipsa Epistola synodica Rabani ad Hincmarum, ubi sic loquitur Rabanus : « Notum sit Dilectioni vestra quod quidam gyrovagus monachus, nomine Gotteschalch, qui se asserit sacerdotem in vestra parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones et noxiam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, et populos in errorem mittens: dicens quod prædestinationis Dei sicut in scriptis sit, in bono et in malo; et tales sunt in hunc mundo quidam qui propter prædestinationem Dei, quæneuscogant in omniem iram, non ut possint aliter et peccato se liberari (geie, quasi Deus eis levis) ab initio incorrigibiles, et perinde in interitum ire Hanc erga optati mem-

» nuper in synodo apud Moguntiam habitata, ab eo audientes, et incorrigibilem repentes, annuente atque jubente piissime rege nostro Ludovico, decrevimus eum cuius perniciose doctrina sua damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in vestra parochia, unde primum indigne discessit, et non sinatis eum amplius errorem docere et seducere populum Christianum, quia jam multos seductos, ut audivi, habet... Hæc ergo paucis vobis scripsimus, intimantes qualem ejus doctrinam reperimus : vos etiam valebitis de ore ejus quid sentit plenius audire, et quid inde agendum sit juste discernere. » Ergo juxta synodum Moguntinam, Gotteschalcus docuit prædestinationem quæ imponeret necessitatem.

Quæ his opponit præses Maguinus adeo levia sunt, ut vix mereantur responsum : dicit namque 1° Rabanum Gotteschalci judicem esse non potuisse; 2° hunc conventum Moguntinum fuisse placitum regium, non synodum; 5° Gotteschalcum ab hoc conventu fuisse repulsum, non damnatum, juxta annales Fuldenses et Flodoardum; alioquin non debuisset nec potuisset bis judicari et damnari. Quamvis hæc concederemus gratis Maguino, inde non fit patres Moguntie congregatos non esse saltem testes locupletissimos errorum quos coram et ipsis audientibus protulit Gotteschalcus : quod nobis sufficit.

Sed ad primum, N. ant. Quilibet enim episcopus in causis fidei et Ecclesiæ est judex cujuscumque, præsertim si in sua diocesi errores spargat. Sic Alexander judex fuit Arii, Cyrillus Nestorii, etc. *Ad secundum, N.* hunc conventum fuisse simul et placitum regium et synodum, in quo de rebus et Ecclesiæ et regni ageretur, quod nullatenus repugnat; id sæpe olim contigit, et nunc etiam quandoque contingit. *Ad tertium.* Annales Fuldenses et Flodoardus dicunt repulsum, non negant damnatum. Rabanus autem judex præsens dicit damnatum et perinde damnationem repulsum, atque ad suum métropolitain remissum, ut quod in eo fuerat Moguntie damnatum in globo, specialius damnaretur; ad quod necesse erat iterum ejus causam discuti et judicari.

Insuper se peregrinum in historia ecclesiastica exhibet, qui existimat h. vices et

hæreticos non posse bis condemnavi : non bis modo, sed decies et vigesies damnari possum ad majorem fidelium cautelam, praesertim cum auctores sunt pertinaces. Sic Arianorum, Nestorianorum, Eutychianorum, Donatistarum, Pelagianorum, etc. pluries et in diversis conciliis ac locis conclamata est damnatio.

*Probat*ur 2° ex prima Synodo Carisiaca incutite anno 849, in qua Gottschalkus iterum praesens et auditus, fuit sacerdotio exauctoratus, ad verbera et carcerem damnatus, his verbis: «Frate Gottschalk, sacrosanctum sacerdotalis ministerii officium, quod irregulariter usurpasti, et in cunctis moribus ac pravis actibus atque perversis doctrinis eo hactenus abuti non pertinuisti... noveris tibi esse sublatum et ne ulterius eo fungi praesumas penitus interdictum. Insuper quia ecclesiastica et civilia negotia, contra propositum et nomen monachi conturbare, contemnens « jura ecclesiastica, praesumpsisti, durissimis verberibus te castigari et Secundum ecclesiasticas regulas ergastulo detrudi, auctoritate episcopali decernimus : et ut de cætero doctrinale tibi officium usurpare non praesumas, perpetuum silentium ori tuo virtute aterni Verbi imponimus. »

In secunda vero synodo Carisiaca anno 853, sancita sunt quatuor famosa Capitula, quatuor praecipuis erroribus Gottschalki opposita. Primum sic inscribitur : *Quod una tantum sit praedestinalio*; secundum : *Quod liberum hominis arbitrium per gratiam sanetur*; tertium : *Quod Deus omnes homines velit salvos fieri*; quartum : *Quod Christus pro omnibus hominibus passus sit*. Ergo ex synodis Carisiensis constat Gottschalcum errasse circa praedestinationem, voluntatem Dei de salute hominum, mortem Christi et liberum arbitrium.

*Probat*ur 5° ex Amolone archiepiscopo Lugdunensi, doctrina et sanctitate celebri, in Epist. ad Gottschalcum. Noverat apud Amolum quid in Germania et Carisiaci gestum erat in causa Gottschalki; perspectam habebat ejus mentem et doctrinam, tum ex scriptis quae ipse Gottschalkus incarcerationis ad eum miserat, tum ex aliis scriptis ejusdem Gottschalki, quae a quibusdam viris ecclesiasticis acceperat,

ut ipse narrat initio Epistolae; deinde accit : « Ita factum est ut ex utraque scriptura tua sive quam per alios, sive quam te mittente accepimus, plenissime nobis cognoscere videamur in quibus quæsitum periculis fluctuet, vel quod nimis dolendum est, naufragetur sensus tuus. Imprimis displicet nobis valde quod dicis et asseris, neminem perire posse Christi sanguine redemptum. Hoc enim dictum dupliciter fidei catholicae aduersatur... Quarto loco, displicet nobis valde quod de qui tam diu et indisciplinate et inaniter de divina praedestinatione sentis et loqueris in damnatione reproborum, inter omnes illos Otii ad sinistram pertinenti sunt in die judicii.; ita sint divinitus ad interitum praedestinati, ut eorum prorsus nullus aliquando potuerit; nullus possit salvus esse.; Quinto locum non minus detestamur et horremus quod ita exarsisti adversus eos qui aeternum interitum sunt digni, ut diceris eos tam irrevocabiliter et incommutabiliter perditioni esse praedestinos, sicut beatus Iohannes incommutabilis et inconvertibilis est. Et episcopos ad quos scribis, quasi misericorditer adhortaris ut libenter praedicent populis, ut quia jam praefinitam damnationem evadere non possunt, saltem aliquantulum Deo supplicent ut humiliter ut Statuas eis vel modicum mitiget et laeviget poenas. Obsecro, ubi haec ullquam in Scripturis sacris legisti? ubi in sanctis et catholicis Ecclesiae doctoribus invenisti? Cur non similiter diabolum et angelos exhortaris inter quos quia Statutam damnationem evadere non poterunt, jam nunc interim orent et deprecantur Dominum ut eis mitiores et tolerabiliores fiant aeternae poenae? Aut quid amplius istis relinquis, quos similiter irrevocabili sententia damnatos asseris?» Deinde acriter reprehendit Gottschalcum, « quod sacerdotes Dei et rectores ecclesiarum tantis injuriis et conviciis et maledictis lacerat, tanto despectu et contumacia conculcat. »

Hoc Amolonis testimonium adversus Gottschalki errores palmare est, cui nihil aliud reponit Maguinus quam quod haec Amolinis epistola non sit contra genuini Gottschalki scripta, sed contra scripta quae Hincmarus falso et fraudulenter supposue-

rat Golteschalco. Hanc, autem atrocem ac-
 cUsaticnem ndversusillusrissimumarchie-
 piseopnm Itis rationibus probare lentat
 prases. 1° Quia Gotlcschalco , in carcero
 incluso sub ptftestate Hincinari et ejus sa-
 tellitunt, liberum non erat scribere, nisi
 quod et «piando placeret Ilinymar. 2°
 Dogmata qui Amolo Gotteschalco expro-
 brat , Ita aliena sunt a doctrina Goltcs-
 chalci, ut nihil simile contineatur in ejus
 professionibus fidei, nec. quid simile illi
 unquam objecerit Ilinymar. 5° Non est
 verisimile Golleschalcum scribentem ad
 archiepiscopuin , ecclesiæ præsules convi-
 ciis onerasse. 4" Quia Goltcschalculus jussus
 fuerat sua scripta comburere in synodo
 Carisiaca. Hæc , si vera forent, probarent
 quidem scripta quæ impugnat Amolo esse
 Golteschalco supposita, sed non probarent
 Ilinymarum esse auctorem hujus suppositi-
 tionis; quod tamen probandum incumbit
 MaguinOj vta reatu calumniæ absolvatur.
 Sed

Ad primum, fatetur Maguin&Gottcs-
 clialctnn scripsisse in carcere duas profes-
 siones fidei ; quidni potuit et alia scribe-
 re? Et revera plura scripsisse constat ex
 Ilinymar. qui lib. De non trina Deitate n.
 17, de Golteschalco dicit : « Scripsit alia
 * inulta ridicula , quæ apud fautores suos,
 » quibus ca servanda fraudulenter dona-
 » vit, invenimus; » el Epistola ad Egilonem,
 dicit quod monachus Gunlburtus *sc*
Golteschalco conjunxerat, el litteras ei
dederat cl ab eo acceperat. Insuper *dato*
gratis Golleschalcum incarceration nihil
 scripsisse ad Amolonem, Amolo testatur
 se aliunde etiam accepisse scripta Gotles-
 clialci : scripserat autem Gottcsrhalculus,
 antequam incarcerationclur, Malcaudo, Jonæ,
 Lupo Servato , item contra Rabanum et
 alia, quorum exemplaria volitabant intercos
 quos in partes suas trahere conatus fuerat.

z/t2 secundum. fi. Goltcschalcum iiii eon-
 fes-ionibus fidei fraudulenter dissimulas-
 sentem suam cireâ prædestinationem ne-
 ccssiiantem , voluntatem in Deo de salute
 hominum et mortem Christi restrictas ad
 aliquos; qui tamen falsa dogmata ore et
 calamo alibi docuit, etiam post datas fidei
 proli ■ *sumes, ut patet* ex ipsa ejus Epistola
 ul Amolonem, quæ istis fidei prolessioni-
 hib est posterior. Non ergo ex professione
 fidei dignoscitur certo mens orthodoxa

l profitentis fquod est altera obiec'to Magui-
 ni) si ista professio sil ambigua, subobscu-
 ra, nec priormn errorum revocatoria, qua-
 les erant professiones Got'e-chalci, et præ-
 sertim si profitons post datas professiones,
 pristinos errores iterum defendit, ut fecit
 Gottesclialculus. Ilinymarum autem non im-
 pugnassee in Golteschalco quæ illi tribuit
 Amolo. falsum est quam maxime. Legatur
 Ilinymar. Epist. 17 ad Nicolaum I, S.
 pontificem, et Epist. 24 et 23 ad Egilonem.

Ati tertium. Omnino credibile est quod
 is qui eo impudeniiæ devenerat ut episco-
 pos présentes Cansiaci atrocissimis inju-
 riis alfcccrit, scribens ad archiepiscopum,
 cos absentes conviciis oneraverit.

Ad quartum. Esto Golteschalculus incar-
 ccrandus jussus fuerit comburere sua
 scripta, alia in carcere elucubravit quæ
 transmisit Amoloni. Item *esto* nihil scrip-
 serit in carcere (quod fatente adversario
 prorsus falsum est), non habebat penes se
 omnium quæ prius scripserat exemplaria,
 quæ ex mandato synodi combureret ; et ea
 se ex viris ecclesiasticis accepisse dicit
 Amolo. Sed tandem finge Goltcschalcum
 proxime incarcerationum, habuisse penes
 se priorum scriptorum suorum omnia om-
 nino exemplaria; nec ea tamen omnia jus-
 sus est comburere, sed duntaxat *libellum*
in quo sententias Scripturarum sive SS.
Patrum sibi collegerat, quas inconcilio
offerret, inquit auctor libri de Tribus
 Epistolis.

Probat 4° ex ipsius Gotteschalci
 scriptis quæ supermuni, scilicet, ex libello
 contra Rabanum , cujus fragmenta refert
 Hincinarus lib. de Pndestinatione ex
 ejus professione fidei tradita Rabano, et
 ex ejus Epistola ad Amolonem.

Circa prædestinationem. In libello con-
 tra Rabanum dicit * « Sicut electos omnes
 » prædestinavit ad vitam pergratuilum so-
 » lius gratiæ suæ beneficium.... sic nimi-
 » rum et reprobos quosque ad æternæ mor-
 » tis prædestinavit supplicium, per justis-
 » simum videlicet incommutabilis justitia
 » suæ judicium. » Apud Ilinymarum hb.
 de Prædestinatione cap. 3, cl in chartula
 suæ professionis data Rabano : « Sicut
 » Deus incommutabilis ante mundi consti-
 » tutionem omnes electos suos incoinmu-
 » labiliter pergratuitam gratiam suam pra-
 » destiuavit ad vitam æternam, *similiter*

» *omnino* omnes reprobos, qui *indieju-*
 » *dicii* damnabuntur propter ipsorum mala
 » opera, idem ipse incommutabilis Deus
 » per justum iudicium suum incommuta-
 » bilifer praedestinavit ad mortem merito
 » sempiternam. «Quamvis in his, statuen-
 » do omnimodam paritatem (*similiter om-*
nino) inter praedestinationem ad vitam et
 praedestinationem ad mortem, jam salis
 innuat quod sicut Deus praedestinando ad
 vitam efficit bona opera in electis, sic prae-
 destinando ad mortem, efficiat mala opera
 in reprobis: hunc tamen sensum praedesti-
 nationemque necessariam apertius ex-
 plicat in Epist. ad Amolonem in qua dicit:
 « Omnes illi qui ad sinistram ponendi
 » sunt in die iudicii.....ita sint divinitus
 » ad interitum praedestinati, ut eorum
 » prorsus nullus aliquando potuerit, nul-
 » lus possit salvus esse. «*El:*» Eos tam irre-
 » vo-cabiliter et incommutabiliter perditio-
 » ni esse praedestinos, sicut Deus ipse
 » est incommutabilis et inconvertibilis. »
 Quae si conferas cum iis quae dixit in con-
 cilio Moguntino, «Quosdam esse qui prop-
 » ter praedestinationem Dei, quae eos cogat
 » in mortem ire, non possint ab errore et
 » peccato se corrigere, » palam iit Gotles-
 chalcum docuisse praedestinationem quae
 imponat necessitatem, et quae proinde sit
 praedestinatio non ad poenam tantum, sed
 etiam ad culpam.

Circa voluntatem Dei de salute homi-
 num. In libello contra Rabanum: «Omnes
 » quos vult Deus salvos fieri, sine dubita-
 » tione salvantur, nec possunt salvari nisi
 » quos Deus vult salvos fieri, » Apud Hinc-
 marum, c. 24.

Circa eandem Dei voluntatem et mor-
 tem Christi, in eodem libello contra Ra-
 banum: « Illos omnes impios et peccatores
 » quos proprio fuso sanguine Filius redi-
 » mere venit, hos omnipotentis Dei bonitas
 » ad vitam praedestinos irretractabiliter
 » salvari tantummodo velit. Illos omnes im-
 » pios et peccatores pro quibus idem Dei
 ■ Filius nec corpus assumpsit, nec oratio-
 ■ nem, ne dico sanguinem ludit, neque pro
 » eis ullo modo crucifixus fuit, quippe quos
 * pessimos futuros esse praescivit, quosque
 • justissimi in aeterna praecipitandos tor-
 » menta praefinivit, ipsos omnino perpetim
 » salvari *penitus* nolit. » Et in Epistola ad
 Amolonem . . . iVmmem perire posse Chris-

» li sanguine redemptum. » *Er quibus pa-*
tet Gotleschalcum censere Deum nullo sen-
 su velle salutem omnium, et Christum
 mortem oppetiisse pro omnibus.

Insuper in Epistola ad Amolonem dicit,
 « *Baptismum* et alia sacramenta frustra-
 » torie et perfunctorie iis dari qui post eo-
 » rum perceptionem pereunt; et qui ex
 » numero fidelium pereunt, Christo et Ec-
 » clesiae incorporatos non fuisse, quando ad
 » percipienda regenerationis mysteria ac-
 » cesserunt. »

Circa liberum arbitrium. In libello con-
 tra Rabanum, ipsum accusat Semi-Pela-
 gianismi, eo quod docuerit liberum arbi-
 trium necessitate non compelli et per gra-
 tiam sanari, praeveniri et juvari ad bonum:
 « Te potius, inquit, ejusdem calholicissimi
 » doctoris (S. Augustini) fructuosissimis as-
 » sertionibus incomparabiliter inde quoque
 « malueram nili, quam erroneis opinionibus
 » bits Massiliensis Gennadii, » apud Hinc-
 marum, c. 21.

Probemur 3° argumento quidem nega-
tivo, sed ut nobis videtur, *peremptorio*.
 Si Gotteschalcus, ut volunt ejus patroni,
 sensum et doctrinam S. Augustini dun-
 taxat docuit et intendit, nunquam vero
 quatuor praesertim errores ipsi attributos, et
 propter quos fuit in duplici concilio dam-
 natus, excommunicatus et incarcerationis;
 quaero quare, illos errores non ejuravit?
 quare saltem non reclamavit eos sibi falso
 imponi? quare doctrinam contrariam nun-
 quam professus est? Nihil enim horum fe-
 cit Gotteschalcus, quamvis a suis iudicibus
 et aliis saepe de his requisitus, sub certa
 promissione ipsum ab omnibus censuris et
 poenis absolvendi, atque in pristinum sta-
 tum restituendi. Nullus est profecto pru-
 dens et aequus qui hoc. ejus silentium in hiis
 circumstantiis, pro confessione non habeat.

Si opponas ecclesiam Lugdunensem.
 Ratramnum, Prudentium Treccensem, Lu-
 pum Servatum et alios, quoniam Gotteschalco
 favebant, cumque ut ab errore immitem
 defendebant: *II.* eos errore facti Gotles-
 chalci mentem non attigisse, iisque oppo-
 nimus Nolhinguin, Rabanum. Hincma-
 rum, Ainolonem, omnesque patres conci-
 liorum Moguntini et Carisiaci; item ipsa
 scripta Gotteschalci et ejus silentium time-
 cum debuisset loqui et criminationem amo-
 vere

DISSERTATIO VIII.

DE PRÆDEFIMTIONIBUS SEU DECRE-
TIS DIVINIS CIRCA ACTUS NOSTROS
LIBEROS.

Res naturales tam necessarias quant
contingentes, sicut in tempore a Deo pro-
ducuntur, ita ab æterno ab ipso fuisse vo-
litas et prædefinitas communis est senten-
tia, præsertim cum nulla in eis periclitelur
libertas, quæ unica ferme ratio est cur a
multis id negetur de actibus nostris libe-
ris. De his ergo solum hic vertitur quæstio.

ARTICULUS I.

*Paria sententia cum statu quastionis
exponuntur.*

Quamvis omnes scientiæ inediæ defen-
sores in hoc consentiant, nullum esse in
Deo decretum ex se ct ab intrinseco infal-
libiliter efficax circa actus nostros liberos,
et ejus loco statuunt decretum indifferens;
dissentiunt tamen inter se circa modum
astruendi in Deo hoc decretum indifferens.

Molina, Lessius et alii plures docent
unicum esse decretum generale indifferens
concurrendi cum voluntate creata ; Deum
autem per scientiam mediam præscire ad
quid voluntas creata sub tali concursu se
determinabit. Sed jam hic discordia. Qui-
dam enim volunt hoc decretum esse con-
ditionalum, si nempe creatura se determi-
naverit , cujus conditionis purificatione
provisa per scientiam mediam , transit in
absolutum, et producit in tempore con-
cursum ad extra absque eo quod opus
sit alio decreto. Alii contendunt hoc de-
cretum esse absolutum, scilicet concur-
rendi ad quodeumque creatura se deter-
minabit, non vero concurrendi si crea-
tura agat. «Quia alioquin, inquiunt, et
» bene, cum Dei concursus in actu se-
» eundo realiler identificetur actioni crea-
» uluro, præsupponeret suum objectum ex
» parte conditionis, adeoque esset nuga-
» torium, sicut foret hoc votum, *f'ovco*
» *jejunare si jejunem* : unde est absohi-
» tum et aliquo modo determinatum ad
«actiones in particulari, non tamen deter-
■ minatione ultima, sed sub disjunctione,
» sic, m Deus dicat. */'olo hoc instanti*
• *addicere potentiam meam Petro ut ea*
• *pro libitu utatur, vel ad actum amo-*

» *ris zl, vel ad actum odii U, vd ai libers*
» *cessandum ab utroque*; et sic de aliis;
» sic enim commodissime intelligitur fieri
y exhibitio concursus in actu primo cum
« determinatione ad individuum , illæsa
» libertate creata, quare potest dici con-
» ditionatuin æquivalenter. » Ita in ter-
minis Platelius nuperus scriptor Societatis
c. 4 de voluntate Dei n. 166. « Et prater
» hoc decretum, inquit, non datur aliud
» concomitans concurrendi in actu secun-
» do ; nam esset superfluum, cum suppo-
ni sito decreto concurrendi in actu primo,
» Deus absque nova volitione sufficienter
» determinetur ad hic et nunc concurren-
» dum in actu secundo, per hoc quod
» creatura seipsam et potentiam Dei sibi
» applicatam et velat permissam, ad ope-
» randum determinet.

■ Alii tamen agnoscunt secundum decre-
tum et hoc absolutam , quo nempe Deus
postquam per scientiam mediam prævidit
ad quem actum voluntas creata sit se deter-
minatura, sub concursu generali per pri-
mum decretum oblato, absolute vult hunc
actum et decernit concurrere determinate
ad illum. Ita Congruistæ.

Juxta priores sententias, actus nostri
sunt quidem a Deo prasciti, non tamen
proprie in se et immediate prædefiniti,
sed tantum in ipso concursu generali et
indifferenti oblato. Juxta ultimam , sunt
quidem prædefiniti : sed ista pradefinitio,
ul patet, non est ex se infallibiliter effi-
cax , sed ex consensu proviso per scien-
tiam mediam; neque est decretum deter-
minandi voluntatem ad hunc actum, sed
concurrendi simultanée ad illum in iis cir-
cumstantiis in quibus provisa est se deter-
minatura. « Si daretur decretum concur-
» rendi in actu secundo, *inquit Platelius*
» *citatus* , ut multi e nostris probabiliter
» admittunt, non officeret libertati crea-
» ta, quia creaturo determinationem pure
» concomitarctur, nullo modo inferret. »

Hanc ultimam sententiam, aliis ablega-
tis, defendi a professoribus Societatis jus-
sit generalis propositus Aquaviva, post
habitas congregationes de Auxiliis- ul jam
observavi : ct quamvis Platelius u. 174,
dicat hunc generalem dispensasse postea
in suo decreto, ct liberum reliquisse suis
patribus utramvis sententiam eligere, hoc
tamen decretum invenimus confirmatum a

B

LJ

j'
V

à
λ

duobus ejus successoribus, scilicet Viicisco et Piccolomini.

Altera sententia est P. Francisci Ilenno, theologi Scotistæ, qui tract, de Deo d. 8, q. o, agnoscit decretum in Deo, quod nec infert præmolitionem physicam, nec supponit scientiam mediam, sed est, inquit, præcise « decretum efficax quo Deus vult actum liberum, antequam velit et sciat determinationem liberi arbitrii creati et media per quæ talis actus debet fieri. » Qui potest capere, capiat; non enim videtur nobis intelligibile Deum velle Petrum ponere actum amoris, et non velle, neque scire Petrum esse determinatum ad amorem, quasi vero posset concipi amor procedens a Petro non amante.

Hoc decretum vocat *ûûd.prææ/inicns*, non hoc sensu quod hæc particula *præ* significet antecessionem causalitatis aut temporis, sed antecessionem duntaxat præordinationis et præscientiæ mediorum ad actum. Et q. 8, conci. 2, vocat illud « con- » comitans actionem creaturæ, quia non » prius Deus ponit effectum communem in » tempore, seu non prius exequatur id • quod ab æterno decies it quam agat creatura ; ita ut Deus et creatura respectu » ejusdem effectus sint concausæ, com- » principia, condeterminantes, sicut duo ■ homines respectu progressus navis, quam ■ simul et semel trahunt.... Dicitur con- » determinans, seu concomitans, quia ante » actionem communem nihil ponit in creatura, nec prius agit Deus quam coagat ■ creatura. » Ha in terminis laudatus auctor.

Igitur juxta hoc systema, Deus nullo modo est causa determinationis creaturæ liberæ. Non est per suum decretum ab æterno, quia per illud, inquit Ilenno, non vult hanc determinationem, et non dicit prioritatem causalitatis; neque per concursum concomitantem in tempore, quia juxta eundem auctorem, dicitur concomitans ex eo quod Deus nihil ponat in creatura antequam coagat, et sunt sicut duo trahentes navim quorum neuter determinat alterum ad trahendum sed simul duntaxat trahunt, ita ut tota tractio passiva sit ab utroque partialiter concurrente, non vero se condeterminent. Et alias si iste concursus concausalis foret causa determinationis causalis, nemo esset tantum concomitans, sed esset etiam prævius; omnis enim causa

est prior suo effectui natura et causa, neque nos aliud intelligimus per præmolitionem physicam. Unde quæcumque diximus et dicemus contra systema Moimianum, quantum ex hoc capite, militat contra præsens systema.

Ulterius sequitur ex illo, quod Deus temere et fortuito concurrat cum creatura exponatque se periculo frustrandi et decretum et concursum ; quando enim duæ causæ liberæ simul concurrunt ad eundem effectum, si una non sibi subiciat et subordinet alteram, vel aliunde non præscit quid et quando altera est actura, casu et fortuito procedit se illi conjungendo, exponitque se periculo non assequendi effectum si altera nolit : atqui Deus in præsemi systemate non sibi subicit creaturam liberam per decretum concomitans, quia ejus determinationem non attingit nec media quibus est determinanda, neque per concursum concomitantem, quia nihil in ea agit antequam agat : neque etiam præscit quid et quando sit actura; in quo enim id præscit ? non in suo decreto, quia juxta Ilenno, decretum non attingit determinationem seu consensum voluntatis create; non extra decretum, quia hoc esset admittere scientiam mediam quam rejicit.

Fatetur laudatus theologus q. 7 in fine, ex parte causæ primæ requiri ulsciat concursum causæ secundæ antequam inchoetur, ut sciendo instans in quo vult causa secunda agere, possit etiam eodem instanti coagere. Et eadem q. 7, post 5 prob. et q. 8, in resp. ad obj. 4, dicit Deum certo et infallibiliter cognoscere futurum consensum seu determinationem hominis, quatenus « Noscita fundo per scientiam simplicis intelligentiæ inclinationem et » pensionem creaturæ in talem vel talem » actum, et aliunde mediorum suorum sive » naturalium sive supernaturalium vim et » efficaciam. »

Sed contra. Quantum ad primum mnnbrum, resp. hoc esse conflagrare eum Molina ad comprehensionem causarum ; probavimus autem dum de scientia futurorum, Deum in causis etiam comprehensivis et supercomprehensivis non posse certo et infallibiliter cognoscere quod in eis non continetur; et in causis creatis secundum indifferentibus et indeterminatis, nullum

AN ET QUOMODO DEUS AB æTERNO, etc.

effectum certo et determinate futurum | contineri.

Quantum ad secundum membrum, resp. Deum pixia systema theologi Franciscain, nullum medium creaturæ conferendum agnoscere, in quo possit certo et infallibiliter consensum ejus futurum præscire; siquidem omnis gratia proveniens, juxta ipsum in tract. de Grat. d. 2, q. 1 in line, est gratia duntaxat moraliter excitans; et hic q. 7, post tertiam probationem crude dicat seu purus Molinista, « Deum decernere dare ipsi (*creaturæ liberæ*) media ad elieclum indifferentia, » imo et exhibere concursum indifferenter » tem ad consensum et dissensum. »

Ex quibus patet, hunc Scolislam, dum videri vult recedere a systemate Thomistico et Molinianu, revera impingere in Malinismuin, et iisdem, imo majoribus difficultatibus implicari. Neque existimamus posse dari medium: vel enim Deus vi potentissime et efficacissima suæ voluntatis est causa determinationis creaturæ liberæ, vel non: si primum, est sententia Thomistaruin; si secundum, est sententia Molinistarum, saltem quantum ad Obstantiam.

Suscipimus igitur in hac dissertatione discutiendum primo an Deus prædclini-verit omnes nostras actiques non solum mediale et virtualiter, decernendo exhibere concursum ad illas, sed etiam immediate in scipsis; deinde a quo repetenda sit infallibililas et efficacia divinarum prædelinitionum seu decretorum, an a potentissima Dei voluntate et dominio quod habet in voluntates nostras, an a consensu voluntatis proviso per scientiam mediam; item quomodo divina decreta se habeant circa actus nostros malos, et tandem quomodo si sint ex se efficacia, concilientur cum libertate arbitrii, Ilæ quæstiones intime sunt connexæ, imo ferme eadem cum celeberrima illa quæstione de gratia per se efficaci; quo enim modo Deus ab æterno decernit, sic in tempore agit. Unde si divinatorum decretorum infallibililas sit ab omnipotpulissima et efficaci ejus voluntate atque dominio quod habet in nostras voluntates, et non a consensu voluntatis proviso, Ha el gratia per quam in tempore excquiiur quad ab aeterno decrevit.

ARTICULUS II

An c' quomodo Deus ab æterno prædelini-
nivit omnes actiones nostras iiberm »

Hic q. 22. a. 2. o. q. 23. a. S. ad. 1. q. 116. a. 1. o. Quodl. 12. q. 5. a. 4. o. cl alibi.—*Dico*: Deus ab æterno prædeliniivit omnes actiones nostras liberas nun solum virtualiter et mediate, decernendo exhibere concursum ad dias, sed immediate in scipsis: aliter tamen el alilpr bonas el malas: bonas positive quoad entitatem el bonitatem; malas positivè quoad entitatem, permissive quoad malitiam, ut explicabitur infra. Est contra Molinam, Lessium et plures alios ejusdem Societatis.

Probat 1° *ex S. Scriptura*. Ephes. 2: *Ipsius factura sumus creati in Christo Jesu, in operibus bonis quæ præparavit* (id est prodeslinavit, juxta S. Aug. de Prædisl, sanet, c. 10) *Deus, ut in illis ambulemus*. Psal. 113: *Omnia quacumque voluit fecit*. Act. 22: *Deus præordnavit te ut cognosceres voluntatem ejus*. Eph. 1: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti*. Ibidem: *Operatur omnia secundum consilium*, id est decretum, *voluntatis suæ*.

2° *Ex Patribus*. S. Dionys. de Divin. Nom. c. 5, dicit: « Exemplaria dicimus in » Deo rationes substantificas quas theologi « prædefinitiones vocant, et divinas et bonas voluntates existentium prædeterminativas, secundum quas omnia prodefinitivè et produxit. » Obi obiter advertetur quam inconsulto Molinistæ effutiunt nomen prædeterminationis esse inventura Bannesii. S. Chrysost. Senn. 1 in Epist. ad Eph. es. « Divina ratione cuncta dispeasata sunt et prodefinita, idque per multum tam erga nos providentiam. » S. Aug. in Enchirid. c. 93: « Non iit aliquid nisi Omnipotens fieri velit. » Et de Prodest, sanet, c. 10: « Quando promisit Deus Abraham in semine ejus fidem gentium.... » non de nostre voluntatis potestate, sed « de sua prædestinatione promisit. » Totus est S. Aug. in hoc lib. ut probet Deum omnia bona opera nostra prædestinasse.

Neque dicas hæc omnia jiosse uite tgi de prædelinitione virtuali et mediata indelicto concurrenti. Nam 1° non concursu » dicitur prædefinitus, sed ipsa opera dicuntur prodefinita; 2° et præcipue. Ii con-

h

' | ai

I > | 4

tra quos agimus, intelligent de concursu indifferenti ad utruilibet; nihil autem potest dici prædefinitum et predestinationem in causa indifferenti ad utrumlibet; (plia prædefinire et prædestinare, est velle aliquid certo et determinate. Et si intelligeretur de concursu determinato ad hunc actum, non posset intelligi prædefinitus concursus, nisi intelligeretur prædefinitus actus; quia concursus prædefiniretur ut medium ad actum : finis autem prius intenditur quam medium, nec medium eligitur nisi ex intentione finis.

Hic q. 25. a. 5. ad 1. — 5° *Batione*. Non potest esse quod Deus aliqua faciat quæ non præsciverit et præordinaverit ab æterno se facturum; ideo enim Deus aliquid facit quia vult, et non incipit velle in tempore, atqui Deus omnia etiam actus nostros liberos facit : Isai. 26 ; *Omnia operanoslraoperatur in flobû*. Philipp. 2 : *operatur in nobis et velle et perficere*. Rom. 11 : *Ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*. Ergo.

4° *Ab inconvenientibus*. Ex systemate quod impugnamus, in quo Deus non aliter prædefinit actus nostros liberos quam decernendo concurrere cum voluntate ad quodlibet voluerit se determinare, sequitur 1° quod Deus non magis velit bonum opus quam malum; 2° quod unus præ alio se discernat in opere salutis; 5° quod qui bene agit non plus accipiat a Deo, nec plus illi obligetur quam qui male agit; 4° quod Deus non sit causa nostræ determinationis ad bonum; 5° quod non sit primum ens, prima causa, primus motor; 6° quod aliquid subterfugiat ejus causalitatem; 7° quod nihil sit assignabile in quo Deus certo cognoscat futura; 8° quod non eatis recedat a doctrina Semi-Pelagianorum. Hæc, inquam, et alia plura quæ deduximus contra scientiam mediam, et modo deducemus contra decreta indifferentia, militant contra hoc systema et inulto efficacius quam contra systema Congruistavum.

Si dicas quosdam SS. Patres, Damascenum, Nisenum et alios docere actiones nostras non esse a Deo prædefinitas.

Hic q. 23. a. 1. ad 1. — *B. CUIII S. TIIGma*. laudatos Patres nomine prædefinitio- nis et predeterminationis intelligere impositionem necessitatis, sicut est in rebus

naturalibus quæ sunt prædeterminatæ ad unum sine potentia ad oppositum; *quod patet* ex eo quod subdit Damascenus : « *que compellit ad virtutem* ; seu , ut fert alia versio : *Neque virtuti vim affert*.

Alia quæ objicit Lessius, nempe his decretis prædelincentibus fatum induci, libertatem tolli, spem everti, teporis occasionem præberi, exhortationum necessitatem evacuari, et similia, recurrunt et solvuntur art. scq. »e fis

ARTICULUS III.

Unde repetenda sit infallibilis efficacia divinorum decretorum circa aclusnos (ros liberos)?

9 I. — *Vera sententia asseritur et auctoritati probatur.*

Quanquain, ut jam non semel notavi, plures Societatis professores rejiciant Molinæ et Lessii sententiam de unico generali decreto, et unica æquali voluntate concurrendi aci quod voluerit voluntas creata se determinare, atque ex mandato suorum prepositorum generalium, admittant cum Suare secundum decretum absolutum quo Deus, postquam previdit conditionatæ per scientiam mediam , voluntatem, si ponatur in certis circumstantiis cum oblatoconcursu generali, consensuram in opus bonum, ex intentione hujus operis decernit eam ponere in iis circumstantiis et cum ea ad hunc actum concurrere; istud tamen decretum, *ut patet* et jam notavimus, non est infallibile et efficax vi voluntatis divinæ, sed ex ipsa præscientia seu ex proviso voluntatis consensu. Et licet concursus qui hoc secundo decreto decernitur, sit quid majus in ratione doni et beneficii, quia Deus decernit illum offerre in iis circumstantiis in quibus previdit voluntatem consensuram , cum posset offerre in aliis in quibus previdit non consensuram, non est tamen quid majus in ratione virtutis et auxilii ; est enim idem concursus secundum se indifferens, cui prævisa est voluntas ex se consensura, non determinans voluntatem sed ab ipsa determinabilis. Uno verbo, prius decretum expectatconsensum , secundum supponit prævisum, neutrum autem dat seu causat. Unde quamvis Congruistæ aliquantulum differant a puris Molinistis, in eodem tamen luto semper hærent, slatque juxta ipsos Deum non

UNDE REPETENDA SIT INFALLIBILIS EFFICACIA, etc. S29

esse vere et proprie causam boni operis. Igitur contra hos omnes,

Ihco. Infallibilis efficacia divinorum decretorum circa actus nostros liberos, maxime bonos, est ab omnipotentissima Dei voluntate et supremo ejus dominio quod habet in voluntates hominum, et non a consensu proviso; seu, ut alii dicunt, divina decreta circa actus nostros liberos sunt ex se et ab intrinseco efficacia, non secundum se indifferentia. Ita omnes ferme theologi, exceptis defensoribus scientiæ mediæ. Licet enim non omnes eodem modo hujus infallibilitatis executionem in tempore explicent, aliis pro causalitate physica, aliis pro morali, aliis pro congruitate, aliis pro delectatione, aliis pro sympathia decertantibus, omnes tamen referunt ad virtutem et efficaciam divinæ voluntatis et non ad aliquid ex parte nostra conditionate provisum, antequam Deus id nobis dare decreverit.

Probatur cxS. Scriptura. 1° Esther 15, Mardocheus orans Deum ut convertat cor regis Assueri Judæis infensi, dicit: *Domine Bex omnipotens, in ditione enim tua cuncta sunt posita, et non est qui possit tum resistere voluntati, si decreveris salvare Israel... Dominus omnium es, nec est qui resistat majestati tum.* Et cap. 14, regina Esther sic orat: *Domine Pcx deorum et universm potestatis.... transfer cor illius in odium hostis nostri.* Et cap. 13 subjungitur: *Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem.* Quibus verbis infallibilitas et efficacia divini decreti seu voluntatis Dei refertur evidenter ad ejus omnipotentiam et non ad consensum Assueri provisum: unde S. Aug. 1 ad Bonif. c. 20, expendens hæc verba, dicit: « Cor regis.....occultissima » et efficacissima potestate convertit et » transtulit ab indignatione ad lenitatem. »

2° Proverb 21, cor regis in manu Dei comparatur divisionibus aquarum in manu hortulani: *Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque coluerit, inclinabit illud.* Ecclesiastici 35, homo in manu Domini comparatur luto in manu figuli: *Quasi lutum figuli in manu psius, plasmare illud et disponere. Om- et vim ejus secundum dispositionem ut. tic homo in manu illius qui se fe-*

cil. Isaïæ 10, comparatur securi, virgæ, baculo iu manu hominis iis utentis prout vult: quibus comparationibus manifestum iit Deum, vi suæ potestatis et dominii, de voluntatibus hominum disponere, non vero ab eis expectare seu supponere quid voluerint: unde postquam Isatas cap. II, multa prodixit per homines exequenda, ut quod Israelite iterum redibunt in terram suam, quod possidebunt advenas in servos et ancillas, quod erunt capientes eos qui se ceperant, quod subjicient exactores suos, etc., subdit: *Dominus enim exercituum decrevit, et quis poterit infirmare? et manus ejus extensa et quis avertet eam?* per manum autem intelligitur omnipotentia Dei, juxta illud Psalm. 94: *¶ manu ejus sunt omnes fines terræ.*

5° Juxta S. Scripturam, Deus facit ut faciamus, Ezech. 36: *Faciam ut in preceptis meis ambuletis.* Facit ut velimus, Philipp. 2: *Operatur in nobis et velle et perficere, pro bona voluntate.* Facit fle nolentibus volentes, auferendo duritiem et resistentiam voluntatis, et dando obedientiam seu consensum, Ezech. 11 et 56: *Auferam a vobis cor lapideum, et dabo vobis cor carneum.* Unte S. Aug. de Præd. sanet, c. S: « Hæc gratia quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, » a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe » tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. » Atqui id Deus infallibiliter præstare non potest per decretum concurrendi indifferenter ad velle vel nolle, ad consensum vel dissensum, seu per decretum quod expcctet aut supponat consensum et duritiem ablatam, cum ipse et consensum det et duritiem auferat. Adde quod per decretum concurrendi Deus non decernat ut faciamus, sed nobiscum facere cum facimus; neque ut velimus, sed nobiscum velle cum voluerimus.

4° Juxta Apostolum, discretio in opere salutis repetenda est ex parte Dei et non ex parte hominis: atqui in systemate decretorum indifferentium, homo in opere salutis se discernit ab alio: ergo. Hoc argumentum sat fuse deductum require § 5 de scientia media cum responsionibus adversat iorum.

Probatur ex conciliis et Patribus. Concilium Arausicanum 11 can. 20, dicit: « Multa Deus facit in homine bona, qui

u* 'l
< l/

» non facit homo ; nulla vero facit homo
 » bona, quæ non Deus præstat ut facit
 » homo » , idque probat can. 25 ex Scrip-
 turis mox laudatis. Cœlestiniis papa Epist.
 ad episcopos Galliæ, in line : « Sic conli-
 » tenda est Dei gratia, ut ejus operationi
 » et dignationi nihil penitus subtrahatur. »
 Cypr. lib. 5 ad Quirin. cap. 4 : « In nullo
 » glorandum est, quando nostrum nihil
 » est. » Basil. Horn. 22 de Hiimilit. « Nihil
 » tibi relictum est, o homo, de quo gloriari
 » possis, per universum enim in gratia et
 » dono Dei vivimus. » Atqui si efficacia
 divinorum decretorum non innitatur om-
 nipotenti® Dei, sed ejus præscientiæ ; seu,
 quod idem est, si decreta divina non sint
 ex se et ab intrinseco efficacia, sed indif-
 ferentia, subtrahitur aliquid in bono ope-
 re , quod non est datum a Deo, sed quod
 a nobis futurum præscitur, nempe et de-
 terminatio nostra et consensus in bonum;
 hic enim non potest esse a decreto indif-
 ferenti ad consensum vel dissensum. Res-
 ponsiones seu potius evasiones adversa-
 riorum ad has omnes probationes refere-
 mus infra post 1 prob. a ratione et di-
 luemus.

§11. — *Hicif S. Augustini.*

Immensus forem si omnia quæ dicit
 S. Augustinus in rem nostram hic referre
 vellem ; lotus est enim S. Doctor in suis
 scriptis contra Pelagianos et Semi-Pela-
 gianos ut probet efficaciam et infallibilita-
 tem divinæ voluntatis repjlandam esse ex
 ejus omnipotentia et dominio qupd habet
 super voluntates hominum. Hæc pauca
 pondero.

1° Lib. de Corrept. et Grat. cap. 1 i, sic
 dicit : « N'ou est duLii.iudum voluntati Dei
 » qui in cœlo et terra omnia ipiæcumque
 » volmt fecit..... humanas voluntates non
 » posse re.-islerc, quominus faciat ipse
 » quod vult, quandoquidem etiam de ipsis
 » hominum voluntatibus, quod vult, cum
 » vult facit.... Habens sine dubio humano-
 » rum cordum quo placet inclinandorum
 » omni| o'entissinnm potçstatçm. » Vides
 S. Augustinum infallibilitatem divinæ vo-
 luntatis non repetere ex præscientiq futuri
 consensus, sed ex omnipolenlissima potes-
 tate ac supremo dominio quod habet in vo-
 luntates nostras. Insuper non potest di i
 in sententia opposita, Deum de volunla-
 tibus hominum, quod vult, cum vult, fa-

cere, et habere cordium quo placet indi-
 nandorum omnipotentissimam poiestatem.
 Suppone enim hominem qui in nullis cir-
 cumstantiis velit converti - id non repoj-
 nat ex natura rei, ideoque potest suppo-
 ni ; de hujus hominis voluntate non pote-
 rit Deus, salva ejus libertate, facere quod
 volet, nec habebit quo placebit eam incli-
 nandi potestatem. Imo omissa hac hypo-
 thesi, voluntatem quam Deus prævidit non
 consensuram in certis circumstantiis, non
 potest efficere ut in iisdem circumstantiis
 consentiat.

2° S. Augustinus ibidem explicans quo-
 modo Deus inclinet voluntates et de iis fa-
 cial quod vult, dicit : « Intus agit, corda
 » tenet, corda movet, cosque voluntatibus
 » eorum quas ipse in illis operatur, trahit:
 » si ergo cum voluerit reges in terra Deus
 » constituere, magis habet in potestate sua
 » voluntates hominum quam ipsi suas, quis
 » alius facit ut salubris sit correptio, et fiat
 » in correpti corde correctio?

Duo hic dicit S. Augustinus : primum,
 Deum inclinare voluntates hominum intus
 operando in eis : ergo non vi decreti in-
 differentis, nec per concursum simulta-
 neum , neque per motiones morales; non
 vi decreti iidilfcrenlis, quia exportai aut
 supponit actionem voluntatis; non per con-
 cursum simultanem, quia non operatur
 intus in voluntatem, sed coagit cum il a ad
 enectum quando ipsa operatur; neque per
 mo'iones morales, quia motio moralis non
 agit intus in in voluntate, sed movet tan-
 tum objective et extnsece per propositio-
 nem objecti factam ab intellectu; nec ma-
 gis movet quam ipsa bonitas objecti alli-
 ciar, quæ cum sit limitata, non babel cor-
 dium inclinandorum onuiipotenlissimam
 potestatem, ut loquitur S. Aug. supra.

Alterum quod dicit S. Doctor, est Deum
 in< linare voluntates nostras, quatenusjna-
 gis habet in potestate sua voluntates homi-
 num quam ipsi suas : atqui ex dominio
 quod habet homo in voluntatem suam, se
 determinat efficaciter, et, quod capitale est,
 salva sua libertate : ergo *a fortiori* Deu?
 ex majori dominio quod habet in volun-
 tates hominum, determinat eas efficaci cr.
 salva eorum libertate; alia* quomodo In-
 beielmagi' in poli state voluntates homi-
 ii.iiin quam ipsi suas? Et hinc ruit penitus
 in via S. Augustini præcipuum et ferino

unlcvn fundamentum sententiae oppositae, |
peiilmn ex læsione libertatis.

5° S Augustinus lib. de Grat, et Lib. Arbit. cap. 16, explicans illa verba Apostoli, *Deus est qui operatur in nobis ut perficere*, dicit : « Certum est nos velle
• cum volumus, sed ille facit ut velimus » bonum..... certum est nos facere cum
• facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati....
«c.im dicit, Faciam ut faciatis, quid aliud
• dicit, nisi Auferam a vobis cor lapideum » unde non faciebatis, el dabo cor carneum
• unde facialis? El hoc quid est, nisi auferam Cor durum unde non faciebatis,
• et dabo cor obediens unde facialis ? » Deus ergo juxta S. Aug. non solum facit cum volumus et facimus, quod præstat per concursum simultaneum, sed facit ut velimus el faciamus, non per simplices motiones morales quæ voluntatem ipsam non mutant, sed alliciunt tantum per propositionem objecti, sed prehendo vires efficacissimas voluntati quibus cor durum, hoc est, ejus resistentia vincitur, et cor obediens, id est, ipse consensus datur et causatur : ergo voluntas Dei non est infallibiliter efficax ex illo consensu proviso, sed virtute propria, siquidem vi efficacissime causat illum, et non exspectat aut supponit ab alio causatum.

Respondet Tournely q. 9 de Grat. a. 1, S. Augustinum nihil aliud his verbis intendere quam probare adversus Pelagianos necessitatem gratiæ quæ voluntatem ipsam præveniat et afficiat, per quam non possit tantum velle et operari, sed reipsa velit et operetur ; unam enim, inquit, Pelagianis mentis illustrationem sufficientem esse contendebant. E contra S. Doctor ex infirmitate per labem originalem contracta in ipsa potissimum voluntate, demonstrabat necessariam prorsus esse gratiam quæ voluntatem sanaret ac juvaret ad bonum volendum et faciendum; atque cum sic adjuvat Deus, dicitur in nobis operari velle et perficere. Hæc dic.

Sed contra. 1° Equidem S. Aug. intendit probare contra Pelagianos necessitatem gratiæ quæ voluntatem ipsam proveniat et afficiat, sed ita quod illi prebeat vires efficacissimas, quod vincat ejus resistentiam, et det obedientiam et consensum; nullæ autem sunt hujusmodi gratiæ in schola

Molinæ seu Snaresii, in qua non agnoscuntur gratiæ provenientes nisi morales : hæc porro non probent vires efficacissimas voluntati, neque dant obedientiam aut consensum, sed ad illum tantum alliciunt, et eum emendant a voluntate.

2° Falsum est Pelagium admisisse duntaxat gratiam moralem intellectus et non voluntatis : *patet* ex verbis Pelagii quæ refert S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 10, ubi Pelagius explicans quomodo Deus *operatur in nobis velle et perficere*, dicit hoc operari, « dum nos terrenis cupiditatibus deditos, brutorum more animalium tantummodo presentia diligentes, futura gloriæ magnitudine et prætorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, dum nobis.... suadet omne quod bonum est. » Porro gratia succendens et suscitans voluntatem atque suadens bonum, proposita magnitudine gloriæ et prætorum pollicitatione, est dubio procul gratia non solum illustrans intellectum, sed et movens moraliter voluntatem.

§ III.— .Vens S. Thomæ.

1° Constans est doctrina S. Thomæ, libertatem et contingendam actuum nostrorum non esse a sola voluntate creata, et maxime a voluntate divina tanquam a causa prima et primo libero. Sic S. Doctor hic q. 19, a. 8 0 : « Cum voluntas divina sit efficacissima non solum sequitur quod fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod eo modo fiant quo Deus ea fieri vult ; vult autem quædam Deus fieri necessario, quædam contingenter. » Idem iisdem fere verbis repetit Opusc. 2, c. 140. El hic infra q. 22, a. 4, ad 5 : « Modus continendi et necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est provisor totius entis. » 1° Perhincm. lect. 14 : « Voluntas divina est intelligenda ut extra ordinem entium existens, vel ut causa quædam profundius totum ens et omnes ejus differentias : sunt autem differentis entis, possibile et necessarium, et ideo ex ipsa voluntate divina originatur necessitas et contingencia in rebus. » 6 Metaph. lect. 5 ; « Ens, in quantum ens est, habet causam ipsum Deum : unde sicut divinæ provisionis subditur ipsum ens, ita etiam omnia accidentia entis in quantum continentur in eo »,

» inter quæ sunt necessarium et contin-
 » gens : ad divinam igitur providentiam
 » pertinet, non solum quod faciat hoc ens,
 » sed quod det ei contingendam vel ne-
 » cessitatem. « Et infra : « Sic ergo patet
 » quod, cum de divina providentia loqui-
 » mur, non est dicendum solum, Hoc est
 » provisum a Deo ut sit ; sed, Hoc est
 » provisum a Deo ut contingenter sit, vel
 » ut necessario sit. »

Ex hoc D. Thomæ principio sequitur 1°, decretum divinæ voluntatis circa consensum nostrum liberum, non esse indifferens, nec eum expectare aut supponere, sed esse ex se determinans et efficax cum illum causet magis quam voluntas creata. Sequitur 3°, quod palmare est, istud decretum ex natura sua determinans et efficax, non tollere seu lædere libertatem, ut clamant Molinistæ, siquidem illam causet et perficiat : sicut enim voluntas creata se determinans non lædit suam libertatem actuale, quia est causa illius actus liberi ; ita *a fortiori* voluntas divina quæ est magis causa actus liberi quam voluntas creata.

Respondent Molinistæ, S. Thomam his testimoniis non velle Deum prædeinire et causare immediate contingendam et libertatem actuum nostrorum, sed mediate tantum, in quantum effectibus liberis et contingentibus præparavit et aptavit, id est, produxit causas liberas et contingentes, ex quibus procedunt effectus liberi et contingentes. Unde post verba citata ex a. 8, q. 16 hujus primæ partis, subjungit : « El ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt. Quibusdam autem aptavit causas contingentes defeclibiles, ex quibus effectus contingenter eveniant : » quod alibi repetit.

Sed contra. 1° Juxta S. Thomam citatum 1^o Perhierm. et 6 Metaph. sic Deus est causa contingenti® et libertatis, sicut est causa entis : atqui est causa entis non solum mediante virtute creata quam produxit, sed immediate in se : ergo. Et q. 22 cit. « licii modum contingenti » et necessitatis cadere sub provisione Dei qui est provisor entis : ergo immediate in illum influit sicut in ens, et de illo immediate disponit.

2° Hanc responsionem ex professo im-

pugnat S. Doctor q. 23 de verit. a. 5, ubi cum dixisset : « Voluntas divina est agens fortissimum, unde oportet ejus cifeclmo ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat quod Deus vult fieri, quod est quasi assimilari secundum speciem, sed ut fiat eo modo quo Deus vult illud fieri, ut necessario vel contingenter, cito vel tarde ; » sic concludit : « Et sic non dicimus quod aliqui divinatorum effectuum sint contingentes solummodo, propter contingendam causarum secundarum, sed magis propter dispositionem divinæ voluntatis, quæ talem ordinem rebus providit. »

5° Hanc causalitatem duntaxat mediatam in Deo rejicit S. Doctor ut erroneam et contrariam auctoritatibus S. Scripturarum 5 cont. Gent. cap. 89, ubi impugnans sententiam eorum qui dicebant Deum dare nobis virtutem volendi, non autem ipsum velle, sic ait : « Quibus quidem auctoritatibus sacræ Scripturæ resistitur evidenter. Dicitur enim Isaïæ 26 : *Omnia optata nostra operatus es in nobis, Domini*, » unde non solum virtutem volendi a Deo habemus, sed etiam operationem. Preterea hoc ipsum quod Salomon didicit : *Quocumque voluerit, inclinabit illud*, » ostendit non solum divinam causalitatem ad potentiam voluntatis extendi, sed etiam ad actum ipsius. Item Deus non solum dat rebus virtutem, sed etiam nulla res potest propria virtute agere nisi agat in virtute ipsius, ut supra ostensum est : ergo homo non potest virtute voluntatis sibi data uti, nisi in quantum agit in virtute Dei. Illud autem in virtute cujus agens agit, est causa non solum virtutis, sed etiam actus, quod in artifice apparet, in cujus virtute agit instrumentum, etiam quod ab hoc artifice propriam formam non accipit, sed solum ab ipso applicatur ad actum : Deus igitur est causa in nobis non solum voluntatis, sed etiam volendi. » Et cap. 91 addit : « Ex his colligere possumus quod electiones immediate a Deo disponuntur. »

Hoc itaque quod dicit D. Thomas, Deum effectibus contingentibus *aptare* et *præparare* causas contingentes, potest intelligi dupliciter : 1° quod hoc sit dictum absque præjudicio seu exclusionem causalitatis immediatæ. Equidem hoc ipso quo Deus vult

esse aliquos effectus contingentes et liberos, necesse est ut eis aptet et præparet causas contingentes et liberas; a causis enim necessariis non procedunt effectus liberi : sed inde non sequitur contingendam et libertatem actualem istarum causarum non causari immediate a Deo; neque hoc dicit S. Th. sed omnino contrarium, *ut patet ex dictis*.

2° Possunt hæc D. Thotnæ verba explicari cum nostro Gonet, dicendo S. Doctorem per *ly aptare et præparare*, non intelligere tantum creare et producere, sed etiam applicare et determinare : ita ipsum explicat S. Doctor in hæc Apostoli verba Hei). 15 : *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem*, ubi dicit : « Homo quando habet voluntatem bene faciendi, dicitur esse aptus ad illud. Deus autem quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum, id est, facit illum aptum ; et ideo dicit Apostolus : *Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem*, id est, faciat vos velle omne bonum.... Dupliciter autem homo aptatur ad benefaciendum ; uno modo exteriori operando, et sic unus homo aptatur alium persuadendo vel comminando; alio modo aliquid interiori exhibendo, et sic solus Deus aptat voluntatem, qui solus potest ipsam immutare, Proverb. 21 : *Cor regis in manu Domini, quocumque voluerit vertet illud*. » Ergo in via D. Thotni præparare et aptare causas, est eas applicare et determinare. Insuper ex hac doctrina D. Th. habemus, et quod est maxime proprium quaestioni nostrae, Deum non solum determinare et applicare voluntatem moraliter suadendo et comminando, sed etiam physice aliquid interiori in ea operando atque eam immutando, quo ita ut in fallibiliter velit quod ipse Deus vult illam velle.

Secundum principium D. Thomæ præcedenti affine. S. Doctor hic q. 19, postquam docuit a. 6, voluntatem divinam semper et infallibiliter impleri, qui est causa universalis quam nulla res creata potest subterfugere, quaerit a. 8, quomodo hæc divinæ voluntatis infallibilitas concilietur cum libertate nostra eamque non lædat. Id autem repetit ex ipsa efficacia divinæ voluntatis : « Cum voluntas divina, inquit, sit » efficacissime, non solum sequitur quod

» fiant ea quæ Deus vult fieri, sed quod eo » modo fiant quo Deus vult ea fieri/ vult autem quædam fieri Deus necessario, quædam contingenter. » Et ad 2 : Ex hoc ipso » quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur quod non solum fiant ea quæ Deus » vult fieri, sed quod fiant contingenter vel » necessario, quæ sic fieri vult. « Et 1 2, q. 10, a. 4, ubi docet Deum non movere necessario voluntatem, quia movet unum quodque secundum suam dispositionem, objicit sibi primo loco hoc argumentum . *Omne agens cui resisti non potest, ex necessitate movet; sed Deo, cum sit infinita; virtutis, resisti non potest... Ergo Deus ex necessitate movet voluntatem*. En ipsum argumentum quo passim utuntur Molinistæ ad probandum Deum non posse absque præjudicio libertatis movere seu determinare voluntatem : illi autem sic respondet S. Th. « Ad primum, dicendum » quod voluntas divina non solum «e extendit ut aliquid fiat per rem quam movet, sed ut etiam eo modo fiat quo contrahitur naturæ ipsius. Et ideo inagis repugnet divinæ motioni si voluntas de necessitate moveretur, quod secundum naturæ non competit, quam si moveretur libere prout competit suæ naturæ. » Similiter bis q. 22, a. 4, q. 23, a. 6, q. 85, a. 1, 3 contra Gent. c. 94, Opusc. 2, c. 140 et alibi : atqui negantes decreta ab intrinseco efficacia et admittentes duntaxat indifferentia, non repetunt infallibilitatem divinæ voluntatis neque ejus conciliationem cum libertate nostra ab illius vi efficacissimam ; quin potius inde putant tolli libertatem, sed ex scientia media, qua Deus prævidet quid voluntas creata ex innata libertate sic actura, et inde decernit absolute id fieri.

5° Non solum S. Thomas statuit principia unde conclusionem nostram eruimus, sed et eam disertis verbis asserit. « Deus, » inquit q. 6 de malo a. unico ad 5, movet » voluntatem immutabiliter propter efficaciam virtutis moventis quæ deficere non » potest : » quid clarius? Subjungit : « Sed » propter naturam voluntatis motæ, quæ » indifferenter se habet ad diversa, non inducitur necessitas, sed manet libertas. » Et Quodlib. 12, a. 3 : « Prædestinatio habet certitudinem ex parte voluntatis divinæ, cui non potest aliquid resistere. » Quid iterum expressius? Vide insuper 1 2.

q. H2, a. 5 o, q. 10, a. 4, ad 5, 2 2. q. 24, a. 11 0 et alibi.

§ IV. — *Probatur conclusio rationibus.*

Probatur ratione virtualiter multiplici. Absoluta veritas est, omne bonum quod est in nobis, et tamen consensus nostrum in bonum opus, esse proprie a Deo volente et causante, Id probant omnes ferine auctores Ium S. Scripturarum, tum conciliorum et Patrum, quas hucusque protulimus; id etiam probant orationes Ecclesiarum quibus a Deo petimus non solum bonum opus, sed etiam consensus et determinationem voluntati-, nostra ad illud; seu, ut oral Ecclesia, *ut rebelles ad se compellat voluntates*; vel, ut loquitur S. Augustinus lib. 4 ad Bonif. c. 9. *ut fiant ex nolentibus volentes, et ex repugnantibus consentientes*; nemo enim petit ab alio nisi id quod ab ipso esse donandum seu efficiendum. Id iterum probant promissiones Dei, *Promittit enim, inquit S. Aug. de Prædicatione SS. cap. 10, quod ipse factururus est, non quod homines*; promittit autem aliquando consensus nostrum in bonum, ut dum promittit Abramæ fidem gentium. Tandem eandem veritatem probat ipsa ratio naturalis «pia agnoscimus Deum omnium bonorum auctorem, primum ens a quo omnia alia entia participantur, primum motorem a quo omnia moventur, primam universalissimam causam «piam nihil potest subterfugere : atqui hæc absoluta et primordialis veritas, lumine fidei et rationis nola, sic astruit sententiam nostram ut contrariam omnino ewrtat; si enim Deus velit et cause determinationem et consensus nostræ voluntatis, ergo voluntas ejus circa illum non est indifferens sed determinata, neque est infallibiliter efficax denominative ab illo consensu prævisio, sed ex se et ab intrinseco quia illum consensus non expectat aut supponit ab alio causatum, sed vi propria illum causat.

Confirmatur ista min. exponendo modum dicendi adversariorum. Dicunt itaque Deum esse indifferenter paratum ad concurrendum nobiscum sive ad consensus, sive ad dissensus, explorare vero per scientiam mediam quomodo nos usuri sumus hoc indifferenti concursu et ad quam pariem determinaturi, ac videre nos in certis circumstantiis usuros ad bonum, in aliis ad

malum : deinde si velit ut bonus actus fiat, ex ea intentione decernit nos constituere in iis circumstantiis in quibus praevidit nostrum consensuros, sicque hoc secunde decreto decernit actum infallibiliter, non ex efficacia rite voluntatis, *ut patet*, sed ex praescientia suæ cooperationis : patet est ergo juxta hunc dicendi modum, quod Deus non cancellat consensus nostrum, sed ipsum a nobis expectat, quod ipse nos non determinet, sed determinetur a nobis, quod nos inchoamus, ipse sequatur, Nihilodejiisconcursus libertati humanæ subiaceat, quod non sit primum ens; primus motor, prima et universalissima causa, quod aliquid in rerum natura existens, scilicet liber consensus noster, seu libera nostra determinatio causalitatem ejus subterfugiat, quiddam homo ex propriis se discernat in opere salutis. Quæ fetalia inconvenientia latius deducta require § 5, præsertim G de scientia media.

Nihil non tentant adversarii ut tot actuum abstergat invidiam dei illi. suadeantur si possint etiam in ista sententia consensus nostrum liberum esse.

Respondent itaque 1º, consensus nostrum esse a Deo, quod aternis nobis dedit liberum arbitrium. Ita Molina in p. q. 25, a. 5, disput. d, membro 8.

Sed contra. 1º Ita olim i-esporidius Pelagius, quem ideo S. Aug. impugnat, lib. tie Grat. Christi cap 17, hoc argumento. Si ideo consensus ad bonum est a Deo quia dedit posse seu liberum arbitrium, ergo et consensus ad malum seu dissensus gratiæ est pariter a Deo, quia liberum arbitrium est ad utrumque. Hæc responsio incidit in sententiam Dei utriusque, negatque immediatum Dei in actiones nostras, quam adversarii nobiscum rejiciunt, et «piam S. Thom. impugnat ut erroneam, *ut patet ex supradictis*. 5º Juxta hanc responsionem, remanent objecta inconvenientia, scilicet, nos non determinari a Deo, sed ipsum a nobis, ipsum non esse primum motorem, hominem ex propriis discernere, divinum concursum humanæ libertati subijci, aliquid esse quod est causalitatem subterfugiat, etc.

Instant determinationem nostram liberam non esse aliquam entitatem seu realitatem a voluntate distinctam, sed scientiam quendam entis ab illa redi-

ter indistinctam ; imo, ut quidam dicunt, aliquid lictum seu rationis tantum : sicque nullum esse inconueniens si a Deo immediate non causetur.

Sed contra. 1° *Dato assumpto*, instantia non solvit argumentum S. Augustini contra Pelagium. 2° Noh saluat inconuenientia, scilicet, Deum a nobis determinari, non nos ab ipso, ejus concursum nobis subijci, non esse primum motorem, hominem posse gloriari et se discernere ex propriis; hoc ultimum fatetur Molina in Concord, disp. 12, § *Illud postremo*, his verbis : « Esto justus de ejusmodi actibus » ex ea parte qua libere quidem, verum » partialiter partialitate causæ et non cflectus ab ipso emanarunt, gloriatur (præci- » puatn tamen gloriam et honorem in Deum » referendo a quo principaliter el tanquam » ab origine prima succedunt J, sane non • esset insipiens : sed verum diceret, quoniam niam non gloriaretur de actu ratione » aliqua formali actus, quasi eam non acceperit, quod Paulus proliibet ac toprehendit, sed de sola cooperatione libera » per suum arbitrium. » Utrum vero hæc assertio Molinæ non indigeat emendatione, dicant alii.

3° *Falsum est* quam maxime *assumptum instantia?*, *quod multis probatur.* 1° Potentia voluntatis etiam ut est libera, est potentia realis; distinguitur enim realitor a potentia necessaria brutorum et illi realuer supereminet : ergo actus liber ut talis, huic potentiae redii correspondens, est realis ; non potest enim dari potentia quæ sub aliqua ratione sit realis, et actus qui illi sub hac ratione corresponde!, non sit realis. Neque obstat quod forte ratio liberi includat aliquid rationis, puta respectum rationis ad indilferentiam judicii vel aliquid simile; *hoc enim dato et non concessa*, nihilominus est aliquid reale quod a reali potentiae! reali dominio egreditur. 2° Actus liber iit liber exigit majorem realitatem et actualitatem in causa quam actus necessarius, et insuper habet effectus reales · ergo est ipse realis. *Patet conseq.* Quia quod exigit causam magis realem et nabot effectus reales, non potest non esse reale. *Prob. prima pars ant.* Actus liber ui talis, non potest emitti nisi a potentia quæ majus dominium habet; et potentia nun potent habere majus dominium, nisi

hrtbeat majorem universalilatē et activitatem ; hæc autem necessario requirit majorem perfectionem et entitatem. *Prob. secunda pars* anLEX libera determinatione nostræ voluntatis prodeunt actus meritorii et demeritorii, actus imperati in se et in aliis potentiis, diriguntur per providentiam et artem nulli elfectus qui a determinatione ut libera dependent. Ergo. 5° Libera determinatio nostræ voluntatis ut talis, est perfectio simpliciter simplex; melius est enim illam habere quam ea carere : ergo non est tantum quædam formalitas seu quid fictum, sed vera entitas immediate a Deo procedens. 4° Actus supernaturalis qui est exordium nostræ justificationis et salutis, non est quædam duntaxat formalitas aut quid rationis, sed indubie aliqua entitas seu realitas a Deo immediate per gratiam causata : atqui talis est liberconsensusno ter mysteriis fidei : ergo.

Tandem merito observat noster Gonet, adversarios hic se mirabiles præbere, cum enim arguunt contra prxdetenninationein physicam qua dicunt lædi libertatem, hanc magnifice extollunt, dicunt illam esse præcipuam hominis præcelicntiam qua diiterl a brutis, æquatur ang« lis, assimilatur Deo, et omnibus aliis creaturis pi-æst atque in eas dominatur. *Hæc ultro concedimus.* At quando Thomistx arguunt hanc tam prxcèllentem perfectionem immediate causaria Deo, et consequenter per aliquem influxum prxvium, cum omnis causa sit prior suo effectui, statim canunt palinodiam, el libertatem nostram ita deprimunt ut velint esse tantum aliquam formalitatem ac prope nihil, imo aliquid fictum et ens rat onis. *Contra quos ideo sic arguit laudatus theologus.* Vel libera determinatio voluntatis nostræ est aliquid existens in rerum natura, vel nihil. Si primum, immediate causatur a Deo «piem agnoscimus creatorem omnium visibilium et invisibilium, et qui juxta S. Thom. 1 Perhiet. lect. 14, est causa extra ordinem cnihun existons, profundens totum ens et omnes ejus differentiis ac 'nodos. Si nihil, non tollitur nec lædilur per prxdeterminationem physicam, sicque ea parte concidunt omnia adversariorum tela. Iloc igitur expulsi præsidio, ad aliud confugiunt, et

Respondent 2°, consensum ηοΜπι.. Ii-

berum immediate causari a Deo per inoliones morales. *Sed contra.* Ad determinationem liberam voluntatis requiri motiones morales nullus negat; est enim voluntas potentia sequens ductum rationis, ita ut indifferentia iudicii sit radix ejus libertatis, quæ sic. dicitur liberum arbitrium, ut liberum referatur ad voluntatem et arbitrium ad rationem. Exigit ergo ut sibi a ratione proponatur objectum consentaneum, illam alliciens ad sui determinationem, quod fit per motionem moralem; hanc autem sufficere ul Deus sit et dicatur vere causa nostræ determinationis negamus.

1° Quia Pelagius etiam admisit ex parte Dei motiones morales ad bonum, et tamen eas ut insufficientes rejicit S. Aug. lib. de Grat. Christi c. 7, 10, 11, requirens gratiam quæ per subministrationem Spiritus et virtutis in ipsa voluntate ageret eam immutando, et non solum objective movendo et alliciendo.

2° Debet salvari in Deo ratio causæ propriæ efficientis circa consensum nostrum liberum; motio vero moralis non perlinet ad causam efficientem sed ad finalem et objectivam.

Q. 22. de verit. a. 9. Q. 5. de malo a. 3. hic q. 106. a. 2. et q. 111. a. 2. — 3° Gratia moralis proprie loquendo non determinat voluntatem, sed eam allicit duntaxat ut ipsa se determinet, ita ut posita quacumque gratia morali, voluntas remaneat semper indifferens et indeterminata; quia, ut jam dixi, non agit intra voluntatem eam immutando et faciendo de nolente volentem, sed ipsi duntaxat proponit objectum alliciens ad amandum; nullum vero objectum præter Deum clare visum infallibiliter rapit et determinat voluntatem nostram, quia cum nullum objectum præter Deum clare visum proponatur ut ex omni parte bonum, remanet semper indifferentia iudicii ex parte intellectus, et consequenter indeterminatio ex parte voluntatis; quæ ideo aliunde determinari indiget.

4° Deus est causa consensus nostri in bonum potiori titulo quam angelus et homo; sed angelus et homo concurrunt ad consensum nostrum in bonum per motiones morales: ergo hæ motiones non sufficiunt iu Deo.

5° *Dato* quod Deus vere et proprie **tet** liberam determinationem voluntatis

nostræ per motiones morales, id ahtque dubio facit quia vult, nihil enim facit nisi volens: ergo voluntas ejus circa consensum nostrum liberum non est indifferens, sed determinata, neque infallibiliter efficax ex illo consensu prævîso, sed ex potentia et virtute propria; quia, ut supponitur, illum causât et non expectat aut supponit ab alio causandum. Et hoc nunc nobis sufficit: non enim hic quaerimus per quid Deus in tempore voluntatem suam omnipotentem exequatur, an per motiones físicas, vel morales; id pertinet ad philosophiam vel ad tractatum de Gratia; sed an voluntas divina circa actus nostros liberos sit determinata et infallibiliter efficax ex omnipotentia sua: quod hic habemus.

Respondent 3° consensum nostrum liberum esse etiam efficienter a Deo per concursum simultaneum.

Sed contra. 1° Concursus simultaneus offertur indifferenter ad consensum vel dissensum: ergo non est determinativus voluntatis ad consensum potius quam ad dissensum.

2° Concursus simultaneus non influit in voluntatem ut ipsam determinet, sed in effectum tantum; sunt enim voluntas divina et humana juxta adversarios duæ causæ partiales, sicut duo trahentes navim, quarum una non influit in aliam, alioquin jam non foret causa partialis sed totalis. Facit ergo Deus per concursum simultaneum cum facimus, sed non facit ut faciamus, neque est causa consensus nostri ul liber est et ut a voluntate nostra procedit, sub qua tamen raliione est quid reale et quid prxeipuum in negotio salutis, ut diximus.

3° Si Deus per concursum simultaneum sit causa consensus nostri in bonum, erit pariter causa consensus nostri in malum, quia eodem in modo ad utrumque concurrat,

4° Si libera determinatio voluntatis nostræ sit a Deo, quia nobis cooperatur; pari jure cooperatio Dei potest dici esse a nobis, quia nos etiam ipsi cooperamur, nec potest sine nobis actum nostrum liberum efficere.

5° Tandem si Deus per concursum simultaneum causet liberam determinationem voluntatis nostræ, jam non est tantum simultaneus, sed etiam prævius. quia omnis causa est prior suo effectu ballem maturatione et causalitale.

Respondent 4n Congruistæ, consensum nostrum et omne bonum quod est in nobis esse a Deo, quatenus Deus ex speciali benevolentia atque ex intentione boni operis in nobis efficiendi, nos constituit in his circumstantiis in quibus prævidit per scientiam mediam nos concursui indifferenti oblato ex innata libertate consensuros, cum posset nos constituere in iis circumstantiis in quibus præscierat nos non consensuros.

Sed contra. 1° Evidentissime *patet* neque juxta hunc dicendi modum Deum causare determinationem nostram; dicit enim non secus ac præcedentes, Deum primo offerre concursum indifferentem, et expectare atque explorare consensum nostrum: ergo illum non causât. Neque refert quod hoc consensu præviso a nobis conditionato futuro, si nempe in talibus circumstantiis concurrat, absolute decernat ex intentione hujus consensus obtinendi, concurrere in his circumstantiis; inde enim solum sequitur quod velit consensum a nobis ponendum, non vero quod ipse ponat seu causet. *Idque confirmatur.* Unde 2° qui ponit circumstantias ex eo precise nihil plus facit quam circumstantiis® faciant; sed circumstantiis® non causant determinationem nostram seu non faciunt ut velimus, *ut per se patet* et fatentur adversarii. 5° Sequeretur quod Deus esset pariter causa dissensus nostri, dum constituit nos in eis circumstantiis in quibus prævidit nos non consensuros. 4° Juxta hunc dicendi modum, non magis quam juxta præcedentes, infallibilitas divinorum decretorum oritur ex omnipotentia Dei, sed ex ejus præscientia, contra auctoritates Scripturarum primo numero relatas; neque Deus facit de voluntatibus hominum quod vult, sed quod præscivit ipsos velle; neque de iis disponit, sicut hortulanus disponit de aquis, figulus de luto, artifex de securi, cum non possit salva libertate efficere quod voluntas consentiat in iis circumstantiis in quibus prævidit non consensuram, neque quod non consentiat in iis circumstantiis in quibus prævidit consensuram. Quæ omnia sunt contra auctoritates numero secundo relatas et textus expressos S. Augustini.

Aliud diverticulum quærit Tournely a. 5 de scientia media, *Expenduntur*; putalque vim omnium istorum argumentorum ab auctoritate et a ratione eludere, dicendo

Deum dare velle et perficere, auferre cor lapideum, dare carneum et spiritum novum, facere ut in præceptis ejus ambulemus, cor inclinare quocumque voluerit, sicut hortulanus dividit aquas quo voluerit, uno verbo, causare nostram determinationem et consensum in bonum: « Quando, inquit, ex infinitis quæ in sua potestate habet gratiæ adminiculis, ea seligit ac largitur quibus prævidet emolliendam esse penitusque frangendam humans voluntatis contumaciam, quod certe potentiæ et benignitatis Dei singulare beneficium est. »

Sed contra. A cœpla semel via non recedit Tournely; si quæ dicit minus vera sunt, fucum saltem faciunt et pluribus illudunt lectoribus. Crederes enim ipsum, dum sic loquitur, agnoscere in Deo gratias ex omnipotenti ejus voluntate efficaciter inclinantes et determinantes voluntatem humanam in bonum, quibus consequenter praveat infallibiliter emolliendam et frangendam voluntatem voluntatisve contumaciam: id enim videntur importare phrases Tournelianæ. Minime prorsus. Nihil aliud intendit doctor Molinianus quam quod Deus, postquam per scientiam mediam præscivit quibus gratiis voluntas humana ex sua libertate sit consensura, decernit eas illi dare; sicque infallibiliter prævidet emolliendam atque frangendam ejus contumaciam: non quod illæ gratiæ eam vi sua infallibiliter emolliant et frangant (nulla enim hujusmodi gratia agnoscitur in systemate scientiæ mediæ), sed quia antequam absolute decerneret dare, vidit quod voluntas ex innata sua libertate sineret se iis emolliri et frangi, hoc est, quod vellet iis consentire potius quam dissentire. Unde juxta Tournely et omnes scientiæ mediæ defensores, non salvatur quod Deus det velle seu consentire, quod auferat cor lapideum, id est resistentiam, quod det cor carneum, id est obedientiam, quod cor inclinet et determinet, etc. sed tantum quod hoc sciat infallibiliter quia hoc totum prævidit conditionato futurum ex innata libertate voluntatis humanæ®.

Verum utquid adversarii tot ambages et effugia quærunt? utquid nos in iis detegendis et solvendis tandiu immoramur? Cum illi crude et nude alibi admittant quod videntur hic negare, aut quod saltem tenebris obvolvere nituntur ne simus <bctri-

næ vitium et probrum appareat. Dicant cmm, imo aperio ore clamant atque profundamento totius sui systematis statuum, propnum esse potentiæ liberæ seipsam determinare, et a nullo extrinseco, nequiidem ab ipso Deo, posse salva ejus libertate determinari : unde negant decreta pradeterminantia, gratias per se efficaces, præmotiones físicas, et urgent perpetuo contra nos decreta, ut putant, concilii Tridentini, voluntatem scilicet cuicumque gratiæ posse etiam in sensu composito et consequenter resistere atque eam abjicere. Stet ergo invicte Deum, juxta adversarios, non esse causam determinationis nostræ, et quamvis verbis id dissimulare videantur, dum horridas ex hac doctrina consequentias ipsis objicimus, reipsa tamen eos ita sentire, sicque eos cogi devorare omnia absurda quæ in præsentī probatione et fusius de scientia media deduximus, nempe aliquid subterfugere Dei causalitatem, ipsum non esse primam et universalissimam causam, primum motorem, primum ens, non esse omnipotentem, creatorem omnium visibilium et invisibilium, ejus concursum subijci humanæ libertati, nos inchoare bonum opus, ipsum sequi, nos non debere ab eo petere ut nos convertat, ut rebelles ad se compellat voluntates nostras, ut auferat cor lapideum et det cor carneum, neque pro his gratias ipsi agere, hominem ex propriis se discernere in opere salutis, Deum non habere supremum dominium in voluntates hominum, nec ipsum posse eas quocumque voluerit vertere, etc.

Prob. conclusio secunda ratione. Decretum indifferens concurrendi ad utrumlibet, debet determinari per aliquid ad hoc potius quam ad oppositum, puta, ad consensum potius quam ad dissensum, ad actum amoris potius quam ad actum odii; non enim potest concurrere ad actum determinatum remanens in sua indifferentia ad utrumlibet. Quæro autem ab adversariis per quid in sua sententia istud decretum indifferens seu concursus indifferenter oblatus, determinetur ad hunc actum potius quam ad oppositum. Hic hærent ipsis aquæ bon enim dici potest quod determinetur a Deo, quia Deus se exhibet paratum indifferenter concurrere ad utrumlibet; non per aliquid quod sit in voluntate prius quam se determinet, quia tota volun-

tas ante suam determinationem est indifferens, et si antequam se determinet Deus illi offerret concursum determinatum et restrictum precise ad hunc actum, libertatem læderet juxta adversarios; non denique per ipsam determinationem actua-lem voluntatis : 1° quia hoc est aperte concedere quod voluntas creata sit primum determinans, prima causa a qua Deus pendeat et determinetur in concurrente; quod maximum absurdum, quamvis vere, ut nobis videtur, sequatur ex adversariorum sententia, illud tamen aperte fateri refugiant. 2° Voluntas creata determinatur per suum actum, ut ipsimet docent, et actus voluntatis identificatur cum concursu Dei, ut etiam concedunt; nec enim potest concipi actus ut egrediens a voluntate et non a Deo, et hoc fit per concursum. *Hinc infero 1°.* Ergo determinatio voluntatis non est magis determinativa concursus quam concursus sit determinativus voluntatis. *Infero 2°.* Ergo Deus non potest prævidere creaturam se determinaturam sine suo concursu determinato; sicque videndo determinationem conditionate futuram creaturæ, videt se determinate concursurum antequam velit determinate concurrere, quod implicat; et cum inducunt Deum sic discernentem : Concurram determinate si creatura se determinaverit, sensus est, Concurram si concurrat; quia, ut dictum est, voluntas non potest se determinare sine concursu quocum identificatur. Insuper, si determinatio voluntatis creatæ sit causa determinans concursum divinum : ergo prius concipitur determinatio voluntatis quam concursus; quomodo autem prius potest concipi, si identificetur cum illo?

Tandem decreta indifferentia videntur Vaticano fulmine contrita. In hoc enim anno XI, anno 1679, die vigesima tertia Novembris, damnavit hanc propositionem : « Deus donat nobis omnipotentiam » suam ut ea utamur, sicut aliquis donat » alteri villam aut librum ; » et istam « Deus nobis subijcit omnipotentiam ut pro » libitu ea utamur. » Non enim videtur sufficiens discrimen inter has propositiones, et istam quæ est adversariorum, ei in terminis Jacobi Platclii in sua Synopsi c. 4, 2, n. 166, decretum concurrendi in actu primo, « Exhibet Dei potentiam ad » utrumlibet indifferenter causæ libera*.

» ei relinquendo plenam potestatem, seip-
 » sam et potentiam Dei jam sibi addictam,
 » inac'u secundo ad utramvis partem con-
 » trarietatis aut contradictionis pro libitu
 » determinandi.» Quid est enim hoc aliud,
 quam Deum subdicere nobis suam poten-
 tiam, quantum ad usum, scilicet ut ea pro
 libitu utamur, sicut dicitur servus se sub-
 jicere domino cum se exhibet paratum ad
 quodcumque voluerit dominus?

Ab ulterioribus probationibus superse-
 demus, quia quæ diximus contra scientiam
 mediam, militant pa iter contra decreta
 indifferentia, cum stare non possint de-
 creta indifferentia absque scientia media,
 Deus enim cognoscit omnes actiones nos-
 tras etiam liberas, vel in se tanquam in
 causa infallibili, vel in nostris voluntati-
 bus, videndo earum determinationes qui-
 bus decreta indifferentia et concuisum in-
 differenter oblatum eligunt et determinant,
 quo præviso Deus elicit suum decretum
 determinatum juxta id quod vidit in crea-
 ura. Si primum, est decretum ex natura
 sua determinatum et efficax. Si secun-
 dum, est scientia media : ergo sublata
 scientia media, non sunt decreta indiffe-
 rentia; non dari vero scientiam mediam
 satis superque probavimus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur objectiones.

Hic proponam indifferentem argumenta
 quæ militant tam contra gratiam a se effi-
 cacem quam contra decretum per se effi-
 cax ; quia, ut jam monui, una est utrius-
 que causa.

Ex quintuplici capite depromi solent ar-
 gumenta : 1° ab auctoritate; 2° ex læsione
 libertatis; 5° ex insufficientia auxilii; 4°
 ex affinitate cum Calvinismo; 5° ex læsione
 sanctitatis divinæ.

§ I. — *Solvuntur objectiones ab auctoritate,*

Obj. 1° ex S. Scriptura. 1° Eccl. 15 di-
citur : Deus ab initio constituit hominem;
d reliquit illum in manu consilii sui...
Apposuit tibi aquam et ignem ; ad quod
colueris, porrige manum, etc. atqui si
decreta Dei circa actus nostros liberos sint
prædeterminantia et infallibiliter ex se effi-
cacia, homo non esset relictus in manu
consilii sui, sed consilii Dei, nec ipsi es-
set locus eligendi quod vellet, sed précise
(sciendi quod Deus vellet : ergo.

2° Isaïæ 5 · *Judicate inter me et vineam*

meam. Quid est quod debui ultra facere
vineam mere, et non feri ei ? in quod er-
pectavi ut faceret uras, el fecit labrus-
cas? Ex hac parabola habemus quod Deus
 faciat quod in se est, consequenter quod
 det auxilium ut homo fructus salutis ope-
 retur, (pios tamen non operetur : ergo auxi-
 lium efficax aliquando caret effectum.

3° Proverb. 1 : *Kocavi et renuistis;*
extendi manum meam et non fuit qui
respiceret. Act. 7 : Kos semper Spiritui
sancio resistitis; et alibi similiter. Atqui
 si voluntas Dei esset infallibiliter efficax
 ex sua omnipotentia, nemo illi resisteret :
 ergo.

4° 2 Corinth. 6 : *Hortamur cos ne in*
vacuum gratiam Hei recipiat >. loqui-
 tur autem Apostolus de gratia efficaci, si-
 quidem S. Aug. lib. de Grat. el Lib. Arb.
 cap. 5, agens de vocatione efficaci >ima
 Pauli , hoc testimonium usurpet : ergo
 Apostolus agnoscit gratiam elfica em [Mis-
 se carere effectum ; qui enim admonet ne in
 vacuum accipiatur, supponit posse sic ac-
 cipi. Idem significatur llebr. 12: (*'on em-*
plantes ne quis desit gratia Dei.

Hic. q. 22. a. 2. ad 4. et q. 5. de pot.
 a. 7. ad 12. — // *ad primum*, his verbis
 significari hominem esse libet i arbitrii, et
 ei non esse p<æfixam virtutem operati*am
 determinatam ad unum sicut acentibus
 naturalibus, sed habere dominium super
 suos actus; quia tamen hoc liberum est
 creatum et causa secunda, per hoc non ex-
 cluditur actio primi liberi et primæ causæ
 a qua dependet homo in sua operatione.
 Unde sicut dicitur ex una pat ie hominem
 esse relictum in manu consilii sui, sic ex
 altera dicitur Proverb. 21 : *Sicut divisio-*
nes aquarum, ita cor regis in manu Dei.
 Et Jerem. 18 : *Sicut lutum in manu fi-*
guli, sic vos in manu mea Est ergo ho-
 mo in manu consilii sui et in manu Dei,
 non quasi violenter aut necessario trahen-
 tis, sed dantis virtutem, operationem et
 omnia quæ sunt necessaria ul libet e fiat,
 consequenter ut quod voluerit eligat ; sed
 non eligit nisi id quod Deus vult ut eligat.!

Ad secundum, nego Deum fecisse to-
 tum quod in scerat ut converteret Judæos:
 unde non dicit, Quid ultra *potui* > ed,
 Quid ultra *debui* facere et non feci.* Quo
 significatur Deum equidem dedisse Judæis
 necessaria, scilicet gratias sufficientes qui*

bus poteiim converti, et quas, supposita voluntate antecedente omnes salvandi, dare debebat; non vero gratias efficaces, quas quidem poterat, sed non tenebatur dare, quia id non exigebat ordo suæ providentis. *Neque dicas* Judæos immerito reprehendi si caruerint gratia efficaci necessaria ad actualem conversionem, quia merito reprehenditur qui potest facere et non facit id ad quod tenetur, maxime si sua culpa careat aliquo alio necessario ad actu faciendum. Porro tales erant Judæi, quibus Deus abundanter providerat media sufficientia ad salutem; quod autem efficacia non habuerint, ipsi fuerunt in culpa propter nimiam indurationem qua sufficientibus male usi sunt: unde vere dicit Deus: *Quid ultra debui facere vineæ meæ, et non feci?*

Ad tertium. Cum pariter S. Scriptura pluries testetur neminem resistere aut etiam posse resistere divinæ voluntati, ut concilietur, distinguimus duplicem voluntatem in Deo, unam antecedentem cui resistitur, alteram consequentem cui non resistitur: similiter duplicem gratiam, unam sufficientem quæ a voluntate antecedente procedit, cui resistitur; alteram perse efficacem quæ a voluntate consequente procedit, cui non resistitur, et cui secundum S. Scripturam non potest resisti potentia scilicet consequente et in sensu composito, licet possit resisti potentia antecedente et in sensu diviso de quo infra.

Quidam hic distinguunt inter voluntatem absolutam et decretum Dei ex una parte, et motionem gratiæ efficacis ex altera, contenduntque quod, quamvis possit resisti motioni gratiæ in sensu diviso, in nullo tamen sensu possit resisti divinæ voluntati seu decreto, eo quod S. Scriptura absolute pronuntiet neminem posse resistere divinæ voluntati, et indecens, imo absurdum sit vilem creaturam posse Omnipotenti resistere.

Equidem si sermo sit de voluntate divina in communi, verum est in nullo sensu posse illi resisti;—Hic q. 19. a. 6. 0.—quia cum voluntas Dei sit universalis causa omnium rerum, impossibile est quod divina voluntas suum effectum non consequatur: unde quod recedere videtur a divina voluntate secundum unum ordinem, relabitur in ipsum secundum alium; sicut pec-

cator qui quantum est in se recedit a divina voluntate peccando, incidit in ordinem divinæ voluntatis, dum per ejus justitiam punitur.

Verum si sermo sit de divina voluntate aliquem actum in particulari decernente, eodem modo potest illi resisti quo potest resisti motioni gratiæ prævenientis. 1° Quia cum motio gratiæ sit virtus qua Dei voluntas seu decretum mandatur executioni, necesse est esse eandem utriusque rationem quoad efficaciam, sicut est eadem ratio artificis et instrumenti quod movet, ita ut qui potest resistere instrumento moto, possit resistere artifici illud moventi. 2° Ideo potest resisti motioni gratiæ in sensu diviso, quia non solum movet ad substantiam actus, sed etiam ad ejus modum; id est, ut libere liat, sicque servetur potentia adpositum: atqui similiter Deus suo decreto vult non solum substantiam, sed etiam modum seu libertatem actus: ergo par est utriusque ratio. 5° Concil. Trid. sess. 6, can. 4, definit liberum arbitrium posse dissentire non solum motioni gratiæ, sed ipsi *Deo moventi* et excitanti; non est autem major indecentia seu absurditas quod quis possit resistere Deo volenti quam Deo moventi.

Sed ut omnis scrupulus tollatur, atque huic difficultati et pluribus aliis lux afferatur, audiendus est Doctor noster in 4, d. 11, q. 1, a. 5, quæstiunc. 5, ad 2, ubi hæc habet: « Aliqua actione potest esse resistentia dupliciter: uno modo ex parte agentis, quando scilicet ex contrario agente virtus ipsius debilitatur; alio modo ex parte ipsius effectus, quando ex contraria dispositione impeditur effectus. In omni actione ubi agens non patitur, prima resistentia non habet locum, sed secunda solum: unde in operationibus divinis non attenditur difficultas secundum eundem resistentiam ad agentem, sed secundum impedimentum effectus. Ille profundissime S. Doctor, quibus et nunc sensus difficultas et multæ aliæ gravissimæ, petilæ ex læsione libertatis per Dei decretum aut gratiam a se efficacem, explanantur et dirimuntur, ideoque alta mente reponenda et sæpius revocanda. Igitur nemo potest ullo sensu resistere sive Dei voluntati absolutæ sive motioni gratiæ per se efficacis resistentia quæ est ad agentem, sicut, v. g.

hosti irruenti in urbem civis resistit, sistit impetum, «ælardat, frangit ac tandem vincit. Quis enim ut Deus? quis habet brachium ut Deus, inquit Job, et potest cum eo luctari? Sed cum voluntas divina, idem dic de gratia, nullam necessitatem voluntati creatæ imponat, sed velit ut libere agat, potest voluntas creata aliud velle et hoc sensu impedire effectum divinæ voluntatis, quod est resistere divinæ voluntati resistentia quæ est secundum impedimentum effectus.

Jd quartum. Dato hos Apostoli textus intelligendos esse non de gratia habituali aut actuali sufficiente (quod tamen forte posset defendi), sed de gratia efficaci, nihil inde derogatur ejus efficacitæ; quia quod quis non desit gratiæ aut eam in vacuum non recipiat, est ex gratia. — Lect. 5. in loc. cit. ad Hcb. — *Hoc ipsum quod (Illi quis non ponat obstaculum gratiæ, inquit S. Th. ex gratia procedit.* Hinc communiter dicitur quod bonus usus gratiæ sit ex gratia. Neque id impedit quominus Apostolus recte potuerit nos hortari ne gratiam in vacuum recipiamus, hoc enim sic est a gratia ut etiam sit a libero arbitrio; datur enim gratia ut voluntas se agat, et non ut nihil agat. Certe converti ad Deum est ex gratia, et hoc ipsum non deesse gratiæ, quia qui non deest gratiæ convertitur, et tamen Deus hortatur nos ut convertamur ad ipsum. Sicut ergo bene stat quod Deus nos hortetur ut ad eum convertamur, licet conversio sit ex gratia, ita bene stat quod Apostolus nos hortetur ne in vacuum gratiam Dei recipiamus, licet id sit etiam ex gratia. Insuper quamvis et converti et non deesse gratiæ, sit ex gratia; non converti et deesse gratiæ, non est ex gratia sed ex mera voluntatis malitia, sicque semper est locus exhortationi. Cum autem Inferitur. ergo agnoscit Apostolus nos posse deesse gratiæ, dicitur finis. *possumus potentia antecedente et in sensu diviso, C. potentia consequente et in sensu composito, N,

Obj. 2° illud celebre Matlh. 11 : *Tæ tibi Corozain, etc.* ubi Christus increpat Judæos comparate ad Tyrios, quod hi conversi fuissent si ea signa vidissent quæ viderant Judæi; sed si divina decreta et gratia necessaria ad conversionem sint ex se efficacitæ, hæc increpatio comparativa foret injusta, cum non esset squalitas inter ex-

trema comparata, et ideo Judæi potuissent juste respondere : Domine si decrevisses efficaciter nostram conversionem, et ad id dedisses nobis gratiam a se efficacem sicut dedidisses Tyriis, conversi fuisset sicut isti.

Ad hoc argumentum toties recantatum *respondi* in dissert. de scientia media. 1° Apostolum hoc ipsum argumentum sibi proposuisse et ut petulans redarguisse ; 2° esse pariter solvendum in sententia Congruistarum, imo et omnium sane sapientium : alioquin admittendum est Deum æquiali voluntate velle omnium tam reprobis quam predestinatorum salutem et æqualem omnibus conferre gratiam, quam quisque pro suo libitu efficacem reddat, ita ut gratia specialiori non præveniat prædestinatum quam reprobis. Hæc autem doctrina non videtur satis recedere a doctrina Semi-Pelagianorum, et eam a suis defendi prohibuerunt prepositi generalis Societatis, ut jam notavimus; 5° Judæos jure fuisse objurgatos comparative ad Tyrios, quia habuerunt auxilia sufficientia : quod si non habuerint efficacitæ sicut habuissent Tyrii, illorum culpa fuit, quia præ majori induratione et malitia cursum gratiæ sufficientis interceperunt, et majorem obicem gratiæ efficaci in sufficiente oblata apposuerunt: unde pares fuerunt cum Tyriis in auxiliis sufficientibus, imo in efficacibus, si non collatis, saltem oblatis. Tandem ex abundanti quartam addidi solutionem ex patre Massoulie. Hæc omnia require loco cit. de scientia media.

Instat Tournely in q. de scientia media. Ut Judæi non resisterent gratiæ sufficienti et non ponerent obicem efficaci, indigebant gratia efficaci ; quia non resistere, non ponere obicem gratiæ, non est quid pure negativum, sed actus positivus, est enim consentire gratiæ et bene agere : ad omnem autem actum bonum opus est gratia efficaci secundum Thomistas : ergo poterant Judæi respondere se gratiæ sufficienti restitisse, quia destituti erant gratia efficaci.

Præmissa rctorsione argumenti in Congruistas, quia ut Judæi non resisterent gratiæ incongruæ, indigebant gratia congrua. 7°. — In 1. d. 40. q. 4. a. 2 in cap. 12. ad Hcb. lect. 5. — *V. conseq.* Equidem verissimum est, ad non resistendum gratiæ sufficienti, seu ad illi consensien-

utn opiiis esse gratia efficaci : at ad illi resistendum non requiritur gratia efficax, sed sufficit inania voluntas : ista autem resistentia est causa rur subtrahatur gratia efficax; non enim ideo voluntas resistit gratiæ sufficienti <quia caret efficaci, sed c contra ideo care: efficaci quia resistit sufficienti; causa autem hujus resistentiæ, ut dixi, est mala voluntas quæ est primum principium deficiens, et quæ ex propria defectibilitate et malitia prorumpit in malum quod est obstaculum gratiæ, juxta hanc nostri Doctoris regulam : — 1. 2. q. 112. a. 5. ad. 2. — « Defectus gratiæ prima causa est ex » nobis, sed collationis prima causa est a » Deo, secundum illud Oseæ 15 : *Per-* » *diiio tua ex te, Israel, tantummodo* » *ex me auxilium tuum.* » Unde sicut Tyrii non habebant causam gloriandi quod minora obstacula gratiæ opposuissent, quia id habuissent ex gratia; ita Judæi non habebant rationem excusandi suam resistentiam gratiæ sufficienti, quia hujus resistentiæ causa fuit malacorum voluntas, et habuissent gratiam efficacem ad consentiendum, nisi mala voluntate restitissent sufficienti, sed de hac difficultate iterum et latius § subsequente ; confer.

Pepones. Apponere, obstaculum gratiæ, est illi resistere : atqui ex dictis Judæi apposuerunt obstaculum gratiæ efficaci : ergo illi restiterunt, quod est impossibile secundum Thomistas.

B. D. maj. Apponere obstaculum gratiæ receptæ impediendo ejus effectum, est illi resistere, *C. maj.* gratiæ recipiendæ *N. maj.* Sic autem Judæi apposuerunt obstaculum gratiæ efficaci, quatenus resistentes sufficienti, meruerunt privari efficaci quæ in sufficiente erat ipsis oblata.

Beplacabis. Juxta doctrinam traditam, non videtur recurrendum ad inscrutabile Dei judicium, ut reddatur ratio cur illum trahat, et illum non trahat, ut solent recurrere SS. Aug. et Thomas; sed ad solam voluntatem humanam, quæ si velit trahitur, si non veñit non trahitur.

A. equidem penes hominis voluntatem esse nolle trahi et resistere gratiæ; at quod velit trahi et gratiæ consentiat, pendet a gratia : cur autem hanc gratiam qua velit trahi et consentiat gratiæ sufficienti non det Deus huic peccatori, et det alteri æque peccatori, nulla ratio reddi potest, nisi quia

vult; quare autem vult, penes ejus inscrutabile judicium est.

Hinc etiam habes quod, quamvis homo possit ex seipso se præparare ad denegationem gratiæ efficaci resistendo sufficienti, non possit tamen ex seipso se præparare etiam negative ad ejus receptionem non resistendo aut consentiendo gratiæ sufficienti, quia quod non resistat aut consentiat est ex gratia.

Obj. 5° ex concilio Senonensi congregato an. 1528 contra Luther. In decretis fidei, decreto 15, ubi loquens de libero arbitrio, dicit : « Juxta Scripturam sacram, » eo extendimus (*liberum arbitrium*) ut » voluntas humana, misericordiæ præventis auxilio suflulta, et interiori et occulto secretioris inspirationis afflata » tacta, sese convertat in Deum, Deo appropinquet, et ad veram illam gratiam se » præparet, quæ tandem accepta sit ad vitam æternam. Neque tamen tanta gratiæ » necessitas libero præjudicat arbitrio, cum » illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat quo non stet ad » ostium et pulset, cui si quis aperuerit » januam, intrabit ad illum et cœnabit cum » illo. Nec denique tale fit huiusmodi Dei » trahentis auxilium cui resisti non possit; » quoties enim Dominus voluit congregare » filios Jerusalem sicut gallina congregat » pullos suos sub alas, et noluerunt? Frustra certe Stephanus Judæos duræ cervicis et incircumcisis auribus argueret, » qui semper Spiritui sancio resisterent. » Frustra Paulus Thessalonicenses adinerneret Spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur. » *Ex quibus sic arguitur.* Concilium loquitur de gratia efficaci, tum quia loquitur de gratia qua de facto convertimur, tum quia loquitur de gratia per quam Lutherus dicebat tolli libertatem; dicebat autem tolli per auxilium efficax. atqui concilium dicit huic auxilio posse resisti in sensu couquosito, quia probat posse resisti per hoc quod de facto resistatur, *ut patet in exemplis quæ in probationem adducit* : ergo.

B. 1° *retorquendo argumentum.* Concilium loquitur de gratia per quam Lutherus dicebat tolli libertatem : atqm Lutherus dicebat tolli libertatem per gratiam a se efficacem: ergo supponit concilium daiigr>

tiam a se efficacem quæ non tollat libertatem: quæ est ipsissima doctrina Thomistarum.

p. 2° auctoritatem hujus concilii fuisse propositam a patribus Societatis pro sua sententia in congregatione 41, coram Paulo V et negatam a nostris, eo quod a Sede Apostolica neque indictum neque confirmatum esset, nemine in contrarium reclamante : unde omissa est hujus concilii auctoritas tanquam non urgens.

7?. 3° hoc concilium certo admittere gratiam provenientem aliam quam moralem; dicit enim « voluntatem hominis misericordie prævenientis auxilio suffultam el » interiori et occulto secretioris inspirationis afflatu contactam, se convertere. » Porro afflatus tangens interiori et occulto modo voluntatem, non est sola molio moralis quæ [1er propositionem objecti duntaxat allicit voluntatem: sed est effectiva operatio occulta intra ipsam voluntatem, ipsam convertens, proindeque habens efficaciam ex se, et conversionem non expectans aut supponens. Quod autem dicit huic motioni posse resisti, citra dubium est ; gratia enim Dei quantumvis efficax, non tollit potentiam resistendi et deficienti; sed quia supponit in nobis hanc infirmitatem seu potentiam deficienti et resistendi, efficit infallibili suo ductu non ut non possimus resistere el deficere, sed ne de facto resistamus et deficiamus : unde possumus resistere potentia antecedente et in sensu diviso, non potentia consequente et in sensu composito.

Tota igitur difficultas est in probatione ab exemplis, quibus videtur probari posse resisti in sensu composito, quia de facto resistitur. *Quidam respondent* conformiter ad ea quæ modo dicebam, hoc concilium utpote a S. Sede non confirmatum, defecisse in sua probatione. At dici potest (quod forte verius est) sensum concilii esse, de facto resisti gratiæ efficaci non immediate in se sed mediate, quatenus resistendo sufficienti, resistitur efficaci quæ in sufficienti offerebatur. Hanc esse mentem concilii duo mihi suadent : 1° quia concipi non potest auxilio efficaci qua efficaci, de <pio loquitur concilium, immediate in se resisti de facto, quoquo modo sil efficax, alioquin foret et non foret efficax ; 2° quia non e>l verisimile concilium voluisse definire gratiam efficacem immediate in se,

esse semper in promptu, et nullum esset momentum quo non stet ad ostium et pulset: sed longe probabilius est hæc verba protulisse de gratia efficaci mediate in sufficiente oblata : et hoc sensu ipsi adversarii hæc concilii verba intelligent qui ea adhibent ad probandum omnibus dari gratias sufficientes. De concilio Trid. dicemus § seq.

Obj. 4° auctoritates SS. Patrum Cyrilli; Alexand. lib. 8 in Julian. Chrysost. Horn. 11 in Joan, et super Psal. 15; Hieron. Epist. 106 ad Damasum et Epist. 149 ad Hedibiam; Prosperi ad cap. Gallor, resp. 6; Damasceni lib. 2 Orthodox® fidei. Verum hi omnes et alii nihil aliud volunt quam quod homo sit liberi arbitrii, quod non cogatur sed sponte agat, et quod non determinetur necessario ad unum per modum natura, quo sensu S. Th. 1 p. q 23, a. 1, ad 1, explicat S. Damascenum; de S. Anselmo, cui acrius instant adversarii, dicam § seq.

Obj. 5° plura ex SS. Aug. et Thoma. Sed ne eadem sæpius repetamus, require soluta de scientia media obj. 2et 5. Unum addam quod solet opponi ex S. Thoma qui in cap. 8 ad Rom. Icct. 6, dicit : *Hæc vocatio est efficax in prædestinatis, quia hujusmodi vocationi assentiunt.*

A. nullatenus esse verisimileS. Doclorcin his paucis verbis voluisse evertere systema quod ubique et constanter docet de efficacia gratiæ repetenda ex efficaci et omnipotente voluntate Dei, *ut ex didis patet et patebit ex dicendis.* Imo *patet ex his qu(B docet* S. Doctor eo ipso loco qui objicitur, dicit enim « vocationem interiore non nihil aliud esse quam queindam mentis instinctum quo cor homini » movetur a Deo ad asseniiendum his quæ » sunt fidei vel virtutis... el hanc vocalio- » nem esse necessariam, quia cor nostrum » non se ad Deum converteret, nisi ipse » Deus nos ad se traheret. » Quibus verbis aperte significat hanc internam vocationem, hunc mentis instinctum , esse causam efficientem conversionis cordis nostri. Quando ergo immediate subjungit: *HI hæc vocatio est efficax in prædcslnatis, quia hujusmodi vocation» as>cn-Hunt,* liæc verba non sunt inieligenda in sensu causali sed illativo, ita ut bene sequatur quod gratia sil efficax si coseu-

liamus, non tamen quod consensus noster sit causa cur gratia sit efficax : quo sensu dicimus Deum esse omnipotentem , quia omnia quæ voluit fecit ; et quo sensu ipse S. Thomas explicat illud Origenis : *Quia futurum est aliquid, ideo scitur a Deo.* Vel si accipiantur in sensu causali, sic intelligenda sunt, quod voluntas sit causa proxima et secunda effectus gratiæ, dependens tamen a Deo ut a causa prima etiam ipsius consensus, eo modo quo explicamus id quod dixit S. Aug. de duobus æqualiter affectis et vocatis, ideo unum cecidisse, alterum stetisse, quia unus voluit et alter noluit. Possunt etiam intelligi de causalitate materiali et dispositiva non efficiente, quo sensu Dominicus Soto explicat quæ dixerat lib. de Nat. et Grat. c. 15, ubi reddens rationem cur Deus hunc trahat et illum non trahat, dicit: « Quæ revera reddi non potest nisi quod alter præbet assensum et cooperatur, alter vero minime. » Verba ejus subjicio , quæ sunt ponderatione digna. Is igitur in 4, post dist. 50, repetitis iis quæ dixerat in priori opere de Nat. et Grat. subjungit: « Quidam vero hoc taxare voluerunt, dicentes quod nimium tribuerim libero arbitrio in justificationis causa; et tamen salva semper Ecclesiæ catholice censura, arbitror necessario sic dicendum. Assensus enim liberi arbitrii non est causa præveniens motionem Dei, sed effectus ejusdem motionis idem prævenientis liberum arbitrium ; est enim pulsatio et aspiratio Dei ad corda nostra, similis aeri in fenestram clausam aspiranti; sed quia non aperit nobis ex necessitate eadem corda, sed nobis libere consentientibus, quamvis causa prior efficiens quæ nos convertit sit ejus spiratio et motio præveniens, tamen dispositio materialis (quæ hoc modo potest dici causa) est assensio nostra ; sicuti causa efficiens præveniens cur fenestra aperitur est aer intrans, sed causa materialis cur aer iniret est quia fenestra aperitur. »

§ II. — *Solvuntur objectiones ex tensione libertatis.*

Objicies I» cum Tournely q. de scientia media et q. 9 de Grat. a. 1. Doctrina quæ admittit decreta prædeterminantia et gratiam per se efficacem, conciliari non

potest cum dogmate catholico circa humanam libertatem. Ergo. *Prob. ant.* Fides statuit *liberum arbitrium motum et excitatum a Deo posse dissentire si velit.* lia Trid. sess. fi, can 4; et, *Dei inspirationem posse abjicere:* ib. cap. 3. Placet integros textus referre. Cap. 5, postquam dixit concilium exordium justificationis sumi a gratia præveniente cui cooperamur assenliendo libere et qua disponimur ad justificationem, subdit : « Ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam abjicere potest. » Et can. 4: « Si quis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum nihil cooperari assenliendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad oblinendam justificationis gratiam se disponat ac præterea paret, neque posse dissentire si velit, sed velut inanime quoddam nihil omnino agere , mereque passive se habere: anathema sit. » Et loquitur concilium de gratia efficaci quoquo modo si efficax; tum quia loquitur de gratia cui de facto homo cooperatur et assentitur; tum quia loquitur de gratia per quam Lutherus et Calvinus dicebant tolli libertatem , dicebant autem tolli libertatem per gratiam efficacem : atqui decreto prædeterminanti et gratiæ per se efficaci habenti infallibilem nexum cum consensu voluntatis, voluntas dissentire non potest, alias decretum non esset prædeterminans nec gratia a se efficax, quam voluntas dissensu suo posset reddere inefficacem et irritam : ergo.

Et hinc contendunt Lessius, Molina, Vasques et alii, ex his decretis quæ vocant inextricabilia et plusquam adamantina, fatum induci, libertatem tolli, homines in desperationem induci, socordiam , teporem et ignaviam hominibus afferri, studium virtutis retundi, inclinari homines ad dissolutionem vite , laudem detrahi bonis operibus, orationes refrigescere et extinguere, exhortationes et correptiones languescere et auferri, etc. « Hanc doctrinam favere hæreticis hujus temporis, ideoque dignam esse ut per Ecclesiæ censuram damnetur, vel potius jam damnata declaretur; nam licet non sub ea voce, sub aliis æquivalentibus jam damnata est, ut quod gratia necessitatem

• inducat; necessitas enim et prædeterminatio ad unum, idem sunt tanquam definitio et definitum. » Ita Snares quoad hæc ultima verba in opere posthumo, De vera intelligentia auxilii efficacis, cap. ultimo.

.Antequam respondeam, præmitto 1° hæc omnia et alia similia petita ex læsione libertatis, a Pelagianis et Semi-Pelagianis fuisse olim objecta S. Augustino, ut per singula probat noster Gonetus disp. 5 de voluntate Dei a. 4, § 2, *ct patet* ex Epist. Prosperi ad S. Aug. ubi refert Massilienses dicere « Hoc propositum vocationis.... et lapsis curam resurgendi adimere, et sanctis occasionem teporis afferre; eo quod utraque parte superflnus labor sit... Quoquo enim modo se egerint, non posse aliud erga cos quam Deus definit vit accidere. » Et infra: « Removeri itaque omnem industriam, totique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniât voluntates, et sub hoc prædestinationis nomine, fatalem quamdam induci necessitatem. » Item hæc fere omnia sibi objicit et solvit S. Thomas variis in locis. l. p. q. 19, a. 8, q. 105, a. 4, l. 2, q. 10, a. 4, q. 6 de verit. a. 5 ct 5, et q. 25, a. 5, Scont. Gent. c. 88, 89, 90 ct 94, q. 6 de malo a. unico, q. 5 de potent, a. 7 ct alibi. At vero si contra SS. Augustini et Thomæ doctrinam eadem militent argumenta quæ nunc objiciuntur contra Thomistarum doctrinam, necesse est esse ulrinque eandem.

Præmitto 2° cl suppono tanquam certum, Deum esse causam efficientem nostræ libertatis non solum potentialis, sed etiam actualis, id est, liberi actus et liberæ determinationis voluntatis. Id probavimus J5 et 4 super ari. ct ut pauca repetam, i° quia Deus est prima et universalissima causa totius entis et modorum entis; seu, ut dicit S. Thomas, causa profundens totum ens ct omnes ejus differentias, ita ut nihil sit in rerum natura existens quod subterfugiat ejus causalitatem, consequenter nec nostra libertas actualis: 2° quia libertas actualis est perfectio, potentia enim est propter actum el per illum perficitur; imo est perfectio simpliciter simplex, utpote quæ in Deo reperitur; etsi asalur de libertate actuali in ordine salitatis, ecquid supernaturalis. Quis autem negabit hujusmodi perfectionem esse cli-

citer causatam et participatam a Deo libero per essentiam, fonte totius perfectionis et auctore totius supernaturalitatis? Non est vero Dens causa efficiens liberæ determinationis nostræ voluntatis præ decretum indifferens, istud enim non datur ut determinet voluntatem; alias, secundum adversarios, libertatem læderet; sed ut concurrat cum ipsa dum ex se se determinaverit, est namque indifferens ut concurrat ad consensum vel dissensum inedia determinatione voluntatis. Insuper ab indifferenti ut tali non potest magis procedere aliquid determinatum quam frigidum a calido vel album a nigro, ita ut posito solo decreto indifférente, voluntas, quæ etiam est indifferens ante suam determinationem, in æternum maneret otiosa et suspensa ab actu. Restat ergo quod Deus sit causa efficiens nostræ libertatis actualis per decretum determinans et motionem a se efficacem ab illo descendentem, qua voluntas ab indifferentia sua passiva quasi a somno excutitur ct reducitur de potentia ad actum. Nihil prorsus igitur ex decreto prædeterminante et gratia per se efficaci timendum pro libertate humana; causa enim causando effectum, ipsum non destruit, sed ponit. Confer quæ superius dixi locis citatis.

Hic q. 85. a. i. nd 5. q. 5. de malo. n. 5. nd 5. l. 2. q. 9. n. 4. — *Si dicas*, de ratione potentia liberæ esse quod si causa sui motus, quod seipsam moveat et determinet. *Respondet* tibi S. Thomas « quod » equidem liberum arbitrium sit causa sui » motus, quia homo per liberum arbitrium » seipsum movet ad agendum. Non tamen » hoc est de necessitate libertatis, quod sit » prima causa sui id quod liberum est; si » cut nec ad hoc quod aliquid sit causa al- » terius, requiritur quod sit prima causa » ejus. Deus igitur est prima causa movens » ct naturales causas et voluntarias; ct si » cut naturalibus causis movendo eas, non » aufert quin actus earum sint naturales » ita movendo causas voluntarias, non au- » fert quin actiones earum sint voluntariæ, » sed potius hoc in eis facit, operatur enim » in unoquoque secundum ejus proprietatem. » .Movel ergo Deos potentiam tibi- » tain, non præcise ut moveatur et/jihil agat; neque determinat præcise ut determine ur, sed movet et determinat tanquam pnxmm

movens, ut ipsa tanquam secundum inovens primo subordinatum et in suo ordine se etiam moveat, determinet et agat, et quidem libere, nimirum sub indifferentia iudicii et servando potentiam ad oppositum, quia operatur in unoquoque secundum ejus proprietatem, moveturque nedum ad substantiam, sed etiam ad modum actus.

Si reponas potentiam liberam esse dominam sui actus; hoc ipso autem quo ab alio efficaciter et infallibiliter determinatur, non est amplius domina sui actus. *Ita respondet* iterum S. Thomas — p. 5. de pot. a. 7. ad 15. — « Quod voluntas dicatur habere dominium sui actus non per exclusionem causae primae, sed quia causa prima non ita agit in voluntate ut cam de necessitate ad unum determinet, si eut determinat naturam; et ideo determinatio actus relinquitur in potestate rationis et voluntatis. » Hæc est igitur causa allincinalionis adversariorum, quod fingant libertatem humanam quasi alterum Deum quia in sui exercitio et actu excusserit dependentiam a suo creatore. Quod quam sit alienum a fide et recta ratione novit quisquis attenderit adjura divinitatis et conditionem entis creati; *idque jam patet ex dictis* et iterum *patebit ex dicendis* infra in responsione ad sextam instantiam Tournely.

Præmitto 5° quod si adversarii absolute concedant concilium loqui de gratia de qua loquebantur Lutherus et Calvinus, inde habemus quod concilium supponat dari gratiam efficacem quando definit hominem posse dissentire Deo moventi; quia de gratia per se efficaci loquebantur Lutherus et Calvinus quando dicebant hominem non posse dissentire Deo minenti; propositio autem affirmativa vera, qualis est propositio concilii, est de subjecto supponente.

Sed quidquid sit de mente adversariorum, saltem certo certius est patres concilii apprimè novisse Lutherum et Calvinum defendere gratiam per se efficacem, et ex eo principio inferre tolli libertatem: vel ergo judicarunt Patres concilii antecedens esse erroneum et hæreticum, vel duntaxat illationem esse illegitimam et hæreticam. Mon prunum, alioquin debuissent illud concepti» (enninis proscribere, quod non fecerunt: ergo secundum. Ita autem uno or< nos Thoinisiæ omnes etiam judicamus, nimirum ex gratia per se efficaci illegitime

et hæretice inferri eversionem libertati?; contrarium judicant Molinistæ. Hinc videat æquus lector qui verius mentem concilii assequantur, et an possit cum aliqua verisimilitudine asseri sententiam Thomistarum esse a conc. Trid. damnatam. Circum concordiam doctrinæ conc. Trid. cum doctrina Thomistarum, vide, si lubet, Antonium Reginaldum de mente concilii Trid. et Antoninum Massoulie tom. i, diss. 2, q. 9.

His promissis, imprimis *posset* breviter *respondere ad argumentum* cum quodam recentiore Thomiste, *distinguendo ultimam min. sic*. Decreto prædeterminant! et gratiæ per se efficaci homo non potest dissentire potentia divinæ voluntati non subjecta, qualem astruunt adversarii, C. potentia divinæ voluntati subjecta, qualem astruunt SS. Patres et qualis debet asstrui, 2V. Verum est igitur posse creatam voluntatem resistere divinæ motioni per se efficaci; quia, ut ait S. Thomas 1 2, q. 10, a. 4, ad 1: « Voluntas divina non potest se extendit ad hoc ut aliquid fiat per rem quam movet, sed ut etiam eo modo fiat quo congruit naturæ ipsius: et ideo magis repugnaret divinæ motioni, si voluntas ex necessitate moveretur, id est absque potentia ad oppositum, quod suæ naturæ non competit, quam si moveretur libere prout competit suæ naturæ. » Sed etiam verum est hanc dissentendi potentiam ita esse divinæ potentiae subjectam, ut Deus possit facile voluntatem ita movere ut ipsa non dissentiat; alioquin Deus non esset omnipotens, ut arguit S. Aug. in Enchirid. cap. 96; et ideo non sequitur ex illa potentia dissentendi decretum non esse prædeterminans nec gratiam a se efficacem. Hæc solutio est brevis et optima, nascitur ex præiaculis fundamentis, neque quoad substantiam differt a sequenti; sed quia solutio communis in schola Thomistica datur per distinctionem sensus compositio! divisi, et hanc distinctionem totis viribus impetant adversarii, ne videamur eorum leia formidare, et hærentes modo loquendi recepto in scholis nostris.

*Besp. ad arg. N. ant. id prob. *». min* Atqui decreto prædeterminante et gratiæ per se efficaci, etc. voluntas non potest dissentire, potentia consequente, potentia futuritionis, in sensu composito (hæc enim sunt synonyma), hoc est, voluntas nunquam

test simul jungere non actum cum motione ad actum, *C. min.* quia cum motio sit simul tempore cum actu, illum enim praece- dit tantum natura et causalitale, sequere- tur quod posset simul jungere non actum cum actu, quod implicat. Voluntas non po- test dissentire potentia antecedente, poten- tia possibilitatis, in sensu diviso, hoc est, sub illa motione non servat potentiam dis- sentiendi, *N.* Quia, ut jam sæpe diximus— Hic q. 19. a. S. 0. et ad 2. 1. 2. q. 10. a. 4. ad 1. et alibi. — ex D. Thoma et pluries dicemus, est enim inconcussa et fundamen- talis ratio, sic Deus vult nos agere, ut etiam velint nos libere agere, et sic movet ad agen- dum, ut etiam moveat ad libere agendum ; seu, ut communiter dicitur, movet non so- lum ad substantiam actus, sed etiam ad ejus modum qui est libertas : et cum ejus voluntas sit omnipotentissima et ellicacissi- ma, sicut et ejus motio, sequitur necessa- rio nos libere agere, et consequenter nos servare sub ista motione potentiam illi re- sistendi et eam abjiciendi. Intelligesemper, ut supra explicuimus — in 4. d. 11. q. 1. tt. 5. quæstiuDC. 5. ad 2. — ex D. Th. 710H *secundum resistantiam ad agentem, sed secundum impedimentum eflectus.*

Sic ergo intelligenda est hæc famosa distinctio sensus compositi et divisi, ut sensus compositus componat cum actu aut cum prerequisite natura tantum ad actum, non actum aut actum oppositum; ut si dicas, *sedens potest stare*, significat in sensu composito quod possit sedere simul et stare, seu componere sessionem cum statione. Sensus divisus dividit actum non a potentia ad non actum seu actum oppositum, sed a non actu tantum, seu ab actu opposito; ut si dicas, *sedens potest stare*, significat in sensu diviso quod sedens sub sessione retineat potentiam standi, non tamen componendi simul stationem cum sessione. Uno verbo, sensus compositus importat potentiam simultatis, sensus divisus simultatem potentiæ.

Aliter Calvinus intellexit hanc distinctionem. Secundum illum sensus compositus comonit actum cum potentia ad non actum; ethic est noster sensus divisus. Sensus autem ejus divisus dividit ab actu potentiam ad non actum, ita ut juxta illam præniutusad agendum non possit non agere in sensu composito, id est, stante præmo-

tionem non habet potentiam non agendi : possit in sensu diviso, id est, sublata præmotione habet potentiam non agendi, sicut inquit, vinctus catenis non habet potentiam currendi in sensu composito, id est. manentibus vinculis; habet potentiam currendi in sensu diviso, id est, sublatis vinculis. Hunc sensum hæreticum, quem damnamus et exeeramus, non erubuerunt aliquando nobis imponere quidam adversariorum, | cetali ex eadem schola, inter quos Annafus senior factus et ipse Tournely in quibusdam locis ab hac calumnia nos vindicent.

Hanc ergo distine ionem scuos compo-
 siti et divisi catholice intellectam, non esse
 a Thomistis inveniam, ut quidam somnia-
 runt, ad eludendum hoc argumentum ex
 concilio Trid. et alia a læsione libertatis
 petita, inde constat quod Magister senten-
 tiarum eam adhibuerit in 1, de 38 circa fi-
 nem, et ex eo insigniores theologi eam
 usurparunt, praesertim S. Thomas ibid. q.
 1, a. 3, ad 3, specialius q. 6 de verit. a. 4,
 ad 8, ubi ait : « Dicitur communiter quod
 » hæc : Deus potest non prædeslinalutn
 » prædestinare, vel prxdestinatum non
 » prædestinare, in sensu compositio est fal-
 » sa, in diviso vera; et ideo omnes locutio-
 » nes illæ quæ sensum compositum impli-
 » cant, sunt falsæ simpliciter. » Audis, *dici-
 tur communiter*; ergo erat jam communis
 hæc distinctio temporibus D. Thomæ. Item
 q. 23 de verit. a. 5, quærens utrum di' ini-
 voluntas rebus volilis necessitatem impo-
 nat, sibi objicit, « quod non esse ejusquod
 est volition a Deo, non potest stare cum
 divina voluntate; hæc enim duo incom-
 possibilia sunt, quod Deus velit aliquid
 esse et non sit : unde sequi videtur re-
 bus volilis necessitatem imponi, » res-
 pondet n quod, quamvis non esse effectus
 » divinæ voluntatis non possit simul stare
 « cum divina voluntate, tamen potentia
 » deficiendi effectum simul stat cum divina
 » voluntate; non enim sunt ista incompos-
 sibilia, Deus vult istum salvari et iste
 potest damnari; sed ista sunt itiCGmpos-
 sibilia, Deus vult istum salvari et iste
 damnatur. » Quia composita est et con-
 jungit actum cum actu. Ita S. Doctor quem,
 nec detracta syllaba, adoptant et sequun-
 tur Thomistæ.

Hanc etiam distinctionem ijsimet adversarii et omnes hinc theologi inq philo-

»
||
·
»
||
V
|
|
μ
π
||
»
|
»
·
◆
∨
*
*
*
◆
·
·
»
»

sophi adhibent et adhibere tenentur. Cum enim dico, Album potest esse nigrum, Sedens potest stare, hæ propositiones apud omnes veræ sunt in sensu diviso, falsæ in sensu composito. *Omnis qui natus est e.r Deo..... non potest peccare*, 1 Joan. 5, verum est in sensu composito, falsum in sensu diviso. Prædestinatus potest damnari, Quod prescitur a Deo futurum potest non evenire, verum est apud omnes in sensu diviso, falsum in sensu composito. Supposito decreto de unico mundo creando, Deus potest alium creare in sensu diviso, non in sensu composito. Christus potuit non obire mortem præceptam a Patre in sensu diviso, non composito. Homo potest resistere gratiæ congruus, juxta adversarios, non in sensu composito sed diviso. Tandem in subjecta materia, concilium Trid. definiendo liberum arbitrium posse dissentire gratiæ, loquitur de gratia efficaci, ut dictum est, quoquo modo sit efficax : quæro ab adversariis quo sensu homo potest dissentire huius gratiæ efficaci ; non sane in sensu composito, alioquin gratia quæ supponitur efficax non foret efficax : ergo in sensu diviso.

Despondent quidam ex adversariis, in sua sententia dissensum posse conjungi cum entitate gratiæ efficaci secundum se, quamvis non possit conjungi cum gratia efficaci reduplicative ut efficax est. Data hac subtilitate ad quam non puto concilium attendisse, nos possumus pariter respondere, dissensum posse conjungi cum gratia, si spectetur secundum suam entitatem, et prout est accidens receptum in voluntate ; sic enim est mutabilis secundum subjectum in quo recipitur, juxta illud tritum: *Quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur*. Non tamen potest conjungi dissensus cum gratia si spectetur ut est quædam vis omnipotentia divina, seu ut est virtus ut instrumentum divina artis. Ita respondet Alvares disp. 95 de auxiliis, et responsio est D. Th. q. 24 de verit. a. 8, ad 6, his verbis : « Dicendum quod ejus » quod recipitur in aliquo, considerari potest et esse et ratio. Secundum quidem » esse suum, est in eo in quo recipitur per » modum recipientis : sed tamen ipsum recipientis trahitur ad suam rationem, sicut » calor receptus in aqua habet esse in aqua » per modum aquæ, in quantum scilicet

» inest aquæ ut accidens subjecto; tamen » aquam trahit a naturali sua dispositio- » ne, ad hoc quod fiat calida et facial ac- » tum caloris, et similiter lux aerem licet » non contra naturam aeris- Ha et gratia » secundum esse suum, est in libero ar- » bitrio per modum ejus, sicut accidens in » subjecto (*scilicet mutabiliter*), sed ta- » men ad rationem suæ immutabilitatis li- » herum arbitrium pertrahit, ipsum Deo » conjungens. » Si ergo ad salvandam libertatem sufficit in sententia adversariorum, quod voluntas possit conjungere dissensum cum entitate gratiæ, licet non possit conjungere cum gratia ut efficax est, sufficit pariter in nostra sententia, quod possit conjungere dissensum cum gratia ut est res seu entitas, licet non possit conjungere cum ea ut est ratio seu virtus divina potentia.

Est quidem discrimen quod in nostra sententia, gratia vi sua sit efficax, non in opposita sententia, sed quoad concordiam libertatis non videtur discrimen. In opposita sententia gratia est efficax ex congruitate, qua supposita habet infallibiliter effectum, et sub directione scientiæ mediæ habet infallibilitatem omnimodam; et tamen ista infallibilitas omnimoda non officit libertati, quia voluntas potest conjungere dissensum cum gratia secundum entitatem spectata, licet non possit conjungere cum ea ut efficax est : idem a nobis dictum puta.

Sed adverte hanc potentiam conjungendi dissensum in utraque sententia, esse duntaxat antecedentem et divisam ab actu, non consequentem et conjunctam cum actu ; quia juxta S. Th. cum actus sint in singularibus ubi omnes circumstantiæ concurrent, potentia consequens et conjuncta cum actu, debet etiam cum omnibus circumstantiis conjungi : unde si voluntas humana posset potentia consequente dissensum conjungere cum gratia efficaci, non solum conjungeret cum gratia ut est res vel entitas, sed etiam ut ratio est, vel ut est efficax, quod implicat. At vero potentia antecedens et divisa ab actu, est, ut ita dicam, precisiva, et potest respicere motionem gratiæ precise ut est res seu entitas, et non ut est ratio aut ut efficax. El hinc vides hanc distinctionem reincidentem in distinctionem sensus compositi et divisi.

Bespondent iterum adversarii, admittendam quidem esse distinctionem sensus compositi et divisi, quatenus sensus compositus formari, potest ex suppositione actus praeclise : ut, qui vult, potest non velle in sensu diviso, non composito; qui libere sedet, potest stare in sensu diviso, non composito : secus autem si formetur ex suppositione antecedente inferente infallibiliter actum; inde enim putant non stare libertatem, et dicunt quod debeat intelligi sensus divisus sublata motione, et sensus compositus posita motione.

Sed contra. Prædestinatio est suppositio antecedens ex qua infertur infallibiliter actus, et tamen ex ista suppositione antecedente, secundum D. Thomam mox laudatum, fit sensus divisus et compositus, ita ut prædestinatus possit damnari in sensu diviso, et non possit in sensu composito. Idem dic de præscientia Dei. Et quoad ipsam motionem de qua est quaestio, quæ etiam ponit aliquid in voluntate ex qua sequitur infallibiliter actus, dicit S. Doctor 12, q. 10, a. 4, ad 5 : « Si Deus movet voluntatem ad aliquid, impossibile est poni quod voluntas ad illud non moveatur, Non tamen est impossibile simpliciter : unde non sequitur quod voluntas a Deo ex necessitate moveatur. Ergo motioni divinæ voluntas potest dissentire in sensu diviso, non potest in sensu composito. Et ratio S. Doctoris quam jam sæpe diximus nec satis repetemus, est, quia infallibilitas et efficacia tam divinæ voluntatis quam divinæ motionis, cadunt non solum super substantiam actus sed etiam super ejus modum seu libertatem ; non enim solum vult et movet ut actus fiat, sed ut libere fiat sive que servetur potentia ad oppositum. Unde perinde potest fieri sensus compositus cum actu, supposita illa voluntate seu motione antecedente, ac si actus a sola voluntate procederet.

Petes utrum possit etiam admitti quod voluntas possit in sensu diviso frustrare divinum decretum, seu divinam motionem, sicut dicimus quod possit resistere seu dissentire in sensu diviso?

Il. probabilius negative. Ratio disparitatis est, quod frustratio, cum importet totalem et absolutam evacuationem divinæ efficaciam, sit aliquid secundum se impossibile, ad quod non datur potentia. At vero

dissentire seu resistere divinæ motioni, non quidem secundum resistantiam ad agentem, sed secundum impedimentum effectus, ut dictum est, quantum est ex meritis actus ad quem Deus movet sub indifferentia judicii, non est aliquid secundum se impossibile, ad quod proinde potest dari et datur potentia.

Instat Tournely pro parte Molinistarum q. 9 cit. de grat. a. 1 : « Hæc responsio (secundum sensum divisum et compositum) videtur aliis rem longe magis involvere et obscurare quam explicare. 1° Quia fatere voluntatem in sensu composito gratiæ moventi dissentire non posse : attamen concilium asserit eam posse dissentire in ipso sensu composito motionis divinæ : *Deo*, inquit, *cor hominis tangente dissentire potest si vel* M. Non potuit synodus clarius sensum illum compositum exprimere. 20 Sensus ille compositus vel cadit in ipsam Dei motionem actualem, vel in actionem hominis : si in motionem Dei cui voluntas in sensu composito dissentire non possit. adversatur, ut mox diximus, verbis concilii, *Deo tangente cor hominis*. Deinde de vero sensu ille omnino absurdus et ridiculus foret. Quid enim est voluntatem in sensu composito gratiæ moventi non posse dissentire, posse vero in sensu diviso; nisi eam posse sublata seu remota motione, illa vero stante non posse, quod sane ridiculum et absonum videtur? Perinde ac si quis, servata proportione, diceret hominem vinculis constrictum ambulare posse in sensu diviso, id est, si solvantur vincula; non posse vero in sensu composito, id est, si vincula remaneant. Egregia vero solutio ! quis enim istud revocat in dubium ? Porro non de sensu diviso quælio hic est, sed de sensu composito. Si vero sensus compositus dicatur cadere in ipsam hominis actionem, ut sensus sit, voluntas divina gratia excitata et adjuta non potest quin agat, non potest simul componere actionem cum non actione, consensum cum dissensu (quem revera sensum videntur adversarii innuere), non minus aliis videtur absurda responsio : namque ipsa hominis a Deo moti et excitati actio, inii separabilis est ab actione Dei moventis electi et animi... Ergo in quamcumque pœ-

» tem se vertant, in mox dictam absurdita-
 ■ tem anciores responsionis rccidere vider -
 » tor, etc. 3° Polcn'ia illa quam voluntas a
 ■ Deo mota el cxci'a'a relinet ad dissen-
 v sum, ner proxima nec expedita est, sed
 » remoia dun'axat el ligata , quæ a volun-
 » late v m sui determinaiivam sou activam
 • tollit indifferentiam. *Prob.* Quia volun-
 « tas si motionis Dei antecedentis et ριχτ-
 ῆ viæ, priorilatesaltern naturæ jam deter-
 » minala supponitur, alias motio ilia efficax
 » non esset : ergo indeterminata non re-
 » manet voluntas, nec consequenter suam
 » conservat activam indilferentiam. »

Deinde cursun delibatis quibusdam res-
 ponsionibus Thomislarum, ulquod cx phy-
 sica motione voluntas habeat quod se de-
 terminet, quod voluntas suh ipsa motione
 indilferentiam activam retineat, quod Deo
 non desit modus quo libertatem cum mo-
 tione prævia conciliet, quoniam non tan-
 tum substantiam, verum etiam modum ac-
 tus attingit, sic pergit urgendo doctor Mo-
 linianus.

« 4° *Esto*, quod verissimum est, volun-
 > tas active seu vitaliter, ut aiunt, agat, nec
 » mere se passive habeat; at saltem non
 ■ agit libere, nec cum ea indifferentia qua
 » possit non agere, siquidem invincibiliter
 » el insuperabililer determinata est. Atta-
 » men dixit S. Aug. antea laudatus, *Utve-*
 » *limus suum esse voluit et nostrum,*
 » *suum vocando, nostrum sequendo.* At-
 » que pervulgata est in scholis definitio
 ■ aelivæ indifferentis, perquam scilicet,
 » positis omnibus ad agendum prxrequi-
 » sitis, voluntas agere potest vel non agere.
 » 5° Indifferentia suspensiva ea ipsa est
 « quam exigit synodus Trid. loco cit. cum
 » ait voluntatem Deo moventi et excitanti
 » posse dissentire si velit : quippe si po-
 » test dissentire, potest actum dissensus
 • suspendere. Et vero eam synodus indif-
 » ferendam exigit quam novatores Luthe-
 » rus et Calvinus negabant : at nunquam
 » illi negarunt indilferentiam positivam
 » per quam voluntas active seu vitaliter
 » agit sub gratia, sicut ostendimus in pri-
 ■ ma hujus tractatus parte , cum de variis
 • circa modum agendi gratiæ erroribus
 » disserebamus; sed negarunt duntaxat in
 » differentiamsuspensivam perquam pos-
 ■ set volunlasconsentire vel dissentire gra-
 • tiz moventi, quod nempe contenderimi

» necessitate quadam ineluctabili volnnta-
 » tem ad bonum per gratiam compelli at
 ■ de'e minari. 6» Cerium miii'cm est ac
 » de fide, stare hominis liber alem cura
 « modone gratia*, sed exponi non |Mite<
 .. qua ratione concilietur ea libertas seu
 » modus agendi libere cum motione pra-
 » via antecedente ac physice ad unum de-
 » terminante ; qui modus non salis expli-
 » catur cum dicitur Deum attingere non
 « tantum substantiam, sed et modum ac-
 » tionis. Ita quidem est, ad hoc ipsum est
 » quod contendunt intelligi el explicari
 » non posse, quomodo conservet liberta-
 » tem actionis cum illa motione prævia,
 » physice ac indcclinabiliterpræinovenle.»
 His dictis, siibjungitTournely pro respon-
 sione ex parte nostra : « Verum consule
 » quæ de hoc ipso argumento jam diximus
 » in tract, de Attributis, q. de scientia me-
 » dia, ubi solvuntur argumenta quibus
 » scientiæ medix vindices oppositamTho-
 » mistarum sententiam impugnant. »

Crederes his auditis, lector, Tournely
 abunde refutasse loco ad quem nos remit-
 tit , omnia quæ hic nobis objicit : minime
 prorsus ; hæc quidem illic, objicit, sed si-
 cut hic insoluta relinquit ; quiniino, nui
 tantum non solvit, sed ad majorem invi-
 diam scholæ noslræ, adjicit modum qmiu
 Thomistæ adhibent ad conciliandam h
 bertatem cum efficacia gratiæ, esse vagum
 et indeterminatum nihilquc Im is afferre.
 « Dic quæso , inquit, au tibi clarius du-
 », cescit modus conciliandi libertatem cimi
 » gratia, quando audisti Deum esse pri-
 » mum agens, primum liberum, qui suum
 » cuique creaturæ agendi modum conser-
 » vat, necessariis necessarium , libens li-
 » herum? Præclara hæc quidem. An vero
 » inde rem clarius inlclligis aut saltem
 » minus obscure?... Modus quem profe-
 « runt Thomistæ... non servat proprium
 » agendi modum libertatis crcatæ, in eo
 » positum ut scipsam determinet ad agen-
 » dum ■ in opinione vero Thomistarum ,
 » voluntas ad agendum applicatur et de-
 » terminatur motione prævia et antece-
 » denti, ineluctabili et insuperabili. Illec
 . igitur duo aliis ltheo'ogis secimi pugnare
 . videatur; et Deum hominis libertatem
 » illæsam conservare, et simul aliquid
 * prævium et antecedens immittere in Vv-
 xluotatem, quod illam infallibililer, in-

- victæ, insuperabilitcr ad unum deter-
- minât. »

Hic quantum ad præsens argumentum sistit Tournely eo loci de scientia media ad quem nos remittit, et illic sicut q. 9 de grat. Thomistas mutos tanquam victos el qui nihil habent quod respondeant dimittit, et hoc vocat doctor officiosus *solvere argumenta quibus scientiæ rnediæ vinctices oppositam Thomislarum sententiam impugnant*. Adeo verum est quod initio dissertationis de scientia media observavi, hunc theologum esse a capite ad talosMolinianum, xelle tamen haberi neutri parti addictum, forte ut hac arte majorem suis dictis conciliet auctoritatem, el incautos in suas paries pertrahat. Quod multis contigisse et in dies contingere accipimus. Attamen omnia quæ hic objicit satis obscure Tournely, sunt argumenta tyronum et cavillationes jam dudum antiquati; ita ut mihi mirum sic hæc veterano professori visa fuisse *momenta numero et pondere gravissima*. Sed cur mirum? Ita s piunt palata Molinianis affectibus præoccupato. Ad omnia ergo sigillatim et succæcte respondeo.

Id primum, nego prorsus concilium asserere voluntatem posse dissentire gratia moventi in sensu composito, quin politis contrarium ex toto contextu aperte sequitur; loquitur enim, ut dictum est, de gratia efficaci qua efficaci, quia loquitur de gratia de qua loquebantur hæretici et cui de facto cooperamur et assenlimur; non potuit autem concilium asserere voluntatem posse dissentire gratiæ efficaci qua tali in sensu composito, nisi assereret simul duo contradictoria, nimirum gratiam esse et non esse efficacem. Nihil ergo aliud importat ista phrasis : *Deo cor hominis tangente dissentire potest si velit*, quæ tamen non est in terminis concilii, ceu istaquæ est concilii in terminis: *Liberum hominis arbitrium a Deo motum et excitatum..... potest dissentire si velit*, quam quod sub illo tactu divino et motione homo retineat potentiam dissentiendi, ita ut si non dissentiat, non sit quia non potest, sed quia non vult; non vero quod possit cou ponere de facto dissensum cum illo tactu seu motione divina; sicut si dicerem : Deu Petrum prædestinante, Petrus potest damnari, non est sensus quod Pe-

true possit conjungere de fact*' suam damnationem cum Dei prædestinatione, sed quod sub Dei prædestinatione servit potentiam se damnandi.

Si quis reponat, esse de ratione dissensus quod res cui dissentitur simul existât, nemo enim dissentit rei quæ fuit aut erit, sed quæ est. *B.* id esse verum de dissensa actuali, non vero de potentia antecedente dissentiendi, de qua loquitur concilium. Idqueeo verius esi, quod non debeat intelligi de potentia dissentiendi motioni originative sumptæ, seu, ut loquiturS. Thomas supra laudatus, secundum resistantiam ad agentem, quasi homo posset cum Deo movente luctari et eum sibi subjicere, absurda foret el impia hæc intelligentia; sed de potentia dissentiendi motioni terminalive sumptæ, seu, ut loquitur S. Th. secundum impedimentum affectus. Potentia autem sic dissentiendi non importat coexistentiam motionis cum non actu seu cum actu opposito.

Ad secundum, B. quod sensus compositus cadat et in ipsam Dei motionem et in ipsam hominis actionem, quia sunt simul tempore, non quidem componendo cum motione Dei et actione hominis potentiam dissentiendi, ut hic vel ignoranter vel fraudulenter componit arguens; iste enim sensus compositus est Calvinislicus; sed componendo cum motione Dei et actione hominis ipsum dissensum actualem. Juxta autem hanc compositionem, posse dissentire in sensu diviso et non posse in sensu composito, non est posse dissentire sublata motione, et non posse ea stante; sed est posse dissentire sub ipsa motione, non tamen posse componere seu actu jungere dissensum cum illa. Et ista *solutio* non solum est *egregia*, sed etiam solida quam nemo deberet *revocare in dubium*.

Ad terhum, N. ant. Ad probationem. Equidem vi motionis præviæ voluntas determinatur, non ut nihil agat aut passive se habeat, sed ut ipsa se determinet in suo ordine ut secundum agens primo subordinationem, ita ut simul tempore el determinetur et se determinet; unde non salis accurate dicetur quod supponatur determinata, quasi foret aliquod instans in quo esset determinata el non se determinans. Et ideo A'. *conseq.* nempe quod inde non servet suam indifferentiam activam, quia

indifferentia activa non consistit in indeterminatione, hæc enim est indifferentia passiva et suspensionis, ut modo dicam; sed in tali determinatione, ut sub ea maneat potentia ad oppositum, alioquin voluntas, etiam dato quod se sola determinaret, se determinando amitteret indifferentiam activam et libertatem.

Ad quartum, N. ant. Ad primam probationem, dico quod *to invincibiliter et insuperabiliter* cadant non solum supra determinationem præcise, sed etiam supra ejus modum, ita ut voluntas invincibiliter et insuperabiliter se determinet libere; et magis repugnaret divinæ motioni, inquit S. Thom.—1. 2. q. 10. q. 4. ad 1.—supra cit. si voluntas de necessitate moveretur, quam si libere moveretur. *Ad verba S. Augustini*, respondimus dumdescientiamedia sensum esse, quod vocatio sit a solo Deo et non a nobis, consensus vero sit a nobis : sed quod ita sit a nobis ut non sit etiam a Deo, non dicit S. Augustinus; quin potius ubique contrarium affirmat : *Nos volumus, sed Deus in nobis operatur et velle*, lib. de Dono Persev. cap. 13. Quantum ad alteram probationem petitam ex definitione quam dicit arguens vulgatam in scholis indifferenti» activæ, *N.* hanc esse definitionem indifferentis activæ; est quidem vulgata definitio libertatis potentialis, intelligendo *prærequisita* tempore et non natura tantum : at definitio indifferenti® activæ quæ est ipsa libertas actualis, est quod sit facultas per quam positis omnibus natura prærequisitis ad agendum, voluntas sic agit ut possit non agere, potentia scilicet antecedente et in sensu diviso.

Ad quintum, R. totum niti æquivocatione seu terminorum abusu. Duplicem in libertate indifferentiam distinguunt theologi. Prima, quam vocant potentialem, privativam, negativam, suspensivam et passivam, est privatio seu negatio actus et determinationis, seu suspensio animi qua quis necdum se determinavit ad agendum : sic hominem otiosum et inertem solemus dicere indifferentem. Altera, quam vocant positivam et activam, est positio unius actus seu determinationis voluntatis cum potentia ad oppositum : sic qui actu ambulat : dicitur adhuc indifferens ad non ambulandum, quia sic ambulat, ut retineat simul potentiam promptam et expeditam ad non

ambulandum. Hæc indifferentia nec«ario requiritur ad libertatem, at non prima; alias et ipse Deus qui semper est in actu non foret liber, et ipse homo quoties ageret amitteret suam libertatem, quia tunc amitteret illam indifferentiam potentialem et suspensivam ad plura, se determinando hic et nunc ad hunc actum. Imo non solum ista indifferentia potentialis et suspensiva non requiritur ad libertatem, sed est ipsius malum et imperfectio; omnis enim potentia est propter actum, et in eo sita est ejus perfectio : quandiu ergo potentia libera manet otiosa et suspensa ab actu, imperfecta est, et tum demum debitam acquirit perfectionem, cum exit in actum servando potentiam ad oppositum.

His promissis, imprimis aperte falsum est concilium Trid. dum definit voluntatem Deo moventi posse dissentire si velit exigere indifferentiam suspensivam, siquidem supponat voluntatem jam motam et excitatam Deo moventi cooperari et assentiri. Sed, inquit Tournely, *Si potest dissentire, potest actum dissensus suspendere*. Forte est error typographi, et voluit ponere *actum consensus*; non enim tantum potest *actum dissensus* suspendere, dum consentit, sed de facto suspendit. Intelligendo ergo de actu consensus, verissimum est quod possit illum suspendere : at nisi, ut dixi, confundantur termini, non ea est indifferentia potentialis et suspensiva, sed positiva et activa quæ sic actu consentit ut possit non consentire. Eodem errore laborat quod sequitur. Equidem ultro concedimus Tridentinum eam exigere indifferentiam quam negabant Lutherus et Calvinus : at absolute negamus hos novatores non negasse indifferentiam activam et positivam, sed potentialem tantum et suspensivam; neque id vel minimum probavit Tournely loco ad quem nos revocat. At, inquit hic, *Non negarunt indifferentiam positivam per quam voluntas active et vitaliter agit sub gratia*. Et hic iterum terminorum abusus autæquivocalio; non enim indifferentia positiva ea est præcise per quam voluntas active et vitaliter agit : equus sub sessore active et vitaliter currit; non tamen cum indifferentia positiva, sed per quam voluntas vitaliter agit, servando potentiam ad oppositum; et hunc constanter negarunt nova-

SJLVUNTült OBJECTIONES.

lores, cum, ut ipscincl fate <ur Tournely, contenderent necessitate quadam ineluctabili voluntatem per gratiam determinari. Deconcilio Trident iterum redibit sermo

Ad sextum. Non mirum V'liuista*. qui volunt -n homine libertatem emancipatam et mdependentem a l)eo ,non posse eam conciliare cum divino decreto et gratia perse ellicaci- At, ut jam dixi, præpostera est hæc lixrlalis notio, quam nec S. Scriptura nec SS. Patres, præserlim S. Augustinus et S. Thomas, unquam agnoverunt, et per (piam divinitatis jui a subruunt ; ea enim posita , Deus non remanet prima et universalissima causa, non primum agens, primum liberum, primus molor ; periclitatur, ut ait S. August primus articulus fidei nostræ (pia credimus in Deum omnipotentem, creatorem visibilium et invisibilium, et plura alia sequuntur absurda de quibus jam non semel diximus Agnoscenda est ergo libertas in homine, sed creata, et hoc ipso (pio creata, sic dependens et subjecta voluntati sui creatoris, ut ab hac dependentia nec ipse Deus eam eximere poterit. Hoc ipso enim (pio est creatur et supremus Dominus omnium, omnia creata necessario ab illo dependent in esse et jperari. Homo igitur est agens liberum , æd in sd? ordine, nempe secundum primo 'Ubordinatmn, se movet, se determinat, »ed ut causa secunda sub motione et determinatione primæ causæ; habet dominium sui actus sed non supremum, nec independens ab altiori dominio quod Deus creator habet in illum, quasi supremus princeps in feudum. Hoc autem principio posito tanquam certissimo et inconcusso, suppose aliud non minus cerium aSS. Ang. el Thoma sa-pius assertum, Deum velle hominem, quem creavit liberum, dum agit, agere libere; — 1. 2. q. 10. a. 4. o. — quia ad Providentiam divinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed servare. Et cum divina voluntas sil omnipotentissima cleillcacissima, sicut et motio gratiæ ab ea descendens, sequitur necessario non solum quod homo agat, sed etiam quod agat libere; alio piin resisteretur voluntati omnipolentissimæ et cflieacissimæ, quod implicat. A ide textus D. Thom. a. precedent! 5 de mente D. Thomæ et alibi passim.

Hæc sunt sane *prcedara*, quia fundeta in principiis fidei noslræ et SS. Patribus, magno praesertim Augustino et Thoma. Hæc *præclara*^ quia pci ea creatori- et creaturæ jura servanto* llæsa , nec aliter servari possunt. Hæc, impiam, *praviora*, quia inde evanescit contradictio quam fingunt adversarii in hoc quod voluntas sit libera et ab alio determinetur, quod moveatur et se moveat, ob quam fictam contradictionem contendunt Deum quam; is omnipotentem hæc duo non posse magi* simul jungere quam efficerepanetem a num cum nigredine aut sine albedim-. Enim vero quæ vel contradictionis umbra quod secundum agens moveatur a primo, qm- l secundum liberum se determinet sub determinatione primi, salva suæ natura- con- diiione? Forte qui fecit voluntatem liberam , non poterii in ea operari aul eam movere absque destructione sui operis, aut non potuit facere voluntatem liberam nisi faceret a se independentem, quod est vera contradictio, *ut patet cx didis*. « Itane rerum ordo credi putarive permit » titur, inquit S. Fulgentius lib. de In- » carnat. el Grat. cap. 29, ut Deus qui » creator est hominis, valeat hominem fa- » cere, non mutare; et qui nullius eget » adjutorio ut hominem faciat, operari la- » men quod vult in hominis voluntate non » possit, priusquam in homine ipsum ve'le M reperent ?.....Hanc itaque amentiam, < t a fidelibus suis arceat, et ab infide ibus » auferat Deus. » Sed et eam ipsam quam imaginantur Molinistæ impHcantiam, ip e S. Thomas infra quæst. 105, a. 4, sibi secundo loco objicit his verbis : < I, - » liGn potest facere quod contradictoria u sint simul vera : hoc autem sequeretur si voluntatem moveret:nam voluntatem M moveri, est ex se moven, et non ab dio » ergo Deus non polest movere volu:-' - M tem. » En ipsum argumentum adwer a- riorum, en contradictionem illam qiwest ipsis quasi terriculum et oh quan i on ca- pi nt quomodo voluntas >e ril ere move.at, si moveatur a Deo. Audiant ergo S. Tho- mam : « Ad 2, inquit S. Doctor, dicendum » quod moveri voluntarie (cl libere), est » moveri ex se, id est, a principio intrin- » seco. Sed illud principium intrinsecum » potest esse ab alio principio exii insecu; » et sic moveri cx so, non repugnat ei

• «quod movetur ab alio. » Nulla est ergo contradictio juxta S. Th. quod voluntas a se moveatur et se moveat libere, nulla unde ratio cur id negent a Deo fieri; et hinc, et alia quæ sunt intima, non, videant adversarii quanto inlerilu di-tem a doctrina S. Thomæ.

iepoihs. Esto ex his, et præsertim ex illo celebri S. Th. principio, scilicet, Dei prædefini-tione in el | ræmotionem non esse, sed linn ad substantiam actus, sed etiam ad iulum, evincatur stare libertatem cum ia, rædel.nitione et promotione per se cari; non tamen satis explicatur modus n | ire coi.cordia nobis intelligi possit. />. mystei iuin esse. Mysteria autem, li-lia esse certo constare possit, tamen modo sint non facile explicatur: sed naulum hujus rei altitudo permittit, t is c modus explicari junctis duobus principiis D. Th. Piiinum est, Deum eie causas secundas, sive necessarias, ve liberas, secundum illarum dispositionem el exigentiam. Alterum est, Deum ra parare ei apiare causas ad suos effectus, non solum quatenus dedit eis virtutem in agendi necessario vel libere, sed iam disponendo omnia requisita ad elfecti-in. Ex eo igitur quod Deus accommodet motionem suam exigentiae et modo causarum sci undarum, impossibile est quod earum modum agendi impediatur; sed sub Deo movente agunt suo modo necessario vel libere perinde ac si ex se ipsis solis agerent. Ex eo vero quod Deus causas secundas aptet et proparet, sic eas suis consiliis accommodat, ut id ipsum agere postulent quod ipse vult eas agere: unde dum eas movet secundum hanc dispositionem ac exigentiam, infallibiliter et suaviter ac -ponte sua faciunt id quod Deus ab æterno decrevit ab eis fieri s sic v. g. in homine a quo vult libere elici hunc vel illum actum, non solum res exterius disponit, puta, removendo vel proponendo objecta, adhibendo aliorum ministerio correptiones, exhortationes, predicationes, exempla, etc. sed etiam intus agit, vel moraliter illustrando intellectum, vel physice movendo voluntatem per instinctus secretos et in-deliberatos; ita ut hæc voluntas sic disposita et preparata prorsus exigit promoveri ad hunc actum, qua promotione accedente, ultimo applicatur ad illum certis-

sime et liberrime eliciendum; et hoc est quod toties repetit S. Aug. Deum prapare voluntates et preparatas adjuvare. Hic solum est observandum quod, si in hac præparatione irrepat defectus ex quo actio imperfecta sequatur, is non est effective a Deo, sed permissive tantum; est autem a creatura ut a primo principio deficiente, ut explicabimus infra. Quia tamen non accidit nisi in quantum Deus permittit, non obstat infallibilitati ejus Providentiæ.

Insuper voluntas creata ratione dominii quod habet super suos actus se determinat, absque læsione suæ libertatis: quidni Deus, qui supremum dominium in voluntatem creatam et ejus actus sibi necessario reservavit, quique, ut dicit S. Augustinus, magis habet in sua potestate voluntates hominum quam ipsi suas, potest illas determinare salva earum libertate? Alioquin quomodo magis haberet in sua potestate voluntates hominum quam ipsi suas? At, inquis, voluntas se determinat sub indifferentia judicii, et ideo libere. Ita est, sed etiam Deus illam determinat sub indifferentia judicii. Non enim Deus nos movet sicut sessor movet equum, aut sicut movemus baculum seu oscilla, quæ est insulsa quorundam imaginatio; sed, ut modo dicebam, sicut agentia libera, facta propositione objecti indifferentis, præviis motionibus moralibus, quibus servatur indifferentia judicii, qua stante et servato con-natural! modo agendi inter intellectum el voluntatem, impossibile est voluntatem necessitari, ut alibi dicemus. Imo neque solum indifferentiam judicii, et inde amplitudinem voluntatis quæ uno actu non impletur, sed est capax ad infinita (et hæ sunt duæ radices libertatis), servat Deus; sed hoc ipso quo vult voluntatem libere agere, servat et confert quæcunque alia, si quæ sint, quæ requiruntur ad libertatem, seu ad hoc ut voluntas se determinando servet potentiam ad oppositum, ita ut sit etiam paratus ad oppositum concurrere si exigeret præsens voluntatis dispositio.

(Jrgibis. His non obstantibus, saltem negari non jiotest quin clarius et facilius intelligatur concordia libertatis creatæ cum Molinistarum decreto indifférente et gratia versatili, quæ non determinat voluntatem sed a voluntate determinatur, quam cuir

decreto prædeterminante Thomistarum et gratia per se efficaci, inferente infallibiliter actum.

B. 1°. *N. suppositum assumpti.* Non enim est creata aut creabilis libertas quæ ita sit a suo creatore independens, ut ipsa eum determinet, et ab ipso non determinetur; quia hoc involvit contradictionem. Esset enim creata et non esset, quia non subiceretur Deo in operari, quod tamen est essentielle creatura. Esset secunda causa, secundum agens, secundum liberum, ut supponitur; et non esset, quia se moveret, se determinaret, a nullo alio mota et determinata. Item Deus eadem ratione foret et non foret prima causa. Foret causa universalissima, ut supponitur, et non foret, quia esset aliquid in rerum natura existens quod subterfugeret ejus causalitatem, nempe nostra determinatio ut libera et ut a voluntate procedens, quod bene distingue. Quæ reponunt adversarii ut hæc et alia inconvenientia salvent, vide refutata a. præcedente t. 4, post 1 prob. a ratione.

A. 2°. 1). *ant.* Clarius et facilius intelligitur concordia libertatis humanæ cum gratia Molinistarum, eversis juribus divinitatis, *transeat ant.* salvis juribus divinitatis, *N. ant. Patet ex dictis.* Hæc autem duo, scilicet libertatis creatæ et divinitatis jura, in eorum conciliatione debent necessario salvari, nec aliter salvari posse arbitramur quam juxta data principia SS. Aug. et Thomæ.

Quod si forte adhuc remaneat quædam obscuritas, quia, ut dixi, mysterium est, et, ut ait S. Aug. lib. de Grat. Christi, cap. 47 : « Ista quæstio, ubi de libero arbitrio voluntatis et de gratia disputatur, » ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia, videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium potestur auferri. » *Numquid ideo negandum est quod apertum est*, inquit idem S. Aug. de Dono Persev. cap. 14, *quia comprehendere non potest quod occultum est?* Apertum et certum est nobis hominem esse liberum, et Deum illum reliquisse in manu consilii sui, ut eligeret quod vellet bonum vel malum. Pariter apertum et certum nobis est hominem absolute pendere a Deo in suo esse et operari, esse in manu Dei sicut lutum in manu figuli,

Deum de voluntatibus quod vult cum vult facere, habere cordium inclinandorum omnipotentissimam potestatem, operari in nobis velle et perficere et omnia opera nostra. At forte minus notum est quomodo stet ista libertas hominis cum hac summa a Deo dependentia. *Numquid ideo negandum est quod apertum est, quia comprehendere non potest quod occultum est?* Sic apertum et certum est Deum esse immutabilem, pariter apertum et certum est Deum esse liberum; at ignotum quomodo hæc duo, immutabilitas et libertas, simul coherereant. *Numquid ideo negandum est quod apertum est, quia comprehendere non potest quod occultum est?* In eo in naturalibus apertum et certum est Oceanum pati fluxum et refluxum, magnetem attrahere ferrum, astra in corpora nostra influere; et occultum quomodo hæc fiunt. *Numquid ideo negandum*, etc. Absurdum hoc philosophandi genus ab incertis ad certa, ab obscuris ad clara, et non potius a certis ad incerta, a claris ad obscura velle pervenire. Hæc ergo S. Augustini regula constanter est tenenda, et eo tenacius, quod fide divina nobis constet Deum longe plus posse facere quam possit humana ratio concipere, et quod ex hujus regulæ inobservantia plurimæ natæ sint hæreses. Præcipua enim fidei nostræ mysteria constant extremis apparenter adversis, ut Deum esse unum et trinum, Christum esse Deum et hominem, quorum concordiam capere cum non possent hæretici, alterutrum negarunt. Sic Arius ut trinitatem Personarum astrueret, unitatem naturæ negavit. E contra Sabelius ut unitatem naturæ vindicaret, distinctionem Personarum abstulit. Similiter Nestorius ut humanitatem in Christo defenderet, negavit divinitatem. E contra Eutyches, nescio qua utriusque confusione inventa, utramque sustulit.

Ex dictis colliges, quosdam perperam et infuudate dixisse, esse asylum ignorantiæ fateri concordiam libertatis humanæ cum gratia esse difficilem, nisi velint ipsum S. Augustinum in suis cum Pelagianis et Semi-Pelagianis concertationibus ad asylum ignorantis confugisse. Verius dixeris eos qui hanc concordiam facilem existimant et eam quasi sensibilem exhibere volunt, a semitis S. Augustini longius recedere.

Obj. 2. ex cod. cap. Suppositio antequam

dens nostram determinationem camque in-
Idlibiliter causans, infert necessitatem et
tollit libertatem : atqui tam decretum præ-
delertninans quam gratia per se efficax an-
tecedit determinationem nostram et eam
infallibiliter infert : ergo.

R. ex principiis positis, *D. maj.* Suppo-
silio antecedens determinationem nostram
i eam infallibiliter causans quoad substan-
tiam tantum, inferi necessitatem et tollit
libertatem, *C. maj.* infallibiliter causans et
substantiam actus et ejus modum, scilicet
libertatem, *N. maj.* Est enim unintelligi-
bile quod causa qua talis destruat suum ef-
fectum : unde, *distincta min. ad sensum*
maj. N. conscq. Solutio patet ex dictis in
præcedenti solutione. Hanc responsio-
nem confirmat quod hæc propositio cujus-
dam Petri de Rivo doctoris Lovaniensis,
Quod ex inimpedibili per necessariam
consequentiam sequitur, hoc inimpedi-
bile est et necessarium, fuerit damnata
Roms a Sixto IV an. 1476. Ita referunt
doctores Lovanienses in justificatione suæ
censuræ, cap. 4, n. 81, et Sylvius tum in
opusculo de primo Motore, tum in hac parte
q. 19, a. 8.

Inst. Necessitas antecedens juxta Ansel-
mum lib. 2 *Cur Deus homo*, cap. 18, tollit
libertatem : atqui decretum prædetenni-
nans et gratia a se efficax inferunt necessi-
tatem antecedentem : ergo. *Prob. min.*
Juxta Anselmum loco cit. est duplex ne-
cessitas, procedens et consequens t ■ Est,
» inquit, procedens necessitas quæ causa
» est ut res sit, et necessitas sequens quam
» res facit : procedens et efficiens necessi-
» tas est, cum dicitur coelum volvi, quia ne-
» cesse est ut volvatur ; sequens vero quæ
» nihil efficit, sed sic est cum dico te ex
» necessitate loqui, quia loqueris. Cum
» enim hoc dico, significo nihil facere posse
» ut dum loqueris non loquaris, non quod
» aliquid te cogat ad loquendum. Nam vio-
» lentia naturalis conditionis cogit coelum
» volvi, te vero nulla necessitas facit loqui.»
Atqui decretum prædelermnaus seu gratia
per se efficax est causa actus, et affert se-
cum aliquam necessitatem, impossibile
enim est esse decretum et re ipsa non sequi
effectum : ergo decretum per se efficax in-
fert necessitatem antecedentem.

/i. hoc argumentum in quo vim faciunt
adversarii, a S. Thoma sibi proponi hic q.

19, a. 8, sub his terminis : « Illud quod
» habet necessitatem ex priori, est neces-
» sarium absolute ; sed res creatæ compa-
» rantur ad voluntatem divinam sicut ad
» aliquid prius, a quo habent necessitatem,
» cum hæc condicionalis sit vera : Si Deus
» aliquid vult, illud est : ergo omne quod
» Deus vult est necessarium absolute. » En
ipsum argumentum quod magnificant ad-
versarii, cui sic respondet S. Thomas : « Ad
» tertium, dicendum quod posteriora lia-
» bent necessitatem ex prioribus secundum
» modum priorum. Unde et ea quæ fiunt a
» voluntate divina, talem necessitatem ha-
» bent qualem vult Deus ea habere, scili-
» cet, vel absolutam, vel condicionalem tan-
» tum, et sic non omnia sunt necessaria ab-
» solute : » quia scilicet, ut explicuerat in
corpore articuli, Deus non vult omnia ne-
cessario fieri, sed quædam contingenter et
libere. Ex hac perpetua et constanti doc-
trina S. Doctoris, *N. min. argumenti. 4d*
prob. D. min. Decretum per se efficax est
causa actus quoad substantiam et modum,
scilicet ipsam libertatem, *C. min.*, est causa
actus quoad substantiam tantum, *N. min.*
et conscq. Quamvis enim certissimum sit
et infallibile quod erit si Deus decrevit, non
tamen necessario erit quia Deus decrevit,
quin e contra libere erit quia Deus decrevit
ut libere sit ; et ex hoc quod certissime erit
libere, sequitur quod necessario erit, quia
non potest esse et non esse : sed, ut vides,
ista necessitas est ex suppositione quod
erit, et sic non est antecedens sed conse-
quens. Igitur certitudo et infalibilitas pe-
titur ex decreto, at non necessitas, hæc
enim solum petitur ex suppositione quod
erit ; quæ est necessitas consequens, ut vo-
cat Anselmus, seu, ut alii dicunt, neces-
sitas consequentiae, condicionalis, aut hypo-
thetica. Hanc esse mentem Anselmi constat
1° quia non dixit quod suppositio ante-
cedens tollat libertatem, sed necessitas an-
tecedens ; delinit autem necessitatem ante-
cedentem quæ est causa cur res fiat, id est,
quæ se tenet ex parte causæ et ipsam né-
cessitatē ad ponendum effectum ; necessita-
tem consequentem definit, quam res fecit,
id est, quæ petitur ex ipsa suppositione
objecti. Porro nulla necessitas cogit Deum
ad decernendum meum actum/neque ejus
decretum aut gratia ponit aliquid in mea
Voluntate quo cogar ita illum ponere ut

non possim non ponere, quin potius facit ul ita ponam quod possim non ponere : unde evidens est nullam hic esse necessitatem antecedentem, sed tantum consequentem. 2°. Et maxime, quia sic seipsum explicat D. Anselmus lib. de Concordia prae se, et lib. Arbit. ubi dicit : « Quoniam uquod Deus vult non potest non esse; si » vult hominis voluntatem nulla vel prohi- » heri necessitate ad volendum et vult ef- » fectum sequi voluntatem, tum necesse est » voluntatem esse liberam et esse quod » vult. » Ubi vides S. Anselmum probare ex efficacia divinæ voluntatis, sicut nos, et effectum a Deo intentum per voluntatem nostram esse certissime futurum, et tamen voluntatem nostram manere liberam, quia utrumque vult.

Per necessitatem itaque antecedentem eam solam intelligit S. Anselmus quæ est a causa vel cogente determinante necessario ad unum sine potentia ad oppositum, ut in naturalibus. Præter dicta, palet tum ab exemplis quibus lib. cit. *Cur Deus homo*, explicat necessitatem antecedentem, quæ sunt ortus solis et motus coeli, quæ constant esse agentia naturalia determinata ad unum sine potentia ad oppositum; tum ex lib. Concord, c. 10, ubi dicit : « Quamvis necesse sit fieri quæ præ- » ciuntur et prædestinantur, quædam præ- » cita et prædestinata non eveniunt ea ne- » cessitate quæ præcedit rem et facit, sed » ea quæ sequitur; non enim ea Deus, » quamvis prædeslinet, facit voluntatem » cogendo aut voluntati resistendo (*at- » tende ad hæc verba*), sed in sua illam » potestate dimittendo ; quamvis tamen » voluntas sua utatur potestate, nihil facit » quod Deus non faciat. » Quibus verbis aperte significat se per necessitatem antecedentem quæ rem præcedit et facit, non intelligere quamcumque præcedentiam et causalitatem, sed eam duntaxat quæ vel cogat vel determinet necessario ad unum sine potentia ad oppositum. »

Repones. Dato decretum per se efficax non inferre necessitatem antecedentem, saltem infert infirmitatem : atqui id sufficit ul actus noster non sit liber ; ergo. *Prob. min.* Ut actus noster sit liber, oportet quod illud a quo dependet et quocum infallibiliter connectitur, sit in nostra potestate : atqui nec decretum prædetermi-

nans nec gratia a se efficax eunt in nostra potestate : ergo.

Respondent communiter Thomistæ distinguendo dupliciter secundum min.

1° Decretum originative sumptum et quoad internam dispositionem, non est in nostra potestate, *C. min.* terminative sumptum et quantum ad ejus executionem, *V. min.* Quamvis ergo decretum ut est actus vitalis Dei non sit in nostra potestate, est enim ipse Deus, terminus tamen illius, nempe actus noster, proindeque hujus decreti executio, est in nostra potestate; quia Deus ita illum decernit, ut velit libere fieri a nobis et cum potentia non faciendi : quod sufficit ut actus sit liber. Ita ex Capreolo in d. d. 45, q. unica, a 2.

2° *D. eadem min.* Decretum non est in nostra potestate ut effectus qui nobis subsit, *C. min.* ut causa quæ nobis adsit, *N. min.* Ita Joan, a S. Th. 1 p. q. 14, disp. 20, a, 5. Duobus ergo modis potest dici aliquid esse in nostra potestate : vel quia nobis subest, et sic divinum decretum non est in nostra potestate ; vel quia nobis adest ut causa adjuvans qua utamur si volumus, et hoc modo divinum decretum est in nostra potestate, quia Deus ut causa universalissima et provisor generalis, nulli deest secundum ejus exigentiam. Non enim existimandum est Deum, dum decernit aliquem actum, subtrahere ea quæ sunt necessaria ad oppositum; perversa est hæc imaginatio et aliena a ratione causæ universalis et provisoris generalis : e contra hoc ipso quo decernit actum a nobis libere efficiendum, simul decernit præbere omnia quæ sunt necessaria ut libere fiat et cum potentia ad oppositum, ita ut sit paratus etiam ad oppositum concurrere si ita exigeret præsens voluntatis dispositio, ut jam diximus. Sic, impiam, se gerit Deus ul provisor generalis, sed ut provisor particularis aptat et disponit causas secundas ut hunc potius influxum exigant quam alium, quod ex speciali benevolentia præstat erga eos quos movet ad bonum per gratiam; sicque disponens omnia suaviter, attingit fortiter usque ad ultimum et certissime obtinet quod a nobis efficiendum decernit absque illusionem libertatis.

Obj. 5° ex eod. cap. plura simul levioris momenti quæ jam habent suam solutio-

nem ex dictis. 1° Posito decreto prædeterminante seu gratia per se efficaci ad amorem. v. g. non est possibilis negatio amoris. Ergo. *Prob. ant.* Possibili posito in actu, non sequitur impossibile : atqui si poneretur negatio amoris, sequeretur impossibile, nempe frustrari decretum et gratiam, quod est impossibile secundum Thomistas, aut simul stare amorem et non amorem. 2° Fictilia et frustranea est potentia quæ nunquam reducitur ad actum : atqui illa potentia quæ sub decreto et gratia efficaci dicitur remanere ad oppositum, nunquam reducitur ad actum : ergo. 3° Posita motione per se efficaci ad unum, non manet potentia saltem expedita ad oppositum ; quia motio ad unum est impedimentum ne ponatur oppositum, quod impedimentum non potest tollere voluntas. 4° Voluntas sub motione ad unum non est complete potens ad oppositum, quia caret aliipia actualitate requisita ad operandum oppositum, nempe motione ad oppositum. Verum hæc fere omnia et alia similia retorqueri possunt in adversarios juxta systema gratiæ congruæ, *ut patebit.* Unde

Ad primum, It. 1° retorquendo argumentum. Si posita gratia congrua ad amorem, poneretur negatio amoris, sequeretur aliquid impossibile, scilicet, gratiam esse et non esse congruam, et falli divinam præscientiam : ergo posita gratia congrua ad amorem, negatio amoris non est possibilis.

It. 2°. N. ant. Ad prob. I). ant. Possibili posito in actu non sequitur impossibile, per se loquendo et nulla facta suppositione, C. per accidens, et facta aliqua suppositione, N. Sic ei qui libere amat possibilis est negatio amoris, et tamen si, facta hypothesi quod amet, poneretur negatio amoris, sequeretur aliquid impossibile, scilicet amor et non amor in eadem voluntate : sic prædestinato est possibilis sua damnatio ; si tamen, facta suppositione prædestinationis, damnatio quæ secundum se est possibilis poneretur in actu, sequeretur aliquid impossibile, nempe frustrari divinam prædestinationem. Ita in nostro casu, molo efficaciter ad amorem possibilis est absolute negatio amoris : at facta suppositione motionis efficaci ad amorem, si poneretur negatio amoris, sequeretur aliquid impossibile. Vel aliter *D. idem ant.* Possibili posito in actu eo modo quo

est possibile, non oecipiitur impossibile, C. alio modo quo est possibile, zV. Jam autem negatio amoris sub motione efficaci ad amorem, est possibilis duntaxat potest antecedente et in sensu diviso, <pro inudo si poneretur in actu, non sequeretur impossibile ; non est vero possibilis potentia consequente et in sensu composito, in quo tantum casu, si poneretur, sequeretur impossibile.

Ad secundum, similiter retorqueo argumentum. Posita gratia congrua ad unum, potentia ad oppositum nunquam reducitur ad actum : ergo est fictilia et frustranea potentia. II. 2° directe ut ante. Fictilia et frustranea est potentia quæ nunquam reducitur ad actum absolute et nulla facta suppositione, C. facta suppositione, N. Sic qui libere sedet, habet veram et non fictiliam non sedendi potentiam, quæ tamen nunquam reducitur ad actum supposita sessione. Sic Deus post decretum de uno mundo creando, habet veram et non fictiliam potentiam alios mundos creandi ; quæ tamen potentia, supposito priori decreto, nunquam reducitur ad actum : similiter in nostro casu. Posito divino decreto ad unum, voluntas habet veram potentiam ad oppositum, non tamen reducibilem ad actum supposito decreto. Ut ergo potentia quæ est ad utrumlibet non sit fictilia et frustranea, sufficit quod unum ponat ex duobus oppositis et servet potentiam absolutam et antecedentem ad aliud.

Ad tertium, iterum retorqueo argumentum. Gratia congrua ad unum est impedimentum ad oppositum, quod impedimentum non potest tollere voluntas : ergo, posita gratia congrua ad unum, non manet potentia expedita ad oppositum. *It. 2° directe. zV. ant. et ejus probationem.* Quia sicut actus amoris, v. g. non dicitur impedimentum potentiæ ad oppositum, quia libere procedit a voluntate : ita molio ad illud, quia datur vel libere procedat et non tolli a voluntate, non quidem directe agendo in illam originative sumpta, sed indirecte impediendo ejus effectum et ponendo oppositum, ut diximus supra.

Ad quartum, N. Ad ejus probationem, dico quod motio efficax sit prerequisite ad actum natura tantum et causalitate. proindeque non debet teneat ex parte potentiæ seu actus primi, sed secundi. *Si reponat,* ino-

lionnn efficacem dici complementum potentie : // . dici complementum potentie, non quad dans posse , sed dans agere , quoniam eniis potentiam præsiippositam applicat ad agendum. Qui plura cupit argumnta ex huc capito, requirat in Philosophia de præmotione physica.

Ex dictis collifjes vanas esse declamationes Lessii, Molinæ, Vasquesii et aliorum Molinistarum contra decreta prædeterminantia quasi ex eis fatum induceretur, spes everteretur, teporis occasio præberetur, exhortationum necessitas evacueretur, et similia quæ. initio Qciliimus : hoc ipso enim quo stat libertas cum illis decretis, omnia hæc inconvenientia evanescunt.

§ III.—*Solvuntur objectiones ex insufficientia auxilii.*

Obj. cum Tournely q. de scientia modia a. 5, q. 7, de grat. a. 4, et q. 9, a. 1, ibidem. Ex necessitate decreti seu gratiæ per se efficacis ad singulos pietatis actus, istud consequens videtur, gratiam scilicet sufficientem tali gratia destitutam, vere insufficientem esse ad actum quem nunquam exprimit : quo posito, multa resultant inconvenientia : 1° quomodo gratia illa sit vere sufficiens ; 2° quomodo homini non habenti talem gratiam per se efficacem possibilia sint Dei mandata ; 5° quomodo reus ille sit violati præcepti qui caruit præmotione ad illa observanda necessaria ; 4° quomodo juste reprehendi possit ille et damnari. *Assumptum non probat Tournely*, sed supponit. *Prob. autem.* Illud est insufficiens ultra quod ad operandum requiritur aliud quod non est in potestate nostra, sed ab alio pendet : atqui ultra auxilium quod dicitur sufficiens, requiritur in sententia Thomistarum aliud auxilium per se efficax quod non est in potestate nostra, sed pendet a Deo : ergo.

Confirmatur. Ponamus quod Deus præcipiat alicui aliquem actum, puta amoris, et ipsi conferat omnia requisita ad illum actum præter istam efficaciam decreti seu motionis, præcipitur illi aliquid impossibile. Ergo. *Prob. ant.* Iste actus amoris absque illa efficacia est aliquid impossibile in sensu composito ; hoc est, impossibile est hunc actum poni de facto et in re : atqui tamen præcipitur ut ponatur de facto et in re : ergo præcipitur aliquid impossibile,

sicut si præcipcretur ambulare ei qui non habet concursum generalem adambulandum.

Antequam respondeam directe argumento, præmitto p ut jam olim de scientia media, hoc argumentum sibi obje nse Apostolum Rom. 9, ubi cum itatus-et hoc dogma *Deus cujus vult miseretur, et quem vult indurat*, id est, indurari permittit, stalim sibi objicit ex parte impiorum : *Dicis itaque mihi; Quid adhuc queritur? Eoluntati enim ejus quis resistit?* Quasi diceret ex parte objicientis : Cur arguor violati mandati et impenitentia», cura defuerit inibi bona Dei voluntascui non rc»i<ii(ur, gratia ejus efficax sine qua nemo convertitur et servat mandata? Porro si Apostolus censuisset cum Molinistis gratiam versatilem omnibus indifferenter dari, quam quisque pro suo nutu efficacem vel inefficacem redderet, facile respondisset objicienti : Juste argueris violati mandati, quia habebas gratiam quam pro innata tua libertate poteras tuo consensu reddere efficacem et tuo dissensu reddidisti inefficacem. Et ita respondere necessario incumbibat Apostolo ut scandalum objicientis tolleret, alioquin habendus veritatis per injustitiam detentæ reus. Verum ne vel per umbram hanc doctrinam insinuat Apostolus, quin potius omnino contrariam sua responsione profitetur, cum istud argumentum non aliter solvat quam redarguendo ut arrog ms *O homo' inquit, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quid me fecisti sic? in non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam?* Sic S. Aug. Apostolum secutus, idem argumentum solvit toto lib. de Corrcp. et Grat. sic nos utriusque docturis gratiæ vestigia prementes solvimus, et humiliter profiteamur Doom iis quibus gratiam per se ellicicem confert, ex misericordia conferre, iis quibts denegat, ex justitia denegare, ejusque judicia esse inscrutabilia.

Præmitto 2° iterum, ut de scientia media, hoc argumentum pariter impetere systema gratiæ congruæ, quod nunc communius sustinent patres Societatis. Gratia namque congrua sic necessaria est ad inpletionem præcepti, ul cum ea semper impleatur et sine ea nunquam impicatur, nec est in potestate hominis illam habere, cum

juxta suos defensores Deus ex speciali benevolentia eam iis quibus vult conferat : ergo quaecumque alia gratia ponatur sufficiens, ea destituta est insufficiens. Quo posilo, quærocum Tournely i° quomodo gratia illa sit vere sufficiens? 2° quomodo homini non habenti talem gratiam congruam possibilia sint Dei mandata? 5° quomodo reus ille sit violati præcepti, qui caruit gratia congrua ad illa observanda necessaria? 4° quomodo juste reprehendi ille possit et damnari?

Neque juvat quod gratia congrua non addat sufficienti majorem virtutem, ita quod cralia sufficiens incongma habeat totum quod requiritur ex parte virtutis ad ponendum actum. *Esto* : saltem addit majus beneficium sine quo nunquam ponetur actus, et quocum semper ponetur : unde redit eadem difficultas solvenda, non solum in hac, sed in omnium eorum sententia qui inter auxilium sufficiens et efficax agnoscunt aliquod discrimen ex parte actus primi ; quæ sane sententia quomodo tuto possit negari non salis video. His præmissis,

11. *directe ad argumentum, negando assumptum* Tournely et omnia ei annexa. *Id prob.* imprimis *D. maj.* Istud auxilium ultra quod requiritur aliud, non est sufficiens absolute et in omni ordine, *transcat* : non est sufficiens in suo ordine, *N.* confert enim potentiam completam et expeditam ad agendum, ita ut nihil desit ex parte potentiae seu actus primi, unde est sufficiens in suo ordine seu in ratione potentiae. Utrum vero id proprie et recte dicatur sufficiens, supposito quod aliquid aliud requiratur ad actu agendum, non est hujus loci discutere, sed pertinet ad tractatum de Gratia. Cæterum breviter dico recte dici sufficiens, sicut ignis dicitur communiter sufficiens ad comburendum, licet ulterius debeat applicari ut comburat; sicut panis vulgo dicitur sufficiens ad nutriendum, licet non nutriat nisi manducetur et trajiciatur in stomachum ; sicut passio Christi dicitur sufficiens ad salutem, licet ut salvet actu debeat ultra applicari; et similiter de pluribus aliis.

Verum quia non est hic quæstio de solo nomine, see potissimum utrum, posita ista sufficientia ex parte potentiae, reipsa ita possibile sit mandatum non habenti auxilium efficax, ut jure possit reprehendi et

damnari si non servet : *n.* omnino *non* *malive*, non solum ea ratione quamtoodo dixi, quia per auxilium habet potentiam completam ei expeditari ad observandum, potenti autem facere et non (acvati peccatum est illi; neque ad hoc ut aluni impitetur transgressio, semper requiritur gratia actionis, alias nulla unquam foret transgressio. Verum hic, impiam, non sisto, sed ulterius dico habenti auxilium sufficiens et non ellicax esse vere possibile mandatum, et jure reprehendi si non servet, quia quod careat efficaci, culpa ipsius est. unde *potest distingui min. probationis*, ut in præcedentibus: auxilium per se efficax non est in nostra potestate ut effectus qui nobis subsit, *C. min.* ut causa quæ nobis adsit, *A7. min.* Deus enim quantum est ex se, paratus est illud omnibus dare, neque ulli denegat nisi propter culpam : et hoc uno verbo sohitur argumentum et ejus confirmatio.

At vero jam quæ culpa? an præsens, an præterita, an originalis, an actualis?

S. Thomas postS. Augustinum quandoque refert denegationem gratiæ ad culpam præcedentem, vel actualem vel saltem originalem. Ita 2 2, q. 2, a. 3, ad 1. « Dicendum, inquit, quod, si in potestate hominis esse dicatur aliquid excluso auxilio gratiæ, sic ad multa tenetur homo ad quæ non potest sine gratia reparante, sicut ad diligendum Deum et proximum; et similiter ad credendum articulos fidei : sed tamen hoc potest cum auxilio gratiæ. Quod quidem auxilium quibuscumque divinitus datur, misericorditer datur quibus autem non datur, ex justitia non datur, in poenam procedentis peccati, aut saltem originalis peccati, utS. Aug. dicit in lib. de Correpi, et Grat. » Et id quoad peccatum actuale procedens potest verificari de fidelibus peccatoribus, quoad originale de infidelibus : imo non desunt theologi primæ notæ qui existimant gratiam denegari etiam fidelibus propter peccatum originale ; quia, inquiunt, licet per baptismum sil ipsis remissum quoad culpam, et hoc sensu nihil damnationis in eis remaneat, non est tamen remissum ut est corruptio naturæ, qua veluti pondere ad sensibilia et illicita pertrahitur et cum Deus secundum suas providential leges causas secundas moveatur secundum earum dispo-

Miioncs et formam predominantem, non minim si quandoque sinat hominem hoc naturæ corrupt® et fomitis pondere inclinatam cadere, et subtrahat gratiam quæ ipsius casum sisteret, cum alioquin, ut dictum est, non deneget auxilium sufficiens quo ejus potentia in ratione potentiæ compleatur. Secundum vero hanc explicationem, subtractio gratiæ ratione peccati originalis in quibus per baptismum deletum est, est potius, *ut patet*, negatio quam privatio et pœna. Cæterum quia hæc solutio suas aliunde patitur difficultates, et statim possit fieri instantia in primo peccato angelorum et Adam, cui solvendæ non sufficit, cum neque in angelis neque in Adamo ante primum peccatum ullum aliud sive originale sive actuale præccsserit : ideo

Altera responsio quæ est frequentior in S. Thoma, et quæ est adæquata solutio argumenti in omni casu, est, quod habenti auxilium sufficiens denegetur efficax propter culpam concomitantem et præsens impedimentum quod apponit, quatenus scilicet cum Deus sit paratus, quantum in se est, dare omnibus gratiam et sufficientem et efficacem, et gratia sufficiens ex natura sua et voluntate Dei antecedente ordinetur ad efficacem, homo mala voluntate libere prorumpens in actum inordinatum resistit gratiæ sufficienti, sistit ejus cursum, et ponit obicem gratiæ efficaci, ponendo actum incomposeibilem cum illa et cum actu ad quem moveret si adesset. Audiamus S. Thomam præsens argumentum sibi proponentem et solventem 5 contra Genl. cap. 159. « Cum autem, inquit, sicut ex premis- » sis habetur, in finem ultimum aliquis di- » rigi non possit nisi auxilio divinæ gra- » tiæ, sine qua etiam nullus potest habere » ea quæ sunt necessaria ad tendendum in » ultimum finem, sicut est fides, spes, di- » lectio et perseverantia : potest alicui vi- » deri quod non sit homini imputandum, » si predictis careat, præcipue cum auxi- » lium divinæ gratiæ mereri non possit, nec » ad Deum converti, nisi Deus eum con- » vertat; „ulli enim imputatur quod ab » alio dependet, etc. » En ipsum argu- » mentum quod nobis in præsentī objicitur, cui sic respondet S. Doctor ; « Ad hujus » dubitationis solutionem considerandum » est quod , licet aliquis per motum liberi » arbitrii divinam gratiam nec promereri

» nec acquirere possit, potest tamen seip- » sum impedire ne eam recipiat ; dicitur » enim de quibusdam Job 21 : *Dixerunt* » *Deo : Decede a nobis, et scit ntiā via-* » *rum tuarum nolumus ,ct* Job 24: *Ipsi* » *fuērunt rebelles lumini.* Et cum hæc » sit in potestate liberi arbitrii, impedire » divinæ gratiæ receptionem, vel non im- » pedire ; non immerito in culpam impu- » tatur ei qui impedimentum præstat gra- » tiæ receptioni : Deus enim, quantum in » se est, paratus est omnibus gratiam da- » re : *Kult enim omnes homines salvos* » *fieri et ad agnitionem veritatis venire,* » ut dicitur 1 Tim. 2; sed illi soli gratia » privantur qui in seipsis gratiæ impedi- » mentum prostant : sicut sole mundum i » illuminante, in culpam imputatur ei qui » oculos claudit, si ex hoc aliquod malum » sequatur, licet videre non possit nisi lu- » mine solis proveniatur, v Hujus aucto- » ritatis breviorē et exactiorem require so- » lutionem tract, de Grat. diss. 5, a. 7, obj. 5, inst. 7. Similiter in 2, d. 28, q. 1, a. 4. ubi referi illud ex S. Anselmo : « Quod ali- » quis non habeat gratiam, non est ex hoc » quod Deus non velit eam dare; sed quia » homo non vult accipere. » Item q. 5 de malo a. 1, ad 8, in 2, d. 57, q. 2, a. i et alibi sæpe.

Juxta hanc doctrinam Alvares l. 5 de Auxiliis disp. 18, n. 20, sic discurret : « Licet motio Dei prævia non sit in potes- » tate creatæ voluntatis tanquam in causa » efficiente... est tamen in facultate nos- » tra voluntatis seipsam impedire ne habeat » illam motionem. Unde si non operetur » actum qui est in praceplo, imputabitur » illi ad culpam, eo quod sua culpa se im- » pedivit ne daretur auxilium efficax, quod » necessarium erat ut actualiter operaretur » actum virtutis qui est in praceplo. Sicut » si Deus imponeret homini præceptum » volandi, et quantum est ex parte sua of- » ferret illi alas et adjutorium necessarium » ut volaret, ipse autem sua libertate res- » ponderet : Domine, nec volo alas reci- » pere, nec volare; merito reptaretur reus » et transgressor pracepli, etiam si non » posset absque alis volare, quia sua culpa » se impedivit ne illi donarentur a Deo. »

Nihil simplicius, ut vides, nihil clarius ista responsione : homo non habet gratiam necessariam ad observandum præceptum,

quia illam non vult habere, seu quia illi apponi! impedimentum, et ideo jure illi impuatur ir. uisgiessio prærepii. Attamen si Tournely fidei est tract. de Grat. q. 7, a. .; , 3, “ Ista responsio ita obscura et implicata videtur, ut vix intelligi et » i itide pos- il explicari quid sit in senten- » t a T< omislaruin bonus ille gratiæ suili- » tiei. lis umjs, quid dispositio illa prævia « ad quam gratia illa efficax certissime se- » quiliir; quid denique illa non resistentia, » anquid negativum, au quid positivum? » Sed ea sors est Thomistarum apud Tournely, ut quæcumq; dicunt, etiam auctore S. Thoma, sint obscura, implicata, infundata et nullius momenti; quæ vero dicunt é.olini-dæ, sint clara, distincta, fundata, nuncro et pondere gravissima. Ethæc sunt viti qui utriusque partis momenta æqualance librare promittit. Non ergo responsio S; Thomæ et Thomistarum est obscura et implcata, sed ipse Tournely eam implicare et obscurare nititur sua responsione in qua nobis imponit, non quæ dicimus, sed quæ fingit nos dicere. Ulquid enim excurrit in bonum usum gratiæ, in dispositionem præviam ad quam gratia efficax certissime sequitur, in negativum vel positivum non resistentiæ, de quibus nos nec verbum facimus? Neque enim dicimus, ideo gratiam efficacem conferri homini quia bene utitur sulliciente, quia illi non resistit seu consentit, quia bene se præparat ad efficacem; hæc enim scimus esse effectum gratiæ efficacis et non ejus causam; sed dicimus ideo hominem privari gratia efficaci, quia resistit sufficienti, quia efficacem non vult habere, quia peccando appi nil ipsi impedimentum; et quia hæc duolunge diversa non distinguit Tournely; omnia confundit.

Oleum ergo et operam perdit doctor Sorbonicus, dum omnes nervos intendit ut Irobei non resistentiam gratiæ sufficienti; on esse quid negativum, sed quid positivum, sciiiret, esse ipsum consensum gratiæ, et in senicnlia Thomistarum ad omnem actum bonum positivum requiri gratiam per se elfir;o*cm; id enim non solum ultro concedimus, sej pro aris et focis cum SS. Aug. et Thoma defendimus. At quod inde inferat theologus Parisien-is, mandatum esse impossibile non habenti gratiam perse efficacem, toto cado aberrat; quamvis enim

ut homo non resistat seu consentiat gratiæ sufficienti indigeat gratia efficaci, ea tamen non indiget, sed sufficit mala voluntas ut resistat et resistendo privetur gratia efficaci necessaria ad servandum præceptum. Et in hac distinctiuncula consistit totius nodi solutio.

Itaque admittimus et constanter (loce-mus cum utroque Doctore gratiæ, quod non resistere gratiæ sufficienti, seu, quod idem est, ipsi consentire, sit quid positivum, et quod ad illud opus sit gratia per se efficaci: at quod ad resistendum, ad dissentiendum gratiæ sufficienti, ad ponendum impedimentum gratiæ efficaci, seu, quod idem est, ad peccandum, opus sit gratia per se efficaci, nemo sane mentis somniavit unquam. Ad id quippe, juxta communem sensum, sufficit voluntas creata quæ, quia est ex nihilo et labe originali vitata, est primum principium deficiens. Et quamvis hæc resistentia non fiat absque generali Dei motione in ordine naturali, quatenus Deus ut provisor universalis in ordine naturali movet unumquemque secundum suam exigentiam, quia tamen hæc motio movet voluntatem ut libere agat, ideo homo libere resistendo, libere peccando, libere ponit obicem gratiæ efficaci, et consequenter jure ei imputatur quod eam non habeat, et quod ea absente non servet mandatum. « Liberum arbitrium, inquit S. Aug. de Corrept. et Grat. c. il, » ad malum sufficit, ad bonum autem nihil » est nisi adjuvetur ab omnipotenti bono. » Et S. Thomas 1 2, q. 112, a. 5, adi, statuit hanc regulam generalem. « Defectus » gratiæ, atque adeo pravi operis, prima » causa est ex nobis; sed collationis gratiæ » et impletionis præcepti prima causa est a Deo, secundum illud Oscæ 13: *Perditio tua ex te, Israël; tamummodo in me auxilium tuum.* » Et in Epist. ad Hebr. cap. 12, led. 3, dicit « quod hoc ipsum quod » aliquis non ponit obstaculum gratiæ, ex » gratia procedit: unde si aliquis ponat, » et tamen moveatur cor ejus ad removendum illud, hoc est ex dono gratiæ Dei... » Hoc autem donum gratiæ non est gralum » faciens. Quod ergo a quibusdam removetur istud obstaculum, hoc est ex inisericordia Dei; quod autem non removetur, hoc est ex justitia ejus. » Et licet observandum quod, quando S. Thomas

IQpcrius 5 cont. Gent, dicit *esse in potestate liberi arbitrii impedire diviner gratiæ receptionem vet non impedire*, hoc non ita sit arcipiendu in quasi utrmnque sitæqualiler in potestate liberi arbitrii ; impedire qtiidrn potest per se : at non impedire, licet etiam possit, non potest tamen sine grafia. Ilæc observatio non crat pretermittenda, ne textus S. Doctoris male intellectus deciperet incautos.

Ex his itaque concludo el firmissime tenendum moneo quod, quamvis verum sit hominem ideo consentire gratiæ sufficienti quia habet per se efficacem, falsum sit tamen ideo resistere sufficienti quia caret efficaci ; sed c contra ideo caret efficaci quia resistit sufficienti, proindeque merito impnlatur illi quod ea careat et quod ea absente non impleat mandatum. Causa vero cur resistat sufficienti non alia quærenda est, utjam dixi, quam mala voluntas.

Inst. Privatio gratiæ per se efficacis præcedit culpam et i esistentiam sufficienti, estque causa illius : ergo non ideo homo privatur gratia efficaci quia peccat et resistit sufficienti, sed e contra ideo resistitet peccat quia privatur gratia. *Prob. ant.* Si adesset gratia perse efficax, non resisteretur sufficienti : ergo piiivatio gratiæ perse efficacis est causa cur resistatur.

Λ'. Λ'. *absolute ant.* cujusfalsitatemjam asseruimus ex S. Thoma, et iterum nunc magis probanda, quia in hoc vertitur cardo difficultatis. Verum est itaque, hominem peccare seu resistere gratiæ sufficienti, et privari gratia efficaci, osse simul tempore : at ordire et natura peccatum seu resistentia gratiæ sufficienti præcedil, et sequitur priva'io gratiæ cfficacte. Relegantur quæ jam protulimus ex S. Thoma et attendatur ad sequentia. « Hominem carere gratia, » inquit S. Doctor in !, <l. 40, q. 4, a. 2, • *x diiobin contingit ; tum quia iste non » vult recipere, tum quia Deus non sibi » infundit, vel non vult sibi infundere. » Horum autem duorum talis est ordo , ut » secundum non sit nisi ex suppositione » primi. Cum enim Deus non velit nisibo- • turn , u<>n vult istum carere gratia, nisi • «ccin.mmi quod bonum est; sed quod » κ< careat gratia , non est bonum siiuph- » citer · uiidv hoc, absolute consideratum, » Oτ η OI volitum a Deo. Est tamen bonum • ut careat gratia 5l eam habere non vult, ;

» vel si ad eam habendam negligenter se » præparat, quia justum est et lioc modo » est volitum a Deo. *Patet* erfO quod hu- » jus defectus absolute prima causa est ex » parte hominis qui gratia caret; sed ex » parte Dei non est causa hujus de- » lectus nisi ex suppositione illius, quod » est causa ex parte hominis. » Quo quid clarius aut expressius dici potest, non apparet. Quamvis ergo, ut dixi , hæc duo sint simul tempore, et peccare hominem, et Deum ipsi gratiam denegare , hic tamen est ordo constitutus, ut nunquam Deus denegat gratiam nisi quia homo non vult eam recipere, non quidem directe, nemo enim tam sibi in miens est ut velit directe gratia privari, sed indirecte, in quantum ponit actum impossibilem cum gratia et actu ad quem moveret si adesset. Et hoc ideo quia Deus non vult nisi bonum : quod autem homo careat gratia, non est bonum simpliciter; sed quod ea careat , quia eam haber* non vult, aut negligenter se ad eam præparat, est bonum quia justum. Idem paucioribus verbis repetit S. Doct.q. 24de verit. a. 14, ad 2 : « Recte, inquit, homo corripitur » qui præcepta non implet, quia ex ejus » negligencia est quod gratiam non habe' » per quam potest servare mandata. »

Eamdein doctrinam constanter et passim tenet S. Doctor eamque variis aliis rationibus probat. Sic in 2, d. 54, q. 1, a 5 0, pro principio habet, quod privatio non habeat causam per se, sed sequatur ex positione alterius quod per se iit et intenditur, quia privatio quæ est carentia form® in subjecto capaci, est malum, quod maxime verum est de privatione gratiæ, malum autem nullam ex se causam habet, sed duntaxat sequitur ex aliquo bono per se intento. « Id quod est per se intentum ab » agente, inquit S. Doctor loc. cit. est quo » aliquod bonum efficiatur. Unde bonum » per se causam habet : sed defectus inei- » dit præter intentionem agentis.» El hoc maxime contingit quando id quod per se intenditur ab agente non compatitur aliquam aliam perfectionem : sic quia forma ignis non compatitur simul in eadem materia foimai.i aeris, ad positionem form.® ignis sequitur privatio formx aeri-; ex quo probat quod ex hoc quod quis adh.erel in debito tini, sequatur privatio debili finis. Siiiiililer quia actus inordinatus non com-

patitur gratiam, ad positionem actus inordinati sequitur privatio gratiæ. Attamen sicut in naturalibus privatio formæ quæ corrumpitur dicitur præcedere introductionem formæ genitæ in genere causæ materialis et dispositivæ, licet subsequatur in genere causæ formalis : sic posset dici quod privatio gratiæ in genere causæ materialis procedat peccatum, licet peccatum procedat in genere causæ formalis ; et hac distinctione utuntur quidam Thomistæ. Res tamen planius explicatur si, nulla habita ratione hujus mutue antecessionis, simpliciter negetur, ut huc usque fecimus, privationem gratiæ præcedere culpam et esse ejus causam, quia actus inordinatus per se intentus absolute antecedit, atque ex eo propter naturalem oppositionem sequitur privatio gratiæ.

Idque adhuc (it evidentius ex sequentibus rationibus ejusdem Angelici Doct. Observat itaque in 2, d. 57, q. 5, a. 2, quod inordinatus actus sit culpa, privatio vero rectitudinis seu etiam gratiæ sit pœna saltem aliquo sensu, culpa autem procedit pœnam : unde arguit S. Doctor ; Causa procedit causatum, sed malum culpæ est causa mali pœnæ : ergo prius est malum culpæ quam malum pœnæ. Eodem colliniat quod habet q. 1 de malo a. 4, scilicet, in naturalibus defectum actionis oriri ex defectu agentis, ut claudicatio oritur ex defectu tibie curvæ; sed in moralibus e contra malum agentis, quale est privatio gratiæ, oriri ex inordinatione actus, divina providentia ordinante pœnam propter culpam. Nec obstat pœnam infligi arbitrio Dei, ut alibi docet S. Thomas, privationem autem gratiæ sequi ex impossibilitate ejus cum actu inordinato, ut modo dicebamus, ideoque videri non esse pœnam. Non obstat, inquam, quia *dato*, ob rationem faciam, non ita proprie et sub omni ratione esse pœnam, et ideo dixi aliquo saltem sensu ; quia tamen nihil prohibet idem esse debitum vel indebitum, promitti seu conferri pluribus titulis, et aliunde privatio gratiæ sit verum et maximum malum hominis, nihil etiam prohibet quin dicamus Deum gratiam denegare in nomine inordinati actus.

Item juxta eundem S. Doctorem loco cit. in 2, q. 57, a. 2, quælibet pœna, et subinde subtractio gratiæ est in voluntate ut patiente, culpa vero ut in agente : al-

qui agens natura procedit passum, et actio passionem : ergo actus inordinatus .> Innatis procedit privationem gratiæ et est causa illius, sicque homo non peccat quia privatur gratia, sed ideo privatur gratia, quia peccat. « Per prius, inquit S. Th. est » inordinatio actus, qui est a peccante, id » quantum est agens rationem mali habens, » quam ipsa subtractio gratiæ, quæ est minus pœnæ. »

Ut ergo omnia summatim referam, quinque rationibus probat S. Thomas actum inordinatum præcedere privationem gratiæ et esse causam illius, consequenter hominem non ideo peccare, quia privatur gratia, sed e contra ideo privari gratia, quia peccat. 1° Quia hominem privari gratia non est simpliciter bonum, at eum privari gratia quia non vult eam recipere, est bonum quia justum, Deus autem non vult nisi bonum. 2° Quia actus inordinatus per se intenditur, privatio autem gratiæ sequitur præter intentionem propter naturalem impossibilitatem cum actu inordinato. 3° Quia in moralibus malum agentis quale est privatio gratiæ, sequitur ex malo actioni. 4° Quia actus inordinatus est culpa, subtractio gratiæ est pœna, culpa vero antecedit pœnam. 5° Quia actus est a voluntate ut agente, privatio gratiæ ut in patiente, actio autem procedit passionem.

Id probationem itaque hujus mif. tot rationibus impugnati, *concesso ant. V. conseq.* Ex eo enim quod si adesset gratia per se efficax non resisteretur sufficienti, liene sequitur quod gratia efficax sit causa non resistentiæ seu consensus : at inde non sequitur quod absentia gratiæ sit causa resistentiæ, hæc quippe aliunde habet suam causam, scilicet malam voluntatem, quæ est primum principium deficiens vel ex ingenita corruptione qua ad malum proclivis est, vel ex nativa defectibilitate, ut est ex nihilo, juxta illud jam laudatum S. Aug. de Corrept. et Grat. c. 11 : « li. » herum arbitrium ad malum sullicit, ad » bonum autem nihil est, nisi adjuvetur ab » omnipotenti bono. »

Urgebis. Juxta regulam dialecticæ, si affirmatio est causa affirmationis etiam et negatio erit causa negationis, seu. quod in idem redit, *oppositorum est eadem ratio*, ut si sol lucens est causa dici, sol non lucens est causa non diei seu noctis.

tis. Ergo si gratia efficax sit causa consensus seu adimpletionis praecepti, subtractio gratiae est causa dissensus seu non adimpletionis praecepti.

En, ni fallor, ultima meta argumenti usque ad 'ricas dialectices producti; sed quo forte miraberis, neque illud praetermisit S. Thomas, ex quo magis ac magis perspicies quantum a S. Doctore dissentiant qui nobis hæc objiciunt. *Si gratia ut causa meriti*, inquit arguendo q. 5 de malo a. 1, n. 8, *ergo per oppositum subtractio gratiae erit causa peccati*. En recipi argumentum quod opponitur, *oppositorum est eadem ratio*; seu si *affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis*, Illudque non solum hic, sed etiam in 1, d. 40, q. 4, a. 2, n. 4 et in 2, d. 57, q. 2, a. 1, sibi opponit S. Doctor et illud sicut præcedentia eadem semper solutione excipit. « Dicendum, inquit » primo loco cit. de malo, quod Deus quantum est in se, omnibus se communicat pro captu eorum : unde quod res aliqua a participatione bonitatis ipsius deficiat, » est ex hoc quod in ipsa invenitur aliquod « impedimentum participationis divinæ. » Sic ergo quod gratia alicui non apponatur, non est causa ex Deo, sed ex hoc » quod ipse cui gratia apponitur, impedimentum gratiae præstat, in quantum » avertitur a non avertente se lumine, ut » Dionysius dicit.....» Eodem modo respondet in aliis locis citatis.

Sed nec salis : juvat iterum audire S. Thomam non quoad substantiam tantum, sed ipsissimis objicientium terminis argumentum sibi proponentem loco jam cit. in 1, q. 40, q. 4, a. 2, n. 5. « Secundum » philosophum in posterioribus lib. 1, textu » 50, inquit, si affirmatio est causa affirmationis, et negatio est causa negationis. « Sed velle divinum est causa quod iste » habeat gratiam, quia scilicet ipse vult : » ergo videtur quod non velle Dei sit causa » quare iste gratiam non habeat. » En prorsus et in terminis idem argumentum, ita ut crederes adversarios ipsum a S. Thoma emendicasse. Sic autem respondet S. Doctor : » *¶* tertium, dicendum quod conclusus non consequitur nisi concurrenti* » bus omnibus causis; sed ex defectu unius » consequitur negatio effectus. Dico ergo » quod causa gratiae sicut agens est ipse

» Deus; et sicut recipiens est ipsa anima » per modum subjecti et materiæ; et ideo » quia formæ induetæ non est causa materialis, neque subjectum nisi tale, ex cujus » principiis fluit accidens, quale accidens » non est gratia; ideo non dicitur simpliciter anima causa gratiae, sed recipiens » tantum : Deus autem causa. Nec oportet » quod omnis defectus incidat ex parte » agentis, sed potest incidere ex parte recipientis; et ita est in proposito. » Sensus itaque solutionis D. Thomæ est, quod In regulæ dialectices valeant duntaxat quando ex utraque parte omnia principia eodemque modo concurrunt, secus si alterum principium desit. In receptione autem gratiae omnia principia concurrunt, non in ejus negatione. Ut enim homo recipiat gratiam, necesse est duo concurrere, et Deum velle infundere, et hominem velle recipere, quia infusio gratiae est bonum, et bonum producitur concurrentibus omnibus causis; ut autem homo careat gratia, sufficit unum deesse, nempe hominem nolle, quia cum privatio gratiae sit malum, ex unius causæ defectu oritur. Ex quo consequitur Deum equidem causam esse cur homo habeat gratiam et bene agat, non tamen causam esse cur gratia privetur et male agat, sicque hic non currere dictas regulas dialecticas. Insuper hæ regulæ locum duntaxat habent quando rei affirmatæ opponitur pura ejus negatio, ut in exemplo solis, diei affirmatæ opponitur nox quæ est mera negatio dici. secus vero si ex parte negationis involvatur aliquid positivum, quod aliunde propriam causam habeat, sicut contingit in proposito; non enim resistantia seu dissensus qui ex parte negationis opponitur consensui, fit per meram negationem seu suspensionem consensus, sed per actum positivum inordinatum cujus prima et integra causa est, ut iam non semel dixi, mala voluntas.

Tota hæc difficultas, quæ potissima est, aliquot exemplis illustratur. 1º Cum peritus scriptor manum imperiti discipuli movet et dirigit, quidquid est perfectionis in scriptura magistro tribuitur : at si discipulus manum magistri repellat, quod est perfectionis in scriptura non tribuitur magistro non dirigente, sed discipuli imperitis et malæ voluntati qua adjutorium magistri recusavit. Sic quod homo bene

tribuendum est auxilio Dei ipsum moventis et dirigentis: at quod, recusato Dei auxilio, delinquat, non defectui auxilii, sed pravæ ejus voluntati quæ auxilium recusavit, tribuitur.

2° Cum sæviante tempestate navis periclitatur, salus ejus nautæ dirigenti tribuitur: at si vi ventorum clavus e manibus nautæ excutitur et pereat navis, vera et integra causa naufragii non est defectus nautæ, sed vis tempestatis. Ita quando homo gravi tentatione pulsatus luctaturel resistit, id habet ex munere et gratia Dei: at si dominante cupiditate in peccatum ruat, vera et unica lapsus ejus causa est prava voluntas et non defectus gratiæ.

5° Cum quis lapidem manu suspensum tenet, at tandem ejus pondere fatigatus manum remittit et laxat, cadit lapis; hic autem casus ex ipsa lapidis gravitate oritur, non ex homine, quamvis tamen ex illo haberet quod sursum elevaretur. Similiter quod homo sursum elevatus Deo adhæreat, beneficium est gratiæ sublevantis: at quod in profundum peccatorum descendat, ipsi soli est tribuendum et non Deo.

Neque dicas hos omnes in exemplis, cogi scilicet nautam vi ventorum clavum deserere, præceptorem repulsa discipuli ipsum suæ imperitiæ permittere, et tenentem suspensum lapidem ipsum ejus pondere dimittere; cum tamen nulla sit malitia hominis quæ Deum possit cogere ut eum deserat. Enimvero S. Scriptura sæpe simili phrasi utitur, et Deum a peccatoribus vim pati, et hominis malitia vinci conqueritur. Qui modus loquendi, quamvis non significet Deum violentia proprie dicta cogi ut hominem deserat, inde tamen intelligitur tantam esse malitiam hominis, quæ exigat ut Deus eum deserat et gratia sua privatum in peccatum labi permittat. Unde quod facit vis ventorum respectu nautæ ut clavum deserat, repulsus discipuli respectu magistri ut ipsum suæ imperitiæ permittat, pondus lapidis respectu manus suspendentis ut ipsum dimittat, id facit malitia hominis respectu Dei ut ipsum deserat et gratiam suam ei deneget.

\$ LV. — *Solvuntur objectiones ex affinitate cum Calvinismo.*

Obj. « Gratia a se efficax est novum Lutheri Calvinique commentum, et ad il-

» lorum tempora in Ecclesia catholica nau-
» ditum, oppugnatum ab academicis et Ec-
» clesiæ doctoribus, tum antea, ubi pos-
» synodum (*Tridentinani*) collectam, et a
» concilio reprobata. » Ita se, re hac diligenter examinata, existimare pronuntiat P. Livinus de Meyer Belga, novus sociale scriptor, novo dicam odio an furore adversus scholam Thoinisticarn concitus, in prima dissertatione de mente concilii Tridentini quæ sub larvato nomine Liberii Gratiani primum prodiiit an. 1709.

Hanc calumniam Thomistis primus struxit P. Bastida, agens nomine Societatis in congregationibus de Auxiliis, quam plaudente sacro concessu exsuffiavit P. Lemos, actor pro Praedicatoribus. Hanc autem accusationem, non veritatis, sed recriminandi studium ab adversariis extorsisse testatur Ripalda, alter ex eodem sodalicio scriptor, torn. 2, disp. 113, sect. 9, n. 53. « Bannes, inquit, et plerique ejus discipuli » in publicis disputationibus privatisque » sermonibus et scriptis coeperunt notare » illam sententiam (*Molinæ*) Pelagianam. » Contra nostri, ut notam Pelagianismi sui » sententiæ evitarent, objiciebant oppositi » (*Thomisticæ*) notam Calvinism!. » Non ergo quod crederent sententiam Thomisticam esse Calvinianam, sed ut notam Pelagianismi declinarent, Calvinismum Thomistis objiciebant.

Post quadraginta circiter annos, Franciscus Annatus ejusdem Soc. eandem calumniam instauravit; sed postea pœnitentia ductus, aut quod forte aliud exigeret ratio temporum, palinodiam cecinit, et in pluribus operibus variis argumentis ostendit quod ipsi facile erat, Thomistes longe a Calvinismo et Jansenismo distare. Pro quo vide Gonet. in Apologia Thomistarum. Idem præstiterunt ejus sodales Stephani Deschamps lib. 2 de Jansenian: hæresi, disp. 6, cap. 9, ubi agnus. it r. iinn esse theologos Jansenistis [CaLinbt" infensiores quam Dominicunos, Alienius Moraines, seu per anagralimnia, Joannes Martinonus in suo Anli-JartScnio; novissime P. Josephus Sanfelicii in opere dicato Benedicto XIII, cui titulus: J. msc. rrii doctrina ex Thomisticæ scholæ principiis damnata; et plures alii. Qua fronte ergo Livinus de Meyer hanc ineptissimam calumniam refricare ausus est, contradi-

centibus sociis et prohibentibus summis pontificibus ?

Novit quippe universus orbis litterarius quanto studio summi pontifices doctrbiam degrada per se efficaci coluerint et ab omni nola tutam esse voluerint. Ut sileam de antiquis pontificibus, Innocentio I, Zosimo, Cœlestino, Gelasio, Hormisda, etc. qui doctrinam S. Augustini,quæ est ipsisima doctrina gratiæ per se efficacis, quidquid reclament adversarii, contra obtrecantes defenderunt, et ut doctrinam Ecclesiæ habuerunt. Nemo nescit Clementem VIII, in congregationibus de Auxiliis, trigesimo circiter anno post concilium Trid. liabitis, quibus præerat cardinalis Madruilius qui interfuerat concilio, sic in hanc avitam doctrinam fuisse propensum, ul illam constanter probatam ab omnibus consultoribus, uno vel allero excepto, solemnidecreto asserere et definire statuerit; Paulum V, Clementis successorem, bullam delineasse pro Prædicatoribus adversus Molinam, non tamen promulgasse, sed inierim prohibuisse donec promulgaretur ne ullus alteram partem aliqua nota dehonestaret. Et hæc omnia paucis annis, ut jam notavi, post celebratum concilium Trid. prosentibus et probantibus iis qui illi adfuerant.

Item omnibus notum est SS. pontifices qui in causa Jansenii egerunt, summam semper adhibuisse cautelam ut in tuto esset sententia gratiæ per se efficacis et prædestinationis gratuitiæ ad gloriam. Id præ cæteris prostitit Clemens XI, in litteris *Pastoralis officii* datis septimo Sept. 1718; deinde Benedictus XIII, in brevi *Demissas Preces* dato sexto Sept. 1725, postquam declaravit Thomistas *laudabiliter hactenus* docuisse sententias de gratia per se Mlicaci et prædeslinatione gratuita ad gloriam, eosque *commendabili studio gloriarieras aSS. Aug. et Thoma hausisse, tl verbo Dei, summorum pontificum et conciliorum decretis et Patrum dictis consonas esse*, prohibet sub pœnis canonicis ne quis dicat hanc doctrinam ullo Ecclesiæ decreto esse proscriptam, aut *siwiles calumnias struere* audeat. Et iu bulla *Pretiosus*, data septimo Kal. Junii 1727,\$41,dicit : «Ulaudem turbulentiae » pertinaces tranquillitatis Ecclesiæ calholicæ perturbatores desinant orthodoxam » S. Thomæ doctrinam calumniari, ac ne

» deinceps... tarn Prædicatorum ordinem » quam alios veros ejus assecclas et seçtatores incessere audeant, constitutioni 93 » quæ incipit *Pastoralis officii* felicitis record. Clementis XI, omnibusqtic in ca » contentis firmiter inhaerentes, sub divini » interminatione jud'cii, iterumque sub » canonicis pœnis, omnibus et singulis » Christi fidelibus mandamus, ne doctri » nam memorati S. Doctoris ejusque in » signem in Eccle-ia scholam, prxsertim » ubi in eadem schola de divina gratia per » se et ab intrinseco efficaci, ac de gratuita » prædestinatione ad gloriam sine ulla meritorum provisione agitur, ullatenus dicto vel scripto contumeliose impetant, ac » velut consentientem cum damnatis ab » Apostolica Sede, et signanter a Consli » tutione 64, dicti fel. record. Clementis » XI, incipiente *Unigenitus*, Jansenii, » Quesnelli et aliorum erroribus traducant; » a quibus S. Thomas et vera schola Thomistica quam longissime abest et abfuit; » universis tam antiquis quam nunc Christi » Ecclesiam vexantibus hæresibus et perniciosis assertis adversans. Damnamus » item folia, theses et libros antehac typis impressos, vel etiam, quod Deus avertat, » imprimendos in quibus ad procreandam » seu fovendam doclrinæ S. Thomæ, Prædicatorum ordini, aliisque genuinae Thomisticae doclrinæ assecclis invidiam, designatæ atque damnatæ a nobiscalumniæ assertive renovantur. «

Et quamvis hæc constitutio Benedicti XIII per aliam constitutionem Clementis Nil, quæ incipit *Romanus pontifer* datam tertio Kalend. April. 1752, sil revocata, excipitur tamen a revocatione iste articulus commendationis doclrinæ 1). Thomæ et Thomislarum, *ut palet ex alia constit.* quæ incipit *Kerbo Dei Scripto* ejusdem Clementis XII, data quarto Kalend. Sept. 1755, in «pia «lictus Clemens XII non solum approbat elogia et privilegia «lata ? Benedicto XIII scholæ Thomisticae, sed et expresse *hac una in re derogat constitutionisua qua' incipit Romanus pon'ifex*, et plura aha huc pertinentia notatu dignissima declarat. 1º Ex traditione duodecim SS. pontificum prodecessorum suorum «pios omnes recenset, dicit « b. Thomæ » sciendam verbo Dei scripto el tradito in » nixam esse; res divinas el inores chris-

» tiano bominc dignos, ad rectam Eccle-
 « siæ mi nslroram institutionem et salu-
 » tern animarum solide pertractare, *cam-*
 » 7' convenienter commendandam (une
 » nia> n ie cum ingruente falsorum dogma
 “ tum alluvie, fides catholica et chrisliaui
 n m< res.....periclitantur. *Deinde quia ct*
 » *ip' e quoque* tanti viri doctrinam in con-
 » cViiiis etiam œcumenicis celebratam, de-
 » bitis praeconiis, rei publicæ causa, or-
 » nare cupit, » concedit ordini Prædicatû-
 rum privilegium doctoratus lauream confe-
 rendi iis qui « Ejusdem S. viri doctrinam
 » in gymnasiis Ordinis eorumdem FF Pra
 u dicatorum tradi solitam (N. B.) triennio
 » audiverint in quibusemque gymnasiis,
 » scholis, studiis et collegiis » ejusdem or-
 dinis. Et quamvis verba notata S. pontifex
 referat ut dicta a cardinali protectore or-
 dinis Prædicatorum atque a Magistro et
 procuratore generalibus, ea tamen appro-
 bat et facit sua. Ideo enim dictum privi-
 legium concedit ordini Prædicatorum, quia
 dictorum *preces pietate et justitia nitun-*
tur, et quia per istud privilegium intendit
ornare tanti viri doctrinam, et amplifi-
care sub tanto magistro probæ incorrup-
taque doctrines studium inter juvenes.

Cum autem scholæ nostræ æmuli tot
 elogia et praerogativas non satis æquo ani-
 mo ferrent, ea de re conquesti sunt apud
 eandem Clementem XII. Is ut eorum
 querelas compesceret, aliud breve edidit
 secunda die Octobr. 1755, quod incipit
Apostolæ providential, in quo quæ
 dixerat in laudem et defensionem doctrinæ
 Thomisticæ confirmat et corroborat, et
 quod quibusdam videbatur deesse suæ
 constitutioni *Kerbo Dei* superaddit, ex-
 primendo scilicet agi de doctrina gratiæ
 efficacis juxta sententiam SS. Aug. et Tho-
 mæ et Thomistarum; et ad quaecumque
 querulorum solatium, declarat « per lau-
 » des scholæ Thomisticæ delatas nihil esse
 » detractum cæteris catholicis scholis, *sed*
 » *servandum mundatum Pauli P*, donec
 » de iisdem controversiis hæc sancta Sedes
 » aliquid definiendum ac pronuntiandum
 censuerit. »

Cæco cæciorem esse oportet qui non vi-
 det juxta SS. pontifices eandem prorsus
 esse S. Thomæ et Thomistarum doctri-
 nam circa efficaciam divinæ gratiæ et prae-
 destinationem gratuitam, subindeque nul-

lum amplius superesse locum distingui-
 di, ut solebant adversarii, inter doctrina
 D. Thomæ et Thomistarum, atque eos en-
 apertos et pertinaces calumniatores qui ef-
 futiunt eam esse damnatam ecclesiæ pon-
 tificum et conciliorum; de quo lege *Thomis*
Triumph. 2 p. a. 2, et ejus Apolog. §24
 Imo ipse Molina hanc esse D. Thomæ doc-
 trinam agnovit in 1 p. disp. 26, ubi dicit:
 « Ingenue fateor mihi valde difficilem esse
 » ad intelligendum motionem et applicatio-
 » nem hanc quam I). Th. in causis scilicet
 » dis exigit; » et oppositam sententiam
 amplectitur. Agnovit Vasques 1 p. q. 14,
 disp. 99, cap. 5, ubi fatetur S. Thomam et
 antiquiores scholasticos concordiam liber-
 tatis cum decreto explicuisse per ipsam ef-
 ficaciam decreti : quatenus non solum sub-
 stantiam actus, sed et modum libertatis at-
 tingit. Agnovit Conimbricensis Societatis
 collegium lib. 2 Phys. cap. 7, q. 14, a. 1.
 Serry Schola Thomist. vindic. p. 195. Ag-
 novit tota Societas in lib. de Ratione stu-
 diorum qui prodiit Romæ 1586, in quo ex-
 presse cavetur ne inter alia quæ agnoscit
 esse D. Thomæ, sui cogantur defendere *con-*
sas secundas esse proprie et univoce ins-
trumenta Dei, et cum operantur, Deum
in illis primum influere aut eas movere.

Verum actum centies agerem et ultra
 metam excurrerem si hic referre vellem,
 etiamsi historice tantum, omnia quæ pro-
 bant doctrinam gratiæ per se efficacis esse,
 non novum Calvinii commentum, sed dog-
 ma ipsi Ecclesiæ cœvum ab Apostolo per
 S. Augustinum ad S. Thomam transmis-
 sum, non a concilio Trid. reprobaturum,
 sed ipsi et pluribus aliis tum conciliis cum
 pontificibus probaturum, a celebrioribus or-
 bis academiis, illustrioribus religiosorum
 ordinibus, insignioribus Ecclesiæ doctori-
 bus et theologis defensum et propugna-
 tum. Sufficiat hic indicare auctores quos
 lector curiosus pro suo otio poterit his de
 rebus adire. Ili sunt Thomas Izinos in
Panoplia, Reginaldus de Mente conc.
 Trident. Serry in Hist. congreg. de Aux.
 Massoulié, D. Thomas sui interpres, Pic-
 cinardi, Fasseau, auctoritas Philaleli.* ex
 auctorata, Vanitas Phil. detis, Nova Cassio-
 pæ stella, Camerarius antiquitatis de no-
 vitate Victor. Thomismus Triumph, et ejus
 Apologia, et alii bene multi. Cælumn ex
 dictis sufficienter vides quo jam loco ha-

SOLVUNTUR ÜBJECJ IONES.

beasLivinum de Meyer et cos qui illi concinnunt. Antequam autem ejus rationes i proponam, prælibandum est

In quo situs sit error Lutheri et Calvini circa prcctentem materiam.

üterque hæresiarcha contendit peccato Adæ extinctum fuisse liberum arbitrium. Sic Lutherus art. 56 , inter damnatos a Leone X : « Liberum arbitrium post peccatum res est de solo titulo, et dum facit » quod in se est, peccat mortaliter. Imo » simpliciter dicere debui, est figmentum » in rebus scu titulus sine re , quia nulli • est in manu sua quippiam cogitare mali » aut boni, sed omnia, ut Wicleffi articulus Constantiæ damnatus recte docet, de » necessitate absoluta eveniunt. » Subdit : « Non est dubium Satana magistro in Ecclesiam venisse hoc nomen, liberum arbitrium. » Et quamvis hunc errorem visus sit aliquando temperasse, semper tamen sustinuit liberum arbitrium nihil agere, sed mere passive et ut inanime quoddam se habere.

Calvinus lib. 2 Inst. cap. 1, cui præfigit hunc titulum : *Hominum arbitrii libertate nunc esse spoliatum et misera; servituti addictum*, dicit : « Libero arbitrio » pollebat homo in prima conditione creationis, quod lapsu suo amisit. » Addit, « hoc ignorasse philosophos et plane desiperequi eos sequuntur et liberum in homine arbitrium adhuc quærunť.)) Et lib. » cap. 15 : « In hac integritate libero arbitrio pollebat homo, quod si vellet adipisci posset vitam aeternam..... Libera » tamen fuit electio boni et mali...., donecseipsum perpendo bona sua corripit. Hinc tanta philosophis objecta caligo, quod in ruina ædificium,et in dissipatione aptas juncturas quærebant..... » Qui vero Christi se discipulos esse professi, in homine perduto et in spirituale » exitium demerso liberum arbitrium » quærunť... plane desipiunt, v

Hic nullis visus est Calvinus non satis coherencia loqui cum sequentibus; docet enim alibi liberum arbitrium tolli per efficaciam divinatorum decretorum et divinæ motionis : sic lib. 2 Inst. cap. 3 : Deus, inquit, « Voluntatem movet.non qualiter » multis sæculis traditum est elcreditum, # ut noslræ postea sit electionis motio

» aut obtemperare autrefragan, sed illam efficacior affidiendo. » ~~Et in cap. 6^o Joan.~~ Pronuntiat Christus efficacem esse Spiritus sancti gratiam , qua trahuntur ut » necessario credant. His prorsus evertitur » tota liberi arbitrii potestas quam sibi » somniant Papiste. » Hæc, inquam, multis videntur non cohærere cum præcedentibus. Si enim, inquiunt, libertas arbitrii sit ablata per peccatum originale, quomodo, jam ablata, iterum aufertur per gratiam? .Visi forte dicas, sic intellexisse Calvinum quod hoc ipso quo non remanet libertas arbitrii in homine lapsu, debeatur ipsi motio necessitans et movens per modum naturæ, quæ etiam libertatem tolleret, nisi aliunde jam esset ablata. Vel, ut alii dicunt , voluit Calvinus prævenire objectionem quæ posset fieri, nimirum, hominem per Dei gratiam sanari et restitui in libertatem arbitrii ; quod ut præveniat, docet non dari homini talem gratiam quæ illi libertatem arbitrii restituat, sed e contra quæ sit ita efficax ut potius dissentienti facultatem præripiat. Sed ut ut sit, non est mirum si sibi non constet Calvinus ; d enim proprium est hæreticis , ipsi præsertim Calvinino qui ubique scatet contradictionibus.

Hoc primo principio posito, Calvinus non agnoscit in homine aliam libertatem quam a coactione seu spontaneitatem InsU lib. 2, c. 2% 5 7, α Liberi ergo arbitrii, in » quit, hoc modo dicitur homo, non quia » liberam habeat boni æque ac mali electionem, sed quia male voluntate agit non n coacte. « Lib. 2 contra Pighium : « Si » coactioni opponatur libertas liberum » esse arbitrium et fateor et constanter assevero, et pro hærellico habeo quisquis » secus sentiat; si hoc, inquam, sensu liberum vocatur, qui non cogitur aut violenter trahitur externo motu, sed sponte » agit sua. nihil moror. » El lib. 2 Inst. c. 3, § 5: « Porro quod libertate abdicatam » voluntatem dico necessitate in malum » trahi vel duci, mirum est si cui videatur » aspera locutio, quæ nec absonum habet » quippiam, nec a sanctorum usu aliena » est! Offendit autem cos qui inter necessitatem et coactionem distinguere neciunl. » Et ponit exemplum in Deo qui secundum ipsum libere bonus est, licet necessario.

Hinc docet hominis voluntatem nihij

cooperari divins motioni assentiendo, non quod passive se habeat instar lapidis jacti, ut voit Lnthcrus, sed quia non est relictum ejns electioni assentiri vel dissentire, sed necessario ipsam sequatur; sicut, inquit, *jumentum sequitur* non libere sed *spontaneae sessoris ductum*, quod ideo non dicitur sessori cooperari : cap. 5 cit. lib. 2 Inst. Unde negat ullum esse meritum in homine, eo quod ipsi nihil cooperatur nec facultatem habeat agendi vel non agendi; illis autem operibus bonis quæ Deus in illo efficit, malum de suo semper immiscet, ita ut si ad ipsum referantur sint peccata quæ non merentur præmium sed pœnam. « Omnia hominum opera, inquit, lib. 5 Inst. » c. 12, 4, nihil sunt nisi inquinamenta » et sordes, et quæ justitia vulgo habetur, » ea apud Deum mera est iniquitas. » Et c. 14, J 8 : « Habemus nec imum a sanctis exire opus, quod, si in se censeatur, » non mereatur justam opprobrii mercedem. » Et lib. 2, cap. 2, § 6, impugnans veterum sententiam qui docent nos mereri gratiæ cooperando et assentiendo, dicit : « Duplicem gratiam nobis necessariam esse » docet (*Magister Sententiarum*) quæ reddamur ad bonum opus idonei, alteram vocat operantem qua fit ut efficaciter velimus bonum, cooperantem alteram quæ bonam voluntatem sequatur adjuvando... In secundo membro me offendit ambiguitas quæ perversam genuit interpretationem; ideo enim putarunt nos secundæ Dei gratiæ cooperari, quod nostri juris sit primam gratiam vel respuendo irritam facere, vel obedenter confirmare. » Et cap. 8, § 6 : « Si quæ esset vel minima in nobis facultas, aliqua etiam esset meriti portio; verum ut nos exinaniat (*Apostolus*), nihil pro merito esseratiocinatur. » Eleum per mala opera lexadimpleri non possit, inde infert totam legem esse homini impossibilem. « Sit, inquit cap. 2, extra controversiam, impossibile esse iu homine legis implementum. »

His omnibuc Calvinus sibi præmunivit viam ad præcipuum dogma in quo maxime delectatur, nempe Deum prædestinasse et reprobasse homines independenter ab eorum praevisis meritis vel demeritis tam in executione quam in intentione; et utramque tam prædestinationem quam reprobationem ita sortiri suum effectum, ut præ-

destinatus ex lota aeternitate constitutus, nec unquam possit non esse injustus, nec unquam possit non esse injustus seu gratus Deo, non per gratiam aut justitiam inhaerentem, nullam enim talem cognoscit, sed per imputationem iustitiæ Dei et meritum Christi : ita ut nec sacramenta nec omnia bona quæ Deus in prædestinatis operatur, quidquam illis conferant ad justitiam vel salutem, sed sint tantum signa quibus illos suæ prædestinationis certos efficit, inter quæ præcipue reponit donum fidei quo credunt se per Christum esse prædestinatos, et intuitu ejus meritorum certo esse salvandos, etiam si legem non servant, a qua Christus eos liberavit: et in hoc silam esse libertatem christianam, quod prædestinatis non sint necessaria bona opera, nec obsint mala, quippe quod bonis operibus suppleant merita Christi, et mala ejus justitia tegantur; qui vero e contra est reprobatus, ita semper odio habeatur, ut neque per sacramenta, ulpolc quæ nullam vim habent, neque per quæcumque opera, gratiam aut fidem unquam recipiat : et tandem utramque tam prædestinationem quam reprobationem esse ita efficacem, ut hominem sive ad bonum sive ad malum necessitet. Ita Calvinus lib. 5 Inst. c. 15 et 19, et c. 25 et alibi sæpe.

Ex his jam plusquam evidens est, majorem non intercedere affinitatem inter doctrinam Thomisticam et Calvinianam quam inter contradictoria. Etenim Calvinus negat in homine lapso liberum arbitrium, hoc est, libertatem indifferentiæ qua possit se flectere in utramque partem, et vult solum in eo remanere libertatem a coactione lautum seu meram spontaneitatem. Thomiste dicunt in homine lapso remanere liberum arbitrium seu libertatem indifferentiæ! quia se flectere possit in utramque partem, et esse liberum non solum a coactione, sed etiam a necessitate; agnoscunt tamen cum Ecclesia liberum arbitrium per peccatum originale fuisse attenuatum. Calvinus negat hominem cooperari motioni divinæ, Thomiste affirmant; Calvinus negat voluntatem posse dissentire gratiæ, Thomistæ affirmant. Et hæc tria concilium damnavit in Cahino. Si dicas, Calvinum hæc tria vocetenus negasse, revera autem admisisse eodem prorsus modo « pio admittunt Thomiste : id mox discutiam; sed inierim infero : ergo vel concilium imposuit Calvino

errorem quem reipsa non docuit, vel damnavit in doctoribus catholicis doctrinam quam Ecclesia ante et post Trid. non solum ærmittit, sed e». laudat et extollit, ut jam ouci et dicam. Utrumque est absurdum, et hoc unum sane sentientibus sufficeret ad defensionem nostram; sed hostem iratum nihil moratur, ipsum ergo et ejus figmenta audiamus.

Instat Livinus de Meyer in probationem sui commenti diss. 1, c. 3, hoc modo. In eo errarunt Lutherus et Calvinus et a concilio Trid. damnati sunt, quod assererent Deum esse causam totalem et adæquatam actionis nostræ, et negarent Deum et hominem esse causas parciales in producendo actu salutifero : atqui Thomistæ idem plane docent : ergo.

Ex hoc argumento quod passim urget Livinus de Meyer, et cujus propositioni majori subscribit Honoratus Tournely q. 5 de Grat. palam sequitur, idque reipsa intendit theologus Belga, sententiam de partialitate causarum in producendo actu salutifero, subindeque de scientia media, de decretis indifferentibus, de gratia versatili, uno verbo, totum Molinismum (hæc enim sese inferunt, nec sejungi possunt), esse doctrinam Ecclesiæ probatam et definitam in concilio Trid. Ita si Superis placet opinio quam S. Aug. acerrime impugnavit in Pelagianis et Semi-Pelagianis, cui perpetuo contradicit S. Th. cujus nec vel apex vel umbra repentur in SS. Patribus et theologis ante Tridentinum, nec in ipso concilio; opinio quæ a tempore Semi-Pelagianorum ad Molinam usque fuit inaudita in Ecclesia, cujus inventorem se jactat ipse Molina, plaudentibus primatibus Jesuitis; opinio quam tota Societas in congregationibus de Auxiliis non sustinuit nisi ut probabilem, quam totus ordo Præd. oppugnavit ut Semi-Pelagianam in iisdem congregationibus, quam constanter improbarunt censores a Clemente VIII et Paulo V deputati, quam ipse Clemens VIII decretorio judicio damnare proposuerat et cujus damnationis nullam meditatus est Paulus V; opinio tandem quæ omnia divinitatis jura evertit cum elatione hominis, ut ex superioribus manifestum fecimus; hæc, impiam, opinio tot titulis reprobanda, erit nunc, asserente Livino de Meyer et innuente Honorato Tournely, fides Ecclesiæ et dogma

certo tenendum, a concilio Trid. probatum et definitum annis triginta antequam mundo innotesceret aut e tenebris suscitaretur? Vah propudiosum paradoxum ! Novum alium mundum cui somnia sua venditent, quærant necesse est hujusmodi scriptores,

z/d argumentum redeo. Majorem propositionem, nempe errorem Lutheri et Calvinii a Tridentino damnatum, in eo situm esse, quod dicerent gratiam per se efficacem esse totalem causam actus salutiferi, et negarent voluntatem humanam esse cum Deo illius causam partialem, *luculentissimum mendacium* vocat sapientissimus noster de Graveson in opere dicato summo pontifici, scilicet torn. 2 Epist. epist. prima. Enimvero in eo situs est error istorum hæresiarcharum a Tridentino damnatus, quod dicerent gratiam efficacem ita esse causam totalem et adæquatam actus salutiferi, ut voluntas humana nullatenus ad illum libere concurreret, sed vel se haberet passive secundum Lutherum, vel necessario et pure spontanee secundum Calvinum, sicut equus sub sessore absque indifferentia et potentia ad oppositum, *ut patet ex dictis.* Thomistæ vero docent gratiam a se efficacem sic esse causam totalem actus salutiferi, ut tamen voluntas humana ad eam concurrat non necessario aut pure spontanee, sed libere et cum potentia ad oppositum, non quidem ut causam partialem, sed ut causam totalem in suo ordine, hoc est, ut causam secundam particularem Deo ut causæ privæ et universali subordinatam : sicut eadem scissio ligni est totaliter ab artifice et totaliter a securi tanquam a duabus causis totalibus subordinatis. « Non sic idem effectus, inquit S. Th. 5 cont. Gent. c. 70 in fine, » causæ naturali et divinæ virtuti attribuitur, quasi partim a Deo et partim a naturali agente fiat, sed totus ab utroque » secundum alium modum : sicut idem » effectus totus attribuitur instrumento, » et principali agenti etiam totus. » *Ex quo patet* minorem propositionem argumenti, nimirum, Thomistas idem plane docere cum Lulhero et Calvino, esse etiam juxta stylum doctissimi Magistri de Graveson, aliud *luculentissimum mendacium*.

Ut autem hæc facilius percipiantur, et efficacius retundantur absurditates argti-

menti: pauca hic inseram opportune de causa totali et partiali. Causa totalis et adaequata potest dici dupliciter 1° si sola et sine alterius consortio producat effectum; sic Deus est causa totalis eorum quæ producit per creationem. 2° Potest dici causa totalis et adaequata non per exclusionem alterius causæ, sed in suo ordine, quatenus in eo nihil perfectionis et virtutis deest ad rationem causæ talis effectus, licet ad ejusdem effectus productionem non excludat consortium alterius causæ diversi ordinis: sic idem homo producitur a parentibus, ab astris et a Deo; a parentibus, ut «causa totali particulari hujus hominis; astris, ut a causa totali universali omnium corporum sublunarium; a Deo, ut a causa totali universali totius entis. Sic eadem scissio efficitur ab artifice et ab instrumento ut a duabus causis totalibus subordinatis.

Utroque autem modo Deus est causa totalis in negotio salutis; quia duo distinguunt Thomistæ in voluntate, nempe ejus applicationem ad actum et ipsum actum quem ex propria et innata virtute elicit; movetur enim et applicatur ut agat, non ut nihil agat, ut dicit S. Aug. Deus igitur est causa totalis applicationis ad actum totalitate excludente consortium alterius causæ; quia ipse solus ut prima causa et primum movens, voluntatem ab indifferencia sua potentiali etsuspensiva per virtutem transeuntem extrahit et movet ad actum. « Si sint multa agentia ordinata, » inquit S. Th. 1 p. q. 103, a 3, semper » secundum agens agit virtute primi agentis: nam primum agens movet secundum ad agendum, et secundum hoc omnia agunt in virtute ipsius Dei. » Hujus autem actus ad quem Deus movet voluntatem est etiam ipse causa totalis, non quidem totalitate excludente alterius causæ consortium, sed totalitate perfectionis et virtutis, ita ut Deus et homo respectu ejusdem actus sint duæ causæ totales in suo ordine. Nihil enim Deo deest ad rationem primæ causæ et principalis, nec homini ut sit causa secunda primæ et principali subordinata; neque concursus simultaneous exigit ex insufficientia, seu quod illi desit aliquid ad rationem causæ secundæ, sed ex dependentia causæ inferioris et subalternæ ad superiorem et subalternantem, et instrumentum* ad causam

principalem. Sic artifex est causa totalis* primo modo applicationis securis ad sciendum, ipsius autem scissionis et ipse artifex et securis sunt causæ totales secundo modo. Hunc utriusque modum causa totalis in Deo eleganter exponit S. Aug. « Deus est, inquit lib. de Grat. et Lib. Arb. c. 17, qui praparat voluntatem, et » cooperando perficit quod operando incipit. Quoniam ipse velimus operatur » incipiens, qui volentibus cooperatur » perficiens... Ut ergo velimus sine nobis » operatur; cum autem volumus, else » volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur. » Idem habet cap. 16 et cap. 3. in hæc verba Apostoli: *Non ego sed gratia Dei mecum*. Primum indicat actum qui est a gratia et libero arbitrio dum dicit; *Nec (gratia Dei sola, nec ipse solus, sed gratia Dei cum illo*. Deinde applicationem ad actum quæ est a gratia Dei sola, hic verbis: *Ut autem de calo vocaretur, et tam magna et efficacissima operatione converteretur, gratia Dei erat sola*. Unde quamvis verum sit quod Deus solus sit causa cur homo applicetur ad se convertendum, seu se convertat per liberum arbitrium, male tamen inde inferres quod sit etiam solus causa hujus conversionis; hanc enim voluntas creata operatur cum Deo ut causa secunda totalis, ex propria et innata virtute cum plena libertate indifferentiæ et potentia expedita ad oppositum, quia motio divina non est solum ad substantiam actus, sed et ad ejus modum seu libertatem, ut jam sæpe diximus. Id autem aut quid simile nunquam dixerunt seu dicere potuerunt Luticrus et Calvinus, juxta quos liberum arbitrium est penitus extinctum in homine lapso, et respectu gratiæ esse habet vel passive, ut dicit Lutherus, vel pure spontanee, ut dicit Calvinus.

Causa partialis, partialitate scilicet causæ, de qua est quæstio, et non effectus, dicit necessario imperfectionem pluribus titulis. 1° Quia dicitur causa partialis per oppositionem ad totalem, promdeque quod desit ipsi aliquid ad rationem causæ Integre. 2° Quia pars in suo conceptu essentiali importat quod sit quid imperfectum, insufficientius minus toto quod componit: n Semper enim totum, inquit S. Th. 3 » con. Gent. cap. 69, melius est partibus,

› et finis ipsarum. » Unde cum duæ causæ partiales concurrunt ad effectum, cx ipsis ut a se imperfectis el insufficientibus inte grainr una causa totali' ad quam ut ad fincin ordinantur : cuin ergo Deus, utpote actus purus, non sit minus perfectus in ratione causæ quam in ratione entis, ipsi aperte repugnat ratio causæ, artialis. Similiter voluntati humanæ in suo ordine sufficienti ad causandum suum actum, repugnat ratio causæ partialis; quod autem alterius causæ consortium exigat, non est, ut jam dixi, ex insufficientia in suo ordine, sed ex dependentia ct subordinatione. *Neque dicas* Deum esse causam p irlialem nostri liberi consensus, non defectu virtutis, sed quia attemperat suum concursum aliunde sufficientem; hæc enim intelfigentia admitti non potest in sententia adversariorum, qui dicunt ideo Deum concurrere partialiter ad nostrum consensum et cooperationem, quia non potest salva libertate illum totaliter efficere : ergo defectu virtutis sufficientis. Sed et insuper 5° concursus activus causæ partialis non causatur a compacte : sic cum duo equi trahunt currum, tractio activa unius non causatur ab altero : cum ergo cooperatio hominis concurrentis cum Deo sit aliquid reale de novo existens in rerum natura, vel causatur a Deo, vel non. Si primum dicatur, tunc Deus non erit causa partialis, quia contra naturam talis cansæ causabit cooperationem alterius, et concursus ejus non vril simultaneus, sed pravius quia causativus; causa enim est prior natura et causalitate suo effectui. Si secundum : ergo aliquid reale existens in rerum natura non erit causatum a Deo, pluraque alia gravissima sequentur absurda quæ deduximus turn de scientia media, tum in prima probatione a ratione præseulis quæstionis art. præced. Vide.

Instat 2° P. de Mover. Calvinus non admittit in homine sub decreto seu motione gratiæ aliam necessitatem quam Thomistæ. Ergo *Prob. ant.* Thomistæ admittunt sub decreto et motione gratiæ necessitatem conscquenliæ, non consequentis, necessitatem conditionatam, hypotheticam, secundum quid, non absolutam : atqui similiter Calvinus admittit tantum sub decreto et motione necessitatem consequentiae el non consequentem : ergo.

Minorem sic probat theologus Societatis et cum ipso Honoratos Tournely quæst. 5 cil. de Grat. Calvinus lib. 1 Instil, cap. 16 sic habet « Interea quod statuit Deus » sic necesse est evenire, ut tamen nec » præcise nec suapte natura necessarium » sit. Exemplum in Christi ossibus familiare occurrit, cum induerit corpus nostro simile, fragilia fuisse ejus ossa nemo » sanus negabit ; quæ Limer frangi fuit » impossibile. Unde iterum videmus non » temere in scholis inventas fuisse distinctiones de necessitate secundum quid et » absoluta ; item consequentis et consequentiae. » Ergo.

B. 1°, ex hoc argumento, si quid roboris haberet, concludi aut Calvinum esse catholicum, aut concilia, Patres, et omnes theologos, non exceptis patribus Societatis esse Calvinianos ; quia ctconcilia, ctPatres, el theologi universim admittunt nécessitéem consequents seu hypotheticam sub præscicntia, decreto, providentia et motione Dei. SicconciliumColoniense anno 1556 coni. Lut. coactum, in Enchirid. desacram. pœnit. juscivilecan. *Nabuchodonosor* causa 25, q. 4, exS. Aug. Similiter glossa ibid. Vener. Bedain Axiomatibus philosophicis; Magister Sentent, in 1, d. 58 : quorum verba vide apud Gonet. in Apolog. Thomislarum. S. Thomas in 1, dist. 47, q. 1, a. I, ad 2, « Quamvis, inquit, voluntas Dei » sit immutabilis et invincibilis, non tamen » sequitur quod omnis effectus ejus sil necessarius necessitate absoluta, sed solum » conditionata. » Item hic q. 19, a. 8, ad 1, q. 24 de verit. a. 1, ad 15 et alibi sæpe. S. Bonaventura in 1, dist. 47, a. 1, dicit quod in iis quæ vult Deus, sicut in his quæ præscit, sit *necessitas consequentia*, sed *non consequentis*. Similiter Albertus Magnus, Alensis, Scotiis, Durandus et plures alii quos refert Alvares disp. 25 de Auxiliis. Tandem nullus est theologus, ut jam dixi, qui in his aut similibus propositionibus : *Deus scit aut decrevit Jntichnstum esse futurum : ergo erit; Deus decrevit dare Petro gratiam "el efficacem vel congruam conversionis : ergo Petrus convertetur;* non agnoscat bonam et legitimam esse consequentiam, proindeque esse necessitatem conscquenliæ. Imo ipse Honoratos Tournely hanc distinctionem necessitatis consentientis ot consequenti*.

¶ R |
ik ■ Jvli

*,
wi

• Ji

«

1

«

absolute et hypothetic®, formalissimis vjfbis admittit q. 21 de Deo a, 2 : « Quæ a » Deo, inquit, prævisa et ordinata sunt, necessario Hunt, non quidem necessitate » absoluta, sed hypothetica et simplicis ut » vocant illationis. » *Si respondeas* com Patre de Meyer, doctores catholicos antiquiores non loqui de necessitate consequenti® orta ex decreto, sed orta ex præscientia; secus Calvinum et Thomistas. *Contra* 1°. S. Thomas et S. Bonaventura, *ul patet ex dictis* Sy alique plures, loquuntur de necessitate consequenti® orta ex decreto; et Vasques, ut jam adverti, i p. q. 14, disp. 99, cap. 5, agnoscit S. Thomam et antiquiores scholasticos concordiam libertatis cum decreto explicuisse per ipsam efficaciam decreti, quatenus non solum substantiam actus, sed et in odum libertatis attingit, consequenter necessitatem consequenti® oriri ex decreto. 2° Perinde est necessitatem consequential oriri ex scientia vel decreto, cum scientia Dei adjuncto decreto sit causa rerum, ut probavimus ex D. Thoma. Itaque

Al. 2° *directe argumento, N. ant. Ad prol).* *D. min.* Calvinus admittit tantum sub decreto et motione necessitatem consequenti®, eodem sensu quo illam admittunt Thomistæ et alii doctores catholici, *N. min.* longe diverso sensu, *C. min.* Intellexit quippe Cahinus necessitatem consequentis qua res aliqua simple natura ita exigitur, ut ossa Christi esse fragilia; necessitatem consequentiæ quæ ex natura sua non est talis, sed ex suppositione decreti vel motionis, ita tamen quod non compatiatur libertatem indifferenti®, sed duntaxat libertatem a coactione seu meram spontaneitatem. Unde Calvinus nunquam adhibuit hanc distinctionem ut conciliaret cum efficacia divini decreti seu grati® libertatem humanam (piam contendit nullam esse in homine lapso, sed ipsum necessario trahi vel a concupiscentia vel a gratia; sed eam adhibuit duntaxat ut conciliaret contingendam rerum cum efficacia providentia*. Quia igitur actus hominis lapsi secundum se est contingens, respectu illius sic precise sumpti, potest habere locum distinctio necessitatis consequenti® et consequentis, quatenus ex essentia sua non est necessarius, sed tantum ex suppositione concupiscenti® vel motionis divinæ, atque

hoc sensu et sub hoc respectu est necessarius, non necessitate consequentis, -ed consequentiæ, seu ex suppositione · venim tamen sub hac vel concupiscentia vel motione iit ab homine necessario necussilale consequentis, quia non est in ejus potestate ut non fiat. Hanc esse mentem Calvini evidenter demonstro 1° quia, ut jam dixi, contendit per peccatum originale esse extinctam libertatem indifferenti® ad bonum vel malum, et in homine lapso remanere tuitum libertatem a coactione; 2° ab exemplo quo utitur in verbis objectis de oesibus Christi, et quod repetit contra Pigliumols jicientem ex ejus doctrina tolli continget) tiam rerum, his verbis : « Nec vero, inquit » lib. de Ætern. Dei prædest. receptis lo » quendi formis de necessitate secundum u (lum quid et absoluta, item consequentis » et consequenti® abhorream, ita loquor: » sed ne qua lectoris argutia impediatur quin » agnoscat vel rudissimus quisque verum » esse quod dico : ergo si in Christi ossibu » naturam consideres, fragilia erant; sii » vero illud Dei decretum quod suotempo » re manifestatum est, nihilo magis fractur* » erant obnoxia quam humanis æumnisan » geli. » Itaque juxta Calvinum, sicut os- » Christi quamvis ex natura sua fragilia, sub decreto tamen divino non sunt magis fracture obnoxia quam humanis æumnis angelis : ita voluntas hominis lapsi, licet ex natura sua sit indifferens ad plura, sub decreto tamen divino tam impossibile eam in sim actibus esse liberam et indifferentem quam impossibile est angelos humanis æumnis esse obnoxios. Finge modo, si poles, aliquam libertatem indifferenti® in exemptione angelorum ab humanis æuinnis. 5* Ex his quæ iterum respondet eidem Pighio. lib. 2 de Lib. Arbit. « Ergo vero, inquit, » quantum ad vocem pertinet, adhuc pro » lileor quod in mea institutione testatus » sum, non adeo me superstitiosum esse in » verbis, ul ejus causa velim contentionem » aliquam movere, modo intelligentia rei » sana maneat. Si coactioni opponitur libertas, liberum arbitrium esse et fateor » et constanter assevero, ac pro mrellico » habeo quisquis secus sentiat. Si hoc, in » «pam, sensu liberum vocetur quia non » cogatur aut violenter trahatur externo » motu, sed sponte agatur sua, nihil moror. » Sed cum aliud prorsus vulgo concipiant,

» dum hoc epitheton hominis voluntati at-
 » tributum vel audiunt vel legunt, bæccausa
 » est cur mihi displiceat, siquidem ad fa-
 « cultatem viresque referunt ; nec impedire
 » possis quin simul ac libera fieri! voluntas
 » dicta, hæc pluribus imaginatio protinus
 « in mentem veniat, habere igitur sub po-
 » testate sua bonum et malum, ut alleru-
 « trum eligere suapte virtute queat. « Vi-
 des quomodo Calvinus non curet quibus
 verbis utaris; sive enim dicas liberum ar-
 bitrium, sive necessitatem consequentis aut
 consequentiæ, absolutam aut hypotheti-
 cam, perinde ipsi est, modo nihil aliud in-
 telligas quam voluntatem humanam esse
 liberam a coactione et violentia, et corri-
 «atur hæc falsa imaginatio, cum *habere sub*
potestate sua bonum et malum, ut alte-
rutrum eligere suapte virtute queat; hoc
 est, eam habere exemptionem a necessitate
 seu libertatem indifferentiæ qualem ad-
 mittunt omnes Thomistæ. Nec est quod J.i-
 vinus de Meyer faciat vim in his terminis,
suapte virtute; sic et nos omnino dicimus
 voluntatem sub decrelo et motione Dei
suapte virtute posse eligere alterutrum;
 quia, ut toties diximus ex D. Thorn. Deus
 movet non solum quantum ad substantiam,
 sed etiam quantum ad modum actus : et ex
 S. Aug. movet non ut nihil agamus, sed ut
 moti agamus.

Exhissolves alteram instantiam quam
 facit adversarius, nimirum, Calvinum nun-
 quam negasse indifferentiam objectivant
 iudicii, qua stante secundum Thomistas,
 voluntas neccssitari non potest. *B.* enim
 quod, hoc ipso quo Calvinus non agnoscit
 in homine lapso et sub gratia aliam liberta-
 tem quam a coactione, consequenter et ar-
 guitive neget indifferentiam iudicii; alias
 dicendum quod non solum erraverit con-
 tra fidem negando in homine lapso esse sub
 gratia libertatem a necessitate, sed etiam
 contra rationem ponendo quod stante in-
 differentia iudicii possit neccssitari volun-
 tas : neque id est rarum in novatoribus.

Objicit 2° P. Livinus de Meyer canonem
 4 sess. G cone Trid. quo definitur liberum
 arbitrium a Deo motum et excitatum posse
 dissentire, quem contendit intelligendum
 esse in sensu composito, ita ut cum mo-
 tione possit reipsa poni dissensus; *idque*
probat 1° quia Calvinus negabat cum ino-
 loue posse reipsa componi dissensus ;

ergo concilium ipsum damnans, intelligit
 reipsa cum motione po>se componi dissen-
 sum. 2° Quia nemo e>t latini sermonis tan-
 tillum peritus, qui si dici audiat avem posse
 volare, non stalim mtelligal fieri posse ut
 avis volet : ergo similiter dum concilium de-
 finit liberum arbitrium Deo moventi posse
 dissentire, intelligitur fieri posse ut reipsa
 dissentiat.

//. *At. ant. Ad primam prob.* fateor Cal-
 vinum negasse cum motione posse reipsa
 componi dissensus ; at in hoc non erra-
 vit , quia loquebatur de motione efficaci
 quacum tam impossibile est componi dis-
 sensum quam cum consensu ; neque ip-
 sum in hoc damnavit aut damnare potuit
 Tridentinum, nisi asserendo absurdissi-
 mam propositionem, nimirum, cum gratia
 efficaci consequenter cum consensu posse
 componi dissensus. At hic non stetit Cal-
 vinus, sed inde ulterius intulit, sub motione
 efficaci non remanere potentiam dissen-
 tiendi; quia ponebat quod Deus moveret
 voluntatem quoad substantiam actus tan-
 tum , sicut sessor movet equum, et non
 quoad modum libertatis, quam dicebat esse
 ablatam per peccatum originale; et in hoc
 ipsum damnavit Tridentinum, definiendo
 sub motione efficaci remanere potentiam
 dissentendi, quod bene exprimit per ly
potest dissentire.

Ad secundam prob. N. conseq. Dispa-
 ritas est, quod propositio in antecedente
 importet unicam formam, in consequente
 autem importet duas formas oppositas ; de-
 bet enim dici, non simpliciter, ut dixit Li-
 vinus de Meycr, *voluntas* seu *voluntas*
mota potest dissentire, quæ est perpetua
 ejus hallucinatio seu malignitas ; sed vo-
 luntas efficaciter mota potest dissentire;
 de ea enim motione loquitur Calvinus, con-
 sequenter concilium ipsum damnans, alio-
 quoniam ista damnatio ipsum non tangeret. I t
 ergo esset paritas, debuisset dicere P. Li-
 vinus, v. g. Avis insidens arbori potest vo-
 lare; et tunc nemo est latini sermonis tan-
 tillum peritus, qui non intelligat avem in-
 sidentem arbori rolinere^quidem poten-
 tiam volandi, at non reipsa volandi dmu
 actu insidet ramis arboris : sicut cum dici-
 tur, Album potest esse nigrum, omnes in-
 tdligunt fieri quidem non posse quod i lein
 sil simul album et nigrum, sed quod sub
 albedine retineat nolentiam ad nigredinem

sicut item dum dicitur in sententia adversanorum, Homo praeventus gratia congrua potest illi dissentire, omnes Molinistæ sermonis latini non ignari intelligunt fieri quidem non posse ut homo gratiæ congruæ de facto dissentiat, bene tamen quod sub gratia congrua retineat potentiam dissentiendi. Sic ergo cum dicitur, voluntas efficaciter mota potest dissentire, nullus est qui non intelligat non quidem posse componi dissensum cum motione efficaci, quia hoc esset componere consensum cum dissensu; sed quod sub motione efficaci retineat potentiam dissentiendi.

Objicit 5° P. de Mover, sensum compositum et divisum Thomistarum esse eundem ac sensum compositum et divisum Calvinini. Ergo. *Prob. ant.* Calvinus non secus ac Thomistæ admittit sub motione potentiam dissentiendi. Ergo. *Prob. ant.* ex Calvino lib. S de Lib. Arbit. coit, Piglium, ubi dicit sub motione mentem *videre*, iudicium *discernere et eligere*, hominem *conari, agere et applicare suas facultates*: quæ omnia important vim electivam unius præahoseu potentiam ad oppositum. Ergo.

B. N. ant. Ad prob. N. ant. Ad prob. dico vel Calvinum hæc intellexisse de motibus pure spontaneis, sicut dicimus equum sub sessore *videre, sentire, conari, agere, applicare suas facultates*, et etiam aliquo sensu iudicare et discernere, puta unam viam præ alia, quamvis hæc omnia præstet pure spontanee absque libertate indifferentiæ. Vel si Calvinus intelligat de actibus vere liberis non solum a coactione sed etiam a necessitate, aperte contradictoria loquitur, *ut patet ex his quæ ex ipso cum adversario retulimus*, dum diserte docet, non esse nostræ electionis obtemperare vel refragari gratiæ, nec se agnoscere iri homine lapso nisi libertatem a coactione et alia plura similia. Calvinum autem perpetuis involvi contradictionibus, et una manu sæpe destruere quod altera ædificat, probant scriptores qui illum ex professo impugnarunt. Sed ut sit, sufficit nobis quod cone. Trid. censuerit Calvinum docere liberum arbitrium ut subesi motioni divinæ, non posse dissentire, quod nos cum concilio damnamus.

Objiciunt 4° *adversarii* plures Calvinistas, præsertim Amesium et Tvvisium, testari se non aliter sentire quam Thomis-

tas in materia gratiæ, et cardinalem Penonum dixisse Clementi VIII, meditati definitionem pro Thomistis contra Molinistas, « curaturum se, si quod meditabatur » pontifex, definiret, ut huic pontificio decreto universi Europæ sectarii subscriberent, sancitamque doctrinam suis chirographis communirent. » Ergo.

B. ad primum quod, si illi Calviniste sincere nobiscum admittant liberum arbitrium in homine lapso, illud gratix cooperari et posse illi dissentire si velit, quamvis aliunde defendant decreta prædeterminantia et gratiam per se efficacem, recedunt a magistro suo Calvino, nec in hoc sunt damnandi aut damnati; sin mimis, a nobis dissentiunt et errant cum suo Calvino. Nec mirum si hæretici se quandoque tueantur clypeo catholicorum: sicut olim Prædestinatiani, sic hodie Janseniani non nisi S. Augustini doctrinam se defendere clamant; idque verosimilius contingit in nostro casu, quod Calvinismus ab aliquot annis sit divisus in duas sectas, alteram Arminianorum qui longius a Calvino recedentes, in Pelagianismum et Semi-Pelagianismum prolapsi sunt; alteram Gommaristarum qui, quamvis doctrinæ Calvinini tenacius adhæreant, videntur tamen saltem verbo tenus illam emollire. Sicut ergo Arminiani, ut Gommaristas ipsis Pelagianismum objicientes repellant, se Molinianos et Suaresianos profitentur, atque scienti in media se tegunt: ita Gommaristæ, ut respondeant Arminianis objicientibus ipsos negare liberum arbitrium, Thomistas in auxilium advocant, et dicunt se ab illis non dissentire. Sed sicut Molinistæ non putant se gravatos quod Arminiani dicant se eorum sequi placita, ita nec nocet Thomistis quod aliqui Calviniste se cum illis sentire profiteantur.

Ad secundum, plura respondet noster nerry quæ hic compendio referam: primum hoc Perronii dictum merito fabulam reputari, tum quia contrariatur aliis dictis et scriptis hujus cardinalis ex quibus ejus mens certo dignoscitur; tum quia primi buccinatores hujus dicti fuerunt Iesuitæ anno 1652, iique Thomistis infensissimi, scilicet Theophilus Raynodus in nova liberlati Explicatione contra Gibiufliimp. t. cap. it, n. 12; et Franciscus Annatus in Arncndice ad exercitationem scholasticam

QUOMODO DEI DECRETUM ET MOTIO SE HABENT, etc.

tripartitam sub ementito nomine Eugenii Philadelphi, a quibus auctor Galli® purpurat® bausk et suo operi inseruit anno 1658; tum tandem quia hujus fabul® assertores inter se non conveniunt. Alii referunt id a Perronio dictum Clementi VIII, alii Paulo V. 2° *Dato* id esse dictum a Perronio, non est theologis habenda ratio eorum quæ in gratiam Societatis Romæ gessit aut dixit eminentias. prosul; quia, ut ipse fassus est, hæc gesta dictave sunt, non ex conditione theologi, un sensum suum de istis controversiis exprimeret, sed ex oratoris officio, ut Henrici IV mandatis obtemperaret. 5° Istud dictum potest bono animo accipi, neque inde consequens est ut Calvinismus Thomistis attribuerit. Vide silubetlaudatmnSerry in hist. Cong. lib. 5, cap. 46, 47, et lib. 5, sect. 6, cap. 5 et 6.

Ex dictis jam babes quid respondeas objicientibus nobis Jansenismum, qui est alter Calvinismus sen saltern ramus Calvinism!. Sed de isto recentiori errore abunde, Deo dante, dicemus in tract, de Actibus humanis et de Gratia. Tunc ad ultimum argumentum ex læsione sanctitatis divinæ pergimus.

ARTICULUS V.

Quomodo Dei decretum et motio se habent ad malum?

Quæ huc usque diximus spectant specialiter voluntatem divinam et ejus motionem in ordine ad bonum in opere salutis. Sed quia in principiis D. Th. decreta et promotiones Dei ut sic extenduntur ad omne ens etiam ad actum peccati, arguunt adversarii id sanctitatem divinæ repugnare. Quærimus hic an et quomodo, illæsa sanctitate Dei, tam decretum quam ejus motio se habeant ad malum.

Malum est triplex, scilicet naturæ, culpæ et pænæ. Malum naturæ est privatio boni naturalis; malum culpæ est privatio rectitudinis inoralis; malum pænæ est privatio alicujus boni propter culpam.

Hic q. 19. a. 9. O.— *Dico* 1°. Nullum malum quæ tale sive naturæ, sive culpæ, sive pænæ, est a Deo volitum aut causatum directe et per se. Quia cum ratio boni sit ratio appetibilis, malum autem opponatur bono, impossibile est quod aliquod malum, in quantum hujusmodi, appetatur,

ibid. — *Dico*. 2° Malum tam naturæ

quam pænæ, vult, et causât Deus indirecte et per accidens, ratione scilicet boni ad quod consequitur, unde potest dici illius auctor. Malum vero cui per se nullatenus vult aut causât etiam per accidens, sed tantum permittit : unde nullo sensu potest dici illius auctor.

ibid.— *flatio est*; quia in tantum aliquis potest velle et causare malum per accidens et indirecte, in quantum magis appetit bonum ad quod consequitur malum, quam bonum cujus malum est privatio; quia, ut dictum est, malum quæ malum appeti non potest : sicut leo dicitur appetere malum et occisionem cervi, quia magis diligit propriæ vitæ conservationem quam cervi, ex quo appetitu operatur ad occisionem cervi. Nunquam igitur appeteretur malum etiam per accidens, nisi bonum cui conjungitur malum magis appeteretur quam bonum cujus malum est privatio : nullum autem bonum Deus magis vult quam suam bonitatem; vult tamen aliquod bonum magis quam aliud quoddam bonum : unde malum culpæ, quod est privatio ordinis ad bonum divinum, Deus nullo modo vult, sed malum naturalis defectus vel malum pænæ vult, volendo aliquod bonum cui conjungitur tale malum : sicut volendo justitiam vult poenam, et volendo ordinem naturæ servari, vult quædam naturaliter corrumpi.

Secundam partem majori otio expendam in i 2, ad q. 79 de causis peccatorum, adversus impium Lutheri et Calvini dogma. Interim summatim addo ad rationem S. Th. malum culpæ est defectus, et a principio defectivo procedit; Deus autem nec est nec esse potest principium defectivum utpote actus perfectissimus. Item id non potest a Deo fieri quod non potest in ipsum ut in ultimum finem reduci ; omnia enim propter semetipsum facit Dominus, et primum principium et ultimus finis sibi correspondent : peccatum autem cum sit aversio a Deo, nullatenus est in ipsum ut ultimum finem reducibile. *Ex quibus sequitur* peccatum non contineri intra objectum divinæ omnipotentiae. Hanc fidei veritatem passim inculcat S. Scriptura, l'sal. 5 : *Vom Deus volens iniquitatem tuas*, et alibi sæpe. Sententiam oppositam ut blasphemani exeerantur SS. Patres. Hinc illud solemne S. Fulgendi lib. 1 ad Monachos : *Illius rei Deus non est*

auctor cujus est ultor, eamque anathemate feriit conc. Trid. sess. 6, can. 6.

Calvinus nulla congerit S. Scripturae loca in quibus Deus dicitur excæcare, obdurare homines, tradere cos in passiones ignominiae, in reprobum sensum, opera mala praecipere, incilare, applicare ad illa et similia. *Nunc breviter* // his tantum significari Deum justo suo iudicio permittere peccata subtrahendo gratiam, vel illis occasionem prebere operando aliquid circa peccatorem, puta, proponendo ipsi interius vel exterius aliquid inductivum ad bonum quo ipse abutitur ad malum, ut egregie explicat S. Th. lect. 5 in cap. 9 ad Rom. qto sensu v. g. quis me laudando aut ditando diceretur esse causa invidia; mei inimici. Sio eadem prædicatione Christi qua Apostoli sunt illuminati et conversi, Pharisæi cæci facti sunt et deicidæ. Sed, ut dixi, de hac difficultate latius loco citato.

A erum quia in peccato quod est concretum accidentale duo sunt actus et delectus, rutilas et diilormitas seu malitia, neque Deus sit causa malitia; ut mox dictum est; quæstio nunc est quomodo se habeat ad actum. Dicitur interdum actus, materiale peccati; potest autem istud materiale sumi dupliciter, vel materialiter pro ipsa entitate physica precise, vel formaliter pro ipsa entitate ut substrata deformitati : quando ergo theologi dicunt materiale peccati causari a Deo, inlelligunt materiale materialiter, non formaliter.

Circa propositam quæ-tionem triplex est sententia. Prima tenet, Deum non concurrere positive ad actum peccati, sed permissive tantum; secunda, concurrere positive concursu simultanée; tertia, concurrere concursu prævio et prædeterminativo, sicque ab æterno prædefinivisse. Pro cuius resolutione,

Ifico 5°. Prima sententia est omnino rejicienda; secunda non videtur admittenda, sed tertia duntaxat.

Quantum ad primam, S. Th. in 2, q. 57, q. 2, a. 2, dicit quod suo tempore *nulli vel pauci cani tenerent, quia propinquissima est duplici errori*. 1° Ex ea videtur sequi quod sint plura pruna principia, quod est error Manichæorum; hoc enim est do ratione primi principii, ut agere possit sine auxilio prioris agentis et inllientia ejus : unde si voluntas humana actio-

nem aliquam posset producere cuius auctor Deus non esset, voluntas humana ratio nemprimi principii habent. *Neque calt si respondeas*, ad rationem primi principii requiri non solum quod habeat agere a se, sed etiam quod habeat esse, a se, quod non competit voluntati hiimanæ : nam videtur inconueniens ut quod a se esso non halat, a se agere possit; eumdem enim ordinem et dependentiam servari necesse est inter essentiam et virtutem agendi, et inter virtutem agendi et ipsam actionem, quia Omnis virtus ab essentia procedit el omnis operatio a virtute; repugnat autem illud quod non est a se, habere a se virtutem operandi : ergo pariter repugnat illud quod non habet a se neque essentiam neque virtutem agendi, habere a se et ex se operationem : oportet igitur ut cuius essentia ab alio est, etiam ab alio operatio sit. Prætereauamvis per hanc responsionem vitaretur quod voluntas humana non esset primum principium simpliciter et in omni genere, non tamen posset vitari quin esset primum agens et primum principium suæ actionis, si ejus actio in aliquod prius agens non reduceretur sicut in causam. Secundus error est, quia cum actio etiam peccati sit ens quoddam positivum in rerum natura existens, si actiones peccati a Deo non essent, sequeretur quod aliquod esse habens essentiam in rerum natura a Deo non esset, et ita Deus non esset universalis caiwa omnium entium, quod est contra perfectionem primi entis. Primum enim in quolibet genere est causa eorum quæ sunt post, ut dicitur in 2 Melaph. Hæc 8. Th, paucis additis ad faciliorem textus intelligentiam, et ea exscribere libuit, quia ex his etiam impugnatur sententia sequens. Igitur

Quantum ad secundam sententiam quam tenent multi recentiores, eam non posse admitti *prob.* 1° quia velabitur in inconvenientia prioris sententia*; si enim Deus concurrat tantum simultanée ad actum peccati, non erit prima causa et primum principium istius actus, sed ipsa voluntas humana; causa enim et principium non comitantur duntaxat, sen præcedunt, saltem natura et causalitate, suum effectum *El hinc insuper sequitur* aliquod ens, nempe ipsam voluntatis determinationem, non esse a Deo. Neque id negare videntur adversarii, dum dicunt Deum offerre con-

cursum suum indifferentem, determinabilem per voluntatem humanam ad bonum vel malum : ex quo palam sequitur determinationem non esse a Deo, sed ab ipsa voluntate humana. Idque clarius sequitur ex illorum sententia qui volunt Deum concurrere tantum partialiter; quia cum si de ratione partis compartem excludat, nec concursus activus unius causae partialis causetur ab altera causa partiali, ut dixi vupra et patet in duobus equis trahentibus unam navim, in quibus tractio activa unius non causatur ab altero; luce meridiana clarius est quod si influxus divinus sit partialis, influxus causae secundae non sit a Deo, sicque dari aliquod ens in rerum natura quod non sit a Deo, consequenter ipsum non esse primam et universalissimam causam totius entis.

2' Sequitur ex hac sententia, Deum non esse magis auctorem boni operis quam mali; adeo ut si sit causa boni operis, sit etiam mali contra definitionem Trid. sess. G, car». 6 : « Si quis dixerit mala opera ita » ut bona Deum operari, non permissive » solum, sed proprie et per se : anathema » sit. » *Prob.* Ideo Deus in hac Sententia non est causa peccati, quia ne laedat libertatem non praemovet ad illud seu ad ejus actum, sed offert tantum concursum suum indifferentem, determinabilem ab homine ad alterutram partem : atqui similiter juxta hanc sententiam, Deus ne laedat libertatem non praedeterminat ad actum bonum, sed offert duntaxat concursum suum indifferenter, determinabilem ab homine ad alterutram partem : ergo vel non est causa boni operis, vel si sit, etiam est mali. *Neque dicas*, Deum intendere bonum opus et non malum, et moraliter movere ad bonum et non ad malum. Non enim hic quaeritur quid intendat Deus, sed quid faciat; neque quid faciat moraliter, sed quid faciat physice.

Et hinc subtiliter advertit quidam recentior Thomista, adversarios ex suis principiis cogi admittere praedeterminationem physicam ad bonum. Nam secundum fidem et definitionem Tridentini, Deus est proprie causa boni operis ♦ atqui si simultanee tantum concurrat ad bonum opus, non erit proprie causa illius, erit autem si praevie concurrat : nam ideo dicunt Deum non esse proprie causam mali operis quia simultanee tantum concurrat ad illud, fo-

re autem proprie causam si concurreret praevie : ergo cum Deus sit proprie causa boni operis, necessario debet praevie ad illud concurrere. Et ut vis argumenti ad oculum pateat, *quero* ab adversariis quare Deus non est causa mali operis? quia inquit, non concurrat ad illud praevie sed simultanee tantum. *Infero*: ergo non est etiam causa boni operis, quia secundum vos ad illud non concurrat praevie, sed simultanee tantum. Expecto disparitatem.

5° Hae sententia incurrit inconveniens quod objicitur sequenti, nempe Deum fure causam peccati, *ut patebit modo*. Tandem eam impugnant quaecumque probant sequentem.

Restat ergo tertia sententia, scilicet, Deum praemovere physice ad entitatem peccati, et sic se effecturum definivisse decreto positivo et effectivo ; operatur enim omnia secundum consilium voluntatis suae. Hanc probant omnes rationes quibus in philosophia probatur praedeterminatio physica in genere. Hae sunt : ratio primae causae, primi motoris, primi principii, causae universalissimae, subordinate causarum secundarum ad primam, potentialitas causae secundae, ejus indifferentia, dependentia entis per participationem ab ente per essentiam, et aliae: haec namque aequae probant de acta peccati qui est aliquod ens ac de quovis alio. Quasdam attigimus in refutatione secundae sententiae et in probatione conclusionis articuli praecedentis. Criterias require in philosophia. Sed jam difficultas est quomodo Deus non sit causa et auctor peccati. Unde

Solvuntur objectiones.

Objiciet Ie. Ille merito censetur auctor et causa peccati, qui concursu praevio per se efficaci et infallibili movet et determinat ad actum peccati; atqui Deus juxta hanc tertiam sententiam concursu praevio per se efficaci et infallibili movet et determinat ad actum peccati: ergo.

//. 1° hanc difficultatem non esse nobis propriam, sed esse etiam solvendam ab adversariis qui tenent Deum concurrere concursu simultaneo ad actum peccati. Vel enim concursus ille simultaneus ad entitalem peccati praescindit a malitia *el non : si praescindat, pari jure id dicimus de concursu praevio; imo potiori jure, cum consensus praevius mediate tantum attingat

actum peccati, mediante scilicet voluntate ; concursus autem simultaneus utpote identificatus cum actione creaturæ illum immediate attingat. Si non proscindat, ergo Deus erit coopwratqj. malitiæ scu peccati formaliter, quod non videtur multo minus impium et blasphemum quam ipsum dicere auctorem malitiæ. Id tamen innuunt adversarii, dum Deum excusare volentes, dicunt ipsum concurrere ad materiale peccati invitum tanquam obligatum , ex munere provisoris generalis: nam si concurreret tantum ad entitatem peccati, non concurreret invitus; imo diserte asserunt quidam ex adversariis, Deum physice concurrere ad formale seu malitiam peccati, nec tamen sit dicendus causa peccati, quia concurrat ad illud invitus et determinatus a creatura, juxta illud Isaï. 43: *Servire me fecisti in peccatis tuis*. Ita Herrera de Prodest. q. 8; Ariaga tom. 1, in 1 2, tract, de Vitiis disp. 59, sect 4; Avendano disp. 7, p. 1, J19, η. 8; Peinado q. 13 de scientia Dei sect. 8; Hurtado, Puente, Amicus, Quiros, Oviedo, etc. quos citatos habes apud Auctorem resp. ad Liberium Gratianum 13, n. 10, et apud Paulum a Conceptione in Compendio Salmantic. tract. 14 de voluntate Dei disp. 3, dub. 3 , § 1, ubi dicit se hujusmodi doctrinæ frequenter auditorem fuisse et semper cum horrore. Et merito; quis enim non horreat Deum summe sanctum, imo sanctitatem ipsam, tanquam miserum mancipium trahi invitum in consor ium flagitii et iniquitatis nostra? *At*, inquis, invitus concurrat, el ideo non est cau-a. Quid ergo, concurrere non est causare? ant forte aliud causare, aliud esse causa? saltem non peccat causando, quia causât invitus; hoc est, juxta verbum Calvinii, licet malum agat, non tamen male. Et si hoc gratis demus : hoc ipsum est quod dico horribile dictu et auditu, Deum purissimum et sanctissimum invitum trahi ad perpetranda nefandissima scelera, quantumvis lingas sic concurrento non peccare, cum aliunde implicet iniquitatem formalem a sanctitate per essentiam positive, etsi invito, procedere. Verum falsum omnino est quod supponunt, nimirum, Deum invitum concurrere ; Deus enim prudens et volens confert suum concursum , summaque libertate gaudet erga creaturas omnesque earum actiones ; ne-

que scientia media qua prævidet suum concursum esse a creatura determinandum ad malum, tollit libertatem divinam, cum juxta suos auctores nec lædal humanam Finge principem qui ex libera voluntate promittat suis subditis se cooperaturum cum illis ad quodeumque voluerint, prisciens ipsos oblata cooperatione abusuros ad peccandum: numquid concurrento cum illis ad peccatum, volens et lubens concurrat , estque vere reus et auctor peccati. quamvis aliunde hortetur ad bonum? lia in casu. Unde non video quomodo hæc doctrina sat cohaereat cum canone 6 sess. G cone. Trid. in quo dicitur anathema ei qui dixerit Deum mala opera non permissive solum, sed etiam proprie et per se operari. Verbum autem Isaïæ quod afferunt , *Servire me fecisti in peccatis tuis*, SS. PP. et interpretes communiter illud inelligunt de Christo qui multa operatus et passus est pro peccatis nostris expiandis. Ita S. Hieron. in hunc locum, S. Greg. lib. 6 Moral, cap. 23, Lactantius, Pagninus, a Lapide, Lyranus, etc. Sed etsi intelligeretur de Deo precise, habet etiam locum in nostra sententia; quia, ut modo dicam, Deus non determinat ad actum conjunctum malitiæ, nisi prius objective determinatus a dispositione defectiva voluntatis humanæ. Jure merito igitur Christophorus Ortega Soc. scriptor apud Serry, Schola Thomistica vindicata, § 59, reprehendit sodales suos contro. 3 de decreto disp. 2, q. 4, cerl. 5, § 8, his verbis : « Audio recentiorcs aliquos ex nostris » Castellanos et Toletanos incaute lapsos, » ut admiserint Deum concursu simulta- » neo, quem solum admittunt, non solum » ad materiale peccati qua materiale, sed » ad formale ipsum peccati physice concurrere: etsi quia volens ad eum concursum » a creata voluntate trahitur ac. delermi- » tur, nec causa materialis peccati qua materialis, nec formalis, seu peccati absolute talis, dicendus sit. » Omissa igitur hac doctrina paucorum *incaute* errantium, sententia communis in scholis Societatis post principem suum Suarem, est, ut arbitror, Deum concursu simultanée non concurrere ad formale peccati, sed ab eo praescindere, quod et nos etiam dicimus de concursu provio: quomodo autem id liat, restat explicandum. Unde

il. 2 ' Henni quantumvis physice præmoveat ad actum peccati, non tamen attingere malitiam sed ab ea praescindere, qma praemovet ad actum peccati motione generali in ordine physico, ut primum principium efficiens ; ideoque attingit solum in eo quod est effectus et entitatis physics; malitia autem non est aliquod ens, nec pertinet ad ordinem physicum, sed est defecti s, privatio, imo merum nihil; consequenter non oritur a principio efficiente physice, sed a deficiente moraliter, quod est creata voluntas quatenus est ex nihilo. Id variis exemplis illustratur : sic anima movens et præmovens tibiam curvam, est causa totius motus, non tamen est causa defectus claudicationis, qui in solum defectum seu curvitatem tibiæ refunditur. Sic peritus scriptor aptans calamum, est causa bonæ dispositionis calami, non tamen defectum quibus subjicitur calamus. Sic idem peritus scriptor movens et dirigens manum discipuli, est causa perfectionis quæ reperitur in scriptione, non tamen defectum in quos labitur discipulus, dum se subtrahi a directione magistri. Sic dum peritus artifex movet machinam juxta omnes regulas artis artificiosissime constructam, si in ipso usu et exercitio incidat aliquis defectus ortus ex parte materiæ, tribuitur maebinae et non ipsi artifici, licet quidquid est boni et artificiosi tam in machina quam in motu ipsi tribuatur.

Et hæc est constans et perpetua S. Thomæ doctrina. Ipsum audire juvat, quia nemo melius ipso hanc difficultatem explanavit : sic ergo S. Doct. q. 5 de malo a. 2, ubi quærit an actio peccati sit a Deo, postquam probavit duplici ratione actionem peccati esse a Deo, 1° quia est quoddam ens et in prædicamento entis positum, ideoque necessario participatum ab ente per essentiam; 2° quia est quidam motus liberi arbitrii, consequenter necessario causatus a primo movente; Deus autem est primum movens respectu omnium motuum et spiritualium et corporalium, sicut corpus cœleste est principium omnium motuum inferiorum corporum; subjungit : « Sed tamen attendendum est quod motus » primi moventis non recipitur uniformiter in omnibus motibus, sed in unoquoque secundum proprium modum; alio enim uiodo causatur a motu coeli motus

» corporum inanimatorum quæ non movent seipsa ; rursumque alio modo consequitur ex motu cades* pullulatio plantæ in qua virtus genitiva non deficit, » sed producit perfectum germen ; alio modo pullulatio plantæ, cujus virtus generatha est debilis et producit germen » inutile. Cum enim aliquid est in debita » dispositione ad recipiendum motionem » primi moventis, consequitur actio perfecta secundum intentionem primi moventis; sed si non sit in debita dispositione et aptitudine ad recipiendum motionem primi moventis, sequitur actio imperfecta . et tunc id quod est ibi actionis, reducitur ad primum movens sicut in causam; quod autem est ibi defectu non reducitur in primum movens sicut in causam, quia talis defectus » consequitur in actione ex hoc quod agens » deficit ab ordine primi moventis, ut dictum est. Sicut quidquid est de motu in claudicatione, est ex virtute motiva animalis; sed quidquid est ibi de defectu, » non est a virtute motiva, sed a tibia secundum quod deficit ab opportunitate » mobilitatis a virtute motiva. Sic ergo » dicendum quod, cum Deus sit primum principium motionis omnium, quædam » sic moventur ab ipso, quod etiam ipsa » seipsa movent, sicut quæ habent liberum arbitrium; quæ si fuerint in debita » dispositione et ordine debito ad recipiendum motionem qua moventur a Deo » sequuntur bonæ actiones, quæ totaliter » reducuntur in Deum sicut in causam. Si » autem deficient a debito ordine, sequitur actio inordinata, quæ est actio peccati. Et sic id quod est ibi de actione, » reducetur in Deum sicut in causam ; » quod autem est ibi de inordinatione vel deformitate, non habet Deum causam » sed solum liberum arbitrium. Et propter » hoc diciltur quod actio peccati est a » Deo, sed poccatum non est a Deo. « Idem repetit in 2, d. 37, q. 2, a. 2, et 1 2, q. 79, a 2, ubi iterum quærit utrum actus peccati sit a Deo, dicit : « Respondeo, dicendum » quod actus peccati et est ens et est actus, et ex utroque habet quod sit a Deo; » omne enim quocumque modo scilicet, oportet quod derivetur a primo ente : omnis » autem actio causatur ab aliquo existente » in actu, quia nihil agit nisi secundum

» quod est actu : omne autem ens actu re-
 › ducitur in primum actum, scilicet Deum
 » sicut in causam qui est per suam essen-
 » tiam actus. Unde relinquitur quod Deus
 ■ sit causa omnis actionis, in quantum est
 » actio; sed peccatum nominat ens et ac-
 » tionem cum quodam defectu, defectus
 » autem ille est ex causa creata, scilicet
 » libero arbitrio, in quantum deficit ab
 » ordine primi agentis, scilicet Dei. Unde
 » defectus iste non reducitur in Deum si-
 » cut in causam, sed in liberum arbitrium,
 « sicut defectus claudicationis reducitur in
 » tibiam curvam sicut in causam, non au-
 » tem in virtutem motivam, a qua tamen
 » causatur quidquid est motus in claudi-
 » catione : et secundum hoc, Deus est
 » causa actus peccati, non est tamen causa
 » peccati, quia non est causa hujus quod
 » actus sit cum defectu. » Et 1 p. q. 49 ,
 a 2 : « Malum quod in defectu actionis
 » consistit semper causatur ex defectu agen-
 » (is; in Deo autem nullus est defectus,
 » sed summa perfectio : unde malum quod
 » in defectu actionis consistit, nunquam
 » reducitur in Deum sicut in causam. »
 Hinc S. Aug. lib. 12 de Civit, cap. 7 :
 « Nemo quærat efficientem causam malæ
 » voluntatis; non enim est efficiens, sed
 » deficiens; quia nec illa effectio est, sed
 » defectio. » Hæc non viderat Livinus de
 Meyer, dum dixit quod istud *causa effi-*
ciens et deficiens sit fucus tyronibus.

Ex bis igitur habemus quod modo dice-
 barn, Deum ut primum et universale prin-
 cipium totius entis et boni, movere volun-
 tatem creatam ad actum qui est ens et bo-
 num; sed quia voluntas ex seipsa est in
 dispositione indebita et deviat ab ordine
 primi moventis, detorquet ejus motionem,
 unde sequitur actio inordinata; sicque
 Dei³ ut principium efficiens in ordine phy-
 sico est prior in bonis, et voluntas creata
 ut principium deficiens in ordine morali
 est prior in malis; ita ut non male quidam
 ex nostris observaverint quod, licet decre-
 tum quo Deus ab æterno statuit ad actus
 peccaminosos tam angelorum quam homi-
 num concurrere, et motio qua in tempore
 eos ad id movet, aliquo vero sensu vocen-
 tur *prædéfinitio et prædéterminatio*,
 quia prædelinit entitatem actus et ad eam
 præmovet; attamen alio sensu possint vo-
 cari *postdefinitio et postdetenninatio*;

quia Deus ab æterno non prædefinit entitatem actus cui conjungitur malitia, nec ad eam in tempore prænovet, nisi quis voluntas creata prius deviat ab ordine primi agentis, et est in dispositione indebita ad recipiendum divinam motionem ex qua sequitur actio inordinata, quæ alioquin fuisset bona et ordinata.

Si quæras quæ sit ista indebita indispositio qua fit ut voluntas non recipiat divinam motionem ad actum perfectum, sed imperfectum,

in 2. d. 37. q. 2. a. 1. ad 2. — *B.* generaliter loquendo, esse defectibilitatem voluntatis creatæ quatenus est ex nihilo : hoc autem habet ex se et non a Deo, Nam quamvis Deus faciat voluntatem ex nihilo, hoc tamen quod est esse ex nihilo non habet ab alio sed a se, unde secundum hoc non habet aliam causam; et ideo defectus qui sequitur ex ea, secundum quod ex nihilo est, non oportet quod in ulteriorem causam reducatur. Hæc autem defectibilitas augeatur in natura lapsa ex ipsa corruptione naturæ, et varie se exerit prout in varia rerum serie constituitur, concurrentibus ad id tum suggestionibus dæmonum, tum externis objectis, tum internis passionibus, cogitationibus et affectibus,

Sed posset Deus hanc indebitam dispositionem corrigere et debitam conferre, sicut facit in his quos specialiter movet ad bonum determinate per gratiam? Posset sane; sed non tenetur, nec convenit secundum leges communes suæ providentis generalis, secundum quas debet permittere quædam mala, ne plura et potiora bona impediuntur.

Inst. 1°. Sunt quidam actus essentialiter et secundum speciem mali, ut odium Dei, blasphemia: atqui quod est causa alicujus est causa ejus quod convenit illi secundum rationem suæ speciei; sicut si aliquis sit causa *sortis*, sequitur quod sit causa hominis : ergo.

B. 1° hanc instantiam pariter militare contra concursum simultaneum ad actum peccati.

B. 2° S. Thom. hoc argumentum sibi objicere q. 5 de malo a. 3, cui sic respondet : « Ad secundum, dicendum quod de-
 » formitas peccati non consequitur speciem
 » actus, secundum quod est in genere na-
 » turæ, sic autem a Deo causatur; sed con-

• sequitur speciem actus, scilicet quod
 » est moralis et causatur a libero arbitrio.*
 Idem docet 1^a 2^a, q. 79, a. 2, ad 5. Unde
 quoniam haec praedicatio, Blasphemia est
 peccatum, sit essentialis, haec tamen, Hic
 actus (demonstrato actu blasphemiae) est
 peccatum, non est essentialis, sed acciden-
 talis, quia actui humano secundum quod
 est actus accidit quod sit peccatum; sicut
 licet recitas sit essentialiter privatio, acci-
 dit tamen oculo quod sit reus. Quando
 ergo S. Thom. in 1, d. 47, a. 4, dicit esse
 quaedam peccata, ut odium Dei, despera-
 tionem, quorum actus secundum speciem
 in genere naturae sunt mali, loquitur de
 actibus malis non precise secundum quod
 sunt actus, sed secundum quod sunt actus
 tales, seu reduplicative, quatenus sunt in-
 ordinati, et sic secundum speciem in ge-
 nere naturae sunt mali; et huiusmodi actus
 S. Doctor non dicit cos qui odio Dei et
 desperationi substernuntur, sed ipsum
 odium Dei et desperationem de eo : *unde*
patet quod non consideret substantiam ac-
 tus secundum se, sed actum cum inordi-
 natione; peccatum enim vel tale peccatum,
 puta odium Dei, dicit plusquam actus pec-
 cati. Ille dicit precise ens, peccatum vero
 dicit actum cum defectu qui actui physice
 et secundum substantiam considerato ac-
 cidentaliter inest : unde juxta S. Th. —
 In 2^a 1^a 57. q. 2. a. 2. — * Non potest
 » dici absolute quod peccatum sit a Deo,
 » ut homicidium aut aliquid huiusmodi,
 » nisi cum hac additione, in quantum est
 » actus et in quantum est eus. »

Inst. 2°. Saltem actus et malitia sunt in-
 separabiliter connexa, ut patet in odio Dei,
 blasphemia, etc. atque qui est causa unius
 est causa alterius quod ei inseparabiliter
 connectitur ergo. *Confirmatur.* Quod est
 causa formae est causa privationis quae isti
 forma; conjungitur, ut qui est causa cale-
 factionis est causa privationis frigoris, qui
 est causa abscissionis capitis est causa pri-
 vationis vitae ; atque privatio rectitudinis
 moralis connectitur cum actu : ergo.

/? Preemissa retorsione argumenti in
concursum simultaneum ad actum peccati,
N. min. generaliter sumptam. « Etsi enim,
 » inquit S. Thom. in 2, d. 57, q. 2, a. 2,
 » «ul 5, ubi idem arg. sibi proponit, in ali-
 » quo effectu plura inseparabiliter con-
 » juncta sint, non oportet ut quidquid

» est causa ejusque ad iram, sit cau-
 » sa ejus quantum ad alterum . 'init na-
 » tura est causa oculi quantum ad Ob'tan-
 » tiam ejus , et non quantum ad defer turn
 n recitatis quae ex naturae defectu incidit.»
 Item, et hoc est exemplum aliud familiare
 S. Doctori, sicut claudicatio est insepara-
 biliter connexa cum motu tibiae cunae, et
 tamen anima quae est causa motus non est
 causa claudicationis. *Horum ratio est ;*
 quia nihil est magis precisivum quam cau-
 salitas potentiae, quae sic tota circa suum
 objectum versatur, ut nihil prorsus aliud
 attingat quantum objecto sit conjunctum.
 Sic in eodem pomo, haec tria, color, odor,
 sapor, intime conjunguntur, et tamen visus
 attingit colorem, non attacto sapore aut
 odore, et sic de gustu et odoratu. Etiam
 minima distinctio penes explicilum et im-
 plicitum sufficit ad istam praecisionem po-
 tentiae. Sic ens, verum, bonum se trans-
 cendunt et penes tantum implicitum et
 explicilum distinguuntur, et tamen ens o-
 scitur precise, verum cognoscitur, bonum
 amatur. Item paternitas in divinis non dis-
 tinguitur a natura nisi per implicitum et
 explicilum, et tamen natura communica-
 tur non communicata paternitate. Cum
 ergo in peccato actus et malitia longe ma-
 gis inter se distinguantur et actus pertineat
 ad ordinem physicum, malitia ad ordinem
 moralem, quamvis aliunde inseparabiliter
 conjungantur, nihil impedit quin actus sit
 a Deo et non malitia, maxime cum haec, ut
 dictum est, non contineatur in ira objectum
 divinae potentiae.

Ad confirmationem, D. maj. Qui est
 causa formae est causa privationis quae cum
 ipsa connectitur, si ex ipsa natura huius
 formae consequitur, ut est privatio frigoris
 quae ex ipsa natura calefactionis sequitur,
 et privatio vitae quae ex natura abscissionis
 capitis sequitur, *C. maj.* si aliunde ipsa
 privatio sequatur, *maj. Ad cujus sen-*
sum D. min. Atque privatio rectitudinis
 sequitur ad actum prout procedit a princi-
 pio defectivo, scilicet voluntate creati.
 ('. *min.* prout procedit ? principio defecti-
 vativo scilicet Deo, *A. min. et conseq. Palet*
et dictis. Et here solutio potest etiam
aptari priori instantiae sic distinguendo
min. Malitia est inseparabiliter connexa
 cum actu prout est a voluntate defectiva,
C. prout est a Deo, *A'.*

Imo juxta Capreolum, Ferrariensem, Valentiam et alios apud Sylvium 1 2, g. 79, a. 2, inordinatio non est omnino inseparabiliter conjuncta actui secundum substantiam inesse physico consideram : nam, inquit si actus odii Dei, v. g. secundum entitatem suam a solo Deo produceretur et poneretur in lapide, non haberet inordinationem, qui non esset actus causæ efficientis : verum quidem est quod non esset tunc odium Dei formiditer, esset tamen idem actus in sui substantia. Ita Sylvius ex laudatis auctoribus.

Inst. 5°. Deus movet, secundum nos, voluntatem ut operetur actum, non eo modo quo exit a Deo, sed eo modo quo exit a causa creata; movet enim ut operetur libere et suo modo limitato : atqui impossibile est voluntatem eo modo actum elicere, v. g. odium Dei, quin peccet : ergo causa movens antea edenter voluntatem ad talem actum hoc modo eliciendum, eorum causa hujus peccati.

K'. D. maj. Deus movet voluntatem ut operetur actum suo modo effectivo, *C. maj.* suo modo defectivo, *ZV. maj. m n. potest concedi, aut etiam sic distingui.* Impossibile est voluntatem eo modo actum elicere quin peccet, ideo præcise quia eicit, V. ideo quia elicit modo defectivo, *C. Dn. e N. constq. aut etiam D.* Ergo causa movens voluntatem ad talem actum, si moveat quoad modum effectivum et defectivum, est causa peccati, *C.* si moveat quoad modum effectivum tantum, *N.* Itaque voluntas est causa sui actus et quoad realitatem et quoad defectum, et ideo modus ejus in agendo est duplex, unus effectivus quoad realitatem actus, alter defectivus quoad defectum. Primus est participatus a Deo, non secundus. Unde peccatum non debet retundi in Deum ut in causam, sed in voluntatem defertur agentem.

Inst. 4°. Homo non aliter peccat seu est causa peccati quam ponendo libere actionem cui est annexa malitia, hanc enim non intendit, cum nemo intendens malum operetur : ergo si Deus libere moveat voluntatem, non moveat ut libere agat in peccatum, ponat, est causa peccati.

H. D. ant. Homo non aliter peccat quam ponendo libere defective actum cui est annexa malitia. *C. aut.* Nam ponendo libere præcise, *A. ant.* Quantumvis enim actus

liber, non esset peccatum si non deliceret a lege ; Deus autem movet ut ponat actum libere tantum et non defective.

Q. 5. de malo. a. 2. ad. 1.— Quod autem dicitur, peccantem non intendere malitiam, equidem eam non intendit per se et directe, propter rationem datam; intendit tamen secundario et indirecte, quatenus mavult eam incurrere quam abstinere ab actu : sed deformitas peccati nullo modo cadit sub voluntate divina, quia consequitur ex hoc quod liberum arbitrium recedit ab ordine ipsiusmet voluntatis divini.

Inst. 3°. Deus non vult actum peccati: ergo non facit nec movet ad illud. *Palel. conseq.* Quia operatur omnia secundum eos libere v. Junta issue. *Prob. ant.* Deus prohibet actum peccati : ergo ipsum non vult, alias idem vellet ei non vellet.

Confirmatur. Si Deus vellet actum peccati et ad illud nos præmoveret, liceret etiam nobis idem velle et optare, Deumque precari ut nos ad actum peccati, v. g. odii sui prædeterminet. *Prob. sequela;* quia licitum est imo et laudabile, velle, optare et petere a Deo quod ipse vult, et efficaciter vult nos velle. Ergo.

P. præmissa iterum retorsions utriusque instantiæ in concursum simultaneum ad actum peccati, *N. ant. primæ instantiæ.* *Adprob.* Si voluntas conceduntur. Tamen non agnoscunt repugnantiam inter Dei voluntates : quia voluntas qua vult actum peccati est voluntas generalis provisoris, quæ est voluntas beneplaciti ; voluntas autem ipsa non vult seu prohibet eundem actum est voluntas signi, quæ non pugnat cum voluntate contrarii beneplaciti. Et videtur, ut puto, cum Sybio, *ZV. ant.* Deus enim non prohibet actum peccati physice et materialiter spectatum, sed formaliter tantum et reduplicative ut substat deformitati, sub qua ratione est malum et peccatum. Sic v. g. prohibet consecrationem sacrilegam qua sacrilega est, non qua consecratio.

Ad confirmationem, N. sequelam. *Id. prob. D.* Licitum est et laudabile velle et petere quod Deus vult elicere voluntate præcepti vel consilii nos velle. *C.* voluntate universalis notoris et provisoris, V. non ergo licet a vobis aut petitio nostra per conlocutionem ad voluntatem universalem proviso 1°, non est voluntas beneplaciti.

fi; alioquin licitum foret nobis et laudabile optare et petere pestilentias, fames, bella, strage-, mortem parentum, damnationem nostrorum et similia, quæ Deus ut provisor universalis vult efficaciter; sed per confonitalem ad voluntatem præcepti aut concilii. Deus autem vult actum peccati, et vult efficaciter nos velle illum, non voluntate præcepti aut concilii, sed voluntate provisoris universalis qua et influit esse in nobis et movet unumquemque secundum suam dispositionem, et permittit quædam mala propter allissimos fines quandoque occulto-, quæ idem apertos, ut dicit S. Aug. Quis mortalium hujus universalis providentia- <rc .i. omnia ingredi valeat aut audeat?

Objicies 2°. Si Deus moveret moraliter ad actum peccati, foret causa peccati: ergo *a fortiori* si præmoveat physice. *Patet consequ.* quia præmotio physica fortius movet quam moralis.

B. 1° *retorquendo argumentum.* Deus fortius concurrat ad actum peccati per concursum sinulaneum quam per motiones morales: atqui si concurreret per motiones morales, foret causa peccati: *evgpa forliori* concurrente per concursum simultaneum.

B. 2°. *N. consequ. Ad probationem, D.* Præmotio physica fortius intensive movet quam motio moralis, *C.* fortius extensive, *N.* Quia motio physica movet tantum ad rationem entis et præscindit a malitia morali, non sic motio moralis. Hujus disparitatis est multiplex ratio, 1° Motio physica fundatur in activitate physica agentis: ergo attingit tantum in effectu actualitatem physicam. 2° Esi motio causæ universalissimi: ergo attingit duntaxat in effectu rationem universalissimam et nobilissimam, quæ est ratio entis. 3° Est motio principii efficiens non deficientis: ergo attingit effectum et non defectum. 4° Est motio primi principii: ergo nihil attingit quod in ipsum non sit reducibile tanquam in ultimum finem; quia primum principium et ultimus finis conveniunt, malitia autem non est reducibilis in Deum ut in ultimum finem, cum sit a seorsum ab illo, (hinc ergo melius moralis nullo ex his titulis gaudeat, non habet unde, movendo ad actum peccati, præscindat ab eius malitia; quod et manifestius fiet si attendamus ad naturam motionis moralis. Igitur omnis motio moralis videtur aliud esse quam propositio ob-

jecti diversimode facta consulendo, adhortando, deprecando, intimando, etc. *ve.* ■saltem quidquid sit, sive consilium, sive exhortatio, sive persuasio, si vel deprecatio, sive præceptum, fundatur in provisione objecti et absque ea fieri non potest. Objectum autem propositum et manifestatum movet et allicit voluntatem secundum bonitatem quam manifestat et continet; et cum illa bonitas objecti in his quæ sunt mala sit juncta defectui, moveatur non separando unum ab alio, hinc fit quod etiam proponens objectum et movens per ejus influxum, eodem modo moveatur et a defectu non præscindat, ita ut etiam si vellet consulere aut præcipere tantum entitatem actus et non malitiam, ab ea tamen non præscinderet, quia non præscindit objectum propositum, per cujus influxum movetur: quamobrem Deus hoc genere motionis movet in bonis, nunquam in malis.

Si dicas, hominem agens liberum non posse moveri physice, nisi etiam moveatur moraliter et per propositionem objecti, alias ageret sine cognitione et necessario.

B. ita esse; sed in malis hæc motio moralis, quia deficiente est, non est a Deo. sed a causa deficiente, scilicet vel a demone, vel ab homine, vel a propria concupiscentia, Deo tamen operante quod est entitatis in illa; sed distinguitur modus moralis motionis a causatione entitatis ut entitas est. Posita autem motione illa morali deficiente et interveniente aliqua inconsideratione vel inadvertentia ex parte recipientis, incipit influxus physicus Dei in ipsam voluntatem ad id quod entitatis est in suo actu.

ûbj. 3°. Durum videtur et a divina bonitate atque justitia alienum, quod hominem iniquum ad bonam vel malam actionem, ab æternæ definitionis in tempore præinoveat ad malam potius quam ad bonam, sicque peccantem puniat in sternum. Ergo.

B. 1° *retorquendo argumentum* in Congruistas. Durum videtur et a bonitate divina alienum, quod hominem sive lapsum sive integrum constituat in iis circumstantiis in quibus prævidet ipsum certo peccatum, et non in iis, ut ipsi liberum esse, in quibus certo prævidet bene acturum, sicque peccantem puniat in æternum.

Neque dicant, hominem in circumstantiis incongruis constitutum se libere deter-

iiinare ad malam actionem ; hoc enim et nos dicimus de homine sub Dei præmotione, qm' non est tantum ad substantiam, sed etiam ad modum actus; sed id jam non quæritur. Quæstio est duntaxat cur Deus decernat ab ætemo me constituere et in tempore me constituat in iis circumstantiis in quibus certo prævidit me peccaturum, quovis modo peccem, et non in iis in quibus prævidit certo me non peccaturum, cum alterutrum æquo jure posset. Hic hærent aquae, nec video quo Congruiste in sua sententia confugere possint, nisi ad inscrutabilia Dei judicia.

B. 2º. N. suppositum ant. Nunquam enim dixerunt nec somniarunt Thomiste Deum hominem, in aequilibrio positum ad bonam vel malam actionem, movere ad malam potius quam ad bonam ; quin e contra constanter dixerunt et dicunt oriri ex creatura quod potius determinetur ad actionem cui juncta est malitia quam ad oppositam, nec Deum unquam determinare ad materiale peccati, nisi creatura se prius quodam modo determinaverit ad formale; quia Deus ut provisor universalis, movet unumquemque secundum ejus exigentiam et dispositionem, consequenter non movet ad actionem malam nisi voluntatem ex se male dispositam et sic moveri exigentem; ita ut indebita voluntatis dispositio objective determinet Deum ad movendum ad actum malum. Confer quæ dixi supra.

Obj. 4º Juxta communem sententiam Thomistarum, formale peccati consistit in positivo, scilicet, in positiva tendentia ab objectum dissonum regulis morum : ergo si Deus per influxum præviu sit causa omnis entis, erit causa formalis peccati

A. sententiam constituentem formale peccati in privativo, nunc invalescere etiam apud Thomistas. Illi tamen qui primam opinionem tenent, habent etiam quo ab hac difficultate se expediant. Dupliciter enim considerant ipsum positivum formale peccati : 1º materialiter, et est ipsa tendentia positiva, seu entitas physica præcise ut est entitas; 2º formaliter prout est fundamentum privationis et illi substat : sub prima ratione dicunt causari a Deo, non ubi secunda, quia qua tale non potest causari nisi ab eo a quo causatur ipsa privatio

Unde sic distinguunt aut. rormaie peccati consistit in positivo, ut substat priva-

tioni et illam habet conjunctam, C. consistit in positivo, prout præcise est ens physicum «eclusn orivntinno. ¶ *Ximiliter diK-Unguunt conseq.* Ergo si Dens sit causa positivæ entitatis ut substat privationi, erit causa malitiæ, C. secus, .¥.

Obj. «o. Deus præinovendo ad actum bonum, puta fidei, est causa totius et materialis et formalis : ergo præmovendo ad actum malum, est etiam causa totius et materialis et formalis. *Patet consequentia*, quia eodem modo ad utrumque præmovet.

B. N. conseq. et ejus prob. Etenim cum in actu bono formale sit ens et bonum, motio et causalitas primi principii et primi moventis ipsum attingit. At vero in actu malo formale est defectus et privatio, quæ ideo est a principio deficiente, et aqua præscindit motio primi efficientis et primi moventis, ut dictum est. Insuper quod homo sit in dispositione defectiva quæ exigit motionem ad actum malum, est a solo libero arbitrio deficiente : at quod sit in debita dispositione quæ exigit motionem ad actum bonum, sic est a libero arbitrio, ut etiam sit a Deo voluntatem præparante et præparatain adjuvante, ut loquitur S. Aug. Unde habes, Deum præmovere ad actum bonum rnotione generali et speciali, ad malum autem motione generali tantum. In sententia vero adversariorum de concursu siinultaneo indifferenti, vix aut ne vix explicari potest quomodo Deus non sit æque auctor mali ac boni, ut dixi supra.

Obj. 6º. Concil. Trid. sess. 6, can. 6, damnat Calvinum, quod dixerit Deum osse auctorem peccati et operari mala, non solum permissive, sed proprie et per se : atqui Calvinus nunquam docuit Deum esse auctorem peccati quoad formale, seu operari malitiam. sed solum actum eo modo quo docent Thomiste : ergo. *Prob. min.* Calvinus de æterna Dei prædestinatione dicit : « Ergo cum justa de causa, licet no- » bis ignota, a Domino procedant quæ » scelerate ab hominibus maleficia perpe- » trantur, etiam si rerum omnium prima » causasit ejus voluntas, peccati tamen eum » e««e auctorem nego. » Et paulo post. « Turpi et illiberali calumnia nos gravant, » «pii Deum peccati auctorem fleri obten- » (linit, si omnium qu® aguntur causa est » ejus voluntas. » Et in Antidoto ad sess. 6, can. 6 Trid. « Ego cum a paradoxo

• abhorream, libenter etiam hoc repudio, » tam proprium esse Dei opus Jud^o pro-
» ditionem, quam Pauli vocationem; » et
ibid, dicit, « malitiam non esse opus Dei. »
Ergo. Ita iterum arguit Livinus dg Meyer
1 disl. de mente conc. Trid. cap. 15 et 16,
contendi (que solita sua modestia ac reve-
rentia in decreta SS. pontificum, *ovum ovo*
non esse similis quam doctrinam Cal-
vinianam Thomisticæ.

Jt. io. N. min. tanquam falsissimam, quod
et dictis et principiis Calvinii palam evinco.
1° Certo constat Calvinum passim docuisse
Deum esse causam et auctorem peccato-
rum, criminum, scelerum, pravorum af-
fectuum et omnium maleficiorum quæ ab
hominibus scelerate perpetrantur; quod
etiam in ipsis verbis quæ in contrarium ob-
jicit P. de Meyer, etsi alia deessent, satis
aperte significat, adeoque homines impel-
lere, instigare ope dæmonum; idque variis
tum Scripture tum SS. Patrum presertim
S. Aug. probare contendit, ita ut lib. 3
Instil, cap. 25, n. 3, diserte dicat, *Deum*
esse auctorem criminis, se centies con-
fiteri; et hoc in ipso agnoscit Trid. Atqui
dicere simpliciter et absolute aliquem esse
causam et auctorem criminis seu peccati,
est ipsum dicere causam et auctorem pec-
cati, etiam quoad formale, juxta duplicem
regulam dialectices. Prima est quod in con-
cretis accidentalibus, quale est peccatum,
significatum principale sil forma ut *to al-*
bum principaliter significat albedinem. Se-
cunda: Verba activa appellant suum actum
supra significatum formale termini cui
adhærent: sicut cum dico, Petrus fecit
scamnum, intelligitur fecisse formam
scamni; similiter cum dicitur, Petrus fecit
crimen, homicidium, maleficium, intelli-
gitur de formali et malitia horum actuum,
sicque fert sensus communis. Unde S. Th.
sup. in resp. ad 1 inst. docet non posse
dici quod peccatum sit a Deo absolute, sed
tantum eum addito, in quantum est actus
seu entitas; ergo Calvinus passim asserendo
Deum esse causam et auctorem criminum
adeoque impellere, intelligendus est de
criminibus quantum ad formale.

2° Calvinus pluries negat Deum se ha-
bere tantum permissive ad peccatum, ut
'n Antidoto ad sess. 6, can. 6 Trid in Inst.
lib. 2. cap. i et alibi; et ne crederes ip-
sum loqui peccato quoad materiale, lib. 1

Inst. cap. 8, § 3, dicit se negare Deum e-
habere permissive respectu illius quod ca-
tholici dicunt a Deo permitti tantum:
« Jam satis aperte ostendi, iiwuit, Deum
» vocari eorum omnium auctorem quæ isti
» censores (*catholici scilicet*) volunt
» otioso tantum ejus permissu continge-
» re. » Et ibid, loquens de excaecatione
peccaminosa et punienda, dicit: « Tergi-
» versando itaque effugiunt (*fcatholici*)
» Dei tantum permissu, non etiam volun-
» late hoc fieri; ipse vero palam se facere
» pronuntians, refugium illud repudiat. »
Atqui doctores catholici et Patres Triden-
tini non dicebant Deum tantum permissi-
ve se habere ad materiale peccati, nisi ve-
lis ipsos impegisse in duplicem errorem
quem impugnat S. Th. in 1, q. 37, q. 2, a.
2, ut videre est in tertia conclusione præ-
sentis articuli. Nec etiam ipsi patres So-
cietatis id dicunt, cum omnes unanimiter
doceant Deum positive concurrere con-
cursu simultaneo ad materiale peccati. Res-
pectu ergo solius formalis in peccato, di-
cunt catholici Deum se habere permissive
tantum: ergo Calvinus negando quod as-
serunt, negat Deum se habere permissive
tantum ad formale peccati, consequenter
asserit ipsum ad illud positive concurrere
et proprie illud operari.

5° Ille necessario refundit malitiam pec-
cati in Deum, qui docet hominem a Deo
necessitate compelli ad peccandum; ubi
enim non est libertas, non est peccatum,
et si opus est malum, magis refundi debet
malitia in eum qui necessitatem imponit
quam in eum qui illam patitur, cum aliter
agere non possit: atqui Calvinus docet
hominem necessitate compelli a Deo ad
peccandum. *Id patet ex his quæ dixi* § 4
superioris art. ubi vidimus Calvinum do-
cere generaliter non esse nostra electio-
nis obtemperare aut refragari Dei motioni:
de peccantibus autem specialiter dicit lib.
3 Inst. cap. 25 § 9: « Excusabiles peccan-
» do haberi volunt reprobi, quia evadere
» nequeunt peccandi necessitatem, præsen-
» tim cum ex Dei ordinatione sibi injicia-
» tur Imusmodi necessitas. » Ergo.

Ex his itaque habemus quod, si Calvi-
nus alicubi dixerit et revera senserit Deum
nullatenus esse auctorem peccati ut pecca-
tum est, ejus malitiam non esse ejus opus,
non solum non loquatur consequenter ad

sua principia, sed aperte in terminis sibi contradicat, quod ipsi frequenlissimum est. Deinde annotare non pigebit quod refert noster Gonet, ex Andræa Duvallio doctore Sorbonico qui tom. 1 in 2 2 pag. 55, dicit : « His subjungam , Calvini Institutiones nunquam fuisse recusas, quin » *pleraque* et quidem maximi momenti vel » ab ipso dum viveret, vel a ministris post » ejus mortem mutata sint, ut in articulo » de causa peccati : in prioribus quippe » editionibus clare et distincte Deum peccatorum, non tantum secundum substantiam, sed diam secundum malitiam et » deformitatem, auctorem statuit ; in posterioribus vero, etsi rem ipsam retineat, » mollioribus tamen verbis et aliquo pacto » ambiguus ad evadendum utitur. «

/>. 2° Sed si Calvini mentem attentius scrutemur, apparet ipsum nunquam absolute negasse Deum esse auctorem peccati, sed certo quodam sensu, hoc scilicet, quod, quamvis velit et operetur peccatum, etiam ut peccatum est, quia tamen illud non vult nec operatur nisi propter sanctissimos et justissimos lines, puta, ut iram et justitiam in reprobis puniendo manifestet, el misericordiam in electis parcendo, malitia non debet illi imputari, quippe qui licet malum agat, non tamen male : sicut si eum qui furatur ad dandam eleemosynam velles excusare a peccato, quia id agit propter bonum finem. Hoc ergo sensu dicit prodicionem Judæ non esse proprium Dei opus sicut conversionem Pauli ; quia conversionem Pauli, cum sit bona, vult et operatur eam propter se ; prodicionem autem Judæ cum sit mala, non vult nec operatur eam propter se, sed propter alium aliquem bonum finem. Eodem sensu dicit malitiam non esse ejus opus, quia illam non vult aut facit nisi propter aliquem finem justum.

Hunc esse sensum Calvini *patet* 1° ex ipsis ejus verbis in objectione laudatis de æterna Dei prædestinatione, ubi dicit quod, quamvis a Deo procedant maleficia quæ scelerate ab hominibus perpetrantur, Deus tamen non debeat dici auctor peccati, quia justa de causa ab ipso procedunt. El lib. 2 Instil, cap. 4, quærens « Quomodo idem » o| us ad Deum, ad Satanam, ad hominem » auctorem referamus, quin vel Satanam » excusemus Dei consortio, vel Deum mali » auctorem prædicemus ; ■ respondet :

« Facile, si finem agendi primum inspiciamus, deinde modum. » Finem agendi in Deo, dicit esse patientiam Job; exercere, in Satana Jobum in desperationem inducere, in Chaldaeis lucrum quærere. Quantum ad modum, dicit Satanam et Chaldæos agere ut instrumentum Dei mandantis et suo nutu eos moventis. « Satan ipse, inquit, instrumentum cum sit iræ, ejus nuta » ac imperio huc atque illuc se inflectit ad » exequenda ejus justa judicia; » et dicit se non loqui de « universali Dei motione, » sed de speciali actione quæ in facinore » apparet. » Deinde concludit : « Idem » ergo facinus Deo, Satanæ, homini assignari, videmus non esse absurdum. Sed » varietas in fine et modo facit ut illic inculpata Dei justitia reluceat, Satanæ hominisque nequitia cum suo opprobriose » prodat. » Hæc tam aperte sensum quem diximus esse Calvini, indicant, ut ipse Livinus de Meyer comparet hoc Calvini dictum tribus hominibus communi rapina alienam domum spoliantibus, quorum duo scortari aliena pecunia intendunt, tertius debita contracta solvere. « Ideone, inquit, » hic præ illis a rapinae crimine immunis » erit ? Sane finis ipse, tametsi per se optimus, quando opus natura turpe et viliosum est, operantem a flagitio non excusat. » Et addit : « Merito igitur catholici doctores concluderunt nova hac Calvini » opinione.... Deum statui reipsa peccati auctorem. » Bene, optime : ex ore tuo te judico, pater Livine, Deus juxta Calvinum est auctor peccati, sicut qui furatur ad solvenda debita est causa furti. Hoc agnoscit P. Livinus : atqui qui furatur ad solvenda debita, non excusatur a crimine rapinae, e est auctor furti ut peccatum est el quantum ad malitiam. Ita docet P. LiviniH. Ergo, velit nolit, concludat necesse est P. Livinus Deum, juxta Calvinum, esse auctorem peccati formaliter ut peccatum est et quantum ad malitiam. Quærat modo aliquem Thomistarum qui id unquam dixerit aut somniaverit, nullum reperiet, sed nos habemus phires ex Societate qui dorent Deum concurrere ad malitiam; contra illos Calvinismo tam allines consultius fuisset P. Livino calamum suum felle manantem acuere quam contra Thomistas, quos ipsi primates Jesuitæ ab errore remotissimos agnoscunt.

Quæritur in quo medio Deus cognoscat peccata futura?

/iespondi jam supra, dissert, præccd. a 4, *ad inst. 2 objectionis tertia*;, Deum cognoscere peccata futura in duplici decreto, permissive scilicet et effectivo. Quin cum in peccato sit aliquid a Deo, nempe actus seu effectus, el aliquid ab homine, scilicet defectus, ipsum non videt in solo decreto effectivo sicut actum bonum qui est integre a Deo ; sed in decreto partim permissive, partim effectivo, quo decernit non impedire defectum ex parte voluntatis create, et eam juxta hanc defectivam dispositionem movere.

Pro coronide hic notari velim, quod jam ante me quidam observarunt, doctrinam gratiæ per se efficacis ad actus supernaturales, ab hac sententia de prædeterminatione ad materiale peccati non dependere, ita ut si hæc foret minus vera, staret nihilominus dogma gratiæ per se efficacis, utpote aliis et firmioribus principiis nixum. Sunt namque theologi qui gratiam infallibiliter efficacem, hoc est, a divina voluntate, et non a consensu voluntatis humane aut directione scientiæ mediæ propugnant per delectationem aut motionem moralem, ut Augustiniani et alii. Sunt qui illam defendunt per prædeterminationem physicam, quam tamen non extendunt ad actus naturales nec ad materiale peccati : ita Steyart, Neczen, Boudart, ct, ut audio, communiter Lovanienses, imo quidam ex Thomistis, ut refert Alvares l. 5 de Aux. disp. 24, η. 27. Hæ ergo duæ quaestiones, an gratia perse efficax in ordine salutis debeat explicari per prædeterminationem physicam, an hæc prædeterminatio debeat extendi ad actus naturales et ad materiale peccati, sunt mere philosophicae et incidentes ad dogma capitale gratiæ per se efficacis. Nos equidem utramque defendimus tanquam probabiliorē secundum principia rationis : at gratiam per se efficacem, hoc est, gratiam infallibiliier efficacem ex omnipotentissima Dei voluntate, independentē a consensu creaturæ et scientia mediā, propugnāmus tanquam dogma theologicum cum principiis fidei connexum et proxime definibile; et ita nobiscum omnes ferme schola, excepta Moliniana. Amant tamen el conantur adversarii hanc duplicem quæstionem philosophicam confundere

cum dogmate gratiæ efficacis, ut inferant per illud Deum auctorem peccati fieri, sicque ipsum apml plebeios et mulierculas (K*iosum reddant. Verum semel agnoscant gratiam ad opus salutis necessariam, non esse indifferentem et determinabilem a voluntate humana, sed e contra voluntatem per eam infallibiliier determinari, totam vim et efficaciam suam haurire ex omnipotentissima Dei voluntate, et hac vi atque efficacia infallibiliier consequi effectum independentē a scientia mediā; hoc, inquam, semel admittant, et, si libuerit, rejiciant prædeterminationem physicam, vel absolute, vel saltem ad materiale peccati, dimicabimus ut philosophi, confoederabimur ut theologi, nec unquam ideo litem ipsis movebimus, sicut contigit incongregalionibus de Auxiliis. Hac de re consule *Thom. Triumph.* l p. a. 4, § 1 et ejus Apolog. j 4.

ARTICULUS VI.

De effectibus et virtutibus divinæ voluntatis. D. Th. QQ. 20 et 21.

Q. 20. in procem. — Postquam CgimUS de divina voluntate secundum se, agendum est de his quæ absolute pertinent ad illam. In parte autem appetitiva inveniuntur in nobis et passiones animæ, ut gaudium, amor et hujusmodi ; et habitus moralium virtutum, ut justitia, fortitudo et hujusmodi. Quæstio igitur hic est qui allectu» et quæ virtutes in Deo reperiantur, quam breviter expediemus.

§ I. — *Quinam affectus sint formaliter in Deo*

ç. 20. a. I. ndl. — *Nota* quod affectiones quas in nobis experimur, sint motus appetitus sensitivi simul el intellectivi : prout sunt appetitus sensitivi, habent semper conjunctam aliquam transmutationem corporis, el maxime circa cor quod est primum principium motus in animali, el in quantum hujusmodi, sunt passiones; secus autem ut sunt actus appetitus intellectivi.

Ibîd. ad 2. — Corporalis illa transmutatio est quasi materiale in passionibus, actus appetentis est quasi formale : sic in ira accensio sanguinis circa cor est materiale, appetitus vindicte est formale. Cum igitur nihil horum conveniat Deo secundum illud quod est materiale in eis propter imperfectionem ; sic etiam quæ ex parte sui formalis inuiortant aliquam imperfectionem, con-

venire Deo non possunt formaliter et proprie, sed metaphorice tantum propter similitudinem effectus. sicut quia punitio est in nobis effectus iræ, dum Deus punit, punitio dicitur ira Dei metaphorice. Quæ autem imperfectionem ex parte sui formalis non important, de Deo proprie dicuntur, tamen sine passione, ut dictum est. Et hæc jam sit regula generalis discernendi quæ affectiones sint proprie in Deo, quæ metaphorice tantum. Unde

ibid. 0. — *Dico* 1°. Amor est proprie in Deo. Tum quia amor est primus motus voluntatis, esse autem in Deo voluntatem probatum est; tum quia cum amor nihil aliud quam inclinatio in bonum seu boni complacentia, nullam involvit imperfectionem; tum tandem quia amare est velle bonum, quod est maxime proprium Deo a quo bona cuncta procedunt.

Ibid, et ad 1. — 2° Gaudium et delectatio est proprie in Deo. Quia in hoc solum distinguitur ab amore, quod amor sit de bono absolute, abstrahendo ab hoc quod sit habitum vel non; delectatio vero est gaudium sit de bono habito: unde definitur, *quies in bono possesso*, quod nullam importat imperfectionem, et est maxime proprium Deo qui se possidendo, boni plenitudinem possidet.

Si petas utrum sit omnino idem gaudium et delectatio?

A. quod, quamvis frequenter pro eodem accipiantur, proprie tamen delectatio sit de bono intrinsece nobis conjuncto; gaudium autem possit esse etiam de bono exteriori. Unde delectamur de bono quod est in nobis, gaudemus autem de bono et quod est in nobis et quod est in amicis. Deus itaque delectatur in possessione proprie bonitatis, gaudet autem de sua bonitate nobis communicata, et sic est *Gaudium in coelo super uno peccatore poenitentiam agente*, Luc. 15.

d. 2. q. 28. a. 4. — 5° Zelus est proprie in Deo. Quia zelus de se nihil est aliud quam amor intensus, fortiter repellens omne quod est sibi contrarium, quod maxime Deo convenit. Quod autem in nobis zelus sæpe sordescat anqua imperfectione, accidit quod sæpe oriatur ex invidia, malis suspicionibus aut aliquo simili defectu.

4U Probabile est odium abominationis quo quippiam detestamur tanquam malum

esse proprie in Deo;]>ccca(mn enim vere ei displicet, et illud tanquam simpliciter malum detestatur.— 2. 2. q. 25. a. 6. ad 2. et ad 5. — Odium vero inimiciæ que volumus alicui malum ut ipsi malum, non est proprie in Deo, sed metaphorice tantum; quia Deus peccatori non vult malum ut ipsi malum, sed ut justum. nam Deus puniens *non laetatur in perditione impiorum*, ut dicitur Sap. 1, sed in sua justitia, quia *justus Dominus et justitias dilexit*. Sicut justus iudex capite plectens homicidam, id non facit exodio in ipsum, sed ex ordinato amore quo magis diligit bonum publicum quam privatum hujus homicidæ.

5° Spes et desiderium non sunt proprie in Deo. Quia spes respicit bonum futurum arduum et difficile acquisitu, quale non potest esse respectu Dei. Desiderium vero est de bono absente, hoc est, de bono quod desiderans non habet, neque formaliter, neque eminenter, neque actu vel virtute, seu de bono quod habere non est in ejus potestate; non enim censemur illud proprie desiderare quod cum sit in nostra potestate, non habemus; si enim illud proprie desideraremus, haberemus: atqui Deus omnia bona possidet, formaliter vel eminenter, actu vel virtute, etiam ea quæ pendent ex nostro libero arbitrio, cum habeat magis in sua potestate voluntates hominum quam ipsi suas, ut dicit S. Aug. Ex quo sequitur quod, quamvis Deus voluntate antecedente velit omnibus salutem et opera sancta ad eam consequendam, eam tamen et illa desiderio proprie dicto non eis desiderat, quia est in ejus potestate illam et illa conferre si absolute vellet.

6° Neque timor, neque tristitia, neque poenitentia, neque ira sunt proprie in Deo. Non timor, quia respicit malum quod imminet, neque tristitia quæ affligitur de malo præsentem, neutrum enim Deo competit; non poenitentia, quia est retractatio prioris propositi non satis prudenter facti, quod importat defectum; — Q. 20. a. I. dd2. — non tandem ira, quia est appetitus vindicte ex tristitia offensæ illate: si enim appetitus vindiciæ simpliciter, seclusa tristitia injuriæ illatæ, foret ira, ut quidam contendunt, sequeretur quod omnis appetitus vindictæ foret ira, sicque quod iudex sedato animo damnans homicidam ad pati-

bulum, exira ageret; quod est falsum. Quando igitur in Sac. Scripturis dicitur Deum poenitere vel irasci, intelligitur de poenitentia et ira metaphorice sumpta pro effectu, quatenus qua sunt in nobis effectus poenitentia et ira, dicuntur in Deo poenitentia et ira.

Ibid. n. 2. 5. et 4. — *Dico* 2°. Deus amat omnia existentia et futura, non æqualiter ex parte boni voliti, sed magis meliora.

ibid. a. 2. 0. — *Patio primæ partis est*; quia amare, ut diximus, est velle alicui bonum: atqui rebus omnibus existentibus et futuris Deus vult bonum, nempe esse quod vel habent vel habitura sunt; imo id in eis per ejus amorem efficitur. Hoc est enim discrimen inter amorem Dei et nostrum quod, cum voluntas Dei sit causa omnium rerum, ut dictum est, amor ejus non solum est affectivus, sed etiam effectivus, infundens et creans bonitatem in rebus: at vero voluntas nostra non est causa bonitatis rerum, sed ab ea movetur sicut ab objecto. Unde amor noster quo bonum volumus alicui, non est causa bonitatis ipsius, sed e converso bonitas ejus vel vera vel astimata provocat amorem quo ei volumus et bonum conservari quod habet, et addi quod non habet, et ad hoc operamur.

ibid. n. 5. 0. — *Patio secundæ partis est*, quod, cum amare sit velle bonum alicui, duplici ratione possit aliquid magis vel minus amari: uno modo ex parte ipsius, actus voluntatis qui est magis vel minus intensus; et sic Deus non magis quadam aliis amat, quia omnia amat uno et simplici actu voluntatis, et semper eodem modo se habente: alio modo ex parte ipsius boni quod aliquis vult amato; et sic dicimus aliquem magis alio amare cui volumus majus bonum, quamvis non magis intensa voluntate: et hoc modo necesse est dicere quod Deus quædam aliis magis amat; cum enim amor Dei sit causa bonitatis rerum, ut dictum est, non esset aliquid alio melius si Deus non vellet uni majus bonum quam alteri. — Ibid. « d. 1. — Unde cum dicitur Sap. 6, quod *Æqualiter Deo sit aura de omnibus*, non est sensus quod aequalia bona omnibus dispenset, sed quod aquali sapientia et bonitate omnia administret.

ibid. « 4. 0. — *Ethinc /luit tertiæ pars*; si enim Deum magis aliquid diligere, nihil aliud sit quam ei majus bonum velle et con-

ferre, palam est quod meliora magis diligat.

Si petas quo amore Deus diligat creaturam, id est, amore concupiscentia vel amicitia?

Ibid. a. 2. ad 5. — *Il* quod oportet creaturas rationales amore amicitia, irracionales amore concupiscentia. *Patio* e. u. ; quia amicitia non potest haberi nisi ad rationales creaturas in quibus contingit esse redamalionem et communicationem in operibus vite, et quibus contingit bene evenire vel male secundum fortunam et felicitatem, sicut et adeas proprie benevolentia est. Creatura autem irracionales non possunt pertingere ad amandum Deum, neque ad communicationem intellectualis et beatæ vite qua Deus vivit. Sic igitur Deus proprie loquendo non amat creaturas irracionales amore amicitia, sed amore concupiscentia, in quantum ordinat eas ad rationales creaturas et etiam ad seipsum, non quasi eis indigens, sed propter suam bonitatem et nostram utilitatem; concupiscimus enim aliquid et nobis et aliis.

Difficultas superest an Deus amet etiam res possibles saltem amore complacentia.

1. 2. q. 26. a. 2. 0. et ad 5. — *XθIα. ΑἰπIOT* complacentia est prima immutatio appetitus ab appetibili qua appetibile placet appetitui, et appetitus ad illud allicitur et inclinatur. Ex hac complacentia sequitur tendentia seu motus in appetibile qui est desiderium, et ultimo quies in appetibili possesso quæ est gaudium.

Dico 5°. Deus non amat res possibles etiam amore complacentia. Est communior inter Thomistas.

Probat 1°. Objectum voluntatis est bonitas rei ut existens vel saltem dicens ordinem ad existentiam: ergo res pure possibles nullum actum voluntatis terminare possunt, nec consequenter a Deo amari etiam amore complacentia. — Hic q. 16. a. 1. 0. q. 19. a. 5. ad 6. et a. 6. ad 2. et alibi. — *Prob. ant.* ex principio communi apud S. Th. In hoc differt voluntas ab intellectu, quod intellectus comparetur ad res prout sunt in ipso cognoscente, voluntas vero comparetur ad res prout sunt in se ipsis, ut patet ex ipsis terminis; intellectus enim dicitur res apprehendere, id est, trahere ad seipsum et in se habere: voluntas vero dicitur inclinari ad res, id est, ferri ad illas ut sunt in se ipsis: unde ut aliquid intelligatur secundum esse quod

hebet aut habere potest extra intellectum, sufficit ut habeat esse repræsentativum in intellectu : at vero ut voluntas aliquid velit, oportet ut feratur in illud secundum quod est in seipso, id est, inclinetur in illud sub existentia positum aut ponendum; idque ipsa experientia constat. Manifeste enim experimur nos intelligere sanitatem, quamvis non sit existens aut futura, sed tantum possibilis; nemo tamen sibi complacet de sanitate tantum possibili, sed de illa ut existente vel futura. Ergo.

Neque dicas artificem quandoque complacere in artefacto a se excogitato, quod tamen facere non vult; complacet enim iste artifex in idea artefacti in ipso existente, non in ipso artefacto in suo esse spectato; si enim sic placeret, vellet sic esse. Sed numquid potest alicui placere ut sit angelus, quod tamen est impossibile? Ergo a fortiori potest dari complacentia de re possibili. *R.* eum cui placet ut sit angelus, quamvis sit impossibile, id tamen apprehendere quasi esset; non enim ei placet perfectio possibilis, sed uthabenda.

Prohatur 2°. Nihil Deo placet nisi sua bonitas vel ejus participatio : atqui creaturæ possibili des nihil participant aut participare sunt de divina bonitate, nihil enim de lacto eis communicat aut in posterum communicare vult, quine contra non vult, sed possibili tantum participare : ergo de facto non placent nec amantur, sed possunt placere et amari.

Dices 1°. Creatura in statu possibilitatis sunt bonæ, saltem secundum quid, habent enim suam perfectionem essentialem, integritatem, quidditatem ad quam sequitur bonitas : sic homo abstrahendo ab existentia, dicit aliquid integrum et perfectum in ratione entis : ergo habent rationem cur amantur, saltem amore complacentiæ.

R. 1). *ant.* Creaturæ in statu possibilitatis sunt bonæ possibilitate, (i. e. *ant.* actualitate, *ant.* Sunt enim bonæ sicut sunt entia, sunt autem entia possibiliter tantum. Quod sic intellige : intellectus potest has quidditates posibles, quia sunt perfectæ et integra, proponere voluntati ut amandas, et voluntas potest eas velle et amare, sed volendo et amando transfert a statu possibilitatis ad statum existentiam; quia, ut diximus in prima probatione, voluntas fertur ad res vel sunt in se, hoc est,

ut habendas in seipsis ; et sic res istæ posibles possunt dici bonæ in statu possibilitatis specificative, non tamen reduplicative pro eo statu, quia non possunt appeti quin hoc ipso ordinentur ad alium statum scilicet existentiam.

Dices 2°. Qui diligit aliquid, diligit id quod est connexum cum illo : atqui Deus diligit omnipotentiam suam quacum sunt connexæ creatura posibles : ergo.

R. D. maj. Qui diligit aliquid, diligit id quod est connexum cum illo, si sit capax amoris, *C. maj.* secus, *N. maj.* Sic Deus diligit poenitentiam peccatoris, non tamen diligit peccata quæ sunt huic poenitentiam connexa : probavimus autem creaturas posibles non esse capaces amoris. Insuper creatura posibles non sic sunt connexæ cum omnipotentia Dei, quasi sint ratio conducens ad hoc ut sit omnipotentia; quin potius ipsa omnipotentia est causa possibilitatis illarum, sed connectuntur cum illa quasi terminus seu effectus illius : unde ablatio creaturæ si fieret, non esset ratio ablationis omnipotentiam, sed signum tantum, sicut ablatio illuminationis foret signum non ratio ablationis solis ; sicque nihil impedit quin omnipotentia possit amari, non amatis creaturis possibilibus, etsi aliunde forent amoris capaces.

Dices 5°. Voluntas divina, ut dictum est, fertur in salutem reproborum : atqui salus reproborum est tantum possibilis. Unde S. Th. 1 cont. Gent. cap. 84, dicit : *Deus non vult nisi ea quæ sunt vel possint esse bona.* Ergo.

R. N. min. Salus enim reproborum non est mere possibilis, sed futura conditionate et inchoate. *Ad. D. Thomam,* communis solutio est, S. Doctorem loqui de possibilitate, prout significat id quod non repugnat, quo sensu futurum est possibile; non de stricte possibili, prout significat id quod continetur in potentia causæ indeterminatæ ad ejus productionem; quia S. Th. ibi intendit probare Deum non amare impossibilia : cum ergo dicit eum amare possibilia, loquitur de possibili ut opponitur impossibili et repugnant, quale est etiam id quod est futurum. Quidam paulo aliter explicant D. Th. et dicunt ipsum loqui in sensu accommodato, hoc scilicet: vult ea quæ sunt vel esse possunt bona, eo modo quo habent rationem boni, ita vel

iit actu quæ sunt actu bona, et possit velle quæ possunt esse bona, quia opponitquæ possunt esse bona impossibilibus : unde postquam dixit I)euin non posse velle impossibilia, concludit quod vult solum ea quæ sunt vel possunt esse bona, eo scilicet modo quo habent rationem boni, ut dictum est. §11.—*Quamam virtutessint formaliter in Deo?*

In hoc § sicut in precedenti servanda est regula S. Th. nimirum tribuendas esse Deo virtutes quæ nullam in sua ratione formali involvunt imperfectionem, removendas vero quæ aliquam involvunt imperfectionem.

Ex quo principio jam habemus, virtutes quæ respiciunt alterum ut superiorem, aut æqualem, quales sunt religio, pietas, observantia ; item virtutes quæ versantur circa passiones moderandas, ut fortitudo circa timores et audacias, temperantia circa delectationes sensibiles, non esse proprie et formaliter in Deo, quia Deo nemo est æqualis aut superior, nec in eo sunt passiones, cum hæc omnia involvant imperfectionem : solum est difficultas de justitia quæ non versatur circa passiones, sed circa res et actus exteriores, et de misericordia. Quantum enim ad prudentiam, hæc non est virtus voluntatis, sed intellectus practici ; esse tamen formaliter in Deo extra dubium est, cum in Deo sit summa rectitudo intellectus in ordine ad voluntatem, in quo consistit ratio prudentia.

Justitiam aliquam esse formaliter in Deo ita certum est, ut juxta S. Aug. lib. 1 de Lib. Arbit. c. 1, et lib. 3, cap. 18, Deum justum negare sit sacrilegium, et de ejus justitia dubitare dementia, et hanc omnes sacrarum Scripturarum paginae predicant. Enimvero nihil aliud est justitia secundum «e quam *voluntas tribuendi cuique quod tuum est*, hoc est, voluntas debite et ordinate disponendi res exteriores circa quas operamur: cum ergo Deus sit ipse summa lex, principium et ratio totius ordinis et bonitatis, non potest non esse in eo voluntas omnia debite et ordinate disponendi.

Difficultas est igitur quæ species justitiæ ipsi conveniat. Justitia enim secundum se dividitur in generalem seu legalem et particularem ; particularis in commutativam et distributivam. Et primum quantum ad justitiam generalem seu legalem quæ respicit bonum commune, ei quod suum est

reddens, et quam S. Th. dicit *mr* in principe architectonice quasi in imperante, et in subditis administrative quasi obedientibus et agentibus secundum legem, convenit inter theologos eam esse formaliter in Deo et superiori motio quam in quovis principe, cum ipse sit Rex regum et Dominus dominantium, curam habens de omnibus, bono communi providens et quidquid ipsi debetur reddens. Restat ergo difficultas de justitia commutative et distributive. Pro quo

Hic q. 21. a. 1.0. lib. 1. cont. Gent. c. 93. et alibi. — *Dico*. 1°. Jus'itia commutativa non est proprie et formaliter in Deo

*Probat*ur, *ibid.*—Jus seu obligatio justitiæ commutativæ nascitur in uno ex communicatione quam alter illi facit dando de suo et non de re alterius : sic in me, v. g. nascitur jus seu obligatio justitiæ commutativæ erga Paulum, quia Paulus mihi communicavit, seu ab illo accepi puta pannum suum, vel quia laborem suum impendit in vinea mea : nam si obligatio non nasceretur in me ex tali communicatione, sed ex alio titulo, puta, ex vinculo naturali ut inter patrem et filium, vel ex lege superioris, vel ex simplici promissione sine tali communicatione, non esset obligatio justitiæ commutativæ, sed vel pietatis, vel obedientiæ, vel fidelitatis. Item si illa communicatio non esset ex re propria Paulo, sed ex re mea et quæ subsit dominio meo, non etiam induceretur in me obligatio justitiæ commutativæ erga Paulum, quasi contra justitiam agam, si ipsi non reddam; nam de meo possum facere quod voluero absque læsione juris alicujus. Hæc videntur certa et clara : atqui homo nihil potest dare Deo quod non sit ipsius Dei et sub ejus dominio, etiam ipsa libera actio et communicatio. Unde Apost. Rom 11 : *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei?* Et S. Aug. Serm. 16 de verbis Apost. cap. 2 : *Quid dedimus Deo, quando totum quod sumus et quod habemus boni ab illo habemus?* Ergo. Quæ vero possunt opponi ex S. Scriptura intelliguntur de justitia distributiva, ut modo dicam, vel etiam aliquando de justitia legali, imo de fidelitate et veracitate quæ sunt partes potentiates justitiæ.

Dices. Qui obligatur ex pacto seu promissione onerosa, v. g. qui promittit operario mercedem sub conditione operis

præstandi, opere præstito, obligatur ex justitia commutativa dare in eadem operario : atqui Deus obligatur nobis ex pacto oneroso, promittit enim in eadem pro bonis operibus. Hinc Mallh. 20 : *Poca operarios et redde illis mercedem*. Et iterum : *Nonnedenario convenistis cum? tolle quod tuum est et vade*. E(1 Cor. 3: *Unusquisque mercedem accipiet secundum suum laborem*. Similiter alibi. Ergo.

Confirmatur. S. Th. 22, q. 61, a. 4. ad 1. dicit : « Forma judicii divini attenditur » secundum rationem justitiæ commutativæ, [iront scilicet récompensât præmia] « meritis, et supplicia peccatis. » Et q. 108, a. 2, ad 1, docet justitiam vindicativam quæ secundum communem sententiam Thomistarum est formaliter in Deo, pertinere ad justitiam commutativam. Ergo.

/». *D. maj.* Qui obligatur ex pacto seu promissione onerosa, obligatur ex justitia commutativa, si id quod præstat seu dat promissarius non sit promittentis. *C.* si sit promittentis, *N.* Ex eo enim quod das mihi id quod jam meum est, nullum erga te debitum contraho ; et si promittam reddere aliquid pro tali dato, erit tantum obligatio fidelitatis et non justitiæ commutativæ. Quidquid autem Deo damus sive honoris sive obsequii, mille titulis ipsi debetur et absolute ipsius est, *In ipso enim vivimus, movemur et sumus*. Quantum ad parabolam de conventionem denarii : 1° id dictum est metaphorice ; sicut, inquit S. Th. — in 2. d. 27. q. 1. a. 5. — invenitur quandoque a sanctis dictum quod bonis operibus regnum cælorum emitur, in quantum Deus recipit opera nostra, acceptans ea. 2° Non lit pactum Dei cum hominibus ut ex actione dato hominis nascatur in Deo obligatio, cum et actio et donum hominis sint Dei, sed ut inde manifestetur Deum quæ offert homo non acceptare solum ut sua et sibi debita, sed etiam ut remuneret, cum non remunerare posset ; si quo nascitur in eo obligatio, quia vult, quæ est obligatio fidelitatis et justitiæ distributive, modo dicam, non commutativæ.

Ad confirmationem, fatemur cum D. Th. in præmiis et pœnis judicio divino distribuendis servari modum justitiæ commutativæ, « pro tanto pro tanto ; negamus tamen inde sequi servari justitiam commutativam : neque id dixit S. Th. quia

justitia commutativa ultra hanc aequalitatem requirit debitum in distribuyente ortum ex actione seu dato alterius quod non sit ipsiusmet distribuentis, quod hic non reperitur. Quantum ad justitiam vindicativam, perlinet quidem ad commutativam prout est in patiente, qui quantum potest reddit patiendo æquale pro accepto alieno, et in superiore vindicante qui ex officio et quasi contractu oneroso, stricto jure tenetur reparare per punitionem rei damnum partis læsæ et reipublicæ. In Deo autem non reperitur istud debitum strictum quasi ex contractu oneroso cum republica a qua nihil habet. Et ideo vindicativa prout est in Deo non pertinet ad commutativam, nisi quantum ad modum, ut dictum est ; quantum vero ad debitum, videtur potius pertinere ad legalem vel distributivam.

Hic q. 21. a. 1. o. ct 1. cont. Gent. c. 93. — *Dico* 2°. Justitia distributiva est formaliter in Deo.

Probat. Justitia distributiva est qua superior dat inferioribus unicuique secundum suam dignitatem et meritum : atqui id dicit simpliciter perfectionem et maxime decet Deum, qui cum sit supremus rerum omnium dominus et mundi gubernator, omnia dispensat et ordinat secundum cujusque modum et exigentiam, tam in rebus naturalibus quam in voluntariis. Sicut igitur ordo congruus familias vel cujuscumque multitudinis gubernat®, demonstrat justitiam distributivam in gubernante ; ita ordo congruus et mirabilis universi demonstrat hujusmodi justitiam esse in Deo. Et ad hanc plerumque referuntur S. Scripturæ quæ astruunt justitiam in Deo, ut illud 2 Timoth. cap. 4 : *Superest mihi corona justitiæ quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex*, Ileb. 6: *Non enim injustus Deus ut obliviscatur operis vestri* ; et similia. Nullam autem involvi imperfectionem in ratione formali justitiæ distributivæ, *patebit ex solutione argumentorum*. Unde

Dices 1°. Justitia distributiva importat debitum : atqui Deus nulli debet ; ergo.

B. D. maj. Justitia distributiva importat debitum in rebus circa quas exercetur, *C. maj.* in ipso distribuyente semper, *V. maj.* Quando enim distributor bona propria distribuit, nihil debet aliis ratione alicujus ab eis dati aut juris quod habeant

ni illum, sed ex sola sua voluntate et promissione, non quidem simplici, alias foret tantum obligatio fidelitatis, sed ordinante hoc propter hoc, hoc premium propter hoc opus; et sic hoc premium dabitur quidem huic operi, non jure aliquo operantis, sed ex ordinatione propria distribuentis; consequenter non operanti, sed sibi ipsi est debitor: « Quia actio nostra, » inquit S. Th. 1 2, q. 114, a. 1, ad 5, » non habet rationem meriti nisi ex præ-
« suppositione divinæ ordinationis, non » sequitur quod Deus efficiatur simpliciter » debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum » debitum est ut sua ordinatio impleatur. » Si dicas justitiam necessario respicere alterum et non seipsum,

A. necessario respicere alterum ut terminum cui aliquid est dandum, non ut motivum et rationem obligationis et debiti; sufficit enim ad justitiam ut sit inter diversas personas in quibus exercetur, non autem requiritur quod fundamentum et ratio debiti seu obligationis nascatur ex jure unius onerantis alium; id solum requiritur in justitia commutativa non in distributiva, in qua totum onus seu debitum nascitur ex ipsa exigentia boni communis: dum autem bonum commune est sub dominio distribuentis, sicut omnia bona creata sunt sub dominio Dei, ex ejus ordinatione oritur hoc debitum: unde creatura non est, ut ita dicam, creditrix hujus debiti, cui tamen Deus sibi et suæ ordinationi satisfaciendo bona distribuit, sicque ejus justitia ad alterum diffunditur.

Dices 2°. Justitia distributiva non respicit perse debitum seu proportionem unius personæ ad rem quæ illi datur, sed proportionem comparativam unius personæ ad aliam cui etiam distribuitur, ut videlicet, si digno ad sex dentur viginti, digno ad tria dentur decem: atqui Deus distribuendo sua bona sive naturalia, sive moralia, non attendit ad proportionem comparativam unius ad alium, sed se habet perinde ac si uni daret quod sibi congruit et debitum est; non enim dat aquæ frigiditatem comparative ad calorem quem dat igni, neque dat tantam gloriam Petro quia tantam dat Joanni, sed unicuique dat quod ipsi corresponde!, ac si unicus foret: ergo.

B. N. min. Quamvis enim Deus in distributione bonorum suorum attendat ad id

quod uni congruit, et det tantum pro tanto, in quo servat aliquem modum justitiæ commutativæ, ul dictum est, attendit tamen etiam proportionem comparativam unius cum alio; *quod patet duplici ratione*. 1° Quia Deus in distributione bonorum suorum tam naturalium quam moralium, præcipue attendit bonum et decorem universi, qui non solum in perfectione absoluta rerum consistit, sed in comparisonem ad invicem. 2° Quia cum distributio boni communis non fundetur in jure proprietatis quod unus habet ad rem dandam ut suam, sed in jure meriti et dignitatis ad bonum commune, impossibile est statuere quantum isti dari debeat et quantum illi, nisi faciendo comparisonem unius cum alio; hoc enim necessario involvitur in distributione boni communis juxta merita quando fit inter plures.

Dices 5°. In justitia distributiva distribuens abdicat dominium rei distribute et transfert in alium: atqui Deus non potest abdicare rerum creaturarum dominium: ergo.

B. N. maj. Non enim ad justitiam distributivam requiritur abdicatio omnis dominii, sed concessio alicujus dominii, aut etiam quandoque simplicis usus: sic princeps potest servare justitiam distributivam largiendo bona communia ad emphiteusim aut fetidum, retento dominio directo; et sic Deus retendo supremo dominio quod habet in omnia creata, dominium inferius et suo subordinatum nobis concedit. Circa has duas conclusiones videri potest Joannes a S. Th. hic disp. 6, a. 5 et 4.

q. 2. a. 5. o. — Dico 5°. Misericordia est proprie in Deo.

Ibid. — Probat. Misericordia formaliter ex parte objecti considerata, nihil est aliud quam virtus inclinans voluntatem ad sublevandam miseriam alienam, quod nullam involvit imperfectionem, quinimo magnam perfectionem et Deo maxime convenientem. Miseria enim, intelligendo per miseriam quemcumque directum, non tollitur nisi per alicujus bonitatis perfectionem; prima autem origo totius bonitatis est Deus, qui est ipsa bonitas per essentiam: unde dicitur ex se, id est, ex intima bonitate misericors, et ex nobis justus, quia justitia in eo oritur ex demeritis nostris quæ sunt ipsi extranea. Quod vero in nobis hæc bona miserendi voluntas nas-

calur ex tristitia miseriae aliens, quæ tristitia non competit Deo, id se habet materialiter ad misericordiam, et ratione subiecti in quo reperitur.

ibid. — Sed considerandum est quod elar-iri perfectiones rebus, pertineat et ad bonitatem divinam, et ad justitiam, et ad liberalitatem, et ad misericordiam, tamen secundum aliam et aliam rationem. Communicatio perfectionum absolute considerata, pertinet ad bonitatem. In quantum perfectiones rebus a Deo donantur secundum earum proportionem, perlinet ad justitiam. In quantum non tribuit rebus perfectiones propter utilitatem suam, sed solum propter suam bonitatem, perlinet ad liberalitatem. Tandem in quantum perfectiones datae rebus a Deo omnem defectum expellunt, perlinet ad misericordiam.

ibid, ad 2. — Neque Deus agendo misericorditer nobiscum facit contra justitiam, sed supra. Sicut si alicui cui debentur centum denarii, aliquis ducentos det de suo, non facit contra justitiam, sed liberaliter et misericorditer agit. Et similiter si aliquis offensam in se commissam remittit; qui enim aliquid remittit, quodam modo donat illud: unde Apost. remissionem donationem vocat, Ephes. 4: *Donate invicem sicut et Christus vobis donavit.* Ex quo patet quod misericordia non tollit justitiam, sed est quædam justitiæ plenitudo. Unde dicitur Jacob. 2, quod *Misericordia superexaltat iudicium.*

DISSERTATIO IX.

DE PROVIDENTIA, PRAEDESTINATIONE ET REPROBATIONE.

Th. QQ. 22 et 23.

Etic q. 22. in procem. — Consideratis US quæ ad voluntatem absolute pertinent, procedendum est ad ea quæ respiciunt simul intellectum et voluntatem. Hujusmodi est autem providentia quidem respectu omnium; praedestinatio vero et reprobatio et quæ ad hæc consequuntur, respectu hominis, specialiter in ordine ad salutem æternam.

ARTICULUS I.

De providentia. D. Th. Q. 22.

§ I. — *Quid sit providentia?*

Providere, si nominis etymologiam attendamus, est quasi procul videre, et sic

idem est ac praescire; si vero rem significatam per nomen spectemus, providere est ea quæ sunt facienda mente ordinare in suos fines. Unde providentia divina recte definitur: — Hic q. 22. a. 1. o. — *Ratio ordinis rerum in finem in mente divina existens.* — ibid, ad 2. o. — Hujus autem ordinis exeeutio dicitur gubernatio. Hinc

Colliges 1° providentiam esse pariem integralcm prudentiae. Prudentia enim plura complectitur, memoriam praeteritorum, intelligentiam praesentium, circumspectionem circumstantiarum, solertiam in inveniendis mediis congruentibus, cautionem contra impedimenta, et tandem providentiam seu ordinationem mediorum aptorum ad finem, quod est principalis prudentiæ pars ad quam cæteræ ordinantur, quatenus ex praeteritis memoratis, praesentibus intellectis, circumstantiis attentis, mediis inventis, remotis impedimentis, conjectamur de futuris providendis et ordinamus seu imperamus hæc media idonea in ordine ad finem consequendum. Et hinc rursus

Hic q. 25. a. 4. o. — *Colliges* 2° providentiam esse formaliter actum intellectus, supponentem tamen actum voluntatis, scilicet intentionem finis. *Patet ex dictis.* 1° Quia est actus prudentiæ, prudentia autem est virtus intellectualis. 2° Quia, ut dictum est, providentia, est ratio ordinis rerum in finem; ratio autem et ordo pertinent ad intellectum cujus est dirigere et disponere. 3° Ex ipso nomine *providere*, videre enim proprium est intellectus.

Supponit tamen actum voluntatis; quia cum sit ratio ordinis rerum in finem, supponit intentionem finis vi cujus mandat exeeutionem mediorum. Concurrent itaque ad providentiam divinam actus virtualiter [dures, sicut ad humanam concurrunt actus realiter [dures. 1° Voluntas divina intendit tanquam finem manifestare gloriam suam ad extra. 2° Intellectus ad hunc finem judicat et proponit media aptissima, scilicet quadruplicem ordinem naturae, gratiæ, gloriæ et unionis hypostaticae. 3° Voluntas hæc media sibi proposita acceptat et eligit: demum vi efficacis. hujus intentionis et electionis, intellectos imperat horum mediorum exeeutionem in tempore exercendam, et in hoc imperio elKcjcj reponimus providentiam.

Dices. Posita electione voluntatis divi-

næ, milia est difficultas in exeeutione, voluntati Dei enim nemo resistit : ergo superfluit imperium, sicque in eo non videtur reponenda providentia, sed in electione.

/I. -V. *conscq*, Non enim ponimus in Deo imperium, quia ex diiliculus in exeeutione mediorum, sed quia medium eligibile e. medium excquibile sunt objecta diversarationis : primum pertinet ad ordinem intentionis; secundum ad ordinem exeeutionis, et nunquam medium electum mandaretur executioni! si non accederet imperium; quapropter spécifiant in Deo plures actus, non realiter, sed virtualiter distinctos. Cætera argumenta quæ opponi possunt tam ab auctoritate quam a raliione, probant duntaxat providentiam includere actum voluntaris, quod concedimus, sed non quod in eo formaliter consistat.

Q. 5. de verît. a. 1. o. ct ad 2. — *Colleges* 5°, providentiam Dei distingui a scientia ejus etiam practice; quia scientia est de fine el mediis, providentia autem de mediis tantum prout ordinantur ad finem : item distingui a lege æterna quasi conclusionem a principio; etenim lex æterna est secundum quam Dei providentia omnia ordinat et gubernat.

§11.— *Utrum in Deo sit providentia, et ad omnia se extendat?*

Hic q. 22. q. 2. o. — Ex antiquis quidam in loto, quidam in parte providentiam negarunt. Qui dixerunt omnia fato aut fortuna regi, totaliter Deo providentiam denegabant : ita Democritus ct Epicurus qui posuerunt mundum esse casu factum ; in quo tibi contradicebant, admittentes deos et ipsis providentiam denegantes, ut modo dicam; *nisi forte dicas*, ul quidam opinantur, eos simulate lanium el ad declinandam invidiam, deos agnovisse. Alii posuerunt incorruptibilia tantum providentia subjacere ; corruptibilia vero non secundum individua, sed secundum species, quia sic sunt incorruptibilia : ex quorum persona dicitur Job 22 : *Nubes latibulum ejus, et circa cardines cadi perambulat, neque nostra considerat*. A corruptibilium generalitate exceptit rabbi Moyses homines; propter splendorem intellectus quem participant. Cicero lib. 2 de Divinat, negavit actus nostros liberos subjacere divin® providenti®, quia putabat cum eastare

non posse libertatem ; et ideo nt laceret homines liberos, inquit S. Aug. fecit sacrilegos. Propter eandem rationem, quidam recentiores theologi fatentur quidem actiones nostras liberas esse a Deo præcifas, sed non pradefinitas, ut vidimus superius.

Dico 1°. Est in Deo perfectissima providentia.

Providentiam in Deo clamant omnei Scripture sacræ paginæ. Sap. 14 : *Tua autem, Pater, providentia gubernat*. Et cap. 8 *lingit a fine usque ad fintm fortiter, et disponit omnia suaviter*. Judith 9 : *Tua judicia in tua providentia posuisti*. 1 Pel. 5 *Ipsi cura est de nobis*. Similiter eam predicant SS. Patres.

Ibid. α. 1. o. — *Probatur ratione*. Providentia est ratio ordinis rerum in tinem : atqui hæc ratio ordinis rerum in finem in Deo existit : ergo. *Major* est definitio providenti®. *Prob. min.* Omne quod est causatum a Deo, praeexistit in mente divina; cum enim Deussit agens intellectuale perfectissimum, oportet cujuslibet sui effetus rationem in eo praeexistcre, nisi velis agens intellectuale perfectissimum cæco modo ct sine ratione agere : atqui ordo rerum in finem est quid causatum a Deo : ergo. *Prob. min.* Omne bonum est causatum a Deo : atqui in rebus est bonum non tantum quod sint, sed etiam quod ordinat® sint tum inter se, tum ad suos fines : ergo. Unde negare Deum esse providentem, est negare ipsum intelligentem, sicque negare esje Deum : unde omnia quæ probant esse Deum, probant esse in eo providentiam.

Dico 2°. Omnia etiam minima et vilissima subjiciuntur divinæ providentis, ita ut nihil sil forRiilum respectu Dei.

Probatur 1° *e.r S. Scriptura*. Sap. 8 : *ittingit a fine*, etc. ut supra. Matth. 6 el 10, et Lue. 12, Christus docet, et volatilia cœli, et hortorum lilia, cl fœnum agri, et capillos capitis omnino subjici su;c providenti®, ita ut ne unum eorum cadat absque voluntate Patris. El ac actibus nostris liberis Eccli. 53 : *Quasi Iulum figuli in manu ipsius, plasmare illud et disponere : omnes via ejus secundum dispositionem ejus : sic homo in manu illius qui se fecit*. Item casus qui mere fortuiti nobis videntur, diun® provident

S. Scriptura ascribit : sic Exod. 21, occisio hominis ab eo (pii illam non intendebat tribuitur Deo. Prov. 16 : *Sortes*, quibus nihil e.4 magis fortuitum, *in sinum, seda Domino temperantur*. Venditio incarceration ei exaltatio Joseph, quæ videntur valde fortuito contigisse, Dei consilio accidisse dicuntur, Gen. 4, 5 et 50; et sic de aliis pluribus.

Prob. 2° ex Patribus. S. Aug. lib. 5 de Genes, adl.itt. c.21 : « Quod, inquit, ore » suo Salvator dicit, unum passerem non » cadere in terram sine Dei voluntate, et » quod fœnum agri post paululum militem » dum in clibanum ipse tamen vestiat ; » nonne confirmat non solum totam istam » mundi partem rebus mortalibus et cor- » niptilibus deputari, verum etiam vilissi- » mas ejus abjectissimasque particulas di- » vina providentia regi? » S. Hieronymus, qui citatur in contrarium in cap. 10 Mattii. « Si, inquit, parva animalia et vilia absque » Deo auctore non decidunt, et in omni- » bus est providentia, etc. » in cap. 32 Jerem. « Sunt, inquit, qui providentiam » Creatoris usque ad rationalia confitean- » tur, bruta autem fortuitis casibus asso- » oient, vel perire vel vivere ; propheti- » cusque sermo declarat nihil esse quod » fugiat Providentiam et scientiam Dei : » quia alia propter se, alia in usum homi- » num sunt creata. » Quod autem opponi solet ex eodem Hieronymo, solutum habes dissert. 5, a. 2, § i ; require. Mitto plures alios Patres.

Prob. 5° ratione. Cum omne agens præsertim intellectuale et prudens , quale est Deus , agat propter finem , eo usque extenditur ejus providentia , quæ est ratio ordinis rerum in finem, quousque extenditur ejus causalitas : atqui causalitas Dei, utpote primi culis et universalissimæ causæ , extenditur ad omnia omnino entia et omnes differentias entium quorumcumque : ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1° Omnis provisor sapiens et prudens , in quantum potest, excludit defectus et mala ab his (piorum curam gerit : atqui videmus multa mala et naturalia et moralia in rebus esse, scilicet monstra, venena, animalia noxia aut inutilia, sterilitates, morbos, interitus præmalurus, scelera , flagitia, sed et maxime calamitates

quibus perinde boni ac mali, imo magis boni quam mali affliguntur : ergo vel Deus ea non potest impedire, et sic non es! omnipotens, vel de his curam non habet; alioquin , quod maxime urget, quomodo permetteret justos affligi, prosperantibus impiis?

Q. 22. a. 1. o. ad. 2. — /?. 1° *genera-liter*, esse quidem provisoris particularis impedire defectus in quantum potest; at provisor universalis qualis est Deus, debet permittere defectus in aliquibus particularibus, ne impediatur bonum totius. si autem omnia mala omnesque defectus impedirentur, multa bona deessent universo; non enim esset vita leonis si non esset occisio animalium, non esset generatio unius si non esset corruptio alterius, non esset patientia martyrum si non esset persecutio tyrannorum : unde S. Aug. in Enchir. c. 11 dicit : « Neque Deus omni- » tens. .. ullo modo sineret mali esse ali- » quid in operibus suis , nisi usque adeo » esset omnipotens et bonus, ut benefarc- » ret etiam de malo. »

B. 2° expendendo singula. Et 1° defectus naturales non tam impugnant quam probant et commendant providentiam; contingunt enim quatenus quædam deli- ciunt a fine naturæ : ergo naturæ cursus tendit in finem sicque aliqua providentia regitur. Item ex eis magis elucescunt per- fectiones cæterorinn , sicut ex umbris co- lores in pictura, et ex interpositione d- Icentii harmonia vocum in musica. 20 Veucia et animalia quæ videntur nobis noxia aut inutilia, suam utique habent utilitatem. sic ex venenis mixtis exquisita conficien- tur pharmaca; sic animalia nobis noxia sunt aliis utilia, saltem habent quoad e- gradum bonitatis et concurrunt ad pleni- tudinem et perfectionem universi. « Nihil » inane germinat terra, inquit S. Ximbros. » I. 5 Hexacm. cap. 9 ; quod tibi putas init- » tile, aliis utile est.... et sæpe eadem qfffi » libi noxia sunt, avibus aut feris innoxium » ministrant pabulum. » Et S. Isidoms lib. 1 de Summo bono c. 9: « Si radas, » inquit, supercilium hominis , parvam » rem demes, sed totius corjxiris ingeris » fœditatem. Illa in universitate creatur » est, si extremum vermiculum n. mire » malum dixeris, universæ creaturæ inju- » ria in facis. » 3° Peccata permittit Deus

tum ut defectibili arbitrio suus operandi modus servetur, tum ut cietur locus misericordiæ et justitiæ, tum ob alios fines ipsi notos, nobis ignotos; quis enim consiliarius ejus fuit? 4° Quantum ad calamitates bonis et malis communes, imo bonis frequentiores quam malis, quod multis fuit tentatio adversus providentiam: his dum puniuntur mali, boni erudiuntur, purgantur, probantur, exercentur ad virtutem et præparantur ad coronam. Insuper nemo tam bonus qui non aliquando delinquat, nec tam malus qui non aliquod bonum morale operetur; et cum Deus nullum bonum irremuneratum, nec ullum malum impunitum relinquat, bonorum delicta hic temporali pœna castigat, et bona moralia malorum temporali prosperitate remunerat, utriusque reservans potiore mercedem in altera vitii: quod non probat non esse providentiam, sed esse alteram vitam in qua virtuti præmium et vicio supplicium exactius rependetur.

Obj. 2° Si omnia subjaceant divinæ providentiæ, nihil erit fortuitum in mundo.

Q. 22, ad 1. — *R. D. ant.* Nihil erit fortuitum respectu Dei provisoris universalis, *C.* respectu nostri, *N.* Sic concursus duorum servorum in eundem locum, utriusque est fortuitus, non tamen domino qui, ad eum locum eos mittens, hunc concursum prævidit.

Obj. 3°. Saltem peccata non subjiciuntur divinæ providentiæ. *Prob.* Juxta S. Th. in tantum extenditur Dei providentia, in quantum extenditur ejus causalitas: atqui causalitas Dei non extenditur ad peccatum: ergo.

R. D. ant. Peccata non subjiciuntur divinæ providentiæ, hoc sensu quod non provideat peccata, *C.* quia providere est procurare et causare, Deus autem nec procurat nec causal peccata; hoc sensu quod non provideat de peccatis, *N.* Ea enim permittit et permissa ordinat ad fines suos, vel ad manifestationem misericordiæ parcendo, vel ad manifestationem justitiæ puniendo, vel utendo iis suo modo concurrentibus ad procuranda meliora bona, v. g. salutem martyrum per sævitiam tyrannorum, redemptionem generis humani per scelus Judæorum. *Id prob.* Censur. I. Th. est, quod providentia Dei non minus extendatur quam ejus causalitas,

ad quod non potest magis extendi, maxime ubi agitur de providentia permissionis et non approbationis,

Inst. Peccatum contingit per recessum ab ordine providentiæ «ergo illi non subest.

Hic q. 105. n. S. — *R. D. ant.* Peccatum contingit per recessum ab ordine providentiæ particularis, quatenus non servat ordinem quem homini præscripsit Deus, *C. ant.* per recessum ab ordine providentiæ generalis, *N. ant.* Quia, ut dictum est, peccatum non fit sine Dei permissu, et de illo varie ordinat, ita ut dum recedit ab uno ordine, in alium incidat. Adde quod in suo materiali includat bonum cuius, quod est providentiæ generalis effectus.

Obj. 4°. Apost. 1 Cor. 9, dicit quod non sit Deo cura de bobus. Ergo.

Hic q. 22. a. 2. ad 3. — *R.* Sensum Apostoli esse, quod non sit Deo tam specialis cura de bobus quam de hominibus, qui cum sint liberi arbitrii, speciali modo subduntur divinæ providentiæ, ut scilicet aliquid illis imputetur ad culpam vel meritum, et reddatur eis aliquid ut pœna vel præmium.

Obj. 3°. Juxta S. Aug. in Enchir. c. 17, melius est quædam nescire quam scire, ut vilia. Ergo.

Ib. a. 5. ad. 5. — *R.* nobis quidem melius esse non scire mala et vilia quam scire; tum quia per ea impedimur a consideratione aliquorum meliorum, eo quod non possumus omnia simul intelligere; tum quia cogitatio malorum pervertit interdum voluntatem in malum. At hæc non habent locum in Deo, qui simul omnia uno intuitu videt, et cujus voluntas ad malum flecti non potest.

Obj. 6°. S. Th. q. seq. a. 70, dicit quod, licet Deus sciat numerum omnium individuum, attamen *numerus vel boum, vel culicum, vel aliquorum hujusmodi non est præordinatus.* Ergo.

R. S. Thomas non dicere simpliciter quod numerus boum, etc. Non sit præordinatus, sed quod non sit *per se* præordinatus; quæ particula omissa in objectione importat solutionem. Vult ergo S. Doctor quod individua corruptibilia non præordinentur propter se, sed propter esse perpetuum speciei conservandum; quia juxta ipsum, ea solum propter se præordinantur iis quibus essentialiter consistit bonum

DISSERT. IX. ART. I.

universi, et quæ ideo sunt perpetua sicut unum est perpetuum : hujusmodi autem non sunt individua quæ perpetuitatem habere non possunt nisi in specie. Hic explicatio deducitur ex loco objecto, sed aperte eam tradit q. 5 de verit. a. 5. Confer dissert. 5 de scientia Dei a. 2, § 1, conci. 2 et in sol. object.

Potes ut unum Deus omnibus immediate provideat?

Ibid. 0. et q. b'. de verit. a. 8. nd 13.—
B. Loquendo de providentia formaliter sumpta pro ratione ordinis rerum in finem, Deus immediate omnibus providet, quia in suo intellectu habet rationem omnium etiam minimorum, cum ad omnia etiam minima extendatur ejus causalitas; sed si sumatur providentia pro hujusmodi ordinis executione quæ dicitur gubernatio, Deus quibusdam creaturis providet mediantibus aliis; quia inferiora gubernat per superiora, non propter defectum suæ virtutis, sed propter abundantiam bonitatis, ut dignitas causaliter etiam creaturis communicetur.

Kc tamen inde inferas, Deum non operari immediate in omnibus; eo enim duntaxat sensu Deus dicitur non providere immediate omnibus, quia utitur operationibus creaturarum ad executionem suæ providentiæ. At aliunde quatenus est ens per essentiam, prima et universalissima causa, operatur immediate in omnibus operationibus causarum secundarum, *ut patet ex præcedentibus*; atque eo sensu potest dici immediate providere omnibus etiam quod executionem.

§ III. — *Utrum providentia sui infallibilis non solum quoad ordinationem mediorum in finem, sed etiam quoad assecutionem finis?*

Hic dissentiunt ipsi Thomistæ; utrinque fundati in D. Th. Partem affirmativam tenent Cajetanus, Bannes, Alvares, Contensonus, Goudin, etc. sequentibus D. Th. textibus innixi. S. Doctor hic a. 4. ad 2, dicit : « In hoc est immobilis et certus ordinis providentiæ ordo, quod ea quæ ab ipso providentur cuncta eveniunt, eo modo quo ipse providet sive necessario » *divine coincedit*. » Et ad 5 : « Divina providentia non deficit a suo effectu, nec a modo eveniendi quem providit. » Idem. 5 cont. Gent. cap. 94.

Partem negativam tenent Capreolus, Ferrariensis, Nazarius, Gonzalez quos citat et sequitur Gonet. ex hoc testimonio D. Th. in 4, d. 4, q. d. a. 2, et de verit. q. 6, a. 1^o, ubi dicit : « In qualibet ordine ad finem est duo considerare, » scilicet, ipsum ordinem et exitum vel eventum ordinis ; non enim omnia quæ ad finem ordinantur, finem consequuntur. Providentia ergo ordinem in finem respicit tantum, unde per Dei providentiam omnes homines, ad beatitudinem ordinantur; sed prædestinatio respicit etiam exitum vel eventum ordinis, unde non est nisi eorum qui gloriam consequuntur. »

Ad quorum conciliationem dicendum arbitror quod cum, efficacia providentis (quæ, ut dictum est, in actu imperii circa media consistit), pendeat in assequendo finem ex efficacia volitionis seu intentionis finis ; ea providentia quæ supponit voluntatem finis consequentem et absolutam, sit infallibilis non solum quoad ordinem et executionem mediorum, sed etiam quoad assecutionem finis ; ea autem providentia quæ supponit tantum voluntatem finis antecedentem et conditionatam, licet sit infallibilis quoad positionem mediorum, non sit tamen infallibilis quoad assecutionem finis.

Quamvis ergo non sit in Deo nisi una providentia. potest tamen varie considerari; 1^o integre prout est ordinatio totius entis ad finem universalem qui est gloria Dei; 2^o prout se exercit in hac vel illa rerum specie in ordine ad fines particulares; quo sensu alia dicitur naturalis, alia supernaturalis, alia ordinaria, alia extraordinaria. Si igitur providentia consideretur integre, est infallibilis quoad assecutionem finis, quia ejus finis, nempe gloria Dei, est efficaciter volitus; ut autem sese exercit in fines particulares, non est semper infallibilis quoad assecutionem finis, quia tales fines non sunt semper efficaciter voliti, et sic licet omnes homines per Dei providentiam ad salutem æternam ordinentur, non tamen omnes salvantur, quia iste finis particularis, nempe salus omnium, non est a Deo efficaciter volitus, sed antecederet tantum et sufficienter. *Notandum* tamen quod omnes istæ providentiæ; particulares, integrent universalem, et sive deficiant a

flnr suo particulari, sive illum assequantur, semper concurrant ad assecutionem finis providentia: integræ et generalis, quia illi subordinantur : sic reprobis, dum peccando deficit a fine particulari providentiæ miserentis, concurrat ad gloriam Dei per manifestationem justitiæ vindicantis.

Ex his possunt conciliari testimonia Auctoris in speciem pugnantia. Quando enim dicit providentiam esse infallibilem, supposito quod loquatur de infallibilitate quoad assecutionem finis et non solum quoad executionem mediorum, quod talion negant alii, intelligendus est de providentia quæ supponit voluntatem consequentem finis, ut est providentia generaliter et integresumpta, et quales sunt etiam quædam providentiæ particulares, v. g. prædestinatio. Quando vero dicit providentiam non esse infallibilem in assequendo fine, loquitur de providentia particulari quæ supponit voluntatem finis antecedentem tantum et inefficacem.

Si dicas cum Contenson quod, admittere providentiam antecedentem, repugnet conceptui providentiæ et prudentiæ, de cujus ratione est quod sit consequens et imperet effectum : A. nos non admittere providentiam antecedentem, sed providentiam quæ supponat tantum voluntatem antecedentem ; neque negamus esse de ratione providentiæ et prudentiæ quod sit consequens et imperet effectum ; sed quem effectum ? Executionem scilicet mediorum et non assecutionem finis ; non enim prudentia seu providentia imperat finem, sed media in ordine ad finem assequendum, et tunc sequitur assecutio finis quando media imperata sunt efficacia : sunt autem efficacia quando voluntas finis est consequens et efficax ; si enim sit tantum antecedens et inefficax, media adhibet sufficientia duntaxat et inefficacia.

Q.22 a. 2. ad 1. q. 19. a. 6q. 103. a. T. et 8. et alibi. *Hinc colliges* infallibilitatem divinæ providentiæ non esse tantum infallibilitatem præscientiæ, ut volunt quidam recentiores, sed etiam causalitatis ; quia, ut dictum est, infallibilitas ejus est ex efficacia divinæ voluntatis a qua sunt omnia et quæ proinde nihil supponit ex cujus provisione dirigatur, ne a fine intento excidat. Hæc fusius explanata sunt de scientia Dei et de decretis efficacibus, ubi etiam osten-

dimus inde non lædi libertatem, quod eet art. 4 præsentis quaestioni» in Auctore. Vide dissertationes citatas, et quæ dicturus sum circa definitionem et certitudinem prædeslinationis.

ARTICULUS II.

De prædeslinatione. D. Th. Q. 23.

Quid sit prædeslinationis ?

Destinare, vi nominis aliquando significat mente statuere et decernere aliquid faciendum, ut 2 Machab. 6, de Eleazaro dicitur : *Destinavit non admittere illicita propter vitæ amorem.* Aliquando significat dirigere, deputare, ordinare unum ad aliud vel ad aliquem locum, sicut cum dicitur quis destinatus morti, altaribus, etc. Sic 1 Cor. 4 : *Puto quod Deus nos apostolos ostendit tanquam morti destinatos.* Prædestinare itaque, est, vel aliquid faciendum decernere priusquam fiat, vel aliquid ad aliud deputare priusquam mittatur.

Apud theologos prædeslinationis dupliciter sumitur : 1° late et in ampla significatione pro quovis Dei decreto æterno aliquid faciendi in tempore. Quo sensu S. Aug. tract. 68 in Joan, dixit : *Deus fecit futura ea prædeslinando* ; et de Prædest. Sanct. cap. 10 : *Prædeslinatione sua Deus ea præscivit quæ fuerat ipse factururus.* Quo etiam sensu deputatio reproborum ad pœnam æternam dicitur quandoque prodeslinationis : sic S. Aug. in Encliirid. cap. 100, et tract. 48 in Joan, de reprobis loquens, dicit : *Fidebat eos ad sempiternum interitum prædeslinatos.* Et concil. Valent, can. 3 : *Fidenter fatemur prædeslinationem electorum ad vitam, et prædeslinationem impiorum ad mortem.* 2° At frequentius S. Scriptura, Patres et theologii sumunt prædeslinationem specialiter pro divina ordinatione aliquorum ad gloriam et ad media quibus infallibiliter obtinetur. De ea hoc sensu hic agimus. Unde

Dico 1°. Prædeslinalio recte definitur a S. August, lib. de Dono Persev. c. 14 : *Praescientia et præparatio beneficiorum quibus certissime liberantur quicumque liberantur* ; a D. Th. hic a. 2 o : *Oratio ordinis aliquorum in salutem æternam, in mente divina existent.* Hoc est, ipse ordo præconceptus in mente divina aliquorum in salutem.

Per præscientiam in prima definitione

non intelligitur scientia mere speculativa seu scientia media qua Deus ante omne decretum praevidet quid facturi sumus ex nobis, ut volunt recentiores; sed intelligitur scientia practica et effectrix qua praevidet Deus quid sit ipse factururus, consequenter innixa decreto faciendi, ut ipse S. Aug. explicat de Prædest. Sancti, c. 10 : *Prædestinatione*, inquit, *Deus novit quid ipse sit factururus*. Et S. Th. q. 6 de verit., a. 1, ad 7: « Quamvis, inquit, scientia, in » quantum est scientia, non respiciat faciendam, tamen scientia practica respicit faciendam, et ad talem scientiam prædestinatio reducitur, »

Per præparationem beneficiorum quibus certissime liberantur, etc. in eadem definitione, intelligitur certitudo non præscientiæ tantum, sed etiam causalitatis. Aon enim Deus habet certitudinem de salute prædestinati, quia antequam illam decernat, praevidit ipsum sub auxilio gratiæ versatilis omnibus oblatae ex se perseveraturum usque in finem, sed quia decrevit illi dare perseverantiam usque in finem; seu, quod idem est, intelligitur præparatio beneficiorum non sufficientium duntaxat et determinabilium a voluntate humana, sed ex se et ut descendunt a Deo infallibiliter efficacium. « Subventum est, » inquit S. Aug. lib. de Correp. et Grat. c. 12, infirmitati voluntatis humanæ, ut « divina gratia indeclinabiliter et insuperabiliter ageretur. » Et paulo antea : « Ipse ergo eos facit perseverare in bono, » qui facit bonos. » Et S. Th. hic a. 70 : - Certus est Deo numerus prædestinatorum non solum per modum cognitionis, « sed etiam per modum cujusdam principis prædefinitionis. » Item aperte et latius q. 6 de verit. a. 3. Confer quæ modo dicebam de certitudine providentiæ, et quæ infra dicam de certitudine prædestinationis.

Q. 22, a. 4. o. et q. 6. de verit. a. 1. — Dico 2^o. Prædestinatio est formaliter actus intellectus, scilicet imperium, supponens tamen actum voluntatis.

Prima pars patet, 1^o ex definitionibus datis a SS. Aug. et Thom., scientia enim et ratio pertinent ad intellectum. 2^o *Patet ex modo dictis* de providentia cujus prædestinatio est pars. 5^o *Patet*, quia prædestinare est ordinare media efficacia ad sa-

lutem prædestinatorum : atqui ordinare est actus intellectus; tum quia ordinare est conferre unum cum alio, collatio autem unius cum alio est potentiæ intellectiva; tum quia ordinate aliquid in finem, est illud ad finem dirigere; dirigere autem pertinet ad intellectum non ad voluntatem, quæ cum sit potentia cæca, magis indiget dirigi quam alias potentias dirigere. Hinc illud philosophi 2 Metaph. cap. « *Sapientis est ordinare*. »

Secunda pars etiam patet. 1^o Quia prædestinatio est aliqua providentia, providentia est actus prudentiæ qui dicitur imperium, ut dictum est art. præced. 2^o Prædestinatio formaliter consistit in actu intellectus circa media et non circa finem, ut constat ex definitionibus : ergo vel in iudicio regulante electionem mediorum, vel in imperio regulante eorum executionem : atqui non in primo : ergo in secundo. *Prob. min.* Prædestinatio est ordinatio efficax mediorum ad finem : atqui iudicium de convenientia mediorum et regulans eorum electionem non est efficax, quia voluntas illa eligere non necessatur, sed manet adhuc libera, ita ut possit etiam in sensu composito illa non acceptare, imperium autem subsequens electionem mediorum est efficax ad illorum executionem : ergo. ,*.«.■

Tertia pars tandem etiam patet; quia cum voluntas sit primum movens ad executionem, et prædestinatio sit ordinatio mediorum ad finem, necessario supponit volitionem seu intentionem finis a qua suam efficaciam hauriat; seu, ut dicit Auctor, supponit dilectionem et electionem : — Hic a. 4. o. — ideo enim Deus ordinat media efficacissima ad salutem alicujus, quia vult illi salutem, quod est ipsum diligere, et quia vult illi et non alteri, quod est ipsum eligere : unde sæpius in Sacra Scriptura et apud sanctos Patres prædestinali vocantur electi, et prædestinatio dicitur electio. Hæc tamen sic intellige, non quasi sit in Deo quid prius aut posterius, omnia enim in Deo sunt simul; sed quod in actionibus divinis quæ creaturas respiciunt, secundum modum nostrum intelligendi, concipimus unum effectum prius altero, seu unum esse ordinatum propter aliud; ita ut, quod non jam semel observavi ex S. Doctore, Deus suit hoc

esse propter hoc, licet non propter hoc velit hoc. — Hic q. 19. a. 5. o.

q. 23. a. 1. o. — *Dico* 3° Prædestinatio est pars providentiæ non subiectiva, sed objectiva.

Conclusio est contra quosdam qui censent prædestinationem esse sub providentia tanquam speciem sub genere; ita quod providentia ut sic, dividatur in providentiam ordinis naturæ, gratiæ et unionis hypostaticæ; providentia ordinis gratiæ in providentiam generalem de salute omnium, et in providentiam specialem de salute aliquorum tantum, quæ est prædestinatio.

Nos vero dicimus prædestinationem esse tantum partem objectivam providentiæ, quatenus attingit aliquam partem ejus objecti materialis, ita ut una et eadem providentia divina absque distinctione virtuali, illos tres ordines naturæ, gratiæ et unionis hypostaticæ attingat, et ratione tantum diversorum objectorum materialium ad quod se extendit, diversa nomina sortitur : sicut scientia divina licet in se sit unica, ratione tamen diversorum objectorum materialium quod attingit, dicitur visionis, approbationis et simplicis intelligentiæ.

Prob. Unitas providentiæ desumitur ab unitate objecti adæquati quod respicit, et ab unitate finis ad quem objectum adæquatum ordinatur : atqui objectum adæquatum providentiæ divinæ est unum, nempe Universum; quod ex tribus ordinibus naturæ, gratiæ et unionis hypostaticæ, tanquam ex partibus unius totius inter se connexis et subordinatis conflatur : finis ad quem istud totum ordinatur est etiam unum, nempe gloria Dei : ergo. Itaque sicut providentia regalis quamvis respiciat diversos ordines, scilicet nobilem, militum, agriculturalium, mercatorum, etc. est tamen una, quia hos omnes respicit quatenus ratione connexionis et subordinationis quarti habent inter se, constituunt unum regnum, et ad unum finem, scilicet bonum totius regni, ordinantur : ita providentia in Deo.

Dices 1°, Virtutes morales distinguuntur et specificantur a fine proximo quem respiciunt, licet ordinentur ab operante ad finem ultimum : ergo similiter providentia in Deo.

P. N. conseq. Disparitas est, quod virtutes moralem per se ratione sui respiciant fines suos proximos; prout idealia autem

Dei per se et ratione sui respiciat finem ultimum : unde virtutesque etiam in nobis respiciunt finem ultimum, ut charitas et providentia regalis, ab illo specificantur et non a finibus particularibus.

Dices 2°. Prædestinatio addit aliquid ad providentiam in communi, nimirum efficaciam medii et consecutionem finis : ergo est ejus pars subiectiva et non objectiva tantum.

Ad *D. ant.* Prædestinatio addit aliquid quod pertineat ad rationem formalem providentiæ ut sic, *N. ant.* quod non pertineat ad rationem formalem ejus, sed quod est ipsi accidentale, *C. ant.* De ratione enim providentiæ ut sic, est tantum dirigere et imperare media ad finem; quod autem illa media sint efficacia, id non habet ex ratione sua formali, sed ex efficacia intentionis et potentia agentis, ut dixi supra. Porro non omne quod addit ad rationem genericam constituit speciem, sed quod addit aliquid pertinens ad rationem ejus formalem

ARTICULUS III.

Utrum sit prædestinatio?

Dico. Nedum existit prædestinatio qua Deus aliquos prout aliis certissime dirigit in vitam æternam, sed ita est necessaria ut absque ea nullus salvari possit.

Prima pars est contra quosdam paganos, item contra Pelagianos et Semi-Pelagianos; 2° contra Molinam et quosdam ejus discipulos qui, licet propter expressa S. Scriptura et Patrum testimonia admittant prædestinationem certam et infallibilem, contendunt tamen non esse necessariam, sed fieri potuisse ut per communem providentiam plures salutem consequerentur; item juxta plures theologos contra Ambrosium Catharinum, qui singulari opinione distinguit duos ordines salvandorum, scilicet eximie sanctos, ut sunt B. Virgo et Apostoli, et hos dicit esse predestinatos; alios vulgaris sanctitatis, et hos dicit sub libertati permissos per communis providentiæ auxilia salutem consequi.

Observat hic Honoratus Tournely, Ambrosium Catharinum nunquam docuisse aliquos esse salvandos absque prædestinatione absolute, sed tantum absque prædes filiatione independente a prævisis meritis, et ejus mentem non fuisse assecutus ut quot e theologis id ipsi tribuunt Aequè

enim, addit Tournely, fuit adeo stolidus præstantissimus theologus, ut putaret gloriam ipsis conferri absque Dei decreto meritis prævisis posteriore.

Quo aspirante Numine doctor Molinianus, theologum ordinis Prædicatorum, ut *præstantissimam* laudet, et ab errore quem ipsi plures tribuunt vindicare lentet, inquirendi locus foret (hæc enim urbanitas erga familiæ nostræ theologos rara est admodum apud Tournely); sed omnibus pervium est Calharinum hac in parte et in quibusdā aliis a communibus scholæ Thomisticæ sententiis recessisse, et hæc est pro quocumque justa laudum materies, iudice Tourney. Fucris Catharinus præstantissimus theologus, plus tamen æquo suo genio indulgens, non inficior : utrum vero ejus mentem hac in parte attigerit ipse doctor Sorboniciis, nolim esse vades. Catharinus namque impugnat acriter et tanquam absolute falsam hanc propositionem, *Non nisi prædestinatum salvari*; et deridet hoc argumentum *Non est quis prædestinatus. - ergo non salvabitur*. Apud Echard scrip, ord. Præd. tom. 2, pag. 149. Quod si ipsum ideo stoliditatis arguat Tournely, eandem labem inurat necesse est Molina. Suaresio et pluribus ejusdem scholæ theologis, quippe qui docent id saltem fieri potuisse. Cæterum quidquid sit de mente Catharini, quem non intendimus hic ultra merita aggravare, stabit saltem conclusio contra eos qui dicunt id non implicare.

Q. 25. — *Probaturs prima pars ex S. Script.* Rom. 8 : *Quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit; quos autem justificavit, illos et glorificavit.* Ephes. 1 : *In Christo sorte vocati sumus, prædestinati secundum propositum ejus qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* S. August, lib. de Dono Perseverant. cap. 19 dicit : « Neminem contra istam prædestinationem quam secundum Scripturas sanctas defendimus, nisi errando disputare potuis-e. » Similiter passim apud SS. Patres.

Prob ratione. Nihil Deus facit in tempore quod ab æterno non præordinaverit, alioquin vel inciperet velle in tempore, vel illud esset ipsi casuale et præter ejus intentionem, quod utruinque est absurdum: liqui Deus est qui in tempore aliquos præ-

aliis transmittit ad æternam beatitudinem ut excedentem vires naturæ : ergo id facturum ab æterno præordinavit, quæ æterna præordinatio est prædeslinatio, *til pullet ex didis*.

Et hinc probata manet secunda pars. Unde instauratur ratio jam facta. Impossibile est unum præ alio salvari nisi per Deum ; tum quia salus seu æterna beatitudo excedit vires naturæ; tum quia omne bonum maxime salus est a Deo, juxta illud -. *Salus justorum a Domino; et Gratia Dei vita æterna*; et Joan. 6 : *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum*. Atqui, ut dixi, est etiam impossibile quod Deus aliquid faciat in tempore quod non præordinavit ab æterno; et hæc præordinatio est prædeslinatio ergo.

Neque dicas quod, etsi non esset prædestinatio, perinde contingeret plures infantes baptizari et plures ante usum rationis inori, qui salvarentur. Item adultus non prædestinatus potest esse justus ad tempus et eo in statu aliquo casu mori, qui perinde absque prædestinatione salvaretur. II. enim quod, licet gratia sanctificans possit esse in non prædestinato, ut tamen illa jungatur cum morte, et sic certi perducatur ad gloriam, contingere non [Misi] absque prædestinatione; hæc enim conjunctionis, quovis modo fiat, certo conducens ad salutem et inde subsequens salus, est dubio procul donum Dei ab eo provisum et ordinatum, quæ provisio et ordinatio est ipsa prædestinatio.

Obj. commune et tritum argumentum quod continuo regerunt impii ut liberius peccent, hæretici ut necessitatem bonorum operum et libertatem excludant, scrupulosi ut se superstitiose torqueant. Si detur prædeslinatio certa et infallibilis, vel sum prædestinatus, vel non : si sum prædestinatus, quidquid egero, infallibiliter salvabor; si non sum prædestinatus, quidquid egero, infallibiliter damnabor : quid ergo restat nisi ut agam quod lubet?

/». 1° cos qui hoc sophisma opponunt, ut plurimum agnoscere in Deo præscientiam certam et infallibilem, quidam enim duntaxat ex paganis eam negarunt *Unde sic retorqueo argumentum.* Deus scit certo et infallibiliter me fore salvandum, vel non si primum, quidquid egero, infallibiliter salvabor; si secundum, quidquid egero, in-

fallibiliter damnabor. quid ergo restai, nisi) agat quod lubet? Ha sæpe arguebat S. Aug. contra Semi-Pelagianos, et inde concludebat, de Dono Perseverantiae c. 18, quod, sicut per hoc sophisma non deterrebantur Semi-Pelagiani a confitenda divina præsscientia, ita nec debebant deterreri a tuenda divina praedestinatione.

item si huic dilemmali aliqua vis inesset, nemo melius eam intelligeret quam dæmones, homine longe perspicaciores et versutiores, sicque cessarent omnes illorum insidite et lentationes, ipsi sic pliiil'o'ophanlibus. Vel homines sunt praedestinati, vel non sunt: si sint praedestinati, frustra illos tentamus, non obstantibus enim tentationibus nostris certo salvabuntur; si non sint praedestinati, etiam nobis non lentantibus certissime damnabuntur. Et tamen omnia isti agunt, omnia commovent ut homines trahant in suas paries, lentando, insidiando, imaginationem turbando, objecta et occasiones offerendo, etc. ac si nulla esset praedeslinatio : agnoscunt ergo dæmones praedestinationem nihil impedimenti afferre quominus homines boni vint vel mali, felices vel infelices, utcumque maluerint; *nisi [orte dicas* dæmones ita se gerere, quia non agnoscunt praedestinationem. At quomodo possunt non agnoscere quod et fides, et ratio, et infelix eorum experientia tam luculenter evincunt?

p. 2". n. 8. 0. — A. 2° falsum omnino esse quod ex asserta praedestinatione inferunt arguentes, scilicet : Si *sum praedestinat*us, *quidquid egero, salvabor*. Quia Deus non praedcstinat ad finem quin simul praedestinet ad media quibus finis obtineri potest et debet ; media autem ad salutem sunt bona opera, fuga peccati: cura et sollicitudo salutis, perseverantia in bono, etc. Providentia, inquit S. Doctor, cujus praedestinatio est pars, non subtrahit causas secundas, sed sic providet effectus, ut etiam ordo causarum secundarum subiaceat providentiæ. Sicut igitur sic providentur naturales effectus, ut etiam media seu causæ naturales ad illos effectus ordinentur, sine quibus illi effectus non provenirent : v. g. sic Deus providet et ordinat messem futuram, ut etiam culturam agri et Ecminationeiii provideat et ordinet, ita praedestinatur a Deo salus alicujus, ut etiam tub ordine praedestinationis cadat quidquid

hominem promovet ad salutem, ut sunt orationes ve! propriæ vel aliorum, bona opera, sollicitudo, perseverantia in bono, vel quidquid hujusmodi sine quibus salulem nemo consequitur. Unde e contra praedestinati conandum est sollicite ad bene operandum, orandum, perseverandum, quia per hujusmodi praedestinationis effectus certitudinaliter impletur ; propter quod dicitur 2 Pet. 1 : *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis*.

Igitur usu quotidiano et totius generis humani consensu hæc argumentatio falsitalis convincitur. Etenim, inquit eleganter quidam rccenlior, nihil in hoc mundo geritur quod non immutabili Dei præsscientiæ ac voluntati subjaceat. Nemo diutius vivit «piam Deus velit, nemo metit, nemo dives evadit, nemo hostem in bello vincit, nemo ad portum appellit, nisi quantum et (piando Deus ab æterno disposuit. Quis tamen unquam adeo desipuit, ut detrectaret conducere navim ad transfretandum, spargere semen ad faciendam messem, adhibere operam ad comparandas divitias, omnem conatum ad obtinendam victoriam, omnem curam ad servandam aut recuperandam sanitatem, eo quod crederet omnia divina voluntate nutuque immutabili evenire? Plane deliria ista sunt, non argumenta. Si ergo pro terrena vita nemo non laborat, quamvis sciat omnia divino nutu contingere, cur non æque laboret pro vita coelesti, quamvis sciat nullum ad eam pervenire nisi divina voluntate praedestinatum?

Insuper *Numquid ideo*, inquit S. Aug. de Dono Persever. c. 1-4, *negandum est quod apertum est, quia comprehendi non potest quod occultum est ?* Absurdum prorsus est, ut jam alias observavi, hoc philosophandi genus, ab ignotis ad nota et non a nolis ad ignota velle procedere. Num ideo astra influere in subhinaria, solem moveri, terram puncto in aere suspendi, mare fluere et refluere negabis, quia quomodo hæc liant non intelligis ? Constat ex una parte omnia Dei nutu et voluntate regi; constat ex altera legem esse observandam et pie vivendum, esse liberum arbitrium : at eorum nexum cum divina praedestinatione non intelligis : an ideo falsum quia tibi occultum, et numquid ideo negandum est quod est apertum, quia comprehendi

non potest quod est occultum ? Confer diss, I praced. a. 4, § 2, obj. 1 in fine.

Honoratus Tournely, qui, pro suo tenaci ac amaro quo fertur zelo adversus scholam Thomislicam, nullam praetermittit occasionem illam carpendi et ei si posset invidiam creandi, observat hic, in sententia eorum qui, rejecta scientia media, praedestinationem ad gloriam gratuitam esse volunt, propositum dilemma non ita facile et ad plenam animorum pacem ac quietem dissolvi posse; quia, inquit, recurrit adversus illa media salutis sic absolute destinata sine ullo scientiae conditional usu; dicit enim auctor dilemmatis : Vel Deus decrevit absolute dari mihi illa auxilia, vel non : si decrevit, ea certissime recipiam ; si non decrevit, non recipiam : quietus ergo remanebo, ac plane inutilis foret cura et sollicitudo mea.

/i. 1° hoc argumentum in omni sententia catholica esse solvendum ; omnes namque catholici agnoscunt in Deo omnium scientiam infallibilem, abstrahendo an sit vel non sit causa rerum, sit vel non sit innixa decreto. Vel ergo Deus prascit me habiturum illa auxilia quibus consentiam, vel non : si primum, certissime habebō; si secundum, certissime non habebō : quietus ergo remanebo, ac plane inutilis foret cura et sollicitudo mea.

2° Specialiter militat contra Congruistas: nam vel Deus decrevit mihi dare gratiam congruam, vel non : si decreverit, certissime recipiam; si non decreverit, non recipiam : quietus ergo manebō, et plane inutilis foret cura et sollicitudo mea.

5° Cura et sollicitudo salutis involvitur in ipsis auxiliis ut eorum et Teclus; dantur enim ad hoc ut homo sollicite curet suam salutem quae non nisi mediante cura et sollicitudine obtineri potest. Unde falsum est in sententia nostra inutilem esse salutis curam et sollicitudinem. De quo iterum infra.

4° Non satis advertit, ut arbitror, religiosus scriptor quo tendat ejus observatio et quam sit scandalosa. Sic enim, juxta illam, arguit dilemmatis auctor non Molinista (quot sint autem hujusmodi, nemo nescit). Praefatum dilemma vim habet in sententia eorum qui, rejecta scientia media, praedestinationem ad gloriam gratuitam esse volunt ; atqui haec sententia est antiquior, solidior et verior, verbo Dei scripto et tradito et SS. Patribus praesertim SS.

Aug. et Thornae, juxta SS. pontificum oracula, conformior, atque in scholis communior quam sententia fundans praedestinationem inscientia media, cujus ne vestigium quidem in S. Scriptura et Patribus invenitur, quae novellum est recentioris commentum, a saeculo in scholas aliquas inductum, quae nulla solida ratione fulcitur, quae innumeris incommodis et absurditatibus scatet, quaeque ab omnibus scholis, exceptis Molinianis, exulat: ergo juxta antiquiorem, solidiorem, veriore et communior sententiam, conformiusque S. Scripturae et Patribus, stat quod si sim praedestinatus, quidquid egero, salvabor; si non sim, ejusquid egero, damnabor, proindeque nihil mihi supersit quam ut genio indigeam et quod lubet agam. Quaero nunc a doctore Parisiensi qua via sic argumentantem ad sanior mentem revocabit? omnes procul dubio nervos intendit ulipsi suae scientiae mediae antiquitatem, soliditatem, veritatem, dotes, praestantiam suadeat; at surdo canet et se illi deridendum pnebebit, adeo omnibus non Molinianis invisita est haec scientia. Nihil aliud ergo illi restat ad tollendum scandalum, quam ut falsissimam suam observationem deleat, et agnoscat in nulla sententia catholica hoc dilemma vim aliquam habere.

ARTICULUS IV.

Utrum praescientia meritorum sit causa praedestinationis?

§ I. — *Prænotanda et varia: sententia.*

Q. 25, a. o. 0. — *Nota* 0. Cum praedestinatio includat actum voluntatis, ut dicimus, sic inquirenda est ratio praedestinationis sicut inquiratur ratio divinae voluntatis. Imo proprie loquendo, hic non agitur de ipsa praedestinatione formaliter sumpta pro actu imperii, sed de ipsa intentione electione qua Deus unum praeter alio dilectum vult efficaciter ad gloriam perducere : electio itaque non sumitur stricte prout est mediorum, sed late prout est personarum in finem.

Ibid. q. 19. a. 5. o. — *Nota* 2°. Nequid hic quaeritur de causa praedestinationis, ex parte acuis praedestinantis, quia nulla potest assignari causa voluntatis divinae ex parte actus volendi : licet enim Deus velit media esse propter finem, non tamen prop-

ter finem vult media; hoc est, non move-
t^{ur} ab amore finis ad volendum media ; seu,
nt verbis Auctoris utar : *Licet Deui velit
hoc cue propter hoc, non lumen propter
hoc mill*, quia unico actu vult fl^uern et me-
dia, nihil autan est causa sui ipsius. Vide
q. 19 cit. Sub qⁱaestione ergo vertitur utrum
ex parte effectus praedestinatio habeat ali-
quam causam; et hoc est quæ^rere utrum
Deus præordinaverit se daturum effectum
prædestinationis, nempe salutem propter
merita aliqua.

Nota δ°. Nomine meriti, hic non intelli-
gitur meritum rigore et de condigno, sed
etiam meritum late et de congruo, imo
quodeumque bonum sive naturæ sive gra-
tiæ, quod sit vel causa, vel ratio, vel con-
ditio sine qua non prædestinationis. Unde
tandem quaestio devolvitur ad hoc, utrum
sit aliquid ex parte hominis, quodeumque
sit, cujus intuitu Deus aliquos præ aliis di-
ligit el eligit efficaciter perducendos ad sa-
lutem , cæteris sub voluntate generali sa-
lillis et gratiis duntaxat sufficientibus suæ
framlitali permissis, ac tandem perituris.
Circa quod fuerunt plures sententiae.

Prima sententia, seu potius error, fuit
Manichxonim et aliorum qui dicebant quos-
dam esse natura malos, quosdam natura
bonos, et inde sumi rationem alios prædes-
tinandi, alios reprobandi.

q. 25. a. 5. o. — Secundus error fuit
Origenis, qui dicebat animas fuisse crea-
tas priusquam unirentur corporibus, et in
hac procedente vita sibi comparasse merita
vel demerita propter quæ praedestinaren-
tur vel reprobarentur.

ibid.—Tertius error fuit Pelagianorum,
qui, cum ponerent liberum arbitrium sibi
sufficere ad bene operandum, dicebant me-
rita propriis viribus comparata esse cau-
sam prædestinationis. Damnati sunt Pcla-
giani in conciliis Paliestino, Mileviano et
Arausicano II.

Quartus error fuit Semi-Pelagianornm,
qui contra Pelagianos agnoscebant nos non
posse propriis viribus absque gratia Dei
bona opera facere; contendebam tamen ini-
tium et praeparationem ad dia, ul pium cre-
dulitatis affectum. desiderium, petitionem
auxilii, quæ inter bona opera non recen-
sebant, esse a nobis. Sicut, inquiebant, li-
at infirmus non possit sibi comparare me-
dicinam el sanitatem, potest tamen de»ide-

rare el petere medicum : dicebant ergo
Deum decrevisse dare gratiam iis quos pro-
viderat se ad illam his initialibus operibus
praeparaturos, et gloriam iis quos praevide-
rat in accepta gratia propria libertate sine
dono speciali perseveraturos usque in fi-
nem. Quantum autem ad par[·],idos praema-
ture morientes, in quibus hæc initia non
habentur, dicebantDeum eos praedestinasse
vel reprobasse ex provisione bonorum vel
malorum operum quæ facerent si viverent.
Ilie error fuit proscriptus inconcilio Arau-
sicano II.

ibid. — Quinta sententia est eorum qui
dicebant merita sequentia prædestinationis
effectum, scilicet gratiam, sed praevisa, esse
causam prædestinationis; hoc est, Deum
dare el praedestinasse se daturum gratiam
iis quos præscivit bene usuros gratia : si-
cut si rex daret alicui equum, præscivit eo
bene usurum: sed isti videntur distinxisse
inter id quod est ex gratia et id quod est
ex libero arbitrio , quasi non posset esse
idem ex utroque. Dicendum itaque, bonum
usum gratiæ esse effectam prædestinatio-
nis, consequenter non posse esse ejus cau-
sam seu rationem, cum eam supponat ; quia
quamvis bonus usus gratiæ sil ex libero
arbitrio, est etiam ex gratia, consequentur
ex prædeslinalione : non enim est distinc-
tum id quod est ex gratia et quod est ex
libero arbitrio , sicut non est distinctum
quod est ex causa secunda el prima ; di-
vina enim providentia producit effectus per
operationes causarum secundarum. Juxta
has quinque sententias, seu potius errores,
non solum prædestinatio ad gloriam, sed
etiam prædestinatio ad gratiam esi ex prae-
visis meritis.

Sexta sententia est recentiorum qui do-
cent praedestinationem esse ex prov isil me-
ritis gratiæ ; sed non uno modo eam expli-
cant. Quidam dicunt Deum aequali volun-
tate generali velle omnes salvos fieri , et
omnibus indiscriminatim gratias sufficien-
tes permissa[·] libero arbitrio offerre; præ-
scire autem per scientiam mediam qui illa
gratia oblata sint ex innata libertate bene
usuri el in ea perseveraturi[^] et eos jvræ .iliis
ad gloriam as-umere : ita ul in illo signo
praeparationis mediorum ad salutem , non
magisdilig.il prardc-lmatos quam reprobos,
nec illos ab istis discernat; sed hanc dis-
cretionem e.xpectel faciendam per liberum

arbitrium, qua praevisa, gloriam decernit iis qui se discernunt, relidis aliis. Et sic juxta hanc sententiam, praedestinatio ad gratiam communem praedestinis et reprobis est gratuita, praedestinatio vero ad gloriam est ex praevisis meritis, scilicet, ex praeviso bono usu gratiae. Ita Lessius, Molina, Decanus et plures ex eadem Societate.

Alii etiam scientiae mediae defensores, posita voluntate generali in Deo salvandi omnes et praeparatione auxiliorum sufficientium ad illam salutem consequendam, dicunt Deum per scientiam mediam praescire quomodo quisque iis uteretur si in his vel illis circumstantiis poneretur. Qua praescientia conditional! posita, ex omnibus quos voluntate generali ad salutem ordinat, aliquos speciali dilectione et misericordia seligit, quos statuit ponere in his circumstantiis in quibus praevidit eos bene usuros gratia et in ea perseveraturos, iisque salutem decernit; alios autem statuit ponere in his circumstantiis in quibus praevidit eos non bene usuros gratia, sicque eos negative reprobat. Unde haec electio et discretio salvandorum a reprobis est ex gratuita Dei voluntate. Sed quia in salute duo sunt connexa, nempe gratia seu merita et gloria, dicunt Deum prius decre-
ase gratiam seu merita, et eorum intuitu gloriam; sicque praedestinationem ad gratiam propriam electis et reipsa salvantem, eo scilicet modo quo potest esse salvans in principiis scientiae mediae, esse gratuitam; praedestinationem autem ad gloriam esse ex praevisis meritis gratiae. Ita Congruislae communiter.

Hic duplex modus explicandi praedestinationem ex praevisis meritis, iudicio nostro est diligenter distinguendus; quod cum plures omittant, inulta inutilia et confusa proferunt. Secundus namque modus concedit aliquid quod intendunt defensores praedestinationis gratuita, scilicet electionem salvandorum, quae est ipsa discretio praedestinatorum a reprobis, esse ex gratuita Dei voluntate, et non ex praeviso creaturae merito, quod negat primus modus. Attamen secundus iste modus non in hoc solum peccat, ut minus attente dixit doctissimus noster Gouctin, quod dicat Deum ordine praepostero prius velle media quam l'nem; sed et in hoc potissimum, quod merita quorum intuitu dicit fieri praedes-

inationem ad gloriam, non sint data a Deo vi potentissima suae gratiae, sed orta ex fundo liberi arbitrii, quod sub auxilio indifferenti se proprio nutu determinat ad bonum, sicque semper manet praedestinationem ad gloriam supponere aliquid ex parte nostra ratione cujus fiat, totamque Dei misericordiam erga electos in hoc solo silam esse, quod statuatur cos ponere in circumstantiis congruis. Ille porro modus defendendi praedestinationem gratuitam, de quo sibi perperam gratulantur quidam Societatis theologi, toto coelo differt a modo «pio eam defendunt SS. Aug. et Thomas, et communius theologi.

Ultima ergo sententia, quam dicimus esse SS. Aug. et Thomae, Scripturae sacra conformiorem, communioremque in scholis, propugnat praedestinationem ex omni parte gratuitam, dicitque Deum ex omnibus quos voluntate antecedente vult salvos fieri et quibus auxilia sufficientia praeparat, quosdam ex pura misericordia specialius dilectos assumere seu eligere ad gloriam, et inde ipsis praeparare auxilia per se efficacia quibus illam assequantur. Hanc autem sententiam astruimus impugnando utrumque modum dicendi patrum Societatis in duobus § § sequentibus.

§ II. — *Praedestinatio gratuita asseritur contra sententiam Lessii et Molina,*

Sedulo attende nos hic loqui de praedestinatione speciali aliquorum prae aliis, seu de electione discretiva praedestinatorum a reprobis, proindeque ab hoc conceptu praedestinationis propriae sumptae excludi illam praedestinationem communem praedestinis et reprobis, seu praedestinationem ad gratiam, communem praedestinis et reprobis, in qua totam Dei misericordiam gratuitam reponunt Lessius et Molina.

9. 25. a. 5. o. — Effectus praedestinationis sic proprie sumptae potest considerari dupliciter; 1° in particulari seu inadæquate, et sic nihil prohibet unum effectum esse causam seu rationem alterius, de quojsq. 2° in communi seu adaequate, pro tota congerie beneficiorum quibus Deus aliquos prae aliis efficaciter dirigit et ordinat ad vitam aeternam, etiam ipsa vita aeterna comprehensa; et de praedestinatione sic adaequate sumpta quaerimus hic utrum habeat aliquam rationem seu cau-

«am ex parte nostra, ut volunt Lessius et Molina; an e contra sit pure gratuita, ut volunt alii. Pro cujus resolutione

Ibid. — *Dico* Prædestinatio sumpta pro intentione seu proposito quod habet Deus aliquos præ aliis efficaciter perducendi ad salutem, nullam ex parte nostra rationem habet, sed est ex mera Dei misericordia et voluntate ejus gratuita.

Non distinguimus hic, ut vides, inter prædestinationem ad gratiam reipsa salvantem seu discretis am, et prædeslinationem ad gloriam, utra sit prior : id seq.) discutiemus; sed dicimus Deum ex omnibus quos voluntate generali vult salvos fieri, et quibus præparat auxilia sufficientia, aliquos præ aliis elegisse efficaciter perducendos ad salutem, non quia prævidit eos auxiliis sufficientibus et indifferentibus, omnibus tam reprobis quam electis æqualiter præparatis, ex sua innata libertate bene usuros, et in bono perseveraturos; sed ex gratuita voluntate et misericordia qua illos præ aliis prosequitur.

Hæc conclusio sic intellecta, quæ est contra Lessium, Molinam, Bêcanum et alios ejusdem sodaliti, ita videtur sacris Scripturis et traditioni conformis, ut ipse Bellarminus ejusdem Societatis insigne decus, lib. 2 de Grat, et Lib. Arbit. cap. 11, de ea dicat : « Seules Apostolica non tantum semel, se etiam secundo et tertio adversus Pelagianorum reliquias pro defensoribus gratuitæprædestinationissentiam tulit, ut jam hæc sententia, non quorumvis doctorum opinio, sed fides in Ecclesiæ catholice dici debeat. » Huic sententiæ subscribunt non solum aliarum scholarum celebriores theologi, sed ex eadem Societate Suares, Toletus, Henriques, Ruisius, Thypanius et alii plures.

Probatur ex S. Scriptura.

1° Ex veteri Testamento. Exod. 55, postquam Dominus dixit Moysi : *Ostendam omne bonum tibi*, in quo sita est vita æterna, subdit pro ratione : *Miserebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit*. Et Psal. 17 ; *Salvum me fecit quoniam voluit me*.

2° Ex Evangelio. Christus Luc. 10 dicit ; *Confiteor tibi, Pater, quod abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis : etiam, Pater,*

quoniam sic placuit ante te. Ubi quod aliqui præ aliis majoribus auxilii donentur, refertur ad Dei prædilectionem et beneplacitum. Et cap. 12, alioquens discipulus, dicit : *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*. Neque verum est quod ait Tournely, Christum intelligere de beneplacito non absoluto et efficaci, sed de conditionato pendente a bonis operibus : 1° quia sic non debuisset dicere *vobis*, sed omnibus; 2° quia per beneplacitum conditionatum pendens a libero nostro consensu, non excuteretur timor, nisi dicas etiam ipsum liberum consensum gratiæ cadere sub beneplacito ; quod nobis nunc sufficit. Neque etiam verum est quod objicit idem Tournely, Christum his verbis alloqui omnes discipulos inter quos erat Judas, de quo tamen non erat beneplacitum efficax. Qui enim dicit grex, collegium, communitas, non semper significat omnes et singulos qui sunt in grege, collegio, vel communitate, semper maiorem et polio-rem partem : unde Christus his verbis alloquebatur suos discipulos prædilectos, quales erant omnes præter Judam, et in eis omnes prædeslinatos.

5° Ex Apostolo. Apost. Ephes. 1 dicit : *Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in easi-est bus in Christo; sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus in charitate. Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ, in laudem gloriæ gratiæ suæ... In quo etiam et nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. Ex quibus habes, 1° Demn non nos elegisse quia futuri eramus sancti, aut quia prævidit nos fore sanctos, sed ut essemus sancti; nos elegisse secundum propositum voluntatis suæ, id est, gratuita voluntate, ut gratiam suam commendaret; et ideo forte, respectu nostri, quia nulla in nobis hujus electionis erat ratio. Quæ reponunt adversarii modo dissolvam. Vide insuper c. 22 ejusdem Epist. item Tit. 5, et pluries alibi.

Sed præ cæteris illustre est testimonium

ejusdem Apostoli Rom. cap. 8,9 et 11, ubi ex proposito agens de prædeterminatione gratuita, eam explicat « probat et contra impugnantes defendit, imprimis cap. 8, eam definit *proposition Dei* ; cap. 9, *propositum secundum electionem* ; cap. 11, *secundum electionem gratia*, id est, gratuitam ; nt etiam immediate subjungit : *Si autem gratia, jam non ex operibus ; alioquin gratia non est gratia*. Deinde varias ejus dotes explicat, scilicet cap. 8, quod *Pocatis secundum propositum omnia cooperantur in bonum*; item cod. cap. quod ex illo proposito profluat vocatio, justificatio et glorificatio : *Quos prædestinavit*, inquit, *hos et vocavit*, etc. Tandem eodem capite, hujus propositi efficaciam repetit ex omnipotentia Dei : *Si Deus*, inquit, *pro nobis, quis contra nos?*

Tum cap. 9, quaerens cur tam pauci ex Judæis in Christum crederent, cum tamen ad Judæos, scilicet filios Abrahæ, factæ sint repromissiones salutis : respondet non omnes carnales filios Abrahæ in æternis Dei consiliis luisse filios promissionis seu prædestinatos, sed aliquos tantum præ aliis gratis electos. Hanc autem gratuitam prædestinationem multis probat, sed præsertim 1° exemplo Jacob et Esaii, qui, cum ex eisdem parentibus et eodem concubitu nati essent, non ex operibus, sed ex gratia vocantis minor est electus, major derelictus : *Cum enim nondum nati fuissent*, inquit, *aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret), non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei : Quia major serviet minori, sicut scriptum est : Jacob dilexi, Esai autem odio habui*. 2° Ipsius Dei testimonio qui dixit Moysi : *Miserebor cujus miserebor, et misericordiam præslabo cujus miserebor*. Ex quo infert : *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. 5° Item probat principio irrefragabili; quia scilicet nullus potest dare prior aliquid Deo, ratione cujus inoveatur ad ipsam eligendum, sed omne quod habet a Deo accipit : *Quis*, inquit cap. 11, *prior dedit illi et retribuetur ei? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*. Enimvero non alia ratione Pelagiani, Semi-Pelagiani et scriptores catholici, contra quos hic agimus, negant prædestinationem gratuitam, quam quia

volunt aliquid esse ex nobis quod movet Deum ad aliquos præ aliis prædestinandos; Pelagiani bonum opus, Semi-Pelagiani initium boni operis. scriptores catholici bonum usum gratiæ. Si enim hæc omnia sint a Deo, Dons illa non expectat, nec ab iis pendet ut aliquos præ aliis eligat; sed contra ea aliquibus præ aliis dat, quia illos praelegit : atqui hæc omnia juxta Apostolum sunt a Deo : *Quis enim prior dedit illi*, etc. El 1 Cor. 4 : *Quid habes quod non accepisti?*

Sed nec salis : præcipua argumenta quæ objici possunt et solent adversus prædestinationem gratuitam, sibi objicit et solvit Apostolus cap. 9 : primum, iniquitatem esse apud Deum si ante prævisa merita unum assumat, alium relinquat ; secundum, locum excusationis relinqui iis qui pereunt, nempe non sua culpa, sed Dei voluntate, cui nemo resistit, ad peccatum et perditionem compelli. Primo sic argutantum ut insolentem castigat : *Ohomo! tu quis es, qui respondeas Deo?* Deinde ad primum respondet exemplo figuli qui, sicut non est ideo injustus, licet ex eadem luti massa faciat aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, ita nec Deus in cujus manu sumus ut lutum in manu figuli, juxta Ecclesiasticum cap. 33, licet aliquos gratis assumat, aliis suæ vili conditioni relidis. Ad secundum, respondet nullum locum excusationis relinqui iis qui peccant et pereunt, quia Deus illos non impellit ad peccatum, sed permittit tantum et patienter sustinet peccatores, tanquam vasa iræ, ad commendationem suæ justitiæ et utilitatem electorum. Merito igitur omnia concludit cap. 11, exclamando : *O altitudo divi Harum sapientia et scientia Dei! Quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles via ejus! Quis enim cognovit sensum Domini? slut quis consiliarius ejus fuit?*

His apertissimis Apostoli testimoniis varie occurrunt adversarii : at iufundate prorsus.

Despondent 1° Genes. 25' et Malach. I, nude Apostolus exemplum Jacob et Esu! desumpsit, illud non intelligide personis Jacob et Esaii, sed de duobus populis, scilicet Israelitarum et Idumæormi ex ipsis natis, neque de electione ad vitam æternam, sed ad beneficia hujus vilæ.

Contra. Non disputamus hic de sensu quem ista verba habent in veteri Testamento, sed quem habent in Epistola Apostoli. Certum est autem Apostolum ea exponere «piritaliter de rebus ætemis et mysteriis regni coelorum; atque per Jacob intellexisse prædestinatos/seu ipsum proposuisse ut typum prædestinatorum, Esaii ut typum reproborum : ita ut sicut Jacob fuit electus gratuito ante praevisa merita ad regnum temporale, ita et prædestinati ad regnum cœleste ; et sicut Esaii ante praevisa demerita fuit negative reprobatus a regno temporali, sic reprobi a regno coelesti. Et quamvis ex mystico sensu S. Scripturae non soleat erui solidum argumentum, secus tamen si iste mysticus sensus in ipsa S. Scriptura exponitur et admittitur; tunc enim mysticus sensus libri expositi fit litteralis libri exponentis.

Respondent 2° Saltem Apostolum non loqui de prædestinatione et reprobatione singulorum hominum, sed de prædestinatione gentilitatis et reprobatione Iudaismi.

(*Contra.* Quamvis Apostolus sæpe loquatur de vocatione gentium et reprobatione Iudæorum, quia Iudæi existimabant ad se 'olos tanquam filios Abrahæ esse facias promissiones; loquitur tamen etiam de prædestinatione et reprobatione singulorum : quod patet ex ipso exemplo quo utitur figuli, massæ et vasorum in honorem et in contumeliam; non enim soli gentiles sunt vasa in honorem, sicut nec omnes Iudæi sunt vasa in contumeliam, cum ex his multi salventur : et Apostolus ipse Iudæus scsperat in numero prædestinatorum; sed ex utraque gente tanquam ex una massa quosdam eligit, quosdam reprobat. Unde subdit Apost. cap. 9 : *Quos et vocavit non solum ex Iudæis, sed etiam e.r gentibus.*

Respondent 5° Apostolum tam in hac Epistola ad Rom. quam ad Ephes, et alibi, loqui de prædestinatione ad gratiam quæ est gratuita et non ex operibus, ut volebant Pelagiani ; non vero de prædestinatione ad salutem æternam seu gloriam quæ supponit merita prævisa gratiæ, seu bonum usum gratiæ : idque probare tentant 1° quia alias sequeretur praesertim ex Epist. ad Rom. reprobationem ad mortem fieri quoque ante prævisa demerita, quod nullus catholicus admittit. 2u Sequeretur omnes ad quos •cribit Apostolus esse certo prædestinatos

ad vitam æternam, cum loquatur in genere de prædestinatione* omnium qui ad Ecclesiam vocati fuerant; imo e' ipsi constare se esse prædestinatum «mia in numero prædestinatorum se ponit t cum tamen alibi dicat de seipso : *Castigo torpus meum, ne cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar.* Ita videtur Honorato Tournely doctori Parislensi. At non ita videtur S. Thomæ de Aquino pariter doctori Parisiensi, seri antiquiori et doctiori ; ubi enim S. Doctor expendit verba Apostoli, ut hic a. 5, ad 5, et in Commentariis in Epistolas Pauli, ea intelligit de prædestinatione ad salutem æternam. Et merito. Nam

Contra. Apostolus loquitur de prædestinatione electorum et qua discernuntur a reprobis : atqui talis prædeslinatio non est ad gratiam communem prædestinatis et reprobis, et qua quisque sive electus sive reprobus bene vel male pro nutu utitur, *ut patet*, sed et prædeslinatio ad gratiam reipsa salvantem et salutem æternam; hoc enim solo electi discernuntur a reprobis : ergo. *Prob. maj.* 1° Quia Apost. Ephes, loquitur de prædestinatione qua Deus prædestinatos benedicit in omni benedictione in coelestibus; gratia autem fidei, seu gratia versatilis tam reprobis quam prædestinatis collata, non est omnis benedictio, nec est in coelestibus. 2° Quia ad Romanos loquitur de prædestinatione qua fiunt vasa misericordiæ præparata ad gloriam, et discernuntur a vasis iræ aptis in interitum; de prædestinatione quæ prædestinatis omnia convertit in bonum; de prædestinatione tandem qua prædestinati efficaciter vocantur, perseveranter justificantur et finaliter glorificantur. Palam est autem huiusmodi prædestinationem non esse simpliciter ad gratiam fidei, seu ad gratiam communem prædestinatis et reprobis, sed ad gratiam specialem qua discernuntur electi a reprobis, scilicet, ad gratiam ipsam salvantem et consequenter ad gloriam . an vero ipsa gloria, an gratia salvans sit prior in intentione Dei, non hic inquirimus, dicemus5 sequenti.

Ad ratiunculas Tournely, *R. ad primam* , ex nostra sententia sequi tantum reprobationem negativam fieri ante praevisa demerita, non positivam ad pœnam æternam. De quo infra dum de reprobatione. *id secundam*, non negabit saltem Tour-

nely Apostolum loquî de prædeslinatione ad gratiam fidei, cl tamen ipsi incertum erat an omnes quos alloquebatur vere an fide fidem amplexati fuerant. Dicendum itaque, Apostolum non asserere ut certum, omnes ad quos scribit esse vere prædestinatos ad salutem, sed eos alloqui ut prædestinatos, quia id de ipsis bene sperabat ex vocatione ad fidem : qua etiam spe in variis signis fundata ipse fretus, se constituit in numero prædestinatorum, quamvis, cum aliunde id ipsi omnino non constet, certam suam vocationem bonis operibus efficere satagat. Sic nos ex cathedra loquentessæpe dicimus cum Apostolo : *Nos Deus prædestinavit, etc. Kos Deus prædestinavit, etc. quid id bene speramus de iis quos alloquimur.*

Despondent 4° tandem quod, si Apostolus loquatur de prædeslinatione ad salutem, excludat tantum meritum ex naturæ viribus procedens, non meritum ex bono usu gratiæ prævisum.

Contra. Adversarii non intelligunt hominum usum gratiæ quem Deus datet facit; sic enim non est molivum sed effectus prædeslinationis, cum Deus nihil det aut faciat in tempore quod se facturum vel daturum ab æterno non præordinaverit; sed intelligunt bonum usum gratiæ qui sit ex innata libertate; et cum bene uti gratia sit bene operari, aperte falsum erit quod dicit Apostolus, electionem non esse ex operibus, sed ex vocante; non esse volentis nec currentis, sed miserentis Dei : nam potius erit ex operibus et ex voluntate hominis præscita; item falsum erit electionem esse secundum propositum Dei, sed erit potius secundum propositum hominis, ex innata libertate gratiæ consentientis. Tandem non esset ratio cur Apostolus miraretur, exclamaret et recurreret ad altitudinem consilii divini; sic enim facile solveret quæslionem dicendo quod iste sit electus qui prævisus est bene usus gratia ex innata libertate, imo, ut dicit S. Aug. Enchirid. cap. 98 : *Nullam quam solvere opus esset, faceret quæslionem.*

Probatur ex Patribus, præsertim ex S. Augustino.

Quamvis Patres Augustino antiquiores parce hanc quæslionem attigerint, quia, ul observat idem S. Aug. de Prædest. Sanet, e. 14, nondum exorta hæresi Pelagiana, non

erat necesse illam accuratius expemlerejni. hilominus principium statuerunt ex quo evidenter eruitur, docentes nimirum omne bonum quod habent electi præ reprobis, esse gratuito a Deo. Sic Cyprianus lib. 5 ad Quirinum cap. 1 : *In nullo, inquit, til gloriandum, quando nostrum nihil at.* Sic Basilius Horn. 22 : *Nihil tibi relictum est, o homo, de quo gloriari possis.* Similiter Chrysost. Serm. 2 in caput 1 ad Colos. Ex quo principio S. Aug. de Dono Persever. cap. 19, ostendit totum negotium salutis oriri ex gratuito Dei beneficio. Idem infert ex illo Ambros. lib. 7 in Lue. « Deus » quos dignatur vocat, et quem vult religiosum facit; etsi voluisset, Samaritanos » de indevotis fecisset devotos. » Et cap. 25 ejusdem libri, ostendit universam Ecclesiam ab incunabulis hanc prædeslinationem gratuitam professam esse, dum in suis orationibus et infidelium conversionem et justorum perseverantiam postulans, gratuitum Dei beneficium agnoscit.

At postquam Pelagius caput erexit et cepit aperte bellum indicare prædeslinationi gratuite, eam S. August, adversus ipsum et Massilienses totis animi conatibus per plures annos integris voluminibus propugnavit. Immensum foret quæ pro ista sententia protulit referre : ideo rem compendiose sequenti argumento conficiam

Juxta S. Aug. de Dono Persev. cap. 14, Enchirid. cap. 100 et alibi, prædeslinatione præscienlia et præparatio beneficiorum, non qualiumcumque, non mere sufficientium, sed efficacimn scilicet *quibus certissime liberantur quicumque liberantur.* Consequenter nomine prædeslinationis, non intelligit prædeslinationem ad aliquam gratiam versatilem communem electis et reprobis, quam quisque suo nutu efficacem vel inefficacem reddat, sed prædeslinationem ad gratiam efficacem discretivain electorum a reprobis et reipsa salvantem : atqui perpetuo docet hanc prædeslinationem esse gratuitam, et non ex merito aut quovis alio ex parte prædestinati præviso; quin e contra omnia merita quibus electi gloriam merentur, præcipue perseverantiam finalem, illis ex illa æterna prædeslinatione conferri : ergo. *Major* est definitio prædeslinationis ab ipso S. Augustino Iradita. *Minorem vero tam constanter et evidenter* ubique, præsertim lib. de Correp. el

Grat. de Dono persev. et Prædest. Sanci, j docet, ut nullus, nisi voluntarie cæcus, non viderit. Ex innumeris hæc pauca decerpo. Lib. de Correp. et Grat. cap. 7 sic habet : « Quicumque ab illa originali damnatione » d ista divinæ gratiæ largitate discreti sunt, l » non est dubium quod ei procuratur eis » audiendum Evangelium, et cum audiunt » credunt, et in fide quæ per dilectionem » operatur usque in finem perseverant ; et » si quando exorbitant, correpti emendan- » lur, et quidam eorum, etsi ab hominibus » non corripiantur, in viam quam relique- » rant redeunt, et nonnulli accepta gratia, » in qualibet ætate periculis hujus vitæ » mortis celeritate subtrahuntur. Hæc enim » omnia operatur in eis, qui vasa miscri- » cordiæ operatus est eos, qui et *elegit* eos » « in Filio suo *ante constitutionem mundi* » « per electionem gratiæ. » Ex quibus pa- » tenter vides, juxta S. Augustinum, prædes- » tinationem qua Deus vult aliquem præ alio » salvare, non tantum non supponere aliquid » ex parte prædestinati, sed e contra ipsam » esse causam omnium quæ ipsum ducunt » ad salutem. Lib. de Dono Persev. cap. 9 : » « Ex duobus parvulis, inquit, originali » peccato pariter obstrictis, cur iste assu- » matur, ille relinquitur, et ex duobus ætate » jam grandibus impiis cur iste ita vocetur, » ille non ita vocetur, *inscrutabilia sunt* » *Dei judicia*. » Et cap. 28 Soliloq. « Mun- » das autem de nobis filiis hominum eos in » quibus tibi complacuit habitare : quos ab » inaccessibilibus profundis secretis judi- » ciorum incomprehensibilium sapien- » tiæ, semper justorum licet occultorum, » sine eorum meritis prædestinasti ante » mundum, vocasti de mundo, justificasti » in mundo, et magnificas cos post mun- » dum : non omnibus autem hoc facis, quod » admirantur tabescentes omnes sapientes » terre. » Plura videantur Epist. 105, l. 6, 157; Serm. 11 de verbis Apost. totis fere libris de Correp. et Grat. de Prædest. Sanet, eide Dono Persev. Hanc autem prædesti- nationem gratuitam defendit S. Doctor, non ut opinionem propriam, sed ut dogma fidei : unde de Dono Persev. cap. 19 di- cit : « Hoc scio, neminem contra istam præ- » destinationem quam secundum Scriptu- » rassancias defendimus, nisi errando dis- » putare potuisse. »

S. Augustinum secuti sunt alii Patres

ipso posteriores : « Fulgentius lib. de Fide » ad Petrum cap. 5 : « Illi, inquit, cum » Christo regnabunt, quos Deus gratuita » bonitate prædestinavit ad regnum. » El lib. Idc Verit. Prædestinationis c. 5 : « Ah » illam assadamnatam omniurorum præ- » scientia operum discernitur, sed miseran- » tis figuli ope atque opere segregatur. » Et lib. 1 ad Maxim, c. 15 : « Potuit sicut » voluit prædestinare quosdam ad gloriam, » quosdam ad pœnani; sed quos prædes- » tinavit ad gloriam, prædestinavit ad jus- » titiam. Quos autem prædestinavit ad pœ- » nam, non prædestinavit ad culpam. » Prosper Carm. de Ingratis cap. 18 et 57, Cont. Collât, de Vocat. Geni, et in Piesp. ad object. Vincent. S. Greg, in 2 lib. Reg. cap. 14, et lib. 55 Moral. S. Bernard. 55 et 78 in Cant. Isidorus, Beda, Anselm Hugo a S. Vici. Mag. Sentent lib. 1, d. -il.

Quantum ad D. Thomam, non est dubi- tandi locus, cum et conclusio nostra et se- quentes rationes sint ex ipso. Insuper eod. a. 5, ad 5, formalissimis terminis : « Quart » hos elegit in gloriam et alios reprobavit, » non habet rationem nisi divinam volun- » tatem. » Q. 6 de verit. a. 2 o : « Causa » prædestinationis nihil est aliud quam » bonitas Dei. » Et ad 11 : « Hoc ipsum » quod est velle accipere gratiam, est no- » bis ex prædestinatione divina : unde » non potest esse causa prædestinationis. » Similia habet 5 cont. Gent. cap. ultimo. In 1, dist. 41, lect. 2 et 5 in cap. 9 ad Rom. lect. 4 in cap. 1 ad Ephes, et alibi.

In eadem sententiam ut SS. Aug. et Thomæ consentaneam iverunt et eunt, ut jam monui, omnes scholastici, exceptis iis ex Societ, et paucis aliis qui Molinæ et Lessii placita sequuntur : unde Snares ex ea- dem Societate lib. 2 de Causa Prædesti- nationis cap. 20, loquens de prædestina- tione gratuita, dicit quod *sit sententia D. Th. et clara D. slug. et omnium qui ejus sententiam sequuntur*. Hanc quoque sen- tentiam facultates Lovaniensis et Duacen- sis in suis solemnibus censuris adversus Lessium amplectuntur ut propugnant ut S. Scripturis, S. Augustino et rationi con- formiorem. Et facultas Parisiensis anno 1547, proscripsit tres sequentes proposi- tiones Joannis de Mercurio. // *ima* : < < Quod » propter opera alicujus futura bona, Deus » præordinavit aliquem ab æterno. » 5r-

eunda: « Quod aliquis prædeslinatus est » ab ætæmo propter bonum usum liberi arbitrii, quem Deus præscivil eum ba-
il biturui. » *Tertia* : « Quod non sic gra-
tis et misericorditer Deus prædestinavit » illum quem prædestinavit, quin et pro
» omnibus bonis ipsius futuris vel alterius. »

N. B. præsentem conclusionem iterum et efficacius esse probandam ex his quæ dicturi sumus pro sequenti conclusione. Si namque constet, ut probabimus, Deum in negotio prædestinationis primum incipere ab intentione dandi gloriam, deinde vi hujus intentionis velle dare gratiam et inde procedentia merita tanquam inedia necessaria ad obtinendam gloriam, certo certius constabit nulla prorsus merita seu nullum bonum usum gratiæ esse causam seu rationem inotivam prædestinationis ad gloriam, sed ejus effectum. Sit itaque

§ III. — *Prædeslinatio gratuita asseritur contra sententiam Congruistarum.*

Congruistæ communiter, ut notavimus § 1, dicunt quod, cum prædeslinatio adequate sumpta duo importet, nempe gratiam et gloriam, Deus prædestinando incipiat ab intentione dandi gratiam, specialem scilicet et electis propriam, deinde propter merita ex ea gratia speciali procedentia decernere gloriam; ita ut prædeslinatio ad gratiam electis propriam et ipsa salvantem sit gratuita, prædeslinatio autem ad gloriam sit ex prævisis meritis.

Si hic ageretur duniacat de ordine qui intercedit inter prædeslinationem ad gratiam seu merita et prædestinationem ad gloriam, et ab eis qui volunt prædestinationem ad merita esse priorem concederetur quod ista merita sint a Deo per gratiam vi sua efficacem, et non a libero arbitrio sub gratia versatili et concursu indifferenti : levis momenti foret hæc quaestio, et in hoc solum peccarent Congruistæ, quod ordine praepostero ponerent electionem mediorum ante intentionem finis. At cum defendant prædeslinationem dicto sensu gratuitam, secundum systema scientiæ mediæ, catenus volunt esse gratuitam quatenus Deus gratuito decernit ponere prædestinatum in iis circumstantiis in quibus prævidit per scientiam mediam cum gratia versatili ex sua libertate consensibulum, quo proviso consensu perseverante

illi decernit gloriam. Ita ut, juxta hunc modum explicandi prædeslinationem gratuitam, retenta scientia mediæ, prædeslinatio ad gloriam in se sit etiam ex prævisu consensu libero seu bono usu gratiæ non procedente a gratia, sed a libero arbitrio sub gratia concomitante ; dumque dicunt Deum prædestinare ad gloriam ex prævisis meritis gratiæ, non intelligent meriti quæ gratia vi sua efficaciter conferat operando ipsum consensum gratiæ; id enim excidium libertatis reputant; sed merita orta ex fundo libertatis creaturæ, quæ, auxilio sibi oblato indifferenter ad utrumlibet, pro nutu se determinat ad bonum: unde in eodem ferme luto luerent cum puris Molinistis; et quia omnia fere argumenta quæ contra Molinam et Lessium protulimus eludunt, ea interpretando de prædestinatione ad gloriam inséminé, hoc est, de prædestinatione ad gratiam specialem quæ est semen gloriæ, seu de illa voluntate gratuita dandi aliquibus gratiam congruam : suscipimus hic probandum, prædestinationem ad gloriam hi se esse priorem hac prædestinatione ad gratiam; sicque prædestinationem ad gloriam in se, non esse ex ullis prorsus meritis prævisis, sed hæc esse illius effectus. Unde

§. 23. a. 4. 0. — *Dico.* In decreto gratuite prædestinationis prior est prædeslinatio ad gloriam in se quam ad gratiam seu merita : consequenter prædeslinatio ad gloriam in se est mere gratuita.

Ita SS. Aug. et Thomas et omnes eorum discipuli. Huic etiam subscribunt Snares et quidam alii ejusdem Societatis ; sed cum hanc, prædestinationem gratuitam propugnent, retenta scientia mediæ, et ideo merita quæ ex illa dimanant non tam sint merita gratiæ quam liberi arbitrii, ut modo dicebamus, non censemus eos annumerandos inter genuinos defensores gratuita prædestinationis.

Probatur ex Scriptura, interprete S. Augustino.

1º Joan. 1 dicitur : *De plenitudine ejus omnes accepimus et gratiam pro gratia.* Quæ verba exponens S. Augustinus de Grat. et Lib. Arbit. cap. 8, dicit : « Si vita nostra bona nihil aliud est quam Dei gratia, sine dubio et vita æterna quæ bonæ vite redditur, Dei gratia est; et ipse

■ enim gratis datur, quia gratis data est
 ■ illa cui datur; sed illa cui datur tantum*
 » modo est gratia; hæc autem quæ illi dantur, quoniam premium ejus est, gratia
 » est pro gratia, tanquam merces pro justitia. » Et cap. 9 : « Ex ejus itaque plenitudine accepimus pro modulo nostro... »
 » *Quia unusquisque proprium donum*
 » *habet a Deo, alius sic, alius autem sic,*
 « et ipsa est gratia; insuper accipiemus et
 ■ gratiam pro gratia quando nobis vita
 ■ æterna reddetur, de qua dixit Apostolus : *Gratia autem Dei vita æterna in*
 » *Christo Jesu Domino nostro;* cum prius
 « dixisset, *Stipendium peccati mors....*
 ■ Ubi cum posset dicere 'et recte dicere;
 » Stipendium autem justitiæ vita æterna,
 ■ maluit dicere : *Gratia autem Dei vita*
 ■ *æterna;* ut hinc intelligeremus, non pro
 » meritis nostris Deum nos ad vitam æternam, sed pro sua miseratione perducere. »
 » *Ex quibus sic argumentor:* Mixta S. Scripturam et S. Aug. vita æterna seu gloria est gratia quæ nobis misericorditer datur, et non ex meritis nostris : atqui hoc verificari non potest in ordine executionis, cum certum sit gloriam in executione esse coronam justitiæ debitam meritis nostris : ergo verificatur in ordine intentionis, in quo proinde prædestinatio ad gloriam in se est gratuita et prior prædestinatione ad merita.

Respondent 1° *adversarii, et hæc est communis eorum responsio,* S. Scripturam et S. Aug. esse intelligendos de gloria non in se, sed in semine, id est, de gratia quæ est semen gloriæ.

Sed contra 1°. S. Aug. loquitur de gloria prout nobis confertur in vita futura, et quæ sit vita æterna; gloria autem nobis conferenda in vita futura, est gloria in re, non in spe seu semine; sic enim datur nobis in vita præsentis. 2° Loquitur S. Aug. de illa vita æterna de qua poterat recte dicere Apostolus, *Stipendium justitiæ vita æterna.* Non poterat autem recte dicere Apostolus de gloria in semine seu de gratia. quod sit stipendium justitiæ, sed de sola gloria seu vita æterna in se.

Respondent 2° S. Augustinum in tantum velle gloriam dari gratis, in quantum gratia cui datur et per quam meremur gloriam, est gratis data, sicque gloriam esse gratuitam nisi semine non in se; et hoc ha-

bet fundamentum in verbis citatis S. Aug., dum dicit: *Ipsa gratia* (scilicet gloria) *gratis datur, quia gratis data est illa* (scilicet gratia) *cui datur.*

Sed contra 1° Gratia cui datur gloria, est tantum gratia; sed gloria est gratia pro gratia, sive est gratia duplicata : esset autem unica gratia si non esset gratis nata nisi propter gratiam per quam bene vivimus : ergo ut sit duplicata gratia, debet esse gratis data in se. 2° Gloria quæ dicitur a S. Aug. gratia seu gratis data, potest dici stipendium justitiæ; sed gratia per quam bene vivimus non potest dici stipendium justitiæ, quia hæc gratia non datur meritis, sed est pure gratuita.

2° Rom. 8 : *Quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit : quos autem justificavit, illos et glorificavit.* Quæ verba expendens S. Augustinus lib. de Corrupti et Grati. c. 7, observat 1°, hanc prædestinationem esse secundum gratuitum propositum voluntatis divinæ, non commune electis et reprobis, sed proprium electis : « Eos itaque, » inquit, vult intelligi, quos secundum propositum vocavit; ne putentur in eis esse » aliqui vocati et non electi, propter illam » Dominicam sententiam : *Multi sunt vocati, pauci electi* : » 2° quod hæc prædestinatio sit infallibilis, quia alioquin falleretur et vinceretur Deus; 5° tandem quod hæc prædestinatio sit ad gloriam in se et non in semine seu in gratia : nam « Electi » sunt, inquit, ad regnandum cum Christo... Cum itaque audivimus : *Nonne ego » duodecim vos elegi, et unus ex vobis » diabolus est?* illos debemus intelligere » electos per misericordiam, illum per judicium. Illos vero elegit ad obtinendum » regnum suum; illum ad effundendum sanguinem suum. » Atqui regnare cum Christo non habetur nisi in gloria et vita futura; regnum enim est premium et corona, et in present! vita quantumcumque quis sit in gratia, non regnat, sed meretur regnare : si sint ergo electi ad regnum, sunt utique electi ad premium et coronam. Cui consentaneum est illud Lucae 12 : *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Seusus n*-

que Apostoli est : Quos praescivit et praedestinavit conformes fieri imagini Filii sui, non in gratia hujus vitae, quales sunt multi reprobi, sed in gratia consummata, sive gloria quatest propria electis secundum propositum; ul sit ipse primogenitus in multis fratribus, scilicet praedestinis ad adoptionem filiorum et gloriam, quia Christus est so'um primogenitus inter fratres qui capiunt hæreditatem, non qui ab ea excluduntur. Quos autem sic praedestinavit ad gloriam, vi hujus praedestinationis, in tempore vocat, justificat et tandem glorificat : ita ut vocatio, justificatio et perseverantia finalis sint effectus et non motivum hujus praedestinationis.

Probatur rationibus.

Q. 23. a. 4. 0. ct q. 6. de verît. a. 1. 0. — *Prima ratio fundamentalis.* Quicumque prudenter et ordinate agit, prius intendit finem quam media : atqui Deus prudenter et ordinate agit, et merita sunt media, gloria est finis : ergo prius intendit gloriam quam merita.

Quamvis non me lateat adversarios huic brevi et ineluctabili argumento innumeras prope excogitasse responsiones, non video tamen quæ ejus propositio possit cum aliquo fundamento negari. *Major ipso solo lumine naturali innotescit*, media enim non appetuntur propter se, alias non forent media sed finis, sed appetuntur propter finem et ex amore finis : ergo prius debet amari finis. Insuper qui vult media, vel illa vult propter aliquem finem, vel non : vi primum, ergo prius vult finem; si secundum, ergo ex casu et fortuito agit, nesciens propter quid agat, quod repugnat prudenter operanti. Tandem est commune axioma theologorum et philosophorum, quod finis sit primum in intentione et ultimum in executione. *Minor non est minus certa.* Quoad primam partem, Deum scilicet prudenter et ordinate agere, ea certitudine certa est quacertum est esse Deum. Quoad secundam partem, scilicet, merita esse media, et gloriam finem, esi pariter certa : 1° *ratione*; quia merita non quærentur propter se, sed propter premium quod est merces meritorum et ultimum, quo adepto cessant merita : 2° ex definitione Ecclesiæ in concil. 11 rid. sess. 6, cap. 7, ubi dicitur quod *Finalis causa nostra justitia-*

tionis est gloria Dei et Christi, et vita æterna. Ergo vita æterna exercet respectu gratiæ et meritorum causalitatem causa finalis; merita vero perlinent ad hanc viam qua tendimus ad illam vitam æternam ut ad ultimum finem : ergo merita sunt media quibus tendimus ad gloriam ul ad finem. Hæc ita aperta sunt, ut iis qui vel rationis diluculum attigerunt, vel primis religionis rudimentis sunt imbuti, sint pervia. Videamus tamen ad quas et quanta* evasiones confugiant adversarii, ut hoc brevi laqueo se extricent.

JRespondet 1° *Tournely* hic § Solv. obj. ex rationibus, *negando absolute majorem propositum* argumenti, scilicet : *Quicumque prudenter et ordinate agit, prius intendit finem quam media.* At quo fundamento ? Auribus audite : « Patet, inquit, » falsitas hujus principii, exemplo praedestinationis angelorum, quam multi ex iis » qui nobis hic dissentiunt, *scilicet Jansenistæ*, censent factam esse ex prævisis » meritis.

Sed contra. Imprimis hæc responsio nos non tangit, qui sustinemus praedestinationem angelorum non esse minus gratuitam quam hominum in natura lapsa. Unde doctor Parisiensis debuisset negare majorem in principiis Jansenii duntaxat, et non absolute. 2° Patente *Tournely*, praedestinatione ex prævisis meritis, et istud principium : *Qui prudenter agit, prius intendit finem quam media, non se* compatiuntur. Quid autem in pari casu dictat recta ratio? Retinendum esse quod magis certum est, et dimittendum quod est minus certum. Porro nemo sanæ mentis, ut puto, negabit praedestinationem ex prævisis meritis, quam ipse *Tournely* agnoscit, esse impugnata a plurimis celeberrimis doctoribus, esse minus certam quam certum sit laudatum principium, utpote axioma communiter receptum, totius generis humani experientia probatum, primis rationis principiis innixum, ut probavimus, a D. Thoma assertum, et a nullo adversariorum quem sciam, excepto *Tournely*, absolute negatum, sed vel distinctum vel explicatum : ergo dimittenda est praedestinatio ex prævisis meritis et relinendum primum principium. 5° *Jansenius* negavit hoc principium : *esto.* Ideone negandum? An potior est doctori Moliniano *Jansenius* ne-

gans quam Doctor Angelicus diserte asserens hic a. 40 : *Non præcipitur aliquid ordinandum in finem, nisi propter finem voluntate finis?* Huic ergo responsioni non salis fidens Tournely,

Jiipstndet 2c, permittendo laudatum principium sub duplici restrictione seu conditione : prima, quod finis habeat tantum rationem finis et non præmii aut mercedis; secunda, quod intendatur absolute et efficaciter, et non conditionato et inefficaciter. Deus autem, inquit, non prædestinat homines ad gloriam sub una ratione finis, sed etiam sub ratione præmii et mercedis; neque illam intendit absolute et efficaciter, sed inefficaciter et conditionate, si nempe velint homines bene uti auxilio gratiæ : unde non sequitur quod prius intendat finem seu gloriam quam media seu merita.

Contra primum. Gloria etiam ut primum et corona se habet ad merita sicut finis ad media; merita enim nobis præparantur et conferuntur, ut per illa tanquam per media obtineamus gloriam ut coronam et premium, tanquam ultimum finem justificationis nostra, secundum Trid. cit. atqui permittente Tournely et concedentibus omnibus imis ut finis prius intenditur quam media: ergo gloria prius intenditur quam merita. Palpatum est fugium doctoris Sorbonici in exemplo familiari. Qui stat in agone, intendit bravium ut premium et coronam; et tamen illud prius intendit quam certamen, nec nisi ex amore bravii se certamini accingit, ea scilicet ratione quod bravium sit finis et certamen medium: finis autem prius intenditur quam medium. Item voluntas ante edens in Deo salutis omnium, est salutis vel præmii ei coronæ; et tamen prius intenditur quam merita; hæc enim voluntas antecedens, ut concedunt adversarii, non est ex prævisis meritis.

Contra secundum. Prædestinatio secundum definitionem S. Augustini, quam accepit Tournely, est præscientia et præparatio beneficiorum, non qualiumcumque, sed quibus certissime liberantur quicumque liberantur, hoc est, efficaciter et certo perducentium ad gloriam: atqui fieri non potest quod Deus velit adhibere media absolute efficacia ad consequendam gloriam, nisi ipsam gloriam absolute et effica-

citer velit; ergo Deus voluntate prædestinativa intendit gloriam non inefficaciter et conditionato, sed efficaciter et absolute. *Prob. min.* 1° ab absurdo. Is haberetur non dico imprudens, sed pene stultus, si adhiberet media quæ se ret certo efficacia ad aliquem finem consequendum, et eum finem non vellet efficaciter et absolute, patet in illo qui applicaret ignem stupæ et non vellet efficaciter comburi stupam. *Prob. 2° ratione.* Intentio finis est causa electionis mediorum; ergo electio mediorum efficaciter supponit intentionem efficacem finis; alioquin non servaretur proportio inter causam et effectum, sed effectus superaret virtutem causæ.

Ad here duo reponit doctor Parisiensis. 1° Negat hoc principium, scilicet, quod electio mediorum certo et efficaciter conducendum ad finem, supponat intentionem efficacem finis. Rationem negati attende: quia, inquit, « Multis reprobis » nonnulla interdum efficaciora auxilia » gratiæ conferuntur quam electis, si unam » excipias finalem perseverantiam, nec » tamen Deus erga illos reprobos efficacem et absolutam habet gloriæ conferendam » intentionem. » Quis non miretur hanc decretoriam argumenti refutationem? Argumentum est de auxiliis certo et efficaciter conducentibus ad gloriam, proinde perseverantiam finalem includentibus. Responsio est de auxiliis efficacibus ad aliquos actus, sed perseverantiam finalem non includentibus, nec certo et efficaciter ad gloriam perducentibus: nos de cepis, ille de alliis. Me sane tædet (sit dictum absque injuria) his confutandis immorari, cum aliquos non tædeat ista minari.

2° Admittit proxime latum principium, si agatur de electione auxilii per se efficacis independentem a consensu voluntatis; secus negat.

Contra 1° subsumo. Atqui auxilia quæ Deus præparat prædestinatis esse per se efficacia independentem a consensu voluntatis, late jam probavimus contra Tournely, et alibi iterum probabimus. Quod autem opponit esse de fide, quæcumque supponatur gratiæ vis et efficacia, voluntatem posse semper dissentire, quod ad nauseam ubique repetit, quasi ullus catholicus id unquam absolute negaverit, est prorsus futile: concedimus namque, etiam

libet gratiæ voluntatem posse dissentire potentia antecedente et in sensu disiso : non potentia consequente et in sensu composito : concedimus, inquam , posse vere dissentire : sed et scimus Deum, qui magis habet in sua potestate voluntates hominum quam ipsi suas, posse efficere ut reipsa non dissentiat, sicque quod hæc dissentiendi potentia non officiat efficaciæ gratiæ.

2° Abstrahamus tantillum an hæc auxilia prædestinatis præparata sint ex se efficacia, an ex consensu voluntatis, sic *arguo*. Vel Deus præscit illa esse efficacia, quox modo sint efficacia, vel non. Hoc secundum dici non potest; si primum dicatur, remanet vis integra argumenti, nempe esse quoddam stultitiæ genus adhibere media quæ scis efficacia ad assequendum aliquem finem quem non vis efficaciter assequi; absurdumque esse enectum, qualis est electio mediorum respectu finis, superare virtutem suæ causæ. Ilis omnibus puto abunde satisfactum tricis doctoris Molinistæ.

Respondent 5° alii ad principium 1° laudatum , neminem quidem posse intendere media efficacia nisi ex amore efficaci finis, quando sibi ipsi intendit finem per media a sola sua voluntate dependentia. Si autem alteri intendat finem per media ab ejus voluntate dependentia, tunc non potest efficaciter et absolute intendere finem, sed ineffaciter et conditionato, si nempe ille ponat media. Sic, inquiunt, aliquis non potest alteri efficaciter velle præmium certaminis, nisi prævisa ejus victoria, sed tantum ineffaciter et conditionale si vincat. Sic non potest quis efficaciter et absolute velle mercedem operario , nisi proviso ejus labore, sed tantum ineffaciter et conditionato si laboret : Deus autem intendit nobis gloriam ut coronam et præmium per merita nostra quæ vult a libera nostra voluntate procedere; ad illa enim nos non cogit nec nécessitât : ergo vult tantum ineffaciter et conditionate nobis gloriam.

Sed contra. Hæc responsio, quæ ferme coincidit cum præcedenti, nititur falso supposito, scilicet, merita nostra , quantumvis libera, non esse in manu et potestate Dei, quod est omnino falsum; Deus enim juxta S. Scripturam, *operatur om-*

nia. operatur velle et perficere; in ipso vivimus, movemur et sumus; et per ipsum et in ipso sunt omnia. Et juxta S. Aug. «Habet cordium inclinantiæ dorui omnipotentissimam potestatem, » habet magis in potestate sua voluntates hominum quam ipsi suas.* De Correp. et Grat. c. 14 : « Et dum merita nostra » coronat, sua dona coronat. » Nec ideo nos cogit aut nécessitât, sed juxta eundem S. Aug. lib. 1 cont. duas Epist. Pelagii, omnipotentia sua « facit ex nolentibus » volentes, ex repugnantibus consentientes; » et lib. de Grat, et Lib. Arbit. cap. 16 : « Facit ut faciamus , præbendo vires » efficacissimas voluntati. » Quo posito, *sic argumentum retorqueo*. Nemo potest eligere media efficacia ad finem consequendum, quando hæc media sunt in ejus manu et potestate, quin prius intendat efficaciter finem : atqui merita nostra quæ sunt media ad gloriam, sunt in manu et potestate Dei : ergo Deus non potest intendere nobis merita efficacia ad gloriam nisi prius intendat efficaciter gloriam. Exempla autem allata deficiunt in hoc quod non sit in potestate proponentis præmium aut mercedem, dare certanti industriam et victoriam , et operario voluntatem laborandi, vires et laborem.

Respondent 4° Deum velle merita, non propter gloriam dandam electi, sed propter propriam suam gloriam; omnia enim propter semetipsum operatus est Dominus.

Sed contra. Dicit Apostolus : *Reposita est mihi corona justifier*: ergo meritorum finis. Et concil. Trid. reponit gloriam nostram inter fines justificationis nostræ, ut dictum est. Licet ergo gloria Dei sit generalis finis omnium suorum operum, sunt tamen alii fines particulares; vult enim, inquit S. Th. ea quæ sunt ad finem ordinari ad finem : vult ergo hoc esse propter hoc, scilicet, merita propter gloriam, tanquam media propter finem particularem.

Respondent 5° verum esse assertum principium, scilicet, finem prius intendi «pam media, in his qui ordine quodam per plures actus volunt finem et inedia, Deum autem ea velle simul uno simplici actu.

Sed contra, hæc responsio non solvit, sed fugit difficultatem. Difficultas namque procedit in hypothesi quod Deus velit finem et media secundum ordinem prioris et poste-

rioris, non ex pario sui aclysis, sed ex pariterum volitarum, quæ hunc ordinem prioris et posteriori/ inter se habent. Ex quo habemus fundamentum concipiendi Deum velle unum prius altero, ejusque ideo actum realiter simplicem et unum esse virtualiter multiplicem. Quod si id negaretur in hac materia prædestinationis, deberet negari in omnibus aliis, contra communem sensum theologorum et Patrum, imo et S. Scriptura quæ in pluribus locis explicari non poterit absque hac virtuali distinctione ex parte actus divini, ut illum Judith. 9 : *Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti; et hoc factum est quod ipse voluisti.*

Respondent 6° sæpe laudatum principium esse verum ubi agitur de mediis physicis quæ propria virtute finem assequuntur; secus de mediis moralibus, ut sunt merita, quæ propria virtute finem non assequuntur, sed mediante alio quem movent ad conferendum finem.

Sed contra. Sive media sint, physica, sive moralia, hoc ipso quo sunt certo efficacia, sive propria sive aliena virtute, fieri non potest quod efficaciter intendatur, nisi ex amore efficaci finis : merita autem sunt media certo efficacia ad obtinendam gloriam, juxta definitionem prædestinationis datam a S. Augustino, et illud Apostoli : *Reposita est mihi corona justitiæ quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex.*

Secunda ratio. Omne quod efficaciter conducit ad salutem in prædestinatis, est effectus prædestinationis, ut dictum est in præced. conci. : atqui juxta modum dicendi Congruistarum quem hic impugnamus, non omne quod efficaciter conducit ad salutem, est in prædestinatis effectus prædestinationis : ergo. *Prob. min.* Consensus seu bonus usus gratiæ in eorum systemate non est effectus prædestinationis : ergo. *Prob. aut.* Iste consensus non est a Deo datus et effectus, sed a nobis, ut late probavimus de scientia media et de decretis efficacibus. Equidem quod prædestinatus ponatur in iis circumstantiis in quibus prævisus est consensus gratiæ, est effectus prædestinationis : at quod consentiat, non est effectus prædestinationis, quia non est effectus gratiæ, sed fœtus propriæ voluntatis : unde quando dicunt prædestina-

tionem ad gloriam fieri ex prævisis meritis gratiæ, intelligunt gratiæ concomitante et moraliter pramoventis tantum, non vero gratiæ vere et proprie efficientis, sicque potiori titulo dicerentur merita liberi arbitrii quam gratiæ. Et hæc ratio militat etiam contra illos qui, retenta «scientia inedia, docent prædestinationem ad gloriam ante prævisa merita. -

Tertia ratio. Implicat quod quis velit efficaciter ultimam dispositionem ad aliquam formam, et eo ipso non velit efficaciter ipsam formam : atqui Deus vult gratis et independenter a meritis ultimam dispositionem ad gloriam, scilicet perseverantiam finalem : ergo vult gratis et independenter a meritis gloriam. *Major est per se nota. Min. probavimus præced. conci.*

Respondet Tournely quod, licet homo non possit mereri de condigno perseverantiam finalem, possit tamen precibus et bonis operibus eam impetrare, juxta illud S. Augustini de Dono Persever. c. 6 : *Suppliciter emereri potest.* Deus autem, inquit, non prædestinat ad gloriam nisi postquam vidit futurum ut justus donum perseverantiæ suis orationibus se impetraturus. At missis aliis responsionibus, se sibi conciliet, si potest, ipse Tournely. Eadem enim q. 22, a. 2, conci. 4, docet Deum interdum pro suo beneplacito, non orantibus perseverantiam concedere. Quomodo ergo verum est quod non prædestinet nisi quem prius viderit suis orationibus perseverantiam finalem impetraturum? Ita male litigantium proprium est pugnantia loqui.

Possent etiam hic urgeri argumenta jam facta ex S. Augustino de prædestinatione parvulorum, et de prædestinatione humanitatis Christi ad unionem hypostaticam. Videsuperiori conci.

ARTICULUS V.

Solvuntur objectiones contra utramque conclusionem.

Quia, ut dixi, affines sunt sententiæ Lessii et Congruistarum, quas huc usque impugnavimus, et in hoc præcipue conveniunt : quod prædestinatio ad gloriam sit ex præviso bono usu gratiæ, non quem dat efficaciter vi sua gratia, sed quem emendicat a libero arbitrio : et in id probando non colliniant omnia argumenta quæ solent proponi contra prædestinationem

gratuitam ; nos autem id in utraque conclusione negamus, consequenter argumenta quæ militant contra unam conclusionem, militant pariter contra aliam, et ideo omnia hic indistincte proponimus : sed ad eorum faciliorem solutionem.

Nota 1°, prædestinationem posse considerari dupliciter : in ordine intentionis, et in ordine executionis. In ordine executionis iterum dupliciter : in ordine executionis præconceptæ et volitæ, et in ordine executionis exercitæ. Etenim Deus primo gratis intendit ab æterno dare aliquibus gloriam ut præmium per merita obtinendum, consequenter dare merita; et hic est ordo intentionis quem nostri vocant decretum intentivum, quod sic exprimi potest : Volo hunc perducere ad gloriam per modum præinii, atque ob id illi præparare media congrua. Deinde Deus ab æterno præconcepit et decernit dare in tempore prius media per quæ possit obtineri hæc gloria ut præmium ; et hic est ordo executionis præconceptæ et volitæ, quem nostri vocant decretum exeeutivum, quodque sic exprimitur : Volo huic prius dare merita, et propter merita gloriam. Tandem in tempore confert merita, et propter merita gloriam : et hic terminatur ordo executionis exercitæ. Igitur merita intrans ordinem intentionis, non ut motiva aut finis, sed ut effectus; intrans autem ordinem executionis ut motiva, non per modum finis, sed ut media seu dispositiones dignificantes personam et reddentes eam aptam præmio. Et ne videamur gratis fingere hoc duplex decretum intentivum et exeeutivum.

Prob. i°. Quia, ut omnibus pervium est, quod est primum in intentione, est ultimum in executione; ita ut nunquam finis haberetur si sisteretur in intentione per quam prius intenditur (piam media : prius ergo debent in re poni media ut obtineatur finis, et sic datur aliqua volitio seu decretum prius in re ponendi media ab oblinendum finem, quia nihil fit in re quod non sit prius mente præconceptum et velitum, et hoc est decretum executivum. Unde in oeconomia actuum humanorum, præter intentionem finis et consequentem electionem mediorum, ubi completur ordo intentionis, ponitur imperium de executione mediorum suo tempore fa-

cienda. Sic, v. g. qui infirmatur, intendit sanitatem ut finem et consequenter media, deinde decernit apud se prius adhibere remedia ut per illa sanitatem recuperet, ac tandem illa adhibet et sanatur.

2° Quia collatio exterior gloriæ gaudet bonitate justitiæ et misericordiæ; est enim opus utriusque, *ut patet ex Scripturis et Patribus* : ergo datur duplex actus interior, gaudens utraque illa honestate a qua illam hauriat actus exterior; tota enim bonitas moralis actuum exteriorum est ab interioribus, ut dicitur de actibus humanis : iste autem duplex actus interior est decretum intentivum a quo habetur honestas misericordiæ, et decretum exeeutivum a quo habetur honestas justitiæ. Unde concil. Trid. sess. 6, cap. 16, dicit : « Bene » operantibus usque in finem..... proponenda est vita æterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Jesum misericorditer promissa : » En decretum intentivum ante merita; « et tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus et meritis fideliter reddenda ; » en decretum exeeutivum merita supponens. Et hæc est clavis solutionum omnium ferme argumentorum quæ adversus prædestinationem gratuitam proponuntur; quod ut profundius intelligas,

Nota 2°, duplicis generis esse media. Alia sunt physica; alia moralia, ut merita. In hoc conveniunt quod, in quantum media, sint volita vi finis et ex ejus amore appetantur, ita ut eorum appellibilitas, ut sunt media, derivetur ab appetibililate finis. Sed differunt in ratione perducendi ad finem et ipsum assequendi : nam media physica virtute propria et physice ipsum assequuntur, v. g. pharmaca sanitatem; media autem moralia, ut sunt preces et merita, cum solum moraliter influant, nec possint vi sua physice ponere finem, delectant movere et attrahere alicujus voluntatem, ut his in re positis, finem inducat quem ipsa vi sua non possunt physice inducere. Hoc tamen non est movere per modum finis et cujus gratia, quia merita non se habent ut finis præmii; «ed e contra ut media seu ut conditiones et dispositiones requisite ad hoc ut aliquis moveatur ad inducendum finem physice. Igitur qui intendit finem per media moralia, v.g. præmium per merita, dupliciter movetur

in voluntate. 1° A bonitate præmii ut finis, ratione et vi cuius vult ponere merita ut media. 26 Movetur a mediis moralibus seu meriti», ut ratione illorum, non quidem moventium ut finis, sed ut media seu ut conditio requisita in executione ut inducat physice in re finem quem merita vi sua physice inducere non possunt, sicque suipleat dando præmium, quod facerent ipsa media si essent physica. Sed hoc totum, *ut patet*, est in ordine executionis. Et hinc tamen occasio allucinationis in adversariis, qui, cum audiunt voluntatem moveri intuitu meritorum ad dandum finem, id putant intelligendum de fine amando in intentione, in quo errant. Accurate ergo distinguendæ sunt istæ locutiones : *Deus gratis et ante merita vult dare gloriam*; et : *Deus vult dare gloriam gratis et sine meritis*. Primum significat intentionem dandi gloriam esse gratuitam et non ex prævisis ineritis, quod est verum : secunda significat collationem gloriæ esse gratuitam et independentem a ineritis, quod est falsum; nam, ut iterum repetam, *Deus gratis vult dare, sed non vult dare gratis*.

§ T. — *Solvuntur objectiones ex S. Scriptura.*

Obj. 1° cum Honorato Tournely illud Mattii. 25 : *Penite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi; esurivi enim et dedistis mihi manducare*. Ad reprobos vero dicitur ibidem : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum qui paratus est diabolo et angelis ejus*. Ubi bona opera referuntur tanquam ratio non solum collationis regni, sed etiam præparationis et destinationis ad illud; quasi diceret, Paratum et destinatum est vobis regnum quia ꝑ istis eleemosynam pauperibus : *Esurivi enim et dedistis mihi manducare*. Ergo.

77. Si Tournely textum non mutilasset et verba immediate sequentia secundum propositionem non tacuisset, in eis aperiam sui argumenti invenisset solutionem, seu potius nullum fuisset argumentum quod indigeret solutione. Sic enim fert secunda sententia Domini : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum qui paratus est diabolo et angelis ejus; esurivi enim et non dedistis mihi manducare*. Ulraque sententia tam prædeslinalornm quam reproborum eodem tenore, ut vides, elfer-

hir : atqui particula causalis *enim* in secunda propositione non refertur ad *to paratus*, setl ad *discedite*; alioquin sensus foret, infernum esse paratum diabolo, quia reprobi non fecerunt eleemosynam, quod est absurdum : ergo similiter in prima propositione eadem particula *enim*, non refertur ad *to paratum*, sed ad *to possidete*; quasi diceret prædestinatis, Possidete regnum, quia fecistis opera misericordiæ ; et reprobis : Discedite a me, quia non fecistis opera misericordiæ : quod totum spectat executionem.

Sed et si daremus gratis *to enim* referri ad *to paratum*, intelligeretur de præparatione in ordine executionis præconceptæ et volitæ, non in ordine intentionis : unde cum instat Tournely eodem modo dari regnum in tempore quo est paratum ab æterno, verum est de præparatione æterna in ordine executionis, non in ordine intentionis : in ordine enim intentionis prius intenditur finis; deinde media; in ordine autem executionis prius intenduntur media ex quibus sequitur assecutio finis : quia, ut dictum est, quod est primum in intentione, est ultimum in executione, et contra.

Obj. 2° cum eodem, Malth. 22, proponitur parabolade invitatis ad nuptias, ad quas quia multi venire noluerunt, concludit Dominus : *Multi sunt vocati, pauci electi* : ergo pauci electi, quia pauci voluerunt venire : ergo electio illa supponit bonam eorum voluntatem qui per gratiam vocati venire voluerunt.

B. N. conseq. quæ nullatenus sequitui ex verbis Salvatoris. Non ergo ideo pauci electi, quia pauci venire voluerunt; sed e contra pauci venire voluerunt, quia pauci sunt electi; ita ut accessus ad nuptias sit non causa, sed effectus electionis. Unde a posteriori, seu tanquam ab effectu, ex hoc quod pauci venerint, bene infertur quod pauci sint electi.

Obj. 5° cum eodem, illud Rom. 8 : *Quos præscivit et prædeslinavit conformes fieri imaginis Filii sui*. Præscientia hic prævia est prædeslinalioni : *quos præscivit... prædeslinavit*; id est, quos præscivit beneficio gratiæ Filio suo conformes futuros, hos et prædeslinavit.

B. Apostolum loqui de præscientia fundata iu ipso decreto seu proposito Dei prædestinantis; quo sensu S. August, de Domi-

Persev. c. 18, intelligit illud Rom. 41 : *Non repulit Deus plebem suam, quam prcescivit*, id est, prædestinavit. Et juxta regulam ejusdem ibid. cap. 19 : « Quid nos prohjet, quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus Dei præscientiain et agitur de vocatione electorum; eandem intelligere prædestinalionem? » *idque patet ex contextu Apostoli*; immediate enim præmiserat : *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præscribit, scilicet, secundum propositum, prædestinavit*. Sensus ergo Apostoli est : Quos præscivit secundum propositum, hoc est, quos prædilexit et prædestinavit simpliciter ad salutem et gloriam, hos prædestinavit conformes futuros beneficio gratiæ imagini Filii sui, per exercitium bonorum operum ; ita ut ista conformitas sit effectus et non motivum prædestinationis, ut interpretatur S. Th. ibid. lect. 6 : interpretatio autem Tournely omnino invertit sensum Apostoli. Non enim dicit Apostolus : Quos præscivit beneficio gratiæ Filio suo conformes futuros, ut dicit Tournely; sed : Hos quos præscivit prædestinavit, ut essent beneficio gratiæ conformes Filio suo; hoc est, quos prædestinavit ad gloriam, prædestinavit ad gratiam. Et ideo huic primordiali prædestinationi subjungit Apostolus tanquam effectus temporales, vocationem, justificationem et glorificationem : *Quos autem prædestinavit, nunc vocavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit: quos autem justificavit, illos et glorificavit*.

Posset etiam dici rô *prcescivit* et rô *prædestinavit*, ab Apostolo sumi pro eodem, et utrumque referri ad conformitatem cum Christo non in gratia sed in gloria, prout exposuimus ex S. Aug. supra probatione 2 ex S. Scriptura; require ibi.

Tandem *dato*, quod tamen omnino falsum est, Apostolum loqui de prædestinatione ad gloriam ex præscientia meritorum, intelligeretur de ordine executionis et non intentionis.

Objic. 4° cum eodem, 2 Timoth. 2 : In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia, et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honore

rem sanctificatum. Nasa in honorem sunt prædestinati; ista prædestinatio supponit futuram sanctificationem : *Si quis se emundaverit. Jacobi 2 : Deus elegit pauperes in hoc mundo divites in fide et hæredes regni quod repromisit diligentibus se*, ubi regnum promittitur bene operantibus; et electio ad fidem est prior electione ad regnum. 2 Pet. 1 : *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis*. Quibus verbis innuitur ante bona opera incertam et quasi suspensam esse electionem nostram ; huc faciunt illud Apost. 1 Cor. 9 : *Castigo corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*, etc.

/i. hæc omnia et similia palam referri ad prædestinationem non in ordine intentionis, sed in ordine executionis tam voluntæ quam exercitiæ, in quo, ut diximus, merita ut media præcedunt gloriam ut finem; qui cum sit primum intentione, est ultimum in executione tam exercitiæ quam præconceptionis. Et ideo recte admonentur prædestinati ut bene agant, quia alioquin non essent prædestinati, cum non sint prædestinati nisi ut per bona opera et merita gloriam consequantur. Vide respons. sequentem. Neque tamen intelligas merita ad sensum Tournely et aliorum defensorum scientiæ mediæ, quæ procedant a consensu quem voluntas ex innata libertate præbet gratiæ versatili et concursui indifferenti, sed quæ procedant ex consensu libero quem Deus ipse vi gratiæ suæ efficit, *ut patet ex præcedentibus*.

Obj. 5° illud Eccl. 13 : *Deliquit Deus hominem in manu consilii sui.... ante illum vita et mors : quod placuerit ei, dabitur illi*. Atqui si Deus ante prævisa merita de sorte hominis disposuisset, non essent ante hominem posita vita et mors, sed aliquibus vita, aliis mors esset determinata, antequam de hoc deliberarent.

Item 1 Timoth. 2 dicitur : *Deus vult omnes homines salvos fieri*. Ergo Deus quantum in se est, vult omnibus æqualiter gloriam. Unde Sap. 5, dicitur quod *Æqualiter cura est ei de omnibus*; e* Act. 10, quod non sit *personarum acceptor*, Atqui si ante prævisa merita et independenter ab illis hunc præ alio diligit, curat et prædestinat, non vult quantum in se est omnium

Militera, non est æqualiter illi cura de omnibus, et videtur personarum acceptor.

Item juxta S. Scripturam, electio et prædesignatio non est absolute nisi ad gratiam fidei et presentis salutis, ad gloriam autem conditionate tantum si gratiæ velint ex propria libertate perseveranter cooperari. Ergo. *Prob. ant.* Apostoli Petrus et Paulus, in suis Epistolis, vocant electos et prædestinatos eos omnes quos alloquuntur, omnes Philippenses, omnes Ephesios, omnes advenas Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, etc., atqui hi omnes non erant absolute prædestinati ad gloriam, sed ad gratiam fidei tantum, ad gloriam autem conditionate si in ea gratia propria libertate perseverarent. Et ideo præfati Apostoli eos omnes monent ne desint gratiæ Dei, ut cum tremore salutem suam operentur, et satagant per bona opera vocationem suam certam facere : ergo.

Hæc tria non favent systemati Congruistarum, quin potius contra ipsum militant. Dicunt enim Deum gratuita voluntate et independentem a meritis, aliquos præ aliis absolute prædestinasse ad gratiam reipsa salvantem, quatenus, postquam per scientiam mediam prævidit homines in certis circumstantiis positos gratiæ perseveranter consensuros, in aliis non, decernit ex mero beneplacito aliquos præ aliis ponere in iis circumstantiis in quibus prævidit eos bene gratia usuarios, alios vero in iis circumstantiis in quibus prævidit gratia male usuarios. *Ex quo inferri potest* contra illos sicut contra nos 1° sortem hominis esse magis a Deo quam ab ipso homine determinatam ; 2° Deum non habere æqualem curam et æqualem voluntatem de salute omnium, et videri personarum acceptorem ; 5° prædestinationem electorum non tantum respicere gratiam fidei communem salvandis et dammandis, sed gratiam reipsa salvantem. Igitur

1. ad primum, hoc textu significari duntaxat hominem esse liberi arbitrii, et salutem quoad executionem in ejus arbitrio esse positam : quod omnes admittunt. Deus enim prædeslinando neminem invitum compellit aut volentem repellit : unde sub prædestinatione potest quisque velle aut nolle vitam : sed quod quis libero utens arbitrio velit vitam, hoc esse a Deo in tempore donatum per gratiam et ab eterno

præparatum, non negat S. Scriptura, sed passim asserit.

Ad secundum, B. sic agnoscendam esse voluntatem generalem et curam æqualem de omnium salute, ut tamen salvetur voluntas et cura specialis de salute electorum, quippe quæ secundum fidem negari non potest ; esi enim Deus salvator omnium, maxime fidelium. Primum admittunt adversarii, at non salis videtur quomodo salvent secundum. Dicendum itaque Deum esse provisorem generalem circa omnes, et provisorem specialem circa electos. Ut provisor generalis, vult voluntate antecedente salutem omnium et eam æqualiter ; seu, ut habet textus græcus, similiter curat, quatenus omnibus providet communia auxilia secundum cujusque capacitatem et debitum, imo supra debitum. At ut provisor particularis, aliquos ex omnibus speciali amore dilectos seligit quibus specialia auxilia providet, ne communibus sua fragilitate deficient. Neque ideo es, acceptor personarum ; acceptio enim personarum tantum habet locum in iis quæ ex justitia debentur, non vero in his quæ gratis dantur.

Ad tertium. Jam dixi supra Apostolo» vocare eos omnes ad quos scribunt, electos et prædestinatos ; non quod affirmant ut certum eos esse proprie prædestinatos ; sed quia id sperabant de ipsis ex ipsorum vocatione ad fidem. Insuper cum vocatio ad fidem sit donum Dei, ii quibus illud Deus præ aliis confert, possunt dici prædestinati et electi late et secundum quid at præter hanc imperfectam prædeslinationem, esse aliam specialem qua Deus non solum fidem, sed et in ea perseverantiam et gloriam aliquibus præ aliis prædestinat, negari non potest secundum S. Scripturas et Patres, *ut patet ex omnibus testimoniis quæ hucusque protulimus*, et maxime ex hoc brevi textu Matth. 22 : *Muli sunt vocati, scilicet ad fidem, pauci vero electi.* scilicet ad perseverantiam et gloriam.

Admonent autem Apostoli proprie prædestinatos, ne desint gratiæ, ut cum tremore operentur suam salutem et satagant per bona opera certam suam vocationem facere, propter multas rationes : 1° quia prædestinatio in executione pendet ex meritis et ex perseverantia ; et cum non imponat necessitatem, non impedit absolut*

quin electus possit cadere ; 2° quia electi sunt incerti an sint de numero praedestinationum; 5J quia Deus est qui praestat bona opera necessaria ad gloriam. Ex quibus rationibus semper est ipsis justa ratio timendi. Uliimam timoris causam tangit Apostolus loco cit. Philipp. 2 : *Cum metu, mqnit, ct tremore vestram salutem operamini; Deus est enim qui operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate.*

At vero e contra in sententia Molinæ et Lessii, nulla est homini ratio timendi pro sua salute, cum juxta illos certus sit se habere et se habiturum usque ad extremum vitæ auxilia versatilia et indifferentia suo permissa arbitrio; quæ cum voluerit, etiam imminente morte, per suum consensum reddet efficacia. Porro quantum hæc doctrina sit incentivum peccatoribus procrastinandi penitentiam, et tandem in impoenitentia moriendi, nemo non videt.

\$11. — *Solvuntur objectiones ex Patribus S. Augustino antiquioribus.*

Objicit 1° Tournely, S. Prosperum in Epist. ad S. Aug. versus finem, supponere tanquam rem certam et exploratam, ante S. Augustinum unam fere omnium veterum Patrum fuisse mentem ac sententiam, praedestinationem hominum ad gloriam fieri ex praevisis meritis gratiæ, a qua sententia videbatur, quanquam falso, recessisse S. Aug. quod probare contendit ex his S. Prosperi verbis ad S. Aug. « Illud qualiter diluatur, quaesumus patienter insipientiam nostram ferendo, demonstres, quod retractat is priorum de hac re opinionibus, « pene omnium par invenitur et una sententia qua propositum et praedestinalionem Dei secundum praescientiam recipit; ut ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem uniuscujusque praeviderit sub ipso gratiæ adjutorio in qua futurus esset voluntate el actione praescierit. » Et hæc praedestinatio, addit Tournely, de qua loquitur S. Prosper, de sola gloria intelligi potest; certum quippe erat S. Prospero veteres nusquam agnovisse praedestinationem ad gratiam fieri ex praevisis meritis gratiæ, siquidem notum est ante gratiam nullum nequidem de congruo in homine meritum posse reperiri.

o'i respondeas, quod verissimum est,

S. Prosperum citatis verbis non suam, sed Semi-Pelagianorum sententiam, seu potius querelam ac calumniam referre; te statim allucinationis et oscitanti redarguit doctor Molinianus; idque invictis, si Superius placet, rationibus demonstrat. 1° Quia, inquit, prius S. Prosper jam retulerat Semi-Pelagianorum querimonias; ad quid ergo easdem querimonias rursus in fine suæ epistolæ repeteret? 2° Quia catholica omnino videtur sententia veterum qualis a S. Prospero verbis citatis refertur: ergo plane distincta erat a Semi-Pelagianorum doctrina: ergo suam ipsi doctrinam non exprimunt apud S. Prosperum verbis citatis. 5° Denique S. Prosperum nomine suo loqui aperte innuunt hæc verba: *Quicquid, insipientiam nostram ferendo demonstres.* Num hæc tibi videntur decretoria, amice lector? At Alantissa obsonium vincit, subjungit namque Tournely: « Huic » vero postulationi, quod diligenter hic » observandum, nihil respondit S. Augustinus; quo silentio declaravit extraneam » hanc esse propositum suo quaestionem, » nec sibi cum Pelagianis et Semi-Pelagianis controversiam esse de illa praedestinatione ad gloriam ex praevisis meritis gratiæ, sed tantum de praedestinatione ad gratiam. » Hæc sane omnia judicio nostro sunt nedum allucinationes, sed aperti falsitates. Igitur singula resumo.

Et 1° ut concessum admitto, S. Prosperum verbis laudatis loqui de praedestinatione ad gloriam; et cum modo invictè ostendam ipsum his verbis referre sensum Semi-Pelagianorum, probatum manebit inter Semi-Pelagianos et S. Augustinum fuisse controversiam, non solum de praedestinatione ad gratiam, sed etiam de praedestinatione ad gloriam. Sed, ut obiter dicam, id videtur mirum in Tournely: dum quædam putat sibi favere in SS. Aug. Prospero et Hilario, loquuntur de praedestinatione ad gloriam; dum autem ipsi eosdem Patres opponimus, loquuntur de praedestinatione ad gratiam: sicque pro ejus nutu loquuntur ad salivam.

2° Responsionem datam, scilicet, S. Prosperum verbis citatis non suam sed Semi-Pelagianorum sententiam referre, esset verissimam, probati ex ipso S. Prosperi contextu. 1° S. Prosper exponit S. Augustino objectionem Massiliensium; « Multi,

«inquit, servorum Christi qui in Massi-
« liensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ
» scriptis quæ adversus Pelagianos hærc-
» ticos condidisti, contrarium ¶ ..'nt Pa-
« trum opinioni et ecclesiastico r, 'i ni,
« quidquid in eis de vocatione elect.
» secundum Dei propositum disputasti. »

Et paulo infra : « Obstationem suam vo-
it instate defendunt ; et ea quæ de Epistola
» Pauli Romanis scribentis ad manifesta-
» tionem divinæ gratiæ provenientis elec-
« torum merita proferuntur, a nullo un-
it quam ecclesiasticorum ita esse intellecta
» ut nunc sentiuntur, affirmant. » Ac tan-
dem multis interjectis resumens eandem
objectionem quam prius ex parte Semi-Pe-
lagianorum proposuerat, petit a S. Augus-
tino illius solutionem : *Illud etiam fin-*
quit, qualiter diluatur, quæsumus, pa-
tienter insipientiam nostram ferendo de-
monstres, quod retractatis priorum hac
de re opinionibus, pene omnium par in-
venitur et una sententia qua propositum
et prædestinationem Dei secundum præes-
dentiam receperunt. Quis non videt S.
Prosperum in his tribus textibus eundem
referre sensum? In prioribus objectionem
proponit, in posterioribus ejus solutionem
petit. Et hæc fuit ratio cur eandem objec-
tionem repeteret, quod non debuisset la-
tere Tournely, cum id obvie se prodaret. Sed
etsi hæc ratio repetendi non adesset, nul-
latenus est insolitum eandem objectionem
pluries in eodem scripto diversis termi-
nis exponere, ipsemet S. Prosper ante ver-
ba objecta jam bis eandem objectionem
exposuerat, *ut patet ex textibus citatis* ;
indene inferret Tournely S. Prosperum
secundo loco proprio nomine loqui? ideo-
ne jure petet : *id quid eandem querimo-*
niam rursus repetere? At dixit S. Pros-
per : *Quæsumus, insipientiam nostram*
ferendo monstres. Quid inde? S. Pros-
perum suo nomine loqui. Fallor si, non
dico dialecticus, sed vel homo lex iter sen-
satus admittat hanc consequentiam. S. Pros-
per objectioni Semi-Pelagianorum solven-
dæ se putans imparem, recurrit ad S. Au-
gustinum, eam ipsi exponit, et humiliter
fatendo suam ignorantiam, rogat ut de-
monstret quomodo sit diluenda et solven-
da. Ex <||io palam sequitur quod S. Pros-
per non credat objectioni, non eam refcr.it
ut propriam sententiam, nec proprio no-

mine loquatur ; sed e contra quod eam re-
putet falsam, cum ejus solutionem requi-
rat. Rem totam familiar exemplo accipe.
Honorati Tournely discipulus in variis
concertationibus cum Calvinistis circa præ-
sentiam realem, plures audivit objectiones,
quarum quasdam difficiliore prosertim
petitas ex scriptis priorum Patrum, non
salis expedite resolvit; recurrit ad magis-
trum, ei totam concertationum seriem re-
citatur; semel et iterum præcipuas objec-
tiones in quibus difficultatem patitur expo-
nit, ac tandem fatendo suam ignoran-
tiam, ipsum precatur ut ipsi demonstret
quomodo hæ objectiones diluantur. Quis
sanæ mentis inde inferat hunc Tournely
discipulum venenum objectionis Calvi-
niantis ebibisse, ipsam ut suam senten-
tiam proponere et proprio nomine loqui,
et non e contra ipsam reputare falsam,
cujus solutionem quaerit? Ita in nostro
casu.

Sed urget iterum Tournely. Catholica
omnino videtur sententia veterum, qualis
a S. Prospero verbis citatis refertur : ergo
distincta erat a Semi-Pelagiana doctrina.
R. sententiam, non veterum, sed quæ a
Semi-Pelagianis affingebatur veteribus,
quamque refert S. Prosper verbis citatis,
non esse magis catholicam quam Semi-Pe-
lagianorum; quia erat omnino eadem.

Verum tandem morem geramus Tournely,
et juxta ejus monitum, diligenter
observemus num revera huic S. Prosperi
postulationi nihil responderit S. Augusti-
nus. Id fidenter et ut indubitatum affirmat
magister Parisiensis. Ego e contra fiden-
ter affirmo non unam, sed quadruplicem
responsionem S. Aug. adhibuisse huic S.
Prosperi postulationi et Semi Pelagianorum
objectioni, ut a se novitatis maculam
qua illi eum aspergebant, amoveret : sint
judices qui habent oculos, et legere sciunt,
et volunt.

Primam responsionem repetit S. Augusti-
nus ex consensione suæ doctrinæ cum
Apostolo, quam consensionem sexcentis,
ut ita dicam, locis ex variis Apostoli epis-
tolis, et maxime ex Epistola ad Romanos,
probat totius libris de Prodest. Sancti et de
Dono Persever.

Secundam responsionem affert ex preci-
bus quas Ecclesia ab exordio fudit ; de qui-
bus hæc habet cap. 25 de Dono Persever.

« Utinam tardi corde et infirmi (scilicet
 » Massilienses qui opponebant ex S. Pros-
 » pero scripta priorum Patrum), qui non
 » pos-uut vel nondum possunt S. Scrip-
 » turas vellorum expositiones intelligere,
 » sic audirent vel non audirent in hac
 » quæstione disputationes nostras, uti ma-
 » gis intuerentur orationes suas quas sem-
 » per habuit et habebit Ecclesia ab exor-
 » diis suis, donec finiatur hoc sæculum...
 » Quis autem sibi unquam non oravit, ut
 » in Domino permaneret... Nec oraret Ec-
 » clesia ut perseveraret in fide Christi...
 » nisi crederet Dominum sic in potestate
 » habere cor nostrum, ut bonum quod non
 » tenemus nisi propria voluntate, non ta-
 » men teneamus nisi ipse in nobis opere-
 » tur et velle... Ille itaque dicat Ecclesiam
 » aliquando in fide sua non habuisse ve-
 » ritatem prædestinationis hujus et gratiæ,
 » quæ nunc contra novos hæreticos cura
 » diligentiori defenditur; ille, inquam, hoc
 » dicat, qui dicere audet aliquando eam
 » non orasse vel non veraciter orasse, sive
 » ut crederent infideles, sive ut persevera-
 » rent fideles. »

Tertiam responsionem desumit S. Aug.
 ex ipsis veterum Patrum testimoniis, quos
 sibi in eadem doctrina tradenda consenta-
 neos exhibet : «Hoc scio, inquit. 19 laud.
 * libri de Dono Persev. neminem contra
 » istam prædestinationem quam secundum
 » Scripturas sanctas defendimus, nisi er-
 » rando disputare potuisse. Puto tamen
 » eis qui hac de re sententias tractatorum
 » requirunt (intelligit Semi-Pelagianos ob-
 » jicientes apud Prosperum), sanctos et in
 » fide a'que doctrina Christiana laudabi-
 » liter usquequaque diffamatos viros, Cy-
 » prianum et Ambrosium, quorum tam cla-
 » rates limoni aposuimus debere suificere. »
 Et recitatis eorum testimoniis, subjungit :
 » Sed his duobus qui sufficere debuerunt,
 » S. Gregorium (Nazianzenum) addamus et
 » tertium, » cujus referi etiam fragmentum.

Pro quarta responsione statuit S. Au-
 gustinus duas regulas, ad intelligentiam
 Patrum qui vel minus accurate de prædes-
 tinatione scripserunt ante ortam hæresim
 Pelagianam, vel dixerunt eam esse nixam
 præscientiæ.

Quantum ad primum, primam regulam
 statuit lib. de Prædest. Sanet, c. 14, ubi
 cit SS. Patres prxdsoceeres suos, antes

exortam hæresim Pekigianam, aliis errori-
 bus confutandis occupatos, <n<[i]restionem
 hanc de prædestinatione ex professo non
 tractasse quia non erat necesse, liæresi
 contraria nondum exorta ; sed solum obi-
 ter itugisse. Unde factum est ut in hoc
 mysterio nondum satis discusso, ut conti-
 git in mysterio SS. Trinitatis ante exortam
 hæresim Arianam, expressiones ininus ac-
 curatæ illis exciderent. Ob id tamen non
 minus catholice quam posteriores sentie-
 bant, siquidem licet in verbis minus accu-
 rati, reipsa tamen principium posuerunt,
 ex quo postea diligentius discusso verita-
 tes catholicæ erutæ sunt, scilicet, in nego-
 tio salutis totum ad Dei gratiam et miseri-
 cordiam esse referendum. « Quid igitur
 » opus est, inquit S. Doctor loc. cit. ut eo-
 » rum scrutemur opuscula qui, priusquam
 » ista hærcsis oriretur, non habuerunt ne-
 » cessitatem in hac difficili ad solvendum
 » quæstione versari? quod procul dubio
 » facerent si respondere talibus cogeren-
 » tur : unde factum est ut de gratia Dei
 » quid sentirent, breviter quibusdam scrip-
 » torum suorum locis et transeunter attin-
 » gerent ; immorarentur vero eis quæ ad
 » versus alios inimicos Ecclesiæ disputa-
 » bant. »

Quantum ad secundum, alteram regu-
 lam statuit præsertim c. 18 et 19 lib. de
 Dono Persev. scilicet, cos Patres qui di-
 cunt prædestinationem inniti præscientis,
 intelligendos esse de præscientia innixa
 decreto divino et non voluntati creatæ :
 talis autem præscientia involvitur in præ-
 destinatione. » Prædestinatione, inquit cap.
 » 10 de Prædest. Sanet. Deus ea præscivit
 » quæ fuerat ipse factururus. » Et de Dono
 Persev. cap. 17, quod si opera nostra bona
 non sint a Deo « prædestinata : ergo nec
 » dantur a Deo, aut ea se daturum esse
 » nescivit; quod si et dantur ctea se datu-
 » rum esse præscivit, profecto prædestina-
 » vit; » idque loto c. 18 prosequitur; et tan-
 dem cap. 19 sic concludit : « Quid ergo nos
 » prohibet, quando apud aliquos verbi Dei
 » tractatores legimus Dei præscientiam,
 » el agitur de vocatione electurum, eam-
 » dem prædestinationem intelligere? »

Eat nunc Tournely et dicat S. Augus-
 tinus nihil respondisse postulationi S.
 Prosperi. At dicet indubie S. August, in
 his omnibus quæ ex ipso protulimus, loqui

de prædestinatione ad gratiam et non ad gloriam; quia circa gratiam tantum errabant Semi-Pelagiani, quatenus dicebant eam dari merito alicujns affectus naturalis sine gratia.

Sed contra. 1° Loquitur S. Aug. de prædestinatione de qua loquitur S. Prosper cui respondet: atqui fatente et asserente Tournely, loquitur S. Prosper de prædestinatione ad gloriam: ergo.

2° Negari non potest S. Augustinum loqui saltem de prædestinatione et ad gratiam et ad perseverantiam finalem, *ut patet ex citatis et toto lib. de Dono Perseo.* atqui prædestinatio ad perseverantiam finalem est inseparabiliter annexa prædestinationi ad gloriam, cujus est ultima dispositio, nec fieri potest quod (piis prædestinetur ad perseverantiam finalem et non ad gloriam.

5° Loquitur S. Augustinus de prædestinatione ad gratiam non versatilem, non indifferentem, non pendulam a nutu liberi arbitrii, non expectantem ejus consensum, sed ad gratiam vi sua hujus consensus effectricem, ad gratiam quæ facit inclinabiliter ut velimus et faciamus, quæ aufert cor lapideum et inobediens, et dat cor carneum et obediens, quæ aversas convertit voluntates, quæ ex nolentibus facit volentes, quæ a nullo corde duro respuitur, quia ad hoc datur ut cordis durities auferatur; quæ tandem insuperabiliter movet voluntatem: hæc omnes sunt phrases S. Augustini: atqui prædestinatio gratuita ad hujusmodi gratiam penitus evertit systema Tournelianum, et necessario infert prædestinationem[®] gratuitam ad gloriam; nulla enim ratio reddi potest cur Deus uni potius quam alteri conferat gratiam sic per se efficacem boni operis et perseverantix, nisi quia gratuito hunc et non alium elegit ad gloriam.

Id rationem Tournely[^] falsum est Scitum Pelagianos in hoc tantum errasse, quod dicerent gratiam dari merito alicujns affectus naturalis sine gratia; imo an ita senserint Semi-Pelagiani disputant theologi: sed et in hoc errabant, quod dicerent prædestinatii, nem ad gloriam fieri ex prævisa perseverantia finali viribus arbitrii, sub idjutorio tamen gratiæ versatilis seu permissæ libero arbitrio, ut refert S. Prosper verbi* ab ipso Tournely citatis initio Inijus'.

Post hanc generalem objectionem male structam ex verbis S. Prosperii, descendit doctor Molinianus ad particularia Patrum testimonia. Itaque

Objicit 2° S. Ambrosium qui, lib. 5 de Fide cap. 6, ad ista Apostoli verba: *Quo*» *præscribit et prædestinaeil*, dicit: « Aon » enim ante prxdestinavit quam prxscivit; » sed quorum merita præsch it, eorum prx- » mia prxdestinffvit; » S. Hieronymum Epist. 103 ad Hibidiam cap. 10: « Aon » salvat irrationabiliter et absque judicii » veritate, sed causis præcedentibus; quia » alii non susceperunt Filium Dei. alii autem recipere sua sponte voluerunt... Ex » quo ostenditur non.... » gentes eligi sed hominum voluntates; S. Chrysost. Horn. 8 in cap. 25 Mattb. « Nam antequam nati » sitis, quia sciebam vos hujusmodi futuros (*scilicet sanctos*), hæc vobis a me præparata sunt. »

Præmissa duplici responsione S. Augustini de qua paulo ante: prima, priores Patres ante ortam hæresim Pelagianam, quæstionem hanc obiter tantum attigisse, ideoque non mirum si quædam eorum expressiones sint minus accuratæ, quamvis revera principium ex quo prædestinatio gratuita eruitur asseruerint; secunda, ipsos loqui de præscientia fundata in decreto divino et non in voluntate versatili, quæ præscientia includitur in ipsa prædestinatione, ideoque in illis per præscientiam intelligendam esse prædestinationem: hac, inquam, duplici responsione præmissa,

P. 5° SS. PP. loqui de prxdestinauoné in ordine excutionis præconceptæ; quia sic spectata, est nobis notior et ad commendanda bona opera aptior: non vero de prædestinatione in ordine intentionis. Hanc enim profundioræ quæstionem, quam discutere S. Augustinum coegit hæresis Pelagiana, vix aut ne vix attigerunt: quod patet ex ipsis Semi-Pelagianis qui, cum veterum Patrum monumenta diligentissime scrutati fuissent, conqueruntur apud Hilarium, in Epist. ad S. Aug. ipsum novam hanc quæstionem frustra movisse, quam nullus Patrum ante ipsum movisset, et sine (pia gratiam populis utiliter prædicabanL Insistebant ergo S\$. Patres prædestinationi spectalæ secundum ordinem cxe< titionis volita? : quia, ut dixi, sic spectata, nobis est notior et ad commendanda merita ap-

tior. Qua etiam ratione multi qui post hæresim Pelagianam tractatus asceticos scripserunt; in quo nos ipsi et qui nobiscum consentiunt, quamvis pro aris et focis prædestinationem gratuitam in ordine intentionis defendamus; dum tamen e sacro pulpito populos ad bona opera hortamur, prædestinationem secundum ordinem executionis spectamus, et easdem expressiones adhibemus quas adhibuerunt veteres Patres. Quia prædestinatio sic spectata pendet a bonis operibus, nec nisi post illa et propter illa premium confert et conferre decernit; coque sensu vere dicitur neminem prædestinari ad gloriam nisi propter prævisa merita.

Responsionem hanc quamvis verissimam et fundatissimam, Honoratus Tournely pro sua in nos modestia, vocat *absurdam* et laudatis Patribus repugnantem; quia cum ipsi loquantur de prædestinatione ab æterno in mente Dei, fingit nos respondere illos loqui de prædestinationis executione in tempore. At ipsi ultro condonamus, quia peregrinus in schola Thomistica non novit distinguere inter decretum sternum prædestinationis exequendæ et ipsam ejus executionem temporalem; dumque loquimur de prædestinatione secundum ordinem executionis, statim putat nos loqui de ipsa ejus executione temporali: quæ si illi licuisset distinguere, sicut ipsi scholarum nostrarum tyrones distinguunt, non *absurditatem*, sed veritatem in responsione reperisset.

§ III.— *Soli uni ur objectiones ex S. Augustino et ejus discipulis.*

Agnoscat Tournely insignes Jesuitas, Petavium, Maldonatum et alios, candide fateri S. Augustinum docere prædestinationem ad gloriam esse gratuitam et ante merita gratiæ prævisa; alios vero contendere S. Aug. de una disputasse prædestinatione ad gratiam adversus Pelagianos et Semi-Pelagianos, non autem de prædestinatione ad gloriam, nisi obiter et quasi aliud agendo. Quodvis dicatur, non juvat causam quam hic suscipit Tournely; ipse enim nihil non tentat, corrasit undequaque S. Augustini testimoniis, ut probet S. doctorem aperte et constanter docuisse prædestinationem ad gloriam esse ex prævisis meritis: quamvis prius dixerit, ut vidimus § præced. hanc quæstionem esse extraneam proposito S. Augustini, nec ipsi cum Pelagianis et

Semi-Pelagianis fuisse controversiam de prædestinatione ad gloriam exprævisis meritis gratiæ, sed tantum de prædestinatione ad gratiam.

Objicit itaque 1° Tournely. S. Augustinus præscientiam semper præponit prædestinationi!, aut eam cum illa sic conjungit, ut etiam ipsius definitionem ingrediat; imo et ipsa prædestinatio simpliciter præscientia ab ipso denominatur. Ergo.

B. falsitatem primæ partis antecedentis palam demonstrant quæ mox recitavimus in assignanda secunda regula, tradita a S. Augustino pro intelligentia Patrum; ubi dicit præscientiam fundari in prædestinatione; prædestinationem esse causam præscientiæ, et per præscientiam apud sanctos Patres intelligi debere prædestinationem.

Quod autem S. Augustinus sæpe conjungat præscientiam cum prædestinatione, non favet, sed nocet Tournely. Non enim loquitur S. Aug. de scientia media, seu scientia innixa voluntati creatæ, a qua expectet et repetat suum objectum, sed de scientia fundata in ipso divino decreto, quæ est effectrix bonæ voluntatis, quæque proinde includitur in prædestinatione; et ea ratione S. Aug. vocat quandoque prædestinationem præscientiam, quandoque præscientiam prædestinationem.

Objicit 2° Tournely. S. Augustinus lib. de Dono Persev. cap. 17, 19, 21, 22, docet non magis per prædestinationem lædi libertatem quam per præscientiam: ergo supponit præscientiam esse præviā prædestinationi*!.

B. N. conscq. S. Aug. argumentatur a pari contra Semi-Pelagianos, qui dicebant ex prædestinatione perimi libertatem, sicut nos arguimus contra Tournely et alios Molinistas qui idem argumentum nobis objiciunt. Dicit ergo S. Ductor quod, sicut præscientia quam admittebant Semi-Pelagiani, quamvis sit certa et infallibilis, non tollit libertatem: ita nec prædestinatio, licet sit certa et infallibilis, eam non tollit: unde argumentum Tournely magis ipsi nocet quam favet. Quod objicit tertio loco, redibit infra.

Objicit 3° Tournely. S. Aug. lib. 2. de Peccat, Meritis et Remiss, cap. 29, dicit: « Idem ipse Dominus noster hanc suam me* dclam > *cilicet remissionem peccatorum.*

SOI.VUNTUR OBJECTIONES CONTRA ÜTRAMQUE .e

» nullis humant generis temporibus ante Hilliimim futurum iudicium denegavit, › quos percertissimam præscientiam ctjus- • tissimam beneficentiam secum regnatos in vitam prædestinavit æternam. » Duo hic, inquit doctor Sorbomcus, conjungit S. Aug. ad rem nostram decretoria, præscientiam et justissimam beneficentiam, secundum quam Deus nonnullos ad vitam æternam prædestinavit. Observat tamen , postremos editores operum S. Aug. loco *justissimam* legere *futuram*; quæ correctio, cum non sit probabile esse factam absque fundamento, multum minuit efficaciam argumenti decretorii. *Sed dato* legendum esse *justissimam*.

fi. hæc duo decretoria uno flatu dissipari, dicendo S. Aug. loqui de prædestinatione in ordine exeeutionis præconcep- læ, juxta quem Deus post et propter merita prævisa, non per scientiam mediam, sed per scientiam horum meritorum effec- tricem, destinat ad gloriam ut coronam jus- titiæ , sicque per præscientiam et justissi- mam beneficentiam.

Obj. 4° Tournely. S. Aug. Serm. 7 de verbis Domini cap. 10, dicit : « Quos vo- • luit Deus, hos elegit. Elegit autem sicut » dicit Apostolus, et secundum suam gra- » fiam, et secundum illorum justitiam. » Et postea Deumsicloquentem inducit: « Ergo in illos elegi, quia vidi mentes illorum de » me præsumentes, non de se. »

fi. primis laudati textus verbis non ju- vari, sed everti sententiam Tournely, cum S. Augustinus nullam aliam rationem af- ferat cur Deus aliquos elegerit, quam ip- sius voluntatem : *Quos voluit, hos elegit*. Per sequentia au:em verba docet S. Au- gustinus, quod nos perpetuo inculcamus, duplex distingui virlualiler in Deo decre- tum prædestinationis, alterum intentivum, alterum exeeutivum : *Elegit secundum suam gratiam*; en decretum intentivum proveniens merita : *et secundum illorum justitiam*; en decretum exeeutivum sup- ponens merita. De quo decreto intelligenda sunt ultima verba laudata.

Objicit S° Tournely. S. Aug. Pclagia- nis contendentibus prædestinationem ad gloriam fieri ex meritis, assentiri non re- cusat, modo agnoscant merita illa per gra- tiam comparari. « Si merita nostra, inquit › lib de Grat. et Lib. Arbit sic inlcUige-

n reni, ul etiam ipsa dona Dei esse agnos- # cerent , non est reprobanda ista sen- n tentia. «

/K'. Sic et nos dicimus et sentimus cum S. Aug. si Tournely agnosceret merita nos- tra esse ex omni parte dona Dei, ejus sen- tentia non esset reprobanda ut contraria S. Script.et Patribus, sed tantum utminuscon- sona rationi. At vero, juxta systema scien- tiæ mediæ cujus Tournely est perpetuus fautor ct adulator,contendimus id quod præcipuum est in meritis nostris, nempe consensum voluntatis in bonum, non esse donum Dei, *ut alias late probavimus*.

' *Objicit* 6° Tournely. S. Aug. lib. 1 ad Simplic. q. 2, expendens, verba illa Apos- toli ad Rom. 9 : *Ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operi- bus, sed ex vocante dictum est : Major serviet minori* : inter alia dicit : « Non quia » invenit Deus opera bona in hominibus » quæ eligat, ideo manet propositum jus- n tificationis; sed quia illud manet ut jus- » tificet credentes, ideo invenit opera quæ jam eligat ad regnum cœlorum.... Non » tamen electio præcedit justificationem, # sed electionem justificatio; nemo enim » eligitur nisi jam distans ab illo qui reji- » citur : unde quod dictum est, *quia ele- # git nos Deus ante mundi constitutio- » nem*, non video quomodo sit dictum nisi # præscientia. » Ex quibus apparet eviden- ter juxta S. Aug. prædestinationem ad gra- tiam esse gratuitam, prædestinationem vero ad gloriam esse ex electione merito- rum. Hoc argumentum quasi esset invic- tum, plurimum extollunt adversarii.

Sed imprimis illud videtur præposlerum, ut jam alibi observavi, adversarios conti- nuo recurrere ad libros S. Augustini Sim- pliciano inscriptos, quos adhuc juvenis et ante ortam Pelagii hxrctsim elaboravit, præ- sertim cum insignes auctores, inter quos Bellarminus, velint id quodopponiturfuisse in sequentibus operibus retractatum; *se! esto*, ut volunt alii, nihil absolute esse re- tractatum, saltem negari non potest quod , cum tunc S. Aug. nondum discusserat alti- tudinem istarumquæstionum, neque multa invenerat quæ postea ma ori diligentia in- vestigavit et reperil, plure* ›n lu> | rion- bus libris expressiones irrepserint minus accuratæ circa præsenlem materiam ; quod non parum detrahit illorum auclontati,

Confer quæ ulterius hac de re dixi de scientia media § 9, obj. 2, inst. 1. His promissis,

Quidam respondent S. Aug. facere ibi quaestionem de nomine *electionis* tantum ; et quamvis admittat praedestinationem gratuitam, nolle tamen eam posse dici *electionem*, eo quod putaret ad *electionem* requiri differentiam inter eligendum et reprobandum; cujus tamen contrarium postea agnovit et tenuit, scilicet, lib. de Praedest. Sanet, c. 17, ubi ait : *Elegit ergo Deus fideles, sed ut sint, non quia jam erant*. Et Epist. 103 ad Sixtum : *Electio gratiæ non invenit eligendos, sed facit*. Quod aperte opponitur illi alteri propositioni ex lib. ad Simpl. *Nemo eligitur nisi distans ab eo qui rejicitur*.

Despondent alii S. Aug. hæc dixisse non asserendo, sed inquirendo et disputando, quod eruitur 1^o ex illa expressione, *Non video quomodo dictum sit quia eligit nos, nisi præscientia*; id est, Non satis exploratum habeo quod est dubitantis et inquirentis. 2^o Quia quod prius videbatur asseruisse, nempe electionem Jacob fuisse ex præscientia operum, postea refellit deducendo ad inconveniens. « Si concesseris, inquit, potuisse quemdam vel » approbare vel improbare, ex eo quod » * Deus futurum esse præsciebat, conficitur » eum (Jacob scilicet) potuisse etiam ex opposi- » ribus approbare quæ in illo Deus futura » esse præsciebat; quod tamen est contra » Apostolum. » Ergo nec in isto opere constanterasseruit electionem esse ex præscientia operum. His responsionibus in sua probabilitate relictis,

B. et ut puto verius, S. Aug. illic non loqui de praedestinatione ad gloriam in ordine intentionis, sed in ordine executionis. Quod ut manifestum fiat, *nota*, quod jam alibi observavi, duplicem distinguere electionem : unam proprie dictam, scilicet electionem mediorum ; alteram minus proprie dictam, scilicet electionem personarum ad finem. Prima respicit executionem, *ut patet*. Secunda respicit intentionem, quia persona est finis cui intenditur finis qui seu cujus gratia. S. Augustinum vero loqui non de electione personarum ad finem cujus gratia, sed de electione seu volitione mediorum ad finem, *patet ex ejus contextu*. Nam dicit Ie quod non ideo Deus habeat propositum justificandi seu dandi

gratiam justificantem, quia invenit bona opera quæ eligat; sed e contra, quod ideo invenit bona quæ eligat, quia habet propositum dandi gratiam justificantem; non enim opera sunt merita et media eligibilia ad regnum, nisi ut informata gratia justificante : unde bene subdit quod electio scilicet operum seu meritorum non præcedat justificationem, sed e contra quod justificatio procedat electionem operum. Addit : *Nemo eligitur*, scilicet, ratione operum, *nisi distans ab eo qui rejicitur*; quia electio personæ ad regnum ratione operum, idem est ac electio operum ad regnum ; non enim opera sine persona eliguntur. Verissimum est autem quod in electione operum seu personæ ratione operum, quæ, ut dictum est, pertinet ad ordinem executionis, *nemo eligitur nisi distans* et distinctus *ab eo qui rejicitur*. Et hinc recte concludit quod id quod dictum est, *quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem*, non sit dictum nisi præscientia in qua hæc electio executive mediorum fuit ab æterno disposita et ordinata.

S. Augustino, inquit Tournely, jungendi sunt fidissimi ejus discipuli, S. Prosper, S. Fulgentius et S. Thomas, unde

Objicit 7^o ex S. Prospero resp. 5 ad object. Gallorum, quod reprobi *ideo prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria prævaricatione præsciti sunt*; et quædam alia similia.

B. S. Prosperum hic et alibi nihil aliud significare quam quod reprobi ideo prædestinati non sint, quia Deus præsciens et permittere volens eorum prævaricationem, noluit eos prius eripere ex hac vita: « Quod » autem, *subdit immediate S. Prosperus* » *quod tacet Tournely*, illos non eo tempore quo in fide recta et bonis moribus » erant ab hac vita abstulit, ad occulta » ejus judicia, quæ tamen nunquam sunt » injusta, referendum est. »

Objicit 8^o ex S. Fulgentio lib. 1 ad Monim. cap. 24 : « Praedestinavit illos ad supplicium quos a se præscivit voluntatis malæ vitio discessuros, et prædestinavit ad regnum quos ad se præscivit misericordiae provenientis auxilio redituros, et in » se misericordis subsequenter auxilio esse » mansuros. »

/? nos non negare Deum nascere eos quos prædestinavit ad se redituros ei in se

mansuros, sed negamus ideo prædestinasse quia præscivit ad se redituros; neque hoc dicit S. Fulgentius. *Et nota hanc responsionem*, quia multi Patres eodem modo loquuntur, et eodem sensu sunt intelligendi. Vel intellige de prædestinatione in ordine executionis, non intentionis.

Quantum ad S. Thomam, plane otiosum videtur de ejus mente disputare, cum et conclusio nostra et ratio ejus fundamentalis sint ex eo deprompte hic a. 4^o, ubi etiam addit: « Prædestinatio (scilicet fortiter maliter sumpta pro actu imperii circa inedia) secundum rationem præsupponit electionem; et prædestinatio aliquorum in salutem æternam præsupponit secundum rationem quod Deus velit illorum salutem. » Quod autem respondet Tournely, S. Thomam illic loqui de voluntate salutis, seu de prædestinatione adæquata ad gratiam et gloriam, falsissimum est. Nam S. Doctor in hoc articulo ex professo inquit de electione ad gloriam ut ad finem, et de prædestinatione ad gratiam seu ad merita tanquam ad inedia; et dicit prædestinationem ad merita præsupponere electionem ad gloriam, idque probat ea ratione invicta quam satis fuse supra exposuimus, scilicet, quod non præcipitur aliquid ordinandum in finem, nisi præexistente voluntate finis. Vide ipse, lector, textum qui cuique obvius est, et, ut mitius dicam, mirare Tournely aberrationes: videntur tamen ipsum audiamus congerentem testimonia D. Th. quibus tamen non ita fidit, ut audeat asserere S. Doctorem nobis adversari, sed *videtur*, inquit. Itaque

Opponit 1^o. S. Thom. in Epist. ad Rom. cap. 8, lect. 6, dicit: « Circa ordinem præscientiæ et prædestinationis, dicunt quidam quod præscientia meritorum bonorum et malorum est ratio prædestinationis et reprobationis, ut scilicet intelligatur quod Deus prædestinat aliquos, quia præscivit eos bene operaturos et in Christum credituros... Et hoc quidem rationabiliter diceretur si prædestinatio respiceret tantum gloriam quæ datur meritis; sed sub prædestinatione cadit omne beneficium salutare quod est homini ab æterno divinitus præparatum..... Potest tamen autem quod aliquod ex parte nostra præsupponatur, cujus præscientia sit ratio prædestinationis, nihil est aliud

» quam ponere gratiam dari ex meritis. » Manifeste hic distinguit S. Doctor prædestinationem adæquatam ab inadæquata, quæ est tantum ad gloriam, et istam ex prævisis bonis operibus fieri, ait rationabiliter posse dici.

2^o In cap. 1 Epist. ad Ephes, lect. 1: « Potest, inquit, esse aliquid creatum ratio voluntatis divinæ ex parte voliti, si cut dum vult coronare Petrum quia legitime certavit. »

3^o In 1 sentent, dist. 41, a. 5, ad 5: « Dicendum, inquit, quod in intellectu prædestinationis includitur voluntas consilii sequens quæ respicit opera, non quasi causam voluntatis, sed sicut causam meritariam gloriæ. »

4^o 1 p. q. 23, a. 5^o, obiter de prædestinatione ad gloriam sic loquitur: « Dicendum est quod effectum prædestinationis considerare possumus dupliciter: uno modo in particulari, et sic nihil prohibet aliquem effectum prædestinationis esse causam et rationem alterius..... Si cut si dicimus quod Deus præordinavit se daturum alicui gloriam ex meritis. »

Ad primum, inde astrui potius quam destrui prædestinationem gratuitam ad gloriam. Equidem verissime dixit S. Th. quod si prædestinatio esset tantum ad gloriam et non ad merita, ita ut supponeret ex parte nostra aliquid necessarium ad gloriam, quod non daret, sive bonum opus, ut volebat Pelagius; sive initium boni operis, ut dicebant Semi-Pelagiani; sive bonum usum gratiæ, ut censent Molinistæ: tunc non esset gratuita, quia deberet supponere et prævidere istud necessarium ex parte nostra non defuturum. At supposito quod prædestinatio non sit tantum ad gloriam, sed etiam ad merita, ita ut nihil sit in nobis conducens ad gloriam quod non sit donatum a Deo et effectus prædestinationis, ut hic et alibi constanter docet S. Th., sequitur quod prædestinatio ad gloriam non sit ex prævisis meritis, sed e contra quod hæc merita sint effectus prædestinationis ad gloriam, quatenus nemo confert merita ad finem, nisi ex intentione finis.

Ad secundum et tertium, B. ibi sermonem esse de prædestinatione in ordine executionis.

Ad quartum, B. inde Tournely non juvari, sed potius jugulari si textus integer

referatur, et quæ caute resecuit restituatur. Dicit ergo S. Doct. « Effectum prædestinationis considerare possumus dupliciter: uno modo in particulari, et sic nihil prohibet aliquem effectum prædestinationis esse causam et rationem alterius. » Hic sistit Tournely. Prosequitur S. Th. « Posteriorem quidem prioris secundum rationem causæ finalis; priorem vero posterioris secundum rationem causæ meritoriae, quæ reducitur ad dispositionem materiæ. » Porro certum est posteriorem et ultimum effectum prædestinationis esse gloriam, et primum esse gratiam: est ergo gloria causa finalis gratiæ, et gratia est causa dispositiva subjecti seu medium ad gloriam. Dixerat autem art. præced. et omnibus notum est, finem prius intendi quam media, et non intendi propter media, sed media propter finem: unde subdit *Sicut si dicamus quod Deus præordinavit se daturum alicui gloriam ex meritis*: non dicit præordinavit ex meritis seu propter merita, sed scilicet daturum ex meritis seu per viam

meriti, ita ut *ex meritis* efficiat *to dare* *to præordinare*; sicque merita ingrediantur hanc præordinationem, non ut molivum, sed ut effectus: *Et quod præordinavit se daturum alicui gratiam ut mereretur gloriam*; scilicet, posita secundum ordinem intentionis gratuita præordinatione dandi gloriam ut coronam per viam meriti, præordinat secundum ordinem executionis dare merita quæ subjectum dignificent et disponant ad obtinendam illam gloriam ut coronam et præmium: sicque a primo ad ultimum juxta S. Th. in ipso textu objecto, prior est in Deo electio ad gloriam quam prædestinatio ad merita; consequenter electio ad gloriam in se non est ex prævisis meritis, sed mere gratuita.

Occurrit hic observandum quod, cum opponitur Tournely auctoritas S. Th. ex hoc art. 3, respondents. Doctorem tam in hoc art. quam in tota quæst. 25, tractare de prædestinatione adæquata ad gratiam et gloriam, et non de prædestinatione inadæquata ad solam gloriam, de nova hic est quæstio,* et quæ ideo inde opponitur, ad rem præsentem non facere. Sed cum inde putat aliquid sibi favere, tunc juxta ipsum S. Thomas de prædestinatione

inadæquata aii gloriam *obiter* tractat at Quoniā pari jure ego dicam, S. Thomam, dum illud solemne pronuntiat eodem art. 5, ad 5: *Quare hos elegit in gloriam et illos reprobavit, non habet rationem nisi divinam voluntatem*, etiam obiter tractare de prædestinatione inadæquata ad gloriam? Hoc non negat Tournely; sed respondet S. Thomam loqui de prædestinatione et reprobatione comparata, unius nempe præ alio, et ita concedit non habere rationem nisi divinam voluntatem. At hoc ipsum est quod dicimus et intendimus; non enim est quæstio tantum cur Deus aliquos in genere eligat ad gloriam et aliquos non eligat, sed est etiam quæstio cur hunc potius quam illum, cur Petrum potius quam Judam eligat ad gloriam, an quia prævidit merita futura in Petro quæ non prævidit in Juda; an contra sit ex sola et gratuita voluntate: hoc ultimum asserit S. Thomas, hoc concedit Tournely: ovid ultra quærimus?

§ IV. — *Solvuntur objectiones a ratione.*

Objicit 1º Tournely. Deus intendit prædestinatis gloriam ut coronam et præmium: atqui corona et præmium non potest intendi nisi propter merita: ergo. *Prob. min.* Corona et præmium dicit necessario ordinem ad merita non minus quam pater ad filium. Ergo.

Ji. Data majore, At. min. Deus enim voluntate antecedente intendit omnibus gloriam ut coronam; etenim omnes ordinat ad gloriam per merita obtinendam, et tamen, latentibus etiam adversariis, eam non intendit propter merita prævisa. *Id probat. D. ant.* Corona et præmium dicit necessario ordinem ad merita ut ad effectum vel molivum, C. semper ut ad molivum, IV. In ordine intentionis dicit ordinem ad meritum ut ad effectum, quia Deus intendit gloriam ut obtinendam per merita, et quia si vult finem vult merita; in ordine autem executionis dicit ordinem ad merita ut moventia: unde in ordine intentionis merita sunt causata, in ordine executionis sunt causantia; quod enim primum est in intentione est ultimum in executione, ei quod est ultimum in intentione est primum in executione. Sic, ut lex agonis ex mera benevolentia vult uni athletarum præ aliorum præmium propterea

SOLVUNTUR OBJECTIONES CONTRA UTRAMQUE ETC.

tum certaminis, et ideo vult ut certet, et in quantum est in se, ut vincat : palam est quod certamen seu victoria non sit causa cur ipsi [primo intendat præmium ; sede contra ex eo quod intendat ipsi præmium, vult quod certet et vincat ; sicque certamen ingreditur hanc primam intentionem ut ejus effectus tantum, et non ut ejus molivum, quamvis tamen non velit conferre in re præmium nisi post partam victoriam et propter victoriam. Ita Deus gratuita bonitate vult quibusdam præ aliis gloriam per merita consequendam, et inde vult et præparat merita quibus eam consequantur, juxta illud S. Prosperi lib. 2 de Vocat. Geni. *Deus his quos elegit sine meritis, dat unde ornantur ex ineritis*. Merita, ut patet, sunt effectus primæ intentionis et molivum executionis. Est tamen disparitas quod, cum judex non det vires, industriam et victoriam, non possit nisi inefficaciter velle præmium ante praevisam victoriam : at Deus cum ipse conferat merita, potest velle efficaciter gloriam ante illorum prævisionem.

Inst. Quod intenditur ut corona et præmium, intenditur ut debitum justitiæ : ergo supponit merita ut motiva et causantia.

B. D. ant. Quod intenditur ut corona et præmium, intenditur ut debitum justitiæ exercendæ in ordine executionis, *C. ant.* ut debitum justitiæ exercitæ in illo ordine intentionis, *IV. ant.* Deus enim, ut jam diximus, gratis vult dare gloriam, sed non vult dare gratis ; seu independenter a meritis vult dare, sed non vult dare sine meritis. Sic rex gratis ex mera liberalitate proponit dare præmium victori in certamine, non tamen vult dare gratis, sed propter victoriam ; et ibi exercetur justitia, non vero in prima intentione quæ est mere gratuita.

Urgebis. Sic se habet præmium ad meritum sicut pœna ad culpam : atqui Deus non vult pœnam nisi supposita culpa : ergo nec præmium nisi suppositis meritis.

B. D. maj. Sic se habet præmium ad meritum sicut pœna ad culpam, et præmium et pœna eodem modo se habent in ratione boni, *A. maj.* et diverso modo se habent in ratione boni. *C. maj.* Pœna enim ut pœna simpliciter, non est bona, sed tantum ex suppositione culpæ quæ, tum non sit etiam bona, non potest esse a

Deo volita. Unde repugnat quod primo Deus velit pœnam et propter illam velit culpam. At et præmium et meritum sunt simpliciter bonum, et utrumque est a Deo ; cum autem præmium sit finis et majus bonum, Deus primo illud intendit, deinde merita ut media ad illud.

Si petas an non possit saltem Deus primum intendere merita, deinde propter merita intendere gloriam : *B.* non posse, supposito quod velit merita ut media an gloriam tanquam ad finem ; quia medium ut tale non est volibile nisi ex intentione et amore finis : undo si intenderet meritum ut medium ante finem, esset mediam et non esset, quod est contradictorium.

Objicit 2° Tournely. Deus eo modo real) æterno praeordinat « pio modo eas facit in tempore : atqui confert in tempore gloriam prædestinatis propter merita : ergo ab æterno praeordinavit conferre propter merita.

B. Concedo totuni. Revera enim Deus ab æterno praeordinavit conferre in tempore gloriam propter merita, non tamen propter merita praeordinavit, sed gratuita voluntate. *Claritatis gratia, D. maj.* Deus eo modo res ab æterno praeordinat « pio modo eas facit in tempore, si modus in utroque membro afficiat ordinem executionis, ita ut sensus sit, Deum eodem modo velle ab æterno res exequi in tempore quo modo eas exequatur, *C. maj.* si modus in primo membro afficiat ordinem intentionis et in secundo ordinem executionis ; ita ut sensus sit, res eundem ordinem habere in intentione Dei et in executione, et quod primum est in executione sit etiam primum in intentione, *N. maj.* Id enim est impossibile, cum in omni agente id quod primum est in executione necessario sit ultimum in intentione, et e contra quod est primum in intentione sit ultimum in executione. Unde licet Deus in tempore conferat gloriam propter merita prius posita, non tamen voluit gloriam propter merita prius volita ; sed propter gloriam primo intentam voluit dare merita ut media ad illam, sicque voluit ut in tempore media præcederent, et propter illa tanquam propter dispositioes digniliter personam, conferretur gloria : sicque gloria quæ est prima in intentione Dei prædestinantis, est ultima in tempore in ordine executionis.

Instat Tournely. An non quædam voluti pugna et contradictio in Deo videtur, si vellet gloriam gratis simul destinare, et eandem tanquam mercedem et præmium rependere? Nonne pugnat rem eandem simul et eodem instanti rationis, et ex pura misericordia, et ex justitia destinari?

/?. nullam hic esse pugnam aut contradictionem nisi in mente Tournely, qui non distinguit inter gratis velle dare gloriam et velle dare gloriam gratis. Deus gratis et non propter merita vult dare gloriam, non tamen vult dare nisi per merita et propter merita; et hæc nullatenus inter se pugnant, *ut patet ex dictis.*

Urget Tournely. Decretum quo Deus intenderet ab æterno conferre gloriam gratis, haud dubie absolutum foret et efficax: ergo vi hujusce decreti, gloria gratis concedenda esset; alioquin Deus decerneret quod non exequeretur, aut exequeretur quod ab æterno non decrevisset, atque aliud in executione præstaret, aliud vero in intentione decerneret; quæ certe invicem pugnare videntur.

B. Eadem semper chorda aberrat Tournely. Nos non dicimus Deum intendere ab æterno conferre gloriam gratis; sed dicimus Deum ab æterno gratis intendere conferre gloriam per merita et propter merita, et hoc exequitur in tempore.

Objicit 5° Tournely. Voluntas generalis et antecedens salvandi omnes stare aut conciliari non potest cum efficaci et absoluta voluntate salvandi aliquos, ante omnem meritum gratiæ prævisionem. Ergo. *Prob. ant.* 1° Quia voluntas illa Dei generalis pro salute omnium est conditionata, si nempe homines gratiæ obtemperare vulerint et mandata servare; atque in eo omnes homines sunt pares « discretio igitur et separatio non fit nisi post prævisum bonum vel malum gratiarum usum. 2° Supposita prædestinatione efficaci aliquorum ante merita, qui non sunt ita prædestinati sunt negative reprobati: atqui cohærere non potest illa reprobatio negativa aliquorum cum voluntate sincera illos salvandi: ergo. *Prob. min.* Ejusmodi derelictis et negative reprobatis, vel Deus auxilia sufficientia ad salutem largitur, vel non: si prius, ad quid, quæso, illa auxilia pro assequenda salute a qua jam sunt exclusi et ad quam pervenire nunquam possunt? si posterius, cujus uii-

litis eui ipsis hæc Dei sterilis et otiosa voluntas?

B. N. ant. Ad primam ejus prob. dico eam falso niti supposito, nimirum, voluntatem Dei antecedentem pro salute omnium esse conditionatam hoc sensu, si velint, volitione scilicet quam expectet ab innata eorum voluntate. Hanc opinionem Molinianam abunde refutavimus disseri, de voluntate Dei a. G, § 2, conclus. 3. Sed hoc sensu hæc antecedens voluntas dicitur conditionata, quod Deus velit omnes salvos fieri si non obstant altiores fines, quos attendere debet provisor universalis. Vide loc. cit.

Ad secundam prob. N. min. Adprob. C. Deum illis non electis conferre auxilia sufficientia ad salutem; et zV. ea esse inutilia, siquidem dent illis veram potentiam bene operandi et salutem consequendi, eamque de facto consequerentur si iis auxiliis sua culpa non resisterent: adeoque falsum est cos absolute ad salutem pervenire non posse, sicut falsum est prædestinatum damnari non posse. — c. 25. deverit. a. 5. — Non enim ista sunt impossibilia, inquit S. D. Deus vult istum salvari et iste potest damnari; sed ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari et iste damnatur.

Objicit 4° Tournely. Promissiones Dei vitæ æternæ sunt conditionalis; hancquippe conditionem tacitam vel expressam semper includunt, si mandata observentur. « Quasi vero, ait concil. Trid. sess. 6. can. » 20, Evangelium sit nuda et absoluta promissio vitæ æternæ sine conditione observationis mandatorum. » Ergo etiam ipsa voluntas qua Deus nobis vult vitam æternam, est conditionata. *Patet consequ.* Sicut enim promissio est signum voluntatis, ita promissio conditionata est signum voluntatis conditionalis. *Subsumo.* Atqui absurdum videtur id sub conditione promittere, quod voluntate ac decreto absoluto fieri jam debet. Ergo.

B. i» hujusmodi promissiones referri ad voluntatem Dei generalem et antecedentem de salute omnium; non enim solis electis, sed omnibus dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; sicque inde sequitur duntaxat voluntatem antecedentem esse conditionatam, al non præter eam non dari aliam specialem erga electos absolutam et efficacem,

Ç, 2° *Esto* promissiones conditionatas I referri ad prædeslinationem, ipsa etiam est condilionata, non ex parle intentionis, sed ex parte exccutionis. Quamvis enim sit absoluta et gratuita intentio dandi gloriam, non tamen dandi simpliciter et gratuito, sed dandi propter merita, sicque in executione dependenler a meritis tanquam a conditione, quam tamen conditionem ipsa praestat conferendo merita, non autem eam emendicat a consensu gratiæ versatili, ut vult Tournely cum Molinistis. Neque est absurdum promittere sub conditione, quod decreto absoluto fieri debet, si istud decretum relinquat plenam libertatem faciendi vel non faciendi.

Objicil 5" Tournely. Merita Christi debent prius videri ut applicata quædam fiat electorum prædeslinatio; scilicet, merita Christi sunt fundamentum et causa meritoria nostræ salutis: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*, Ephes. 1. Ut vero merita Christi sint fundamentum nostræ prædeslinationis, necesse est ea nobis applicari; quatenus autem nobis applicantur, et fructum salutiferum ex iis percipimus, bona in nobis producant opera meritoria vitæ æternæ. Ergo intuitu illorum Christi meritorum quæ nobis applicantur, non tantum nobis datur gloria, sed etiam decernitur ac destinatur ab æterno.

B. Quo vergat istud Tournely argumentum, vix capio. Si tantum concludat prædeslinationem nostram fieri intuitu meritorum Christi, lubens annuo; si inde inferri, ergo non est gratuita, *D.* Respectu Christi, *C.* respectu nostri, *N.* Imo licet si ex meritis Christi, non impedit quin sit absolute gratuita et ex sola Dei bonitate; quia quod Christus aliquibus meruerit et voluerit efficaciter salutem, id erat ex Dei voluntate movente et dirigente humanam Christi voluntatem: unde prædeslinatio sanctorum est semper referenda ad Dei voluntatem. Si vero intendat merita Christi, hoc ipso « pio nobis applicantur, producere in nobis opera meritoria salutis, et intuitu istorum operum nos prædestinari, *N. et insto* in infante moriente post baptismum, cui merita Christi applicantur, nec tamen in eo producant opera meritoria vitæ æternæ, igitur merita Christi nobis applicamur, cum eorum intuitu nobis conferuntur quæ nobis meruit: meruit autem nobis

Christus gloriam et gratiam. Primum nobis applicatur enim Deus eju* intuitu non eligit ad gloriam; secundum, cum nobis ejus intuitu confert gratiam per quæ opera meritoria elicimus quibus gloriam consequimur. Hic sistit doctor Parisiensis.

Posset insuper opponi quod, qui intendit finem per opera alterius libere ponenda obtinendum, non possit ipsum finem intendere efficaciter nisi præscitis illis operibus; sed id et quædam alia præoccupavimus refutando responsiones adversariorum ad primam rationem fundamentalem secundæ conclusionis.

§ V. — *Solvuntur objectiones ab inconvenientibus.*

Obj. Prædestinatio ante prævisa merita quæ sit de se efficax et infallibilis, 1° inducit fatalem necessitatem libertatis eversionem. 2° Non salis consulit aedificationi et consolationi fidelium. 3° Reddit homines segnes in negotio salutis, tollit necessitatem bonorum operum, orationum, correptionum, exhortationum, uno verbo, curam et sollicitudinem salutis. 4° Non cohæret cum voluntate sincera salvandi omnes homines. 5° Non salis congruit suavitati divinæ providentiæ et bonitatis Dei. 6° Reddit promissiones et minas Dei vanas et illusorias. 7° Ipsum facit acceptorem personarum. 8° Inducit in errores Prædestinationum.

Primum inconveniens prob. Prædestinatio absoluta ex se efficax, certa et infallibilis ad gloriam ante prævisa merita, qualem docent Thomistæ, antecedit libertatem nostram et necessario inferi ista bona opera sine quibus perfici non potest; nam si committerentur libero arbitrio, possent deficere per arbitrii libertatem, sicque non esset ex se efficax, certa et infallibilis: ergo non remanet locus libertati hominis, neque circa finem suum qui ipsi immobiliter præfixus est, neque circa media quæ necessario sequi debent ex infallibili destinatione finis.

Secundum inconveniens prob. Si Deus ante prævisa merita paucos eligat et bene innumeros relinquat, quis ad hanc terribilem sententiam non turbetur, atteratur, despondeat animum et in torporem non inducatur, merito præsumens se politis esse in magno numero reproborum quam in

parvo prædeslinationun ? E contra si audiat prædestinationem non fieri nisi post prævisa merita et expectore liberum arbitrium, esse in potestate et voluntate sua*ut si de numero salvan 'orum, tandem sortem suam sic ab eo pendere, ul per consensum gratia· versatili possit illam asserere; sedatur animus respiciens salutem suam, non ut incertam, ut in priori opinione, sed in manu sua positam , gaudet et alacris fit ad bona opera, quibus tantum beneficium assequatur. Ilac ratione Lessius dicit se potissimum fuisse motum ad hanc sententiam amplectendam.

Tertium fncont'enfcnspro&. Posita prædestmatioue ante praevisa merita,cujusque animum statim subii hoc dilemma : Vel sum prædestinatus, vel non sum : si primum, quidquid egero, etiam si de salute mea nihil sim sollicitus, infallibihtersalvabor; si secundum, quidquid egero, etiam si omnes conatus , omnem sollicitudinem adhibeam , infallibiter non salvabor : igitur sic superfluunt bona opera, orationes, exhortationes, correptiones, sollicitudo, etc., ut non noceant mala opera et salutis incuria : quid ergo superest nisi ut agam quod lubet et fruam bonis?

Quartum inconueniens pro . Quia non videtur posse stare voluntas sincera salvandi omnes cum voluntate efficaci ante prævisa merita vel demerita aliquos tantum salvandi et alios relinquendi ; ad quid enim deservit illa tam pia, tam benigna voluntas omnes salvandi, si statim occulto mysterio nullis praevisis meritis vel demeritis me relinquit et alterum assumit? Certe ludere videtur sic amans aut illudere.

Quintum inconueniens prob. Bonitas divinæ proxidentiae exigit ut omnibus necessaria ad salutem provideat, omnium curam sincere gerat, nec ullum deserat nisi prius ab eo deseratur, ut indicat S. Scriptura : *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur : suavis Dominus univervis ; ipsi cura est æqualiter de omnibus; vult omnes salvos fieri,etc.* Atqui non ita se haberet si independenter a prævisis meritis vel demeritis aliquos assumeret, alios relinqueret. Insuper cum tanta sit Dei bonitas erga omnes, si ex ejus solo nutu dependeret eorum salus, non tam foret exiguus numerus salvandorum : pendet ergo ex aliquo ex parte nostri ; cujus defectu ac-

cidit tam paucos salvari, scilicet, ex eo quod pauci consentiant gratiæ et in ea perseverent.

Sextum inconueniens prob. Posita prædestinatione ad gloriam ante prævisa merita, Deus illudit reprobis, el vana spe eos laciatur, dum ipsis promittit gloriam sub conditione perseveranti® in bono quæ ab ipso dependet, et quam non vult eis dare. Item illudit electis et vano metu eos terret,dum minatur illos excludere a regno si non perseverent in bono, cum et regnum et perseverantiam decreto immutabili et infallibili dare statuerit. Quid enim vult eos timere? Ne damnentur? id stare non potest cum prædeslinatione. Ne prædestinaliorevocetur? est irrevocabilis.

Septimum inconueniens prob. Tunc committitur acceptio personarum quando aequalibus inæqualia dantur; quod faceret Deus si independenter a prævisis ineritis, quosdam assumeret ad gloriam et alios relinqueret.

Octavum inconueniens prob. Prædestinatiani, quos temporibus nostris resuscitarunt Lutherani et Calviniste, rejiciebant prædestinationem postprævisameritautSemi-Pelagianorum errorem, et defendebant prædestinationem gratuitam ut S. Augustini doctrinam, sicut nunc faciunt Thomistes: ergo sententia prædestinationis gratuite induci tin errorem Prædeslinationiorum.

Ad hæc omnia duplicem generalem responsionem præmitlunl nostri Thomislæ. Prima est, mysteria fidei noslræ,in quorum numero reponenda est prædestinatio , non esse æstimanda ex ratiunculis mentis humanæ, sed ex revelatione divina cui submitti debet ratio. Quapropter explicanda est prædeslinationio eo modo quo magis congruit Scripturæ sacrae et traditioni : quod si quædam objiciat ratio, explicanda sunt; quod si non ita clare fieri potest, id non rebus, sed nostrae tarditati imputandum. Unde si prædestinationis gratuiteconcordiam cum aliis certis, puta,cum arbitrii libertate, satis capere non possemus , firmiter tamen tenendum foret hæc inter se necti, sed nexum esse robis impervium ; exemplo Apostoli,qui, cum prædestinationem gratuitam aperte docuisset el objecisset sibi quæ hic nobis objiciuntur. non tamen eam ideo emendat aut emollit, sed recurrit ad inscrutabilia Dei judi-

CL, et objicientem admonet quæ tenuitatis:
O homo ! tu quis es qui respondeas Deo ?

Secunda responsio generalis est, hæc omnia ferme inconvenientia fuisse objecta S. Augustino a Semi-Pelagianis: unde inferunt eandem esse S. Augustini cl Thomistarum doctrinam, quæ easdem patitur difficultates, nec propter eas esse recedendum a sententia prædestinationis gratuitæ quam, his non obstantibus, usque ad mortem defendit S. Augustinus. *His promissis, B. ad singula.*

Ad primum, B. sub prædestinationis decreto manere juxta Thomistas plenam in homine libertatem, tam circa finem scilicet gloriam quam sibi liberis actibus eligere potest aut ab ea recedere, quam circa bona opera quæ itidem facere potest aut omittere; quia, quamvis utrumque decretum antevertat voluntates nostras, et si ex se infallibiliter efficax, non tamen solum efficaciter attingit substantiam actus, ut toties diximus ex S. Th. sed etiam modum illius et causarum per quas efficitur; ita ut sub prædestinatione effectus eveniant, et causæ secundæ perinde agant contingenter et libere a se non esset prædestinationis. Eleum dicitur non fore certam si opera bona committerentur libero arbitrio, verum est de libero arbitrio sibi relicto, non vero de libero arbitrio sub directione priinæ et universalis causæ. Hoc argumentum de læsione libertatis usque ad ultimas fibras reseratum et solutum require dissertatione iræccidenti art. 4, § 2. *Et nota* quod ex hac præpostera intelligentia prædestinationis gratuitæ quam sibi fingunt adversarii, oriuntur plura ex inconvenientibus quæ objiciuntur.

Ad secundum, B. 1° hoc inconueniens pariter militare contra systema Congruistarum. Quis enim non turbetur et alteratur si audiat Deum pro suo nutu paucis dare gratiam congruam cum qua certo in bono perseverabunt, et sine qua non perseverarent, aliis autem pene innumeris denegare?

B. 2° sententiam nostram esse longe apertiorum edificationi et consolationi fidelium quam sententiam Lessii et Molinæ: quia juxta nos, hæc nostra omnipotenti Dei manui; juxta Lessium et Molinam, fragilitati nostræ committitur. Quis autem non magis fidet Deo quam sibi ipsi, si non sit super-

bus, sed humilis et infirmitatis suæ conscius? nemo enim nescit, leste S. Scriptura et propria experientia, se, quantumvis sit justus, habere in se fomitem cupiditatis et concupiscentiæ, cui si tantisper permittatur, se subducet inclinationi gratiæ et cadet: *Sensus et cogitatio humani cordi*, inquit S. Scriptura Gen. 8, *in malum pronasunt ab adolescentiasua*. Et Apost. Rom. 7 dicit de seipso: *Scio quia non habeo in me, hoc est, in carne mea, bonum*; et: *ideo aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis mere et captivantem me in lege peccati*. Unde S. Aug. lib. de Corrupt. et Grat. cap. 12, dicit quod « Si homini relinqueretur voluntas sua, ut » in adjutorio Dei sine quo (id est sufficienti) perseverare non posset, maneret » si vellet, nec Deus operaretur vellet, » inter tot ac tantas tentationes infirmitate » sua voluntas ipsa succumbet. » bi ergo, impiam, vir Christianus vere humilis et fragilitatis suæ bene conscius, inter tot et tanta vitæ pericula ac tentationes, lol Satan fraudes et passionum insultus, audiat Deum in negotio salutis perficiendo ipsi præparasse quædam auxilia indifferentia, humano sic permissa arbitrio, ut eorum usum nemini det, sed a nobis expectet, nonne statim animum despondebit et de sua salute desperabit? E contra si audiat Deum aliquos elegisse ad gloriam et pro ea infallibiliter consequenda eis præparasse fortissima et invictissima auxilia, jam spes affulgebit, se obtenturum per Dei auxilium quod sua infirmitate non obtinisset, si Deus auxilium tantum indifferentia præparasse! et eo firmior erit ejus spes. quod de humilius seniet et magis diffidet, atque in Domino magis confidet, sciens quod Deus *populum humilem salvum faciet*, et *spirantem in Domino misericordia circumdabit*. Et quamvis, hiis non obstantibus, non sit adhuc omnino certus de voluntate Dei, est tamen longe magis incertus ille sua voluntate: neque eum terret parvus numerus electorum, quia probe novit quod si homines ibi permitterentur, longe adhuc iustiores forent electi, imo nullus foret. Tota hæc solutio est S. Augustini, simili objectioni sibi facta a Semi-Pelagianis respondens; placet illum audire de iustio Persev. c. 17; “Ego, inquit, nolo exaggerare verbis meis, sed illis cogitandum

» potins relinquo, ut videant quale sit quod
 » sibi persuaserunt praedicatione prædesli-
 » nationis, audientibus plus desperationis
 » quam exhortationis afferri ; hoc est enim
 » dicere tunc de sua salute hominem de-
 » sperare, quando spem suam non in se ipso,
 » sed in Deo didicerit ponere; cum Pro-
 » pheta clamet : *Maledictus omnis qui*
 » *spem habet in homine.* » Eide Prædest.
 Sanet, cap. 11 : « Cum Ayostolus dicat, *ut*
 » *secundum gratiam fidei sit promissio,*
 » miror homines infirmitati suæ se malle
 » committere quam firmitati promissionis
 » Dei; *sed incerta est mihi,* inquis, *de*
 » *me ipso voluntas Dei.* Quid ergo? Tuanc
 » tibi voluntas de te ipso certior est, nec
 » times? *Qui videtur stare videat ne ca-*
 » *dat* : cum igitur utraque incerta sit, cur
 » non homo firmiori potius quam infir-
 » miori fidem suam, spem, charitatemque
 » committit? » Et cap. 6 de Dono Persev.
 « Tutiores vivimus si totum Deo damus.
 » Non autem nos illi ex parte, et nobis ex
 » parte committimus. »

Ad tertium, quod est argumentum pro-
 prium Libertinorum contra prædestinatio-
 nem ut sic, et Massiliensium contra præ-
 destinationem gratuitam quam defendebat
 S. Aug. Dicebant enim in Epist. S. Pro-
 spero ad Aug. *removeri omnem indus-*
triam tollique virtutes, si divina consti-
tutio humanas prævenit voluntates,
 quodque ad nauseam contra nos regerunt
 adversarii sicut Semi-Pelagiani contra S.
 Aug. jam respondi supra multipliciter. Et
 iterum nunc semel pro semper.

B. 1°, si quid valeat hoc argumentum,
 nimis probare, utique probare non dari in
 Deo præscientiam infallibilem, quam tamen
 admittunt adversarii, et quam non nega-
 runt gentiles; consequenter esse in omni
 sententia solvendum. Nam admissa Dei
 præscientia, quisque potest pariter formare
 hoc dilemma : Vel Deus scit me fore sal-
 vandum, vel non : si primum, quidquid
 egero, salvabor ; si secundum, quidquid
 egero, non salvabor : ergo quietus agam
 quod lubet. Sic S. Aug. argumentum re-
 torquebat contra Massilienses idem ipsi
 objicientes . « Ista cum dicuntur, inquit de
 » Dono Persev. cap. 13, ita nos a confi-
 » tenda Dei vera gratia, id est, quæ non
 » secundum merita nostra datur, et a con-
 • fitenda secundum eam prædestinatione

» sanctorum, detertere non debent ; sicut
 » non deterremur a confitenda præscientia
 » Dei, si quis de illa populo sic loquatur
 » ut dicat : *Sive nunc recte vivatis, site*
 » *non recte, tales vos eritis postea quales*
 » *vos futuros esse præscivit : vel boni si*
 » *bonos, vel mali si malos.* » Imo abstra-
 hendo a comparatione cum præscientia Dei,
 urget argumentum in sententia tum Con-
 gruistarum, tum Molinæ et Lessii. In sen-
 tentia Congruistarum specialiter : Vel De-
 crevit mihi dare gratiam congruam salu-
 tis, vel non : si primum, infallibiliter sal-
 vabor; si secundum, infallibiliter non sal-
 vabor. In sententia Lessii et omnium : Certo
 certius est saltem nunc esse factam prædes-
 tinalicnein, quovis modo facta sit : igitur
 vel sum prædestinatus, vel non : si primum,
 infallibiliter salvabor; si secundum, infal-
 libiliter non salvabor. Quia quovis modo
 facta sit prædestinatio, est certa et in-
 fallibilis, neque refert quod in sententia
 nostra sit infallibilis ex efficacia voluntatis
 divinæ, et in sententia Lessii ex præscien-
 tia; hoc ipso enim quod est infallibilis,
 quovis modo sit, sufficit locum habeat
 argumentum si alicubi valeat.

B. 2° istud inconveniens nullatenus se-
 qui ex prædestinatione gratuita ad glo-
 riam ; quia non est tantum prædestinatio
 ad finem, sed etiam ad media quibus obti-
 neri potest et tenet : ista autem media sunt
 cura et sollicitudo salutis, fuga mali et
 praxis bonorum operum. Tandem abest
 igitur ut prædestinatio tollat necessitatem
 bonorum operum, exhortationum, correp-
 tionum, etc. ut potius inferat sollicitudi-
 nem et curam istorum omnium, quibus
 prædestinatio in executione debet perfici
 et sine quibus non perficeretur : sicut quia
 Deus prædestinando futuram messem, præ-
 destinavit simul culturam agri, incumbit
 agricolæ cura et sollicitudo bene colendi
 agrum, ut inessem obtineat, et insulsus ab
 omnibus haberetur si diceret : Vel Deus
 decrevit futuram inessem, vel non : si pri-
 mum, etsi non colam agrum nec seram,
 erit messis; si secundum, etsi colam agrum
 et seram, non erit messis : ergo otiosus
 manebo. Alia circa has solutions require
 supra art. 5 hujus dissertat ubi etiam ha-
 bes scrupulum Tournely resolutum.

Ad quartum, B. 1° esse solvendum a
 Congruistis quomodo potest stare voluntas

sincera salvandi omnes cum voluntate, independenter a ineritis vel demeritis, denegandi pluribus gratiam congruam, sine qua nunquam salvabuntur.

Ji. 2° hanc utramque voluntatem Dei pietati et providentiæ generali convenire et simul inter se optime cohærere. Convenit namque pietati et bonitati Dei tanquam optimi Patris, ut omnibus creaturis intellectualibus qua talibus, velit suum ultimum finem, qui est visio beata; et hæc est pia et sincera voluntas omnes salvandi. At quia hæc creatura intellectualis aliunde est defectibilis, convenit provisorii universali ut permittat aliquando labi et deficere; hoc enim ad conditionem naturæ defectibilis spectat ut aliquando deficiat, et ad divinam providentiam ut non destruat sed servet modum agendi creaturarum: idque requiritur non solum ad bonum et pulchritudinem universi, sed ut detur locus justitiæ in vindicta deficientium, elucescat misericordia in præservatione electorum, omnibus appareat quam gratuitus, quam sublimis scilicet ille finis, quam Deo proprius, humilibus pervius et superbis impervius, et propter alios fines ipsi notos. Nihil ergo minus sincerum, nihil repugnans est in his duabus voluntatibus. Et hinc »

z Ad quintum patet responsio. Perlinet enim ad suavitatem divinæ providentiæ, ut unicuique provideat juxta cujusque conditionem, proindeque ut ex rebus defectibilibus quasdam permittat deficere, alias præservet a defectu; ut in his appareat virtus gratiæ, in illis conditio naturæ. Sicque respondent adversarii dum ab ipsis quaeritur cur Deus permittat peccatum, cum posset illud impedire: Quia, inquiunt, sic, fert suavis Providentiæ, ut liberi arbitrii conditio servetur.

Ad id quod additur quod, cum Deus sit infinite bonus, si salus nostra ex ejus solo nutu penderet, non tam foret exiguus numerus salvandorum. *Ji. N. sequelam* licet Deus sit infinite bonus, ejus tamen bonitatis elusio sic temperari debet, ut serveatur conditio naturæ defectibilis, detur locus justitiæ, alia attributa manifestentur et salventur exteri fines provideulix generali, ut dictum est: unde quod non omnes autem plures salvet, non derogat divini boni lati, sed indicat ordinatam esse

bonitatem. Et ita iterum respondere tenentur adversarii, certum est enim in omni sententia quod Deus posset omnes salvare; quod si non faciat, non ipse causa est, sed aliquis defectus ex parte nostra, quem quidem potest auferre, sed quem vel auferat non exigit sapientissima et ordinatissima ejus bonitas. Addo quod in sententia adversariorum, juxta quam Deus non præparat nobis nisi auxilia sufficientia, sic permissa libero arbitrio ut non dent, sed exportent ejus consensum, non solum pauciores, sed nulli forent salvati, *ut patet ex resp. ad secundum inconveniens*, in hoc autem, juxta nos, maxime relucet divina bonitas, quod iis quos elegit fortissima et invictissima conferat auxilia, quibus certissime perducantur ad salutem.

Ad sextum, A. 1° istud inconveniens pariter esse solvendum et a Congruistis et a puris Molinistis. A Congruistis, quia supposito quod Deus decreverit dare uni gratiam congruam perseverantiæ finalis et non alteri; primo asserta est assecutio gloriæ, alteri asserta est exclusio a gloria: illudit ergo primo dum minatur excludere a regno si non observet mandata; illudit alteri dum ipsi promittit regnum si usque ad finem servet mandata, cum sciat certo, et illi certo servaturum, et istum certo non servaturum finaliter mandata. A puris Molinistis, quia, ut dictum est, certo nunc facta est prædeslinatio, quoquo modo facta fuerit, et qui sunt prædestinati certo salvabuntur, qui non sunt, certo non salvabuntur: illudit ergo Deus prædestinatis dum minatur eos excludere a regno si non perseverent in bono, illudit et reprobis dum eis promittit regnum si perseverent in bono; cum certum sit et infallibile prædestinatos perseveraturos, et reprobos non perseveraturos.

Ji. 2° hoc inconveniens nullatenus sequi ex prædestinatione gratuita si supponatur, ut res est: 1° neminem esse certum se esse de numero prædestinatorum; 2° prædestinationem in executione pendere a liberis et bonis operibus atque perseverantia in illis usque ad finem; hominem sub prædestinatione gratuita eque gaudere libertate ad bonum vel malum ac non esse prædestinatio, ut modo dicam alibi pluries probavimus; 4° humilibus et deserventibus, in Domino autem

confidentibus concedi regnum, superbis et in se confidentibus denegari. His, inquam, suppositis, neque Deus illudit reprobis suis promissionibus, neque electis suis minis. Non reprobis promittendo eis regnum sub. conditione bonorum operum, quia possunt illa bona opera facere; scit quidem cos illa non facturos, sed sua culpa, et quia his promissionibus et variis aliis gratiis voluntarie resistunt: nec ob id Deus debet deesse muneri provisoris universalis, cujus est omnes et minis et promissionibus et aliis modis ad bonum incitare. Posset quidem eorum resistantiam sua gratia efficaci frangere, sed eam nemini debet, neque id exigit ordo Providentiae. Numquid, juxta adversarios et praesertim Tournely in pluribus locis, Deus habet in thesauris suis gratias quibus duritiem omnium peccatorum frangere potest? quare non frangit? quia nec placet, nec tenetur. Neque electis illudit minando eos a regno excludere si bona opera non faciant, quia exeeulio praedestinationis non fit nisi per bona opera, et ea sic electi libere faciunt. H possent non facere. Non ergo timent ne pereant si sint praedestinati, neque ne revocetur praedestinatio; sed timent ne non sint de numero praedestinatorum, quia hoc illis incertum est; et ex eadem incertitudine timent ne cadant et pereant. Adde hunc timorem utiliter ipsis a Deo incuti, ut sint humiliores et per hoc eoruir praedestinatio certo impleatur.

Ad septimum, respondet Christus Mattii. 20 : *An non licet mihi quod volo facere?* Respondet Apost. Rom. 9 : *Numquid iniquitas apud Deum?..... O homo! tu quis es qui respondeas Deo? an non habet potestatem figulus facere aliud vas inhonorem, aliud in contumeliam?* Respondet S. Aug. in Psal. 48 : « Quid ergo » non audes reprehendere in officina figuli, et audes reprehendere in inundo Deum? » — Hic q. 23 a. 5. ad 5. — Respondet tandem Doctor Angelicus, acceptionem personarum quae secundum se importat injustitiam, non committi, nisi quando id quod uni praestallero aequali datur, debetur ex justitia, non vero si ex gratia cl mera liberalitate datur, qualis est gloria. Et hoc est quod dicit paterfamilias Mallii. 20 : *Tolle quod iustum est et vade: an non licet mihi quod volo facere?* Ad-

de hoc argumentum currere contra Congruistas, qui docent Deum aequalibus conferre diversas gratias, uni gratiam congruam, alteri incongruam.

Ad octavum. An quinto saeculo extiterint haeretici dicti Praedestinaliani, contrahitur inter eruditos. Sed quidquid sit de ista quaestione historica, de qua infra in digressionem speciali, certo constat praedestinationem gratuitam toto caelo ab haeresi distare. Nam haec haeresis juxta ipsos auctores qui eam extitisse contendunt, docet 1° Deum non minus ad malum culpae quam ad malum poenae praedestinare: 2° praedestinationem induci fatum seu necessitatem quarum non staret libertas: quae duo detestantur defensores gratuite praedestinationis.

Petes pro coronide utrum praedestinalio angelorum sit etiam gratuita?

B. affirmative. Est specialiter contra Tansenium, qui, cum in statu naturae lapsae accedit ad Calvinismum, in statu naturae innocentis fit purus Molinista, imo forme Semi-Pelagianus. *Probat autem responsio* iis fere omnibus momentis ab auctoritate et a ratione quibus probavimus praedestinationem gratuitam hominum in statu naturae lapsae. Sed de hoc latius alibi.

ARTICULUS VI

De effectibus praedestinationis.

Per effectum praedestinationis, intelligitur quidquid sit a Deo ex intentione efficaci salvandi aliquos praest aliis, unde tres conditiones requiruntur ad hoc ut aliquid sit effectus praedestinationis: prima, ut causetur a Deo; quia cum praedestinalio eius exeeutio sint a Deo, ita et eius effectus: secunda, ut sit ex intentione efficaci salvandi; quia intentio efficax salvandi est causa mediorum quae assumuntur ad illum finem assequendum: tertia, quod conducat certo ad vitam aeternam; quia intentio efficax Dei, ex qua oritur, non potest frustrari. Et quia hic agimus de praedestinatione hominum in statu naturae lapsae, debet addi quarta conditio* nempe quod sit ex meritis Christi: *Non enim aliud nomen est sub calo datum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri*, Act. 4.

1 triplicis autem generis excogitari possunt effectus praedestinationis: alii supernaturaliales, ut vocatio, justificatio; alii na-

DE EFFECTIBUS P^{RE}DESTINATIONIS.

turales, ut substantia ipsa prædestinati, bona indoles et similia, et tandem permissio peccati. De his omnibus hic breviter per distinctos agendum.

§ I. — *Utrum vocatio, justificatio et glorificatio, item et bonus usus gratiæ sint effectus prædestinationis?*

Dico 1°. Vocatio efficax, justificatio non intempta et glorificatio seu gloriæ adeptio sunt effectus prædestinationis. Ita Apost. Rom. 8 : *Quos prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hoc et justificavit; quos autem justificavit, illos et glorificavit.*

Prob. Quia in his reperiuntur conditiones requisite ad effectum prædestinationis : sunt namque 1° a Deo; 2° sunt ex meritis Christi; 5° sunt ex intentione efficaci salvandi; 4° conducunt efficaciter ad gloriam. Et quamvis vocatio efficax sit communis multis reprobis, non est tamen cum ordine efficaci ad gloriæ consecutionem, ut est in prædeslinatis. Neque refert quod gloria sit finis prædestinationis; est quippe finis in intentione, effectus autem in executione, non quidem immediate, sed mediate, quia prædestinatio immediate est de mediis, et per media de adeptione finis seu gloriæ.

Per vocationem, intelligimus non solum gratias internas, sed etiam externas, ut sunt prædicationes, exhortationes, correptiones, miracula, exempla et omnia quibus homo disponitur ut Deo interne vocanti respondeat.

Dico 2°. Vocatio inefficax et justificatio seu gratia interrupta per peccatum, sunt etiam in prædeslinatis effectus prædestinationis.

Prob. Quia hæc in prædeslinatis suo modo immediate vel mediate conferunt ad salutem. Et quantum ad vocationem inefficacem seu gratiam sufficientem tantum, publi, quia licet effectum principaliter intentum, nempe conversionem, de facto non obtineat, ad eam tamen disponit; non enim Deus omnes subito convertit, ut S. Paulum, sed paulatim variis inspiralioniibus cor emollit, ut tandem Deo vocanti respondeat. Iamper habet hunc effectum, ut peccator postea conversus agnoscat magnam Dei erga se misericordiam quæ ingratum et contumacem non deseruit; ex

quo dolor, gratitudo et amor magis intenduntur.

Quantum ad gratiam interruptam, non solum ut recuperatam per pœnitentiam, de qua non est difficultas, sed etiam ut primo collatam, *patet*; quia ex illa primo collate prædestinatus habet jus ad gloriam, quod licet interrumpatur per peccatum, non tamen omnino perit; sed manet moraliter in acceptatione divina, et remoto peccato per pœnitentiam reviviscit, ita ut licet reparatio per pœnitentiam sit conditio sine qua non, tamen non est ratio formalis illius juris, sed ipsa gratia ut primo collata, ideoque illi corresponde! et datur specialis gradus gloriæ, aul idem novo titulo : de quo in tractatu de Poenitentia, ubi de reviviscentia meritorum. Et hinc solvitur quod opponi solet, hæc etiam convenire reprobis; id enim proprium habent in prædestinatis, quod de facto conferant ad gloriam, caque intentione a Deo illis conferuntur, qua ratione sunt effectus prædestinationis.

Hic q. 25. a. 5. o. et q. 6. de verit. a. 2. ad 11. ad Rom. 9. I*ct. 5. — *DICO* 5°. Bonus usus gratiæ et omnia merita inde procedentia in prædeslinatis. sunt effectus prædestinationis.

Hæc conclusio est contra Molinam hic q. 25, a. 5, disp. 1, membro 10. Ubi etsi concedat actus supernaturalis esse effectus prædestinationis, non tamen quatenus sunt liberi seu quatenus procedunt a libero arbitrio; quia juxta ipsum, Uberum arbitrium per innatam suam virtutem influit proxime in actum super naturalem, consequenter negat determinationem voluntatis nostræ ad bonum seu bonum usum liberi arbitrii consentientis gratiæ, esse effectum prædestinationis. Et ita sentire debent quicumque docent gratiam reddi efficacem seu inefficacem a nostro consensu vel dissensu, et non ex efficaci Dei decreto seu voluntate. Sequitur autem nostra conclusio quæ certo est D. Th. locis supra citatis, ex dictis tum art. præced. tum de efficacibus decretis et scientia media. Summatim ergo et parlim repetendo quæ jam dicta sunt,

Prob. 1° Bonus usus gratiæ ut a nobis est, sive determinatio voluntatis nostræ ad bonum supernaturale, sive tandem actus supernaturalis ut procedens a libero arbitrio (hæc enim unum sunt), causatur a gratia et ergo est effectus prædestinatio-

nis in prædestinatis. *Patet coneeq.* Quia prædestinatio est causa gratiæ : ergo et ejus quod est gratiæ, ut dicit formaliter S. Thom. citatus, *et patet* ex illo vulgari axioma : *Quod est causa causæ est causa causati.*

Prob. ant. 1° auctoritate. Deus non solum facit cum facimus, sed facit ut faciamus, Ezech. 56 : *Faciam ut in præceptis meis ambuletis.* Et S. Aug. de Grat. et Lib. Arb. cap. 16 : « Certum est » « nos velle cum volumus, sed ille facit ut » « velimus. » Cœlestinus I ad episcopos Galliæ dici, « quod nemo nisi per Christum libero beneutatur arbitrio. » S. Aug. lib. 1 Retract. cap. 9 : « Quia omnia bona, » « sicut dictum est, et magna, et media, » « et minima ex Deo sunt, sequitur ut ex » « Deo sit etiam bonus usus liberæ voluntatis, quæ virtus est, et in magnis numeratur bonis. » Lib. de Prædest. Sanct. c. 8 : « Hæc gratia quæ occulte humanis » « cordibus divina largitate tribuitur, a » « nullo duro corde respuitur. Ideo quippe » « tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur. » Ergo non respuere ; non resistere, quod est consentire, est effectus gratiæ. Lib. 1° contra duas Epist. Pelagii c. 19 in line : « Trahitur miris modis ut » « velit ab illo qui novit intus in ipsis cordibus hominum operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes » « credant, sed ut volentes ex nolentibus » « fiant. » Atqui bonus usus liberi arbitrii seu ipse consensus liber gratiæ, procedere non potest a libero arbitrio nolente ; sic enim non consentiret, sed dissentiret : ergo procedit a libero arbitrio volente ; fieri autem volentem ex nolente, est effectus gratiæ juxta S. Aug. Insuper idem S. doctor sæpe docet nos non debere tribuere operationumstrarum partem Deo, partem nobis, sed tolum Deo, idque probat ex S. Cypriano dicente : *In nullo esi gloriantur, quando nostrum nihil est.* Quo principio evertitur fundamentum Molinæ et Molinistarum, qui ideo negant bonum usum liberi arbitrii consentientis gratiæ esse effectum gratiæ et prædestinationis, quia volunt Deum et hominem concurrere ad actum supernaturalem ut duas causas partiales quarum quæque aliquid de suo fundo confert, ut duo trahentes navim. Quæ alibi confutavimus, et quod directe

impetit S. Th. hic a. 8 cit. ubi reprehendit cos « qui distibguunt inter id quod » est ex gratia et id quod est ex libero » arbitrio, quasi non possit esse idem ex » utroque. » Et addit : « Non est autem » distinctum quod est ex libero arbitrio et » ex prædestinatione, sicut nec est distinctum quod est ex causa secunda et causa » prima ; divina enim providentia producit » effectus per operationes causarum secundarum. » Et tandem concludit : « Unde » id quod est per liberum arbitrium, est » ex prædestinatione. »

Prob. 2° idem ant. duplici ratione. *Prima est.* Deus ut prima et universalissima causa, ut toties jam dixi, attingit non solum substantiam effectus, sed omnes ejus modos et formalitates reales : atqui bonus usus gratiæ ut est a nobis, seu actus supernaturalis prout egreditur a nostro libero arbitrio, est aliquis modus seu formalitas realis, non est enim purum nihil aut ens rationis : ergo est a Deo, non ut auctore naturali seu per providentiam naturalem, *ut patet* : ergo ut auctore supernaturali per gratiam et providentiam supernaturalem.

Secunda ratio hujus ant. In actibus supernaturalibus qui procedunt a potentiis nostris, tota et proxima ratio agendi est virtus supernaturalis non quod potentia naturalis non agat, sed quia non agit nisi ut elevata et proportionata actui supernaturali per virtutem supernaturalem ; et ideo potentia naturalis est virtus remota, gratia virtus proxima, virtus autem remota non agit nisi ut modificata per virtutem proximam : ergo bonus usus gratiæ, seu actus supernaturalis, non egreditur a nostro libero arbitrio nisi virtute gratiæ, ipsum elevantis et proportionantis actui supernaturali. Confer quæ diximus de visione beata, unde proveniat ejus inæqualitas, dissert. 4, a. 8.

Prob. iterum conci, alia ratione fundamentali. Quod efficaciter conducit ad salutem et est præmiandum in cœlo, est effectus prædestinationis ; quia hæc est præparatio beneficiorum quibus certissime liberantur quicumque liberantur ; atqui bonus usus gratiæ ut est a nobis, seu actus supernaturalis ut est a libero arbitrio, efficaciter conducit ad salutem et est præmiandus in cœlo : ergo. *Prob. min.* Con-

ducit ad meritum j quamvis enim valor | militer S. August, *ut patet ex dictis Ais et alibi.*
meriti sit a **gratia**, non esset tamen meri-
rnm si non csset liberum; meritum autem
conducit efficaciter ad gloriam et est præ-
jniandum in cœlo. Ergo

Dices 1° Actus supernaturalis, ut egre-
diens a libero arbitrio, est vitalis et liber :
atqui neutrum habet a gratia t non quod
sit vitalis, quia gratia est a principio ex-
trinseco et de foris advenit, nempe a Deo ;
neque quod sit liber, quia gratia non est
libera, nec indifferens, sed unum actum
determinate respicit : ergo.

B. N. min. Ad prob. dico quod gratia
non sit quidem vitalis el libera ut *quod* seu
formaliter, bene tamen virtualiter et *ut*
quo; quia est a Deo ut a priino libero et
principio totius vitæ, daturque ad elevan-
dum hominem ad vitam supernaturalem
el ad causandam ejus libertatem actualem.
Neque Deus, cum sit fontale principium
totius vitæ, reputatur proprie tanquam
agens extrinsecum respectu hominis. Ne-
que etiam obstat quod gratia non sit indif-
ferens, sed respiciat determinate unum
actum ; quia quamvis id quod est princi-
pium liberum per modum potenliæ debeat
esse indifierens, non tamen quod est prin-
cipium liberum per modum virtutis actua-
lis seu applicationis ad actum, ut patet in
nobis qui, dum actu agimus, libere agi-
mus et tamen unum actum determinate
respicimus.

Dices 2° Juxta Trid. cap. 3 et can. 4,
liberum arbitrium aliquid ex sua parte
cooperatur Deo vocanti et excitanti ; et S.
_Aug. Serm. 15 de verbis Apostoli, expli-
cans illud Psalmi 26 : *Adjutor meus esto*,
dicit : « Ipsum nomen adjutoris non ad-
» monet quod etiam nos aliquid facimus;
» qui enim nihil facit, adjuvari non indi-
» get. » Ergo gratia non est tota ratio
agendi in actibus supernaturalibus, sed
servat suas partes libero arbitrio.

B. equidem suas paries servari libero
arbitrio, quia libere assentitur Deo exci-
tanti vt vocanti, et sic libere assentiendo
cooperatur Deo per gratiam cooperantein
adjuvanti. At quod iste liber assensus gra-
tiæ excitanti non sit rursus a Deo, non
dicunt concilium et S. August, imo con-
trarium dicunt; loquitur enim concilium
de libero arbitrio moto ct excitato : ergo
per gratiam elevato et proporlionato. Si-

§ II. — *Utrum ttibstantia prædestinati, na-
tlvrr dotes et alia naturalia sint effectus
prædestinationis?*

Nola. Aliquid potest dici dupliciter ef-
fectus prædestinationis , vel elicitive et
immediate ; vel imperative et mediate. Id
est effectus elicitive prædestinationis, quod
secundum se conducit ad finem supema-
turalem tanquam medium «upernaturale,
et ideo a providentia supernalurali elici-
tur. Id est effectus imperatus prædestina-
tionis, quod quidem secundum se non
conducit ad salutem supernaturalem Un-
quam medium supernaturale, utpote in-
ferioris ordinis ad illam ; potest tamen illi
deservire ministerialiter vel occadonali-
ter, et ideo imperatur a prædestinatione
ut fiat per suas causas naturales in ordine
ad finem suum. Sicut in virtutibus licet,
v. g. actus temperanti® eliciatur a virtute
temperanti®, potest tamen imperari a cha-
riate in ordine ad suum finem ; ut cum
quis jejumat ex amore Dei sive propter
Deum dilectum.

Certo constat infer theologos, substan-
tiam prædestinati, ejus nativas dotes , ut
bonam indolem aliave naturalia, ut nati-
vitatem, mortem, morbos, paupertatem,
divitias, calamitates, imo et opera bona
moralia, non esse effectus elicitos prædes-
tinationis sed naturalis providentiæ. 1° Quia
non sunt supernaturalia, providentiæ su-
pernatural! et ejus fini propordonata.
2° Quia non sunt media secundum se
conducentia ad illum finem, sed secundum
se indifferentia; idem enim homo qui præ-
deslinalur, est capax reprobationis, et qui
meliori indole est prædilus, quandoque
damnatur, dum alter pejoris indolis assu-
mitur; similiter quandoque dives eligi-
tur, pauper relinquitur, et e contra. 5- Si
hæc omnia essent effectus eliciti prædes-
tinationis, nihil relinqueretur providentiæ
naturali.

Certum est 2° bonum usum istorum om-
nium naturalium in prædestinatis esse ef-
fectum elicitem prædestinationis; quia est
medium supernaturale de facto conducens
ad salutem supernaturalem, a Deo præ-
deslinalis donatum, ex hujus finis inten-
tione efficaci. Unde Apost. Horn. 8 dicit:
Diligentibus Deum omnia cooperantur

. t

71
- fl

I

. i

in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt sancti. Et 1 Cor. 5 : Omnia vestra sunt..... sive mundus, sive vita, sive mors, sive præscentia, sive futura.

Difficultas est ergo circa productionem ipsam substantiae prædestinati et aliorum naturalium, ipsi ad salutem ministerialiter deservientium, an sint saltem imperative effectus prædestinationis : circa quam valde inter se dissentiunt theologi etiam Thomislæ. Hujus autem resolutio, nostro saltem judicio, maxime pendet ex ordine qui statuendus est inter decreta divina, et in hoc iterum variant auctores.

Quidam dicunt Deum 1° intendisse Christum ut finem totius creaturæ; 2° electos propter Christum; 5° cætera omnia propter electos. Juxta hunc ordinem, concipi potest productionem substantiæ prædestinati et aliorum naturalium quatenus aliquo modo deservire possunt electis, esse imperative effectum prædestinationis; sed difficile salvatur doctrina D. Th. Christum scilicet non fuisse venturum si Adam non peccasset, siquidem prius concipiatur Christus prædestinatus quam sit praevisum Adæ peccatum; neque verum esset in rigore Christum propter nos et propter nostram salutem descendisse de coelis, atque Deum sic dilexisse mundum ut Filium suum unigenitum daret; sed potius dicendum foret Deum sic dilexisse Christum ut mundum crearet et hominem cadere permetteret. De quo in tract, de Incarnat.

Alii dicunt Deum 1° ex intentione manifestandi gloriam suam per suæ bonitatis effusionem, naturam seu hunc mundum voluisse; 2° creaturas intellectuales ad finem supernaturalem ordinasse, secundum tamen suæ defectibilitatis conditionem; 5° praeviso lapsu hominum in primo parente, eum per Christum redemptorem reparare decrevisse; 4® in Christo aliquos specialius et efficaciter elegisse, aliis relictis. Juxta hunc ordinem, difficile concipitur prædestinationem causalitatem aliquam aut imperium exercere circa productionem substantiæ prædestinatorum et alia naturalia, siquidem in signis prioribus hæc omnia individualiter supponantur producta aut futura.

Alii tandem, et forte convenientius, inter istos tres ordines naturæ, gratiæ et unionis hypostatica, non agnoscunt prio-

ritatem in decretis divinis : sicut enim, inquiunt, artifex non prius intendit tectum aut fundamentum, sed primo intendit aptam habitationem, et propter eam, domum totam omnibus partibus suis constantem, ita ut non possit dici unam integre pre alia et independentem ab illa fuisse intentam; ita Deus primo voluit suam gloriam ad extra manifestare, et ad hunc finem elegit hunc mundum, suis omnibus partibus et omnibus ordinibus, scilicet naturæ, gratiæ et unionis hypostaticæ integratum, tamquam unicum opus ad suum finem aptissimum. Sed quia rectus ordo partium postulat ut minus præcipuæ nobilioribus accommodentur et serviant; sic ordinem naturæ disposuit ut inserviret ordini gratiæ, et ordinem gratiæ ut cederet ad gloriam Christi. Unde in Deo est unica providentia, totum universum in unum finem divinæ gloriæ dirigens, cujus partes sunt providentiel naturalis, supernaturalis et ordinis hypostatici, quarum neutra sibi vindicat actus alteri proprios, sed quælibet habet suos proprios, ita tamen ut propter connexionem et subordinationem nobilior imperare possit inferiori. Et sic potest intelligi quod, quamvis effectus proprii et elicitæ prædestinationis sint tantum actus supernaturales quibus ut mediis perducit ad gloriam, quia tamen et substantia prædestinati et alia naturalia illi deservire possunt sive subjective, sive ministerialiter seu occasionaliter ad suum finem consequendum, hæc imperare potest providentiæ naturali, non solum quoad usum aut directionem, aut extraordinariam aliquam mutationem, ut vult noster Goudin, qui tamen hunc dicendi modum ut convenientiorem amplectitur; sed etiam quantum ad productionem, ut scilicet, vel absolute fiat, vel tali modo qui magis congruat suo fini.

Et hæc sententia videtur conformior S. Thornæ in pluribus locis. 1° lu 1, d. 41, q. 1. a. 4, ait : « Omnis causa cujus operatione interveniente completur effectus » prædestinationis, dicitur prædestinatio- » nem juvare, vel per modum causæ me- » ritoriæ, vel persuadendo ad bonum, vel » per modum dispositionis, vel etiam na- » turali operatione : sicut motus cœli et » omnes causæ naturales juvant prædesli- » nationem, in quantum eorum officio » perficitur generatio et sustentatio ele-

DE effectibus prædestinationis.

• torfim. * Porro si motus cœli juvat prædeslinationem quatenus perficit generationem prædestinati : ergo generatio, consequenter substantia prædestinati, est effectus prædestinationis.

2° Ille a. 8, in arg. *Sed contra*, probat prædestinationem juvari precibus sanctorum ex illo Genes. 28, ubi dicitur quod Isaac rogavit Dominum pro Rebecca uxore sua, et dedit conceptum Rebecce ex quo natus est Jacob : ergo idem quod ante. Si enim oratio Isaac juvit prædestinationem Jacob, quia obtinuit ejus nativitatem : ergo prædestinatio versatur circa nativitatem, et hæc est ejus effectus. Et quamvis ex argumento *Sed contra* non semper certo colligatur mens D. Th. bene tamen si in corpore articuli idem doceat. In corpore autem articuli, non solum eandem doctrinam tenet, sed etiam rationem profert his verbis : ■ Ita prædestinatur a Deo salus alicujus, » nt etiam sub ordine prædestinationis ca- » dat quidquid hominem promovet ad salutem, vel orationes propriæ, vel quid- ■ quid hujusmodi sine quibus aliquis salu- » tem non consequitur : » sine substantia autem prædestinati, prædestinatus salutem non consequitur.

Nec obstat auctoritas S. Aug. Epist. 105, dicentis i « Christus non pro ullis, ut ho- » mines conderentur; sed pro impiis mor- » tuus est, ut justificarentur. » Respondetur enim, multa fieri et haberi ex meritis Christi, pro quibus tamen Christus non dicitur mortuus : sic Christus sibi meruit gloriam corporis et nominis exaltationem; sic mors præmatura alicujus ne malitia mutaret, intellectum est ex meritis Christi et alia similia, et tamen Christus non dicitur mortuus propter gloriam corporis et nominis sui exaltationem, nec pro aliquo ut cito moriatur. *liatio hujus est*, quia *to propter* denotat finem principalem mortis Christi : hæc autem assignata et similia non sunt finis principalis mortis Christi, •ed salus hominum. Addo sensum S. Augustini esse, generationem hominis secundum se intra suum ordinem et limites naturæ consideratam, non esse ex meritis Christi, 'secus si consideretur ut ordinabilis ad salutem, sub qua ratione dicitur esse ex meritis Christi.

Et sane cum ii qui censent oppositum admittant ex prædestinante providentia

cursum naturæ quandoque mutari, et quic- » dam extraordinarie in naturalibus contingere, ut miraculosam nativitatem S. Joannis Bapt. tribulationes Job et Tobie, mortem præmaturam "justi ne corrumpatur, nativitatem infantis statim mori prope fontem unde possit baptizari, specialem quamdam complexionem seu dotem qua electus redditur aptior ad certa ministeria et similia; non video cur magis repugnet substantiam prædestinati, et quæcunque alia quæ contingunt in natura, quatenus ejus saluti deserviunt, esse pariter imperative ex prædestinatione.

Supposita veritate hujus sententiæ, inferes non solum substantiam prædestinati, sed etiam nativas dotes, bonam indolem, temperamentum, calamitates et prosperitatem, divitias et paupertatem, morbos et sanitatem, exempla, opera bona moralia et quævis alia quæ deserviunt saluti vel gaudio accidentali electorum, esse effectus imperatos prædestinationis eorum; non quod nativæ dotes conducant ut facilius eliciat actus supernaturales, diximus enim adæquatam rationem illos producendi esse virtutem supernaturalem, sed quia conducunt ad vitanda peccata, usicut et ipsa bona moralia; dum enim quis hæc agit instante præcepto, vitat peccatum. Hæc etiam conducunt ad gaudium accidentale quod de illis prædestinatus percipiet in gloria.

Cælerum quam voluerit sententiam amplectatur lector; nulla enim est ratio convincens pro aut contra; nec res est tanti momenti ut illi diutius immoremur.

§ III. — *Utrum permissio peccati in prædestinati sit effectus prædeslinationis*

Suppono 1° *ut certum*, peccatum pro formali, in prædestinatis non esse effectum prædestinationis, quia a Deo nec est volitum nec causatum. Quantum ad materiale, eadem videtur ratio ac de permissione, hæc quippe non est sine influxu in materiale.

Suppono 2°, ordinationem quam facit Deus de peccatis nostris in bonum et utilitatem nostram, seu fructum quem mediante divina gratia et misericordia ex peccatis elicimus, ut majorem humilitatem, ferventiorum charitatem, esse effectum prædestinationis. >

Suppono 5°, permissionem peccati, hoc est, denegationem seu carentiam auxilii

necessarii ad vitandum peccatum, præcise secundum se et ex intrinsecis, non esse effectum prædestinationis; quia sic non juvat prædestinationem, sed magis illi nocet, et ordinatur potius ad damnationem quam ad prædestinationem : unde etsi potius a justitia puniri quam a misericordia oratione desinant.

Tantum ergo difficultas est de permissione peccati ut est occasio deserviens majori peccantis humilitati, cautioni, cinendæ et ferventiori charitati, etc. an sub illa ratione sit effectus prædestinationis. Sententia affirmativa videtur communis Thomistarum, exceptis quibusdam recentioribus, ut Vincentio Contenson et Anton. Goudin, estque conformior modo loquendi SS. Patrum, præsertim S. Thomæ. Unde

Dico. Probabilius est permissionem peccati, prout deservit majori peccantis sanctificationi, esse in prædestinalis effectum prædestinationis.

Prob. ex SS. PP. Aug. lib. 21 de Civit. cap. 24, exponitis hæc verba Epist. ad Rom. 11 : *Conclusit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur*, dicit Deum permisisse prædestinatos ex Judeis et gentibus incidere in peccatum infidelitatis*, « ut de amaritudine illius pernitendo confusi, et ad dulcedinem divine misericordiae credendo conversi, clamarent illud in Psalmo 50 : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!* » Ergo juxta S. Aug. permissio peccati in prædestinatis, est immediate ex intentione humiliationis et conversionis, consequenter mediate ex prædestinatione.

S. Damascenus lib. 2 de Fide cap. 29, dicit : Permittitur quandoque quis in turpem actum incidere ad emendationem posterioris effectus : v. g. qui est elatus in virtutibus et recte factis suis, tunc sinit Deus in adulterium prolabi, ut per casum in cognitionem propriae infirmitatis veniens, humiliatus confiteatur Domino. Similiter S. Leo Serin. 9 de Pass. Dom. *5 Greg. Horn, 21 in Evang. S. Ambrosii. Serm. 47 de fide Petri; S. Bern. Serm. 54 in Cant, et alii.

S. Thomas 1^a 2^a, q. 79, a. 4, loquens de excitatione quæ ad permissionem peccati seu carentiam gratiæ et divini luminis operatur, dicit : « Excæcatio est quoddam

« præambulum ad peccatum ; peccatum autem tein ad duo ordinatur scilicet ad unum quidem » perse, scilicet ad damnationem; ad aliud » autem ex divina misericordia seu providentia, scilicet ad sanationem, in quantum Deus permittit cadere in peccatum, » ut peccatum suum agnoscentes humiliem » tur et convertantur, sicut S. Aug. dicit » in lib. de Natura et Grat. Unde excæcatio est natura ordinatur ad damnationem ejus qui excietur, propter quod » ponitur etiam reprobationis effectus. Sed » ex divina misericordia excæcatio ad tempus ordinatur medicinaliter ad salutem » eorum qui excæcantur, sed hæc misericordia non omnibus impenditur excæcatio, sed prædestinatis solum quibus » omnia cooperantur in bonum, sicut dicitur Rom. 8. » Ubi S. Doctor videtur aperte docere, permissionem peccati ad tempus ordinari a providentia misere, ad humiliationem et sanationem peccantis; hæc autem providentia est prædestinatio. Insuper excæcatio perpetua, juxta S. Dof. quia de se ordinatur ad damnationem, est effectus reprobationis : ergo intelligitur excæcatio ad tempus, quam dicit ex misericordia medicinaliter ordinari ad salutem, et in solis prædestinatis est effectus prædestinationis. Legatur etiam lect. 6 in cap. 8 ad Rom.

Favet etiam modus loquendi S. Scripturæ, interprete S. Augustino. Psalmo 29 dicitur : *Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus*. Quæ verba exponens S. Aug. lib. de Nat. et Grat. cap. 24, sic ait : « Dixerat enim in abundantia » sua, *Non movebor in æternum*; et sibi » tribuebat quod a Domino habebat : quare » ostendendum ei fuerat unde haberet, ut » reciperet humilis quod superbus amiserat. » Item Rom. 9 dicitur : *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Quod S. Augustinus, lib. de Corrupt. et Grat. cap. 9, sic exponit : « Talibus Deum diligenti » bus omnia cooperantur in bonum, » usque adeo prorsus omnia, ut etiam si » qui eorum deviant et exorbitant, etiam » hoc ipsum eis faciat proficere in bonum, » quia humiliores redeunt atque doctiores. »

Ex quibus conficitur hæc ratio. Quæ pendent ex libera Dei voluntate, qualis est præsens quaestio, non possunt nobis melius innotescere quam ex S. Scripturis

et Patribus, præsertim si ita fieri congruat, et nulla ratio contrarium salis evincat : atqui quod permissio peccati sit enectus prædestinalionis, est conformius modo loquendi SS. Scripturarum et PP. *ut vidimus*; congruit ita fieri, *ut mox probabo*; nec ulla ratio satis evincit contrarium, *ut patebit ex solutione objectionum. Prob. trgo secunda pars min.* Deus certo vult permissionem peccati in prædestinatis, vult autem propter aliquem finem, et finis congruus est major utilitas peccantis, consequenter ejus salus. Ergo. *Confirmatur.* Permissio peccati potest occasionaliter deservire fini prædestinalionis, quia potest (sse occasio majorum virtutum el firmioris perseveranti» : ergo congruum est ut ex hujus finis intentione decernatur : sicut quædam naturalia, licet sint de se indifferencia ad salutem vel reprobationem, quia tamen possunt servire ministerialiter salutem, dicimus esse in prædestinatis prædestinationis effectum.

Bices 1^o. Permissio peccati non est beneficium Dei, neque est ex meritis Christi, neque Christus oravit Patrem ut permetteremur labi in peccatum. Ergo.

R. hæc omnia vera esse de permissione peccati secundum se et ex intrinsecis, non vero de ea ut est occasio majorum virtutum.

Si inferas : Possumus ergo nos petere a Deo ut permittat nos labi in peccatum sub spe majoris profectus, quia possumus petere effectum prædestinalionis nostræ : */? N. illationem et ejus probationem universaliter sumptam.* Ratio est, quia qui petit pro altero ut permittatur peccare, peccatum non est committendum a sua propria voluntate sed a voluntate alterius : qui vero pro se petit ut permittatur peccare, peccatum est committendum a sua propria voluntate, et sic perinde est ac si peteret et vellet peccatum ; secus alter qui sistit in simplici petitione permissionis seu carentis auxilii præservantis a peccato committendo per liberam alterius voluntatem.

Dices 2^o. Permissio peccati non conducit etiam occasionaliter ad majus bonum peccantis, nisi ratione peccati; si enim esset permissio et non esset peccatum, non esset occasio majoris boni in peccatore : ergo si Deus velit permissum peccati ex intentione majoris boni in peccatore, vult ipsum peccatum. *P. tet conseq.* quia qm

vult finem vult id quod conducit ad illo—

R. N. conseq. Adprob. D. Qui vult finem, vult id quod conducit ad illum, s» sit capax volitionis, C. si non sit capax volitionis, sed permissionis tantum, A*. Peccatum autem non potest esse a Deo volitum, sed permissum tantum, et hoc sufficit ad intentum finem; quia ex permissione sequitur infallibiliter peccatum, non sequela physica; permissio enim non est causa peccati, sed voluntas defeclibilis ; sed sequela logica tanquam ex removente prohibens. Hanc solutionem esse veram et admittendam ab ipsis adversariis, *patet*; quia certum est, et ipsi non negant, Deum velle permittere peccatum propter aliquem finem, quicumque sit, ad quem ista permissio non conducit nisi ratione peccati, et tamen non concedunt ideo Deum velle peccatum.

Dices 5^o. Saltem peccatum non potest permitti ex præintenta poenitentia. Ergo *Prob. ant. 1^o* Quia imprudentis et crudelis medici est permittere morbum ut sanetur, peccatum autem sanatur per poenitentiam. Unde 2^o quia poenitentia intenditur ut remedium destructive peccati : ergo supponit illud prævisum, sicque permissum; nemo enim intendit medicinam nisi supposito morbo : unde poenitentia dicitur a Patribus et theologis bonum ex peccato occasionatum?

R. 1^o. Dato ant. N. conseq. Quia esto peccatum non possit permitti ex intentione poenitentiae, potest permitti ex intentione humilitatis, majoris cautionis, firmioris perseverantia el ferventioris charitatis: unde ex eis qui peccati permissionem esse effectura prædestinalionis defendunt negant quidam eam esse ex intentione poenitentiae. Sed quia contrarium communiter docent Thomistæ, et id videtur insinuare S. Th. cura dicit loco cit. quod « Deus permittit aliquo » «cadere in peccatum, ut peccatum suum » «agnoscentes humilientur et convertantur, » conversio autem idem est ac poenitentia.

A. 2^o. V. ant. Ad primam prob. dato poenitentiam in permissione peccati intendi ut illius sanativam, de quo saltem, dico non esse crudelis et imprudentis medici permittere levem morbum ut gravius caveatur, vel ut firmior sit in posterum sanior. Neque obstat quod peccatum, cum «it

infiniſſimæ malitiæ, <ſi pejus malum quam ſit bonum quod inde exurgit peccatori poenitenti ; ita eſt quidem ſi ibi ſiſtatur, ſecus ſi iſtud bonum poenitentis conducit iterum ad altiores fines ; bonum autem poenitentis conducit ad ejus ſalutem, ſalus ad gloriam Dei et bonum univerſi, quæ præponderant malo peccati ; alias nulla de cauſa poſſet permitti peccatum : ſic etiam in naturalibus ſæpe permittitur corruptio nobilioris ſubſtantię ut naſcatur vilior, quia hoc conducit ad oeconomiam et bonum univerſi.

z/d ſecundam p rdb. ant. relictis variis ſolutionibus, B. poenitentiam ſeu converſionem plura involvere : 1° odium peccati ; 2° dolorem de illo commiſſo ; 5° propoſitum emendæ, ad tandem ſatisfactionis. Inter hæc ſolus dolor eſt ſanativus et moraliter deſtructivus peccati, ut docemus de poenitentia. Poſteſt ergo permitti peccatum ex intenta poenitentia, non ut importat dolorem ſanativum, ſed ut importat vel majus odium de peccato, vel firmiorem emendationem, vel rigidiorum ſatisfactionem, et ſic ſufficienter verificatur dictum S. Thomæ, peccatum permitti ut peccator convertatur.

ARTICULUS VII.

De certitudine prædeſtinationis.

Hæc quæſtio poſteſt duplici ſenſu intelligi : 1° an prædeſtinatione certo et infallibiliter conſequatur ſuum effectum ; 2° an cuique ſit certa ſua prædeſtinatione. Auctor hic loquitur de prædeſtinationis certitudine primo ſenſu, nos de ulroque quærimus. Circa primum ſenſum eſt et alia difficultas, quæ certitudine prædeſtinatione ſit certa, an non ſolum certitudine præſcientię, ſed etiam cauſalilalis ; ſeu an Deus non tantum præſciat effectum prædeſtinationis, ſed etiam ipſum certo ei infallibiliter elliciat ; et hoc ſuppoſito, quomodo hæc certitudo cauſalitatis non noceat libertati. Quæ omnia breviter reſolvemus, quia plura ſupponuntur ex ante diciis.

Q. 23. e. 6. o. — *Dico* 1°. Prædeſtinatione eſt certa et infallibilis quoad conſecutionem ſui effectus.

Patet 1° ex S. Scriptura. Joan. 6 dicitur: *Ille eſt cohm̄tas ejus qui miſit me Putris, ut om̄n̄p̄f̄juod dedit mihi non perdam ex eo.* Et cap. 10: A«mo rapit oves

meas (id eſt prædeſtinatos) *de manu mea*, 2° Ex S. Aug. de Corrept. et Oral. cap. 7 loquens de electis : « Horum ſi quisquam perit, fallitur Deus ; ſed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum ſi quisquam perit, vitio humano vincitur Deus ; ſed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. » 5° Ex definitione prædeſtinationis, quæ, ut diximus ex S. Aug. eſt præſcientia et præparatio beneficiorum quibus certiffime liberantur quicumque liberantur. 4° Ratione quæ ſequitur ex dictis, quia prædeſtinatione includit voluntatem Dei abſolutam et conſequentem, cui nemo reſiſtit.

Hic a. 7. 0. Quolib. 12. a. 5. q. 7. de verit. a. 3. — *Dico* 2°. Prædeſtinatione eſt certa non ſolum certitudine præſcientię, ſed etiam certitudine cauſalitatis.

Eſt contra Molinam, cujus ſententiam prædamnat S. Th. q. cit. de verit. ut contrariam S. Scripturæ et Patribus ; verba ejus ſunt : « Non poſteſt dici quod prædeſtinatione ſupra certitudinem provideo- tiæ nihil aliud addit, niſi certitudinem præſcientię : ut ſi dicatur quod Deus ordinat prædeſtinationem ad ſalutem ſicut et quemlibet alium ; ſed cum hoc de prædeſtinatione ſcit quod non deficiet a ſalute. Sic enim dicendo, non diceretur prædeſtinatus differre a non prædeſtinato ex parte ordinis (ſcilicet cauſæ ad effectum), ſed tantum ex parte præſcientię eventus, et ſic præſcientia eſſet cauſa prædeſtinationis, nec prædeſtinatione eſſet per electionem prædeſtinantis, quod eſt contra auctoritatem S. Scripturæ et dicta ſanctorum : unde prædeſtinationem præſcientię ipſe ordo prædeſtinationis habet infallibilem certitudinem. » Videatur inſuper aliis locis ſupra citatis.

Palit etiam conclusio ex S. Aug. in præced. conſuſione cit. item ex notione prædeſtinationis quam diximus includere non ſolum præſcientiam, ſed etiam voluntatem abſolutam et conſequentem cui nemo reſiſtit : ergo non ſolum certo ſcit Deus, ſed et certo vult et facit effectus prædeſtinationis, ſcilicet bonum uſum gratię, merita inde procedentia, perfeverandam et glorificationem. Huic conſuſioni probandum non diutius immoror, quia ſequitur ex diciis de ſcientia media, de decreti

DE CERTITUDINE ILLI, < *ESTINATIONIS.

efficacibus et de motivo prædestinationis.

Hic a. 6. 0. — *Dico* 5°. Neque tamen hæc quantacumque certitudo nocet libertati; quia voluntas Dei prædestinativa non est tantum de substantia effectus prædestinationis, sed etiam de modo, ut toties dixi ex Auctore : ergo cum ista voluntas sit efficacissima, non solum sequitur quod eveniat simpliciter effectus, sed etiam quod eveniat eo modo quo evenire debet secundum conditionem causæ secundæ, hoc est, libere si causa secunda sit libera, necessario si sit necessaria.

ibid. a. 7. 0. — *Dico* 4°. Numerus prædestinatorum est certus, non solum formaliter, sed etiam materialiter. Id non solum Deus scit ac prædestinavit, quot sint salvandi, sed etiam qui sint salvandi : alioquin prædestinatio non foret certa, contra primam conclusionem. *Patet etiam ex S. Scriptura*. Joan. 15 : *Ego scio quos elegerim* ; 2 Timoth. 2 : *Cognovit Dominus qui sunt ejus*. Et alibi pluries. Item SS. Patres, quos vide si lubet apud auctores.

Dices contra has quatuor conclusiones. Possunt aliqui de libro viventium, hoc est, de numero prædestinatorum deleri, aut illi de novo ascribi. Ergo. *Prob. ant.* 1° Psalm. 68 : *Deleantur de libro viventium, et cum justis non scribantur*. 2° Exod. 32, Moyses dicit Deo : *Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti*. 3° Ecclesia orat in canone missæ, *Ut in electorum suorum nos jubeat grege numerari*; et in oratione pro vivis et defunctis, *Ut eorum nomina prædestinationis liber ascripta retineat*. 4° Psalm. 17 : *Cum electo electus eris*. 5° Joan. 17 : *Ex his quos dedisti mihi* (id est ex prædestinatis) *nemo perit, nisi filius perditionis*. 6° Apost. 1 Cor. 9, timet ne reprobis efficiatur. 7° Angelus Apocal. 3 : *Tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam*. 8° Epist. 2 Pet. 1 : *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem facialis*. 9° Juxta SS. Aug. et Th. prædestinatio potest juvari precibus Sanctorum. Unde S. Aug. Senn. 1 de S. Stephano : *Si Stephanas sic non orasset, Ecclesia Paulum non haberet*. 10° Tandem dogma fidei est prædestinatum posse damnari, et reprobum posse salvari ; neque enim prædestinatio aut reprobatio

Bill. t. I.

tollit libertatem. Unde istud vulgatum ex S. Aug. *Si non sis prædestinatus, ora ut prædestineris*. Ergo.

Hicq. 24. a. 3. — *Ante resp. nota*, duplicem esse librum vitæ, unum inchoatum in quo scribuntur omnes justi, ex hoc enim (quod quis est in gratia, est dignus vita æterna ; alterum completum in quo ii soli qui ei divina prædestinatione sunt salvandi, scribuntur. Ili dicuntur simpliciter scripti in libro vitæ, nec de eo possunt deleri ; primi secundum quid tantum et de illo possunt deleri quatenus possunt a justitia deficere. Hoc prænotato ex Auctore,

1°. *Ar. ant.* intellectum de libro vitæ completo. *Ad primam prob.* Quidam illa Davidis verba intelligunt de libro vitæ inchoato. Quia tamen ibi fit sermo non de justis, sed de impiis persequentibus Prophetas qui nunquam fuerunt scripti in libro vitæ etiam inchoato, melius dicendum videtur cum S. Aug. Concione 2 in Iune Psalm, sensum esse : Sciant et sentiant se non esse ipsos, ut putabant, in libro vitæ.

Ad secundum. Hoc dictum fuit a Movse per hyperbolen seu piam exaggerationem, ad significandum excessum sui amoris erga populum Israeliticum; vel dictum disjunctive ex magna fiducia quam habebat quod Deus nec vellet nec posset ipsum delere de libro vitæ : quasi diceret : Aut parce populo, aut dele me; certus sum autem quod me non delebis, restat ergo ut populo parcas. Sicut si filius dilectus diceret patri volenti dimittere servum : Aut eum non dimitte, aut me cum ipso dimitte. Alterutro sensu intelligendus est Apost. Rom. 9. dum cupit anathema esse a Christo pro fratribus.

Ad tertium, B. Ecclesiam non orare ut Dei propositum mutetur, sed sumens causam pro effectum, orat ut Deus nobis det piam conversationem, et per eam sanctis in æterna felicitate nos aggreget.

Ad quartum, B. hæc verba dirigi ad Deum, et significare quod electis et justis se pium et benignum præbeat.

Ad quintum, B. impropriam esse locutionem Hebræis familiarem qua *τὸ nisi* ponitur loco *sed tantum*. Sic 4 Reg. 5 : *Non faciet ultra servus tuus holocaustum diis alienis, nisi Domino*; id est, sed tantum Domino qui non est Deus alienus. Apocalyps. 21 : *Non introibit in eam ali-*

quid coinquinatum, nisi, id est, tantum *qui scripti sunt in libro vitee*. Et alibi similiter „Sensus ergo textus objecti est : Ex his quos dedisti mihi nemo perit, nisi, id est, sed tantum Judas quem mihi non dedisti, sed quierat filius perditionis: unde capite sequenti dicit absolute : *Quos dedisti mihi, non perdidi ex cis quemquam*.

Ad sextum, R. Apostolum timere, non quod crederet sententiam prædestinationis posse mutari, sed quia non certo sciebat se esse prædestinatum.

Bticq. 25. a. 6. nd 1. — *Ad septimum.* S. Th. interpretatur de corona gloriæ, non in se, sed in spe et jure, seu de præsentē justitia qua meremur gloriam ; quod enim meremur, quodam modo nostrum est. Coronam autem hoc sensu sumptam potest quis a nobis sibi accipere : et quamvis non semper accidat ut unus alteri cadenti substituat, id tamen sæpe contingit, ut homines angelis, gentiles Judæis, David Sailli, Matthias Judæ, etc.

Alii etiam interpretantur de præsentē justitia et constantia in bono, sed ita ut ly *accipiat* idem sit ac auferat seu adimat, non ut habeat qui aufert, sed ne tu habeas; ita ut sensus sit : Sta firmiter in bono, et ne permittas constantiam tuam labefactari sire a persecutoribus, sive a mundo, sive a diabolo.

Sed etsi hæc verba referrentur ad prædestinatos, nihil obstant prædestinationis certitudini ; quia cum Deus eam adimplere statuerit per liberum arbitrium, recte admonemur sollicitudinis et timoris.

Ad octavum, R. nos per opera bona facere nostram electionem certam non Deo, sed nobis, quia sollicitudo bonorum operum est signum prædestinationis.— *q. 25. a. S. 0.* — Item per bona opera certam facimus electionem nostram, quatenus per illa prædestinationis affectus certitudinaliter impletur; quia Deus nos elegit ad gloriam per bona opera et preces, sive proprias, sive aliorum consequendam. *EL hinc patet responsio ad nonum.*

Hic a. 2. — *Ad decimum.* Indubitatum est libertatem sub prædestinatione salvari; quia, ut docet Auctor, prædestinatio non e-t aliquid in prædestinato, sed tantum in prædestinante : unde nihil ponit in prædestinato quod quovis modo ejus ubertatem lædal, sed relinquit ipsum libe-

rum ad bene vel male agendum ac, si non esset prædestinatio. Quia tamen voluntas Dei prædestinantis est efficax et immutabilis, certo salvabitur qui est prædestinatio, et eo modo quo Deus vult ipsum salvari, scilicet libere : unde quod dicitur : *Prædestinatus potest damnari, et reprobus potest salvari, verum est, potentia antecedente et in sensu diviso, non potentia consequente et in sensu composito, de quo alibi dictum est, et ideo nihil inde obstat certitudini prædestinationis.*

Ad axioma vulgatum ex S. Aug. Sinon es prædeslinatus, pra ut prædestineris: *R.* hæc verba non reperiri in S. Aug. sed hæc tract. 26 in Joan. *Non traheris, ora ut traharis.* Sed quodvis dicatur, non est intelligendum de prædestinatione in intentione, quasi Deus nondum decreverit nostram prædestinationem et possit moveri nostris precibus ut nunc decernat : absurda foret ista intelligentia; sed de executione prædestinationis, ita ut sensus sit: Nondum percipis in te effectus prædestinationis, ora ut percipias.

Inst. Saltem supposita tanta certitudine prædestinationis, videtur valere illationem Scmi-Pelagianorum, nempe inutiles esse exhortationes, correptiones, bona opera, curam et sollicitudinem salutis.

R. N. hanc illationem. Quia, ut jam sæpe dixi, Deus prædeslinando ad gloriam, simul prædestinavit ad media quibus est obtinenda; inter ista autem media sunt exhortationes, correptiones, bona opera, orationes, timor, sollicitudo et cura salutis. Sapienter itaque hic monet doctissimus Sylvius nos debere imitari SS. Aug. Bern, et Thomam, qui, cum hanc prædestinationali certitudinem assererent, cum timore tamen et tremore suam salutem operabantur. Imo ipse Christus quamvis certus esset de salute suorum Apostolorum, admonebat tamen eos vigilare et orare. Vide plura circa hoc argumentum in antecedentibus.

Dico S°. Nemo absque speciali revelatione potest esse physice certus de sua prædestinatione.

Conclusio est contra Calvinistas, asserentes omnes fideles teneri credere fide diviua se esse prædestinatos, definita in concilio Ti id. sess. 6, cap. 12, his verbis: - Nemo, quandiu in hac mortalitate vivi-

» tur, de arcano divinæ prædestinationis
 » mysterio usque adeo præsumere debet,
 » ut certo statuatur se omnino esse in numero
 » prædestinationis.» Vide insuper can. 16.

Patet ex S. Scriptura. Eccles. 9 : *Nescii homo utrum amore an odio dignus sit, sed omnia reservantur in futurum incerta.*

Ex Patribus. S. Aug. de Corrept. et Gratia cap. 15: « Quis enim ex multitudine
 » fidelium quandiu in hæc mortalitate vi-
 » vitur, in numero prædestinatorum se es-
 » se præsumat? » S. Bern. Serm. 1 in Septuages. « Quis ergo potest dicere, Ego de
 » electis sum, ego de numero filiorum, re-
 » clamante S. Scriptura : *Nescit homo si*
 » *sit dignus amore an odio.* »

Patio est, quia quæ pendent ex divina voluntate, qualis est prædestinatio, nemo scire potest, nisi Deus ipse revelet. Item nemo certus est de sua perseverantia finali : ergo nec de sua prædestinatione, quæ non est nisi de perseverantibus finaliter.

Dicescum hæreticis. 1 Joan. 5 dicitur: *ilæc scribo vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis æternam qui creditis in nomine Filii Dei.* Rom. 8 : *Spiritus reddit testimonium spiritui nostro quod sumus filii Dei; si autem filii et hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* 1 Thessalon. 1 : *Scientes, fratres dilecti a Deo, electionem vestram.* Tandem fide certum est nos orationibus nostris posse consequi salutem, ita quippe promisit Christus Mare. 11 : *Omnia quaecumque orantes petitis, credite quia accipietis.* Ergo.

Ad primum B. sensum esse, ut sciatis quoniam habetis vitam æternam non in re sed in semine et spe, qua tamen frustrari poterant non perseverando.

Ad secundum, B. quod, quamvis testimonium Spiritus sancti, quatenus ab illo provenit, sit certissimum, quatenus tamen nobis exhibetur non est nobis certum, nisi conjecturaliter seu ad summum moraliter; quia non omnino certi sumus an istud testimonium sit a Spiritu sancto, an a maligno spiritu se transfigurante in angelum lucis: unde 1 Joan. 4 dicitur: *Probate spiritus utrum ex Deo sint.* Insuper ista sententia est conditionata; jungitur enim Apost. *Si tamen compatimur.* Non possumus autem esse absolute certi quod compati-
 jaur ut oportet.

Ad tertium. Apostolus non inquit de electione ad gloriam, sed ad gratiam fidei evangelicæ, ut patet ex versu sequente : *Quia, inquit, Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute et Spiritu sancto, et in plenitudine multa.* Vel si loquatur Apostolus de electione ad gloriam, vult tantum indicare bonam fiduciam, non omnimodam certitudinem.

Ad ultimum. Equidem fide certum est ex promissione Christi nos posse obtinere salutem orationibus nostris, factis eo modo quo debent fieri; at nemini potest esse certum absolute se orare eo modo quo oportet.

Dico 6º. Potest homo ex variis signis quæ nobis exhibent S. Scripturæ et Patres, habere quamdam certitudinem conjecturalem seu ad summum moralem suæ prædestinationis.

Probatur assignando signa. Primum est bonæ vita decursus. Ita S. Aug. de Dono Persev. c. 22. Secundum testimonium conscientie a gravioribus peccatis puræ, et paratæ mori potius quam Deum offendere. Ita S. Bern. Senn. 1 et 2 in octav. Paschæ. Tertium adversitates hujus vite patienter propter Deum tolerata. Ita S. Chrysostomus in illa verba Luc. 16 : *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala.* Quartum, libenter audire verbum Dei. Ita S. Greg. Horn. 18 in Evang. juxta illud Joannis 5 : *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Quintum, misericordia in pauperes. Ita S. Aug. tract. 5 in 1 Epist. Joan., et juxta illud Matth. 25 : *Penite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi; esurivi enim, et dedistis mihi manducare.* Sextum, dilectio inimicorum, juxta illud Matth. 5 : *Diligite inimicos vestros... ut sitis filii Patris vestri, qui in culis est.* Septimum, humilitas. Ita S. Greg. in Job c. 41. Unde Christus vocat electos pusillum gregem, maxime ob humilitatis devotionem, inquit venerab. Beda. Quidam octavum addunt .et bene, devotionem specialem erga B. Virginem, de qua canit Ecclesia : *Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino.* Illa ex SS. Bern. Anselmo et aliis.

q. 23. n. 7. o. — *Si petas* quantus sit numerus prædestinatorum?

B. Dicunt quidam quod tot ex hominibus salvabuntur quod angeli ceciderunt; quidam, quod tot ex hominibus salvabuntur quot angeli remanserunt; quidam vero, quod tot salvabuntur quot angeli ceciderunt, et insuper tot quot fuerunt angeli creati. Sed melius dicitur cum Ecclesia quod soli Deo sit cognitus numerus electorum in superna felicitate locandus.

Cæterum absolute loquendo et nulla facta comparatione ad reprobos, potest dici quod sit ingens numerus prædestinatorum, ex Apocalys. 7, ubi dicitur : *Judivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati*, etc. Et : *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat.*

Comparative autem ad reprobos, pauciores sunt christiani salvantur quam qui damnantur, ut ait S. Aug. lib. 2 Operis Imperfecti contra Julianum cap. 142, juxta illud Mattii. 22 : *Multi sunt vocati, pauci vero electi.* Et patet quia Christiani sunt pauciores quam infideles. Et inter Christianos, quot sunt hæretici alieni a communione Ecclesiæ extra quam non est salus?

Utrum vero ex Christianis catholicis minor sit numerus prædestinatorum quam reproborum, disputant theologi, sed incertis utrinque fundamentis : unde responsionem ut dubiam dimittimus.

ARTICULUS VIII.

De reprobatione.

An sit, et quid sit reprobatio?

Reprobare, vi nominis, est rejicere quod menti vel voluntati occurrit : etenim et falsa reprobamus mente, et mala seu minus bona et fini inutilia reprobamus voluntate. Hac voce utuntur theologi ad significandum actum illum mentis in Deo quo ab æterno statuit aliquos a vita æterna rejicere, quo etiam sensu eam usurpat Apostolus 1 Corinth. 9, dum dicit : *Castigo corpus meum... ne. . . Treprobus efficiar.*

Hic q. 25. q. 5. o. — *Dico* 1°. Datur in Deo reprobatio aliquorum. Conclusio sic simpliciter posita a nomine negatur, sed circa modum explicandi reprobationem est contentio, de (pia modo.

Prob. 1° ex S. Scriptura, quæ, licet nomine reprobationis rarius utatur, rem tamen eo nomine significatam aliis terminis

æquivalentibus aperte significat; scilicet sub nomine *repulsionis*, Psalm. 87; *despectionis*, Eccl. 7; *maledictionis*, Mattii. 25; *hædorum*, id. *proscriptionis in diem malum*, Epist. Jud. *vasorum irce et contumelice*, Rom. 8; *filiis geliennæ*, Mattii, 25; *filiis perditionis*, Joan. 17.

2° Ex concilio Valent, sub Leone IV, can. 5 : « Fidenter fatemur prædestinationem nem electorum ad vitam, et prædestinationem impiorum ad mortem. »

ibid. — 5° *Datione.* Ad providentiam provisoris universalis pertinet ut in rebus defectibilibus quæ illi subjiciuntur, aliquas permittat deficere propter bonum totius universi : atqui per divinam providentiam creaturæ intellectuales ex natura sua defectibiles ad gloriam ordinantur : ergo ad hanc providentiam pertinet ut permittat aliquos ab isto fine deficere; et hoc dicitur reprobare. Item nihil Deus exequitur in tempore quod non decrevit ab æterno : atqui in tempore aliquos reprobat, ul patet ex illo Matth. 25 : *Discedite a me, maledicti.* Ergo.

Dico 2°. Reprobatio non consistit in mera negatione prædestinationis, sed in actu positivo quo Deus vult permittere aliquos sua culpa deficere a gloria et propter culpam infligere damnationis pœnam.

ibid. — *Prob.* 1° Reprobatio est pars objectiva providentiæ : atqui providentia importat actum positivum tum intellectus, tum voluntatis, ut diximus de providentia : ergo.

2° Ex reprobatione sequitur infallibiliter æternæ damnationis poena : atqui ex mera negatione prædestinationis seu suspensione actus in Deo non sequeretur damnationis pœna; nam si Deus suspenderet omnem actum erga non prædestinatos, nec haberent beatitudinem nec poenas luerent; et quamvis de facto non detur tale medium, daretur tamen in hypothesi. 5° In dicta hypothesi, angeli et homines possibles possunt dici reprobat, quia non sunt prædestinati. 4° Tandem perfectior modus agendi tribui debet Deo ; is autem est per actum positivum et non per suspensionem omnis actus.

Dices. S. Th. hic a. 5, ad 1, dicit : « In quantum igitur quibusdam non vult hoc bonum quod est vita æterna, dicitur liare here odio vel reprobare. » Similiter S.

Scriptura nominibus negativis reprobationem exprimit. Ergo.

B. το non vult : pud S. Th, non esse accipiendum negative pro negatione volitionis, sed pro actu positivo nolitionis. Patet tum ex prima nostra ratione quæ est S. Doctorio, tum quia subdit ibidem quod reprobatio *includit voluntatem*, audis voluntalem, *permittendi aliquem cadere in culpam et inferendi damnationis pœnam pro culpa*. S. Scriptura autem interdum solet ponere nomina negativa pro positivis, ut in salm. 42 : *De gente non sancta*, id est, peccatrice.

Hinc inferes 1°, reprobationem non secus ac providentiam, cujus est pars objectiva, consistere in actu intellectus supponente actum voluntatis.

ibid.—*Inferes* 2°, reprobationem recte definiri, *providentiam de his qui deficiunt a fine cum voluntate permittendi culpam, et propter culpam infligendi damnationis pœnam*; seu, quod idem est, *decretum quo Deus vult permittere ut aliqui sua culpa a gloria decendant, et pro culpa infligendi damnationis pœnam*.

Inferes 5°, non potuisse definiri reprobationem quod sit præparatio mediorum quibus certissime pereant qui pereunt, sicut definita est prædestinatio quod sit præparatio beneficiorum quibus certissime liberantur quicumque liberantur; quia omne medium salutis est a Deo et effectus prædestinationis, sed medium perditionis, scilicet peccatum, non est a Deo nec effectus reprobationis, sed est a nobis; imo Deus nihil perse ordinat ad culpam, (piam nullatenus intendit, atque ideo ante culpam nihil præparat ad finem reprobationis, sed solum permissive sc habet, supposita tamen culpa, pœnam præparat.

Inferes 40 quod, licet reprobatio sit unica, possit tamen dividi in negathain et positivam tanquam in duo munia inadæquata; cum enim definitur voluntas permittendi ut aliqui sua culpa deficiant a gloria, et propter culpam infligendi damnationis pœnam, quatenus importat voluntatem permittendi ut aliqui sua culpa deficiant a gloria, dicitur negativa, non quod non sit actus positivus, ul dictum est, sed quia nihil efficit, sed tantum permittit; ῥῑρ. mittere autem est quasi negative sc habere. Quatenus autem importat odiatioem cui-

pæ ad pœnam æternam, dicitur positiva, quia jam aliquid faciendum decernit, nempe pœnam infligendam. Unde reprobatio negativa includit tantum terminum a quo, scilicet gloriam a qua reprobi permittuntur deficere : reprobatio autem positiva includit insuper terminum ad quem, scilicet pœnam damni et sensus quam Deus illis decernit.

ARTICULUS IX.

De motivo reprobationis.

Quæstio est de reprobatione ut sic prout spectat angelos et homines; utrum autem aliquid speciale, scilicet peccatum originale ingrediatur in motivum reprobationis hominum, dicam infra.

Item quæstio est tam de reprobatione positiva quam negativa. Id observandum est, plures Thoinistas per reprobationem negativam non intelligere, sicuti nos, simplicem permissionem deficiendi a fine, sed positivam exclusionem a gloria tanquam a beneficio indebito, quam ideo volunt esse gratuitam et independentem a praevisis demeritis. Ut prius quod apud omnes catholicos certum est statuamus, sit

§ I. — *De motivo reprobationis positiver.*

Dico. Reprobatio positiva tam angelorum quam hominum est ex praevisis demeritis. Hoc est, Deus nemini decernit pœnam æternæ damnationis nisi propter praevisa peccata. Ita omnes catholici contra Calvinum et alios Prædestinatianos.

Prob. 1° ex iis omnibus S. Scripturae locis quibus commendatur Dei bonitas, in hoc maxime quod pœnas et supplicia non velit, nisi quasi cogentibus nostris demeritis. Ezech. 53: *Nolo mortem impii, sed ut convertatur et vivat*. Sap. 1; *Deus mortem non fecit, nec inclatur in perditione vivorum..... impii manibus et verbis accersierunt illam*. Oseæ. 15: *Perditio tua ex te, Israel; tantummodo in me auxilium tuum*. 2Petr. 3: *Patienter agit Deus propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti*. Et alia plura similia.

2° Ex cone. Valentino jam citato : « **Fi-**
1) **denier** fatemur prædestinationem electorum ad vitam, et prædestinationem im-
2) **piorum** ad mortem; in electione tamen
» **salvandorum**, misericordiam Dei præce-
4 **dere** meritum bonum; in damnatione au-

» tern periturowim , meritum malum præcedere justum Dei judicium. » *Vcr/ue dicas* concilium loqui non de intentione, sed de exeeutione pœnæ quæ culpam supponit; sic enim non staret discrimen quod ponit inter prædeslinationem et reprobationem , cum etiam prædeslinatio in exeeutione supponat merita.

5° *Eæ Patribus*. Damasc. lib. 2 de Fide c. 26 : « Deus ex seipso movetur ad miserendum, ad puniendum nonnisi ex præsupposita culpa. » S. Aug. lib. 5 contra Jul. c. 18 : « Bonus est Deus, justus est Deus. Potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est : non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia justus est. » Quod verum est non solum de ipsa damnationis exeeutione, sed etiam de ipsa intentione : nam justus judex non solum non punit, sed nec intendit punire nisi præsupposita culpa.

4° *Hattone*. Deus nihil vult nisi secundum quod habet rationem boni : atqui pœna ex se non habet rationem boni, sed solum præsupposita culpa ; non enim est bonum quod quis puniatur nisi peccaverit, imo contrarium foret malum et injustum, et ideo punitio dicitur bonum occasionatum. Ergo Deus non vult pœnam nisi præsupposita culpa.

Et hinc patet cur in prædestinatione gloria potest intendi ut corona et præmium ante prævisa merita, licet in exeeutione pendeat a meritis; pœna vero non possit intendi ante prævisa demerita : quia nempe corona et præmium est aliquid de se bonum , et ideo potest esse primo ellicaciter volitum, et ex ejus volitione media præparari; pœna autem, ut dixi, non est nisi bonum occasionatum ex præsupposita culpa. Aliud discrimen est, quod prædestinatio sit causa mediorum quæ conducunt ad gloriam ; reprobatio autem non est causa ejus quod conducit ad pœnam, scilicet culpa* : unde potest Deus gratis velle dare alicui gloriam ut præmium antequam ex ejus parte prævideat merita, quia ipse est qui illa confert; at ejus justitiæ et bonitati repugnat quod velit alicui pœnam antequam aliquod demeritum ex ejus parte prævideat. Et sic præoccupata manet præcipua objectio. Attamen

Dices insuper. Qui vult finem, vult prius media quæ fini sunt proximiora quam u>.* i

remotiora; quod enim est posterius in exeeutione est prius in intentione: atqui Deus vult manifestationem suæ justitiæ ul finem reprobationis; medium ipsi proximus est punitio, in qua immediate relucet, postea permissio culpæ : ergo prius vult punitio- nem quam permissionem culpæ.

II. D. maj. Qui vult finem, vult prius media fini proximiora secundum quod sunt illi fini apta, *C. maj.* secus, *A. maj.* Punitio autem volita ante culpam, non est medium aptum ad ostensionem justitiæ, sed potius sic præmature volita est contraria justitiæ et sapientie crudelitatem : et ideo ex hoc quod Deus velit ostensionem suæ justitiæ, non sequitur quod velit punitio- nem, deinde permittat culpam ; sed contra quod non velit punitio- nem nisi præsupposita culpa, quia sic tantum exercetur justitia.

¶ If. — *De nullo reprobationis negativæ.*

Impugnatur exclusio positiva a gloria titulo beneficii indebiti.

Ii qui adhibita scientia media docent prædeslinationem esse ex prævisis meritis, docent pariter reprobationem etiam negativam angelorum et hominum esse ex prævisis demeritis; dicunt enim Deum neminem prædestinasse ad gloriam , aut ab ea rejecisse antequam per scientiam mediam exploraverit qui gratiæ versatili ex innata libertate essent consensuri, qui dissensuri, et eos quos vidit perseveranter consensuros elegisse ad gloriam, quos prævidit finaliter dissensuros rejecisse. Quæ sententia sufficienter impugnata manet ex dictis de scientia media, de decretis efficacibus et de prædestinatione gratuita.

Sunt alii theologi, vulgo dicti Augustiniani, qui cum Alolinistis censent reprobationem malorum angelorum etiam negativam esse ex proviso peccato in quod libere prolapsi sunt ; quia tam in angelis quam in homine ante lapsum non agnoscunt necessitatem gratiæ efficacis, sed tantum gratiæ versatilis , indeque concludunt Deum non potuisse aliquos angelos reprobare quin prius exploraverit per scientiam mediam quinam his gratis versatilibus bene et perseveranter essent usuri, qui non. Quod principium ex locis jam citatis confutatum manet, et specialius

DE MOTIVO REPROBATIONIS.

«5

confutabimus dum de gratia. Quantum ad reprobationem negativam hominum in statu natura lajisæ, dicunt esse, factam ex proviso peccato originali. De quo § subsequent!.

His igitur opinionibus nunc omissis, concertatio nobis est cum quibusdam Thomistis qui reponunt reprobationem negativam tam angelorum quam hominum in exclusione positiva a gloria tanquam a beneficio indebito, sicque esse gratuitam et ante prævisa demerita. Ex hac autem intentione excludendi positive a gloria volunt Deum progredi ad præparandum medium quo hæc exclusio habeatur, scilicet permissionem peccati, qua prævisa, sic exclusio decernit æternam damnationis pœnam, nempe pœnam sensus et pœnam damni, quæ est ipsa exclusio a gloria, non amplius ut a beneficio indebito sed tanquam pœna pro culpa; nolunt enim primam exclusionem a regno esse pœnam, sed tantum secundam : Quia, inquiunt, prima est mera negatio rei indebitæ ; secunda est privatio propter culpam. Sicut si rex deneget alicui dignitatem quæ ipsi non debetur, non est pœna ; si autem ipsi deneget propter ejus demerita, alioquin concessurus, est pœna. Ita Alvares, Sahnantic. Joannes a S. Th. Gonet. Contenson et alii.

Nos vero hujusmodi reprobationem negativam non agnoscimus cujus ne vestigium repetimus in S. Th. eamque duriorum arbitramur. Dicimus autem cum S. Doct. *ut patet ex articulo procedenti*, reprobationem negativam nihil aliud esse quam voluntatem permittendi ut aliqui sua voluntate et culpa deficiant a gloria, eamque concedimus esse ante prævisa demerita, ut dicemus postquam præsenlcin quorundam Thomistarum opinionem ut minus veram ostenderimus. Unde

Dico. Deus neminem positive excludit a gloria titulo beneficii indebiti etante prævisa demerita; sicque reprobatio negativa non est voluntas excludendi a gloria ante culpam, sed voluntas permittendi ut aliqui sua culpa excidant a gloria. Ita post CapreoL Cajet, hic a. 5, Ferraricnscm 5 contra Gent. cap. 161, Nazarium hic a. 5 Conlrov. 1, Marcum Serra hic a. 5 Dub. 2 ad 2, doctissimi Patres Anton. Goudin Tract. 5 q. 5 a. 1 de l'eprob. et llvacin-

thus de Graveson 5 clas-c Epist. Epist. 9, a quibus quæ hic dicturi sumus magna ex parte mutuabimus.

Prob. 1° aryumento desumpto ex S. Scriptura. Juxta S. Scripturam, et præsertim Apostolum, Deus quantum ex se est vult sincere ut omnes salvi fiant, ita ut eorum damnatio ex ipsis solis proveniat . atqui si Deus ante omnem culpam ex parte reprobi provisam decrevisset positive cum a gloria et salute æterna excludere, atque ad id ut ad finem a se intentum media conquireret, palam est quod quantum est ex se non modo non vellet eum salvari, sed e contra vellet eum a salute excludi et in æternum perire. Ergo ante peccatum non fuit talis voluntas in Deo, sed nuda permissio ut quidam sua voluntate et culpa a vita æterna exciderent.

llespondent adversarii, voluntatem salutis reproborum esse antecedentem, quæ non obstat voluntati consequenti eos excludendi a salute et vita æterna.

Sed contra. Equidem voluntas consequens excludendi a salute propter circumstantiam culpæ ex parte reprobi, non obstat voluntati salvandi quantum est ex parte Dei. Non enim repugnat quod Deus aliquos, quantum est ex se, velit salvare, quos tamen attenta eorum culpa vult reipsa damnare, ut explicatur exemplo judicis qui vult furem occidi propter culpam, quem vellet ante culpam vivere. Sed voluntas consequens excludendi a salute et gloria citra omnem culpam, nullatenus stat cum voluntate antecedente salvandi quantum est ex parte Dei. Qua enim alia circumstantia præter culpam posset moveri Deus ut citra contradictionem vellet consequenter excludere a gloria et salute, quos anleccdentem, quantum ex se est, vult salvari? non ut ostendatur defectibililas liberi arbitrii, non ut sinat creaturas suos motus agere , non ut agnoscamus grati» necessitatem, non ut ostendatur gratiam efficacem nemini esse debitam , non ut magis splendeat aliorum virtus, aut ali@ similes circumstantiæ; ad hæc enim omnia nihil conducit exclusio a gloria ante provisam culpam, sed ista omnia fluunt ex sola permissione culpæ. *Λ* dicas*, ut ostendatur gloriam nemini deberi : *Λ.* id sufficienter ostendi permittendo ut aliqui ab illa deficiant. Insuper ordinalis ad gloiiatn

per voluntatem antecedentem, eam aliquo iensu deberi dicam modo.

Prob. 2° ex S. Th. qui in explicanda reprobatione, nunquam meminit illius voluntatis posilivæ excludendi a gloria ante culpam, sed eam explicat per nudam permissionem deliciendi a fine ultimo et cadendi in culpam, eaque supposita infligendi damnationis pœnam. « Pertinet, inquit * S. Doct. hic a. 3 o , ad divinam provi-
» dentiam ut permittat aliquos ab isto line
» (*gloriæ*) deficere, et hoc dicitur repro-
» bare. » Et in fine corporis : « Reproba-
» lio includit voluntatem permittendi a!i-
» quem cadere in culpam, et inferendi
» damnationis pœnam pro culpa. »

Confirmatur 1». Juxta S. Th. ut vidimus diss, precedent! a. 4 , § 3, ratio cur aliquis non habeat gratiam , non est quia Deus non vult illam ei dare, sed quia ipse eam non vult habere, et ei ponit impedimentum : atqui gratia est minus debita natura quam debeatur gloria illis qui gratiam habent : ergo *a fortiori* Deus neminem excludit a gloria, nisi quia iste prius vult ab ea deficere.

Confirmatur 2» ex alio principio D. Th. 12, q, 79 , a. 1, ubi dicit : « Quia Deus » omnia inclinatur et convertit ad se sicut in » ultimum finem , impossibile est quod sit » sibi vel aliis causa discedendi ab ordine » qui est in ipsum : » atqui creaturam ad ordinem gloriæ elevatam deficere a gloria, est discedere a deo ut ultimo fine : ergo impossibile est quod Deus velit positive hunc defectum a gloriâ, rejiciendo creaturam ab illo fine antequam ipsa ab illo sua culpa deficiat. Quod opponunt adversarii ex S. Th. ad Hannibaldm, diluemus modo.

Prob. 5° ratione non sttnel jam proposita ex D. Th. Deus unumquodque vult secundum quod habet rationem boni : atqui quod aliquis ordinatus ad gloriam ut ad suum summum bonum ab ea excludatur, non est secundum se bonum, sed solum si ea per culpam se indignum prebeat unde reipsa in executione nemo ab ea nisi propter culpam excluditur, uno secundum ordinem justitiæ, aliter fieri nequit :

Confirmatur. Deus non vult pœnam intecul[K!in, ut concedunt adversarii : atqui a gloria in «elenium excludi, est gravissima pœna et summa miseria, imo ipsa essentialis damnatio , nempe pœna damni : ergo.

Scio adversarios respondere, exclusio nem a gloria in executione , ut est privatio beatitudinis propter culpam, esse quidem damnationis pœnam , at non item in intentione tanquam a beneficio indebito. Sinit, inquiunt, si rex dignitatem alieui deneget cui non debetur, pœna non est; si autem eam deneget propter culpam, alioquin concessurus, pœna est.

Sed contra. 1° Gloria, sive sit beneficium debitum sive non, de quo modo, ut tamen res se habent, est summum et unicum verum bonum creaturæ rationalis, extra quod nihil ipsi superest nisi summa miseria : ergo quovis titulo ab illa excludatur, excluditur a summo et unico suo bono et in summam miseriam dejicitur : ergo quovis titulo ante culpam decernatur hæc exclusio, nihil est aliud quam summam miseriam ante culpam decernere. Idque eo verius est, quod supposita elevatione hominis ad ordinem supernaturalem, naturalis ejus felicitas ita conjuncta est cum supernaturali, ut extra supernaturalem naturalis nequeat haberi. Unde excludi a supernaturali), est excludi a naturali. Quapropter si Deus ante culpam voluit excludere reprobos a gloria, eo ipso voluit eos excludere a felicitate sua naturali, id est, voluit innocentes esse in æternum supernaturaliter et naturaliter miseros. Et hinc non juvat adversarios, sed potius ipsis obstat exemplum allatum. Esto enim pœna non sit cum rex denegat alicui dignitatem ipsi non debitam sine qua felicem vitam ducere potest; si tamen aliquem ad certam dignitatem itaordinasset, ut in ea lota ejus felicitas consisteret et sine ea summe miser esset; hoc ipso (pio illi eam denegaret, eum a tota sua felicitate dejiceret et summe miserum efficeret. Cum ergo Deus ordinarit omnem creaturam intellectualem ad gloriam ut ad suam felicitatem, ita ut extra eam non nisi miser esse possit tam naturaliter (piam supernaturaliter, quovis titulo eam a gloria excludat, miseram constituit.

2° Responsio adversariorum falsum supponit, nempe gloriam se habere ad reprobos ut aliquid prorsus indebitum. Nam hoc ipso quo homo ordinatus est a Deo ad gloriam, gloria vi hujus ordinationis fit ipsi quodam modo debita, ad illamque. habet jus saltem inchoatum, non quidem nuis

DE MOTIVO REPROBATIONIS.

meritis Innixum, sed fidelitati et sinceritati divinæ ordinationis, a qua ideo Deus ipsum excludere non potest nisi per suam culpam ea se preheat indignum.

Prob. ultimo cx implicantia sententice opposita:. 'Dicunt adversarii, Deum in negotio reprobationis inempisse ab intentione manifestandi justitiam suam punitivam, et vi hujus intentionis, statim exclusisse reprobos a gloria ut a beneficio indebito, postea decrevisse permittere culpam : atqui exclusio a beneficio indebito et ante culpam, est medium prorsus incongruum, imo repugnans ad ostensionem justitiæ punitivæ, *ut palet* ; quia potius ostendit justitiam punitivam in ea non habere locum : ergo.

Dicendum itaque et firmiter tenendum arbitramur, Deum ante culpam non modo non velle aliquos excludere a gloria, sed etiam velle quantum ex se est omnes ad eam pervenire, secundum tamen quod eorum conditio et suæ sapientiæ ordo patitur, caque est voluntas sincere omnes ordinans ad gloriam, et illis media præparans. Sed quia liberum arbitrium deficere potest, a solo autem Deo indeficientiam habeat, ideo ab æterno proposuit Deus quod quosdam permetteret deficere per suam culpam a gloria, sic enim postulabat et nature defectibilis conditio, et providenti® ordo, et ipsum universitatis bonum splendorque justitiæ, quæ locum non haberet si nulla culpa permetteretur aut permittatur per misericordiam deleretur : aliis vero proposuit auxilia efficacia apponere ne deficerent, sed ad gloriam infallibiliter pervenirent. Et sic facta est istorum electio, illorum vero reprobatio inchoata. Defectum vero culpæ jam prævisum ordinat Deus in bonum justitiæ, ipsi decernendo pœnam damnationis; et sic completur reprobatio, quæ, ut dixi, est voluntas permittendi culpam, et pro culpa infligendi damnationis pœnam.

Solvuntur objectiones.

Objicies 1° cum nostro Goneto, illud Horn. 9 : *Cum nondum aliquid boniegressi sunt aut mali, dictum est : Jacob dilexi.*

alii autem odio habui; ubi reprobi per i. alii figurati dicuntur odio habiti, cum nondum quidquam mali egissent : atqui illud odium illud intelligitur voluntas excludendi a regno : ergo.

/?. N, min. Odium enim Ibi sumitur large et improprie pro minori dilectione, quatenus Deus non voluit reprobis sicut voluit electis Salutem' voluntate consequente. Ita hunc locum explicat S. Th. in 3, d. 32, q. 1 a. 2, ad 4. Unde odium illud ut culpam præcedens, non est voluntas excludendi a gloria, sed solum non adjuvandi efficaciter ad gloriam, ideoque non odium proprie dictum, sed minor dilectio, quæ comparatione majoris dilectionis largo modo dicitur odium : sicut cum Christus Luc. 14 dicit : *Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem.....adhuc autem et animam suam,* id est, si non minus quam me diligat, *non potest meus esse discipulus.*

Obj. 2° cum eodem illud solemne D. Th. ad Ilannibaldum d. 41, a. 5 : « Voluntati » divinæ de salute hominis duplex voluntas opponi videtur, scilicet voluntas de » contradictorio secundum quod vult aliquem non salvare, et voluntas de » contrario secundum quod vult aliquem » damnare. Prima voluntas non requirit » aliquam rationem ex parte voliti, cum » salus gloriæ non sit debitum humanæ » naturæ ; non enim requiritur ratio quare » non dem cui dare non debeo ; sed voluntas damnationis respicit rationem voliti in damnato, cum damnatio ex debito » inferatur. « Atqui velle non salvare idem est ac velle excludere a gloria: ergo.

B. 1° eruditissimum nostrum P. Echard multis momentis evincere hoc opus ad Ilannibaldum non esse D. Th. præsertim quia ante Thomam Nerium, an. 1360, nullus nostrorum illud inter opera S. Doctoris recensuit, neque Tholomæus de Lucha, neque Bernardus Guidonis, nec Guillelmus de Tocco, nec S. Antoninus, neque alii. E contra vero istud commentarium sub nomine fratris Ilannibaldi cardinalis a pluribus antiquis citatur, a nostro Rainerio de Pisis, in sua Pantheologia, scribebat anno 1355, a Bandello tractat, de Concept. B. V.c. 23, a Dionysio Carthus. in 2, d. 1, q. 1, p. 9 et alibi.

Causæ allucinationis fuerunt t 1° conformitēs doctrinæ hujus operis in pluribus cum altero fusiori scripto S. Th. in easdem sententias; 2° testimonium Tholomæi de Lucha male intellectum, cum potius eadem rationes hoc opus et S. Thomæ ab-

judicent, et Hannibaldo asserant, si ipsa Tholomæi verba rite expendantur. Is fuerat discipulus S. Thomæ. Sic autem habet Historia Eccles., lib. 22, cap. 25 : « F. Hannibaldus fecit scripta super sententias quæ intitulantur D. Hannibaldo, quæ nihil aliud sunt quam abbreviatio dictorum F. Thomæ. » En certo auctore operis: *F. Hannibaldus fecit*; en ratio conformitatis doctrinæ: *abbreviatio dictorum F. Thomæ*. Fjde cum dicit, *quæ intitulantur 1)*. *Hannibaldo*, non significat quod D. Hannibaldo sint dicata, sed quod vulgo sub nomine D. Hannibaldi circumferantur; qui modus loquendi bibliothecariis est etiam nunc familiaris cum alicujus operis auctorem indicant: Hæc, inquiunt, tali vel tali inscribuntur vel inscripta sunt opera; id est, sunt hujus vel illius auctoris. Vide plura apud Echard, *Scriptores Ord. Præd.* tom. 1, pag. 261. Et hinc corrui unicum fundamentum quod habent adversarii ex S. Th.

B. 2. Sed *dato* hoc opus esse genuinum S. Th. factum, nihil ideo obtinent adversarii; *N. enim min. argumenti*, quia Auctor per voluntatem non salvandi non intelligit voluntatem excludendi a gloria, hæc enim non solum contradictorie, sed contrarie opponitur voluntati salvandi, et perinde est ac voluntas damnandi mamsicut Deus dum in execulione excludit reprobos gloria, revera damnat; ita cum vult excludere, vult damnare. Igitur Auctor per voluntatem non salvandi intelligit solum voluntatem non adjuvandi efficaciter ad salutem; hæc enim est quæ opponitur contradictorie et non contrarie voluntati salvandi, et quæ non requirit rationem ex parte nostra; quamvis enim habenti gratiam debeatur gloria, nisi per culpam se indignum præbeat, non tamen debetur ei ut per auxilia efficacia infallibiliter perducatur ad gloriam; et hoc sensu dixit Auctor salutem gloriæ non esse debitam humanæ naturæ, ut scilicet ipsi efficaciter et infallibiliter conferatur: unde etiam ante culpam potest Deus titulo beneficii indebiti velle ipsum non salvare, hoc est, non adjuvare efficaciter, quod est velle permittere ut per culpam a gloria decidat.

Obj. 5º cum eodem. Deus cum ordinate procedat, prius intendit finem quam media: atqui in negotio reprobationis exclusio

a gloria est finis, permissio peccati est medium: ergo prius intendit exclusionem a gloria quam permissionem peccati. *Confirmatur* exemplo prædestinationis quæ incipit ab intentione dandi gloriam, deinde media præparat: ergo a pari reprobatio incipit ab intentione excludendi a gloria, deinde præparat media.

B. 1º. 2V. min. Falsum quippe est exclusionem a gloria ut a beneficio indebito, sicut intelligunt adversarii, esse finem in reprobatione; finis enim est ad quem pervenitur; Deus autem neminem in execulione excludit a gloria ut a beneficio indebito, sed solum in poenam peccati: unde si argumentum probaret aliquid, probaret Deum incœpisse ab intentione excludendi a gloria in poenam peccati, id est ab ipsa damnatione; quod non concedunt adversarii. Sed majoris explicationis ergo.

B. 2º. D. min. In reprobatione exclusio a gloria est finis ad quem culpa permissa et prævisa ordinatur, *C. min.* est finis propter quem cuius permittitur, *N. min.* Non ergo Deus, ut dixi, in negotio reprobationis primo incipit ab intentione excludendi a gloria, et ex vi illius intentionis eligit permittere peccatum tanquam medium ad hunc finem obtinendum. Sed sic res se habet: primo vult complementum et bonum lotius universi, postulans ut in eo sint omnium rerum ordines, atque inter alia ordo justitiæ punitivæ. Ex hac prima intentione non statim et immediate intendit efficaciter excludere a gloria; quia exclusio a gloria, ante culpam quovis modo sumatur, non est medium ad ostensionem justitiæ punitivæ: non ut est tanquam a beneficio indebito, uldicebam in ultima probatione, neque ut est poena, quia velle poenam ante culpam contra repugnat justitiæ et sapit credulitatem. Ex hac ergo prima intentione boni totius universi, postulantis ordinem justitiæ, statim et immediate vult simpliciter permittere culpam, deinde culpam permissam et prævisam ordinal ad poenam, quod est bonum, quia justum, est enim justum ut culpa poena plectatur, et in hoc relueat justitia. Nec est simile de prædestinatione in qua Deus primo intendit manifestare suam misericordiam; ex hac prima intentione statim et immediate gratis vult conferre gloriam iis quos prædestinât, quia id maxime manifestat misericordiam; deinde vult et confer

media efficacia ad illam gloriam consequendam, quod est misericordia· complementum. Ratio primordialis horum omnium est, quod providentia divina aliter se habeat ad bona, aliter ad mala : bona, quia secundum se appetibilia per se intendit; mala, quia secundum se non appetibilia perse non intendit, sed permittit tantum et ea permissa ordinat ad aliquod bonum, nec permetteret nisi ex intentione alicujus boni. Porro pervenire ad lineam quod respicit prædesinatio, est bonum; deficere a fine quod respicit reprobatio, est malum in iis qui deficiunt. Licet ergo Deus prædestinando possit primo intendere, et revera intendat assecutionem finis seu gloriæ, quia hoc est bonum, et inde præparat media efficacia ad illam : in reprobatione tamen non potest primo intendere defectum a fine seu gloria, quia hoc malum est, nec quidquam ad illum ordinat ut medium ; sed permittit duntaxat ut aliqui ab illo line sua culpa deficiant, deinde culpam permissam ordinat ad pœnam, quod est bonum, ut dictum est; *et hinc patet responsio ad confirmationem.*

Inst. cum eodem. Eodem instanti et actu quo Deus prædestinatos elegit ad gloriam, cæteros omnes ab ea exclusit: atqui electio prædestinatorum meritum et demeritum antevertit : ergo et exclusio reproborum.

/i. D. maj. Eodem instanti et actu quo Deus prædestinatos elegit ad gloriam, cæteros omnes ab ea exclusit positive, permissive, *C. et concessa min. D. consequ.* Ergo exclusio permissiva reproborum antevertit demerita, *C. positiva, A'.* Deus ergo prædestinando aliquos non format hunc actum. Volo cæteros rejicere a gloria ; sed istum : Volo permittere ut cæteri sua culpa decendant a gloria : qui actus est quidem exclusio ab electione efficaci ad gloriam, sed non exclusio positiva ab ipsa gloria ; cieo non obstante, reprobi manent semper ordinali ad gloriam, ita ut nisi se ipsos impedirent, ad eam pervenirent, nec per Deum qui semper ex se paratus est adjuvare, stet quin ad eam perveniant; staret autem per Deum « primum actum habuisset, quia ipse esset qui eos a gloria repelleret, et salutis januam occluderet, Aliud est ergo excludi positive a gloria, aliud excludi ab electione efficaci ad gloriam. Negamus quidem reprobos ante culpam excludi positive

a gloria tanquam a beneficio indebito : a concedimus ipsos ante culpam excludi : electione efficaci ad gloriam, quia licet ii qui per gratiam ordinantur ad gloriam, « e debeat gloria ul ab ea excludi non possint nisi propter culpam, non ideo i, -. » debetur electio efficax ad istam gloriam, alioquin omnes salvarentur : unde ante culpam possunt excludi ab ista electione efficaci ad gloriam tanquam a beneficio indebito, quod fit permittendo eorum suæ *r gilitati. Quod si forte adversarii mini ah mtelligunt quam istam exclusionem ab electione efficaci ad gloriam, et non positivam et immediatam exclusionem a gloria, re ipsa convenimus; sed peccant in modo loquendi dum dicunt Deum ante culpam intendisse positive excludere a gloria, et ad id media præparasse, id enim exprimit voluntatem positivam ab ea rejiciendi.

.II dices. Sive hæc exclusio explicetur per modum positivæ voluntatis rejiciendi a gloria, sive per solam ab ea deficiendi permissionem idem sequitur effectus; reprobi enim perinde a gloria infallibiliter deficient et peribunt : ergo frustra negatur exclusio positiva ut statuatur permissiva.

II. I). ant. Idem sequetur effectus ex parte reprobi, *C. ex parte Dei, 2V.* Etenim juxta priorem modum, Deus esset auctor cur aliqui non salventur, quia ipse esset qui eos a salute repelleret et ad id media præpararet, quod nullatenus debet concedi : at juxta posteriorem modum, clare intelligitur neminem voluntate Dei, sed sua solum culpa excidere a gloria, Deo ad id tantum permissive sc habente. Sicut sive Deus culpam decernat decreto effectivo, ut vult Calvinus; sive decreto solum permissive, ut volunt catholici, perinde culpa infallibiliter sequetur; sed cum hoc discrimine, quod in priori hypothesis Deus erit auctor peccati, non in secunda. Cum ergo Deus ut culpæ, ita et perditionis (quæ sita est in exclusionem a gloria) non sit dicendus auctor; sicut dicimus Deum solum permittere peccatum, ita dicere debemus Deum solum permittere ut aliqui sua culpa a gloria deficient.

J III. — Assignatur nativum reprobationis negativas in genere.

Intelligimus semper reprobationem negativam prout hucusque definivimus et de-

pendimus ex D. Th. scilicet, voluntatem permittendi ut aliqui sua culpa a gloria deficient. Potest autem considerari dupliciter, vel absolute vel comparate : absolute, ut est reprobatio aliquorum ; comparate, ut est reprobatio istorum potius quam illorum, et de utraque quaeritur.

Suppono 1° *absolutam reprobationem negativam non esse omnino gratuitam, sed habere pro motivo aliquod bonum ; quia, ut jam non semel dixi, Deus nihil vult nisi secundum quod habet rationem boni : permittere autem aliquas creaturas intellectuales ordinatas ad vitam aeternam ab ea deficere, non exprimit secundum se rationem boni ; quia hoc non est velle bonum, sed permittere delectum : ergo Deus non vult permittere hunc defectum in quo sita est reprobatio negativa mere gratuito, sed propter aliquod bonum : unde illud S. Aug. Enchirid. cap. 41 ; « Deus nullo modo sineret mali esse aliquid in operibus suis, « nisi usque adeo esset omnipotens et bonus, ut beneficeret etiam de malo. »

Suppono 2°, reprobationem negativam habere aliquod fundamentum ex parte creaturae, nempe naturalem ejus defectibilitatem. Si enim ex se non esset defectibilis, Deus, qui est fons totius bonitatis, non permetteret eam deficere : hæc tamen defectibilitas non est proprie motivum reprobationis, non enim Deus permittit defectum propter naturæ defectibilitatem ut motivum, sed propter aliquod bonum inde procurandum. Et ideo defectibilitas naturæ est potius conditio sine qua non, seu aptitudo et dispositio ex parte materiae ad defectum. Et hinc jam habes, naturam defectibilem ex se aptam defectui, conqueri jure non posse si Deus eam suæ defectibilitati permittens, non conferat abundantiores gratias, quibus a defectu præservaretur : sicut, ut exemplo Apostoli utar, massa lui; ex sua vilitate apta usibus vilibus, conqueri non potest adversus figulum, si suæ vilitati relictam ad nobiliores usus non eilbnnaverit. Sed cum, ut dixi, hæc naturæ defectibilitas non sit proprie motivum reprobationis, et tamen detur aliquod, quaeritur quodnam sit. Pro quo

2° 23. a. 5. ad 5. — *Dico* 1°. Motivum reprobationis negativæ absolute sumptæ non petitur ex demeritis prævisis reprobati, sed ex divina bonitate.

Prob. prima pars. 4° Ex illo Apost. Rom. 8 : *Antequam quidquam boni aut mali egissent, Jacob ditiesci, Esaii odio habui; quod* odium, ut dictum est, intelligitur de minori dilectione qua quidam permittuntur suæ defectibilitati absque auxiliis specialibus a defectu præservantibus, quod est reprobare negative. Ex quo S. Aug. Epist. 108, lib. 2 cont. duas Epist. Pelag. c. 7, et lib. de Prædest. Sanet, cap. 7, ostendit nulla merita malæ actionis esse causam reprobationis.

Prob. 2°. Reprobatio negativa præcedit peccatum reprobati; est enim, ut divinius, voluntas permittendi ut aliqui peccent et peccando deficient a gloria : ergo peccatum reprobati non potest esse ejus motivum.

ibid. — Prob. et explicatur secunda pars discursu D. Th. « Ex ipsa divina bonitate ratio sumi potest prædestinationis aliquorum et reprobationis aliorum. Sic enim dicitur Deus omnia propter suam bonitatem fecisse, ul in rebus divina bonitas repræsentetur. Necesse est autem quod divina bonitas, quæ in se est una et simplex, multiformiterrepræsentetur in rebus, propter hoc quod res create ad simplicitatem divinam attingere non possunt. Et inde est quod ad completio* nem universi requiruntur diversi gradus rerum, quarum quædam altum et quædam intimum locum tenent in universo. Et ut multiformitas graduum conscrvetur in rebus, Deus permittit aliqua mala fieri, ne multa bona impediuntur. Sic igitur consideremus totum genus humanum, sicut totam rerum universitatem. Voluit igitur Deus in hominibus quantum ad aliquos quos prædestinat, suam repræsentare bonitatem per modum misericordiæ parcendo ; et quantum ad aliquos quos reprobat, per modum justitiæ puniendo. Et hæc est ratio quare Deus quosdam eligit et quosdam reprobat. Et hanc causam assignat Apost. Rom. 9 dicens : *Potens Deus ostendere iram, id est, vindictam justitiæ, et notam facere potentiam suam, sustinuit, id est, permisit, in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet divinas gloriæ succ in vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam.* Et 2 Tim. 2 dicit : *In magna domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed etiam*

» *lignea 'el fictilia, quædam quidem in*
» *honorem, quadam in contumeliam.* »

Igitur secundum D. Th. et rei veritatem, motivum reprobationis petitur ex divina bonitate quam Deus voluit multiformiter repræsentare, in electis per modum misericordi® parcendo, in reprobis per modum justitiæ puniendo : adeoque bonum juslitie est ratio reprobationis negativa, non tamen est totalis, nec excludens alias rationes, ut sunt completio et bonum universi, quod privaretur multis bonis si omnes defectus impedirentur, et munus provisoris universalis, atque ratio providenti® suavis, qua providetur unicuique secundum suam conditionem et exigentiam, defcclilibus defectibiliter.

Ibid. — *Dico 2*« Reprobatio negativa comparate sumpta, non habet rationem nisi divinam voluntatem. Ita in terminis S. Doctor subjungens ad priora verba : « Sed quare hos elegit in gloriam et illos » reprobavit, non habet rationem nisi divinam voluntatem. » Idque probat tum ex S. Aug. tract. 26 in Joan, ubi dicit : « Quare hunc trahat et illum non trahat? » Noli velle judicare si non vis errare; » tum ab exemplis in naturalibus et artificialibus. « Sicut, inquit, in naturalibus potest » assignari ratio (cum prima materia tota » sit in se uniformis) quare una pars ejus est » sub forma ignis, et alia sub forma terræ a » Deo in principio condita; ut sic sit diversitas specierum in rebus naturalibus. Sed » quare hæc pars materie est sub ista forma, et illa sub alia, dependet ex simplici » divina voluntate : sicut ex simplici voluntate artificis dependet quod ille lapis » est in ista parte parietis et ille in alia; » quamvis ratio artis habeat quod aliqui » sint in hac et aliqui sint in illa. »

Datio etiam invincit. In his enim qui pares sunt in defcclibilitate, non potest assignari ratio cur unus præ alio permittatur a provisorio deficere, præter voluntatem provisoris : atqui omnes creaturæ ad finem supernatrralem ordinal® perinde possunt per peccatum ab illo deficere, et a solo Deo habent quod non deficient : ergo ex sola Dei voluntate pendet ut hi potius (piam illi permittantur deficere.

Et hæc ratio concludit in omni sententia. Nam certo constat in omni sententia Deum potuisse omnes qui peccant et pereunt abun-

danlioribus auxiliis coilatis a peccato perditione servare sicut alios servavit, aut saltem potuisse illos constituere in tali rerum serie in qua datis communibus auxiliis bene usu fuissent. Quare autem non fecit? quia noliit.

Dices 1° contra primam conclusionem et rationem D Thomæ. Absque eo quod ullus reprobetur, justitia Dei manifestaretur in electis, tum illos præmiando, juxta illud Apostoli . *Aleposila est n ihi corona justitia;* tum illos puniendo temporaliter pro delictis quæ committunt. Ergo.

71. quod hoc duplici modo non nisi imperfecte justitia manifestaretur. Et quantum ad primum, in eo magis elucet misericordia quam justitia, et insuper nihil habet de justitia vindicative. Quantum ad secundum, non nisi admodum diminute manifestaretur justitia vindicative in pœnis: temporalibus, nec inde innotesceret quid debeatur infinitæ peccati malitiæ : sicut valde diminute manifestaretur misericordia si Deus ad tempus tantum beatificaret electos. Exigebat ergo completio universi ut sicut est stabilis gradus in quo permanentor beatificantur electi, ita esset stabilis gradus in quo permanentor plecterentur reprobi poena peccato debita.

Dices 2°. Velle ostendere justitiam punitivam ante prævisam culpam, est velle punire ante culpam : atqui id supra impugnativimus ul blasphemiam Calvinii : ergo. *Confirmatur.* Velle permittere culpam ad ostensionem juslitie, est velle permittere culpam ut puniatur : atqui id durum est et redolet inclementiam : ergo.

D. N. maj. Nam velle punire ante culpam, non est, ut dixi, medium aptum ad ostensionem juslitie, :d potius justitia' contrarium. Unde Deus ex intentione manifestandi justitiam, primo vult permittere culpam, deinde culpam prævisam ordinat ad punitionem perquam manifestatur justitia; non enim punitio est ipsa juslitie manifestatio, sed medium ad illam, et tale medium, ut tamen non sit finis intermedius respectu permissionis peccandi; non enim Deus vult permittere culpam ex amore et intentione punitionis, siquidem id, ul dictum est, repugnet juslitie. *Unde ad confirmationem,* negandum est quod velle permittere culpam ad ostensionem juslitie sit velle permittere culpam ut puniatur, seu ex intentione

ne illam puniendi ; hoc enim esset velle punire ante culpam, quod, ut dictum est, non bonum non est ostensivum justitiæ, sed ipsi contrarium. Adde ostensionem justitiæ non esse, ut observavi, rationem totalem hujus permissionis, nec alias excludere, ut sunt bonum et completio universi atque suavis providentia circa naturam defeclibilem.

Deus neminem deserit nisi prius ab eo per peccatum deseratur, ul dicit Trid. : atqui velle permittere ut aliqui deficient a gloria quod est reprobare negative, est illos deserere : ergo Deus aliquos non reprobabat negative nisi præsupposita culpa per quam deseratur.

B. 1° plures intelligere dictum in majori de desertione per subtractionem gratiæ sanctificantis, quam Deus nemini subtrahit nisi propter peccatum præcedens; non vero de desertione per subtractionem gratiæ actualis.

II. 2°. *Dato* hanc desertionem esse intelligendam subtractionem gratiæ actualis, *D. maj.* Deus neminem deserit proprie nisi prius ab eo deseratur, *C. maj.* improprie, *N. maj.* Deus itaque duplici modo intelligitur deserere aliquem : 1° permittendo eum suæ defeclibilitali, seu ipsum a peccato non præservando per auxilium speciale et efficax indebitum, nihil tamen aliunde ab eo subtrahendo de auxiliis ordinariis quibus si non resisteret perveniret ad bonum; et hæc est desertio impropria ad quam non est necesse quod homo prius deserat Deum per peccatum, cum permissio peccati in eo modo deserendi includatur, *ut palet.* 2° Deus intelligitur hominem deserere duin ab eo auxilia communia et protectionem ordinariam quam habet erga bonos subtrahit, et hoc est proprie deserere; quo modo Deus neminem deserit nisi prius per peccatum ab eo deseratur : hæc secunda derelictio est pcena, non prima.

Depones. Docuimus supra dissert, præced. a. 4, § 5, ex S. Thoma, neminem privari auxilio efficaci nis; ex sua culpa; seu hominem privari auxilio efficaci, non quia Deus non vult dare, sed quia homo non vult accipere et obstaculum ponit peccando et resistendo auxiliis sufficientibus: quomodo ergo nunc dicimus Deum ante culpam hominem improprie deserere, subtrahendo ei auxilium efficax.

/i. hæc ha conciliari Deus conferendo

gratiam sufficientem habet voluntati.; Deccdentem conferendi efficacem, m-1 Idino propria et mala voluntate resistat sufficienti. At posset Deus abundantiori auxilio inpeden* hanc resistantiam et malam voluntatem; sed ut provisor universalis et propter altiores fines vult voluntate consequente per subtractionem istius abundantioris auxilii, ipsum permittere suæ mal@ voluntati. Et sic verum est hominem privari propter culpam gratia efficaci quam Deus, in collatione sufficientis, volebat voluntate antecedente illi dare. Item verum est eum ante culpam privari illa abundantiori gratia efficaci quare ipsa præservaretur a defectu et mala voluntate, quia Deus vult voluntate consequente ipsum permittere suæ defeclibilitati.

Objici etiam possunt varia testimonia S. Augustini et aliorum Patrum, qui dicunt Deum neminem posse damnare sine demeritis, quia justus est; sed hæc palam intelliguntur de reprobatione positiva. Unius Prosperi verba ad 12 object. Vincent, aliquam possent difficultatem ingerere ; dicit enim de reprobis : *Voluntate ceciderunt; et quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati.*

R. per hæc verba, *non sunt prædestinati*, non intelligi reprobationem mere negativum, quæ secundum nos est permissio cadendi, hæcenim manifeste anlecedit casum, sed intelligi positivam rejectionem a gloria quæ supponit culpam; itat ut rà *non prædestinati*, idem sit ac positive reprobat.

ŷ IV. — *Utrum peccatum originale sit motivum reprobationis hominum?*

Ut certa ab incertis secernamus, *suppono* 1°, peccatum originale fuisse motivum sufficiens reprobationis omnium hominum; hoc est, Deum jure potuisse, si voluisset, propter peccatum originale reprobare omnes homines; siquidem secundum S. Scripturas nascamur filii in» et rei mortis tam temporalis quam æternæ : unde quæstio est utrum reipsa propter illud facta sit hominum reprobatio.

Supponor nihil ut videtur, obstare quominus peccatum originale in iis in quibus non remittitur, ingrediatur de facto motivum reprobationis eorum. Quia peccatum ante reprobationem prævisum et propter quod aliqui reipsa damnantur, potest me-

DE MOTIVO REPROBATIONI ;t

rîlo dici motivum reprobationis eorum » peccatum autem originale in quibus non reinititv.is habet hanc duplicem conditionem. Quantum ad secundam, est tide certum ; quantum ad primam, supponitur ex tractatu de Incarnatione, ubi probamus quod Incarnatio supponat peccatum originale, et praedestinatio hominum incarnationem ; praedestinatio autem et reprobatio simul sunt. Quod autem noster Contensonus dicat permissionem peccati originalis esse effectum reprobationis in parvulis non baptizatis, consequenter non posse esse ejus motivum, negamus ; el dicimus derelictionem duntaxat in peccato originali esse in eis effectum reprobationis.

« Sî dicas nos supra docuisse voluntatem in Deo salvandi omnes homines supponere peccatum originale, quod videtur non posse conciliari cum hoc quod propter idem originale reprobet aliquos : Δ ex voluntate antecedente salvandi omnes, etiam supposito peccato originali, hominem ordinari tantum sufficienter ad salutem, et ipsi duntaxat competere jus ad auxilia sufficientia : unde non repugnat quod Deus propter idem peccatum originale ipsum suæ defectibilitati permittat, et ipsi deneget auxilium efficaciter præservans a defectu. Difficultas est igitur de iis quibus peccatum originaleremissum est per baptismum. Pro quo

Suppono 5° peccatum originale, in quibus remissum est, posse dici duplici sensu concurrere ad reprobationem : 1° quatenus est fons et origo peccatorum actualium oh quæ, si sint finalia, homines reprobantur. Et hoc sensu peccatum originale potest dici motivum reprobationis eorum quibus est remissum, non formaliter et in se, sed radicaliter et in suis effectibus ; et hoc tst dicere, non quod peccatum originale, sed peccatum actuale ex originali promanans, sit motivum reprobationis.

2° Quia licet peccatum originale prout est macula personæ deleatur per baptismum, non tamen deletur prout est infectio naturæ. Etenim per peccatum originale infirmitas natura est aucta, et concupiscentia effecta magis effrenis, el hæc remanent deleta culpa : unde fit quod homo sit defectibilior et proclivior ad peccatum, atque obliane majorem defectibilitatem el proclivi'alciitnagis exlgat ex sua conditione ul permittatur deficere ; sicque peccatum origi-

nale in quibus remissum est, ratione hujus majoris defectibilitatis et ardentioris concupiscentiæ, quas causavit, et quæ, ipso quoad culpam deleta, remanent, potest dici concurrere ad reprobationem. At, *quod bene advertas* ista major infirmitas seu defectibilitas non concurrat ad reprobationem ut motivum illius, sed tantum ut conditio sine qua non, seu ut dispositio aut aptitudo ex parte materiæ, sicut vilitas luti non est motivum cur figulus fingat quædam vasa in contumeliam. Quantumvis enim natura foret defectibilis, Deus non permetteret eam deficere, nisi propter aliquod bonum, ut jam antea observavimus : quod autem natura defectibilis, culpam non habens, permittatur deficere, præcise et secundum se non habet rationem boni, sed quatenus iste defectus ordinatur ad aliquod bonum : ergo hæc natura infirmitas per peccatum originale aucta, non potest dici motivum ob quod Deus permittat aliquos deficere ; sed, ul dictum est, se habet tantum ut conditio sine qua non, seu ut dispositio materiæ ad deficiendum : motivum autem repeti debet ex aliquo bono quod Deus ex illo defectu intendit, ut est bonum universi, manifestatio attributorum maxime justitiæ, etc. His suppositis,

Dico. Peccatum originale non est motivum reprobationis eorum quibus remissum est.

Prob. i° auctoritate S. Scriptura et concilii Trident. S. Scriptura multis in locis testatur peccata remissa peccatori non nocere, nec Deum illorum recordari. Sic Ezech. 53 : *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ;* et cap. 18, de impio pœnitente : *Omnium iniquitatum ejus non recordabor.* Et concil. Trid. sess. 5, can. 3, ubi de peccato originali, sic definit ex Apost Rom 8 : *In renatis nihil odit Deus ; quia nihil est damnationis iis qui vere consepulti sunt cum Christo per baptismum.* Atqui si propter peccatum originale Deus reprobareret illum cui remissum est, istud illi noceret, illius Deus recordaretur, aliquid in illo odio haberet, et aliquid damnationis in illo remaneret : ergo. *Min. patet ex terminis et adhuc magis prob.* Nam si Deus velit in poenam peccati originalis reprobare illos quibus remissum aut remittendum est, vult consequenter in illius poenam illos denegare

in tempore gratiam efficacem et donum perseverantiae; 'olilio enim efficax finis est causa electionis mediorum; media autem ad reprobationem sunt doncgaGo gratiae efficacis et perseveranti® : ergo evidens est iustis et renalis per baptismum remanere aliquid damnationis, et peccatum remissum illis nocere.

Confirmatur. Per baptismum ita Deus reconciliatur homini, ut illi plene condonet peccatum et peccati poenam tam aeternam quam temporalem : atqui prorsus repugnat tam pion® et sinceræ reconciliationi, quod Deus peccatum sic condonatum retineat ut motivum reprobationis; hæc enim duo sunt impossibilia, Volo efficaciter condonare peccatum originale, et, Volo efficaciter reprobare propter illud seu in poenam illius. Sicut impossibilia sunt quod iudex sincere condonet peccatum homicidae, et tamen velit propter illud homicidam suspendi : quæ tamen admittere debet opposita sententia. Ergo.

Respondet noster Gonet. Deum respectu eorum quibus peccatum originale remissum est, acceptasse illud ut motivum reprobationis quoad intentionem tantum, ita ut ipsos quidem reprobaverit propter peccatum originale ; sed disponendo de mediis, noluisse uti illo medio, sed assumpsisse peccata actualia : sicut, inquit, licet præclementinatio sit quoad intentionem gratuita, non tamen quoad executionem.

Sed contra. 1° Hæc responsio est gratis Jeta, nullum habens fundamentum in auctoritate vel ratione. 2° Istud decretum reprobationis quoad intentionem, juxta responsionem datam, manet otiosum et inutile; ad quid ergo illud in Deo fingere? Secus decretum intentivum prædestinationis vi cuius ponuntur media : unde S® in decreto intentivo prædestinationis importantur merita ut effectus et media finis consequendi ; imo vi 'q >m-, at dixi, ponuntur, unde non es' mirum si procédant in ordine executionis. Si ergo esset paritas, dicendum foret, vi decreti intentivi reprobationis propter peccatum originale, poni media ad illam in executione, nimirum den***gationem gratiae efficacis et perseveranti® finalis; quod non admittit hæc sententia, ne incurrat anathema latum contra eos qui dicunt post baptismum remanere aliquid damnationis.

Respondent alii, peccatum originale posse considerari dupliciter, ut est macula person® et ut est infectio naturæ. Sub prima ratione, inquiunt, delekir per baptismum et non est motivum reprobationis; sub secunda remanet et est motivum reprobationis.

Sed contra infero. Ergo aliquid damnationis remanet in renatis; nusquam sane hoc incommodum fugere possunt adversarii. *Dices* forte peccatum originale sub illo secundo respectu, non esse per se et formaliter motivum reprobationis, sed radicaliter et ratione cunctum qui sunt major infirmitas et tardior concupiscentia; sed quidquid dixeris ex peccato originali manere ut motivum reprobationis, cogeris fateri remanere aliquid damnationis. Insuper concil. ibid, dicit concupiscentiam quæ remanet non nocere non consentientibus, sed remanere ad agonem ut materiam et occasionem virtutis : quomodo ergo dicis remanere ut motivum damnationis ? Non negamus tamen infirmitatem auctam et relictam ex peccato originali concurrere ad reprobationem, sed tantum ut conditionem sine qua non et ut dispositionem ex parte materiæ, ut explicuimus in ultima suppositione. Sed quia difficultas est præsertim de mente SS. Aug. et Thom®,

Prob. 2° conci, ex utroque S. doctore. S. Aug. de Correp. et Grat. cap. 8, ipsam nostram quæstionem instituit : quærit namque rationem et causam propter quam Deus eos quibus suam gratiam largitus est et peccatum originale dimisit, reprobet, denegando donum perseverantiæ, quod est, inquam, ipsissima quæstio quam in præscuti versamus. Hanc autem non solvit recurrendo ad peccatum originale, uti factum debuisse si peccatum originale in iis quibus est remissum agnovisset esse causam et motivum eorum reprobationis; sed respondet simpliciter se nescire, et confugit ad inscrutabilia Dei iudicia. « Si a me » quæralur, inquit, cur eis Deus perseverantiam non dederit, quibus eam quam Christiane viverent dilectionem dedit, » me ignorare respondeo. Non enim arroganter sed agnoscens modulum meum, » audio dicentem Apostolum : *O Itonio! tu » quis es qui respondeat Deo ? et: O illi » ludo divitiarum sapientiæ et scientiæ » Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia*

• </««/.... Mirandum est quidem , mul-
 » tumque mirandum quod filiis suis Deus i
 » quibusdam, quos regeneravit in Christo,
 » ([ilibus fidem, spem, dilectionem dedit,
 » non dat perseverantiam, cum filiis alie-
 » nis tanta scelera dimittat, atque imper-
 » tita sua gratia faciat filios suos : quis hoc
 » non miretur? »

Similiter S. Th. quando ex professo agit de reprobatione ut hic a. 5, eam non refert ad peccatum originale ut ad causam , sed ad quædam generalia principia angelis et hominibus communia, ut sunt defectibilitas naturæ , ratio providentiæ generalis quæ quosdam defectus permittere debet et propter illos pœnam inlligere ad manifestationem suæ justitiæ.

Sed dices. S. Aug. agens contra Pelagianos, continuo recurrit ad peccatum originale ut ad motivum reprobationis in hominibus. « Qui liberatur, inquit cap. 8 de » Dono Persev. a massa perditionis, gratiam diligat : qui non liberatur, debetum agnoscat. » Et Epist. 105 : « Quæ-
 » rimus meritum obdurationis et inveni-
 » mus. Merito namque peccati universa
 » massa damnata est. » Et innumera similia.

B. 1° verba S. Aug. si non explicentur, importare omnes homines non solum in intentione , sed etiam in executione, obdurari, reprobari, damnari propter originale peccatum , quod non admittunt adversarii, nec ullus catholicus admittere debet , in iis quibus per baptismum remissum est.

B. D. ant. S. Aug. agens contra Pelagianos, continuo recurrit ad peccatum originale ut ad motivum sufficiens reprobationis, C. ut ad motivum reipsa acceptatum , N. *Explicatur.* Contendebant Pelagiani Deum fore injustum acceptorem personarum , si alios præ aliis reprobareret absque prævisis demeritis. Ad hanc querelam compescendam, respondet S. Aug. nemini justam esse causam conquerendi, cum omnes sint in massa perditionis per peccatum originale, et inde in se habeant sufficiens motivum reprobationis. Utrum vero istud motivum fuerit acceptatum de facto , in iis quibus remissum est, in his locis non discutit S. Aug. quia id non requirebat instantia Pelagianorum ; sed alibi quando hanc quæstionem ex professo trac-

Bill. t. L

tat, non solum id non asserit, sed e contra dicit se hujus reprobationis causam ignorare, ut vidimus. Sed, inquies, si peccatum originale sit motivum sufficiens reprobationis omnium, unde scimus non fuisse acceptatum , præsertim cum hic dicendi modus suavius explicet reprobationem? *B.* id nos scire ex eventu, quia quibusdam remittitur : dicere autem aliquem reprobari et damnari propter peccatum remissum, nihil sane durius est et a ratione atque fide magis alienum.

B. 5° S. Aug. sæpe referre reprobationem ad peccatum originale non formaliter et in se, sed radicaliter et ratione suorum effectuum, scilicet, vel peccatorum actualium quæ ex originali oriuntur, vel ratione majoris infirmitatis et defectibilitatis ex peccato originali relictæ; non quod hæc sit motivum reprobationis, sed quia ad illam concurrat, ut conditio et major dispositio ad deficientiam, ut diximus supra.

Inst. S. Aug. asserit diserte peccatum originale fuisse motivum etiam acceptatum reprobationis eorum quibus remissum est; dicit enim Epist. 105 : « Quid Deus diligebat in Jacob antequam natus fecisset » aliquid boni, nisi gratuitum suæ misericordiæ donum? Et quid oderat in Esaù » antequam fecisset aliquid mali, nisi originale peccatum?» Atqui originale peccatum remissum fuit Esaù, qui cum esset lilius Isaac, indubie fuit circumcisis.

B. iisdem omnino solutionibus, 1° hæc verba, nisi explicentur, nimis probare; 2° sic intelligenda esse, ut peccatum originale fuerit motivum sufficiens odio habendi et reprobandi Esau, sicque quod non fuisset iniquitas apud Deum, ut volebant Pelagiani, etiamsi ex illis duobus geminis soli peccato originali obnoxiiis, unum dilexisset, alium odio habuisset. Cæterum utrum, supposito quod peccatum originale remissum fuerit Esaii, nihilominus Deus propter illud eum reprobaverit, non tangit, nec asserit S. Aug. nec asserere poterat, cum incertum sit an Esau sit reprobus; quæ enim dicuntur in S. Scriptura de ejus reprobatione, possunt intelligi de exclusionem a paterna benedictione et jure ad beneficia temporalia, ex qua reprobatione tanquam ab exemplo Apost. Rom. 9, probat reprobationem a gloria fieri similiter independentem a prævisis demeritis. 5° Tandem ea

so

verba posse intelligi de peccato originali quantum ad ejus effectus, majorem scilicet infirmitatem quæ, ut dictum est, suo modo concurrat ad reprobationem. Sed secundum banc intelligentiam, odium non sumitur stricte, sed late pro minori dilectione, ut interpretatur S. Thomas hic a. 5, ad 1, et in 5, d. 52, q. 1, a. 2, ad 4; quo etiam modo accipitur odium patris et malis, Luc. 14. unde sensus est, quod Deus Esaii ex peccato originali natura vitiatum et in malum proclivius suæ infirmitati permiserit, dum Jacob eadem labe infectum speciali misericordia protexit; sicque in Jacob dilexit misericordiam, et in Esaii odio habuit peccatum originale, id est, minus dilexit non succurrendo infirmitati contractæ ex peccato originali.

Repones. S. Thom. q. 6 de verit. a. 2, ad 9, agnoscit S. Aug. docere peccatum originale esse causam reprobationis hominum: «Ratio, inquit, reprobationis in hominibus est peccatum originale, ut dicit» Augustinus. » Et ipse Angelicus Doctor loquens ex propria sententia lect. 4 in cap. 9 ad Rom. refert reprobationem hominum ad peccatum originale. Item 12, q. 98, a. 8, ad 2; et q. 106, a. 5, ad 1; et 22. q. 2, a. 5 ad 1, dicit rationem denegationis gratiæ in hominibus esse peccatum originale: eadem autem est ratio reprobationis et denegationis gratiæ.

R. ad primum, S. Doctorem nihil aliud velle quam quod juxta S. Aug. peccatum originale sit motivum sufficiens reprobandi omnes homines, quod sufficiebat solvenda objectioni quam sibi proposuerat; objecerat enim sibi electionem Dei fore irrationalem, si ante merita quosdam eligeret et alios reprobaret; respondet non esse ideo irracionalem nec injustam; quia juxta S. Aug. peccatum originale independentem a demeritis actualibus, est sufficiens ratio reprobandi omnes homines; utrum vero hæc ratio sit acceptata pro omnibus, etiam pro iis quibus remissum est istud peccatum, neque asserit, neque dicit S. Augustinum asserere, id enim non exiebat objectio. Insuper non in hac una ratione sistit S. Thom. sed subdit immediate: «Vel etiam» fuit hoc ipsum quod est non habere debitum ad hoc quod eis gratia conferatur; «sic enim debet legi, ut legit Capreol. in 1, d. 41. a. 1, non sicut habent impressi co-

dices, (piorum verba vix aliquem sensum efficiunt.

Ad secundum } *ft.* S. Thomam referre reprobationem ad peccatum originale non ut ad motivum, sed ut ad mapreui dispositionem ratione suorum effectuum, ut explicatum est. *Ad tertium, fl.* S. Doctorem in his omnibus locis loqui de infidelibus quibus peccatum originale non est remissum. Insuper cum in istis omnibus locis se refert ad S. Augustinum, *esto* loqueretur de omnibus hominibus, intelligendus foret ad sensum S. Augusti, de motivo sufficienti, vel de effectibus peccati originalis concurrentibus ad reprobationem per modum dispositionis tantum.

ARTICULUS X.

De effectibus reprobationis.

Reprobatio, ut ex dictis constat, est voluntas permittendi ut aliqui sua culpa deficiant a gloria, et propter culpam infligendi damnationis poenam, ad majus bonum universi et manifestationem divinorum attributorum, præsertim justitiæ vindicative Per effectum igitur reprobationis, intelligimus quidquid fit a Deo ex intentione manifestandi suam justitiam per reprobationem aliquorum: unde, sicut ad hoc ut aliquid sit effectus prædestinationis, diximus tres condiciones requiri; ita ad hoc ut aliquid sit effectus reprobationis, tres condiciones requiruntur: prima, ut sit a Deo, quia cum reprobatio et ejus executio sit a Deo, ita et ejus effectus; secunda, ut sit ex intentione manifestandi justitiam divinam, quia intentio efficax finis est causa mediorum quæ assumuntur ad illum finem assequendum; tertia, quod conducat efficaciter ad illum finem, quia intentio Dei efficax frustrari non potest.

22. 25. a. 5. ad 2. — *Ex his inferes* 1º, peccatum non esse effectum reprobationis, quia nec est nec esse potest a Deo. Et hæc est disparitas inter prædestinationem et reprobationem: nam prædestinatio est causa et ejus quod expectatur in futura vita a prædestinatis, scilicet gloriæ, et ejus quod percipitur in præsentem, scilicet gratiæ; reprobatio vero non est causa ejus quod est in præsentem, scilicet culpæ, sed est causa derelictionis a Deo: est tamen causa ejus quod redditur in futuro, scilicet pœnæ æternæ. Sed culpa provenit ex libero arbi-

trio ejus qui reprobatur et a gratia deseritur; et secundum hoc verificatur dictum Prophetic : *Perditio tua ex te, Israel.*

Inferes 2°, permissionem peccati non remittendi, denegationem gratiæ, excaecationem, obdurationem, ac tandem æternam damnationem esse proprios effectus reprobationis; quia hæc habent tres conditiones requisitas, sunt namque a Deo ex intentione manifestandi suam justitiam, et ad hunc finem efficaciter conducunt.

Dixi, *permissionem peccati non remittendi*; quia permissio peccati remittendi non conducit efficaciter ad finem reprobationis, et est potius effectus providentiæ generalis ad quam pertinet quosdam defectus permittere, quam reprobationis. Nec refert quod, peccato quoad culpam remisso, sæpe remaneat adhuc pœna luenda, quam reprobis qui ei non satisfecit in hac vita, persolvat in inferno; hæc enim pœna, juxta Auctorem, erit tantum temporalis, proindeque non pertinet ad æternam damnationem quam reprobatio proprie respicit. Neque tamen inde sequitur, in inferno esse aliquam redemptionem seu remissionem; quod enim persolvitur non redimitur, nec remittitur. *Quod opponi posset*, ex permissione peccati ad finem reprobationis sequi Deum velle peccatum, *solutum est superius*. Est aliqua difficultas de permissione peccati originalis, an sit effectus reprobationis; sed cum secundum communio-rem sententiam, de qua in tract. de Incarnatione, peccatum originale præsupponatur ad reprobationem, non arbitramur esse effectum reprobationis» bene tamen derelictionem in illo.

Inferes 5°, dona naturalia, ut substantiam reprobi, nativas ejus dotes, etc., et supernaturalia, ut gratias sufficientes, non esse effectus reprobationis; quia licet reprobis ex malitia sua illis abutatur in suam damnationem, ex se tamen ad illam non ducunt, nec ea intentione a Deo conferuntur : nude S. Prosper ad object. 5 Vincent, dicit : « Alia est causa nascendi, et alia » est pereundi; ut enim nascantur homines, conditoris est beneficium; ut autem * pereant, prævancaloris est meritum. » Neque refert quod, secundum probabilem sententiam, substantia prædestinati sit effectus prædestinationis; disparitas est, quod gloria sit linis superexcedens et perficiens

substantiam prædestinati, sicque possit ejus intentioni subordinari et ab illa imperari; secus autem defectio a gloria. Insuper quod Deus creet hominem ut illum in æternum beatum efficiat, indicat excessum bonitatis in Deo : at quod illum creet ut in æternum pereat, prorsus alienum est a divina bonitate.

Ad id vero quod objicitur ex Proverb. 16 : *Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque in diem malum,*

P. sensum esse, Deum ordinare et reservare peccata impii qui impietatem non deserit in diem malum, hoc est, in punitionem ejus per quam justitia Dei et ejus gloria manifestabuntur.

DIGRESSIO HISTORICA.

DE HÆRESI PRÆDESTINATIANA.

Ad dissertat, proceed.

Utrum quinto sæculo exlitterit hæcresis Prædestinatiana?

Hæreseos quæ dicitur Prædestinatiana hæc est summa : Deum sic aliquos prædestinasse ad vitam, alios ad mortem, ut neque hi possint salvari, neque illi damnari; sed predestinates necessitate compelli ad bonum, reprobos ad malum, neque his prodesse bona opera, neque illis nocere mala, extinguere liberum arbitrium, nec Deum velle omnes salvos fieri, nec Christum pro omnibus mortuum esse. Hæc et quxdamalia colligimus ex Epistola Fausti ad Lucidum, sed maxime ex libello emendatorio Lucidi; quamvis alii paulo aliter hujus hæreseos dogmata exponant

Quæstio est utrum hæc hæresis revera extiterit quinto sæculo. *Quidam negant*, et contendunt hos errores a Semi-Pelagianis fuisse confictos et falso atque invidiose affictos iis qui genuinam S. Augustini doctrinam tuebantur. Et revera hanc fuisse fraudem et calumniam Semi-Pelagianorum adversus S. Augustini sectatores, nullus negare potest : utrum vero circa hæc tempora non fuerint aliqui qui pre simplicitate et inscitia subtilioribus Semi-Pelagianorum argumentis oppressi, hos errores ut veram S. Augustini doctrinam cui « rant impense afficti, non propugnauerint, conlitterantur.

Convenit nunc inter eruditos contra Sirmondum, nullos fuisse Prædestinatianos

in monasterio Adrumentino, sed potius Semi-Pelagianos qui ex Epistola S. Augustini ad Sixtum, in qua docebat necessitatem gratiae praevenientis et victricis, contendebant pessumdari liberum arbitrium : ad quos ideo direxit S. Aug. librum de Grat. et Lib. Arbitrio. Constat ex ipso S. Augustino lib. 2 Retract, c. 66, ubi ait : « Propter eos qui cum defenditur gratia Dei, putantes negari liberum arbitrium, sic ipsi defendunt liberum arbitrium ut negent Dei gratiam, asserentes eam secundum merita nostra dari, scripsi librum cui titulus est de Gratia et Libero Arbitrio : ad cos autem scripsi monachos Adrumentinos in quorum monasterio de hac re coeperat esse contentio. »

Neque obstat S. Augustinum Epist. 46 ad Valentinum, hujus monasterii abbatem, scripsisse de Cresconio et Felice monachis, ad se ex eodem monasterio missis : « Retulerunt monasterium vestrum nonnulla dissensione turbatum, eo quod quidam ex vobis sic gratiam praedicent, ut negent hominis esse liberum arbitrium : » falsa enim erat relatio istorum monachorum, qui praeter imperitia non intelligebant statum controversiae, et ex eo quod quidam assererent ex necessitate gratiae everti liberum arbitrium existimabant sic quosdam asserere necessitatem gratiae, ut negarent liberum arbitrium. Constat ex S. Aug. tum verbis jam citatis ex lib. 2 Retract, tum ex Epist. 46 ad Valentinum abbatem et ejus monachos, quibus melius et verius instructus, dicit suum librum seu epistolam sic intelligendam esse, « ut neque negent Dei gratiam, neque sic liberum arbitrium defendant ut a Dei gratia separent : » non addit, *neque ut negent liberum arbitrium*, quod erat tamen necesse si illi liberum arbitrium negassent.

Convenit item contra eundem Sirmondum, Praedestinatianam haeresim non emerxisse in Galliis, Coelestino I pontifice, neque adversus eam S. Augustini aut Caelestini opem Prosperum et Hilarium implorasse ; quinimo constat ex ipsius Prosperi et Hilarii litteris ad Augustinum, ejus opem contra Semi-Pelagianos implorasse.

• Si *objicias* testimonia Hincmari et Praedestinati editi a Sirmondo : probat Natalis Alexander saeculo quinto, dissert. S,

prop. 2, Hincmarum interdum Semi-Pelagianos cum Praedestinatianis confudisse. Aliunde quae fides auctori scribenti quadringentis annis post factum, silentibus, imo contradicentibus coetaneis ? Auctorem autem operis quod dicitur *Prædestinatus*, esse suspecta fidei multis probat idem Alexander, et eo maxime quod doceat dogmata Pelagiana, inter caetera, concupiscentiam esse donum Creatoris, non originalis peccati effectum.

Opponi iterum possent Prosper Tyro in Chronico ad annum 417, ubi dicit : « Praedestinatianorum haeresis, quae ab Augustino accepisse dicitur initium, his temporibus serpere exorsa est ; » et Sigebertus Gemblacensis monachus, ita scribens ad annum 415 : « Praedestinatianorum haeresis hoc tempore coepit serpere... haec haeresis ex libris Augustini male intellectis initium sumpsisse dicitur. »

II. Prosperum Tyronem esse Semi-Pelagianum cui hac in parte nulla est fides adhibenda, praesertim cum splendide mentiatur dum hanc haeresim S. Augustino auctori refert. Quae autem dixit Sigebertus, ex Prospero Tyrone exscripsit, huncque emollire tentavit dicens *hanc haeresim ex libris Augustini male intellectis initium sumpsisse*, cum Prosper crude dicat *Ab Augustino*, sub qua Sigeberti correctione postea editus est Prosperi Chronicon, cum tamen in omnibus anterioribus editionibus et omnibus quae reperiri potuere manuscriptis, legatur *ab Augustino*, ut observat Cabassutius Notit. Ecclesiast. saec. quinto, pag. mihi 227.

Devolvitur itaque quaestio ad unum quemdam Lucidum presbyterum circa annum 475, cujus errores referuntur damnati in concilio Arelatensi II et Lugdunensi, et forte paucos alios obscuri nominis. Unde,

Dico. Probabilius est Lucidum quinto saeculo fuisse Praedestinatianum, et forte quosdam alios, sed paucos admodum et obscuri nominis, ita ut in sectam non coaluerint. Est contra Usserium Calvinistam, Jansenium et ejus apologistas, Gilbertum Maguinum et quosdam alios.

Probatur prima pars conclusionis : 1° ex libello Lucidi emendantis suos errores Praedestinatianos juxta decreta concilii Arelatensis II, cui dirigit suam retractionem et fidei professionem his verbis :

» Dominis beatissimis et in Christo re-
 » verendissimis patribus, Leontio, Eu-
 » pbemio. etc. episcopis (numerat tri-
 » ginta), Lucidus presbyter. Correctio
 » vestra salus publica et sententia vestra
 « medicina est : unde et ego summum re-
 » medium duco ut præteritos errores ac-
 « cusando excuse[m] et salutifera confes-
 » sione me diluam. Proinde juxta pradi-
 » candi recentia statuta concilii, damno
 » vobiscum sensum illum qui dicit 1° la-
 » borem humanæ obedientiæ divinæ gra-
 » tiæ non esse jungendum; 2° qui dicit
 » post primi hominis lapsum ex toto arbi-
 » trium voluntatis extinclum ; 3° qui dicit
 » quod Christus Dominus salvator noster
 » mortem non pro omnium salute susce-
 » perit; 4° qui dicit quod præscientia Dei
 » hominem violenter compellat ad mor-
 » tem, et quod Dei pereant voluntate qui
 » pereunt; 5° qui dicit quod post accep-
 » tum legitime baptismum, in Adam mo-
 » riatur quicumque deliquerit; 6° qui dicit
 » alios deputatos ad mortem, alios ad vi-
 » tam prædestinatos (scilicet deputatos ad
 » mortem *violenter* ut ante); 7° qui dicit
 * ab Adam usque ad Christum nullos ex
 » gentibus per primam Dei gratiam, id
 » est, per legem naturæ in adventum
 » Christi fuisse salvatos, etc. Hæc omnia
 » quasi impia et sacrilegiis repleta con-
 » demno, etc. » Ergo Lucidus, ipso fa-
 tente, fuit Prædestinatianus.

Prob. 2° ex Fausto Regensi episcopo. Is prius scripserat epistolam Lucido, qua ipsum fraterne hortabatur ad ejurandos suos errores, sin ipsum denuntiaturum Patribus concilii Arelatensis. Errores autem quorum retractationem a Lucido exigit, sunt sex, et in multis conveniunt cum iis quos Lucidus in libello ejuravit.

Idem Faustus in Pnefatione seu Epistola nuncupatoria operis de Gratia et Libero Arbitrio ad Leontium Arelatensem qui fuerat concilii præses, narrat provinciam confutandi doctrinaliter errores Lucidi in concilio damnatos sibi demandatam fuisse, et alterum concilium Lugdunense paulo post congregatum eosdem errores cum aliqua additione proscripsisse, his verbis : « Domino beatissimo et reverendis-
 » simo Leontio papæ, Faustus. Quod pro
 » sollicitudine pastorali, beate papa Leon-
 » ti, in condemnando Prædestinationis er-

» rore concilium summorum antistitum
 « congregastis, universis Galbarum eccle-
 » siis prostitistis. Quod vero ad ordinanda
 » ea quæ collatione publica doctissime pro-
 » tulistis, operam infirmis humeris curam-
 » que mandastis, parum, ut reor, tanto ne-
 » gotio, parum sanctæ existimationi vestræ
 » consuluistis, et me judicio charitatis, vos
 » periculo electionis onerastis..... In quo
 » quidem opusculo, post Arelatensis con-
 » cilii subscriptionem, novis erroribus de-
 » prehensis, adjici aliqua synodus Lugdu-
 » nensis exegit. « Ergo juxta Faustum sy-
 » nodus Arelatensis et Lugdunensis agnove-
 runt et damnarunt hæresim Prodestinatia-
 nam : ergo non erat fictitia.

Hæc autem monumenta, scilicet libellus Lucidi, Epistola Fausti ad Lucidum, et Profatio seu Epistola nuncupatoria Fausti ad Leontium Arelatensem, leguntur in collectione Conciliorum Labbeana, in bibliotheca Patrum editionis Lugdun. et in antiquioribus manuscriptis; ita ut nullus, sive catholicus, sive hæreticus, qui conclusioni nostræ adversatur, eorum authenticitatem neget; sed

Objiciunt 1° Fausto a capite ad talos Semi-Pelagiano nullam fidem hac in parte esse adhibendam.

71.1°. Fateor Faustum fuisse Semi-Pelagianum et provinciam sibi a concilio demandatam confutandi errores Lucidi, limites transilisse, docendo in duobus libris de Gratia et Lib. Arbit. dogmata Semi-Pelagiana. At non unius Fausti testimonio nititur conclusio nostra, sed potissimum testimonio ipsius Lucidi qui se erroribus quos ejurat adhæsisse fatetur, et auctoritate concilii Arelatensis a quo sua dogmata esse jure damnata agnoscit ipse Lucidus.

A. 2° non esse credibile Faustum, quantumvis Semi-Pelagianum, hac in re mentitum fuisse. Exponit siquidem in pnefatione sui operis ad Leontium, concilii Arelatensis president, ipsum cum cæteris episcopis proscribendo prædestinationis errores, singulare beneficium Galliarum ecclesiis prostitisse; gravem et onerosam esse provinciam a concilio sibi demandatam, ejus decreta ordinandi et Lucidi errores confutandi : addit in fine, synodum Lugdunensem novis erroribus deprehensis, aliqua adjici exegisse. Quis autem credat episcopum aliqua pietatis et eruditionis fama celebrem»

qualis erat Faustus, illustrissimo et sapientissimo metropolitan, atque universis Gallianis episcopis imponere ausum fuisse, et synodos in duabus nobilissimis urbibus nuper habitas finxisse? Equidem, ut merito observant cardinales Norisius et noster Natalis Alexander, si de remotissimis Asiæ rebus ad Leontium scripsisset Faustus, quædam ab eo conficta fuisse non foret incredibile; sed quod concilia Arelate et Lugduni a Leonlio Arelatensi nudius tertius celebrata, sancita eorum decreta, sibi ab eis demandatam provinciam supposuerit, ad ipsum Leontium scribens, nemo sensatus credet.

Objiciunt 2° hæc duo concilia fuisse Semi-Pelagianorum conventicula, aut saltem episcopos in eis congregatos præ simplicitate et inscitia a Fausto Semi-Pelagiano fuisse deceptos.

B. hæc omnino gratis fingi; quinimo juxta Sidonium Apollinarem lib. 6 Epist. 2 et 12 lib. 5 Epist. 25, lib. 7 Epist. 5; Baronium ad annum 490, n. 24; et ipsum Usserinum Britan. Antiquit. cap. 15, hi episcopi erant doctrina et pietate conspicui.

Instant. Hi episcopi approbarunt libros Fausti de Grat. et Lib. Arbit. erroribus Semi-Pelagianorum scatentes: ergo erant Semi-Pelagiani. *Probat* ant. ex Epistola nuncupatoria Fausti ad Leontium, ubi in fine dicit: « In quo quidem opusculo post » Arelatensis concilii subscriptionem, non » vis erroribus deprehensis, adjici aliqua » synodus Lugdunensis exegit. »

/L hanc subscriptionem non spectare ad libros Fausti de Grat. et Lib. Arb. siquidem eos non nisi post concilium et ex ejus mandato elucubraverit, *ut patet* ex initio ejusdem Epistolæ nuncupatoriæ. Quidam dicunt spectare ad Epistolam Fausti ad Lucidum, quæ in pluribus editionibus exhibetur subscripta a duodecim episcopis; sed cum in antiquioribus manuscriptis hæc subscriptio ad Epistolam Fausti non reperiatur, et Faustus in hac Epistola loquatur in propria persona et non nomine concilii, verius existimo hanc subscriptionem quæ loquitur Faustus, spectare ad condemnationem errorum Lucidi a concilio factam.

Urgent. Libellus Lucidi continet errorem Pelagianum, hunc scilicet, primam Dei gratiam esse legem naturæ; sic enim dicit Lucidus: « Damno sensum illum qui

» dicit ab Adam usque ad Christum nullot
» ex gentibus per primam Dei gratiam, id
» est, per legem naturæ in adventum
» Christi fuisse salvatos, eo quod liberum
» arbitrium in primo homine perdiderint. »

B. per primam gratiam in hac propositione non intelligi legem naturæ precise sumptam, sed spectatam cum gratia quæ ex adventu Christi futuro in illam redundabat: unde hæc verba, *per legem naturæ*, conjungenda sunt absque virgula cum his, *in adventum Christi*; quod patet ex sequentibus; subjungit enim paulo post Lucidus: « Assero etiam per rationem et » ordinem sæculorum, alios lege gratiæ, » alios lege Moysis, alios lege naturæ, » quam Deus in omnium cordibus scrip- » sit, in spe adventus Christi fuisse salvatos, tamen ab initio mundi ab originali » nexu, nisi intercessionem sacri sanguinis, » non absolutos. » Et sane si tam libellus Lucidi quam Epistola Fausti fuligine Pelagiana aut Semi-Pelagiana tincta fuissent, hæc intacta non reliquissent tot et celeberrimi scriptores qui in opus Fausti de Grat. et Lib. Arbit. tunc temporis insurrexerunt.

Objicit 5°. S. Prudentius Treccensis sæc. nono lib. cont. Joan. Scotum Erigenam c. 4, et Florus Magister, scribens nomine ecclesiæ Lugdun. contra eundem c. 4, negant extitisse hæresim Prædestinarianam sæculo quinto. Ergo.

B. hos scriptores in hunc facti errorem lapsos fuisse, quia admodum pauci et obscuri nominis fuerunt hujus hæreseos assertores, ut modo dicam: his autem eodem tempore contradixerunt synodus Moguntina et Carisiaca, Rabanus Maurus, Ilincmarus qui in synodo Valentina protulit epistolam Fausti et libellum Lucidi, et alii.

Secunda pars concilii, prob. 1° ex eo quod nullus alius præter Lucidum proferri possit qui hanc hæresin tunc temporis defenderit, nisi forte quidam ignotus in Italia quem Ennodius episcopus Ticinensis (*de Pavie*) in Epistola ad Constantium tacito nomine refellit, eo quod assereret *liberum arbitrium homini, deteriore tantum in partem datum*, quod unum erat ex capitibus Prædestinariæ hæreseos, sed quem sua refutatione sic compescuit Ennodius, ut error vix natus fuerit extinctus, ut fatetur ipse Joannes Baptista du Ciesne in Hist. Prædestinat. lib. 2, c. 2, quamvis

DE HÆRESI PIÆDESTINATIANA.

tste nuperus Societatis scriptor hanc hæresini longe lateque propagatam fuisse suadere vellet si posset, in idque omnes præclari ingemi nervos intendat, sed irritò conatu.

*Probat*ur 2° ex canone 25 secundi concilii Arausicani, quinquaginta circiter annis post concilium Arelal. congregati, in quo sic legitur : « Aliquos vero ad malum

- divina potestate prædestinatos esse, non

» solum non credimus, sed etiam, si qui
» sunt qui tantum malum credere velint,
» cum omni detestatione illis anathema dicimus. » Qua loquendi formula, *xi qui sunt qui tantum malum credere telint*, aperte innuunt Patres synodic!,' Lucidum paucos admodum aut forte nullos habuisse socios, seque nullum certo agnoscere qui tunc ejus erroribus adhærereL

Hæc de Deo uno et ejus auributis.

INDEX

Dissertationum, Articulorum, Paragraphorum, Petitionum, Consectariorum
Digressionum, etc., quæ in hoc tomo I. continentur.

Prefatio auctoris.	1	Art. I. Quodnam sil constitutivum divina naturæ.	41
DISSERTATIO PROOEMIALIS. De Doctrina sacra seu Theologia.	3	§ 1. Exponitur status questionis cum varii* Theologorum sentiis.	ibid.
Ari. I. QuidetquotuplexsilTbeologia? Ibid.		§ II. Difficultas resolvitur.	45
Ari. II. Utrum prêter Philosophicas seu naturales disciplinas Theologia sit necessaria?	4	§ III. Solvuntur Objectiones contra primam conclusionem.	45
Art. III. De antiquitate, utilitate et necessitate Theologia? Scolastice.	5	§ IV. Solvuntur Objectiones contra secundam conclusionem.	46
Art. IV. Utrum Theologia sil vere scientia, eaque subalternala scientia: Dei et Beatorum?	8	Art. II. De divinis attributis in communi. Quid et quotuplex sit attributum?	50
Art. V. Quodnam sit objectum Théologie?	12	Art. III. Quomodo attributa divina a se invicem et ab essentia distinguantur?	51
Art. VI. Utrum Theologia sit habitus entitative supernaturalis?	14	§ I. Quid et quotuplex sit distinctio?	Ibid.
Art. VII. Utrum Theologia sit dignior aliis scientiis? Ubi de ejus certitudine.	17	§ II. Varie tum llerelicorum , cum Catholicorum sententia? circa propositam difficultatem exponuntur.	52
Art. VIII. Leviores difficultates que supersunt cx Questione D. Thome breviter resolvuntur.	20	§ III. Questio resolvitur.	54
Queritur 1« virum Theologia sit una specie scientia?	Ibid.	t) IV. Solvuntur Obiecliones.	58
Queritur 2@. Utrum Theologia sil simul speculative et praclica ?	21	Appendix.	62
Queritur 3@. Utrum Theologia nostra sit sapientia?	Ibid.	Petes 1». An omnia attributa in Deo sint equalia?	Ibid.
Queritur 4». Utrum Theologia sit argumentative?	Ibid.	Petes 2«. An Deus et Beati faciant etiam distinctionem rationis inter essentiam et attributa?	Ibid.
Queritur 5». Utrum Theologia argumentetur ad probanda sua principia?	Ibid.	DISSERTATIO III. De attributis in particulari quæ perlinent ad divinum esse.	63
Queritur 6@. Ex quibus locis Theologia depromat sua argumenta, seu quot et qui sunt loci Theologici?	22	Art. I. De simplicitate Dei.	Ibid.
TRACTATUS DE DEO et DIVINIS ATTRIBUTIS. DISSERTATIO I. De Dei cxisientia.	23	Queritur 1@. Utrum Deus sit corpus?	Ib.
Art. I. Utrum Deum esse sil perse notuin, vel demonstrabile?	Ibid.	Qberitur 2@. Utium in Deo sit compositio materie et forme ?	64
Solvuntur Objectiones contra secundam partem prime conclusionis.	24	Queritur 3°. Utrum sit idem Deus quod sua essentia vel natura? Id est. utrum Deus careat compositione substantiali cx natura ct supposito?	Ibid.
Art. II. Utrum sit Deus, et quibus rationibus demonstretur?	27	Queritur 4@ Utrum in Deo sit idem essentia et esse? Id est, utrum Deus sil ita simplex ut careat compositione substantiali ex essentia ct existenlia?	65
Solvuntur objectiones.	32	Queritur 5». Utrum Deus sil in aliquo genere seu predicamcnto?	Ibid.
Art. III. Utrum demonstrationes Cartesil de Del existentia sint admittende?	35	Queritur 6@. Utrum in Deo sint aliqua accidentia, sive utrum sit in eo compositio accidentalis?	66
§ I. De prima demonstratione Cartcsii.	Ib.	Queritur 7°. Utrum Deus sit ita simplex, ul nullam omnino admittat in se compositionem?	Ibid.
II. Dc secunda demonstratione Carlesii.	37	Queritur 8@. Utrum Deus in compositionem aliorum veniat tanquam pars vel formalis, vel materialis, seu alio quovis modo?	Ib.
Art. IV Utrum possit dari ignorantia invincibilis dc existentia Dei?	38	Appendixde Systemate Benedicti Spinosa». 67	
DISSERTATIO 11. De natura seu quidditate Dei ct ejus attributis in communi.	4i		

- Digressio Historica. Utrum Tertullianus scnsenit Deum esse corporeum? Ad Quxst. 1. præced. art. 69
- Art. II. De perfectione Dei. 71
- Quærilur 1°. Utrum Deus sit perfectus? Ib. 71
- Ouxritur 2°. Utrum omnium rerum perfectiones sint in Deo? Ibid. 71
- Quærilur 5°. Quomodo omnium perfectiones sint in Deo? Ibid. 71
- Quæritur 4u. Utrum Deus et omnes creature simul sint aliquid perfectius et melius quam Deus solus? 75
- Quæritur 5°. Utrum aliqua creatura possit esse similis Deo? Ibid. 75
- Art. III. De bono in communi. 74
- Quæritur in quo precise consistat ratio boni formalis? 74
- Art. IV. De bonitate Dei. 76
- Quæritur 1°. Utrum esse bonum Deo conveniat? Ibid. 76
- Quæritur 2°. Utrum Deus sit summum bonum? 77
- Quæritur 3°. Utrum esse bonum per essentiam sit proprium Dei? Ibid. 77
- Art. V. De infinitate Dei. 78
- Quæritur utrum Deus sit infinitus secundum essentiam et rationem entis? Ibid. 78
- Art. VI. De immensitate Dei. Ibid. 78
- § I. Prænotanda. Ibid. 78
- § II. Utrum Deus sit secundum substantiam in omnibus rebus? 80
- § III. Utrum existentia substantialis Dei in rebus, efficaciter demonstretur ex ejus operatione virtualiter transeunto : Et quo genere demonstrationis? 81
- Solvuntur Objectiones. 84
- Petes Io. Utrum Deus sit non solum in omnibus rebus, sed etiam in omnibus locis, ut sunt loca formaliter? 86
- Petes 2°. Utrum esse ubique sit proprium Dei? 87
- § IV. Utrum Deus sit actu in spatiis imaginariis? Ibid. 87
- Solvuntur Objectiones. 88
- Art. VII. De immutabilitate Dei. 90
- Quæritur 1°. Utrum Deus sit omnino immutabilis? Ibid. 90
- Quærilur 2°. Utrum esse immutabile sit proprium Dei? Ibid. 90
- Art. VIII. De Æternitate Dei. Ibid. 90
- Quæritur 1°. Quid sit Æternitas? Ibid. 90
- Quæritur 2°. Utrum Deus et ipse solus sit æternus? 95
- Quæritur 5°. Utrum æternitas habeat rationem veræ durationis respectu Dei? 94
- Quæritur 4°. Utrum æternitas habeat rationem mensuræ respectu Dei et creaturarum? Ibid. 94
- Quæritur 5°. Utrum æternitas habeat rationem mensuræ respectu creaturarum? 96
- Art. IX. Utrum Deus sit unus? Ibid. 96
- DISSERVATIO IV. De cognoscibilitate et visione Dei a nobis : Nec non de ejus nominibus. 98
- Art. I. Utrum essentia divina videri possit oculo corporeo? 99
- Solvuntur Objectiones. 102
- Art. II. Utrum intellectus creatus possit per solas naturæ vires videre Deum ut est in se? 105
- Art. III. Utrum intellectus supernaturaliter adjutus possit videre Deum ut est in se? 107
- Solvuntur Objectiones. 108
- Appendix : utrum possibilitas visionis beata possit solo lumine naturali demonstrari aut cognosci? 115
- Art. IV. Utrum aliquis in hac vita viderit, possit videre Deum ut est in se? Ibid. 115
- Solvuntur Objectiones contra secundam partem, secundæ conclusionis. 116
- Art. V. De lumine gloriæ. 118
- § I. Utrum intellectus creatus indigeat lumine gloriæ ad videndam Dei essentiam? Ib. 118
- Solvuntur Objectiones. Ibid. 118
- § II. Quid sit lumen gloriæ? 119
- § III. Utrum de potentia Dei absoluta intellectus creatus possit videre Deum absque lumine gloriæ? 121
- § IV. Utrum de potentia Dei absoluta possit creari intellectus cui lumen gloriæ sit connaturale, consequenter connaturalis visio Dei? 122
- § V. Quomodo lumen gloriæ et intellectus concurrunt ad visionem beatificam? 124
- Art. VI. Utrum essentia divina videatur aut videri possit per aliquam similitudinem vel speciem? 125
- Solvuntur Objectiones. 126
- Art. VII. Utrum in visione beatifica divina essentia gerat vices speciei impressæ et expressæ? 150
- Solvuntur Objectiones. Ibid. 150
- Quæritur utrum sicut Beati vident Deum per essentiam gerentem vicem speciei, ita ipsum videant aut videre possint visione ejus increata ipsis communicata? 152
- Art. VIII. Utrum Beati inæqualiter videant Deum : Et unde oriatur ista inæqualitas? 155
- Solvuntur Objectiones. 156
- Art. IX. Utrum Beati videntes Deum ipsum comprehendant, aut comprehendere possint, saltem de potentia Dei absoluta? 158
- Solvuntur Objectiones. 140
- Art. X. De objecto visionis beatificæ. 141
- § I. Quid de Deo videant Beati? Ibid. 141
- Solvuntur Objectiones. 142
- § II. Utrum videntes Deum videant omnia quæ Deus facit et facere potest? 144
- § III. Quomodo Beati videant creaturas in Deo? 147
- § IV. Utrum implicet omnia quæ Deus facit et facere potest, cognosci a Beatis? 149
- Petes utrum sit absolute impossibile Deum videri ut est in se, nulla visa in eo creatura? no
- Art. XI. Resolvuntur quædam locis reidific-

- ficulcalcs ad complementum quæslionis S. Thomas. 150
- Quæritur 1e. Utrum ea quæ Beati vident, videant per aliquas similitudines? Ibid.
- Quæritur 2°. Utrum ea quæ Beati vident in Deo, simul ab initio videant? 151
- Quæritur 3°. Quæ sit mensura visionis beatificæ? Ibid.
- Quæritur 4°. Utrum creaturæ videantur in Deo tanquam in speculo? Ibid.
- Quæritur 5°. Utrum per rationem naturalem possimus in hac vita Deum cognoscere? Ibid.
- Quæritur 6e. Utrum cognitio quæ habetur de Deo per gratiam, perfectior sit et altior quam ea quæ habetur per rationem naturalem? Ibid.
- Art. XII. De nominibus Dei. Ibid.
- Quæritur 1°. Utrum possit imponi aliquod nomen Deo, quod ipsum ut est significet? Ibid.
- Quæritur 2°. Quæ sint præcipua Dei nomina? 152
- Quæritur 3°. Utrum omnia nomina dicta de Deo sint synonyma. Ibid.
- DISSERTATIO V. De Scientia Dei. 153
- Art. I. Utrum in Deo sit scientia? Ibid.
- § 1. Utrum in Deo sit cognitio intellectiva, cuque sit virtualiter distincta ab intellectu? Ibid.
- § II. Utrum in Deo sit scientia proprie dicta, cuque sit ejus attributum? 156
- Art. II. De objecto et divisione scientiæ Dei. 157
- § 1. Quousque se extendat Dei scientia. Ibid.
- § II. Quodnam sit objectum formale et primum scientiæ divinæ? 160
- § III. De divisione scientiæ Dei. 461
- Art. III. An et quæ scientia in Deo sit causa rerum? 162
- Solvuntur Objectiones Honorati Tournely et aliorum. 166
- Appendix, utrum detur in Deo potentia executive virtualiter distincta ab intellectu et voluntate? 169
- Art. IV. In quo medio Deus cognoscat alia a se? 170
- Solvuntur Objectiones contra primam partem conclusionis. 172
- Solvuntur Objectiones contra secundam partem conclusionis. 174
- DISSERTATIO VI. De Præscientia futurorum. 176
- Art. I. Quid et quotuplex sit futurum. Ibid.
- Art. II. Utrum Deus certo et infallibiliter cognoscat omnia futura absoluta, contingencia et libera? 177
- Art. III. Quomodo futura sunt Deo præsentia in æternitate? 179
- Petes 1°. Utrum hæc rerum præsentia in æternitate sit necessaria ad certitudinem et infallibilitatem divinæ scientiæ, sicut diximus esse necessariam ad ejus invariabilitatem? 182
- Petes 2°. Utrum realis rerum præsentia in æternitate sit necessaria, ut earum cognitio divina sit intuitiva? 183
- Art. IV. In quo medio Deus cognoscat futura absoluta, contingencia et libera? Ibid.
- § I. Opinionibus minus veræ rejiciuntur. 184
- Solvuntur Objectiones. 186
- § II. Vera sententia asseritur. 188
- Expenditur mens D. Thomæ. Ibid.
- Probat conclusio ratione. 190
- Solvuntur Objectiones. 191
- Art. V. De scientia futurorum conditionalium, utrum Deus ea cognoscat? 194
- Solvuntur Objectiones. 196
- Petes an Deus certo cognoscat omnia omnino futura conditionalia? 198
- Art. VI. De scientia media. 199
- § I. Status quæslionis exponitur. Ibid.
- § II. Aberrationes et dissimulationes Honorati Tournely circa notionem scientiæ mediæ breviter corriguntur. 200
- § III. Impugnatur scientia media autoritate S. Scripturæ. 204
- § IV. Mens SS. Aug. et Thom. circa scientiam mediam. 205
- § V. Scientia media variis rationibus impugnatur. 212
- § VI. Inconvenientia gravissima scientiæ mediæ. 216
- § VII. Scientia media ipsa sua novitate reprobanda. 220
- § VIII. Scientia media historice impugnata. 222
- De censoribus Romanis. Ibid.
- De Clemente VIII. 223
- De Paulo V. et ejus sententia ferenda contra Molinam. 22*
- De antiquis Censuris Lovaniensi et Duacensi adversus Lessium et Bamclium Jesuitas doctrinæ Molinianæ Præassertores Lovanii, et variis aliis præsentem materiam spectantibus. 230
- § IX. Convelluntur Axiomata scientiæ mediæ. 234
- § X. Asseruntur decreta in Deo subjective absoluta, et objective conditionalia. 244
- Solvuntur Objectiones. 246
- § ultimus. Quid sit sentiendum de opinionibus aliis a nostra et Moliniana circa præscientiam futurorum conditionatorum in Deo? 249
- Art. VII. De Ideis, veritate et vita Dei. 250
- § 1. De ideis divinis. Ibid.
- Petes 1°. Utrum dentur idæ in mente divina? Ibid.
- Petes 2°. Quid sint idæ in Deo? Ibid.
- Petes 5°. Utrum sint plures idæ in Deo? 351
- Petes 4°. Utrum respectus idéales quibus constituuntur et multiplicantur idæ, sint relationes rationis apprehensæ in essentia divina comparata ad creaturas? 252
- Petes 5°. Quarum rerum Deus habeat ideas? Ibid.
- § II. De veritate et vita Dei Ibid.

DISSERTATIO VII. De voluntate Dei.	254	sensu quo damnata est, revera docuerit*	
Art. I. An sit et quid sit voluntas in Deo?	Ib.	Ad Artic. 7. præcedent. Dissert.	319
Art. II. De objecto divinæ voluntatis?	256	Digressio II. historica : Utrum Goltcs-	
Ari. III. Utrum quidquid Deus vult, neces-		chalcus errores sibi imputatos revera do-	
sario velit, an libere?	258	cuerit? Ad cum d. Ari. 7. Disseri, præce-	
Solvuntur Objectiones contra secundam Con-		dent.	321
clusionem.	259	DISSERTATIO VIII. De Prædefinitionibus	
Art. IV. Per quid formaliter constituatur		seu decretis divinis circa actus nostros li-	
actus liber Dei?	261	beros.	325
Petes 1°. Utrum sicut Deus sine intrinseca		Art. I. Variæ sententiæ cum statu Quæstio-	
sui mutatione potuit non velle quod voluit		nis exponuntur.	Ibid.
et velle quod non voluit; ita nunc possit		Art. II. An et quomodo Deus ab æterno præ-	
incipere velle quod non voluit, et non velle		definivit omnes actiones nostras libe-	
quod voluit, sicque fieri in tempore ex no-		ras?	327
lente volens, et e contra?	265	Art. III. Unde repetenda sit infallibilis effi-	
Petes 2°. Utrum voluntas Dei libera possit		cacia divinorum decretorum circa actus	
manere suspensa ab omni actu circa ob-		nostros liberos?	328
jectum creatum?	266	§ I. Vera sententia asseritur et auctoritate	
Ad. V. Utrum voluntas Dei semper im-		probatur.	Ibid.
pleatur? ubi de divisionibus divinæ volun-		§ II. Mens S. Augustini.	330
tatis.	267	§ III. Mens S. Thomæ.	331
Voluntas beneplaciti et signi.	Ibid.	§ IV. Probatur conclusio rationibus.	554
Voluntas antecedens et consequens.	Ibid.	Art. IV. Solvuntur Objectiones.	539
Resolvitur Quæstio.	269	§ I. Solvuntur Objectiones ab auctoritate.	Ib.
Art VI. De voluntate Dei circa salutem om-		§ II. Solvuntur Objectiones a læsione liber-	
nium.	270	tatis.	544
§ I. Referuntur var læ sententia.	Ibid.	§ III. Solvuntur Objectiones ex insufficientia	
§ II. Vera sententia asseritur.	272	auxilii.	359
§ III. Solvuntur Objectiones.	277	§ IV. Solvuntur Objectiones ex affinitate cum	
Art. VII. Utrum Christus sit mortuus pro		Calvinisme.	366
omnibus omnino hominibus?	280	In quo situs sit error Lutheri et Calvinii circa	
§ I. Prænotanda.	Ibid.	præsentem materiam.	369
Formulare Alexandri VII.	281	Art. V. Quomodo Dei decretum et molio se	
§ II. Catholica sententia asseritur.	282	habent ad malum?	377
§ III. Solvuntur Objectiones Jansenii et Jan-		Solvuntur Objectiones.	379
senistarum.	286	Quæritur in quo medio Deus cognoscat pec-	
§ IV. Solvitur Objectio petita ab oratione		cata futura?	389
Christi : ubi de illiberali et damnata cen-		Art. VI. De affectibus et virtutibus divinæ	
sura quorundam Doctorum Universitatis		voluntatis.	Ibid.
Duacenæ adversus S. Thomam.	287	§ I. Quinam affectus sint formaliter in	
§ V. Solvitur Objectio petita ex his quæ		Deo?	ibid.
gesta sunt in causa Gotteschalci a Synodis		§ II. Quænam virtutes sint formaliter in	
Valentina III. Lingonensi, Tullensi et Ec-		Deo?	593
clesia Lugdunensi.	291	DISSERTATIO IX. De Providentia, Præ-	
Synopsis Historica eorum quæ gesta sunt		destinatione et Reprobatione.	596
in causa Gotteschalci.	292	Art. I. De Providentia.	Ibid.
Ecclesia Lugdunensis.	295	§ I. Quid sit Providentia?	Ibid.
Capitula Carisiaca.	294	§ II. Utrum in Deo sit Providentia, et ad om-	
Prudentius Treccensis. Ecclesia Lugdunen-		nia se extendat?	597
sis.	ibid.	Solvuntur Objectiones.	598
Concilium Valenlinum.	295	Petes utrum Deus omnibus immediate pro-	
Solutio argumenti.	296	videat?	401)
Art. VIII. Utrum Deus omnibus provideat		§ III. Utrum Providentia sit infallibilis non	
auxilia sufficientia ad salutem?	297	solum quoad ordinationem mediorum in	
(, I. Utrum vi voluntatis antecedentis Deus		finem, sed etiam quoad assecutionem	
præparet in communi omnibus homini-		finis?	Ibid.
bus auxilia generalia sufficientia ad salu-		Art. II. De Prædestinatione. Quid sit Præ-	
tem?	298	destinatio?	401
§ II. Utrum non solum præparentur in com-		Art. III. Utrum sit Prædestinatio?	405
muni, sed et offerantur, imo et conferantur		Art. IV. Utrum præscientia meritorum sit	
omnibus et singulis auxilia sufficientia ad		causa Prædestinationis?	406
salutem?	299	§ I. Prænotanda et variæ sententiæ.	Ibid.
Solvuntur Objectiones.	307	§ II. Prædestinatio gratuita asseritur contra	
Digressio I. historico-dogmatica : Utrum		sententiam Lessii et Molinæ.	408
Jansenius Propositionem V. damnatam eo		Probatur ex S. Scriptura.	409

Probatur ex SS. Patribus, praesertim ex S. Augustino.	412	dotes et alia naturalia sint effectus Prndes- tinationis.	445
§ III. Prædestinatio gratuita asseritur contra sententiam Congruislarum.	414	§ III. Utrum permissio peccati in Prædesli- natis sil effectus Prædestinationis.	445
Probatur ex S. Scriptura, interprete S. Au- gustino.	Ibid.	Art. VII. De certitudine Prædestinatio- nis.	448
Probatur rationibus.	416	Art. VIII. De Reprobatione. An sit et quid sit Reprobatio?	452
Art. V. Solvuntur Objectiones contra utram- que conclusionem.	419	Art. IX. Dc molivo Reprobationis.	453
§ I. Solvuntur Objectiones cx S. Scrip- tura.	421	§ I. De molivo Reprobationis positivæ. Ib.	
§ II. Solvuntur Objectiones ex Patribus S. Augustino antiquioribus.	424	§11. De motivo Reprobationis negativæ. Im- pugnatur exclusio positiva a gloria titulo beneficii indebiti.	454
§ III. Solvuntur Objectiones ex S. Augustino et ejus discipulis.	428	Solvuntur Objectiones.	457
§ IV. Solvuntur Objectiones a ratione.	432	§ III. Assignatur motivum Reprobationis negative in genere.	459
§ V. Solvuntur Objectiones ab inconvenien- tibus.	435	§ IV. Utrum peccatum originale sit motivum Reprobationis hominum?	462
Art. VI. Dc effectibus Prædestinationis.	440	Art. X. De effectibus Reprobationis.	466
§ I. Utrum vocatio, justificatio el glorifi- catio, item el bonus usus gratiæ sint ef- fectus Prædestinationis?	441	Digressio historica, De Hæresi prædesti- naliana. Utrum quinto sæculo exlitterit Ilæresis prædeslinaliana?	457
§ II. Utrum substantia Prædcstinali, native			